De Belgische Illustratie. Jaargang 2

bron
De Belgische Illustratie. Jaargang 2. De Belgische Illustratie, Antwerpen 1869-1870

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bel014186901_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

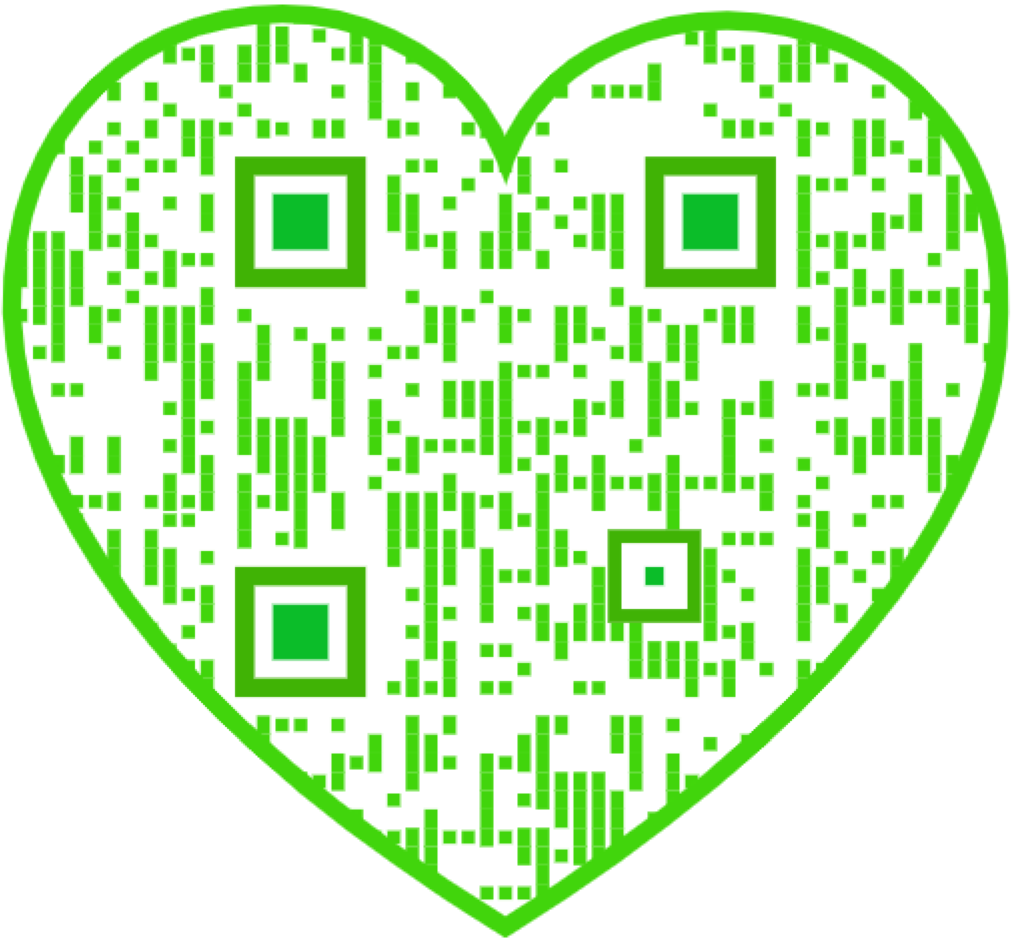

HH. MM. DE KONING EN KONINGIN DER BELGEN. H. BOGAERTS. ED.V.JC.

[Nummer 1]

HH. MM. de Koning en de Koningin der Belgen.

Wij vangen onzen tweeden jaargang aan, met de portretten van HH. MM. den Koning en de Koningin der Belgen, met het vorstenpaar van den lande, zoo als wij in den loop des jaars een aantal andere portretten van onderscheidene Belgische personen, zoo wereldlijke als geestelijke, zullen meêdeelen.

Zullen wij hier uitweiden over de levensgeschiedenis van Belgie's tweeden Koning en tweede Koningin? Wie toch kent in ons midden de bijzonderheden niet. 's Konings jeugd, zijn jongelingstijd, zijn verre reizen, zijne kunstliefde, zijne troonsbeklimming, de rampen die zijne familie troffen en wat dies meer, zijn immers herinneringen van gisteren? In zijn staatkundig leven treden, valt niet in het bestek onzer *Illustratie*, en zelfs is het oogenblik nog niet gekomen om dit onpartijdig te beoordeelen.

Wat Hare Majesteit de Koningin betreft, hare levensgeschiedenis kan zich als het ware in een paar woorden samenvatten: huiselijk geluk binnen de muren van het paleis, liefdadigheid buiten hetzelve. Hare Majesteit is, in den vollen zin des woords, moeder en echtgenoote, en zoekt de schittering ook schier niet buiten dien om haar getrokken kring, in welken zij ook met eene wezenlijke liefde, de ongelukkige prinses aanvaardde, die zinneloos van gene zijde des Oceaans terug keerde.

Koningin Maria-Hendrika, eene Oostenrijksche vorstin van geboorte, heeft zich welhaast met den vlaamschen landaard, wiens taal zij spreekt, vereenzelvigd, en beoogde zij eene meer ruchtbare populariteit in onze gewesten, zij zou er slechts den voet moeten zetten. Wie haar van nabij kent, bewondert hare zoetaardigheid, haren eenvoud, haar helder verstand, hare godsvrucht, welke zij, als eene goede moeder, ook aan hare kinderen wil inplanten.

België eerbiedigt in haar de vorstin, vereert en bemint in haar de vrouw, de moeder, de echtgenoote, zooals Hendrik Conscience, tijdens hare huwelijksplechtigheid en in haar bijzijn haar als het ware voorspelde: ‘Ah,’ riep de redenaar tot het volk, ‘wij zullen de uitverkoorne dochter des Keizers eeren, niet waar? Wij zullen de doorluchtige dochter Maria-Theresia's beminnen, niet waar? Beminnen, zoo als het hart der Belgen beminnen kan?.., En, mocht het nijdig lot soms eene dreigende wolk doen ontstaan, niet waar, dan zou voor ons het historisch *moriamur pro Rege nostro* ook eene waarheid worden.’

Wij wenschen heil aan het vorstenpaar. Aan Haar, na zooveel dagen van lijden, eene reeks van jaren in ongestoorden huwelijksvrede; aan Hem, aan Leopold II, een doorzichtig oog in het regeeren, eenen kring van mannen rondom zich, die hem de vlaamsche rondheid, de vlaamsche deugd meer en meer doen waardeeren; die hem doen zien, dat gelijke rechten voor de beide stammen Belgiën's, de sterkste grondvesten zijn voor zijnen troon en het onafhankelijk bestaan van den lande!

Lofzang van een kind bij zijn ontwaken.
(Vertaling van Lamartine's hymne: *O Père* enz.)

O Vader, wien mijn lieve Vader
Met neêrgebogen hoofde groet,
Wiens naam, ontzaggelijk en zoet,
De kniên van moeder buigen doet!

Men zegt, de gouden bol der zonne
Is slechts een speeltuig in uw hand,
Dat zwiert aan 't luchtgewelf, en brandt,
Als 't lamplicht aan den tempelwand.

Men zegt, gij maakt de kleine vog'len,
In 't veld zoo vlijtig, zoo gezwind;
Gij schenkt een hart aan 't jonge kind,
Een ziel die u, o Vader, mint.

Men zegt, gij doet de bloemen groeien,
Het tuingewas en 't riekend kruid;
De boom gaf zonder U geen fruit,
Het kreupelbosch, geen blij geluid

Gij deelt de spijs aan al wat ademt,
Door U is 't dat het koren schiet,
En van het gastmaal dat ge ons biedt,
Verstoot gij 't kruipend wormpje niet.

Het schaapje graast de malsche thijmoes,
De geit verkiest den klavertop,
Het vliegje zuigt den witten drop
Aan 't kantje van mijn' znivelkop.

De leeuwrik voedert zich met graantjens
Uit de airen neêrgestort in 't zand,
De musch pikt ginds en her op 't land,
Het kindlijn eet uit moeders hand.

En om die giften te bekomen
Die dag voor dag uw teederheid
Des morgens, 's middags, 's avonds spreidt,
Aanroept men slechts uw Majesteit.

Mijn lippen uwe grootheên staamlen,
Gedacht, geloofd door 't Englenheir;
Uw oog valt graag op 't kindje neêr,
In 't Koor gemengeld te uwer eer.

Men zegt, ge ontvangt met welbehagen
De hulde van een kinderlied;
Gij mint de onnoozelheid, en ziet
Op 't kleenste giftje dat ze U biedt.

Men zegt, ge aanhoort altoos de beden
Aan 't hart van kinderkens ontvloôn;
Wij zijn in d'ondermaanschen woon
Als de Engeltjes voor uwen troon.

Mits gij, o Vader, van zoo verre
Het oor neigt naar ons groetenis,
Dan vrage ik met eerbiedenis
Al wat uw scheps'len noodig is.

Mijn God, schenk water aan de beken,
Aan 't sijsken zijne pluimendracht,
Aan 't zuiglam eene warme vacht,
Aan gras en bloem den dauw der nacht.

Geef vrije lucht aan den gevang'ne,
Den bedelaar een mondvol brood,
Een dak aan 't weezenkind in nood,
Bevrijd den kranke van den dood.

Verleen den vaders die U vreezen
Een talrijk huisgezin, vol deugd;
Verstand en wijsheid aan mijn jeugd,
Opdat mijn moeder zij verheugd.

Laat me immer braaf, onnoozel wezen,
Als Jezuke die aan mijn spond,
Met zoo een vriendelijken mond,
Mij toelacht telken morgenstond.

Leg op mijn tong de reine waarheid,
En in mijn hart uw heilig recht;
Mijn geest blijve aan uw woord gehecht,
Aldaar door moeder neêrgelegd.

En dat mijn stem ten hemel klimme
Gelijk de rook die voor U brandt,
Geslingerd door een kinderhand,
En opstijgt langs den tempelwand.

P. CLAESSENS, Kan. van Mechelen.

Het voorgevoel of het requiem van Mozart.

Met recht trots op zijnen roem, en zijnen levensduur meer berekenende naar de meesterstukken, die hij vervaardigd, dan naar de jaren, die hij geleefd had, gevoelde Mozart zich, op nauwlijks 35jarigen leeftijd, getroffen door een voorgevoel, alsof een vroege dood hem te wachten stond.

Vruchteloos poogde hij deze sombere gedachte te bestrijden; zij vervolgde hem te midden der toejuichingen, die zijn genie hem verwierf; te midden der teedere zorgen, en veelvuldige dienstbewijzen, die zijne vrouw hem toewijdde.

Alleen de arbeid vermocht hem van tijd aan zijne mijmering te onttrekken; gevoelde hij zich al te zeer gedrukt door het noodlottige denkbeeld, en was hij al te zeer verdiept in het nagaan van den tijd, die hem ontsnapte, dan plaatste hij zich aan zijn klavier, om zich met eene koortsachtige inspanning aan de dichterlijke ingeving zijner verbeeldingskracht over te geven.

Te vergeefs poogde men hem aan zijne werkzaamheden te onttrekken, uit gepaste vrees, dat deze zijne gezondheid zouden benadeelen; hij bleef doof voor iedere raadgeving, en zweefde met zijnen geest zoolang in de ideale wereld, totdat hij, uitgeput van krachten, genoodzaakt was, zich rust te verschaffen.

Onder dezen indruk en gemoedsgesteldheid vervaardigde hij zijne twee meesterstukken: *de goedheid van Vitus*, en *de Tooverfluit*, twee sprekende bewijzen van zijn genie, en dat hij tot het laatst van zijn leven in het volle bezit zijner bewonderingswaardige talenten was.

Een zonderling, geheimzinnig, een bijna onverklaarbaar voorval gaf aan de tot nog toe onbestemde gewaarwording van Mozart een vast karakter, en besliste den invloed van dit hem bezielend voorgevoel. Op een dier treurige herfstdagen, die den sterveling ondanks zichzelven in zwaarmoedige gedachten dompelen, werd Mozart uit zijne sombere mijmering getrokken door de aankomst van een rijtuig, dat voor zijne woning stilhield.

Kort daarop kwam men hem zeggen, dat een onbekende hem verlangde te spreken; waarop een deftig in het zwart gekleede heer, van reeds gevorderden leeftijd en eene statige houding binnentrad.

‘Mijnheer’, zeide hij, ‘ik ben door een aanzienlijk man belast, mij bij u te vervoegen.’

‘Wie is die man?’ viel Mozart hem in de rede.

‘Hij wenscht onbekend te blijven.’

‘Dat is iets anders, en wat is zijn verlangen?’

‘Hij heeft iemand verloren, die hem dierbaar was, en wiens gedachtenis hem onvergetelijk is; jaarlijks wil hij den sterfdag herdenken door eene plechtige lijkdienst en verzoekt u voor deze plechtigheid eene Mis van Requiem te willen maken.’

De houding des vreemdelings, zijne ernstige taal, zijn rouwgewaad, en de geheimzinnigheid, waarin hij zich hulde, maakten op de verbeeldingskracht van Mozart den levendigsten indruk.

Het gedane verzoek scheen hem een noodlottig voorteeken, en niet zonder ontroering gaf hij zijne toestemming tot het samenstellen dezer muziek, voor het treurgezang des doods.

‘Met al uw genie aan het werk’, hernam de onbekende, ‘gij werkt voor een plechtige gelegenheid. Hoeveel tijd vraagt gij?’

‘Vier weken.’

‘Goed, alsdan zal ik terugkomen; hier zijn 100 dukaten voor uwen arbeid.’

Eer nog Mozart van zijne verbazing was teruggekomen, was reeds de vreemdeling verdwenen, zonder naam, of woonplaats, of eenige ook maar de minste inlichting mede te deelen.

Eensklaps ontrukte hij zich aan zijne gewaarwordingen; nam pen en papier, liep naar de piano; en begon, zonder tusschenpozen, den treurzang te maken, dien men hem verzocht had.

Niets was bekwaam hem in zijnen arbeid te storen; noch het bidden en smeeken zijner vrouw; noch de foltering van zijn eigen hart; noch de opgewondenheid eener ten toppunt gestegen verbeelding. Verdiept in zijne hymme aan den dood, scheen het, alsof zijn laatste uur bepaald was.

Hij wilde een meesterstuk tot testament maken, en daarom was iedere minuut hem kostbaar, dewijl hij thans de laatste spranken van zijn genie aan het graf moest betwisten.

Deze koortsachtige inspanning duurde verscheidene dagen, totdat men hem op zekeren morgen in zwijm voor zijne piano vond liggen.

Nu moest hij zijnen arbeid opschorsen; maar de rust was hem gevaarlijker dan de arbeid, want zij deed hem uitsluitend aan zijn somber voorgevoel denken.

Dat hij deze *requiem* voor zichzelven schreef; dat zij voor zijn eigen lijkdienst zoude dienen, was nu voortaan eene vaste en onwrikbare overtuiging zijner verbeelding geworden.

Ofschoon hij onophoudelijk voortwerkte, gedoogde de vermindering zijner krachten, die van dag tot dag toenam, hem niet, zijn meesterstuk op den bepaalden tijd te voltooien.

Omringd van papieren, gekluisterd aan zijne piano, en verdiept in zijne studie, zag hij de deur opengaan, en hoorde hij dezelfde ernstige, plechstatige, en door een zweem van treurigheid trillende stem hem in de ooren klinken.

‘Hier ben ik, mijnheer’, sprak zij.

Mozart zag om, en de in rouw gekleede heer, die hem het *requiem* besteld had, stond voor hem.

‘Het is mij onmogelijk geweest mijn woord te houden’, zeide Mozart.

‘Het is wel! Hoeveel tijd vraagt gij nog?’

‘Nog vier weken; want het werk heeft mij de grootste belangstelling ingeboezemd, en daarom heb ik het eene grootere uitbreiding gegeven, dan ik verwacht had.’

‘Ik zal over vier weken terugkomen’, antwoordde de onbekende, en vertrok.

Terstond gaf Mozart zijn bedienden last, den geheimzinnigen man te volgen, en onderzoek te doen naar naam, stand, en woonplaats.

Maar alvorens deze gereed was het gegeven bevel te volvoeren, was reeds de vreemdeling uit het oog verdwenen, en geen sterveling konde over hem de gewenschte berichten geven.

Meer dan het eerste, maakte dit tweede bezoek eenen levendigen en nadeeligen indruk op den geest van Mozart.

Nu hield hij zich voor vast overtuigd, dat die vreemdeling een bovennatuurlijk wezen was.

Zijne kort uitgesproken woorden, het verleende uitstel, die plotselinge verdwijning, lieten hem geen twijfel meer, of het was de aankondiging van zijn laatste uur.

Gedreven door dit voorgevoel, hernam hij zijnen arbeid en als zijne vrienden hem wilden verstrooien, nam hij den treurzang in handen, en zegde:

‘Ziehier mijn *requiem*, ziehier de muziek, die weldra voor mijnen lijkdienst de gewelven der kerk zal doorgalmen.’

Het tijdstip naderde, het laatste meesterstuk van zijn genie zoude de laatste volmaking ontvangen; de laatste gedenkzuil voor zijnen roem was opgericht.

Alles was gereed, voordat de laatst toegestane vier weken verstreken waren.

Maar het smartelijk voorgevoel van den kunstenaar had hem niet bedrogen.

Mozart stierf zoodra hij de laatste maat zijner muziek geschreven had, van dien treurzang, waaraan de getroffene verbeeldingskracht des kunstenaars eene sombere en treurige, maar eene bewonderingswaardige, majesteit schonk.

Gelijk hij voorspeld had, klonken die treurige tonen het eerst op zijn eigen graf.

Op den bepaalden tijd keerde de onbekende weder; maar de kunstenaar was niet meer.

Hij nam de voor hem vervaardigde muziek; en vertrok, zonder zijnen naam te willen noemen.

Later, beweert men, vond men deze muziek onder de nagelatene papieren van eenen hongaarschen graaf.

De schoenpoetser te Londen.

Geen stad in de wereld biedt in haar stratenleven zoo groote verscheidenheden aan als de groote wereldstad Londen. Bedelaars, geveinsde en wezenlijke gebrekkigen, zingende familiën, zakkerolders, fatsoenlijke bedelaars, rondloopende advertentiën, italiaansche orgelspelers, duitsche muzikanten, acrobaten of kunstenaars, kwakzalvers, kleine kooplui *(costermongers)* met hun eigenaardige en voor oningewijden onverstaanbare taal, straatvegers, lediggangers en slenteraars, enz.; voegt men hierbij het rustloos gekraak van de duizenden voer- en rijtuigen, het op een drafje loopen van de *business*-mannen met hun in praktijk gebracht devies '*time is money*' tijd is geld, dan kan men zich een denbeeld vormen van het woelige, het gestadig afwisselende en juist daarom het eentonige van het stratenleven in Londen.

Zeer karakteristiek is vooral de 'maatschappij' der schoenpoetsersknapen in uniform. Deze knapen, *shoe-blacks* genaamd, zijn in divisiën en brigaden afgedeeld en worden gehuisvest, gevoed en verpleegd, ontvangen zelfs onderwijs uit de opbrengst van het geheel. Ten zeven ure vroeg des morgens in den zomer en ten acht ure des winters beginnen zij hun dagwerk elk op zijn aangewezen standplaats; op een kleine mat, die groot genoeg is om met de knieën er op te zitten, met een zwart vierkant kistje waarop eene verhooging, welks plat den vorm heeft van den zool van een schoeisel, knielt de *shoe-black*, kijkt naar het schoeisel van elken voorbijganger, is dit besmeurt, dan biedt hij zijn diensten aan door het onveranderde '*Black your boots*.' wil ik u schoenen poetsen? De neger, met zijn naakte voeten, die huiverend van kou, bedelend langs de huizen wandelt, moet zich ook die uitnoodiging, als spot, getroosten. De *shoe-black* is betrekkelijk wel opgevoed, en met een penny tot loon is hij tevreden. Zijn uniform is een blauw wollen kiel met een rood schootsvel of wel omgekeerd, met een mutsje van die kleur. Op den linker-arm of op de borst dragen zij het kenteeken van de brigade en de divisie waartoe zij behooren, zich bevindt. Deze knapen zijn meestal ouderloos, zij zien er over het algemeen gezond en vroolijk uit, en op een goede standplaats, kunnen zij zelfs eenig geld overleggen; zij weten trouwens hoeveel zij dagelijks moeten bijbrengen tot het algemeen onderhoud.

Aan den Lezer.

Bij het begin van den tweeden jaargang der *Belgische Illustratie* zijn wij een woord van dank verschuldigd aan allen die tot haren bloei hebben bijgedragen.

Waren wij ook van den beginne af overtuigd, dat in ons land plaats was voor zoodanig tijdschrift, nooit hadden wij ons durven vleien met eene deelneming als die, waarin wij ons sinds een jaar mogen verheugen. Er is geen dorp, geen gehucht in ons land te vinden waar de *Illustratie* thans nog onbekend is; zij heeft toegang tot meer dan twaalf duizend huisgezinnen, en het getal der inteekenaren neemt nog dagelijks toe.

Zulk eene buitengewone deelneming kan slechts voortspruiten uit de algemeen erkende behoefte om mede te werken tot bereiking van het door ons beoogde doel, uit het besef dat een dam gesteld moest worden tegen de uitspattingen der fransche pers, die met haren giftigen adem ook onze vlaamsche huisgezinnen tracht te bezoedelen. Het vlaamsche publiek heeft ons begrepen, het heeft ons streven toegejuicht en ondersteund, en daardoor alleen is het mogelijk geworden aan de *Illustratie* eene uitbreiding en eene ontwikkeling te geven, waarvan tot dusverre in ons land geen voorbeeld te vinden was.

Wat ons tijdschrift thans is, dit hebben wij te danken aan de algemeene deelneming en ondersteuning onzer vlaamschgezinde landgenooten. Hebben wij naar ons vermogen getracht door nuttige en onderhoudende lectuur het kwade te bestrijden, het goede te bevorderen, die algemeene deelneming heeft ons in staat gesteld, om niets onbeproefd te laten ten einde den kunstzin en den goeden smaak van het publiek te verhoogen, en nu wij gerust mogen zeggen dat de *Belgische Illustratie* onder de uitgaven van dien aard eene eerste plaats bekleedt, is het voor ons eene behoefte haar toe te wijden aan onze vlaamsche landgenooten; aan de vlaamsche huisgezinnen waar wij zoo welwillend ontvangen zijn. Wij blijven ons onthouden van politiek en polemiek, daarons eenig doel en streven is: den Vlamingen eene nuttige en aangename lectuur voor den huiselijken kring te verschaffen, en daardoor den weg af te snijden aan de zedelooze en onchristelijke geschriften van den dag.

Wij willen getrouw blijven aan hetgeen door ons het vorige jaar is toegezegd: wij willen bloemen vergaren op het veld der kunst en poëzie, wij willen spreken over verschillende landen en volken, over merkwaardige gebeurtenissen en personen en dat alles opluisteren en aanschouwelijk maken door prachtige gravuren, maar voor alles willen wij *eenvoudig* en *onschuldig* blijven, opdat men ons onbevreesd de huiskamer kunne doen binnen gaan.

En daar wij thans in staat zijn ons tijdschrift veel schooner dan vroeger op te luisteren, zal het meer nog dan ooit een sieraad zijn voor de huiskamer, voor het vlaamsche gezin, waaraan wij al onze krachten willen toewijden.

Het hoogste lot.
Eene bijdrage tot de geschiedenis van het Loterijspel.

Amsterdam is in den laatsten tijd zeer veranderd. Wanneer men tegenwoordig die stad aan de zijde van den Amstel nadert zou men haar nauwlijks herkennen, zoo niet de Westertoren met zijne kolossale keizerskroon aan de oude hoofdstad herinnerde. Waar vroeger twee misvormde poorten toegang tot de stad verleenden, prijken nu reusachtige gebouwen die door geheel nieuwe straten geflankeerd worden, en op de huizen in die straten ziet men niet meer de spitsche gevels van weleer, maar zij zijn gebouwd in den modernen stijl, die uit het buitenland overgewaaid is. De Plantaadje, in wier rechthoekige lanen zich vroeger de eerzame Amsterdammer met vrouw en kroost verpoosde, is gedeeltelijk in een lustoord herschapen, waar menschen en dieren zich heen en weêr bewegen; de eersten langs de sierlijkste kronkelpaden, de laatsten in hokken en kooien. Ook in andere gedeelten der stad heeft de vooruitgang groote herscheppingen te weeg gebracht: grachten zijn gedempt, gansche rijen huizen omvergeworpen om de straten te verbreeden, en het zal ook niet lang meer duren of het Y heeft in de algemeene lotverwisseling gedeeld.

Er is echter ééne plek in Amsterdam die onveranderd gebleven is en ook wel onveranderd blijven zal, zelfs al dempt men er de grachten en verbreedt men er de straten; wij bedoelen het Joden-kwartier, den zoo-

genaamde Jodenhoek. Men heeft ook daar in den laatsten tijd wel nieuwe en groote gebouwen zien verrijzen doch het baat niet of men er de trapgevels heeft afgelaten, want de menschen die zich in en om die gebouwen bewegen, de eigenaardige slordigheid en bedrijvigheid die in de met koopwaren schier geheel bedekte straten heerscht - dit alles maakt dat men in de jodenbuurt geene verandering kan bespeuren, wanneer men er ook in de laatste vijf en twintig jaren geen voet heeft gezet. Al bouwt men ook aan elken hoek van Amsterdam een paleis van volksvlijt, al dempt men er alle morsige grachten en al komt de beroemde herschepper Hausmann uit Parijs om van den Jordaan een moderne boulevard te maken - de Jodenhoek zal altijd aan het Amsterdam van vader en grootvader blijven herinneren; want gaan ook de Amsterdammers met den tijd meê, de amsterdamsche Jood blijft Jood, door alle geslachten heen.

JAN HARMSEN UIT DE BEEMSTER. *Sondermann P.*^{t}

Zoo komt het dat iemand, die reeds in het midden zijns levens is, in den Jodenhoek nog altijd dezelfde menschen meent te zien die hij daar in zijne jeugd vond. Men hoort er altijd hetzelfde lawaai, men ziet er de kinderen Israëls altijd met dezelfde rustelooze bedrijvigheid als mieren dooreen krioelen, en meerendeels ook als mieren in hunne holen kruipen. Er is geene gezondheids-commissie in de wereld die daarin verbetering kan brengen, geen duinwater dat in staat is om de jodenbuurt van het vunzige te ontdoen dat menschen en huizen aankleeft. Als het mogelijk ware dat een rat door onvoorziene omstandigheden rijk werd, zij zou toch bij voorkeur in een riool blijven wonen, een echte amsterdamsche Jood uit 'den hoek' is niet ongelijk aan zulk een dier.

Werp slechts een oog op onze gravure, daar vindt gij een Jood die meer dan veertig jaren ter ziele is, en hij ziet er uit alsof hij nog dagelijks in Amsterdam rondloopt; men behoeft maar naar de Joden-Breestraat te gaan om dezelfde figuur, denzelfden rok, dezelfde smerige muts en hetzelfde brillen-kastje te zien, terwijl de boer, die tegenover hem staat, geheel uit de oude doos is. Alles verandert, de amsterdamsche Jood blijft dezelfde.

Onze Jood woonde reeds eene halve eeuw geleden in genoemde Breestraat, in een der onderaardsche holen die nooit eene liefelijke zonnestraal toelaten. Hij handelde in alles, zooals elke Jood, doch het verkoopen van brillen en loterij-briefjes behoorde tot zijne hoofdvakken, en men kende hem algemeen onder den naam van Sam den brillenslijper. Hij deed in geslepenheid voor zijne brillenglazen niet onder en het scheen dat hij zijne bekwaamheid in het slijpen voornamelijk aan de punt van zijn tong had beproefd. Voor een der vuile ruiten van het kleine venster zijner onderaardsche woning las men op een even vuil papier *S. Hamburger bakt koekies en bolis*.[1] Dat uithangbord bevatte intusschen eene kleine onwaarheid want hij, Samuel Hamburger, bemoeide zich weinig met die nering welke door zijn vrouw werd gedreven. De man liep de gansche jodenweek, dat wil zeggen van Zondag-morgen tot Vrijdag-avond, als de Sabbat begon, langs straten en wegen.

Al de boeren, uren ver rondom de hoofdstad, kenden Sam den brillenslijper, die koekies en bolis voor de kinderen meêbracht en zoo aardig wist te vertellen, voornamelijk als men hem een kom koffie met een boterham gaf.

Het was op een herfst-morgen van het jaar 1825 dat Sam, volgens gewoonte, in de Beemster rondliep, met zijn brillenkast over den schouder, den zoogenaamden spekzak op den rug en een groote parapluie onder den arm. Hij gaf van tijd tot tijd van zijne aanwezigheid kennis door een geluid zooals alleen een amsterdamsche Jood kan voortbrengen, terwijl zijne oogen als die van eene lynx rondgingen om te zien of hier of daar ook een *mazzel*[2] te maken was. Hij stond eensklaps stil, tuurde in de verte en een oogenblik later kwam er een veelbeteekenende glimlach om zijn bewegelijken mond.

'Harmsen is alleen, gansch alleen,' mompelde hij binnensmonds, altijd starende op een kolossalen boer, die voor zijne woning aan een tafeltje zat. 'De oude rat zal nog wel eens in de val loopen, als ik maar een smakelijk stukje spek tot lokaas weet te vinden; opgepast, Sam!'

De bedoelde Jan Harmsen was vroeger bezitter geweest van een der rijkste boerderijen in de Beemster, doch sinds eenige jaren aan lager wal geraakt.

1) Koekjes en oliebollen.
2) Geluk.

Desniettemin was hij dezelfde trotskop gebleven, die hij altijd getoond had te zijn. Toen hij nog in zijne kracht was kon niemand vrede met hem houden en hij trachtte zijne buren in alles de loef af te steken, zelfs met verkwisting van belangrijke sommen.

't Is merkwaardig dat hoogmoedige menschen, die uit den aard egoïstisch zijn, zichzelven soms geheel aan dien hartstocht ten offer brengen.

Eens op een nacht verbrandde de rijke stal met vee, al het graan en hooi en ook een gedeelte der woning van Jan Harmsen. Het verlies bedroeg vele duizenden guldens en er was niets tegen brandschade verzekerd. Het was zeker niet menschlievend of christelijk van de buren dat zij weinig deelneming over dit ongeval aan den dag legden, doch Harmsen had het er ook naar gemaakt. In de herberg en bij het uitgaan der kerk vertelden de boeren, dat Harmsen nu wel wat tammer zou worden, want dat hij, zonder zich in den grond te boren, zijne hoeve niet meer in den ouden staat kon brengen.

Dat kon onze boer niet verdragen. Hij liet zijn stal en woonhuis veel sierlijker herbouwen dan zij ooit te voren geweest waren, legde op nieuw een prachtigen veestapel aan en zag trotscher dan ooit op zijne buren neder, die inderdaad overbluft waren. Zijn hoogmoed was bevredigd, doch ten koste zijner beurs, van zijne toekomst. Al spoedig was hij genoodzaakt hypotheek te nemen op een gedeelte zijner goederen, en toen hem ook dit niet baatte, deed hij den eersten grooten stap op den weg die tot zijn ondergang voerde. Hij ging zijn geluk beproeven in de loterij en werd een hartstochtelijk speler. Hoe meer het geluk hem den rug toekeerde, des te dieper waagde hij zich in het kansspel; hij wierp met koortsachtige gejaagdheid groote sommen in het wentelend rad dat zoo weinigen bevredigt, zoo velen diep ongelukkig maakt; hij was doof voor alle redeneeringen en vermaningen, weende van woede wanneer hij in zijne verwachtingen teleurgesteld werd en wierp nieuwe offers in den muil van het monster, tot zoolang hij zijne heerlijke hoeve en rijke landerijen verspeeld had.

Gelukkig voor hem en vooral voor zijne beklagenswaardige vrouw, dat hem nog zooveel overbleef om als pachter eener kleine boerderij met werken zijn dagelijksch brood te kunnen verdienen.

Was nu zijn hoogmoed voor goed verdwenen?

Wie denkt daaraan? De hoogmoed buigt zich niet voor het ongeluk, ook niet voor het zelfverwijt; hij kan alleen overwonnen worden door een waarachtig berouw, door vernietiging van het egoïsmus dat den waren ootmoed in den weg staat.

Harmsen meende nog altijd dat hij veel beter was dan eenige boer in de Beemster; hij kon wel niet meer, als vroeger, met zijne prachtige paarden schitteren, of in de herberg op zijne stal met vee en zijn graan snoeven, doch zijn jas en kamisool met zilveren knoopen en zijn stok met zilveren knop had hij behouden, en het gebeurde meermalen dat hij, uit de kerk komende, met veel praal een bedelaar een stuk zilvergeld toewierp, alleen om met minachting te kunnen nederzien op de overige boeren, die slechts een paar duiten offerden.

Dat die duiten veel meer waarde hadden in de oogen van God, hieraan dacht hij niet.

Aan de spaarzaamheid en vlijt zijner vrouw mocht het worden toegeschreven dat Harmsen niet geheel ten gronde ging. Ware hij trotsch geweest op deze vrouw, het zou hem zeker niet tot zonde aangerekend zijn, doch daar was geen plaats voor in zijn egoïstisch hart.

Onze boer had ongeveer twee jaren in het kleine huis gewoond, toen de verleiding in den persoon van Samuel Hamburger nog eens bij hem kwam aankloppen.

‘Goeden dag, Harmsen, goeden dag..... het is warm weêr van daag, Harmsen,.... mag ik een oogenblik bij je op de bank komen zitten?’

Deze woorden kwamen in één adem uit den mond van den Jood, die plaats nam zonder het antwoord af te wachten en zijn brillen-kast voor zich op de tafel plaatste.

Harmsen schoof wat ter zijde; hij scheen toch eenigen afschuw te hebben van den Jood, die niet weinig tot zijn ondergang had bijgedragen.

‘Niets te handelen?’ vroeg Sam, die deed alsof die beweging hem niet aanging. ‘Hebt ge nog porcelein, of oude muntstukken, ik geef er de dubbele waarde voor’

Harmsen schudde ontkennend met het hoofd.

‘Of oude kleeren, zijden rokken van de vrouw..... niets?..... ik geef er grof geld voor, Harmsen.’

‘Wat ik heb is mij evenveel waard als ieder ander,’ zeî Harmsen op verwaanden toon.

Er kwam een schier onmerkbare glimlach om den mond van den koopman, die zeer goed wist dat Harmsen niets meer bezat dat eenige waarde had.

‘Koop dan een mooie bril van me, Harmsen; gij begint al op jaren te komen, en de menschen willen het niet gelooven, maar, zoo waarachtig, een bril is zoo noodig om je oogen voor bederf te bewaren als pekel op je zuurkoolton.’

De Jood was reeds begonnen met zijn kistje te openen toen Harmsen vroeg: ‘Wat zou *ik* met uw bril doen?’

‘Wat iedereen er meê doet, man; kijken, lezen, schrijven; en al behoef je ook niet te kijken, te lezen, of te schrijven, draag hem dan voor sieraad. Of denk je dat de vrouwen juweelen in de ooren doen om beter te kunnen hooren? Het is niet het kleed maar de bril die den man maakt. Waar zit de achtbaarheid van den rechter, de geleerdheid van den professor..... in den bril, zooals vroeger in de pruik. Een man zonder bril is als een paard zonder hoofdstel. En buitendien, ik heb brillen waar ieder door lezen kan of hij moet blind geboren zijn. De kunst is zoover gekomen dat iedereen, jong en oud, arm en rijk met behulp van een bril het fijnste schrift kan lezen.’

‘Dat geloof ik niet,’ zeî Harmsen, terwijl hij van verwondering groote oogen opzette.

‘Wie gelooft ook een Jood al had hij de woorden van Salomon in den mond,’ zeî Sam, terwijl hij met eene soort van verachting de schouders ophaalde; ‘daarom zal ik je bewijzen leveren dat ik brillen heb, waarmeê men het fijnste schrift kan lezen, als men niet stekeblind is.’

Harmsen liet zich bepraten en nam een bril met groote zilveren veêren voor de oogen; als hij een bril kocht moest het er zóó een zijn.

Sam had middelerwijl een oud boek voor den dag gehaald, waarin gedrukte en geschreven letters van allerlei grootte stonden, en hield het Harmsen voor. ‘Welnu, kunt gij er niet door lezen als een schoolmeester?’ vroeg hij.

‘Geen woord,’ antwoordde de boer.

‘Geen woord?.... neem dan dezen eens.’

Hetzelfde antwoord. Sam zag Harmsen goed in de oogen en liet hem meer dan twintig brillen beproeven. Telkens vroeg hij: ‘Kunt gij nu nog niet lezen? en altijd volgde het antwoord: ‘geen woord, ik kan uit die letters niets wijs worden.’

Dat was den bekwamen brillenslijper nog nooit overkomen en hij vroeg eindelijk: ‘maar hebt gij dan wel lezen geleerd, Harmsen?’

‘Als ik lezen geleerd had, zou ik geen bril noodig hebben,’ klonk het antwoord.

Het is moeilijk eene beschrijving te geven van de grimassen die Sam maakte toen hij dit antwoord hoorde. ‘God bewaar, man,’ riep hij,

'wat meen je, dat ik verstand en geleerdheid in de glazen kan slijpen! Was ik zoo bekwaam, ik liep niet door dik en dun in de Beemster en mijne Saar zou geen koekies en bolis bakken.'

'Maar gij hebt gezegd dat arm en rijk, jong en oud het fijnste schrift door die brillen kan lezen,' zeî Harmsen, die even dom als verwaand was.

'Zwijg toch, Harmsen, zwijg toch,' hernam de Jood, die vrij driftig zijn brillen weder inpakte; 'kun je met het beste scheermes wel scheren waar geen baard is, kun je maaien waar niet gezaaid is?'

En zoo ging hij voort met praten en inpakken, en toen hij zijne brillenkist gesloten had zag hij rondom zich, vestigde zijne grijze oogen scherp op den boer, die in zijne volle lengte voor hem stond en vroeg: 'Zoudt ge nog wel een rijk man willen worden, Harmsen?'

Het was den boer of er een electrische stroom door zijne leden ging. Die wensch bezielde hem immers dag en nacht.

'Gij kunt nog rijk worden, man, zoo waar als ik Samuel Hamburger heet, en schatrijk ook.' Hij haalde een groote lederen brieventasch te voorschijn, klopte er met de rechterhand op en vervolgde: 'hier zit je geluk in, man; ik heb je geluk in mijne handen, ik kan je rijk maken. Ik heb van nacht van je gedroomd en van drie prachtige staartnommers; je hebt maar te grijpen en binnen een maand, mogelijk binnen eene week heb je de mooiste stal met vee en de grootste boerderij in den zak, die in Holland te vinden is.'

'Ik heb nooit als ongeluk van die briefjes ondervonden,' zeî Harmsen met een zucht, ofschoon de Jood zeer goed zag dat zijne oogen gretig op de portefeuille rustten.

'Zoo is het ook man,' hernam Samuel, terwijl hij verscheiden malen met het hoofd knikte, je hebt lang *sjlammazzel*[1)] gemaakt maar de fortuin wil dat nu goed maken en je verlies met *rebbes*[2)] en al terug geven. Is het niet voldoende dat ze je eens gelukkig maakt? Ik zeg je, ik heb van je gedroomd, je hebt maar te grijpen: tien, twintig, veertig, tachtig duizend guldens..... Prachtige staartnommers!'

De Jood liet Harmsen geen tijd om te antwoorden, maar zocht al pratende in zijne portefeuille en nam er eindelijk een briefje uit, dat hij met vertoon van groote omzichtigheid in beide handen hield. 'Hier heb ik het,' sprak hij; 'drie staartnommers: twee negens en een zeven; zoo waarachtig zal je gezond blijven, 't is hetzelfde nommer dat ik van nacht in mijn droom heb gezien. Toen mijne vrouw mij wakker riep zeî ik: 'Stil, Saar, stil!..... twee negens en een zeven van de vijf nommers, dat is de hoogste prijs, en ik heb den man gezien die gelukkig zal worden; ik heb hem gezien, Saar, met mijn eigen oogen, alsof ie levend voor mijn oogen stond.'

Harmsen staarde den welbespraakten Jood met open oogen aan.

'Wil je dat ik hier in huis *moos, kausjer moos*[3)], brengen zal?' vroeg Samuel op slependen toon, terwijl hij op elk woord drukte.

'Wat kost zulk een briefje?' vroeg Harmsen terwijl hij zijne handen naar het veelbeteekenend stukje papier uitstak. Doch de Jood weerde de hand af en vroeg: 'heb je veel geld in huis, Harmsen?'

'Veel geld..... wat versta je onder veel geld?' vroeg de boer.

1) Ongeluk.
2) Intrest.
3) Geld, zuiver geld.

‘Ik kan je twintig, veertig..... ik kan je tachtig duizend gulden brengen, dat hangt af van den prijs dien je wilt besteden; maar vergeet niet Harmsen dat ik van je gedroomd heb en dat ik in staat ben deze tafel met goud te bedekken.’

Wij zullen het gesprek niet langer voortzetten. De slimme Jood wist den hoogmoed en de speelzucht van den boer zoodanig te prikkelen dat deze eindelijk met koortsachtige gejaagdheid in huis ging en eenige oogenblikken later eene voor hem zeer belangrijke som aan den Jood betaalde.

Hij was voor die som in het bezit gekomen van een heel lot in de Staats-loterij. Krampachtig sloot hij het briefje in zijne hand en zijn hart klopte hoorbaar toen de Jood vertrokken was; want hij had eene slechte daad verricht, hij had een waar schelmstuk gepleegd: het waren de spaarpenningen zijner zorgende vrouw die hij het onverzadigbare monster, dat men kansspel heet, had toegeworpen.

De Jood was nog nauwlijks een kwartier uurs vertrokken toen vrouw Harmsen terug kwam. Zij zag onmiddellijk dat er iets ongewoons in haar man omging, doch schreef dit toe aan zijne gewoonte om, wanneer hij lang alleen was, zich door allerlei gedachten in opgewondenheid te brengen. Toen zij echter toevallig eenig geld, zoo zuur door haar verdiend, bij de overige spaarpenningen wilde leggen en ontdekte dat de schat verdwenen was, gaf zij een luiden gil. Zij begreep thans alles; want zij had op haren weg den Jood ontmoet, den Jood die reeds zoo veel onheil over haar huisgezin had gebracht. Zij kon slechts met moeite haren stoel bereiken, sloeg de handen voor de oogen en brak in tranen los.

Op dat oogenblik trad de pastoor het vertrek binnen. Zeker een onaangename gast voor Harmsen, die zich geheel niet op zijn gemak gevoelde. Ofschoon de priester in den regel niet veel vreugde in dat huis ontmoette, was de toestand waarin hij de vrouw aantrof voor hem toch geheel ongewoon. Vrouw Harmsen was gewoon hare groote en kleine wederwaardigheden met geduld te verdragen, en in onderwerping aan God al hare krachten aan den arbeid te besteden. ‘Wat is hier te doen?’ vroeg de pastoor, de oogen afwisselend op den man en de vrouw richtende. Laatstgenoemde beijverde zich om met haren zakdoek de oogen af te wisschen, doch zij was nog te zeer ontsteld om eenig antwoord te kunnen geven; haar man haalde eerst eenige malen de schouders op en zeide toen: ‘Wat zou het zijn..... een kleine onaangenaamheid.’

‘Dat kan ik slecht gelooven, Harmsen,’ hernam de pastoor, ‘want ik heb uwe vrouw bij groote onaangenaamheden dikwijls zeer bedaard zien blijven.’

‘Welnu dan, ik heb een briefje in de loterij gekocht, ziedaar alles,’ zeî Harmsen, die er zich gekrenkt over gevoelde dat de pastoor hem reeds scheen te beschuldigen, alvorens hij wist wat er gebeurd was.

‘Als de pastoor maar een oogenblik geduld heeft, zal ik hem alles zeggen,’ sprak de vrouw snikkend. De priester nam plaats en de vrouw deelde hem de ware oorzaak van hare diepe droefheid mede. Zij had nu twee jaren lang gewerkt en gezwoegd zonder eene enkele klacht te doen hooren; zij was twee jaren lang met zorgen naar bed gegaan en met zorgen weder opgestaan, en nu kwam hij, die eigenlijk al die zorgen moest dragen, en vernietigde haar werk van twee jaren, zooals een onnadenkende knaap moedwillig het nest vernietigt, waaraan een vogel langen tijd al zijne zorgen en vlijt heeft besteed. Dat was meer dan zij kon dragen. Haar man wist zeer goed dat de oogst tegengevallen was en zij niet bij machte waren met Allerheiligen de pacht te betalen, zonder de spaarpenningen aan te spreken, en nu ging hij die spaarpenningen, waarvoor zij honger geleden had, zoo roekeloos verkwisten.

De vrouw werd andermaal door de droefheid overmand, zoodat zij er geen woord meer kon bijvoegen.

'Hoe is het toch mogelijk, Harmsen,' sprak de pastoor, die een strengen blik op den boer wierp, 'dat gij uw vrouw zoo diep ongelukkig kunt maken.'

'Integendeel,' zeî Harmsen, die zich intusschen niet zeer op zijn gemak gevoelde 'ik wil haar gelukkig maken; ik ben er zeker van dat wij een grooten prijs uit de loterij trekken en dan zijn wij gered.'

'En ik ben er zeker van dat gij rijp zijt voor het krankzinnigenhuis,' riep de pastoor verontwaardigd. En nu volgde eene strenge vermaning, waarin al de rampen werden opgesomd die Harmsen door eigen schuld, door hoogmoed en eigenliefde op zijn huisgezin had doen neêrkomen. Gedurende die toespraak waarin al de luchtkasteelen van Harmsen één voor één werden afgebroken, begon onze boer langzamerhand in te zien dat hem de hoogste prijs wel eens zou kunnen ontgaan, al had Sam van staartnommers gedroomd, en toen nu de pastoor ten slotte vroeg wat hij zou beginnen als met Allerheiligen geen geld in huis was om de pacht te betalen, haalde hij de schouders op. 'Dan zult gij zeker uw eenigste en laatste pand verkoopen en uwe vrouw voor den ploeg spannen, niet waar!' sprak de pastoor. 'Luister eens, ik zou geen medelijden met u kunnen hebben al zag ik u ook tot den bedelstaf geraken, want gij zijt een luiaard en verkwister, doch uwe arme, brave vrouw verdient een beter lot. Geef mij dat ellendige loterij-briefje, ik zal er uwe vrouw het geld voor ter hand stellen. Het zijn ook spaarpenningen, ten koste van ontberingen bijeengebracht en die nu zoo roekeloos verkwist moeten worden. Ik heb een afkeer van het loterij-spel doch ik wil het briefje van u koopen om hier rust en vrede in huis terug te doen keeren.'

Of hij wilde of niet, Harmsen moest het briefje met de staartnommers te voorschijn halen. De pastoor stak het met blijkbare minachting bij zich en vertrok eenige oogenblikken later, na de vrouw nog gezegd te hebben, dat zij het geld bij hem kon komen halen.

Ongeveer eene maand later kwam Samuel Hamburger onverwacht de ons bekende boeren-woning binnen stormen, op het oogenblik dat Harmsen zich in de stal bevond. 'Waar is de man..... de baas?' vroeg hij hijgende, terwijl hij zijn groote pet van het hoofd nam en de zweetdroppels van zijn kalen schedel veegde.

Vrouw Harmsen die met het huiswerk bezig was, wierp een verachtelijken blik op den brillenslijper en zeide: 'Gij hebt met den baas niets uitstaan, maak maar gauw dat ge uit mijn huis komt.'

'Je weet niet wat je zeg, vrouw,' hernam Sam die ongevraagd een stoel in bezit nam, 'ik moet je briefje.... je nommer hebben.... je bent een gelukskind..... je krijgt *moos*!'

'Ik wil je *moos* niet hebben man, want daar zit geen zegen in.... maak maar dat je weg komt.'

De Jood sprong verwonderd van zijn stoel op. 'Ze wil geen *moos* hebben,' riep hij zoo waar ik leef die vrouw is *misjoege*.'[1)]

Op dat oogenblik kwam de boer de kamer binnen. De Jood stoof hem te gemoet, pakte hem bij de panden van zijn jas en zeî: 'Harmsen, wat heb ik je gezegd, je bent een rijk man.... zoo waar zal ik gezond zijn, je bent schatrijk..... Geef nu je briefje en vergeet dan mij arme koopman niet en mijne Saar, die voor den kost koekies en bolis moet bakken.... je zal me goed beloonen, niet waar vriend Harmsen?'

De boer was zoo ontsteld dat hij nauwlijks een woord kon spreken.

1) Gek.

‘Geef wat azijn, vrouw!’ riep Sam, ‘je man wordt niet wel van het geluk dat hem te beurt valt. Nah, wie zou niet graag zoo'n toeval krijgen.’

‘Ik heb het briefje niet meer,’ stotterde Harmsen, ‘mijne vrouw heeft het aan den pastoor verkocht.’

'Aan den pastoor, dat is dom.... Waar woont de pastoor.... ik moet het briefje hebben.... de man zal mij ook wel beloonen.'

Harmsen verkeerde in eene hevige gemoedsbeweging. 'Is er een prijs op het lot gevallen?' vroeg hij.

'Vraag je dat nog... de hoogste prijs, de tachtig duizend gulden.[1) ....Je hebt de fortuin met voeten geschopt, man.... nu zal de pastoor zich vetmesten met het geld dat je eerlijk toekwam. Tachtig duizend gulden; 't is geen kindergeld.'

'En kan ik nu niet bewijzen dat het briefje mijn eigendom is?' vroeg Harmsen met eene stem die van woede beefde.

'Hoe kan je zoo onnoozel praten,' antwoordde de Jood, 'die het koopt heeft het; de bezitter is eigenaar. Je had het moeten bewaren als goud, dan was je thans een rijk man.... waar woont de pastoor?'

Harmsen stiet eene vreeselijke vloek uit; zijne oogen rolden wild in hunne kassen. Zijn gelaat was geheel misvormd en hij rukte zijnen halsdoek, die hem scheen te benauwen, los. Toen greep hij een stok en snelde met den uitroep: dan moge God den pastoor genadig zijn, door den Jood gevolgd de deur uit.'

Op dat oogenblik viel de vrouw met een luiden gil bewusteloos op den grond neder.

(Slot in het volgend nommer.)

Allerlei.

Reigers' kracht-regulateur.

Wij geven hiernevens eene afbeelding van een nieuw toestel, waarvan de eer der uitvinding aan een Nederlander, den heer K. Reigers te Ulft, toekomt. Het is de zoogenaamde kracht-regulateur, dienende om de smoorklep eener stoommachine zoodanig te regelen, dat er immer een geregelde gang aan de beweging gegeven worde. De gewone of kogel-regulateur rust op het beginsel der middelpuntvlietende kracht, maar hoe verbeterd en gevoelig ook de laatst samengestelde kogel-regulateuren zijn, altijd zal bij deze eene verandering van snelheid, hoe gering dan ook, plaats vinden. De kracht- of balans-regulateur daarentegen is een uiterst gevoelig werktuig, dat onverbeterlijk in zijne werking is. Het hoofdbestanddeel er van is een tweearmige hefboom, die om een horizontale as draait. De langste hefboomsarm ontvangt van zelf eene andere belasting, als de snelheid van het vlieg- of drijfwiel verandert. Die verandering in belasting wordt te weeg gebracht door een vierarmigen windvleugel, welke loodrecht op dien langsten hefboomsarm bevestigd is. De verandering in de belasting zal ook natuurlijk eene verandering in den stand van den hefboom veroorzaken, die de smoor- of stoomklep opent en sluit. Tot verdere regeling heeft de uitvinder aan de eene zijde van den hefboom eene omgekeerde luchttrommel aangebracht, welke in een ander vat, dat met water gevuld is, wordt ingedompeld. In den bodem van de luchttrommel bevindt zich een luchtkraantje om, bij de beweging der trommel in het water, de lucht in of uit te laten. De vlakke doorsnede van de trommel is nagenoeg de helft van de doorsnede van het watervat. Willen wij bijv. het vliegwiel 40 malen in een minuut doen rondloopen dan wordt de regulateur daarop gesteld en aldus gesteld zijnde, doet het wiel altijd 40 rondgangen, onverschillig of

1) In dien tijd bedroeg de hoogste prijs in de Staatsloterij slechts *f* 80,000.

men het werktuig *zeer veel* of *volstrekt geen* werk laat verrichten. Moet de stoommachine veel werk doen, dan laat de regulateur veel stoom toe, moet er geen nuttig werk verricht worden, dan sluit hij voor een groot deel den stoom af. Dit doet nu ook wel de kogel-regulateur, maar op verre na niet zoo regelmatig als de balans-regulateur van den heer Reigers.

Reigers' regulateur dien wij ook op de stoommachine in onze snelpersdrukkerij in toepassing gebracht hebben, en om zijne hooge doelmatigheid alleszins aanbevelen, moet zijne rechtmatige plaats vinden op boekdrukkerijen, spinnerijen, weverijen, papierfabrieken, kortom overal waar de geregelde gang der stoommachine op de waarde der productie van invloed is. Het valt moeilijk om in eene beknopte beschrijving als deze eene duidelijke en volledige beschrijving van den regulateur te geven, doch de werking dezer nuttige machine kan men in de drukkerij van onzen uitgever bezichtigen.

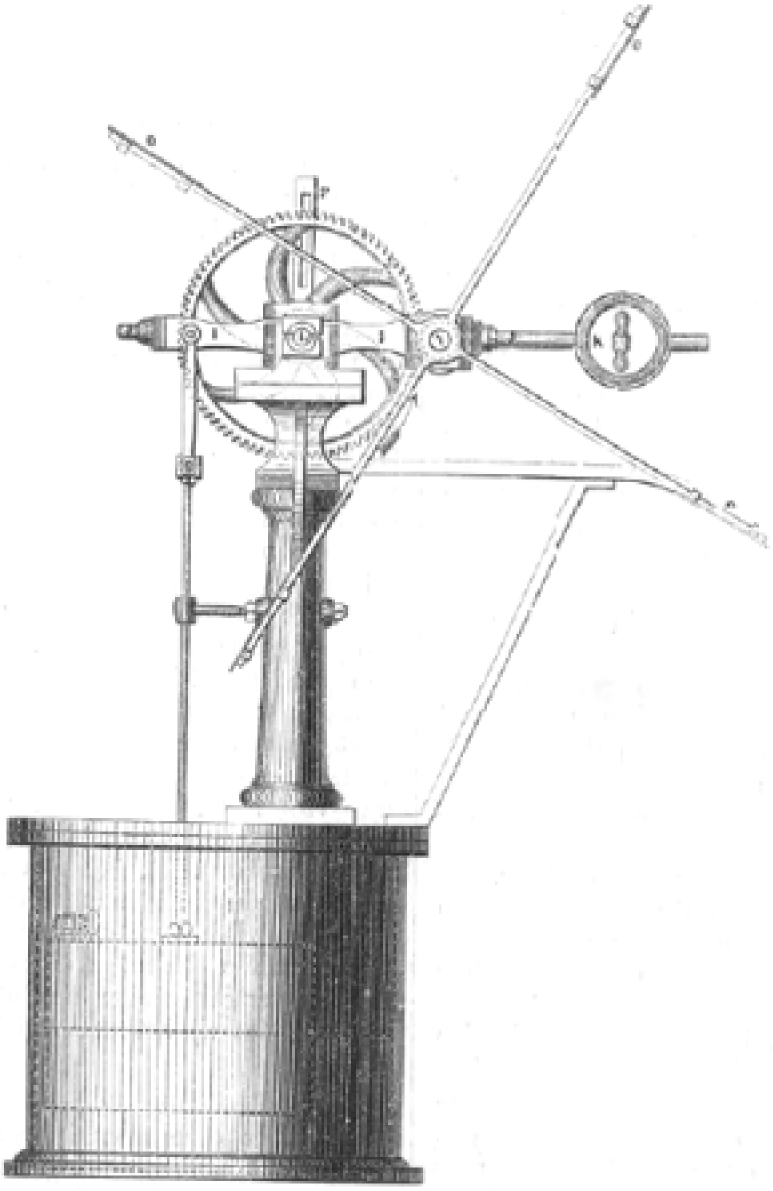

De groote bankier Rothschild

werd eens door een zendeling van de Joodsche gemeente te Jeruzalem aangezocht om pogingen te doen ten einde het koningrijk Jeruzalem te herstellen, in welk geval het hem niet moeilijk zou vallen, voor zich en zijne nakomelingen de kroon te bekomen. ‘Nah’ zeî de prins der geldmannen glimlachend, ‘voor wat zal ik me in zulk een lawaai begeven? Twee Joden weten wat een bril kost: ik wil liever de Jood der koningen dan de koning der Joden zijn.’

Volkslied.

Het bekende lied *Marlbourough s'en va-t-en guerre, Mironton, mironton, mirontaire*, in ons land bekend als: *Malbroek die gaat ten oorlog*, was in der tijd het geliefkoosd volkslied der Franschen, ofschoon de oorzaak allerzonderlingst genoemd moet worden. Eene jonge boerin, de min van den dauphin, zoon van Lodewijk XVI, zong namelijk dat lied om den koninklijken zuigeling in slaap te sussen. De koningin zong het al spoedig in hare kamer en het duurde niet lang of ook de koning begon het te neuriën wanneer hij bij zijn zoon was. Nu begonnen de hovelingen het koninklijke wiegelied in allen ernst te zingen; zoo kwam het uit het paleis in de stad en verder over geheel Frankrijk, Duitschland en Engeland. Men hoorde het in de hoogste en laagste standen zingen, en zelfs als Napoleon I zijn oorlogspaard besteeg mompelde hij: *Malbroek die gaat ten oorlog enz.*

Papier in Japan.

De Japanneezen gebruiken als grondstof voor hun papier de bast en het hout van den moerbeziënboom, waarvan de vezel zeer taai is. Het papier en de verscheidene soorten daarvan, die men tot 90 telt, worden tot doeleinden gebruikt, welke aan de Europeanen vreemd moeten voorkomen. De Japanneezen hebben niet alleen papieren kamers, maar ook papieren kleederen, zakdoeken enz. Overjassen en parapluies zijn van geolied papier; hunne reistesschen, zelfs het hoofddeksel der soldaten, zijn van een soort papier dat als helm dient tegen sabelhouwen.

Negen.

De Chineezen hebben eene groote voorliefde voor het getal negen, van daar de vele torens met negen verdiepingen, de indeeling van het rijk in negen provinciën, de negen draden waaraan, volgens eene traditie, de lotsbestemming van het rijk vastgeknoopt is, de negen orden der mandarijnen, de negen graden van bloedverwantschap, de negen eerbiedsbetuigingen voor den keizer enz. Of de Chineezen ook eerbied hebben voor de zoogenaamde negenoogen is ons onbekend.

Proeven uit het woordenboek der hedendaagsche samenleving.

Leven, de tijd om geld te maken. *Geld*, het hoogste doel des levens. *Bidden*, winstderving. *Een zieke*, een gebroken machine. *Een bejaard mensch*, een lastpost. *Man*, een werktuig om geld te maken. *Vrouw*, eene machine die met verlies werkt. *Kind*, een perpetuum mobile dat door de kracht van het kapitaal tot volkomenheid moet worden gebracht. *Geluk*, een paar millioen en goede eetlust.

Bij de opening der tentoonstelling

in het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam, drong eene jonge dame driest midden tusschen de stoelen, ofschoon ze allen reeds bezet waren. Een heer, wien dit begon te vervelen, plaatste zijn stoel zoodanig dat de weg voor de jonge dame verder versperd was. 'Weet gij wel hoe men zulk eene handelwijze noemt?' vroeg zij bits. 'De uwe opdringend en de mijne voorkomend, mejufvrouw,' klonk het onbeleefde antwoord op eene onbeleefde vraag.

[Nummer 2]

De barbier.

Wie komt daar zoo haastig den trap opgeloopen?..
Daar klopt men... Ja! Binnen! - de deur is al open -
Hah, zoo! Jan de scheerbaas. Hij buigt heel galant,
De scheerzak in d' arm en de muts in de hand,
En zegt: 'frissche morgen!' - en lacht eens.

Terstond pakt hij uit - accuraat als het Staatsblad -
Al wat er in 't binnen- en buitenland plaats had.
Ik zie me op een stoel voor het raam neêrgezet,
Belegd als een bleekveld met doek en servet;
Hij reikt me den scheerriem - en lacht eens.

En nu wordt beslist over oorlog en vrede,
De mouw opgetrokken en 't mes uit de schede,
Gewet en gewet en getoetst op den duim:
Dan klopt hij den zeepbal en 't water tot schuim
In 't koperen bekken - en lacht eens.

En vlugger dan 's winters de sneeuwjacht de daken
Bedekt hij met zeepschuim mijn wangen en kaken;
De mond ligt bedolven, één neusgat is dicht;
Nu houdt hij het glimmende wapen gericht,
En wet het en wet het - en lacht eens.

Een boer slaat de sikkel zoo vast niet in de aren
Als hij zijn patentmes in stoppels en haren.
Zijn vingeren nemen op wang en op kin
't Geschoren terrein als veroveraars in;
Daar valt hij mijn neus aan - en lacht eens

Daar valt hij mijn neus aan... een Malakoff-toren...
Toch waagt hij den stormloop - halt là! - 't is verloren!
Hij snijdt, en ik bloed en ik smijt bliksemsnel
Den lompert om de ooren de rinklende bel -
Maar hij trekt zijn schouders - en lacht eens.

Fluks strijkt hij van tafel de lachende centen
En pakt een, twee, drie al zijn scheerinstrumenten.
De zak in den arm en de muts in de hand
Staat Janbaas in 't deurgat en buigt heel galant,
En zegt: frissche morgen!' - en lacht eens.

Afgekeken.
B.v.M.

DE BARBIER.

Het hoogste lot.
Eene bijdrage tot de geschiedenis van het Loterijspel.
(Slot.)

Toen Jan Harmsen, gevolgd door den Jood, in groote opgewondenheid het huis verliet, zag hij op weinige schreden afstands den pastoor aankomen. Op het gezicht van den man die hem, naar hij meende, van zijn grootste geluk beroofd had, begon zijn bloed nog sneller te loopen, en zijn stok krampachtig in zijne vuist klemmende stiet hij andermaal een vreeselijken vloek uit en snelde den pastoor te gemoet.

Doch de Jood, die slechts aan de groote belooning dacht, welke hij nu van den pastoor verwachtte, hield den boer bij de panden van zijn jas terug, uitroepende: ‘God bewaar, Harmsen, wat gaat ge doen.... geen manslag, Harmsen.... denk aan de pollecij, denk aan je arme vrouw!’

‘Laat los!’ riep de boer.

‘Neen ik laat je niet los... zie je dan de galg niet en het rad, Harmsen!’

‘Laat los!’ herhaalde de boer.

‘*Waih*,[1] de *schmeerjokkel*[2] hoort niet naar me *cochemerloschen*,[3].... zijn *sjlammazzel*[4] heit em zoo waar ik leef *meschukeh*[5] gemaakt..... As ik je bid, Harmsen, denk dat ik vrouw en kind heb, dat de pollecij me ook as een *ganef*[6] zal inpakken.’

De pastoor was inmiddels nader gekomen en zag vol verbazing naar de zonderlinge worsteling, zonder de reden er van te kunnen gissen.

‘Waar is mijn loterij-briefje?’ schreeuwde Harmsen hem toe, nog altijd teruggehouden door den Jood, die naar zijn adem hijgde.

‘Wat is u overkomen, Harmsen?’ vroeg de priester, die deze woorden niet verstaan had; ‘heeft men u bestolen?... Wat is er gebeurd?’

‘Ja, bestolen ben ik,’ krijschte de boer, ‘en gij zijt de dief; doch bij den duivel ik moet mijn geld hebben, of.....’

De pastoor ging een paar schreden achteruit want Harmsen hief zijn stok op en zijne oogen gloeiden.

Er zou wellicht een vreeselijk misdrijf gepleegd zijn, zoo niet op dat oogenblik twee boeren, die zich in de nabijheid bevonden, toegesprongen waren om Harmsen te ontwapenen.

‘Houdt hem vast, brave menschen,’ riep de jood, hij is dol, hij is razend..... zijn *slammazzel* is em om het hart geslagen van wege de boodschap die ik kwam brengen. As ik van huis ging zei ik, Sam, wat zal ik van daag gelukkig zijn, en zie ik sta hier te beven as een beroerd man van alteratie...... Hebt toch medelijden met een arme koopman die vrouw en kind heeft.’

Harmsen was intusschen wat tot bezinning gekomen toen hij gevoelde dat zijne armen als in ijzeren schroeven gekneld waren. Hij scheen te begrijpen dat geweld hem niets zou baten, doch om een weinig lucht te geven aan de drift die in hem kookte gaf hij den Jood een schop, zoodat deze kermend over den grond tuimelde.

1) O Wee!
2) Smeerlap.
3) Verstandige taal.
4) Ongeluk.
5) Krankzinnig.
6) Dief.

‘Houdt hem toch vast, brave menschen,’ riep de jood middelerwijl hij van den grond opkroop; ‘hij is dol as een hond.... hij zal den pastoor vermoorden, hij zal em vermoorden, want de levendigc *sched*[7] is in hem gevaren. Zijne arme vrouw is verstijfd van wege den schrik; zij is op den grond gevallen as een lijk, zoo waar zal ik gezond blijven.’

‘Wat is er dan toch gebeurd?’ vroeg de pastoor, die nog geene gelegenheid had kunnen vinden om den spraakzamen Jood te onderbreken.

Nu verhaalde Sam met veel omhaal van woorden dat de hoogste prijs was gevallen op het lot 't welk de pastoor van Harmsen had overgenomen, en Harmsen daardoor zoo in woede ontstoken was dat hij onder bedreiging van den pastoor te vermoorden het huis verlaten had, terwijl zijn vrouw bewusteloos op den grond gevallen was. ‘Had ik hem alleen laten gaan,’ zoo eindigde Sam, ‘hij zou nu een moordenaar en de pastoor zijn arm slachtoffer zijn. Ik ben wel geen christ, maar ik kan toch mijn evenmensch maar zoo niet als een hond zien dood slaan.’

‘Gij liegt schurk,’ riep Harmsen, die bevreesd was dat deze aanklacht hem in handen der policie zou kunnen brengen.

‘Bedwing uwe tong, Harmsen,’ sprak de priester gestreng, ‘want de toorn spreekt tot u en die is niet waarheidlievend. Laat ons liever gaan zien hoe het met uwe vrouw gesteld is, die wellicht nog bewusteloos op den grond ligt.’

Dat was inderdaad zoo en men had groote moeite hare levensgeesten weder op te wekken. Toen haar verstand teruggekeerd was en zij den pastoor voor zich zag gaf zij een luiden gil, want nu herinnerde zij zich in een oogenblik het tooneel dat kort te voren had plaats gehad. De priester stelde haar echter gerust en gaf bevel dat men Harmsen los zou laten. En nu het woord tot den jood richtende vroeg hij wie door dezen als eigenaar werd beschouwd van het loterijbriefje, dat door het hoogste lot begunstigd was.

‘Dat briefje komt u eerlijk toe, geleerde heer,’ antwoordde Sam, ‘zoo eerlijk als goud. Gij hebt het gekocht en betaald niet waar?.... Nah geen kind zal je er om moeien, geen haar zal je er om gekrenkt worden, geleerde heer! Die ellendige boer heit zen gelik verschopt, zooals al zijn geld en zijn land en zijn vee. Geef mij het lot en ik zal je geld, veel geld brengen, en vergeet dan niet te denken aan een goeje belooning, want ik ben maar een arm koopman en mijne vrouw bakt *koekies en bolis.*’

‘Hoort gij het, dat het loterij-briefje mijn eigendom is?’ vroeg de pastoor.

‘Dat is de schuld mijner vrouw,’ riep de boer die zich nauwelijks kon bedwingen. Ik wist het wel dat er een prijs op zou vallen, en de schurk van een jood die mij nu beschimpt heeft mij ook voorspeld dat ik voor het geld eene groote boerderij zou kunnen koopen.’

‘Ja, een boerderij zal je krijgen,’ riep de jood op smalenden toon, ‘een groote boerderij met zeven kamers, in elke kamer zeven ledekanten en in elk ledekant zal je zeven jaar de koorts hebben...’

‘Zwijg,’ sprak de priester ernstig, ‘uwe verwenschingen zijn schandelijk en zondig in de oogen van God.’ En zich nu tot de vrouw wendende vroeg hij: ‘is het ook *uwe* meening dat ik wettig eigenaar ben van het loterij-briefje en dus niemand eenig recht heeft op den daarop gevallen prijs?’

De vrouw sloeg een angstigen blik op haren man, en knikte toestemmend, doch niet dan onder het loozen van een diepen zucht.

‘Ik besef uwen pijnlijken toestand,’ liet de priester er haastig op volgen, ‘en wil dien daarom niet langer doen voortduren, ofschoon uw man een geduchte les verdiend

7) Duivel.

heeft. Ik heb het loterij-briefje alleen overgenomen om den vrede in uw huis te herstellen, die ernstig gestoord was, niet om er mijn voordeel mede te doen. Gij kunt weder in het bezit van uw lot komen, doch ik veroorloof mij daarbij een paar voorwaarden te maken.'

'God, wat man is dat!' riep de Jood vol verbazing; 'hij schopt het geld met voeten; hij waagt voor zijn eigen rekening en geeft de winst aan een ellendigen boer, die hem zou hebben vermoord had ik hem niet bij de panden van zijn jas vastgehouden. Wat zulk een ezel die niet kan lezen en niet kan schrijven een *mazzel* maakt..... Zeg hem toch, genereuze geleerde heer, dat hij om den armen koopman denkt die hem tot een rijk man heeft gemaakt.'

Harmsen was bleek geworden van ontroering en wilde uit dankbaarheid de hand van den pastoor vatten, doch deze weerde hem zacht van zich af en hield hem toen ernstig onder het oog dat zijn hoogmoed de oorzaak geweest was van het verdriet dat hij zijne brave vrouw had berokkend. Die hoogmoed woelde nog steeds in zijn boezem en daarom zou het geld een nieuwe bron van kwaad voor hem kunnen worden, naar ziel en lichaam. Daarom was het zijn verlangen dat van de som tienduizend gulden aan de armen werd geschonken, als een offer van dankbaarheid aan God voor de onverdiende gunst. En dewijl het lot aanvankelijk gekocht was van de spaarpenningen der vrouw, zou ook zij eigenares worden van de som en moest Harmsen bij notariëele acte afstand doen van alle rechten van beheer, zoodat hij niet in staat zou zijn zich nogmaals aan zijne dwaasheden en buitensporigheden over te geven.

Dat was voor den boer een harde pil om te slikken, doch hij was gedwongen toe te geven, dewijl de pastoor onverzettelijk bleef aandringen op het nakomen dezer verplichting.

Ook de Jood werd niet vergeten, ofschoon hem ernstig de les werd gelezen over de schandelijke wijze waarop hij jacht maakte op hen, die zich door hunne zucht tot het spel tot allerlei buitensporigheden lieten verleiden.

Wij zouden den naam van den priester, die zoo edel handelde kunnen noemen en hebben ook de gebeurtenis niet geheel medegedeeld zoo als zij heeft plaats gehad, omdat er nog ouden van dagen zijn die de personen kunnen kennen.

Sam de brillenslijper is reeds lang ter ziele, doch in den Jodenhoek te Amsterdam behoeft men niet lang te zoeken om een dozijn joden te vinden die volmaakt aan hem gelijk zijn, en men bakt daar ook nog altijd *koekies en bolis*.

Frederik Leopold graaf van Stolberg.

't Zal menigen lezer der *Belgische Illustratie* misschien niet ongevallig zijn, eenige bijzonderheden te vernemen omtrent het leven en sterven van een man, wiens naam gevierd wordt als die van een geleerde; die bemind werd om zijne voortreffelijke hoedanigheden; die de Kerk dierbaar is geworden om zijn vurigen ijver waarmee hij voor den godsdienst optrad, zoodat wij het voorzeker tot eene groote eer mogen rekenen, een man van zulk een edel karakter voor onze denkwijze gewonnen te hebben.

Frederik Leopold, Graaf van Stolberg, werd den 7 November 1750 geboren te Bremstadt, een vlek in 't hertogdom Holstein. Zijn vader, minister van de koningin van Denemarken, droeg de grootste zorg voor

de opvoeding zijns zoons. Eerst zond hij hem naar de hoogeschool van Göttingen, vervolgens naar die van Halle.

De jonge graaf legde zich met het beste gevolg op de wetenschappen toe; zijne taalstudiën bepaalden zich niet alleen tot de oude talen, ook de nieuwere bestudeerde hij met vrucht; met bijzonderen ijver beoefende hij de wijsbegeerte en de rechtsgeleerdheid en legde steeds een rusteloos streven aan den dag om zich in alles te bekwamen. In 1755, na 't einde zijner studiejaren, ondernam hij in gezelschap van zijn ouderen broeder Christiaan eene reis naar Zwitserland. Beide broeders hadden eene groote voorliefde voor de grieksche literatuur, waarvan hunne vertalingen van Plato, Homerus en Sophocles 't bewijs zijn. In 1782 trouwde graaf Frederik met Agnes, freule van Witzleben, eene dame van buitengewone eigenschappen, die echter reeds in 1788 stierf. Zij, evenals haar gemaal, beleed de leer van Luther.

Graaf van Stolberg bekleedde onderscheidene eereambten: hij was kamerheer der koningin van Denemarken, gevolmachtigd minister voor Lubeck te Koppenhagen, president van den regeeringsraad van Holstein-Eutin en in 1789 gezant van Denemarken aan het Pruisische hof. Bovendien was hij ridder van de Russische St. Anna- en St. Alexander-Newsky-orde.

In 1789 trad hij op nieuw in den echt met Sophia, gravin van Redern. Eene reis, die hij met haar in de jaren 1790-1793 naar Italië maakte, deed hem dit schoone land in alle richtingen doorkruisen en gaf hem stof tot velerlei opmerkingen, die hij vervolgens te boek stelde en uitgaf. Er verscheen van dit geschrift eene nederlandsche vertaling, waarin de bewerker zich echter veroorloofde, vele zeer ongepaste uitvallen tegen den katholieken godsdienst in te lasschen, die de graaf niet in staat geweest zou zijn ter neêr te schrijven. Na zijn terugkeer uit Italië hield hij zich bijna uitsluitend met onderzoekingen ter opsporing van het ware Geloof bezig. Hij kwam in kennis met de vorstin Gallizin, geboren gravin van Schmettau, die vroeger te 's-Hage, waar haar echtgenoot gezant was, gewoond had. Nu woonde zij te Munster, en had het katholiek geloof omhelsd. Deze dame, die algemeen als een hoogst verstandige en vrome vrouw bekend was, sprak dikwijls met den graaf zoowel over godsdienstige als literarische en philosophische onderwerpen. Zij bracht er veel toe bij, hem in zijn onderzoek te versterken en de vooroordeelen te verdrijven, waarmee hij ten gevolge zijner opvoeding nog behebt was. De heer van Stolberg bestudeerde de H. Schrift, de Kerkvaders en hunne tegenstanders. In 't eerste meende hij de werken der Kerkleeraars slechts wat hunne schoone taal en de kracht hunner bewijzen betreft, recht te moeten laten wedervaren; niet lang duurde 't evenwel, of hij gevoelde het overwicht der eerwaardige oudheid van de katholieke leer in tegenoverstelling van de nieuwheid der protestantsche. Toch overijlde hij zich geenszins; in al zijne onderzoekingen geleid door de oprechtheid en bezonnenheid van een edel gemoed, bracht hij nog verscheiden jaren door in de studie der werken van deze door God verlichte mannen.

In dien zelfden tijd was het dat de fransche geestelijkheid, die aan de grondstellingen der Kerk getrouw wilde blijven, gedwongen werd haar vaderland te verlaten en in alle landen van Europa een toevluchtsoord zocht. Een groot aantal dier eerwaardige bannelingen, in wier edel gedrag elk niet vooringenomen gemoed het gunstigste getuigenis zag voor de Kerk, waartoe zij behoorden, werd in Noord-Duitschland met liefde ontvangen. Graaf van Stolberg behoorde tot die edelmoedige welke de vluchtelingen gastvrij opnamen, en zich ten doel stelden, hun

het drukkende lot der ballingschap zoo zacht mogelijk te maken. Hij stelde zich in betrekking met verscheidene geestelijken, die door geleerdheid uitmuntten, en kwam in briefwisseling met Mgr. Asseline, bisschop van Boulogne, die zich ook in Duitschland bevond. Dezen openbaarden hij in geschrifte de twijfelingen, waarvan hij zich nog niet had kunnen ontdoen. Mgr. Asseline antwoordde daarop door zijne *Fespiegelingen*, welke in 't zesde deel zijner ‘Uitgezochte werken’ zijn opgenomen.

Nadat Graaf Stolberg zijne navorschingen en zijn onderzoek zeven jaren lang had voortgezet, kwam hij tot het licht der waarheid; hij begaf zich met zijne gemalin naar Munster en beiden omhelsden in Mei 1800 het katholiek geloof. Deze stap wekte verbazing bij de eene, haat bij de andere partij op. Een zijner vorige vrienden, de hofraad Voss, gaf meer dan één geschrift vol hatelijke en schimpende uitdrukkingen tegen hem uit. Stolberg legde bij deze gelegenheid evenveel gematigdheid als verstand aan den dag en sprak van zijn tegenstander slechts met de grootmoedigheid eens christen. Van toen af namen al zijne werken een ernstiger karakter aan; hij hield zich bijna uitsluitend met godsdienstige onderwerpen bezig. Zijn voornaamste werk is de Geschiedenis van den godsdienst van Jezus Christus, dat voor 't eerst in 1806 in Hamburg uitgegeven en met zulk een algemeenen bijval ontvangen werd, dat er in 1811 een nieuwe druk van verscheen, die door aangebrachte veranderingen, ten gevolge van aan den schrijver medegedeelde opmerkingen, met recht verbeterd heeten kon. Het werk begint met de schepping en loopt tot het jaar 450 der christelijke tijdrekening en kenmerkt zich door een degelijk onderzoek en eene vurige geestdrift voor den Godsdienst. De stijl is aangenaam en afwisselend; de uitgesproken oordeelen zijn treffend; de opmerkingen, kort en waar. De sagen der volken, de buitensporigheden van hun eeredienst, de oude gebruiken der Kerk, de wederleggingen van 't ongeloof en de dwalingen, dat alles maakt het werk zeer belangrijk. Het droeg er niet alleen veel toe bij om de Katholieken in hun geloof te versterken, maar zelfs verscheidene Protestanten werden er door in den schoot der Kerk teruggebracht; ook zegt men, dat dit geschrift den prins van Mecklenburg tot den overgang tot het Katholicism bewoog.

De laatste oogenblikken van den Graaf van Stolberg waren zijn leven waardig. De deken Kellermann, een geacht geestelijke, die gouverneur van een zijner kinderen was geweest, kwam in September 1819 eenige dagen te Sondermühlen doorbrengen. Hij was als door de Voorzienigheid gezonden om den graaf de laatste troostmiddelen der Kerk toe te dienen. Daags na zijne komst werd Stolberg ziek, en een geneesheer, uit de omstreken van Osnabrück ontboden, verklaarde, dat de ziekte gevaarlijk was, waarop de Graaf dadelijk zijn wensch te kennen gaf de laatste Bediening te ontvangen, die hem ook in den nacht van den 3^{en} op den 4^{en} September werd gebracht. Hij wilde opstaan om het H. Sacrament geknield zijne eer te bewijzen en stichtte alle aanwezigen door zijn levend geloof. Zes uren vóór zijn dood, liet hij zijne kinderen bij zich komen en sprak hun eerst gezamenlijk toe, waarna hij zich tot ieder in 't bijzonder richtte; hij wekte hen op om voor hem na zijn afsterven te bidden, standvastig in het katholieke geloof te volharden en den vrede onder elkander te bewaren. Reeds vóór zijne ziekte had hij ze dikwijls aangespoord aan den hofraad Voss alles te vergeven, wat deze door zijne geschriften tegen hem had misdaan; maar nu, eer hij het Allerheiligste ontving, wekte hij ze nogmaals en met meer nadruk daartoe op. Alvorens hem 't heilige Oliesel werd toegediend, zegde hij: ‘Wij moeten volstrekt niet meenen, dat wij niet voor hem hoeven te bidden.’ Later sprak hij niet meer van zijn tegenstander; hij hield zich alleen met de eeuwigheid bezig. Toen hij gevoelde, dat zijne krachten verminderden verlangde hij zelf, dat men de gebeden der stervenden zon lezen. Zijne

dochter Julie en zijn biechtvader begonnen die te bidden; maar toen hunne tranen hen verhinderden voort te gaan, bad de stervende zelf verder. Zijne laatste woorden waren: 'Geloofd zij Jezus Christus!' Kort daarop blies hij den laatsten adem uit, den 5 December 1819 in den ouderdom van 69 jaren. Zijn grafschrift had hij zelf gemaakt; het luidde: 'Hier rust Frederik Leopold van Stolberg, geboren den 7 November 1750, gestorven den........ Zoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eenig geboren Zoon heeft gegeven, opdat hij, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar het eeuwige leven bezitte.' Hij verbood zijne familie er iets bij te voegen, 'want,' zegde hij nog, 'als het de eeuwigheid betreft, moet men van dingen zwijgen, welke voorbijgaan als de tijd.' Overeenkomstig zijne begeerte werd hij te Stockampen in Pruisen bijgezet naast een zijner kinderen, Frans van Stolberg, die daar in 1815 op dertienjarigen leeftijd overleden was en die hoe jeugdig ook, door zuiverheid van zeden, godsdienstig gemoed en bewonderenswaardige overgeving aan den wil Gods had uitgemunt.

De groote 'Serre' in den Plantentuin te Parijs.

Het is in de uitvinding der 'serres' of broeikassen dat de tuinbouw als het ware zijn hoogsten trap van volmaking bereikt heeft. Zonder de hulp toch van die afgesloten en overdekte tuinen, met hunne doorschijnende muren, had men het niet verder kunnen brengen dan het aankweeken der aan iedere landstreek eigenaardige gewassen. Dan zouden wij van het genot van zoovele duizenden keerkringsplanten, de eene al schooner en aanlokkender dan de andere, beroofd zijn gebleven en ze slechts kennen uit de beschrijvingen en teekeningen der reizigers, of uit de verdroogde exemplaren, die ons de eene of andere plantenkundige, als eene bijzonderheid en dan nog binnen den kring van eenige weinige bevoorrechte vrienden, zoude vertoonen.

Bij de Romeinen waren er ten tijde der Keizers eenigen van de rijksten, die in hunne tuinen eene soort van broei- of liever bewaarkas voor hunne teêre aziatische of afrikaansche planten hadden opgericht, met behulp van zekere doorschijnende steensoort. De eerste *serres*, dien vreemden naam eenigszins waardig, dagteekenen slechts van de 15e of 16e eeuw, en niet voor dat de groote omreizen der Portugeezen, Spanjaarden en ook van de Hollanders, de plantenkundigen van Europa door hunne beeldrijke en dikwijls zeer overdreven verhalen en beschrijvingen om zoo te zeggen hadden doen watertanden, kwamen zij meer algemeen in gebruik. De taak was evenwel niet gemakkelijk; er was hier spraak van eene bijzondere teêre plant, die door hare schoonheid of door een voordeel, dat men er van verwachtte, de aandacht getrokken had, volkomen in denzelfden toestand van klimaat, in dezelfde graden van warmte of koude te stellen, als die waarin zij in haar geboorteland had getierd. Het is bekend wat een vreugde en opgewektheid er heerschte onder de plantenkundigen toen de eerste koffieboom uit de Indiën werd overgebracht; overgroote sommen gelds werden er betaald voor een klein spruitje, daarvan genomen. Zoo achtte een Lodewijk XIV zich gelukkig en ten hoogste vereerd door een nieuw stekje dat hem door een burgemeester van Amsterdam werd geschonken; er werd eene *serre* voor in-

GROOTE SERRE IN DEN PLANTENTUIN TE PARIJS.

gericht die met den naam van de amsterdamsche koffieplant prijkte. Van toen af kwam deze soort van kweekerij meer in zwang en bij het begin onzer eeuw was zij in Europa reeds vrij algemeen, vooral in Duitschland en Engeland. In Rusland waren niet alleen de keizerlijke tuinen en de lusthoven der aanzienlijksten er van voorzien, maar in de steden zelfs verlangde men broeikasten te bezitten in verband met de huizen, om zóó in het genot te zijn van een altijd bloeiend bloempriëel Men zou schier tot in het oneindige kunnen voortgaan zoo men eene opsomming wilde geven van alle *serres* die over Europa zoo onder den naam van Oranjeriën als anderszins verspreid zijn, of zoo men er eene vergelijking, hoe beknopt dan ook, van wilde maken. Wij kunnen volstaan met te zeggen dat schier geene stad van eenig

aanbelang te vinden is, die niet op eene of zelfs meer dezer inrichtingen, op grootere of kleinere schaal aangelegd, kan bogen.

DE ROMMELPOT.

De *serre* echter, met welke wij onze lezers een weinig meer bekend willen maken, is die van den Plantentuin te Parijs, waarvan onze gravure eene zoo prachtige afbeelding geeft. Zoo als een eerste oogslag op die afbeelding geworpen ons reeds aanstonds doet zien, bestaat zij uit een gebouw dat zooveel mogelijk langs alle kanten voor licht en zonneschijn een vrijen toegang openlaat. De temperatuur wordt gestadig op eene zelfde hoogte gehouden; wel zijn er verschillende afdeelingen of appartementen, die onderling in temperatuur verschillen, maar ieder van deze heeft zijn eigen gradental van warmte en, waar het kan, ook van koude. Deze laatsten echter zijn zeldzaam buiten Rusland, waar men er

vindt die gestadig een zeker aantal graden onder het vriespunt worden gehouden tot het opkweeken van boomen en planten uit de koude luchtstreken afkomstig. Na deze voorafgaande bemerking die tot goed verstaan van nevenstaande afbeelding gevorderd wordt, kunnen wij eene kleine schets geven van de *serre* die ons voornamelijk moet bezighouden. Deze is zonder tegenspraak de schoonste die in Frankrijk gevonden wordt, zoowel om de sierlijkheid der gebouwen, de bijna volmaakte orde van inrichting en kweekerij, als om de waarde en hoeveelheid der exemplaren. Men zou haren inhoud een kort bestek van het geheele plantenrijk in de warme streken van de geheele wereld kunnen noemen, zooveel zorg is er besteed aan het voltallig maken dezer collectie. Het is eene ware bloemlezing in Noord-, Midden en Zuid-Afrika, Madagaskar, Indië, China, en Japan, op de Antillen en in Zuid-Amerika saâmgegaard, waarin men bij ontelbare bloempjes er velen vindt van groote waarde. Nogtans men maakt daarop eene bemerking die wij, dewijl zij gegrond is, niet mogen voorbijgaan, dat men namelijk wel tot zekere hoogte er in kan gelukken zulk een collectie eenigen schijn van natuurlijkheid bij te zetten, maar dat men nimmer de natuur zal achterhalen in hare oneindige schakeeringen, omdat het onmogelijk is de verschillende wijzen van kweeking, haar alleen eigen, na te bootsen, waardoor dan het geheel veel van zijne waarde verliest. Wat wij het meeste bewonderen zijn de schier eindelooze hulpmiddelen der kunst, de onbegrijpelijke kennis van zaken die vereischt worden om zooveel verschillende planten, allen in wouden of woestenijen ontkiemd, in een zoo klein bestek saâm te vatten en in het lèven te houden. Geen voet gronds is er verwaarloosd zoodat te nauwernood een doorgang openblijft, groot genoeg om den bewonderaar tot de overtuiging te brengen dat hij er nooit in zal gelukken om gansch den rijkdom van het plantenrijk te kennen.

De rommelpot.

Heerlijk tafreeltje..... uit de oude doos! hoor ik den nieuwmodischen lezer zeggen. Ja, uit de oude doos; maar eeuwig nieuw, eeuwig schoon. Heerlijk tafreeltje vol kontrast, vol waarheid, vol meesterlijke uitdrukking! Zijt gij Dow niet, dan zijt gij toch een zijner leerlingen, gij, die dit groepje hebt bespied en met eene waarheid overgebracht, welke wij in ons zoo hoog geroemd kunstenvak met behulp der stoffelijke fotografie alleen kunnen bereiken.

Wat bijschrift zou men bij dit tafreeltje willen maken? Zien, altijd maar zien, dat wil men; doch weêrgeven al 't gene wij zien en gevoelen is moeilijker, schier onmogelijk.

De figuurtjes zouden ons wijdloopig over het realism kunnen doen spreken, 't welk in onze dagen zoo verkeerd begrepen en uitgelegd wordt, dewijl men beweert dat trivialiteit, zelf de gemeenste platheid, alléén waarheid is. Ja, dit laatste is de waarheid, maar niet die, welke door de kunst moet worden weêrgegeven. Deze toch vraagt de waarheid welke aanlokt, niet afstoot; welke bij voorkeur, niet de afzichtelijke zijde der voorwerpen kiest, maar de meest voordeelige, en welke deze dan nog, zonder aan de wezenlijkheid te schaden, door opwekkende tinten en kleuren, verlevendigt; de waarheid, welke de veredeling en de opbeuring ten doel heeft - kortom, dat realism, hetwelk waarachtig poëzie is.

Wij willen ons echter liever verlustigen in het beschouwen van die naïve kindervreugde, aan vroegeren tijd ontleend; in het beluisteren van dien rommelpot,

dat oud vaderlandsch speeltuig en dat nu, in onze dagen en bij onze jeugd, door trompetten, trommels en zelfs kanonnen vervangen is; in het beschouwen van al het wezenlijk levensgeluk, hetwelk in dien engen kader besloten is.

De rommelpot! onderbreekt men ons. Men trekke den neus zoo verachtelijk niet op. 't Is immers een echt vaderlandsch speeltuig, zoowel als de doedelzak bij de italiaansche bergvolken, en die in ons oog zooveel, neen, veel meer eerbied verdient als de nu uit de mode geraakte harpen, lieren en luiten, waarmeê de dichters voorheen hunne zangen beweerden te accompagneeren. Wij zijn er zeker van, dat, in onze letterkunde, menige zang nooit door de harp, maar wel degelijk door den rommelpot werd geaccompagneerd, en wie weet! zelfs in onzen tijd.

Wij bekennen het gaarne, dit krachtig en levendig tafreeltje, bevat voor ons eenen schat van herinneringen, en als wij dien knaap beschouwen denken wij aan het verledene, nog zoo lang niet verdwenen, met andere zeden, andere gewoonten; met meer hartelijkheid, met minder geveinsdheid en huichelarij dan thans, en toen de rommelpot nog gansch in eere was.

Ziet de glanzende jeugd van dien knaap, dat open, vroolijk, geestvol, guitachtig oog; dien door een lichten glimlach even geopenden mond met helder witte tanden. Ziet die goede, dikke grootmoeder, over die patriarchale onderdeur geleund; ziet haar flodderend, maar schilderachtig gewaad; hare dubbele kin, waaraan gewis een paar witte haarpijltjes ontbreken; de grootmoeder, die haren steekbril, welke niet meer hoûvast is, op den neus moet vasthouden, om naar den vroolijk rommelenden pot te zien!

Al die schoonheden, met haar eigenaardig karakter, zijn uit ons midden verdwenen en wat in zijne plaats gekomen is mag men schier kunstmatig noemen, tot zelfs somtijds de jongens, die, dunkt ons, u nog wel frank en vrij in de oogen durven staren, maar niet meer met die aantrekkelijke eenvoudigheid als de jongen met den rommelpot.

Heerlijk tafreeltje! dat ons een tooverlied uit onze jeugd voorzingt, een lied hetwelk wij misschien dan alleen nog begrijpen, omdat wij het laatste glimpje van dat tijdvak der goede grootmoeders, der ronde flinke jongens, der aartsvaderlijke onderdeur en der rommelpotten hebben beleefd!

Keizer Frederik Barbarossa voor Milaan.

Heeft Europa voor een drietal jaren het schouwspel moeten zien dat Duitschers zich met Italianen verbonden om tegen hunne landgenooten strijd te voeren, er zijn tijden geweest, waarop Duitschers en Italianen tegen elkander den vreeselijksten krijg voerden, waarin Italië ‘het graf der Duitschers’ genoemd werd. Voornamelijk was zulks het geval onder het bestuur der keizers uit het huis der Hohenstaufen, hoewel ook reeds vroeger menige harde strijd tusschen Duitschers en Italianen gestreden was.

Van af Otto I, den duitschen keizer die koningin Adelheid van Lombardije uit den kerker bevrijdde en door zijn later huwelijk met haar in het bezit harer staten was gekomen, waren de Italianen aan het duitsche keizerrijk onderworpen gebleven. Deze toestand duurde tot aan de kruistochten, wanneer het tusschen de heerschzuchtige Duitschers en de trotsche italiaansche steden, die zich op hunne macht vertrouwden tot eene botsing kwam.

De voornaamste steden waren Milaan, Pavia, Cremona, Crema, Verona, Venetië, Mantua, Lodi, Vercelli, Pisa en Novarro. Zij hadden haren rijkdom te danken aan

hare nijvere burgers, welke dien vergaderden in den handel met het Oosten en door de kruistochten. De steden, die aan zee lagen, haalden de koopwaren uit Egypte en voerden ze door andere Italiaansche steden naar verschillende streken van Europa. Ongelukkig verhief zich met de vermeerdering der welvaart een geest van hoogmoed en verzet, die al ras, tot eene gevaarlijke hoogte steeg.

Onder haar was het vooral Milaan dat zich het meest deed gelden. Reeds had het de riddersloten, die het omringden en als in een ijzeren boei wilden sluiten, eigenmachtig gesloopt, en nu duizelend om de hoogte waarop het door deze overwinning was geplaatst, achtte het zelfs den duitschen keizer geen te machtigen vijand om zich met hem te meten. Zoo was het altijd oproerig tegen de keizers geweest, tot den tijd dat Frederik II, Barbarossa genaamd naar de roode kleur van zijn baard, de teugels van het bewind aanvaardde. Frederik deed de stad in den rijksban en haastte zich eene geduchte macht te verzamelen van ridders en voetvolk.

Hij verscheen eindelijk in 1158 met 100000 man voetvolk en 12000 ruiters; boven zijn uitgestrekt leger golfden de banieren van al de deelen zijns gebieds; de vaan des oproers wapperde op den toren van Milaan, en Frederik verbleekte van woede, toen hij, terwijl zijn volk een vierdubbelen wal van ijzer en aarde om de stad wierp, door de Milaneezen gehoond en getergd werd; al zijne toerustingen, zijne bedreigingen konden hen niet doen beven.

Doch die toorn kon bij Frederik, die bij vele gebreken een grootmoedig hart bezat, niet van langen duur zijn; zelfs begon hij den heldenmoed van Milaan weldra te hoogachten, en met een geroerd gemoed bedacht hij wat een tal van lijken er zouden vallen eer de hoogmoed gefnuikt, hoeveel tranen en bloed er zouden gestort worden, eer de trotsche muren omvergeworpen waren; daarbij kwam hij ‘gehoorzaamheid, geen slavernij’ eischen.

Dit woord vliegt als een bliksemstraal door Milaan; men vergelijkt het met het doodsgevaar, waarin men zich bevindt, en een der dapperste verdedigers, graaf Guido von Blandrato, ontziet zich niet aan de vergaderde burgers te zeggen: ‘Wij hebben gehoorzaamheid gezworen aan Otto, waarom zouden wij het niet aan Frederik doen, die machtiger is dan hij, en bewondering koestert voor onze dapperheid?’ Wel worden een oogenblik door de woede der menigte 's graven woorden overschreeuwd, maar de indruk er van is niet verdwenen; allengs wordt het getal grooter van hen, die liever voor het oogenblik gehoorzaamheid willen zweren dan sterven, en eindelijk verklaart Milaan zich bereid tot onderwerping.

Droevig schouwspel dat thans de Milaneezen gaan vertoonen! Groote scharen van burgers van elken leeftijd, jongelingen van 20, grijsaards van 70 jaar, verlaten met ontblooten hoofde de sterke stad en begeven zich in de nederigste houding naar het kamp van den Geweldige; geen glorierijke banieren glinsteren in de zonnestralen; geen bazuinen doen

hun vroolijk geschal hooren; geen wapenen knetteren tusschen de menschen -massa; geen vederbossen wapperen boven de hoofden der helden. De stoet gelijkt een lijkstoet. Op een wenk des keizers valt het trotsch Milaan met het aangezicht ter aarde en spreekt het woord 'gehoorzaamheid' uit, het komt uit den mond der geknakte trotschheid, als het water eener beek, dat, tusschen twee rotsen geperst, met groote moeite de breede bedding bereikt. Op hetzelfde oogenblik valt de vaan des oproers, en de banier des keizers wappert op den milaneeschen dom; zij waait als een treurvaan over een graf.

Doch de onderwerping was slechts een gevolg van den nood; de hoogmoed was slechts geknakt, niet gebroken. Nauwlijks was de keizer vertrokken, of reeds verhief zich een gemor, dat slechts eene aanleiding behoefde, om in oproer over te gaan. Deze daagde weldra op: de keizer stelde volgens het recht, dat hij bezat, een burgemeester aan; hierin meenden de Milaneezen een aanslag op hunne vrijheid, op hunne rechten te zien; aanstonds verzetten zij zich tegen den kanselier Raynald en de overige gezanten en zouden hen gedood hebben, zoo zij niet in allerijl gevlucht waren. Het oproer was dus feitelijk begonnen; geen enkele Milanees, die er berouw over gevoelde, integendeel. Om zelfs eene verzoening af te snijden, togen de inwoners naar de aan den keizer getrouwe stad Trozzi, waar Frederik groote schatten had verzameld, maakten die met den grond gelijk en voerden het goud en zilver en een tal van Duitsche soldaten, na deze gegeeseld te hebben, met zich naar Milaan.

Frederik Barbarossa was te Bologna, in de stad die hem beminde, omdat hij de hoogeschool met weldaden had overladen. In zijn paleis was een feestmaal aangericht, waaraan hij de voornaamste inwoners van Bologna genoodigd had. Midden onder den maaltijd verbleeken de gelaatstrekken van eenige feestelingen, waarop een stil gefluister volgt. Barbarossa ziet verwonderd op en vraagt naar de oorzaak van den schrik, die zich schijnbaar van een groot deel der aanwezigen meester maakt; een hunner waagt het eindelijk te zeggen, dat een bode is verschenen met de tijding van het gebeurde in Milaan en Trozzi.

Plotseling verbleekt ook Barbarossa, en zijne lippen worden vaal; zijne tanden klapperen, en zijn hand omklemt het gevest van zijn zwaard; zóó zit hij daar beweegloos op zijn zetel even als men den god van een onderaardsch rijk afgebeeld ziet; zóó schijnt hij een leeuw, die in grimmige woede, zijn offer beloert. De aanwezigen sidderen en beven; zij zien den Geweldige in het gelaat maar slaan haastig de oogen neder, want er straalt een verterend vuur uit zijne vlammende blikken.

Op eens staat de keizer van zijn zetel op, werpt zijn ijzeren handschoen woedend tegen den grond en spreekt met vreeselijke stem: 'gelijk dezen handschoen zal ik Milaan tegen den grond werpen; ik zal de trotsche stad verpletteren! Zij worde der vernieling prijs gegeven! mijn hoofd zal deze kroon niet dragen, vóór zij op nieuw, in Milaans bloed, gewijd is;' bij deze woorden zet hij de kroon af en doet die uit zijne oogen brengen.

En nu begon de tweede belegering van Milaan, waarop een strijd ontstond zoo als de wereldgeschiedenis dien zelden aanwijst: het was een strijd tusschen den hoogmoed en het beleedigd gezag, tusschen de woede der wanhoop en de razernij der wraak.

Een dikke muur van hooge torens voorzien, omsloot weldra de koninklijke stad als een ijzeren gordel; van uit die torens vlogen pijlen en werpspiesen tusschen de opgepakte belegeraars en terwijl de *blijden* de muren beukten, slingerden reusachtige gevaarten vervaarlijke steenen in de stad; de Milaneezen begoten hunne aanvallers

met kokenden olie en verbrandden hen met pekkransen; onophoudelijke uitvallen volgden elkander op, die hoofdzakelijk ten doel hadden de torens in brand te steken; tien Milaneezen, die doodelijk gewond van de wallen stortten, werden door honderd anderen vervangen. Zóó iets had Barbarossa nog nooit bijgewoond! Maar hij wist raad.

Toen de muur geheel gereed was, deed hij al de Milaneezen, die levend in zijne handen gevallen waren, er tegen vastbinden, waardoor zij met hunne lichamen de Duitsche belegeraars beschermden. Zoo iets hadden ook de belegerden niet verwacht en de verschrikkelijkste wanhoop maakte zich van hen meester! De koorden hunner bogen verslapten; de pijlen zaten geboeid in de van schrik verstijfde handen; de olie werd koud, de pekkrans tegen den grond geworpen. Welke vader zou ook het hart zijns zoons kunnen doorboren, welke broeder het leven zijns broeders door het vuur verwoesten.

Maar hoort! daar op eens rijst een kreet uit de rijen der gebonden gevangenen! 'Laat ze vliegen! die pijlen, die steenen, die kransen! Werpt ze op ons om er den vijand mede te vernielen! Gelukkig de helden, die zulken dood sterven! De schoonste vrucht der vrijheid is voor haar te sterven! Stelt u te weêr, verdedigt u, denk niet aan ons, denkt alleen aan Milaan!'

Met ontzetting verneemt de vijand deze onvergetelijke woorden, die de verontwaardigde Milaneezen in geestdrift brengen. Wel trekt nog menigeen zijn arm terug; wel biggelen de tranen in aller oogen; wel wordt nog sommiger hart door smart en wanhoop dichtgeknepen: maar 'denkt alleen aan Milaan' is een testament, dat tot de laatste letter moet ten uitvoer gebracht worden! Ze vallen dan maar ook de vijanden op hunne lijken! Met afgewend gelaat worden de bogen gespannen, de werpspiezen in de hand genomen, de steenen in de slingertoestellen geplaatst, de olie op de wallen gebracht en - een hagelbui van moordtuigen valt op de gevangenen, de muren en de vijanden, en de eersten sterven, maar ook de laatsten worden verpletterd onder de puinen der vesting.

Milaan was gered maar - slechts voor korten tijd. Een vijand, duizendmaal vreeselijker, duizendmaal onverbiddelijker dan de toornige Barbarossa, kwam de stad bestrijden. De honger vertoonde zijn grimmig, uitgemergeld gelaat en sleepte zijn rammelend gebeente door de benauwde vesting. De voorraad voedingsmiddelen was allengs verbruikt; dieren van alle soort werden nu gretig verslonden; daarop volgden gras, touwwerk, leder, boomschors en al wat men slechts meester kon worden. De honger verzwakte de leden der krijgers maar niet hun moed; hij vernietigde de banden der bloedverwantschap maar niet den burgerzin; hij maakte waanzinnigen, zelfmoordenaars, maar geen onderworpenen!

De wanhoop nam den sluipmoord tot bondgenoot; onderscheidenen, zelfs uit de edelste geslachten slopen ter stad uit en drongen onder het verschillendste mom in de tent des keizers, doch geen enkele hunner dolken scheen zijn borst te kunnen bereiken, en de meesten ontvingen het loon van hunne verraderlijke handelingen.

Eindelijk was de stad verloren; de honger en het zwaard hadden de bloem der krijgers weggemaaid, en de overgeblevenen sleepten zich als geraamten door de stad; de muren dreigden op verscheidene plaatsen te bezwijken en een doortocht aan de razende Duitschers te verleenen, die de inwoners onder de vernielde stad begraven wilden. Dit vooruitzicht brak eindelijk den hoogmoed der Milaneezen en - was het nieuwe veinzerij of gemeende onderwerping? zij besloten zich over te geven, na den keizer om genade gesmeekt te hebben. Frederik wachtte hen in eene door hen verachte en mishandelde stad - in Lodi.

Het was op een stormachtigen lentemorgen dat uit Milaan het klagend lied ten hemel rees: 'Heer ontferm U onzer naar Uwe groote barmhartigheid!' daarop traden buiten de muren drie honderd edelen, die op zijden kussens de vanen en sleutels der stad droegen en in hun midden het *Carrocium*, de op een wagen in den strijd vooraan gevoerde hoofdbanier der stad, hadden; op hen volgde een schaar van bazuinblazers, die aan hunne met rouwfloers omwonden instrumenten zulke droeve tonen ontlokten, dat zelfs het ruwe gemoed der Duitschers er door vermurwd werd. Daarop kwamen de aanvoerders der strijders; zij droegen gelijk weleer de Romeinsche slaven koorden om den hals ten teeken van de volkomenste onderwerping, aan deze koorden hingen hunne zwaarden; allen hadden een zwart kruis in de hand; de ontblootе hoofden waren met asch bestrooid.

Deze schaar, waarvan de aanblik zelfs den hartvochtigste tot mededogen scheen te moeten stemmen, kon op het aangezicht van Barbarossa, toen zij in zijne tegenwoordigheid verscheen, geen enkelen trek vinden die op genade mocht doen hopen. Even als op het feestmaal te Bologna, op den oogenblik dat den keizer de val van Trozzi werd medegedeeld, was hij als het ware de uitdrukking der hoogste gramschap en woede, terwijl de schrik dien hij inboezemde, nog werd vermeerderd door een glimlach van trotsche voldoening, die om zijne lippen speelde.

Barbarossa staat van zijn troon op; de schaar, die in zijne nabijheid stil gehouden heeft, moet hem voorbijtrekken, tot een teeken haar dwingt zich naar den keizer te wenden; op een nieuwen wenk doen de bazuinblazers den omtrek van vroolijke krijgsliederen weergalmen, en wapperen de vanen hoog in de lucht! Bloedige hoon, die de Milaneezen van spijt doet beven. Hoe afschuwelijk klinken die tonen! Hoe wild waaien die vanen!

Op eens verstommen de bazuinen, en verdwijnen de vanen tusschen de menigte; een oogenblik later worden bazuinen, vanen, zwaarden en lansen als een offer van slaven aan de voeten des keizers nedergelegd. In menig Duitsch oog parelt een traan, maar niet in dat van Barbarossa; zijn gelaat is koud als marmer, en op den onverbiddelijksten toon spreekt hij de woorden, die de Milaneezen met de uiterste vertwijfeling slaan; 'gij hebt wet en recht met voeten getreden, den koning en het rijk den gruwelijksten hoon aangedaan! nog zal ik u genadig zijn en u het leven sparen; maar uwe stad zal verwoest worden, gelijk ik voor hemel en aarde gezworen heb; ik zal u andere steden ter woning aanwijzen; gaat, de tijd der barmhartigheid is voorbij; geen God kan Milaan meer uit mijne handen redden!'

Afschuwelijke woorden in den mond van Barbarossa! De Koning der Koningen heeft ze niet willen beschamen, maar er den trotschaard later voor gestraft. Die straf ontving hij, toen hij eenige jaren later door dezelfde Milaneezen, nadat zij hunne stad tegen wil en dank weder hadden opgebouwd, zoodanig werd verslagen, dat hij bijna alleen met levensgevaar over de Alpen vluchten moest; die straf ontving hij binnen en voor de muren van Rome, waar de geesel Gods de legerscharen van den vervolger der Kerk wegmaaide.

Nauwelijks was het vonnis der vernietiging over de ongelukkige stad uitgesproken, of de inwoners van Lodi en van vier andere door Milaan verdrukte steden verzochten den keizer het te mogen voltrekken; zelfs betaalden zij het verlof met eene aanzienlijke som gelds; zóó groot was hun haat. De keizer stond het verzoek toe, en nu greep er een tooneel plaats, dat eenig in de geschiedenis is; duizenden, het hart vol wraak, snelden, met hamer en breekijzer gewapend, naar Milaan en begonnen de verwoesting met zulk een koortsachtige, men zou zeggen, waanzinnige drift, dat de geschiedschrijvers van dien tijd verzekeren, dat het scheen alsof Milaan door een

aardbeving vernield werd. Muren, huizen, kerken, torens, alles werd omvergeworpen, en op bevel des keizers strooide men zout op de puinhoopen ten teeken der vervloeking. De wraakzucht volbracht in eenige dagen, waartoe gehuurde arbeiders maanden zouden noodig gehad hebben.

Zoo viel de trotsche koninklijke stad ten gevolge van opstand en hoogmoed. Het is ontegensprekelijk dat Barbarossa en zijne landvoogden niet altijd de Italiaansche steden naar recht en billijkheid behandelden, doch zulks kon den Milaneezen nimmer het recht geven zich als verdrukkers der omliggende steden op te werpen en een opstand tegen hun koning te beginnen, die in een strijd op leven en dood eindigde.

Bij gelegenheid van de verwoesting van Milaan zijn een aantal kostbare reliquiën naar Duitschland vervoerd en daar tot heden bewaard geworden. In de prachtige hoofdkerk te Keulen rustten de overblijfselen der HH. Driekoningen, die er door een priester uit Konstantinopel gebracht waren, verder die van de zeven Machabeën, de Milaneesche martelaren Nabor en Felix, den bisschop van Ravenna en den martelaar Apollinaris; al deze reliquiën werden door Barbarossa aan den aartsbisschop Raynald van Keulen geschonken, die ze met den grootsten eerbied weg voerde; sinds dien tijd rusten de heilige overblijfselen in den Keulschen dom in eene prachtige tombe, waar zij het voorwerp der diepste vereering zijn.

Allerlei.

Sanford's onontplofbare petroleumlampen.

Het is aan geen twijfel onderworpen, dat de veelvuldig voorkomende ongelukken met petroleumlampen meestal door vervalschten, dat is met vluchtige stoffen aangezetten, petroleum veroorzaakt worden. Dikwijls echter komen zij ook voort uit de gebrekkige samenstelling der lampen, en daarom is iedere verbetering in deze de aandacht overwaardig. Doeltreffend vooral zijn de lampen van Sanford's vinding daar zij veel ongevallen voorkomen. Fig. 1 onzer gravure toont eene zoodanige lamp met twee armen welke reeds in zoo ver verdient geprezen te worden, dat de vlam op genoegzamen afstand van den olie-houder verwijderd is om het verwarmen van den olie te voorkomen. De olie-houder A bestaat uit gepolijst metaal, en wordt van boven met eene schroef gesloten; de katoenbuizen B bevinden zich aan beide zijden op ongeveer 3 duimen van den oliehouder, worden door zijarmen gedragen en staan met den olie-houder in gemeenschap door de pijpjes C; de branders dezer lampen zijn van den gewonen vorm. Deze lampen geven een voortreffelijk licht, kunnen in zeer schoone vormen vervaardigd worden en zijn niet gevaarlijk, dewijl er, zelfs als zij omvallen, bijna geen petroleum kan uit gestort worden.

Tot beveiliging der gewone petroleum-lampen beveelt Sanford aan, deze, zooals in fig. 2 is afgebeeld, met een veiligheids-ring te omgeven, die aan de binnenzijde met caoutchouc voorzien is. Ook bij deze lampen kan men eene verbeterde katoenbuis aanbrengen waarvan men in fig. 3 de afbeelding vindt. Deze reikt tot op den bodem van den olie-houder waarin zij vastgeschroefd wordt; zij bestaat uit eene buis b waarin het katoen a besloten is, en outvangt olie door de kleine opening c; van boven is de buis b met een klein deksel afgesloten.

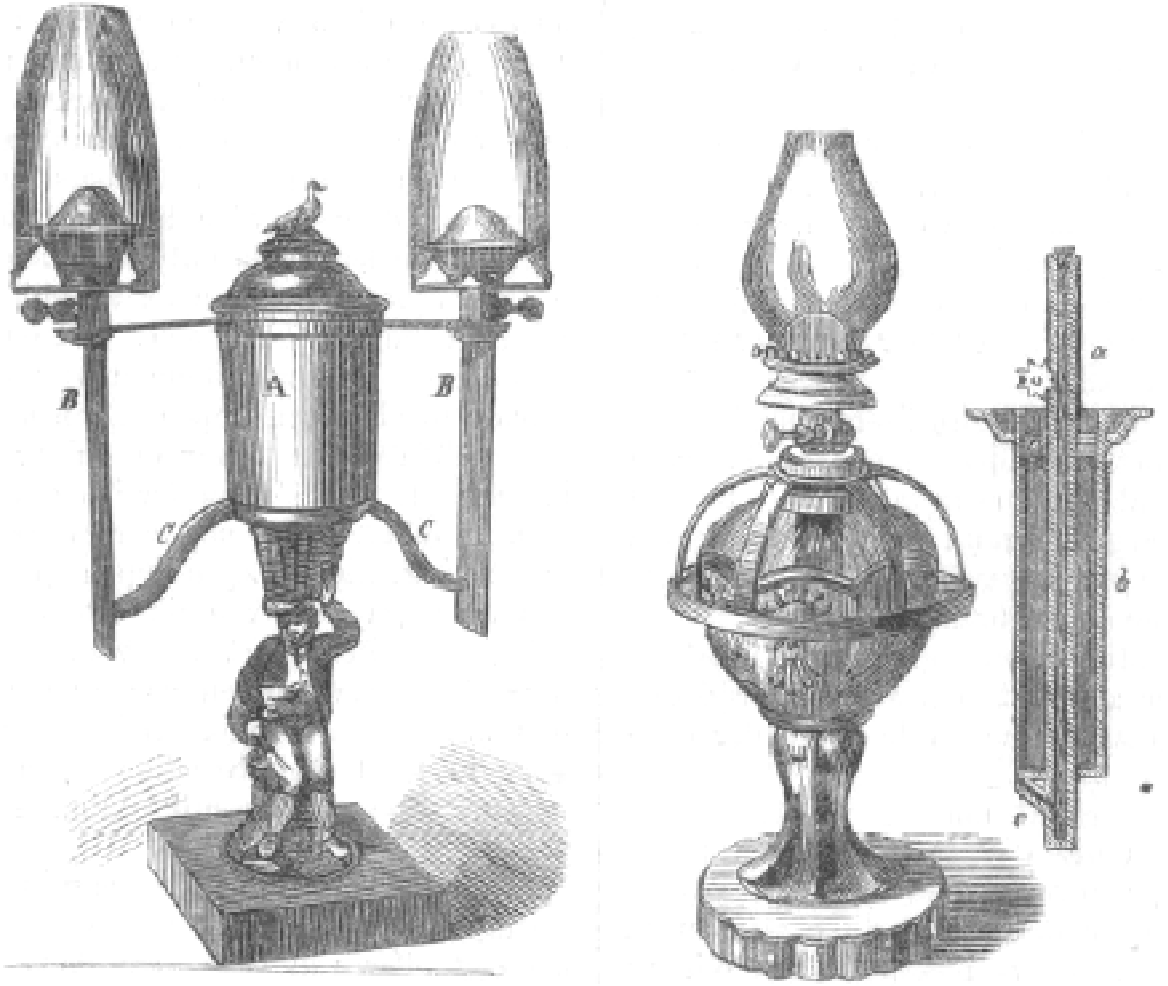

Welluidende namen.

Niet alleen wij Nederlanders bezitten belachelijke prozaïsche namen, maar ook de dikwijls zoo welluidend en romantisch klinkende namen, zouden wanneer zij in eene vreemde taal overgezet werden, niet aangenaam klinken. Wien heeft de schoone naam van *Don Pedro Calderon de la Barca* niet getroffen? De letterlijke vertaling is echter minder schoon: 'heer Piet Ketel van de schuit.' *Torquato Tasso*, is een 'geketende dashond.' *Dante* is hertevel, ofschoon *Alighieri* of *aligero* 'gevleugeld' is. *Giovanni Boccacio* is in onbeschaafde taal, 'Jan of Hannes Grootsmoel.' *Bramante* de beroemde architect verschijnt als een 'huilende.' *Jacopo Peri* moet zich als 'ellendig omgekomen' tituleeren laten. *Ghezzi* is een 'moorenhuid.' *Strozzi* een 'gewurgde.' *Silvio Pellico* 'een leeren, ruwharig bolster.' *Alfieri* een 'vaandrig' of een 'snellooper.' *Piccolomini* een 'dwergje.' *Verdi* een 'groen of groenman.'

Verschil van tijden.

Men vroeg onlangs aan een Jood wat hij dacht van de hedendaagsche profeten: 'Mijn hemel,' was het antwoord, 'wat verschillen de tijden! Saül zocht ezels en vond profeten, wij zoeken profeten en vinden ezels.'

Thermometer.

De Chineezen, die onze thermometers niet kennen, meten de koude af naar het getal overkleêren waarvan zij zich bedienen om niet van koude te verstijven, en die wij voor het gemak kielen zullen noemen. Een drie-kielige koude komt met 0 graden van den thermometer van Celsius overeen. Bij eene zes-kielige koude zijn zij verplicht op en neêr te loopen om het bloed niet te doen stollen, bij eene tienkielige bevriezen de neustoppen, vingers en teenen, en zij beweren dat bij eene vijftien-kielige koude - die echter in het hemelsche rijk nooit beleefd is - het vuur aan den haard bevriest. Wij hebben deze bijzonderheid gevonden in een werk over land- en volkenkunde.

Cancerine.

Een middel om dieren te mesten wordt in Amerika verkregen door een soort van krabben, die in zeer groote hoeveelheid aan de Delaware Bay gevonden wordt, te droogen en te malen. Bovendien worden er zoovele eieren van deze krabben gevonden dat men ze per kar verkoopt; deze zijn een zeer geschikt voeder voor het pluimgedierte, terwijl het vleesch der krabben tot uitmuntend voedsel voor varkens dient. Op elke mijl kust rekent men de vangst op 1½ millioen krabben per week.

Een geestelijke

bevond zich in een der grootste steden van Beieren en stapte af aan een hotel, om het middagmaal te gebruiken. In de zaal gekomen plaatst hij zich aan tafel, waaraan onderscheidene *commis voyageurs* (reizigers) gezeten waren, die zeer drukke gesprekken voerden over de kloostergeschiedenis van Krakau, enz:

De geestelijke ging met het gebruiken van zijn middagmaal voort, zonder een enkel woord te spreken.

Eindelijk geeft een dezer heeren aan den geestelijke zijne bevreemding te kennen, dat hij, ofschoon priester zijnde, op dat alles niets antwoordde, waarop deze zegde: ‘Mijnheer, ik ben sedert 10 jaren geestelijkevan een gekkenhuis, en dus aan dergelijke praat gewoon.’

Niet weinig wekte dit gezegde den lachlust bij de andere heeren op.

Aanbesteding.

Eenige rijke Amerikanen hebben onlangs de engelsche regeering aangeboden om bij een eventuëelen oorlog tegen de inboorlingen op Nieuw-Zeeland per contract den oorlog over te nemen, tegen een bepaalde som. Er zou zeker eene groote wijziging komen in de manier van oorlog voeren, wanneer een veldtocht aan den minsten inschrijver werd aanbesteed.

Eerlijke vinder.

Een reeds meermalen betrapte dief vond eene portefeuille, die hij voor zich behield. De zaak lekte uit, zoodat de vinder voor den rechter gedaagd werd. Deze vroeg hem of hij de advertentiën in de dagbladen, waarbij het verlorene werd opgeeischt, niet gelezen had: 'Ja wel,' antwoordde hij, 'maar ik heb er geen acht opgeslagen, want zij waren allen gericht aan den *eerlijken vinder*.'

[Nummer 3]

HAGARS VERTREK

Hagars vertrek.

Als eerste hoofvereischte in kunst en poëzie behoort de waarheid in alles, in de kleinste bijzonderheden zelfs, onderhouden te worden.

Wil men, bij palet of harp, kunstenaar wezen dan moet men *waar* zijn, dan moet men zijn onderwerp weten weêr te geven zooals het in de wezenlijkheid is en moet zijn. Dit is zóó zeker dat elke misgreep tegen dien stelregel, met een aanslag, gepleegd tegen natuur, gevoel en leven, gelijk wordt gesteld. Nooit was hij schilder die hierin faalde, nooit hij dichter die zich vermeette tegen deze wet in verzet te komen. Het ligt in onze natuur opgesloten dat niets wezenlijk schoon en voortreffelijk voorgesteld mag heeten, wat zondigt tegen dezen regel die aan ons leven, aan ons innigst gevoel is ontleend. Wij verachten en bespotten den overtreder dezer wet evenzeer als wij den leugenaar verfoeien die ons met schijn van waarheid valsche sprookjes wil opdringen. Ons hart gevoelt zich bij dat schijnschoone niet aangetrokken door die onweêrstaanbare aanlokselen, die van al wat schoon is uitstralen, omdat ons verstand ons zegt dat het geene waarheid maar logen is, en logentaal is verfoeilijk, is terugstootend, is in de hoogste mate kwetsend voor hem, wiens geest het bedrog wist te onderscheppen.

De kunstenaar, die dit prachtig tafereel heeft voortgebracht verdient wezenlijk, en in de volle beteekenis des woords, dien eeretitel. En waarom? Omdat hij naar de waarheid schilderde. Beschouwen wij vooraf zijn onderwerp; het is inderdaad dichterlijk; wij zullen dan met blijdschap bekennen dat wij ons in onze waardeering niet bedrogen hebben.

Het verhaal der H. Schrift, dat ons door dit aandoenlijk tafereel wordt voorgesteld is eenvoudig, maar daardoor juist, zoo als alles in den Bijbel, vol gevoel.

Na de geboorte van Isaäc, Sara's zoon, te hebben vermeld, gaat het verhaal aldus voort; ‘Toen Sara gezien had dat de zoon van Hagar, de egyptische vrouw, met haren zoon Isaäc spotte, zeide zij tot Abraham: verdrijf deze slavin en haar zoon: de zoon der slavin zal immers geen erfgenaam zijn met mijn zoon Isaäc. Abraham was bedroefd daarover ter wille van zijn zoon. Maar God zegde hem: wees niet bekommerd over den zoon en over de slavin; verhoor Sara's woord in alles wat zij u zal gezegd hebben, omdat gij door Isaäc een afstammeling zult hebben; maar ik zal ook den zoon der slavin tot een groot volk maken omdat hij uw nazaat is. Abraham ontwaakte dan 's morgens vroeg, nam brood en eene kruik water, hing haar dit over de schouders, gaf haar den zoon over en zond haar weg.’

Tot zoo ver, lezer, het verhaal der H. Schrift; wij kunnen daaruit afleiden hoe juist onze kunstenaar zijn doel heeft getroffen. Abraham wordt ons voorgesteld op het oogenblik dat hij de slavin met haar zoon wegzendt; het is duidelijk in hem dat hij al de vastheid van wil, die in hem is, moet te hulp roepen om aan het gebod van den Hemel en het verlangen zijner echtgenoote te gehoorzamen. Zijn eerbiedwekkend gelaat teekent droefgeestigheid aan eene zekere minzaamheid gepaard, die de ongelukkige haar droevig lot met veel meer onderwerping doet aanvaarden. Hagars trekken geven een gevoel van naamlooze droefheid te kennen, die haar den boezem verscheurt en door de smart van den kleinen Ismaël, die voor 't laatst zijn hoofdje schreiend tegen de borst zijns vaders drukt, nog eindeloos wordt vermeerderd. Maar ook in hare wezenstrekken is nog eene zekere onderwerping aan hoogeren wil, eene zekere hoop op uitkomst neêrgelegd, die de wanhoop verhoeden.

En hiermede, lezer, hebben wij onze taak volbracht want ons gezegde is genoegzaam bewezen; gij verklaart met ons dat hij die dit tafereel vervaardigde kunstenaar is, en dat wel in den vollen zin des woords.

Met stoom rondom den aardbol.

Op den 20sten September van het jaar 1519, zeilde Fernando de Magelhaens, de grootste zeereiziger van alle tijden en volken, met vijf kleine schepen uit de haven van San Lucar naar het westen, om eenen nieuwen weg naar de Molukken, in specerijen zoo vruchtbaar, op te sporen. Hij was de eerste, die de geheele Zuidzee doorkliefde, en van een oostelijken kant de Philippijnen naderde. Dáar vond de held in een gevecht met de inboorlingen den dood. Zonder deze treurige gebeurtenis zou hij den roem verkregen hebben van de eerste reis om de wereld gedaan te hebben, welke nu toekomt aan zijnen medegezel Sebastiaan d'Elcano, die het eenig overgeblevene schip, de bezeilde Victoria, op den 6den September 1522 zegevierend in de haven van San Lucar terug bracht. In veertien dagen minder dan drie jaren had hij zijne reis rondom den aardbol gedaan.

En thans?

Van de IJszee om den Noordpool tot in de tropische wateren, en dan weêr tot aan den antarctischen Oceaan, beheerscht de stoom overal de zeeën en er is geen havenplaats meer van eenig belang zonder eene geregelde stoombootsverbinding. Sedert twee jaren is nu de groote kring om de aarde gesloten, en den weg, waarvoor Magelhaen's gezel drie jaren noodig had, leggen wij zeker en gemakkelijk in honderd dagen af, want de twee smalle landengten zijn voor ons ook geen hinderpalen meer, sedert er spoorwegen over gelegd zijn. Welken vooruitgang beteekenen deze weinige woorden niet: ‘in honderd dagen rondom den aardbol!’

Meermaals heeft men beweerd, dat ons geslacht niet in staat is, dezen tijd van stoffelijke hooge vlucht, waarin wij leven, naar behooren te schatten. Wij kunnen in 't geheel niet weten, hoezeer zich het wereldverkeer door de nieuwe middelen van telegrafen, stoombooten en spoorwegen nog kan ontwikkelen, maar dit weten wij reeds lang, dat de groote vooruitgang in het verkeer te eeniger tijde als het karakteristieke van onzen tijd moet worden gekenmerkt.

Het is nu juist vijftig jaar geleden, dat de ‘Savannah’ onder kapitein Mozes Rodgers voor de eerste maal van New-York naar Liverpool den Oceaan met stoom doorkliefde, waarvoor het onvolmaakt gebouwde schip nog 25 dagen noodig had; thans leggen Duitsche of Engelsche steamers dezen weg gemiddeld in 10 à 12 dagen af, en het is geene zeldzaamheid meer, dat eene boot in 9 dagen van het eene vaste land naar het andere stoomt.

De vermeerdering der stoombooten en het aantal reizen, dat jaarlijks gedaan wordt, heeft gelijken stap gehouden met de snelheid. Altijd vlugger en enger werd de verbinding der werelddeelen, altijd verder breidde men de liniën uit en nu sluiten zij van de Noordkaap tot de straat van Magelhaens, van Panama tot Petersburg zoo geregeld in elkander, als de beste spoorwegen op het vasteland. In het verkeer tusschen Europa en N. Amerika voorzien thans 15 verschillende liniën, waarlangs reeds in het jaar 1866, het 28ste na de eerste opening van de geregelde stoombootdienst tusschen beide werelddeelen, niet minder dan 1126 reizen gedaan worden. Alzoo doorkruisen elke week 21 of dagelijks 3 stoombooten den atlantischen Oceaan.

Ofschoon niet zoo grootsch, dan toch zeker niet minder eervol en deugdelijk, staan naast de Engelsche overatlantische stoomboot-kompagniën, de stoomvaart Maatschappijen van Duitschland, die zoowel met betrekking tot de bekwaamheid der bemanning, snelheid en nauwkeurigheid der reizen, als tot het gemak der inrichting met de beste engelsche schepen kunnen wedieveren. Beginnen wij met den oostenrijkschen Lloyd in Triest, wiens reizen tot de Middellandsche zee bepaald zijn, dan moeten wij in de beide Hanzesteden, de uitgangspunten voor het groote atlantische verkeer van Duitschland, twee konkurrentie-ondernemingen er bij voegen, die beide hun vaderland tot eer verstrekken, de 'Noordduitsche Lloyd en de Hamburg-Americaansche packetvaart.'

De trotsche stoomers van deze vereenigingen, die ook met verbazende nauwgezetheid in den postdienst met de Vereenigde-Staten voorzien, loopen gewoonlijk eerst te Southampton in, en nemen daar nog engelsche passagiers op, die de duitsche schepen even goed vertrouwen als die van hun eigen vaderland. Behalve vele rivierstoombooten en zes op Engeland varende steamers, doorklieven acht waarlijk reusachtige schepen den atlantischen Oceaan, en daar er elke week een uit Bremen en een uit New-York loopt, verbinden zij geregeld de oude wereld met de nieuwe. De vredesvloot van den Noordduitschen Lloyd vertegenwoordigt eene waarde van ten minste vijf millioen thaler, behalve het aanzienlijke kapitaal; dat nog in de machinen-fabrieken enz. geplaatst is. Iedere boot is 330 voet lang, 40 voet breed en 26 voet diep. De bezetting is 100-110 man sterk, in de eerste kajuit kunnen 80, in de tweede 120 en op het tusschendek kunnen 600 passagiers plaats nemen, zoodat het schip, allen te samen gerekend 900 menschen aan boord kan hebben. Voor elke heen- en terugreis zijn niet minder dan 4000 pond olie voor het smeren der machine noodig. Voor 165 thaler varen wij in de eerste kajuit, even gemakkelijk als een hotel van den eersten rang, of op het tusschendek (minder goed) voor 50 thaler, in ongeveer 12 dagen naar de hoofdstad der nieuwe wereld, naar New-York, dat wij niet mogen voorbijgaan, al leidde ons ook de kortste weg 'rondom den aardbol' niet langs deze merkwaardige handelsplaats. Hoe meer men de haven nadert van de stad, die tegenwoordig één millioen zielen telt, des te grooter wordt de vloot van majestueuse zeeschepen, die daar in en uit loopen. Dit getal klimt jaarlijks tot achtduizend op, en de omzetting der koopwaren en produkten van die enkele plaats loopt jaarlijks tot eene gezamentlijke waarde van 400 millioen doll. Hier leven en bewegen wij ons dan in het middelpunt van den handel van Amerika, die reeds voor een groot gedeelte dien van Europa overvleugelt, en misschien binnen een gering tijdsbestek hem geheel in de schaduw zal stellen. Grootsch zijn de verhoudingen, en reusachtig is de bedrijvigheid, die elk handelshuis in deze nieuwe wereldstad aan den dag legt, en nooit kwam eene stad sneller op als deze, waarin de amerikaansche ondernemingsgeest, zoo zeer in al zijne grootheid blinkt. Wij mogen nogtans niet langer hier ver-

toeven, want wij hebben een ander doel. Nog vol van den verkregen indruk zetten wij onzen weg voort uit het gematigd klimaat naar de warme streken.

Eene menigte stoombooten varen van New-York naar het Zuiden; wij kunnen kiezen tusschen die, welke in Baltimore, Philadelphia, New-Orleans aanleggen, en tusschen die, welke naar het groote verbindingspunt van West-Indië, naar het wegens zijne ziekten en orkanen zoo gevreesde eiland St. Thomas stoomen. Dit eiland is in het bezit der Denen, ofschoon er de grootste handelshuizen duitsch zijn.

Nauwlijks hebben wij eenige uren eenen oogslag op de door den storm van verleden jaar vernielde stad en hare gemengde bevolking geworpen, of de machine heeft weêr kracht genoeg verkregen om ons naar Aspinwall, de atlantische haven aan de landengte van Panama, te brengen.

Dertien jaren is het geleden dat hier de eerste lokomotief van oceaan tot oceaan stoomde, en tot voor korten tijd was deze baan de eenige weg tusschen den Atlantischen Oceaan en de Stille Zee, tot dat de groote Pacific-baan, die de prairiën en het Rotsgebergte doorsnijdt, haar gedeeltelijk voor het verkeer onmisbaar kwam maken. Geen spoorweg ter wereld, zelfs niet die over den Brenner, Semmering of Mont Cenis, heeft bij zijn aanleg met zulke moeilijkheden te kampen gehad als de Panamabaan. Men zou van haar kunnen zeggen dat zij bijna geheel met de lijken van chineesche arbeiders bevloerd is; aan alle kanten had zij nog maagdelijke bosschen, en uitgestrekte moerassen te doorsnijden terwijl het heete klimaat alle levenskrachten uitputte, aanhoudende regenbuien het werk verzwaarden en muskieten en stekende zandvliegen, het den werklieden zeer lastig maakten.

Alle moeilijkheden echter werden overwonnen en heden is er nauwlijks een baan die, niettegenstaande het groote aanlegkapitaal, meer rente oplevert dan de korte afstand Aspinwall-Panama, dien wij in vier uur tijds afleggen.

Volgens een bericht van den hoofdingenieur werden er in de twaalf jaren, van 1855-1866 op deze belangrijken spoorweg vervoerd: 396,032 passagiers, 614,534 tonnen (à 20 cents) postgoederen en waren, voor 501,278,748 dollars goud, meestal uit de Californische mijnen, voor 147,372,113 doll. zilver en voor 5,130,000 juweelen. Deze getallen bewijzen reeds de noodzakelijkheid van den weg, zonder welken al die menschen, waren en geldwaarden den verren en gevaarlijken weg om Kaap-Hoorn hadden moeten nemen. Dat deze weg onder zulke omstandigheden hoogst winstgevend is en de aandeelhouders groote sommen gelds verschaft, laat zich gemakkelijk begrijpen. Toen in 't jaar 1866 de inkomsten 2,424,977 dollars beliepen, bedroegen de uitgaven, 1,208,364 doll. zoodat er eene zuivere winst van 1,216,613 doll. te verdeelen was. De verbetering in het verkeer over de landengte, de snelheid en het gemak waarmede thans het vervoer van den eenen oceaan naar den anderen geschiedt, hebben ook op de stoombootvaart in beide werelddeelen een inderdaad verbazenden invloed gehad, en Panama, dat onder de steden aan den Stillen Oceaan wegens zijne trage en ruwe gemengde bevolking geen goeden naam had, is het uitgangspunt geworden van belangrijke stoombootvaarten, die van hier uit naar het Noorden, Zuiden en Z. Westen varen.

Op onze reis rondom den aardbol komen slechts twee wegen die wij kunnen nemen, in aanmerking: de oudste over Nieuw-Zeeland en Australië en de jongste, maar belangrijkste over San-Francisco in Californië, Japan en China. Wanneer wij in 't eerste geval een schip nemen van de ‘Panama-New-Zealand and Australian-Mail-Company,’ zien wij na een vaart van 26 dagen het merkwaardige

dubbel eiland Nieuw-Zeeland, het Groot Brittannië onzer tegenvoeters, zich voor ons oog opdoen. Wij kunnen een bezoek afleggen bij zijne vulkanen, heete bronnen en zijne eens menschen-etende bevolking - dan voert ons de stoom weêr verder, en binnen zeven dagen bereiken wij Sydney, thans de hoofdstad van de bloeiende kolonie Nieuw-Zuid-Wales. De krachtige indringing der blanken, de goudontdekkingen, de verbetering van het verkeer, dit alles heeft hier, even als in geheel Australië, eene omwenteling in de omstandigheden te weeg gebracht, zoo als er tot nog toe geene in de wereldgeschiedenis bekend is. Te Sydney liggen weêr engelsche steamers gereed, die ons naar Suez brengen, maar wij maken er geen gebruik van, omdat wij liever van Panama uit, den weg over San-Francisco en Japan willen inslaan.

De 'Pacific-Mail-Steam-Schip-Company' is het, die in het verkeer tusschen Panama en de goudlanden van Californië voorziet. Binnen 14 dagen, terwijl ons schip dan nog de mexikaansche haven Manzalinna binnenloopt, bereiken wij 'de gouden poort.' Rechts liggen de bergen der mexikaansche kuststaten, dan komen de gespleten krijtrotsen van Beneden-Californië te voorschijn. Zoodra wij de kusten van Opper-Californië bereiken, toonen de bebouwde velden en woningen, tegenover al de mexikaansche en centraal-amerikaansche ellende, die zich aan ons oog voordeed, weder aan dat wij een beschaafd land naderen, en steeds meer 'europeesch' wordt het gezicht, als wij door de gouden poort (golden gate) de prachtigste haven aan de stille wereldzee, die van San Francisco binnen loopen.

Hoe jong de stad ook is, toch telt zij reeds 100,000 inwoners. Het is nu eerst twintig jaar geleden, toen bij de gedenkwaardige houtzagerij van den kapitein Sutter de eerste stukjes goud in den waterbak van den molen gevonden werden, en welk eene ontwikkeling ligt thans voor ons! Voor 50 tot 80 millioen doll. edele metalen worden jaarlijks van hier uitgevoerd, en de landbouw heeft zich op de voormalige jachtgronden der roode Indianen door de werkzaamheid der europeesche kolonisten zoo zeer ontwikkeld, dat er reeds voor 15 mill. doll. aan producten uitgevoerd wordt. Het is in New-York geene zeldzaamheid meer brood te zien, van sneeuwwit californisch meel. Ook de industrie maakt in dit nieuwe westersch rijk groote vorderingen: wollen stoffen, lakens, leder, papier, bier en kruit zijn in dezen staat reeds van zoo goede kwaliteit, dat zij met de gelijke produkten van Europa kunnen konkurreeren en dit alles is eerst twintig jaar oud! Maar deze groote omwenteling bepaalde zich niet alleen tot Californië. Bijna gelijktijdig en kort na de goudontdekking ontwaakte aan beide kanten van de stille wereldzee een nieuw leven, en eene verbazende beweging in 't verkeer baande zich een weg naar de volken van 't Oosten en Westen, die daar zij nauwlijks begonnen is, hare belangrijke gevolgen nog niet laat overzien. De Russen voeren de Amur af, ontnamen haar aan de Chinezen en openden hunnen Siberischen colossus een uitgang naar de Zuidzee; de Amerikanen klopten aan de gesloten deuren van Japan en deze sprongen open; China gevoelde de macht der europeesche wapenen en door de straten van Peking trokken de westelijke barbaren, en in de plaats van de bruine oorspronkelijke bevolking, die Cook op de Idyllische eilanden der Zuidzee leerde kennen en die thans ongelukkiglijk wegsterft, treedt overal eene blanke te voorschijn aan welke de toekomst behoort.

Eene nieuwe periode is geopend op den 2den Januari 1867, want toen voer de 'Colorado' een steamer van de 'Pacific-Mail-Steam-Ship-Company,' voor de eerste maal naar het Westen om de regelmatige postlinie met Japan en China te openen. Na 22 dagen wierp hij te Jokohama in het Oosten het anker, en vijf dagen later bereikte hij Hongkong in China. Deze linië, die nu reeds zeer veel gebruikt wordt, is belangrijk voor het groote wereldverkeer, want zij is de voortzetting der groote

baan dwars door de Vereenigde Staten van New-York naar San-Francisco; die voortzetting zal een deel uitmaken van de kortste stoomroute ‘rondom den aardbol’ Dan gaat de vaart van Europa tot Japan door een gematigd klimaat en men heeft berekend, dat men, met behulp van de Pacific-baan, in 39 dagen van Liverpool naar Hongkong kan komen, van waar uit men verder, in 41 dagen ongeveer, via Suez naar het uitgangspunt kan terug keeren, zoodat in 80 dagen de reis ‘rondom den aardbol’ volbracht kan worden. Dan zal een groot deel van het wereldverkeer dezen nieuwen weg inslaan, en San-Francisco de plaats innemen aan de stille wereldzee, die thans door New-York aan den Atlantischen Oceaan wordt ingenomen. Dan worden door deze beide havens europeesche waren naar de dichtbevolkte en produktenrijke landen van het oostelijk en zuid-oostelijke Azië gevoerd; zij staan in het midden van het wereldverkeer en zien eene onberekenbare toekomst te gemoet.

(Slot volgt.)

Bosschage te Versailles.

Hoe trotsch ook de groote steden mogen zijn op hare openbare gebouwen, paleizen, theaters en andere monumenten van steen, hare schitterendste pronkstukken, die het meest de algemeene bewondering opwekken, zijn de ruïnen en lustoorden, waarmede zij door de verstandige zorg harer vorsten zijn bedeeld. Ontneem aan de volkrijke hoofdsteden van Europa de openbare tuinen en wandelplaatsen, die zoowel 's winters als zomers, bij de koesterende zonnestralen, de menigte vervroolijken en verrukken, ontneem bijv. aan Parijs zijn tuin der Tuilleriën, du Luxembourg, zijn plantentuin en het bosch van Boulogne, ondragelijk zal voor velen hierdoor het verblijf worden in Frankrijks hoofdstad; als uit een bagno van vervelend pleizier zullen velen vluchten en liever verhuizen naar het bekoorlijke Versailles, hetwelk door middel slechts van zijn heerlijke tuinen en wandeldreven zich in de vorige eeuw tot de hoofdresidentie van Frankrijk heeft verheven en thans nog, meer zelfs dan door zijn museum, de Parijzenaars en vreemdelingen tot zich lokt.

't Onbeduidende dorpje werd door Lodewijk XIV in eene prachtige hofstad veranderd, en de weelde der tuinkunst herschiep, als met een tooverroede, de onbebouwde omstreken in de heerlijkste lustwarande. Zoo ontstond ook het heerlijke bosschage, van hetwelk nevenstaande gravure eene treffende schildering aanbiedt.

Bosquet de l'arc de Triomphe was de vleiende benaming door den beroemden tuinman Lenôtre aan zijn kunstproduct geschonken, om den koninklijken meester te eeren van Turenne en Condé. De geschiedenis echter meldt niet welke som hiermeê verdiend werd door den hoffelijken kunstenaar, die vroeger eens 20000 frs. als eereloon ontving, alleen omdat hij eene breede, met hemelhooge boomen beplante laan: *allée royale*, had genoemd.

Hoog verhief zich weleer de koninklijke zegeboog aan 't einde van 't boschje, doch zij is sinds 1801 verdwenen, om plaats te maken voor eene groep ter eere van Frankrijk's overwinningen in Spanje en Duitschland; altijd echter nog prijken er obelisken in schulpwerk, terwijl het water uit een aantal fonteinen opstijgt en weer neêrgedaald door verschillende doolhoven kronkelt, om aan de grasvlakten en veelkleurige bloemperken jeugd en frischheid te geven, of als in een spiegel de donkere oranjeboomen en hooge laurieren te weerkaatsen. Lodewijk XIV verliet reeds lang dit zijn geliefkoosd Elyseum; de vreemdeling en wandelaar vindt in het geurige lommer van het bosschage nog steeds een groot genot.

BOSSCHAGE TE VERSAILLES.

OP JACHT HERRING, BRIGHT, AND BAXTER PINX[T]

Op jacht.

Wild, gelijk de woeste zee
   Bruischt van oord tot oord,
Drijft de jager 't vliegend wild,
   Dat hij najaagt, voort.

Snuivend, als van oorlogsmoed,
   Stormt des jagers ros
Snel, gelijk de jachthond draaft
   Door moeras en bosch.

‘Stoute ruiter, jaag met moed,
   Jaag naar hartelust!
Maar eerst even hier verpoosd,
   Hier wat uitgerust!’

Zoo het maar die woning ziet
   Hinnikt reeds het paard
En de jachthond weet, waarom
   Hij zoo kwispelstaart.

Leentje zorgt voor paard en hond,
   Want ze zijn zoo moê;
‘Doch - voor wie die beker wijn
   En dat lachje toe?’

‘Jager, jager! gauw maar voort,
   Fluks uw dorst gestild!
Anders vangt men u nog hier,
   En gij vangt geen wild!’

Schuimloopers.[1)]
Door D^r. J. Renier Snieders (Turnhout).

I.
Vrienden uit Limburg.

Op een namiddag (het was in September 1867) ontving ik het bezoek van een zeer langen, zwarten heer, vergezeld van een zeer kleine, vlasharige jufvrouw. De heer was zoo dun en zoo lang als een telegraafpaal; de jufvrouw was geen vier voet hoog en bijna eirond.

De lange, zwarte heer, na mij bij mijn naam genoemd te hebben, bleef lachend voor mij staan.

‘Kent gij mij niet?’ vroeg hij vriendelijk en op gemeenzamen toon.

‘Ik heb de eer niet u te......’

‘Bezie mij eens oplettend,’ lachte hij.

‘Ik herinner mij niet mijnheer ooit ontmoet te hebben.’

1) tafelschuimers.

‘Ben ik dan zoo veranderd?’ sprak hij; ‘maar het is ook al zoo lang geleden, dat wij nevens elkander op de schoolbank zaten.’

‘Op de schoolbank?’

‘Ja, het is veertig jaren geleden dat wij elkander niet meer gezien hebben, maar toch heb ik u bij den eersten oogslag herkend.... gij zijt nog juist dezelfde.’

Onwillekeurig streek ik met de hand door mijn haar, dat voorheen koolzwart was, en thans peper en zout is geworden.

‘Ja, veertig jaren is een heele rek,’ zeî de lange, zwarte heer luid lachend, ‘ook bij mij vertoont zich hier en daar reeds een zilverdraad op mijn hoofd.’

‘Wel, trek de witte haarpijlen met uw nijptangetje er uit,’ snapte de vlasharige, eironde jufvrouw met eene stem, die tweemaal te zwaar was voor eene vrouw.

De lange heer hield zich alsof hij de ongepaste aanmerking niet hoorde, en hernam steeds vriendelijk lachend:

‘En gij herkent mij dan niet? Denk eens wie er nevens u te Roermond op de schoolbank zat, toen men ons het eerste latijn begon in te gieten.’

‘Mijnheer is toch Athanasius Schorbein niet?’ vroeg ik verbaasd opziende en reeds de hand vooruitstekend, want op dit oogenblik meende ik mijn ouden studiemakker te herkennen aan wien ik, sedert veertig jaren, misschien niet eenmaal meer had gedacht.

‘Schorbein zelf, o, ik wist wel dat hij mij dadelijk zoude herkennen,’ sprak hij, schaterlachend mij de hand drukkend; en naar de eironde Jufvrouw wijzend, voegde hij er bij: ‘mijne zuster, Mevrouw Kurmeijer.’

In minder dan vijf minuten tijds wist ik van Mevrouw, dat zij Liza heette, en twintig jaren geleden, getrouwd was geweest met Cosmas Kurmeijer, een officier in pruisischen dienst, die een jaar of vier geleden, aan het steen was gestorven; dat zij geene kinderen maar veel geld had, dat zij een toonbeeld van gezondheid maar wel eenigszins hardhoorig was, en elk jaar in September, een reisje deed, dan in Holland, dan in België of elders.

Ook verhaalde zij mij in die vijf minuten dat zij nog eene zuster had gehad, die na getrouwd te zijn geweest met een zekeren Duranteau, in het walenland jong was gestorven. Duranteau was een ambtenaar bij de administratie der koolmijnen; hun zoon Richard.....

‘Och, ja, is hij niet onderofficier in het fransch leger?’ onderbrak mijnheer Schorbein luid sprekend, ‘want zijne zuster was niet hardhoorig, maar doof.’

‘Ja, onderofficier; maar een losbol, och, mijnheer, indien gij wist welk een losbol die Richard altijd geweest is!’ zeide zij de handen te samenvouwend.

‘Mauvais sujet,’ gromde Schorbein.

Mevrouw had mij nog gaarne heel haar leven met lief en leed verteld, doch haar broeder nam haar het woord af, om mij te zeggen dat hij er lang op uit was geweest, een reisje te doen door de brabantsche Kempen, niet zoo zeer om het land te zien, dan om zijn ouden studiemakker de hand te drukken.

Athanasius Schorbein beweerde mijn beste vriend te zijn geweest, en verhaalde honderde guitenstreken, waarin ons beider naam met glans voorkwam.

Ik kon mij echter niet herinneren met Schorbein veel vertrouwelijken omgang gehad te hebben, en moest denken dat hij hier en daar wel iets overdreef, en ook dat hij tot het uitrichten zijner guiterijen wellicht een anderen helper moest gehad hebben.

Wat er van zij, Schorbein was zoo gelukkig zijn ouden studiemakker weêr te zien, hij drukte mij zoo vriendschappelijk de hand, dat ik werkelijk begon te gelooven hem inniger gekend te hebben, dan ik meende.

Na een half uur met elkander gepraat te hebben over den rozentijd der studiejaren, had ik wel gaarne, dewijl ik dien dag allerdrukste bezigheden had, mijnheer Schorbein zien heengaan, doch hij had nog zoo veel te zeggen!

Wist ik wel waar deze schoolmakker was verzeild, waar gene zich had gevestigd?

Moest hij mij niet wijd en breed uitleggen met hoeveel kinderen het huwelijk van den eene werd gezegend, en hoe lang een andere reeds rustte onder de zoden van het kerkhof?

Daarna moest hij mij nog met eindelooze omwegen verhalen, hoe hij een tijd lang postbeambte was geweest en in welke zonderlinge omstandigheden hij kennis maakte met de jonge jufvrouw Nickdoren.

Hemel! wat duurde het lang eer Schorbein het eens verteld had, hoe veel slim berekende omwegen hij had moeten gebruiken, om tot zijn doel te geraken, en hoe de jufvrouw, die volstrekt geen zin in hem had, eindelijk had toegestemd om zijne vrouw te worden.

En daarna moest ik nog weten, hoe zijne vrouw, die een beeld van een mensch was, eens op een avond eene koû vatte en begon te hoesten; hoe al de dokters, die toch allen ezels waren, (ik meende verplicht te zijn even het hoofd te buigen) haar gansch verkeerd hadden behandeld, en de arme zieke verzwakt en afgemarteld, doorweekt met teêrwater, levertraan, en duizend andere, nietsafdoende geneesmiddelen, eindelijk naar de andere wereld hadden gezonden.

Wanneer ik dergelijke bezoekers te huis krijg, op het oogenblik dat mijn praktijk zeer druk is, komen beurtelings de knecht en de meid, om de vijf minuten op de kamerdeur tikken, om mij te herinneren dat ik dien dag, nog veel en dringend werk heb.

Terwijl ik naar Schorbein zat te luisteren, had men wel tienmaal getikt en door de spleet der kamerdeur gezegd, dat sommige patienten ongeduldig werden en mijn rijtuig reeds lang was ingespannen, doch mijn oude vriend maakte geene aanmerking op dat alles, en scheen wel zoo veel stof tot praten te hebben, dat ik huiverend bij mij zelven de vraag deed, of hij wel voor den avond zoude gedaan hebben?

Ik zat op gloeiende kolen, en gedurig onderbrak ik den onvermoeibaren verteller met te zeggen dat er in de omstreken eene verschrikkelijke kinderziekte heerschte en er honderden kinderen werden weggerukt.

‘Nu, dat doet mij genoegen,’ zeide Schorbein voor de eerste maal naar mijne onderbreking luisterend; ‘niet omdat er vele kinderen sterven, maar omdat de praktijk druk gaat.’

Hij meende geestig te zijn en schaterde zoo luid hij kon, om het aan den dag gelegde verstand.

‘Mijn broêr is toch zoo vroolijk van inborst,’ zeide Mevrouw Kurmeijer en voegde met een luid geblaas er bij: ‘Maar wat is het toch warm!’

‘Wel doe ook uw omslagdoek af,’ zeide Schorbein.

‘Waarom heb ik daaraan niet eerder gedacht? zei Mevrouw op nieuw

blazend en met haar zakdoek, even als met een waaier, tegen haar aangezicht slaande.

Zij deed haar shawl af en ging wederom zitten. Aan hare houding te zien kwam het mij voor, dat zij volstrekt geen lust had om nog zoo spoedig heen te gaan.

De praatzieke Schorbein had den draad van zijn gesprek hernomen.

Ach wat duurde het lang, eer hij verteld had, hoe het later gegaan was met Frederik Olmwoud, die recht voor ons op de eerste bank zat.

‘Herinnert gij u Olmwoud niet?’ vroeg hij; ‘hij had stekelig, bloedrood haar en een hoogen rug?’

‘Ik moet u bekennen, mijnheer Schorbein, dat er mij honderde dingen van dien tijd letterlijk door het hoofd zijn gegaan.’

‘Gij toch hebt hem gekend?’ vroeg Schorbein, zich naar zijne zuster keerend.

Mevrouw gaf geen antwoord; met open mond zag zij haar broeder vragend aan.

Mevrouw hoort niet al te best, fluisterde Schorbein, en voegde luider en tot haar sprekend, er bij:

‘Of gij Olmwoud hebt gekend?’

‘Vertel mijnheer eens,’ antwoordde zij schaterend, ‘hoe Olmwoud, na zijne scholen in het Collegium te Roermond te hebben afgelegd, gaarne kennis had gemaakt met......

‘Met Liza Schorbein,’ lachte haar broeder; ‘O, dat is eene gekke geschiedenis!’ riep hij met de hand op de knie kloppend; luister eens, hoe dat alles samen hangt.

En ik moest al wederom luisteren naar de lange, eeuwiglange geschiedenis van een verloopen student, die vruchteloos alle moeite had gedaan, om de eironde juffer in zijn bezit te krijgen.

Tegen den avond was Schorbein nog niet uitgepraat, en mevrouw Kurmeijer vond het toch zoo aangenaam eens hartelijk op zijn gemak te kunnen praten met goede, oude vrienden.

Ten einde te beproeven, of ik niet een anderen loop konde geven aan het gesprek, hetwelk mij zoo bitter verveelde, had ik gevraagd of mijnheer en mevrouw niets wilden gebruiken.

Neen, de reizigers hadden in het hotel gedineerd, en waren gewoon daarna niets, volstrekt niets meer te gebruiken, dan een kopje thee, waarbij Schorbein dan een sigaar rookte.

Kon ik bij die verklaring nalaten, onmiddellijk de meid te bellen en thee te laten binnen brengen?

Een uur lang zat ik met mijnheer en mevrouw aan de theetafel.

Van heengaan was geen spraak meer; het rijtuig, dat meer dan twee uren op mij had staan wachten, was uitgespannen en ik kon er niet meer aan denken aan een enkel mijner patienten dien dag nog een bezoek te brengen.

Athanasius zat daar bij de theetafel, het eene been over het andere geslagen, met een zichtbaar genot te rooken en thee te drinken en altijd maar voortvertellend van de vroolijke, onschuldige kinderjaren. Hij zat daar zoo rustig, zoo gelukkig alsof hij zich om het overige wat er in de wereld nog zou omgaan, nooit meer wilde bekommeren.

Op dit oogenblik kwamen mijne huisgenooten te huis van de wandeling.

Schorbein en zijne zuster waren menschen, die zeer weinig tijd noodig hadden, om met iemand kennis te maken.

In minder dan vijf minuten spraken zij zoo vertrouwelijk met mijne familie, alsof zij met deze sedert lang in innige vriendschap geleefd hadden.

God! wat heb ik dien avond moeten hooren van stoven, bakken en koken!

De ooren stonden mij te tuiten van de zware stem van mevrouw Kurmeijer, die in de keuken goed te huis scheen en van naald tot draad uitlegde, hoe zij haar zuurkool inlegde, de komkommers groen kreeg, op tienderlei wijzen podding wist te maken en honderd andere gewichtige zaken waarvan wij mannen geen letter begrijpen.

En Schorbein, die zijne zuster maar ongemerkt liet voortgaan en mij maar altijd bleef vertellen van den vermakelijken tijd der studiejaren!

Och, wat spraken Schorbein en mevrouw Kurmeijer toch gaarne van *hunne* lotgevallen, van *hun* fortuin, van *hunne* schranderheid, van *hunne* slimheid!

Om mij, om mijn huisgezin, om mijne maatschappelijke betrekkingen, om mijn lief en leed hier in de wereld, schenen zij zich niet moei te maken; neen, zij spraken maar altijd van zich zelven.

Het is toch al zonderling dat de mensch zoo gaarne van zich zelven spreekt om de bewondering zijner toehoorders op te wekken! Is dat geen ijdelheid en eigenliefde? Ja, en bijna iedereen schijnt van dat gebrek een streek weg te hebben: de straatveger en de wijsgeer ook.

De geleerde, die tegen de gebreken van ijdelheid en eigenliefde een groot schoon boek heeft geschreven, wil den naam hebben dat hij de zaak met talent heeft behandeld; en zij die zijn boek hebben gelezen, kunnen niet nalaten daarop te roemen. En ik die thans schrijf over Schorbein en mevrouw Kurmeijer, ben misschien van die ijdelheid en eigenliefde niet vrij; en gij, lezer, die dit leest......

Het soupé-uur was daar, de tafel stond gedekt.

Zou men de achtbare reizigers, die grootendeels om een ouden vriend te bezoeken, eene zoo verre reis hadden ondernomen, niet aanbieden met ons het avondmaal te gebruiken?

Maar och, Schorbein at des avonds nooit, even min als mevrouw.

Veel eten des avonds was niet raadzaam en in het geheel niet eten was veel voorzichtiger; beiden leefden op hunne gezondheid.

De geneesheer had aan mevrouw Kurmeijer onder de grootste bedreigingen opgelegd, des avonds nooit te eten, en hij, Schorbein, die wel smakelijk at, doch eigenlijk een zeer kleine eter was, had de raadgevingen, waarbij zijne zuster zich zoo heerlijk bevond, ook maar gevolgd en zich daarover ook niet te beklagen.

Neen, sedert eenige jaren, dat de cholera de menschen zoo bang had gemaakt voor het bezwarend avondeten, hadden beiden niet meer gesoupeerd, en zouden voor geen geld, zich aan de gevaren eener nachtelijke ongesteldheid willen blootstellen,

Zij zouden echter zich met ons naar de eetkamer begeven en ons daar een oogenblik gezelschap houden.

Was het de geur van het kalfsgebraad of mijn aandringen, die de reizigers aan het wankelen brachten? Misschien het een en het ander; doch zeker is het dat zij beiden met ons plaats namen aan de eettafel.

Athanasius Schorbein praatte onophoudelijk maar deed dit zoo gemakkelijk, dat hij te gelijker tijd maar altijd bleef voort eten.

Terwijl ik hem zijdelings afloerde, moest ik bij mij zelven toch wel de opmerking maken, dat Schorbein, indien hij des avonds nooit iets gebruikte, des anderen daags 's morgens een ontzettenden honger moest hebben.

Toen ik reeds lang gedaan had, zeide hij, dat hij de Turnhoutsche keuken zoo smakelijk vond en daarom nog maar een stukje zoude gebruiken.

‘Hoe vindt gij dien hazenpeper, Liza?’ vroeg Athanasius zonder op te zien.

‘Overheerlijk,’ zei Mevrouw, ‘maar hoe komt het toch, dat ik zulk een honger heb? Komt dat van de heilucht? Athanasius, herinner u wat de dokter altijd zegt...... des avonds veel eten is toch zoo ongezond!’

Mevrouw Kurmeijer at bijna zooveel als haar broeder.

‘Neen, veel eten is niet gezond,’ zeî Schorbein; terwijl hij vermoeid van de beweging zijner armen, handen en kaakbeenen, zich het zweet van het aangezicht wegveegde.

Bij een volgend gerecht herhaalden de reizigers wat hun door een allervoorzichtigst geneesheer was aangeraden, maar aten toch zoo veel en zoo lang, dat Mevrouw paars en blauw zag en dat ik van haar broeder niet begreep, hoe hij niet letterlijk.....

De lezer gelieve zelf de zinsnede maar te volledigen.

Ik heb dikwijls in mijn leven flinke eters gezien, en meer dan eens met genoegen geluisterd naar aardige tafel-anecdoten, doch liefhebbers zoo als Schorbein (mevrouw was minder, doch ook sterk) had ik tot hiertoe nog niet aangetroffen.

Ik heb wel eens gehoord dat de grootste eters gewoonlijk geen of liever een platten buik hebben; was het daarom dat Schorbein zoo uitmuntte?

Terwijl ik bij mij zelven deze aanmerking maakte, viel mijn oog op zijne eironde zuster, die onder de vrouwelijke mededingsters voorzeker den lauwer had weggedragen. Ik kon dan ook niet als grondregel aannemen, dat men geen buik mag hebben, om verbazend veel te kunnen eten.

Met toenemende verwondering bezag ik dat lang, mager maaksel met perkamentachtige huid overtrokken, en dacht of Schorbein ook somtijds eene ziekte had welke de oorzaak was van dien ontzettenden eetlust. De Duitschers noemen dat *Heisshunger*, eene verschrikkelijke ziekte, waarin de mensch zich zelven geen meester meer is, maar zich gedwongen gevoelt, zijn nooit verzadigden honger te stillen, met het gebruik van eene zoo groote hoeveelheid voedsel, dat ik en een ander daarvan oogenblikkelijk konden doodvallen.

Indien Schorbein mijn eigendom ware geweest, had ik mij zonder vertoeven ingescheept naar America, om daar met de rijke Yankee's weddingschappen aan te gaan, over de kracht der spijsvertering.

Met Schorbein was mijn fortuin gemaakt.

Na nog een uur lang gepraat, gerookt en voornamelijk gedronken te hebben, begon mijne oude schoolmakker ongedurig te worden; hij ging even buiten, kwam wederom binnen en hernam het gesprek, stak zijn sigaar aan en dronk eenige glazen wijn.

Toen hij drie of viermaal buiten was geweest en zich wederom op zijn stoel nederzette, loosde hij een diepen zucht, gaf daarop een klagend geluid en zeide dat hij onpasselijk was.

‘Ziek?’ vroeg mevrouw verschrikt; ‘waar mag dat nu van daan komen? Zou de reis u vermoeid hebben?’

‘Ja, ik ben doodelijk vermoeid,’ zuchtte haar broeder.

‘Genadige Hemel!’ riep mevrouw; ‘hoe heesch, hoe flauw is zijne stem! Ach dokter, is er geen kwaad bij?’

‘Indien mijnheer slechts vermoeid is’, meende ik, een strak gezicht trekkend en de hand voor den mond houdend, ‘zal die ongesteldheid geen verder gevolg hebben en na eene goede nachtrust wel verdwijnen.’

Het laatste woord was niet van mijne lippen, of Schorbein zakte in een en viel met zijnen stoel achter over op den vloer.

(*Wordt vervolgd.*)

Op het billard.

Een slecht begin! - Een gat in het laken.

Een schoone bal! niet waar?

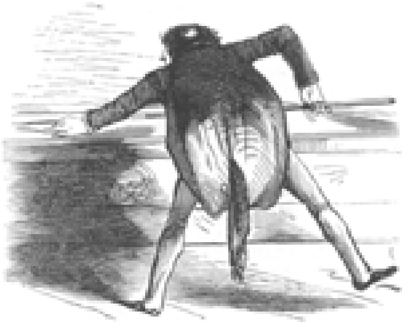

Carambole!

Mis!

Die zal hem raken!

Als ik er maar bij kon!

Een *mis*punt!

Paardenwerk!

Parti. - Andere Heeren!

[Nummer 4]

De villa Pamfili te Rome.

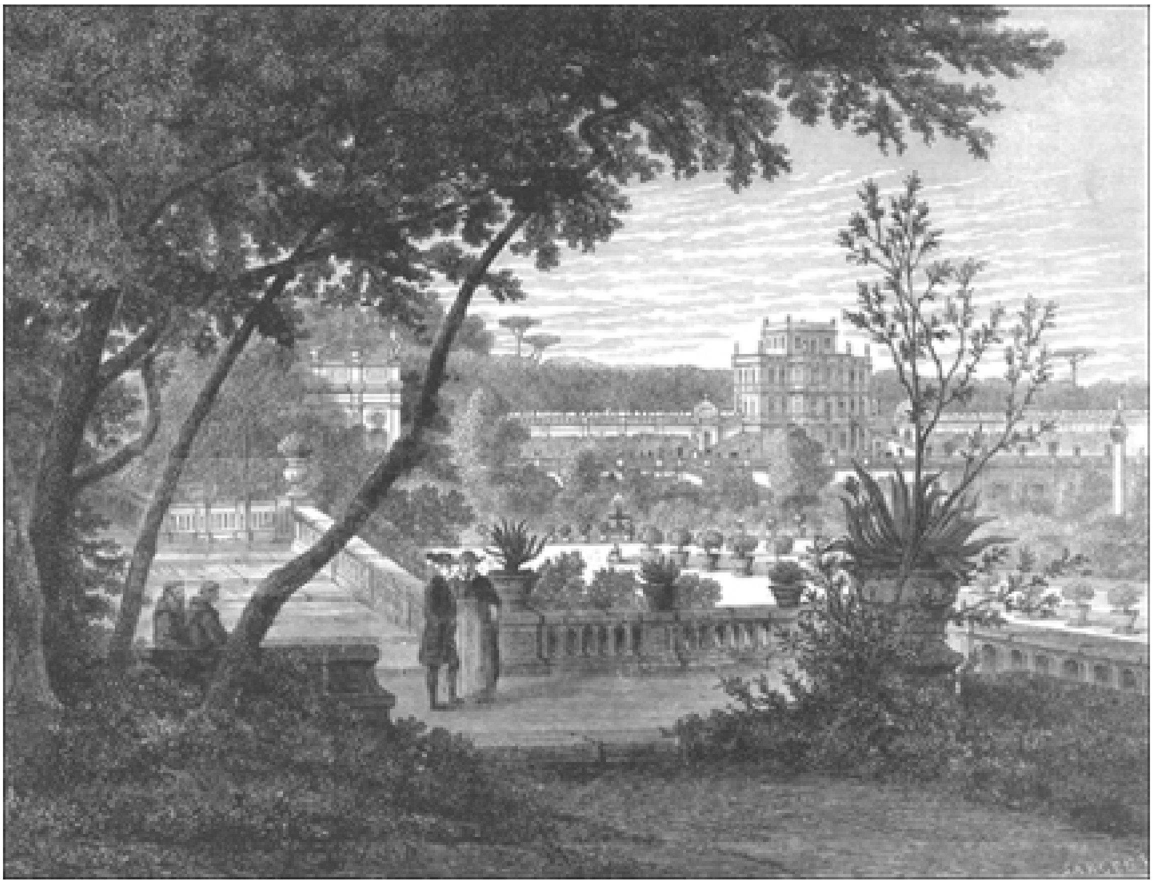

DE VILLA PAMFILI TE ROME.

Wanneer men de Eeuwige Stad door de Porta del Popolo (de volkspoort) binnentreedt, bemerkt men van af de Ripelta-kaai eene heerlijke villa, die zich aan de overzijde van den Tiber uitstrekt. Deze vermaarde lustwarande, waartoe voor den bezoeker de toegang altijd is open gesteld, ontvouwt zich daar in al hare pracht voor het oog van den wandelaar, met hare bekoorlijke wandeldreven, prachtige bosschages, bloem- en plantentuinen, die zich over eene oppervlakte van meer dan vijf mijlen uitstrekken. Zij is rijk bezet met de kostbaarste standbeelden en wordt verfrischt door eene menigte fontein- en waterwerken, allen even uitmuntend door pracht en kunstwaarde. In het laatst der 17de eeuw, het tijdstip waarop zoo vele, vroeger woest en ongebruikt lig-

gende, vlakten in de bekoorlijkste lusthoven werden herschapen, werd ook deze villa, waarvan onze gravure eene zeer gelijkende afbeelding geeft, aangelegd onder de regeering van Paus Innocentius XI. Zij ontleent haren naam aan het aloude, adellijke geslacht der Pamfili's dat in Innocentius XI aan Rome een Vorst, en aan de katholieke Kerk een uitstekend Opperherder schonk. Voor het tegenwoordige is zij in het bezit van het vorstelijk geslacht des Doria's, die nog altijd, voortgaan haar te versieren en te verrijken.

De naam dezer lustwarande doet ons reeds aanstonds denken aan eene opeenstapeling van schoonheden niet alleen, maar ook aan eene rijke verzameling van oudheden, welke daar bewaard worden. Een der eerste kunstwerken uit den tijd der oude Romeinen, dat het oog des bezoekers reeds onmiddelijk door zijne hooge kunstwaarde en uitnemende schoonheid aantrekt, is de zoogenaamde Hemicyclus (halve cirkel). Dit is een kunststuk aan alle kanten door schoone marmernissen omgeven waaruit kleine waterwerken ontspringen, om in sierlijk gebeitelde bekkens neêr te vloeien. Antieke bas-reliefs (half verheven beeldwerk) en standbeelden verbinden deze fonteinen onderling en vormen alzóó om den Hemicyclus zelven eene onafgebroken reeks van meesterstukken der bouwkunst, die, uit de grijze oudheid afkomstig, ieder voor zich eene hooge waarde vertegenwoordigen. In eene prachtige koepel, in het midden geplaatst, ontwaart men een boschgod of *faun* op de fluit spelende.

Eene andere oudheidkundige merkwaardigheid dezer villa zijn de Colombariën, die vóór ongeveer 40 jaren daar ter plaatse ontdekt werden, en voor de kennis van de oude gebruiken der Romeinen van veel waarde zijn. Het is bekend dat de oude Romeinen tot aan de zegepraal des Christendoms en ook nog later hunne dooden verbrandden, waarna zij hunne asch, in urnen besloten, in de zoogenaamde Columbaria bijzetten[1)] Deze ontdekking leverde tal van oude geschriften op, waardoor over het doodenrijk der Ouden, veel licht werd verspreid, en die door hunne waarde ruimschoots alle moeite en kosten, aan de ontgraving besteed, vergoedde.

Ook uit een geschiedkundig oogpunt is deze schoone villa, merkwaardig. Aan de meesten onzer lezers ligt het nog versch in het geheugen hoe in het jaar 1848, Pius IX, door de revolutie van alle kanten belaagd en bestookt, door een bende booswichten in zijn paleis gevangen gehouden, naar Gaëta moest vluchten en zich gedwongen zag van uit die stad eene oproeping te richten aan de katholieke Mogendheden, om de Eeuwige Stad aan de macht der omwenteling te onttrekken. De regeeringen van Frankrijk, Oostenrijk, Spanje en Napels gaven gehoor aan de stem des Pauzen en er werd tot een kruistocht besloten tegen de revolutie, om haar het kostbare pand, aan de bewaring der Pausen toevertrouwd, te ontrukken.

Het was in den vroegen morgen van den derden Juni van het jaar 1849 dat de fransche generaal, Oudinot de Reggio, zijne dappere legerscharen tegen deze villa, waar Garibaldi zijn hoofdkwartier opgeslagen en zijne voornaamste macht samen getrokken had, deed oprukken. Bij het aanbreken van den dag trokken de fransche regimenten, onder bevel van de generaals Mollière en Levaillant langs verschillende wegen tegen deze sterk verdedigde buitenplaats op. Eenige geweerschoten deden

1) Columbaria zijn eigenlijk duivenkijkers, maar om hunne overeenkomst met de nissen waarin de Romeinen het stoffelijk overschot hunner afgestorvenen bijzetten, werd deze naam ook op de begraafplaatsen der Romeinen overgebracht. Een marmeren plaatje onder de opening vermeldde den naam en hoedanigheid van den overledene.

zich hooren, en weldra vernam men eene algemeene losbranding ten teeken dat het gevecht een aanvang had genomen. De kamp was heet en moorddadig, er werd van weêrszijde met woede gestreden. Maar niet tegenstaande de wanhopige verdediging der Garibaldisten, gelukte het den generaal Levaillant, na herhaalde malen de villa genomen en wederom verloren te hebben, haar te overmeesteren, waarbij eene menigte krijgsgevangenen werden gemaakt. Terzelfder tijd drong ook de generaal Mollière langs een anderen kant de vijandelijke stellingen binnen, om ook zijn aandeel aan de overwinning en zegepraal van dien roemrijken dag te verkrijgen. Deze jonge generaal bewees toen zijn laatsten dienst aan zijn vaderland; want de dood, dien hij op het slagveld trotseerde, zou hem weldra treffen te midden zijner familie.

Zoo werd de eerste overwinning van de bondgenooten des Pausen bevochten op deze heerlijke plaats, zoo werd dáár de eerste stap gezet tot den terugkeer van Pius IX in zijne hoofdstad. Tot herinnering aan dit merkwaardig feit, dat het begin was van Rome's verlossing uit het dwangjnk der revolutie, richtte de vorstelijke bezitter der schoone lustwarande, op de plaats des gevechts, eene eerezuil op, zoowel ter eere van den aanvoerder als ter eere van het leger.

Met stoom rondom den aardbol.
(Slot.)

In onze verbeelding zijn wij eenige jaren vooruitgesneld - want nog staan wij in 't oude San-Francisco. Daar nemen wij ons billet voor een der zes trans-pacific stoombooten, waarvan elk 5000 tonnen (à 20 centen) inhoud heeft, en leggen de 5250 zeemijlen tot Jokohama zonder tegenspoed af. Hij, die eene slechts 10 jaar oude kaart van Japan raadpleegt, zal te vergeefs naar deze grootsche handelstad zoeken, want toen was zij nog slechts een klein visschersdorp aan de baai van Jeddo. De traktaten, door de Noord-Amerikanen en Europeanen met het Oosten gesloten openden Jokohama op den 1sten Juli 1859 voor de vreemden, die nu bij duizenden daar zijn, waaronder ook vele Hollanders; door deze verandering kreeg het tot toen gesloten eilanden-rijk eene nieuwe plaats in de wereld, eene historische rol werd het opgedrongen en de geschiedenis van Japan werd weder vereenigd met die der westersche volken. Reeds bezoeken de met Japaneezen bemande steamers de havens van Amerika, en de leergierige jongeling uit de oud adellijke geslachten studeert in Europa, om de schatten van onze wetenschappen, kunsten en industrie ten nutte te maken voor hun rijkgezegend vaderland, dat thans den europeeschen invloed niet meer kan afwenden. Daar ziet men ook op politiek gebied een verbazenden omkeer; maar de gebeurtenissen aldaar beloven veel en Japan zal zijne plaats in 't wereldverkeer staande houden. Zonder stoom en stoombootverbinding ware echter de aansluiting met het belangrijke Oosten, dat ons zijde, thee, koper en de voortbrengselen zijner nijverheid tegen europeesche waren verschaft, nooit op die wijze gelukt, zooals ze thans met moeite bereikt is.

De zon, die met alle kracht hare gouden stralen werpt op de duizendjarige kultuur en hare ieverige, vernuftige bevolking, ziet nu daar neder op een met nieuwe denkbeelden versterkt geslacht, dat het goede door ons aangeboden, erkent - maar geheel anders is het beeld, dat zij in China verlicht, slechts weinige dagen gaan er voorbij, na den 12,000 voet hoogen vulkaan Fusi-Hama (Japans heiligen weg) in het water te hebben zien verdwijnen, en de stoomboot werpt het anker uit in de haven der handels-hoofdstad van China, in Shanghai. Sedert den opiumkrijg van de

Engelschen en den vrede van Nanking (1842) is ook voor China de nieuwe tijd begonnen en het in de oplossing begrepene colossale ‘bloemenrijk van het midden’ heeft zich tegen wil en dank voor de majesteit der westersche volken moeten buigen. De geheele Mandsjoustaat met eene bevolking, die bijna een derde van die onzer planeet uitmaakt, werd voor den wereldhandel gewonnen en voor de europeesche industrie opengesteld. Zijne havens werden ontsloten, en op 's lands reuzenstroomen dringen europeesche stoombooten tot in het binnenste van het op vele plaatsen nog onbekende rijk door. Maar eerst toen Peking voor Engelands en Frankrijks krijgskunde bezweken was, werd bij de ‘Hemelschen’ het geloof aan de volmaaktheid van eigen toestand, tegenover de europeesche barbaarschheid, hevig geschokt en langzamerhand beginnen ook nu in China westersche ideeën ingang te vinden. Chineesche landverhuizers hebben zich bij honderdduizenden over den Oost-aziatischen archipel, Australië, de Zuidzee tot aan Californië verspreid, waar zij wel is waar hunne eigen zeden en gewoonten behouden, maar toch een begrip van de hoogere westersche cultuur verkrijgen. Tot nog toe is Neêrlands handel met China zeer eenzijdig. Zijde en thee zijn de twee voornaamste artikelen van uitvoer gebleven, waartegen wij daar onze manufacturen zien verdwijnen, terwijl de opium, ter wille waarvan Engeland oorlog voerde, maar een al te groot deel van den invoer uitmaakt. De hoofdzetel van den chineeschen handel is Shanghai aan den mond der Yantse-Kiang. Hier hebben naast de vuile, een half millioen inwoners tellende Chineezenstad, de vreemden hunne kwartieren opgeslagen, en het voornaamste handelsverkeer gaat uit van de Engelschen. Hier ankeren ook de europeesche schepen, waaronder de hollandsche naar hun getal eene goede plaats innemen, terwijl die, welke in den postdienst met Europa voorzien, de prachtige steamer van de ‘Peninsular and Oriental-Steam-Navigation-Company,’ het grootste stoom-vaartgezelschap is. Slechts de kompagnie der ‘Messageries impériales,’ die eveneens tot Shanghai vaart, kan tegen de grootste engelsche ondernemingen konkurreeren. Het officiëel bericht der werkzaamheid van het gezelschap tot het jaar 1866 ligt voor ons. Terwijl wij met een hunner stoombooten van Schanghai naar Singapore varen, hebben wij moeite genoeg om ons bekend te maken met de lange reeksen cijfers van dit bericht en de getallen zoo bij elkander te plaatsen, dat men ze geregeld kan overzien. De grootste verdienste van het gezelschap bestaat in de geregeldheid, waarmede het de paketten bezorgt. Op eene der langste liniën loopt men in achttien verschillende havens om brieven, waren en passagiers op te nemen en brengt ze vijfmaal van het een schip op 't andere. Niet minder belangrijk is echter ook het vervoer van reizigers, namelijk op de Oost-Indische linie; passagiers en bemanning bij elkander gerekend, heeft de vereeniging dagelijks 10,000 personen te spijzen. Wat de reizigers betreft, deze leven op de schepen als in een hotel van den eersten rang, want het ontbreekt hun noch aan wijn, noch aan versch vleesch of lekkernijen. De packetbooten

der kompagnie, die over alle oostelijke zeeën verdeeld zijn, vormen eene aanzienlijke vloot van 53 steamers met 86,411 tonnen inhoud, terwijl het getal der beambten 12,600 bedraagt. Van de groote som gelds, tot het onderhoud dezer schepen noodig, kan men zich het beste denkbeeld vormen door te bedenken, dat er jaarlijks 170 zeilschepen bezig zijn, alleen om de kolen voor de vereeniging te vervoeren, die zij jaarlijks tot een bedrag van een half mill. p. st. verbruiken.

De boot heeft intusschen de Chineesche zee doorkliefd, door dwarlwinden en zeeroovers zoo gevaarlijk. Zij heeft Hong-Kong, de chineesche bezitting aangeraakt, maar Saigon, de nieuwe hoofdstad van het Fransche Cochin-China en Bangkok in Siam, waar de wijsgeerige Koning Mongkus zetelt, laten liggen - daarheen leiden andere liniën, die Siam en Anam in den kring van den europeeschen vooruitgang brengen - en is direct naar Singapore gestoomd. In deze ‘Leeuwenstad,’ want dit geeft de naam te kennen, treedt de engelsche handelsgeest op den voorgrond. Op een klein eiland, dat vóór vijftig jaar nog de schuilplaats van tijgers en zeeroovers was, staat thans eene bloeiende handelstad van bijna 100,000 inwoners: een duidelijk teeken, dat handel, wanneer hij niet door bekrompen denkbeelden wordt belemmerd, binnen korten tijd zich ver kan uitbreiden. Zoowel van den zuidelijken als van den noordelijken kant loopen hier europeesche en aziatische schepen in, en ruilen hunne goederen voor ongeveer eene waarde van meerdere millioenen guldens. Sedert 1819 is de haven voor een ieder toegankelijk verklaard, en hiermede werd haar bloei gegrondvest. Want terwijl andere havens der Oost-Aziatische eilandenwereld, die eens van meer belang waren, onder den druk van kortzichtigheid vervielen, ontwikkelde Singapore een leven, dat aan de beweging van Australië of Noord-Amerika doet denken.

Maar nog verder op onzen weg moeten wij de energie van het engelsche volk bewonderen, bij 't welk de grootste ondernemingsgeest huisvest en dat het handelsverkeer der wereld grootendeels beheerscht. Ook op den tuin ‘der aarde,’ zooals Ceilon door verschillende reizigers genoemd wordt, waait de engelsche vlag. Dit eiland der kaneelboomen begint eerst in den nieuweren tijd, met betrekking tot den handel, van meer belang te worden, waartoe een ruimer systeem even veel bijdroeg, als het regelmatige stoombootverkeer; want Ceilon is een rustpunt voor de verschillende liniën naar Calcutta, Bombay, Mauritius, Australië en Singapore. Voor ons echter is 't onmogelijk, eene dezer te volgen; wij kiezen den kortsten weg naar Europa en varen direkt op Aden, waar zich de Engelschen op een rots, een tweede Gibraltar schiepen, dat den weg naar Oost-Indië en de Roode Zee beschermt. Bronwater, boomen, nietige planten zijn rijkdommen, die men op die plaats niet kent, waar de lucht trilt alsof ze uit een heeten oven stroomde. En toch leven daar nog Europeanen, even als wij aan een beter bestaan gewend, die vurig verlangen naar de stoomboot, die hun bericht uit het vaderland brengt. Door haar slechts zijn zij verbonden met al de groote bewegingen en kwestiën, die in 't moederland afgehandeld worden. Het groote belang van Aden ligt daarin, dat het de sleutel van Indië is, en dezen zullen de Engelschen niet uit de hand geven, integendeel, zij bewaken hem met afgunstige oogen. Toen men bepaald had het Suez-kanaal te graven, maakten zich de Engelschen meester van het eiland Perim in de Bab-el-Mandeb en nu bestrijken zij met hun geschut de geheele linie, die den in- en uitgang tot de Roode Zee vormt. Ook Frankrijk doet zijn best om in het verre Zuid-Oosten eene rol te spelen: het heeft zich op Madagaskar, de Comora-eilanden, in de haven Obok

gevestigd, zijn grootste werk, dat wij nu naderen, het Suez-kanaal, dient voor dezelfde plannen en heeft een politiek doel.

De reis van Aden door de Roode Zee naar Suez is eene der onaangenaamste, die men op Zee kan doen. Klippen en stroomingen zijn in den smallen zeearm groote hinderpalen voor de stoomboot. Den eenen tijd van het jaar heerscht hier een Noorden-, op een anderen een Zuiden-wind, op zulk eene wijze, dat daardoor de heen- of terugreis voor zeeschepen gestremd is. Maar de stoomboot overwint alle moeilijkheid en nadat wij vijf dagen van Aden onderweg zijn geweest, wordt op de rede van Suez het anker geworpen.

Werkzaamheid heerscht aan 't strand, waar, uit de vóór weinige jaren nog kleine plaats, thans eene aanzienlijke stad van 15,000 inwoners is ontstaan; want hier zullen de Roode en de Middellandsche zeeën te zamen stroomen, om Europa, het land der industrie, met de rijke koloniaal-landen van Oost-Azië te verbinden. Eeuwen geleden zag men reeds het belang in van een kanaal op deze plaats, waar Azië en Afrika elkander de hand reiken en eene slechts 15 mijlen breede landengte de Oceanen scheidt. Maar wat Rhamses II, de Pharao Necho en later de romeinsche keizer Trajanus deden, is sedert lang vervallen, en onze tijd eerst nam het groote werk weêr aan de hand, dat reeds zijne geheele voltooiing nadert. Hoe meer in Noord-Amerika de werkzame angelsaksische bevolking aangroeit, des te meer zal zich daar de industrie ontwikkelen en voor onze industriëelen en fabrikanten een belangrijke markt verloren gaan, die zij op eene andere plaats, en wel in het volkrijke Oost-Azië, weêr moeten veroveren. Dan treedt het Suez-kanaal in de oostelijke route in haar vol recht weêr op, en zij zal zich daar op nieuw verheffen.

Dan behoeft de reiziger de stoomboot niet meer te verlaten; hij bereikt bij Port-Said de Middellandsche zee en gaat met hetzelfde schip dat hem te Shanghaï opnam naar Triëst, Marseille of Londen. Thans moeten wij ons echter nog tevreden stellen met een vergoedingsmiddel van het kanaal; zooals de Panama-spoorweg de landengte van Dariën doorsnijdt, eveneens ligt er sedert 1855 van Suez over Caïro naar Alexandrië aan den Nijlmond een der meest gebruikte spoorwegen. Dáár, waar eens het kameel de lasten door de zandwoestijn droeg, vliegt thans de lokomotief voorbij de Pyramiden, over den Nijl heen, tot aan de stad van Alexander den Groote. Hier begroeten wij, behalve engelsche en fransche stoombooten, ook de oostenrijksche vlag op de Lloydschepen, en zoeken wij nu Triest, Marseille of Londen op, dan is onze ‘reis rondom den aardbol’ in weinige dagen voltooid. Overal vervoerde ons de stoom; nog geen mijl ver behoefden wij ons aan het zeilschip of aan den wagen, door paarden getrokken, te vertrouwen; want rondom de aarde is de groote kring gesloten, en zooals de telegraafdraden binnen kort onze planeet zullen omspannen, om de gedachten met bliksemsnelheid rondom haar te geleiden, eveneens voert ons de stoom gemakkelijk, zeker en snel in weinig meer dan honderd dagen ‘rondom den aardbol.’ Zulk eene reis is zeer zeker nog kostbaar, maar de kosten wegen volkomen op tegen den tijd.

Charlotte Corday.

Van de talrijke heldinnen der fransche omwenteling is de rol welke tot op de planken van het schavot vervuld werd door eene geestdriftige vriendin der Girondijnen, door de jeugdige Charlotte Corday, een der meest indrukwekkendste.

Marie Aline Charlotte, geboren in 't jaar 1768, te St. Saturnin, eene plaats van het Calvados-departement, was de eenige dochter van een fransch edelman Jean François

Corday. De edellieden werden echter tijdens de fransche revolutie tot *Ci-devants* en eenvoudige burgers en Corday deed niet slechts afstand van zijnen toenaam ‘d'Armans,’ die de oude benaming was van zijn rijk normandisch geslacht, maar was zelfs zoo van de republikeinsche beginselen doordrongen, dat hij zijnen naam meermalen veranderde in dien van ‘Cordelier’ ter herinnering aan de beruchte clubs te Parijs. Zijne republikeinsche gezindheid verwierf hem den post van burgemeester in de stad Caen. Geen wonder dus dat de geest der jeugdige Charlotte reeds vroegtijdig werd gevoed met de onzalige leerstellingen der nieuwe wijsbegeerte; de bijzondere voorliefde, waarmede zij de levensgeschiedenissen van Plutarchus en de heldenfeiten van het oude Rome overwoog, ontvlamde hare vurige verbeelding en wekte in haar gemoed een verlangen op, om, door eene daad van moed en zelfverloochening, haren naam te vereeuwigen in de geschiedenis van de helden der omwenteling. Schoon, met de edelste gaven van verstand en hart bedeeld vergat zij echter de christelijke zedeleer, die aan God alleen het recht over leven en dood toekent. Innig getroffen door de verdrukking, waaronder haar vaderland gebukt ging, eigende zij zich zelf het recht toe om, op 't voorbeeld der helden van 't heidendom, door het bloed van eenen dwingeland haar vaderland en hare vrienden te wreken. Eene toevallige ontmoeting bracht hare voornemens tot volkomene rijpheid.

Het was namelijk op een somberen avond in de maand Juni van het jaar 1793. De straten der stad Caen zijn ledig, de Juni-lucht is koel en herinnert aan de nabijheid der Noordzee. Op de rivier de Orne, vroeger door zoovele schepen bezocht, is het stil en doodsch. Mijmerend zit aan het venster van een huis, aan den stroom gelegen, de oude Corday, de burgemeester der stad. De treurige en hopelooze blik, waarmeê hij op een nieuwsblad ziet, verraadt de treurige tijding, die hij uit den *Moniteur* heeft vernomen. ‘De bergpartij heeft in de Conventie gezegevierd; verslagen en gevlucht zijn zijne vrienden: de Girondijnen.’ In deze treurige gemoedsstemming vindt hem de binnentredende Charlotte.

‘Wat nieuws vader?’ vraagt zij vol belangstelling, ‘vertel mij spoedig wat onze vrienden te Parijs tegen de bloeddorstige slaven van Robespierre, St. Just, Couthon en Collot d'Herbois hebben uitgericht.’

‘Treurig nieuws,’ was het antwoord; ‘ik geloof....

‘Gij gelooft dan altijd nog, dat de deugd en de romeinsche beschaving zouden moeten wijken voor de ruwe barbaarschheid, dat een Vergniaud, Barbaroux, Brissot, Condorcet zouden moeten onderdoen voor den advokaat van Arras, voor eenen ellendigen Hebert of voor een walgelijk gedrocht als Marat?’

‘Ja, mijn kind. Verloren is de Gironde! Lees den *Moniteur*.’

Met krampachtige nieuwsgierigheid grijpt Charlotte naar het blad; terwijl zij geheel verdiept is in de lezing, wordt er aan de deur geklopt; een jongman wenkt den ouden Corday buiten te komen. In de duisternis beweegt zich een scheepje op de rivier; men ankert voor de woning van Corday; een twintigtal mannen stapt uit het vaartuig; zij werpen de maskers af, die hun gelaat bedekken, drukken de hand van den grijsaard; het zijn zijne vrienden, de ontvluchte Girondijnen.

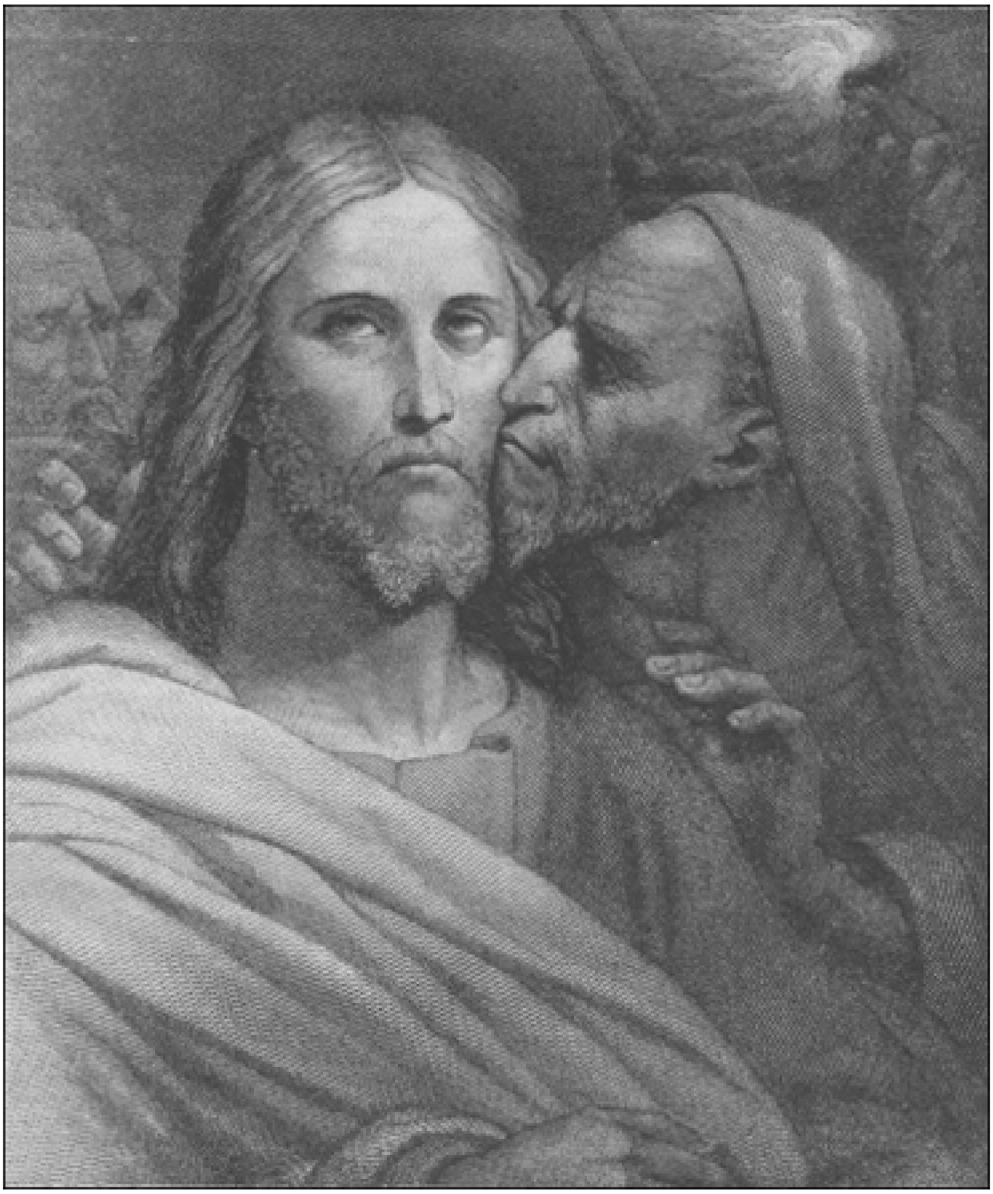

DE JUDAS-KUS. ARY SCHEFFER. PINXT

CHARLOTTE CORDAY. M. WARD. R.A. PINX^{T}

Weldra heeft de vaardige Charlotte een *souper fraternel* bereid; de rondgaande roomer wijn bevestigt den vriendenband; het geestdriftige lied der vrijheid, waarmede eens Rouget de Lisle Marseille begroette, weergalmt uit aller borst; allen verhalen en vloeken de gruweldaden van Parijs en zweren dood aan de dwingelandij. De driftige, vurige taal dier mannen, zoolang door Charlotte reeds vereerd, vindt weerklank in 't hart der jeugdige maagd. In de stilte des harten kiest zij eenen dwingeland uit, die zij niet waardig denkt om door eene mannenhand te sterven; zij zweert haat aan Marat en weldra zal zij toonen met welk eene kracht eene vrouw kan haten. Zonder aan haar vader of aan iemand anders, iets te ontdekken verzoekt zij een aanbevelingsbrief van Barbaroux aan den minister Duperret, onder voorwendsel van te Parijs eenige papieren te moeten halen, die aan een harer vriendinnen toebehoorden.

Zij komt den 11^en^ Juli in de hoofdstad; te vergeefs zoekt zij Marat in de zitting der Conventie; reeds eenige dagen had eene ziekte den woesteling belet de vergadering bij te wonen. Deze omstandigheid kon echter het plan der vrouw niet verijdelen: listig richt zij aan haren vijand den volgenden brief:

‘Burger, ik kom uit Caen. De liefde, die gij het vaderland toedraagt, moet u verlangend doen zijn om de gebeurtenissen te kennen, die in dit gedeelte der republiek plaats hebben. Heden avond tusschen zeven en acht ure zal ik bij u zijn. Ik zal u in de gelegenheid stellen een grooten dienst aan Frankrijk te bewijzen.’

Op den bepaalden tijd begeeft zij zich naar de woning van Marat in de Cordeliersstraat; men weigert haar eerst den toegang, omdat hij zich in het bad bevindt. Doch op last van den minister zelven, die de stem verneemt van het meisje, dat hem geschreven heeft, nadert zij. Charlotte noemt de namen der naar Caen ontvluchte Girondijnen, zij spreekt over hunne samenzwering en de eeden door hen gezworen. ‘Wees gerust’ zegt de wreedaard, ‘binnen twee dagen zullen zij hunne straf ondergaan.’ ‘Doch eerst gij tiran!’ roept Charlotte in woede uit, tegelijker tijd trekt zij eenen dolk van onder haar kleed, en steekt dezen tot aan de gevest in de borst van Marat. Op het geschreeuw snellen de huisgenooten toe, de woning wordt vervuld met burgers en soldaten, die Charlotte naar de gevangenis slepen.

Zoowel in de gevangenis als in 't verhoor voor den rechter bleef de maagd dezelfde onverschrokkenheid vertoonen, die zij bij den moord zelven had aan den dag gelegd. Met kalmte en verachting voor elke bestraffing, antwoordde zij op de vragen, haar door den rechter gedaan, en wel verre van in iets de waarheid te bedekken, bleef zij zich op hare daad beroemen als op een weldaad haar vaderland en de menschheid bewezen.

‘Waarom hebt gij Marat vermoord?’ vroeg haar de president.

‘Om zijne misdaden!’

‘Sedert wanneer waart ge tot den moord besloten?’

‘Ik zwoer den dood van den dwingeland, toen ik voor 't eerst de Girondijnen zag, die om zijne gruweldaden te ontgaan, naar mijn vaderland vluchtten.’

‘Hebt ge geen leedwezen over uwe misdaad?’

‘Neen, ik heb één man gedood om duizenden menschenlevens te redden. Indien ik nog moest kiezen, zou ik het andermaal doen.’

‘Vreest ge de straf der gerechtigheid niet?’

‘Ik verlang niets vuriger dan te sterven voor het heil van 't vaderland, hetwelk ik van eenen tiran heb bevrijd.’

Charlotte ontving de door haar gewenschte belooning; met koude onverschilligheid hoorde zij het vonnis harer ter dood-veroordeeling voorlezen. In de gevangenis teruggevoerd schreef zij eenen brief aan haren vader om dezen vergiffenis te vragen, dewijl zij over haar leven zonder zijne toestemming had beschikt.

Den 17den Juli viel haar jeugdig hoofd onder de bijl der guillotine, te midden der stille verbazing eener onafzienbare menigte.

De nevenstaande gravure, naar een schilderij van den engelschen schilder Ward genomen, stelt Charlotte voor op 't oogenblik, dat haar de haren worden afgesneden, om gekleed in 't roode gewaad der misdadigers op het schavot te verschijnen. Het ensemble van het tafreel is treffend door zijnen eenvoud in samenstelling; het is kunstvol in zijne schittering van figuren en accessoires.

Charlotte Corday is een wezen dat wel verschillend is beoordeeld geworden; doch, hoe men het neme, men kan hare daad nimmer rechtvaardigen; alleen dan zou zulks mogelijk kunnen zijn, wanneer men uitsluitend hare heidensche opvoeding voor uitgangspunt name. Als christene is zij niet te verontschuldigen.

De Judas-kus.

Dien ik zal kussen, hij is het; grijpt hem!' ziedaar het onderwerp der bovenstaande gravure.

Ary Scheffer, de beroemde Nederlandsche schilder en die de Franschen '*onze* Scheffer,' noemen, was wel de kunstenaar die dit verheven oogenblik uit het leven des Heilands, meesterlijk kon weêrgeven.

'Wees gegroet, meester!' zegt de verrader. 'Vriend, waartoe zijt gij gekomen,' zegt de Meester, en die laatste woorden, vol vergevingsgezindheid, vol hemelsche liefde, stralen als het ware duidelijk uit het goddelijke wezen van den Zaligmaker.

Ja, beschouw die twee aangezichten: dat van den Meester glanst van reinheid en zielekalmte. Op het andere teekent zich de onrust af, die in het diepst der ziel omwoelt.

Het eerste zoekt den hemel, als om dáár vergiffenis voor den verrader te vragen; de oogen van Judas, terwijl de lippen den kus geven, ontwijken die van den Meester.

Zelden heeft Ary Scheffer een prachtiger kontrast geleverd dan dit. Ook is het tafreel bij ieder kunstenaar gekend en zal onze gravure immer met voldoening worden terug gezien.

Scheffers werken zullen altijd hooger in kunstwaarde stijgen, naarmate de wezenlijke, de naar geestverheffing strevende kunst, in ons midden meer en meer verloren gaat.

Zijn Ecce homo, Christus consolator, Christus Renumerator, Augustinus en zijne moeder, en zooveel anderen zullen altijd als toonbeelden voor dengenen blijven die het spiritualism, dat in ware poezië, in de schilderkunst zoekt.

Welk eene omwenteling had het in de Nederlandsche kunst te weeg gebracht, indien Ary Scheffer het denkbeeld had ten uitvoer gebracht, door hem zoolang gekoesterd, om Parijs te verlaten, naar zijn vaderland terug te keeren, en daar eene eigenaardige Nederlandsche school te stichten!

De dood van Willem II, van den zoo gekenden vriend der kunstenaars, schijnt Scheffer's plan te hebben vernietigd.

Schuimloopers.
Door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

Toen hij een paar minuten later, na door de hand zijner zuster ter dege met koud water te zijn besprenkeld, na al mijne beschikbare hofmansdroppen te hebben opgesnoven, weder tot zich zelven kwam, zag hij ons verbaasd aan en vroeg waar hij zich bevond.

Terwijl mevrouw Kurmeijer lachend en tevens schreiend van blijdschap hem toeriep, dat hij zich bij zijn ouden boezemvriend te Turnhout bevond, liet Athanasius op nieuw het hoofd nedervallen en bleef zonder kennis op den vloer liggen.

Vijf minuten later lag er in een hoek der eetkamer eene matras, waarop de lijder, bij het luid snikken van mevrouw Kurmeijer, werd nedergelegd.

Weldra keerde de zieke zich om, legde zijnen arm onder het hoofd en begon rustig te slapen,

De toestand waarin mijn vriend verkeerde, boezemde mij volstrekt geene onrust in; maar hetgeen mij hevig verontrustte, was dat het wel gebeuren konde, dat hij in mijn huis zoude moeten vernachten.

Mevrouw Kurmeijer was van gevoelen dat haar broeder gevaarlijk ziek was; zij sprak maar aanhoudend van bloedlating en bloedzuigers.

Daar ik het een en het ander overbodig oordeelde en haar verzekerde, dat mijnheer Schorbein geen gevaar liep, drong zij aan op het aanwenden van een braakmiddel.

Ook deze laatste raadgeving der bezorgde zuster werd afgeslagen in de overtuiging, dat men al dien last niet noodig had om aan haar broeder de gezondheid weêr te geven.

Langzamerhand werd mevrouw minder ongerust; neen, zij zag wel dat Athanasius in een diepen slaap lag, en indien er zich geene nieuwe verschijnselen opdeden, alles goed zoude afloopen.

Maar ach, zij had haar broeder, die haar eenige steun hier op de wereld was, toch zoo innig lief.

Hier begon zij luid te snikken en een stroom van tranen te storten.

Neen, geen voet wilde zij van haar armen Athanasius afgaan, maar geheel den nacht blijven waken.

‘Vreest mevrouw niet zich doodelijk te vermoeien, indien zij den nacht slapeloos op een stoel moet overbrengen?’ vroeg ik om haar van haar plan af te brengen.

'O, neen, op mijn bed in mijne kamer zou ik toch ook niet slapen,' meende mevrouw; 'indien ik slechts eene matras met een paar hoofdkussens had, zoude ik mij voor een enkelen nacht zeer goed behelpen; ik ben niet lastig, volstrekt niet.'

'O, mevrouw, op het oogenblik zal de meid dat alles voor u benedenhalen.' In mijn hart voegde ik er iets bij, hetwelk mevrouw niet mocht hooren.

'Indien mijn broeder konde vervoerd worden naar een hotel, o, dat ware veel beter,' sprak mevrouw; 'maar daaraan valt niet te denken.... Zou het niet onvoorzichtig wezen, in dergelijke omstandigheden den lijder aan het geschok van een rijtuig bloot te stellen.'

Indien mijnheer Schorbein op de matras en in de kamer van mijn buurman hadde gelegen, zou ik hare vraag ontkennend hebben beantwoord; nu echter de man op *mijne* matras en in *mijne* kamer lag, kon ik beleefdheidshalve niet anders zeggen dan:

'Mijnheer heeft rust, de grootste rust noodig.'

Eenige minuten later lag er in een anderen hoek der kamer, een tweede matras, waarop mevrouw Kurmeijer dien nacht de wacht moest houden bij haar zieken broeder. Nevens haar stond de tafelbel; zij moest slechts de kamerdeur openen en bellen, indien zij mijne hulp noodig had.

Nadat ik op aandringen van mevrouw den zieke nog een paar keeren den pols gevoeld en de verzekering had gegeven, dat er geen gevaar bestond, ging ik slapen, in de hoop dat mijn vriend niet voor den morgen en volkomen hersteld mocht ontwaken.

Ik was geen half uur ingesluimerd of daar klonk de tafelbel van mevrouw Kurmeijer In een oogenblik was ik beneden.

Ik mocht mij niet ontstellen, sprak mevrouw, die mij in de deur met een 'vuist' tegenhield; neen, er was geene zwarigheid.... zij had mij enkel mede te deelen, dat de zieke daareven wakker was geworden, en zich overeind richtend had gevraagd, hoe laat het was.

Oogenblikkelijk nadat zij had gebeld was hij op nieuw ingesluimerd.

Ik moest al wederom den pols van den diep slapenden Schorbein voelen, en haar voor de twintigste maal verzekeren dat haar broeder geen, volstrekt geen gevaar liep.

'Want, ach! niemand konde beseffen hoeveel zij over had voor haar Athanasius!' snikte zij.

En mevrouw begon al wederom te schreien en te snikken, omdat zij hem toch zoo oneindig lief had.

Ik zwoer bij alle doode en levende groote geneesheeren, dat de onpasselijkheid van een voorbijgaanden aard was en de zieke, na eene goede nachtrust, stellig weêr gezond zoude wezen.

Ik drong aan dat mevrouw zelve nu eenige rust zoude nemen, (sprak ik niet eerder in *mijn* eigen dan in *haar* belang?) en klom wederom naar mijne slaapkamer.

Ik had geen kwartier geslapen, of daar klonk wederom de bel beneden in de kamer en te gelijker tijd hoorde ik de stem van mevrouw die om hulp riep.

Schorbein had een ontzaglijke braking (kon dat anders?) gehad; hij zat overeind, zag bleek als een doode en leunde met zijn voorhoofd op de eene hand zijner zuster, die hem met de andere aanhoudend op den rug klopte.

Waarom mevrouw maar altijd voortklopte, wist zij zelve niet en ik even min.

Had zij dat geleerd van de huismoeders die ook al zonder te weten waarom, hare kleinen, wanneer zij braken, zachtjes op den ruggegraat kloppen?

'Ach! wat ben ik doodelijk ziek!' zuchtte Schorbein, en begon op nieuw zoo ontzettend te braken dat mevrouw uitriep:

'Waar mag toch dat alles van daan komen?' en dat ik bij mij zelven zeide:

'Durft gij dat vragen?'

'Ik sterf,' zuchtte Schorbein, terwijl de losgebarsten wanorde in de levensorganen der spijsverteering voortwoedde.

'Ach, sterven!' riep mevrouw, met een harden schreeuw 'en dat zoo ver van huis!'

Zij viel op hare matras neder, en liet haar broeder ten eenemale aan mijne zorg over.

Met eene onstuimige krachtinspanning had Schorbein's maag zich eindelijk van haar allerlaatsten inhoud ontlast.

'Nu gevoel ik mij beter,' zuchtte de lijder.

'Gode zij dank!' riep zijne zuster opspringend; 'wat moest ik toch ook gaan aanvangen?'

'En mijnheer uw broeder, wat moest die wel aanvangen?' merkte ik bij mij zelven aan; want ik moest toch denken, dat, indien Schorbein in die ontzaglijke omwenteling ware dood gebleven, het ongeluk voor hem ruim zoo groot was als voor mevrouw Kurmeijer.

'Nu gevoel ik mij beter,' herhaalde Schorbein; 'indien ik een kopje thee had.'

'Thee, thee!' riep mevrouw; 'spoedig thee!'

'Indien mevrouw mij wil veroorloven, dat ik mij een oogenblik verwijder.....'

'Dokter, ga toch geen voet van hier' smeekte zij; 'indien ik zelve eens een toeval kreeg!'

Mevrouw, die haar broeder toch zoo innig lief had, scheen ruim zooveel bekommerd te wezen om hare eigene gezondheid, als om die van den doodzieken Schorbein.

'Een oogenblik, dat ik een der dienstboden ga wekken,' sprak ik en ging gerust gesteld over den loop der onpasselijkheid van mijnen ouden studiemakker, de kamer uit.

'Thee! spoedig thee!' hoorde ik achter mij roepen; de stem van mevrouw klonk zoo hard en onrustwekkend dat eensklaps geheel het huisgezin wakker werd en iedereen verschrikt aan de even geopende kamerdeur kwam vragen of er een ongeluk was gebeurd.

Ook de nachtwakers, die juist over den stoep wandelden hadden het geroep van mevrouw Kurmeijer gehoord en belden om te weten, wat of dat nachtelijk gedruis mocht beduiden.

Dergelijke opschudding des nachts in een huis heb ik zelden waargenomen.

De kinderen waren wakker en durfden van schrik niet meer in hunne slaapkamer te blijven; de knecht, die halfgekleed van boven kwam geloopen, riep waar er brand was; de meid zoo plotseling uit haren slaap gewekt, schreeuwde om hulp en viel van verscheidene trappen naar beneden; de huishond hield niet op te blaffen; de nachtwakers, voor wie ik den tijd niet had gehad de deur te openen, trokken al harder aan de bel en tusschen al dat geroep, gedruis en gerammel klonk de stem van mevrouw Kurmeijer.

'Thee! spoedig thee!'

Eenige minuten later wordt alles weer rustig, de nachtwakers zijn verder gewandeld, de slaapkamers zijn wederom dicht, de hond ligt in zijn korf, niets hoort men meer dan in de kamer de stem van mevrouw Kurmeijer die gedurig vraagt of de thee nog

niet gereed is, en in de keuken de snorrende kachel waarop de waterketel zijn eentonig lied begint te zingen.

De zoo ongeduldig verlangde thee is eindelijk binnen gebracht en Schorbein drinkt eenige teugen van het weldadig aftreksel, bij de gedurig herhaalde waarschuwing zijner zuster, dat hij al te spoedig dronk.

Schorbein verklaarde dat, dank aan een half dozijn kopjes thee, zijne gezondheid volkomen hersteld was.

Indien ik over zijne ziekte een thesis had moeten opstellen en verdedigen, zoude ik van meening zijn geweest, dat zijne genezing niet aan den invloed van het aftreksel der theebladeren, maar wel aan het ontzettend braken, waardoor de al te opgevulde maag wederom vrij was geworden, moest worden toegeschreven.

Terwijl ik met mijn herstelden vriend daarover zat te praten, was mevrouw Kurmeijer zonder beweging te maken op hare matras gaan liggen en sliep weldra zacht en rustig; niemand zoude geloofd hebben, dat zij een kwartier vroeger nog zoo ontsteld was en zoo bitter schreide uit louter liefde tot haren Athanasius, van wien zij zich dien nacht geen voet wilde verwijderen.

In den voormiddag waren Schorbein en zijne zuster gekleed en reisvaardig. Men vroeg mij duizendmaal verschooning om al den last mij en de mijnen aangedaan, met de stellige belofte om wederkeerig dezelfde dienst te bewijzen.

Hoe jammer dat ik van die vergoeding terstond geen gebruik konde maken, met een reisje te doen naar den Maasoever, en daar, zooals Schorbein in *mijne* eetkamer, een langen nacht doodziek over te brengen!

Na gezegd en herhaald te hebben, dat ik de eerste gelegenheid de beste, moest waarnemen om hen wederkeerig een bezoek te geven na elkander tienmaal de hand gedrukt en het classieke ‘tot wederzien!’ te hebben toegeroepen, vertrokken mijnheer Schorbein en mevrouw Kurmeijer in de hoop, nog dienzelfden dag te huis aan te komen.

In mijn dagboek, waarin ik gewoon ben aanteekeningen te maken over het karakter der menschen, die ik in den dag heb ontmoet, schreef ik:

‘Schorbein is geen aangenaam mensch; waarom? omdat hij bij zijn onophoudelijk gepraat, maar altijd denken moet, hoe hij met praten aan den gang blijft en bijgevolg zich den tijd niet kan vertrouwen, om te antwoorden op hetgeen anderen *hem* zeggen.

Hij legt zich dus maar enkel toe om aan zich zelven en niet om aan anderen te behagen.

Schorbein heeft weinig verstand; waarom? omdat hij oneindig veel praat zonder eigenlijk iets te zeggen.

Menschen met veel verstand hebben weinig woorden noodig om zeer veel te zeggen.

Schorbein en zijne zuster zijn gaarne bij vrienden, daarvan heb ik het bewijs in handen; ontvangen zij wel even gaarne vrienden in hun hun huis? Dat is niet zeker; want ik heb dikwijls opgemerkt dat menschen, die bij een ander vroolijk en uitgelaten zijn, zoo koud en onvriendelijk worden wanneer zij gedwongen zijn op hunne beurt te ontvangen.

Aan de houding, wezenstrekken en buitengewonen eetlust te zien, zijn Schorbein en zijne zuster, beiden hoogst zuinig, misschien wel zeer gierig.

Bedrieg ik mij? Dat zal de tijd misschien leeren.’

Dat schreef ik in mijn dagboek.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Landbouw-machinen

Reeds sedert vele jaren zijn ook in ons vaderland de kracht en de voordeelen van den stoom op den landbouw toegepast. Onze gravuren geven een juist denkbeeld van twee machinen van engelsche vinding, die geen uitleg behoeven om gemakkelijk en aan een ieder hun groot nut te veropenbaren. Hun voornaamste voordeel bestaat in het uitwinnen van tijd en het besparen van arbeid en kosten, terwijl de geregelde en altijd éénvormige wijze van werken bij deze machinen ook niet over het hoofd mag gezien worden.

Kunnen wij al niet op de uitvinding van landbouw-machinen roemen dan toch komt ons ten minste de eer toe, dat wij, verre van de uitvindingen van andere volken te versmaden, ons hebben gehaast ons voordeel te doen met hetgeen ons van onze naburen geleerd werd. De meeste landbouwmachinen zijn ons uit Engeland overgekomen, waar zij vooral op de groote hoeven van den engelschen adel reeds van veel nut zijn geweest. Zoo ver het hier te lande, waar de bouwhoeven over het algemeen wel veel kleiner, maar de voordeelen van den landbouw daardoor ook aan veel meer personen een ruim levensonderhoud verschaffen, doenlijk en nuttig kon zijn, hebben ook onze landbouwers die bij hunne werkzaamheden aangewend.

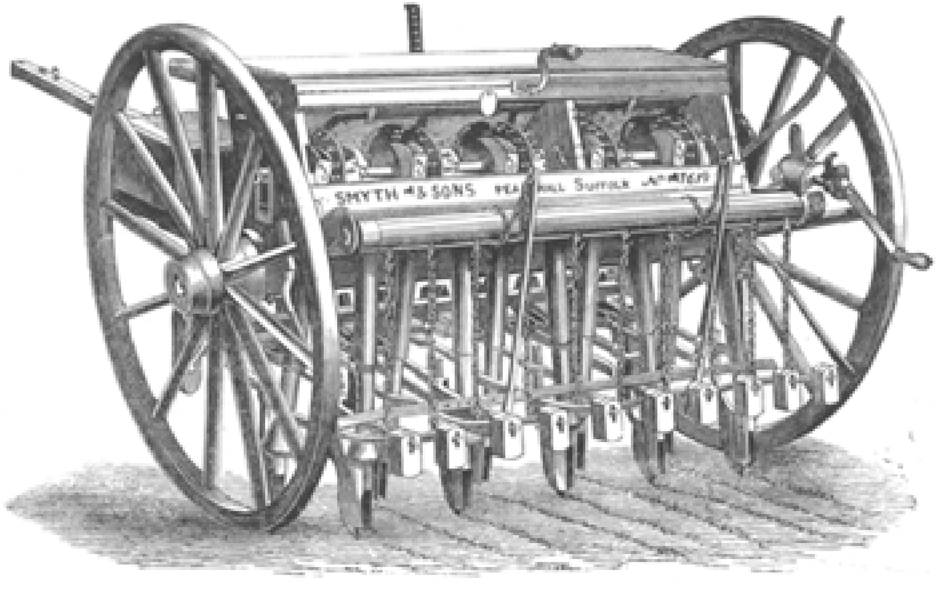

ZAAIMACHINE.

Indische Anecdote.

Een arme hindoe, die de levenszorgen en eene kwaadaardige vrouw gelukkig door te sterven ontvlucht was, kwam aan de poort van Brahma's paradijs. ‘Zijt gij reeds onder den Dabao (de gloeiende zuiveringspers) geweest’? vroeg Brahma. ‘Neen, maar ik was getrouwd.’ - ‘Treed binnen; gij hebt reeds genoeg geleden.’ Terstond daarop kwam eene andere schim aan de poorten van het paradijs: ‘Zijt gij onder den Dabao geweest?’ Vroeg Brahma nu weêr. ‘Neen, maar ik ben tweemaal getrouwd geweest.’ - ‘Weg met u’, riep Brama, ‘mijn paradijs is voor geen dwazen.’

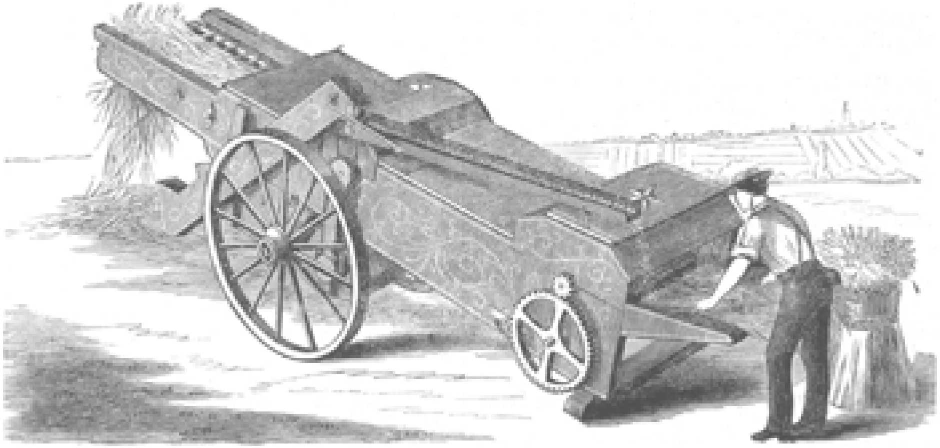
DORSCHMACHINE.

Audientie bij Pius IX.

Eenige protestantsche predikanten en professoren met hunne echtgenooten, verlangden onlangs, gedurende hun verblijf te Rome, eene audiëntie bij Z.H. den Paus te hebben, welke hun terstond werd toegestaan. Vóór het bezoek spraken ze met elkander. af om zich niet aan de gewone ceremonie van den voetkus te onderwerpen, daar deze met de waardigheid van hun persoon scheen te strijden.

De audiëntie heeft plaats, de eenvoudige en majestueuse houding van den Paus, zijn heldere en zachte blik, de liefdevolle wijze, waarop hij de binnentredenden groet, treffen de reizigers zoodanig, dat zij terstond hunne afspraak vergaten en zich een voor een aan 's Pausen voeten wierpen om den gewonen cijns van eerbied te voldoen.

‘Ik zal U mijnen zegen geven’, zeide de Paus met diep bewogen stem; ‘indien ge al niet aan den plaatsbekleeder van Christus gelooft, den zegen eens vaders zult ge niet versmaden.’

Innig getroffen knielden de Protestanten neder en verlieten de gehoorzaal met de overtuiging, dat er eene geheime kracht uitgaat van Christus' stedehouder, waaraan zelfs de vijanden der Kerk niet kunnen weerstaan.

De duitsche boekhandel

omvat bijna drieduizend handelshuizen, waarvan 2385 in 568 duitsche steden, 92 in 45 oostentijksche steden, 345 in andere europeesche staten, 33 in Amerika, 1 in Azië, 2 in Australië gevonden worden. Leipzig verzendt in commissie-handel alleen 120,000 centenaars aan boeken naar alle streken der wereld, en zet daarin jaarlijks 6.000,000 thaler of 10.500,000 gulden om.

De melkweg,

- eene verzameling van een onnoemelijk getal sterren die zich in den vorm van eene breede melkwitte streep aan de lucht vertoont, - werd door de oude heidenen

verschillend beschreven. Eenige der omschrijvingen zijn de vermelding waardig. Zoo noemde Pythagoras hem den 'weg waarlangs de zielen ten hemel klimmen en daarvan nederdalen.' Ovidius zegt dat hij 'de weg is der Goden voor de burgt van Jupiter.' Bij de Perzen heette hij: 'de weg der pelgrims op de loopbaan van 't aardsche leven'; bij de Indiërs: 'de weg der vromen'; bij de Scandinaviërs: 'de weg der hel', bij de Angelsaksers: 'de straat der arme schimmen'; bij de Lithauers en Finnen: 'de weg der vogels'. De Indianen van de Missouri in N. Amerika noemden hem: 'het pad der geesten' en eene oude deensche sage zegt: 'dat hij werkelijk uit melk bestaat, waarvan een gedeelte tot een kaas verdikt is die men de aarde noemt.'

Melkhandel te Parijs.

Eene stad als Parijs dagelijks van versche melk te voorzien is geene kleinigheid, te meer daar de veeteelt in den omtrek der stad zoo geheel en al onbeduidend is. Het is daarom dat de meeste melk per spoor aangevoerd wordt en dat die groote hoeveelheid melk dagelijks door de spoorwegbeambten van de boeren wordt opgekocht en in ontzaggelijke groote vaten naar de hoofdstad vervoerd. Telken morgen om 4 uur komt die melkvloed aan en om zeven uur is hij over de geheele stad verspreid. Vergeet niet, dat er daarenboven melk*fabrieken* bestaan, die zeer veel waar afleveren.

Nieuwsgierigheid.

'Doktor als ik toch sterven moet,' zeide een patient aan zijn geneesheer, 'open mij dan na mijn dood, want ik wil gaarne weten waaraan ik zal gestorven zijn.'

[Nummer 5]

LANDSCHAP VAN VOLTZ.

Een landschap van Voltz.

Voltz is een hier te lande weinig gekend schilder; maar die zonder twijfel wel verdient in ons midden algemeener bekend te worden. Zoo als men ziet is Voltz een landschap- en dierenschilder, en beide vakken worden door hem voortreffelijk behandeld. De gravure, die ons een landschap van den schilder voorstelt, duidt de hand des meesters aan; het ademt den geest, die in de kunststukken van de nederlandsche landschapschilders Van de Velde en Berchem overal doorstraalt. Voltz dacht het dan ook niet beneden zich, die meesters, in hunne werken te bestudeeren, hoe eigenaardig hij overigens in zijne compositiën mag wezen.

Kronijk der maand.

Ik kom van het XI Nederlandsch taal- en letterkundig Kongres, hetwelk te Leuven, in dat centrum van geleerdheid volgens sommigen, gehouden werd.

Drie dagen, ja drie volle dagen heb ik mij kunnen verlustigen in de orakeltaal van geleerden uit Noord en Zuid, en gij znlt begrijpen, dat ik nu, zoo topzwaar van al die geleerdheid, weêr gekomen, niet veel lust gevoel om mij te vernederen tot het schrijven eener kronijk.

Doch ik moet mijn plicht doen, en gewaardig mij dus een paar minuten mij met dat schrijven in te laten, ten einde het Kongres naar waarde te vereeren.

Uit Noord en Zuid waren dan de geleerden toegestroomd; er waren daar zooveel zonnen bijeen gekomen, dat het grijze *Alma Mater* zoo blind zat als een mol bij al den luister en al het uitstralende licht.

Ook, de hemel zij dank, het Kongres zal een heele boel licht hebben achtergelaten, en dát was wel noodig in die oude en domme universiteitstad, die van het moderne licht niets weten wil.

Er waren daar een aantal beroemde mannen te zamen gekomen, om over een aantal hoogst belangrijke vraagpunten te spreken, zonder welker oplossing ik nooit geloof, dat ons lief wereldje nog lang zou bestaan.

De belangrijkste van al was wel de vraag hoe men het woord *vélocipède* in het nederduitsch zou overbrengen.

De vraag was zóó belangrijk, dat alle de *Vélocipedisten* hunne rijdingetjes - ja, ik weet niet hoe het voorwerp te noemen - stil hielden en met ingehouden adem, in een heilig stilzwijgen, luisterden om de orakeltaal te hooren die uit Leuven zou opstijgen.

De hoogleeraar de Vries had zich de hoogst gewichtige vraag aangetrokken, en *wielde* zelfs onmiddelijk met een nieuw woord binnen, zeker zijnde dat zijn haan koning kraaien zou.

Doch hij was de eenige *wieler* niet; van alle kanten kwamen ze opdagen en de geleerden *wielden* zoo dapper tegen elkander, dat ze allen in het zand tuimelden, en de woordenstrijd ophield *faute de combattants*.

Zoodat wij tot op dit oogenblik nog met de benauwde vraag op de lippen zitten: ‘wachter wat is er van den nacht?’

Te vergeefs vragen wij een vonkje licht, hetwelk dat barbaarsche woord verhelderen, uitspreekbaar en verstaanbaar maken zal voor het volk.

De geleerden, na drie dagen in den wijngaard der letteren gewerkt te hebben, zijn huiswaarts *gewield* of anders gezegd *gevélocipedeerd* en laten nu het nederduitsche vaderland in de grootste bekommernis achter.

In denzelfden toestand verkeeren al de romanschrijvers, welke op het Kongres aanwezig waren, aangezien de heer Ecrévisse, uit Eecloo niet is komen *aanwielen*, hij, die beloofd had eens klaar en duidelijk te maken hoe men goede romans fabriceert.....

Laat ons altijd hopen, dat de beroemde man een model van dergelijk boek aan de letterwereld leveren zal; niets toch *wielt* beter, dan dat men practisch bewijst hoe men *wielen* moet.

Eene derde belangrijke quaestie, en welke sedert 20 jaren wordt *aangewield*, stormde andermaal binnen, namelijk die van het nederduitsch tooneel, dat - even als de kazerne, door den heer Rogier - door de *velocipedisten* 'des Kongresses' genoemd wordt 'de school der beschaving.'

Ook in dit geval werd er verschrikkelijk *gewield* en ik bewonderde de eindelooze bespraaktheid van zekere geleerden, die uren lang het woord in pacht hebben zonder iets te willen zeggen en zonder tot een practisch besluit te willen komen.

Ik meen dat dit de voornaamste punten zijn welke in het Kongres werden verhandeld; vele andere quaestiën werden aangeraakt - want wat laten dichters en geleerden ongesnoeid! - doch ik wil mij bij de aanduiding der gewichtigste bepalen.

Zeker is 't dat alle de overige vraagpunten met hetzelfde doorslaande talent, als de bovengenoemde, werden behandeld en Leuven gedurende drie dagen een zoo schitterend vuurwerk van geest heeft zien oprijzen dat de studenten van het *Alma Mater* er suf van zitten:

> 't Heelal, de hoogeschool staat van 't Congres verstomd,
> En weet niet hoe één ding aan zooveel wijsheid komt.

En 't is geen wonder, dat er zooveel geleerds werd voorgedragen: al de redevoeringen waren geschreven, lang en diep in de stilte des kabinets doordacht, gewikt en gewogen.

Dat verdroot nu weêr een der leden, die plotseling met eene motie *binnenwielde* en eischte dat men voortaan van geschreven redevoeringen zou bevrijd blijven.

De man scheen met Genestet uit te roepen:

> Bevrijd ons van den preêktoon, Heer!
> Geef ons natuur en waarheid weêr.

Niet ieder *wielt* zoo gemakkelijk met de tong als de geleerde voorsteller, wiens naam mij ontgaan is, ofschoon bij eene Kongres-celebriteit van ouden datum is.

Och, indien dit voorstel doorgaat en te Middelburg in practijk wordt gesteld, zullen er vele *wielers* van hunnen *twee*- en *driewieler* tuimelen, of duidelijker gezegd, de tribune zal weduwe worden van menig genie!

Ik denk den lezer een zoo volledig denkbeeld mogelijk van de werkzaamheden 'des Kongresses' te hebben gegeven; ik zal zoo vrij zijn over te gaan tot eenige tusschengevalletjes, die 'kleur en geur' aan de vergaderingen brachten.

Vooreerst moet ik u zeggen, dat er, behalve de mannen met geschreven redevoeringen, een aantal dichters op hunne Pegasus- *vélocipède*, of volgens hoogleeraar de Vries op hunnen *twee*- of *driewieligen*- Pegasus, het worstelperk kwamen binnen gestormd, om er lauweren te plukken.

Een dichter, neem het mij niet kwalijk, kan een zóó heerlijk oogenblik niet ongemerkt laten voorbij gaan.

Men heeft elken dag geen gelegenheid om zoo welgepast een vaarzenstuk te plaatsen en bewonderd te worden.

Nu, de muziek der eerste representatie was pas verstomd en men hoorde nog den aftrekkenden donder der toejuichingen, welke den laatst opgetredene ten deel vielen, of hop! hop!! daar komt professor Smiets op zijnen *vélocipède*, of neen! hij noemt dien Pegasus een *Venloosch peerdje*, binnen gestormd.

De dichter, ik beken het, rijdt zeer wel en is een équilibrist van de beste soort.

Diep bewogen heb ik hem het tooneel uit Neêrlands watersnood zien voorstellen, en, ik beken dat ik eindelijk hoogstens te vreden was dat er een einde aan kwam, dewijl ik letterlijk vreesde dat het Kongres nog vóór den tijd zou verdronken zijn.

Nu, die rijder was misschien de beste van al; de meeste overige dichters, die zich na hem opdeden, reden op halsbrekers en hobbelpaarden.

Professor Smiets had echter een ongelijk, dat namelijk van in zijn dichtstuk, en dit in tegenwoordigheid eeniger door en door verlichte mannen, van den Paus te durven gewagen; te durven zeggen - 't kwam misschien zoo met den maat en het rijm uit - dat de Paus een martelaar was.

Ventre-Saint-Gris! dat kon, dat mocht de advokaat Vuylsteke van Gent niet dulden, en bloedrood van ontroering sprong hij op zijnen *wieler* en *wielde* stormend binnen.

Dat de Paus een martelaar was in zijn land, kon hij niet aannemen; daar moest, daar zou hij tegen *aanwielen*, want liet hij dat doorgaan, natuurlijk, dan *wielde* het Kongres recht op de baan 'des achteruitganges.'

In een, twee, drie zag ik schier al de Kongresmannen op hunne *wielers* springen en er ging eene algemeene botsing komen, toen professor Smiets zacht naar zijne plaats *wielde* en zijn *Venloosch peerdje* onder zijne bank op stal zette, ten einde het daar van dat lang geplons in 'gramme baren' te laten uitrusten.

In een watersnood ontbreekt er natuurlijk geen water, evenmin als op een Kongres: men schepte aldus een vollen beker en dronk aan de *verbroedering*, waarna de storm bedaarde.

Wat les van verdraagzaamheid had echter de eerw. heer Schuurmans, voorzitter der eerste afdeeling, des voormiddags gegeven!

Men stelde voor een gedenkteeken op te richten aan den dichter Jacob van Zevecote; - ik hoop dat de Kongresleden, die na ons zullen komen, dankbaar zullen zijn en ook eens aan onze hedendaagsche dichters denken!

Een Nederlander vond het geraadzaam te herinneren, dat van Zevecote, of zoo als de geleerden zeggen 'Zevecotius,' van het katholicism tot het protestantism was overgegaan....

De mannen des lichts hadden de handen tot kletsen gereed; de mannen der duisternis, en ge begrijpt dat Leuven kroppend vol zit van dergelijk nachtgevogelt, gingen afkeuren.... Dat dachten ten minste de mannen des lichts.

De eerw. heer Schuurmans - dat geen scheurman is - liet echter dit

gezegde in de scheurmand vallen door te zeggen, dat men enkel den *dichter* wilde gedenken, zoo als Tollens en Vondel, door ons allen herdacht waren.

Nog andere incidenten of aardige tusschengevalletjes deden zich op, onder ander met den hoogleeraar Vrede, die op het politiek terrein *velocipedeerde*, en beweerde dat de Pruis de lippen lekte als hij aan het vette kaasland dacht.

Donnerwetter! dat verstond Dr. Hirsch, van Hamburg zóó niet. Hoe, hij was in Nederland gekomen om narichten over Thomas à Kempis te annexeeren; hij had tot dus verre, met zijnen tooneelkijker aan een dik touw om zijnen hals vastgemaakt - rustig zitten zien, zoo rustig als Thomas à Kempis zelf:

> In een hoekje
> Met een boekje.

en nu kwam men hem verdenken van gansch het vaderland van professor Vrede te willen inslikken.... Neen, dat ging te ver!....

Bij die onstuimige vaart *wielde* Vrede vredelievend naar zijne plaats en de heer Conscience, de algemeene voorzitter, dacht op zijne beurt eens te moeten opspringen en te moeten verklaren, dat het beter ware zich binnen de palen der dood bedaarde en onschuldige baan van taalen letterkunde te houden.

Overigens verklaarde de heer voorzitter, dat de Vlamingen, in wat de staatkunde betreft, wilden blijven wat hunne voorouders geweest waren - hetgeen mij, en gewis ook mijnen vrienden innerlijk deed vragen: welke voorouders? aangezien die hooggeachte voorzaten nog al veel verschillende gesprikkelde frakken hebben gedragen en zich nimmer op een eigen frak mochten beroemen.

Ik denk echter slecht verstaan te hebben; de geleerdheid van het Kongres maakte mij meer dan eens duizelig.

Ik merk op de Kongressen immer, en in de eerste plaats, het officiëel element op.

Dat was, indien ik mij wel herinner, in den aanvang niet zoo, en 't ging er destijds niet te slechter om.

Vroeger kwamen er van de beide zijden van den Moerdijk, een aantal flinke jongens bijeen; men hield voordrachten, men applaudisseerde, men dineerde en er werd aan geene politieke denkwijze of godsdienstige meening gedacht.

Men ging tamelijk bedaard te werk en het Kongres baarde.... het woordenboek; een lintworm - zonder zinspeling - waarvan onze kindskinderen het einde wel zullen zien; men *vélocipedeerde* destijds, in alle geval, minder dan nu.

Op gegeven oogenblik sloop het officiëele in dit alles binnen; zekere geleerden dachten het hoogst nuttig dat de gouvernementen zich van de ‘kongresserij’ meester maakten.

Doktrinaire gouverneurs en burgemeesters werden des te sneller meester van het terrein, dewijl zij kruis en lint, geld, en verder oesters en kreeften, veil hadden.

Men moest daarbij de Kongressen liberaliseeren; want men vreesde altijd dat de instelling, die voor eenige menschen nog veel nuttigs kon opleveren, onder dezen of genen steek zou worden versmacht.

Van dat oogenblik zijn de kongressen, *eau de Lob's*- kongressen geworden; zij doen zoo min de taal groeien en bloeien, als het wonderwater het haar.

Wat zij vooral bevorderen, voor de vrienden die perfect het *velocipedeeren* verstaan in de antichambres der ministers, is..... de groei en den bloei der gekleurde lintjes.

Sedert men echter ieder jaar Kongres houdt, schijnen de twee gouvernementen 'houvaster' te zijn geworden.

Och, waar is de tijd toen er op het Kongres nog een diplomatisch man verscheen, met zijn gezicht op zegel, en dien men verdacht hield twee of drie kruisjes in zijnen binnenzak verborgen te houden tot dat het oogenblik kwam dat hij spreken zou....

Vele teleurstelling was er het gevolg van; maar men hoopte altijd op later....

Er zijn nog eenige zeer ernstige en hoogst vermakelijke zijden aan een taal- en letterkundig Kongres, zoo als overigens aan alle Kongressen.

Ik wil spreken van het bengaalsch vuur, van de oesters en de kreeften, van de toasten als men elkander, alvorens te vertrekken, nog eens des te duchtiger bewierookt, dewijl men elkander den dag nadien weêr onbarmhartig op de snijbank zal leggen.

Dat alles heb ik drie dagen lang genoten en toen wij eindelijk uit een gingen, toen de Hollanders naar huis *wielden* en wij naar huis *vélocipedeerden* waren wij, zoo als ik u in den aanvang zegde, topzwaar van geleerdheid.

Als het domperige Leuven, met zijne versleten katholieke hoogeschool nu nog niet herdoopt, verlicht, verkleed en geliberaliseerd is tot in merg en been en eindelijk genegen om de baan des lichts in te *wielen*, wanhoop ik voor zijne toekomst.

Middelburg zal het volgende jaar de eer hebben ons gedurende drie volle dagen te bezitten, en tot zoo lang zullen wij, niettegenstaande al het uitgestroomde licht, op de voornaamste vraagpunten in het donker blijven.

Daar echter, daar, in het gezegende Middelburg, zullen wij andermaal mogen vragen: Wachter, wat is er van de nacht der *vélocipèden*-quaestie?

YOURS.

Jane Grey.

Ook de geschiedenis, zoowel als iedere tak van wetenschap, heeft hare legenden, die, zonder de eigenlijke hoofdfeiten in hun bestaan te veranderen, deze nogtans door bijvoegselen als met even zoo vele versierselen optooien en altijd in meerdere of mindere mate onkenbaar maken. Vooral ziet men dit bij daden of gebeurtenissen, die met eene godsdienstige meening in verband staan; dan is het veelal eene gewoonte de daden en en woorden der tegenpartij door eenige bijvoegsels te vermeerderen of door uitlatingen te verkleinen, al naarmate men het nuttig en dienstig denkt voor zijn doel: de eigen partij te verheffen en den tegenstrever te vernederen.

Aan dusdanige legende hebben wij het prachtige tafereel te danken, dat ons Jane Grey en haar voogd Roger Ascham voorstelt. De legende wil dat het ongelukkige slachtoffer van partijhaat en godsdiensttwisten, wel verre van zich met eenige heerschzucht of staatkundige werking in te laten, niets liever wenschte dan in de studie en vrouwelijke handwerken haar genoegen te zoeken, en het daarin ook wezenlijk vond, toen haar onverwacht de kroon van Engeland aangeboden, of liever met geweld werd opgedrongen. Zoo zien wij haar afgebeeld op het oogenblik dat haar voogd haar in haar studeervertrek bezig vond met den Phaedo van Plato in de grieksche taal te lezen, terwijl hare familie zich in het park met de jacht verlustigde. Op Ascham's vraag waarom zij niet, even als hare huisgenooten, op de velden eenige uitspanning zocht, zou zij hebben geantwoord dat zij haar grootste genoegen vond

in de studie en dus geene behoefte gevoelde, om elders eenige uitspanning te zoeken. Zoo verhaalt ons de legende, en het zij wel verre van ons haar verhaal te misprijzen, al is het er op ingericht om hier eene vrouw te verontschuldigen, die tegen de wetten van haren tijd heeft misdaan en daarvoor wettelijk, zij het ook streng en onstaatkundig, is gestraft, en om ginds eene andere vrouw te veroordeelen, die het ongeluk had tot haar eigen veiligheid gedwongen te zijn eene mededingster te straffen, die zich tegen hare wettige vorstin had opgeworpen. Eene korte schets van de tijdsomstandigheden waarin Jane Grey verkeerde en waardoor zij den naam verwierf van eene heldin voor velen, eene oproerlinge voor anderen, eene ongelukkige vrouw voor allen, zal ons het bovenstaande duidelijk maken.

In Engeland had een wreed en wellustig vorst den alouden godsdienst onderdrukt en, zonder zulks misschien nog te willen de baan bereid voor de protestantsche kerkleer, die later onder de regeering van eene Elisabeth en een Jacobus I, voor goed in dat eiland zou gevestigd worden. Na eene regeering van 38 jaren stierf de dwingeland; zijn naam is, men weet het, Hendrik VIII. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Eduard, een kind van slechts negen jaren, die eerst onder de voogdij van den hertog de Sommerset, en later onder den invloed van den hertog van Northumberland regeerde, maar reeds in zijn vijftiende levensjaar stierf. De kroon van Engeland behoorde rechtens aan Maria, de dochter van Hendrik VIII en Catharina van Arragon, die in weerwil van alle verleidingen en bedreigingen altijd aan den godsdienst harer moeder, was getrouw gebleven.

Inderdaad bevreesd voor zijn eigen invloed, en niet zonder reden beducht dat zijne partij, die der Protestanten, door de troonsbestijging van Maria een gevoeligen knak zou krijgen, besloot de hertog van Northumberland, een bloedverwant van Hendrik VIII en dweepziek protestant, die gevaren te voorkomen door aan de wettige troonopvolgster de kroon te ontrukken en ze op het hoofd te plaatsen van eene andere vrouw, die eveneens uit koninklijk bloed gesproten en met zijn zoon lord Guildford getrouwd was. Jane of Joanna Grey, de oudste dochter van Henry Grey, markies van Dorset en later hertog van Suffolk, en achter kleindochter van koning Hendrik VII, had slechts den ouderdom van zestien jaren bereikt, toen Northumberland van den zwakken Eduard voor haar de kroon van Engeland verkreeg.

Hetzij nu de ongelukkige Jane Grey inderdaad door de heerschzucht verblind en door het gevaarlijke lokaas eener schitterende kroon verleid werd, of dat zij is gedwongen geworden door Northumberland of gehoor heeft gegeven aan den drang van haren echtgenoot Guildfort, zooveel is zeker dat zij de hand heeft uitgestrekt naar eene kroon die het eigendom was van eene andere, dat zij zich die kroon op het hoofd gezet en daardoor haar eigen ongeluk heeft berokkend. Reeds na negen dagen riep het volk de wettige erfgename, Maria Tudor, als koningin uit, en werd Jane Grey te gelijk met haar echtgenoot en diens vader in de gevangenis geworpen. Van hoog verraad beschuldigd werden zij allen, volgens de toenmalige wetgeving ter dood veroordeeld, doch Joanna en haar

echtgenoot in het leven gespaard ter wille harer jeugd, waardoor de koningin medelijdend jegens haar gestemd was. Bijna een jaar lang bracht Jane Grey in den Tower door, maar na dien tijd werd zij onthoofd ten gevolge eener nieuwe samenzwering om koningin Maria te onttronen, waaraan ook zij en haar echtgenoot, volgens het bewerene van vele geschiedschrijvers, werd medeplichtig bevonden.

JANE GREY. H. BOGAERTS. X.A. WALTER.

Dusdanig was het ongelukkige uiteinde van Jane Grey, zooals dit ons door de onpartijdige geschiedenis wordt meêgedeeld; droevig was haar lot en wel in staat om ons medelijden af te dwingen voor eene vrouw, die nog in de lente des levens haar hoofd op het schavot moest verliezen. Nogtans mogen wij ook die andere vrouw daarom niet van wreedheid beschuldigen, omdat zij een vonnis deed uitvoeren, waarvoor zij reeds eenmaal was terug-gedeinsd. Alles toont duidelijk genoeg dat Maria liever aan de inspraak van haar hart, dat haar voor den dood eener vrouw, die hare mededingster was, deed terugschrikken, zou hebben gehoor gegeven, hadden niet haar eigen veiligheid en de rust van haar rijk, die beiden door die vrouw werden bedreigd, haar het noodlottig besluit afgeëischt.

De verloren ratel.

1. Zoo even nog zoo diep bedroefd
   De wangen nat van smart;
   De kleine kijkers rood geweend...
   Wat leed het kinderhart?

2. Dacht ge aan uw toekomst, kleine vriend,
   Aan grootheid, goud of eer?
   Zijt gij nu reeds het leven moê?
   Wat doet u 't harte zeer?

3. De moeder denkt, de moeder zoekt;
   Zij treurt en is bereid
   Tot ieder offer, zoo haar kind
   Niet meer zoo bitter schreit.

4. De moeder denkt, de moeder zoekt,
   Goddank! daar valt haar oog
   Op 't rateltje; haar engel lacht....
   Zijn wangen zijn weer droog.

5. De ratel in de kleine hand
   Maakt kind en moeder blij;
   De hemel lacht uit beider oog,
   De zorgen zijn voorbij!

DE VERLOREN RATEL. R. PICKERSCILL. R.A. PINX^{T}

Schuimloopers.
Door D[r]. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

II.
Appelen en peren.

Acht dagen later ontving ik van mijn vriend Schorbein een brief, waarin hij mij bedankte voor de hem bewezen vriendschap.

De dankbetuiging besloeg in zijn brief niet meer plaats dan de breedte van twee vingeren. Daarop volgde eene lange beschrijving van zijne reis en zijne tehuiskomst, en verder van honderden dingen, welke mij ten eenemale vreemd waren, doch hem en zijne zuster genoegen hadden gedaan. Hij sprak van zijn huis dat hij zoo lief, zoo netjes gemeubeleerd en gemakkelijk had ingericht, van zijne herfstbloemen, die er zoo verrukkend schoon uitzagen, dat geen liefhebber in de stad met hem kon wedijveren, van zijne in- en uitlandsche kippen, die zoo verbazend veel eieren hadden gelegd, en van zijne fruitboomen, die door hem met kennis van zaken gesnoeid, zulk een overvloed van het keurigste fruit hadden opgeleverd.

Bij het eindigen van zijn brief verwittigde mij mijnheer Schorbein, dat ik binnen eenige dagen een staaltje zoude ontvangen van zijne bekwaamheid in de fruitteelt.

Een paar weken later ontving ik een weekhouten kistje, waarvoor ik aan de administratie van den spoorweg verscheiden franken voor vervoerkosten betaalde.

Het weekhouten kistje bevatte vooreerst eene laag van ongeveer vijftig groote stoofperen; daaronder lagen een honderdtal appelen van verschillende soorten, die de vreemdste namen droegen, doch mij voorkwamen als alom zeer gekende vruchten.

Nadat de appelen waren weggeruimd vond ik in het weekhouten kistje een dikke laag van noten en kastanjes; en daaronder? Ja, ik schepte met mijne twee handen maar altijd kastanjes en noten weg, in de hoop dat er op den bodem nog wel iets zeldzaams en kostbaars zoude geborgen zijn, doch niets vond ik, dan een paar provinciale weekbladen, welke gediend hadden om het ingepakt geschenk zuiver te bewaren.

Wanneer ik eene vergelijking maakte tusschen de betaalde vervoerrechten en het fruit, hetwelk ik in mijn bezit kreeg, kwam ik tot de gevolgtrekking dat ik bij het geschenk meer verloren had, dan gewonnen.

Doch het kwam uit een goed hart, en daarom ook was het weekhouten kistje mij toch welkom.

In het voorjaar kwam er een mandje met aardbeziën en zeldzame kersen.

Zooals een bekwaam tuinier dit gemakkelijk had kunnen voorzien, was de inhoud bijna geheel bedorven, zoodat ik ditmaal voor de betaalde vervoerrechten volstrekt niets had dan een mandje, eenige koorden, waarmede het was toegebonden, en wederom eenige provinciale weekbladen.

Doch het kwam al wederom uit een goed hart, even als de vruchten van het voorgaande jaar.

In october 1868 kwam er nog eens een weekhouten kistje met noten, kastanjes, appelen en bakperen.

Bij vergissing had het koffertje per spoortrein een omweg langs Rotterdam gemaakt, en was van daar in plaats van naar Turnhout, op het vlaamsche stadje Thourout, en van daar eindelijk naar zijne wezenlijke bestemming verzonden.

Ditmaal betaalde ik zooveel vervoerrechten dat ik gemakkelijk daarvoor een geheelen voorraad voor den winter had kunnen opdoen; daarbij had het kistje zoo lang van het eene station naar het andere gedwaald en dan hier, dan daar in de wachtzalen vertoefd, dat vooreerst de kastanjes verdroogd waren, en de schoonste appelen en bakperen langs eene opening, door den een of anderen roover in de kanadaplank gemaakt, verdwenen waren.

Was de verzending, die al wederom uit een goed hart kwam, al wederom welkom?

Ach, Schorbein, indien ik u eens durfde schrijven wat er in de keuken bij het uitpakken van uwe geschenken zoo al gezegd werd!

Wanneer ik geschenken kreeg, ontving ik ook de vriendschappelijkste brieven van mijnen vriend, die mij telkens herhaalde, dat ik niet mocht vergeten hem een bezoek te brengen, indien ik ooit eene reis deed in de omstreken van Roermond.

In het midden der maand October bekroop mij eensklaps de lust, om ten minste eenige dagen op reis te gaan.

Drukke bezigheden had ik op dit oogenblik niet; lichaam en geest vroegen eene zekere rust en daarbij waarom zou ik, even als anderen, op mijne beurt, ook niet van tijd tot tijd de genoegens van een kortstondig reisje mogen smaken?

Het weder was zoo heerlijk, de temperatuur zoo zacht, en de natuur met haar groen, hier en daar met herfstgeel doorweven, kleed zoo schoon!

Doch waarheen? Op de vraag volgde het antwoord; ‘indien ik eens een bezoek ging afleggen bij mijnen vriend Schorbein?’

Bij Schorbein, die mij altijd zulke vriendschappelijke brieven schrijft, en mij daarin telkens herhaalt, dat hij nog zoo gaarne eens met mij wil praten, omdat hij mij zoo veel heeft mede te deelen wat hij gedurende zijn kortstondig bezoek in de Kempen mij niet konde zeggen.

Den volgenden dag was ik reisvaardig; in den voormiddag klom ik op den trein van den *grand central* en vertrok naar Tilburg.

Spoorwegverhalen zullen u wellicht niet bevallen, lezer; mij ook niet. Ook had ik het besluit genomen zoo maar in eens te zeggen: ‘ik vertrok des morgens uit Turnhout en kwam in den namiddag te Roermond aan.

Doch in mijn dagboek heb ik aangaande mijne reis eenige bijzonderheden aangeteekend en wil deze vertellen omdat er dingen in voorkomen die met mijn verhaal in verband staan.

Eenige jaren geleden deed ik ook nog eene pleizierreis, en ontmoette gedurende acht dagen niets anders dan vervelende dingen, wederwaardigheden en tegenspoed.

Het is deze zoogenaamde pleizierreis die ik beschreef onder den titel van ‘op de pijnbank.’

Op het oogenblik dat ik mij in het rijtuig van de spoorweg-administratie, *le grand central belge*, nederzette, dacht ik onwillekeurig aan *de pijnbank*.

Indien ik ditmaal wederom zooveel moeilijkheden moest ontmoeten? Indien de oude kwelduivel met zijne diepe verveling mij ook ditmaal moest vergezellen?

Doch neen, ik had het voorgevoel van eene aangename reis; was het misschien omdat ik bij mij zelven besloten had, alle bekommeringen zorgvuldig te vermijden, alles helder en wit in te zien, en de zaken van den besten kant te beschouwen?

Sedert mijne reis in ‘*de pijnbank*’ beschreven, ben ik een jaar of tien ouder en wijzer geworden, en ik heb de overtuiging dat ik op die reis dingen heb ontmoet, die

mij toen geweldig tegen het hoofd stieten, en waarmede ik thans misschien wel eens hartelijk zou lachen.

En waarom zou ik mij op mijne reis niet vermaken? Reizen is voor mij vooreerst eene zeldzaamheid; ten andere ik reisde per spoortrein en ging een dag of vier overbrengen in de stad, waar ik veertig jaren geleden, mijne studiën deed aan het koninklijk collegie.

Ik was verlangend het oude stadje waar ik eenige mijner jongelingsjaren doorbracht nog eens te doorloopen en daarna den heerlijken Maasoever en de kleine onstuimige watervallen der Roer, boven wier opspattend schuim ik voorheen zoo gaarne den maaszalm zag uitwippen, te gaan bewonderen.

En bij al die genoegens kwam nog, dat ik eenige dagen zoude overbrengen in het huis van mijnen vriend Athanasius Schorbein.

Terwijl ik dit alles overlegde, zette zich de trein in beweging en verliet het station.

Ik zat alleen in het rijtuig.

Zou ik niet nu en dan rechts en links door de vensters kijken en aanteekeningen maken over de streek die wij doorsnijden?

Hebben daar in de oude of latere tijden geene gebeurtenissen plaats gehad? Of zijn daar heden geene dingen te zien welke merkwaardig genoeg zijn om geboekt te worden?

Neen, de spoorweg loopt door barre heiden, en schrale dennen bosschen; sedert eeuwen was daar niets te zien dan schapen, houthakkers, boschdieven en turfstekers, en misschien in de lange, donkere winternachten hier of daar de brandende schaapherder.

Ik legde mij in een hoek van het rijtuig neder en sliep weldra in; ik sliep nog toen ik eensklaps een treinwachter hoorde roepen: *'Afstappen* voor het *bezoek der douanen.!'*

Wij waren in de eerste nederlandsche stationplaats.

III.
Ontvangers van grenskantoren.

Er zijn woorden welke altijd een ongunstigen indruk in mij doen ontstaan. Het woord 'hoofdwacht' bij voorbeeld veroorzaakt steeds eene koude rilling langs mijnen ruggraat, want dan denk ik eensklaps aan de duizende onaangename dingen, aan al den last, ongemak en plagerijen, waarvan ik in mijne jeugd getuige was, tijdens de omwenteling van 1830.

Ging er in dien tijd op de grensdorpen wel een dag voorbij dat men door den een of anderen schildwacht niet naar de hoofdwacht werd gevoerd?

O, ik herinner mij nog levendig dat ik honderdmaal, met de muts in de eene - met de veiligheidskaart in de andere hand, voor mijnheer den sergeant, somtijds wel voor mijnheer den korporaal, commandant der hoofdwacht stond, en daar een tijd lang, zonder de minste opmerking te durven maken verplicht was te wachten, tot dat het den heer bevelhebber behaagde mij met een barsch 'ga heen!' de deur uit te zetten.

Aan de grenskantoren was het somtijds nog al erger gesteld.

Ik weet nog dat ik, het is misschien twintig jaren geleden, eens op een morgen voor een kantoor stil hield.

Op de vraag van een tolbeambte, die voor de deur zat te rooken, of ik niets had aan te geven, moest ik antwoorden:

'In mijn reiskoffer heb ik een en ander speelgoed, onbeduidende dingen en snuisterijen, die ik voor de kinderen heb aangekocht.'

Het koffer werd uit het rijtuig gehaald en voor de deur van het grenskantoor nedergezet.

'Mijnheer', zoo sprak ik den douanier aan, die er een gemeene schoft van een kerel uitzag; 'mijnheer, zal ik ook spoedig geholpen worden?'

'Weet niet,' zei de heer, zonder mij aan te kijken.

'Zou mijnheer, (die eertitel wordt niet weggelaten wanneer men die heeren noodig heeft) den heer ontvanger niet gelieven te verwittigen, dat ik haast, den grootsten haast heb?'

'Slaapt nog,' zeî de heer.

Ik zag duidelijk dat ik hem verveelde.

'Het is toch negen ure, indien ik mij niet bedrieg.'

Geen antwoord.

'Zou de heer ontvanger zich ook verslapen, mijnheer?' vroeg ik.

'Mijne zaak niet,' grinnikte de douanier.

'Mijnheer zou mij oneindig verplichten indien hij mijnheer den ontvanger die zich zeker verslapen heeft....'

'Wilde gaan wekken?' grinnikte op nieuw de grensambtenaar.

'Ja, oneindig verplichten.'

'Of ik aangesteld was ontvangers slapen te leggen, of 's morgens uit het bed te halen!'

'Maar, mijnheer, het bureau moest toch lang open wezen?'

Geen antwoord.

Ik werd ongeduldig en tikte met mijn wandelstok op eene der ruiten van het raam, waarboven 's lands wapen hing, en sloeg bij ongeluk het glas in stukken.

'Dat zult ge betalen!' riep eene fijne stem binnen in het kantoor, en oogenblikkelijk daarop schoot eene vrouw in dames nachtgewaad de deur uit en kwam op mij af.

'Wie maakt hier zulk een leven en dat zoo vroeg in den morgen?' vroeg zij bars.

'Mevrouw (al wederom een eertitel dien zij in andere omstandigheden niet van mij gekregen had) ik wilde vragen, of mijnheer de ontvanger mij spoedig wilde helpen....'

'Moest gij daarom mijne ruiten in stukken slaan?' vroeg zij mij dreigend beziende.

'Gaarne wil ik de ruit, die ik bij ongeluk in stukken sloeg, betalen.'

Ik had een vijffrank uit mijne beurs gehaald en kon opmerken dat het gezicht der dame, die ongetwijfeld de echtgenoote des ontvangers was, eenigszins ophelderde; zij nam het geldstuk aan en ging binnen.

Terwijl eene glasruit (aan de grenskantoren heeft men doorgaans geen spiegelglas) toch slechts eenige stuivers kan kosten, bleef ik met mijne geopende beurs voor de deur staan, in de overtuiging dat mevrouw terstond zoude terugkeeren, om mij op de betaalde som ongeveer vier franken weder te geven.

Na omtrent een half uur wachtens (mijne geopende beurs had ik nog altijd in de hand) verscheen niet de dame, maar wel een kleine, magere, geelachtige heer, in een langen, geelachtigen, verfrommelden kamerjas gehuld. Omdat hij aanhoudend geeuwde en met de hand over zijne dikke oogen wreef, dacht ik dat de geelachtige,

kleine heer uit zijn bed kwam, waar de geelachtige, verfrommelden kamerjas met hem misschien wel den nacht had overgebracht.

'Heb ik de eer met mijnheer den ontvanger te spreken?' vroeg ik met de nog beschikbare hand (mijne beurs had ik nog altijd geopend in de andere) mijn hoed afnemend en afhoudend.

'Ja wel,' geeuwde de kleine, magere, geelachtige ontvanger, zonder mij te bezien.

'Ik heb eenige kleinigheden aan te geven.... indien mijnheer....'

'Zoo aanstonds,' hoorde ik hem geeuwen, terwijl hij binnen ging en de deur achter zich dicht trok.

'Waarom helpt men de reizigers niet dadelijk weg?' hoorde ik den koetsier van mijn huurrijtuig achter mij zeggen; 'wat is dat hier voor een gemeene boel?'

De opmerking van den koetsier vond ik gegrond; ik werd ongeduldig en wendde mij tot den douanier, die wederom op zijne bank zat.

'Hoe lang moet dat hier nog blijven duren?' vroeg ik kort weg.

'Moet ik dat weten?' zei hij nog korter.

'Dat is onverdragelijk, het kantoor is toch open.'

Ik ging voorbij een venster en zag daar de dame van daar even met vier of vijf kinderen aan eene tafel zitten, waarop het ontbijt gereed stond. Ik zag ook den kleinen, mageren geelachtigen ontvanger aan de tafel zitten, en meende de opmerking te kunnen maken, dat hij volstrekt geen haast scheen te hebben.

Ik klopte aan en trad de woonkamer van den grens-ambtenaar binnen.

'Mijnheer, neem niet kwalijk', zoo sprak ik; 'ik heb geen tijd om langer te wachten.'

De toon waarop ik sprak, was vrijmoedig en mijne houding op ver na zoo beleefd niet, dan op het oogenblik, toen ik den kleinen, mageren, geelachtigen ontvanger in zijn verfrommelden kamerjas uit het kantoor zag komen.

Hij antwoordde niet, maar stond op ging met mij naar buiten, en ontsloot de deur van zijn kantoor.

Mijn reiskoffer werd opengemaakt.

'Bovenop liggen het speelgoed en de snuisterijen welke ik denk te moeten aangeven,' sprak ik; 'wat daaronder ligt, is reisgoed.'

Het kinderspeelgoed werd uitgepakt en op eene tafel ten toon gesteld.

De aangift moest eene heel ingewikkelde zaak zijn dewijl de ambtenaar het noodig oordeelde het wetboek open te slaan en te raadplegen.

Het duurde voor het minst een kwartier lang (de kleine, magere, geelachtige heer was zichtbaar verstoord omdat ik al te vrijpostig en ongeduldig was geweest) voor dat hij eindelijk een ingevuld papier over de tafel naar mij toeschoof.

'Maar, dat beloopt meer, dan de waarde van hetgeen ik aangeef,' merkte ik verwonderd opziende..... dan

'Meent gij dat ik het ben, die het tarief heb gemaakt?' vroeg hij mij van het hoofd tot de voeten beziende.

'Dat is afzetterij!'

'Denkt gij dat? Dan zult gij ook wel weten wie de afzetter is, de administratie of haar ambtenaar?'

Hij keek mij zoo bars aan dat ik er waarlijk een weinig van ontstelde; ik stond daar bijna voor den kleinen geelachtigen ontvanger, gelijk ik voorheen, in de revolutiedagen, daar stond, met mijne veiligheidskaart in de hand, voor een sergeant der hoofdwacht.

'Hebt gij nog iets anders aan te geven?' vroeg hij op een toon van minachting, die meer dan eens de duelpistolen (niet de mijne) deed laden.

‘Neen; in mijn koffer bevindt zich enkel reisgoed toebehoorende aan mijne echtgenoote, welke zich daar in het huurrijtuig sedert ander half uur zit te vervelen;’ antwoordde ik, zonder te denken dat de kleine, magere, geelachtige ontvanger daarin een steek zoude zien.

Ja, hij zag daar iets beleedigends in, want hij keek mij dreigend aan en zeide tot den visiteur, die juist binnen kwam, dat hij het noodig vond mijn koffer tot den bodem te doorzoeken.

‘Voorzichtig, in die doos bevinden zich kragen, manchetten en meer andere kleinigheden merkte ik aan,’ toen ik zag dat de visiteur al dat zuiver gewasschen en gestreken fijn goed, ruw door elkander wierp.

Hij scheen niet te hooren wat ik zegde, en ging voort met alles op den grond en op de tafel te werpen, en zoo doende al dieper in het koffer te dringen.

Op den bodem vond hij eene hoedendoos die hij opende.

‘Maar, mijnheer, nog eens, ik geloof dat ik het recht heb u te doen opmerken dat gij niets moogt beschadigen,’ sprak ik lastig wordend om de ruwe manieren van den visiteur.

‘Gij zult u zeker toch het recht niet aanmatigen mij te leeren, hoe een ambtenaar zijnen plicht doet?’ vroeg hij slecht gezind.

‘Neen, dat zal mijnheer beter kennen dan ik,’ was mijn ontwijkend antwoord; ‘doch het zou mijne echtgenoote weinig bevallen, indien de bloemen of linten van haar nieuwen hoed verfrommeld werden.

‘Ja, dat is een nieuwe hoed,’ sprak de visiteur bij het licht gaande, om het hoofddeksel des te beter te bekijken.

‘Een nieuwe hoed!’ riep de kleine, magere, geelachtige ontvanger op een zegevierenden toon.

‘Waarom smokkelt gij?’ vroeg de visiteur.

‘Waarom zoekt gij de ambtenaren van den staat te misleiden en te bedriegen?’ vroeg de ontvanger.

‘Mijn inzicht was niet te smokkelen, en indien gij wist wie ik ben, zoudt gij mij niet verdenken u te willen bedriegen of misleiden.’

‘Uw pas!’ zei de kleine, magere, geelkleurige ontvanger gebiedend.

Ik haalde mijne reispas uit mijn zak, want ik wist wel dat kort na de revolutie, de heeren grensontvangers nog dat recht hadden.

Terwijl hij mijn signalement las, sloeg hij aanhoudend de oogen op om zich te overtuigen, of ik bij geval geen drager was van valsche papieren.

‘Ik ben verplicht een proces-verbaal tegen u op te maken,’ zeide de visiteur, op wiens hand de hoed mijner vrouw nog altijd ten toon stond.

‘Een proces-verbaal?’ vroeg ik verbaasd opziende.

‘Omdat gij nieuwe kleederen over de grenzen binnenbrengt, dat is een nieuwe hoed.... Ja, hij is splinternieuw!’

‘Bestaan er wetten die verbieden behoorlijk gekleed te gaan?’

‘Wij spreken van het invoeren van nieuwe kleederen.’

‘De hoed is gedragen,’ verzekerde ik.

‘Hij is nieuw; wie dat niet ziet, moet blind wezen.’

‘Ik herhaal u dat hij eens, tweemaal, misschien zes maal gebruikt is.... of schrijven 's lands wetten voor dat eene dame met versletene kleedingstukken moet op reis gaan?’

‘Wij verklaren dat de hoed nieuw is,’ hielden ontvanger en visiteur hardnekkig vol.

‘Het zij dan zoo, indien het volstrekt zoo moet wezen.’

‘En de parasol hier onder in het koffer is ook al nieuw,’ sprak de visiteur, terwijl hij het open doende den ivoren kruk er van in stukken brak.

‘Zij is maanden gebruikt,’ merkte ik schokschouderend aan.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De postzegels

zijn niet zooals velen wel denken eene vinding van onze tijden. Reeds vóór 200 jaren waren zij te Parijs in zwang, zooals blijkt uit een postreglement van het jaar 1653, waarin gezegd wordt dat brieven met het opschrift: '*port payé*' (port betaald) zonder onkosten van het eene gedeelte der stad naar een ander moeten overgebracht worden.

Kreeften.

Van de schaal- of schelpdieren, die men op onze zeekust vindt zijn er eenigen geheel met eene schaal bedekt, welke zij dan op vastgestelde tijden verwisselen, en anderen die slechts gedeeltelijk van zulk eene beschutting tegen hunne vijanden voorzien zijn. Deze laatsten wier borst en pooten slechts met eene kalkachtige omkleeding gewapend zijn, maar wier achterlijf met een zacht en rimpelig vlies overdekt is, duidt men in de natuurlijke historie aan door den algemeenen geslachtsnaam van kluizenaars, waarvan de bernhard l'ermite of de kluizenaar, de cenobiet, de soldaat en anderen onderdeelen zijn. Deze namen ontleenen die dieren aan de zonderlinge gewoonten die hen kenmerken en aan de kunstgreep waardoor zij in hun gebrek van schelpen voorzien, door zich naar hun instinct met een nog beter schild te wapenen, dan de schelp die hun ontbreekt.

Zij weten zich eene soort van woning, van draagbare vesting te verschaffen die het kwetsbare gedeelte van hun lichaam verbergt en beschut en hen toch vrijlaat in hunne bewegingen, hetzij om te azen, hetzij om van plaats te veranderen. De eerste zorg van den kleinen ermite, zoodra hij het leven is ingetreden, bestaat in zich eene schelp te zoeken die geëvenredigd is aan zijne gestalte en krachten. Heeft hij deze gevonden dan nestelt hij zich daarin na eerst den vorigen bewoner verslonden te hebben. Is hij na verloop van tijd zooveel gegroeid dat zijne woning te klein wordt, dan verlaat hij die om eene andere te gaan zoeken welke hij daarna betrekt tot eene nieuwe verhuizing noodig of wenschelijk voor hem wordt.

De drukker en de schrijver.

Men verhaalt van een Engelschen Jood die te Londen eene drukkerij had opgezet de volgende anecdote: Eens dat hij een manuscript noodig had maakte hij zich gereed om een schrijver van naam, dien hij evenwel niet persoonlijk kende, te gaan bezoeken. ‘Ik zal er hem acht duizend francs voor geven,’ zei hij in zich zelven, terwijl hij het adreskaartje van zijn man opzocht. Hij vond het en zag dat deze in de City (oude stad) woonde: ‘het is maar een man uit het volk,’ bemerkte hij aanstonds, ‘nu geef ik hem niet meer dan fr. 4000,’ en tegelijk was hij op weg naar de City. Hier vernam hij dat de schrijver dien hij zocht op de vierde verdieping woonde; bij het bestijgen der trappen was zijn aanbod slechts fr. 2000 meer. Hij klopte aan de deur, en deze werd geopend; de meubels waren even armoedig als het kamerke, en de prijs voor het manuscript daalde weêr tot fr. 1000. De schrijver was bezig om een stuk uitgedroogd brood in een glas water te doopen; de jood zag het en oordeelde terecht

dat de man doodarm was, hij bood dus fr. 100 voor het handschrift, en kwam daarvoor in het bezit van een meesterstuk.

De wereldhandel

vereischt onophoudelijk 3,600,000 mannen in de kracht van het leven die bestendig de zeeën bevaren, en jaarlijks meer dan 5000 millioen schats van de eene plaats naar de andere overvoeren, waarvan door ongevallen in denzelfden tijd ongeveer 60 millioen verloren gaan.

Op reis.

In Amerika reist men tegenwoordig op zijn gemak, blijkens het schrijven van een europeesch reiziger, die op eene stoomboot een pleizierreisje maakte op de Mississippi, de grootste rivier der aarde.

Het stoomschip doorkliefde met ongeloofelijke snelheid de wateren, in zijne onzinnige vaart alle schepen achter zich latende, die het op den vloed ontmoette. Onze vriend, evenals zijne reisgenooten doodelijk bevreesd, ging bij den kapitein inlichtingen vragen, in de hoop van eenig voldoend antwoord te zullen ontvangen. ‘Wij gaan nog al snel, kommandant!’ - ‘Zoo snel wij kunnen.’ - ‘Met volle stoomkracht?’ - ‘Met volle stoomkracht.’ - ‘Maar de boot is goed, niet waar?’ vroeg onze vriend beangst. - ‘Het is een oude klomp’, antwoordde de kapitein. - ‘Zoo’, zeî de ander, wiens ongerustheid met ieder oogenblik toenam, ‘is het schip een oude klomp, maar de machine is toch uitmuntend, niet?’ - ‘Zeer slecht.’ - ‘Ah zoo, zeer slecht, maar er is toch geen gevaar, is wel, kapitein?’ - ‘Wel voor den drommel is er gevaar!’ - ‘Maar, wanneer houdt gij dan in 's Hemels naam toch stil?’ - ‘Zoodra we in de lucht springen!’ antwoordde de kommandant koeltjes.

Het aantal menschen

die zich op aarde bewegen berekent men op ruim 1000 millioen; zij bedienen zich van 3064 bekende talen en vereeren op 1100 verschillende wijzen eene godheid. De gemiddelde duur van het menschelijke leven wordt op 33½ jaar geschat, want een vierde der kinderen die te wereld komen sterft voor het zevende jaar, en de helft voor het zeventiende. Van de 100 personen bereiken 6 den ouderdom van 60 jaren en daarboven; van de 500 bereikt er slechts één den leeftijd van 80, en op iedere 1000 slechts een van 100 jaren. Jaarlijks sterven 330 millioen menschen, dus dagelijks 91,000, ieder uur 3700, iedere minuut 60, iedere seconde een. Tegenover deze 330 millioen sterfgevallen staan 412½ millioen geboorten, zoodat jaarlijks het menschdom met 82½ millioen zielen vermeerderd wordt.

Keizer en Koning.

Het verschil dat er tusschen een keizer en een koning bestaat wordt niet altijd duidelijk omschreven. Tot bijdrage van zoodanige nauwkeurige definitie kan het voorbeeld van Frankrijk dienen dat in Lodewijk Philips een koning had met een jaarlijks inkomen van slechts 12 millioen francs, en in Napoleon III een keizer met een civiele lijst van 36 millioen *plus* de opbrengsten van het bosch van Rambouillet. Dus ruim drie koningen tegen een keizer.

Groote schrik op het slagveld.

Drie honderd ezels van den legertros, braken in den laatsten amerikaanschen oorlog, bij een nachtelijken aanval der gekonfedereerden op de divisie van generaal Hooker, van schrik uit eene omheining los. Een oude muilezel stelde zich vooraan en zoo renden zij in den duisteren nacht met groot geweld de vlakte op, en eene afdeeling vijandelijke ruiterij te gemoet. Deze meende dat eene veel sterkere brigade cavalerie op haar ging aanvallen, maakte niet weinig verschrikt rechtsomkeert, en liet een transport wapens, dat zij moest overvoeren, in den steek.

Oudheidkunde.

De Benedictijnen van Monte Cassino houden zich op dit oogenblik onledig met een groot werk, dat een volledigen en geïllustreerden kataloog zal vormen van hunne weergalooze verzamelingen van handschriften, missalen, wetboeken en andere kostbare overblijfselen der oude geleerdheid, die sinds het bestaan van hun klooster door hunne voorgangers aan de vergetelheid zijn onttrokken. Dom Andrea Caravita is de monnik die zich belast heeft met deze reuzentaak, waarvan men de waarde kan berekenen naar het feit dat de kleur- steendrukkunst bijna overal hare hulp zal moeten verleenen, om de prachtig gekleurde chromoletters, en heerlijk geschilderde afbeeldingen van de voornaamste deelen der H. Mis, die in hunne beroemde Missalen voorkomen, in facsimilé weêr te geven. De revolutionaire bladen zijn thans gedwongen getuigenis af te leggen van den iever en werkzaamheid der oude monniken, die vóór de uitvinding der boekdrukkunst een werk konden tot stand brengen, dat thans, bij al de voordeelen die ons de boekdrukkunst aanbiedt, de opsomming van hun werk ons eene taak toeschijnt die onze krachten verre te boven gaat.

Humor.

Een redacteur van een humoristisch tijdschrift vroeg aan iemand die in een koffiehuis naast hem zat en buitengewoon onrustig scheen: ‘Mijnheer, is u soms bezield met den geest van humor...?’ ‘Pardon met buikpijn’ was het pijnlijk antwoord.

[Nummer 6]

Concilie van Trente.
Sonnius, eerste bisschop van Antwerpen.

Wij laten over dien kerkvoogd, het woord aan den voortreffelijken schrijver Allard, die ons vroeger een levensbericht over Ruard Tapper meêdeelde:

Zoo men het bijvoegsel op Kok's vaderlandsch woordenboek gelooven mag, is Franciscus Sonnius niet in 1506, gelijk meestal vermeld wordt, maar den 12 Augustus des jaars 1507, - niet te Zon of Son, een dorp in de noordbrabantsche Kempen, maar in het niet ver verwijderde Mierlo of op het kasteel aldaar, niet uit een nederig en onaanzienlijk, maar uit een overoud en hoogadellijk geslacht geboren. Hij zou het jongste kind geweest zijn van Heere Gerold van Zon en Vrouwe Ida du Champ of van de Velde, aan welke hij wel eens den naam van Frans van de Velde of del Campo te danken heeft. Hieruit zou tevens blijken, dat zijn geslachtsnaam van Zon is en dat het gelatiniseerde Sonnius niet behoeft ontleend te worden aan het dorp van dien naam.

De meeste geschiedschrijvers beweren, dat hij uit geringe, ofschoon zeer deugdzame ouders gesproten is.

Na zijne lagere studiën te 's Hertogenbosch en te Utrecht, waarschijnlijk bij de broeders van het gemeene leven, voltrokken te hebben, begaf Franciscus zich naar Leuven, waar hij in 't kollegie van Standonck de wijsbegeerte studeerde en in 1527 als de eerste (primus) onder de meesters der vier vrije kunsten werd uitgeroepen. Het vak der geneeskunde, waarop hij zich vervolgens toelegde, liet hij spoedig varen voor de godgeleerdheid, waarin hij als leerling van 's Paus-collegie, den 12 Juni 1535 tot licentiaat en den 23 September 1539 met Joannes Hasselius tot doctor werd verheven. Destijds bediende hij sinds 1535, als opvolger van den beroemden Driedo, de pastory van St. Jacob te Leuven, na eerst die van Meerbeek in het Kamerijksche verzorgd te hebben. Reeds toen was zijn aanzien zoo hoog gestegen, dat hij in 1543 tot Rector der leuvensche Universiteit en in 't volgend jaar tot gewoon professor in de godgeleerdheid werd benoemd. Doch dikwijls was hij verplicht zijne lessen te staken of te onderbreken, daar hij in 1545 tot substituut-inquisiteur werd aangesteld voor Holland en Zeeland met Cornelius Struijen, deken van den Haag.

FRANCISCUS SONNIUS. BOGAERTS X.A. WALTER

In 't zelfde jaar hielden de Bisschoppen van Kamerrijk en Doornik, Robert en Karel de Croy, hunne diocesaansynoden, en er werd besloten, dat men den kundigen Sonnius verzoeken zou, om als theologant den doornikschen kerkvoogd naar Trente te vergezellen - dit geschiedde. In de zeven eerste zittingen der Kerkvergadering, vallende tusschen 13 December 1545 en Maart 1547, verscheen dus niet slechts de bisschop van Kamerijk met zijne theologanten Joannes Consilius, Jacobus Maillet van Atrecht en Thomas Hagaert van Doornik, drie leden der franciscaner orde, maar ook de bisschop van Doornik met zijne godgeleerden, Laurentius Pratanus en den leuvenschen hoogleeraar Franciscus Sonnius, die destijds ook kanonik der utrechtsche kathedraal en beschermeling van den utrechtschen bisschop George van Egmont, was. Reeds hebben wij in de levensschets van Ruard Tapper vermeld, dat Sonnius ten tweede male door Maria van Hongarije ter Kerkvergadering werd opgeroepen in 1551, en tevens hebben

wij daar meêgedeeld, met hoeveel onderscheiding de nederlandsche afgevaardigden er ontvangen en behandeld werden.

Op aandringen van Keizer Ferdinand I werd in 1557 het zoogenaamd *colloquium* of de samenspraak van Worms gehouden, met het doel om zoo mogelijk overeenstemming te brengen tusschen de Katholieken en de Lutheranen. Daar traden behalve de Nederlander Joannes van Delft, wij-bisschop van Straatsburg, als verdedigers der katholieke leer op, twee nederlandsche leden der Societeit van Jezus, de zalige Petrus Canisius van Nijmegen met zijn ordebroeder Nicolaus Florensz, den voormaligen pastoor van Bergen-op-Zoom, naar zijne geboortestad Gouda, gewoonlijk Gaudamus geheeten, en drie leuvensche hoogleeraren Martinus Rythoven, Judocus Tiletanus en Franciscus Sonnius, die zelfs over het vruchteloos *colloquium* een werk in handschrift heeft achtergelaten.

Toen Philips II het getal der nederlandsche bisdommen vermeerderen zou, werd Sonnius in 1558 naar Rome afgevaardigd. Het gevolg zijner onderhandelingen was, dat Paus Paulus IV, krachtens eene bulle van 12 Mei 1559, de gezamenlijke Nederlanden in 18 bisdommen verdeelde: het aartsbisdom van Mechelen, met de suffragaankerken van Antwerpen, 's Hertogenbosch, Roermond, Gent, Brugge en Yperen; het aartsbisdom van Utrecht, met de suffragaankerken van Haarlem, Deventer, Leeuwarden, Groningen en Middelburg; het aartsbisdom van Kamerijk met de suffragaankerken van Atrecht, Doornik, Namen en Sint-Omaers. Met zooveel ijver en zoo onkrenkbare trouw had zich Sonnius van de hem opgedragen taak gekweten, dat hij in hoedanigheid van apostolisch *protonotaris* uit Rome was teruggekeerd en bij pauselijke bulle van 10 Maart 1560 tot eersten Bisschop van den Bosch werd aangesteld, ofschoon hem eerst 2 jaren later te Brussel door den Kardinaal Granvelle de bisschoppelijke wijding werd toegediend.

Allerplechtigst was de intrede des nieuwen Bisschops en 't in-bezitnemen des bisschoppelijken zetels. Heilrijk was de werkzaamheid des kerkvoogds voor de Bossche diocese: aan hem vooral heeft de Meierij van 's Hertogenbosch het behoud van den geloofschat te danken. Ofschoon klein in zijne jeugd en uiterst tenger van lichaam, bezat Sonnius een groote kracht van ziel, een diepe geleerdheid en een onweerstaanbare welsprekendheid. Rusteloos in den arbeid doorreisde hij geheel zijn bisdom, waarvan hij de grenzen nauwkeurig omschreef; hij vestigde er een kerkelijk gerechtshof, kondigde de besluiten der trentsche Kerkvergadering af, schreef en nam de meest doeltreffende maatregelen tot onderrichting des volks en der geestelijkheid, vermeerderde het getal der zielzorgers en richtte onder anderen in zijne bisschopstad de drie parochieën van St. Jacob, St. Pieter en Ste. Catharina op.

Na het verduren van zooveel arbeids, werd hij door den H. Pius V, bij bulle van den 13 Maart 1569 tot eersten Bisschop van Antwerpen aangesteld. Want ofschoon Philippus Nigri, een bolognees van geboorte, deken van Ste. Gudule te Brussel en kanselier van 't Gulden Vlies, tot eersten bisschop dier stad benoemd was, nimmer had hij, om de steeds dreigende woelingen der Antwerpsche beeldstormers, bezit kunnen nemen van zijn zetel - daartoe werd een man vereischt, onvervaard en onverschrokken als Sonnius.

Deze nam dan ook werkelijk door Maximiliaan Morillon, vicarisgeneraal van Granvelle, den 26 April des jaars 1570 bezit van den nieuwen zetel, dien hij niet minder door zijne onvermoeibare werkzaamheid en schitterende deugden versierde dan den bosschen herderstaf. Een paar voorbeelden onder velen: toen Alva's krijgsvolk

in 1572 de stad Mechelen had uitgeplunderd ging de Bisschop van huis tot huis om aalmoezen rond, die met milde hand geschonken aan hulpbehoevenden werden rondgedeeld; toen de oproerige spaansche soldaten in 1574 te Antwerpen hunne achterstallige soldij vorderden, verkocht Sonnius zijne roerende goederen en zijn zilveren gewaden, om de benarde burgerij onderstand te verleenen. Zoo waakte de goede Herder over zijne schapen.

Als bisschop der Scheldestad woonde hij in 1570 en 1574 de twee eerste provinciale kerkvergaderingen der metropool van Mechelen bij, waarna twee diocesaansynoden in 1571 en 1576 onder Sonnius' voorzitterschap gehouden werden.

Nauwlijks eene maand overleefde Sonnius het sluiten der laatste vergadering: tot groote droefheid der zijnen overleed hij in den ouderdom van ongeveer 70 jaren, den 27 Juni des jaars 1576 na het Kapittel zijner kathedraal, het toekomstig seminarie der antwerpsche diocese en de abdij van Sint Bernard aan de Schelde tot zijne erfgenamen benoemd en veel legaten aan godsdienstige gestichten vermaakt te hebben. Hierbij mag niet verzwegen dat de vrome Sonnius voor zijne bossche diocese twee beurzen gesticht heeft, die door studenten in de godgeleerdheid te Leuven konden genoten worden.

Zijn hart werd in laatstgenoemde abdij, zijn lichaam in de antwerpsche kathedraal begraven, waar ten jare 1616 hem een gedenkteeken, met twee vereerende grafschriften, werd opgericht. Zijn devies *sine onere nihil* ‘zonder last niets’ is kenschetsend voor geheel het leven van den ijvervollen kerkvoogd. Als wapen voerde hij een gouden zon tusschen drie zilveren molenijzers op een azuren veld. Te talrijk zijn de geschriften des geleerden Bisschops om hier opgesomd te worden. Zijn voornaamste werk is getiteld: *Demonstrationum Religionis Christianae ex verbo Dei Libri tres*. ‘Drie boeken der bewijsgronden van den Christelijken godsdienst uit het woord Gods.’ In 1850 heeft wijlen Mgr. De Ram, rector magnificus der leuvensche Universiteit, de brieven van Sonnius aan zijn vriend Viglius in het licht gegeven.

De Harpenaar.

Toen ik kind was, werd in 't donker
Mij het vaak om 't harte bang;
'k Nam mijn harp - en vrees en spoken
Vloden voor mijn kinderzang.

'k Heb als jongling roos en lelie
Met de zoete harp begroet,
Stem en snaren trilden moedig
Op de maat van 't bruisend bloed.

Lokkende sirenen zongen,
Dreigend bulderde de orkaan;
Door het tooverlied der harpe
Ben ik rots en klip ontgaan.

Uit de snaren, als uit heemlen,
Sprak der englen melodij
Moed des levens mij in 't harte....
En die moed, hij bleef mij bij.

Jeugd en levens-gloed verdwenen
En de kracht ontvlood mijn arm;

Maar 't geloof aan Hooger Leven
Houdt nog steeds mijn boezem warm.

'Hooger Leven!' zong de grijsaard.
Heil den jongling die het hoort
En de macht weet te beseffen
Van des zangers tooverwoord!

Tot het leven teruggeroepen.

Eene heerlijke gravure op bladzijde 45! Wat stelt zij voor? Luister, 't is eene treffende overlevering, een wonderwerk, waarvan de apostel van Polen, de H. Hyacinthus, de held was.

Twee broeders Ceslaus en Hyacinthus, twee Polen, werden te Rome in de orde der Dominicanen opgenomen, en keerden, na die plechtigheid naar hun vaderland terug, ten einde daar het Christendom te verkondigen.

Ceslaus koos voor zich de landen aan de westzijde van Polen gelegen en stichtte een klooster zijner orde, eerst te Praag in Bohemen en daarna te Breslau in Silezie. Hyacinthus betrachtte vooral de bekeering der Polen en een deel van Rusland. Van daar vertrok hij naar Tartarijë en Thibet en bezocht landstreken, die destijds voor onbereikbaar werden gehouden.

De missionaris mocht zich in een aantal bekeeringen verheugen; zijne faam was groot, en een menigte overleveringen, hem betrekkelijk, zijn nog tot op onzen tijd, onder het poolsche volk bekend.

We willen hier een enkel wonderwerk aanhalen, dat den kunstenaars meer dan eens stof heeft gegeven tot het leveren van schoone compositiën en hetwelk wij, op de hooger gezegde gravure zien voorgesteld.

Op zijn 72ste levensjaar was Hyacinthus naar zijn vaderland wedergekeerd, niet om zijne laatste dagen in stille rust te slijten, maar om zijne laatste krachten aan zijn vaderland te wijden. Toen gebeurde het dat hij een bezoek ontving van een jongeling van adellijken huize, die hem uit naam zijner moeder als eene gunst kwam afsmeeken, dat hij aan hare lijfeigenen het christendom zou komen verkondigen.

Op zijne terugreis evenwel was de jongeling in eene rivier verdronken en nu kwam de bedroefde moeder en legde het lijk van haar kind aan de voeten van den heilige om het door zijne veelvermogende voorspraak tot het leven te zien wederkeeren. Hyacinthus, ontroerd door zooveel vertrouwen, knielde neder bij het lijk des jongelings, bracht eenige oogenblikken door in een vurig gebed, nam daarna de hand des jongelings en gaf hem vol leven aan zijne moeder weder.

De apostel van Polen, een der schoonste figuren van die, welke de vroegere eeuwen van het Christendom opleveren, stierf den 14 Augustus 1257. Hij werd heilig verklaard in 1594 door Paus Clemens VIII.

Grootvaders tijd.[1)]

..........Gij hebt ze gezien, die rijke, weelderige en vroolijke stad, dat heerlijke Antwerpen, met zijne sierlijke huizen en praalgebouwen; met zijne kaaien, dokken, honderden scheepsmasten, stapelplaatsen; gij hebt ze gezien die stad, met hare handels- en scheepvaartbeweging; met haar leger van kunstenaars en dichters, hare aanhoudeude geesteswerking - en gij hebt u in haar leven en glans, in hare toekomst, verlustigd.

Welnu, dat tegenwoordige verdwijnt met een' tooverslag, en wij bouwen de stad weêr op, zoo als zij was voor honderd jaren. Alleen de fiere, luchtige, kant-achtige toren; alleen hier en daar een gebouw zult gij nog herkennen; want zoo vroolijk en hupsch die stad er in onze dagen uitziet, zoo stil, eenzaam en verlaten is zij, nu wij in de XVIIIe eeuw zijn teruggekeerd. 't Is

Als lag in ieder huis een lijk!

Eens heette men haar, die heerlijke stad, het Tyrus van het Noorden, want, na hare zusterstad Brugge de kroon ontnomen te hebben, was Antwerpen het centrum des wereldshandels geworden, en Duitschers, Denen, Franschen, Milaneezen, Florentijnen, Oosterlingen, elk zijne eigene kleeding, spraak en gewoonten volgende, vereenigden zich in deze veste. De burgeroorlog had toen de wereldburgers nog niet verjaagd.

Nu, zeg ik, in de XVIII[e] eeuw, zijn de straten eenzaam, en het gras - dat groene lijkkleed - schiet tusschen de straatsteenen op; want ginds aan de monding der Schelde waakt een andere reus, een tweede Druon Antigoon, die zich de Bataafsche Republiek noemt, gewapend met het doodstractaat van Munster.

Honderd vijftig jaren lang sluit de reus de bronader van allen voorspoed, en de vorsten, die over Vlaamsch-België regeeren, schijnen zich alleen om 's lands welvaart te bekommeren, voor zooveel dat de Zuid-Nederlandsche gewesten hun 13,000 soldaten en 16,000,000 guldens, behalve de leeningen, kunnen beschikken. Zij hebben maar ééne bezorgdheid, het is de geduchte citadel in staat te houden - eene ziekte, welke bij hunne opvolgers erfelijk schijnt te zijn.

De Schelde, de stroom, die eens de voornaamste levensader worden moest, draagt geen vaartuig van aanbelang op zijn kronkelenden weg meer; vischsloepen, koffen en tjalken bezoeken enkel de wateren, en zóó vreemd is Antwerpen aan een schip geworden, dat gansch de bevolking in 1773, op de werf te zamen stroomt en de handen ten hemel slaat, bij het zien eener fransche brik, die langs de binnenwateren, tot vóór de stad gesukkeld was.

In de straten heerscht dezelfde rust.

Daar zag men niet, zoo als omtrent die tijden te Brussel, een aantal rijtuigen, met de *heiducs* aan de portels, den wit geganteerden *écuyer*, de paadjes en een leger van glinsterende bedienden; noch die elegante jeugd, welke, zoo als prins de Ligne zegt, van 's morgens zeven ure - 't is het uur dat *onze* jeugd ongeveer den nacht begint - in gala en den degen op zijde, te paard door de straat rent.

1) Voor dit opstel raadpleegde ik hoofdzakelijk de *Costuymen* van Antwerpen, de historische en andere schriften van Mertens en Torfs, van Rucklingen, Boogaerts, Reiffenberg, Prins de Ligne, Borguet enz.

Alleen 's morgens, 's middags en 's avonds heerscht er eenig leven - dan, als de werklieden de zijdefabrieken of de diamantslijperijen verlaten, aan welke laatsten de eer te beurt viel de diamanten der Fransche kroon tot brillanten te slijpen - in afwachting dat het land zelve, als het schoonste juweel, in de bloedige fransche departementen-kroon schitteren zal.

Wij treden deze onregelmatige straat in; zij verschilt weinig van hetgeen zij was eene eeuw te voren. De straat is eng, somber, dikwijls bochtig. De huizen hebben bijna allen denzelfden vorm, uitgenomen ettelijken in steen gebouwd, met arduinen ornementen, ijzeren hekken en van verraderlijke spionnen voorzien: dáár wonen de rijken.

De overigen zien er recht schilderachtig uit, sommigen met hun donker eikenhouten en spits oploopenden gevel, op wiens top een bol met ijzeren stralen, of een ijzeren Mercurius pronkt, of een vergulde weêrhaan in het zonnelicht glinstert.

De in lood gevatte vensterruiten van *een voet* vierkant, geven te kennen, dat achter die met traliën voorziene poort of deur, de welgezeten burger woont. Geen ambachtsman zou het hebben durven wagen, ruiten van een voet vierkant te nemen, uit vrees van te willen schijnen wat hij niet is - terwijl de minste schoenlapper thans de ruiten met den spanriem meet.

De deur is onveranderlijk in twee gedeeld: de onder- en bovendeur; een ijzeren klopper is de bel voor ieder huis, en de met een tralie-hok voorziene *kijkuit* is op iedere deur het teeken, dat men zich eerst verwissen wil, wie de aanklopper is, alvorens de zware deur geopend wordt.

En ziet, hoe heerlijk die wijngaard hier en daar met donker malsch groen de deur beschaduwt en in het najaar met bewaasde vruchten behangen is! Hoe vervroolijkt die huisvriend den donkeren gevel, in gezelschap van het vetgroen, wier bloemen als gouden belletjes neêrhangend, de spleten in de hier en daar vermolmde planken komt stoppen! Hoe vriendelijk strengelen de ranken de geveltjes aan elkander, juist alsof ze eensgezind zich ten feest hadden bereid, ter ontvangst van de vorstin Maria Theresia of haren stedehouder Karel van Lorreinen.

De wijngaard bedekt deels het uithangbord, dat, op last van het stedelijk bestuur, en op boete van zes gulden, voor herberg en logement moest uitgebeiteld zijn en dat tot éénige aanduiding en aanbeveling dienen moet.

De waarachtige aanbeveling van de koopwaar ligt.... in de eerlijkheid des koopmans; men moet den kooper niet bedriegen, zoo als in onze dagen, ten einde de pracht der ellengroote ruiten, de pracht der uitstalling, het schitterende gazlicht te vergoeden; men heeft ook de kunst nog niet uitgevonden, om de mondbehoeften der armen op eene verfijnde wijze te vervalschen, en er duur betaald en langzaam doodend vergif van te maken.

Maar stil - is dat de omroeper niet?

Het volk groepeert zich rondom hem; hij meldt een gebod van wege den magistraat en gericht tegen die schelmen van glazenmakers, die het vensterlood hol en met gaten maken, of zoodanig scherp door hunne pletmolens trekken, dat het niet de minste sterkte heeft, niettegenstaande de pene van zes tot acht gulden en de verbeurdverklaring der molens en werktuigen.

Nu leven wij in de eeuw der glazenmakers van allerlei soort, en was de straf nog toepasselijk, men zou met de opbrengst der boeten, de gapendste te-korten aanvullen - en elke fabriek werd gewis 's lands domein.

Eerlijk duurt het langst, is de spreuk die geldt, en die spreuk dient ook ter Beurze, waar men trapsgewijs naar de fortuin stappen wil, maar niet dagelijks dobbelt, of men eensklaps rijk of arm wezen zal.

Men kent, zoo als in later tijd, de Miressen nog niet, die heden arm, morgen door duizende politieke kronkelingen, kuiperijen en valsche telegrafische berichten, eensklaps gouden paleizen doen ontstaan, die echter, eer de avond gevallen is, dikwijls weêr instorten, terwijl hunne kortstondige bezitters, tusschen eene eerewacht van.... dievenleiders, naar onze altijd grooter wordende en meer geperfectionneerde gevangenissen wandelen.

Eerlijk duurt het langst! geldt ook in den winkel, dien wij ginds in de straat, in het huis met den houten gevel, aantoonen. Er heerscht orde, spaarzaamheid, vooruitzicht. Men denkt er op den dag van morgen - terwijl velen later slechts leven van den morgen tot den avond, en in dat korte tijdbestek wil ieder al helderder en krachtiger schitteren dan zijn buurman.

Ziet eens in onzen tijd!

Daar glinstert voor uw oog, op den hoek der straat, een prachtige mode-, een kleurige bloemenwinkel, met de heerlijkste *confections* uit Parijs. Het is alom spiegelglas en gazlicht; 't zijn lieve dametjes, welke er rondwemelen; 't zijn vlugge bedienden die loopen, aankomen, wegijlen, zweeten en zwoegen, alsof de handel der vijf werelddeelen in dien winkel thuis hoorde. Het magazijn zit, zoo het schijnt, tot kroppens toe volgestapeld!

Morgen - morgen is het licht uitgedoofd, en de spiegels weêrkaatsen de naakte geraamten van rek en toonbank; de sleutel steekt op de deur, en de handelaar is naar het overgroote vaderland, naar het *refugium peccatorum* verhuisd - en een legioen schuldeischers komen met bedrukte tronies door de ruiten zien, waarop men nog, in gouden letteren, en te recht doelende op den naakten winkel, de spottende woorden leest: *haute nouveauté de Paris*.

De dag daarna komt er een andere, een nieuwe Californist, die even als zijn voorganger, na zijne klatergouden vleugels geschroeid te hebben, op zijne beurt het *requiem* zingt.

Dat kennen wij in den ouden tijd niet. In den winkel van dit tijdstip heerscht geene uitzinnige pracht; want Barnum's, die hunne gevels met kolossale opschriften versieren, worden niet geteld.

's Avonds smookt er eene enkele lamp, of er wiegelt de trage vlam eener vetkaars op de toonbank, omdat er des avonds eigenlijk geene koopers komen.

Overigens, men bezoekt de magazijnen niet bijzonder druk - die gevaarlijke en voor de beurs vaak zoo ongezonde uitspanning onzer dames! Men wacht de jaarmarkt af, wanneer onder de bogen der Beurs, de kramen met eene ontelbare verscheidenheid van goederen, zijn opgeslagen.

Het is een heerlijk, een schilderachtig gezicht die menigte van veelkleurige winkels, met honderden verschillende voorwerpen volgestapeld! Al de standen der samenleving zijn daar: de statige edellieden, de galante jonkers en jonkvrouwen; de koopman met zijne dochters en knapen;

de onderdanige werkman, door zijne opgesmukte vrouw vergezeld - ten einde er de benoodigdheden: winterkleedsels en zomerstoffen, kamerversiersels en huisgerief aan te koopen.

Wij hadden hier later eerst het genot van de mode, die Mevrouw aan opspraak zou blootstellen, indien ze twee saizoenen met hetzelfde kleed in de wereld zou verschijnen. Nu, in den tijd waarin wij ons verplaatst hebben, stapte men bijkans in het graf met hetzelfde kleed waarin men geboren werd.

Toen mijn grootvader eens een heerlijk geschenk aan mijn vader wilde geven, liet hij hem een nieuw kleed maken uit zijn ouden onverslijtbaren trouwjas. Toen - neen, toen was men zeker geene hoeden aan te koopen wier *imperméable* u waarschuwend toeroept: blijft er in 's hemels naam meê uit den regen!

Wij keeren nog eens naar het huis, dat wij zoo even beschreven hebben, terug; want wij hebben nog iets merkwaardigs vergeten.

Aan de eene zij der deur staat eene hardsteenen bank, welke gij er in onze dagen te vergeefs zoeken zoudt. 't Zegt ook weinig, zult gij wellicht zeggen! Och, 't zegt zoo veel, kleine dingen hebben in 't maatschappelijk leven zulke groote gevolgen; ik zou haast zeggen, dat het verdwijnen van die bank er veel heeft aan toegebracht, om een peilloos diepen afgrond te maken, niet alleen tusschen de menschen van verschillende standen, maar ook tusschen die van denzelfden stand.

Die bank schakelt de familiën aan elkaêr, gelijk de wijngaard de huizen vriendschappelijk aan elkaêr schakelt.

't Is nu een heerlijke avond geworden. De zon gaat in het westen, aan den kant der groene Vlaamsche gouwen, die doodstil als een kerkhof zijn, onder. De rust in de straten wordt alleen nog afgebroken door den vroolijken beiaard of den statigen klokkentoon, die uit den schoonen O.L.V. toren galmt.

Het dagwerk is volbracht. De familiën verschijnen aan de steenen bank, om de frissche avondlucht in te ademen en te kouten over de gebeurtenissen van den dag - en wat men zoo al gelezen heeft in het *Hansken* - de bijnaam van de *Gazette van Antwerpen*, van dien kleinen papieren vriend, die tweemaal per week en ter grootte van een paar handen, de nieuwstijdingen van Oost en West, aan den vromen Antwerpschen burger kennen doet.

De journalist, is de ‘koning van den dag,’ nog niet. De nieuwsmaker handelde zelfs, wat vroeger in de XVIIIe eeuw, volgens de spreuk ‘geen geld, geen Zwitser’ - ‘geen koerier, geen nieuwsblad.’ En ze werden niet boos die goede abonnenten, want zij hadden de overtuiging, dat *Hansken* toch wel eens met hen zou komen praten - niet over hooge staatkunde, over wetenschap, letterkunde, schoone kunsten, over hemel- en fabriekteekens, critiek en anti-critiek, zoo als later - in onzen tijd - met eene bewonderenswaardige vlugheid zou gedaan worden! Neen, als een buurprater, die volgens de hoogte van zijnen tijd, uiterst behoudend en voorbehoudend is - dank aan die lieve censuur!

Ook koutte *Hansken* niet te lang, 't geen zijne opvolgers tot ontzettende reuzen aangegroeid, wel eens zullen vergeten, en die den lezer bijna den geheelen dag zullen afeischen om - mijne vrienden in de drukpers duiden het mij niet ten kwade! - politieke barbiers en diplomatische pruikmakers te vormen, die ons, terwijl zij in de hooge sfeeren der staatkunde omdolen, met ingezeepten baard en de haren in papillotten laten zitten wachten.

Men spreekt ook over handel en nijverheid; men onderhoudt, door het buurpraatje, den vriendschapsband, terwijl men later zelfs te nauwernood zijne naaste buren kennen zal, en men zich, als belegerden, tusschen de vier muren zal verschansen, enkel voor dat verschrikkelijk ‘stand houden.’

DE HARPENAAR.

Die steenen bank moet de plek zijn, waar menige eerste stap gewaagd wordt naar deze brunette of gene blondine. Menige lieflokkerij blinkt daar uit de oogen, menig zoet woord wordt er de ‘liefste-mijne’ toegefluisteid - en het ware te verwedden dat, als de vriendschappelijke bank, nu in onze dagen nog bestond, menig eerlijke jongen zich niet naast het *eau de Lob* en de *revalenta* op de vierde bladzijde eener courant, ten huwelijks-koop zou moeten aanbieden.

De vader is zoo even naar huis gekeerd, en de kinderen zijn hem een eind wegs in de straat te gemoet gesneld. Hij heeft zijner familie en zijne vrienden eenen afscheidsgroet gebracht, want morgen, bij het krieken van den dag, gaat hij voor handelszaken, die door geene briefwisseling kunnen voltooid worden, op reis - hij gaat, o wonder! naar Parijs, een tocht van drie dagen en drie nachten.

't Bekommert de familie wel, misschien meer dan hare kindskinderen zullen beducht zijn, om een bezoek bij hunne tegenvoeters af te leggen; er is lang over gewikt en gewogen, en de man, die een zoo onmeetlijken tocht onderneemt, heeft zich.... geestelijk bereid alsof hij ter dood ging. Maar 't prikkelt zijne ijdelheid wel, Parijs,

dat centrum van alle pracht en weelde te zien, want zijne buurlieden hebben ten hoogste Brussel, eene reis van één enkelen dag, mogen bewonderen.

Parijs - 't is eene zeldzaamheid in deze tijden, en men spreekt er dagen achtereenvolgens over, en men zal den gelukkige, die van deze gevaarlijke reis heelhuids is weêrgekomen, met den vinger aanwijzen alsof hij een Columbus ware.

Het is een heerlijk, een schilderachtig gezicht, de gansche familie op de stoep vereenigd te zien! De kinderen dartelen op de knieën of

aan de voeten der ouders, die neêrgezeten of over de lage onderdeur geleund, den scherts, het gelach, het gejubel der knapen nagaan, den schaarschen voorbijganger met den groet van 'geluk vriend!' bejegenen en zich allen, kinderen en ouders, het hoofd ontblooten, als een, onder den last der jaren gebukte en met de sneeuwkroon des levens versierde ouderling voorbijtreedt.

TOT HET LEVEN TERUGGEROEPEN. Commans inv[t]

De *imperméables* van onzen tijd zijn op de hersens - een soms wel wat onjuist woord - als het ware vastgeschroefd.

Voor eenige oogenblikken zijn de kleine gasten uit de school geborreld, zoo mild als het bruischende water uit eene voor een oogenblik, moedwillig toegestopte fontein. Ze zijn snel door de straat gerend en hebben driftig den klopper op de deur laten vallen, opdat hun toch spoedig zou geopend

worden - want, *oyez le conte lamentable!* men spreekt te dezer dage veel van kinderroof en kindermoord.

't Schijnt dat kinderbloed een heerlijk geneesmiddel en voor sommige dames een drank is, die de geurige thee of den bruisenden *champagne mouçu* verre in lekkernij overtreft.

De smaak kan niet betwist worden; maar in den tijd, waarin wij ons verplaatsen, is er zekere vorstin, in zeker land, die in kinderbloed den levens-elixir van Cagliostro gevonden en, aangezien er in hare Staten geen voorraad van die *spes patrioe* meer bestond, een man naar Antwerpen gezonden heeft, om er een nieuwen voorraad van op te doen.

Den 22 Juni 1776 heeft men zeker persoon gesteenigd, die er zoo wat wonderlijk uitzag - misschien wel als een langharig schilder of poëet, of als een reizend kind Albion's van onzen tijd - en dien men voor den bloedigen afgezant, van hare nog bloediger Majesteit hield!

't Mag niet baten, dat de wethouders, om het sprookje der zoo geheeten *bloedkaros* in zijnen bliksemsnellen loop tegen te houden, eene belooning van 100 patakons uitschrijven voor dengene, die den uitvinder van dat valsch gerucht kennen doet.

En is het volk wijzer geworden in onze dagen. Lieve hemel! nog dezer dagen sprak het volk te Brussel van kinderroof.

Doch wij vergeten de school - de plaats waar het hart van het kind gevormd wordt. Het is eene ellendige, vuile, bedompte, bestoven kamer, waar een echte Dyonys, zoo als vader Bilderdijk hem afschildert, de een of andere oude pruis, die vroeger in een soldatenkorps, den priegelstok en nu - tot zedelijk en lichamelijk welzijn der vaderlandsche jeugd - plak en roê hanteert, den hoogen toon voert.

Nolens volens zal de oude Mof der Vlaamsche jeugd de geleerdheid inkloppen.

(Slot volgt.)

Schuimloopers.
Door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

O, indien ik met slaan of stampen daar op dat grenskantoor iets had kunnen verdienen!

‘Dat zonnescherm is splinternieuw’, verzekerde de ontvanger, terwijl hij de naden, den stok en het zijden koordje, met kleine ivoren kwastjes er aan, nauwkeurig onderzocht.

‘Ik zou u des noods twintig getuigen kunnen brengen, die....’

‘Uwe getuigen hebben wij niet noodig,’ onderbrak hij onbeleefd; ‘Adelaïde’! riep hij met luide stem, ‘kom eens even binnen.’

De dame die mijn vijffrank had meêgenomen, trad het kantoor binnen.

Ik had nog altijd mijne geopende beurs in de hand en ging haar te gemoet om, wat zij mij op de waarde der gebrokene glasruit had weder te geven, aan te nemen.

Doch zij ging mij, zonder een oog op mij te werpen voorbij, nam het zonnescherm in de hand, bekeek het een oogenblik en zeide:

‘Of dat nieuw is? wel stellig; en wie beweert hier het tegendeel?’

‘Ik, die alleen zulks kan weten,’ zeide ik.

‘Leer zulke dingen aan geen vrouwen,’ miauwde de dame en ging de deur uit.

Nu had er een lang gesprek plaats tusschen den kleinen, mageren, geelachtigen ontvanger en den visiteur.

De eerste wilde dit en dat artikel der wet in zijne volle gestrengheid op mij toepassen; de laatste wilde een weinig toegevendheid gebruiken, omdat men toch wel eenigszins mocht veronderstellen dat het inzicht van smokkelen niet bestond, en het als zeer waarschijnlijk kon worden aangenomen, dat er hier geen spraak was, in de aangeslagen voorwerpen handel te willen drijven.

De visiteur haalde eindelijk den kleinen, mageren, geelachtigen ontvanger over, dat hij van het proces-verbaal zoude afzien en zich bepalen de rechten te vorderen, welke de wet voorschreef.

Alles werd wederom ingepakt, doch de visiteur die de kruk van het zonnescherm mijner echtgenoote had gebroken, sprak van geene schadevergoeding, zelfs had hij geene verschooning gevraagd.

Volgens mijn inzien, was hij echter even zoo schuldig als ik, die ongelukkig eene ellendige glasruit had gebroken.

Ik betaalde hooge, zeer hooge rechten; dezelve liepen bijna zoo hoog op, als de waarde der voorwerpen, welke niet 's lands wetten maar de vitterijen en het slecht humeur der ambtenaren mij hadden verplicht, aan te geven.

Ik moet mij een woord hebben laten ontvallen dat de kleine, magere, geelachtige ontvanger kwalijk op nam, want ik merkte dat hij verbleekte.

Nadat hij in een hoek van het kantoor den visiteur iets in het oor had gefluisterd, kwam de douanier, van wien ik vroeger heb gesproken, zeggen dat ik mij moest ontkleeden, dewijl men wilde weten, of ik hier of daar geen smokkelgoed had geborgen.

Zonder de minste opmerking te maken, onderwierp ik mij aan die vernedering, doch in mijn hart sprak wederom de stem van daar even: ‘o indien ik met slaan en stampen hier op dat grenskantoor iets kon verdienen!’

De gemeene schoft van een douanier onderzocht mijne kleederen, mijne zakken, de naden mijner broek, mijne uitgetrokken kousen, den bodem van mijn hoed en tastte spottend met de hand op mijne bloote huid, alsof het ook somtijds had kunnen gebeuren, dat daaronder hier of daar iets zat geborgen.

Ik was woedend en kan nog heden, nu het voorval op het grenskantoor reeds twintig jaren is geleden, niet bedaard blijven, wanneer ik mij den kleinen, mageren, geelachtigen ontvanger (de man moet reeds lang dood zijn, en God hebbe zijne ziel, indien hij er eene had) voor den geest terug breng.

Na meer dan twee uren op het grenskantoor te hebben vertoefd, kon ik eindelijk mijne reis voortzetten.

Toen ik in mijn huurrijtuig stapte, zag ik duidelijk dat de kleine, magere, geelachtige ontvanger tegen den visiteur een oog knipte en dat beiden zich vermaakten om den reiziger, die zoo kwaad was, maar al zijne woede toch maar moest verkroppen.

De gemeene schoft van een douanier stond nevens het rijtuig mij uit te lachen en wenschte mij met een spottend ‘tot weerzien, mijnheer!’ goede reis.

Antwoorden kon of durfde ik niet; maar toch zwoer ik dat ik mij zoude wreken, indien ik een dier drie menschenplagers ooit (ergens anders wel te verstaan, dan aan hun grenskantoor) mocht ontmoeten.

En wat wilde het toeval?

Tien jaren daarna trad er een man, zijn hoofd met doeken omwonden, mijn kabinet binnen.

Niet zoodra had hij de doeken van zijn hoofd losgemaakt, of ik herkende den onbeschoften douanier van het grenskantoor.

Mijn bloed begon in mijn lijf te kooken.

'Wat scheelt u?'

'Razende tandpijn, dokter; gaarne wilde ik mij een baktand laten uittrekken.'

'Zoo, zoo!'

Ik geloof dat er vuur uit mijn oogen sprong terwijl ik hem aankeek.

Zou hij mij niet meer herkennen?

Neen, dat merkte ik duidelijk, terwijl ik hem eenige vragen deed betrekkelijk zijne gezondheid, den oorsprong en den duur van zijn lijden.

Ik liet hem nog eenige oogenblikken voortpraten, en kreeg de stellige overtuiging dat ik mij in de identiteit van zijn persoon niet had bedrogen.

'Indien mijnheer mij dien baktand wilde uittrekken,' sprak hij.

'Ga zitten.'

Terwijl ik mijn tandensleutel gereed maakte, kwam er een helsche gedachte in mij op. Had ik tien jaren geleden niet gezworen dat ik mij op den onbeschoften ambtenaar zoude wreken? (wel te verstaan, indien ik hem ergens anders, dan aan het grenskantoor mocht aantreffen.)

Nu had ik de kans klaar.

Mijn bloed bleef koken en de duivel stookte mij op; het was duister voor mijne oogen en mijn hoofd was zoo duizelig!

Wist ik wel juist wat ik deed?

Ik bracht mijn tandensleutel in zijn mond, liet den bedorven baktand staan en haalde met een forschen ruk een gezonden tand uit zijn kaakbeen.

Terwijl de lijder hulp en moord riep om de ontzettende pijn door het trekken van den tand veroorzaakt, had ik een satanieken grijnslach op de lippen en dacht, waarom ik niet twee of drie tanden, in plaats van een enkelen, had uitgetrokken.

O indien ik op dit oogenblik den kleinen, mageren, geelachtigen ontvanger met zijn geelkleurigen kamerjas, en den visiteur van het grenskantoor, onder de handen hadde gehad, mij dunkt dat ik hun beiden al de tanden had uitgerukt.

Lezer, ik zie u een verwonderd gezicht trekken en hoor u zeggen:

'Dat was een valsche, kwaadaardige trek, welke des te meer afkeuring verdient, daar gij hier in uwe hoedanigheid van geneesheer iemand mishandelt, die in u zijn volle vertrouwen had gesteld..... zoo een geneesheer zou nooit de eer hebben bij mij een voet in huis te zetten, en nog veel minder ooit aan mijne tanden te komen of een recept voor te schrijven.

Ik beken uit den grond mijns harten, lezer, dat gij volkomen gelijk hebt en ik het grootste ongelijk had, zoo te handelen. Ook was de douanier nog bijna niet de deur uit, of ik besefte reeds dat ik met mij op zulke laffe manier te wreken eene slechte daad had bedreven, omdat ik mijne lage driften een oogenblik had gehoor gegeven.

Ik had den douanier vergeving moeten schenken, dat ware oneindig meer liefdadig en christelijk geweest, zoo handelende, had ik over mij zelven gezegevierd.

Wat had ik niet gedaan, wat niet gegeven om het gedane kwaad te herstellen? Ik weet niet hoe het kwam dat ik mij met mijnen geest eensklaps duizend uren ver van hier in een hof met olijfboomen beplant, bevond, en dacht dat daar in vroegere tijden de Heer zelf, Judas eens

omhelsde en vergeving schonk aan zijne beulen. Er kwam een traan van berouw in mijn oog, och, de schuld van den douanier was immers toch zoo groot niet! Hoe kwam het dan dat, een half uur geleden, ik niet in staat was dit in te zien, en dit zoo goed besefte onmiddellijk na den armen kerel een oogenblik harde pijn te hebben veroorzaakt, en hem van iets beroofd te hebben, hetwelk voor ieder mensch zulke onberekenbare waarde heeft?

Terwijl ik daarover nadacht, liet de meid den douanier die daar even het huis had verlaten, op nieuw binnen.

Wat zal die man den duivel jagen! dacht ik en niet zonder reden.

'Dokter, ik kan niet voorbijgaan, zonder u te bedanken', sprak hij vriendelijk; 'de pijn is letterlijk verdwenen, het is alsof ik in eens uit de hel naar den Hemel ben overgevoerd...... Ook heb ik gemeend dat de tandentrekkers de gewoonte hebben de getrokken tanden te bewaren, aan een touwtje te rijgen en om den hals te hangen; het is daarom dat ik u mijn tand, dien ik bij abuis in mijn zak had gestoken, terugbreng.'

Ik moest lachen om de eenvoudigheid van den douanier, die mij de eer aandeed mij gelijk te stellen met de tandentrekkers op de jaarmarkten, en om zijne eerlijke inborst, want eerlijk moest hij toch wezen, dewijl hij mij den eigendom van zijn getrokken tand afstond.

Terwijl ik den kies door mijne vingeren draaide, bemerkte ik dat hij diep bedorven was; ik onderzocht de mondholte en kon mij tot mijne groote vreugde overtuigen, dat ik, zonder het te weten, toch geen verkeerden had getrokken. Neen, mijn hoofd moet waarlijk op het oogenblik der heelkundige operatie gedraaid en mijne oogen niet juist gezien hebben wat ik ging verrichten. Het was bijna alsof het goede instinct had gezegevierd over de kwade drift, die mij een oogenblik had willen overmeesteren.

Wat ben ik lang van mijn verhaal afgeweken? Doch ik moest die kleine grens-episode toch vertellen, om den lezer te doen beseffen, waarom zekere dingen, zooals de hoofdwacht en het grenskantoor altijd een zoo ongunstigen indruk op mij hebben gemaakt.

Levendig kwam het tooneel, waarvan ik twintig jaren geleden op de grenzen de hoofdpersonnage was geweest, mij voor den geest, op het oogenblik dat de spoortrein voor het nederlandsch grenskantoor te Baarle-Nassau stil hield en de stem van den treinwachter aan de reizigers beval af te stappen.

Zouden die heeren ambtenaren hier ook zoo lastig zijn als op het grenskantoor, waar de kleine, magere, geelachtige ontvanger het bevel voerde?

Dat was de vraag, die ik bij mij zelven deed, terwijl ik eenigszins verontrust uit het rijtuig stapte.

Neen, alles was daar geheel anders.

Gaat men op de grenskantoren hedendaags niet zoo gestreng meer te werk, dan twintig jaren geleden? Zijn de heeren ambtenaren langzamerhand toegevender geworden, of heeft het staatsbestuur eindelijk ingezien, dat het meer dan tijd was geworden, al die plagerijen voor goed af te schaffen? Ziedaar, wat mij onbekend is, doch zeker is het dat de zaken thans geheel anders toegaan.

Op het grenskantoor te Baarle-Nassau, waar de trein stil stond, trof ik geen kleinen, mageren, geelachtigen dwarskop van een ontvanger, geen vitter van een visiteur, geene onbeschofte douaniers aan, neen, al die ambtenaren waren zoo beleefd, zoo

voorkomend en gedienstig voor den reiziger als ware die reiziger de koning zelf, in wiens dienst zij hun ambt uitoefenen.

Geen last, geen moeilijkheid of nutloos oponthoud met het nazien van een pakje of een reiskoffer; neen, die heeren schijnen bij den eersten oogslag te zien dat zij met reizigers en niet met smokkelaars te doen hebben, daarom ook is de visitatie op het grenskantoor in een oogenblik afgeloopen.

De reizigers nemen wederom plaats in het zoo even verlaten rijtuig, de trein snelt verder op Nederland in en komt weldra te Tilburg aan.

Indien ik tijd had bleef ik hier eenige uren vertoeven; die ontelbare hooge schoorsteenen, waarop zich eene lange, zwarte pluim schijnt te bewegen, wanneer de rook der stoomtuigen naar boven borrelt, schijnen den reiziger uit te lokken niet voorbij te rijden zonder daar een bezoek af te leggen. Men zegt ook dat Tilburg, 't welk vroeger niet veel meer was dan een groot dorp, allengs een fraaie stad wordt, waar men deftige kringen en groote fortuinen aantreft. Men zegt ook dat Tilburg, bij zijne toenemende nijverheid met verbazende schreden vooruit gaat en bestemd is om rijk en machtig te worden.

Dat alles weet ik en gaarne wilde ik de stad rond wandelen om die alombekende welvaart, het loon van vlijt, volharding en vernuft te bewonderen, doch ik heb geen tijd; ik moet mijne reis voortzetten.

IV.
Wat zijn dat voor heeren en dames.

Ik zit in een der rijtuigen van den spoorweg, die mij hooger op wegvoert.

In mijnen geest maak ik een compliment aan de heeren der administratie van den spoorweg, die de reizigers zooveel dienst bewijzen; het rijtuig is gemakkelijk en uiterst zindelijk, en de treinwachters wellevend. Met genoegen merk ik aan, dat zij weinig beweging maken, wanneer zij de kaartjes afnemen, en dat zij zoo stil en vriendelijk herhalen dat het niet toegelaten is in het rijtuig te rooken.

Is het omdat ik mij (een genoegen dat mij maar zelden te beurt valt) op vaderlandschen bodem bevind, dat mij alles zoo goed en ordelijk, en veel beter dan elders voorkomt?

Dat is wel mogelijk, maar toch herhaal ik, dat ik voor mijn geld heerlijk ben gezeten, dat het stoomtuig even zoo hard vooruit vliegt als in andere landen, dat de weg volgens de beste stelsels moet zijn aangelegd, dewijl ik niet het minste schokje gewaar word, en dat de dienst onverbeterlijk is ingericht.

Wij zitten met zeven reizigers in het rijtuig. Recht over mij zit een jong mensch met een tamelijk langen, nedervallenden, rosachtigen knevel. Verder op een reeds bejaarde, gezonde heer met grijsachtigen overjas, recht over hem eene dame, en dan nog, zoo ik meen, eene dame en twee heeren.

Heb ik goed geteld? want ik zou niet gaarne hooren, dat een der reizigers met wie ik den 6^{en} November 1868 van Tilburg. verder op reed, mij aanmerking maakte aangaande mijne nauwkeurigheid.

Ik had een geneeskundig journaal: *l' Union medicale* uit mijn zak gehaald, minder om te lezen, dan wel om achter het opengehouden papier ongestoord te hooren en te zien wat er in het rijtuig omging. Doch alles was doodstil. De bejaarde, gezonde heer met zijn grijsachtigen overjas, die schuins tegen over mij zit, bukt voor over en komt ter sluik achter mijn dagblad loeren naar deszelfs titel.

Zoo stil heeft hij zulks niet gedaan, of ik heb zijne beweging toch wel opgemerkt.

Zou hij misschien ook gaarne weten, wie ik ben? Ik zou het hem niet kwalijk kunnen nemen, dewijl ik op hetzelfde oogenblik uit enkel tijdverdrijf, (neen, dames, niet uit nieuwsgierigheid) juist hetzelfde doe.

Wie zou wel die heer zijn, met zijn rosachtigen, neêrgestreken knevel? En voor welke zaken en waar zou hij wel heen reizen? Op hoevelerlei wijzen ik deze vragen in mijnen geest beantwoordde, wil ik niet zeggen. Dan is het een Amsterdammer, die voor belangrijke zaken, naar 's-Hertogenbosch, Venlo, Roermond, Maastricht, misschien ook wel naar Duitschland reist, dan komt het mij voor, dat hij een Engelschman is, die eene plezierreis op het vaste land doet. Maar wie zou toch voor zijn vermaak op reis gaan in de maand November? Is het ook een fransch handelsreiziger of een artist die...? die...? die...? Neen ik kan het toch niet raden; ook is het mij eigenlijk geheel onverschillig dit alles te weten.

En wie zou die dikke, bejaarde heer met zijn grijsachtigen overjas, die daareven ter sluik naar den titel van mijn geneeskundig journaal loerde, wel wezen, en de dame recht over hem? Denkelijk zijn dochter.

Ik moest lachen met mij zelven, omdat ik voldaan was, ontdekt te hebben dat die dame misschien de dochter was van dien ouden, gezonden heer, met den grijsachtigen overjas.

En die twee heeren, die ginds in den hoek schuins over mij het zoo druk hebben over honderden zaken? Laat ons hen een oogenblik afluisteren. Na eenige minuten heb ik ontdekt dat het twee leden zijn van den provincialen raad.

Reizen zij naar de provinciestad om er de zitting van den raad bij te wonen? Ik zou het haast gelooven, wanneer ik nadenk wat zij elkander zoo al vragen en zeggen.

Het is weêr een oogenblik doodstil in het rijtuig.

Ik ken een middel om in dergelijke gevallen eene zekere beweging in het gezelschap te brengen, en het middel bestaat hierin dat een der aanwezigen begint te geeuwen.

En achter mijn geneeskundig dagblad geeuwde ik, de hand voor den mond houdend, zoo hard als de wetten der welvoegelijkheid zulks toelaten.

De heer tegen mij over met zijn rosachtigen, neerhangenden knevel, geeuwde mij onmiddellijk achterna en, even alsof er een electrische draad van den eenen mond tot den anderen hadde geloopen, geeuwde ook de bejaarde, gezonde heer met zijn grijsachtigen overjas, en ik bemerkte zijdelings uitziende dat ook de dame recht over hem den zakdoek voor den mond hield, en de andere geeuwers nageeuwde.

Geeuwen is toch al een zonderling iets.

Heeft de lezer wel ooit eens er op nagedacht wat men eigenlijk door geeuwen verstaat? Indien gij met mij een oogenblik op het geneeskundig terrein wilt blijven stilstaan, ga ik u dit zeggen:

Geeuwen is eigenlijk eene diepe, lange inhaling van den adem, onafhankelijk van 's menschen wil, vergezeld van eene wijde gaping (niet het schoonste van heel die physiologische beweging) en onmiddellijk gevolgd van eene verlengde ademhaling.

De mensch moet geeuwen zoo dikwijls het noodig is eene grootere hoeveelheid lucht binnen de longen te trekken, en die in evenredigheid te brengen met de hoeveelheid bloed, die door de ademhaling verlevendigd moet worden.

Men geeuwt wanneer men zoekt te slapen, men geeuwt van honger, en eene der voornaamste oorzaken van het geeuwen, is de verveling; in een woord men geeuwt zoo dikwijls de eene of andere oorzaak de ingehaalde hoeveelheid lucht heeft verminderd, of al te veel bloed in de longen of in het hart heeft opgehoopt.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De fantasmagorie

is eene volmaking van den tooverlantaarn, die nu twee eeuwen geleden door den beroemden Kircher werd uitgevonden; de toestel, die haar deed ontstaan, bestond uit eene groote houten doos die eene lamp bevatte met een reflector, en van vergrootglazen voorzien was; de lamp verlicht het beeld 't welk in de as eener bijzondere buis is geplaatst.

De lichtstralen door den reflector gevormd treffen de convexe (bolvormige) oppervlakte eener lens, wier vlakkezijde van den kant gekeerd is der doorschijnende plaat.

De toestel (zie fig. 1) is beweegbaar op eenige raderen, die met flanel omwonden, zonder geraas te maken, op eene vloer schuiven. Het beeld der schilderij valt op een scherm, hetwelk zich voor de toeschouwers bevindt en deze van den fantasmagorischen toestel scheidt.

Men kan op het met gom bestreken doek spoken, monsters en andere fabelachtige wezens voorstellen, die in 't eerst slechts stippen zijn maar langzamerhand grooter worden, voorwaarts treden en zich naar de toeschouwers schijnen te bewegen.

De buis, in welke men de tafereelen plaatst, bevat twee lenzen; wanneer men de voorwerpen grooter of kleiner wil doen schijnen, verwijdert men meer of minder den toestel van het scherm, door langzamerhand den afstand te verminderen, die de beide lenzen scheidt. Wanneer het doek goed in orde en omgeven is van donkere gordijnen, dan kunnen de toeschouwers niet over den afstand oordeelen die er hen van verwijdert en ze worden het voorwerp van een waarlijk opmerkingswaardig gezichts bedrog.

In de revolutie trok Robertson door eene dergelijke vertooning bijna geheel Parijs naar het klooster der Capucijnen waar hij het publiek met de vreemdste tooneelen verlustigde en eene bewondering opwekte gelijk aan die, welke Cagliostro en de magnetiseur Mesmer bij andere gelegenheden wisten te verwekken.

Men kan met den fantasmagorischen toestel zeer gemakkelijk figuren op glas voortbrengen en het tafereel zoo inrichten, dat de personen die hij voorstelt, met leven en beweging bedeeld schijnen. De schildering geschiedt met gewreven verf, die men met behulp van schildervernis op het glas legt. Ziehier eenige figuren, die een aardig gezichtsbedrog opleveren.

Een kop van een dier, dat de oogen beweegt. (zie fig. 2) Men schildert op glas den kop van eenig dier, bijv. van een kat-uil; en draagt zorg de plaats der oogen open te laten; na nauwkeurig de afmeting bepaald te hebben, teekent men op eene andere glazen plaat twee zwarte punten, die zoo gesteld zijn, dat, wanneer men ze achter de eerste plaat stelt, zij de appels nabootsen der oogen van het dier. De eerste plaat is vastgemaakt op een scherm van bordpapier en kan in de fantasmagorische buis worden gestoken; de tweede plaat kan zoo verschoven worden dat al de zwarte punten zich van den rechter naar den linker kant kunnen bewegen; deze figuur stelt op het scherm eerst den kop zeer klein voor, men verwijdert langzamerhand den fantasmagorischen toestel en de kat-uil wordt hoe langer hoe grooter; men beweegt de plaat van het voorste glas en de kop beweegt de oogen en blikt achtereenvolgens naar al de deelen der zaal.

Een koksjongen, die van hoofd verandert - Ziehier een koksjongen, (fig. 3), die deftig vooruittreedt, terwijl hij op eene schaal een kalfskop draagt die sierlijk met peterselie is toebereid; op eens verandert het tooneel; de koksjongen heeft den kalfskop op zijne schouders en op de schaal zijn eigen hoofd (fig. 4).

Op de onbeweegbare glazen plaat heeft men een koksjongen zonder hoofd geschilderd, die een leege schaal draagt; op de beweegbare plaat zijn twee hoofden afgebeeld en naar den tegenovergestelden kant geplaatst, gelijk onderstaande gravure (fig. 5) aanduidt. Wanneer men dit glas hetwelk door twee tanden wordt vastgehouden, verschuift, heeft de persoon zijn natuurlijk hoofd; wanneer men het nog verder verschuift, komt het eene in de plaats van het andere. Het glas, dat aldus in den toestel verschoven kan worden, is onder onze gravure afgebeeld.

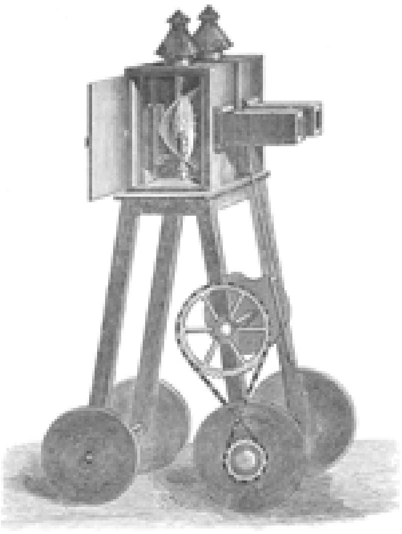

FIG. 1.

Gevallen grootheid.

Te Troyes in Champagne woonde een schoenlapper, een oom van Jeanne van Valois, die gehouden werd het hoofd van dezen familietak te zijn. De vader was in 1759 in het gasthuis der armen te Parijs overleden, en de lapper wist zeer wel op welken hoogen rang hij recht had. Toch klopte Hendrik van Valois, bloedverwant van de destijds regeerende familie, vroolijk op het zoolleêr. In zwarte letters, op het uithangbord van zijn klein huisje, las men *Henri de Valois, savetier du genre humain:* Schoenlapper van het menschelijk geslacht. Toen de koning eens den vroolijken schoenlapper liet voorstellen, hem in eer en aanzien te herstellen, antwoordde de prinselijke Crispijn: ‘De koning wil doen wat ik dagelijks doe - hij wil een ouden schoen lappen; maar och! oude schoenen duren gewoonlijk niet lang!’ Van den spotzieken ouden lapper was inderdaad niets te maken; maar de zonen van Hendrik van Valois traden in dienst des konings. Lang schitterden zij echter niet. De omwenteling kwam en vergetelheid, armoede en gebrek werd andermaal hun deel. 't Was zoo de oude gezegd had: een oude schoen duurt gewoonlijk niet lang.

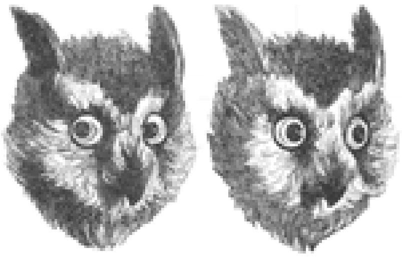

FIG. 2.

‘Mijne vrouw

spreekt driemaal daags de waarheid,’ zegde een vroolijk oude heer, ‘'s morgens vroeg als zij zegt: ach moet ik nu reeds opstaan, ik heb er nog volstrekt geen lust in; na het ontbijt: ja nu moet ik aan het werk gaan, maar ik heb er nog weinig zin in; 's avonds als zij naar bed gaat; ik heb den ganschen dag rondgeloopen en toch niets uitgevoerd.’

FIG. 3.

FIG 4.

FIG 5.

Een kantonrechter

vroeg aan een dief: ‘waar zijt ge van daan?’ Daar de kerel de vraag niet verstond, herhaalde de Veldwachter:

‘Mijnheer *wou* weten, waar je *van daan* was....’ ‘Ik *wou*’ zeî de dief, ‘dat ik hier *van daan* was.’

[Nummer 7]

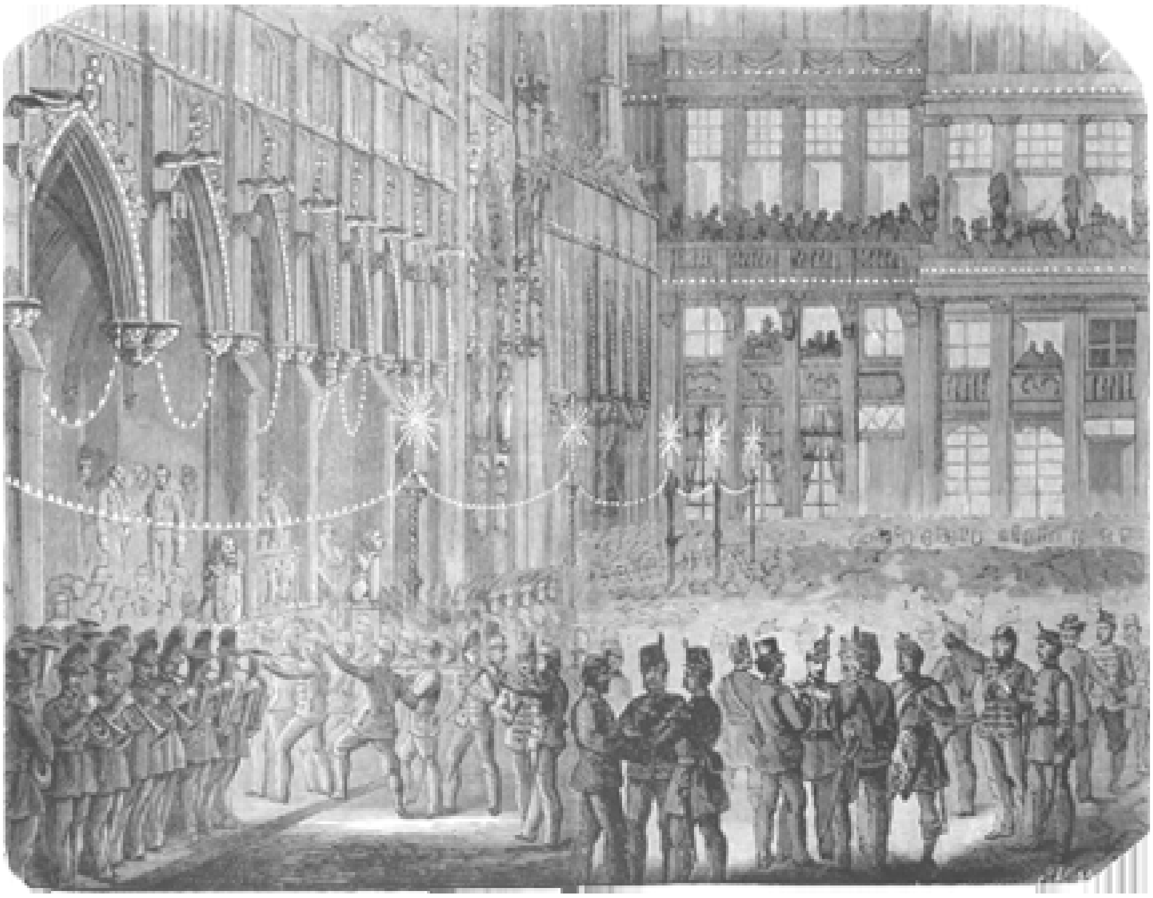

SEPTEMBERFEESTEN TE BRUSSEL. RECEPTIE VOOR HET STADHUIS.

Schuttersfeesten.

In België leeft men inderdaad bij trommel en fluit. Nauwlijks is dit bengaalsch vuur uitgebrand, of het andere wordt weêr ontsteken. Feestvieren is, zeggen velen, in België een staatkundig verdoovingsmiddel geworden. Luik heeft dezer dagen het schuttersfeest geopend, Brussel heeft het zien sluiten.

Het was in 1867 dat onze burgerwacht de zee overstak, en acht dagen lang in Londen feest vierde; België wilde op zijne beurt den rifleman onthalen en hem eene zoo vorstelijke eer bewijzen als hij eens aan den belgischen burgersoldaat bewezen had. Het was te Luik, dat dit onthaal zou plaats hebben, en de waalsche stad werd stevig, in haar besluit, door het gouvernement en het koninklijk Huis, ondersteund.

Wij zullen de feesten van Luik niet beschrijven: prachtig waren ze. Wij zouden eene lange reeks van optochten, bals, banketten, koncerten, handdrukken, vivats, verlichtingen, bengaalsche vuren moeten opsommen, om eindelijk te bekennen dat het ons onmogelijk was de plechtigheden in al hare kleuren, met al hare levendigheid, weêr te geven.

Wij willen, ter gelegenheid der nevensstaande gravure, enkel een paar kleine opmerkingen maken, ofschoon zij niet rechtstreeksch met de teekening in betrekking staan. Niet alleen de Engelschen; maar ook de Franschen, de Duitschers en Nederlanders waren op het feest genoodigd. Luik had de hoffelijkheid zóó ver gedreven van zekere aanduidingen, onmisbaar voor den vreemdeling, in de taal der bezoekers te doen drukken; doch waarom had de stad de nederduitsche taal uitgesloten? Waarom was zij onhoffelijk jegens onze broeders van het noorden?

Engeland gaf hun ook dáárin eene scherpe les: dáár, te Londen, op de banketten, werden officiëele toasten in het nederduitsch uitgesproken; dáár werden de aanduidingen in beide talen gedrukt; dáár las men boven den ingang van Miss Coutt's buitenverblijf, het *welgekomen* (verminking van het wees welkom.)

Was de oude zuurdeesem van 1830 misschien in de waalsche stad andermaal opgebroken?

Een ander punt trof ons: des zondags stonden de riflemen onder de wapens en formeerden plotseling carré. Een dominé klom op eenen stoel en men hield godsdienstoefening onder de open lucht, welke dienst met betrekkelijk veel eerbied werd bijgewoond. Onze waalsche en vlaamsche vrijdenkers hadden te Londen overigens reeds eene andere les van de engelsche protestanten gekregen, toen zij voor het middagmaal, bij den lordmaire zooals ook bij de koningin, gedwongen waren, volgens engelsch gebruik, te bidden.

Ja, die godsdienstoefening te Luik heeft ons gesticht, al grimlachten dan ook de Franschen en ook onze *denkers*, hetgeen den Engelschman wel eenigszins griefde; doch toen wij ons zijne onverdraagzaamheid herinnerden, tijdens wij in Engeland waren, meenden wij hem alle recht van gestoord te zijn te kunnen ontkennen. Hij toch eerbiedigde dáár den katholiek niet; want niet alleen werd op de 's vrijdags gegeven banketten de plicht van dezen niet in aanmerking genomen, maar had het comiteit zich wel gewacht den katholieken bezoeker te verwittigen, dat in Londen's hoofdkerk des zondags een plechtige militaire dienst, ter eere der Belgen gevierd werd.

Wanneer men zoo nauwgezet is op het volbrengen zijner godsdienstplichten als de riflemen te Luik, dan ook zou men deze in andersdenkenden moeten eerbiedigen.

Wij vermeenden die twee punten, taal en godsdienstig gevoel, niet ongemerkt te mogen voorbijgaan en verdere beschrijving, reeds door de dagbladen medegedeeld, achterwege te kunnen laten. Overigens waren de feesten prachtig, en de Franschen - de meest toegejuichten, 't geen den Engelschman wel zal hebben doen niezen - verbroederden met den Pruis en den Brit, alsof nooit de liefdeband tusschen hen zou kunnen verbroken worden. Mocht het zoo zijn!

Geestdriftig en opgewonden verlieten de feestvierders Luik, en stoomden naar Brussel om daar de septemberdagen, de jaarlijksche losbranding van het vaderlandsche gevoel, bij te wonen. Onze gravure stelt voor: de receptie der bezoekers door burgemeester en schepenen der hoofdstad, op den eeretrap van het stadhuis te Brussel.

Waartoe de armen dienen.
(Eene Parabel.)

In geheel A..... bevond zich geen enkele arme. ‘Wat gelukkig oord’ zult gij zeggen.

Alle inwoners genoten hetzelfde inkomen dat op dezelfde dagen aan allen werd uitbetaald.

Allen hadden hetzelfde stuk grond en midden daarop dezelfde woning met hetzelfde aantal ramen en glasruiten.

Het dorp was eerst onlangs aangelegd: de huizen waren vierkant en ook de akkers die men met houten hekken in plaats van hagen ‘welke te veel plaats innamen’ had omheind; geen nestjes dus, geen vogels, geen zoet gekwinkeleer!

De mannen waren overéengekomen zich op dezelfde wijze te kleeden. Ja, wat nog ongeloofelijker is, men was er zelfs in gelukt de kleeding der vrouwen aan vaste wetten te onderwerpen; de wijdte der kleedsel moest dezelfde zijn voor allen. Daarmede is echter niet gezegd dat dit aan driekwart dier dames geen leed en geen verdriet veroorzaakte.

Het gemeentebestuur had alle inwoners genommerd en kende hen niet meer bij hunnen doop- of familienaam. De effen-getallen moesten voor de vrouwen, de oneffen voor de mannen dienen. Wanneer men een huwelijk aankondigde, zeide men b.v. ‘No. 43 treedt in den echt met No. 38.’

't Spreekt van zelf dat men de liefde en hare dichterlijke ontboezemingen achterwege liet als ‘dingen, die tot niets dienstig zijn.’

Volmaakte gelijkheid! Alle inwoners aten denzelfden pot, op hetzelfde uur, met hetzelfde aantal ‘vingerhoedjes’ van denzelfden wijn. In dezelfde minuut begaf men zich ter ruste en stond men op, terwijl de trom het teeken tot al deze verrichtingen gaf.

't Ontging mij bijna er bij te voegen, dat er geen kerk was; de gemeenteraad had daar niets van willen weten.

II.

Waren zij gelukkig? Zij waren het onder een bestuurlijk opzicht: een negatief geluk, voorwaar!

De kinderen werden reeds in hunne vroegste jeugd van hunne familiën verwijderd en ver van hunne moeders door de gemeente groot gebracht. Er was dan ook, om juist te spreken, geene enkele familie meer in dat land: de kinderen werden niet sterk terug gewenscht, de zieken slecht verzorgd, de dooden niet betreurd.

Een ieder sprak onophoudelijk van: ‘zijn recht.’ Niemand noemde ooit het heilig woord: ‘plicht:’ niemand begreep het. De gelegenheid om elkander te helpen bestond niet meer: al spoedig vond men ook geen aanleiding meer om elkander te bezoeken, men isoleerde zich. De gelijkheid bracht den eigenbaat voort, de eigenbaat - haat.

Daar men zijn dagelijksch brood had, dacht men niet meer aan God die het geeft; daar men er niet meer zag die honger leden, bleef het hart natuurlijk gesloten voor de dankbaarheid jegens God, voor de liefde tot den naaste. Ook waren die laatste woorden in de woordenboeken des lands niet meer te vinden; en die deugden, die de wereld onderschragen, - neen, men verachtte ze niet, maar och! men wist zelfs niet dat zij bestonden.

En daar men niet bij besluit van den gemeenteraad de aloude driften van den mensch, de trotscheid en den nijd en vele anderen had kunnen afschaffen, hadden deze, geen weêrstand ontmoetende noch in de gedachte aan God, noch in de gedachte aan de armen, zich welhaast op eene schrikbarende wijze in de gemeente ontwikkeld; de huwelijken strekten tot ergernis, de familiën begonnen allengs de eene tegen de andere een woedenden en onverbiddelijken haat op te vatten, eindelijk sloeg men over tot gewelddadigheden, en afgrijsselijke tooneelen deden dagelijks over de, zoo kunstig aangelegde straten van de egaliteits-gemeente, beken van bloed en tranen stroomen.

III.

Intusschen kwam er in die dagen een Christen in dat land: hij maakte de levendigste nieuwsgierigheid gaande, want sinds lang had men er geen gezien.

Die christen nam met schrik het schouwspel waar, dat die rijke door God zoo vreeselijk getroffen gemeente hem aanbood. Dan de Christen bepaalt zich niet bij het lijdelijk aanzien van de verwoestingen die het kwaad aanricht: hij wenscht ze te herstellen en met de hulp des Hemels herstelt hij ze inderdaad.

De onze nam zijn toevlucht tot het gebed en smeekte zijnen God hem eene goede gedachte in te geven welke die ongelukkigen redden kon.

Na zijn gebed gestort te hebben stond hij op, vervuld met de gedachte aan hetgeen hij had afgesmeekt en schreef slechts deze weinige woorden aan een zijner vrienden die in eene groote niet ver verwijderde stad woonde: ‘Zend mij ten spoedigste een arm huisgezin, het ellendigste dat gij vinden kunt. Ik wil mij er meê belasten het gelukkig te maken.’

Weinige dagen later kwam de bedoelde familie aansukkelen. De vriend had eene goede keuze gedaan; zij was afzichtelijk ellendig. Er waren gebrekkige grijsaards, naakte kinderen, zieke vrouwen, maar geen brood, geen geld, geen hoop zelfs.

‘Zoo is het wel,’ sprak de Christen, toen hij ze liefdevol opnam: ‘met hen zou men eene geheele provincie van den ondergang kunnen redden.’

IV.

Toen de gemeente des anderen daags opstond, was de ergernis groot. Aan alle deuren kwam een arme aankloppen, die de hand uitstak en zijne jammerklachten hooren deed. Er ging een kreet vol algemeene verontwaardiging in het dorp op, men sloeg

de armen, men joeg hen weg; men sprak er zelfs van hen door de velden te achtervolgen.

De volgende dagen keerden de armen op hun post weder; en werden niet beter onthaald. Maar men was het moede de ongelukkigen te slaan voor dat deze moede werden geslagen te worden. 't Was hier op dat onze Christen rekende, die, Goddank, rijk genoeg was om al dat arme volkje ondertusschen in het leven te houden.

Er kwam evenwel een dag, waarop de eerste aalmoes aan een dier armen werd uitgereikt, eene geringe gift, maar die eene groote vreugde moest aanbrengen in den hemel, aan de beschermengelen van die landstreek.

Een klein meisje van het dorp trof op haren weg eene arme vrouw aan, die uitgeput van krachten bij een grenspaal in onmacht gevallen was. Het medelijden ontwaakte in dit jeugdige hartje; zij neigde zich over de arme heen: ‘Wat scheelt u?’ vroeg zij. ‘Ik heb honger,’ was het antwoord. ‘Ziedaar,’ sprak het kind, ‘ziedaar mijn boterham, eet en drink.’

Op dat oogenblik trilden de hemelen van vreugde; 't was de eerste maal sinds vele jaren dat er in dat oord een liefde ademend woord vernomen werd; 't was de eerste maal dat de gelijkheid ophield te bestaan en met haar de eigenbaat, de onderlinge verwijdering, de haat. Die ééne daad van dat kind ging 's Hemels zegen over de zielen doen afdalen. Wees gezegend, lieve kleine! en gij, arme vrouw, eet en drink, want gij zijt, zonder het te vermoeden, de redster van een geheel volk.

V.

Te huis komende sprak het kind: ‘Indien Moeder ooit zoo arm werd als die vrouw, die ik zoo even geholpen heb, o! hoe zou ik Moeder dan liefhebben!’

En zij vertelde haar alles wat zij zoo even gedaan had: ‘Maar, moeder, ik wil niet dat gij arm wordt’, voegde zij er bij haar om den hals vallende en haar honderd malen omhelzende. Gij ziet het, men begon elkander meer te beminnen, in dat land, waar de liefkozingen van het kind even zeldzaam waren als de omhelzingen der moeder.

Middelerwijl maakte de moeder andere bemerkingen: ‘Waarom is die vrouw, wier lijden mijne dochter verlicht heeft, waarom is zij zoo arm, terwijl ik aan niets gebrek lijd? Ach! wat is God toch goed voor mij geweest!’ Zij had eerbiedig en dankbaar van God gesproken en van daar tot het gebed is maar een schrede te doen.

‘Maar,’ zegde zij tot zich zelve, na eenige gebeden gemompeld te hebben, ‘o! indien God goed voor mij geweest is, roepen mij dan mijn hart en mijne rede niet toe, dat ik goed moet zijn voor anderen? Lief kind, breng mij bij uwe arme; neem brood, neem wijn, neem wat het beste is en laat ons dat alles haar brengen. God! wat ben ik gelukkig’, voegde zij er bij, ‘ik weet niet waarom, maar ik ben van blijdschap buiten mij zelven.’

Zij zag niet in, de arme blinde, dat, zoo zij zich gelukkig gevoelde, het was, omdat de liefde in haar hart was teruggekeerd, de liefde die het wezen der blijdschap is; zij kon het niet vermoeden, dat zij op dat oogenblik den grooten hefboom der liefde wederom in haar land in werking bracht, de liefde die groote beweegkracht, die altijd tot God doet overhellen naar de ellenden van den mensch en den mensch naar de ellenden van zijne broeders.

Moeder en kind zagen de arme vrouw omringd van zes kinderen aan wie zij den boterham van hare jeugdige weldoenster uitdeelde. Wat schouwspel! zij weenden

beiden, 'Welaan,' sprak eensklaps de moeder, 'kom bij mij wonen met uwe kinderen, ik ben weduwe, er is plaats.' En zij nam het kleinste van allen op haren arm; hare dochter gaf de hand aan een ander; de armen volgden weenende van vreugde en haar overluid zegenende.

VI.

'Komt ons helpen' sprak die liefdadige weduwe aan vele harer geburen. 'Wij hebben zes kinderen te verzorgen, hunne moeder is ziek, en wij schieten te kort bij het werk.' De buren aarzelden een oogenblik; toen kwamen zij. De harten der vrouwen zijn van natuur offervaardig, gelijk de rozen van natuur welriekend zijn.

Bij die gelegenheid, verzoenden zich de vrouwen onderling; de mannen lieten al spoedig de vechtpartijen varen; eenigen zelfs, wie zou het gelooven? begonnen elkander eerst te bezoeken, toen te beminnen.

Intusschen was de kamer, waar het arme huisgezin thans woonde, de schoonste van het geheele vlek geworden. Iedere vrouw stelde er eene eer in tot hare verfraaiing en nog meer tot verlichting van het leed van moeder en kinderen bij te dragen. Het kwam zoover dat men jaloersch werd op de 'verpleegsters' dier armen. 'Ik heb eene grootere kamer' zegde de eene. 'Ik heb er twee ter hunner beschikking' sprak eene andere. 'Ik heb er vier' hernam een derde. - 'En ik geef mijn geheel huis,' zeide de weduwe, 'en maak er een gasthuis van.' - 'En wie zal dat bekostigen?' - 'Ik.'

'Maar gij bezit niet meer dan wij,' wierpen de anderen tegen. - 'Ik zal gelden inzamelen,' antwoordde de edele vrouw, wier hart zich eensklaps ontsloot voor al de grootsche denkbeelden van het Christendom. 'Ik zal mij met die armen arm maken en gij zult mij verschaffen wat er noodig is om mijn gasthuis in stand te houden.'

'Ik zal met u bedelen' sprak een jong meisje. 'Ik ook' sprak een ander.

'Maar,' begon nu de Christen die daar was, ''t is eene geestelijke orde, 't is een klooster dat gij gaat oprichten.' Dat woord deed hen verstommen: 'Ga heen, een klooster!' zeide de weduwe. - 'Ik verzet mij er niet tegen,' hernam de Christen; 'maar wacht; gij hebt niet eens eene kerk.' - 'Welnu! Wij zullen er eene hebben, de goede God moet toch ook gehuisvest zijn zoo goed als zijne armen.'

VII.

Zij hadden eene kerk, een gasthuis, een klooster.

Zij beminden God, zij vereerden zijne heiligen, zij hadden elkander lief.

Hunne huisgezinnen waren talrijk, hunne vereenigingen zuiver, hunne eendracht was bewonderenswaardig.

Hun verstand opende zich voor de waarheid, hun hart voor de liefde; zij werden menschen volgens al de kracht van dat woord; hunne zielen werden grooter, en waren weldra groot genoeg om God te ontvangen.

Zij hadden op hunne beurt heiligen die den hemel geweld aandeden en er op hun voetspoor eene menigte zielen van dat land deden ingaan.

En altijd wilden zij in hun midden armen hebben; want aan de armen was het, dat zij alles verschuldigd waren: hunne deugden, hunne eendracht, hun geloof en bovenal hunne hoop, kortom, hun geluk op aarde vóór de eeuwige rust!

Christus en Joannes.

Gedurende twintig jaren had de beroemde Nederlandsche schilder Ary Scheffer reeds geworsteld, om het ideaal der kunst in het dagelijksche leven te zoeken, toen zijn denkende geest zich vestigde op godsdienstige onderwerpen. Het is ook in deze kunst dat Ary Scheffer vooral uitmunt. Tot dit tijdvak behoort als een der schoonste en treffendste voortbrengselen van de hand des kunstenaars, zijn *Christus en Joannes*. Het tafereel, waarvan ons de nevenstaande gravure eene afbeelding aanbiedt, is ontleend aan ‘het laatste avondmaal,’ toen ‘de leerling, dien Jezus lief had, op de borst des Zaligmakers rustte en vol weemoed over het woord des Meesters, dat een zijner leerlingen Hem zou verraden, de vraag deed: ‘Wie is het, Heer?’ Diepe ernst en lijden teekent het gelaat van den Godmensch, die weldra door de zijnen, waarmede hij aan 't avondmaal is gezeten, zal worden verlaten, verloochend en verraden; innig bedroefd en deelnemend is de zoete blik en houding van den apostel der liefde, en het zachte wezen, hetwelk Scheffer, in navolging van andere schilders, aan den beminden leerling heeft gegeven, is wel geschikt een diepen indruk op den aanschouwer te maken.

Joannes voelt dat hij voor de laatste maal op de borst van zijn Meester rust, wiens gedachten geheel vervuld zijn met zijn toekomstig menschelijk lijden, en in wiens gelaat daarom door de opvatting des schilders meer de menschelijkheid dan de godheid is afgespiegeld.

Het park van Kensington.

Kensington is de naam van twee koninklijke lusthoven, die beide in het graafschap Middlessex in Engeland, gelegen zijn. Het eene, dat wij hier bedoelen, ligt in eene der voorsteden van Londen en schijnt zijn naam ontleend te hebben aan het dorp Kensington, dat reeds vele jaren in de onmetelijke wereldstad verzwolgen is. Het paleis van Kensington is een hoogst eenvoudig gebouw, uit gebakken steen opgetrokken, dat bij al zijn rijkdom, waarmede het inwendige voorzien is, geene andere merkwaardigheden aanbiedt dan dat het de geboorteplaats is van koningin Victoria, dochter van Eduard, hertog van Kent en Maria, Louisa, Victoria, geb. hertogin van Saksen-Koburg-Saalfeld.

De voorbeeldige liefde welke koningin Victoria immer harer moeder, de hertogin van Kent, heeft toegedragen, tegelijk met de bijzonderheid dat deze laatste, volgens het verhaal van sommigen, in den schoot der Katholieke Kerk zou zijn teruggekeerd, noopt ons in het voorbijgaan iets te zeggen over de voormalige bewoners van dit paleis.

Eduard, hertog van Kent, was de vierde zoon van koning George III van Engeland en Hannover en werd geboren op den tweeden November 1767. Hij begon zijne militaire loopbaan in Duitschland, waarna hij insgelijks de wapens voerde in Canada en te Gibraltar. In 1799 werd hij tot Pair van Engeland benoemd en verkreeg hij den titel van hertog van Kent en Stratheren tegelijk met den graad van veldmaarschalk in

het Engelsche leger. Daar hij, niettegenstaande al zijne waardigheden altijd in geldgebrek verkeerde was hij in het jaar 1816 genoodzaakt zich te Brussel met der woon te vestigen en daar een voor zijnen stand al zeer burgerlijk leven te leiden. Den 29 Mei 1818 trouwde hij met Victoria, weduwe van den erfprins van Leiningen-Amorbach; deze was eene dochter van Hertog Frans van Saksen-Koburg-Saalfeld, en in het jaar 1786 te Koburg geboren. Zij muntte uit door velerlei gaven naar lichaam en ziel, en bevond zich ten tijde van haar tweede huwelijk aan het hof van haren broeder Ernst III van Saksen-Coburg, waar zij als voogdes van haren minderjarigen zoon, dezes belangen behartigde. Met haren gemaal, wiens inkomsten bij zijn huwelijk aanmerkelijk vermeerderd werden, naar Engeland vertrokken, werd zij in het paleis Kensington moeder van eene dochter die later als koningin Victoria den engelschen troon beklom. Na den dood van haar tweeden man, welke reeds den 23 Januari 1820 voorviel, bleef zij met hare dochter, de vermoedelijke troonopvolgster, dit paleis bewonen en wijdde zich daar met moederlijke zorg aan hare opvoeding. Toen Victoria in het jaar 1837 na het overlijden van haren oom William IV, den engelschen troon beklom, leefde de hertogin van Kent voortdurend aan het hof harer dochter, die haar altijd eene zeldzame liefde en gehechtheid bewees, tot zij in het jaar 1861 op den 16 Maart te Frogmore bij Windsor stierf.

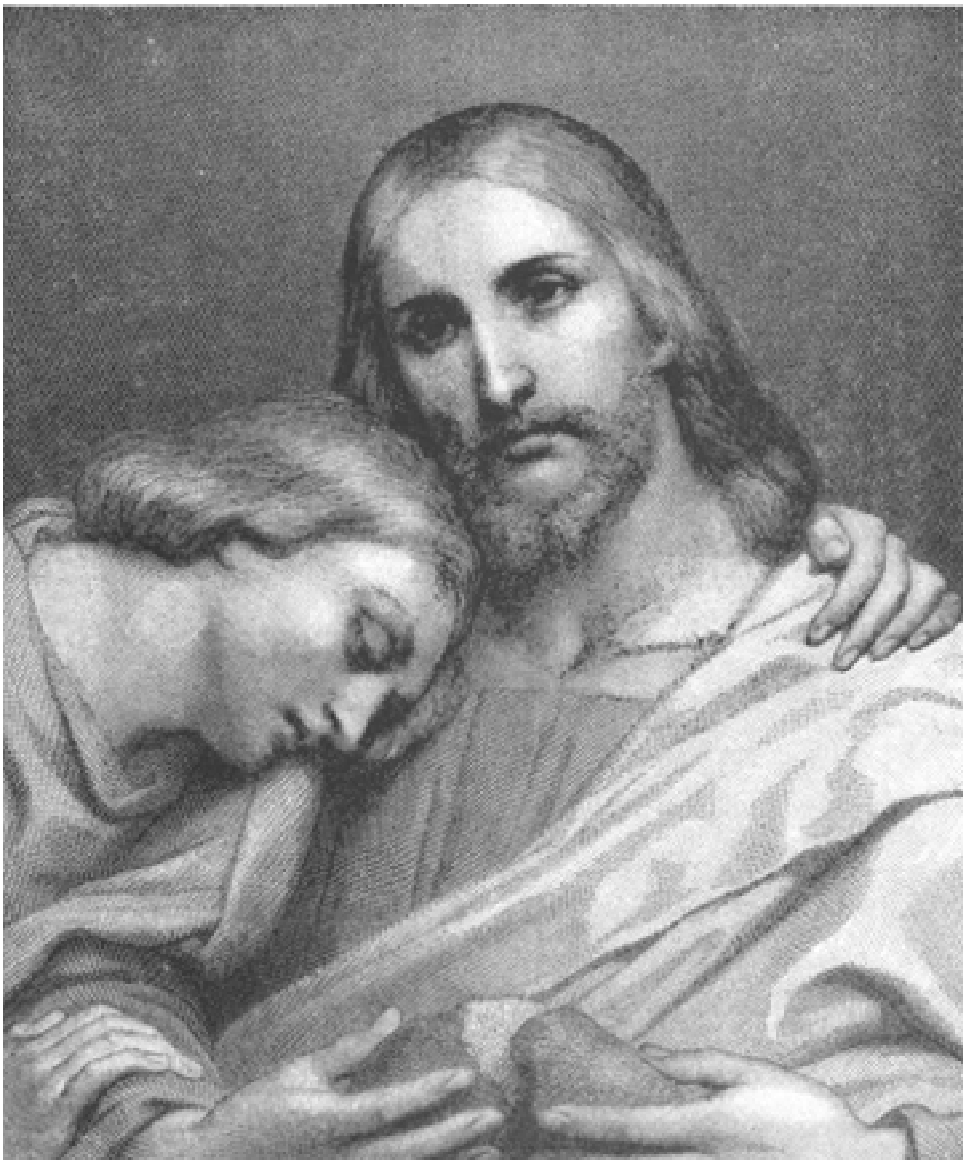

CHRISTUS EN JOANNES. SCHEFFER. PINX[T]

Schooner dan het paleis van Kensington is het park dat zich in een kring van drie engelsche mijlen om het lustslot uitstrekt. Het werd aangelegd op bevel van koningin Carolina, gemalin van George II van Engeland, door den beroemden Kent, aan wien de eer toekomt, het eerste plan van een engelschen tuin geleverd te hebben en die voor het engelsche hof werd wat Le Nôtre voor het fransche van Lodewijk XIV geweest was.

Schuimloopers.
Door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

In dergelijke gevallen moet men gewoonlijk geeuwen; maar heb ik nu al verklaard, waarom de andere reizigers geeuwden, toen ik achter mijn journaal slechts deed of ik geeuwde? Neen, en dat verklaren, is boven mijne macht.

Meer dan eens heb ik hierover in andere gelegenheden nagedacht, schrijvers en vrienden geraadpleegd, doch nooit kunnen ophelderen, waarom de mensch geeuwt, wanneer hij een ander ziet - of slechts hoort geeuwen.

Ziedaar, wat ik weet over het geeuwen. Ik hervat mijn verhaal: maar die twee andere heeren in het rijtuig, hoor ik vragen, hebben die even als de overige reizigers, ook gegeeuwd?

HET PARK VAN KENSINGTON.

Neen, ik geeuwde nog eenmaal en daarna nog eens; iedereen geeuwde mij achterna, doch die twee heeren wilden volstrekt niet geeuwen.

Bij een volhardend nadenken, kwam ik, zoo ik meende, tot de verklaring van deze belangwekkende physiologische uitzondering: de twee heeren, zoo als ik boven reeds heb gezegd, waren provinciale raadsleden, en dachten zeker dat zij nog zoo dikwijls en zoo lang zouden moeten geeuwen in den raad, dien zij gingen bijwonen.

Nu, wat er van zij, sedert ik gegeeuwd had, was er toch wederom

beweging in het gezelschap; men praatte over allerlei dingen, men lachte en - men geeuwde niet meer.

Het is tijd geworden dat wij nu van iets anders spreken; de lezer mocht somtijds van verveling eens beginnen te geeuwen.

Wij zijn aan het station te Boxtel.

Een oude heer met deftig voorkomen en eene dame stappen in het rijtuig.

De dame, die de echtgenoote van den ouden heer moet wezen, (misschien ben ik al wederom de plank mis,) komt schuins tegen mij over zitten; de oude heer plaatst zich neven mij en duwt mij zoo hard op zij, dat ik mij gedwongen vind al dieper en dieper naar den hoek van het rijtuig op te schuiven.

Bij het verleggen van zijn reiszak en onder het uittrekken van zijn overjas, dringt hij nog meer ter zijde uit en perst mij zoo naauw in mijn hoekje dat ik met minder goede longen, waarmede de natuur mij gelukkiglijk heeft begiftigd, gevaar had geloopen letterlijk te stikken.

De heer, met zijn rosachtigen, neêrgestreken knevel, die nog altijd recht tegen over mij zit, heeft mijne ineengedrongene en hoogst lastige houding opgemerkt, en schijnt zijdelings, dien ouden heer scherp beziende, te vragen, waarom hij een reiziger zoo op het lijf dringt.

Doch de oude heer, na zich nog eens rechts en nog eens links opgeheven, de slippen van zijn overjas en den reiszak twee of driemaal verlegd te hebben, schijnt nu voldaan te zijn over den afgelegden arbeid zijner plaatsneming, en zich om hetgeen er verder moet gebeuren met hem of anderen volstrekt niet te bekommeren.

Er wordt door iemand gezegd, dat het een zoo heerlijke dag is voor het gevorderd jaargetij.

'Wat?' vraagt de oude heer, onder wiens overjas en ellebogen ik bijna onzichtbaar ben geworden.

'Dat het vandaag zoo heerlijk weder is,' zegt de dame over hem. De dame spreekt zeer luid en bukt zoo ver voorover, dat haar hoofd bijna in aanraking komt met dat van den ouden heer, die onbeweegbaar blijft zitten.

Zou die heer hardhoorig wezen? dacht ik bij mij zelven; en zou het ook daardoor komen, dat hij mij zoo ongenadig op mijn lijf drukt?

Ik weet niet, hoe het kwam, (want zoo verdraagzaam ben ik niet altijd en veel toegeven is eene eigenschap, die ik ongelukkiglijk nooit heb bezeten,) dat ik den ouden heer niet verzocht een weinig op te schuiven; zelfs werd ik niet lastig, toen hij, bij het uithalen van zijn zakdoek, met den elleboog tegen mijn hoed stiet en het voorste gedeelte van mijn hoofddeksel juist tot boven mijn oor draaide.

De heer, met zijn rosachtigen, neêrgestreken knevel, glimlachte even terwijl ik mijn hoed wederom recht zette, en de oude heer onmiddellijk daarop, bij het wegsteken van zijn zakdoek, mijn hoofddeksel voor de tweede maal dwars op mijn hoofd draaide.

Het was juist in die dagen, dat Jakob de Vletter (heb ik den naam van den volksleider wel goed geschreven?) de oproervlag had opgestoken en het woelzieke rotterdamsche volk de stad in rep en roer bracht.

'Het gaat slecht te Rotterdam, zoo als ik hoor,' zei iemand, die, terwijl de trein te Boxtel nog stil stond, dat onrustwekkend nieuws, door het openstaande portier had afgeluisterd.

‘Ik kom regelrecht uit Rotterdam, en kan u verzekeren dat daar alles volkomen rustig is geworden’ zoo sprak de heer met rosachtigen, neergestreken knevel. Het was de eerste maal dat ik zijne stem hoorde.

‘De Vletter en eenige belhamels zijn aangehouden’, vervolgde hij; ‘en daarmede is heel de beweging afgeloopen.’

‘Wat?’ zeide de oude, hardhoorige heer, achter wiens rug ik zat geborgen.

‘Die heer komt regelrecht uit Rotterdam,’ riep de dame die over hem zat.

‘Zoo, zoo,’ zei de oude heer.

‘Die heer verzekert dat alles rustig is’, riep de dame nog harder.

‘Wat?’

‘Dat alles rustig is.’

‘Zoo, zoo.’

‘Dat Jakob de Vletter en eenige belhamels zijn aangehouden.’

‘Zoo, zoo,’ en de oude heer voegde er bij dat in dergelijke omstandigheden de policie wel wat waakzaam mocht wezen en ook met meer krachtdadigheid had kunnen te werk gaan; doch dat de rotterdamsche policie-agenten, bijna allen vreemdelingen, geen verstand hadden van met het volk om te gaan.

‘Het is juist daaraan, dat de policie-agenten vreemdelingen zijn, toe te schrijven, dat het oproer zoo bij tijds gedempt is’, meende de heer met rosachtige, neerhangende knevels; ‘de policie heeft zich zeer krachtdadig, verstandig en lofwaardig gedragen.’

‘Wat?’ vroeg de heer die mij al dieper en dieper in den hoek van het rijtuig duwde.

De dame over hem stak het hoofd vooruit en herhaalde al wederom met luide stem, wat de heer die van Rotterdam kwam, daar gezegd had.

Hare woorden hoe luid ook uitgesproken, schenen niet verstaan te worden, want de hardhoorige heer antwoordde:

‘Ja, ja, het is zoo als ik u altijd gezegd heb, de Rotterdammer heeft een haat tegen de Duitschers.’

‘Wat zegt gij dat men in Rotterdam, de Duitschers haat?’ vroeg driftig de heer met rosachtigen, neerhangenden knevel.

‘Wat?’ zeide de hardhoorige, oude heer.

‘Of men in Rotterdam het niet eens is met de Duitschers?’ riep met doordringende stem de voor over buigende dame.

‘Dat heb ik niet gezegd,’ antwoordde de hardhoorige heer, zoo het mij toescheen min of meer onsteld, toen hij ontwaarde dat zijn tusschenspreker driftig werd.

‘Wat hebt gij dan gezegd?’ hernam deze hem tamelijk barsch aankijkend.

‘Wat?’ zei de hardhoorige heer.

‘Wat gij dan gezegd hebt?’ riep de dame haar mond tegen zijn oor houdend.

‘Ik heb gezegd,’ was zijn antwoord, ‘dat er in Rotterdam geschil ontstaan is om de ladingplaatsen in de haven.’

De heer met zijn rosachtigen, neergestreken knevel, trok even den schouder op en zeide:

‘Dat kan ik niet beoordeelen.’

Gaarne had hij er nog iets bijgevoegd, doch de eerbied voor den ouderdom en de tegenwoordigheid van dames geboden hem te zwijgen.

Hij wendde zich nu tot mij en meende dat men het rotterdamsche grauw eenvoudig in de straten had moeten mitrailleeren.

‘Mitrailleeren? Is dat niet wat al te streng, mijnheer?’ vroeg ik mijn hoofd achter den rug van den hardhoorigen heer even vooruit stekend.’

‘Neen, dat is niet te streng,’ hernam hij; ‘indien men dit gedaan had, zou dat Janhagel den vreedzamen burger niet zooveel onrust veroorzaakt en niet al de glasruiten in het stadhuis verbrijzeld hebben.’

‘Bij het oproer in de kolenmijnen in België heeft men uw stelsel gevolgd, doch......’

‘De belgische troepen hebben krachtdadig en zeer verstandig gehandeld; doodschieten is de kortste weg.’

‘In België toch heeft men de handelwijze der troepen niet overal goed gekeurd.’

‘Wat?’ vroeg de hardhoorige heer rondziende.

‘Dat men in België de handelwijze der troepen niet overal goedkeurt,’ riep de dame aan zijn oor.

‘Ja, dat wil ik gelooven,’ was het antwoord.

‘Doodschieten, is de kortste weg,’ hernam de heer over mij.

‘Indien gij de menigvuldige lijken der mijnwerkers bij het angstig gehuil der vrouwen en kinderen hadt zien wegdragen, zoudt gij een vreedzamer weg willen inslaan.’

‘Mogelijk.’

‘Wat?’ zei de hardhoorige heer.

‘Mijnheer spreekt van de menigvuldige lijken der mijnwerkers,’ riep de dame.

‘Is er een kolenmijn ingevallen?’ vroeg hij.

De dame niet wetende wat te zeggen, knikte met het hoofd en de hardhoorige heer, zei al wederom:

‘Zoo, zoo.’

Ik heb alles wat er in het rijtuig werd gezegd, van woord tot woord onthouden; de heeren en dames van wie ik spreek, zullen kunnen getuigen dat ik ook alles vertel zoo als het gebeurd is.

Deze getuigenis is niet moeilijk; men herinnere zich slechts den 6 November 1868.

Met den heer over mij sprak ik nog eenige oogenblikken over het gedempte oproer, over heide, landbouw en dergelijken, en zoo kwamen wij weldra in het station te Eindhoven aan.

Ik kreeg een beleefden groet van den ouden heer, onder wiens rug ik van het station van Boxtel tot Eindhoven totaal plat gedrukt had zitten hijgen, en stapte uit het rijtuig.

V.
Andere Reismakkers.

Ik had in het station eene boodschap af te leggen, en klom een paar minuten later weder op den trein, doch nam bij vergissing een ander rijtuig.

Ditmaal had ik een heel ander gezelschap. Neven mij zat een kloosterling, indien ik mij niet bedrieg aan de orde der minderbroeders toebehoorende; recht over mij had een reiziger met schitterende oogen en een zwaren, zwarten knevel, tot twee stijve punten in een gedraaid, plaats genomen. Uit een zijner knoopsgaten gloeide een vuurrood lintje; hij had de houding van een officier.

Ja, hij vertelde mij dat hij officier was in franschen dienst. Hij was eigenlijk in het Walenland geboren, en had eenige jaren geleden in Frankrijk vrijwillig dienst genomen.

Na eenige maanden in een huzaren-regement onder-officier te zijn geweest, kreeg hij te Solferino den graad van luitenant en daarbij het kruis van het legioen van eer.

Ik kroop dieper in mijn hoekje, toen ik dat alles hoorde; God! hoeveel menschen had die man, daar voor mij gezeten, misschien wel niet gedood! Terwijl ik hem bezag,

kwam het mij voor dat het roode lintje in zijn knoopsgat een bloedvlekje was, en dat er ook nog bloed hing aan zijne vingeren.

De heer met zijn lintje vertelde mij dat hij in verlof was en naar Roermond reisde om zijn oom een bezoek te brengen.

'De heeren worden verzocht om in het rijtuig niet te rooken', zei de treinwachter terwijl hij onze kaartjes nakeek, in elk een kleinen driehoek knipte en ze aan elken eigenaar toen wederom terug gaf.

De heer met zijn rood lintje keek hem vragend aan en vroeg in het fransch wat hij zeide.

'Dat de heeren reizigers verzocht worden in het rijtuig niet te rooken,' was mijn antwoord.

'Ik meende dat hij vloekte,' zeide de gedecoreerde heer spottend.

'Welke reden hadt gij om dit te denken?'

'Dat hollandsch, want het zal toch wel hollandsch wezen, wat die treinwachter daar sprak, klinkt mij zoo hard in het oor als grove vloekwoorden.'

'Ik hoor wel dat gij een franschman of een waal zijt; de Franschen, die het gebrek hebben slechts eene enkele taal te kennen, vinden niets schoon dan hunne moedertaal, die ik voor mij niet zoo schoon, dan de mijne en daarbij nog zoo arm en kaal vind.'

'Kaal en arm?' vroeg hij verwonderd en eenigszins gestoord opziende.

'Ik wilde wel eens weten, wat er van de fransche taal nog zoude overblijven indien men haar de latijnsche en grieksche vederen uitrukte.'

Hij wilde zijn haar terughalen en vroeg mij of ik Boíleau gelezen had.

'Ja, wel.'

'Kent gij een zijner brieven waarin hij een staaltje geeft hoe sierlijk en vloeiend uwe taal moet wezen? Is het zijn vierde brief niet?'

'Ik ken al zijne brieven bijna van buiten:'

En vain pour te louer, ma muse toujours prête,
Vingt fois de la Hollande a tenté la conquête......

'Juist zoo begint de brief, dien ik bedoel, lachte de luitenant spottend; eenige regels verder treft men verzen aan, die ik altijd als een meesterstuk heb beschouwd, juist omdat Boileau met zulke wanluidende, hollandsche woorden toch nog schoone verzen wist te maken. Hij declameerde:

Des villes que tu prends, les noms durs et barbares,
N'offrant de toutes parts que syllabes bizarres;
Et l'oreille effrayeé, il faut depuis l'Yssel,
Pour trouver un beau mot, courir jusqu'au Tessel.
Oui, partout de Son nom chaque place munie,
Tient bon contre le vers, en détruit l'harmonie:
Et qui peut sans frémir aborder Woërden
Quel vers ne tomberait au nom seul de Heusden?

'Br......Woerden, Heusden! van zulke woorden uit te spreken, zou de mond zeer doen!'

Mijn vaderlandsch bloed werd in eens verscheiden graden warmer; en waarachtig indien ik op dit oogenblik nog student aan de Hoogeschool ware geweest, had ik gevaar geloopen den spotter vlak in zijn...... doch laat ons kalm blijven, de luitenant schijnt er vermaak in te vinden te doen hooren, dat hij Boileau heeft gelezen, en een Nederlander te beleedigen.

Met een spotlach op de lippen declameerde hij verder:

Comment en vers heureux, assiéger Doësbourg,
Zutphen, Wageninghen, Harderwic, Knotzembourg?

‘Oh! c'est magnifique!’

‘Indien gij eens wist hoe belachelijk gij u maakt!’ mompelde de geestelijke.

‘Laat hem voortgaan’ zei ik stil; ‘men hoort somtijds domheden, die toch nog leerzaam zijn.’

De luitenant was in zijn volle vuur, en beweerde dat de schoonste verzen van Boileau de volgende waren:

Du fleuve ainsi dompté la déroute éclatante,
A Wurts[1] *jusqu'en son camp va porter l'épouvante;*
Wurts, l'espoir du pays et l'appui de ses murs,
Wurts... Ah! quel nom, grand Roi, quel Hector que ce Wurts!

Charmant, charmant!

‘Neen! dat is niet charmant,’ zeî ik gekwetst; ‘dat is louter kinderpraat; indien gij eens wist hoe gek en dom zelfs uw lievelingsdichter mij voorkomt, wanneer hij gekscheert met zaken en eene taal die hem ten eenemale vreemd zijn!’

‘Ik ben volkomen van uw gevoelen,’ knikte de geestelijke mij toe; ‘mijnheer is niet gelukkig geweest in zijn keus van verzen.’

‘Heel uw brief van Boileau is niets anders dan..... neem het niet kwalijk, fransche blague!’

De monnik knikte lachend met het hoofd; de luitenant zag mij boos aan en zeide dat er dingen waren die hij mij overal niet zou toelaten te zeggen.

Ik zag den geestelijke bij deze kinderachtige bedreiging even glimlachen; hij schoof een weinig op naar het hoekje der bank, opende zijn brevier en begon te bidden.

Ik voor mij lag door het venster te zien naar die onmeetbare, donkere heide, waardoor wij thans heen sneden, en maakte het stellig voornemen met den pochenden franschen luitenant niet meer in gesprek te komen.

Het fransch bloed bruischt wel spoedig en hoog op, doch het bedaart ook weêr in een oogenblik; het is maar de beweging van een schuimend glas Champagne-wijn.

Vijf minuten later stiet de luitenant mij tegen den arm en vroeg, naar den monnik wijzend, wat dat toch voor een klein, vierkant lapje was hetwelk langs den halskraag uitkwam en met twee dunne lintjes op zijn rug hing.

‘O, dat is zijn scapulier, die bij het kleeden op zijne pij is blijven hangen; kent gij dat niet?’

‘Hoe zou ik dat kennen? Wat beteekent dat?

‘De scapulier is een ridderorde; het vierkant lapje dat gij daar ziet, is er het eerteeken van.’

De luitenant zag mij scherp aan en vroeg of ik gekscheerde.

‘Volstrekt niet; het is een geestelijke orde, die honderdduizenden ridders telt.....

‘Ridders!’ spotte de officier, zijlings op den armoedig gekleeden monnik starend.

‘Ja, er zijn er die met bloote voeten en bloothoofds loopen en in eene grove pij gekleed gaan; er zijn ook ridders die wel eens van honger sterven en anderen, die des winters van koude omkomen, maar toch zijn en blijven zij ridders van de orde van het scapulier.’

‘Den eertitel van ridder zou ik maar weglaten.’

1) Bevelhebber van het vijandelijk leger.

‘Neen, die eernaam is verdiend.’

‘Weten uwe Scapulierridders wel waarom zij eigenlijk dat bemorste eerteeken om den hals dragen?’

‘Stellig; maar de ridders met hun gouden en diamanten eerteekens, die ik in het maatschappelijk leven hier en daar zoo al ontmoet, zouden misschien niet durven bekennen, of het soms ook niet weten, om welke reden zij een kruis of een lint op de borst dragen.’

‘Maar uw scapulierorde is eene belachelijke zaak, eene inrichting zonder doel, zonder.....’

‘Neen, haar doel is edel en verheven; en daarboven,’ - ik wees met den vinger omhoog - ‘zetelt haar oppermachtige grootmeester, die den waren ridder beschermt en hem eenmaal zal weten te beloonen.’

‘Toch ruil ik mijn eerteeken tegen uw flanellen lapje niet.’

‘Ik weet niet onder welk oogpunt een gekleurd lint aan een knoopsgat gehecht, of een stukje zilver of goud, eene ster of een kruis verbeeldend, meer waarde heeft, dan een vierkant stukje flanel, hetwelk men met twee linten op de borst draagt. Het een en het ander moet dienen tot een onderscheidings-teeken.’

‘Ho, ho!’

‘Onder de gedecoreerden der wereld zie ik wel is waar, deugdzame mannen, groote geleerden, toonkunstenaars, schilders en staatkundigen en die eerbiedig ik, niet om hun kruis of lint, maar omdat zij mij als uitstekende burgers of deugdzame lieden voorkomen; maar men vindt er ook die geene andere verdienste hebben, dan met groote heeren bevriend te zijn. En heeft het kruis of de ster in dit laatste geval wel meerder of wel zooveel waarde, dan het vierkant flanellen lapje van den geestelijke?’

‘In, uwe opsomming daareven, vergeet gij den gedecoreerden krijgsman,’ onderbrak de luitenant.

‘Wanneer gij spreekt van een burger die de vrijheid en het grondgebied des vaderlands hielp verdedigen, wil ik hem gaarne eene onderscheiding, wilt gij een lintje, een kruis of zelfs een standbeeld, tot belooning toekennen; doch ik weiger die aan allen die niets anders deden, dan onschuldige medebroeders (zij mogen dan aan deze of gene natie toebehooren), zonder eigenlijk gekende reden, verminken of doodschieten.’

De luitenant hield zijn oog scherp in het mijne gevestigd; ik zag eindelijk dat hij boos werd.

Ik hernam:

‘Weet gij wien ik liever decoreerde? Den braven, moedigen mijnwerker, die met gevaar van zijn leven de onmisbare brandstof uit het hart der aarde haalt, of den armen visscher die ons uit de afgelegen zeeën haring en bokking aanvoert, of den onvermoeiden landbouwer, zonder wien wij gevaar liepen van honger en gebrek om te komen, of eindelijk den werkzamen en vernuftigen koopman en nijveraar aan wien het vaderland zijn bloei en welvaart te danken heeft.’

Het kwam mij voor dat er eene vonk uit het oog van den luitenant kwam geschoten.

‘Dan stelt gij een mijnwerker, een haringvisscher, een boer, een linnenwever of iets dergelijks boven den soldaat, die in Mexico of te Solferino honderden vijanden heeft afgemaakt.’

‘Ver, zeer ver daarboven.’

‘Heeft mijnheer ooit een tweegevecht voorgesteld of aangenomen?’

‘Behalve met mijne bistouri, kiezentrekker en verdere heelkundige werktuigen heb ik, wetens en willens, nooit iemand bezeerd, en van natuur ben ik veel te

voorzichtig en ook te bang om mij aan de gevaren van een tweegevecht bloot te stellen.'

De monnik knikte goedkeurend met het hoofd; de luitenant keek mij dreigend aan, begon zijn reisgids van voor tot achter en wederom van achter tot voor te doorbladeren maar sprak geen woord meer.

In den namiddag kwam ik te Roermond aan.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De Landverhuizing

in Duitschland neemt nog altijd toe. In het jaar 1868 vertrokken over Hamburg niet minder dan 43,505 personen, en over Hull en Liverpool nog 4425, terwijl over Bremen, om de betere behandeling die daar door de passagiers genoten wordt, nog 66,423 personen de reis naar de nieuwe wereld hebben aangenomen. De meesten gaan naar Noord-Amerika (vooral naar New-York) maar ook eenigen begeven zich naar Brazilië.

De wijnrank.

Wanneer en door wien het eerste het wijnpersen werd uitgedacht en ingevoerd is onzeker, maar van algemeene bekendheid is dat het van de hoogste oudheid dagteekent. Zoo lezen wij in de H. Schrift dat reeds na den zondvloed Noach van den wijn dronk waarvan hij de kracht nog niet kende. Altijd is de wijn en de wijnteelt door de heidensche volken als een groot geschenk des hemels beschouwd, waarvan zij de eerste invoering als eene weldaad aan hunne grootste mannen, zelfs aan hunne heele of halve goden toeschreven. Volgens de fabelleer leerden de oude Egyptenaren van Osiris de kunst van den wijnstok te planten en den wijn uit de druiven te persen; de Grieken en Romeinen gaven die eer aan Bacchus, terwijl eenigen zeggen dat een zekere Icarus die kunst het eerste gekend, anderen dat de zoon van Bacchus Oenopion (wijndrinker) haar het beste en het eerste verstaan heeft. De grieksche en romeinsche dichters roemden om het meest de wijnen van Griekenland en Italië die daardoor ook nog altijd een gedeelte van hun ouden roem hebben behouden; zoo spreekt o.a. Homerus van den wijn van Maronea op de kust van Thracië, die zoo krachtig was dat men hem met twintigmaal zijne hoeveelheid water moest aanlengen. In latere eeuwen werd deze wijn verdrongen door de fransche en duitsche soorten, waarvan de eerste door de Phoceërs in Gallië, de tweede door de Romeinen in zuidelijk Germanië en Hongarië werden aangebracht.

Een apotheker,

die meer brutaal dan geestig was, trachtte in een gezelschap eenen jongen geestelijke in verlegenheid te brengen en vroeg hem: ‘hoe komt het toch, eerwaarde heer, dat de patriarchen zulken hoogen ouderdom bereikten?’ ‘Wellicht is hierin de oorzaak te zoeken, dat men toen ter tijd nog geene apothekers met hunne geneesmiddelen had’, was het bedaarde antwoord.

De civiele lijsten

van eenige vorsten beloopt ongeveer dit bedrag:

Keizer Alexander II van Rusland	gulden 24,425,000.
Keizer Napoleon III van Frankrijk	gulden 18,640,000.
Sultan Abdul-Aziz van Turkije	gulden 16,170,000.
Keizer Frans Jozef van Oostenrijk	gulden 9,800,000.
Koning Willem I van Pruisen	gulden 7,350,000.
Koning Victor Emmanuel van Italië	gulden 5,705,000.
Koningin Victoria van Engeland	gulden 5,309,000.
Koning Leopold van België	gulden 1,470,000.
Koning Willem III van Nederland	gulden 750,000.

De president der Vereenigde Staten gulden 35,000.

Het drijvend dok

dat de engelsche regeering voor de Bermudoseilanden heeft laten bouwen, is voor eenigen tijd van stapel geloopen. Het is geheel van geslagen ijzer en heeft de reusachtige afmetingen van 381 voet lengte, 123½ voet breedte en 74½ voet hoogte, zoodat daarin de grootste zeebooten en driedeksche zeilschepen kunnen opgenomen worden. Deze drijvende dokken, waarvan er reeds te Callao, Valparaiso, Cadix, Nangoon enz. bestaan, zijn wel veel kostbaarder maar ook veel duurzamer, geschikter en gemakkelijker dan de gewone staande. Wanneer er een schip in opgenomen moet worden vult men het ruim van het dok met zoo veel water dat het tot op de vereischte diepte zinkt, dat men het schip er in opnemen en in de vereischten stand plaatsen kan Daarna pompt men het water uit het dok dat aldus zoo ver om hoog komt dat het schip op het drooge ligt en hersteld kan worden.

Tunnel te Londen.

De onderaardsche verbindingslijn van den spoorweg, die in Engelands hoofdstad de verschillende stations vereenigt, is in haar geheelen aanleg een der meest bijzondere, en meest opmerkenswaardige van geheel Europa. Andere lijnen hebben hunne stations van vertrek en aankomst en tusschen-stations, deze echter zal bij hare voleinding begin noch einde meer hebben, want zij beschrijft een cirkel; andere loopen hier over aangevulde diepten, daar door uitgegraven wegen, ginds weer door een tunnel, maar deze is van het begin tot het einde één tunnel, die slechts hier en daar door aangebrachte openingen verlicht en met versche lucht voorzien wordt. Op de andere banen loopen dagelijks slechts een of twee dozijn treinen, waar op deze niet minder dan 258, die elkander op het drukst van den dag met eene tusschenruimte van slechts weinige minuten opvolgen. Bij andere banen stijgt het cijfer van het personen-vervoer slechts met eenige procenten, bij deze was het vervoer in het eerste halfjaar van 1863 reeds 4,828,437, maar in den zelfden tijd van 1867 tot 11,488,358 personen gestegen, terwijl de opbrengst meer dan het 10 voudige is van de andere lijnen.

Mgr. Maurice de Sully

was uit den geringen boerenstand tot de hooge waardigheid van bisschop opgeklommen. Eens bood zich zijne moeder voor hem aan en de adellijke dames hadden haar prachtig getooid, om, zoo zij dachten, waardig te zijn in 's bisschops tegenwoordigheid te verschijnen. ‘Dat is mijne moeder niet’, zegde de bisschop, ‘die toch draagt immer de pij der werklieden,’ Hij wendde zich om; maar toen zij in haar eigen gewaad verscheen, viel hij de arme vrouw om den hals en kuste haar.

Zeker iemand

ontving onlangs van een zijner bekenden, die naar Oost-Indië was vertrokken, een brief waarin hij niets anders schreef als: 'den 20[en] Mei ben ik behouden en wel te Batavia aangekomen.' Hierover ontevreden, vooral omdat hij voor dit weinige 70 cents port moest betalen, bedacht hij een middel om in 't vervolg van zulke brieven verschoond te blijven.

Hij zond hem namelijk ongefrankeerd een pak terug met een zwaren steen, en voegde daarbij een brief van den volgenden inhoud: 'waarde vriend! Onder het lezen van uwen brief is mij deze steen van het hart gevallen.'

Engelands handelsvloot.

Een engelsch minister verklaarde onlangs dat de koopvaardijvloot van Engeland, die van alle andere volkeren der wereld in tonnemaat overtreft. Dit gezegde, hoe ongeloofelijk ook, wordt door de statistiek bevestigd, waaruit blijkt dat de tonnemaat van Engelands handelsvloot 7,230,000 beloopt, terwijl die van al de andere volken slechts 7,150,000 ton bereikt, zoodat de laatste nog 80,000 ton minder heeft dan de eerste. Dit feit wordt nog merkwaardiger wanneer men bedenkt dat de engelsche vloot juist eens zooveel stoomschepen telt als die der overige volken te samen, en dat een stoomboot veel meer werk verricht dan een zeilschip.

[Nummer 8]

De St. Marcus van Venetie.

Nevenstaande gravure stelt een der prachtigste kerken der wereld voor. In enkele opzichten houdt de St. Marcus van Venetië de vergelijking vol met de St. Pieter van Rome, de dommen van Milaan en Keulen, en zelfs onder één opzicht overtreft zij alle kerken, ja alle monumenten, die de bewondering der eeuwen tot zich getrokken hebben. Wij bedoelen in hare verscheidenheid van stijl. Munten andere kathedralen of basilieken uit door eenheid van stijl, die zich tot in de kleinste bijzonderheid handhaaft, de kerk van Venetië is als het ware een handboek der bouwkunst, en wat zelden of nooit gebeurt, de verscheidenheid heeft hier een eenheid gevormd, die hare weêrga nergens aantreft.

In zijn beroemd werk *les trois Rome* beschrijft de abt Gaume, de St. Marcuskerk van Venetië in deze weinige maar veelbeteekenende woorden: 'Zij is een mengsel van griekschen, romeinschen en gothischen stijl; een museum, samengesteld door den Peloponesus, Konstantinopel, Spanje, Syrië en alle landen, waar zich de venetiaansche vlag vertoond heeft; een prachtige galerij van nationale schilderstukken; een getrouwe voorstelling van de geheele geschiedenis der machtige republiek.'

Ontzaglijk en grootsch is de indruk, dien het heerlijke kunstgebouw op den aanschouwer te weeg brengt; die reusachtige uitgestrektheid van het geheel in zijne deelen, die ontelbare poorten en portieken, die statige zuilengangen, die eeuwenoude mozaïken op gouden grond, dat bosch van torens en torentjes, die trotsche koepels, in een woord, die pracht uit Oost en West vergaderd en zoo meesterlijk tot één geheel gevormd, dat zij geen mededingers vindt, zij doet vragen of het meesterstuk wel aan menschenhanden zijn ontstaan te danken heeft.

DE ST. MARCUSKERK VAN VENETIË.

De geschiedenis geeft op die vraag het antwoord: zij zegt: de St. Marcus van Venetië is gebouwd door menschen, die door de christelijke kunst geïnspireerd waren.

De stichting dier kerk klimt op tot het jaar 828. De doge Justinianus Participazio wilde een prachtig heiligdom oprichten ter bewaring van de reliquiën van den H. Evangelist Marcus, die door venetiaansche kooplieden uit de handen van egyptische Turken gered waren. De vereering van den H. Marcus werd zeer populair; en de republiek nam den leeuw van den Evangelist tot haar wapen aan. Justinianus liet zijn gebouw onvoltooid achter, en zijne opvolgers sloegen de hand niet verder aan het werk; staatkundige woelingen waren hier grootendeels de oorzaak van. In 967 vernielde een brand de half gebouwde kerk; behalve de reliquiën werd weinig gered. Dit ongeluk was in zekeren zin een geluk te noemen, want alles beijverde zich nu om de kerk schooner uit hare asch te doen verrijzen. De doge Petrus Orseolo legde reeds in het volgende jaar den eersten steen; evenwel duurde het een halve eeuw eer het uitwendige de kerk voltooid was. De plechtige inwijding had plaats volgens eenigen in 1085 volgens anderen in 1095, volgens nog anderen in 1111.

Men geloove niet dat de kerk reeds toen was, zooals men haar thans aanschouwt, alleen het gebouw was gereed, en de volgende eeuwen moesten zich belasten met de verdere voltooiing.

Ofschoon zoo als wij reeds zegden de deelen ieder in een bijzonderen stijl zijn afgewerkt is de byzantijnsche de hoofdstijl. De eerste bouwmeester schijnt eene navolging te hebben willen leveren van de Sophiakerk (thans moskee) te Konstantinopel, zonder daarom de oorspronkelijkheid geheel te versmaden. Het plan van beide kerken is een grieksch kruis, voorafgegaan van een ruim en statig hoofdportaal. In het midden van het gebouw verheft zich op vier zware zuilen een reusachtige koepel, die als het eindpunt is van een aantal cirkelvormige konstructiën, welke elkander in de hooge gewelven kruisen. Deze cirkels, door de koepel bekroond, waren ten allen tijde bij de oostersche volken een zinnebeeld van de wereld, door het azuur des hemels bedekt, dat het verblijf van den Eeuwige zou zijn. Men verbeelde zich nu den koepel van St. Marcus als één schilderstuk van mozaïken in de prachtigste en schitterendste kleuren op gouden grond en een weinig verder het massief gouden hoofdaltaar met het eveneens massief gouden altaarstuk, en men zal moeten erkennen dat de christelijke kunst geen prachtiger en treffender troonhemel voor den Heer van hemel en aarde, kon vervaardigen.

Behalve den grooten koepel vindt men kleinere op de armen der kruisen, waardoor de eerste nog in majesteit schijnt te winnen. Het overige van het gebouw is bedekt met beschilderde booggewelven; deze scheiden het middenschip van de vleugels en dragen galerijen, volgen Oostersch gebruik voor de vrouwen bestemd. De kapiteelen der zuilen springen een weinig uit en bestaan uit fijn gesneden bladeren; zij zijn even als de zuilen, waarvan men er meer dan 500 telt, van marmer en uit Griekenland en den Levant aangebracht. Terwijl men de kerk bouwde, was het ieder schip dat Venetië verliet een heilige plicht iets kostbaars voor de kerk van den H. Marcus mede te brengen. Daar men elkander in iever poogde te overtreffen, ontving men in Venetië marmersoorten, die in luister alles overtroffen wat men ooit gezien had. De zuil van wit en zwart porfier van de kapel van het H. Kruis wordt eenig in zijne soort genoemd.

In den gevel bevindt zich een dubbele rij van kolommen van groen marmer, porfier en andere kostbare stoffen; boven het hoofdportaal staan de beroemde bronzen paarden, die bijna 2000 jaren oud en op onze gravure zeer duidelijk zichtbaar zijn. Zij behoorden tot den buit, dien de Venetianen, bij de inneming van Constantinopel door de kruisvaarders, voor hun aandeel ontvingen en werden volgens sommigen te Rome gegoten onder de regeering van keizer Nero, volgens anderen te Chio in Griekenland ten tijde van Lysippus. De geloofwaardigste schrijvers evenwel verhalen dat zij door keizer Augustus uit Alexandrië naar Rome gevoerd werden om den triomfboog te versieren, dien men ter zijner eere had opgericht. Later zouden zij gebruikt zijn om de monumenten van Nero, Domitianus en Trajanus luister bij te zetten, en zou keizer Constantinus ze naar Byzantium (Constantinopel) gevoerd hebben. Het blijft intusschen altijd eene vreemde versiering aan eene kerk vooral in eene stad, waar geen enkel paard te vinden is.

In het portaal ziet men in den vloer een roodachtig marmeren steen; daar stond paus Alexander III op den 22 Juli 1177 toen keizer Frederik Barbarossa zich voor hem, den Stedehouder van Christus, vernederde en vergiffenis vroeg. De verzoening kwam tot stand, en de paus droeg in St. Marcus een plechtigen hoofddienst op om

den zegen Gods af te smeeken over de Venetianen, die den vrede tusschen Paus en Keizer bewerkt hadden.

Wij spraken van het gouden hoofdaltaar; het is niet bekend door wien of wanneer dit is geschonken; wèl weet men dat het in 1344, om het te beschermen, door een marmeren overdekt werd Het staat onder een baldakijn, dat door vier kolommen gedragen wordt; het geheel is vol majesteit, en zijne deelen zijn voor oudheidkundigen van onschatbare waarde, de basreliefs rekent men algemeen tot de XIe eeuw te behooren. Acht bronzen standbeelden, de vier evangelisten en vier kerkvaders, omringen het. Het oude altaar van het H. Sacrament staat eveneens onder een, door vier kolommen gedragen, baldakijn; twee dier kolommen zijn volgens de Venetianen afkomstig van Salomon's tempel.

De deuren der portalen, sacristijn, kapellen enz. zijn bijna allen van gesneden brons; bijzonder merkwaardig is de deur der sakristijn. Sansovino werkte er twintig jaren aan. De voornaamste voorstellingen, die zij bevat, zijn de dood en de verrijzenis des Heeren.

Behalve de reeds genoemde relieken van den H. Marcus, bezit de kerk een gedeelte van het kleed des Zaligmakers, een weinig aarde, met het H. Bloed doortrokken, twee doornen uit de Doornenkroon, een stukje van het ware Kruis en overblijfselen van een ontelbaar aantal heiligen.

Vertellingen van Orion.

Orion is een vriendelijk sterrenbeeld aan den schoonen, blauwen hemel, dat ons, kinderen van het noorden, regelmatig telken jare gedurende eenige maanden bezoekt en dan iederen nacht in statige majesteit van den eenen gezichteinder naar den andere trekt.

Nu ruim twee jaren geleden bewoonde schrijver dezes in eene der provincie-steden van ons vaderland, eene hooge koepelkamer, welke hem vergunde iederen avond een ruimen oogslag aan den prachtigen sterrenhemel te geven. Als hij dan in nachtelijke uren eenzaam zat en tuurde naar het blauwe gewelf boven zijn hoofd, dan was Orion een der eersten die hem minzaam groetten en vriendelijk tegenlachten. Orion was dan ook zijn lieveling, die hem onweêrstaanbaar tot zich trok. 't Waren echter niet slechts Orion's pracht en vriendelijk gelaat, die hem boeiden; maar evenzeer en meer nog de schoone vertellingen, die de lieve ster hem elken nacht mededeelde. Nu eens voerde zij hem op de vleugelen der gedachten naar het zonnige Italië, dan weêr naar het koude, ijzige Siberië; dikwijls sprak zij van zuiver geluk en zoeten vrede en even dikwijls van bittere smart en bange onrust. Wat Orion hem destijds deed denken en wat hij toenmaals daarvan opschreef, wil hij thans den lezers der *Belgische Illustratie* mededeelen, in de verwachting, dat zij daaraan een gunstig oor zullen leenen.

1^{e} Vertelling.

In het begin van het jaar 1848, zoo vertelde mij Orion op zekeren avond, dreef ik boven Rome, de Eeuwige Stad. Mijn vriendelijk licht viel in eene der vele nauwe straten van het Ghetto, het Jodenkwartier. In een afzichtelijk huis van die wijk, zag ik door reten en scheuren heen, eene met zwart floers behangen, flauw verlichte

kamer. In het midden dier kamer was eene tafel geplaatst, eveneens met zwart floers overdekt.

Op tafel stond een zilveren beker, waarin drie ballen, twee witte en een zwarte. Achter dien beker stond een doodshoofd, dat akelig grijnsde als beefde het voor de twee scherpe dolken, die kruisgewijze er voor waren geplaatst. Aan het eene einde der tafel bevond zich een man in de kracht des levens, met valschen blik en zwarte lokken; twee mannen met maskers bevonden zich aan zijne zijde. Aan den anderen kant der tafel stonden drie jongelingen, schoon als alle zonen van Italië, maar bleek en ontdaan nu, met slap neêrhangende armen.

De man met den valschen blik sprak met eene forsche stem:

'Het geheim comité heeft u, fiere jongelingen! uitverkoren om Rome te verlossen van een zijner tirannen: graaf Pellegrino di Rossi, minister van staat van Pius IX, moet vallen door uwe hand. Het comité vertrouwt op uwe gehechtheid aan Italië's zaak en uw beproefden moed. Denkt dat gij Italianen zijt, en dat gij - hier wees hij op de beide dolken, wat de jongelingen sidderen deed - sterven moet, indien gij de plichten, aan dien roemrijken naam verbonden, niet met alle getrouwheid vervult. Gij zijt hier ontboden, opdat het lot bepalen zoude wie uwer die schoone daad mag volvoeren. Gij steekt uwe handen in dezen beker en neemt ieder een der ballen; hij, die den zwarten bal heeft, is de gelukkige.'

De lichten werden neêrgedraaid en de kamer in het duister gehuld. Eenige oogenblikken nog en het lot heeft beslist. Nu werd het weder licht en de man met den valschen blik zeide tot dengene, die den zwarten bal had:

'Ik wensch u geluk, Romein! wees moedig en denk aan onze wraak, als gij uwe eeden breekt. De nadere bevelen van het geheim comité zullen u spoedig geworden. Gij kunt gaan.'

De jongelingen gingen en ik volgde dengeen, die den zwarten bal had getrokken. Hij ging wankelend voort en bleef dikwijls staan. Eindelijk stapte hij in een der volkswijken een klein vertrek binnen, waar eene oude vrouw en een jeugdig meisje nog bezig waren met het schoonmaken van vruchten. Door eene kleine reet in het venster zag en hoorde ik wat daar binnen voorviel. De oude vrouw - de moeder van den armen jongeling - drukte haar zoon aan 't kloppend harte, vroeg hem naar de reden van zijn lang uitblijven en vertelde hem in een vloed van woorden en met oogen, die van vreugde gloeiden, dat de Paus haar dien dag bij den St. Pieter had toegesproken. 'Wat is hij goed en liefderijk, Enrico!' zegde zij, 'mij gaf hij een schoon goudstuk en onze Lauretta heeft hij gezegend.'

De jongeling glimlachte, sloeg een betraand oog naar boven en terwijl aan zijn geprangden boezem een diepen zucht ontgleed, verhaalde hij aan zijne moeder, dat hij dien avond gebeden had op het graf van zijn vriend Morizio.....

Den vijftienden dierzelfde maand, zoo verhaalde Orion verder, wierp ik mijn licht weder, over de stad der Pausen en bescheen het Colyseum, dat reuzenwerk uit den heidenschen tijd. In den morgen van dien dag was er eene gruwelijke misdaad gepleegd: graaf Rossi, 's Pausen rechterhand, was op de trappen van het Quirinaal door de hand eens sluipmoordenaars gevallen. In den avond van dien dag trokken er woeste benden door de straten der aloude stad en schreeuwden en tierden: 'Gezegend is de hand, die Rossi heeft vermoord.' 't Waren de huurlingen van het revolutionair comité.

Binnen de muren van het Colyseum was het dien avond stil, doodstil. Gij weet, dat er midden op het plein, 't welk door hooge muren wordt omringd, een eenvoudig

kruis is geplant ter plaatse waar voor vele eeuwen duizenden Christenen den marteldood stierven. Voor dát kruis lag een jongeling neêrgebogen, de jongeling met den zwarten bal. Hij sidderde over zijn geheel lichaam en het koude zweet druppelde uit zijne neêrhangende haren. Hij sloeg driftig op zijne borst en klaagde:

'O, God! wees mij, arme zondaar, genadig!' en de hooge wanden herhaalden: 'genadig.' Eenige oogenblikken later zag ik hem niet meer: de hooge wanden onttrokken hem aan mijn gezicht.

Eenige dagen later zag ik weêr door de spleet van het venster in dat kleine huis, waar ik den rampzaligen Enrico had zien binnengaan. Hoe was daar alles veranderd! Enrico, de bloeiende jongeling, lag nu bleek en vermagerd op het ziekbed neêr. Een priester stond aan het hoofdeneind en bad; Enrico's moeder knielde voor de legersteê van haar kind en bad en weende; Lauretta zat voor een kruisbeeld en snikte.

De zieke had alles verhaald: hoe hij in de bloei zijner jaren door schoonschijnende beloften en valsche vrienden in de holen der samenzweerders was gelokt; hoe hij gaandeweg door hen was opgeleid tot een groot misdadiger en hoe zij hem eindelijk met den dolk in de hand gedwongen hadden een moordenaar te worden. Hij had alles bekend en berouwvol beleden. Een uur later stierf hij als Christen, als rouwmoedig zondaar. En zijne moeder bad nog:

'O, God! wees zijne arme ziel genadig!' 'God was hem genadig als den moordenaar aan het kruis,' troostte de priester, 'want wat de menschen niet zouden vergeven, dat heeft Hij vergeven. Moeder, uw kind ruste in vrede!'

2e Vertelling.

Aan Frankrijk's westkust, waar de groote Oceaan het land der oude Gallen bespoelt, ontmoet het oog van den reiziger, nabij het zeestrand, menig eenvoudig gedenkstuk, dat getuigt van den godsdienstzin der bewoners van die streken. Menigvuldig zijn er de kruisen en kapellen, maar niets ziet men er meer dan de afbeeldingen van de patronesse van den zeeman, meestal op een eenvoudig voetstuk geplaatst en met een even eenvoudig opschrift: '*Ave, maris stella!*' wees gegroet, o, ster der zee! voorzien.

In de maand Maart van, ik weet niet meer welk jaar, zoo verhaalde Orion, woedde er aan die kusten een hevige storm. Zwarte wolken jaagden driftig langs den hemel; de wind bulderde, de donder ratelde en slechts de bliksemflitsen, die bij korte tusschenpoozen als slangen het luchtruim doorkliefden, verbraken voor een wijl de helsche duisternis.

Schrikkelijk majestatisch was het schouwspel, dat de Oceaan aanbood. Hooge golven werden door den stormwind naar het strand gezweept en kwamen aangerold met eene kracht, alsof zij geheel het land wilden verzwelgen, maar, tegen de kust teruggeslagen, ploften zij in het onmetelijk waterbed terug met een doffen slag, waarbij het gerommel van den donder verstomde. Arme zeeman, arme visscher, die in dit vreeselijk uur op het fel bewogen watervlak met een vaartuig worden rondgeslingerd!

Toen de openingen, die van tijd tot tijd tusschen de wolken ontstonden, mij veroorloofden eenen blik op de aarde te slaan, zag ik voor een der Maria-beelden eene jonge vrouw neêrknielen en vurig bidden. Gewis kwam zij de voorspraak van de patronesse inroepen voor een dierbaar wezen, dat zich op den grooten plas bevond en nu misschien in bangen nood verkeerde. Zij hield eenen zuigeling in den arm gekneld en scheen volstrekt geen acht te slaan op het woest gehuil van den stormwind,

die hare haarlokken zoo vreeselijk geeselde: zoo innig, zoo vurig bad zij. Toen zij eenigen tijd gebeden had, stond zij op en trachtte met haar oog de dikke duisternis te doorboren en het zeevlak te overzien. 't Was te vergeefs. Doch een bliksemstraal kwam haar te hulp en het oog der liefde overzag in één oogenblik geheel het vreeselijke tooneel; maar het moest iets verschrikkelijks zijn, wat haar oog ontwaarde, want zij zonk in onmacht voor het beeld neder.

Toen de storm voorbij was en het zeevlak weder kalm en effen begon te worden, zocht ik weder, zoodra de opgeklaarde hemel het mij veroornogmaals, de arme vrouw. Zij lag daar nog met haar kind. De kust was bezaaid met de wrakken van schepen; vreeselijk was het om te zien. Te midden dier verwarring stapte een krachtvol man, met visschersnetten en touwen beladen, moedig door het slijk langs het strand voort. Hij richtte zijne schreden naar het Maria-beeld, gewis om een dankgebed uit te storten; maar ontzet bleef hij staan, toen hij de vrouw gewaar werd. In hevige ontroering beurde hij haar op, en riep haar in het oor: 'Mathilde!' De vrouw opende de oogen, zag verbaasd in het rond en sprak na eene wijle op twijfelachtigen toon:

'Gij, mijn Victor! gij hier? Heeft de storm u dan niet verzwolgen?'

'Maar...... Mathilde! gij zelf hebt mij immers bij 't heengaan gezegd, dat gij de Zeesterre zoudt bidden en dat God mij dan gewis voor u en ons kind zou sparen. Maar, goede Hemel! hoe komt gij hier in dit uur en slaapt?'

'Zie, Victor! toen de wind zoo vreeselijk huilde en ik de zee zoo akelig tegen het strand hoorde slaan, toen werd het mij te bang in ons huisje en ik begaf mij herwaarts naar het beeld der Zeesterre, die immers onze scheepjes beschermt, om voor u te bidden. Een bliksemstraal deed mij ons scheepje ontwaren op gindsche rots, het was ontdaan van al zijn tuig en nergens zag ik u. Toen stortte ik machteloos neêr en wat er verder gebeurd is, weet ik niet. Zeker heeft de Moedermaagd mij en ons kind beschermd, tot dat uwe hand ons kwam wekken......'

Nu knielden beiden neder voor het beeld der Troosteresse, terwijl hun saamgestrengelde armen den zuigeling droegen. Vuriger dankgebed heb ik nooit zien storten en lang nog nadien voerde de wind mij de groete toe: 'Wees gegroet, o, ster der zee!' Ave, maris-stella!'

Een aardbrand.

Een plaag van een zeer buitengewoon karakter en die waarschijnlijk tot heden zonder voorbeeld is, heeft een aantal gemeenten in het arrondissement Saintes (Beneden Charente) in Frankrijk bezocht.

De grond brandt. Men heeft hier niet te doen met een der branden zoo als die in Rusland, welke dikwijls uitgestrekte bosschen verteeren, of zoo als onvoorzichtig- of kwaadwilligheid die menigmaal in onze velden ontsteken. De vuuroven is niet boven den grond, maar het is de grond zelf die vuur heeft gevat en voortgaat te branden, zonder dat men het einde er van kan voorzien.

En wat nog het zonderlingste schijnt is dat die brand in eene rivier ontstaan is.

Er is in het kanton Gemprac een kleine beek de Parpaillot geheeten, die na eenige gemeenten te hebben doorloopen, zich te Saujon werpt in het kanaal van Sendre. Deze beek, sinds verscheidene maanden opgedroogd heeft een breede bedding, die geheel uit turfgrond schijnt te ontstaan.

Hoe is nu de brand ontstaan? Heeft een rooker het brandende overblijfsel van eene sigaar of een half verbrande lucifer tusschen de door de zon verdroogde struiken

geworpen? Heeft de een of andere knaap een vuurtje willen ontsteken om zich te vermaken? Niemand weet het, maar zeker is het dat de bedding van den Parpaillot schielijk ontbrand is, dat zij sedert 14 dagen brandt en het vuur al de omliggende gronden doorwoelt.

Te vergeefs hebben de bewoners der streek gepoogd den geesel in zijne vorderingen tegen te houden en hem binnen zijne oorspronkelijke grenzen terug te brengen. Diepe kuilen zijn alom gegraven. In weerwil dat de droogte aan putten en bronnen al haar water heeft ontnomen en de bewoners verplicht het water, dat zij behoeven, met veel moeite en groote kosten van verre te halen, hebben zij hun voorraad opgeofferd om er de brandende aarde mede uit te dooven. Niets heeft geholpen. Door de veenlaag heen zet de brand zijn langzamen maar verschrikkelijken loop voort en laat niets achter zich dan rookende asch, waarin men hier en daar de verkoolde overblijfselen vindt van een ongelukkige die door het vuur verrast is en niet heeft kunnen ontkomen. Slangen, door den vuurgloed uit hare holen gejaagd, zijn om de boomstammen geslingerd, waarheen zij gevlucht waren en levend verbrand.

De dorpen zijn door de inwoners verlaten. De aardbrand heeft al de woningen vernield, zij zijn achtereenvolgens ingestort. Niet alleen is de oogst verloren maar ook de grond. De asch, waarin men ter halver hoogte zakt, is voor den verderen landbouw onbruikbaar geworden en er bestaat alle vrees dat de Parpaillot, wanneer hij bij den aanstaanden regen zijn loop herneemt dat alles mede voert en van het eenmaal zoo vruchtbare land eene uitgestrekte moeras maakt. In ieder geval zijn de bewoners der streek tot den bedelstaf gebracht.

Intusschen werd, eenige weken geleden, met vurig ongeduld de regen verwacht, want hij alleen kon aan de vernieling een einde maken.

Huiselijk leven.

Dat is een lief tafereeltje, vindt ge niet, beste lezer? Het ademt liefelijke rust en gulle vreugd. 't Zijn allemaal sprekende beelden. Dat meisje met haar eenvoudig en toch sierlijk kleed, berekent blijkbaar al de kansen, die nog bestaan om te ontsnappen aan de strikken, haar door de tegenpartij, den hopman, bij het kaartspel gespannen. De schilder heeft het meesterlijk weergegeven dat peinzen, dat wikken en wegen in zulke oogenblikken. Ook de figuur van den hopman getuigt van kunst. Zie eens dien zegevierenden glimlach om zijne lippen, terwijl hij aan het meisje schoppenaas toont om haar te overtuigen, dat haar spel reddeloos verloren is. En dan die muzikant-helper, ook hij is naar het leven geteekend: hij ziet en berekent, hij wijst aan en helpt, terwijl hij de tegenpartij van het meisje aanstaart. Eindelijk nog die bediende op den achtergrond, met de ouds-vaderlijke bierkan in de hand, die een frisschen dronk komt geven bij het lustig spel, dat alles tintelt van leven en spreidt frischheid ten toon.

Moest ik hier eene kunstbeschouwing schrijven, dan zou ik nog te wijzen hebben op het heerlijk effect van het kaarslicht, dat ons den waren kunstenaar doet kennen. Nu kan ik echter volstaan met uwe aandacht te vestigen op het schoone van het geheel, op het liefelijke en zoete, dat uit de geheele groep en uit ieder beeld zoo aanlokkend zoo krachtig tot ons spreekt.

En wat nu het stukje te denken geeft? Ja, hierover zou ik niet gaarne met u twisten, wijl onze gedachten op dit punt nog al uit een zouden kunnen loopen. Maar toch ben ik zoo vrij u meê te deelen wat het

mij te denken gaf, u de volle vrijheid latende om er wat anders uit te lezen.

Mij deed het denken aan de genoegens van den huiselijken kring. 't Is er toch ook zoo naar om daarover te peinzen. Ik dacht dan aan het stille en vreedzame geluk, dat ik zelf had gesmaakt, toen ik nog zitten kon aan moeder's zijde, toen ik mij nog bewoog in den engen kring van ‘thuis;’ ik dacht aan het geluk, waarvan ik anderen had hooren gewagen, die geliefde broeders en zusters, brave echtgenoten of dierbaar kinderen bezaten. Ik dacht verder aan de liefde onzer vaderen voor dien huiselijken haard. 't Stukje zelf is een van die talrijke binnenhuisjes, waarin onze kunstenaars zoo gaarne hunne heerlijke talenten neêrlegden en waardoor zij op het gebied der kunst den huiselijken zin onzer voorouders vereeuwigden. Maar ook op menig ander gebied hebben de vervlogen eeuwen ons bewijzen nagelaten van innige gehechtheid aan dien huiselijken haard. Onze dichters bezongen dien haard waar het hun zoo wel was in lief en leed, waar zij liefde vonden en gulle hartelijkheid. In den schat onzer spreekwoorden wordt ook nog menig pereltje aangetroffen, dat daarvoor pleit. Dat ‘oost, west, thuis best,’ en ‘eigen haard is geld waard’ hebben diepen zin.

Wij bezigen nog schier dagelijks die gulden spreuken onzer vaderen; maar waardeeren wij ze ook nog, zijn ze nog de uitdrukking van den geest onzer dagen ten opzichte van den huiselijken haard? Helaas, neen! Met weemoed moeten wij hier bekennen: de goede geest onzer vaderen is heen. De moderne tijdgeest is sedert lang bezig met het afbreken van den huiselijken haard, met het verslappen der banden, welke krachtens goddelijk recht en natuurwet tusschen de nauwste betrekkingen bestaan. Niet ten onrechte heeft men het onzer hedendaagsche beschaving verweten dat zij de rechten van het verstand overdrijft en de eischen van het hart onbevredigd laat. Nergens komt dit streven duidelijker aan den dag dan in haren ontbindenden invloed op onze huisgezinnen.

HUISELIJK LEVEN.

De gierigaard.

Een talentvol, doch dikwijls miskend kunstenaar is de Nederlander Adriaan Brouwer. Hij werd in 1608 te Haarlem geboren, alwaar hij, door 't vroegtijdig overlijden zijns vaders, met zijne moeder in de diepste armoede leefde. De oude vrouw was van beroep borduurster en verdiende ter nauwernood door haren handen-arbeid hun beider brood, terwijl tot hetzelfde doel haar de jeugdige Adriaan behulpzaam was door het teekenen van vogels en bloemen. In deze bezigheid werd de jonge knaap eens door den genialen, doch buitensporigen portretschilder Frans Hals aangetroffen; zijne naïeve teekeningen wekten de aandacht des meesters. Hals nam den jongen bij zich aan huis en onderwees hem in de beginselen der kunst. De leerling maakte snelle vorderingen doch ontwikkelde tevens door te groote vrijheid en door de kwade voorbeelden zijns meesters, zijne neiging tot lichtzinnigheid en buitensporigheden. Adriaan van Ostade, zijn medeleerling, haalde hem over, om stil uit Haarlem te vertrekken en beiden vluchtten naar Amsterdam, alwaar Adriaan Brouwer door den herbergier Hendrik van Soomeren werd opgenomen, en in diens woning de typen leerde kennen der herbergtooneelen, die hij in vele zijner schilderstukken met zooveel getrouwheid heeft weten voor te stellen. Hij leefde hier slechts voor de kunst en den wijn, en gaf zich aan zulk een losbandig leven over, dat hij door de menigte zijner schulden zich genoodzaakt zag naar Antwerpen te vluchten. Hier echter werd hij,

daar juist de oorlogstijden de rust verstoorden, voor een spion gehouden en in de gevan enis geworpen. Rubens was het, die hem uit den kerker verloste en zichals borg stelde voor zijne onschuld. De zoo edele, welwillende meester gaf zich alle moeite om den gevallen jongeling, wiens genie hij spoedig en zonder eenig gevoel van naijver bemerkte, op eenen beteren weg te brengen. Doch Brouwer had zich reeds te zeer aan een buitensporig leven gewoon gemaakt, zoodat hij den goeden raadvan een waren vriend niet meer kon verdragen en alle zedelijke orde, die de grondslag moet zijn van elk streven in de kunst, van zich af stiet. Zoo verliet hij dan Rubens, werd door de policie uit Antwerpen gezet en ging naar Parijs om aldaar zijn buitensporig leven meer ongestoord te kunnen voortzetten. Weldra echter keerde hij naar Antwerpen terug; doch twee dagen na zijne terugkomst stierf hij in het hospitaal in 1640 en werd op het kerkhof der pestzieken begraven. Toen het treurige uiteinde van dezen door eigen schuld in armoede en ongeluk gedompelden kunstenaar aan Rubens bericht werd, stortte de edelmoedige meester tranen van droefheid, liet den doode weder opgraven en deed hem met plechtigheid in de Carmelieterkerk ter aarde bestellen.

Brouwer heeft, ofschoon hij reeds op twee en dertigjarigen ouderdom van het leven scheidde, veel kunstwerken geleverd. Aan de juistheid der opvatting van de karaktertrekken zijner figuren en aan het buitengewone gemak, waarmede zijne schilderstukken vervaardigd zijn, erkent men licht een van die bevoorrechte geesten, voor wie de kunst de aangeboren uitdrukking hunner gedachten en gevoelens is. Brouwer geeft zijne ideeën, gelijk ze hem invallen, of gelijk hij ze vindt en is meestal be-

wonderenswaardig naïef; hij kan echter ook ruw zijn en daalt soms tot cynism af, als hij de woeste vechtpartijen schildert, die hij zoo goed had leeren kennen, wanneer hij tusschen glazen en flesschen in de herberg zat te teekenen om in zijn onderhoud te voorzien. Ook 'den gierigaard' waarvan de nevenstaande gravure eene afbeelding aanbiedt, heeft hij, volgens alle waarschijnlijkheid, naar het leven geteekend en in dit beeld een dier 'kooplieê' in schilderstukken vereeuwigd, die voor geringe spotprijzen van den kunstenaar zijne meesterstukken wisten te verkrijgen. De booze grijnslach, die om den grooten mond en breede lippen van den gierigaard speelt, zijn stijve, koude blik, die slechts door helsche begeerlijkheid en wantrouwen schijnt te leven, de krampachtige vreugde, waarmeê hij met beide handen den geldzak houdt vastgeklemd, getuigen met welke getrouwheid de schilder een der rampzalige slachtoffers van den dorst naar goud heeft geschetst.

DE GIERIGAARD. *Adrian Brouwer*:

Schuimloopers.
Door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

VI.
Van logés, verlos ons, Heere!

Toen ik een kind was verbleef ik eenige jaren in Roermond aan het latijnsch Collegie.

Het oude stadje, waar ik een deel mijner kinderjaren, bijgevolg den schoonsten tijd mijns levens doorbracht, was mij, sedert ik daar de schoolbanken verliet, altijd nauw aan het hart blijven liggen.

Zou die metalen Christoffel nog altijd op dien hoogen, dunnen toren, de weelderige landstreek staan af te kijken? Zou die breede Maas, welke juist aan den voet der stad, hare blonde zuster de Roer in haren schoot opneemt, en daar zoo majestatisch heenstroomt, nog juist dezelfde zijn, als in den tijd, toen mijn zwakke kinderarm het zoo dikwijls vruchteloos beproefde, om met behulp van een slinger, de opgezochte ronde keisteentjes naar den overkant te werpen?

Zoo die prachtige, monumentale Munsterkerk, wier bijzondere bouwtrant mij altijd is bijgebleven, nog altijd dezelfde zijn?

Terwijl ik honderden vragen van dien aard bij mij zelven gedurig herhaalde hield de trein stil.

Ja, daar voor mij op korten afstand ontwaar ik de oude Munsterkerk en ginds aan den overkant der stad, hoog in de lucht, staat de oude metalen Christoffel onder wiens voeten, wij, roekelooze jongens, binnen in het torenspit, in den schommel zaten.

Eene vuurroode straal der ondergaande zon bescheen het reusachtige torenbeeld, hetwelk mij eene wereld van denkbeelden uit den gouden kindertijd te binnen bracht.

Hoe dikwijls had ik langs het venster mijner studeerkamer niet droomend zitten staren naar dat beeld, dat het hooge torenspits bekroont in plaats van het gewone kruis met zijn gouden weerhaan.

De metalen Christoffel had sedert dien tijd meer dan veertig winters met al hunne stormen zien voorbij trekken; hij had rondom zijne hooge voetzuil gezien, hoe de tijd langzamerhand honderden dingen, die met hem hadden bestaan, had vernietigd; maar hij was ongedeerd gebleven. Hoe lang zal die metalen reus met zijn kindje Jezus op den arm, daar nog in de hooge wolken staan en ver in het rond de streek beheerschen?

Wie weet dat?

Nu, ik was verheugd, dat de bewaarheilige van Roermond nog op zijne plaats stond; het zou mij bedroefd hebben, en de poësie mijner reis had er stellig door geleden, indien ik hem op zijn verheven voetstuk niet had mogen ontwaren.

Eer ik mij naar de woning van mijnen vriend Schorbein begeef, ga ik eerst eene vlugge wandeling door de stad doen; ik ben bijna gelijk aan een schoolknaap, die na eene afwezendheid van eenige maanden, voor de eerste maal de vacantie in het ouderlijk huis komt doorbrengen.

Hij maakt van de eerste oogenblikken gebruik om te zien, of alles nog op zijn oudsch is; hij loopt van de eene kamer in de andere, naar boven, naar onder, snuffelt in kassen en schuiven en loopt voor en achter, tot dat hij zich overtuigd heeft, welke

veranderingen er tijdens zijn afwezen, in het ouderlijk huis hebben plaats gehad; dan eerst zal hij rustig worden.

Zoo doe ik ook, terwijl ik door de stad loop. Ja, de markt is nog vierkant zoo als voorheen; ik zie huizen die nog letterlijk dezelfde zijn als voor veertig jaren; daar recht over het stadhuis herken ik het huis der goede weduwe, waar ik inwoonde en zooveel guitenstreken beging; en hier links loopt de straat diep in zooals voorheen in de richting van den Maasoever; ginds ligt de oude steenen brug over de Roer, en hier in de Brugstraat, zie ik nog honderd onveranderde dingen van heiligen huisjes, oude slagvensters, puntgevels en zoo en zoo geverfde gevels, deuren en vensters, kleinigheden, lezer, indien gij verkiest, maar voor mij allen détails vol leven, beweging en poësie uit den gouden tijd der kinderjaren.

Laat ons een weinig langs de kaai opwandelen.

Zie, daar ginds stort de blonde Roer zich in de blauwe Maas en tot ver in den stroom is het invallend water met eene lange streep afgeteekend. Dat alles is nog juist zooals voorheen, en ook de Maas zelve, die reusachtige slang, welke hier van uit de gebergten van verre landen komt aankruipen, kronkelt nog even als in vroeger dagen voort, door al die welige weilanden, langs hooge boomen en hakhout, langs steile oevers of lage kanten, en het deed mij wezenlijk genoegen dat dit alles nog geene verandering had ondergaan.

Zoude ik ook nog eens opwandelen om een groet te brengen aan het oude veer en den veerman, die mij zoo dikwijls naar den overkant heeft gevoerd? Misschien is de veerman daar reeds lang verdwenen; want overal legt men heden groote, steenen bruggen over de stroomen, zoodat men die ouderwetsche, platte schuit niet meer noodig heeft.

Misschien heeft men hier ook al eene brug gebouwd? De brug moge gemakkelijker wezen voor rijtuigen en voetgangers maar de oude gemeenschap tusschen de twee oevers was toch ruim zoo poëtisch.

Nu, uit vrees dat er eene brug ligt, ga ik niet verder; het zou mij al te zeer bedroeven, indien ik den veerman, wien ik boven het bruischen van den stroom zoo honderdmaal zijn vroolijk liedje hoorde zingen, daar niet meer mocht aantreffen.

Op nieuw wandel ik de stad in. Hier in deze afgelegen straat was de school waar men mij het eerste latijn in het hoofd duwde, en men mij met de zweep voortdreef, om toch ook al een brokje te leeren van de taal der oude Atheners, die ik met al hun welluidend grieksch, de Heer vergeve mij de zonde, zoo duizendmaal grondhartig heb verwenscht.

Ginds in den gevel herken ik nog het kleine venster van het donker kamertje, waar ik meer dan eens voor gepleegde deugnieterijen een halven, somtijds ook wel een geheelen dag gevangen zat.

Hier en daar tref ik deels onbekende straten en huizen aan; doch dat alles boezemt mij geen belang in; het oude alleen, een straatpaal, waar ik in mijne kinderjaren over heen wipte, een dakvenstertje, welks kleine glasruitjes, ik met het werpen van steenen verbrijzelde, komen mij duizendmaal aangenamer voor, dan een prachtig huis of eene nieuw aangelegde straat, heerlijke bewijzen van den bloei en de welvaart, die ik vroeger daar nooit heb gekend.

Doch morgen zal ik mijne wandeling in en rond de stad voortzetten; thans wil ik mijn ouden vriend Schorbein gaan opzoeken; de man verwacht mij met den aangekomen trein, waarom bevond hij zich niet aan het station om mij af te halen? Hij was toch sedert eenige dagen van mijne komst onderricht.

Doch waar woont Schorbein? Wacht, hier zie ik een straatjongen die mij het huis van mijnen ouden vriend zal aanwijzen.

Het is eene kleine vriendelijke knaap; zijn zacht, zangerig, Roermondsch dialect komt mij zoo bevallig voor, dat ik slechts langzaam voortwandel, om met hem te praten en hem het een en ander uit te vragen.

Hij kent den langen heer Schorbein en diens korte, dikke, eironde zuster; doch geen van beide staan in zijne gunst; het zijn kwaadaardige lieden, die de spelende kinderen van de deur jagen en hen om de minste oorzaak bij de policie aanklagen.

Het is daarom ook dat zij op de wandeling, wanneer men geen policieagent heeft te vreezen, door de kinderen worden nageroepen en uitgejouwd.

Dat zeide mij de Roermondsche straatjongen en toen hij van Schorbein was uitgepraat voegde ik denkend er bij:

'Bejaarde lieden, die de kinderen niet lief hebben, zijn doorgaans geene beminnelijke menschen; twintig tegen een zijn zij hoogst egoïstisch en hebben een lastig, knorrig karakter.'

'Daar woont hij,' zei de knaap, terwijl hij even stil stond en met den vinger wees naar een tamelijk net huis, waarvan de jalousiën neêrgelaten en de kleine, kunstmatig tot plooien gestreken, neteldoeken gordijntjes zorgvuldig waren dicht geschoven.

Nadat ik tweemaal gebeld en tamelijk lang had staan wachten, werd eindelijk de deur geopend.

Op de vraag of mijnheer Schorbein te huis was, antwoordde de meid:

'Mijnheer is afwezend.'

'En Mevrouw Kurmeijer?'

'Afwezend.'

'Is dat wel mogelijk?'

Het dienstmeisje antwoordde half lachend dat zij het niet kon helpen.

Ik zag aan hare houding en de twijfelachtige uitdrukking van haar gelaat, dat zij de waarheid niet zei.

'Wil ik eens binnen gaan en zien of mijnheer, en mevrouw ook buiten mijn weten langs de tuindeur zijn binnen gekomen; wil mijnheer intusschen een oogenblik in de spreekkamer vertoeven?'

Zonder mijn naam te hebben gevraagd, ging de meid heen en liet mij alleen in de spreekkamer.

De muur, die mij van het aangrenzend vertrek scheidde, moest zeer dun wezen, want ik hoorde duidelijk eene stem vragen wie die heer was. Ik herkende de stem van mijnheer Schorbein en daarna die van mevrouw Kurmeijer.

Men sprak zeer luid, iets wat ik gemakkelijk verklaarde toen ik mij herinnerde dat mevrouw hardhoorig was.

'Is het een lang, zeer lang heer?' vroeg de stem van Schorbein.

'Neen, lang of zeer lang is hij niet,' zei de meid.

'Is hij kort, heel klein? hoorde ik mevrouw vragen.'

'Neen, kort of heel klein ook niet.'

'Dik, verschrikkelijk zwaar?'

'Dik of verschrikkelijk zwaar ook niet.'

'Wat spreekt hij: hollandsch, duitsch of fransch of bijna zooals wij?'

'Juist of bijna zooals wij,' zei de meid.

'Dan is hij het niet,' zei mevrouw.

‘Neen, neen, ik hoor al dat hij het niet is; 't is ook waarachtig geen tijd om op reis te gaan; wie reist nog in de maand November? Meisje, laat mijnheer binnen komen..... ik weet al, het is die wijnkooper.....’

Terwijl de meid nog ongeveer vijftien seconden wegbleef, had ik juist nog tijd om bij mij zelven de opmerking te maken aangaande de vraag: primo, of men mij wel stellig verwachtte, secundo, of mijn bezoek wel

aangenaam zoude wezen. Om meer te denken had ik den tijd niet; de meid deed de deur der spreekkamer open en verzocht mij haar te volgen.

Mijnheer Schorbein en zijne zuster zaten voor het venster met de kaarten te spelen.

Ik verwachtte mij aan een onthaal met het blij, luidruchtig geroep: ‘tandem aliquando!’ welk genoegen u eindelijk eens hier te hebben! ‘Athanasius, nu hebt gij uw wensch!’

‘Liza, ik heb het u immers wel gezegd! waarde Doctor! Beste, oude vriend, enz.’ Ja, ik had een door en door warm onthaal verwacht; doch heel warm vond ik het niet.

Mijnheer Schorbein en zijne zuster ontvingen mij koeltjes, maar toch beleefd. Zij hadden den brief, waarin ik mijne overkomst meldde, wel ontvangen, doch daarop niet durven hopen, omdat, zei Schorbein, men wel wist dat ik niet veel hield van reizen; omdat zei Mevrouw, men overtuigd was van de drukte mijner bezigheden.

Daarna werd mij gevraagd, of ik geen pleizier had een boom te kruisjassen?

Bij helderen dag en dat na eene reis van dertig uren te hebben afgelegd, kruisjassen! Juist het spel dat ik voor mijne penitentie zelfs niet zou willen! Liever hadde ik de prosaïsche vraag hooren doen, of ik geen honger had.

‘lk ben geen kaartspeler, mijnheer Schorbein.’

‘O, wij zijn beide dolle liefhebbers!’ riep mevrouw.

‘Ja, dolle liefhebbers,’ voegde mijnheer er bij.

‘Ik zie dat de boom niet uit is, hernam ik, indien.....’

‘Indien het u dan niet hindert,.....’ onderbrak Schorbein.

‘Volstrekt niet, speelt op uw gemak voort.’

Gedurende het gestadig afnemen der kaarten, en het roemen dan van een vijftiende, dan van vier boeren of azen, had ik den tijd denkend eenige aanmerkingen te maken over mijn koel onthaal, en bij mij zelven te overleggen, hoe ik na een oogenblik gepraat te hebben, van mijnheer en mevrouw afscheid zou nemen, in een hotel gaan vernachten en des anderen daags naar huis terug stoomen.

De boom was uit; de kaarten werden ter zij geschoven.

Mijnheer Schorbein, die het bij mij zoo ontzaglijk druk had gehad van *zijn* huis, *zijne* fruitboomen, *zijn* fortuin, *zijne* manier van eten, drinken, slapen, wandelen, rooken en al wat *hem* persoonlijk aanging, wist, nu ik zijn gast was, weinig of niets te praten, dan over het schoone weder van het gevorderd jaargetij; het vooruitzicht op een goeden oogst, en van meer dergelijke aardsche stoffen, waarmede men wederzijdsch elkander een oogenblik verveelt.

Mevrouw sprak weinig of niet, dan enkel om elken oogenblik hoestend te herhalen, dat zij sedert eenige dagen verkoud en altijd heesachtig was.

‘Maar zou mijnheer niets gebruiken?’ vroeg eindelijk mijnheer Schorbein; ‘wat ons aangaat, wij hebben reeds gesoupeerd.....’

‘Mijn gehoor is vandaag slechter dan ooit,’ onderbrak mevrouw: hare geopende hand achter haar oor houdend, om beter te hooren.

‘Dat wij reeds gesoupeerd hebben,’ herhaalde Schorbein luider sprekend.

‘O, ja,’ zei mevrouw; ‘wij nemen ons avondeten vroeg, zeer vroeg; dokter, is dat niet gezond?’

‘Zeer gezond, mevrouw, dat hebt gij ondervonden tijdens uw bezoek in Turnhout’, was mijn antwoord.

‘Ach! wat was ik toch doodziek,’ zuchtte Schorbein.

‘Nog heden begrijp ik niet,’ zei mevrouw, ‘hoe hij dien nacht levend heeft doorgebracht, en hoe ik zelve, want ach, dokter! ik ben een dood zwak schepsel, niet van schrik ben gestorven.’

‘Dat wil ik gaarne gelooven.’

Een paar minuten stilte.

Schorbein speelde zwijgend met een schoothondje, mevrouw streelde eene groote, grijze kat, die op hare knieën lag.

Gedurende deze twee minuten deed ik bij mij zelven de vraag, of ik den laatsten brief van mijnheer Schorbein wel goed had verstaan; ja, hij had mij stellig uitgenoodigd om eenige dagen in zijn huis te komen overbrengen en mij de verzekering gegeven, dat ik hem en zijne zuster duizendmaal welkom zoude wezen; ja, onderweg had ik - zijn brief nog gelezen en herlezen.

Op dat oogenblik krabde de kat van mevrouw met haar poot naar het schoothondje van mijnheer. De hond begon te blaffen en de kat met hoog gekromden rug stak op nieuw dreigend haar poot uit.

Het was bijna alsof de kwaadgeworden dieren ook mijn bloed aan 't koken brachten. Ik voelde dat mijn aangezicht gloeiend rood werd van schaamte, vernedering en gekwetst eergevoel. Ik stond recht, nam mijn hoed en maakte mij gereed om heen te gaan.

‘Wat is dat?’ vroeg Schorbein.

‘Verschoon mij niet langer te blijven, het wordt reeds laat..... en gaarne wilde ik in mijn hotel iets gaan gebruiken en mij vroegtijdig ter rust begeven, dewijl ik doodelijk vermoeid ben..... Kunt gij mij ook een goed hotel aanwijzen?’.

‘O, ja, een voortreffelijk hotel!’ zei Schorbein.

‘En blijft gij niet hier?’ vroeg mevrouw, gemaakt en langzaam, maar tamelijk stil, alsof zij vreesde, dat ik haar al te goed zoude hooren.

‘Ik zou u maar hinderen, mevrouw.’

‘Neen, hetgeen u soms zoude hinderen, is dat ik zelf juist niet al te frisch ben en dat mijne zuster zoo ontzettend moet hoesten,’ zei Schorbein.

Mevrouw kreeg een aanval van stikhoest, zooals ik er in heel mijn doktersleven geen heb gehoord.

‘En waarom zoudt gij in een hotel gaan vernachten,’ zeide mevrouw met eene door hoesten afgebrokene stem; ‘zijn wij dan geene vrienden?’

De toon, waarop zij dit zeide, kwam mij zoo gemeend voor dat ik er terstond op liet volgen:

‘Indien het u dan niet hindert, zal ik zoo vrij zijn uw vriendelijk aanbod niet te weigeren.’ Mijne ledige maag deed er mij vrijmoedig bijvoegen, dat ik, sedert dien morgen, niets meer gebruikt en bijgevolg een ontzettenden honger had.

‘Neen, ik zou volstrekt niemand hinderen’, meende Schorbein; ‘de meid ging onmiddellijk het eten gereed maken..... doch ik mocht het niet kwalijk nemen; met de onpasselijkheid van beiden was het huishouden geheel in de war..... ook hadden er twee dagen geleden, een paar vrienden gelogeerd en men verwachtte nog diezelfde week mijnheer en mevrouw Dolsburg, twee goede kennissen, die jaarlijks in het begin van den winter, een dag of acht in hun huis kwamen overbrengen.’

Juist toen ik ging zeggen, dat ik hoopte niemand last aan te doen, dat men voor mij geen den minsten omslag mocht maken, dat ik een vijand was van plichtplegingen enz., viel mijn oog op een heer die over de stoep van het huis ging en aanbelde.

Het was de luitenant der huzaren met wien ik op den spoortrein woorden had gehad.

Bij het zien van den man, die er zoovele honderden van de wereld had geholpen, en mij een paar uren geleden van een tweegevecht had gesproken, gevoelde ik dat ik bleek en koud werd. Kwam hij mij uitdagen? Hoe wist hij dat ik mij bij mijnheer Schorbein bevond?

'Wie heeft daar gebeld?' vroeg deze laatste aan de meid, die binnen kwam.

'Een gedecoreerde heer met zwarten baard en opgedraaide knevels; hij spreekt fransch en vraagt of mijnheer en mevrouw te huis zijn.'

'Wat is dat nu?' zei Schorbein zijne zuster beziende.

'Waarom vraagt gij zijn naam niet?' liet mevrouw er op volgen.

'Richard Duranteau, luitenant der keizerlijke huzaren, sprak iemand, die de deur wijd open stootend, met gedruisch binnen kwam.'

'Neef Richard, luitenant der huzaren!' riepen terzelfder tijd Schorbein en zijne zuster, verbaasd opziende.

'Ik heb het u immers altijd gezegd dat ik eens gedecoreerd zou zijn en officier moest worden'

Neef Richard omhelsde eerst zijne tante, toen zijn oom en wierp daarna een vragenden blik op mij.

'Een onzer goede kennissen, die eenige dagen in den familiekring komt doorbrengen', zei Schorbein en noemde mij bij mijn naam.

De luitenant kwam naar mij toe, reikte mij gulhartig de hand, en vroeg stil tot mij sprekend; of ik er in wilde toestemmen het gebeurde op den spoortrein te vergeten.

'Veel liever dan gevaar te loopen u het minste ongemak aan te doen, of door u bezeerd te worden;' antwoordde ik lachend en stil.

'Kent gij elkander?' vroeg Schorbein verwonderd.

'Wij hebben te zamen gereist,' antwoordde de luitenant; 'dat valt voortreffelijk, nu heb ik goed gezelschap; want ook ik, terwijl ik in verlof ben, kom eenige dagen bij oom en tante doorbrengen.'

Indien ik ooit leer teekenen, breng ik de gezichten die Schorbein en zijne zuster bij deze verklaring trokken, op een stuk papier over. Ik zag duidelijk dat mijn reisgezel niet welkom was bij oom en tante.

Richard Duranteau kwam mij in het huis van zijnen oom geheel anders voor dan op den spoortrein. Ik heb meer menschen ontmoet wier karakter ten eenemale veranderde naarmate zij zich bij vreemden, of in een familiekring bevonden.

De luitenant, die een paar uren geleden mij als een belachelijk personage voorkwam, deed zich nu voor als een man die wel is waar, wat ruw, doch rond en openhartig te werk ging en volstrekt geene omwegen maakte.

'Tante,' sprak hij; 'ik moet u zeggen dat ik sedert dezen morgen niet meer heb gegeten en bijgevolg een razenden honger heb.'

'Mijn broeder en ik nemen ons avondmaal altijd zeer vroeg; daaraan moest gij u ook gewoon maken,' antwoordde mevrouw.

'Ja, daar hebt gij gelijk in,' zei de luitenant en hij voegde lachend en zeer stil sprekend, om door de hardhoorige tante niet verstaan te worden, er bij; 'dan hadt gij uw souper uitgespaard.'

Hij keek zijlings naar Schorbein die voor het venster naar de straat stond te zien of hij soms ook iets van zijne woorden had gehoord.

'Ja, vroeg eten is gezond, niet waar, dokter?' zei Schorbein; 'mijnheer en mevrouw Dolsburg, die ons binnen een paar dagen, volgens hunne jaarlijksche, loffelijke gewoonte, komen bezoeken, volgen beiden ook die raadgeving.'

‘Indien ik een paar uren vroeger ware aangekomen had ik even als mijnheer Dolsburg gehandeld,’ lachte de luitenant.

‘Ja, die eten twee uren vroeger, merkte Schorbein aan.’

(*Wordt vervolgd*.)

Allerlei.

Edson's hygrometer.

Sinds men weet, dat de vochtige bestanddeelen der lucht in de woningen van grooten invloed zijn op het welvaren en de gezondheid der menschen, en dat ook eene te drooge lucht, gelijk zij b.v. 's winters, door aanhoudend stoken, in de vertrekken ontstaat, eenen nadeeligen invloed op de longen uitoefent, heeft men verschillende instrumenten, zoogenaamde *hygrometers*, vervaardigd, die de hoeveelheid vocht der lucht in eene zekere ruimte aangeven doch die nog steeds veel te wenschen overlaten dewijl zij dikwijls voor behandeling en waarneming moeilijkheden aanbieden of minder vertrouwen verdienen. Voor huiselijk gebruik intusschen is de hier afgebeelde *Edsonsche Hygrometer* wel de voornaamste, en niet alleen geschikt om de lucht in woningen te onderzoeken, maar ook om de hoeveelheid vocht in verwarmde kerken, schoollokalen, broeibakken enz. te bepalen. Hij bestaat, gelijk in de figuur zichtbaar is, uit twee gewone thermometers van welke de eene, die zich rechts bevindt, dient om de temperatuur te bepalen en dus den gewonen dienst van een kamer-thermometer verricht, terwijl de andere, ter linker zijde, bij zijn beneden liggend kogeltje met een katoenen kousje is omwonden, hetwelk zich in een er onder geplaatst, met water gevuld glas bevindt en door de capillariteit voortdurend het water uit het glas opzuigt, hetwelk vervolgens aan het einde van het kousje, dat den thermometer omgeeft, tot damp overgaat en hierdoor eene afkoeling veroorzaakt van den thermometer, welke dien ten gevolge daalt. Deze verdamping zal te sneller geschieden en de thermometer bijgevolg te meer dalen, naarmate de lucht drooger is in het vertrek, waarin de *hygrometer* geplaatst is, daarentegen daalt de met het katoen omwonden thermometer niet lager, dan de rechts liggende niet bedekte thermometer, wanneer de lucht, in de gegeven ruimte, geheel met vocht verzadigd is: dan immers kan het water niet verdampen en dus geene afkoeling te weeg brengen. Het verschil derhalve van de beide thermometers biedt het middel aan, om de hoeveelheid vocht te bepalen der gegevene luchtruimte en dit verschil vermindert naar gelang de lucht vochtiger en wordt grooter, naar gelang de lucht drooger is. Om nu met dit instrument de zoogenaamde relatieve vochtigheid der lucht te bepalen, schuift men den kleinen, in 't midden des *hygrometers* geplaatsten knop op en nederwaarts en beweegt daardoor gelijkertijd den wijzer, die zich op de schaal des rechter-thermometers bevindt zoodanig, dat zijn bovenkant (gelijk in de figuur kan gezien worden) juist met den stand der kwikzilverkolom van dezen thermometer, door middel van eenen (in de figuur niet zichtbaren) hevel in den behoorlijken stand des thermometers komt. Is dit gebeurd, dan geeft de beweeglijke groote wijzer, die zich op de tusschen beide thermometers gelegen wijzerplaat bevindt, de relatieve vochtigheid aan.

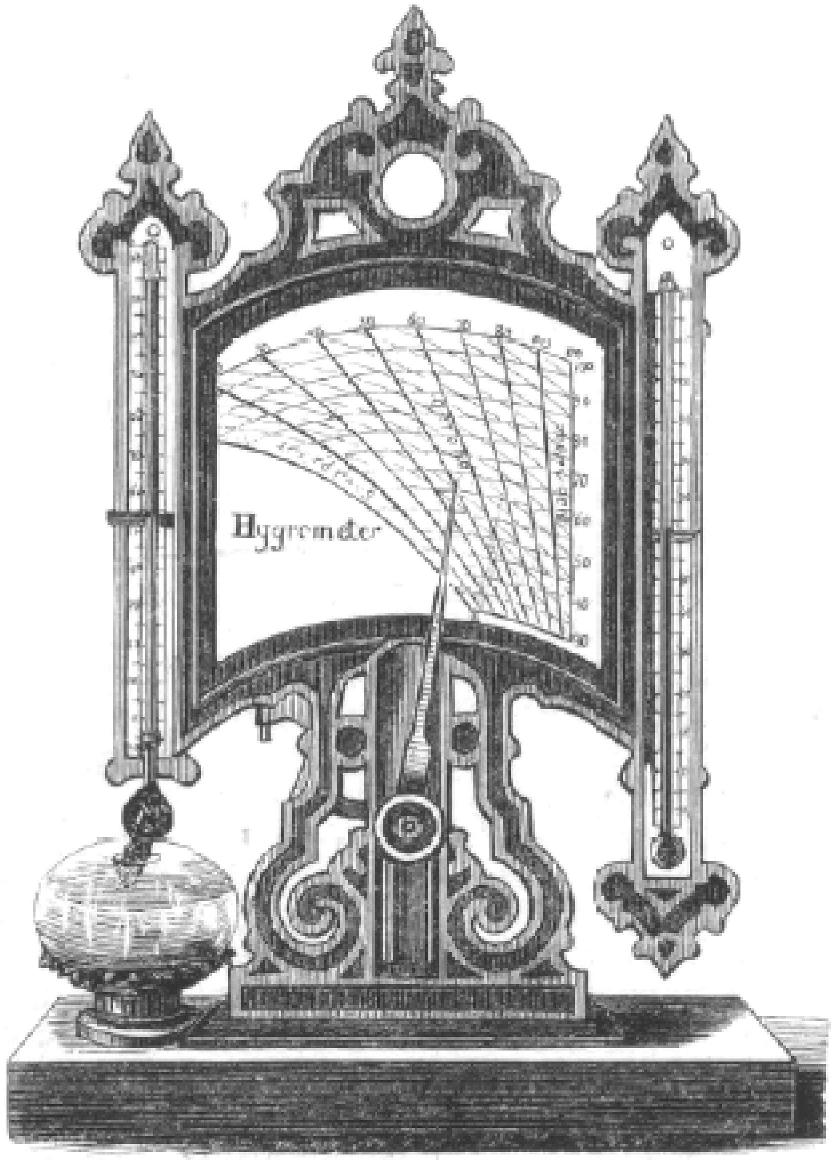

Een boer

kwam voor eenigen tijd bij een fotograaf en vroeg hem een portret van zijne overledene vrouw te maken. ‘Zeer goed,’ zeî deze, ‘doch dan hebt gij zeker wel een oud fotografisch portret van haar.’ ‘Neen’ antwoordde de boer, ‘maar dat is niets, ik zal u juist zeggen hoe zij er bij haar leven uitzag.’ ‘Mijn goede man, dat kan mij niets helpen,’ vervolgde de fotograaf lachende, ‘zonder een portret kan ik onmogelijk aan uwen wensch voldoen.’ ‘Zoo zoo’ zeî de boer daarop zeer droog weg, ‘neem mij niet kwalijk, Mijnheer, maar dan is dat in Duitschland toch een knappe fotograaf; verbeeld u eens, hij heeft Barbara Ubryk, nadat zij reeds lang uit haar cel was, nog geportretteerd precies zooals zij haar daarin hadden opgesloten gevonden.’

Schoenen- en kleederen-fabriek.

De grootste kleêrenfabriek der geheele wereld is zonder tegenspraak die van Alexis Gudillot te Parijs. Zijne fabriek kan in weinige dagen een geheel leger van schoenen en uniformen voorzien. In zijne schoenenfabriek worden de hielen en zolen niet uitgesneden, maar door eene schroefpers uit het leder gestooten en door een machine geklopt, waarna eene andere machine door een enkelen druk er de verlangde kromming aan geeft. De zool wordt door kleine koperen schroefjes met het bovenleer verbonden, en daartoe is een groot getal kleine machinen, ieder door een man bediend, werkzaam. Deze werktuigen bestaan uit eene ijzeren leest, waaraan de zool en het bovenleer vastgemaakt zijn, en uit een ander gedeelte, dat uit koperdraad de kleine schroefjes snijdt en ze te gelijk op de behoorlijke plaatsen in het leer vastzet.

In de fabriek der uniformen is het snijden der stukken het meest belangwekkend daar ook dit machinaal geschiedt. Hiertoe bedient men zich van een lintmes, dat, zoo als de lintzaag het hout in allerhande kromme lijnen doorloopt, ook het laken in de verlangde vormen snijdt. Dit mes, dat slechts een lintvormig stuk staal is en even als een drijfriem over twee sneldraaiende rollen loopt, snijdt het laken zoo zuiver als met de beste schaar gedaan kan worden, en doet dit niet stuk voor stuk, maar altijd een vijftigtal stukken te gelijk.

De toestand der voornaamste bibliotheken van Europa.

De staats-bibliotheek van Parijs bezit 1,100,000 boeken en 80,000 handschriften; de St. Genoveva-bibliotheek 155,000 boeken en 2000 handschriften; de Mazarin-bibliotheek 160,800 boeken en 4000 handschriften; de Sorbonne 80,000 boeken en 900 handschriften; de bibliotheek van het stadhuis 65,000 boeken. Het getal der boeken in de openbare bibliotheken van Frankrijk bedraagt 6,233,800, in Engeland 1,772,000, in Italië 4,150,000, in Oostenrijk 2,488,000, in Pruisen 2,040,000, in Rusland 852,000, in Beieren 1,268,500, in België 510,000 boeken. Gezamenlijk bevatten de openbare bibliotheken van Europa meer dan 20,000,000 boeken.

Opgaven omtrent den verschillenden ouderdom van dieren.

De beer, de hond, en de wolf worden zelden twintig jaar, de vos niet over de 16 jaar oud. Eekhorentjes, hazen en konijntjes bereiken een ouderdom van 7-8 jaren. Varkens, koeien, paarden hebben een gemiddelden leeftijd van 20-30 jaren; intusschen brengen het de laatsten soms tot 40 jaar. Van leeuwen bestaan voorbeelden van 70 jaar. Een zeer hooge ouderdom bereiken de arenden, zwanen, schildpadden, olifanten en walvisschen; omtrent de laatsten vermoedt men dat er zelfs zijn, die 1000 jaren oud worden.

Verschil van smaak.

Rossini en Meyerbeer achtten elkander wel is waar, doch vermeden allen omgang en verkeer. Een vriend van Rossini vroeg dezen eens, waarom hij dan toch met zijnen duitschen mededinger niet op eenen beteren voet stond. ‘Ge weet immers, hoe hij bijv. uwe *Semiramis* bewondert, en gij laat ook de waarde zijner meesterstukken

recht wedervaren.' 'Dat is volkomen waar,' hernam Rossini, 'maar Meyerbeer en ik kunnen toch niet overeenstemmen.' 'En waarom niet?' 'Dewijl hij altijd zal beweren, dat zuurkool lekkerder is dan maccaroni' hernam Rossini.

Amerikaansch compliment.

Willem, ge weet dat ik niet gaarne iemand uitscheld en belaster; maar indien de kommissaris van policie bij mij kwam en mij zegde: Jozef wees zoo goed en toon mij den grootsten leugenaar in geheel Philadelphia dan zou ik naar u toegaan, u op den schouder tikken en zeggen: 'Willem, de kommissaris van policie wenscht u te spreken.'

Bewaren van wijn.

Eenigen tijd geleden deelde Partens meê dat wijn, die aan eene temperatuur van 60° Celsius - 140° Fahrenheit blootgesteld was geweest, niet meer aan bederf onderhevig was. In Amerika nam de majoor Anderson de proef er van. In een vertrek maakte hij rekken voor 2000 flesschen die hij daarna gedurende 4 weken door de zonnestralen deed verwarmen. De wijn, die eerst troebel was, werd volkomen klaar en verbeterde van kwaliteit, terwijl wijn van dezelfde gehalte, die in de kelders was gelaten, terzelfder tijd even troebel was gebleven.

[Nummer 9]

Het verkochte kalf.

1. Het was zoo'n aardig, goedig dier
   At klaver, brood en gras,
   Het danste en sprong, alsof het op
   Een boerenkermis was.

2. Drie maanden stond het in dien stal,
   Daar werd het vet en groot;
   Nu moet het weg, het hupplend dier
   Der kind'ren speelgenoot.

3. De kleinen weenen de oogjes rood,
   Het scheiden doet hun wee;
   De slager heeft hun kalf gekocht....
   Hij neemt hun vreugde meê.

4. Spaar, kleine, spaar dien tranenvloed
   Voor droever scheidingsuur;
   Van alles, wat ge eens minnen zult,
   Is weinig lang van duur.

5. De slager, die het kalfje kocht,

Komt zondag weêr, en dan
Kookt moeder lekkre kalversoep
En gij, gij smult er van.

De gravin de Montsabrin.

Het was een zeer koude winteravond; de wind joeg de sneeuw met dichte vlokken door de lanen van het kasteel Montsabrin en deed nu en dan zware hagelkorrels tegen de vensters kletteren, als wilde hij de bewoners, welke zich bij het warme haardvuur ophielden, aan de snijdende koude daar buiten herinneren.

In de groote zaal des kasteels bevonden zich twee personen, wier grijze haren aan een hoogen ouderdom deden denken. De eene, de gravin de Montsabrin, was een dame op wier gelaat de adel harer ziel stond afgeteekend; de ander een priester, dien men op den eersten aanblik als een vriendelijk en goedhartig man leerde kennen. Hij was de pastoor van het dorp en gekomen, om even als altijd, het medelijden der gravin ten gunste van zijne arme parochianen op te wekken.

Terwijl wij binnentreden, zijn zij in een druk gesprek:

‘Gij zult haar gaan bezoeken, mijnheer pastoor,’ sprak de gravin, ‘en haar een dubbele aalmoes schenken, niet waar? Geet haar vooral een goeden voorraad hout, want hoor, hoe de wind loeit. Mijn God! wat moeten die arme menschen lijden!’

‘Ik zal naar Magdalena gaan, mevrouw, maar zou het niet beter zijn zoo gij een ruimere gift toestondt aan den armen Bernard, die voor een geheel huisgezin heeft te zorgen? Magdalena behoeft slechts in haar eigen onderhoud te voorzien.’

‘Zorg voor beiden, mijnheer, en vergeet vooral Magdalena niet......’

‘lk heb meermalen nagedacht, mevrouw, over de bijzondere voorliefde, die gij voor die arme vrouw aan den dag legt, en hadde mij de bescheidenheid dit niet verboden, ik zou u reeds naar de oorzaak daarvan gevraagd hebben... Dat ik thans aldus durf spreken, is wijl de voorzichtigheid mij daartoe dwingt, want de lijst uwer giften is bijna uitgeput.’

‘Heb daarvoor geen zorg; ik verwacht binnen weinige dagen eene aanzienlijke som gelds, dan zullen wij een nieuw lijstje schrijven. Evenwel wil ik u thans niet langer verzwijgen, waarom Magdalena een grooter recht op mijn medelijden heeft; dat ik u dit tot heden verborg was alleen uit schaamte......’

‘Uit schaamte?’

‘Ja, mijnheer, omdat ik u dan tevens van mij zelven moet spreken, en eene gebeurtenis verhalen uit mijne jeugd, die mij reeds langer dan vijftig jaar deed blozen, wanneer ik er aan dacht.’

‘Maar, mevrouw, waarom thans over eene dwaling uit uwe jeugd gesproken, die God u zeker lang heeft vergeven?’

‘Omdat gij mijn vertrouwen hebt gewonnen en door hetgeen ik u ga verhalen, misschien nog welwillender zult zijn ten opzichte van de arme Magdalena, die in mijne afdwaling heeft gedeeld maar niet in den zegen, dien God over mij heeft afgezonden. Gelief daarom naar mijn verhaal te luisteren.’

‘Magdalena woonde even als ik in hare jeugd te Parijs; hare ouders behoorden als de mijne tot den gewonen burgerstand......’

‘Hoe, mevrouw,’ onderbrak haar de priester, ‘zijt gij dan niet van adellijke geboorte?’

‘Neen, mijn vader was een ambtenaar in een der ministeriën; zijn inkomen was wel niet onaanzienlijk, maar toch gering te noemen met het oog op het groote huisgezin, dat hij moest onderhouden. Ik had zes broeders: hunne opvoeding zoowel als de mijne ging mijn vader zeer ter harte en zijn grootste verdriet was, dat hij er

niet meer aan besteden kon. Toen wij de school hadden verlaten, zocht hij voor mijne broeders eene plaats op verschillende kantoren, en ik moest mijne moeder in de huishouding bijstaan.

‘Ik had reeds veel liefde voor de muziek en de letterkunde en deze nam nog toe, toen ik in nauwere aanraking kwam met Magdalena, met wie ik reeds op de school vriendschap had aangeknoopt. Haar vader was een muziekmeester, die, zonder fortuin, zijne eenige dochter niets kon nalaten dan zijne kunst. Ongelukkig bezat hij met de godsdienstige grondbeginselen mijns vaders, en terwijl deze nooit verzuimde ons bij alles het oog op God te doen richten, was Magdalena's vader te vreden als zij slechts groote vorderingen maakte in de kunst, die hij lief had. Wel is waar verzuimde hij niet zijne godsdienstige verplichtingen te vervullen, doch leefde, zoodra hij de kerkdeuren achter den rug had, geheel in en voor de wereld en dacht zelden anders aan God, dan wanneer hij weder in de kerk nederknielde.

‘Tot mijne groote vreugde veroorloofde mijn vader mij nu en dan eenige oogenblikken bij Magdalena door te brengen; hij begreep dat dit voor mijne studiën zeer nuttig wezen zou en maakte niet het minste bezwaar, wijl hij Magdalena's vader niet anders dan als een achtenswaardig mensch kende. Die uren waren voor mij oogenblikken van een wezenlijk geluk; geheel en al verslonden in de edele toonkunst en in de kunstwerken onzer dichters, vergat ik geheel de wereld en dacht ik menigmaal niet aan het uur waarop ik naar huis moest weêrkeeren. Ik moest dan van mijne moeder menige berisping hooren, en zelfs dreigde zij dikwijls mij te verbieden mijne vriendin te bezoeken, doch dan kwam mijn vader tusschenbeide, en wist hij moeder te vreden te stellen, door haar er aan te herinneren, dat dit het eenige vermaak was hetwelk hij mij kon bezorgen, en het daarboven een zeer onschuldig vermaak en leerzaam tevens was.

‘Toen ik mijn 18^{e} jaar had bereikt was ik, zonder dat ik het vermoedde, eene beroemde zangeres geworden, en ook Magdalena had in vele parijsche kringen eene schitterenden naam bekomen. Het was namelijk sinds langen tijd gewoonte geworden, dat ik een schoon lied of vers voordroeg, wanneer mijn vader bezoek ontving; dit geschiedde herhaalde malen niet alleen uit vriendschap, maar ook wanneer de zaken mijns vaders dit noodzakelijk maakten. Vooral des zondags kwamen onderscheidene heeren mijns vaders raad inwinnen; zij stelden dien op hoogen prijs, omdat hij als een zeer kundig ambtenaar bekend stond. Nauwelijks waren de gesprekken geëindigd, of mijn vader, die gaarne op zijne dochter en hare kunst roemde, ontbood mij en verzocht mij een aria op de piano voor te dragen. Aanvankelijk geraakte ik bij zoodanig aanzoek in verlegenheid, doch weldra verloor ik alle schroomvalligheid en deed de trotschheid mij naar het oogenblik verlangen, waarop ik mijne schoone stem zou kunnen doen bewonderen.

‘Hetzelfde had plaats met Magdalena; doch zij kwam minder onschuldig in het gevaar; zij werd er door haren vader als het ware aan overgeleverd. Hij had haar opgevoed voor het tooneel en snakte naar het oogenblik, waarop zij de wierookwalmen der wufte Parijzenaars zou inademen. In afwachting deed hij haar optreden in partikuliere gezelschappen, en Magdalena stond op 18 jarigen leeftijd reeds bekend als eene voortreffelijke salonzangeres.

‘Het scheen dat Magdalena zich schaamde over de wijze, waarop zij in de wereld optrad; althans zij sprak er mij geen woord over en bezigde, wanneer ik haar niet had te huis gevonden, allerlei verontschuldigingen, die ik bij eenig nadenken, als loutere uitvluchten had moeten beschouwen. Doch weldra sloeg het oogenblik,

waarop ik met de geheele waarheid zou bekend worden en ik zelf als salonzangeres zou optreden.'

De gravin zweeg, want de pastoor wierp een verbaasden blik op haar.

'Ik wist het wel,' vervolgde zij, 'dat mijn verhaal u zou doen ontstellen. Wie zou ook in de gravin de Montsabrin een salonzangeres zoeken? hadde de Hemel mij niet bewaard, dan zou ik zelfs even als Magdalena eene tooneelspeelster, maar dan waarschijnlijk niet de gravin de Montsabrin geworden zijn.

'Op zekeren avond keerde mijn vader door eene koorts overvallen huiswaarts; hij legde zich te bed in de hoop van den volgenden morgen weêr als altijd zich aan zijne bezigheden te kunnen overgeven. Doch de tegenspoed had ons huis bezocht met het voornemen er zich voor langen tijd te vestigen. Mijn vader stond niet meer van zijn ziekbed op; gedurende zeventien maanden werd hij door eene geheimzinnige ziekte uitgeteerd.

'Wat moesten wij in dien tijd beginnen? Van mijne broeders bleven er nog slechts drie in het leven, de andere werden door eene besmettelijke ziekte weggesleept; de overgeblevenen verdienden nog weinig en hadden behoeften, die natuurlijk met den dag toenamen. Mijne moeder en ik werkten dag en nacht om het klimmend gebrek te bestrijden en in de kosten te voorzien, die de ziekte mijns vaders veroorzaakte. Doch wat vermochten wij, bij dien stand van zaken? Wij putten ons schier uit, en de nood bleef toenemen.

'Zoodra Magdalena het kommervolle van onzen toestand begon te begrijpen, bood zij mij herhaalde malen hare spaarpenningen aan, die ik dankbaar aannam en aan mijne moeder overgaf, zonder haar de bron te noemen, waaruit zij waren voortgekomen. De goede vrouw dacht dat ik het geld met de naald had verdiend. Doch voortdurend konden wij niet op Magdalena blijven steunen, want wel werden hare muziekale voordrachten ruimschoots betaald, doch hare levenswijze maakte groote uitgaven noodzakelijk en zij kon mij dus niet zooveel geven als zij, naar de ingevingen van haar goed hart, wel gewild had.

'Op zekeren dag stelde zij mij voor, even als zij, als zangeres op te treden; ik trad verschrikt terug, want instinctmatig gevoelde ik het vernederende dat aan dergelijke betrekking verbonden is. Maar weldra overwon de gedachte, dat ik het lijden mijns vaders en de zorgen mijner moeder door eigen middelen zou kunnen verzachten, dien afschrik.

'Eene groote vrees echter beklemde mij: zou mijne moeder hare toestemming geven? voor den zieke zou men het kunnen verzwijgen, hij lag aan zijne sponde vastgeklonken. Tot mijne groote vreugde vond ik niet den tegenstand, dien ik verwacht had. Mijne moeder was eene zeer eenvoudige vrouw, uit het volk voortgekomen; zij kon niet begrijpen dat er eenig gevaar in bestond als zangeres op te treden, en meende zelfs dat ik verplicht was van de talenten, die mijn vader in mij ontwikkeld had ten zijnen dienste gebruik te maken. De kleederen, die ik behoefde, zouden uitgaven veroorzaakt hebben, die onze krachten te boven gingen, doch daarin voorzag Magdalena, zij leende mij alles wat ik noodig had.

'En zoo trad ik op in de zalen der rijken, glinsterend van goud en kostbaarheden. Mijne stem werkte betooverend, mijn gezang sleepte ieder mede, en de avonden waren voorbijgesneld, als ik ze nauwelijks begonnen meende. Handen vol gelds bracht ik in het ouderlijk huis en daarmede welvaart en verlichting van zorgen; maar niet van lijden, want de ziekte mijns vaders verergerde van dag tot dag.

‘Maar ook mijn toestand werd met den dag gevaarlijker, want de wereld was mij zoo bekoorlijk geworden, dat ik haar niet meer bezocht ter wille van mijn vader, maar om haar genot en hare wellusten te smaken. Ik

vergat weldra, zoodra ik een salon was binnengetreden, mijn vader, mijne moeder, het ouderlijke huis en had alleen aandacht voor de loftuigingen en de gewoonlijk bedriegelijke toejuichingen der aanwezigen. Ten laatste begon ik naar het uur te haken, waarin ik zou optreden en had ik rust noch duur meer in de woning mijns zieken vaders.

'Meermalen verzocht mijne moeder mij te huis te blijven, doch ik luisterde niet naar haar en vertrok naar een koncert in weerwil van berispingen en vermaningen, en zoo verhard was ik ten laatste geworden, dat ik op zekeren avond vertrok, in weerwil van het bidden en smeeken mijner moeder en haren angst over den jammerlijken toestand, waarin zich mijn vader bevond.

'Helaas, ik ging, ik zong, ik werd toegejuicht en keerde huiswaarts, maar vond alle vertrekken ledig; ik sloop naar de ziekekamer; daar binnen hoorde ik niets dan geklaag en geween. Ontsteld opende ik de deur, wierp een oogslag op het bed en stond als van den donder getroffen. Ik snelde toe, weende bittere tranen, maar die konden mijn vader niet doen herleven. Hij was gestorven, omringd door vrouw en kinderen, behalve door zijne dochter die hij boven allen had bemind; deze had een publiek vermaakt met het zingen van laffe en vroolijke liederen.'

De gravin zweeg, door hare tranen overmeesterd; met hare gevouwen handen de oogen bedekkende, dacht zij eenige oogenblikken over het gebeurde in dien vreeselijken avond.

'Gij begrijpt nu reeds, mijnheer' zoo vervolgde de gravin, 'waarom Magdalena recht op mijne hulp en mijn medelijden heeft. Dat zij mij op de baan der gevaren bracht, heb ik haar nimmer als schuld aangerekend; hare opvoeding was met betrekking tot den godsdienst verwaarloosd, en zij meende mij een wezenlijke weldaad te bewijzen, toen zij mij in de salons der rijken bracht. Daarenboven hoe lang heeft zij niet uit eigen middelen in onzen nood voorzien en mij in staat gesteld onder de oogen der menschen te verschijnen!

'Zwaarder nog dan dit alles weegt evenwel bij mij de bijzondere gunst des Hemels waarin ik mij, hoewel geheel onwaardig, heb mogen verheugen, terwijl Magdalena al het vreeselijke van het lijden en der ontberingen heeft ondervonden. Reeds bij het lijk mijns vaders sprak God tot mijn hart, zoodat ik een afschuw van mij zelve kreeg; ik rukte mij de bloemen uit het haar, scheurde mijne kleederen aan stukken en beloofde den Hemel met luide stemme nimmer meer als zangeres op te treden. Genadig heeft God die belofte aangenomen en als ten teeken der vergeving, mij schier onmiddellijk met tijdelijke weldaden overladen. Mijn verdwijnen uit de salons was eenigen tijd het onderwerp van veler gesprekken; vooral was de jonge graaf de Montsabrin er ontevreden over. Hij kwam mij eenigen tijd na den dood mijns vaders bezoeken, en vroeg mij of ik na den rouwtijd weder als te voren met mijne talenten zou schitteren. Ik antwoordde met eene onvoorwaardelijke weigering, die den graaf bedroefde, maar mij zijne achting niet ontnam. Hij bleef ons bezoeken en gaf mij daardoor gelegenheid in hem een edel en braaf mensch te leeren kennen. Het gevolg daarvan kunt gij vermoeden; de rijke graaf schonk eene arme wees zijne hand en maakte haar niet alleen de gelukkigste der vrouwen, maar schonk hare moeder een zoeten ouderdom en hare broeders het uitzicht op eene schoone toekomst.

'Magdalena daarentegen ging van de salons naar het tooneel over en bracht een paar jaren lang Parijs in opschudding. Maar toen reeds daalde haar geluksster, en moest zij zich vergenoegen met in de provinciesteden op te treden. De dood haars

vaders kwam haar daarbij van allen steun berooven, en geheel alleen stond zij onbeschermd tegen verleiding en gevaren. Ik heb haar verscheidene malen in dien tijd ontmoet, maar nimmer kunnen spreken, tot ik haar ten laatste geheel uit het oog verloor en eindelijk dacht dat zij reeds overleden was.

'Eenige weken geleden zag ik haar terug; het was toen zij zich arm en verlaten in het huisje nederzette, dat door den dood van zijne bewoners beroofd was. Daar langs komende, zag ik Magdalena en herkende haar. Ik wilde haar aanspreken, doch de vrees dat dit haar misschien al te zeer treffen zou, deed mij mijn weg vervolgen, terwijl ik peinsde op welke wijze ik mij ten haren opzichte gedragen zou. Ik heb haar door uwe tusschenkomst tot heden verzorgd en zal thans met u overwegen hoe wij in haar belang het best zullen handelen.'

Wij zullen den lezer die overwegingen besparen; hij zal gemakkelijk begrijpen dat de goede gravin de voortdurende verzorgster der arme Magdalena bleef, die daardoor op haren ouden dag nog rustige uren beleefde. Doch eindigen kunnen wij niet zonder de ouders nogmaals met aandrang op het hart te drukken, dat zij over hunne kinderen, vooral als zij den gevaarlijksten leeftijd zijn ingetreden, op het nauwkeurigst waken en hen voor de gevaren der wereld bewaren. Want van hen, die op den weg der verleiding worden geslingerd, treft grooter deel het lot van Magdalena dan dat van de gravin de Montsabrin.

Grootvaders tijd.
(Slot.)

Ziet hier de kleinsten van zeven of acht jaren: ze leeren de letteren en eten per jaar en uit verveling, elk een paar dozijn spelboekjes *Kruisken A.B.C.* op - tot groot voordeel van den meester. Dat is voedsel des geestes! Dan volgen die grooteren daar, de lezers van den kleinen en grooten *Catechismus*, het *Cabinet, Halve* en *Heele Geschriften*, en eindelijk treden de jonge politiekers en archeologen voor ons op - want deze leeren de oude gazette, de notariëele en scabinale brieven der vorige eeuw lezen. Zij zullen eens *les hommes graves* zijn, de opzoekers van keukenrekeningen en onleesbare grafschriften.

Och, er is geen ziel in dat onderwijs; het is een strafpeloton, waar de ouders, tegen 8 à 10 gulden 's jaars, hunne kinderen plaatsen om er van ontlast te zijn. Het lichaam wordt in die school gekrenkt, de geest versmacht. Het ontkiemende koren heeft den zonneglans tot ontwikkeling noodig; de zelfontwikkeling des kinds moet door hart en hoofd des onderwijzers voorgelicht en geleid - maar niet door den Pruisischen stok, al herinnerde hij dan ook dien van Frederik den Groote, gedrild worden.

Verwondert het u nog, dat het volk op later leeftijd, de afdoendste bewijsredenen vond in.... straatsteenen?

Nu denken de vroolijke knapen niet meer om dien dwingeland van een' meester. Ze genieten, onder het toezicht der ouders, de koele avondlucht en betreuren dat de speeltijd inkrimpt; want ziet, ginds, voor de heiligen-beelden, op de hoeken der straten pinken reeds de olielichten, terwijl het lichtje, volgens Ordonnancie, eveneens pinken moet dáár, aan den houten gevel van den stads- of 's lands ambtenaar; ook in de hooge poort van het oude klooster, of onder de sombere gewelven der kerkdeur, waar het fantastisch verlicht kruisbeeld geplaatst is.

Ook de wijn- of biertapper is verplicht zijn uithangbord te verlichten.

En toch, wat zijn ze nog somber en diefachtig, die straten - waarin de kindskinderen zoo gaarne zullen ronddrentelen en die dan door honderde gaz-zonnen zullen verlicht zijn, alsof de dag te kort is voor de menschelijke werkdadigheid; alsof men den dag tot in het midden van den nacht wil verlengen.

Och, indien onze grootvaders, met hunne breede schootvesten, korte broeken, snuifscheppers en staartpruiken nog eens eene wandeling op ons wereldje mochten doen, zij zouden, tijdens den slaap van honderd jaren, dat wereldje al wonderlijk betooverd zien!

Gegroet, James Watt, kind des volks, dat niets te uwer beschikking had dan een vluchtigen damp, en niettemin de wereld herschiept, de menschelijke gedachten breedere horizons gaaft, de streving sterker en machtiger maakte, de vijf werelddeelen als het ware tot één versmolt!

't Is mij altijd lief te denken, dat tusschen de arme drommels, die ik in dat mierennest, 't welk men arme klasse noemt, zie wemelen, wellicht een nieuwe James Watt omdoolt, die heden vergeten, morgen in het volle daglicht zal schitteren en de wereld, zoo in- als uitwendig nogmaals een nieuw aanzien geven zal.

Alvorens binnen te treden, zullen wij eerst nog een indrukwekkend tooneel bijwonen.

Eensklaps verspreidt zich, op het einde der straat, een roode gloed, waarin zich zwarte gestalten afteekenen; een grauwroode damp walmt tusschen de verlichte gevels naar boven.

Dat tooneel nadert langzaam, zonder gerucht: de inwoners weten wat het beteekent, er is ook plotseling eene doodsche stilte onder hen ontstaan; de kinderen schuilen op den dorpel; de ouders ontblooten zich het hoofd, en allen, vrouwen en kinderen, buigen het eerbiedig: - 't is eene jonge doode welke ten grave gedragen wordt.

Vierentwintig brandende, blakende fakkels worden door vierentwintig personen gedragen; dat getal vierentwintig toont aan, dat de aflijvige van adelijken bloede is. Teldet gij er achttien, 't zou iemand uit den koopmansstand, twaalf uit de burgerij, zes - dan zou het slechts een' werkman zijn, dien men uitlicht.

Vier cellebroeders dragen de kist, met een wit baarkleed bedekt, op hetwelk een breed rood kruis: - nog een teeken dat de doode eene ongehuwde jonkvrouw is, want ware zij niet van adel, het kruis zou wit even als het kleed zijn. Verschil van stand tot zelfs in den dood!

Achter de doodkist treedt de man met de roede - het zinnebeeld der rechtvaardigheid, welke allen treft, arm en rijk, wroeter en adellijke. Daarna komt de familie; eindelijk komen de kennissen en vrienden, niet achteloos koutend, lachend, fluisterend, zooals men later in de XIXe eeuw doen zal; maar stil, zwijgend en ingetogen.....

De kathedraal van Antwerpen is, bij dage, gewis een heerlijke, een prachtige tempel; maar hoe grootsch, hoe indrukwekkend wordt ze, als de schemering gevallen is en het mysterieuse waslicht, hier de zuiver gothische vormen der bogen verheldert; ginds, door de schaduwen, die vormen wonderlijk breekt en er nieuwe doet ontstaan; als de vijf rijen kolommen, onmeetlijke ‘stammen van dat steenen woud’ schijnen te zijn, zegt Motley, ‘die zich tot op eene duizelige hoogte verheffen en wier zich in elkaêr slingerende takken, een ondoordringbaar gewelf vormen.’

't Is indrukwekkend als de beelden, door de fantastische schaduwen,

in hunne nissen schijnen te leven en te bidden, als kortom het geheel de ziel met eene innige aandoening vervult.

Somber, traag en slepend galmt nu het orgel: om de witte lijkbaar brandt het waslicht en klinkt de lijkzang der in witte kleedsels gehulde priesterschaar; de wierookwalm dwarrelt opwaarts - en al de aanwezigen knielen rondom de doode, welke later, of wel hier onder den blauwen met wapens bebeitelden zerk, of wel ginds in den geopenden grafkelder, of wel buiten op het kerkhof in den koelen schoot der aarde zal worden gelegd.

Nu, in de XVIIIe eeuw, zijn de rustplaatsen der dooden nog in het midden der steden; de weldoende *hygiène publique* zal ze - in onze dagen verbannen, en ook, in het dansende schitterleven, dat *wij* voeren, worden wij niet gaarne in onze tooverbeelden, door die vervelende en akelige herinnering aan sterven en vergaan, gestoord.....

Doch laat ons binnentreden: de lucht betrekt; er vallen groote, malsche regendroppels.

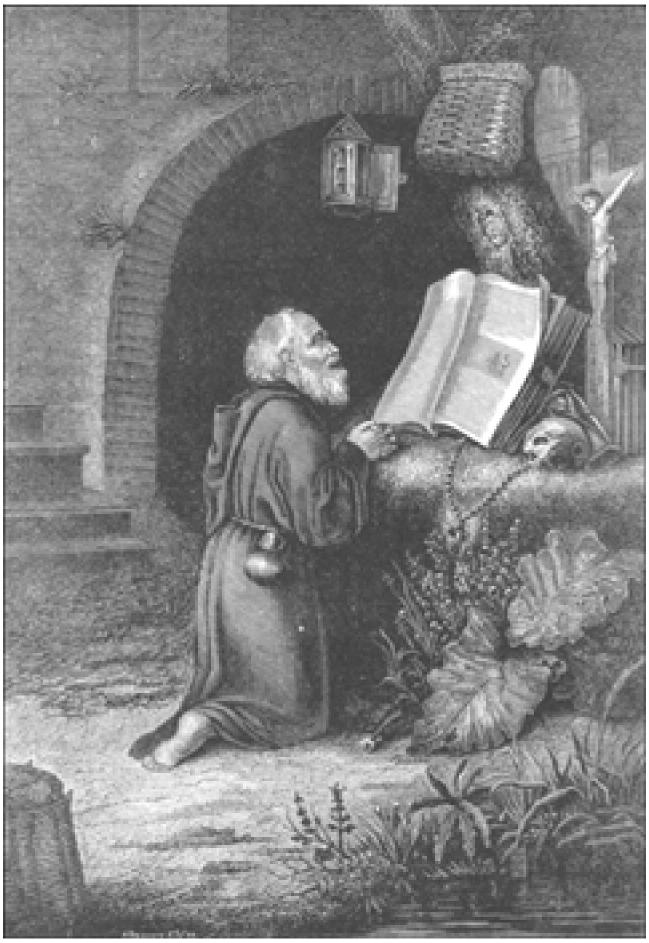

DE KLUIZENAAR.

De Hemel zij gedankt, daar is juist een buurman, met eenen regenscherm; doch de ongelukkige houdt hem zorgvuldig in de hoos, en deze daarenboven nog onder de slippen van zijn kleed verborgen - want hij heeft zes of zeven kroonen gekost, die regenscherm!

Het is dan ook een kostbaar meubel, dat men maar ééns in zijn leven aankoopt; zelfs hoopt men het nog als een aandenken, na zijnen dood, in de familie te doen overgaan. Waarlijk, die regenscherm is een familie-monument, steviger gebouwd dan die, welke men nu in brons en marmer opricht!

Eindelijk besluit mijn buurman gebruik van zijnen schat te maken.

Als ware het een juweel, wordt de parapluie uit de hooze getrokken; - nu gaat ze open! Lieve Hemel, 't is alsof men een onmeetlijk zeildoek over de straat gespannen heeft.

Gansch eene familie, gelijk een hen hare jongskens onder hare vleugelen bergt, kan onder dat huisdak zich verschuilen. Solied, dat is ze - en zij weegt droog niet minder dan tien pond. Als de regenscherm zal doorweekt zijn, zal men een paar knechts noodig hebben, die zich zullen afsloven, om dat gevaarte in de lucht opgespannen te houden.

IN DE HUT DER ARMEN.

Wat verschil!

Toen een mijner vrienden onlangs van Parijs kwam, kocht hij er een regenscherm, dien hij als een waaier opvouwde en in den zak stak. 't Is waar ook, hij beschermde enkel den hoed, en zes heerlijke waterstralen gaven hem het aanzien van een wandelend omgekeerd fonteinbekken.....

De kluizenaar.

Onze lezers zien in bijgaande gravure eene kluis voorgesteld naar eene schilderij van den beroemden nederlandschen schilder, Gerard Dow, dien de lezers van den eersten jaargang kennen. De kluis of eremitage bevindt zich op een heuvel en is een klein steenen gebouw, eene soort van kapel. Dicht voor den boogvormigen ingang van dit eenzaam verblijf, waarover een oude lantaarn hangt, is een verhooging van den grond. Daarbij bevindt zich de voet van een heerlijken eik, wiens takken en bladeren als een gewelf het verblijf van den Eremiet beschutten en het geheel eene eigenaardige bekoorlijkheid bijzetten. De kleine heuvel bij de cel van den woudbroeder is een soort altaar. Naast den eikenstam staat een groot houten kruis, dat nog al sierlijk is. Daartegen staan verscheidene oude boeken. Aan den voet van het houten beeld des Heilands ligt een zandlooper en een doodshoofd. Tegen den boomstam is een zeer groot boek, waarvoor de kluisbewoner met gevouwen hand knielend in gebed verzonken is. Naast hem ligt een rozenkrans. Hij schijnt een zeventigjarige grijsaard te zijn. Zijn schedel is slechts met eenige haarspieren bedekt. Een sneeuwwitte baard versiert zijn eerwaardig gelaat. Hij draagt een ruwe pij en is barrevoets. Aan zijn gordel hangt een waterflesch en aan het gewelf een gevlochten broodkorf.

In de hut der arme.

De aanminnige schilderij, waarvan nevenstaande gravure eene afbeelding aanbiedt, is een der eerste vruchten van het penseel des engelschen schilders Gibson. Zij hing in 't nieuwe museum te Salford toen prins Albert in 1857 deze stad bezocht, en wekte zoozeer de bewondering van den vorstelijken bezoeker, dat hij den generaal Grey gelastte, om den jeugdigen schilder aan hem voor te stellen en dezen een aanzienlijke som als eere-loon voor zijn kunststuk deed toekomen. De prins-gemaal nam de schilderij met zich en plaatste haar in eene der zalen van het koninklijk paleis, waar zij thans nog aan de jeugdige leden der koninklijke familie tot leering strekt en hun een voorbeeld aanbiedt, dat zij in hunnen stand slechts zelden aanschouwen, een voorbeeld van 't verrichten der huiselijke plichten in de hut der armen.

Arm en nederig is het hutje, maar toch het weinige huisraad, dat er zich bevindt, ziet ons zoo vertrouwelijk aan en de tevreden, geheel in hare bezigheden verslonden blik der jeugdige vrouw zegt het duidelijk, dat, wie er in dat hutje woont gelukkig kan zijn en dat zij die gelukkige is. Welk een hemelsche glans spreidt het vergenoegde gelaat over den nederigsten arbeid! 't Is een goed werk, dat de lieve huismoeder verricht en zij moet zich spoeden, want snel gaat de tijd onder den arbeid voorbij en, als 't middag is, keert ook haar man van zijn werk huiswaarts en dan.... Wat, zoo hij haar eens verrastte vóór het eten klaar was, dat zij thans met zooveel ijver bereidt! Ze kan niet opzien zelfs, zoo druk heeft ze 't en er is nog meer in 't huishouden te doen. Achter op haar stoel hangt het kleedje der kleine; er is een naad in losgegaan, dat scheurtje moet worden hersteld want netjes moet haar dochtertje zijn, netjes, ofschoon zij arm is, gelijk hare moeder, met eenvoudige, zindelijke kleederen en net gebonden haren. Welke zorg en zindelijkheid zouden wij bespeuren, indien wij in dat slaapvertrek rechts een blik konden werpen; doch niet geheel ontwikkeld teekent de kunstenaar de bloem, wier schoon ons verrukt; uit het gunstige, tevredene,

vertrouwelijke wezen der jeugdige huisvrouw laat het penseel des schilders ons het overige gemakkelijk raden.

Schuimloopers.
Door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Vervolg.)

'Morgen wil ik gaarne de proef nemen of hun stelsel kan worden aangenomen,' lachte Duranteau; 'doch van daag wil ik het nog maar eens wagen wat later te eten.'

'De tafel is gedekt; de meid gaat opscheppen,' zei mevrouw.

'Mijnheer en mevrouw Dolsburg, die zooals ik reeds gezegd heb, ons binnen een paar dagen komen bezoeken, hebben, naar hun zeggen, aan dat saniteitsstelsel, hunne krachtige gezondheid te danken,' mompelde Schorbein voor het venster.

'Ik neem toch niet aan, oom, dat in mijne plaats, mijnheer en mevrouw Dolsburg, zonder iets te gebruiken, naar bed gingen', merkte de luitenant half spottend aan; 'laat, zeer laat eten kan ongezond zijn, maar in het geheel niet eten, keur ik toch nog minder goed; wat zegt gij, dokter?'

'Ik ben al te zeer belanghebbende partij om niet te zeggen, dat ik uwe meening goedkeur.'

Het begint intusschen donker te worden; het licht wordt ontstoken en weldra, tot mijn groot genoegen, zitten wij aan tafel.

Mijnheer en mevrouw, die beweerden reeds lang gesoupeerd te hebben, hielden ons gezelschap doch aten niet mede.

Duranteau was een uitmuntend eter; hij dineerde, naar hij zeide altijd tegen den avond, en was in zijn leven daarvan des nachts niet ziek geweest. Daarbij had hij, even als de andere officieren van zijn regement, de gewoonte een stevig glas bij het eten te drinken, en het tot laat in den avond gerekt diner te sluiten met koffie en cognac.

Hij belde en reikte aan de binnenkomende meid de ledige flesch over, er bij voegende:

'Kom, meisje, haal eene andere flesch; of drinkt gij liever een ander soort van wijn?' vroeg hij zich tot mij richtend.

'Verplicht.'

Ik zag ter sluik naar Schorbein en bemerkte, dat hij een oog knipte tegen zijne zuster.

Deed hij dit om haar opmerkzaam te maken op de groote vrijpostigheid van den jongen luitenant?

'Waarom eten oom en tante niet een stukje meê? het is nog zoo lang eer de nacht om is,' zei Duranteau.

Beiden bedankten; en toch zag ik dat Schorbein vooral, wien het water uit den mond liep, toch wel trek had.

'Dan zal ik u een glas bordeaux inschenken,' zei ik de flesch vattend.

'Voor geen geld ter wereld,' antwoordden mijnheer en mevrouw, terwijl elk zijn wijnglas het onderst boven keerde.

'Schenk mijn glas dan nog maar eens vol, dokter,' zei de luitenant.

'Mijnheer en mevrouw Dolsburg, die hier komen logeeren..... wanneer worden zij verwacht?' vroeg Schorbein.

'Morgen of overmorgen avond,' antwoordde zijne zuster.

'Mijnheer en mevrouw Dolsburg drinken nooit dan een kopje thee,' vervolgde hij.

‘Thee is geen drank,’ zei de luitenant en belde om eene derde flesch.

Ik zag dat Schorbein diep zuchtte, en dat zijne zuster, het oog op haren vrijpostigen neef gericht houdend, hem nog dieper achterna zuchtte.

Na het eten vroeg Duranteau koffie en riep de meid achterna, dat zij de cognac zou meêbrengen. Hij stak een sigaar aan en begon duchtig te rooken.

Hoeveel glaasjes cognac, waarin hij groote brokken suiker liet smelten, hij bij zijn sigaar uitdronk, weet ik niet, maar het kwam mij voor dat, zoo dikwijls hij inschonk, Schorbein al wederom een oog knipte tegen zijne zuster, en dat deze een zucht gaf, telkens wanneer de luitenant met de lange, zilveren tang gewapend, weêr een suikerbrok in zijn cognac liet vallen.

Schorbein nam weldra afscheid van ons, dewijl hij gewoon was zeer vroeg te gaan slapen; ook mevrouw Kurmeijer kwam ons vragen, of wij het niet kwalijk zouden nemen, indien zij ons goeden nacht wenschte; zij was zoo vermoeid en afgemat van het hoesten, dat zij het waarlijk niet langer meer kon uithouden.

‘Neen, men mag elkander niet hinderen, tante, goeden nacht!’ zei de luitenant; en toen zij uit de kamer was, voegde hij er bij: ‘zonderlinge menschen!’

‘Uw oom, met wien ik ruim een jaar geleden kennis maakte, kwam mij toen geheel anders voor.’

‘Dat is een karaktertrek van oom Schorbein.’

‘Nooit heb ik in mijn huis iemand aangetroffen, die zoo oneindig veel te vertellen had dan uw oom.....’

‘Hier is het juist het tegenovergestelde; bij vreemden, waar hij zoo onverdraaglijk veel weet te praten, is hij ook een onverzadelijk eter.’

‘Dezen avond eet hij niet, omdat hij onpasselijk is.’

‘Neen, hij lijdt honger uit berekening.’

‘Uit berekening?’

‘Omdat hij denkt op die wijze zijne gasten matig te maken; doch ik voor mij heb er te meer om gegeten.’

‘Kom!’

‘Zoo is mijn oom, hij is met honger naar zijne slaapkamer gegaan; zijne onpasselijkheid en ook die van tante zijn voorwendsels, welke enkel moeten dienen om ons beiden spoedig weg te krijgen.... ook het bezoek van mijnheer en mevrouw Dolsburg is een tweede uitvindsel om ons aan te zetten niet lang te blijven.’

‘Kom!’

‘De drijfveer van al zijne handelingen is een diep egoïsme. Of de wereld vierkant of rond is, of ze draait of stilstaat of wel morgen tegen eene of andere ster wordt verbrijzeld, kan hem eigenlijk weinig schelen, indien het hem maar goed gaat. Om de belangen van anderen bekommert hij zich nooit, tenzij hij zelf daar iets bij heeft te winnen of te verliezen.’

‘Is uwe beoordeeling niet te streng?’

‘Neen, ik zal er nog bijvoegen dat hij nog een ander gebrek heeft, dat het noodzakelijk gevolg is van zijn voorbeeldeloos egoïsmus, en dat gebrek, waarvan gij reeds het bewijs moet hebben, is eene hooge zuinigheid of liever eene ongelooflijke gierigheid..... mijne tante is het evenbeeld van haar broeder.’

‘Morgen verlaat ik zijn huis.’

‘Neen, blijf liever nog een dag of wat hier; ik voor mij ga voor de acht dagen op zijn minst niet heen, al ware het dan enkel....’

‘Ik zou den man niet plagen.’

‘Neen, ik blijf ten minste acht dagen hier, al ware het dan enkel om hem de ooren van het hoofd te eten en zijn wijnkelder half ledig te drinken.’

‘Toch ben ik van gevoelen, dat gij oom en tante al te streng beoordeelt.’

‘Niet streng genoeg; ik verdraag geen egoïst, geen gierigaard, hij moge dan tienmaal mijn oom wezen.’

‘Anders brave menschen.’

‘Ja, maar zonder verstand.’

Ik wilde den luitenant niet volkomen gelijk geven; in mijn hart dacht ik dat hij zijn oom en tante juist beoordeelde zoo als ik, toen ik, den dag dat zij mij een bezoek brachten, de hoofdtrekken van hun karakter in mijn dagboek aanteekende.

‘Willen wij nu gaan slapen? het is reeds laat geworden.’

‘Indien gij verkiest.’

‘Goeden nacht, luitenant.’

‘Tot morgen.’

‘Neen, ik wilde afscheid van u nemen, dewijl ik morgen vroeg wil vertrekken, en wij misschien de gelegenheid niet meer zullen hebben elkander te zien.’

‘Volstrekt niet.’

‘Neen, ik wil niemand tot last dienen; indien ik alles hadde geweten wat ik nu weet, had ik nooit de reis ondernomen.’

‘Ik voor mij ben nergens liever, dan bij oom en tante, juist omdat ik overtuigd ben dat zij, die zelven zoo gaarne bij anderen met de knieën onder de tafel zitten, het er steeds op aanleggen, om de vrienden van hun huis te keeren.’

‘Het zou mij beschamen en vernederen, indien ik kon veronderstellen dat mijne tegenwoordigheid bij vrienden niet aangenaam ware, en vooral dat ik voor de waarde van een halven cent van hen zoude gebruiken, wat mij niet van harte was gegund.’

‘Zoo fijngevoelig ben ik niet, wanneer ik overtuigd ben met egoïsten en schuimloopers te doen te hebben; neen, ik zou mij een ongeluk eten en drinken om hun den duivel in het hart te jagen.’

‘Neen, ik heb bepaald besloten morgen vroeg te vertrekken; die mijnheer en mevrouw Dolsburg mochten eens een dag vroeger aankomen.... neen, dat ware al te veel last en kommer voor uwen oom en tante.’

‘Dolsburg is een voorwendsel om ons spoedig aan de deur te zetten,’

‘Nu, goeden nacht.’

‘Tot morgen.’

Ik had eene zindelijke, schoon gemeubeleerde, doch kleine slaapkamer.

Ten einde gedurende den nacht gestadig versche lucht in het vertrek te hebben, had ik de deur wijd opengezet.

Alles was weldra doodstil in het huis van mijnheer Schorbein, niets hoorde ik, dan in de aangrenzende kamer het luid geronk van den luitenant.

Dat eentonig, vervelend geluid hield mij wakker; de torenklok sloeg twaalf ure en nog had ik geen oog geslapen.

Maar wat hoor ik daar op eene der kamers langs de achterzijde van het huis voor een aanhoudend gepraat?

Ik sta op en ga mijne deur sluiten, om het steeds toenemend zagen van den luitenant en ook dat dommelend gepraat in de achterkamer niet meer te hooren.

Juist nu ik de deur wil toetrekken, meen ik de stem te hooren van mevrouw Kurmeijer en daarna die van mijnheer Schorbein, die zich tegenover mijne kamer bevinden in een vertrek, waarvan de deur met eene spleet openstond.

Men spreekt tamelijk luid; mevrouw is ook zoo hardhoorig!

Laat mij eens even luisteren:

SCHORBEIN. Indien ik zoo de week moet doorbrengen, word ik nog doodelijk ziek.

MEVROUW. Ook ik zou het niet lang uithouden.

SCHORBEIN. Wie had toch kunnen denken dat die dokter met zijne stijve tronie zijn woord zou houden?

MEVROUW. Waarom drongt gij in uwe brieven ook op zijn bezoek aan?

SCHORBEIN. Had hij mij niet verzekerd, dat hij zelden of nooit op reis gaat? Wie zou ook denken dat hij mijne uitnoodiging zoo maar in eens zoude aannemen?

MEVROUW. Dat is eene les voor later; wees op een ander tijd maar wat voorzichtiger.

SCHORBEIN. Zonder u had ik den dokter, die toch maar een stijf, vervelend mensch mag heeten, zachtjes naar een hôtel laten afzakken; in een hôtel is men toch altijd meer op zijn gemak, dan bij vrienden.

MEVROUW. Ik deed het welstaanshalve; in zijne plaats ware ik ook in een hôtel gaan vernachten, alles is daar doelmatig ingericht tot het ontvangen van vreemdelingen.

SCHORBEIN. Kan een geneesheer wel langer dan een paar dagen van huis?

MEVROUW. Volgens zijn zeggen, kan hij zelfs geen oogenblik van huis.

SCHORBEIN. In het belang der zieken moest een dokter nooit afwezig zijn.

MEVROUW. Daarom valt het te denken dat hij morgen heen gaat; de dokter mag een zeer braaf man wezen, maar toch hoop ik dat hij morgen maar op mag trommelen..... doch laat ons van tijd tot tijd, om zijn vertrek te bespoedigen, nog al eens herhalen, dat wij andere vrienden verwachten.

SCHORBEIN. Wat brengt dat alles toch een wanorde in huis! Alles is van zijne plaats; alles loopt verkeerd; ik heb mij dezen namiddag en dezen avond meer verveeld, dan ik zwaar weeg..... en dan die ongeluksvogel van een Richard; waarom blijft hij niet te huis in zijn garnizoen? of weet hij anders geen raad om zijn tractement op te krijgen? Moet, hij nog op reis gaan? Voorheen stak ik hem nog al eens een stuiver in de hand; doch dat is uit, voor altijd uit.... ook moet hij maar zorgen dat hij weêr spoedig wegkomt naar zijn garnizoen.

MEVROUW. O, dat is nog altijd dezelfde vrijpostige jongen; zouden de huzaren in Frankrijk geen eten krijgen? Heb ik in mijn leven zoo een hongerig mensch gezien!

SCHORBEIN. Dat is een wolf, maar geen mensch.

MEVROUW. Het rundergebraad is meer dan halt verdwenen, en daarbij heeft die onfatsoenlijke neef het stuk zoo aangesneden en het met zijn mes uitgehold, dat het niet meer op de tafel kan worden gebracht.

SCHORBEIN. Of ik niet gezien heb, hoe hij het stuk midden over sneed om de slechtste deelen ter zijde te leggen.

MEVROUW. Het gehakt is op een onbeduidend stukje na verdwenen.

SCHORBEIN. Welke wolfsmagen!

MEVROUW. Van de vier schapencoteletten blijft de kleinste alleen over.

SCHORBEIN. Is dat wel mogelijk? Ja, de dokter, ofschoon hij niet zoo groot is als die wolf van een huzaar, is toch ook een flink eter, dien ik voor geen duizend gulden 's jaars aan mijne tafel hield.

MEVROUW. Er zijn drie flesschen wijn geledigd, en nog wel van dien fijnen Pouillac, waarvan er geene vier meer overblijven.... de meid heeft ze bij vergissing gehaald.

SCHORBEIN. O die meid! waar staat haar hoofd?

MEVROUW. Meer dan eene halve flesch cognac, en broodsuiker met handenvol.... er is dezen avond meer opgeraakt, dan wij voor eene heele maand noodig hebben. Welke vernieling!

Ik hoorde een diepen zucht die mij voorkwam uit de borst van Schorbein te komen; ik hoorde ook een zucht, minder zwaar doch even diep als de vorige, het was de zucht van mevrouw Kurmeijer.

Daarna hoorde ik niets meer, alles bleef stil; op de teenen ging ik naar mijn bed.

Ja, de luitenant der huzaren had het wel goed voor; en ook het portret dat ik in mijn dagboek van Schorbein en zijne zuster had gemaakt, was wel nauwkeurig naar het leven geteekend.

Toen ik weêr onder de dekens lag, maakte ik bij mij zelven nog de opmerking, of het wel wenschelijk ware, dat men alles wist wat er zoo al achter den rug wordt verhandeld.

Ik bleef nog een oogenblik naar het aanhoudend geronk van den luitenant liggen luisteren, en viel toen in slaap.

VII.
De tweede dag.

Toen ik 's morgens beneden kwam, ontmoette ik mijnheer en mevrouw in de eetkamer. Beiden vroegen of ik wel had gerust. Ik had veel trek om te antwoorden.

‘Slecht, zeer slecht geslapen, maar integendeel het gesprek tusschen u beiden dezen nacht goed afgeluisterd.... mijnheer en mevrouw, gij zijt beiden in plaats van deftige lieden, zooals ik meende, verachtelijke veinzers, valschaards, lage egoïsten, en schuimloopers.... het spijt mij een kruimel brood van u te hebben aangeraakt, en het is de eerste en ook de laatste maal, dat ik den voet zet in een huis, waar ik zoo onbeleefd ontvangen, zoo ruw werd behandeld..... Laat mij vertrekken; de grond brandt hier onder mijne voeten en boven mijn hoofd drukt er iets zoo zwaar op mij, alsof ik met een ongeluk bedreigd werd.... ik geef u de hand niet, ook roep ik u geen vaarwel toe; neen, bij al die vernedering, waarvan ik sedert gisteren hier het voorwerp was, ga ik zonder spreken de deur uit, in de vaste hoop noch u, noch uwe zuster ooit in de wereld meer te ontmoeten.’

Ja, in dergelijke, welverdiende bewoordingen had ik op mijn schaamteloozen gastheer moeten toespreken en dan heengaan.

Doch ik had een heel ander plan; ik had besloten mij aan de ontbijttafel die gereed stond, niet neder te zetten, en onder voorwendsel dat mijn tijd kort was en ik nog in den namiddag te huis verwacht werd, terstond met den spoorweg te vertrekken, en verder niet te laten blijken dat ik diep gekwetst in mijn eergevoel heen ging.

Op dit oogenblik kwam de luitenant binnen.

‘Mijnheer Duranteau, ik ga vertrekken’ sprak ik; ‘volgens mijn reisgids, blijft mij nog slechts een kwartier tijds over.’

‘Vertrekken!’ riep de luitenant gemeend; ‘vertrekken!’ riepen Schorbein en mevrouw op een toon die geheel iets anders wilde zeggen.’

‘Dezen namiddag wilde ik gaarne te huis wezen.’

Bij dat vast uitgedrukt voornemen begonnen de aangezichten van mijnheer Schorbein en mevrouw Kurmeijer eensklaps op te helderen; zoo vriendelijk had noch de een, noch de andere mij sedert mijne komst aangekeken.

(Slot volgt.)

Allerlei.

Muizen- en rattenvallen.

Velerlei middelen zijn reeds aangewend tegen deze lastige diertjes, wier ongepaste vrijheid aan menig een reden van klagen geeft. Nevenstaande figuren geven twee gemakkelijke vallen aan, die in den laatsten tijd zijn uitgedacht. De eerste (fig. 1.) is de ratten- en muizenval van den Amerkiaan Harlan die vooral daarin uitmunt dat de gevangen ratten of muizen in het water vallen en daarin spoedig verdrinken; de tweede val (fig. 2.) is van meer kunstmatigen vorm en werking. Zij bestaat uit de eigenlijke val en een bak vol water, die voor deze geplaatst wordt, om de door een slag van de val doodelijk gewonde ratten of muizen op te vangen, en voor het oog van andere ratten te verbergen. In het voorvak C is eene ronde opening die juist groot genoeg is om aan de ratten toe te laten er haren kop in te steken. Boven deze opening bevindt zich eene op- en neêrwaarts beweegbare schuif A, aan welker onderzijde twee scherpe messen B bevestigd zijn. De schuif is in verband gebracht met eene kruk D, welke op hare beurt in verbinding staat met eene rol in het bovenvlak van het raam; om deze rol is een strik gewonden wiens nederhangend eind het gewicht E draagt. Deze strik doet de schuif vallen maar ook aanstonds weêr hare vorige positie terug nemen, hetgeen op deze wijze geschiedt. Aan den rol is een schakel- of stuitrad F verbonden; de eenige tand van dit rad wordt, zoolang de val gesteld is, tegengehouden door de punt eener rechtstaande stang, welke aan haar ondereinde door eene kleine kruk en eene rol met den haak G verbonden is.

Daar de val aan alle zijden met ijzerdraad omvlochten is kan de rat of muis niet bij het lokaas komen dan door de kleine opening C; zoodra zij nu daarin haar kop gestoken heeft drukt zij den haak G naar beneden en brengt daardoor het geheele mekaniek in beweging, zoodat de schuif met de mesjes valt en de rat den kop doorboort. Maar even spoedig gaan de mesjes weêr omhoog, de tand van het schakelrad wordt door den tap H weêr opgevangen, de rat valt achterover in het water en de val staat gesteld zooals eerst.

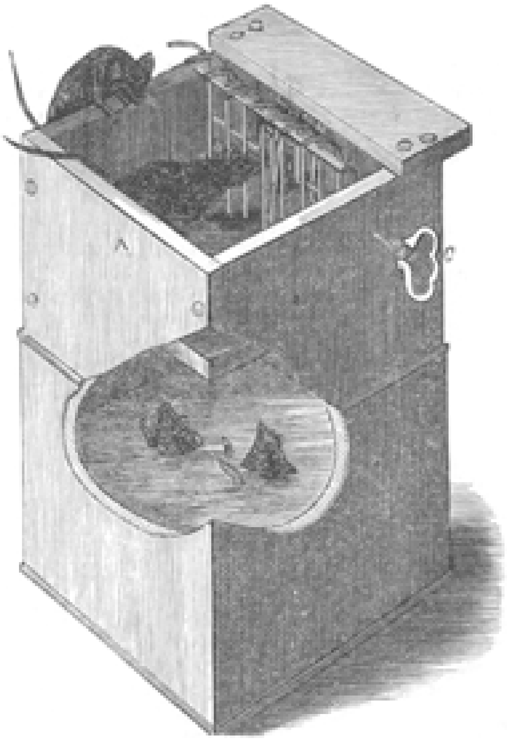

FIG. 1.

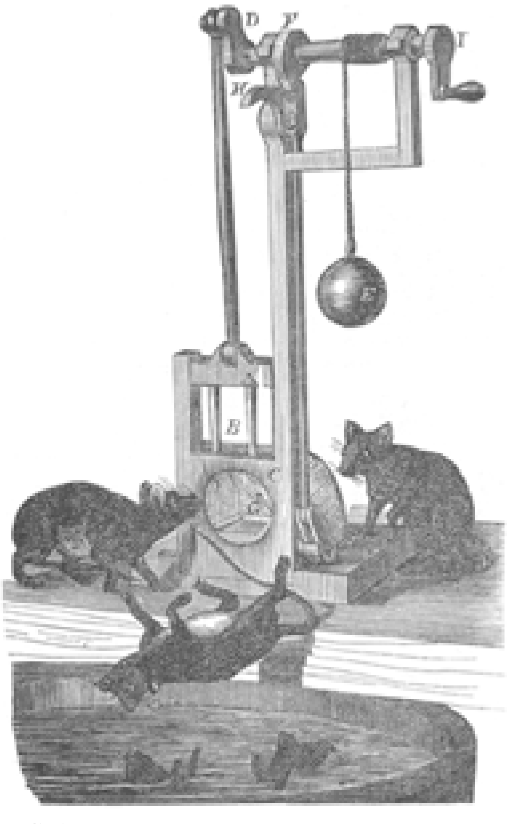

FIG. 2.

Een waar woord van von Bismarck.

Genoemde eerste minister zeide voor eenigen tijd: ‘Wanneer in eene Staats-Courant beweerd wordt dat Pruisen zich ten oorlog uitrust, dan lacht iedereen daarover; maar

wordt het als telegram uit een vreemd land overgeseind, dan eerst vindt het geloof. Vóór 1848 was men gewoon te zeggen: ‘Gij liegt alsof het gedrukt stond,’ maar tegenwoordig zou men het moeten veranderen in: ‘Gij liegt alsof het getelegrafeerd ware.’

Kostbare woorden.

De parijsche *Navette de Tarare* berekent dat volgens het gewoon honorarium, hetwelk de uitgevers der werken van Alexander Dumas, den zoon, voor het eigendomsrecht zijner romans betaalden, de woorden *déjeuner* (ontbijt) en *diner* (middagmaal) zoo dikwijls herhaald werden, dat zij in een enkel werk de som van 380 franken en 26 centiemen opbrachten. Aan een anderen schrijver had een uitgever, op dezelfde wijze voor het woord *cigaar* reeds 2500 franken betaald, terwijl aan een derden uitgever deze woorden van Rochefort: ‘om het u maar rond uit te zeggen’, reeds meer gekost hadden dan een huis van drie verdiepingen te Parijs waard is.

Een hollandsche kolonie

aan het Michigan-meer. In den winter van het jaar 1847 kwamen 33 Hollanders in de Vereenigde Staten aan en begaven zich naar eene wildernis bij het meer van Michigan, waar zij een paar houten keeten opsloegen, de bosschen uitroeiden, den grond in bouwland veranderden en de vreugde mochten smaken hunne kolonie door de aankomst van nieuwe landslieden te zien toenemen. Na een tijdverloop van 22 jaren telt deze kolonie reeds 15,000 zielen, waarvan de nieuwe stad Holland alleen 3000 inwoners heeft. Deze bezit 4 kerken, eene school met 450 leerlingen en drie dagbladen, die in de nederduitsche taal worden uitgegeven.

Aan een bankier

te New-York werd eens een zak geld ontstolen dien hij op de tafel had achtergelaten terwijl hij zich eenige oogenblikken moest verwijderen. Hij had tegen niemand eenig vermoeden, maar sprak ook tegen niemand van den gepleegden diefstal, in de overtuiging dat de dief zich zelven wel zou verraden. Eenige maanden daarna kwam zijn buurman bij hem, en deed onder het gesprek, zoo zonder erg, de vraag: ‘maar, à propos, hebt gij sinds niets meer van den zak met geld gehoord die u ontstolen werd?’ - ‘O, o, John,’ was het antwoord van den bankier, ‘nu heb ik den dief gevonden; gij zelf hebt hem gestolen want buiten den dief en mij kan niemand er iets van weten.’ Hij had goed geraden en kwam aldus weêr in het bezit van zijn geld.

De bevolking der Vereenigde Staten

bedroeg bij de laatste volkstelling 36,743,198 zielen, waaronder 32,109,827 blanken en 4,633,371 zwarten en kleurlingen waren. Sedert 1860 is dus die bevolking met

5,134,282 blanken en 168,866 zwarten en kleurlingen vermeerderd, en dat niet tegenstaande het groote verlies van menschenlevens gedurende den oorlog tusschen de Noordelijke en Zuidelijke Staten. Voor deze bevolking verschijnen 4207 dagbladen en tijdschriften, waarvan er 3293 aan de politiek, 298 aan de letterkunde, 277 aan den godsdienst, en 339 aan allerhande belangen gewijd zijn.

Een onzer schoolopzieners

vroeg bij een schoolbezoek aan de leerlingen eener klasse: 'Waar is Johannes Husz verbrand?' - 'Ik weet het, Mijnheer', antwoordde een kleine jongen, terwijl de grooteren allen zwegen. 'Waar dan, beste jongen?' vroeg de schoolopziener. 'In het vuur, mijnheer,' was het triomfeerend antwoord.

[Nummer 10]

Eene Vlaamsche stalling.

Het vlaamsche tafereeltje, op nevenstaande gravure voorgesteld, ontleenen wij aan eene schilderij van den Antwerpschen schilder Lodewijk van Kuyck. Geboren te Antwerpen in 1821, werd hij als kind opgeleid om horologiemaker te worden, toen eene ziekte hem dwong voor eenigen tijd zonder bezigheden het buitenleven te genieten. Uit tijdverdrijf teekende hij met potlood wat het landleven hem aanbood en toonde hierin zooveel aanleg, dat een vriend zijner familie zijne ouders aanraadde om hem het beroep van schilder te doen kiezen en de zestienjarige knaap dientengevolge naar de Antwerpsche akademie vertrok, waar hij weldra onder de leiding van Van Bree groote vorderingen maakte. Na den dood van dezen meester, kwam hij onder de leiding van baron Wappers, bij wien hij bleef tot dat deze Antwerpen verliet om in Parijs te gaan wonen.

EENE VLAAMSCHE STALLING.

Toen de koningin van Engeland in 1852 een bezoek aan België's koning bracht en eene herinnering verlangde mede te nemen van hetgeen zij in en om het dorpje Terneuzen gezien had, werd Van Kuyck uitverkozen om voor de koningin deze schetsen te teekenen en het leven en de getrouwheid, waarmede hij de natuur met hare landelijke tafereelen, paarden, honden, duiven en eenvoudige bewoners wist na te bootsen, verwierven hem de bijzondere goedkeuring der vorstin. 't Is ook in dit genre, dat de schilder vooral uitmunt en een zijner *stallingen* werd op de Brusselsche expositie met de gouden medaille bekroond. De teekening der bovenstaande gravure is genomen uit de nabijheid van Antwerpen. Het logement is een der vreemde, oude

gebouwen, aan welke de omstreken onzer stad zoo rijk zijn en die door de kunstenaars zoozeer worden gewaardeerd. Een man is bezig om het paard in te spannen en plaatst het achterwaarts tusschen het lamoen van de huifkar, een dier voertuigen, die door de belgische landlieden worden gebruikt om hunne waren ter markt te brengen; de bezigheid wekt de bijzondere aandacht der voorbijgaande oude en jonge toeschouwers; en de natuurlijke groepeering van paard, knecht, hoenders en nieuwsgierigen vormt een recht aangenaam en vriendelijk schouwspel.

Herinneringen van een doctor.

Voor ongeveer twintig jaren leefden te Parijs twee vrienden; zij waren beide ouden van dagen, en hadden de eerste groote fransche omwenteling bijgewoond. De oudste van hen was reeds in die droevige dagen geneesheer in het Hôtel-Dieu, waar hij later nog meer dan 50 jaren lang zijne zorgen aan de ellenden der menschheid wijdde.

Op een morgen trad deze menschenvriend, nadat hij zijne zieken bezocht had bij zijnen vriend binnen om, zooals hij gewoon was, eenigen tijd in een gezellig onderhoud met hem door te brengen. Bij die gelegenheid kwam het leven van een dokter in het hospitaal ter sprake, en vroeg de vriend aan den geneesheer of het aanhoudend gezicht van de kwalen en ziekten der menschen soms geen ontmoedigenden indruk op hem maakte.

'Ja, zeer zeker,' was het antwoord, 'zoo dikwijls ik daar die ellende aanschouw, maakt zij op mij den pijnlijksten indruk. Reeds meer dan vijftig jaren bezoek ik dagelijks het hospitaal en nog nooit heb ik het verlaten, zonder een smartelijk gevoel dat mij het hart doorgriefde.'

Die woorden hadden de nieuwsgierigheid van zijnen vriend gaande gemaakt en om deze te bevredigen begon de doctor het volgende, als eene herinnering aan den droevigsten tijd zijns levens, te verhalen.

Zooals gij weet ben ik de zoon van een plattelandsch dokter uit de omstreken van Atrecht. Reeds vroeg had ik de vriendschap van onzen landheer gewonnen, zoo zelfs dat hij zich met mijne opvoeding wilde belasten en hij mij op zijne kosten naar Parijs zond om er de medicijnen te studeeren. Mijn adellijke beschermer was een landsman van Robespièrre en tot zijn ongeluk met hem bekend.

Weldra was ik te Parijs de lievelingsleerling van den beroemden heelkundige Dessault, die mij als assistent bij zich in het Hôtel-Dieu plaatste. Al mijne gedachten waren toegewijd aan de beoefening mijner plichten; dit deed ik des te eerder om ze af te trekken van de ijselijke tooneelen, die ik dagelijks in de stad zag voorvallen. Maar het schrikbewind deed zich zelfs in de schuilplaats der menschelijke ellenden, in het hospitaal, gevoelen. Een besluit der conventie had reeds alle goederen van het huis verbeurd verklaard en zelfs den schoonen naam van Hôtel-Dieu (Godshuis) veranderd in dien van 'Huis der Humaniteit.' Om alle sporen van het christendom in dit hospitaal te vernietigen, verdreef men de zusters die het bedienden en wier eenige misdaad daarin bestond, dat zij een kloostergewaad droegen en aan de zieken hunne liefderijke zorgen verleenden, ter wille van God en niet ten gelieve der *humaniteit*. Zij werden van het bed der zieken weggerukt en allen te samen aan de handen van den beul overgeleverd.

Onder de ellendige *Tricoteuses*[1)], die de plaats der zusters innamen bevond er zich eene, haar naam was Margot, die mij minder dan de anderen met afkeer vervulde. Ik bevond dat zij bij al hare republikeinsche dwaasheid toch nog een gevoelig hart bezat. Op zekeren morgen riep mij Margot ter zijde en sprak met hare gewone vertrouwelijkheid tot mij:

1) De naam *Tricoteuse* of breister was ontleend van een besluit, dat die heldinnen der revolutie op de burgerlijke feesten eene eereplaats zouden bekleeden. Zij hadden eene banier waarop geschreven stond: '*Elles ont balayé les tyrans devant elles*' zij hebben de tiranen voor zich weg gevaagd. 'Op de nationale feesten,' zoo luidt het decreet, 'zullen zij met hunne mannen en kinderen daaraan deelnemen en als dan *breien*.'

‘Citoyen-dokter, misschien weet gij het, misschien ook niet, dat mijn hart veel te week is; dit hart heeft mij ten allen tijde tot verkeerde stappen geleid. Zoudt gij wel gelooven dat ik, eene moedige, republikeinsche vrouw, die bloedige tranen heb geweend over den dood van den *goddelijken* Marat, dat ik eene *aristocrate* verborgen hoû? En nogtans is het zoo. Zij is eene dochter van een edelman uit de omstreken van Atrecht, hare ouders zijn onder de guillotine gestorven. Ik had haar niet moeten opnemen, maar het kind is nog zoo jong en toen ik haar langs de straten zag dwalen, overal de gevangenis zoekende waarin hare ouders waren opgesloten, toen ik hare bittere tranen zag nam ik haar bij mij op, om haar aan den dood te ontrukken waaraan zij zich blootstelde,’

‘Citoyenne,’ zoo sprak ik haar toe, ‘gij hebt daarin eene goede daad verricht; ik hoop dat zij u geen leed zal veroorzaken.’

‘Maar, citoyen, het kind is bij mij niet meer veilig; de geheele buurt zegt reeds dat ik eene *aristocrate* bij mij verborgen hoû. Ik ben dus in gevaar dat men haar zal vinden, en dan is het gedaan met mij, zoo wel als met haar.’

‘Ik zal er mij mede belasten, om voor haar eene andere schuilplaats te zoeken.’

Margot bracht mij in hare woning, die in de nabijheid van het hospitaal gelegen was. Nadat ik zes steile trappen was opgeklommen opende zij de deur en zag ik een schoone jonge maagd van ongeveer 14 jaren, die verschrikt opvloog en mij met gevouwen handen bad: ‘Ach, om Gods wil, spaar mij het leven; ik ben onschuldig.’

‘Stil, stil’ fluisterde Margot, ‘wees niet bang, lief kind; het is de Citoyen-dokter van het huis der Humaniteit, hij zal u geen leed doen. Ik kan u niet langer bij mij houden, en nu is de dokter bereid om voor u te zorgen.’

‘Mijnheer,’ stamelde het kind.

‘Zeg: Citoyen,’ riep Margot, ‘dit woord kon ons veel kwaad toebrengen.’

‘Laat haar spreken zooals zij gewoon is,’ zeî ik verstoord tot de vrouw.

‘Mijnheer,’ hernam nu het meisje, ‘mijn vader, mijne moeder zijn beiden dood..... op het schavot gestorven.’

Zij was geheel overweldigd door deze smartelijke herinnering en berstte in tranen los. Toen zij daar zoo stond en weende, beschouwde ik haar nauwkeurig en kon mijne oogen niet gelooven. In de hoop dat ik mij had bedrogen vroeg ik waar zij geboren en hoe haar naam was.

‘Madeline Pamiers’ antwoordde het kind.

Die naam deed mij van schrik verbleken. Neen, mijn voorgevoel had mij niet bedrogen. Zij was de dochter van mijn weldoener, van den vriend mijner kinderjaren, aan wien ik zooveel, aan wien ik alles te danken had; haar ongelukkige ouders waren door Robespierre op de lijst der veroordeelden gezet en naar Parijs gesleept, om daar onder de oogen van den menschenmoorder den dood te sterven. Nu stond daar het hulpbehoevend kind van mijne weldoeners voor mij, en had niemand om haar te redden dan mij alleen. Ik moest, ik wilde haar dus redden, zelfs ten koste van mijn leven. Met betraande oogen verzekerde ik haar dat ik alles zou wagen om haar te helpen, en dat ik reeds in den avond van dien dag mijn plan zou volvoeren; daarna verliet ik haar en sprak bij het heengaan met Margot af, dat wij haar in de schemeravond op eene veilige plaats zouden brengen, om door de duisternis aan de bespiedende oogen van verraders te ontsnappen.

Dien dag was het mij of ik op gloeiende kolen ging. De wet tot gevangenneming van de ‘verdachten’ werd afgekondigd en bracht in Parijs een nieuwen angst te weeg. De bareelen der stad werden gesloten, opdat niemand haar zou verlaten, en tegen vier uren in den namiddag werd bij proklamatie van den maire bekend gemaakt, dat

alle burgers des avonds om zes ure in hunne huizen moesten zijn, om bij de huiszoeking tegenwoordig te wezen. Toen ik dat vernam oordeelde ik het niet raadzaam den avond af te wachten, om mijn reddingsplan te volvoeren, maar niettegenstaande mijne overhaasting kwam ik reeds te laat. Een zenuwschok doorliep mijne leden toen ik, in de nabijheid gekomen, zag dat eene groote menigte volks voor het huis, waar Margot woonde, vergaderd was. Ik vond er soldaten die de deuren bewaakten tot dat de kommissaris, die ieder oogenblik verwacht werd, zou zijn aangekomen.

'Het is dus zeker,' hoorde ik een herbergier uit de buurt tot een ander zeggen, 'dat daarboven eene jonge *aristocrate* verborgen is; zoo aanstonds zal men haar van hier weghalen, en haar hoofd zal vallen zooals dat van haar vader en moeder.'

Ik poogde mij eenen weg te banen, maar werd door de wachten en het volk teruggedrongen; ik nam dus het besluit om te roepen: 'Ik ben een dokter uit het huis der Humaniteit, en er is daarbinnen een zieke die op mijne spoedige komst wacht.'

Dit hielp; ik mocht het huis binnengaan en vloog de trappen op. Daar vond ik vrouw Margot, bleek van woede omdat men haar had verraden. 'Ik ben verloren,' klaagde zij, 'ik ben verraden!.... wij zijn allen verloren, want ook gij, dokter, moogt vreezen.... gij zijt ook schuldig.'

Het meisje vloog mij om den hals terwijl zij beefde over al hare leden en uitriep:

'Red mij, dokter, red mij!'

De liefde tot het leven sprak nog zoo duidelijk uit hare betraande oogen - en zij was nog zoo jong!

'Ik zal u redden,' was mijn antwoord, hoewel ik nog niet wist hoe. Daar schoot mij eene gedachte in; het was eene zonderlinge gedachte maar ik meende er het arme kind mede te redden. Aanstonds ontdeed ik mij van mijn kleed, opende met een lancet eene kleine ader van mijn linkerarm, bevlekte met mijn bloed de haren, het aangezicht en de handen van het in onmacht gevallen meisje, verbond mijn arm, en weldra droeg ik met vrouw Margot het kind, op eene matras en in dekens gewikkeld, die eveneens met bloed bevlekt waren, de trappen af om het huis te verlaten.

'Maakt plaats' riep ik beneden tegen de wachten, 'maakt plaats, en laat mij eene arme zinnelooze, die zich van het leven heeft willen berooven, naar het hospitaal brengen. Maakt plaats voor een ongelukkige stervende.'

Mijne woorden werden geloofd ter oorzake van mijn stand van geneesheer; ik mocht tusschen de wachten doorgaan en weldra had ik mijne voorgewende patiente op een bed in het gasthuis gelegd. Ik dacht eene ongelukkige van den dood verlost te hebben, maar helaas, het eene doodsgevaar had slechts voor het andere plaats gemaakt. Toen het mij mocht gelukken hare levensgeesten weder op te wekken, zag ik dat zij in eene ijlkoorts vervallen was. Zij zag het bloed dat hare handen nog bedekte en riep:

'Bloed! bloed! Dat is het bloed van mijn vader, van mijne moeder! Neen, ik ben zelf reeds op het schavot! Ik moet zelf sterven!'

Ik bracht den nacht wakend aan hare zijde door, maar altijd duurde de koorts en in hare ijlhoofdigheid verhaalde zij den dood harer ouders.

Eindelijk tegen den morgen nam de koorts af en kon de zieke in eene, wel is waar onrustige maar toch weldoende sluimering eenige verademing scheppen. Ik verwijderde mij toen, om zelf ook eenige rust te gaan nemen, daar ik meende nu volkomen gerust te kunnen zijn over het lot mijner beschermelinge, die ik aan de zorgen eener bediende toevertrouwde.

Na verloop van eenige uren begaf ik mij weêr naar de zaal waar ik haar had achtergelaten, maar hoe groot was mijne ontzetting bij het schouwspel dat mijne oogen trof. In het bed, waarin ik het ongelukkige kind had gelaten, vond ik een oude vrouw, die den dood nabij, daar lag te vloeken en te zweren.

In mijne smart greep ik de waakster bij den arm en bulderde haar te gemoet: ‘Waar is zij? Waar is zij?’

‘Geduld, dokter, de overste deed dezen morgen de rondte; hij bevool ons haar weg te brengen en deze vrouw in hare plaats te leggen.’

‘Waar is zij, canaille? Wat heeft men met haar gedaan?’

‘Zij hebben haar op de kar der veroordeelden geworpen, die juist voorbij ging en nu is zij reeds....’

Met de vertwijfeling in het hart ijlde ik voort, naar het schavot, om ook mij zelve aan den dood prijs te geven. Maar alles was reeds gebeurd; het akelige plein met die bloedkleurige stellagie was doodsch en eenzaam; ieder vluchtte de plaats waar zooveel menschenoffers werden gebracht aan een dwingeland, die op *dat* oogenblik zelf zijn hoofd moest verdedigen en het ging verliezen. Ik dwaalde door de straten der stad, nog altijd eene vreeselijke gedachte met mij ronddragende. Zoo kwam ik cirka 10 ure bij het Palais-National waar een soldaat mij herkende en bij den arm meêvoerde. Het was mij onverschillig wat er met mij ging gebeuren, dus volgde ik gewillig de hand die mij meêtrok en werd in eene zaal gebracht, waar eene menigte soldaten en eenige rechters zich bevonden. Hier zag ik een schouwspel dat mij diep trof.

Op eene tafel lag de dwingeland Robespièrre uitgestrekt, met een vreeselijk verwond gezicht. Overwonnen en buiten de wet gesteld, had hij zich met een pistoolschot het leven willen benemen, maar de kogel had hem slechts den mond verbrijzeld, die zoovele doodvonnissen had uitgesproken. Men zocht juist eenen heelmeester om hem te verbinden toen ik voorbij ging, en nu moest ik dien ellendeling, die de oorzaak was van mijn grievend leed, mijnen dienst bewijzen.

Ik kwam dus nader en legde hem een verband. Vreeselijk moet zijn lijden geweest zijn, maar hij sprak geen woord. Schuw en onderzoekend blikte hij rond of ook ergens eenig medelijden met hem werd betoond, maar te vergeefs. Allen verachtten hem, allen eischten zijnen dood en jubelden over zijn val. Toen ik mijn dienst bewezen had liep ik naar mijn kamer in het Hôtel-Dieu; nog denzelfden dag trok wederom de rampzalige kar voorbij het Godshuis en daarop lag geboeid en gebonden de gevallen dictator, de bloeddorstige Robespierre. De Voorzienigheid had zich met mijne wraak belast, en de wraak van God was snel, en vreeselijk.

De oude dokter stond op en verwijderde zich plotseling.

De berg van barmhartigheid.

Broeder Barnabo van Terni, een minderbroeder te Perugia, was de eerste die in 1440 de rijken dier stad vermaande om eene instelling in te richten, die in den nood der armen zou voorzien. Zijne poging werd met het goed gevolg bekroond; van alle

kanten vloeiden de giften toe en te Perugia ontstond eene inrichting, waar de armen tegen onderpand, maar zonder intrest, geld konden leenen.

De gelukkige uitkomsten, die deze instelling opleverde, brachten andere steden er toe Perugia na te volgen, en zoo ontstond er eene monte-depièta te Orvieto in 1445, te Viterbo in 1471, te Bologna in 1475, te Parma in 1488, te Padua in 1491, te Florence in 1492, te Milaan in 1496, te Turijn in 1519 en te Rome in 1539.Verschillende Pausen schonken hunne goedkeuring aan deze instelling en weldra waren alle steden van Italië er van voorzien.

Van hier verspreidde zich de Berg van Barmhartigheid over de andere landen. Men had ze in Duitschland sedert 1498, waar die van Neuremberg, en in Holland sedert 1578, waar die van Amsterdam de eerste was. In Antwerpen werd de Berg van Barmhartigheid in 1620 daargesteld. In Frankrijk werd de eerste te Avignon gevestigd in het jaar 1577; Beaucaire had de hare in 1583, Carpentras in 1612. Lodewijk XIV wilde de instelling over het geheele land uitstrekken, maar financiëele moeilijkheden hielden hem daarvan terug; van de 53 steden, aan wie hij de oprichting voorschreef, gehoorzaamden er slechts 6. Te Parijs vond men er geen vóór 1778.

De Hervorming en later de Revolutie ontnamen aan deze instelling haar oorspronkelijk karakter. Het leenen om Gods wil nam een einde om vervangen te worden door leenen op intrest. In de Nederlanden heeft men nimmer het leenen om Gods wil gekend, de banken van leening werden hier ingevoerd tijdens en kort na de Hervorming. In Duitschland hebben de oorspronkelijke banken slechts kort bestaan en in Frankrijk zijn zij door den stroom der revolutie medegesleept. Bij keizerlijk dekreet van 1804, herhaald in 1805, werden zij hersteld, maar zoodanig dat nu van het op onderpand geleende geld intrest moest worden betaald. Echter hebben de banken van Frankrijk niet geheel hun oorspronkelijk karakter verloren. Er zijn er in 't geheel 44, die met een kapitaal van 35 millioen werken; daarvan zijn er 4, die te Angers, Grenoble, Toulouse en Montpellier, die zonder intrest leenen; onder de 40 anderen, die op intrest leenen, zijn er 24 die hare winsten kapitaliseeren om daardoor den intrest te verlagen; 13 banken storten hunne winsten in de kassen van liefdegestichten en de 3 laatsten gebruiken ze tot eigen voordeel.

Steven Waggelaer.
Uit het leven van een Vlaamsch declamator.

In het kleine stadje, waarvan ik een der zooveel duizendsten uitmaak, woont meer dan eene beroemdheid. Dat is overigens door het heelal *et autres lieux* bekend. Op den hoek der straat staat een huis, met eenen trapgevel: welnu, dat huis zoo nederig, om niet te zeggen zoo smerig, werd meer dan eens met bloemen omkransd, met wimpel en geschrift versierd, met den wierook der populariteit omwolkt.

Ge schijnt verwonderd, maar 't is eene eeuwige waarheid, dat het wezenlijk genie niet onder de gouden lambrizeering woont, vooral niet het genie zooals ik er nu een in het oog heb. Het huis zelf heeft iets dat met het daarin verborgen genie overeenkomt. De hoogste punt van den gevel, met eenen verroesten windhaan bekroond, is schuins gezakt, en ook evenzoo hangt de hoed op het hoofd van zijnen meester, vooral dan wanneer hij uit de soms onstuimige rederijkersvereeniging komt.

De twee raampjes boven in den gevel, met bestoven en gescheurde ruiten, zijn wel het trouwe afbeeldsel van de brilglazen des meesters. De schrale en verwaarloosde wijngaard, die boven de deur neêrhangt, is de los geknoopte halsdas, en wij zouden

de verzakte muren beneden, bijna, 't is wel gewaagd, kunnen vergelijken aan de afzakkende broek van den huisbaas. Geniën zijn nooit slaven van de mode.

Ziedaar huis en heer in een paar trekken geschilderd.

Boven de deur van het huis leest men *Steven Waggelaer, broodbakker*, en uit den winkel, waarvan de halve deur altijd open staat, wasemt u de geur - van myrthen en lauweren? - neen, van het versch gebakken brood tegen, hetgeen, wees er zeker van, bij al de Muzenzonen, op bepaalde oogenblikken, de reukzenuwen meer streelt, dan de palmen van den roem.

Uit den winkel borrelen soms vier of vijf verwaarloosde kinderen, die men, naar de kleur te oordeelen, voor Japaneezen zou gehouden hebben, naar buiten: - 't zijn de kinderen van 't genie. Soms komt eene bleeke en ziekelijke vrouw, wier ellebogen door de mouwen steken, met een schreeuwend kind op den arm, in den winkel - het is de echtgenoote van het genie.

Achter den winkel is de woonkamer: het ziet er even haveloos uit als het uitwendige van het huis, de winkel, de vrouw en de kleine geniën; maar boven den schouw hangt er toch iets blinkends in eene vergulde lijst: het zijn dertien vergulde en zilveren medailles door den genie-vader in verschillende omstandigheden behaald. Dáár ook hangen dorre lauwerkroonen, met groene, blauwe, roode en witte zijden linten vastgestrikt - onweêrlegbare kenteekens van Steven's roem.

Laat nu de spiegel gescheurd, de bedgordijnen gescheurd, porcelein en tafelblad gescheurd zijn - de glans, die van de zilveren penningen neêrstraalt, geeft immers weelde en geluk in overvloed. Bengels, schreeuwers! die in den winter soms om een duffelsch wammes huilt - ziet opwaarts en koestert u in den gloed van 's vaders glorie! Moeder, die soms mort, bidt en heimelijk weent en naar den hemel verlangt - hef het hoofd op, en boven den schouw ziet ge den hemel van uwen Steven - een hemel, met dertien blinkende starren, behalve de dwaalstarren, die er vroeger gepronkt hebben, en die, de een na de andere heimelijk als dieven, naar den berg van Barmhartigheid geslopen zijn.

En nu het genie zelf?

Volg mij; we strompelen door een donkeren gang en stooten eene lage deur open. Bekommer u niet over de smachtende hitte, welke u tegenstaat, noch van de rookwolken, die van tijd tot tijd naar buiten slaan en u doen denken aan de hel in *Robert le Diable*. Vooruit!

Plotseling wordt ons de weg afgesneden: een Romein - 't kan ten minste geen mensch van onzen tijd zijn - vliegt ons met gebalde vuist, vlammend oog en recht staand haar te gemoet. Zijn bovenlijf is naakt, het stuifmeel hangt hem een halven duim dik op het wezen; om zijn middel is een witte of liever vuilgrauwe rok geplooid, het eenige en ook voldoende kleedsel in die keerkringswarmte. ‘Verrader:’ ....roept hij uit, een broodmes boven het hoofd zwaaiend;

> Verrader, 'k zal mijn zwaard u in den boezem steken,
> Ik wil mij over 't bloed, geplengd in Rome, wreken.
> Ik wil....

De lezer is gerust gesteld; hij heeft *bakker Brutus*, den phenix der declamátoren van ons stadje, herkend, hoewel hij op het eerste gezicht aan een' ontsnapte uit een zinnelooshuis moet gedacht hebben.

Eensklaps wendt de Talma zich om, meet met wijd uitgestrekte stappen de bakkerij, blijft voor den met meel bestoven' spiegel staan, en daar hervat hij de woorden, die deze of gene eposfabrikant aan Brutus, den Romein, in den mond legt. Steven rekt de armen uit, balt de vuisten, wringt zich het lijf, trekt de oogen en neusgaten wijd open, grijst en grimt tegen zijne eigene beeltenis en geeft mij de overtuiging dat, als Brutus zóó gedaan heeft, hij een der beste clowns uit het paardenspel van dien tijd moet geweest zijn.

Nu krijgt de declamator een ongebakken brood in het oog. Het mes wordt ijselijk rondgezwaaid, opgeheven en neêrgelaten, en als hij einde lijk, na een kwartier uurs declameeren - waarin Cesar natuurlijk zoo stil moest blijven liggen als het deeg - het wapen neêrslaat, komt het met geweld in het arme brood te recht, terwijl Brutus uitroept.

Ik boor nu met dit mes, u door het borstkuras,
Terwijl ik met genot in 't bloed mijn handen wasch....

En daarop plotseling het mes wegwerpende, ploft de vervoerde declamator zijne twee handen in een pot met zuiverwit botermelk. De man is diep geroerd, ver op de ‘vleugelen der verbeelding’ weggedreven; hij hoort niets, hij weet niets, hij bemoeit zich met niets dan met zijn alexandrijnen, Nu ontspant zich zijn gelaat en schaterlachend zegt de vreeselijke Brutus:

Het stroome 't bloed: Brutus heeft nu zijn plicht volbracht,
Terwijl hij met geklaag en met gejammer lacht.
Hij lacht.....

Dat is, in dergelijke stukken, altijd de *superlatief* van het effect.

‘Vader,’ roept een der vuile en gehavende jongens, met de haren pinrecht op het hoofd en door de halfgeopende deur loerend, ‘daar is volk in den winkel, en moeder zit te jammeren van de hoofdpijn!’ Doch de bakker heeft geen ooren; hij deelameert voort:

Hij lacht; hij kroont zich hier met myrt en lauwerbladeren,
En 't laag gemeen kan slechts met eerbied tot hem naderen.

Een helsche stank verbreidt zich uit de bakkerij, door gansch het huis. ‘Vader’, schreeuwt een meisje, op hare beurt het hoofd binnen stekende; ‘maar riekt gij dan niet dat het brood tot kolen verbrandt!’ De bakker is te ver boven de prozaïsche wereld om nu juist brandreuk gewaar te worden. Met de armen opgeheven, declameert hij:

Ja, 't is de wierookgeur die, dankend zich verbreidt.
Omdat men in triomf Brutus ten hemel leidt.
Steekt op trompetten....

Slot volgt.

Eene schilderij van Ferdinand Pauwels.

EENE SCHILDERIJ VAN F. PAUWELS.

De winter van 1339 was voor Vlaanderen een tijd van rampen en lijden. De oorlog tusschen Frankrijk en Engeland, waarbij ook Vlaanderen betrokken was, woedde sedert geruimen tijd, en had voor een groot gedeelte de welvaart der Vlamingen ondermijnd. De vlaamsche handel en nijverheid hadden een zwaren slag geleden daar zoovele armen die aan de lakenweverijen onttrokken waren, om op het slagveld het zwaard te gaan voeren, en daar den dood in de vijandelijke gelederen te brengen of wel dien zelf te vinden. Gent, dat aan het hoofd stond van het vlaamsche vaderland, 't welk den eersten stoot had gegeven aan die zucht naar vrijheid en dien haat tegen de fransche overheersching, waaraan de zwakheid der toenmalige graven van Vlaanderen het graafschap hadden overgeleverd, door in alles te Parijs het wachtwoord van Koning Philips van Valois te gaan ontvangen en daaraan blindelings te gehoorzamen; Gent, dat door zijn overwegenden invloed geheel Vlaanderen vertegenwoordigde, had ook ruimschoots zijn aandeel in de rampen en ellenden van den oorlog die immer, maar toen vooral, zoo rijk aan verwoesting en plundering waren. De mindere klasse dezer groote en nijvere stad welke in die dagen bijna alleen afgeleefde grijsaards, vrouwen en kinderen binnen hare muren zag, was aan den hongersnood prijs gegeven. Onbeschrijfelijk groot was de ellende dezer ongelukkige achtergeblevenen, die meer nog dan de strijders op het veld de rampen van den oorlog

moesten gevoelen. Nogtans vertoefde binnen de muren der zwaar beproefde stad eene vrouw, de gemalin eens konings, die veel ellende verzachtte, die zich de moeder der arme weduwen en weezen toonde; die zooals de geschiedenis vermeldt 's morgens in de vroegte de armste wijken doorkruiste, overal hulp en troost aanbiedend. Philippina van Henegouwen was met den engelschen koning Eduard gehuwd en met haren gemaal naar het tooneel des oorlogs, naar Vlaanderen overgekomen om zooveel zij kon de rampen des oorlogs te verzachten.

Het is deze vrouw die een belgisch schilder zich had uitgekozen om haar door zijn penseel te vereeuwigen, en hare liefde jegens de armen wereldkundig te maken. Ferdinand Pauwels, in 1830 te Antwerpen geboren, maalde het tafereel dat ons de gravure hier aanbiedt. Hij heeft de koningin geschilderd op het oogenblik dat zij in eene afgelegen straat een kind heeft gevonden en dit in hare armen drukt, wiens moeder van koude verstijfd en door den honger uitgeput in de sneeuw is neêrgevallen. Het is voorzeker een schoon tafereel, en waardig om door het penseel van den schilder vereeuwigd te worden, dat eene vrouw, die eene koningskroon draagt, een hulpeloos wicht aan hare borst prangt, om het te verwarmen en het van den dood te bevrijden.

Het laatste juweel.

Ziet gij die vrouw, die daar bij den pandbeleener haar gouden kruiske gebracht heeft en met angstigen blik op dat juweel staart, dat haar altijd zoo dierbaar was? Het is eene arme vrouw, die lang, zeer lang tegen de ellende geworsteld heeft, die zich lang, zeer lang te vergeefs heeft afgesloofd om in het bezit te blijven van haar laatste pand, het kruiske dat hare borst versierde, een geschenk harer moeder in betere dagen. Hare geschiedenis, lezer, is wellicht niet verschillend van de volgende ware gebeurtenis.

HET LAATSTE JUWEEL.

In het stadje C. woonden een oppassend en braaf metser en eene even brave vrouw, de ouders van een talrijk huisgezin, dat in den arbeid van den vader zijn dagelijksch onderhoud vond. Bij iedereen was de man gezien, door iedereen geacht en bemind om zijne kennis van het vak dat hij beoefende en om de goede hoedanigheden, die hem van menig werkman onderscheidden. Vlijtig in den arbeid en spaarzaam in zijne vertering mocht het hem gelukken de zijnen ruimschoots van alles te voorzien, zoodat er eene, voor een werkman bijna ongekende weelde, in zijn huis heerschte. Hij vond zijn geluk en genoegen in de vreugde zijner vrouw en kinderen, wier eenige steun hij was; daarvoor leefde, daarvoor ook stierf hij. Door eene besmettelijke ziekte aangetast, werd zijne vrouw en spoedig na haar ook zijne twee oudste kinderen op

het ziekbed geworpen. Getroffen maar niet ter neêrgeslagen door deze ramp, die zijne welvaart en geheel de vreugde van zijn leven dreigde te vernietigen, bleef hij met des te meer ijver en volharding werken, en gunde zich geen rust bij dag of bij nacht. Wanneer hij vermoeid van zijn dagwerk thuis kwam was niets in staat hem in de lange nachtelijke uren, waarin het lijden der zieken zich veelal verdubbelt en eene nog grootere zorg vereischt, van het ziekbed zijner vrouw of kinderen te verwijderen. Aan niemand wilde hij dien post der liefde jegens zijne dierbaren afstaan, hoe hij er ook om werd gebeden dat hij zich eenige rust zou veroorloven. Eindelijk mocht hij het gevaar, dat het leven zijner vrouw dagen lang had bedreigd, zien wijken, maar in hare gezondheid mocht hij haar niet hersteld zien. Eerst nu hij zijne echtgenoote buiten gevaar zag, gevoelde hij zich vermoeid en uitgeput. Hij klaagde niet, zoodanige klacht zou zijne nog zwakke vrouw, die door hevige gemoedsaandoeningen nog zoo licht weêr kon instorten, hebben bedroefd en liever wilde hij alles lijden dan haar te bedroeven. Nog eenige dagen streed hij met heldenmoed tegen de altijd toenemende uitputting; het hoofd had hem gebrand, de koorts zijne krachten nog verder ondermijnd, maar hij

had het niet gezegd ter wille zijner dierbaren. Eindelijk was hij ten einde zijner krachten en lag afgestreden neêr op het leger van smarte, dat dezelfde aanstekelijke ziekte, maar veel heviger omdat zij langer was te keer gegaan, weldra in zijn doodbed veranderde. Hij stierf en nu bleef zijne nog niet geheel herstelde vrouw belast met het onderhoud van een talrijk gezin, waarin de ziekte zoo vreeselijk gewoed had. Wel betreurde een ieder de rampen die het thans arme huisgezin hadden getroffen, wel waren er voor een tijd lang menschenvrienden, die de arme vrouw ondersteunden, maar men had het zoo spoedig vergeten dat daar in dat zwaar getroffen huis nog armoede geleden, dat daar dagelijks nog hulp verlangd werd, tegen den altijd hooger klimmenden nood. Bij al haar zwoegen kon de vrouw onmogelijk in de noodzakelijkste behoefte voorzien en was zij dus gedwongen alles wat eenige waarde had te verkoopen, om haar ellendig bestaan zoo lang mogelijk te rekken. Lang had zij geaarzeld alvorens haar laatste kleinood, haar gouden kruiske, op te offeren; dagen lang had zij bijna niet gegeten in de hoop dat eenige hulp nog zou komen opdagen, maar neen, die hoop was ijdel, die hulp kwam niet en met een gebroken hart offert zij ook dit laatste pand op, de eenige haar overgebleven gedachtenis van hare moeder. Wij zullen niet verder gaan, lezer, met de treurige geschiedenis dezer vrouw; ons hart zou te diep ontroerd worden, ons geweten zou ons misschien verwijtingen doen dat wij ook zoo menige arme weduwe in ellende en honger laten blijven, en dat wij, die met de goederen der aarde meer gezegend werden, ons hart hebben gesloten voor hen, die door de fortuin minder bedeeld of geheel en al vergeten zijn.

Schuimloopers.
Door Dr. J. Renier Snieders (Turnhout).
(Slot.)

‘En zoudt gij dan eerst niet ontbijten? vroeg mevrouw, o zoo beleefd!’

‘Ga toch niet nuchter op reis,’ lachte Schorbein terwijl hij een stoel achter tegen mijne beenen schoof; ‘gij hebt nog meer dan een kwartier tijd.’

‘Kom, kom, dat gaat zoo niet,’ zei de luitenant; ‘laat ons eerst op ons gemak ontbijten; hoe wilt gij een zoo gewichtig besluit nemen met een ledige maag.’

‘Meisje, breng spoedig de koffie,’ riep Schorbein tot de meid, ‘mijnheer heeft grooten haast.’

‘Niet vertrekken!’ mompelde de luitenant, zonder mij aan te kijken.

Schorbein goot melk bij mijne koffie, mevrouw wierp er een suikerbrok in, klaarblijkelijk met het doel om mij aan te zetten spoed te maken.

Schorbein herhaalde gedurig dat het weder zoo heerlijk en de temperatuur, aangezien het gevorderd jaargetij, zoo bijzonder zacht was.

Hij ging zich voor den barometer tusschen de twee vensters plaatsen en beweerde dat, in weerwil van de schoone dagen die wij heden hadden, er toch stellig slecht en regenachtig weder op handen was.

‘Ja, ja, oom, ik weet wel waar gij heen wilt,’ mompelde de luitenant; en mij op mijn voet trappend, voegde hij er bij zoo stil dat Schorbein en nog minder zijn doove zuster het niet konden hooren: ‘Vandaag hier blijven.... ons heerlijk vermaken.....’

‘Aan vertrekken, ten minste met dezen trein, moet mijnheer niet meer denken,’ kwam de meid zeggen; ‘ik kom van boven, van waar men door het zoldervenster het station kan afzien.... de trein op Venloo is daar juist weg.’

‘Dan heeft men weêr aan de klok gedraaid’ zei Schorbein met een gemaakten lach!

Op zijn aangezicht las ik duidelijke teekenen van diepe teleurstelling.

‘Men weet eigenlijk nooit juist wanneer hier de trein vertrekt of aankomt, meende mevrouw; wat gaat het aan die stations toch zonderling toe!’

‘Nu, er is toch niet veel aan verloren,’ hernam Schorbein; ‘in den namiddag hebt gij een anderen trein, die......’

‘Waarmede ik stellig vertrek’, onderbrak ik mijn gastheer, wiens aangezicht bij deze verklaring wederom ophelderde.’

‘Kunt gij nog niet een paar dagen blijven, dokter?’ miauwde mevrouw, zoo valsch als de katten miauwen,

‘Onmogelijk, mevrouw, ik mag volstrekt niet langer blijven.’

‘Maakt gij de reis zoo kort?’ hernam mevrouw.

‘Dan houden wij nog een bezoek te goed,’ lachte Schorbein, even valsch als daareven zijne zuster.

‘Eerst dineeren,’ mompelde de luitenant, achter zijne geopende hand, terwijl hij mij op den voet trapte en starlings naar het plafond keek.

‘Dat is nu toch jammer, dat gij nog niet een paar dagen hier blijft? was dat zoo overeengekomen?’ vroeg mevrouw nog valscher miauwend als zij daareven gedaan had.

‘O, gij heks!’ had ik moeten zeggen; doch ik bepaalde mij met slechts te denken: ‘o, gij heks!’

‘Zóó kort toch hadden wij uw bezoek niet verwacht,’ zei Schorbein.

‘Mij dunkt dat ik reeds een geheele week van huis ben; en ook wat maakt het, of men een of drie dagen bij elkander is, wanneer men zijne oude, goede vrienden wederom eens gezien heeft?’

‘Dat zeg ik ook,’ viel Schorbein in.

‘En daarbij, ik zou u maar hinderen wanneer mijnheer en mevrouw Dolsburg morgen aankomen’......

‘Morgen, misschien dezen avond,’ zei mevrouw.

‘Zoo als gij ziet, is ons huis niet al te groot; wij hebben twee logeerkamers.’

‘Laat mijnheer en mevrouw Dolsburg maar aankomen,’ zei de luitenant; ‘met genoegen sta ik hun mijn bed af, indien de dokter mij op zijne kamer slechts een paar stoelen wil afstaan; ik heb niets anders noodig, om goed te slapen.... des noods slaap ik op het vloertapijt..... In mijne veldtochten sliep ik meer dan eens op den blooten grond, zelfs in een plas water.’

Op het aanbod van zijn bed aan de verwachte vrienden af te staan, werd niet geantwoord; op het slapen in een plas water riep mevrouw: ‘foei!’ en mijnheer Schorbein deed Br......

‘Hebt gij geen trek om te wandelen?’ vroeg Duranteau; opstaande en zich tot mij wendend.

‘Volgaarne.’

‘Wij hebben al den tijd,’ zei de luitenant.

‘Indien mijne jichtpijn....’ sprak Schorbein.

‘Neen, volstrekt niet, oom mag zich geen last aandoen.’

‘Nu, dan gaan wij een paar uren wandelen,’ zei de luitenant; en de hand zijner tante vattend, voegde hij vriendelijk er bij; ‘om half twaalf dineeren.’

‘Zoo vroeg!’ riep tante opspringend, ‘hoe krijgt de meid tegen dien tijd het eten gereed?’

‘Maak geen ongelegenheid, mevrouw’, zeide ik geruststellend; ‘dat is geen uur om te dineeren.... in het een of ander station zal ik wel een stuk uit de vuist eten.’

‘O, in de stations op de spoorbaan vindt men al wat men kan verlangen,’ zei Schorbein; ‘o, dat is eene onbetaalbare inrichting voor de reizigers!’

‘Neen, neen, wij dineeren hier,’ zei de luitenant kortaf en terwijl ik nog al eens verzekerde, dat ik in een der stations iets zou gebruiken en terwijl de luitenant al wederom herhaalde ‘neen, neen, hier dineeren!’ namen wij hoed en wandelstok en gingen de deur uit.

Ik had twintig gulden aan den arme betaald, indien ik onmiddellijk na ons uitgaan, het gezicht van Schorbein en dat van zijne zuster hadde kunnen gade slaan en even als den nacht te voren, hun gesprek afluisteren.

Het beviel mij niet weinig dat mijn gastheer, onder voorwendsel van hevige jichtpijnen, (hij was zoo gezond als op den avond dat hij bij mij zoo smakelijk soupeerde) ons op de wandeling niet vergezelde.

Ik was blijde dat ik in de open lucht was; bij Schorbein had ik dikwijls omhoog gezien, of er somtijds niet een of ander voorwerp op mijn hoofd kon nedervallen; ja, ik vond duizendmaal meer genoegen in de wandeling, dan in het ongastvrije huis van die twee afschuwelijke egoïsten, met wie het mij speet ooit in aanraking te zijn geweest.

Ja, ik vond duizendmaal meer genoegen in de wandeling langs de Roer, met hare bruisende watervallen, waar ik kind zijnde zoo dikwijls de visschers in hunne bootjes hunne lange netten kringvormig had zien uitwerpen, en waar ik den kostbaren zalm tegen het spattend, neêrvallend water had zien omhoog springen.

Hier achter deze struiken gingen wij, ongehoorzame schoolknapen, ons in het roerwater baden, daar onder die linden en willigen vingen wij met onze neteldoeken netjes, aan lange stokken gehecht, de blauwe, goudachtige ijsvogels en de veelkleurige zwaluwstaarten, en ginds voeren wij wel eens, met gevaar van nooit den ouderlijken haard weer te zien, in een oud versleten bootje over het water, dat daar voor de sluizen van de fabriek verscheidene vademen diep was.

Ja, dat was eene aangename wandeling!

Een oogenblik kwam het mij voor, of ik eensklaps in mijne kinderjaren was teruggeplaatst en of ik als een onbezonnen en geestdriftige student met de schoolboeken onder den arm, door de straten van Roermond liep, waar ik weinig goed deed, maar integendeel honderden deugnieterijen beging, die de brave burgers mij toch gewoonlijk niet ten kwade duidden.

Ik liep met Duranteau heel de stad rond, en ging een groet brengen (misschien wel een eeuwig vaarwel) aan elke straat, elk huis, elk voorwerp, bij voorbeeld eene pomp, een uithangbord, een lieve-vrouwenhuisje, een langen, dooden muur, of de puinen van een ouden vestingtoren, en zeide toen met ware voldoening dat ik de bedevaart, waarvan ik sedert zoo lang had gedroomd, eindelijk had volbracht.

‘En nu gaan wij dineeren;’ zei de luitenant.

‘Neen, het diner van uw oom mocht soms mijn maag bezwaren.’

Duranteau zag mij zijdelings aan en lachte.

‘Indien mijn oom een gulhartig mensch ware, ging ik stellig in een hôtel logeeren,’ sprak hij; ‘maar nu niet..... neen, ik blijf nog meer dan eene week hier, om hem de ooren van het hoofd te eten, zooveel

wijn te drinken dat hij bij mijn vertrek verschrikt zal vragen, of er vijandelijke soldaten in zijn huis zijn geweest.'

'Nu, ik wensch u den eetlust van een negerkoning, die alleen daarom koning is, omdat hij de koning der eters is, en zooveel dorst dat de sterkste drinker van uw regement niet tegen u aan kan.'

'Indien mijn oom dien wensch hoorde.....'

'Nu, groet hem en ook uwe tante van mijnen't wege; ik ga zachtjes naar het station opwandelen.'

'Het is nog twee uren te vroeg en zoudt gij geen afscheid van hen nemen?'

'Nu, ja; zoo als gij verkiest, ik ben juist niet wrokkig.'

Wij waren weldra aan het huis van mijnen vriendelijken gastheer. Juist toen de luitenant de hand omhoog stak om te bellen, hoorden wij de stem van Schorbein, die een ontzettend leven maakte tegen de meid, en het kwam ons voor dat hij in het voorhuis iets omver schopte.

Bij het binnenkomen, bemerkte ik terstond dat Schorbein uiterst slecht gezind was; hij had het op de meid geladen en moest, zoo als ik aan haar tegenpreutelen hoorde, over het kwistig gebruik van boter, eieren en dergelijken aanmerkingen hebben gemaakt, die eene eerlijke dienstbode niet verdraagt.

De tafel stond gedekt, het eten was gereed; men scheen grooten haast te hebben om te beginnen.

Schorbein en mevrouw Kurmeijer dachten zeker dat het eenig middel, om zich onmiddellijk van een hunner gasten te ontdoen, hierin bestond, hem dadelijk te laten dineeren.

'Hartelijk dank, ik ga terstond vertrekken,' sprak ik, terwijl de anderen zich aan tafel zetten.

'Ja, veel tijd om te dineeren is er juist wel niet,' zei Schorbein, terwijl hij op zijn horologie zag.

'En zoudt gij in het geheel niets gebruiken?' vroeg zijne zuster. Aan de gemaakte uitdrukking van haar wezen en aan den toon waarop zij sprak, vatte ik wel dat zij mij gaarne vlak af 'dank u' had hooren antwoorden.

'Indien de dokter, zich een weinig wil haasten..., hij heeft nog bijna een half uur tijd,' sprak Schorbein, die nog zijn horologie in de hand had.

'Kom, kom, met al die praatjes, gij hebt nog meer dan anderhalf uur tijd,' zei de luitenant eenigszins driftig; 'ga maar spoedig zitten; ik zal u wel verwittigen, wanneer het tijd is.'

Ik weet niet hoe het kwam dat de gewone krachtdadigheid van mijn karakter niet de bovenhand behield, en ik mij niet zonder de minste plichtpleging verwijderde; ik weet niet hoe het kwam dat ik mij door Richard Duranteau zoo gemakkelijk liet overhalen en plaats nam aan de eettafel.

Mevrouw Kurmeijer zette een pruimmond en keek zoo katachtig dat zij mij bijna bang maakte; haar broeder had de lippen opeengeperst, den neus en het voorhoofd gerimpeld, de oogen vol vuur, alsof hij den duivel in het lijf had.

Noch broeder, noch zuster staken den mond aan eten of drinken en gaven voor, niet gewoon te zijn zoo vroeg te dineeren.

Duranteau at en dronk voor twee man en verzekerde dat hij denzelfden dag zeer gemakkelijk nog eens kon eten, en dit ook doen zou, wanneer oom en tante dineerden.

Mevrouw Kurmeijer trok den neus op bij die verontrustende verklaring en keek ter zijde naar de klok.

‘Nog meer dan een heel uur tijds,’ merkte de luitenant plagend aan.

Schorbein had al wederom zijn horologie in de hand en vroeg, met zichtbare onrust naar de huisklok loopend, of die stil stond.

‘Ik heb haar een halfuur stil gehouden,’ mompelde de luitenant, mij onder de tafel tegen het been stootend.

‘Maar wat duivel! is er toch aan de klok?’ riep Schorbein.

‘Dokter, drinkt gij niet gaarne een glas bourgogne of liever champagne-wijn’ vroeg de luitenant met luide stem.

De doove tante deed of zij niets hoorde en oom Schorbein, die den wijzer op de uurplaat voortdraaide, scheen het zoo druk te hebben en maakte boven op een stoel staande, zooveel gedruisch, dat de luitenant nog eens herhaalde, of ik geen bourgogne of champagne dronk.

Schorbein scheen evenmin als zijne zuster iets te hooren: hij kuchte, hoestte en verschoof gedurig zijnen stoel, dien hij op- en afklom.

Nu volgde er een klein tooneel hetwelk mij en ook den luitenant zoo gulhartig vermaakte, dat ik den ellendigen Schorbein en zijne katachtige zuster, bijna al het kwaad vergaf, dat zij aan mij gepleegd hadden.

De meid diende kalfszwezeriken op, die er juist niet al te blank en smakelijk uitzagen, maar toch ook daarom niet behoefden ter zijde geschoven te worden.

‘Waarom zien die zwezeriken zoo grauw,’ miauwde mevrouw Kurmeijer, het hoofd vooruitstekende en de oogen half toeknijpend. ‘Is dat nu waar voor zooveel geld? De slachter verkoopt dat razend duur....’

‘En dan nog slecht!’ riep Schorbein, die slechts eene gelegenheid scheen te zoeken om uit zijn kwaden luim in gramschap op te vliegen. Dat vleesch betaalt gij hem niet! Hij stond op, misschien om tot bedaren te komen, en alsof de duivel het zoo had gewild, daar zag hij op de straat den slachter, die de zwezeriken had geleverd, voorbij gaan.

‘Hola, he,’ riep hij het venster openend, ‘kom eens even binnen!’

Tien seconden daarna stond de slachter, met een witten voorschoot voor zijnen dikken buik gebonden, en een hooge, katoenen slaapmuts op het hoofd, in de eetkamer.

‘Ga daar zitten’, zei Schorbein, den slachter bij den arm nemend en een stoel bijschuivend.

‘Dank u vriendelijk,’ antwoordde de slachter verlegen.

‘Neen, ga daar zitten,’ gebood Schorbein, hem boos aankijkend, en duwde hem op den stoel neder.

Hij legde hem het servet op zijne knieën, gaf hem mes en vork in de hand en zette hem de kalfszwezeriken voor.

‘Dank u vriendelijk,’ zei de slachter, die niet wist, hoe hij dit alles moest opnemen.

‘Niet danken,’ zei Schorbein, met den vinger gebiedend op de tafel tikkend, ‘maar eten!’

‘Ik heb nog geen honger,’ zei de slachter naïf.

‘Eten!’ gebood Schorbein, ‘of gij hebt uw laatste stuk vleesch in mijn huis geleverd.’

‘Is dat gemeend, mijnheer Schorbein,’ vroeg de slachter.

‘Gemeend!’ sprak Schorbein kort af.

‘Nn dan, hetzij zoo!’ zei de slachter die er een goedhartig man uitzag en eene wijde ijzeren maag moest hebben.

Zonder verdere verklaringen te vragen, sneed hij de zwezeriken aan stukken, liet er door den luitenant tot oneindige ergernis der huislieden eenige glazen wijn bijschenken en at in een omzien al wat de schotel bevatte met smaak op.

‘Zie zoo, nu kunt gij heengaan,’ zei de rekel van een Schorbein met een hatelijken grijnslach op de lippen.

‘Dank u vriendelijk’ antwoordde de slachter opstaande en zijne lange slaapmuts afnemend.

‘Zoo dikwijls gij voortaan slechte waar levert,’ zei Schorbein hem boos bekijkend, ‘kunt ge ze zelf opeten, maar betalen doe ik u niet.’

‘Neen, betalen niet!’ miauwde zijne zuster hem achterna.

Schorbein had de deur opengezet en den armen slachter, die opzag alsof hij daar uit de wolken ware nedergehageld, naar buiten geduwd.

Bij al dat gedruisch, verwarring, opschudding en het luidruchtig schaterlachen van den luitenant, had ik mijn hoed en stok genomen en was zoo, uit vrees van den trein te missen, de deur uitgeloopen, zonder de zekerheid te hebben, of ik van den langen, mageren, gierigen, hatelijken Schorbein en de dikke, eironde, katachtige mevrouw Kurmeijer wel afscheid had genomen.

Mijn verhaal is uit; nog dien zelfden avond kwam ik te huis; waar ik mijne reis viermaal achtervolgens met al hare comische bijzonderheden aan mijn nieuwsgierigen familiekring moest verhalen.

Acht dagen later kreeg ik den volgenden brief van den luitenant der huzaren.

Heer en vriend.

Ik eindig met u te zeggen dat, na uw overhaast vertrek, ik het nog drie volle dagen bij mijn oom heb volgehouden.

Zoo als gij kunt denken, zijn mijnheer en mevrouw Dolsburg niet aangekomen; neen, ik heb nu het bewijs dat dit bezoek een louter uitvindsel was van mijn oom, om ons zoo spoedig mogelijk te zien vertrekken.

Raad eens welke streek hij de drie laatste dagen had verzonnen, om ook mij te dwingen zijn huis te verlaten; neen, dat raadt gij toch niet.

De dag na uw vertrek was een vastendag; nooit in mijn leven heb ik een schraler keuken gehad, dan dien middag. Doch verbeeld u mijne verbazing toen er ook de twee volgende dagen bij mijn oom gevast werd!

In de quatertemperdagen waren wij nog niet; hiervan vond ik het bewijs in mijnen zak-almanak, en toen ik bij de keukenmeid inlichtingen vroeg, of die dagen bijgeval bisdommelijke vastendagen konden wezen, kreeg ik niets ten antwoord, dan een guitachtig lachje, en een ‘ik weet het niet, mijnheer.’

Ik doorbladerde en doorzocht al de almanakken, die mij in de hand vielen, ging in het portaal der kerken rondsnuffelen of er ook, zoo als in sommige kerken van Frankrijk en België, plakkaarten hingen, waarop bedoelde boetedagen worden aangekondigd, doch nergens was er spraak van een vastendag. Den derden dag kreeg ik uit den mond van een geestelijke de verzekering, dat de Kerk aan iedereen toeliet de keuken, zoo als op de gewone dagen in te richten. Het was dus een streek van mijn oom, om mij het verblijf in zijn huis zoo weinig mogelijk te veraangenamen.

Nu, met een dergelijk systeem is het niet mogelijk vrienden in zijn huis te houden; in den namiddag van den derden dag, heb ik oom en tante vaarwel gezegd en den trein genomen, die mij spoedig in mijn garnizoen heeft terug gevoerd.

Indien ik het talent van schrijven had, bracht ik mijn oom, en ook mijne tante, twee de verfoeilijkste typen die ik ken, op papier; wilt gij het in mijne plaats doen?

Turnhout 15 *October* 1869.

Dr. J. RENIER SNIEDERS.

Allerlei.

Om de muren

van een gebouw droog te houden is het, volgens een duitsch bouwkundige, genoeg ze eerst met zeepwater en daarna met eene oplossing van aluin te bestrijken. Daarbij behouden de steenen hunne kleur en blijven zij drie tot vier jaren lang voor de inwerking van regen en lucht bewaard; na dezen tijd moet men de bewerking herhalen.

Drie engelsche koningen.

Als eene bijzonderheid merkt men in de engelsche geschiedenis op dat de drie engelsche koningen die het langst geregeerd hebben, allen de *derden* van hun naam waren, als: Hendrik de derde regeerde 53, Eduard de derde 51 en Georgius de derde 59 jaren.

Machine om molensteenen te scherpen.

Deze machine, die reeds op meerdere molens van Duitschland in toepassing is gebracht, werd door Solay te Ryon, in het kanton Waadland in Zwitserland uitgevonden. Zooals de afbeelding genoegzaam duidelijk laat zien werkt de machine op den steen door middel van een hefboom van gegoten ijzer, die zich in een cirkel laat ronddraaien en van eene soort van schaaf, welke men in eene rechte lijn van den omtrek naar het middelpunt van den steen kan op- en neêrschuiven en die met den hefboom in verbinding staat. In dit werktuig wordt, in eene schroef vastgemaakt, een zwarte diamant, dien men in eene minuut tot vier duizend malen kan omdraaien. Loopt nu de schaaf van den omtrek van den steen naar het middelpunt, dan draait tevens de schroef met den diamant over de oppervlakte, waarin zij eene meer of minder diepe insnijding maakt, naar gelang men de schroef dieper of ondieper stelt; bij het middenpunt gekomen behoeft men slechts den hefboomsarm met de schroef om eene as te draaien, om naast die eerste insnijding eene tweede, derde enz. te maken, zoodat men in veel korteren tijd en daarbij veel beter dan met de hand een molensteen kan scherpen.

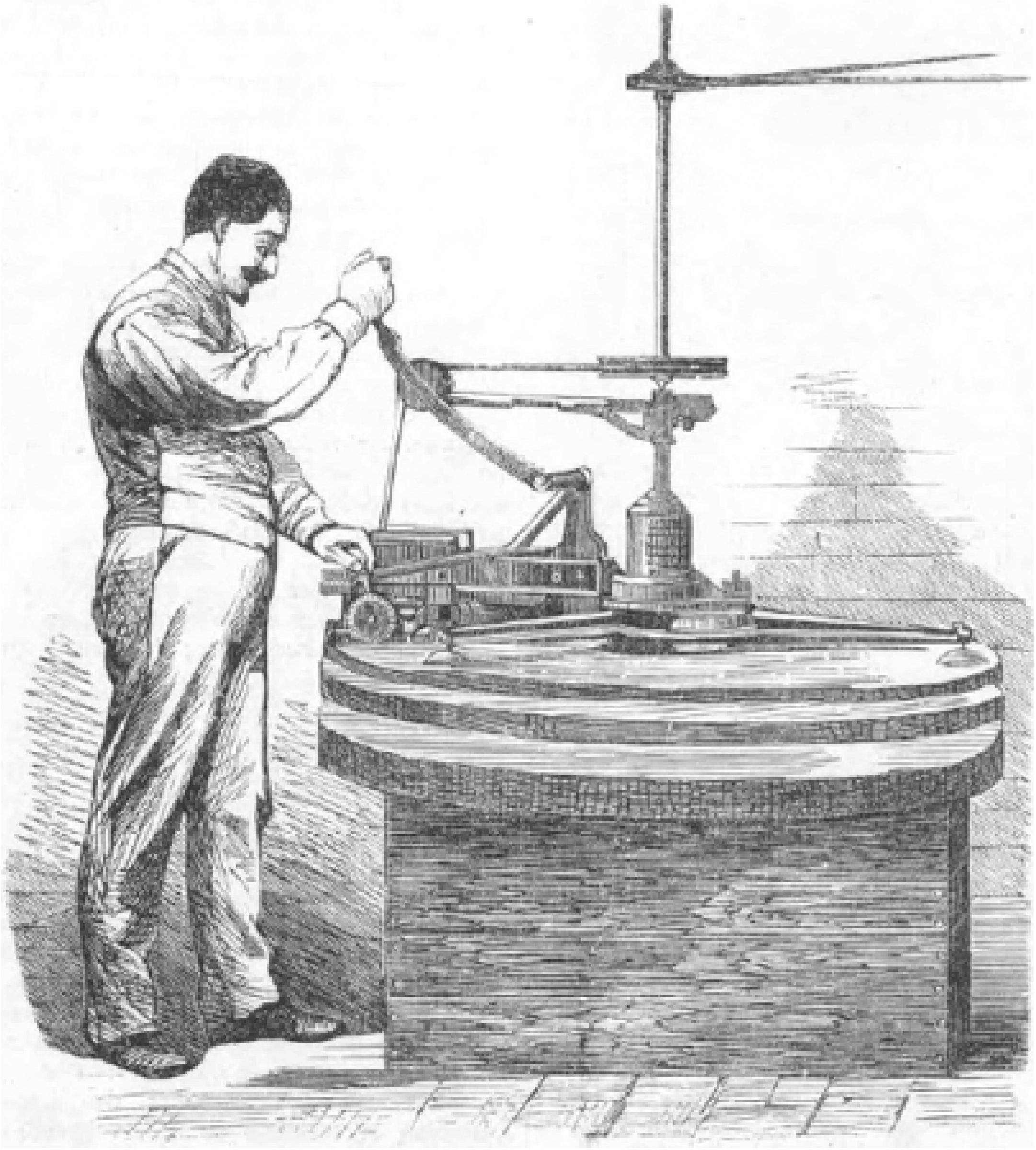

Het gevaar

dat bij spoorwegen dreigt wordt steeds hoog opgegeven, terwijl men de gevaren die ons elders boven het hoofd hangen, altijd als slechts zeer gering en zeldzaam wil doen voorkomen. De statistiek echter leert ons dat deze gevaren zeker niet minder veelvuldig zijn en dat daar in de groote steden, zooals bijv. Londen, menigvuldiger ongelukken uit voortkomen dan wel op de spoorwegen. In het jaar 1867 vonden te Londen 163 personen den dood ten gevolge van ongevallen op de straat tegen slechts 31 reizigers op de spoorwegen, en in het tijdsverloop van 1860-1868 was gemiddeld dezelfde verhouding blijven voortduren.

De eerste aardappelmeel-fabriek

van Groningen werd in het jaar 1841 opgericht te Foxhal door den heer A.W. Scholten, die toen evenmin een bemiddeld man was als zijne nijverheid aanzien en bloei had verkregen. Deze eerste onderneming gelukte zoo uitmuntend, dat genoemde heer weldra eene tweede fabriek kon oprichten, daarna eene derde enz. tot dat hij er nu, in een tijdsverloop van 28 jaren, reeds tien in volle werking en nog een in aanbouw heeft. Aan den ondernemingsgeest van dien heer heeft de provincie Groningen een ruim gedeelte van hare welvaart te danken, daar zijne fabrieken aan den landbouwer een welkome gelegenheid geven, om vele duizenden mudden aardappelen af te zetten, waarin voor den landman eene ruime belooning voor zijnen arbeid te vinden is.

Straatvegers te Parijs.

Het geheele getal der straatvegers te Parijs beloopt meer dan 6000; zij verrichten dagelijks hun werk gedurende 10 uren en worden per uur betaald. Een straatveger der lste klasse, die tevens het opzicht over eenige inferieuren voert, heeft 19 cts. per uur; een der 2de klasse heeft 14 cts., terwijl die van de derde 12 cts. per uur verdienen. De meesten van hen komen uit den Elzas, uit de Rijn-provincie, Hessen, Baden, maar voornamelijk uit Luxemburg.

Onlangs

kwam bij een juwelier te Palermo een rijk gekleed Engelschman met het verzoek hem eenige perelen en diamanten te laten zien. Terwijl de juwelier voor zijnen rijken bezoeker verschillende kostbare gesteenten uit- en inpakt, merkt hij, dat een groote zwarte parel die hij nog zoo even gezien had, op eens verdwenen is. Natuurlijk viel zijn vermoeden op den onbekenden kooper en werd terstond de policie gehaald. De engelschman verzocht, dat men overal zijne kleederen mocht doorzoeken; zulks gebeurde doch men vond niets. Terwijl echter de engelschman zijn frak uittrok, viel hem een valsche bakkebaard van het gezicht. ‘Nu weet ik met wat soort van volk ik te doen heb,’ sprak de commissaris, ‘waar is het gestolene?’ - ‘Zoek gerust,’ zei de engelschman, ‘ik draag een valschen bakkebaard, omdat die mij goed staat, maar gestolen goed heb ik niet’. Nog eens worden zijne zakken onderzocht; te vergeefs; toch brengt men hem naar het policie-bureel. Terwijl zij onder weg eene apotheek voorbijgaan, krijgt de commissaris een goeden inval. Hij laat den beschuldigde een zeker, sterk werkend drankje innemen en zie, korten tijd daarna kwamen drie groote zwarte en drie witte perelen en vier schoone diamanten te samen 20,000 franken in waarde te voorschijn.

Middel bij schijndooden.

De fransche geneesheer Dr. Canière houdt als het geschiktste middel om den schijndoode van den wezenlijk gestorvene te onderscheiden, dat men den betreffende persoon in een geheel duister vertrek brengt en zijne hand zóó bij de vlam eener kaars houdt, dat het licht er door valt. Is nu de persoon slechts schijndood, dan zijn

de vingers rood doorschijnend, is echter de persoon wezenlijk dood, dan blijft de hand donker.

De petroleum of bronolie

was reeds in de 17^e^ eeuw bekend, zooals blijkt uit eene opgave van den buit die door de oostenrijksche, saksische, poolsche en beiersche troepen gemaakt werd toen zij de Turken gedwongen hadden het beleg van Weenen op te breken. Volgens die opgave, die in het archief van Dresden bewaard wordt, waren onder meerdere dingen ook 10 vaten petroleum.

[Nummer 11]

Jozef in Dothan.

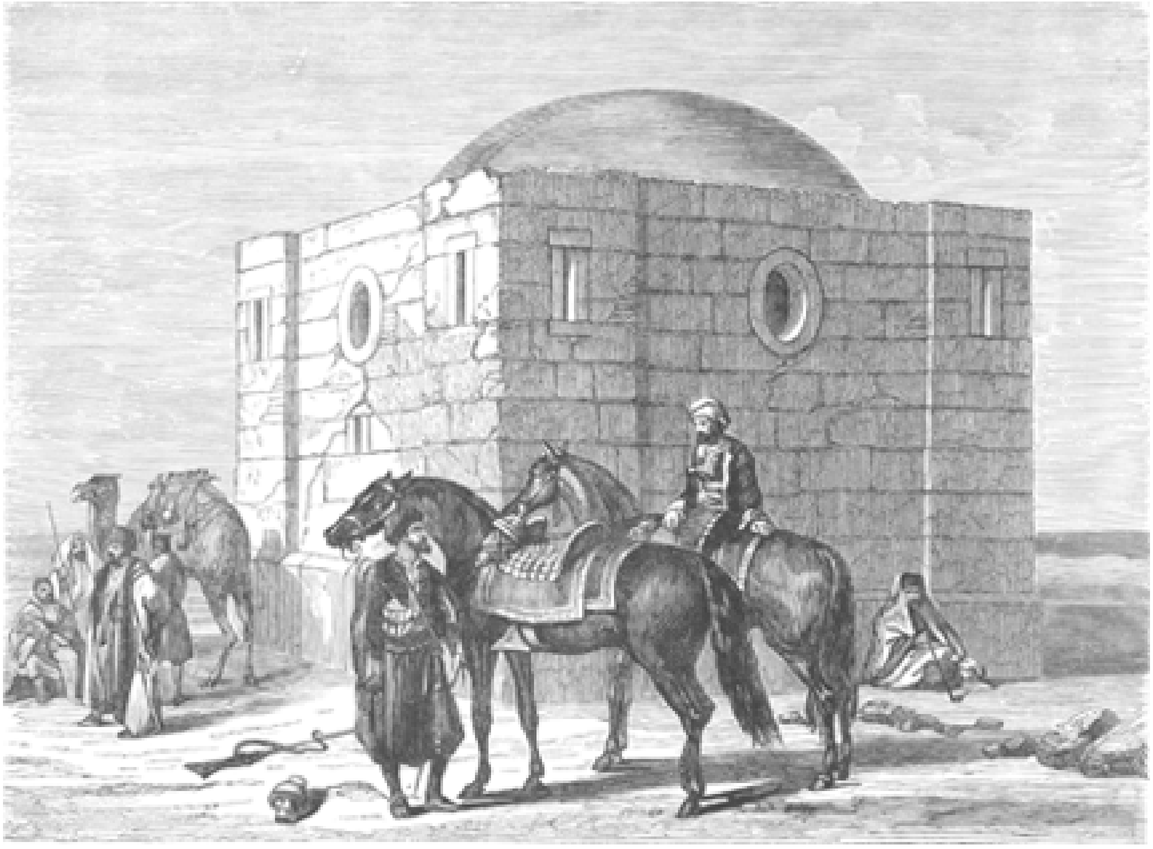

JOZEF IN DOTHAN.

Van alle Oudvaders is er geen zoo dikwijls door dichters en schilders tot voorwerp hunner kunstprodukten gekozen dan hij, die als kind door zijn lijden en de verduurde mishandelingen van den kant zijner broeders; als jongeling door de overwinning op de laagste hartstochten, en als man door zijne vergevingsgezindheid en liefde jegens zijne betrekkingen en door de wijsheid van zijn bestuur in de dagen zijner grootheid, zoozeer de aandacht en de bewondering van ieder verdiend heeft. Ook de schilder van dit tafereel heeft aan Jozef de hulde van zijn talent gebracht, toen hij hem voorstelde op het oogenblik dat hij door zijne broeders mishandeld en in de put geworpen was. De geschiedenis van dezen beroemden Oudvader, waaruit zoo veel te leeren is voor ieder, in welken

stand hij zich ook moge geplaatst vinden, is te zeer bekend en ligt te zeer in het geheugen van elkeen, dan dat het noodig kan zijn die hier te herhalen. Het is voor velen genoeg aan Jozef te denken, om zich getroost te vinden bij mishandelingen en lijden, bij onrechtvaardigheden en eerroof, in één woord bij groote tegenspoeden, die zich in het leven van den mensch kunnen voordoen, terwijl de gedachte aan zijne verheerlijking na het lijden voor hen ook een spoorslag is, om met geduld ook onzen tijd van verheerlijking af te wachten. 'Ga tot Jozef' was het woord van Pharaö aan ieder, die in de magere jaren zich tot hem richtte om levensvoorraad te bekomen, en zoo is het ook bij ons: 'Gaat tot Jozef' zou men ons kunnen zeggen, ziet hoe hij in lijden en vreugde, in vernedering en verheffing was en spiegelt u aan zijn voorbeeld.

De vorst onzer dichters, Joost van den Vondel, heeft Jozef bezongen in de twee voornaamste tijdperken van zijn leven in zijn lijden door de tragedie 'Jozef in Dothan,' in zijne verheerlijking door den 'Jozef in Egypte.'

De Hernhutters.

Te midden van het welvarende Zeyst, een van de prachste dorpen van Nederland bij Utrecht, bevindt zich, onder heerlijk groen verscholen, een lange rij van gebouwen, die met twee vleugels als uit één middelpunt voortkomen en allen hetzelfde ernstige en deftige aanzien hebben. Het zijn de woningen der Hernhutters, die daar als een kleine staat, geheel afgezonderd van het overige der wereld, leven. Zij hebben hunne eigen zeden en gebruiken, voldoen zelven in al hunne behoeften en vertoonen zich slechts aan hunne landgenooten, wanneer deze hen in hunne woningen komen bezoeken. Daarvan maakt dan ook ieder gebruik, die, hetzij uit vermaak, hetzij om zaken te doen met Zeyst kennis maakt; gewoonlijk koopt men het een of ander van de Hernhutters tot eene herinnering aan het bezoek, dat men hun heeft gebracht, ofschoon zij zich zeer duur voor de voorwerpen, die zij vervaardigen, laten betalen.

Het zal waarschijnlijk onzen lezers niet onaangenaam zijn iets naders omtrent de secte der Hernhutters te vernemen.

De secte der Hernhutters dankt haren oorsprong en hare verspreiding door sommige landen aan graaf Nicolaas Lodewijk van Zinsendorf, die in het jaar 1700 geboren en te Hall in den 'gemoedsrust' werd opgevoed. De universiteit dier stad op 21jarigen leeftijd verlaten hebbende, legde hij zich toe op de uitvoering van het plan, dat hij gevormd had, van namelijk een genootschap te stichten, in welks midden hij leven en zich kon bezig houden met oefeningen van godsvrucht op de wijze, der protestanten. Hij vereenigde zich met eenige personen, die dezelfde denkbeelden hadden, en vestigde zich te Bertholsdorf, waar hij een landgoed had gekocht.

Weldra voegde zich bij hem een timmerman uit Moravië, Christiaan David geheeten, met eenige moravische familiën, die hij uitgenoodigd had hem naar Bertholsdorf te volgen. Zij werden met geestdrift ontvangen en bouwden een huis in het bosch, op een half uur afstands van het dorp gelegen. Verscheiden bewoners van Moravië kwamen allengs het genootschap versterken en de graaf wilde zelf in hun midden wonen. In 1728 waren er reeds 34 huizen gebouwd, terwijl in 1732 het getal der bewoners ruim 600 bedroeg. Aan den Hutberg ontleenden zij den naam hunner secte. Sommige schrijvers willen evenwel hun naam afleiden van *Hut des Hern*, beteekenende hoede des Heeren (van Zinsendorf) waaronder zij woonden.

Van dit *Hut des Hern* zouden zij Hernhutters genoemd zijn; naar den timmerman uit Moravië werden zij ook moravische broeders genoemd.

De Hernhutters voerden spoedig in hun genootschap de strenge tucht in, die er nog heerscht, hen nauw aan elkander verbindt, in verschillende klassen verdeelt, hen in volkomen afhankelijkheid stelt van hunne oversten en aan godsdienstige oefeningen onderwerpt, waardoor zij een soort van kloosterleven leiden.

Het verschil van ouderdom, sexe en staat betrekkelijk het huwelijk heeft de verschillende klassen gevormd, die onder hen gevonden worden als die der echtgenooten, getrouwde vrouwen, weduwen en weduwnaars, jongelingen, maagden en kinderen. Iedere klasse heeft hare directeurs, die uit de leden gekozen worden. Verschillende vergaderingen worden gehouden zoowel door de leden eener klasse als door al de leden des genootschaps. Met bijzondere nauwgezetheid wordt gezorgd voor de opvoeding der jeugd; de ijver van den graaf van Zinsendorf ging dikwijls zoo verre dat hij alleen 20 kinderen, waarvan er 9 of 10 in zijne kamer sliepen, hunne opvoeding gaf. Na hen op den weg des geluks gebracht te hebben, zooals hij dat verstond, gaf hij ze aan hunne ouders weder.

De godsdienstoefening der Hernhutters bestaat hoofdzakelijk uit het zingen van psalmen, waaraan zij eene zeer groote waarde hechten; vooral gezang, zeggen zij, wordt op het hart der kinderen gewerkt. De zangers des genootschaps moeten van God eene bijzondere gave ontvangen hebben; wanneer zij voor de vergaderde broeders een psalm aanheffen, moet hun zang als het ware eene herhaling zijn van de predikatie, die even te voren is aangehoord.

Op alle uren van den dag en des nachts zijn er in het genootschap der Hernhutters een of meer personen, hetzij mannen of vrouwen, die voor al de broeders en zusters bidden. Zij beweren dat zij, om het uur te kennen, waarop zij bidden moeten, geen uurwerk noodig hebben, dewijl de tijd hun van Boven wordt ingegeven. Zoo zij bemerken, dat de ijver onder het genootschap begint te verflauwen, houden zij de zoogenaamde liefdemaaltijden. Het trekken van het lot is bij hen zeer in gebruik; zij bedienen er zich dikwijls van, om den wil des Heeren te leeren kennen.

De huwelijken worden door de oudsten des genootschaps gesloten; geen huwelijks-belofte is geldig zonder hunne toestemming; de meisjes wijden zich toe aan den Heer, niet om nooit in het huwelijk te treden maar om slechts den man te leeren kennen, dien haar van hooger hand werd bestemd.

In 1748 deed graaf Zinsendorf zijne volgelingen de Augsburgsche Confessie aannemen; niettemin legde hij eene bijzondere genegenheid voor alle andere gezindheden, buiten die der Lutherschen, aan den dag; men behoefde niet van godsdienst te veranderen om in het genootschap der Hernhutters te kunnen treden. Hunne moraal is die van het Evangelie, maar met betrekking tot de leerstellingen zijn zij echte fanatieken, rede en oordeel geheel verwerpende, zeggen zij dat geloof en godsdienst uitsluitend door den H. Geest in het hart worden voortgebracht.

Volgens hen worden zij als van zelf herboren, zonder dat zij daartoe behoeven mede te werken; zoodra men herboren is, wordt men vrij; toch blijft de Zaligmaker der wereld alleen in den herborene werken en geleidt hem in al zijne handelingen. Ook is volgens hen in Christus de geheele Godheid vervat; hij is dan ook het uitsluitend voorwerp van hunne eeredienst; zij geven Hem de teederste namen, en vereeren met de meeste aandoening de wonde, die Hij in de zijde ontvangen heeft. De rol, die zij Hem met betrekking tot het huwelijk laten spelen, getuigt van de verregaandste dweeperij en geestdrijverij.

Het Oude Testament wordt door hen beschouwd als eene allegorie, buiten de psalmen hechten zij er weinig of geen waarde aan; den doop nemen zij als noodzakelijk aan en dienen dien toe op de wijze der Lutheranen. Als de eerste geloovigen te Jerusalem leven zij in onderlinge gemeenschap; alles wat zij verdienen brengen zij in de algemeene schatkist en houden voor zich zelven slechts het hoogst noodzakelijke.

Die schatkist, door hen genoemd *de kist des Zaligmakers*, voorziet hoofdzakelijk in de kosten van de voortplanting hunner secte. Graaf Zinsendorf, die deze voortplanting als het voornaamste werk van zijn apostolaat beschouwde, heeft zendelingen door schier de geheele wereld gezonden; hij zelf heeft Europa doorreisd en is tweemaal in Amerika geweest. Reeds in 1733 waren er Hernhutters in Afrika, om de negers te bekeeren en zij drongen zelfs tot in Indië door. Volgens de schriften van den stichter onderhield hij in 1749 meer dan 1000 zendelingen, die in alle deelen der wereld verspreid waren. Vier en twintig Natiën waren volgens hem door den Geest opgewekt, men predikte de leer der Hernhutters, uit kracht van eene wettige roeping in 14 talen aan ten minste 20,000 zielen, en nog vóór den dood van Zinsendorf bezat het genootschap 88 huizen, waartoe prachtige kasteelen en uitgestrekte landgoederen behoorden.

De meeste schrijvers gelooven hier aan grootspraak en lachen om de buitengewone dingen, die door de Hernhutters zouden verricht zijn, maar zeker is het dat de secte zich spoedig in verschillende landen heeft gevestigd, al is zij ook weêr even spoedig tot verval gekomen. De geschiedenis toont op verschillende plaatsen, dat leiders van de soort van Zinsendorf dikwijls snel propaganda maken.

Thans is de secte der Hernhutters tot slechts weinige landen beperkt en overal leven zij als een genootschap, waarvan schier niemand den oorsprong kent, en waarvoor weinigen belangstelling toonen. In Engeland worden zij veracht; in dat land wordt wellicht het grootste aantal aangetroffen. In Nederland vindt men er, behalve te Zeyst, ook eenige weinigen te IJsselsteijn en elders. In België is deze sekte teenemaal onbekend. Voorts worden er nog aangetroffen in Bohemen, Moravië en aan de Kaap de Goede Hoop.

Steven Waggelaer.
Uit het leven van een Vlaamsch declamator.
(Slot.)

Het gehuil en geschreeuw der kinderen laat zich hooren; men vecht in de woonkamer; men klopt, hamert, bonst en rolt tegen de deur aan; de moeder schreeuwt om haar echtgenoot, ten einde de vechtende haarplukkers te scheiden. Nu rukt de bakker de deur open, en op de vechters starende, declameert hij op hollen toon:

> Hou op, met dat gejuich, dat jubelen en vieren!

Een ander declamator treedt binnen; 't is de komiek Krokkentop, die lachend improviseert:

Kom Brutus, we gaan saâm op 't Kapitool spatzieren.

Die woorden ontrimpelen eindelijk Steven's voorhoofd en roepen hem uit den nevel in zijnen armzaligen bakkerswinkel terug.

Zoo bereidde zich de rederijker, iederen dag vijf of zes uren, tot den glorierijken prijskamp, welke in een der vlaamsche stadjes, met hooge toelating der overheid, was uitgeschreven. Wat meester Krokkentop betreft, deze was de barbier uit de buurt, een lange, magere, vuil en schraal uitgedoste kerel, met roode knokkelige handen, een' neus, dien men voor eene kampernoelie zou hebben kunnen plukken, en waaraan een door den snuif geverfden droppel hing te glimmen. Is meester Krokkentop de beste komiek, hij speelt ook zonder twijfel de eerste viool in de jeneverkroeg.

De arme vrouw van den bakker wierp een verwijtenden blik op den komiek, die haar met eene tirade uit een kluchtspel antwoordde, en ten slotte, op zijne hielen draaiend een *pas de zephyr* voor haar maakte. Arm in arm gingen ‘Thalia en Clio,’ zooals de barbier zegde, welhaast de deur uit, en de oogslag dien de zieke moeder nu op het paar, dan in den ledigen winkel en op hare kinderen wierp, zou een steenen hart gebroken hebben.

Arme moeder!

De vuile jongens en meisjes schoten het deels verbrande brood uit den oven, rolden het over den vloer heen, lieten het tot berstens toe op de steenen vallen, pulkten en knabbelden de bruine korsten van het witte brood, en vochten eer het werk vijf minuten duurde - en de moeder, met het schreiend kind aan de borst, was nog altijd aan haren leuningstoel gekluisterd!

Den volgenden dag, voor het aanbreken des dageraads, was bakker Steven op weg. Op tien uren afstand van ons stadje was, zooals ik reeds zegde, een prijskamp uitgeschreven: men zou er kampen in het *deftige* vak - dat was Steven's zaak - ook in het *boertige*, en er zou een zilveren penning gegeven worden aan hem, die den meesten moed aan den dag legde; dat is die uit de verst afgelegene gemeente zou komen opdagen!

De man had den rood fluweelen reiszak met koperen ringen versierd, aan den mispelaren stok, op den rug hangen; onder den arm prangde hij de blauw katoenen parapluie, met koperen kruk. In den zak waren het kostuum en de verdere benoodigdheden voor den nieuwen Brutus geborgen: eene oude, witte bedgordijn, min of meer in kleedsel gefatsoeneerd; een paar schoenzolen met beenriemen; een gordelkoord met flossen, die weleer, op zekere plechtige gelegenheden, den standaard der vereeniging versierde; een mes; een diadeem, kunstig vervaardigd van eene gebloemde koperen gordijnlat. Het kostuum is zoo juist mogelijk!

Moedig stapt de bakker over den weg heen. De opkomende zon schijnt hem eene nieuwe opdagende glorie te voorspellen. Zijne alleenspraak houdt hem gedurig bezig; hij herhaalt ze onophoudelijk, staat somtijds stil, en met de vreeselijk groote parapluie zwaaiend, dondert hij zijn: ‘verrader....’

Dan ook droomt hij aan zijnen roem, aan het oogenblik dat hij, met zijne blinkende medaille op de borst, in ons stadje zai weêrkeeren! - de medaille, welke ons verwonderen en verblinden zal, juist alsof de zon, voor de eerste maal in het midden

van den nacht, over het stadje schijnen zal. Hij hoort het gejubel, de gelukwenschingen van zijne vrienden de rederijkers. Hij ziet de afgunst op het magere perkamentachtige gezicht van Krokkentop, die, sinds hij in het huwelijksbootje gestapt is met eene kurassiersweduwe, welke niet den minsten eerbied voor het heilig alexandrijn in het hart heeft, den weg des roems niet meer betreden mag, en zich moet tevreden houden de kaken, door lauweren beschaduwd, van den grooten Steven glad te krabben.

Laat den bakker zijnen weg voortzetten, en den lezer op de vleugelen der verbeelding overvoerende, plaats ik hem, aan den ingang van het stadje waar het rederijkersfeest plaats heeft, op schildwacht. Het stadje heet - doch neen, geene verdenking: de naam der uitschrijvende maatschappij - doch neen, kies tusschen de volgende: *Mozes in den Braambosch, de levende Vlamingen, de zuigelingen van Polue, de Barbarister* of wat dies meer.

De muziek, trommelaars en pijpers, de standaard met eene vracht penningen versierd, de dansende nar met zijnen leêren vlegel in de hand en gek uitgedost in het roode kleed van een engelschen infanterist, in eene korte broek, witte kousen, lage schoenen en een bepluimden generaalshoed op - wachten de toesnellende declamators af.

De stoet stelt zich eindelijk in beweging: de trommel roffelt, de muziek, de pijpers laten zich hooren, het veldkanon bromt, de nar danst voorop en vlegelt de plagende knapen weg.

Zoo feestelijk trekt men de stad in naar het lokaal *de Ossenkop*, waar het theater is. Dit laatste is eene groote kamer, door olielampen en smeerkaarsen verlicht, hoewel het nog klaarlichten dag is. 't Is er kroppend vol volk, benauwd om te stikken, heet alsof men onder de linie leefde. Men lacht en kakelt ongehinderd; men eet er peperkoek en kraakt er noten; men schilt er appelen en reikt elkaar het bierglas toe.

Nu treden de rechters binnen - zij, die het pleit zullen beslissen. Ik herken beroemdheden van ons stadje tusschen hen; statig houden ze de kin in den witten das gedraaid en verwaardigen zich eenen glimlach aan dezen of genen bekende te geven - ook aan mij, gelukkige sterveling! Ik bewonder hen, vooral hun engelen-geduld om zes-en-tachtig alleenspraken, waaronder tien maal dezelfde, te komen hooren gillen, razen, mompelen, schreeuwen. In die variante alleen ligt het genot.

Men vangt ten vijf ure des namiddags aan; men zal ten drie of vier ure des nachts eindigen. Dan zal een deel van het geacht publiek geeuwen, slapen, ronken misschien - vergeef me dat woord - maar men zal het ter behoorlijker tijd wakker schudden, om de lauwerkroon op 't hoofd van den verwinnaar te zien plaatsen.

Daar verschijnt de eerste.... bravo!.... stilte! De man declameert *Keizer Karel in het klooster van St. Just;* maar onder uit zijne pij komen de lange broek en een paar met vreeselijk groote nagels beslagen stampers te voorschijn; hij springt over het theater heen als een slingeraap, en hoe meer hij raast, hamert en molenwiekt, hoe meer bravos hij inoogst. Daar komt eene tweede.... bravo.... 't Is *Kaïn*, uitgedost in een nachtkostuum, waaraan niets ontbreekt dan eene wolle slaapmuts. Verder *Chatterton*, in *incroyable* en zoo voorts.

Terwijl de stem des declamators in de zaal rolt en dondert, dat het publiek juicht en trappelt, maakt Steven zich gereed. Hij stond van over een uur in uniform: hier, nog wat witsel rond zijne kin, nog wat zwarte strepen onder het oog en in de voegen rond den mond, een weinig blanketsel op zijne kaken; nu den koperen diadeem op. *Al read?*.... ja.... haal op de gordijn. De muziek speelt, het publiek wacht; daar stuift Brutus op het tooneel en levert zich aan zijnen halsbrekenden arbeid over.

Het publiek erkent het ware genie niet altijd. Een oogenblik te voren is er nog een Brutus op de planken geweest; die toch had eene zwaarder stem, sloeg en molenwiekte dapperder. Ik geloof zelfs, dat men ginds in den donkeren hoek met Steven lacht? Dat geeft hem niets. Nu heeft men geroepen: ‘trek dien moordenaar van de planken!’ en het publiek schaterlacht. Vooruit! 't is enkel de kabaal van zijnen konkurrent. Lauweren, lauweren moet Steven plukken! Het zweet loopt hem tappelings langs de wangen en baant zich eenen weg tusschen het wit en blanketsel, zoodat Brutus, voor dat hij zijnen triomf behaalde, zeer veel geleek op een zebra.

De gordijn is gevallen. De nacht kruipt voort. De declamators, wier taak is afgedaan, loeren naar de effen, statige gezichten de rechters, doch, helaas! niets is er op die marmeren wezens te lezen! 't Is drie ure 's nachts: de uitslag gaat bekend worden. Men klimt op stoelen en banken. Daar klinkt de stem van den voorzitter: teleurstelling voor den een, triomf voor den ander! Nu klinkt plotseling de naam van Steven.,.. ja, van Steven Waggelaer! Men kent hem toe.... de medaille en den lauwerkrans voor het verst gekomen te zijn.

Men heeft vier-en-twintig uren om zijne rechters te vervloeken: dat recht mag men zeker den rederijker niet ontnemen. Tachtig sprekers beweren miskend te zijn en dat deze of gene rechter een diep ingewortelden hekel tegen hen had. Men kiest partij; er wordt veel geraasd, vooral veel gedronken, en de waarde der behaalde medaille is reeds lang in vuurwater door de dorstige keelen gestroomd.

Twee dagen na den heuchelijken prijskamp had ons stadje het onwaardeerbaar geluk Steven Waggelaer te mogen begroeten. Ook hier was trommelaar en pijper voorop, en de nar, in een oud afgedankt ministerskleed uitgedost, maakte de heerlijkste krommesprongen. De menschen, grooten en kleinen, stonden voor de opene vensters of aan de deur en lachten om gek te worden, zoo pleizierig was dit alles. Daarbij men had van Steven vernomen, dat hij in zijn Brutus-costuum zijne entree zou doen; hij had de zilveren medaille op de borst, de lauwerkroon op het hoofd.

Zie, helaas! de straatjongens hebben zelfs geen eerbied voor het genie; ze beweren, die bengels! dat Steven de bakker gek genoeg is om, gekoord en gebonden, naar 't zinnelooshuis geleid te worden; ze werpen hem met aardkluiten, en Steven's eigen kroost - o verregaande boosheid, of liever treffend bewijs dat het genie niet erfelijk is! - werpt het hevigst van al; maar de rederijkers zijn vol eerbied en, in het lokaal gekomen, ontvangt Steven de gelukwenschingen van al zijne vrienden.

Alleen Krokkentop, de nijdige Krokkentop hield den verheerlijkten bakker blijkbaar voor 't lapje, toen hij een groot papier ontrollend en met het ernstigst gezicht der wereld een vers, ter eere van den declamator, debiteerde, en waarin men onder ander het volgende regels opmerkte, terwijl de barbier gedurig naar de beenen van bakker Brutus wees, 't geen door Steven werd voorbijgezien:

Aan u komt recht de kroon van lauwerbladen toe!
Gij hebt het durven wagen,
Den roem van onze stad tien uren wijd te dragen.

't Was feest in de rederijkerskamer; de vlag wapperde, de lichtslingers brandden des avonds; maar 't was geen feest in de woning van Steven, geen feest in de bakkerij, noch in den winkel, want de schuldeischers declameerden er op eenen toon, die in 't geheel niet aanlokkelijk en bekoorlijk was, en de arme vrouw voorzag, dat ze met haren bekroonden Brutus en kinderen weldra de hand aan de openbare weldadigheid zou reiken. Wat geeft het! Ook Homerus heeft gebedeld!

YOURS.

In de zuidelijke Alpen.

Het geniale beeldengroepje, dat de vernuftrijke Gustaaf Doré hier nevenstaand onzen lezers aanbiedt, is eene voorstelling van een huiselijk tafereel in de Zuid-Alpen. De Alpen-wereld met hare zuivere berglucht, de stille eenzaamheid van haar hoog gebergte, de schilderachtige kleederdracht van hare bewoners, bezit eene tooverkracht, die den natuurbeschouwer onweêrstaanbaar naar die heerlijke oorden trekt. Ongetwijfeld ontvangt de kunstenaar de indrukken van hetgeen hem omgeeft en zijne kunstvoortbrengselen zijn gewoonlijk een zuiver wederbeeld van hetgeen zijne verbeeldingskracht schept en samenstelt uit de hem omringende tafereelen.

De koene stift van Doré heeft een groot gedeelte van haren roem te danken, aan de kunstreizen, welke zijne opvattingen die bepaalde richting gaven. Doré is in het nu te beschrijven tafereeltje der natuur getrouw gebleven. De vader van een drietal kleinen staat geleund tegen een boomstam met de traditioneele duitsche pijp in de hand. De moeder tokkelt met hare teedere en gevoelvolle vingeren het snaar-instrument; zoete melodische tonen weêrgalmen tegen het berggewand en het gedruisch der naaldboomen lispelt zachtjes na. Het is een lied uit de huiskamer, dat het muziekaal gevoelen der drie lieve kleinen opvangt. Het is een dier gezangen, welke de duitschers *Heimaths-lieder* noemen en die het nationaal gevoel en de liefde voor 'de plek waar onze wieg eens stond' tot eene hoogte drijven, dat zij het uitterende en doodende 'heimwee' kunnen voortbrengen, wanneer men om den wille van het onderhoud, of om eene andere lotsbestemming verre van het vaderoord in den vreemde moet rondzwerven. De gitzwarte lange haarlokken en de schoone, met een zuidelijken ernst bezielde gelaatstrekken van moeder en dochter, het forsche en koene uiterlijke van den vader, de aandacht der beide knaapjes in hunne losse kleeding, de achtergrond een zwitsersch of zuid-alpisch woonhuis, een dennenwoud en rotswanden, verplaatsen ons in die berglanden, welker eigenaardige, schilderachtige landstreken door belangrijke natuurkundige verschijnselen bij den op- en ondergang der zon in schoonheid en natuurtrots verhoogd worden.

IN DE ZUIDELIJKE ALPEN.

Wanneer de zon nog 2 of 3 graden van den gezichteinder verwijderd is, beginnen gewoonlijk de bestraalde sneeuwvlakten en bergtoppen in het schitterendste avondrood te glanzen. Het roode der sneeuwvlakten wordt voortgebracht, door dat de zonnestralen een met waterdamp gevulde atmospheer doorloopen en is bijgevolg gewoonlijk bij zeer warm weder aan de sneeuwvlakten en gletschers rooder, dan aan den westelijken hemel, omdat de teruggekaatste stralen een grooteren weg af te leggen hebben, alvorens zij onze oogen bereiken. Bij zeer sterk en dan gewoonlijk lichtarm avondrood zijn de bergen betrekkelijk minder rood als op warme avonden. Deze verschijning op de met sneeuw bedekte bergvlakten is de eigenlijke ‘Alpengloed’ in het fransch *Coloration* genoemd, of ‘eerste kleuring.’ Als de zon zoo ver onder den horizon gezonken is, dat zij de bergtoppen niet meer bestraalt, dan vangt het ‘verbleeken’ *(Teinte cadavéreuse)* aan. Nu vertoonen zich de bergtoppen, twee tot vijf minuten donker tegen den achtergrond. Dan vangt plotselings de ‘tweede alpengloed’ aan, die zich minder door de levendigheid van het licht en de kleuren, dan wel door gelijkmatigheid en tegenstelling met den donker violetten achtergrond onderscheidt. Bovendien is de kleur der sneeuwvlakten niet meer bepaald rood maar

van een grauweren metaalglans. Dit tweede verschijnsel wordt in het fransch *Résurrection*, opstanding, genoemd. Deze tweede gloed vertoont zich niet alleen als de eerste op sneeuwvlakten, maar ook op alle bergen, die sterk weêrkaatsende, scherp gekleurde oppervlakten hebben en eindigt gewoonlijk nadat de zon 5 tot 6 graden onder den horizon gedaald is. Dan volgt de langzame verdwijning, *(Extinction)* dat is de Alpentoppen, te beginnen met de vlakten aan de bergranden, verliezen zich allengs in de algemeene schemering. Echter van hooge bergen en in een dichte nabijheid gezien, vertoont zich nog het nachtelijk glanzen, *(Lueur nocturne)* terwijl de met sneeuw bedekte bergen dikwijls gedurende den nacht een geringen glans blijven behouden, die van den stand der zon onafhankelijk is en zich vertoont zoo wel Oostelijk als Westelijk, ook bij een bewolkten hemel, wanneer de wolken slechts hoog genoeg zijn om de bergtoppen te kunnen onderscheiden.

De oorzaak van dit verschijnsel is waarschijnlijk eene ‘phosphorescentie’ der ijs- en sneeuwmassa's. Men heeft namelijk opgemerkt, dat, zooals vele andere voorwerpen, de sneeuw en het ijs, nadat zij lang aan het zonnelicht zijn blootgesteld geweest, in een geheel donkere koude ruimte nog eenigen tijd blijven voortlichten. De twee eerstgenoemde verschijnselen, natuurlijk in omgekeerde volgorde maar in veel minder levendige mate, worden ook voor den zonnenopgang waargenomen.

Gustaaf Doré.

Gustaaf Doré, de beroemde teekenaar en schilder, is de zoon van een ingenieur en werd den 6 Januari 1833 te Straatsburg geboren. De kleine schetsen en teekeningen, die hij op achtjarigen leeftijd vervaardigde, deden toen reeds den beroemden Grandville van hem zeggen, dat

hij een kunstenaar was. In 1847 verliet hij het ouderlijke huis, begaf zich naar Parijs, alwaar de veertienjarige knaap met het potlood zijne fortuin zou beproeven. Hij meldt zich aan in den beroemden plaatwinkel van Philippon; de meester ontdekt in de schetsen van den knaap zijn genialen aanleg, trekt zich zijn lot aan en voert hem naar de ouderlijke woning terug, met de bede aan zijn vader, om den jongen in den hem aangeboren lust van teekenen niet te weêrstreven, terwijl hij hem tevens de verzekering geeft alle schetsen op te zullen nemen, die de jonge kunstenaar zal teekenen. Weldra verscheen nu het eerste werk van Doré: les travaux d'Hercule, waaraan de uitgever als voorwoord heeft toegevoegd, dat deze platen door een vijftienjarigen knaap zijn vervaardigd, die zonder leiding en meester het teekenen leerde, doch in deze eerstelingen reeds genoeg doet zien wat hij eenmaal, als kunstenaar, belooft te worden. Hierdoor aangemoedigd legde de jongeling zich met allen ijver op de kunst toe, die hem in zijn onderhoud moest doen voorzien en eene eereplaats bij het nageslacht zou verwerven. De gemakkelijkheid van opvatting, de gloed zijner verbeelding en het geheel zijner voortbrengselen verwierven hem spoedig eenen populairen naam en met buitengewone vlugheid leverde hij een tal van teekeningen voor journalen, albums en prachtuitgaven, terwijl hij tevens den tijd vond om met een zijner vrienden een geïllustreerd tijdschrift: Musée Franco-Anglaise genaamd, uit te geven. Zijne illustratie der '*Gargantua en Pantagruel* van Rabelais' trok in de hoogste mate de algemeene aandacht door den humor en het fijne gevoel, waarmede hij de personen en omstandigheden, in den tekst bedoeld, weêr gaf. In een tijdsverloop van tien jaren illustreerde hij de *Contes drolatiques* van Balzac, *le chevallier Jauffre*

GUSTAAF DORÉ.

et la belle Brunissende, de vertellingen van Perrault, de Hel van Dante en de *don Quixote* van Cervantes; in al deze illustratiën toonde de kunstenaar dat hij zijne schrijvers goed verstaan en begrepen had en dat hij met het potlood de geniale voortbrengselen hunner pen op de uitstekendste wijze wist weêr te geven. Vooral ook in de twee honderd en dertig teekeningen, waarmede Doré de heilige Schrift illustreerde, toonde hij zijn genie; en, ofschoon hij nog steeds met onvermoeide kracht voortgaat met arbeiden, zullen de heerlijke illustratiën, waarmede hij het voortreffelijkste der boeken versierde, de voornaamste eereplaats innemen onder de meesterstukken der fransche kunstenaars.

De reuzendraak van Wasmes.
Legende door J.J. van der Horst.

I.

Of er ooit draken bestaan hebben? Vele hedendaagsche geleerden verbannen ze naar het rijk der fabelen, maar anderen, zooals Cuvier, beweren er overblijfselen van gevonden te hebben. Dit is in alle gevallen zeker: het feit, dat er in onze tijden geen draken worden aangetroffen, bewijst volstrekt niet dat zij nooit bestaan hebben. De aarde met hare lagen en fossielen is een groot en leerzaam, maar tevens een gevaarlijk boek, waarvan de geologen niet meer, dan de eerste bladzijden hebben opengeslagen. Daar tegenover staat eene menigte van overleveringen in alle landen, bij alle volkeren, in steden en in dorpen, bewaard zoowel in geschriften en grafgesteenten, als in de nog immer voortlevende verhalen, liederen en plechtige feestvieringen van het volk, die getuigt dat er werkelijk draken geleefd hebben. Een dezer legenden wil ik den lezers van de *Illustratie* in al hare dichterlijke eenvoudigheid mededeelen.[1)]

In het jaar onzes Heeren 1132, toen het graafschap Henegouwen zich verheugde en gelukkig gevoelde onder het wijs en zegenrijk bestuur van Boudewijn VI, overkwam dat gewest eene groote en verschrikkelijke plaag, die alles met dood en vernieling bedreigde. Een draak, monsterachtig groot en bloedig wreed, was eensklaps verschenen en had zijn verblijf genomen in een hol, aan de helling van een der twee heuvels, waarop het dorp Wasmes, in de nabijheid van Bergen, is gebouwd. Hij was wel, zooals men meende, vijf en twintig bergsche ellen groot, had vreeselijk breede klauwen met scherpe en gekromde nagels, lange, dikke ooren en wijde vlerken, waarmede hij fladderde en alles te pletteren sloeg. Zijn geschubde huid, hard als ijzer, was donker groen en grijs, en zijn muil, met drie rijen scherpe tanden gewapend, was zoo wijd, dat hij een mensch van middelbare lengte gemakkelijk naar binnen zwelgde. Dagelijks baggerde het ondier door de moerassen, die het dorp omringden, en drong tot in de weiden en stallen van den ganschen omtrek, om de kudden te rooven, menschen te verslinden, de lucht te verpesten, en tot onder de wallen van Bergen dood en verwoesting te verspreiden.

De nood was groot, en reikhalzend zag stad en dorp naar den edelen ridder uit, die den kamp dorst te wagen; de graaf zelf loofde eene schitterende belooning uit voor den held, die den reuzendraak zou vellen; terwijl geestelijken en leeken dag en nacht volhardden in 't gebed, om van den hemel redding af te smeeken. En daar bood

1) Zie *Annales du Hainaut;* Boussu *Histoire de Mons; L'Histoire de Notre-Dame de Wasmes.*

zich ook menig ridder aan, die, tuk op eer en prijs, met fieren moed het gedrocht ging bestoken; maar niemand keerde ooit weder.

Nog hooger klom de nood, want dieren en vruchten werden gedood door zijn verpestenden adem; de stad Bergen werd overbevolkt door de vluchtelingen van den omtrek, en hongersnood zoowel als besmettelijke ziekten bedreigden de benauwde bevolking. Toen was het, dat in de ziel van een jeugdig en vroom ridder de begeerte opkwam, om den gevaarlijken kamp nog eenmaal te wagen, welke begeerte allengs tot een vast en welberaamd plan rijpte.

Gilles de Chin had aan het hof van Boudewijn te Bergen de schoone Ida de Chièvres ontmoet, en zich in stilte met haar verloofd. Beiden waren godsdienstig en deden de gelofte, dat zij elkander niet zouden huwen vóór zij den draak bevochten hadden, - hij in den strijd der wapenen, zij in den strijd des gebeds. En zij overlegden met elkander in het geheim hoe het aan te grijpen, om met eenigen kans het waagstuk te ondernemen. Niemand werd in het geheim ingewijd en toen alles was afgesproken, ging Ida eene bedevaart doen naar Sinte Kruis bij Brugge, terwijl Gilles zich naar zijn ridderlijk slot heênspoedde.

II.

De ridder ontbood teenvlechters op zijn kasteel; en gebood hun te beproeven een soort van draak uit twijgen samen te vlechten. Toen dit ongewone werk na veel moeite en arbeid eindelijk was gelukt, bekleedde hij het gevaarte met een huid, waarop dezelfde schubben en kleuren werden geschilderd, die de reuzendraak vertoonde. Vier laten[1)] kropen in de dikke pooten van het monster, deden het voortloopen en opspringen, brachten met koorden den kop, de vlerken en den vreeselijken staart in beweging, en maakten op sissende en gillende instrumenten een vervaarlijk geluid, dat langs den als met bloed geverfden muil naar buiten drong.

Gilles bezat twee wakkere honden, Ador en Gontar geheeten, van wier trouw en reuzenkracht hij menig blijk ontvangen had. Zij waren zijn vrienden in de eenzaamheid, zijn verdedigers in het gevaar, zoowel als zijn trotsch in het gezelschap der edelen. Dezen zouden met Omer, zijn lievelingsros, de gevaren van den strijd tegen den reuzendraak deelen, en werden daarop dagelijks afgericht. Groote stukken vleesch waren iederen ochtend in de zijden van het gevaarte verborgen; en wanneer dan de vier laten hunne plaats in de teenen pooten hadden ingenomen, dan besteeg de ridder, in een stalen harnas gestoken, zijn fieren hengst, en reed de slotpoort uit, terwijl Ador en Gontar vroolijk tegen hem opsprongen en de lucht vervulden met hun zwaar gebas.

Bij hunne aankomst op het voorplein begon de teenen draak zich te bewegen, alsof hij hun te lijf wilde, sloeg vreeselijk met vlerken en staart, en stiet een gehuil uit, dat onuitstaanbaar was voor mensch en dier. Het paard schrikte hevig, steigerde, wierp de ooren in den nek, en weigerde gehoorzaamheid aan den teugel; maar met ijzervaste hand bedwong de koene ruiter dien eersten onwil van zijn ros, sprak het moed en bedaardheid in, en dreef het met zijn sporen in een grooten kring naar de zijden en den staart van het ondier. Ook de honden waren ontsteld en bevreesd; hurkend bleven zij staan, het blaffen vergetende, om tusschen de gesloten tanden een heesch gebrom te doen hooren, terwijl hun opgetrokken lippen van woede en bloeddorst sidderden. Doch de stem des meesters riep hen weldra op, en wees hen op het gevaar, waarin zij schenen te verkeeren. En dan sprongen zij, als door eene ongekende woede

1) Arbeiders, die aan hunne heeren in eigendom toebehoorden.

voortgezweept, weder tegen den ridder op, en volghen hem naar den strijd, die zou aanvangen.

Gilles reed onophoudelijk rondom den teenen draak, om zijn paard aan het gezicht van het vervaarlijk monster te gewennen, en dreef het langzamerhand naderbij, om eindelijk met gevelde lans er recht op aan te rennen, en een duchtigen stoot in de met vleesch opgevulde zijde te geven. En als dan het verschrikte dier zijn ouden moed had getoond, dan ontving het menig prijzend woord en menigen zoeten brok ter loon. De honden volgden hem trouw en wierpen zich niet zelden vooruit om het ondier te bespringen; maar als zij het vleesch roken, dat uit de gewonde zijde puilde, dan werden zij wild, huilden vreeselijk en waren niet langer te temmen. Ofschoon geslagen, soms ten bloede toe, door vlerk en staart, ofschoon menigmaal opgenomen en ver weggesmeten, zij draafden altoos terug, vielen met altijd verdubbelde woede op de zijde aan, en rustten niet voor zij een groot stuk vleesch hadden afgescheurd. Dan eindigde de ridder den strijd en riep zijn trouwe dieren naar een' hoek van het slotplein, waar zij hijgend en bloedend en grommend, maar altoos met het vleesch in den bek, langzaam aankwamen, alsof zij noode het overige van den bloedigen maaltijd verlieten.

De avond werd besteed om de gehavende zijde van den teenen draak te herstellen, en alles weêr in gereedheid te brengen voor de oefening van den volgenden ochtend. Dit hield men vol gedurende een gansche maand, en ten laatste waren de drie medekampers van Gilles zoo gewend aan het vechten met het monster, en zelfs zoo begeerig naar het zoet en het vleesch, hetwelk zij zeker waren te zullen behalen, dat zij uit eigen beweging reeds naar het geraamte heênvlogen en het besprongen, zoodra de slotpoort maar geopend werd.

Nu meende de vrome ridder den strijd tegen den reuzendraak van Wasmes te kunnen wagen, en toog op zijn moedigen hengst, vergezeld van de beide honden, naar Bergen, ten einde den graaf van Henegouwen zijn dienst aan te bieden, en verlof te vragen om het waagstuk te ondernemen.

III.

Geheel het hof was ontsteld en betreurde het, dat zulk een schoon en dapper ridder, die zooveel heldenfeiten in Palestina had bedreven, zich kwam aanbieden om den ongelijken strijd te wagen, en een zekeren dood te gemoet te gaan; ook graaf Boudewijn bracht hem het roekelooze van zijn voornemen onder het oog, en weigerde zijne toestemming te geven.

Intusschen ging het monster voort met pest, dood en vernieling alom te verbreiden. Boudewijn gebood, gedurende drie dagen op eene meer dan gewone wijze den hemel om redding te smeeken, te vasten, en door plechtige omgangen de gansche stad in het gebed te vereenigen.

De derde dag liep ten einde, de laatste processie was gehouden, en Boudewijn keerde vol bezorgdheid met zijn hof naar den grafelijken burg weder. Daar wachtte hem Gilles de Chin.

‘Heer!’ zoo sprak de koene ridder: ‘Heer! gij hebt gebeden en gevast, om redding te verkrijgen voor uw volk, hetwelk gij bemint als den appel uws oogs. Maar God heeft uw gebed reeds verhoord om den wille van het lijden onzes Heeren. Geef mij oorlof, en morgen vel ik het ondier,

morgen is Henegouwen gered; morgen werp ik mij als overwinnaar dankend voor uwe voeten neêr. Weêrsta ze niet langer, Heer! 't is de wil van God!.... ja, ik bezweer het u bij het H. Kruis: 't is de wil van God! morgen overwin ik den reuzendraak van Wasmes.'

Een dof gemompel van afkeuring ging onder de edelen, die den graaf omringden, rond en menige edelvrouw gaf door een half gesmoorden gil hare vrees te kennen voor het leven van den schoonen ridder, die zoo overmoedig sprak. Boudewijn trok de wenkbrauwen saâm, legde de hand op het hart en was in tweestrijd. Hij zou alles willen geven, alles willen opofferen, om zijn volk te redden: maar mocht hij de bloem van Henegouwens adel, den dapperen jongeling, die zoo moedig aan zijne zijde in Palestina tegen de ongeloovigen gestreden had, aan een wissen dood prijs geven, zonder hoop op verlossing? Geen der ridders, die den kamp gewaagd hadden, was immers teruggekeerd? Hij wilde eindelijk juist het neenwoord uitspreken, toen tot aller bevreemding, en niet het minst van haren vader, den ridder de Chièvres, de zeventienjarige Ida uit de rij der edelvrouwen trad, zich voor den graaf op de knieën wierp, de handen naar hem ophief en smeekend bad:

'Neen, Heer! weiger niet langer toe te staan wat God wil en wat God gebiedt.....'

En als door hooger licht bestraald, verheft zij zich van den grond, ontbindt haren sluier en werpt dien Gilles toe, in geestvervoering uitroepende:

'Ga, vrome ridder! ga en trek ten strijde; en door God en onze lieve Vrouwe zult gij Henegouwen redden.....'

Een blijde kreet ontsnapt aan 's ridders borst. Hij neemt den sluier op, windt zich dien om den zijden kolder, heft de rechterhand omhoog en spreekt op plechtigen toon:

'Bij den heiligen naam des Heeren, bij mijn Heeren Sint Michaël en Sint Georgius; bij de H. Waudra, onze patrones en onze lieve Vrouwe van Wasmes; ik zweer het mijn Heere den graaf en u allen, die hier tegenwoordig zijt: ik zal niet weder keeren dan als overwinnaar van den reuzendraak!'

'Amen!' klonk het van Ida's lippen, en 'amen' ruischte het door de gansche zaal uit aller mond. Graaf Boudewijn was overwonnen en legde zegenend zijn hand op het hoofd van Gilles, die ten afscheid voor hem nederknielde.

Nauwlijks brak de eerste dageraad aan, of Gilles de Chin besteeg zijn hengst, die rondom met ijzeren platen was gedekt, en hinnekend en snuivend en van blijdschap trappelend den kop fier in de lucht stak, als ware hij er trotsch op den held van Wasmes te mogen dragen. De ridder zelf was in een zwaar harnas gestoken, droeg een stalen helm en ijzeren laarzen, en hield de roodgeverwde speer in de hand gevat, waarmede hij menig muzelman uit den zadel had gelicht. Ida's sluier was hem om de halskraag geslingerd en met een zijden band vastgeknoopt, waaraan zijn beukelaar hing, beschilderd met de wapens van Chin en Coucy. Vier schildknapen in roode kolders volgden hem op kleine schimmels gezeten. En de honden, wier halsbanden met lange en scherpe ijzeren punten waren gewapend, 't was alsof zij er een voorgevoel van hadden, dat zij eindelijk weder den draak zouden bespringen, wiens vleeschzijden zij sinds vier dagen hadden moeten derven; want zij vlogen onstuimig vooruit, om dan weder springend tot het hun te trage paard terug te keeren, en deden de ledige straten van hun luidruchtig en vroolijk geblaf weêrgalmen.

En als de wachter van de poort den kleinen stoet met een 'God helpe u!' had uitgelaten, dan klom hij op den kleinen toren en blies een langen en scherpen toon

uit zijn hoorn. Nu begonnen alle klokken der stad te luiden, en Boudewijn met zijn hof, zoowel als al de poorters, spoedden zich naar de verschillende kerken en kloosters, waarbinnen de priesters de H. Mis zongen, en de gewijde maagden en kloosterlingen zich voor het altaar nederwierpen, om met de biddende scharen Gods zegen over Gilles' wapenen af te smeeken.

(Slot volgt.)

Wonderlijke redding.

Afschuwelijke gebeurtenissen, ergerlijke feiten en moordtooneelen schijnen tegenwoordig eene hartstochtelijke nieuwsgierigheid dermate te voldoen, dat dagbladen en tijdschriften om strijd er hunne kolommen mede vullen; doch leest men ooit in hunne verhalen van christenmoed in rampvolle oogenblikken, van vertrouwen op God in doodsgevaar? Geen enkele omstandigheid van dien vreeselijken zesdubbelen moord bij Pantin bleef onvermeld; personen, plaatsen, moordtuigen zelfs, alles moest worden afgebeeld en lang en breed beschreven, maar hoe weinigen van die honderdduizenden nieuwsgierigen hebben een *requiescant in pace* uitgesproken tot lafenis der zielen van hen, die dáár zoo noodlottig omkwamen.

Deze en soortgelijke gedachten rezen bij mij op, toen ik, na eenige nieuwspapieren te hebben gelezen, brieven ontving, die mij omstandig verhaalden, hoe een aantal mijner dierbare Broeders en Zusters in Christus aan eenen wissen dood werden ontrukt, tengevolge van onwrikbaar vertrouwen op God en eene groote Devotie tot Onze Lieve Vrouw van het heilig Hart. ‘Waarom,’ zoo zei ik tot mij zelven, ‘waarom ook zulk een feit niet overal en in al zijn kleuren medegedeeld; de nieuwsgierigheid zal zich daarin ook kunnen voldoen, doch tevens zal het hart van den vromen Christen er eene verkwikking vinden, welke die voldoening ver in waarde overtreft.’ Vergunt mij daarom, waarde lezers der *Belgische Illustratie*, U eene kleine teekening en een uit verschillende brieven samengesteld relaas aan te bieden van die wondervolle schipbreuk, die reeds zooveel belangstelling hier en in Engeland heeft verwekt.

Het kaartje stelt de vreemdsoortige vaart op het Engelsch Kanaal voor. Van pijltje A tot pijltje B was de reis voorspoedig; verder toonen de gestippelde lijnen de wispelturige vaart aan, die het schip, ten speelbal der winden, heeft moeten volgen tot Ramsgate. Bovendien staan er de belangrijkste omstandigheden in 't algemeen op aangeteekend.

Ziehier een breedvoerig verhaal:

Twee Paters en één Broeder van de Societeit van Jezus, met veertien Zusters Franciscanessen en Ursulinnen, verlieten den 9^{en} September 11., aan boord van het Barkschip de Jacoba Cornelia, de reede van Hellevoetsluis, om in de zoo uitgestrekte Oost-Indische koloniën van Nederland de zaden van godsvrucht en deugd, van kennis en wetenschap te gaan uitstrooien. Bij den aanvang ging de reis voorspoedig. De Noordzee was weldra achter den rug, met gunstigen wind voer het schip het Engelsch Kanaal op en reeds was Hastings bijna bereikt, toen de kapitein zaturdags 's avonds voorteekenen van eenen op handen zijnden storm ontdekte. Aanstonds werden er buitengewone bevelen gegeven, de noodige maatregelen genomen en geen onheil duchtende gingen de vroolijke passagiers op hun gewonen tijd naar bed. Het duurde niet lang of de storm brak los, het schip slingerde geweldig heen en weêr en spoedig waren de lichte zeilen aan flarden geslagen. Het was omstreeks middernacht en de religieusen lagen nog te rusten, toen eenigen op eens door een ijselijk gegil van de

kapiteinsvrouw gewekt en onmiddellijk daarop door een schok het bed uitgeworpen werden. Ieder meende dat zijn laatste uur geslagen was, en waarlijk hadde de hemel hun geen bijzondere bescherming verleend, zij zouden allen een prooi der golven zijn geweest. De dikke duisternis en de geweldige beweging, die het schip ondervond, hadden belet de nadering van een grooten driemaster te bespeuren. Slechts een steenworp afstands van elkaâr verwijderd en in de onmogelijkheid van te ontwijken, zijn beide schepen op het punt elkander te verbrijzelen..... doch eensklaps herinnert zich de stuurman, dat hij bij het in zee steken een Sint Jozefbeeldje van een der Zusters heeft gekregen..... pijlsnel beklimt hij den bezaansmast, stelt daar dien machtigen beschermer ten toon..... en nog was hij niet beneden, of de wind verandert een streek of vijf, het schip kon zich wenden en de dreigende overzeiling, die het in den grond zou hebben geboord, is slechts een zijdelingsch aanraken geworden.

Deze eerste redding gaf nieuwen moed in den bangen nood, waarin de toenemende storm de arme schepelingen deed verkeeren. Men verzoekt den stuurman ook een beeldje van Onze Lieve Vrouw van het heilig Hart boven op den grooten mast te plaatsen, en van toen af waren gebeden en smeekingen tot de Hulp der Christenen letterlijk zonder ophouden. Het scheepsvolk was druk in de weer, om het vaartuig van de Engelsche kust af te houden, waar gevaarlijke klippen zich verheffen. Dit gelukte; doch een paar uren na middernacht barstten de groote zeilen, de zee bruiste met dolle woede, als bergen verhieven zich de golven en sloegen aan weêrszijde over het dek. De toestand scheen andermaal hopeloos. Doch hoe grooter het gevaar werd, des te vuriger gebeden werden er ten hemel gezonden door die zwaar beproefde religieusen, die in een klein vertrek, waar niet te denken viel aan zitten of staan, op den grond werden heen en weêr geslingerd, terwijl alle losse voorwerpen, die hen omgaven, verbrijzeld naar alle kanten heen rolden. Een paar malen beproefden de Paters het dek te bereiken, om eenig naricht in te winnen, doch alles wat zij hoorden was angst en verschrikking.

Eindelijk brak de morgen van Zondag aan en de Kapitein, die zijn hachelijken post geen oogenblik had verlaten, ging toen in der haast zijn edele tochtgenooten even bezoeken om, hoewel niet Katholiek, de hulp hunner gebeden af te smeeken, daar het gevaar steeds grooter werd. En werkelijk den geheelen dag hield de storm aan; nu werdt de brik links, dan rechts voortgesleurd, nu eens door de onstuimige baren hemelhoog verheven, dan weêr in den diepsten afgrond neêrgestort; de raas braken, de sloepen sloegen overboord en in een zware orkaanvlaag scheurden de nog overgebleven zeilen van een.

Tegen den avond verscheen andermaal de Kapitein in de kajuit en bracht de blijde tijding, dat het weder zich iets gunstiger deed aanzien. Maar helaas! die hoop duurde niet lang, een nieuw doodsgevaar dreigde. De storm barstte weder met ontzaggelijk geweld los, de woedende golven maakten zich geheel en al van het schip meester en wierpen het een weinig na middernacht krakende in de branding. Kapitein en stuurlieden wisten geen raad meer, en waren wanhopig, daar het stranden op de fransche kust, waarvan zij de vuurtorens reeds konden onderscheiden onvermijdelijk scheen.

Ten derde male wordt den hemel een heilig geweld aangedaan..... een laatste zeil wordt opgeheschen..... de wind keert en ten derde male is het gevaar geweken.

Vurig danken allen den goeden God, die hen zoo zichtbaar beschermde, doch nogmaals moest het dankgebed een smeekgebed worden.

Het was Maandag middag. De afgematte Zusters, die in 36 uren aan geen eten, drinken of slapen hadden kunnen denken, waren nog altijd in hun engen schuilhoek verborgen, toen de stuurman op hun verzoek bij hen kwam. ‘Is er nog hoop op redding?’ zoo vragen zij hem..... ‘Eerwaarde Zusters, 't is erg, zeer erg,’ zoo sprak de brave man met tranen in de oogen en ging heen. Inderdaad het gevaar dat nu dreigde was het grootste van allen. De Ridge-bank, een der meest gevreesde klippen van het kanaal lag vlak vóór hen. De wind stuwde het machtelooze schip er recht op aan..... nog eenige oogenblikken en de vreeselijke schipbreuk gaat voltrokken worden.

De Kapitein kent maar al te wel den benarden toestand..... hij roept zijn vrouw bij zich op het dek..... zijn laatste oogenblikken wil hij met haar zijn..... met haar wil hij sterven. ‘Wij zijn verloren,’ is de algemeene kreet.

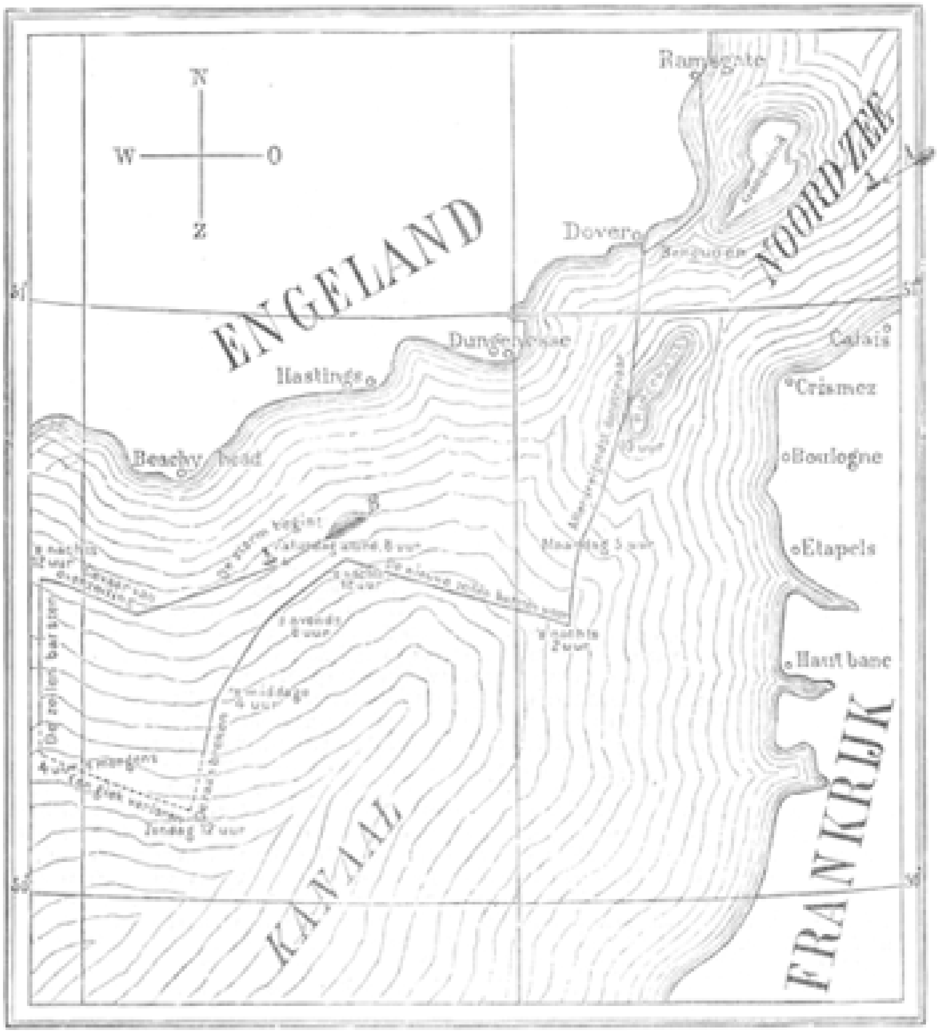

Wat er toen in de harten der goede kloosterlingen omging laat zich niet beschrijven..... allen zijn bereid om te sterven..... de algemeene absolutie is hun nogmaals gegeven..... zij vreezen den dood niet...... kalm gaan zij de eeuwigheid te gemoet...... maar niet tegenstaande dit alles blijft het vertrouwen, ‘dat bergen verzet,’ hen bezielen..... de zee neemt in woede toe..... de hel schijnt hun ondergang te hebben gezworen..... en toch zij houden niet op met bidden, ja elke seconde wordt hunne bede krachtiger..... de nood is tot het uiterste geklommen..... hun vertrouwen wankelt niet..... en zoo mogen zij, na gedurende dit ontzettend en beslissend kwartier doodsangsten te hebben

doorgestaan op het onverwachts den stuurman de kajuit zien binnenstormen met den uitroep, ‘wij zijn gered!’ de engelsche kust is in 't gezicht’...,. Hoe die redding is geschied zegt ons niemand.

Een algemeene kreet van dankzegging steeg op uit aller hart, tranen van vreugde en erkentelijkheid vloeiden uit aller oogen en toen een der Paters het ‘*te Deum*’ aanhief, vielen allen gezamenlijk in en zongen met dankbare liefde, het heilig gezang. Middelerwijl kwam de Kapiteinsvrouw, die bijna aanhoudend ooggetuige van het afgrijselijk schouwspel op het dek geweest was, waar zij herhaalde malen onder de golven werd bedolven, weenend de kajuit binnen en in de armen van een der Zusters vallende riep zij uit: ‘aan uw gebed alleen hebben wij ons behoud te danken’.

Met verbazende snelheid vloog het schip vooruit. De Kapitein meende op de reede van Dover het anker te werpen, doch op eens komen vijf Engelsche loodsen zich als 't ware van het schip meester maken en voeren het veilig de haven van Ramsgate binnen. Dit was alweêr eene beschikking der Voorzienigheid, want juist op de plaats waar de kapitein had willen ankeren wierp een ander schip het anker uit, dat er nog dienzelfden nacht vergaan is.

Hoe bij het aan wal stappen de Kapitein der Jacoba te moede was mag niet onvermeld blijven. Hij had met zijne dappere bemanning gedurende 36 uren schier het onmogelijke gedaan om het leven der hem toevertrouwden te redden. Wonden aan handen en voeten waren hiervan getuigen. Maar toch de rechtschapen man heeft niet kunnen nalaten te verklaren, dat er met zijn schip iets bovenmenschelijksch had plaats gehad en dat er andere dan natuurlijke middelen gewerkt hadden; het aanzeilen nabij Engeland, het verdwijnen in de diepte, het stranden op de fransche kust, het stooten op de Ridge-bank hadden hem doodsgevaren toegeschenen en geen wonder, want rondom hem in diezelfde uren, in dat zelfde Kanaal zijn meer dan 100 schepen vergaan.

Wat was er van de beeldjes in den mast geworden? Men heeft ze beide ongedeerd weêrgevonden en een, ofschoon los geraakt, is ondanks den hevigen storm in een stukje zeil blijven hangen. De Overste der Zusters vurig verlangende, dat die kostbare voorwerpen van kinderlijke godsvrucht nimmer zouden vergeten worden, begaf zich dienzelfden dag nog tot den Kapitein om hem te verzoeken dat die beeldjes en een rozenkrans voortaan midden in de eetkamer van het schip mochten ten toon gesteld worden. Innig overtuigd, dat zijn behoud aan een onzichtbaar beschermende hand moest worden toegeschreven, stond de wakkere zeeman het dringende verzoek goedgunstig toe en van af dat oogenblik hoort men op de Jacoba Cornelia iederen morgen na het ontbijt uit de eetzaal het liefelijk gezang der litanie van Onze Lieve Vrouw van het heilig Hart, als danklied ten hemel opstijgen.

De dankbare gevoelens der Zusters verder beschrijven kan ik niet, maar nog één enkelen van hunne hartelijkste wenschen, in een brief geuit, kan ik niet stilzwijgend voorbijgaan. Die wensch is, dat de devotie tot den Heililigen Jozef en vooral die tot Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart aan wie zij bij uitnemendheid hunne redding toekennen, bijzonder moge toenemen en dat velen zich zullen aangespoord gevoelen bij de millioenen namen van het Broederschap, Haar ter eere in het klooster der Ursulinnen te Sittard opgericht, de hunnen te voegen, opdat zij ook altijd in alle gevaren naar lichaam en ziel de alvermogende bescherming dier goede Moeder ondervinden. Uit den laatsten brief van Ramsgate verneem ik nog dat de wondervolle schipbreukelingen aldaar veel deelneming en een aangenaam verblijf hebben gevonden. Vier weken zijn noodig geweest om de schade van het schip te herstellen en wanneer onze lezers deze regelen zullen ontvangen, zijn waarschijnlijk de moedige

helden en heldinnen van Jezus Christus wederom op zee om, indien het God behaagt, met hetzelfde levendige geloof, met hetzelfde vaste vertrouwen nieuwe en grootere gevaren te trotseeren.

M......... 8 October 1869.

L.D.S.

[Nummer 12]

Mgr. von Ketteler.

Is de kennismaking met een groot man altijd welkom aan eenieder die groote hoedanigheden, aan eene grondige geleerdheid en beminnelijke deugden gepaard, op hare waarde weet te schatten, dan is voor onzen lezer deze kennismaking dubbel aangenaam, wanneer het een man geldt als den Bisschop van Mentz, die eene eerste plaats onder de verdedigers en voorstanders van het Christendom inneemt. Het is daarom dat wij met volle vertrouwen deze vluchtige schets van het leven van dien doorluchtigen prelaat den lezers der *Belgische Illustratie* aanbieden.

MGR. VON KETTELER.

Wilhelm, Emanuël, vrijheer von Ketteler, werd op den 25^{en} December van het jaar 1811 te Munster geboren. In zijne jeugd wijdde hij zich aan den staatsdienst, waarin hij reeds tot den rang van referendaris was opgeklommen, toen hij in het jaar 1837 tot den geestelijken staat overging en zijne godgeleerde studiën begon. In het jaar 1846 was hij pastoor te Hopster in Westphalen, welke bediening hij tot het jaar 1848 bleef waarnemen en waarin hij zoo zeer aller achting voor zich wist te winnen, dat hij in dit jaar door het kiesdistrict Lengerich tot afgevaardigde voor de Duitsche Nationale Vergadering werd gekozen. In deze nieuwe betrekking, waarin hij geheel den omvang zijner kundigheden, in de studiën zijner jongelingsjaren verzameld, voor het oog van het vergaderde Duitschland en der katholieke wereld ten toon spreidde, nam hij voornamelijk deel aan de beraadslagingen over die artikelen der grondwet, welke de verhoudingen tusschen den Staat, de Kerk en de School betroffen. In het jaar 1849 werd hij tot Proost der St. Hedwigiskerk te Berlijn benoemd en reeds in het volgende jaar door Z.H. Pius IX op den bisschopszetel van Mentz geplaatst, nadat de keuze van professor Schmid, dien het domkapittel tot opvolger van den overleden bisschop, Mgr. Kaizer, had bestemd, de gevraagde goedkeuring van Zijne Heiligheid niet had verworven.

De nieuwe bisschop, aan wien de zware en altijd in zekere mate ondankbare taak was te beurt gevallen om ingeslopen misbruiken met eene krachtige hand uit te roeien, aarzelde geen oogenblik in de volvoering van den hem opgedragen last en toonde zich het vertrouwen van Zijne Heiligheid ten volle waardig. Een zware strijd was zijn deel, maar met onwankelbare standvastigheid, met een moed en kracht, geëvenaard aan de aanvallen waaraan hij blootstond, wist hij de stormen der menschelijke hartstochten, die tegen zijn bestuur waren opgestoken, te beheerschen en te kluisteren. Weldra had zijn bisdom een geheel ander aanzien verkregen; alle betrekkingen tusschen zijne diocesanen en andersgezinden, tot groot geestelijk nadeel der eersten op al te gemeenzamen voet ingericht, waren geregeld, de rechten zijner kerk omschreven, vastgesteld en geëerbiedigd, de opleiding zijner toekomstige priesters verzekerd, in één woord, zijn krachtige hand, door een onbuigzamen wil, waar het goede beoogd werd, ondersteund, had in korten tijd aan zijn bisdom die geestelijke en tijdelijke verbeteringen geschonken, zoo zeer voor zijn welzijn benoodigd.

Bij zijne verdediging der Kerk en van den Godsdienst bepaalde de doorluchtige Kerkvoogd zich niet tot de gewone wapenen, die hem door zijne kerkelijke bediening in de hand waren gegeven, maar nam ook meermalen zijne toevlucht tot de openbaarheid der pers. Buiten zijne bisschoppelijke mandementen schreef hij meerdere brochuren en werken, wier hooge waarde zijne vijanden zelfs niet kunnen loochenen.

Beroemde dwergen.

Veel hebben de geleerden - menschen van zeker overmatig groot verstand, die er op uit zijn om de natuur in hare werkingen en eindelooze veranderingen te achterhalen - geredetwist of er ook zekere, bepaalde oorzaken en toestanden zijn, die uit den aard van hun wezen, een dwergenras moeten voortbrengen. Vergissen wij ons niet dan zoekt men naar een volkje, zooals eenmaal waren de Pygmeëen en Lilliputters, uit

de oude en nieuwere fabel. Dat waren eerst menschen van de echte type, van eenige duimen hoogte en al het andere naar evenredigheid! Wat een aardig speelgoed kon dat zijn voor zooveel geleerde kinderen, die door hunne naïve redeneeringen welhaast tot de overtuiging zouden zijn gekomen, dat dit menschenras ook al eene verbastering zou wezen, wel te verstaan van dezen of genen kikvorsch, want om ze - *à la Vogt* - van een aap te doen afstammen, dat zou nog niet eens zoo gemakkelijk gaan. Jammer slechts dat moeder Natuur haar al te nieuwsgierige kinderen niet in hare geheimen wil laten indringen en het *jammerlijke* gevolg van deze achterhoudendheid is, dat toestanden en oorzaken niet te vinden zijn, zoodat ook het dwergenras is weggebleven, tot grooten spijt van zoovelen die, hoewel grooter van lichaamsbouw, nogtans veel overeenkomst hebben met bedoelde kleine mannekens. Was echter het *Dwergenvolk* tot nog toe eene onmogelijkheid, toch zijn er, zoo nu en dan, enkele exemplaren van die soort voor den dag gekomen, die eene zekere vermaardheid hebben verworven.

Zoodanig een was Jeffery Hudson, in Engeland geboren. Op achtjarigen leeftijd, toen hij in het gevolg van den hertog van Buckingham werd opgenomen, was hij nog maar 17 duim groot. Eens dat die prachtminnende hertog door Karel den Eerste en koningin Henriëtte werd bezocht, was Jeffery in eene groote pastei verborgen, waaruit hij in volle ridder-uitrusting te voorschijn trad. De koningin was zoo zeer met het manneke ingenomen, dat hij op haar dringend verzoek, onmiddellijk aan haar gevolg werd toegevoegd. Op lateren leeftijd legde hij eene wezenlijk groote bekwaamheid en tact aan den dag, zoodat hij met menige zending van teederen aard, zoo binnen als buitenlands werd belast. Jeffery liet zich wel gebruiken om, bij bijzondere gelegenheden, het algemeen vermaak te vermeerderen, zooals eens toen hij, tot groot genoegen van alle aanwezigen, op een gemaskerd bal, uit den zak van een der gasten te voorschijn kwam, maar toonde zich overigens licht gekwetst door de spotternijen van sommige hovelingen. Bij zoodanige gelegenheid gebeurde het dat hij zoo zeer in gramschap geraakte, dat hij zijnen beleediger tot een tweegevecht uitdaagde en hem ook werkelijk ter neêrschoot.

Een andere dwerg, die zich eveneens in de diplomatie heeft beroemd gemaakt, stierf eerst vóór eenige jaren. Zijn naam was Richebourg; hij had eene lengte van slechts 24 duim en behoorde tot de hofhouding der hertogin van Orleans, de moeder van Louis Philippe. Gedurende het schrikbewind gebruikte men hem meermalen, om de belangrijkste berichten over te brengen. Als een kind gekleed en door eene kindermeid gedragen, ging hij dan zijne zending volvoeren zonder dat iemand op de gedachte kwam van de geheimen, die de kleine man bewaarde.

Peter de Groote was een bijzonder vriend van dwergen; altijd had hij van die kleinen bij zich, behalve nog die, welke hij door zijn geheele rijk deed kleeden en voeden. Eens had hij ze allen uit zijne staten in de hoofdstad bijéénvergaderd, deed ze per dozijn in een rijtuig plaatsen en zoo naar zijn paleis voeren. Hier onthaalde hij hen vorstelijk; alles was geëvenredigd aan zijne gasten: tafels, stoelen, messen, lepels enz. in één woord alles. Toen de maaltijd was afgeloopen koos hij eenige paren uit, die hij, zonder eenige verdere formaliteit, aan elkander ui - huwelijkte. Polen en Rusland hebben eene zekere vermaardheid verkregen, door het groot aantal dwergen, die er vroeger gevonden werden.

Een der bijzonderste poolsche dwergen was Jozef Borylausky, als graaf Borylausky bekend. Bij zijne geboorte in 1739 was hij 8 duim lang. In het gevolg der gravin Humieska bezocht hij de meeste hoven van Europa; te Weenen ontving hij van de keizerin Maria Theresia een diamanten ring ten geschenke, dien zij van de hand der kleine aartshertogin Maria Antoinetta had genomen; maar zelfs deze kinderring was

hem nog veel te groot. Te Parijs was hij om zijn in alles geëvenredigden lichaamsbouw, schoone oogen, levendig uitzicht, gezond gestel en groote matigheid zeer geroemd; men prees ook vooral zijn bevallig dansen, gepaste antwoorden, verbazend geheugen, gezond oordeel, maar boven alles zijne goedhartigheid.

Ten slotte moeten wij nog van een paar Nederlandsche dwergen spreken. De eene was Wijbrand Lalkes die in zijn tijd veel opgang maakte. Hij was een arm visscherskind en leerde het horologiemaken, zoodat hij zich later te Rotterdam kon vestigen. Maar zijne zaak wilde geen opgang maken; hij ging dus naar Londen, waar hij om zijne buitengewoon kleine gestalte, een voordeelig aanbod op een tooneel verkreeg. Hij was slechts 27 duim groot; er bestaat van hem nog een portret waarop hij is voorgesteld naast zijne geheel volwassen echtgenoote.

Een andere hollandsche dwerg die vóór ruim dertig jaren veel van zich deed spreken was de bekende Simon Paap, een manneke van eene bijzonder kleine gestalte en getrouwd met een vrouwke, dat hem in kleinheid van lichaamsbouw weinig toegaf. In onze dagen leeft nog een derde nederlandsche dwerg, die zich ook op vele kermissen en bij andere gelegenheden laat zien en zooals hij zegt te Franeker geboren is. Hij is van vrij regelmatigen lichaamsbouw, slechts zijn hoofd maakt hierop eene kleine uitzondering, daar het iets te groot mag schijnen voor eene gestalte van slechts weinige duimen.

Het gouden boek.
Parabel.

I.

In de slaapkamer van een prachtig huis zat eene adellijke jonge dame voor een ledekant met dikke fluweelen gordijnen behangen. Op haar edel gelaat zag men het spoor eener groote droefgeestigheid. In het bed lag een jeugdig kind. Een groote, blauwe kring omsloot zijne oogen; de half geopende mond en hijgende ademhaling getuigden welke benauwdheid, welke pijnen het te lijden had.

Met den arm op de tafel leunende overdacht de jonge moeder met groote smart, hoe zij met hare schatten en rijkdommen niet bij machte was, de smarten van haar geliefd kind te verzachten; hoe al hare zorgen, tranen en gebeden nutteloos schenen, om den dood van het ziekbed terug te houden.

‘Waartoe dient dit alles dan?’ zeide zij in eene opwelling van bitterheid, terwijl hare oogen over al de pracht, die haar omringde, rondwaarden.

Toen liet zij haar hoofd in beide handen rusten, gaf zich geheel aan hare treurige gedachten over en begon vervolgens aan de tallooze rampen en kwellingen te denken, waaraan het menschelijke leven is onderworpen.

Dienzelfden morgen had men haar een hartroerend tafereel opgehangen van een arm huisgezin, waarin de grootste ellende heerschte.

De loop harer gedachten voerde het beeld dier armoede weêr voor haren geest en een diep medelijden maakte zich meester van haar hart.

Zij wierp een blik op haar kind. Door de koorts afgemat, scheen het te sluimeren. Zacht stond zij nu op, opende een klein ebbenhouten, met parelmoer ingelegd kistje en nam er eene zijden beurs uit, waarin men 't goud, daarin vervat, zag blinken.

Fluisterend riep zij toen een bediende en beval dat goud onmiddellijk naar de ongelukkigen te brengen.

‘Haast u,’ zeide ze, ‘men is schuldig, als men den bedroefden een enkel oogenblik geluks ontrooft!’

Nu ging zij weêr aan 't hoofdeinde van het bed bij het zieke kind zitten.

Alles kwam haar veranderd voor.

De kleine zieke scheen veel kalmer en rustiger; de ademhaling minder pijnlijk en benauwd; de kamerlucht minder zwaar en drukkend, de zonnestraal, die juist door de glasramen drong, levendiger en zuiverder.

Van waar die verandering? De jonge moeder wist het niet.

Zij wist niet, dat de Engel der Liefdadigheid de kamer was binnengekomen. Deze had met zijne blanke vleugels de lucht gezuiverd, overal licht om zich verspreidende, waarvan alles, tot zelfs de kleine zieke den weldadigen invloed ondervond.

De onzichtbare Engel stond naast haar met zijn gouden boek in de hand. Hij opende het en schreef den naam der weldadige dame met gouden letteren op een hemelsblauw blad.

II.

In dezelfde wijk, op den hoek van een somber straatje, stond een koopman met kastanjes. Hij was nog jong, en zijn openhartig gelaat vervroolijkte den donkeren hoek, waar hij zijn kleinen handel uitoefende.

Hij stookte het vuur, waarop hij de kastanjes braadde, op, roerde deze tegelijk wat om en neuriede onderwijl een liedje uit zijne kinderjaren. Tusschenbeiden echter brak hij eensklaps zijn werk en zijn deuntje af en bleef dan geheel in gedachten verzonken staan.

De arme jongen had droevige dingen in 't hoofd.

Reeds lang was hij ten prooi aan eene smartelijke gedachte, die hem bijwijlen geheel zijne vroolijkheid ontroofde, zijn anders opgeruimden geest benevelde.

Jan was op het land geboren, maar had zich naar eene verafgelegen stad begeven, waar hem niemand kende en waar hij ook ten eenemale vreemd was.

Men had zijn goeden naam belasterd, en die smet op zijn eer geworpen had het teergevoelig hart van den jongeling eene diepe wonden geslagen. Hij was dus zijn dorpje, waar hij geboren werd en waar een ieder hem kende, ontvlucht om in eene groote stad verborgen te leven. Maar ook hier vervolgde hem die wreede gedachte dat hij geschandvlekt was en dat zelfs het merk der schande op het hoofd zijner ouders en zusters stond gegrift.

En toch het was onverdiend. Jan was niet schuldig; dit getuigde hem zijn geweten en uit deze zekerheid putte hij de noodige kracht om met moed te strijden tegen de doodende smart die zijn levensvreugde roofde.

Eenmaal zou zijne onschuld aan den dag komen, dit wist hij wel, want zijn hart gaf hem daarvan een zeker voorgevoel; maar hoe verlangde hij naar die stonde waarop hij zich weêr, maar dan in zijne eer hersteld, in de armen zijner bloedverwanten zou mogen werpen!

Den vorigen dag was er veel sneeuw gevallen; het had 's nachts sterk gevrozen en 't was nu zeer koud.

Hoe zich de voorbijgangers ook voortspoedden, bij 't fornuis van den koopman konden ze toch niet nalaten een blik te werpen op het helder knapperend vuurtje, dat zoo aardig bij de sneeuw op straat en daken afstak.

Daar kwam een kleine jongen langs, die ook naar het vuur van onzen koopman zag. Maar in plaats van zich voort te haasten, bleef hij staan en beschouwde het met een paar oogen, die genoeg uitdrukten, wat er in hem omging.

Het jongske had een armoedig uitzicht; eenige lompen maakten zijne geheele kleeding uit; hij droeg een viool onder zijn arm. Zijne handen waren rood en dik van de koude; groote tranen rolden over zijne wangen.

De kastanje-koopman kreeg medelijden met den kleinen knaap.

‘Arme jongen!’ zuchtte hij en hem roepende:

‘Kom u wat warmen, dat zal u voor den heelen dag weêr moed geven!’

De jonge vioolspeler liet het zich geen tweemaal zeggen. Onderwijl hij zijne verkleumde en verstijfde leden wat ontdooide, wierp hij gedurig een begeerigen blik op de schoone kastanjes, die daar lagen te braden.

Jan merkte 't wel en begreep heel goed, wat die blik van den kleine beduidde. En toen de jongen wilde heengaan, zeide hij tot hem:

‘Hoû uw muts op!’

En hij vulde die met kastanjes.

Achter hem, in het nauwe straatje, streek de Engel der Liefdadigheid neder. Hij opende het gouden boek, bladerde er in en schreef toen op het hemelsblauwe blad den naam van den kastanje-koopman naast dien der edele dame.

III.

De vioolspeler ging opgeruimd van zijne kastanjes etende, heen.

Hij dacht met minder droefheid aan zijne armoede, aan zijne moeder, aan zijne zusjes.

‘Alle menschen,’ sprak hij in zich zelven, ‘zijn toch niet zonder medelijden; als ik niets verkwist, maar stuiver bij stuiver opgaar, zal ik misschien zooveel bij elkaâr krijgen, als mijne moeder noodig heeft en dan zal zij niet langer honger meer behoeven te lijden.’

Deze gedachte deed een glans van vreugde op zijn gelaat verschijnen. Hij was nog druk bezig met zijne kastanjes op te peuzelen, toen hij een nog kleineren en nog armeren knaap ontmoette dan hij zelf was.

‘Die heeft zeker ook honger!’ dacht de kleine jongen, toen hij daar dat arme kind met zijn bleek en uitgeteerd gelaat zag staan en bibberend van koude aan een voorbijganger eene aalmoes vragen, die hem geweigerd werd.

Hij aarzelde niet, maar gaf van zijne lekkernij de overgebleven helft aan zijn nog ongelukkiger makker, die hem met een dankbaar oog aanzag en toen zonder toeven begon te eten.

Hij gevoelde geen koû meer en was zelfs opgeruimder dan toen hij de kastanjes had ontvangen.

Boven hem zweefde op zijne blanke vleugelen de Engel der Liefdadigheid. Hij sloeg het gouden boek weêr open en plaatste op het hemelsblauwe blad den naam van het jongetje naast dien van de adellijke dame en den kastanje-koopman.

Toen vloog hij hemelwaarts.

IV.

Een Cherubijn ontmoette hem in zijne vlucht, naderde hem en zich naar het boek buigende, las hij de drie namen op hetzelfde blad.

'Wat hebben zij gedaan?' vraagde hij.

De Engel verhaalde hem de drie liefdewerken.

'Maar waarom', hernam de Cherub, 'hebt gij het rijke geschenk, de nederige aalmoes en het geringe voedsel aan een kind gegeven naast elkaâr, als van gelijke waarde, neêrgeschreven?'

De Engel antwoordde met een glimlach:

'Omdat de meening van de drie giften gelijk was. Bij God is de goede meening alles.'

De adellijke dame had goud, de koopman, vruchten; beiden hebben gegeven van 'tgeen zij hadden.

Den knaap bleven slechts eenige kastanjes over, en hij heeft ze weggeschonken. De een heeft dus zooveel gedaan als de ander.

'En wat zal hun loon zijn?' vroeg de Cherub verder.

'Zij zullen het op den oordeelsdag ontvangen, als ik deze daden voor den Heer zal oplezen, opdat zij kwijtschelding van hunne zondenstraf mogen bekomen; want de weldadigheid is een machtig tegenwicht: zij wischt bijna alle straf uit.'

'Worden de werken der liefde ook niet reeds op de aarde beloond?'

'Als zulks met de plannen der Goddelijke Voorzienigheid overeenkomt. Zie, wat er onder de drie namen staat. 't Is de wensch, dien de dame, de koopman en de vioolspeler in 't binnenste van hun hart koesterden, toen zij de goede daad verrichtten, welke hier is opgeteekend; 't kan heel wel gebeuren, dat die wenschen vervuld worden.'

Zoo sprekende vervolgde de Engel zijne vlucht naar boven, terwijl de Cherub de taak ging vervullen, die hem was opgedragen.

V.

Eenigen tijd later was het zieke kind der weldadige vrouw hersteld; Jan zag zijn eer en goede naam hem weêrgegeven en keerde met een hart van vreugde kloppend tot zijne ouders en zusters terug, en de kleine vioolspeler verdiende zooveel, dat noch zijne moeder, noch hij zelf voortaan meer de scherpte van den honger gevoelden.

Gelukkig zij, wier naam door den Engel der Liefdadigheid geschreven wordt op het hemelsblauwe blad van het gouden boek!

Legende van den H. Herman Jozef.

Men heeft het wel eens als een gebrek aan Van Dijck toegerekend dat hij geene hevige gemoedstoestanden, geen grondeloos lijden noch buitenmatige vreugde kon schilderen. Dit nu moge waar zijn en hierin willen wij gaarne geloof geven aan de meesters in de kunst, die er zich op laten voorstaan dat zij met oordeel en kennis van zaken over de producten van schilders kunnen spreken; maar in de zachte tafereelen drukt hij dan ook weder den stempel van zijn genie zooals slechts weinigen dat konden doen. In bijgaande gravure, die ons voor zoover het moge-

lijk is, een meesterstuk van dien genialen schilder weêrgeeft, stelt van Dijck ons den H. Herman voor op het oogenblik dat hij een bezoek van Maria ontvangt en hij in een vizioen tot bruidegom der H. Maagd verheven wordt, volgens de legende van den Heilige, zooals ons die door Rosweidus is medegedeeld. Eens te middernacht, zoo verhaalt de legende, was de H. Herman voor het altaar in zijn gewoon gebed tot de Moeder des Heeren verzonken. Daar zag hij eensklaps in het midden van het koor der kerk eene onuitsprekelijk schoone maagd, in een hemelsch gewaad gehuld en door engelen vergezeld, voor zich staan. Over dit gezicht verwonderd hoorde hij eene stem vragen: 'aan wien zullen wij deze maagd uithuwen?' waarop eene andere stem antwoordde: 'Aan wien anders kan deze bruid behooren dan alleen aan dezen broeder Jozef.' 'Welaan' zoo sprak weder de eerste stem, 'dat Jozef dus nader kome.' Op dit bevel trad de Heilige met groote schaamte naderbij en wierp zich op de knieën. Toen sprak de Engel weder: 'Broeder Jozef, het is besloten dat gij tot bruidegom dezer maagd zult worden gekozen.' Verschrikt en ter neêrgeslagen bracht hij zijne onwaardigheid voor, maar te vergeefs; want terwijl hij nog aarzelde nam reeds de Engel zijne rechterhand en raakte daarmede de hand der maagd aan onder het uitspreken dezer woorden: 'Deze maagd geef ik u tot bruid gelijk zij eens aan Jozef ten huwelijk werd geschonken, opdat gij den naam van den bruidegom te gelijk met de bruid zult aanvaarden en voortaan Jozef genoemd worden.'

DE H. HERMAN JOZEF NAAR EENE SCHILDERIJ VAN VAN DIJCK.

Zoo was de legende welke van Dijck ons in een meesterstuk voorstelde, waarin hij al het liefelijke van zijn genie tentoonspreidde. Immers hoeveel zoete vreugde zien wij doorstralen op het aangezicht van den H. Herman Jozef, welk een glans van geluk straalt af van het gelaat der H. Maagd en van den Engel, en hoe natuurlijk is de verwondering neêrgelegd op het aangezicht van den leerling des Heiligen die dit bezoek van de Koningin des Hemels aan zijn leermeester bijwoont.

IN DE STOETERIJ.

In de stoeterij.

Het slot te B. was in feestgewaad gedoscht, want de graaf F. een der aanzienlijkste en rijkste grondbezitters in Pruisisch Lithauen keerde na eene lange afwezigheid op zijn landgoed terug, doch niet alleen maar in gezelschap eener jeugdige echtgenoote, waarmede hij zich op zijne reis in Italië in 't huwelijk had vereenigd. De Italianen hebben vreemde denkbeelden van het land ‘dat zoo noordelijk in ons werelddeel ligt,’ en ook de gemalin van den graaf was nieuwsgierig om de streken te zien, waar zij beeren en wolven verwachtte op ondoordringbare en wijd uitgestrekte ijsvelden. Toen ze dan ook ‘diep in Lithauen’ met het spoor waren aangekomen, meende de gravin in 't eerst, dat haar man lachte, want de weilanden prijkten er in lieflijk groen, de tuinen schitterden door bloemen en vruchtboomen en boven hen lachte de blauwe hemel van een schoonen Julidag. Eene elegante koets met vier bruine paarden bespannen voerde het jonge paar naar het grafelijk slot en de koetsiers op den bok zagen er zoo goed uit, dat de gravin meende, dat haar man den eenen uit Petersburg en den andere uit Parijs had ontboden; niet weinig verwonderde zij zich bij het vernemen, dat beiden geboren Lithauers waren en nooit buiten de grenzen van hun vaderland waren geweest. De vriendelijke, net gekleede menigte, die de prachtige met olmen bezette laan door een levendig gejuich vervulde, het park met zijne tamme herten en reëen, de uitgestrekte voorpleinen, waar duiven, pauwen en honderden in- en uitlandsche hoenderen dooreenliepen, langs de met eenden en ganzen bezette vijvers, de omringende weilanden met fijnwollige schapen, vette koeien en sterk gespierde ossen als bezaaid, eindelijk het kasteel zelf met zijne tuinen, torentjes, trotsche zalen en huiselijke vertrekken, dat alles bracht de gravin als buiten zich zelve van vreugde en bewondering over zooveel rijkdom en met Lithauen, waarvan zij tot hiertoe een zoo klein denkbeeld had gehad, was zij thans van harte verzoend.

‘En toch hebt gij nog het beste niet gezien,’ zeide lachend de graaf; ‘het schoonste en kostbaarste zal ik u morgen toonen.’

Vol nieuwsgierigheid verwachtte de gravin den volgenden dag en terstond na het ontbijt moest haar echtgenoot zijne belofte voldoen. De wagen kwam voor en in tien minuten tijds waren zij aan de stoeterij. De kleine, sterk gebouwde stalmeester met een pijp in den mond naderde eerbiedig groetend. ‘Hoe gaat het, Bartel,’ zeide de graaf. - ‘Zoo la, la, altijd op twee voeten, want daartoe zijn ze; het hoofd in de hoogte, wat zeker het beste is.’ - ‘Wat nieuws, Bartel?’

‘Nieuws, Goddank, niets, heer graaf, want nieuws bij de paarden is evenmin goed als bij de vrouwen.’

‘Dus alles goed en gezond?’ - ‘Dat zal ik niet zeggen, heer graaf, bij paarden is altijd iets los; is het een goed, dan mankeert het andere iets; Aline heeft eene ontsteking aan den hals; ik heb er klei, met wijnazijn gemengd, op gelegd en nu zal het wel beteren; Hector loopt een weinig mank. Selma, het tweejarig veulen heeft het op de oogen.’ - ‘Nu, dat is alles niet erg, Bartel, maar toon aan mijne vrouw eens, wat gij schoons hebt onder uwe paarden.’ - ‘Heeft de gravin kennis van paarden’ vroeg de stalmeester lachend. - ‘Neen, dat juist niet, maar zij ziet gaarne schoone paarden.’ - ‘Hm! die er geen verstand van hebben, voor hen is het eene paard even als het andere; ze hebben allen vier pooten en een staart.’ - ‘Wat een lief diertje,’ riep de gravin terwijl zij op het veulen wees dat, gevolgd door de merrie, den barreel naderde. ‘Lief,’ zeide Bartel geraakt, ‘het dier is een misgeboorte. 't Is bijna

ongelooflijk dat de beide paarden, moeder en kind, aan elkaar verwant zijn. Ziet ge wel, mevrouw, het beest durft niet verder komen, het schaamt zich om bezien te worden. Komt gij liever eens hier, Fatime!' riep de stalmeester en het edele dier spitste de ooren. 'Ziet gij,' zeide Bartel, terwijl hij den schimmel streelde, 'dat is een dier als was het geschilderd, waarlijk een prachtexemplaar.' - 'Inderdaad,' lachte de gravin, 'ik vind er niets bijzonders aan, waarom is dat nu schooner dan het bruine daar? - God vergeve u de zonde,' hernam Bartel ontevreden; ''t is echt arabisch bloed, zie eens dien kleinen kop, die groote schoone oogen, dien ranken hals, de fijne pooten en ronde knie, de gladde hoeven, dat haar zacht als zijde en dan die schoone witte gespikkelde kleur. Dat is goud waard!' - 'Misschien wel honderd daalders,' hernam de gravin; - 'Zeg vele duizenden daalders,' voor Bartel haar in de rede, 'dan krijgt ge het nog niet; voor een paar honderd daalders geven we nog niet haar veulen.' - 'Verwonder u niet,' ging de man voort; 'Fatime heeft ons al veel geld opgebracht. Haar eerstgeborene werd voor de koninklijke stoeterij met 8000 thalers contant gekocht en die kleine Ali zal ook een kapitaal worden.' - 'Ali is toch geen schimmel?' zei de gravin vragend. - 'Wat het niet is, zal het worden; 't heeft er al den tijd toe, wijl het nog geen vijf maanden oud is; zie de witte haartjes komen al, rondom de oogen, voor den dag. Merkt ge niet, hoe Fatime luistert, terwijl wij over haar kind spreken?' - 'Gij spot,' glimlachte de gravin, ''t is maar een dier.' - 'Dat zegt niets,' zeide Bartel, 'ik ken meer verstandige paarden dan verstandige menschen.' Nu begon de goede stalmeester zijne verschillende paarden te roepen en toe te spreken, als wilde hij zijne bewering bewijzen en vergat niet in zijne verhalen de groote sommen te melden, waarop hij elk hunner dacht te moeten schatten. Eindelijk toen hij zag dat zijn meester en meesteres voldaan wilden heengaan, sloeg hij een paardenhaar om de hand der gravin. - 'Dit beteekent, dat gij gebonden zijt en u met een drinkgeld moet loskoopen,' voegde haar de graaf toe. - 'Dat geef ik hem gaarne,' hernam de gravin en drukte den man bij 't afscheid een goudstuk in de hand.

'Welaan, wat dunkt u?' vroeg de heer F. aan zijne gemalin, toen zij weder in den wagen huiswaarts keerden, 'is mijne stoeterij niet uwe schoonste en kostbaarste bezitting? - 'En wat zijt gij dan?' vroeg vroolijk de jeugdige vrouw.

De reuzendraak van Wasmes.
Legende door J.J. van der Horst.
(Slot.)

IV.

't Was op 't einde van October des jaars 1133. Zwijgend reed de ridder voort en scheen geen aandacht te leenen noch aan de pracht van het landschap, dat allengs uit de nachtelijke rust opdook en als met een frisch en versierend leven werd overgoten, noch op den vroolijken kout der schildknapen, noch op de bewijzen van vriendschap en blijdschap der honden. De moed was hem toch niet ontzonken? noch het vertrouwen op zijn dappere strijdgezellen? noch zijn geloof aan de zending en hulp des hemels? En Ida dan?....

In het verlaten dorp Wasmes aangekomen, hield hij stand aan de kleine kapel van onze lieve Vrouwe, steeg af, nam zijn beide honden aan den halsband vast en trad het heiligdom binnen. Daar knielde hij neder voor het altaar van de Moeder des Heeren, en deed ook zijn honden op den grond aan zijne zijde nederliggen. Niet lang

maar innig was zijn gebed en toen hij opstond en Omer weêr besteeg, straalde een nieuw heldenvuur hem uit de oogen, en hijgde zijn mannenborst van verlangen naar het uur des strijds en der overwinning. Den schildknapen beval hij opgezeten aan de kapel te blijven wachten, tot dat zij soms te hulp geroepen werden en reed nu in korten draf recht op het verblijf van den reuzendraak aan.

Het monster lag nog in zijn hol, en kwam eerst op het geblaf van Ador en Gontar, die door hun meester waren vooruit gejaagd, te voorschijn. Op het gezicht der honden begon de draak gillend te sissen, schoot stralen vuurs uit zijne vlammende oogen, richtte zich op zijn staart omhoog, sloeg de wijde vlerken knetterend tegen elkander en stortte zich als een geweldige stroom vooruit naar den ridder, die juist kwam aangereden. Maar Gilles was op zijne hoede en week eensklaps ter zijde uit, het verschrikte paard met spoor en teugel dwingende zijn onverbiddelijken wil te volgen. Ook de draak wierp het vervaarlijk lichaam om, en spande zijn muil vol bloedig schuim open, zoodat de hengst op nieuw schichtig werd en begon te steigeren. Maar nu waren de honden op hun post en vielen onstuimig op de zijden van het ondier aan, waar zij hun gewoon rantsoen hoopten te bemachtigen. De geschubde huid was echter als met staal ompantserd en wederstond hun scherp gebit, zoodat zij vol woede en huilende van spijt en vleeschlust zich op den staart wierpen, en het monster dwongen den kop naar hen om te wenden. Dit oogenblik nam de moedige ridder te baat; hij gaf zijn hengst de sporen, rende op het monster aan en dreef het de speer in den strot. De draak huilde met een schrikbarend geluid, spoog een zwart en giftig bloed om zich heen en wierp zich met zulk een geweldigen sprong naar den stouten kampvechter om, dat het paard achteruit steigerde en dreigde den ruiter af te werpen.

Het gevaar werd groot, want de hengst schudde angstig den kop en weigerde te gehoorzamen; ook de honden ontvingen geweldige slagen van de dikke vlerken en tuimelden met gekneusde leden over den grond, zoodat het voorwaar met den moedigen ridder zou zijn gedaan geweest, zoo niet eene wonderbare tusschenkomst hem hulp aangebracht hadde.

In dat hachelijk oogenblik verscheen eensklaps achter den reuzendraak eene maagd in het wit gekleed; een brandende toorts hield zij in de rechterhand gevat, en met de andere wierp zij vlug een bundel verdorde doornen voor het paard van Gilles neêr. Als door eene ingeving begreep de dappere held wat haar inzicht was, stak den bundel doornen met zijn speer op, en duwde hem met forsch geweld in den geopenden muil, waarin de koene maagd op 't zelfde oogenblik ook de brandende toorts slingerde. De doornen vatten vuur, en de wijde muil stond in lichte laaie vlammen. Het ondier brulde vreeselijk van pijn, voelde zich de ingewanden verschroeien, sloeg vervaarlijk met staart en vlerken in het rond, sprong van den grond en plofte weder neêr, zoodat de aarde dreunde en mensch en dier in verstomming en angstige verwachting dat ontzaglijk schouwspel eene wijle bleef aanstaren.

De honden echter waren spoedig van hun schrik bekomen, vielen andermaal op het monster aan en begonnen reeds zijn rechterzijde te verscheuren, huilende van spijt dat de ijzerharde huid hun zooveel weêrstand bood. Toen blies Gilles op zijn hoorn, om de schildknapen te roepen, sprong bij hun aankomst van het paard, naderde den reuzendraak, velde zijn lans en dreef hem die met zooveel kracht in het hart, dat het ondier met een donderend gereutel zijn doodstrijd had gestreden

en levenloos ineenzakte. Dan wendde de overwinnaar zich om, ten einde zich aan de voeten der reddende maagd dankend neder te werpen; doch de witte maagd was verdwenen.

V.

Toen Gilles de Chin tegen den avond de poorten van Bergen naderde, werd hij feestelijk ingehaald door de juichende poorters en de van vreugde dronken dorpers uit den omtrek. Graaf Boudewijn zelf met den ridder de Chièvres en Ida in hun midden, gevolgd door het gansche hof en een stoet van geestelijken kwam hem te gemoet met zegevanen, met klaroenen en trompetten. En toen hij de jubelende menigte was genaderd en van zijn paard steeg om de knie voor zijn Heer en graaf te buigen, gunde Boudewijn hem daartoe den tijd niet, maar omhelsde hem met beide armen en kuste hem, terwijl vreugdetranen hem van de wangen vloeiden.

'Leve de redder van Henegouwen!' riep de oude ridder de Chièvres uit.

'Leve de zoon van ridder de Chièvres!' riep op zijne beurt de vorst en legde de bevende hand der schuchtere Ida in die van den held van Wasmes.

En nu trok de menigte in feestelijken optocht de stad binnen. De klokken luidden, de klaroenen en trompetten schetterden, het volk juichte en zong zegeliederen den overwinnaar van den reuzendraak ter eere. Gilles reed aan de zijde van Ida, tusschen den graaf en den ridder. Deze echter moesten ruimte laten voor de beide honden, die de zijden huns meesters niet wilden verlaten. Ador liep met den kop omhoog als was hij zich bewust een overwinnaar te zijn; Gontar daarentegen sprong vroolijk tegen den ridder op, als wilde hij zijn blijdschap te kennen geven dat zij aan zulk een groot gevaar ontkomen waren en zelfs de hengst stapte zoo fier en trotsch door de juichende straten, dat hij scheen te gevoelen zijn aandeel in die verheerlijking verdiend te hebben.

De stad Bergen nam bij openbare brieven, met haar zegel bevestigd, de verplichting op zich om den hengst Omer en de honden Ador en Gontar levenslang te onderhouden, en richtte een schitterend banket aan, toen weinige weken daarna de overwinnaar van den reuzendraak zijne schoone Ida huwde. Gilles werd vervolgens benoemd tot kamerling van den graaf, raadsheer van Henegouwen, heer van Berlaimont, Sart, Germingnies, enz., en droeg een naam, die nooit zal vergaan.

Niet lang echter mocht hij zich in dat aardsche geluk verheugen, daar hij vier jaren later reeds tot de glorie des hemels werd opgeroepen. Immers het oude opschrift in de abdij van Sint Gilles[1)] geeft te lezen:

'In het jaar 1137, drie dagen voor half-augustus, stierf heer Gilles de Chin, door een lans getroffen. Hij was dezelfde die den reuzendraak versloeg. Zijn uitvaart werd gehouden in de abdij van Sint Gilles, waar hij ook begraven ligt, met dezelfde plechtigheid als voor koning Dagobert, die deze kerk stichtte.'

Tot aan het einde der vorige eeuw hield men nog altijd in dezelfde abdij met groote statie op den 12den Augustus het jaargetijde van den held van Wasmes; terwijl de stad Bergen jaarlijks op heilige Drievuldigheids-dag de herinnering zijner overwinning luisterlijk vierde. Dan trok men na de vespers in plechtigen optocht door de stad,

1) Medegedeeld door J. Le Mayeur.

welke nauwlijks de menigte van vreemdelingen kon herbergen, die herwaarts was gekomen om getuigen van Henegouwens schitterendste feest te zijn.

Een vervaarlijk groote draak van teenen gevlochten, met een geschilderde lederen huid bedekt, en in wiens dikke pooten vier sterke mannen waren verborgen, bewoog zich statig aan het hoofd van den langen trein; een ridder, in het harnas van de twaalfde eeuw gestoken, volgde te paard het logge monster, en dreef het met zijn lans voor zich uit. Twee groote doghonden werden door een paar bont versierde knapen geleid, waarachter vier schildknapen op witte Lakkeneien statig kwamen aangereden. Dan volgde eene edele jonkvrouw, in het wit gekleed en met een blauwen sluier in de hand, wier paard bij den toom werd geleid door twee edelknapen, op wier zijden kolders de wapens van Chin en Coucy, en ook die van Berlaimont en Chièvres gestikt waren. Daarna een lange rei van maagden, met bundels van doornen en brandende fakkels in de hand; terwijl er in lateren tijd ook herders, boschmenschen en duivels aan werden toegevoegd. De broederschappen met hun vanen, en de gilden met hun banieren, voorafgegaan door trommelslagers en bazuinblazers, sloten den trein.

Op de stads-bibliotheek van Bergen kan men nog een oud, in steen gehouwen standbeeld van Gilles de Chin, met een hond en een drakenkop aan zijne voeten, gaan zien. Die drakenkop heeft veel overeenkomst met den kop van een krokodil; waarom eenigen dan ook beweren, dat de draak van Wasmes eigenlijk een krokodil is geweest, door Gilles tijdens de kruistochten in Egypte gedood. Anderen daarentegen hebben gemeend, dat de legende van den reuzendraak niets anders is dan eene vervalsching van het feit, dat Gilles een wreeden Egyptischen Sultan heeft verslagen. Eindelijk zijn er nog, die den draak in een afgodsbeeld veranderen, dat door den dapperen ridder, van wien zij nu een Heilige maken, zou omvergeworpen en vernield zijn. Wat hier ook van zij, ik raad u welmeenend aan, daarvan nooit te laten blijken, als gij eens de omstreken van Bergen in Henegouwen bezoekt; want men zou het u kwalijk nemen, en wellicht op gevoelige wijze daarvan doen blijken, dat gij twijfelt aan de u verhaalde legende, vooral in de herbergen, die overal '*de reuzendraak van Wasmes*,' of '*de geharnaste ridder*,' of '*Gilles de Chin*' tot uithangbord voeren.

Uit het leven van P.P. Rubens.

Iedereen weet, dat Rubens, de groote schilder, ook een groot staatsman was. Dikwijls was hij als afgezant van zijn vorst op reis, altijd overladen met werkzaamheden, korrespondentiën, officiëele receptiën, enz., die het staatmansleven oplevert. Hoe is 't nu mogelijk, zal menigeen met verwondering, en te recht mogen vragen, dat Rubens tijd heeft weten te vinden om dat groote aantal schilderijen, teekeningen, gravuren te vervaardigen, die de museums en kunstkabinetten in Europa van hem bezitten. Het antwoord is: zulks heeft hij kunnen doen door den levensregel, dien hij zich voor elken dag had voorgeschreven, en waaraan hij zich streng hield. Hij stond 's ochtends om vier uur op, ging ter kerke en ging dan in zijn atelier werken, terwijl alles om hem heen nog in rust was. Hij leefde zoo sober als een kluizenaar. Des avonds ontspande hij zich van zijn rusteloos dagwerk door een wandeltocht op een dier fiere andalusische paarden, die hij in zijn schilderstukken zoo gaarne tot model nam.

Toen hij in 1630 als gevolmachtigd minister van Spanje te Londen vertoefde, bleef hij aan zijne levenswijze getrouw. Elken morgen zat hij voor zijn schildersezel. Een lord, die hem in zijn atelier kwam bezoeken, zegde eens tot hem:

‘De afgezant van Zijne Katholieke Majesteit amuseert zich tusschenbeide met schilderen?’

‘Uwe Hoogheid vergist zich,’ antwoordde de kunstenaar; ‘de schilder Rubens amuseert zich soms met den post van afgezant waar te nemen.’

Toen hij in Spanje eens van een bezoek terugkeerde, dat hij bij Joan van Braganza, later koning van Portugal had gebracht, werd hij met zijn gevolg door den nacht overvallen. Hij nam toen zijn intrek in een klooster, waar hij incognito overnachtte. Den volgenden morgen, onder de kerkdienst, viel zijn oog op een schilderstuk, waaronder hij wel zijn naam had willen schrijven.

‘Van wien is dat heerlijk stuk?’ vroeg hij aan den prior.

Deze zweeg zoowel als de overige kloosterbroeders.

De reiziger dringt er op aan dat men het hem zal zeggen: ja, hij bidt en smeekt hem het geheim te ontdekken.

‘Zeg mij den naam van dien schilder. 't Is Rubens. die het u verzoekt.’

‘Rubens! Gij zijt Rubens!’ riep de prior verbleekende en bevende uit; ‘de schilder van dat stuk is dood voor de wereld; hij is kloosterling.’

‘In een klooster!’ riep de kunstenaar op zijne beurt uit! ‘Het licht onder de korenmaat! Pater, waar is het klooster, in hetwelk hij verborgen is? Ik wil hem er uithalen en hem aan de kunst en den roem teruggeven! God geeft iemand genie, opdat het voor aller oogen schittere!

De prior bloosde, stamelde - en verwijderde zich snel van daar om aan het gevaar dat hem van den kant des schilders, die zooveel bij den koning vermocht, te ontkomen en zijn geheim te bewaren, want hij was de schilder van dat stuk dat aan het oog des meesters kon voldoen.

In zijne cel gekomen, haastte hij zich om de kleuren en penseelen te verzamelen, hij opende het venster en wierp ze in de beek die langs de kloostermuren stroomde.

Rubens stierf op twee en zestigjarigen ouderdom. Men vond in zijn vertrek aan edelgesteenten, geschenken van koningen en zeldzame voorwerpen van allerlei aard eene waarde van meer dan een millioen.

Twee steden betwisten elkander hardnekkig de eer, hem het levenslicht te hebben geschonken: Keulen en Antwerpen. In de laatst genoemde stad heeft men in geene kerk eenig bewijs van Rubens'doopsel kunnen opsporen. Verder is 't bewezen, dat zijn vader in 1574 te Keulen woonde, waar Philip, de oudste broeder van onzen schilder geboren is, en dat zijne moeder, Maria Pijpelincx, eerst in 1587, na den dood van haren echtgenoot, naar België terugkeerde. Daarenboven heeft Rubens zelf gescrheven, bij gelegenheid dat hij 't op zich nam een H. Petrus voor deze stad te schilderen: ‘Ik heb eene groote genegenheid voor Keulen, waar ik tot mijn tiende jaar gewoond heb.’ Ook heeft de duitsche stad niet geaarzeld, in het huis, waar Rubens volgens de overlevering zou zijn geboren, het volgende opschrift te laten plaatsen, dat den toorn van België natuurlijk moest opwekken: ‘*Hier kwam ter wereld Pieter Paulus Rubens, de duitsche Apelles*, enz. Antwerpen heeft ook zijn huis van Rubens. 't Is algemeen bekend, hoe de schilder den grond er voor heeft gekocht. Zijne buren, de schuttersgilde, wilden hem dien niet goedkoop afstaan. Hij stelde voor, hun met zijn penseel te betalen en vervaardigde voor hunne kapel in de hoofdkerk zijn beroemde *Afneming van het Kruis*, zijn meesterstuk, waarmede het terrein der antwerpsche schutters zekerlijk tiendubbel betaald was.

Allerlei.

Electrische borstspelden.

Men vervaardigt tegenwoordig te Parijs borstspelden, die allerhande figuren van dieren, zelfs doodshoofden, voorstellen. Bij deze spelden behoort een étui van kleinen omvang die een zeer klein electrisch toestel bevat, zoodat het geheel in den vestzak kan geborgen worden; deze toestel staat door een draad in verband met de speld. Wanneer men nu het electrisch toestel in horizontale of liggenden stand in den zak heeft is de stroom gesloten, maar plaatst men het in verticale positie, dat is rechtop, dan werkt de stroom, komen de figuren in beweging, draaien de dieren hunnen kop en schijnt het doodshoofd te herleven.

Bij de nieuwe straatlocomotieven

wordt de stoom op geheel en al ongewone wijze aangewend. De locomotief heeft geen oven of vuurkast maar slechts een ketel om de hoeveelheid stoom saâm te houden. Het water wordt in een vaststaanden, niet vervoerbaren ketel tot op eene hooge temperatuur gebracht en daarna in den ketel der locomotief overgepompt, waarin het zooveel bruikbaren stoom oplevert als benoodigd is om haar gedurende 45 minuten te doen loopen en eenige wagens te trekken. De bekleeding van den ketel der locomotief is 3 duim dik en uit eene stof gemaakt die weinig warmtegeleidend is. Bij dit alles heeft men nog weer eene verbetering toegevoegd en wel een toestel om petroleum te verwarmen en zoodoende de temperatuur op dezelfde hoogte te houden, waardoor de stoom zich beter bewaart en men dus een langeren weg kan afleggen.

De boterham smaakt Mina goed;
Maar Fanny jeukt de maag;
Zoo gaat het meer; wat de eene lust,
Lust soms ook de and're graag.

Als een bewijs dat het klimaat

van een land van eene menigte kleine oorzaken mede afhankelijk is, kan de volgende bemerking dienen, die uit eene proefneming blijkt deugdelijk te zijn. De luchtsgesteldheid is in Egypte zoo droog dat in het bovengedeelte de regen een bijna ongekend verschijnsel is en in het lagere gedeelte, aan den driehoek of delta van den Nijl, vroeger jaarlijks slechts vijf of zes regendagen geteld werden. In der tijd deed de onderkoning Mehemed-Ali in dit lagere gedeelte eene menigte boomen planten, en daaraan schrijft men het toe, dat daar tegenwoordig de regenachtige dagen van vijf of zes op reeds meer dan veertig geteld worden.

De parijsche omnibus-dienst,

die in het jaar 1868 niet minder dan 113,348,041 passagiers vervoerde, had in dat jaar 682 loopende wagens die dagelijks in de verschillende wijken dienst deden en ieder gemiddeld een afstand van 91,260 Nederlandsche ellen aflegden. Daar voor iedere wagen 12 paarden zijn beschikbaar gesteld beloopt het getal dezer dieren niet minder dan 8184, waarvoor de maatschappij 43 stallingen, koetsen fourragehuizen

heeft gebouwd. Daarenboven zijn er nog 4 wagenmakerijen en smederijen aan verbonden waarin dagelijks 591 personen werken met een gemiddeld loon van 4 franken. De gezamenlijke kosten en uitgaven beliepen 22,049,350 franken waartegen de inkomsten 23,220,600 franken, dus eene netto winst van 1,171,250 franken opleverden.

Eene onschuldige kies-manoeuvre.

Eens dat de engelsche lord Aberdeen met den beroemden franschen oud-minister Guizot in zijn park van Haddo House wandelde en over zijne politieke loopbaan sprak, bleef de lord eensklaps staan en zegde tot zijn gast terwijl hij op een pachtershuis wees: ‘Dit huisje hier brengt mij immer de schandelijkste daad van mijn politiek leven in de gedachte.’ - ‘Toch zeker geene daad van geweld?’ vroeg Guizot verwonderd. - ‘Oordeel daar zelf over. Hier woonde een pachter, een onhandelbaar mensch, die immer tegen mij stemde bij de verkiezingen.’ - ‘Gij hebt hem dus zeker weggejaagd?’ vroeg de andere weder. - ‘Neen, zeker niet, maar ik heb zijne huur zoo laag gesteld dat hij volgens de wet geen kiezer meer mocht zijn.’

Officiëele stijl.

Toen Napoleon I in Maart 1815 van het eiland Elba naar Frankrijk was overgestoken betitelde hem de *Moniteur* achtereenvolgens met deze bijnamen: ‘*De Menschenvermoorder* is ontvlucht - *de corsicaansche Wereldverwoester* is aan Frankrijks kust geland. - *De Tijger* nadert. - *Het Ondier* heeft te Grenoble geslapen. - *De Tiran* is te Lyon aangekomen. - Men wil dat men den *Overweldiger* in de omstreken van Parijs zou gezien hebben. - *Bonaparte* trekt op de hoofdstad aan, maar zal ze niet bereiken. - *Napoleon* zal morgen onder onze wallen verschijnen. - *De Keizer* is te Fontainebleau aangekomen. - En eindelijk ten laatste: *Zijne Keizerlijke Majesteit* is op den 21 Maart in het midden zijner getrouwe onderdanen op de Tuileriën verschenen.

Eene brandende zee.

Voor eenigen tijd leverde de Caspische zee een prachtig verschijnsel op. De petroleum- bronnen, die zij in haren bodem verbergt, ontploffen somtijds door onbekende oorzaken, en zoo brandde gedurende twee volle dagen het zeewater op eene oppervlakte van meerdere vierkante mijlen. Ongelukkig was dit prachtig schouwspel even gevaarlijk voor de schepen als voor de visschen welke laatsten in menigte gedood werden.

Eene kleine champagne

-statistiek vinden wij in een rapport van de kamer van koophandel te Rheims, 't welk verklaart dat op 1 Januari 1845 in Frankrijk gewonnen zijn 23,285,818 flesschen waarvan er in dat jaar 4,380,214 naar het buitenland werden uitgevoerd. In Januari 1866 waren voorhanden 37,608,700 flesschen, dus 14 millioen meer dan in 1845 en werden er 10,283,866 uitgevoerd.

Om alle gazlichten eener wijk gelijktijdig

aan te steken heeft men te New-York een middel uitgedacht dat reeds goed werkt. Alle branders der verschillende gazlampen, die door eene en dezelfde kraan geopend en afgesloten worden, staan door middel van eenen draad met eene electrische batterij in verbinding, zoodat, wanneer deze werkt, de gazlichten door de overspringende vonk worden aangestoken. Deze toestel bespaart door zijne eenvoudigheid veel arbeid en loon, zoodat de geringe kosten, door de inrichting vereischt, reeds het eerste jaar dubbel vergoed worden.

[Nummer 13]

DE BOEKWORM.

De boekworm.

Men vindt verschillende soorten van lezers. Vele menschen lezen tegenwoordig om den tijd te dooden, anderen uit nieuwsgierigheid, nog anderen om hunne hartstochten te bevredigen, zeer weinigen slechts om hunne kennis te verrijken. De nuttige zijde van het lezen komt dus in onzen tijd wel het minst in aanmerking. Vindt men hier of daar nog iemand die zich in zijne kamer als in een kasemat opsluit en zich daar neêrzet om door ernstige studie zijn geest te verrijken en zijne kennis te vermeerderen, dan noemt men hem een boekworm.

Een leelijke naam inderdaad, die weinig tot navolging aanspoort, doch wij voor ons gelooven dat zulk een worm toch ver de voorkeur verdient boven de vlinders van onzen tijd, die van de eene letterkundige bloem op de andere vliegen, en er slechts een oogenblik op rusten om dan weder verder te gaan.

De boekworm, die ons door den teekenaar, als caricatuur, wordt voorgesteld, heeft zeker niet veel aantrekkelijks, doch het valt wel niet te ontkennen dat hij tot de beste, tot de nuttigste lezers behoort. Zulk een man zoekt schrivers uit aan wie hij zijn vertrouwen kan schenken, wikt en weegt het gelezene en bewaart het in zijn hart, om er voor zich zelven en anderen voordeel uit te trekken.

Met onze moderne boekvlinders ziet het er geheel anders uit. Zij zonderen zich niet af in een stil studeervertrek, maar trippelen gekapt en gekuifd, met glacé handschoenen aan, een manilla in den mond en een dun, buigbaar wandelstokje in de hand, naar een leesmuseum of koffiehuis. Daar grijpen zij met gretigheid naar een legio vlugschriften en dagbladen, doorloopen die haastig, zien eens oppervlakkig de geïllustreerde bladen in en meenen dan voor het oogenblik genoeg te weten om zich op de hoogte van den tijd te achten.

Onze boekworm uit den ouden tijd zou zich herhaaldelijk langs de kin gestreken hebben alvorens zijn gevoelen te kennen te geven over een belangrijk staatkundig of maatschappelijk vraagstuk. Hij heeft er onderscheidene groote schrijvers over geraadpleegd en wanneer hij de verschillende zienswijzen met elkander in verband moet brengen, valt het hem niet zeer gemakkelijk een oordeel te vellen.

De moderne boekvlinder denkt daar anders over. Sinds hij de schoolbanken verliet heeft hij nooit een degelijk boek geheel uitgelezen. De geschiedenis kent hij alleen uit de romans van Dumas en Mühlbach, godsdienstige boeken ziet hij nooit in, ernstige verhandelingen brengen hem aan het geeuwen, en toch acht hij zich geroepen om over de gewichtigste staatkundige, maatschappelijke en zelfs godsdienstige vraagstukken zijn oordeel te vellen. Hij beweegt zich met het gemak van een vlinder in of liever op alle kwestiën, redeneert over de verhouding tusschen Kerk en Staat, over de zoogenaamde Oostersche kwestie, over het bonapartistisch stelsel, over de staatkunde van Pruisen, de nieuwe aera van Oostenrijk, over volksontwikkeling en volksbeschaving en vooral over het Algemeen Concilie en de kloosters. En al de wijsheid, die hij uitkraamt, heeft hij opgedaan bij een glas beiersch bier of bij de rollende billart-ballen.

Zulke lezers vindt men tegenwoordig bij duizenden, en als al die duizenden boekvlinders bij de eene of andere gelegenheid door het gif der moderne letterkundige bloemen bedwelmd zijn en tegelijk hunne goed- of afkeuring te kennen geven, noemt men dit de *publieke opinie*.

Men zou zeker beter doen met te zeggen: de *opinie* van het *publiek*, en wanneer men er dan op liet volgen: der bier en koffiehuizen, zou er niet veel aan de waarheid ontbreken.

Waarlijk, wij hebben alle achting voor den boekworm, al ziet hij er ook wat potsierlijk uit, wanneer wij hem vergelijken bij de moderne boekvlinders, en ofschoon wij geenszins van onze lezers vergen dat zij zich onder folianten zullen begraven, gelooven wij dat zij 'in een hoekje met een boekje' meer goed voedsel voor geest en hart zullen vinden dan in de vlinder-literatuur van den dag, die zoovele berooide hoofden en ledige harten maakt.

De Maronieten.

Aan den voet van den beroemden Libanon woont een heldhaftig bergvolk dat de sympathie van het christelijk en katholiek Europa genoten heeft. Het zijn de leerlingen van den H. Maron, Maronieten genoemd. Hun stichter, die omtrent het jaar 700 op het gebergte van den Libanon een groot getal kloosters grondvestte, werd hun patriarch. Van dien tijd dagteekent hunne bijzondere gemeenschap met de roomsche Moederkerk, door het aannemen van den romeinschen ritus en de romeinsche kerkgewaden.

De oudste geschiedschrijver der Maronieten is, zoo ver men weet, Jacobus de Vitry, die in het midden der 13^{e} eeuw bisschop van St. Jeand'Acre was. Hij beschrijft hun overgang tot het Catholicism. Willem, aartsbisschop van Tyrus, in de 12^{e} eeuw, noemt den naam der Maronieten niet, hij spreekt alleen van 'de geloovigen uit Syrië, die den berg Libanon bewoonden,' en zegt dat zij de opperhoofden der kruisvaarders kwamen gelukwenschen, hun 'teedere gevoelens van broederlijke vriendschap' uitdrukten en den gemakkelijksten weg naar Jerusalem aanwezen. Uit meer andere schrijvers blijkt dat de Maronieten, hoewel zij nergens onder dien naam genoemd worden, aan de kruisvaarders de gewichtigste diensten bewezen hebben.

Ongetwijfeld heeft de moed en dapperheid der fransche kruisvaarders een zeer gunstigen indruk bij de strijdlustige Maronieten achtergelaten en is het daaraan toe te schrijven dat zij in de volgende eeuwen voortdurend betrekkingen met de Franschen hebben onderhouden. Doch het gewicht daarvan is door sommige geschiedschrijvers zeer overdreven. Zoo verhalen sommigen dat de Maronieten een corps van 35,000 man zouden hebben samengesteld, dat Lodewijk den Heilige vóór ging naar het eiland Cyprus en hem in Egypte volgde. Dit feit is door geen schrijver uit dien tijd opgeteekend en geen enkel gedenkteeken in Egypte maakt er melding van. Het voornaamste wat men weet omtrent de betrekkingen tusschen de Maronieten en het fransche volk zijn eenige brieven door Lodewijk XIV en Lodewijk XV aan hen geschreven, waarin die koningen hun bescherming beloven tegen hunne vijanden.

Het zou gemakkelijk zijn eene menigte goede getuigschriften aan te halen over dit dapper bergvolk want reizigers uit alle landen spreken altijd met den meesten lof over de Maronieten. Het maronietisch volk is als de Libanon, nooit verliest men er de herinnering van. Het brengt ons het geloof der eerste Christenen voor den geest met de eenvoudigheid der oostersche zeden en de dapperheid van den heldenmoed. In tegenoverstelling van alle andere stammen uit het Oosten hebben de Maronieten ondanks lijden en wederwaardigheden steeds hunne onafhankelijkheid weten te bewaren. Zij, die met de arenden dezelfde plaatsen bewonen, vinden geen genoegen op de vlakten; zij onfvluchten die steeds en vinden geen reiner genot dan op hunne

bergen. Daar alleen voelen zij zich in hunne ware kracht, in hunne ongestoorde vrijheid. Europa heeft met bewondering hunne dapperheid nagegaan, maar ook met deernis vernomen den verradelijken aanval der Drusen, eene mahomedaansche secte. Jozef Karam blijft de held van het Oosten.

De giftmenger.
Een paar bladzijden uit het dagboek van een Pauselijk Zouaaf.

'Die Perroni moet een Schurk zijn!'

Het is meer dan drie maanden geleden dat ik deze hatelijke woorden in mijn dagboek schreef, zonder in staat te zijn de beschuldiging met een enkel bewijs te staven.

Ik stem toe dat het onchristelijk en dus ongeoorloofd is iemand zonder bewijzen een schurk te noemen, doch de mensch wordt soms door eene overtuiging beheerscht, die even zwaar weegt als een aantal bewijzen, en die overtuiging bezat ik, op grond van een aantal schijnbaar nietige omstandigheden. En toen zij tot volle rijpheid gekomen was, nam ik mijn potlood en schreef de hatelijke woorden op, om ze niet te vergeten, om er - zooals men bij ons te lande zegt - een knoop in te leggen.

't Is toch wel zeer nuttig dat men in een vreemd land geregeld zijne gedachte op het papier brengt, over hetgeen dagelijks voorvalt, niet alleen omdat zij later, wanneer men aan den huiselijken haard teruggekeerd is, voortdurend stof geven tot aangename herinneringen, maar ook om het schriftelijk bewijs te bezitten, hoe dikwijls men in zijne oordeelvellingen de plank mis slaat; dat leert voorzichtig en bescheiden worden.

Dat Perroni een schurk was had ik intusschen goed geraden, en het doet mij thans dubbel pleizier dat ik van een en ander, wat met hem in betrekking staat, aanteekening heb gehouden, want daardoor ben ik thans in de gelegenheid U een voorval mede te deelen, dat mij zeer getroffen heeft. Ik zal mijn dagboek en mijn geheugen raadplegen en u alles zoo getrouw mogelijk verhalen.

Ongeveer een jaar geleden werd door generaal Kanzler eene groote revue gehouden, die als gewoonlijk, door eene talrijke menigte werd bijgewoond. Ook ik behoorde tot de toeschouwers, dewijl ik, uithoofde eener oogziekte, eenige dagen in het hospitaal had doorgebracht. Er is mogelijk eenige voorliefde bij mij in het spel, doch ik moet bekennen dat ik mij altijd de borst voel zwellen wanneer ik de zouaven zoo *en corps* bijeen zie; ik denk dan onwillekeurig aan Castel-Fidardo, aan Mentana en ook aan Albano, waar zij tegen den onverbiddelijksten aller vijanden, den dood, gestreden hebben. Het romeinsche volk scheen in mijne geestdrift te deelen, want men hoorde onophoudelijk: leve de zouaven! en de naam van Mentana, die nu en dan dien kreet vergezelde, bewees dat men nog altijd met dankbaarheid aan de neêrlaag der Garibaldisten, aan de redding van Rome terugdacht. Op het oogenblik dat de kavallerie

eene charge maakte hoorde ik in mijne nabijheid eensklaps een kreet, gevolgd door het gegil der vrouwen. Er was een knaapje van ongeveer zes jaren, een aardige, mollige jongen met blozende wangen en een zwarte krullebol, onder de paarden geraakt. Ik begaf mij onmiddellijk midden in het gedrang en zag tot mijn leedwezen hoe het bloed langs hals en schouder en bij zijne naakte beentjes neêrliep. Het kind moest erg bezeerd zijn, want het was geheel buiten kennis. Juist toen ik mij wilde bukken om den kleinen ongelukkige van naderbij te beschouwen, viel eene vrouw van ongeveer dertig jaren met een ruwen gil naast het kind op den grond neêr. Het was zijne moeder. Zij streek de haren uit zijn bebloed gelaat weg en was schier radeloos toen zij geen leven in het knaapje zag. ‘Mijn Paolo is dood! Zij hebben hem vermoord!’ zoo kreet zij, eene menigte kussen op het bebloede en besmeurde gelaat drukkende.

't Was een jammerlijk schouwspel.

Ik deed zooveel mogelijk mijn best om de arme moeder wat tot bedaren te brengen, onderzocht het kind en zag toen dat het een groote schram aan den rechter schouder en eene tamelijk ernstige wonde aan een der beenen had, kennelijk door een paardenhoef veroorzaakt.

‘Stel u gerust,’ zeide ik, ofschoon mijn hart brak op het gezicht van de gapende wond in dat jeugdige, teedere vleesch, ‘de jongen leeft; het is niet zoo ernstig als gij wel denkt.’

‘Hij is dood, mijn Paolo is dood!’ gilde de vrouw op nieuw. ‘Ziet gij dan niet dat hij geen teeken van leven geeft?’

‘Ik zeg u dat hij leeft,’ antwoordde ik met geveinsde hardvochtigheid; want het was mij meermalen gebleken dat de smart zich daardoor eer laat stillen dan door beklagen.

‘Maar ziet gij dan niet dat mijn arm kind geheel bebloed en levenloos is?’ vroeg de arme vrouw, terwijl er groote tranen aan hare oogen ontsprongen.

‘Zeker, maar wees bedaard, moeder, wij zullen hem met Gods hulp wel weêr in het leven terugroepen.’

‘Ja, met Gods hulp en door de voorspraak van Maria,’ sprak de vrouw met geloovig vertrouwen, terwijl zij de handen vouwde.

‘Bravo, bidt maar eerst een Wees gegroet, moeder, het zal ook u moed en kracht geven.’

‘Ik nam het kind op mijne armen en droeg het, midden door het volk naar eene nabijzijnde bron. Daar waschte ik zijne wonden en zijn aangezicht met mijn zakdoek. Het koude water en de pijn, die het verwijderen van het vuil uit de beenwond veroorzaakte, deed het leven in den knaap terugkeeren.

‘Ziet gij wel dat hij leeft!’ zeide ik glimlachend tot de moeder; ‘het zal alles nog wel terecht komen, als wij er maar gauw bij zijn.’

‘Paolo, lieve Paolo!’ riep zij, ‘herkent gij mij niet?... ik ben hier... uwe moeder!’

‘Wees nu bedaard,’ hernam ik, ‘en geef mij uw halsdoek om voorloopig zijn been te verbinden; mijn zakdoek is daarvoor te vuil geworden.’

Ik legde, zoo goed en kwaad als ik kon, een voorloopig verband en verzocht toen de vrouw dat zij mij den weg naar huis zou wijzen.

‘Er zal hier wel iemand te vinden zijn die mijn Paolo voor geld en goede woorden naar huis wil dragen,’ antwoordde zij, ‘hij is mij te zwaar.’

‘Dat behoeft niet,’ zegde ik, den jongen in mijne armen nemende; ‘zie eens, het gaat heel goed zoo, ga nu maar vooruit.’

‘De hemel moge u zegenen, jonge vreemdeling!’ sprak zij, diep bewogen, en het volk riep: ‘leven de Zouaven!’

Ik gevoelde mij niet weinig gevleid door dien laatsten uitroep. Niet om hetgeen ik deed, want daar stak waarlijk zooveel niet in, maar uit trots voor mijn vaderland, dat sedert den slag van Mentana bij de Romeinen zoo hoog aangeschreven staat.

De taak, die ik op mij genomen had, was intusschen niet zeer gemakkelijk, want de vrouw sloeg de eene straat na de andere in, zonder hare woning te bereiken, en de knaap werd op den duur zwaar, te meer dewijl ik hem voorzichtig moest dragen, ten einde hem geene pijn te veroorzaken. Zijne moeder zag telkens met groote bezorgdheid naar hem, en toen hij eens zijne oogen opende en haren naam stamelde, zoo zoet en aanminnig als een italiaansch kind dat kan doen en toen de moeder het weenend van vreugde omhelsde, kon ik nauwelijks mijne tranen bedwingen.

Er is hier op de wereld geene liefde zoo groot als die eener moeder; ik gevoelde dat op dit oogenblik, toen ik mij meer dan ooit het afscheid herinnerde van mijne moeder, bij mijn vertrek naar Rome. De brave vrouw omhelsde, kuste mij, als ware ik een klein kind...... Doch stil, stil, mijn hart! waarom mij herinnerd aan het offer dat mij zoo zwaar viel, toen ik alles wat ik lief had verliet, om de wapens tegen de vijander Kerk op te vatten? Eerst de taak volbracht, die als zoon der Kerk, op mij rust, en dan, als het God behaagt, naar mijne lieve moeder.

Waar dwaal ik heen. Ik loop in Rome met een gekwetst knaapje op mijne armen en mijne gedachten dwalen in mijn vaderland, in het ouderlijke huis rond. Die jonge moeder deed ook zoo vele zoete herinneringen in mijn geest opwellen.

Toen wij de woning der vrouw bereikt hadden, legde ik het kind op zijn bedje neder, liet het voorloopig aan de verpleging der huisgenooten over en spoedde mij naar een der officieren van gezondheid, met wien ik in goede betrekking stond, om hem te verzoeken den kleinen lijder in behandeling te nemen.

Hij voldeed onmiddellijk aan mijn verzoek. De wonden waren, zooals ik reeds vermoed had, niet gevaarlijk, en de dokter voorspelde der bezorgde moeder dat haar zoontje spoedig hersteld zou zijn, wanneer zij maar stipt zijne bevelen opvolgde. Ik bezocht dagelijks den kleinen lijder, wiens moeder zich schier uitputte in allerlei betuigingen van dankbaarheid. Het gezin bestond uit een ouden vader, een zoon en twee dochters; een dezer dochters was weduwe en de moeder van den kleinen Paolo. De oude man verdiende zijn kost met het verkoopen van groenten; de zoon, een domme jongen, was schrijnwerker, de jonge weduwe bestuurde het huishouden, verdiende ook een kleinigheid met naaien en werd daarin bijgestaan door hare zuster, die twee en twintig jaren oud was. Het waren brave menschen.

Ofschoon Paolo in weinige weken hersteld was, bleef ik mijne bezoeken voortzetten, want de menschen bevielen mij en waren mij te hartelijk genegen dan dat ik mij daaromtrent onverschillig zou hebben mogen toonen. De oude man had veel ondervonden en kon zoo smakelijk vertellen over vele zaken die ik wel eens in boeken gelezen had, dat ik dikwijls met open mond zat te luisteren. Hij had Pius VII gekend en kon zich ook nog zeer goed herinneren hoe Rome in rouw gedompeld was toen dien onvergetelijken Paus door Radet, den handlanger van Napoleon I., naar Frankrijk werd vervoerd. De vlucht van Pius IX in 1848 naar Gaeta had zijne vrouw zoodanig getroffen dat zij op het ziekbed werd geworpen, dat ook haar doodbed werd. Daarom stond die gebeurtenis hem altijd levendig voor den geest en was hij met hart en ziel aan den H. Vader verkleefd, ofschoon hij altijd beweerde dat Pius

IX zelf de oorzaak was van de rampen die hem toen hadden getroffen. Dat was de goede man maar niet uit het hoofd te zetten. ‘Men kan al te goed zijn,’ sprak hij, ‘en dat is met den H. Vader werkelijk het geval geweest. In plaats van de spitsboeven van 1846, die slechts berouw huichelden om Paus en Kerk des te meer te kunnen belagen, vergiffenis en vrijheid te schenken, had hij hen een kogel door den kop moeten jagen.’

‘Hola, vadertje,’ antwoordde ik glimlachend, ‘bij ons te lande is een spreekwoord dat zegt: ‘strenge rechters regeeren niet lang, en het komt mij voor dat Pius IX juist om zijne liefde en vergevingsgezindheid des te schooner schittert te midden zijner vijanden, die om hunne ondankbaarheid de verachting der gansche wereld op zich geladen hebben.’

‘Wel mogelijk’ hernam de oude man, ‘doch ik zou in zijne plaats met dat gespuis korte wetten gemaakt hebben; gij kent ze niet zoo goed als ik, maar, geloof mij, er is geen zalf aan te strijken. Toen mijn zoon jong was vermaande ik hem als hij het verbruid had, en hielp dit niet, dan sloeg ik er met den stok over heen. Ik zeg u, hij had die revolutionairen voor den kop moeten schieten, dan waren zij voor goed onschadelijk geweest.’

‘Maar dan zou er heel wat voor het mes gevallen zijn,’ zegde ik, ‘want ik heb wel eens gelezen dat dit gespuis zeer talrijk was.’

‘Als hij de belhamels maar naar de andere wereld had gezonden zouden de overigen wel begrepen hebben dat het zaak was om zich stil te houden,’ antwoordde de oude. ‘En wat doet het er ook toe of er veel onkruid uitgeroeid moest worden, onkruid deugt toch nergens voor. Gij hebt mij laatst nog verteld dat men bij u te lande den veestapel gered had door alles wat ziek was om te brengen; zoo zouden wij ook gered zijn geweest, wanneer Pius IX doorgetast en ons van de booswichten verlost had, die het land ongelukkig gemaakt en aan de goede zaak zooveel onheil berokkend hebben. Doch de Paus is te goed, veel te goed.’

Als die oude man vóór ruim twintig jaren te Rome baas geweest was, zou er een groot zuiveringsproces plaats gehad hebben, weest daarvan verzekerd.

Het gebeurde dikwijls dat ik des namiddags, na afloop van den dienst, mijne nieuwe vrienden bezocht. Wanneer het goed weder was werd de tafel naar buiten gebracht, en dan zat ik daar, met mijn pijpje in den mond, met den ouden man en zijne dochters over wit en blauw te praten. Gij had eens moeten zien wat groote oogen laatstgenoemde opzetten, wanneer ik haar vertelde hoe het in Vlaanderen in het huishouden toegaat, hoe het er in onze keukens uitziet; hoe bij ons in het najaar de groenten in steenen potten gezouten worden, opdat men des winters wat te eten zal hebben, hoe de boeren bij ons bruiloft en kermis houden, hoe de kinderen gebakerd worden en zoo al meer. Ik liet haar ook het portret van mijne goede moeder zien, met haar eenvoudig kornetje op.

Het zal ongeveer drie maanden na het ongeval van den kleinen Paolo geweest zijn, dat mijne compagnie naar Mentana verplaatst werd en ik van mijne vrienden afscheid moest nemen. Ik beval mij in de gebeden der brave menschen en beloofde hen te komen bezoeken zoodra ik daartoe de gelegenheid had. Dit deed ik ook toen wij een halfjaar later naar Rome terugkeerden; doch hoe vond ik daar alles veranderd. De weduwe noemde mij nog al altijd den redder van haar kind en de oude man drukte mij wel hartelijk de hand, doch de oude opgeruimdheid en gezelligheid was uit dat huisgezin verdwenen. Bij mijn eerste bezoek wist ik niet wat ik daarvan denken moest, doch het viel mij niet moeielijk om allengs achter de waarheid te komen. Kort na mijn vertrek naar Mentana had Giovanni kennis gemaakt met een Italiaan, die

hetzelfde handwerk beoefende en nog niet lang te Rome verblijf hield. Hij heette Perroni, had een goed uiterlijk, beschaafde manieren en scheen van eene goede familie te zijn. Daar deze jonge vreemdeling zeer bescheiden was, getrouw ter kerk ging en zich bijzonder gezellig vertoonde in het huiselijk verkeer, was onze oude groentenkoopman zeer met hem ingenomen en onstond er

tusschen hem en de jongste dochter, Juanita, eene wederzijdsche neiging die tot nauwer betrekking aanleiding gaf.

DE ZOUAAF TE ROME.

Mijne goede moeder heeft mij vaak gezegd dat het zeer gevaarlijk is zich spoedig met vreemdelingen gemeenzaam te maken. ‘Het nieuwe in hun omgang en manieren’, zeide zij, ‘heeft iets aantrekkelijks, voor sommigen iets verblindends, waardoor zij, veelal tot hunne schade, alles wat blinkt voor goud aanzien. Dit was hier ook het geval. Het bleek al spoedig dat er in den jongen Giovanni eene nadeelige verandering plaats greep, die alleen aan den omgang met Perroni moest worden toegeschreven. De verteringen, die hij maakte, overschreden zijne verdiensten en hij liet zich in zijne domheid vaak uitdrukkingen ontvallen ten opzichte van den godsdienst, die men van hem niet gewoon was. Perroni berispte hem soms daarover in het bijzijn der huisgenooten, doch de wijze waarop Giovanni bij dergelijke gelegenheden

meesmuilend glimlachte, deed vooral bij de jonge weduwe het vermoeden ontstaan dat Perroni een huichelaar moest zijn, die slechts ter wille van Juanita

eerlijkheid en godsvrucht veinsde. Het jonge meisje was - zooals dit gemeenlijk gaat - geheel blind voor dit alles, en het gevolg hiervan was dat haar vader en zuster zich over de toekomst zeer bekommerd maakten.

Zoo stonden de zaken toen ik uit Mentana terugkeerde. De jonge weduwe maakte mij al spoedig deelgenoot van hare geheimen, en ik beloofde haar al het mogelijke te zullen doen om achter de waarheid te komen. Bevooroordeeld als ik was, kon Perroni geen gunstigen indruk op mij maken. Ik zag in hem werkelijk een huichelaar. Ik toetste hem over de voornaamste waarheden van den godsdienst, doch zijne antwoorden waren niet bevredigend; ik sprak met ophef over de verdediging van den H. Stoel, met verachting over de aanslagen der italiaansche vrijdenkers, en hij stemde wel met mij in, doch ik meende iets in zijne oogen te zien dat daarmede geheel in tegenspraak was.

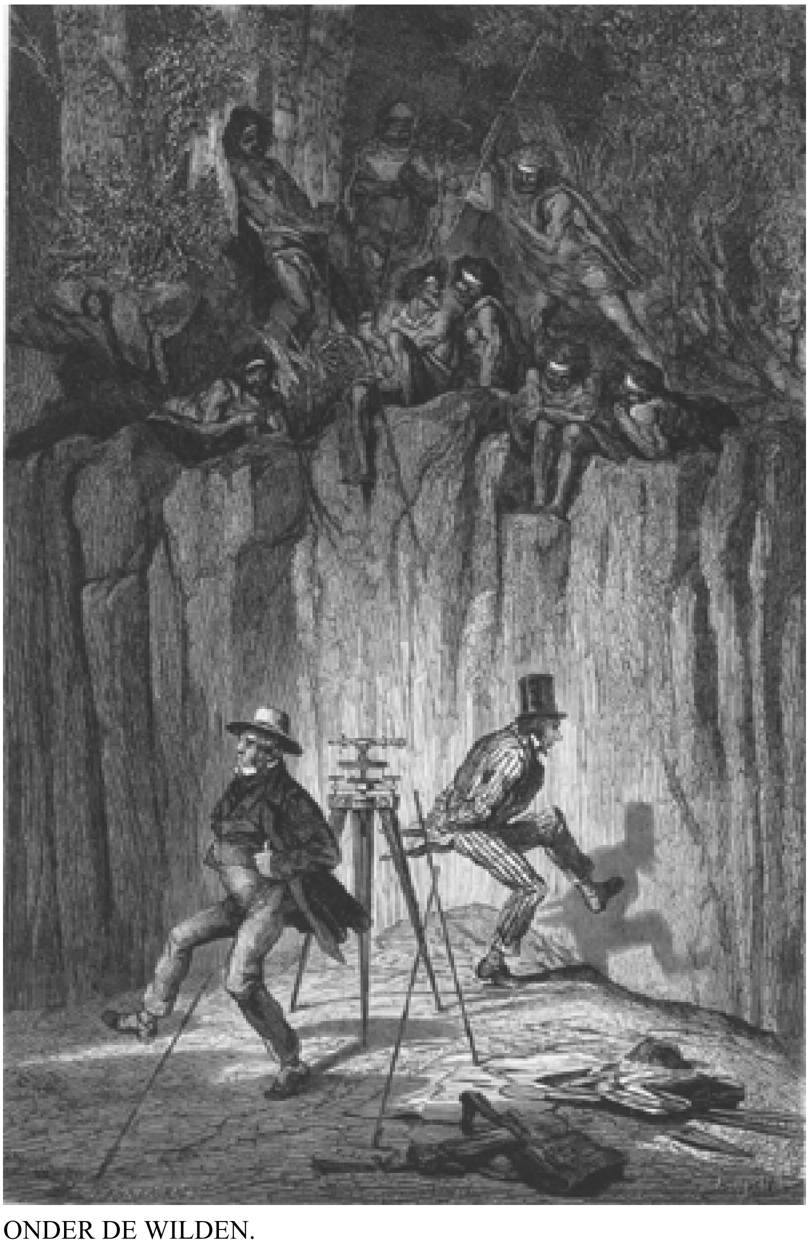

ONDER DE WILDEN.

Toen kwam voor de eerste maal de gedachte in mij op, dat Perroni een schurk moest zijn.

Een toeval versterkte mij zeer in dat gevoelen. Eens des avonds zaten wij, als gewoonlijk met de tafel buiten vertrouwelijk bijeen. Perroni was voor eenige dagen afwezig, naar hij zegde, wegens familie-zaken. Onverwacht kwam Giovanni in dronken toestand te huis; zoo had men hem nog nooit gezien. Ik greep deze gelegenheid te baat, want was Perroni een schurk, dan moest Giovanni er iets van weten. Ik wist een voorwendsel te vinden om met hem alleen in huis te gaan en ontlokte hem eenige woorden, die hij zich in een anderen toestand niet zou hebben laten ontvallen. Hij ontving geld, veel geld van Perroni, en binnen kort zou hij rijk, schatrijk zijn. Werken wilde hij niet meer, daar was hij te slim voor. Toen hij dit zegde, hoorde ik hem met geld rammelen. Dat alles vernam ik uit de onsamenhangende woorden die hij mij toevoegde.

'Maar hoe komt gij van daag aan zooveel geld?' vroeg ik een stouten stap wagende, 'Perroni is toch niet in de stad.'

Hij glimlachte, knipte mij een oogske toe, en zegde; 'dan moest ik niet beters weten, maar ik ben te slim om het te zeggen.'

'Natuurlijk,' hernam ik, op onschuldigen toon, 'en gij hebt ook een eed gedaan, dat gij alles wat er omgaat zoudt verzwijgen.'

'Dat heb ik,' antwoordde hij, 'en niemand zal ook iets uit mij krijgen, daar zal *ik* op passen.'

'Gij hebt gelijk: doch waar zijt gij dezen avond geweest?'

Ik kreeg geen antwoord: de dronkaard was in slaap gevallen.

Toen ik vertrok, fluisterde ik de weduwe in de ooren dat Giovanni geld bij zich had, doch dat men het hem niet moest ontnemen; ik zou hem den volgenden dag zooveel mogelijk doen bespieden.

Perroni was een schurk, ik was er er zeker van, maar hoe hem te ontmaskeren?

Den volgenden dag was Giovanni niet op zijne werkplaats te vinden, waarschijnlijk moest hij zijne roes uitslapen, doch tegen den avond zag ik hem ter sluips een huis binnen gaan, dat mij verdacht voorkwam. Na verloop van eenigen tijd zag ik nog andere personen binnen gaan en eindelijk ook Perroni. Ik ging de weduwe hiervan verwittigen en spoorde haar aan om des nachts de kleêren van haren broeder te onderzoeken.

Toen ik den volgenden morgen aan den Engelenburgt op post stond, zag ik tot mijne verwondering hoe de kleine Jacopo op eenigen afstand alle moeite deed om mijne opmerkzaamheid tot zich te trekken. Hij wierp nu en dan een bal in de hoogte, of kraaide als een haan, en toen hij zag dat ik hem begrepen had, ging hij bedaard op den grond zitten. Zoodra ik mijn post kon verlaten begaf ik mij naar den kleinen deugniet, die mij zegde, dat zijne moeder mij zoo spoedig mogelijk wenschte te spreken.

Er heerschte groote ontsteltenis in de vroeger zoo vreedzame woning. De weduwe had mijnen raad gevolgd en ten gevolge daarvan wezenlijk iets tusschen de kleêren van Giovanni gevonden wat haar verontrustte; namelijk een verzegelden brief met geheime teekens in plaats van een adres, hij was zorgvuldig tusschen de voering verborgen. Giovanni ging des morgens uit, doch keerde spoedig daarna, bleek als een doode, terug. Hij zocht lang tusschen zijne kleederen, vloekte vreeselijk, wat hij vroeger nooit deed, doch scheen geen achterdocht tegen zijne zuster te koesteren, en verliet in den grootsten angst het huis weder.

Het was mij niet mogelijk de teekens, die op den brief stonden, te ontcijferen, evenmin als de letters die naast een doodshoofd in het lak waren afgedrukt, doch ik had de overtuiging dat wij in het bezit waren gekomen van een gewichtig document. Ik spoedde mij daarom naar het bureel van policie en vertelde daar wat mij wedervaren was en welke verdenking ik omtrent Perroni koesterde. De brief werd geopend doch bevatte een geheel onleesbaar cijferschrift. Een half uur later werd het door mij aangeduide huis omsingeld, en daar vonden wij Perroni met nog vier anderen, die zoo onverwacht overvallen waren dat zij geene gelegenheid vonden om iets te bergen, noch veel minder om te ontvluchten.

'Giovanni heeft ons verraden!' riep Perroni, zoodra hij mij zag, doch ik antwoordde: 'gij hebt u zelven verraden, schurk! of meent gij dat de boosheid zich zoo gemakkelijk achter het mom der deugd verborgen kan houden?'

Al de personen werden in hechtenis en de papieren in beslag genomen. Nog denzelfden dag werd onder die papieren ook de sleutel tot het cijferschrift gevonden, en tevens een vreeselijk geheim ontdekt. Er was eene samenzwering tegen de zouaven gesmeed, waarin meer dan twintig personen betrokken waren. Twee dagen later zou, en wellicht met goed gevolg, eene poging zijn gedaan om het eten der Zouaven te vergiftigen en hen die er van gebruikt hadden aan een gewissen dood over te leveren. Het is onbegrijpelijk hoe vele duivelsche listen men daarbij te baat had genomen om het helsche plan niet te doen mislukken.

Wat werd de kleine dienst, die ik aan het knaapje en zijne moeder bewezen had, door de Voorzienigheid rijk beloond! Zonder mijne kennismaking met het thans zoo ongelukkige gezin zou het geheim vermoedelijk niet ontdekt zijn geworden. Doch mijne arme vrienden waren inderdaad ongelukkig. De vader was ontroostbaar bij de gedachte dat zijn zoon, zijn eigen kind een samenzweerder geworden was. Giovanni maakte zich zoo spoedig mogelijk uit de voeten en Juanita, wier schoone begoochelingen eensklaps verdwenen, viel in eene gevaarlijke ziekte die vele weken duurde. Er bestaat echter hoop dat de tijd die wonden zal genezen, want Giovanni schrijft brieven vol berouw en verlangen om eenmaal weder in de ouderlijke woning terug te keeren, waar hij door daden wil toonen dat hij zijn vorig gedrag verfoeit. Perroni was van alles de schuld; hij had hem door geld en schoone beloften verleid.

Toen ik dezer dagen met den ouden man over Giovanni sprak, vroeg ik hem glimlachend of hij plan had om zijn zoon dood te schieten, wanneer deze eens terugkeerde.

'Ik weet wat gij zeggen wilt,' antwoordde hij mij, 'ik begrijp nu dat Pius IX niet straffen, maar slechts vergeven kan, omdat hij alle menschen, ook zelfs boosdoeners, als zijne kinderen lief heeft.'

'Zoo is het, oude vader.'

Een dans om het leven.

Eitzmaurice nam als eerste stuurman deel aan eene ontdekkingsreis van het beroemde engelsche schip *Beagle;* spoedig had zij zich zoo door zijne bekwaamheid als door zijne talenten als een der nuttigste leden dier expeditie gekenmerkt; zijne nuttige en schoone ontdekkingen gingen niet zelden met de zonderlingste ontmoetingen gepaard en onder deze is er wellicht geene van gevaarlijker, maar ook gelijktijdig van kluchtiger aard, dan die wij hier aan zijn eigen verhaal ontleenen. Op zekeren dag bevond hij zich met den heer Keijs, een ander lid der expeditie, in de engte van Clarence, beneden het eiland Melville. Met behulp van eene sloep waren zij in eene

kleine baai, geland waar zij de afwijkingen van het kompas wilden waarnemen. Eerst hadden zij op eenige kleine heuveltjes, Escape-Cliffs geheeten, plaats genomen; doch de ijzererts, die zich in deze rotsen bevindt, werkte nadeelig op de naalden en zij zagen zich genoodzaakt, zich meer benedenwaarts naar eene zandbank te begeven. Verscheiden uren hadden zij ijverig voortgewerkt: de nacht begon te vallen, en de maan rees aan den hemel op, zoodat het tijd werd, om aan de terugreis te gaan denken. Keijs had zich op een honderd schreden afstands verwijderd, om een der instrumenten naar de sloep te brengen, toen hij achter zich eensklaps een vreeselijk geschreeuw hoorde. Hij wendde zich om en zag op de Escape-Cliffs, boven den heer Fitzmaurice, eene talrijke menigte inboorlingen, met lansen gewapend. Hunne houding verraadde, dat zij met weinig vredelievende gevoelens bezield waren. Het ware voor Keijs niet moeilijk geweest te ontvluchten en zijnen makker alleen in hunne macht te laten; maar neen, hij was oogenblikkelijk besloten met hem te strijden en te kampen, zoolang er eenige hulp opdaagde, of zij beiden hun leven hadden verloren in den strijd met de moordlustige wilden. Hij spoedde zich dan weêr naar zijnen makker. Hoe dichter hij naderde, des te dreigender werd het gevaar. Een wilde met een wreed gelaat hield onder de hevigste gebaren eene toespraak tot zijne strijdmakkers, wier verbittering met ieder woord aangroeide. Zij stampten op den grond, wierpen vlammende blikken naar beneden, schudden hunne haarlokken, beten op de punt van hunnen baard, in één woord vertoonden al de teekenen der hevigste woede, waaraan die wilden zich overgeven. Zij bevonden zich niet verder van de twee engelschen, dan op een twaalftal stappen en wanneer ze gezamenlijk aanvielen, kon het niet anders of dezen waren mannen des doods. Slechts hunne kleedij, die te kennen gaf, dat zij tot de bemanning van het engelsche schip behoorden, kon de wilden eenige oogenblikken weêrhouden. Eindelijk verdubbelden zich weêr hunne kreten; zij hieven hunne armen omhoog en reeds waren er eenige lansen geworpen.

'Kom, laat er ons tegen opklauteren en vechten, of laat ons vluchten', zeide Keijs.

'Wel neen, juist integendeel', antwoordde Fitzmaurice; 'Laat ons dansen en lachen.'

Later heeft Keijs verklaard, dat hij zich overtuigd hield, dat zijn kameraad op dat oogenblik van zijn verstand beroofd was.

Inderdaad Fitzmaurice begon te dansen, te zingen en te lachen.

'Dans op, dans op,' riep hij Keijs toe.

Deze volgde op goed geluk zijn voorbeeld: hij danste en sprong, zoo goed hij maar kon; maar lachen en zingen, dat was hem onmogelijk.

Door dit onverwachte tooneel werden de Australiërs verrast. Het is bekend, dat zij bijzonder veel van dansen houden; dit was eene gelukkige omstandigheid voor de twee liefhebbers; want de woede der meesten scheen te bedaren, eenigen zelfs begonnen meê te lachen; schoon er ook nog anderen waren, die woedend bleven en hunne lansen tegen de Europeanen gericht hielden.

Intusschen bleef Fitzmaurice zich volkomen meester en verloor niets van zijne kalmte. Onder het dansen begon hij weêr tegen Keijs te spreken.

'Waar zijn onze geweren?'

'Ginds op dertig passen van hier.'

'Des te erger; dat is juist in de tegenovergestelde richting onzer sloep.'

'Wil ik ze gaan halen?'

'Volstrekt niet. Laat ons maar blijven dansen en zoo zien, dat we langzamerhand bij onze geweren komen. Maar niet te vlug pas op - vooruit maar - hopsasa, traleraliere!' en hij danste en lachte weêr voort. Zoodra de twee dansers eenige passen

buiten hunnen gewonnen koers gingen, schenen de wilden hun plan te raden en begonnen zij op nieuw te schreeuwen:

‘Terug naar onze instrumenten,’ zeide Fitzmaurice - ‘Nog een beetje geduld!’

Het zweet droop den heer Keijs van het voorhoofd.

‘Jongen, Keijs, als we hier goed van daan komen, dan zult ge aan onzen dans nog wel eens denken!’

‘Dat kan ik u verzekeren, lieve hemel, wat een leven! Maar we brengen het er nooit goed af. Ik ben doodmoê.’

‘Nog een beetje moed gevat, Keijs, bedenk eens, dat gij te Newport eene vrouw hebt achtergelaten. Allons, dans op voor uwe vrouw. - En dan de koningin; - ja, dans voor de koningin. En ons dierbaar vaderland, dansen maar voor het oude Engeland. - Lustig op, hopsasa, gedanst en gesprongen, leve Engeland!’

Dat bleef zoo nog een poosje voortduren: toen eensklaps in de verte een schot viel. Het was een engelsch officier, die op eenen vogel had geschoten. Dit bracht eene opschudding onder de wilden te weeg; de Engelschen maakten daarvan gebruik, om zich op hunne geweren te werpen, en ijlings naar hunne sloep te vluchten. Drie of vier pijlen snorden hun langs de ooren; doch gelukkig ontsnapten zij en geraakten schoon achtervolgd, door ijverig roeien uit hunne moeilijke positie.

Keijs had zich op die nieuwe kennissen gaarne met eenige kogels gewroken, maar Fitzmaurice wist hem hiervan af te brengen, door op te merken dat het wellicht nadeelige gevolgen voor de reis kon hebben.

Bijgaande teekening is van zijne hand en schetst ons niet onaardig het gevaarlijke van hunnen dans om het leven.

De vuurtoren van Eddystone.

Niet verre van Plymouth verheft zich op een rots op eenigen afstand van de kust de vuurtoren van Eddystone. Het is een gevaarte van vier verdiepingen hoog; aan den top bevindt zich de galerij in wier midden de lamp hangt, die den zeevaarders des nachts de rotsachtige kust wijzen moet.

Op dien toren wonen twee wachters, wier arbeid des daags alleen bestaat in het zuiveren en des nachts in het onderhouden der lamp. Die menschen leven als kluizenaars in de woestijn; zij zijn geheel afgescheiden van de maatschappij, waarmeê zij slechts nu en dan gemeenschap hebben, als eenige mannen hen van nieuwe levensmiddelen en andere zaken komen voorzien.

Het eentonige leven, dat men op den vuurtoren leidt, is de reden dat er weinigen gevonden worden, die de betrekking van vuurtorenwachter willen aannemen, ook al zijn zij van een hoog loon verzekerd; meestal worden dan ook door de administratie lieden aangenomen, die in hoogen nood verkeeren en geen ander middel van bestaan hebben of kunnen krijgen.

Dit was ook het geval met Thomas Pyne, een matroos die, eenige jaren op zee gevaren had, maar na zijne laatste reis ziek geworden was, en toen hij van zijn ziekbed opstond, op geen enkel schip een plaatsje voor zich open vond. In de herberg, waar hij was aangeland, had hij al zijn geld verteerd, waarop de waard hem raadde zich naar Bristol te begeven, waar hij waarschijnlijk een zeilree schip vinden zou. Hij was hiertoe niet ongenegen, doch toen hij op het punt stond, om te vertrekken, ontmoette hij een man in de herberg, die hem vroeg of hij wachter wilde worden op den vuurtoren van Eddystone.

Thomas vond onmiddellijk genoegen in dit voorstel; het was hem aangenamer, dat hem eene betrekking werd aangeboden, dan dat hij er eene moest zoeken en eene vergelijking, die hij haastig maakte, tusschen het ruwe zeeleven en het rustige leven op den vuurtoren viel ten voordeele van het laatste uit. Daarbij werd hem een niet onaanzienlijk handgeld aangeboden, maar op voorwaarde, dat hij zich voor zes maanden verbinden moest, wijl de laatste wachters slechts eenige dagen in hunnen dienst hadden doorgebracht en den toren ontvlucht waren. Thomas noemde dit wonderlijk en sprak van menschen, die nooit tevreden zijn; hij nam zonder aarzelen de zes maanden aan en voegde er bij, dat hij zich zelfs wel voor een jaar wilde verbinden.

Voor zijn onderhoud op den toren behoefde hij niet te zorgen; dit zou hij er overvloedig vinden, tabak en jenever niet uitgezonderd. Daarom kocht hij voor zijn geld speelkaarten, een speeldoos en eenige andere voorwerpen, waarmeê hij in zijn nieuwen werkkring zijn vrijen tijd zou kunnen doorbrengen, en liet zich toen naar den vuurtoren brengen.

Hier werd hij gewacht door een grijsaard van een terugstootend uiterlijk, die hem groette, maar niet aansprak, hem naar het binnenste van den toren leidde en daarop met een paar woorden afscheid nam van de mannen, die zijnen makker hadden gebracht.

De grijsaard voerde hem, na hem de verschillende kamers te hebben rond geleid, naar de galerij en toonde hem de lantaarn, waarna hij in eene verklaring van het mekanism van den toestel hem aanwees, op welke wijze hij zijn dagelijkschen arbeid te vervullen had. Nadat hij hem alles tot in de kleinste bijzonderheden had aangetoond, klommen beiden naar beneden, en de grijsaard zette zich voor de tafel, begon in een kolossalen bijbel te lezen en sprak geen woord meer tot zijn makker, met wien hij zoo even had kennis gemaakt.

Dit gedrag van den grijsaard kwam Thomas zeer zonderling voor; evenwel hij hechtte er weinig aandacht aan en begon zich bezig te houden met de voorwerpen, die hij had medegebracht. Hij zocht voor alles een plaats, stopte vervolgens een pijp, schonk zich een glas jenever in en zette zich toen eveneens aan tafel. De grijsaard sloeg geen oog uit zijn bijbel en weigerde, toen Thomas hem aanbood, om met hem te drinken. Daar Thomas niets te doen had, wierp hij het oog naar buiten en deed dien eenigen tijd over de rustelooze golven dwalen, maar van dit gezicht had hij weldra genoeg en zocht een ander voorwerp, waarmeê hij zijn geest of zijne handen kon bezig houden. Maar hij vond er geen. Op een plank stonden eenige boeken, doch Thomas had een afschrik van lezen en verwaardigde zich nauwlijks eenen blik op de boeken des grijsaards te werpen. Nu haalde hij zijn speeldoos te voorschijn, wond die op en verlustigde zich met de vroolijke aria's, die door het vertrek weêrklonken. De grijsaard scheen van hout of steen en zijn oog aan den bijbel gekluisterd. Maar ook het spel begon Thomas, nadat het een half uur had geduurd, te vervelen; hij legde zijne speeldoos weg en keerde met de speelkaarten weder.

‘Willen wij een partijtje spelen?’ vroeg hij den oude.

‘Wat! kaartspelen?’ riep hij in de grootste verbazing, ‘weet gij wel dat het hazardspel eene uitvinding des duivels is? Zou ik het geluk mijner ziel in de waagschaal stellen om een kortstondig genoegen, en gelooft gij, dat ik er vermaak in kan vinden die papieren poppen door elkander te schudden? Neen, neen, de hemel beware mij voor dergelijke dwaasheid!’

Nu was het de beurt van Thomas, om verwonderd op te zien; hij kon den grijsaard geen antwoord geven en begon er over na te denken wat zijn lot zou zijn bij een

dweeper, wiens woorden gewogen schenen te worden, alvorens zij werden uitgesproken; ook had hij reeds een voorsmaak van de verveling, die hem wachtte en reeds op den eersten dag kwam zijn lot hem minder benijdenswaardig voor.

Evenwel kwam aan den dag een einde. De grijsaard begaf zich naar den toren en Thomas naar zijne kooi. Te middernacht riep de oude hem; hij ontwaakte, kleedde zich en liep naar boven, om zijnen makker af te lossen. Deze gaf hem nog een aantal inlichtingen, waarvan hij er schier geen behoefde, want hij was zijn gemakkelijken arbeid reeds geheel meester. Daarop verwijderde de oude zich.

Het nachtelijk zeegezicht bij het heldere licht der maan zou voor velen een prachtig schouwspel opgeleverd hebben, Thomas lette er nauwlijks op, hij had het reeds zoo dikwijls aan boord van zijn schip bijgewoond. Ledig zijn kon hij niet, want dan viel hij in slaap - hij had niets te doen. Na eenigen tijd nagedacht te hebben, wist hij niets beters te doen, dan een glas grog en zijn speeldoos te halen. Hij sloop dus de trappen af en schonk zich een glas grog in, maar zijne bewegingen deden den grijsaard ontwaken en vragen: ‘wat doet gij hier?’

‘Stel u gerust, ik kom slechts om mijn speeldoos te halen.

‘Ongelukkige, moet gij daarom den toren verlaten en u aan het schandelijkst plichtverzuim schuldig maken?’ dit zeggende, sprong hij woedend zijn bed uit en liep, zoo snel het zijne krachten toelieten, naar boven.

Thomas kwam met zijn glas in de eene en zijn speeldoos in de andere hand hem achterna en ontving eene niet malsche strafpredikatie. Hij werd eindelijk ongeduldig en zegde: ‘kom, oude, welke misdaad heb ik er mede begaan een glas grog te halen? ga naar bed, de koude zal u bevangen, ik zal mijn post niet weêr verlaten.’

‘Kan ik daarop rekenen?’

‘O zeker, ik heb niets meer noodig. Maak maar spoedig, dat ge onder de dekens komt.’

De oude verwijderde zich, Thomas dronk, speelde en..... lag eenigen tijd later in een diepen slaap. Toen hij ontwaakte, hoorde hij zijn makker op den trap; hij blies, hevig verschrikt, het licht uit en plaatste zich met het gelaat naar de zee, om door den oude niet gezien te worden. Hij beefde door al zijne leden, want hij begreep ten volle aan welke roekeloosheid hij zich had schuldig gemaakt; de grijsaard kwam hem daarenboven geheel ontstemmen door een vervolg op de strafrede, die hij des nachts gehouden had. ‘Indien,’ aldus besloot hij eindelijk, ‘door ons verzuim een schip tegen de rotsen stootte, zou de dood van iederen schepeling ons tot een misdaad aangerekend worden.’

Reeds den tweeden dag voelde Thomas het verpletterende gewicht der eenzaamheid; de enge kamer, die hij in drie schreden had doorwandeld, liet hem geen beweging toe, en deze kon hij zich niet anders verschaffen, dan door den trap op en af te klimmen. De grijsaard bleef hardnekkig in zijn stilzwijgen volharden, en de boeken op de plank brandden Thomas in de oogen. Hij overwon eindelijk zijn afkeer, nam een boek, begon er in te bladeren, maar de letters dansten op het papier en Thomas wierp het boek woedend op zijne plaats terug. Een paar dagen later kon ook zijne speeldoos hem niet meer bemoedigen; haar zoet geluid verscheurde zijn gehoor; hij greep de doos en slingerde haar in zee. Toen beproefde hij het met schrijven, en werkelijk, eenige regels ontvloeiden zijne pen, maar toen hij ze overzag, waren ze niet leesbaar; het was een samenraapsel van allerlei verwarde uitdrukkingen.

(Slot volgt.)

Allerlei.

Slaap-spoorwagens.

Een reis van circa 1000 uur afstands van New-York naar San-Francisco, dwars door geheel het Noord-Amerikaansche vasteland, zonder bij dag of nacht op te houden, zou niet vol te houden zijn, zonder de uitvinding van de slaapwagens, waarvan hiernevens eene afbeelding gegeven wordt. Het inwendige dier wagens telt meerdere rijk gestoffeerde zalen, waar men alle gemakken geniet, die men slechts in de beste hotels zoude zoeken.

De stoutste gezichten geniet men op reis door die onmetelijke prairiën, welke de Roodhuid tot nu toe als zijn onbetwist erfgebied beschouwde. Nu eens gaat de trein door zijn snuivend vuurros getrokken, over breede stroomen, dan weder baant hij zich een weg door een hoog gebergte dat zich duizenden voeten boven den waterspiegel verheft. Bergen en rotsen zijn effen baan geworden door die reusachtige onderneming. Het fiere paard, waarop de Indiaan pijlsnel de wildernis jagend of roovend doorvliegt, verschrikt en vlucht heen op het schril gehinnik van zijn ijzeren mededinger, die het ver achter zich laat en door tunnelbogen en boven brugzuilen spot met de hinderpalen, die eene tot nu ontoegankelijke woestenij scheen te hebben geplaatst op den weg van 's menschen immer voorwaarts strevende nijverheid.

Moge het spoorwegwezen niet alleen den handel en de nijverheid bevorderen, maar ook de gevleugelde bode van echte beschaving en verchristelijking van de natuurkinderen der steppen zijn.

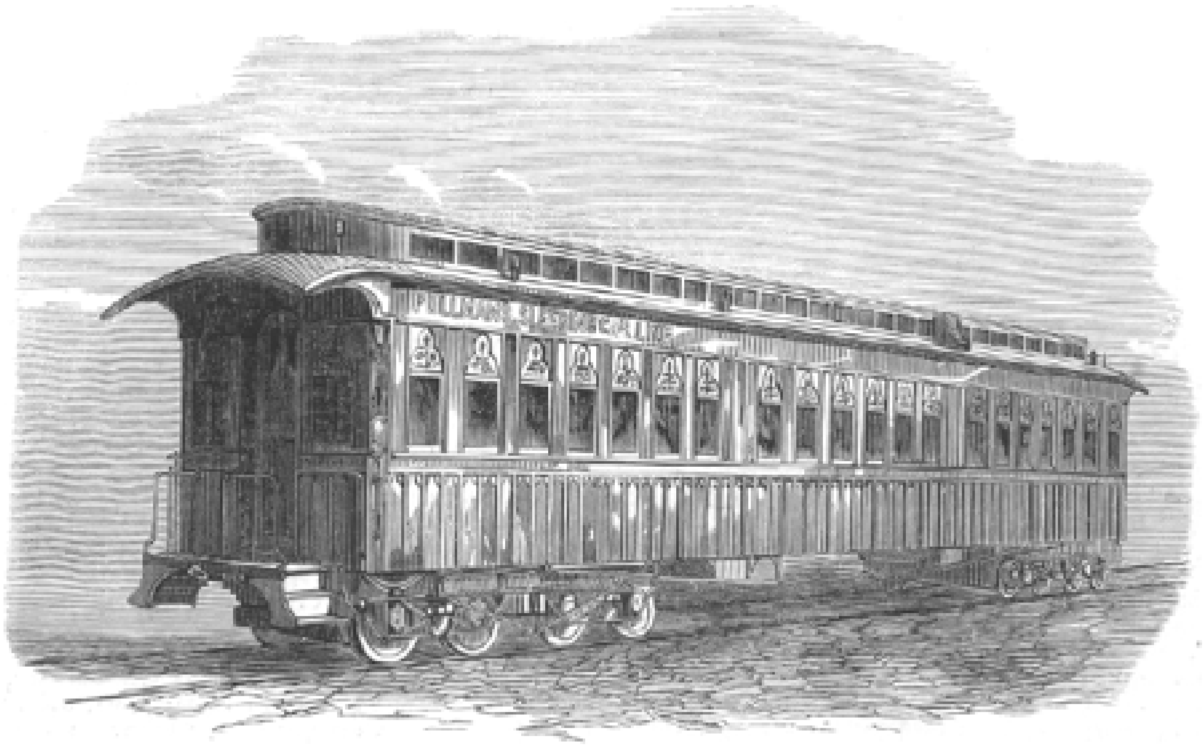

Eene machine om spijkers te vervaardigen

werd door den Zweed C. Gustavon uitgevonden, zij overtreft allen die haar voorgingen, doordien zij te gelijk het rollen, punten, afsnijden en koppenmaken in zich vereenigt, zoodat zij voor geringe kosten en in weinig tijds zeer goede spijkers vervaardigt. De machine kan door een jongen bediend worden, die op één dag van 10 uren tot 15,000 draadnagels kan maken van een maat en vorm zooals men die verkiest.

De beetwortelsuiker-fabrieken

leverden in Frankrijk van 1 Juni 1868 tot 31 Mei 1869 de volgende uitkomsten: er waren 456 fabrieken in werking die 38,171,195 hektoliters suikerwortelen verbruikten, (ongeveer 3½ millioen hektoliters meer dan in 1867/68) met eene gemiddelde suikergehalte 3,8 graden tegen 4,1 van het vorige jaar. De gefabriceerde suiker bedroeg 226,597,949 kilo's of 16,016,508 kilo's minder dan in 1867. Hiervan werden direct verbruikt 6,838,379 kilo's, in de magazijnen opgeslagen 167,013,555 kilo's en uitgevoerd 16,442,362 kilo's.

Spoorwegbrug te Bommel

over de Waal. Aan deze colossale brug, welke voor korten tijd voor het verkeer is opengesteld, zijn verbruikt:

Getrokken ijzer	3,407,200	kilo's.
Getrokken gietstaal	130,500	kilo's.
Gehamerd gietstaal	64,750	kilo's.
Gesmeed ijzer	103,900	kilo's.
Geribd plaatijzer	66,200	kilo's.
Lood	2,300	kilo's.

Iedere boog van 57 meters weegt ongeveer 180,000 kilo's, terwijl die van 120 meters 817,000 kilo's bedraagt.

‘Kinderen,’

zoo sprak de schoolmeester van zeker dorp tot zijne leerlingen, maakt dat gij morgen vroeg bij tijds in de school zijt en zorgt vooral, dat gij uwe beste kleêren aantrekt, want mijnheer de schoolopziener komt! ‘Moeten we dan ook drie centen medebrengen?’ vroeg een klein, eenvoudig meisje, ‘Juist als verleden keer, toen er een aap te zien was.’

‘Zeg mij eens, jonge vriend,’

vroeg een examinator aan eenen cadet, die zijn officiers-examen deed, ‘wat deden de veldheeren der oude Romeinen b.v. Varus en anderen na een verloren veldslag?’ - De cadet: ‘zij trokken hun zwaard en stierven.’ - De officier: ‘wat doen onder dezelfde omstandigheden de veldheeren van onzen tijd?’ - De cadet: ‘zij trekken.... hun pensioen en leven.

Waterdicht papier.

Hoe ver de zucht naar bezuiniging in alle soort van voorwerpen het menschelijk verstand tot nieuwe ontdekkingen voert, blijkt wederom hieruit dat een Amerikaan een soort van papier heeft uitgedacht 't welk waterdicht is en daarvoor een brevet gevraagd en verkregen heeft. Voortaan zal men dus geene flesschen of kruiken meer behoeven om vloeibare stoffen te vervoeren, maar die kunnen overdragen in papieren zakken zooals tegenwoordig de vaste stoffen.

Oude en nieuwe maat.

Op een dorpje, - het was nog onder de regeering van meester *Plak* - bestrafte de schoolmeester een deugniet en wilde hem eens gevoelig de les oplezen. Bij toeval was hem daartoe eene *oude el* in de hand gevallen; toen de jongen dit vreeselijk wapen zag, protesteerde hij daartegen met de woorden: ‘Meester, gij hebt ons geleerd dat men met de oude el niet meer mag meten, omdat zij is afgeschaft.’

Een professor

had lang en breed gesproken over het *denken* en uitgelegd wat het was enz. en wilde het nu aan zijne discipelen nog meer practisch verklaren. ‘Wat *denkt* gij nu wel, Piet,’ vroeg hij aan een jongen. Deze dacht niet veel en niet lang; zijn geheele *denken* bepaalde zich hierbij: ‘Ik denk dat ik woû dat professor maar heenging en de school uit was.’

Een man die veel schulden

had lag op zijn sterfbed en bejammerde het dat hij niet zoolang kon leven tot hij eerst aan al zijne verplichtingen had kunnen voldoen. ‘Maar, vader,’ zegde zijne vrouw, ‘daarover moest gij u niet bekommeren; als gij eerst uwe schulden moest afdoen dan zoudt gij eeuwig moeten leven.’

Een boerenzoon

uit B. stond op het punt van te gaan trouwen; wel verre, zooals anderen, vroolijk en opgeruimd zijn verderen levensloop te gemoet te gaan was hij ontroostbaar. Zijn vader wilde hem opbeuren en sprak daarom tot hem: 'Allons, jongen, gij moet er zoo niet tegen opzien; gij zult er niet van sterven; ben ik ook niet getrouwd?' 'Ja, vader,' zegde Jan, 'maar met u was het heel anders; gij zijt met moeder getrouwd, en ik moet het doen met eene vreemde!'

[Nummer 14]

Het koolzuur.

Het koolzuur (C O2) is eene scheikundige verbinding van ruim 1 atome koolstof en 2 atomen zuurstof, die zeer veel in de natuur voorkomt, het is vrij in den dampkring vervat, waarvan het ongeveer het 15000ste gedeelte uitmaakt, is diep onder den grond, zooals in kelders, grotten of mijngroeven dikwijls in groote hoeveelheid opgehoopt, ook in vele minerale wateren voorhanden, en met kalk en krijt enz. verbonden, waaruit geheele berglagen bestaan en komt nog voor in eenige vloeistoffen van organischen oorsprong, zooals in wijn, bier, enz. Het ontwikkelt zich des nachts uit de planten en is ook een bestendig produkt bij de ademhaling van menschen en dieren. Het koolzuur in gazvormigen toestand is 542 maal lichter dan het water; tot 1/36 van zijne volume samengeperst verdicht het tot eene waterheldere, zeer vloeibare en vlugge vloeistof, die zich onder alle lichamen het sterkst door warmte uitzet. Het vaste koolzuur dat eene temperatuur heeft van 125 graden onder het vriespunt en dat uit witte vlokken bestaat, neemt den gasvorm minder snel weder aan als het vloeibare koolzuur. Het gaz heeft een prikkelenden reuk, is niet brandbaar en kan de verbranding niet onderhouden, zoodat een brandend lichaam er dadelijk in uitgebluscht wordt. Evenmin kan het de ademhaling onderhouden en de dieren stikken er dadelijk in; vandaar dat men groote voorzorgen moet gebruiken bij het bezoeken van de plaatsen, waar dit gaz zich ontwikkelt: in kelders, waarin wijn gist enz. en men deze plaatsen eerst door aanwending van kalkmelk, ammonia enz. moet zuiveren.

DE HONDSGROT.

Het soortgelijk gewicht van het koolzuur is ruim anderhalfmaal zwaarder dan de dampkringslucht, daarom beslaat het nooit het bovengedeelte van de grotten en

bergspelonken, tenzij de hoeveelheid zoo groot is, dat de geheele ruimte van de grot daardoor wordt ingenomen, zooals op eenige plaatsen het geval is. De bergspelonken die het koolzuur uitademen, zijn zeer menigvuldig in het gebied van Napels en andere streken van Italië. De beroemdste is de *Hondsgrot*, gelegen op den oever van het meer Agnano, nabij Puzzuolo. Zij draagt haar naam sedert onheugelijke tijden, door dat de bewoners der nabuurschap voor de vreemde bezoekers in de grot een hond zoo doen verstikken, totdat hij machteloos wordt. Eene deur sluit den ingang van de grot, waarover het moeilijk te oordeelen valt of zij het werk van de natuur of van den mensch is. De vloer van de grot is aardachtig, vochtig, zwart en zeer warm. Kleine blaasjes treden daaruit, barsten en laten het koolzuur vermengd met waterdamp ontsnappen. De laag koolzuurgas verandert van 20 tot 60 centimeters in hoogte. Het gaz kan ontsnappen door den drempel der deur en vloeit als een beek langs het bergpad tot op grooten afstand.

Ziehier de proef, die de wachter den vreemdelingen aantoont. Hij heeft een hond, waarvan hij de poten vastbindt, om hem te beletten te ontvluchten, voert hem mede naar de grot en laat hem eenige oogenblikken in de koolzuurgas liggen. Het dier toont een zekeren angst, doet eenige stuiptrekkingen maar schijnt weldra levenloos. Dan brengt hem zijn

meester in de open lucht en ontdoet hem van zijne banden. Allengs komt het dier weêr tot leven; vervolgens staat het op en vlucht weg, alsof het eene herhaling van de proef vreesde. Sedert meer dan vier jaar heeft de hond dezen dienst gedaan; alle dagen verstikt tot stervens toe en weder gezond gemaakt. Hij schijnt er zich overigens wel bij te bevinden, doch vreest de proef, want ziet hij een vreemdeling aankomen, dan is hij niet op zijn gemak en kan slechts met hangende staart en in boeien tot de grot gebracht worden. Een hond sterft in de grot in 3, een kat in 4 minuten, een konijn in 75 seconden, een mensch wanneer hij in de gaslaag gedompeld wordt in minder dan 10 minuten. Men verhaalt dat keizer Tiberus in de Hondsgrot twee slaven liet werpen, die terstond stierven, zooals ook het geval was met twee veroordeelden, die er op bevel van Petrus van Toledo, onderkoning van Napels, in geworpen werden.

Bij Aigueperse in Auvergne bevindt zich een andere bron van koolzuur, de *Giffontein* genoemd. Het is eene holte, waaruit het gas onder den vorm van groote blaasjes uit een modderachtig water opstijgt die aan de oppervlakte onder een zeker gedruisch dat men op zes el afstands kan hooren, uiteenbarsten. De rijkste plantengroei omgeeft die gifbron; allerlei soort van vogels, kleine viervoetige dieren en insekten, door den verradelijken plantendosch uitgelokt, vallen verstikt te neêr, zoodat de grond in een vrij grooten straal rondom, met lijken van gedierte bezaaid is. De herders zorgen ook dat zij hun vee uit die nabijheid houden.

Eene andere belangrijke koolzuurbron bestaat in het bosch, dat het Laacher-meer, op de boorden van den Rijn, omringt. Ook daar is een holte van zes tot negen ned. palm groot, te midden van weeldrige plantgewassen. Wanneer de lucht kalm is, wordt de geheele holte met koolzuur gevuld. Overblijfselen van dieren vindt men er in overvloed; insekten en mieren komen er om voedsel te zoeken en te sterven en de vogels op hunne beurt zien daar eene prooi en vallen zelf in de strik. De houthakkers maken hun voordeel uit eene jacht, waarvan de natuur al de moeite doet.

Wij hebben gezien dat mensch en dier een zekere hoeveelheid ingeademde zuurstof, met koolstof tot koolzuur verbonden uitademen. In weerwil dat een gezond mensch in een etmaat bijna 9 ned. ons koolzuur uitademt en de natuurlijke bronnen en de tallooze vuurhaarden onophoudelijk stroomen koolzuur voortbrengen, zoodat de dampkringslucht vergiftigd en de aarde onbewoonbaar zou worden, hebben Gods nog altijd *onbegrijpelijke,* en hoogst wijze natuurwetten er voor gezorgd, dat in den vrijen dampkring er geen spoor van dien overvloed van koolzuur aanwezig is. Het plantenrijk ontneemt scheikundiger wijze het koolzuur zijn koolstof en de zuurstof wordt vrij. Het koolzuur is in groote hoeveelheid ingeademd (meer dan 1/20 gedeelte van de ingeademde lucht bevattende) ongeschikt voor die levensverrichting; het is echter niet eigenlijk vergiftigend als sommige andere gassoorten. Integendeel het heeft op de verteringswerktuigen een heilzamen invloed. In ons land wordt het koolzuur meestal met water, als een schuimenden drank gebruikt, waartoe het zoogenaamde *bruispoeder* gebruikt wordt, dat uit dubbelkoolstofzure soda, wijnsteenzuur en suiker bestaat. Ter bereiding van koolzuurbevattend water (kunst-mineraal water) behoeft men het gas slechts in goed uitgekookt water te leiden, hetwelk het best door een perspomp geschiedt. In Duitschland gebruikt men ook nog het koolzuurgas tegen rhumatische en wondpijnen, door het zieke of gewonde deel daarin te houden.

Het beleg van Naarden.

I.
Het billet van inkwartiering.

De schalmeien en trompetten weêrklonken in de gewoonlijk stille en weinig bezochte straten van het noord-hollandsche stadje Naarden; de officieren gaven op luiden toon hunne bevelen en de beangstigde inwoners, achter hunne half gesloten vensters verborgen, letten nauwkeurig op alles wat er plaats greep. Het kavalerie-regement van Brionne, dat den franschen naam hoog in eere hield, rukte de stad binnen onder het kommando van een grijzen kolonel, aan wiens zijde een jeugdig luitenant reed.

De kreet werd niet beantwoord; monden, harten, huizen, alles bleef gesloten, en alleen de blik van de haat volgden den standaard en de soldaten van Lodewijk XIV.

Op het plein voor het raadhuis, plaatste het regement zich in een vierhoek; de kolonel sprong van het paard, beklom de trappen van het raadhuis en sprak tot den burgemeester en de schepenen, die hem daar ontvingen: ‘Mijne heeren, wij komen uwe stad bezetten in den naam des konings onzen meester; indien gij u niet verzet, zullen personen en eigendommen zorgvuldig geëerbiedigd worden.’

‘Wij kunnen geen tegenstand bieden, mijnheer,’ antwoordde de burgemeester, ‘ofschoon, zoo de tijden anders waren, de fransche natie, hoe machtig ook, met ons rekening zou moeten houden. Wat verlangt gij?’

‘Huisvesting en levensmiddelen.’

‘Wij stellen ter beschikking uwer ruiters het oude klooster van de H. Begga; er is plaats genoeg voor volk en paarden: uwe officieren zullen wij logies geven bij de voornaamste inwoners der stad, op voorwaarde dat zij hen en hun eigendom zullen eerbiedigen.’

‘Ik blijf voor hen borg, mijnheer; mocht iemand zich te beklagen hebben, hij wende zich tot mij.’

Een uur daarna waren soldaten en officieren gehuisvest; zij hadden het vaandel bij den kolonel gebracht, die zich kamers zag voorbereid in het huis van een der schepenen; de jonge luitenant begaf zich met het billet van inkwartiering in de hand naar het huis, dat hem was aangewezen. Hier aangekomen, zag hij een gebouw, dat wel twee verdiepingen bevatte maar zich door de grootst mogelijke eenvoudigheid onderscheidde. De luitenant liet den ijzeren klopper vallen; na weinige oogenblikken werd de deur geopend door eene oude dienstbode, die hem nauwlijks zag of zij begon te roepen: ‘meester meester, een vijandelijk soldaat!’

Op haar geschreeuw verscheen uit eene naburige kamer een grijsaard in fluweel gekleed, als de schoone portretten van Rembrandt, naderde den officier, las zijn billet en zegde tot hem in vloeiend fransch: ‘Kom binnen, mijnheer, ik zal u naar uwe kamer leiden.’

Aan het einde van den gang bevond zich een trap, terwijl hij die beklom, maakte de officier de opmerking dat de inwendige versiering van het huis zonderling afstak bij zijne uitwendige eenvoudigheid, Een eikenhouten, gesneden leuning liep langs de trap, waarvan de trappen met een zacht tapijt waren bedekt; de muren waren met landschappen beschilderd, en een zilveren lamp hing van de zoldering neêr. Toen hij zijne kamer bereikte, zegde hem de grijsaard: ‘ik durf hopen mijnheer, dat gij, die hier als vriend behandeld wordt, u niet als vijand gedragen zult.’

‘Stel u gerust, mijnheer, gij zult u over mij niet te beklagen hebben.’

‘Zou ik uw naam mogen weten?’

‘Ik heet ridder de Tricastel en ben een edelman uit Dauphiné. Ik dien in het leger des konings, omdat ik van een militair geslacht ben, want mijne familie is uit het land, dat men *de ridderlijke vallei* noemt, ter oorzake van het groot aantal krijgshelden, dat het heeft voortgebracht.’

‘Ik heet,’ hernam de grijsaard, ‘Maurits van Geldof; ik heb ook gediend, maar op zee, en rust thans van mijn krijgsmansleven uit in mijne geboortestad.’

Na deze korte verklaringen groetten zij elkander; de grijsaard vertrok, en de ridder beschouwde nu met eene soort van nieuwsgierigheid de kamer, die men hem gegeven had. De muren waren bedekt met cordovaansch leder, en de meubelen van gesneden eikenhout mochten buitengewoon prachtig genoemd worden; te midden van ivoren doosjes, fijn porselein en andere zaken zag men een trophee van javaansche wapenen, die aan de betrekking van Holland tot het Oosten herinnerden. Wat evenwel meer dan dit alles de aandacht van den jongen edelman boeide, was een schilderij, die aan het hoofdeneinde van het bed hing; het was uit de school van van Eijck en stelde den II. Hieronymus in de woestijn voor. Was dit alleen een bewijs van kunstliefde des eigenaars, of was het in dit protestansche land een symbool van zijn godsdienstig geloof? vroeg de Tricastel zich herhaalde malen af. Toen men hem zijn avondmaal bracht, ontdekte hij dat men hem in de onthouding van den dag had doen deelen; het was de vooravond van het Petrus en Paulus-feest; zijn maal bestond uit visch, brood en wijn.

De gastvrijheid bleef voortdurend even volkomen als op den eersten avond; doch reeds waren twee weken verloopen, en hij had zich nog niets verder in de vriendschap van de huisgenooten kunnen indringen. Niemand behandelde hem vijandig, maar alle vertrekken bleven voor hem gesloten; de heer Geldof kwam hem iederen dag eenige oogenblikken op zijne kamer bezoeken, maar ook hiertoe bepaalde zich hunne betrekking; slechts bij toeval was de luitenant te weten gekomen dat het huisgezin uit drie personen bestond: de heer Geldof, zijne zuster en zijne kleindochter. De laatste kende hij niet, doch hij had nu en dan in den tuin een jonge dochter gezien, maar haar gelaat niet kunnen onderscheiden. De oude Jacoba daarentegen had hij verscheidene malen ontmoet en zich verwonderd over haar streng voorkomen, over de statige houding, waarin zij, geheel in het zwart gekleed, zwijgend en als een schim hem voorbij gleed. Nooit had zij een woord tot hem gesproken.

II.
De nachtwacht.

Ofschoon Holland aan de wapenen van Lodewijk XIV onderworpen scheen, was de dienst der officieren in de veroverde steden zwaar en streng; ieder hunner moest beurtelings gedurende een geheelen nacht de wacht betrekken, om de rapporten te ontvangen van de soldaten die in de straten patrouilleerden. De beurt van de Ticastel was gekomen; hij bracht den nacht door in een der zalen van het raadhuis; om den slaap te bestrijden, beproefde hij een werkje van Polybius te lezen en zich het grieksch te herinneren, dat hij zich op de akademie had eigen gemaakt; geen gedruisch brak zijne lezing af, dan slechts nu en dan een ‘werda!’ der schildwachten, en van tijd tot tijd de stemmen der soldaten, die in een naburig vertrek op eene trom met de kaarten speelden.

Één uur na middernacht was geslagen, toen een der wachten binnentrad en met een ontsteld gelaat tot de Tricastel zegde; ‘luitenant, wij hebben een zonderlinge vangst gedaan; kom haar zien en uwe bevelen geven!’

De jongeling stond op en trad in de wachtkamer. Een neêrhangende lamp verlichte haar schaars en liet slechts moeielijk de groepen der soldaten onderscheiden, die speelden om den tijd te dooden of op een veldbed in slaap waren gevallen.

‘Wij hebben deze vrouw in arrest genomen,’ zeide de wachtmeester, ‘na haar eerst langen tijd bespied te hebben. Zij heeft zich aan een zeker aantal deuren opgehouden en op geheimzinnige wijze er tegen geklopt; wij konden niet twijfelen of dit waren verdachte signalen. Deze vrouw staat ongetwijfeld in betrekking met den prins van Oranje.’

‘Wat hebt gij hierop te antwoorden?’ vroeg de Tricastel aan de gevangene, die onbewegelijk en zwijgend stond, in eene houding alsof hare ziel boven dezen slag van het noodlot verheven was.

‘Antwoord toch!’ riep een der soldaten, terwijl hij de kap wegtrok, die haar gelaat verborg.

De luitenant stond als van den donder getroffen, toen hij Jacoba van Geldof herkende, die bleek en ernstig als altijd hem zwijgend aanstaarde.

‘Vrouwe,’ zeide hij, ‘is dit mogelijk? gij op dit uur op de straat? gij dooi de soldaten aangehouden? hoe moet ik zulk een zonderling feit verklaren?’

‘Mijnheer,’ antwoordde zij hem, ‘zijt gij katholiek?’

‘Ja, mijne vrouwe.’

‘Welnu, ik ben ook katholiek; onze stad bevat nog eenige inwoners, die getrouw gebleven zijn aan onzen vervolgden godsdienst; ik ging hun door een bekend teeken aankondigen dat dezen nacht de Mis zal gelezen worden in de herberg *de Wijngaard.* Ziedaar alles, mijnheer.’(1)

Het was onmogelijk aan de waarheid harer woorden te twijfelen; de toon, waarop zij ze had uitgesproken, en haar openhartige blik lieten dit niet toe.

‘Hoe!’ riep de ridder, ‘eene zoodanige vervolging woedt tegen de Katholieken in eene stad, die beschermd wordt door het vaandel van Frankrijks koning!’

‘God laat het alzoo toe,’ antwoordde Jacoba kalm.

‘Daar moet een einde aan komen!’ vervolgde de jongeling. ‘Gij, mijne vrouwe, sta mij toe u naar uwen broeder te geleiden.’

Zij antwoordde door eene zedige buiging, maar weigerde met een gebaar den arm, dien hij haar aanbood, en wikkelde zich in haren mantel. Zwijgend bereikten zij het huis van den heer van Geldof; Jacoba opende de deur en zeide tot den ridder, terwijl zij binnen trad: ‘God loone uwe edelmoedigheid!’

De luitenant keerde haastig naar het raadhuis weêr.

Den volgenden morgen deed de kolonel bij trommelslag afkondigen dat de aalmoezenier van het regement in het openbaar de Mis zou opdragen. Sedert vele jaren hadden de inwoners zulk eene vrijheid niet gekend, en in blijde geestverrukking snelden zij naar het altaar, waar zij nu, zonder vrees van gestoord en vervolgd te worden, hun hart in tranen en gebeden mochten lucht geven. Toen bij de Opheffing

(1) Het is bekend dat in die dagen de Katholieken hunne godsdienstoefeningen slechts in de diepste stilte van den nacht konden bijwonen. Wanneer hun het geluk te beurt viel een priester in hun midden te hebben, dan belastten zich eenige vrome vrouwen, *klopjes,* met de taak dit aan hunne geloofsgenooten bekend te maken.

de tamboers de trommen roerden, de officieren op luiden toon kommandeerden, en de soldaten eensklaps ter aarde knielden - zwommen vele oogen, die sedert jaren verdroogd schenen, in tranen, en de godsdienst vereenigde door een eenparig gebed overwinnaars en overwonnenen in onderlingen vrede en eensgezindheid. Toen de ridder zich oprichtte, zag hij Jacoba in de eerste rij der geloovigen met het oog op het altaar gevestigd; haar streng gelaat, had eene engelachtige zoetheid aangenomen; twee stroomen van tranen vloeiden langs hare wangen. Naast haar zat alseen seraphijn in aanbidding eene jonge maagd met neêrgeslagen oogen in het gebed verzonken. De ridder herkende haar onmiddellijk; het was het meisje, dat hij in den tuin had gezien; Claudia, de kleindochter van den heer van Geldof.

III.
Het huwelijk.

De dienst aan Jacoba, maar nog meer de allergewichtigste dienst aan de Katholieken van Naarden bewezen, openden den ridder de Tricastel de binnenkamer der familie van Geldof. Hij werd niet meer beschouwd als een onwelkome gast, als een vijand, maar als een bloedverwant en broeder. Van af den eersten dag had de heer van Geldof alle terughouding tegenover hem afgelegd. 'Gij hebt,' zeide hij hem, 'de ellende der Nederlandsche Katholieken leeren kennen, door de ontmoeting, die gij met mijne zuster hebt gehad. Des nachts ging zij alleen en zonder bescherming aan de deuren onzer geloofsgenooten kloppen om hen te verwittigen dat de plechtige dienst in de duisternis zou worden opgedragen in een ellendige kroeg. En de Nederlandsche grond is bedekt met kerken, door vorsten gebouwd, door heiligen gezegend, die thans, in de handen der protestanten gevallen, tot schuren en stallen gebruikt worden; de varkens drinken uit de marmeren doopvonten; de os en de koe hebben hunnen stal boven de graven onzer edelen; de paarden en krijgsbenden zijn gelegerd in de kloosters, waar Thomas à Kempis zijn onsterfelijk boek schreef, en ons eeuwenoud geloof, in nog slechts eenige getrouwe harten bewaard, heeft geen schuilplaats, dan in verblijven, die de rijken nauwlijks aan hunne dieren zouden geven; de heilige geheimen moeten in het duister worden gevierd, want de wetten bedreigen hen, die ter misse gaan en het onderricht volgen van onze priesters.'

'Ik heb den moed uwer zuster bewonderd; zij is van het geslacht der martelaars!'

'Gij hebt gelijk; van hare kindsheid af opgevoed op de knieën onzer vrome moeder, heeft zij nimmer aan andere dan aan hemelsche zaken gedacht; van af hare jeugd heeft zij gedeeld in het lijden van anderen en vooral in het lijden der Kerk. Zij en eenige andere moedige dochters, hebben aan deze onschatbare diensten bewezen; zij ondersteunt de ongelukkigen, onderwijst de kinderen, belast zich met de zorg voor den eeredienst, en aan hare handen worden de voorwerpen tot den dienst benoodigd, toevertrouwd; en, zoo als gij hebt gezien, roept zij de geloovigen bijeen.'

volhardend geloof een steun geweest voor vele zwakke harten.'

'Zal uwe kleindochter Claudia het voetspoor harer oude tante volgen?'

'Claudia is een kind, op de teederste en zorgvolste wijze opgevoed; haar geloof is levendig maar moed bezit zij niet; het strenge leven mijner zuster boezemt haar schrik in.'

'Gij zult haar uithuwelijken?'

De heer van Geldof schudde treurig het hoofd en zegde: ‘ik zou het op mijn leeftijd gaarne willen, Claudia is als een zwakke plant; zij behoeft een steun, maar waar zal ik hier, voor haar een echtgenoot vinden?’

Dit zeggende, loosde hij een diepen zucht en verwijderde zich. Zijne woorden hadden het hart des ridders getroffen; de zachtaardigheid van Claudia en hare stille godsvrucht in de kapel hadden een levendigen indruk op hem gemaakt. ‘Waarom zou zij mijne vrouw niet kunnen zijn?’ vroeg hij zich af. ‘Zoo men in onze vereeniging toestemt, voer ik haar, als de vrede zal gesloten zijn, naar mijn kasteel in Dauphiné. Zij is braaf en schoon, wat zou ons huwelijk kunnen beletten?’

Het langdurig verblijf van het regement van Brionne te Naarden deed deze gedachten bij den jongen ridder tot rijpheid komen en eindelijk deelde hij den heer van Geldof zijn verlangen mede. De grijsaard, na eenige dagen over zijn verzoek te hebben nagedacht, kwam hem op zekeren morgen bezoeken en gaf hem met de volgende woorden zijn besluit te kennen: ‘Gij wilt mijne kleindochter huwen en haar na den vrede naar uw land voeren. In gelukkiger tijden, ik beken het, zou uw aanzoek een minder gelukkig onthaal hebben gevonden; ik had er de voorkeur aan gegeven, dat mijn kind haar vaderland niet hadde verlaten en aan de gewoonten en gebruiken harer vaderen getrouw ware gebleven. Maar de dagen, waarin wij leven, zijn treurig; de toekomst is somber, en zoo ik mij al weinig bekommer over mij zelven, daar ik op den rand des grafs sta, houd ik mij dag en nacht bezig met het lot der dochter van mijn' zoon, van het lieve kind, dat een lang leven voor zich heeft. Claudia is bloohartig, zij heeft rust, vrede en toegenegenheid noodig.... Waar moet ik die voor haar in mijn vaderland vinden, dat door partijen wordt verscheurd, en waar men haren godsdienst vervolgt? Zij bezit niemand op aarde dan haar ouden grootvader en haar tante, die haar daarbij nog spoedig zullen ontvallen.... Gij belooft mij voor haar een teeder vriend, een getrouw echtgenoot te wezen; gij wilt haar naar eene streek voeren, die door den hemel meer begunstigd is, welnu neem haar, ik schenk haar u. Zij weigert niet, daarvan ben ik zeker, en zoo gij voor mijn kind zijt wat ik van u verwacht, dan zullen al mijne zegeningen over uw hoofd neêrdalen.’

De grijsaard kon niet meer; tranen verstikten zijne stem. De Tricastel drukte hem de hand en noemde hem zijn vader. Op dit oogenblik trad Jacoba binnen en zegde tot den gelukkigen ridder: ‘wij geven u haar, omdat gij katholiek zijt; bewaar haar geloof en het uwe, en moge God u zijne genade en zijne liefde schenken!’

‘Gij beiden zult met ons naar Frankrijk vertrekken!’ riep de jongeling dronken van vreugde.

De grijsaard schudde treurig het hoofd; ‘wij zijn te oud’, sprak Jacoba, ‘en daarbij te zeer gehecht aan dezen grond, waar wij zooveel geleden hebben. Maar zij, zij moet gelukkig wezen.’

Korten tijd daarop werden Charles de Tricastel en Claudia van Geldof in de kapel van *den Wijngaard* in den echt vereenigd.

(Wordt vervolgd.)

Hout voor de armen!

HOUT VOOR DE ARMEN!

1. Geen hout was in de schaamle hut,
   Geen vuur, geen stukje brood!
   Geen mensch, die aan het arm gezin
   De hand ter hulpe bood.

2. De vader kwam van armoê om,
   Alleen bleef de arme vrouw,
   Haar kindren jamren van gebrek
   Verkleumd en stijf van koû.

3. ‘We hebben honger, moederlief
   Het is van daag zoo koud;’
   Zij prangt haar kleinen aan haar hart,
   Gaat schreiend naar het woud!

4. Zij sprokkelt onder sneeuw en ijs
    Het dorre hout; en moê
Keert zij met haren zwaren last
    Naar hare woning toe.

5. ‘Met de eene helft stook ik het vuur
    Voor de andre koop ik brood
Goddank! voor heden geen gebrek
    God helpt steeds in den nood.’

6. Zij sleept de moede leden voort
    Doch eensklaps zijgt zij neer
Door smart en honger uitgeput,
    Helaas! zij kan niet meer.

7. Gelijk een lijkkleed dekt de sneeuw
    Haar kille leên; zij ziet
Geen honger en geen armoê meer,
    Zij hoort haar kindren niet.

8. ‘Mijn kindren!’ was haar laatste woord,
    Terwijl zij de oogen sloot. -
Den kleinen is 't om 't harte bang,
    Wie geeft hun hout en brood?

Het kasteel Chatsworth.

HET KASTEEL CHATSWORTH.

Wie de prachtige gravure, het Chatsworth-kasteel, in oogenschouw neemt zal gewis niet denken dat het tot een kerker aan de ongelukkige koningin van Schotland, Maria Stuart, gediend heeft. Een kerker voor een koningin, die als echtgenoote van den franschen jongeling-koning, Frans II, aan al de weelde van het fransche hof gewoon was, behoeft geen vunzig hol te heeten, om een verschrikkelijk verblijfsoord te zijn. De ongehoorde trouweloosheid van haar nicht, Engelands koningin Elizabeth, de lage en vuige laster, waarvan zij het voorwerp was, de verachtelijke handelingen van het schotsch calvinisme, waren voor haar eene wreede foltering, die slechts heul kon vinden in den godsdienst van hare vaderen en in het zelfbewustzijn van hare onschuld. Maar toenmaals bezat Chatsworth nog de aanlokkelijke natuurschoonheden niet, die het thans heeft. Chatsworth is gelegen in eene vallei van het engel-

sche graafschap Derbyshire aan den voet van bergen, van waar de Derwent zich kronkelend eenen weg baant, het park doorsnijdt en kleine meiren en watervallen vormt. De landstreek langs den Derwent is schilderachtig. Nu eens loopt de rivier door weilanden, met talrijk rundvee bezet, dan weêr vloeit zij langs hooge rotsen, op welker punt staande, de reiziger een landschap met rijke afwisseling voor zich ziet en in hetwelk vele pachthoeven rechts en links verspreid liggen.

Het water van den Derwent wordt in zijnen loop gevoed door het mineraalwater van een groot getal bronnen, zoodat verscheidene dorpen, die langs den oever liggen, badplaatsen zijn geworden. Matlock onder ander is, in het schoone jaargetij, de rustplaats van vele min of meer zieke personen.

Chatsworth-house ligt op een korten afstand van het stadje Bakewell en is het eigendom van den hertog van Devonshire. Het omvat het park van 2282 morgen groot, drie dorpen en waterwerken, die in pracht met die van Versailles kunnen wedijveren. Het slot zelf, *the palace of the Peak,* het paleis van het Peak-gebergte genoemd, maakt indruk door zijne grootte, hoewel geen evenredigheid in zijn bouwplan bestaat, in zijn geheel is er echter harmonie.

Het inwendige van het slot is bijzonder prachtig. Het bevat een rijk kabinet met schilderijen, beeldhouwwerken en zeldzame boeken. De 300 voet lange, 145 voet breede en 60 voet hooge broeikassen of *serres,* zijn de grootste van die welke er bestaan; zij bevatten rotsparken met gewassen uit de warme landen, waterbekkens met de lotus- en papyrusplant, allerlei palmsoorteu en zijn verlevendigd door papegaaien, apen en andere opgeslotene dieren.

Het aloud kasteel van Chatsworth, op eenigen afstand van daar gelegen, is een vierhoekig en goed onderhouden gebouw. De bezoeker kan zich daar, zonder veel inspanning, in den tijd van vóór eenige eeuwen terug tooveren.

Derbyshire is een der merkwaardigste graafschappen van Engeland, wegens het trotsche Peak-gebergte, dat aldaar een aanvang neemt en een aantal afgronden, zonderlinge valleien, onderaardsche kanalen en spelonken met wondervolle druipsteenen vormt. De spelonk van Castleton dringt 2300 voet diep in het gebergte. In dit graafschap bloeit de veeteelt en alles wat tot het mijnwerk behoort; ook de nijverheid vindt er middelen van bestaan. De grond brengt er steenkool, ijzer, lood, marmer, kalk en andere delfstoffen voort.

Napoleons val.

Hoe! zal der Russen vorst mijn hoog bevel weêrstreven!
Ik, Meester van 't heelal - Ik - Heer van dood en leven!
   Wie stuit, wie stremt mijn snellen loop!
'k Erken geen macht *naast* mij! Ik, ik slechts wil bevelen!
Geen vorst, geen keizer zal den rijksstaf met mij deelen,
   Als Heerscher van 't beschaafd Euroop!

Ik - aan een God gelijk - ik slechts tel geen gelijken!
Mijn woord geldt een gebod! Europa's koningrijken
   Zijn deelen van mijn Rijksgebied!
Voor mij zijn onderdaan en vorst gedweeë slaven!
'k Beveel: een rijk ontstaat, en brengt mij cijns en gaven!
   Ik wenk; daar stort een troon in 't niet! -

Ha, meent de fiere Czaar, dat dorre woestenijen
Hem voor mijn machtig zwaard en reuzenarm bevrijen -
    Hij denke aan Sahara's woestijn!
Of waant de trotsche, dat mijn arm en oorlogsdegen
Zóóver niet reikt? - o Zuid- en Noordwaarts gaan mijn wegen!
    Egypte moog zijn spiegel zijn!

Op, volken, op ('k beveel 't!) bij honderdduizendtallen!
Vóór nog de winter naakt moet Ruslands heerscher vallen,
    Geknield, vernederd aan mijn voet!
Europa, schaar u ('k wil 't!) om Frankrijk's zegevanen!
'k Wil mij voor 't eerst den weg naar Ruslands hoofdstad banen,
    En keten 's keizer overmoed!

Zoo sprak Napoleon, en 't Zuid en 't woeste Noorden
(Van Spanje's lauwe kust tot Jutland's kille boorden)
    Vereent zich onder 's keizers vlag.
En koningen, wier stam door wentlende eeuwen bloeide,
Versterken 's keizers heir, dat tot een krijgsmacht groeide,
    Wier wederga Euroop nooit zag!

Daar wenkt Napoleon; de legers togen henen;
De tinnen van Parijs zijn reeds voor 't oog verdwenen;
    De blauwe Rijn begroet hen weêr.
Ook deze wijkt; de Donau wenkt - en vliedt; reeds staan ze
Voor Weichels oeverzoom; een oogwenk nog, - nu slaan ze
    Op Rusland's grond hun tenten neêr.

- Naar Moscou op! is 't woord, naar Moscou's grijze transen!
Niets stuite ons zegetocht, geen muur van zwaard en lansen!
    Aan ons de moed, 't getal, de kracht!
En dan de erinnering van honderd zegepralen!
Hier zult ge uw schoonste krans van lauweren behalen!
    En ik - het toppunt van mijn macht!

Hij spreekt; - en als een stroom, door 't stormgeweld gedreven,
IJlt juichend 't leger voort, de vaan in top geheven,
    Het oog in vlam, de vuist aan 't zwaard!
Dat ziet Napoleon - en lacht: Met zulke scharen
Kan hij verwinnend door de gansche wereld varen!
    Hij voelt, hij kent zich Heer der aard!

Maar hoor, wat dof gerucht verstoort des Veldheers droomen!
Dat is 't kanongebrul! Der Russen scharen komen
    Tot weêrstand woedend aangesneld.
Weêr lacht Napoleon: zijn zij het reeds vergeten,
Hoe gansch hun macht in 't stof der aarde heeft gebeten
    Op Austerlitz' en Friedland's veld!

't - *Valt aan!* weêrklinkt; de trommels rofflen, horens schettren.
Het dof kanonschot bromt en dondert; vuurroers knettren,
    Het zwaard zwiert gonzend door de lucht.
Maar 's Veldheers machtig woord doet 't luidst van al zich hooren.
Zie, zie hem met zijn heir door 's vijands rangen boren!
    Het Russisch leger wijkt en vlucht!

Toen trok Napoleon oud-Moscou's wallen binnen.
Toen sloeg hij 't heerschersoog van Kremlin's hooge tinnen
    Op de oude Czaren-stad ter neêr.

- Mijn doel is dan bereikt! Mijn zon in top gestegen!
't Heelal aanbidt haar gloed, geknield ter neêrgezegen,
En de aard begroet me als Opperheer!

Zoo sprak hij in zijn waan, toen - 't trotsch gelaat verbleekte.
(Voor 't eerst van schrik!) was dat een Godheid, die zich wreekte
Op 's Heerschers tergende overmoed?
Een vuurzee gloort. - Zie, in gloênde vlammenzuilen,
Paleis en tempel, straat en wijken zich verschuilen,
En opgaan in den laaien gloed!

Dat voorspook spelde wee - en 't loog niet! Dol van woede
Ontvlood Napoleon, hoe 't trotsche harte bloedde,
De veste, waar een hel in spookt!
De vuurgloed lichtte vóór des keizers eerste vluchte;
Een traan ontsprong zijn oog, zijn hart een diepe zuchte,
Waar de assche van zijn grootheid rookt!

Toch steunt hem nog zijn trots en poogt hij 't lot te keeren;
Nog worstelt hij en strijdt! Vergeefs; de hand des Heeren
Voltrok, wat 't wrekend vuur begon!
In Moscou's vuurzee stond Balthazar's schrift geschreven;
Des Heeren vinger was daar dreigend opgeheven!
Daar taande 's Heerschers gloriezon!

De winter daalde neêr met woeste hagelvlagen,
En zweepte 't vluchtend heir met onverpoosde slagen
En spreidt zijn somber lijkkleed uit,
En geeselt den soldaat, ontrukt hem 't loodzwaar wapen,
En werpt hem machtloos neêr; doet hem den doodslaap slapen
En houdt hem als een wissen buit.

Of - faalt zijn reuzenkracht op onverwonnen helden,
Dan spant hij met 't gebrek te zaâm. Vereenigd velden
Zij ook de kloekste krijgers neêr!
Alleen Napoleon ontkwam hun schrikbre woede,
Maar (erger dan de dood!) hem dreef des Noodlots roede
Als vluchtling naar zijn hoofdstad weêr!

Toen steeg een juichtoon op. De Heer had recht gesproken!
De trotsche was verneêrd, Europa was gewroken:
Des Heerschers stralenkrans verdween!
De dwingeland, die Euroop, gelijk een slaaf verneêrde,
En schennig 's Heeren recht, gebod en wet braveerde
Stierf banneling, op St. Heleen!

J.A. VESTERS.

Het onweder.

Lang voor het onweder over veld of heide losbreekt is den mensch zijne nadering bekend. Grauwe wolken verschijnen aan alle kanten van den horizon en trekken zich naar het midden samen, gedurig een donkerder tint aannemende. De herder jaagt haastig zijne schapen naar de stal; de koeien bulken en zoeken de slooten op, waarover zij den kop uitstrekken, de boer ziet met bezorgdheid naar zijne bloeiende aardappelen, zijn goudgeel graan, en vraagt zich of wat er over een uur van zijne schoone velden zal zijn geworden, de slagregens die het onweder dikwijls vergezellen, de hagelsteenen, die de bliksem vaak medebrengt, kunnen het groen verpletteren, de aren ledigen. Eindelijk valt de eerste regendrop; de wolken hebben allerlei kleuren aangenomen; de bezorgde huismoeder sluit haastig deuren en vensters; de sluizen des hemels openen zich; het water valt in stroomen neêr; de donder vervult met angst en schrik, de bliksem doorklieft de wolken, doorklieft den boom, doodt het vee, steekt een huis in brand, of verbergt zich in den schoot der aarde; de hagelsteenen vallen neêr op de korenhalmen, die zij verpletteren, en de donder blijft door het luchtruim rollen.

Is het onweder ontzaggelijk voor de landbewoners, hoe veel te geduchter is het niet voor de zeevaarders, die er zich slechts in een zwak schip tegen kunnen verdedigen, waarbuiten geen redding te vinden is. Menig matrozenhart moet sidderen, als de zwarte en loodzware wolken den hemel en de lieve zon verbergende, op de toppen der masten drukken als om het schip in de diepte neêr te stooten; als de kokende zee haar schuim hem om de ooren werpt en de bliksem slechts de duisternis weg neemt om hem het gevaarlijke van zijnen toestand te beter te doen inzien.

De bliksem is niets anders als eene sterke electrische ontlading, die waarschijnlijk ontstaat door de aanraking of samenstooting van twee of meer wolken; die ontlading heeft eene sterke en plotselinge uitzetting der lucht ten gevolge en daar de lucht oogenblikkelijk het verbroken evenwicht herstelt, ontstaat de donder. Als de bliksem in een vertrek komt, worden niet zelden deuren en vensters met groote kracht naar buiten geslingerd; met onbegrijpelijke snelheid baant hij zich een weg naar de aarde, of naar de hooger gelegen wolken. Op den 1 Mei 1700 werd de kapel die op den top van den St. Ursula-berg in Stiermaken staat, door het helderste zonnelicht beschenen, terwijl de berg op de helft zijner hoogte door eene onweerswolk omringd was. Plotseling trof een opwaarts schietende bliksemstraal de kapel en doodde acht menschen van hen, die er zich in bevonden. Ook slingert zich de bliksem soms tusschen de wolkenmassa's, die ons dan helder verlicht toeschijnen, terwijl wij van de straal niets te zien krijgen. Naar de aarde gaande neemt hij een rechten weg, of gaat slang- of zigzagsgewijze; in het eerste geval bestaat de donder uit een enkele slag, in het laatste is hij meer aanhoudend. De weg, dien de bliksem, om de aarde te bereiken, af moet leggen, is verschillend van lengte, de onweêrswolken hangen soms op eene hoogte van 1600 voet, maar ook wel van 8080 voet boven de oppervlakte der aarde. Hoog uitstekende punten, als hooge boomen, molens, torens enz. en onder deze die welke het best electrisch geleiden, zijn het gevaarlijkst. Treft hij een goeden geleider dan volgt hij dien, gewoonlijk zonder hem te beschadigen; als deze hem niet tot de aarde brengen kan, springt hij op een anderen over, zoolang tot hij in water of andere stoffen zijn einde vindt. Slechte geleiders vernielt hij dikwijls. Slaat hij in

een zandgrond, dan vormt hij de kwarts-aderen, die daarin zoo menigmaal worden aangetroffen; de zandkorrels zijn gesmolten en als verglaasd.

Uit het meêgedeelde blijkt ten duidelijkste, dat wij een middel hebben om ons tegen den bliksem te beveiligen; men plaatse slechts op het hoogste punt van een gebouw een goeden geleider, die lang genoeg is, om den bliksem naar een plaats te brengen, waar hij zonder kwaad uit te richten, zijn einde vinden moet. De beroemde amerikaansche natuurkundige Benjamin Franklin kwam het eerst op het denkbeeld van het gebruik der bliksemafleiders. De bliksemafleider is een metalen stang waarvan de punt met platina bekleed is ter beveiliging tegen roest, de stang loopt langs den muur naar den grond en eindigt in een put of in vochtigen grond; het is duidelijk dat hij nergens mag afgebroken zijn. Een goede afleider beschermt, volgens genomen proeven een omtrek van 60 tot 70 voet; een gebouw van grootere uitgestrektheid dient daarom van twee of meer afleiders voorzien te zijn.

In vele steden zijn de meeste hooge gebouwen van goede bliksemafleiders voorzien; op het platte land waardeert men die uitvinding minder en toch zoo een boer slechts een geleider op zijn hooiberg plaatste, bleef misschien zijn geheele erf bewaard.

De vuurtoren van Eddystone.
(Slot.)

Een naderend schip kwam hem nu en dan opwekking geven; het herinnerde hem aan zijne vroegere levenswijze, die hij met goud, hadde hij het bezeten, had willen terugkoopen; lang staarde hij het na, groette het bij het verdwijnen en brak dan soms in een luid snikken los. De afschuwelijke grijsaard had geen enkel troostwoord voor hem over. De dagen schenen niet te willen eindigen, en als ten laatste de nacht aanbrak, bracht deze hem nog geen troost, want hij zou door een nieuwen, even ellendigen dag worden opgevolgd. Hij had zijn horologie aan een nagel opgehangen, om te beter den tijd te zien voorbijsnellen, maar de wijzers schenen onbewegelijk. Eens zegde hij: ‘ik zal de oogen langen tijd gesloten houden,’ en toen hij ze weder opende, waren slechts weinige minuten voorbijgegaan. Het eentonige getik bracht hem weldra in de uiterste opgewondenheid; hij stak het horologie in den zak opdat hij het geluid niet hooren zoude, maar hij hoorde het daarom niet minder. Nu legde hij het op verschillende plaatsen, maar altijd vervolgde het getik hem, als wilde het hem martelen, en daar het hem ten laatste tot volslagen woede bracht, greep hij het uurwerk en verbrijzelde het tegen den muur. Maar spoedig had hij berouw van zijne daad, want nu was het hem geheel onmogelijk den tijd te weten.

Toen de verschrikkelijke eenzaamheid hem eindelijk geheel wanhopig maakte en hij nu duidelijk inzag, waarom zijne voorgangers zoo spoedig den toren ontvlucht waren, kwam hij op het ongelukkige denkbeeld, om zich door een overmatig gebruik van jenever voor zijn lijden ongevoelig te maken. Hij dronk dus verscheidene glazen grog en was zoo vroolijk, dat den grijsaard hooren en zien verging, die daarom in de grootste gramschap losbrak en den ongelukkige allerlei verwijtingen en verwenschingen toevoegde. Op eens stond hij op, sloot de kast en keerde met den sleutel naar zijn plaats terug; terwijl hij zeide: ‘indien gij aldus handelt, zal ik u op een rantsoen stellen.’ Maar Thomas nam hiermeê geen genoegen en wilde den grijsaard den sleutel ontnemen. De oude, die tegen de kracht van zijnen aanvaller niet bestand was, slingerde plotseling den sleutel in zee. Daarop klom hij naar boven en plaatste het vaandel, waarmede hij naar den wal seinde, dat men oogenblikkelijk met de boot naar den toren komen zou.

Thomas was hem gevolgd en had gezien wat hij had gedaan. Wel verre dat het vooruitzicht, dat hem een strenge straf, wellicht de kans van weggejaagd te worden, wachtte, hem ontevreden maakte, veroorzaakte het hem groote vreugde, want hij zou nu ten minste menschen zien, misschien zelfs uit den afschuwelijken toren verlost worden. Hij staarde dus naar den wal, maar hoe hij ook tuurde, de boot verscheen niet, en toen hij hierover nadacht, bemerkte hij, dat de zee tamelijk hoog stond, en de wind voor de boot ongunstig was. Na langen tijd gewacht te hebben, zag hij de boot van den wal steken, maar spoedig terugkeeren; zij kon niet tegen de golven opkomen. Nu schreef de grijsaard een brief, verborg dien in een flesch, sloot die zorgvuldig en wierp haar in zee.

Den daarop volgenden nacht wilde de oude hem het bewaken der lamp niet toevertrouwen en gebood hem naar bed te gaan. Thomas had hier niets tegen; evenwel sliep hij weinig en verveelde zich eveneens te bed als des daags in de kamer. Daar de zee onstuimiger werd, en de wind uit denzelfden hoek bleef waaien, kon de boot niet naderen, en de oude had zulk een afschuw tegen zijn makker opgevat, dat hij des daags zoowel als des nachts in den toren bleef. Hij haalde zijne boeken en eenige levensmiddelen naar boven en verbood Thomas op den toren te komen. Deze, evenzeer afschuw van den oude hebbende, volbracht gewillig dit bevel, doch niet volkomen, want enkele malen klom hij naar boven, om te zien of de boot niet naderde. Den vierden dag even als den volgenden was de ongelukkige echter zoodanig aan zijne wanhoop ten prooi, dat hij als een bewegingloos beeld aan zijn stoel bleef vastgekluisterd en nauwlijks bemerkte met welk geweld de woedende zee, door een hevigen storm voortgezweept, tegen den voet van den vuurtoren sloeg. In den avond van den vijfden dag hoorde hij de alarmklok op den toren luiden; verschrikt over de akelige tonen, die op eens in het stille vertrek weêrgalmden, vloog hij naar boven, en wat zag hij?

De grijsaard, door een vijfdaagsch waken uitgeput, lag op den grond uitgestrekt en worstelde met den dood. ‘Ik heb mijn plicht tot het laatste toe gedaan,’ stamelde hij, toen Thomas binnenkwam, ‘ik kan niet meer. Gelukkig had mijne hand nog de kracht, om aan het koord te trekken en u te roepen, opdat gij mijn post zoudt ovenemen. Maar ik vrees.....’

Thomas geraakte in de hevigste ontsteltenis; hij kon noch wilde zijne oogen gelooven en riep: ‘neen, gij zult niet sterven! Wat moet er van mij worden? Sta op en zet u aan tafel; gij moogt niet sterven.’

De grijsaard scheen door een elektrieken schok getroffen; hij poogde op te staan, maar zijne laatste krachten ontvloden hem, en stamelende ‘de vuurtoren! de vuurtoren!’ zonk hij dood achterover.

Thomas stond als aan den grond vastgenageld; het gezicht van den doode deed hem sidderen; een koud zweet bedekte zijn gelaat, en de deur achter zich toetrekkende, vluchtte hij naar zijne kamer, waar hij zich te bed wierp. Nu waarlijk hoorde hij niet het minste gedruisch; nu verkeerde hij in de volkomenste eenzaamheid; nu heerschte op den vuurtoren de stilte des doods. De overspanning zijner zenuwen putte hem weldra geheel uit, en hij zonk in een diepen slaap, waaruit het daglicht hem eerst wekte. Een nieuwe schrik volgde op zijn ontwaken; de vuurtoren was den geheelen nacht onbewaakt gebleven! Verschrikkelijk denkbeeld!

Nadat Thomas zich gekleed had, besloot hij naar boven te gaan; hij

klom de trap op, maar bleef op de tweede trede staan. Hij schiep nieuwen moed, deed nog eene trede, maar neen, het was hem onmogelijk, hij kon niet verder. Hij kon niet van zich verkrijgen het misvormde gelaat, de verglaasde oogen van den doode te gaan aanschouwen.

Nu ging hij in zijne kamer terug en overlegde wat hem te doen stond. Het denkbeeld kwam in hem op, om het lijk in zee te werpen en dan op den toren zijn intrek te nemen. Hij zou zoolang seinen tot de bootslieden over alle bezwaren zouden heênstappen. Maar nu bedacht hij, dat men hem wellicht voor den moordenaar van den grijsaard houden zou, zoo hij zijn lijk in de zee wierp en dat hij zou schijnen zijne misdaad te hebben willen bedekken; het was toch zeer wel mogelijk dat de flesch den wal bereikt en men haar gevonden had. Hij liet dit plan dus varen, bedacht een tweede, maar het eene was even onuitvoerbaar als het andere. Zoo ging de dag voorbij, die hem eene eeuwigheid toegeschenen had. Het was reeds geheel donker geworden, toen hij nog in diepe gedachten verzonken zat.

DE VUURTOREN.

De duisternis wekte hem eindelijk geheel uit zijne mijmeringen en stelde hem zijn jammerlijken toestand in al zijn uitgestrektheid voor. Hij was koud en akelig en zag onophoudelijk het gelaat van den doode voor zich. Nu en dan meende hij de kamerdeur te hooren opengaan en den bleeken grijsaard te zien binnentreden. Hij weerde het spook met de handen af, gaf een luiden schreeuw en wendde het gelaat naar de zee. Langen tijd bleef zijn oog in het donkere staren, dat de golven bedekte en slechts flauw gebroken werd door het schuim der baren. Op eens zag hij in de verte een licht; het verscheen en verdween, als verrees het uit de baren en werd het

er in begraven. Het bleef onbewegelijk op dezelfde plaats; Thomas staarde met wijd opengespalkte oogen voor zich uit, maar hij moest zich overtuigen, dat het aan den horizon geen ander punt innam. Evenwel werd het hoe langer hoe duidelijker zichtbaar, waaruit Thomas eindelijk de vreeselijke gevolgtrekking afleidde, dat het in een rechte lijn op den vuurtoren afkwam. God, welk een toestand!

Wie beschrijft de folterende smart, die het hart van den armen vuurtorenwachter verscheurde! Zijne haren rezen te berge, en hij werd aan een razende gelijk; hij drong het lichaam vooruit, als wilde hij het altijd naderende licht terughouden, dat door een schip met, wie weet hoeveel schepelingen naar den vuurtoren gebracht werd. Redding was onmogelijk; de lamp was uitgebrand, en een half uur was noodig, om haar weder in orde te brengen, terwijl binnen slechts weinige minuten het schip op den vuurtoren stooten zou. Als een waanzinnige vloog hij eindelijk naar boven, ijlde de kamer in, sprong over het lijk van den grijsaard en begon uit al zijne macht te schreeuwen. Maar de bulderende storm voerde het geluid zijner stem mede, en het schip, door de golven voortgestuwd, naderde, stiet tegen de rots, waarop de toren gebouwd was, brak door midden, zonk met man en muis in den afgrond, en een weggeslingerd zeil sloeg den half krankzinnigen Thomas Pyne in het aangezicht.

Toen viel hij bewusteloos op den grond; men zou gezegd hebben, dat de lijken van de vuurtorenwachters in vreedzame rust naast elkander op den vloer lagen uitgestrekt.

Bij zijn ontwaken, hoorde hij een luid geschreeuw aan den voet des torens. Hij poogde zich op te richten en bemerkte, dat al zijne ledematen als gekneusd waren; met veel moeite kon hij evenwel zich eindelijk oprichten, en een blik over de zee werpende, zag hij, dat de storm geheel bedaard was, en de zon hoog aan den hemel stond. Hij blikte naar beneden en ontdekte aan den voet des torens de boot met eenige koppen bemand, onder aanvoering van een officier der administratie. Dit gezicht, vroeger zoo gewenscht, vervulde hem nu met onuitsprekelijken angst, want hij hield zich overtuigd, dat men hem kwam gevangen nemen, om hem te doen boeten voor den dood van zooveel menschen, dien hij veroorzaakt had. Daar het schreeuwen bleef aanhouden, klom hij eindelijk naar beneden en poogde zijne ongerustheid te verbergen; hij opende en slaakte een diepen zucht, toen hij weder menschelijke aangezichten mocht aanschouwen. Tot zijne verbazing was bij niemand hunner een spoor van wrevel of misnoegen te ontdekken. De officier verhaalde hem, dat men herhaalde pogingen had aangewend, om den vuurtoren te bereiken, maar daarin door de zee en den wind verhinderd was geworden. Daarop over den hevigen storm sprekende, verhaalde hij hem dat overblijfselen aan het strand waren gespoeld van het schip *de Jupiter,* dat dus dien nacht vergaan moest zijn, wat hem onbegrijpelijk voorkwam daar hij, en dus ook het schip, het licht van den vuurtoren duidelijk had zien branden.

Thomas Pyne begon te duizelen en te gelooven, dat de officier boosaardig schertste, doch de ernstige toon, waarop hij sprak, weêrsprak dit gevoelen en bracht hem eindelijk tot de overtuiging, dat de officier zich vergist of zelf zijn plicht verzuimd, dat hij geslapen moest hebben. Toen daarop de officier naar het doel van het seinen vroeg, bracht Thomas hem bij het lijk van den grijsaard en zeide, dat deze om hulp had geseind. Hij voegde er bij, dat hij het lichaam niet in zee had willen werpen, om geen vermoeden van een misdaad op zich te laden.

Twee dagen later verliet Thomas Pyne den vuurtoren, waarop hij ruim drie weken in den jammerlijksten toestand had doorgebracht. De administratie, overtuigd dat het langdurig nachtwaken en de eenzaamheid den ongelukkige geheel hadden uitgeput,

ontsloeg hem van zijn overigen diensttijd en gaf hem zijn volle loon voor eerlijke plichtsbetrachting. Thomas meende te droomen, maar maakte niet minder gebruik van de hem geschonken vrijheid; hij nam weder dienst op een schip, doch bereikte het doel van den tocht niet. Het gebeurde in den vreeselijken nacht stond hem onophoudelijk voor oogen en ondermijnde zijne krachten. De scheepsdokter had geen kruiden voor zijne raadselachtige ziekte en moest hem zien sterven, zonder dat zijne kunst dit beletten kon. In Thomas' kist vond men de oplossing van het raadsel; eenige blaadjes papier bevatten de geschiedenis van zijn verblijf in den vuurtoren van Eddystone.

[Nummer 15]

Sint Nicolaas.

Klinkt er wel een naam zoeter in de ooren van kinderen dan St. Nicolaas? Wordt er ooit naar een feestdag vuriger verlangd dan naar dien van St. Nicolaas? Is er een tijd gedurende het jaar, die in den gezelligen huiselijken kring grooter vreugde verschaft dan St. Nicolaas?.... Neen, zoo zullen verreweg de meeste lezers en lezeressen der *Belgische Illustratie* antwoorden, en de weinigen, die anders spreken of wellicht schouderophalend glimlachen, verraden, dat zij gedronken hebben uit den giftbeker der moderne vreugde, die hen bedwelmt, te midden van vermakelijkheden, doodend voor het lichaam, doodend voor den geest, doodend voor het huisgezin, doodend voor de maatschappij en bovenal doodend voor de zielen. Gaat dan van avond niet naar schouwburg of bal, naar societeit of koncertzaal, maar viert blijde feest in uwe gelukkige huisgezinnen, waar de oude godsdienstige geest nog heerscht, want de godsdienst ligt ook aan dit feest ten grondslag.

Sint Nicolaas werd te Patara, eene stad van Lycië in Klein-Azië, uit aanzienlijke en godvreezende ouders geboren. Van af zijn vroegste jeugd toonde hij den gelukkigsten aanleg voor wetenschap en deugd, waarin hij dan ook langzamerhand door de verstandige zorg en wijze maatregelen zijner ouders zulke groote vorderingen maakte, dat zijn oom, de geleerde en heilige aartsbisschop van Myra, geen oogenblik aarzelde aan Nicolaas' nederig, maar vurig verlangen, om priester gewijd te worden, te voldoen. 'Broeders,' zoo sprak de waardige kerkvoogd tot degenen, die bij deze groote plechtigheid tegenwoordig waren, 'ik zie eene nieuwe zon opgaan, die de wereld niet alleen zal verlichten door wijsheid, maar haar tevens zal verkwikken door een overvloed van weldaden!' Gelijk de boom dieper wortel schiet, naarmate hij zijn takken breeder uitspreidt, zoo ook werkte Nicolaas steeds ieveriger aan de grondslagen van zijn geestelijk leven, naar gelang hij zich tot uitstekender bediening verheven zag.

DE H. NICOLAAS.

Lycië werd omstreeks dien tijd zwaar getroffen door eene besmettelijke ziekte, die talrijke slachtoffers ten grave sleepte en ook binnen drie dagen de beide ouders van Nicolaas. Groot was zijne droefheid, maar grooter nog de godsvrucht die hij aan den dag legde, toen hij kort daarop geheel zijn aanzienlijk erfdeel aan de armen uitdeelde. Geen wonder dat zijn oom, toen hij voor een klooster, door hem gesticht, een uitmuntenden overste verlangde, de keus op zijnen voorbeeldigen neef liet vallen. Aan die billijke verwachting beantwoordende bestuurde de deugdzame priester langen tijd met zeldzame bekwaamheid zijne talrijke onderdanen, doch zucht naar grooter volmaaktheid dreef hem met toestemming zijns oversten naar het heilig land.

Scheep gegaan, overviel hem op zee een zoo geweldige storm dat de geheele bemanning van het schip zich verloren dacht en wanhopig voor de voeten van

hunnen heiligen reisgezel nedervielen, hem smeekende den hemel om redding te vragen. Nicolaas bad.... en eensklaps klaart de lucht op, de wind gaat liggen, de zee bedaart en het schip was behouden. Maar zie! bij het ophijschen der zeilen valt een der matrozen boven uit den mast op het dek neêr en is een lijk. Groot was op nieuw de ontsteltenis, doch het vertrouwen in het gebed, dat hen allen nog zoo even van den dood gered had, is niet verzwakt, andermaal wordt de voorspraak van den wonderdoener ingeroepen en nauwlijks heeft hij zijn gebed geeindigd of de doode staat op en looft den Heer.

In Palestina aangekomen bezocht de vrome pelgrim achtereenvolgens al de heilige plaatsen waar de treffende herinneringen aan het dierbaar leven en lijden des Zaligmakers zijn hart met onnoemelijk veel troost en zielevreugde vervulden. Van daar wilde hij zich inschepen naar Egypte om er in eene wildernis, ver van het gedruisch der wereld, een nog meer verborgen en verstorven leven te leiden; maar God, die andere inzichten met hem had, openbaarde zijn verlangen, dat hij naar het klooster zou terugkeeren en Nicolaas, innig overtuigd dat de weg der volmaaktheid niets anders is dan het stipt volbrengen van hooger wil, vertrok terstond naar Lycië.

Was de blijdschap der christenen van Myra boven alle beschrijving toen hun dierbare vader weêr in hun midden verscheen, hunne droefheid was des te grooter, toen hij op zekeren dag hun de treurige tijding bracht, dat hij hen voor goed ging verlaten, daar God hem uitdrukkelijk bevolen had zich meer rechtstreeks aan het heil der zielen te wijden, ‘opdat,’ zoo luidde het goddelijk woord, ‘ik aldus in u verheerlijkt worde.’

Intusschen was de aartsbisschop van Myra door den dood aan zijne kudde ontrukt en juist waren de verschillende bisschoppen van het land tot het doen van eene nieuwe keuze bijeengekomen, toen Nicolaas naar Myra op reis ging. Het was avond; de vergaderde kerkvoogden wilden alvorens zich ter ruste te begeven nogmaals 's hemels zegen over hunne gewichtige taak afsmeeken, zij begaven zich naar de kerk, waar zij ter nauwernood binnengegaan, eene stem hoorden, welke zeide: ‘kies hem, die morgen het eerst in de kerk zal komen en Nicolaas heet.’ Verblijd over die onverwachte gebeurtenis wordt er aanstonds bevel gegeven, dat niemand de kerk mag verlaten en zoo bleven allen den ganschen nacht door in het gebed vereenigd. Nicolaas van dit alles niets wetende kwam te Myra aan en bezocht terstond de kerk om zijne eerste hulde aan God te brengen. Een der bisschoppen stond aan den ingang en toen hij den reiziger zag vroeg hij hem: ‘wie zijt gij, en hoe is uw naam?’ Ik ben,’ zoo luidde het antwoord, ‘een arme zondaar, met name Nicolaas.’ De bisschop in deze ootmoedige woorden en in het waardig uiterlijk van den man eene bevestiging der hemelsche openbaring erkennende nam hem bij de hand en bracht hem in de tegenwoordigheid der overige bisschoppen, die hem tot aartsbisschop van Myra benoemden en zonder uitstel de heilige wijdingen toedienden. De nederige Nicolaas ontsteld bij dit voorval weende en verklaarde dat niemand ter wereld ongeschikter en onwaardiger was voor deze hooge bediening dan hij; maarte vergeefs, de goddelijke wil was te duidelijk gebleken.

Van nu af schitterden zijne deugden met nog helderder glans. Als een man van gebed en versterving leefde hij zelf in de volmaaktste armoede om des te beter alle werken van liefdadigheid uit te oefenen. Hij was de vader der armen, de toevlucht der weezen, de beschermer der weduwen, de trooster der bedroefden, een raadsman in nood, een geneesheer in ziekte, een engel in gevaar, kortom een helper in alles,

een weldoener voor allen, maar bij uitnemendheid een redder der zielen voor de eeuwigheid. Het laat zich zeer goed begrijpen, dat zooveel goeds niet tot stand kwam dan te midden van vervolging en lijden, het gewone lot van Gods dienaren. Veel had St. Nicolaas van heidenen en ketters te verduren. Toen de vervolgings-edicten van Maximinus en Diocletiaan door Licinius vernieuwd waren, kwamen woeste krijgsbenden de afgoderij in Myra herstellen. De christenen werden gebannen of gedood, hun goede Herder in een onderaardschen kerker geworpen, daarna uit het land verdreven en in eene eenzame streek gevangen gehouden, waar hij herhaalde malen bloedig werd gegeeseld.

Te goeder ure, Goddank! mocht de katholieke Kerk wederom zegepralen. De groote Constantijn schonk vrede en wilde zelfs den godsdienst in zijne volste vrijheid hersteld zien. Uit hare verborgen schuilhoeken kwam de kerk andermaal te voorschijn. De kerkers openden zich om hunne onschuldige slachtoffers als toonbeelden van beproefde en ware burgertrouw aan Kerk en Staat weêr te geven. De bisschoppen vertoonden zich openlijk aan het hoofd van hunne kudde en preêkten vrij de zaligmakende leer. Keizer Constantijn eerde hen als de prinsen der Kerk, schonk hun de rijkste giften, stond hun de zeldzaamste voorrechten toe, bekleedde hen met gezag en waardigheid en te Rome, in hetzelfde paleis, waar tegen hen de afschuwelijkste vonnissen geveld waren, werden zij door den zoo roemrijken christen keizer ter tafel en raadzaal genoodigd. In één woord het Christendom trad op met al zijne verheven rechten, met de volheid van zijn gezag en met zijnen zoo heilzamen invloed.

Dit alles mocht ook St. Nicolaas ondervinden en gesterkt door zijn lijden in den tegenspoed wist zijn onvermoeide arbeid in den voorspoed een rijken oogst voor het heil van de hem toevertrouwden te verzamelen. Hij ging voort met wijsheid en voorzichtigheid zijn bisdom te besturen, de overblijfselen der ketterijen uit te roeien, zijn verloren schapen op te zoeken en álles voor allen te wezen, volgens het voorschrift van zijnen grooten voorganger den H. Paulus. Eindelijk zien wij hem onder de 318 bisschoppen op het concilie van Nicea als eene glansrijke zon onder de sterren schitteren.

Verwittigd omtrent het uur van zijn dood bereidde de dienaar Gods zich met de grootste nauwgezetheid tot dien overgang van het tijdelijke tot het eeuwige voor. Eene lichte ziekte wierp hem op zijn sterfbed neêr en toen de beslissende stond was aangebroken, hief hij zijne engelachtige blikken ten hemel, zag er een stoet van hemelingen, die hem juichend te gemoet snelden en onder het uitspreken der woorden van den Psalmist: ‘ik stel, o mijn God, mijne ziel in uwe handen,’ sloot hij, den 6n December 326 zijne oogen voor het aardsche licht, om ze voor de zon der gerechtigheid te gaan openen.

Ziedaar in 't kort wat de geschiedschrijvers, behalve menigvuldige wonderen bij zijn leven en na zijn dood verricht, over St. Nicolaas geboekt hebben. Al die wonderen hier te verhalen zou ons te ver voeren; doch waaruit blijkt het, gelijk bij den aanvang werd opgemerkt, dat de viering van het St Nicolaas-feest, door alsdan geschenken te geven en vooral kinderen veel genoegen te doen, ook werkelijk haar grond heeft in de daden van den geliefkoosden Heilige?

Op zekeren dag, zoo zegt ons de overlevering, werden er drie kinderen wreedaardig om het leven gebracht, in stukken gesneden en in een vleeschkuip verborgen. Het feit komt aan het licht, iedereen siddert bij het schouwspel, de ouders der kleinen zijn op het punt van droefheid te sterven..... dáár verschijnt eensklaps St. Nicolaas, tot tranen toe bewogen volgt hij de goddelijke inspraak die hem drijft, zegenend

strekt hij zijne handen uit en smeekt den Vader van erbarming zijn gebed te verhooren..... en aanstonds richten zich de drie onschuldigen gezond en wel in de kuip op, danken den Heilige en vliegen hunne ouders om den hals. Is het te verwonderen, dat sinds dien tijd de lieve jeugd met kinderlijken eenvoud St. Nicolaas als kindervriend begroet? Niet minder duidelijk verklaart zich de gewoonte elkaâr op St. Nicolaasavond te verrassen.

Kort na het overlijden van zijne dierbare ouders, toen St. Nicolaas nog in het bezit was van hun aanzienlijk vermogen, gebeurde het, dat een edelman van Patara door tegenspoed tot den bedelstaf gebracht, het goddeloos besluit nam zijne drie huwbare dochters aan de gevaren der verleiding prijs te geven. De ontaarde vader maakt dit voornemen aan zijne kinderen bekend, er tot zijne verontschuldiging bij voegende, dat de onmogelijkheid haar eenen vereischten bruidschat te geven om in 't huwelijk te treden, hem tot dien stap dwingt. Wie beschrijft den schrik en angst der drie brave meisjes, die liever duizendmaal den wreedsten dood zouden willen sterven dan zich aan het gevaar blootstellen van God doodelijk te vergrammen. Hoe bedroefd echter zij ook waren toch verloren zij den moed niet en baden met veel vertrouwen den hemel om uitkomst.

In vele streken van het Oosten, waar de nachten de vochtige koelte van ons klimaat niet hebben, slapen de menschen ook nu nog gewoonlijk met open vensters, terwijl eenig traliewerk de vrijpostigen belet hunne handen naar voorwerpen binnenshuis uit te steken. De woning van onzen edelman was op dezefde wijze ingericht. St. Nicolaas nu van diens zondige plannen iets vernomen hebbende en de ergernissen voorziende, die zulk een schandelijke misdaad kon na zich slepen, gaat op zekeren avond bij maneschijn naar het huis van den edelman, nadert in stilte een der ramen, steekt zijn hand door de traliën en legt voorzichtig een zak met goud geld in de kamer neêr.

Den volgenden morgen ontdekt de edelman dien schat, hij staat verbaasd, erkent aanstonds de hand der Voorzienigheid, die zijne dochters wil redden en diep getroffen vraagt hij God ootmoedig om vergiffenis, vastelijk besloten zijn boos opzet niet te zullen uitvoeren. De som gelds was groot genoeg om een zijner dochtres volgens haar staat in het huwelijk te doen treden, wat kort daarop geschiedde. St. Nicolaas dit hoorende is buiten zich zelven van vreugde, dat zijn list zoo goed gelukt was en overtuigd dat hij zijn geld niet welgevalliger voor God kon besteden, besloot hij nog een der meisjes een bruidschat te bezorgen en wierp op zekeren avond eveneens een tweeden zak met geld in de slaapkamer van den edelman. Het is licht te beseffen dat de vader bij zijn ontwaken het goud ziende, dezelfde gevoelens van erkentelijkheid en trouw ontboezemde als den eersten keer en het is tevens heel natuurlijk, dat hij van toen af in de zoete hoop leefde ook voor zijne derde dochter een huwelijksgift te zullen krijgen.

Vol vertrouwen en niet minder verlangend te weten welke hand die schatten aanbracht, ging hij op wacht staan of liet een ander voor zich waken en zoo gebeurde het, dat St. Nicolaas, toen hij voor de derde maal zijn nachtelijken tocht ondernomen had, door den edelman zelven betrapt werd. Terstond snelt de dankbare vader zijn huis uit, valt voor zijnen beminnelijken weldoener ter aarde, kust zijne voeten en onder een vloed van tranen dankt hij hem duizendmaal, niet slechts voor het geld, maar bijzonder voor de onschatbare weldaad, dat hij zijne ziel en de zielen zijner drie kinderen uit het gevaar gered had. De zedige gever, verlegen bij zoo vele blijken van oprechte erkentelijkheid, trachtte zijne daad te verkleinen en eischte de belofte

er nooit aan iemand iets van te zullen zeggen. Gelukkig heeft de edelman zijn woord niet gehouden en is het ook van St. Nicolaas niet de laatste verrassing geweest.

Tot eer van den altijd zachtmoedigen en goeden St. Nicolaas en tot troost der soms wat lichtzinnige jeugd, meen ik nog hier te moeten bijvoegen, dat de geschiedenis nergens spreekt van roeden, die de kindervriend zou hebben uitgedeeld. Dit neemt echter niet weg, dat de 6e December altijd een voortreffelijke dag zal blijven, om, het goed beloonende, ook het kwaad te straffen, dat uit jeugdige onbezonnenheid wordt bedreven.

Het beleg van Naarden.
(Vervolg.)

IV.
De inneming van Naarden.

Gedurende de eerste maanden na de schitterende doch gemakkelijke overwinning van Lodewijk XIV had Holland gezwegen; de fiere republikeinen hadden zich, zij het dan ook sidderend, gebogen onder het juk van den machtigsten vorst van Europa. De zee alleen bleef voor hunne wapenen open en de Ruyter trotseerde er Lodewijk XIV en Karel II. Wel is waar verzwakten zij zich zelven door binnenlandsche onlusten, maar de hardnekkigheid, die eenmaal Spanje en Philips II had getrotseerd, was door eene honderdjarige overwinning niet verminderd en de provinciën vereenigden zich onder dezelfde banier, toen een dapper veldheer die hoog voor de oogen der Bataven verhief.

Willem III was langen tijd van zijne waardigheid beroofd geweest, evenwel had hij eene machtige partij in den lande; deze nam de predikanten en het gepeupel in haren dienst, en de gevolgen bleven niet uit. De gebroeders de Wit werden vermoord, Willem III tot stadhouder uitgeroepen en Lodewijk XIV had een hardnekkigen en onvermoeiden tegenstander gevonden.

De maarschalk de Luxembourg begreep het gevaar en verzamelde al zijne krachten; hij riep uit Naarden een gedeelte van het regement van Brionne, waardoor de stad werd overgelaten aan de hoede van den ridder de Tricastel, die tot den rang van kapitein bevorderd was. Deze onderscheiding, een bewijs van het vertrouwen dat men in hem stelde, zoude zijn huiselijk geluk nog hebben doen toenemen, indien niet de angst en vrees zijner echtgenoote hem met kommer hadden vervuld. Naarden zou door den prins van Oranje belegerd worden en wat moest er te midden van al de wisselvalligheden van den oorlog van eene zwakke en vreesachtige vrouw worden en van twee grijsaards, hare eenige beschermers, indien zij haar echtgenoot verloor? Deze overweging deed de Tricastel toestemmen in het plan, dat de heer van Geldof had gevormd, om zich met zijne familie naar Amsterdam te begeven, welke stad niet onder de macht der Franschen gevallen was en waar men hoopte vrienden en bloedverwanten te zullen vinden. Men maakte dan de toebereidselen tot het vertrek. Claudia, onderworpen maar doodelijk bedroefd, weende wanneer zij Charles ontmoette, en deze gevoelde zich het hart beklemd door een angstig voorgevoel. De stad was nog niet ingesloten en hij meende, zonder aan zijn plicht te kort te doen, zijne vrouw een eind weegs op de baan naar Amsterdam te mogen geleiden. Het was echter niet zonder aarzelen dat hij hiertoe overging, een inwendige stem zeide hem,

toen hij met de familie de stad verliet, dat hij beter zou doen te blijven. Maar een blik op zijne doodsbleeke, lijdende en zwijgende vrouw geworpen, maakte zijn besluit onherroepelijk; hij gaf zijn paard de sporen en binnen weinige oogenblikken was hij in het ruime veld.

Op twee mijlen afstands van Amsterdam gekomen, gaf van Geldof het teeken der scheiding; 'gij moet ons verlaten, mijn zoon,' zegde hij tot Charles, 'keer naar uw post terug en wanneer betere dagen voor ons zullen aanbreken, zult gij ons te Amsterdam komen wederzien bij onzen bloedverwant, kapitein Paulus. Vaarwel, dierbare Charles, de Heer zij met u!'

'Vaarwel', herhaalde Jacoba.

'Vaarwel', stamelde ook de zwakke stem van Claudia, 'maar laat het niet voor altijd zijn. O, keer toch spoedig bij mij weder.'

Het scheiden was pijnlijk, maar de oogenblikken kostbaar. Jacoba nam hare nicht bij de hand en zegde: 'God wil het, kind, wij moeten scheiden!'

En Tricastel, gehoorzamende aan deze stem, die hem weder tot zich zelven bracht, omhelsde zijne vrouw voor de laatste maal en verwijderde zich in galop.

Nadat hij ongeveer een half uur gereden had, ontmoette hij eenige boeren, die hunne kudden voor zich uitdreven en zeer ongerust schenen te zijn.

'Waar gaat gij heen?' vroeg hij hun in hunne moedertaal, die hij zeer goed machtig was geworden.

Een der boeren wees met de hand naar den gezichtseinder, langs welken zich een golvende lijn uitstrekte en zegde: 'de dijken zijn doorgestoken, over een uur zal het land in een zee herschapen zijn. Dit wapen gebruikt de prins van Oranje om de vijanden te verjagen.'

'En gij vlucht?'

'Wij trachten ons zelven en ons vee voor het water in veiligheid te brengen.'

Bij deze woorden verwijderde de boer zich haastig met zijne makkers. De ruiter gaf zijn paard de sporen en blikte met doodsangst naar den horizon. De beweging des waters werd meer en meer zichtbaar; het naderde snel en bij de stilte, die op het landschap heerschte, hoorde men duidelijk het geklots der golven. Het roode dak van een hoeve, in de laagte gelegen, verdween voor zijne blikken; hooge populierboomen zag hij buigen en breken onder de kracht van het stijgende water, dat meer en meer de vlakte innam, die aan den door hem bereden weg paalde. Weldra kroop het tegen den weg op, vloeide er over heen en de hoeven des paards zakten in de vochtige aarde. Overblijfselen van vernield huisraad, doode dieren en andere voorwerpen dreven op het water, om de verwoesting bekend te maken, die het element reeds had aangericht. Maar slechts ééne gedachte hield den ongelukkigen officier bezig; hij had zijn post verlaten, zijne eer verloren! Met zinnelooze woede poogde hij den loop zijns paards te verhaasten, maar te vergeefs; het water klom voortdurend; de weg was niet meer zichtbaar en aan beide zijde had hij een zee, waaruit slechts de kruin van eenige boomen zich verhief en een molen, die op eene hoogte was gebouwd. Het vermoeide paard zakte in den modder waaruit het zich niet meer kon losmaken. De ridder liet het aan zijn lot over, wierp zich in het water en verzamelde zijne krachten om den molen te bereiken. Dit gelukte hem na schier bovenmenschelijke pogingen. Uren van vreeselijken doodsangst gingen voorbij; de ridder dacht niet aan zijn leven, zelfs niet aan zijne vrouw en bloedverwanten.

'Naarden verlaten en misschien overgeleverd aan den vijand!' dit denkbeeld verscheurde zijne ziel, en hij smeekte God, dat Hij hem naar de stad terug zou voeren, om des noods op hare muren te sterven.

Tegen den avond begon het water te zakken; in den nacht was het reeds voor een groot gedeelte weêr verdwenen, en nog vóór de morgen aanbrak besloot de ridder den weg te vervolgen, hoeveel moeilijkheden hem deze ook zou opleveren. Zwemmende bereikte hij het voetpad, dat, daar het veel hooger lag dan het weiland, reeds bijna geheel van water was bevrijd. Met het aanbreken van den dag zag hij den toren van Naarden aan den horizon. De zon verhief zich en wierp hare gouden stralen over de wateren, die de stad omringden en den voet harer wallen besproeiden. Tricastel stond stil, buiten zich zelven van droefheid. Het hollandsche vaandel wapperde op den toren, en schildwachten in donker blauw gekleed wandelden over de wallen. Het lijk van een der ruiters van het regement van Brionne, kenbaar de roode uniform, dreef op de golven. Naarden was verloren!

V.
De straf.

Veertien dagen later waren de fransche troepen, die Utrecht bezetten, op een plein dier stad verzameld; officieren en soldaten stonden met ontmoediging op het gelaat en in droevige afwachting van hetgeen gebeuren zou. Eensklaps werden de trommels geroerd, de groot-prevoost trad in het midden der bataillons; achter hem, liep een man, door gendarmes van het regiment der kroon geëscorteerd, met geboeide handen; het was kapitein de Tricastel. Zijn gelaat was met eene doodsche bleekheid overtogen; dagen en nachten van wanhoop hadden zijne haren vergrijsd; hij beefde zichtbaar van schaamte onder de oogslagen, die op hem geworpen werden, en maakte meermalen eene onwillekeurige beweging met de geboeide handen, als wilde hij er zich het gelaat mede bedekken. Weldra las de groot-prevoost het vonnis: de schuldige officier, die zijn post verlaten en Naarden aan den vijand had overgeleverd, zou gedegradeerd, levenslang in eene vesting opgesloten en zijne goederen verbeurd verklaard worden. Lodewijk XIV en Louvois waren onverbiddelijk geweest.

De treurige en wreede plechtigheid had plaats; de degen des kapiteins werd verbroken, de teekenen van zijn rang afgerukt en met voeten getreden; men bracht hem in het front der troepen en daar, bevende van koorts en doodsangst, werd hij half naakt en schier geheel zinneloos op een wagen geworpen, die hem naar het fort de Joux voeren zou.

Condé heeft gezegd, van zijne gevangenschap sprekende: ‘Ik trad in de gevangenis als de onschuldigste der menschen, ik verliet haar als de schuldigste.’

Deze woorden moesten, helaas, op den ongelukkigen ridder de Tricastel worden toegepast; liefde tot zijne vrouw, berispelijk in dit geval maar verschoonbaar nogtans, kostte hem zijne eer, zijne goederen, zijne vrijheid, zijne echtgenoote en bloedverwanten; de wreede en folterende overwegingen, waaraan hij zich in zijne bittere eenzaamheid overgaf, deden hem een haat opvatten tegen de menschen, die door hunne strengheid zijn goedig karakter als met een steenen muur hadden omgeven. Van de wereld gescheiden, zonder menschelijken troost, met zich zelven en zijne wanhoop alleen, gevoelde hij voortdurend de wonden, aan zijn hart geslagen, openscheuren, hetzij hij dacht aan zijne onteerde en verlaten vrouw, die stellig van droefheid gestorven was, of aan zijne ellen-

dige toekomst, door geene straal van hoop verlicht, aan de schande, die hij op zijn naam had geworpen, aan de oneer, waaronder zijn geslacht verpletterd was.

Vertwijfeling greep hem ten laatste geheel aan; hij vloekte den koning, zich zelven en allen, die tot zijn ongeluk hadden bijgedragen; meermalen stond hij op het punt een zelfmoordenaar te worden, doch in die oogenblikken deed de godsdienst, dien hij altijd had bemind, zijne rechten gelden. en terughield de hand, die geen meester was over zijn leven.

ST. NICOLAAS.

Vijftien jaren kropen aldus voorbij; elk uur was als een dier druppelen, welke men in heidensche tijden den gevangene op het hoofd liet vallen en hem folterende smarten veroorzaakten; elk uur had zijne verterende tranen, zijne zuchten van doodsangst, zijne afschuwelijkheden, en echter zij eindigden met een ongehoopt geluk. Lodewijk XIV, bij wien trouwe vrienden niet opgehouden hadden voor hem genade af te smeeken, schouk hem eindelijk de vrijheid terug, en na vijftien jaren van jammerlijke eenzaamheid verliet hij arm en verlaten zijne gevangenis.

Zijne eerste gedachte was aan zijne vrouw; door middel van eenig geld, dat zijne vrienden hem hadden verschaft, begaf hij zich naar Holland en bereikte de stad Naarden, die hem zoo noodlottig was geweest. Hij ging naar het huis, dat hij gedurende een jaar had bewoond, maar herkende het niet meer; het was veranderd in een magazijn, waarin verschillende koopwaren lagen opgehoopt.

'Waar zijn mijnheer van Geldof en zijne kleindochter?' vroeg hij aan een der werklieden

'Van wien spreekt gij? - Ik ken hem niet.'

'Zij bewoonden dit huis....'

'Sedert vijftien jaren wordt het door mijn patroon, meester Versluijs, bewoond.'

Een oude dienstbode kwam te voorschijn en zeide: 'Ja, het is zoo vele jaren geleden dat zij vertrokken zijn, niemand weet waarheen. Ik heb den oude van Geldof, die op zee onder den admiraal Tromp heeft gediend, zeer goed gekend, ook de goede Jacoba,

die mij eens van een wond genezen heeft, en de jonge Claudia, die naar men beweerde, met een Franschman gehuwd is.'

'En wat weet gij er nog meer van?' vroeg de ridder haastig.

'Ik heb u alles gezegd wat ik er van weet; zij zijn vertrokken; men spreekt niet meer over hen, waarschijnlijk zijn zij reeds gestorven.'

Welke moeite de Tricastel ook aanwendde, te Naarden vernam hij niets meer, waarop hij zich naar Amsterdam begaf om kapitein Paulus op te zoeken. In het huis, dat deze eens bewoonde, werd hij door een jongeling ontvangen, die hem zegde: 'ik ben de neef van kapitein Paulus en zijn erfgenaam, want hij is sedert lang overleden. Wat de familie van Geldof betreft, die heeft voor vele jaren het land verlaten; wellicht heeft zij mijn oom op zijne laatste reis naar Guiana vergezeld en is in dat land gebleven, waar, zoo als gij weten zult, vele rijke lieden zich neêrzetten uit vrees voor de invallen der Franschen.

Voornamelijk gaan de Katholieken daarheen; zij hopen er de vrijheid te vinden, die hun vaderland hun weigert. Ik kan er u niets meer van zeggen, mijnheer.'

De ridder verdubbelde zijne nasporingen, doch alles was te vergeefs; toen, als een schipbreukeling, die zich aan de laatste plank vastklemt, hechtte hij zich aan het denkbeeld, dat Claudia naar de hollandsche West-Indiën kon vertrokken zijn, en hij begaf zich op reis naar Guiana.

(Slot volgt.)

DE KUIF- OF BOOMHOENDERS.

De kuif- of boomhoenders.

Alom klagen de zonen van St. Hubertus, zooals de jagers zich met eene zekere voorliefde noemen, over de allengs zeldzamer wordende wildsoorten, vooral echter over het altijd afnemend getal hoenders en ander jachtgevogelte. Aan deze bijna algemeene klachten hebben eenige liefhebbers willen te gemoet komen door te beproeven om eene vreemde hoendersoort in hunne parken of jachtvelden eigen te maken of, om dit hier nog verstaanbaarder te maken, deze soort in onze luchtstreek te doen leven en voortkweeken. Vooral in Frankrijk en Duitschland heeft men zich daarop toegelegd, en na vele proefnemingen, waarvan de meesten mislukten, is men er in geslaagd eene soort meester te worden die alle hoedanigheden bezit en tevens aan het nieuwe klimaat, waarin zij worden overgeplant, gewend kunnen worden. Deze kuif- of boomhoender, die uit Californië naar Europa is overgebracht en waarvan onze gravure er eenigen in hun natuurlijken staat, voorstelt. In zijn oorspronkelijk vaderland leeft dit hoen in de bosschen en wel in groote kluften te samen. In den Zomer evenwel zijn zij meestal familiesgewijze vereenigd, daar de jongen dan nog meer onder het oog der ouden blijven, maar in den Winter vereenigen zich vele schoone broedsels tot éénen zwerm, die dikwijls vele duizenden telt. Zij munten uit door eene fraaie gestalte, bevallige kleur, behendige en vlugge bewegingen, schoone stem en door nog vele goede hoedanigheden meer, welke de amerikaansche jachtlief hebbers hun toeschrijven. Zooals haar naam aanduidt houdt de boomhoen zich niet alleen op den grond op zooals het meerendeel, van onze europeesche hoenders; maar verblijft zij zelfs bij voorkeur in de boomen en struiken. Zij is met een gering voedsel tevreden en richt slechts weinig schade aan op de akkers waar zij zich somtijds neêrzet.

Het was in het jaar 1852 dat de eerste levende kuif hoenders in Europa aankwamen; zij vermenigvuldigden zich spoedig, zoodat er binnen den tijd van zes jaren reeds in alle diergaarden van Frankrijk gevonden werden. Op dat tijdstip gaf men in het voorjaar op eene geschikte plaats aan twee paren de vrijheid en reeds dienzelfden zomer zag men dat bosch met eene betrekkelijk groote menigte dezer vogels bevolkt. Ook in Duitschland heeft men hare acclimatiseering beproefd, waar zij eveneens met goed gevolg is bekroond geworden.

In de mijnen.

In onze verhandeling *het Familieleven* schreven wij het volgende op, omtrent den toestand van het familieleven der mijnwerkers:

'Volg mij naar dien weêrbarstigen, heuveligen grond, waaraan men niet dan met levensgevaar elk stukje brood ontwoekeren kan - volg mij naar het nijvere, naar het onder en boven den grond woelende Luik, waar de zending der vrouw - dus ook het familieleven - erg miskend wordt, 't Is inderdaad of dáár voor de vrouw van den mijnwerker de zon des Christendoms nooit heeft geschenen, en men nog in de tijden leefde, toen ze, als aan den grond gekluisterd en met deze slechts één uitmakende verhanseld werd.

'En dat gebeurt in de dichterlijkste landstreek van België! Dat gebeurt in een land, waar het Christendom vroegtijdig de schitterendste verkondigers had; waar de vrijheid

en de burgerlijke ontvoogding reeds eeuwen herwaarts, in de costuymen geschreven stonden; waar ieder burger voor eeuwen zeggen kon: ‘arm man is Koning in zijn huis’, waar, in de feodale tijden, de edele vrouwe van Malclerc de Hemricourt bewees, dat zij, in afwezigheid des echtsgenoots, de meesteresse, de souvereine, de heilige band van het familieleven bleef! Dat gebeurt, kortom, op den grond, die niets zonder levensgevaar afgeeft en waar de man, als hij den ganschen dag in de diepte der aarde tegen den dood geworsteld heeft, des avonds in een huiselijken kring, zich ten minste in het troostwoord zijner vrouw en den lach van zijn kind zou moeten kunnen verheugen.

‘Slavin is de vrouw, en slavin in den vollen zin des woords.’

‘Het geringe dagloon dwingt den man dat wezen, even als zijne kinderen, achter zich, tot in den diepen schoot der aarde, te slepen. Zij is eene slavin voor hem, welke zijne winsten vermeerdert, maar welke weinig of geenen invloed op zijn hart heeft; welke als moeder weinig of geenen invloed op de kinderen uitoefent. Zij is ook als het ware gevormd om te werken.’

‘Ziet haar: zij is sterk gebouwd, ineengedrongen; de spierkracht is ontwikkeld, alle tengerheid, alle slankheid, al het bevallige der vrouw verdwijnt, hare trekken zijn grof, hare taal heeft die melodij, der vrouwentaal eigen, verloren; haar gang is, in de jeugd, nog vlug, levendig doch nu is er iets in hare bewegingen, wat aan de losheid, aan de zorgeloosheid van den matroos doet denken. Zelfs het vrouwelijk kleedsel heeft ze onder het werk afgelegd, om des te vrijer in hare beweging te zijn, en 't is zeker dat dit kleedsel ook invloed op haren aard en zeden heeft.’

‘Honderde voeten onder de oppervlakte van den grond, waarop wij ademen, in eene eeuwige duisternis, waarin soms enkel de veiligheidslamp van den mijnwerker tegen de zwarte wanden glimt - daar werd zij, 't moge dan ook eene uitzondering zijn, dáár werd zij geboren; daar waar zij in later tijd zal kruipen en slaven in den akeligen nacht, opdat boven op de aarde, niet voor haar, maar voor hare natuurgenooten, voor ons, het weldoende licht van welvaart, weelde, vooruitgang, beschaving, onuitbluschbaar gloeien zou.’

‘Een stuk ruw, zwart lijnwaad was het eerste omwindsel van het schreiende wicht; 't zal ook, wie weet! het doodkleed zijn. Moederliefde heeft het dochterke weinig of niet genoten; want onmiddellijk na hare geboorte zong zij het miserielied van 't leven in de armen eener vreemde, en even zoo groeide zij op, gelijk de wingert in het wilde, kronkelend langs den grond of de rotspunten, zonder dat eene weldoende warmte zijne ranken en bloesems koestert.’

‘Onderwijs heeft ze weinig of niet bekomen: de tijd ontbreekt daartoe, want ook hier hebben de vreeselijke woorden geklonken: ‘neemt de kinderen!’ en slordig, afgesloofd, met gebruind gelaat, de haren wanordelijk neêrhangende, op de bloote voeten, met de hot op den rug, welke met eenen band om het voorhoofd wordt vastgebonden - al moest reeds van de teêre jeugd de band der domheid het kleine hoofdje omsluiten - zonder kindervreugde of moederliefde, treedt zij nu reeds, met vasten stap, de bergen op, of daalt van deze neêr, om erts te halen of te brengen. Soms staat het meisje stil, en ziet met een dommen blik naar den vreemden voorbijganger, of wel, met iets droefgeestigs in het oog, naar het spel van gelukkiger kinderen.’

‘'s Avonds ziet zij hare moeder, haren vader - want ook de eerstgezegde werkt in de mijn, vooral wanneer de armoede het huisgezin prangt en het loon des vaders te gering is om in de levensbehoeften te voorzien; maar die ontmoeting kan weinig of geen uitwerksel op haar hart hebben. De winterzon koestert niet, noch doet bloemen

ontluiken! Als zij die moeder des Zondags ziet, dan is het schouwspel, hetwelk die arme losgelatene gevangene oplevert, overspannen in vroolijkheid, drinkend, en des noodig boksend, juist niet geschikt om goede gevoelens in het hart der dochter op te wekken.'

'Nu is het kind twaalf of dertien jaren oud; haar tijd is gekomen.'

''t Is een vroolijke, gedruischmakende groep menschen, die, welke daar den bergweg afdaalt en wier schetterend *patois* zich met het gelach vermengt. Zijn het, vraagt gij, altemaal mannen? Neen, 't zijn grootendeels vrouwen. Ook zij, welke wij, voor eenigen tijd, den berg zagen op- en afklimmen, is onder haar. Nu draagt ze de blauw lijnwaden broek, hemd en vest. Het hoofd is omwonden met een gekleurden doek, waarop zij straks het lederen hoedje des mijnwerkers zal vastmaken; zij stapt los, luchtig, stout en gemeenzaam met de mannen over den bergweg heen - en regt naar de koolput.'

'Men daalt niet zonder huivering, op eene onmeetlijke diepte, in den donkeren schoot der aarde. Men gevoelt dat men daar alleen - alleen is, en dat slechts een hooger Wezen ons kan behulpzaam zijn, wanneer het gevaar eens losbreken zal - dan, wanneer in den mysterieusen schoot der aarde, door dezen of genen ommekeer, de met zooveel geduld gewroete pijpen - want galerijen kan men ze niet noemen - instorten; wanneer het lichtje, dat den werker den weg wijst, gelijk de star des hemels dit aan den zeeman doet, het bliksemende grauwvuur wordt; wanneer het water, door die geheimzinnige riolen zijpelt, voortwroet en eindelijk, put en galerijen overweldigt....'

'Er is mannenmoed noodig; men gevoelt daar dat de mensch klein, nietig wordt tegenover zulk onmeetlijk gevaar - en echter nadert zij op hare beurt de gapende put en is evenmin als de man bevreesd; maar even als hij, naarmate men nadert, kalmer, ingetogen. Nu is het oogenblik daar, en onder het maken van het kruisteeken en het murmelen der woorden: *o nô di père, di fils, di saint esprit,* verdwijnen de vrouwen en mannen door elkaêr gemengd, in de zwarte diepte.

'Tot daar, in dien afgrond, moeten wij haar volgen, om al het vernederende, waaraan de vrouw onderworpen wordt, na te gaan; om zonder verdere redeneering, te doen gevoelen wat zij als huismoeder te beduiden heeft of zal hebben.

'Zij werkt in *al vône* (la veine): dat is, zij torscht, sleurt, rolt en trekt de koolbrokken voort, welke de mijnwerker, die de ader in hare kronkelende bochten volgt, liggende en kruipende loshakt. Zij ook werkt kruipend in dien eeuwigen nacht, flauw door den doodschen schijn der lamp verlicht; of wel zij wordt naast den ruwen mijnwerker in een gareel gespannen en op handen en voeten kruipend, sleurt zij den wagen voort, welke, aan den ijzeren haak op haren rug geplaatst, is vastgemaakt - en als dat wezen weêr, afzichtelijk zwart en afgesloofd, en ook soms in hare eer bezoedeld, boven de oppervlakte des gronds verschijnt, heeft het 1 fr. 20 of ten hoogste 2 fr. verdiend.'

'Een uur daarna gereinigd en opgeschikt, en nu in haar eigen gewaad, vergeet die vrouw dikwijls, in dolle vreugde, hare armoede en oneer, en gaat op de groote feestdagen, met hare zusters de *botteressen,* te Luik, op de openbare plaatsen, haar eigenaardig *cramignon* zingen en dansen, slingeren, zwaaien en zwieren - en de grooten der aarde, die dit zien van de hoogte der balkons, houden niet op van te zeggen - misschien met overtuiging; - 'gelukkig volk!'

Uit grootvaders tijd.
(Vervolg.)

Laat ons in de herberg treden en er wachten tot de regen ophoudt - die plaats, welke in België later, in de zoo verlichte XIXe eeuw, eene zoo gewichtige rol als staatkundige club spelen zal.

Hier heerscht geene pracht; de gelagkamer is een groot vertrek, dat met - 't is bijna eene uitzondering - twijfelachtig geworden goudleder behangen en met smokende vetkaarsen verlicht is. De tafels zijn van eikenhout en zwaar van vorm; de stoelen zijn van hetzelfde kaliber; maar het keurige gerstenat bruist uitlokkend in kan en pint, terwijl de buikalmachtige baas, met zijne blauwwollen slaapmuts op, zijn tierentijnen wambuis en witten voorschoot aan, bij ieder geklep van het deksel, naar den kelder waggelt en het kralende bier - dien wijn van het Noorden - koel en frisch van de ton tapt.

De *companie,* zooals men zegt, bestaat uit tien of vijftien personen van gezetten ouderdom. Gij ziet rond, om er een twintigjarige te vinden? Vergeefsche moeite: de twintigjarige zou hier nog niet toegelaten worden, evenmin als men hem het rooken toelaat.... Op dien ouderdom wordt men beschouwd, als nog niet ten eenemale vrij van den leiband, en wees niet verwonderd, als gij, in dezen of genen kring, den strengen vader tot den reusachtigen, doch nog baardeloozen zoon hoort zeggen: ‘Zwijg jongen, als er groote menschen zijn.’

Och, de kinderen der XIXe eeuw zullen in een gansch tegenovergesteld uiterste vervallen. Op hun twintigste jaar zullen zij zich *des hommes blasés* noemen en de wijsheid in pacht hebben, terwijl de knapen van vijftien jaren zich trotsch beroemen *la milice de l'avenir* te zijn. Maar ook zijn het kinderen uit de broeikas!

Men hoort in de herberg niet over de hooge staatkunde spreken; doch men durft wel een enkel hekelwoord laten hooren over ambtman en schout - want stekelig is hij immer, die Antwerpenaar! Vooral hekelt men de belastingen, den 20^{n} penning, want juist heeft de trompet van den stadsroeper geklonken, om dien penning in te vorderen, en men mort over de verpletterende lasten, dewijl een burger uit de middenklas wel *tien* gulden Brabantsch moest betalen; men klaagt ook over den geneesheer, die wel zeven stuivers per visite rekenen durft.

Och, hadden onze grootvaders *onzen* fiscus gehad, zij zouden zich den laatsten zilveren knoop van het ondervest hebben zien snijden, en zij zagen dat bijna geen enkele Boerhaave meer te voet gaat; maar ook wat stroomt het snel de handen in en uit - dat lieve geld, sedert het neveltje van James Watt!

De deur gaat open.

Een jonge man, met rosse haren en loenschen blik, treedt schuchter binnen en wendt het gelaat af, als vreesde hij door iemand der aanwezigen herkend te worden. Doch de deftige burgers hebben hem herkend; zij fronsen de wenkbrauwen; zij mompelen onverstaanbare woorden en werpen elkander beteekenisvolle blikken toe. De *baas* der taverne onthutst, ziet beurtelings naar de gasten, dan naar den rossen indringer, die, lakonisch, een glas sterken drank vraagt.

Weigeren, men ziet het, durft de herbergier niet; hij grijpt met eene trillende hand, en een vurigen blik op den jongen man werpende, een glas, slaat er koortsachtig den voet af, giet het daarna vol en reikt het den indringer toe, die het met een duivelschen

glimlach op de lippen aangrijpt en in één teug ledigt - als wist hij, dat het hem verboden is te rusten, gelijk het hem verboden is zijn glas in een deftig gezelschap neêr te zetten.

't Is de beul - die paria, welke, tot in onze dagen met een brandmerk des vooroordeels op het voorhoofd, in *ons* midden optreedt, hoewel hij echter niets anders is dan de uitvoerder eener bestaande wetgeving....

Dat binnentreden heeft de *kruis-* en *smousjassers* daar, de damspelers ginder, dat heeft, kortom, allen onthutst. De beul is als een onheilspellende klaveren-aas in het midden dier vreedzame en soms zeer bijgeloovige burgerij gevallen.

De afschrik voor den beul heeft, bij deze laatsten, echter eene gegronde reden: men denkt nog altijd aan het ijselijke *Spelleken,* aan den bloedigen uitvoerder van ducq d'Alv's bevelen, en wiens naam, bij overlevering, door den vloek des volks beladen is.

Men huivert des te meer, want binnen een paar dagen moet de beul, *ten exemplare van een jegelyck* eenen dief aan de *micke* hangen: een dief, die - 't was misschien wel een brooddief! - den avond vóór zijn verscheiden een feestelijk maal kan doen gereed maken, zoo gala als hij dit verlangt. De man heeft misschien in zijn leven zóólang honger geleden - waarom zou men hem voor 't laatst niet eens volop laten teeren. Ons dunkt, dat de duivel in persoon die spotternij in de stadswetten geschreven heeft.

Doch wij verlaten de tapperij; wij willen geene *pene* van vijf gulden aan den schepene, aan dien strengen uitvoerder der stadsplakkaarten, betalen, indien hij ons, na het luiden van het klokske van half elf, nog in den *Vrolicken Bierbuyk* mocht vinden.

Laat ons, gelijk in een diorama, den zomer, allengs versmeltend, in den winter zien verloren gaan. De straten, de daken, de vooruitstekende richels aan de geveltjes, de naakte takken van den wijngaard zijn met donzigen sneeuw bedekt, en dit geeft aan de huizen een nieuw nogmaals schilderachtig aanzien.

Wij bevinden ons niet verre van het *Tappissierswand,* welk gebouw tot het geven van fransche tooneelvoorstellingen, is ingericht; want, goede vrienden! dat arme neêrduitsch is zóó verdrongen, onder de regeering van die goede Maria-Theresia, dat het maar zelden teeken van leven geeft....

Wat ziet de schouwburgzaal er armzalig uit! Het klatergoud, de kleurige ornementatie, het sierlijke beeldwerk, het oogverblindend licht is hier vreemd. De zaal is schemerig verlicht door vet- of waskaarsen.

Beneden in de parterre *staat* de burger, want het *zitten* is hem niet gegund. Op den eersten rang neemt de adel plaats, op den tweeden de koopman, op den derden zit dezelfde klasse van menschen als die, welke beneden staan, en die opwaarts gapen naar de lieve, rijke vrouwen, welke op den eersten rang gezeten zijn: de blond- of zwartgelokte aristocratische, welker natuurschoonheid nog verhoogd wordt door de pracht van kostbare stoffen en juweelen.

't Is ook nog niet lang geleden, dat de edele kunst des tooneels enkel als eene aristocratische uitspanning aangezien werd; maar zij die twee schellingen te veel hebben, komen nu ook den reizenden tooneeltroep - arme fransche kluchtspelers! - bewonderen, die, geloof het mij, destijds nog geene jaarwedden hadden, om ministers afgunstig te maken....

Men speelt een tooneelstuk van Destouche, Racine, Molière en Regnard, die later door ons, kindskinderen, als vervelend broddelwerk zullen aangezien en vervangen

worden door walgelijke tooverstukken, onmogelijke moorddramas en dubbelzinnige kluchten, waarin dagelijks wat meer naaktheid wordt tentoongesteld, om het *de fort* en *plus fort* van den goochelaar te verwezenlijken, en voor de verlepte zenuwen nieuwe aanprikkeling te zoeken.

Het tooneel is afgeloopen.

Hier en daar wacht een enkel zwaar en plomp rijtuig den adellijken bezoeker. De meeste personen gaan echter te voet - de minderen voorzien van een kleine lantaarn, want 't is donker geworden; de grooteren met een paar fakkeldragers voor zich, om den weg der, in haar bont gewikkelde, vrouw te verlichten.

't Is eene kleine, doch recht pittoreske schaar - die groep theaterbezoekers der XVIII eeuw!

In weinige oogenblikken zijn ze in de tooverachtige sneeuwstad verdwenen; de rust - de doodsche rust heerscht alom, en de stad schijnt in haar winterkleed, een kerkhof met wit marmeren graven te zijn.

Alleen als het uur in den hoogen O.L.V. toren slaat, blaast de wachter een akeligen, klagenden toon uit zijnen horen en de nachtwacht, *Hannekenuil,* met lantaarn en piek voorzien en van eenen rondsnuffelenden hond verzeld, zingt soms zijn slepend en eentonig lied, dat volkomen met die dooden-wereld overeenkomt. Hij zingt zijn lied als om de dieven te verwittigen dat hij nadert; hij maakt de slapers wakker om hun te zeggen; ‘slaapt wel.’

Het huis met den houten gevel, welke van den spaanschen tijd dagteekent - een bewijs, dat men toen geene kaartenhuizen bouwde, zoo als de kindskinderen zouden doen - het huis met den houten gevel en den lommerrijken wijngaard in den zomer, is binnen met niet veel *comfort* ingericht.

De kamers zijn hoog van zoldering, groot, vierkant, en, ten gevolge der kleine vensters, niet helder verlicht, tenzij die welke ten eenemaal in gebakken steen en in den stijl *rocailleux* gebouwd zijn; doch deze zijn bijna enkel de eigendom der hooge klasse, welke zich nog baadt in den glans der opgaande zon.

Het huis, waar wij ons nu bevinden, is dat van den hoogst deftigen burgerstand.

De kamers zijn met het, in den glans van het haardvuur glinsterend goudleder, of wel met slecht geschilderde herderstafereelen, bedekt; de gedraaide stoelen zijn met biezen zittingen, of ook wel met kussens; hier en daar bemerkt gij nog den sierlijken zetel, met lederen leuning; de tafel is vierkant. Gij staart geruimen tijd op die sierlijke met saterskoppen en bloemen besnedene eikenhouten kas en op het clavecimbel, den voorlooper der piano.

Bij dag is het somber in de kamer, welke wij nu intreden; doch nu spreidt het houtvuurtje, ook wel de kachel, en het kaarslicht een’ aangenamen zonneglans door het vertrek, waarin de familie vereenigd is en waar zich daarenboven drie of vier andere personen bevinden, die ter *visite* komen. Men drinkt thee uit Saksisch porceleinen tasjes, en het is den heeren nog geoorloofd den geurigen tabak in zilverige wolken te doen opstijgen - een voorrecht, dat wij ons later gaarne, uit eerbied voor het schoone geslacht, ontzeggen.

Het kaartspel zal wellicht eenige oogenblikken het ongedwongen gesprek afwisselen - neen! eene twintigjarige schoone, die nog de type van Spaansche verwantschap draagt, treedt het speeltuig nader, en terwijl een vijf-en-twintigjarig jongeling naast haar staat, om het muziekblad om te keeren, zingt zij een oud vlaamsch lied - heilig overschot uit de dagen, toen de letterkunde nog niet beneden alle peil

gezonken was, hoewel het zoutelooze fransche lied reeds in de hooge klasse doordringt, en het recept om het saam te lijmen reeds bestaat uit de woorden: *coeur, bonheur; amour, toujours; Cythère, bergère.*

(Slot volgt.)

Allerlei.

Gasbereider van Dunderdale.

Verschillende soorten van ongezuiverde bronolie, voornamelijk de pensylvanische, bevatten eene koolwaterstof in vloeibaren staat, die zich daardoor onderscheidt dat zij bij iedere aanraking met de lucht lichtelijk in damp overgaat, die gemakkelijk ontvlamt en als eene heldere gas-vlam brandt. Deze vluchtige bestanddeelen laten zich gemakkelijk van de ongezuiverde olie afscheiden en reinigen. In goeden, zuiveren staat komen zij voor als eene kleurlooze, niet onaangenaam riekende, licht ontbrandbare en daardoor gevaarlijke vloeistof, die men onder verschillende benamingen, vooral onder die van petroleum-ether of gasoline, in den handel heeft gebracht. Deze zelfstandigheid schijnt vooral geschikt te zijn tot het vervaardigen van gaz, want voert men er eenen luchtstroom door dan ontwikkelt zich zonder eenige verwarming eene soort van gas, dat met eene heldere witte vlam brandt, zooals het beste gazlicht. Sedert jaren heeft men er zich reeds op toegelegd om eenvoudige toestellen te vervaardigen, waarmede men een luchtstroom door dezen petroleum-ether kan voeren die eene juist genoegzame mengeling van lucht en gasoline-damp geeft als noodig is om de branders een helder licht te doen geven. Vele toestellen werden uitgedacht, allen even vernuftig en eenvoudig, maar ook allen met eenige gebreken, welke het bijna onmogelijk maakten zich op den duur er van te bedienen; de meesten hadden dit gebrek, dat in den winter, wanneer het verkregen gas door de koude pijpen heen naar de branders stroomde en ten gevolge der koude het gasoline gedeeltelijk weder tot zijn vorigen staat van vloeistof terugkeerde, de toevoer te gering werd en alzoo de branders een slecht licht gaven. In den laatsten tijd mocht het evenwel den Amerikaan Dunderdale, van New-York, gelukken een toestel te vervaardigen waardoor men het gemelde bezwaar ontwijken en dus die nieuwe soort van gas met vrucht, hoewel altijd nog met eenig gevaar, tot verlichting gebruiken kan.

De toestel bestaat, zooals uit onze afbeelding te zien is, uit eenen met lood bekleeden houder A A die met verdund zwavelzuur gevuld is. Boven dezen houder bevindt zich een gasketel B B die in water neêrhangt en daardoor de buitenlucht afsluit. Van het bovengedeelte van dezen ketel hangen een korf D neêr en een tweede houder C C, waarvan de eerste met reepjes bladijzer en de tweede met petroleumether of gasoline gevuld is. Bevindt zich nu de korf D in het verdunde zwavelzuur dan ontwikkelt zich waterstofgas, dat naar boven dringt, slechts door de buizen L L in kan ontsnappen en dus door den petroleumaether heenvloeit die in C C vervat is, in de richting welke door de pijltjes wordt aangegeven. Uit de houders CC dringt het met petroleum-etherdamp verzadigde waterstofgas door de kleppen K K in de buitenste ruimte van den gasketel van waar uit het naar de branders gevoerd wordt.

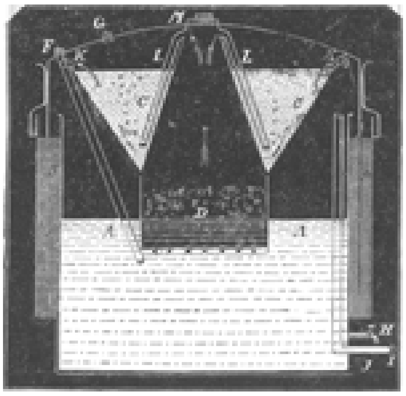

Wordt er geen gas verbruikt dan wordt de ketel, ten gevolge van de opeenhooping daarvan, omhoog gestooten en daardoor tevens ook de korf D uit het zwavelzuur getrokken zoodat het waterstofgas ophoudt zich te ontwikkelen, om weder te voorschijn te treden, zoodra er genoeg gaz verbruikt is om den korf weder in het zwavelzuur te laten zakken. zooals te begrijpen is moeten van tijd tot tijd de grondstoffen vernieuwd worden, waartoe de kranen en openingen F.G.H.I.J. en M. dienen.

Bewijzen van duurte.

Eene dame kwam voor eenigen tijd in eenen manufactuurwinkel, vroeg om zijde te zien en tevens den prijs er van te mogen weten. Zij vond ze echter te duur en maakte de aanmerking dat zij dezelfde zijde vroeger goedkooper gekocht had. De winkeljufvrouw antwoordde daarop: ‘Mevrouw, eene onder de zijwormen heerschende ziekte is hiervan de oorzaak.’

Eene der andere jufvrouwen, het bovenstaande hoorende was juist bezig een boerin lint te verkoopen, welke eveneens de prijs te hoog vindende haar vroeg hoe het toch kwam dat het lint zoo duur was: ‘O! jufvrouw’ was het antwoord ‘dat komt wegens eene ziekte onder de *lintwormen.’*

Een zeker heer

van hooge jaren, door de natuur met buitengewoon groote ooren bedeeld, had zijn neefje op zijnen schoot en terwijl hij den knaap op zijne knieën liet rijden, zegde hij: ‘jongen ik zal u eens een raadsel opgeven: het is grijs, heeft lange ooren en men rijdt er op. Raad nu eens, wat is dat?’ - ‘Wel, oom, dat zijt gij,’ antwoordde de kleine neef.

Volkenkunde.

- Een boer uit een eenzaam dal in Tyrol komt voor den eersten keer in eene hem geheel vreemde landstreek, waar hij eene gemetselde varkenskooi bemerkt, die hij voor eene woning aanziet. Een varken steekt juist den kop door de opening en knort. Vol verwondering blijft de boer staan en zegt tot zijnen zoon: ‘zie eens, jongen, hadt ge wel gedacht, dat er in de vreemde landen zoo'n vreemde kerels woonden?’

Aardbevingen.

Een engelsch geleerde: dr. Winslow heeft uitgerekend, dat van de 621 aardbevingen, die in deze eeuw waargenomen zijn, 177 in den winter, 164 in den herfst, 151 in de lente en slechts 129 gedurende den zomer plaats hadden en dr. Winslow brengt deze eigenaardige verhouding in verband met den stand der aarde in betrekking tot de zon.

In Amerika

zijn reeds meer dan honderd patenten voor uitvindingen en verbeteringen van vélocipèdes gegeven. Ook het woord *vélocipèdagoog* is als de benaming in zwang voor iemand, die onderwijs geeft in het rijden met een vélocipède.

Het rooken van tabak

stamt af van de wilden van Amerika en was in Europa vóór de ontdekking van het nieuwe werelddeel in het jaar 1492 geheel onbekend. De spaansche monnik Peter Roman Panc, een reisgezel van den beroemden Columbus, verhaalde voor het eerst bij zijnen terugkeer in Europa in 1496, dat de wilden op het eiland Domingo in de provincie Tabaca opgerolde bladeren van de tabaksplant in den mond namen, aanstaken en zoo, om hun gelaat te beveiligen tegen de pijnlijke steken der lastige muskieten, *tobacco,* dat wil zeggen rook, maakten. Van hetgeen nu de Spanjaarden bij de amerikaansche wilden hadden gezien, maakten zij in 't eerst slechts gebruik om zich eveneens tegen die kleine diertjes te beveiligen, maar weldra begonnen zij ook op wandelingen en reizen voor tijdverdrijf te rooken. Door het leger van Karel V, dat in Frankrijk, Italië, de Nederlanden en in Duitschland kampeerde, werd langzamerhand het rooken overal bekend; maar inzonderheid in ons land met voorliefde in praktijk gebracht; maar toen in het jaar 1560 Jean Nicot als fransch gezant zich aan het hof van Spanje bevond, verschafte deze zich, in de plaats van de tot dusver in Europa ingevoerde amerikaansche tabaksbladeren, zaden, die hij in Spanje, Portugal en Frankrijk plantte, en welke hem een voordeelig produkt opleverden. Ter eere zijner ieverige bemoeiing, om den tabak in Europa over te planten, kreeg de alhier uit amerikaansche zaden gekweekte plant in de botanie den naam van Nicotiaan; deze kwam nu in Spanje in gebruik; eerst rookte men hem, later gebruikte men hem om te snuiven en om te pruimen.

In een fransch blad

stond voor eenigen tijd deze zonderlinge advertentie: ‘Een geheel wanhopig mensch, die het besluit heeft genomen, om aan zijn leven zoo spoedig mogelijk een einde te maken, biedt zich te koop aan eenen engelschen of anderen gentleman. Tegen eene

levenslange rente van 10,000 francs per jaar voor zijne kinderen, belooft hij zich ter beschikking te stellen van zijnen kooper. Hij neemt aan om, als zijn meester het goedvindt, met iedereen, wie het dan ook zijn moge, een duël aan te gaan; hij zal den top van een ijsberg beklimmen, zich in de diepte van den Vesuvius werpen of des verkiezende uit eene luchtballon springen. Zich te adresseeren met gefrankeerde brieven, aan: 'Jean de Buvé, te Parijs.' In zoo verre thans bekend is, zijn er nog geen liefhebbers voor het dolzinnig aanbod gevonden.

In de stad New-York

zijn niet minder dan 600 pruikenmakers, die zich meestal met het vervaardigen van chignons bezighouden. Het jaarlijksch verbruik van Valsch haar dat tegen hooge prijzen van arme meisjes en zelfs bij de vrouwen der wilden wordt opgekocht, moet men in deze plaats alleen op twee millioen dollars schatten.

[Nummer 16]

DE VALSCHE SPELERS, NAAR EENE SCHILDERIJ VAN KNAUS.

De valsche Spelers.

De voorgaande gravure 'de valsche spelers' is gevolgd naar de meesterlijke schilderij van dien naam en het werk van den beroemdeu duitschen kunstenaar, Knaus, dien wij hier in Antwerpen het eerst leerden kennen, door zijne 'Jaarmarkt.'

Het drietal valsche spelers heeft het somber vertrek eener herberg uitgekozen, om een eerlijken landman eens duchtig af te zetten. De doortrapte schelm rechts is wel het meesterlijk en naar het leven geteekend afbeeldsel van den volleerden schurk. Zijn opgeblazen gezicht, zijn doffe ontwijkende oogslag, doen wel den totaal bedorven kerel kennen; terwijl de afgedragen en verwaarloosde kleêren, de gansche geschiedenis van den ellendigen speler voor den geest brengen.

Zijn kameraad, die hem heimelijk onder de tafel eene kaart toesteekt, schijnt met een helsch pleizier, het welgelukken zijner deugnietenstreek te gemoet te zien; met zijn kort geknipt haar, schijnt hij wel een pas uit het Rasphuis ontslagen boef te zijn. Achter den rug van den bedrogene, verraadt de derde schurk, door een teeken met de hand dezes kaarten, en men zal met ons bekennen dat hij wel de type van den Spion is.

Niet minder belangwekkend is de teekening van het tegenovergesteld karakter des landmans. De fijne en edele trekken van zijn gelaat, doen in zijn hart plannen en ontwerpen vermoeden, waardoor hij zich gaarne boven het gewone leven zou willen verheffen. De uitdrukking eener door en door eerlijke ziel spreekt uit de ernstigheid, waarmeê hij zijne kaarten berekent, zonder te vermoeden dat hij met geene zoo ongelijke wapens strijden kan.

De indruk van dit tafereel zou ons niet voldoen, verscheen er dat kind niet, hetwelk den vader aanstoot en hem smeekt om naar huis te komen, waar moeder hem met kloppend hart zit te wachten. Ja, als men het eerlijk gezicht van den vader ziet, mag men vertrouwen dat hij aan die stem gehoor zal geven.

Knaus schilderde dit stuk in 1851, en het werd in 't museum der stad Leipzig gesteld, waar het thans nog naast andere kunststukken prijkt. De schilder heeft hetzelfde onderwerp nog eens behandeld in een schilderij, die thans de galerij te Dusseldorf bezit; in deze is echter de gelagkamer grooter en nog een tweede tafel met spelers op den achtergrond zichtbaar.

De reeds in jeugdigen leeftijd beroemd geworden meester Ludwig Knaus is in 1829 te Wiesbaden geboren; hij behoorde tot de dusseldorfsche school en wekte aldaar in 1850 door zijn 'boerendans onder de linden' groote verwachtingen, die hij in de volgende jaren niet heeft te leurgesteld. In de laatste jaren leefde hij te Parijs en men vreesde, dat zijn kunstsmaak zou lijden door den franschen invloed, dien men in zijn schilderstuk 'eene grisette met hare kat' meende te bespeuren, doch zijne schilderij 'de gouden bruiloft' heeft deze vrees doen verdwijnen en getuigt van onvervalschten kunstzin.

Het beleg van Naarden.
(Slot.)

Lang en moeilijk was de overtocht, maar eene weldoende hoop dat hij in dat verre land voor een gedeelte het verloren geluk van vroegere dagen zou weêrvinden, deed den ridder alles doorstaan, alles met liefde verdragen, wat hem op zijne reis smartelijk treffen en hem bittere dagen moest bezorgen. Maar al dat lijden was nog niets bij al den angst, bij al de wanhoop die hem aan land wachtten; maanden lang doorkruiste hij in volslagen armoede het gewest, op elke plantage, op ieder standpunt waar een blanke bevolking woonde, naar zijn geliefde betrekkingen zoekende. Maar alles was te vergeefs, nergens had men van hen gehoord, niemand kon eenige inlichtingen geven. Jaren nog dwaalde hij rond in de omringende koloniën en op de eilanden, immer in strijd met zijn hart dat hem drong te zoeken, terwijl zijn verstand hem reeds lang al het vergeefsche daarvan voorspiegelde.

VI.
De gasthuisnon.

De brik *l'Espérance,* door een sterken wind begunstigd, doorkliefde de wateren der Schelde en weldra zou men de gewenschte haven, Antwerpen, bereiken. In de schoonste hut van het schip waren twee mannen gezeten bij een hangmat, waarin een derde lag, die aan eene ernstige ziekte ten prooi was. Zijne witte haren, naar achteren geworpen, lieten een gelaat onderscheiden, dat door gloeiende zonnestralen verbrand en door de smarten ontdaan was. Zijne oogen waren gesloten, zijne lippen stamelden afgebroken woorden en dikwijls bewoog hij zich in zijn bed, als wilde hij het verlaten. Dan greep een der mannen hem bij den arm en zegde: ‘blijf bedaard, mijn vriend; wij zijn te Antwerpen, gij zult goed verzorgd worden en genezen, al moest ik er al de dukaten uit mijn gordel aan wagen!’

‘En wat zult gij met uwen zieke doen?’ vroeg hem de andere man, de kapitein van het schip.

‘Ik zal hem in de voornaamste herberg der stad doen brengen; ik zal al de geneesheeren, de meesters, de apothekers ontbieden, en wij zullen hem genezen.’

‘Een goed middel om hem spoedig onder de aarde te krijgen! Wilt gij een goeden raad aannemen, Antonio?

‘Gaarne,’ antwoordde Antonio, terwijl hij op zijn ondervrager vorschende blikken wierp; ‘spreek kapitein!’

‘Welnu, laat uw zieke naar het hospitaal voeren; daar gij dukaten genoeg bezit, kunt gij voor hem eene afzonderlijke kamer vragen; hij zal daar met alle liefde en zorg verpleegd worden en ongetwijfeld genezen, als er eenige levenskracht in hem is.’

‘Hij zal genezen?’ riep Antonio verheugd, ‘ja, ik zal uwen raad volgen, wijl hij dan genezen zal.’

‘Stelt gij dan zooveel belang in dien man?’

‘Belang? Ha! Voorzeker, hij heeft mij het leven gered! Eens dat ik op jacht was geraakte ik door een gewonden buffel in dreigend levensgevaar; maar daarop verscheen deze man, die in de bosschen dwaalde, en aan zijne kracht en de behendigheid waarmede hij mij bijsprong, heb ik mijn leven te danken. Ik wilde hem beloonen, maar hij wilde van geene belooning weten. Nogtans mocht ik hem bij mij behouden. Door het dreigend gevaar waarin ik had verkeerd en waarin ik ongetwijfeld den dood zou hebben gevonden zonder de hulp van dezen man, had ik een afschrik van mijn beroep van buffeljager verkregen; ik oordeelde tevens geld genoeg gewonnen te hebben, om voortaan in stille rust te kunnen leven en stelde nu mijn redder voor,

met mij naar mijn vaderland weêr te keeren. Hij deed dit gaarne en zoo scheepten wij ons in op uw schip. Het overige is u bekend!'

'En hoe heet hij?'

'Dat weet ik niet; zijn naam heeft hij mij altijd verzwegen onder voorwendsel dat er niets aan gelegen was dien te kennen. Ik moest zijn geheim eerbiedigen.'

Twee uren later lag ridder de Tricastel in eene zindelijke en frissche kamer van het hospitaal te Antwerpen. Eene gasthuisnon waakte aan zijne sponde en Antonio sliep in eene naastgelegen kamer om steeds nabij zijn vriend te zijn. De zieke was zeer onrustig, meermalen sprong hij op en wierp dan zonderlinge blikken om zich heen; soms bracht hij de hand aan de borst en scheen iets te zoeken dat hij niet kon vinden, maar de koorts, hem onmiddellijk weder aangrijpende, onderbrak zijne gedachten en woorden, waarvan de non te vergeefs de beteekenis poogde te raden.

Gedurende verscheiden dagen was hij in levensgevaar; maar zijne leven, zoo langen tijd aan het toeval blootgesteld, wilde een lichaam niet verlaten, welks kracht eindelijk over de ziekte zegevierde. Hij was gered, doch bleef nog lang zoo zwak als een kind en kon zich geen rekenschap geven van hetgeen om hem plaats greep. Toen hij het bed mocht verlaten, plaatste men hem in een gemakkelijken armstoel nabij het venster, waardoor hij het gezicht had op den hof des hospitaals; hier kweekten men behalve geneeskundige kruiden, allerlei schoone en geurige bloemen. Langen tijd beschouwde de zieke de bloemen met zichtbaar welgevallen, tot hij eindelijk tot Antonio zegde: 'Dat zijn bloemen uit Europa; zij zijn schooner dan de cactussen van Guiana: ginds staan witte rozen, zooals er te Naarden bloeiden.... Zij plukte ze, zij speelde er mede, het lieve kind, dat zoo bevallig en schoon was als de bloemen zelven.'

Antonio begreep er niets van; de zuster scheen verwonderd, zij verwijderde zich en kwam na eenige oogenblikken terug met een tak van den rozenboom; de rozen hadden op hare bladeren hier en daar een regendroppel, die als een diamant glinsterde. 'Ziedaar mijnheer,' zegde zij, 'eenige rozen, die u zoozeer schijnen te behagen.'

Hij nam ze aan en beschouwde de non aandachtig in het gelaat; 'het is zonderling,' mompelde hij, 'ik ontmoet haar overal.'

Toen hij den volgenden dag weêr bij het venster zat, zegde hij tot de non; 'zoudt gij mij het medaillon niet willen weêrgeven, dat ik om den hals had, toen ik in dit huis werd gebracht?'

'Ik dacht dat het eene relikwie was en heb het daarom in de kapel bewaard. Ik ga het halen.

Weldra kwam zij terug met het gouden medaillon, in een doosje besloten, in de hand. Hij nam het en beproefde, maar te vergeefs, de veer te laten springen. 'Ik kan niet, ik ben te zwak,' zuchtte hij, 'zuster, gelief mij te helpen....'

Zij nam nu het medaillon, opende het en had nauwelijks een blik geworpen op het portret of zij riep uit: 'In 's hemels naam, mijnheer, van waar hebt gij dit portret?'

‘Het is het beeld mijner vrouw? Maar gij, van waar kent gij het?’

‘Het is het beeld mijner moeder! Ik bezit er ook een. Ik heet Claudia de Tricastel.’

‘Mijn kind, mijn kind!’ riep de ridder en drukte zijne dochter met diepe ontroering aan het hart. ‘Ik ben uw vader, ik ben Charles de Tricastel. Hoe, gij leeft, die ik zoo lang gezocht heb! en uwe moeder?’

‘Ach vader,’ antwoordde zij, ‘zij ziet uit den Hemel op ons neêr.’

Langen tijd spraken beide geen woord, en toen de Tricastel eindelijk de kracht terug bekomen had om aan zijne aandoeningen van vreugde en smart lucht te geven, kwam de overste des hospitaals binnen, waarop Claudia tot haar snelde om haar alles te verhalen. De overste luisterde met belangstelling naar hare woorden en zegde, toen zij uitgesproken had, ‘ga, mijn kind, naar de kapel en dank den Heer!’

Zij gehoorzaamde en verwijderde zich, na nogmaals de hand haars vaders gekust te hebben.

De overste zette zich daarop naast den ridder neêr, die zijne kalmte zooveel mogelijk poogde te herkrijgen; uit zijne brieventasch bracht hij eenige papieren te voorschijn, die zijne identiteit volkomen bewezen; daarop verhaalde de overste hem het volgende:

‘Indien mijn verhaal u niet vermoeit, zal ik u in het kort mededeelen, welke de oorzaak is dat gij uwe dochter in dit gasthuis hebt weêrgevonden. Ik ben in Holland geboren, mijnheer; mijne familie was door geloof en vriendschap nauw verbonden aan de Geldofs; na de overgaaf van Naarden (vergeef het mij dat ik eene smartelijke herinnering bij u opwek) overreedde Jacoba haren broeder en haar nicht om met haar eene schuilplaats te Antwerpen te zoeken. Zij volgden haren raad en ik had het geluk hen in dit huis te ontvangen, dat ik toen reeds bestuurde. Ik gaf ze een verblijf in een paviljoen, dat tot dit godshuis behoort. Uwe jonge vrouw was zeer ziek; ik kende haar en hechtte mij aan haar als aan eene welbeminde zuster - helaas, zij stierf in mijne armen, eenige maanden na de geboorte haars kinds. Haar grootvader overleefde haar niet; hij bezweek van ouderdom en droefheid. Jacoba droeg geduldig haar kruis, zij verzamelde hare laatste krachten om de arme wees te verzorgen, maar de last der jaren, de strengheden van haar kloosterleven, het verdriet dat zij in stilte leed, verteerden haar; hare sterke ziel keerde eindelijk tot God terug, en de kleine Claudia kende geen andere familie dan de geestelijke, die haar had opgenomen. Wij allen hebben haar teeder bemind, mijnheer, zij heeft ons nooit verlaten, zij was de vreugde van ons huis, de bloem van onzen tuin en een engel van troost en vrede voor onze arme zieken. Reeds vroegtijdig deden aanzienlijke dames voor hare zonen aanzoek naar hare hand, doch zij weigerde volstandig en wilde zich alleen wijden aan den dienst der zieken en ongelukkigen. Reeds sedert zes jaren draagt zij het kleed der gasthuisnonnen en geeft zij ons een stichtend voorbeeld.

Ik kan u haar niet teruggeven, mijnheer, maar wel verzekeren dat zij altoos gelukkig geweest, altijd bemind is, en dat zij steeds voor u, dood of levend, gebeden heeft.’

Tricastel bleef eenigen tijd in nadenken verzonken; daarop zegde hij: ‘kunt gij mij het paviljoen, waarin mijne Claudia gestorven is, verhuren of verkoopen?’

‘Het is ter uwer beschikking, mijnheer,’ antwoordde de overste verwonderd.

‘Welnu, daar wil ik leven en sterven.... Daar zal ik dikwijls mijn kind zien,’ vervolgde hij, tot zich zelven sprekende.

Toen hij alleen was, gaf hij zich geheel aan zijne aandoeningen over. Hij weende langen tijd; zijne ongelukken en zijne misslagen kwamen hem op nieuw voor den

geest; hij betreurde het dat bij God miskend, en vergeten had, die hem uit zooveel gevaren had gered en aan het einde zijns levens den engel der barmhartigheid zond in de gedaante van zijn kind.

De tranen van een oprecht berouw zijn vruchtbaar in edelmoedige daden. De ridder schonk de schatten, die hij door het terugvinden van zijn eenig kind had verkregen, aan het hospitaal, en behield voor zich slechts zooveel als hij tot zijn onderhoud behoefde. Zijn eenige troost, zijn laatste vreugde was te leven bij zijn kind, hare stem onder de zangen der nonnen te onderscheiden en haar gelaat te beschouwen, waarop reeds een glans der eeuwige heerlijkheid straalde. Kalm en tevreden stierf hij in hare armen.

Antonius du Morne wilde Antwerpen niet verlaten; hij bezat er datgene waarnaar hij langen tijd had verlangd, een lief huisje en een tuin, waarin schoone tulpen bloeiden; maar nimmer kon hij zich troosten over het verlies van zijn vriend.

Lyon.

Deze stad, de tweede in grootte van het fransche keizerrijk, was een der oudsten van Gallië. Op het grondgebied der Segusianen gelegen, was zij de hoofdstad van een romeinsch wingewest dat aan haar zijn naam van Provincia Lugdunensis ontleende. Het was in het jaar 43 vóór Christus, dus slechts korten tijd na de veroveringstochten van Julius Cesar, dat Munatius Plancus eene romeinsche kolonie aan de oevers van de Rhône stichtte, op de plaats waar deze rivier en de Saône zich vereenigen; onder het bestuur van een romeinschen pretor, die daar zijn zetel vestigde, had zij weldra een groot aanzien bekomen, zoodat zij de eerste marktplaats werd van Gallië, waar Augustus vele jaren lang zijn verblijf hield en meerdere romeinsche keizers en Cesars geboren werden. Onder de regeering van Nero trof Lyon het lot van Rome, want een brand verwoestte de stad geheel en al; maar ook zooals Rome verrees het veel schooner uit zijne asch, zoodat het van toen af de schoonste stad van geheel Gallië werd. Men vindt er nog eenige ruïnen uit den romeinschen tijd, die ook thans nog van zijnen vroegeren bloei en pracht getuigen, zooals drie waterleidingen, eene naumachie[(1)], twee schouwburgen enz. Maar behalve dezen luister kan Lyon er zich nog op beroemen dat binnen zijne muren de eerste Christengemeente van het oude Gallië gesticht werd, die door een ontelbare schare van bloedgetuigen werd verheerlijkt.

In de groote volksverhuizingen werd de stad door vele en zware rampen getroffen; eindelijk kwam zij in de macht der Bourgondiërs, die haar tot een der vier hoofdsteden van hun rijk verhieven. In het vervolg der tijden stond zij met het omliggende gewest onder een eigen graaf, was later eenigen tijd onderworpen aan hare aartsbisschoppen, die eindelijk in 1363 hun rechtsgebied aan de fransche kroon afstonden, na welken tijd de stad immer in het lot van Frankrijk gedeeld heeft. In de jaren 1245 en 1274 werd hier eene algemeene Kerkvergadering gehouden, waarop gewichtige besluiten werden genomen. Meer dan eenige andere stad van Frankrijk had Lyon te lijden bij de eerste fransche omwenteling.

Ofschoon het volk in 1789 zich reeds bij de revolutie had aangesloten, wilde het zich van het juk van het revolutionair bewind bevrijden en verdreef het op den 29

(1) *Naumachie* is eigenlijk een scheepsgevecht of zeestrijd, maar in navolging daarvan werd het woord overgebracht 1°. op een schouwspel waarbij aan het volk eene voorstelling van zoodanigen strijd werd gegeven, en 2°. op schouwplaatsen, welke voor die voorstellingen werden ingericht. In deze laatste beteekenis moet het woord hier verstaan worden.

Mei 1793 de jacobijnsche stadsregeering. Doch reeds den 10 October van hetzelfde jaar moest de stad zich op genade overgeven en nu werden de inwoners, schuldigen en onschuldigen, bij honderden neêrgeschoten, terwijl de Conventie dekreteerde dat de stad moest verwoest worden en eenige harer leden, de wreedaards Collot d'Herbois, Fouché, den lateren minister van Napoleon I, en Couthon, met de uitvoering daarvan belastte. Ongeveer 6000 personen werden om het leven gebracht en niet minder dan vijf maanden had men noodig voor het werk der vernieling, dat eenig is in de jaarboeken der beschaafde volken. Eerst sedert 1815 begonnen handel en nijverheid in die ongelukkige stad weêr eenigszins tot herleving te komen, om spoedig weêr aan nieuwe slagen blootgesteld te worden, in de oproeren van 1830, 1834 en 1849, die allen door geweld en in het bloed van velen gesmoord werden.

De stad zelve, zooals wij ze op onze gravure uit het park van het ‘Gouden Hoofd’ (Tête d'Or) kunnen aanschouwen, is schilderachtig gelegen tegen een bergrug, zoodat men een prachtig schouwspel geniet in die opeenstapeling van huizen, die boven en op elkander gebouwd schijnen. Niettegenstaande de straten meest eng en hoekig zijn, levert zij ook van binnen een indrukwekkend schouwspel op door hare groote zwaar gebouwde huizen, waaronder men er niet zelden aantreft die meer dan zeven verdiepingen tellen. Sinds eenige jaren is men te Lyon, in navolging van Parijs, er op bedacht de straten te verbreeden en in rechte lijn door te trekken; aan welk plan reeds uitvoering gegeven is door den aanleg van de Rue Impériale, eene straat 22 ellen (meters) breed en 1200 lang. Lyon bezit eene menigte schoone gebouwen, waaronder de Kathedraal van St. Jan met hare vier torens, prachtig portaal, groote klok (de grootste van Frankrijk en ter zwaarte van 20,000 kilo's) een merkwaardig sterrekundig uurwerk en een schat van kostbare schilderstukken, de Notre Dame de Fourvières, met haar Miraculeus Beeld der H. Moedermaagd, het Stadhuis en vele anderen uitmunten.

Vooral echter is Lyon bekend om zijne zijdeweverijen, die de beste en schoonste zijde van Europa, ja, van de geheele wereld, voortbrengen. De verbetering van dezen tak van nijverheid, waaraan de stad zooveel rijkdommen en welvaart verschuldigd is, heeft zij aan een harer inwoners, Jacquard, te danken, die de beroemde Jacquardsmachine uitvond, en daardoor den eersten stap deed tot de volmaaktheid, die wij thans in de voortbrengselen der lyonsche fabrieken bewonderen. Uit erkentenis voor deze weldaad richtte zij dan ook op het plein Sathonay een standbeeld voor den beroemdsten harer burgers op.

De luchtbal op den Rigi.

Dat de mensch niet tevreden is met den uitslag der wetenschappelijke onderzoekingen, maar onophoudelijk voortgaat zijn kennis te vermeerderen, bewijzen de ontdekkingen, die herhaaldelijk worden gedaan. Onze tijd, die zich zoo gaarne wetenschappelijk noemt, kan zich beroemen menig geheim der natuur gevonden, menige kracht, die zij zoo lang verborgen hield, haar ontrukt te hebben. En wat zeer nuttig is, van de ontdekkingen wordt meestal een zeer praktisch gebruik gemaakt; zij worden dienstbaar gesteld aan reeds gedane ontdekkingen, en menigmaal brengt eene uitvinding op het spoor van vele en verschillende zaken, die, hoewel vroeger bekend, daarom nog niet verklaarbaar waren.

GEZICHT OP LYON, VAN HET PARK DE LA TÊTE D'OR.

De uitvinding der luchtballen heeft op zich zelve tot heden toe niet al het praktisch nut gehad, dat men er aanvankelijk van verwachtte. Zij heeft eenig licht verspreid over sommige natuurkundige vraagstukken, strijdende partijen geholpen in het onderzoeken van elkanders stellingen enz., maar de hoop, die men reeds voor 80 jaren voedde, van den

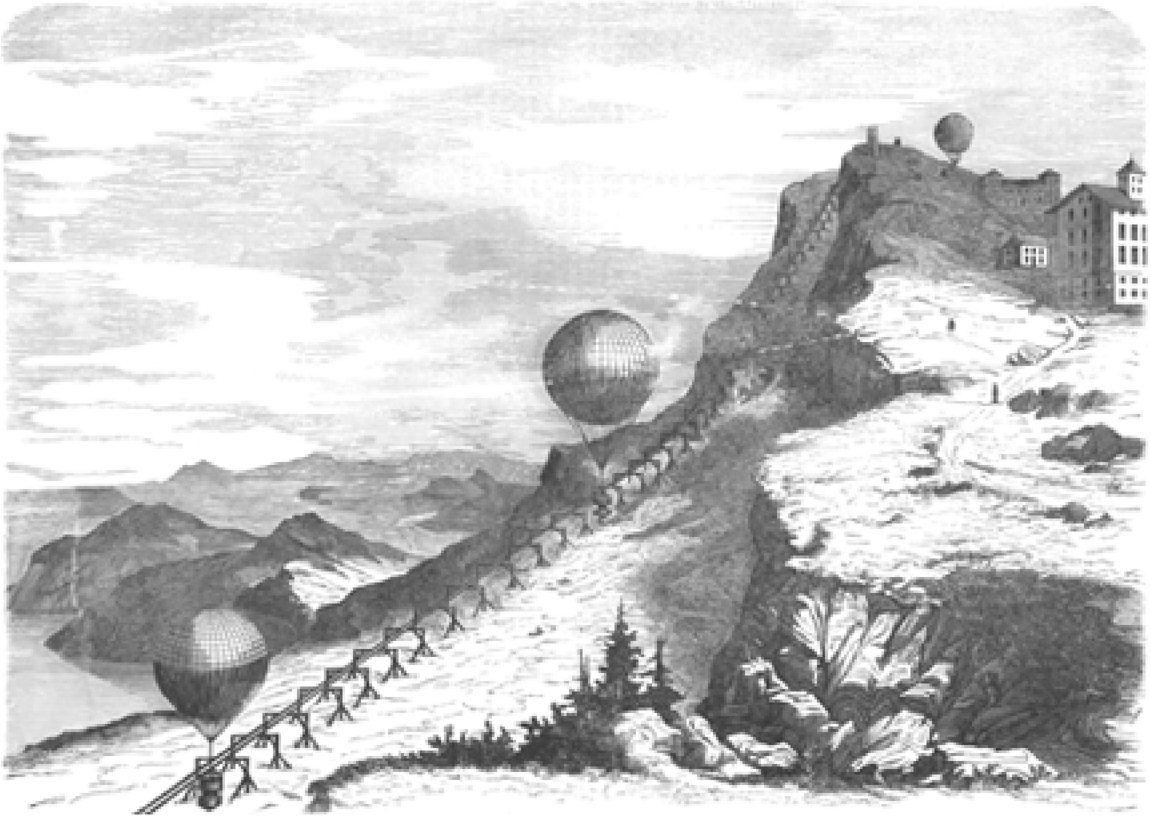

DE LUCHTBAL OP DEN RIGI.

luchtballon naar goedvinden te kunnen besturen, is nog altijd onvervuld gebleven. Evenwel zijn de studiën over die eigenschap van den luchtballon niet geheel zonder gevolg gebleven; zij hebben doen zien dat het luchtgevaarte in een ander opzicht nuttig kan zijn, dat het kan dienen tot middel van vervoer. En in zooverre is de uitvinding van den luchtbal niet zonder praktisch nut gebleven.

De luchtballon een middel van vervoer? hooren wij den lezer vragen.

Een duitsch architekt, Friedrich Albregt geheeten, beantwoordt deze vraag toestemmend in zijn werk over de toepassing van luchtballons als locomotieven, bij het bestijgen van hooge bergen en de wijze, waarop hij zijn gezegde verdedigt, is geschikt om voor zijn systeem een groot getal aanhangers te vinden. Het zal onzen lezers waarschijnlijk aangenaam zijn, iets van dat zonderlinge vervoermiddel te vernemen, voornamelijk omdat wij door nevenstaande gravure en die van bladzijde 128 hen in de gelegenheid kunnen stellen zich er een juist denkbeeld van te vormen.

Als vervoermiddel zou de luchtballon in ons land geen dienst kunnen doen, alleen in bergachtige streken kan hij personen en zaken vervoeren. Zijn vervoeren is eigenlijk opvoeren, maar deze dienst is niet te misachten, wanneer men in aanmerking neemt dat sommige bergen, die duizenden voeten hoog zijn, om het heerlijk vergezicht, dat zij op hunne toppen aanbieden, jaarlijks door een aantal reizigers bezocht worden. Nemen wij b.v. den Rigi, een top der zwitsersche Alpen; hij is 5500 voeten hoog en verschaft ieder jaar aan meer dan 30000 reizigers een onvergetelijk pleizier. Velen der reizigers zijn zwak en ziekelijk en komen op den Rigi hunne gezondheid zoeken; anderen zien bevreesd op tegen een klein tochtje van 3 uren, en nog zijn er, die door duizend verschillende omstandigheden belet worden te voet den top van den berg te bereiken. Al deze lieden moeten te paard of in een draagstoel den Rigi bestijgen. Maar behalve dezen zijn er nog een aantal anderen, die den berg, en wel herhaalde malen, op- en af moeten klimmen. Het zijn de bewoners der hôtels, die zich op den top van den berg bevinden en van de lieden, die aan hunnen dienst verbonden zijn. Ook moet alles wat door de bewoners en de 30000 bezoekers geëeten en gedronken, in één woord, gebruikt wordt, den Rigi opgedragen worden. Dit is, zooals wij reeds hoorden, het werk van paarden en arbeiders, welke laatsten een waar slavenwerk verrichten.

De luchtballon kan hunne plaats gemakkelijk innemen. Een oogslag op onze gravure zal iedereen daarvan overtuigen. Stel dat men op eikenhouten draagbalken twee ijzeren staven laat rusten; laten de staven uitgehold zijn, zoodat tusschen beiden een ijzeren dwarsstaaf zich gemakkelijk kan bewegen, die indien zij langer is dan de afstand tusschen de beiden staven nooit uit de voren zal kunnen vallen. Maak aan de dwarsstaaf den luchtballon en het vervoerschuitje voor personen en vrachtgoederen vast, dat hij moet overbrengen en de luchtballon zal langs de staven tegen den berg oploopen en het schuitje naar boven trekken. Op den top gekomen behoeven de staven maar over eene kleine lengte horizontaal te zijn, en de ballon staat onbewegelijk stil. Dit laatste zal duidelijk maken, waarom de luchtballon als middel van vervoer in vlaklanden niet van dienst kan zijn.

Genomen proeven hebben doen zien dat 20 personen met 1000 pond vrachtgoederen in een half uur tijds per luchtballon van den voet naar den top van den Rigi gevoerd kunnen worden. De helling van den Rigi is niet overal dezelfde, hare kleinste is van 15°, hare grootste van 45°. Deze helling behoeft over de gansche baan niet gelijkmatig te zijn, slechts is het ter voorkoming van onaangename schokken noodzakelijk, dat

de verandering niet met hoeken maar met bogen plaats hebbe. Ook moet de baan niet altijd dezelfde richting houden.

Werpt het terrein bij het aanleggen van den spoorweg dikwijls groote moeilijkheden op, bij de luchtbaan zijn deze van geringe beteekenis, daar zij niet onmiddellijk op den bodem rust. Wanneer de staven genoegzaam sterk zijn, heeft men bij een betrekkelijk wijden afgrond geen andere steunpunten noodig dan aan de randen, omdat de grootste drukking altijd naar boven is.

Aan de beide einden van de baan worden laboratoriums vereischt, ter vervaardiging van het noodige waterstofgaz en een gazometer om den ballon altijd gevuld te houden. Wanneer de ballon moet neêrdalen, dan geeft men hem eenvoudig eene ballast, die de drukking van het gas overtreft en hij glijdt langs de staven de baan af. Het meest gebruikt men hiervoor, zoo men geen personen of voorwerpen naar beneden te voeren heeft, eenvoudig water, daar dit in zwaarte het waterstofgas natuurlijk verre overtreft. Op welke wijze het schuitje door den ballon tusschen de stellages doorgevoerd wordt, kan men uit de afbeelding op bladzijde 128 dezer aflevering opmaken.

De wind heeft op deze luchtvaart weinig of geen invloed; wanneer de stof, waaruit de ballon is vervaardigd, voldoende sterk is, kan de wind geen gevaren veroorzaken. Bijaldien de ballon den wind te gemoet gaat, kan dit zijnen loop vertragen, doch hierop kan gerekend worden bij het aanbrengen van de hoeveelheid der ballast. Alleen orkanen zouden ongelukken kunnen doen ontstaan, doch behalve dat deze in het schoone jaargetijde, wanneer de luchtvaart natuurlijk alleen kan plaats hebben, zelden voorkomen, gaat niemand, terwijl een orkaan woedt, een uitstapje naar den top van den Rigi doen.

Nu blijft nog de vraag over: zou eene luchtvaart even als een spoorweg genoegzame winsten opleveren om ondernemende personen of maatschappijen tot de oprichting ervan te kunnen doen besluiten. Eene kleine becijfering zal deze vraag beantwoorden. Men mag gerust aannemen dat van de 30000 reizigers er stellig 20000 per luchtballon zullen reizen, hetzij om het aangename en het vreemde, hetzij om het spoedige van den tocht. Voor een paard moet men 10 fr. betalen; stel nu dat men om met den ballon te reizen 5 fr. betalen moet, dat is voor 20000 reizigers 100,000 fr. Daar dit waarschijnlijk voor den aanleg niet vereischt zal worden, zou deze onderneming dus meer percenten opleveren, wat waarlijk niet van alle ondernemingen kan gezegd worden.

Verbranden van een schip in volle zee.

Voor eenige dagen verbreidde zich de tijding eener ontzettende ramp, die aan meer dan 200 personen den jammerleijksten dood heeft toegebracht. Op den Mississippi, zoo luidde het bericht, is eene stoomboot verbrand, en daarbij hebben alle schepelingen en passagiers het leven verloren. Om aan onze lezers eenig begrip van den omvang van zoodanig ongeluk te geven, zullen wij hier een verhaal laten volgen van eene dergelijke ramp die in het jaar 1865 het engelsch schip de *Kent* trof.

Deze bodem, 1350 tonnen metende, werd gekommandeerd door den wakkeren kapitein Harry Cobb, en richtte koers naar Bengalen. Er waren behalve eene ekwipagie van 148 man en 20 passagiers, nog 20 officieren, 344 soldaten met 43 vrouwen en 66 kinderen, te samen een bevolking van 641 personen aan boord. De soldaten behoorden allen tot het 31ste regement en waren bestemd voor den dienst in de koloniën. Onder de passagiers waren 3 katholieke priesters en 2 anglikaansche predikanten.

De vaart was tamelijk voorspoedig tot op den 28^{en} Februari, den dag waarop men de Biscaïsche zee bereikte. Hier had men al dadelijk te worstelen met hooge zeeën, wier geweld een ontzaglijke storm nog kwam vermeerderen. Het stooten van het schip bracht eene onbeschrijfelijke verwarring onder vele mannen, de meeste vrouwen en bijna alle kinderen, daar het meerendeel aan de zeeziekte begon te lijden.

Terwijl men in het ruim niets hoorde dan weeklagen, kermen en jammeren, had het scheepsvolk groote moeite om het schip tegen zee en storm te verdedigen. De lading bestond voornamelijk uit tonnen met kogels en bommen, die altijd naar de lage zijden rolden en daardoor het slingeren van het schip deden toenemen. Wie op het dek was, moest, terwijl hij met de eene hand arbeidde, zich met de andere aan mast of want vasthouden; hij die beneden was, zich beveiligen tegen de meubelen, die met geweld door elkander werden geslingerd.

Te midden dezer verwarring ging een der luitenants met een paar matrozen naar beneden om te zien of alles in orde was. Den eenen matroos zond hij weder terug om een der veiligheidslampen, die niet wilde branden, na te zien, en den andere om een paar wiggen te halen waarmede hij een vat met brandewijn wilde vastleggen. Terwijl hij daar nu alleen in het ruim stond kreeg het vaartuig op eens een geweldigen schok, die hem de lamp uit de hand deed vallen en het vat omtuimelen, waardoor de bodem los sprong..... In één oogwenk stond alles in lichte laaie vlam, want de brandende brandewijn verspreidde zich door het ruim.

Onmiddellijk was alles aan het werk om den brand te blusschen. Met emmers, vaten, kisten werd het water in het ruim geworpen, terwijl de openingen met natte zeilen en matrassen werden toegestopt. Daar het ruim geheel door watervaten ingesloten was, had men langen tijd hoop den brand te zullen meester worden, maar toen met de blauwe vlam van den brandewijn ook dikke zwarte rookwolken door vier luiken te gelijk naar boven drongen, gaf men alle hoop op, en zag men den vreeselijksten dood voor oogen.

Daar het vuur gestadig grootere vorderingen maakte, nam kapitein Cobb zijne toevlucht tot een laatst, maar wanhopig middel. Hij bevool dat men gaten zou hakken in het eerste en tweede verdek en zooveel water naar binnen laten als mogelijk was. In korte oogenblikken stroomde nu de zee in het ruim, tegelijk beteugelde zij de woede des vuurs, dat evenwel reeds tot aan het bovenste verdek geklommen was, want nog altijd drongen de rookwolken omhoog.

Maar ook dit middel was vruchteloos; de dood grijnsde de ongelukkigen daardoor slechts onder eene andere gedaante tegen; het schip dreigde te zinken zoodat de kapitein de gemaakte gaten weêr deed sluiten.

Even als de kapitein en de meeste officieren legden ook de drie priesters een onverschrokken koelbloedigheid aan den dag. Zoolang zij helpen konden, ondersteunden zij het scheepsvolk in den moeilijken arbeid en hielden zich, toen men na het sluiten van het schip eenige verademing kreeg, met het volk bezig. De katholieken, die betrekkelijk talrijk waren, verdrongen zich om hen heen, en smeekten hen om redding en bereidden zich tot den dood.

Intusschen werd het gevaar hoe langer hoe dreigender, want de rook drong in steeds dichter wolken door de spleten van het dek. Men had niets anders dan den dood voor oogen, toen op eens een kreet hun allen den verloren moed hergaf. Een matroos riep van af den achtersteven: ‘een schip onder den wind’ en onmiddellijk herhaalden allen dat woord. Terstond werd de noodvlag geheeschen, kanonschoten gelost, en alle pogingen ingespannen om het schip te naderen. Een machtige schreeuw rees op uit 600 monden, toen het schip deze seinen beantwoordde.

Eindelijk was de *Cambria,* zoo was de naam van de kleine brik, het brandende schip genaderd, maar bleef op eenigen afstand van de *Kent* met ingehaalde zeilen liggen, uit vrees van, bij eene mogelijke ontploffing in de machinekamer, schade te zullen ondervinden.

Ondertusschen nam kapitein Cobb de noodige maatregelen tot redding der schepelingen. Hij bevool dat allereerst de vrouwen en kinderen het schip zouden verlaten en plaatste eenige officieren met den blanken sabel in de hand bij de booten, met bevel om iederen soldaat of matroos te doorsteken, die het wagen zou bij de vrouwen in de boot te springen. Velen dezer laatsten verzochten bij hunne mannen op de *Kent* te mogen blijven tot het hunne beurt was, doch de kapitein was onverbiddelijk, en de vrouwen namen van hare mannen een zielroerend afscheid, waarbij menig tafereel plaats had, dat onze pen niet zou kunnen afschilderen.

Na een half uur zeilens bereikte de groote sloep, na menigmaal op het punt te hebben geweest door de baren omver geslagen te worden, de *Cambria.*

Wie zal de gevoelens van dankbaarheid en geluk beschrijven van de echtgenooten en vaders, toen zij hunne dierbaren gered zagen? geen hunner ontzag zich om zijne tranen den vrijen loop te laten en menig soldaat uitte een dankgebed, wat hem slechts nog bij eene zwakke herinnering uit zijne kinderjaren bekend was.

Toen de sloep terugkeerde, kon zij door het vreeselijk slingeren niet naast het schip komen maar moest aan den achtersteven blijven. Iedere vrouw werd nu een kind aan het lijf gebonden, en zoo liet men beiden met een koord van den steven af. Daar de sloep in de slingeringen van het schip deelde, werd menige vrouw of kind tegen sloep of schip verpletterd of herhaalde malen onder water gedompeld, eer men haar in de sloep kon opnemen.

De zon wierp hare laatste stralen over de onmetelijke watervlakte, toen de laatste vrouwen en kinderen op de *Cambria* stapten. Hunne redding bracht op de *Kent* eene weldadige kalmte en gemoedsrust te weeg. De meesten, in het zekere vooruitzicht van met de *Kent* in de lucht te zullen springen, konden nu meer getroost den dood ingaan, velen zelfs verlangden dat deze hen spoedig uit hun wanhopigen toestand zou verlossen want het groot getal van hen die nog moesten gered worden, de lange tijd, die met elken tocht naar de *Cambria* verliep, de duisternis, die door den rook nog dikker werd, het veldwinnen van den brand, dat alles deed de meesten aan hunne redding wanhopen.

En toch is niet een der schepelingen met de *Kent* zelve vergaan; slechts het gevaarlijke nederlaten in de sloep, de onbedachtzaamheid, overijling, angst en vrees waren oorzaak dat er een zeker getal in het water vielen, maar van hen bereikten velen nog zwemmende de sloep.

De drie priesters met den kapitein waren de laatsten, die de *Kent* verlieten; zij hadden aan geen redding willen denken, zoolang er iemand der overige schepelingen, kon behouden worden.

Groot was de verwarring die op de *Cambria* heerschte. Het schip was minstens zes maal kleiner dan de *Kent* en telde, behalve zijne 40 schepelingen bijna 600 schipbreukelingen. Nauwlijks kunnen de ongelukkigen naast elkander staan, het scheepsvolk weet geen plaats te vinden voor zijne bewegingen en toch moet men zich haastig verwijderen, daar de *Kent* ieder oogenblik in de lucht kan springen. Eensklaps slaan op de *Kent* de vlammen naar buiten en in een oogwenk omslingeren zij het geheele schip. De duisternis vermindert, een vurige dag breekt aan, die spoedig

mijlen in het rond de zee verlicht. Eindelijk, daar breekt de donder los, hij begint als met een onderaardsch gerommel! Het schip springt uit elkander, de stukken vliegen ver in het rond.... het prachtige vuurwerk dooft uit, de dag verdwijnt, de diepste duisternis keert weêr en.... Engeland heeft een zijner prachtigste schepen verloren!

Kapitein Coot van de *Cambria* was op weg naar Vera Cruz en had behalve 8 man scheepsvolk, 30 mijnwerkers en eenige ambtenaren aan boord. Hij wendde onmiddellijk den steven en bracht na een gelukkige reis van slechts weinige dagen de schipbreukelingen in Engeland terug. Op den 3 Maart wierp hij het anker voor Falmouth.

Uit grootvaders tijd.
(Slot.)

Werp een vluchtigen oogslag op het boek, dat daar ter zijde ligt: 't is *het masker van de wereld,* afgerukt door pater Poirters.

De fransche letterkunde heeft tot nu toe slechts ingang gevonden bij de hooge klasse; zij werd als lichtzinnig, even als de hollandsche als een middel van Protestantsche propaganda, beschouwd en buiten den kring der familiën gesloten; doch ook de eerste der genoemde talen leerde men nog niet algemeen, en de tweede was haar vreemd geworden, omdat zij zich beschaafd en veredeld, terwijl het Nederduitsch in het Zuiden standhoudend gebleven, of liever achteruit gegaan was.

De verfransching wint allengs meer veld.

Duitschland heeft een Klopstock, een Gellert; Holland heeft eene baronnesse de Lannoy, om den bloedig gehoonden landaard te wreken en de *petits-maîtres* te geeselen - maar Vlaamsch-België, waar de letterkunde versmacht wordt en slechts, tot dialect vervallen, spelend bij de Rethorijkers voortleeft; waar in de Academie, door Maria Theresia gesticht, de nationale taal pas voor memorie wordt aangehaald - België heeft geen enkelen (reuzen-) geest, die zich tegen den landaardmoord verzet.

Helaas! het vooroordeel tegen alles wat eigen is - iets wat nog in onze dagen niet ten eenemaal verdwenen is - heerscht oppermachtig, en zelfs moest daaronder eene poging bezwijken, welke men in 1755 aanwendde, om een fransch tijdschrift *le littérateur Belgiqne* op te richten, omdat men beweerde dat de woorden *littêrateur* en *Belgique,* klaagt de opsteller, als eene tegenstrijdigheid aangezien werden. *'Les Pays-Bas,'* zoo merkt men op, *n'ont jamais donné et ne donneront jamais un seul favori des Muses; le* CLIMAT, *nos* 'ALIMENTS, *notre éducation s'y opposent!'*

Heerlijke argumenten, niet waar?

De bibliotheek bestaat dan ook slechts uit het *het Geestelyck Kaartspel, het Duif ken in de Steenrots*; eene gefiltreerde uitgaaf van *Reinaert,* de dikwijls uitzinnige en triviale verstelsels *Jacke met zijn fluitjen, Oerson en Valentijn* en anderen. Ziedaar de boekverzameling van een burgerhuisgezin - en de groote meerderheid was zulks - op het einde der XVIIIe eeuw; veel te beperkt voor hoofd en hart; af te keuren uiterste, zoo, als het tegenovergestelde uiterste noodlottig, verderfelijk en voor de samenleving ruïneerend worden zou, als de litteratuur der Rigolboche, de plaats van het godsdienstige boek zal innemen.

De twee jonge lieden, welke gij daar zoo even aan het clavecimbel gezien hebt, zijn geroepen een bruidspaar uit te maken en een nieuwen familiekring te vormen. Dan, als die heuchelijke dag zal aanbreken, zal de moeder de bruid tooien met het schitterende diamanten hart en kruis - erfelijke kleinodiën in de familie - als het ware

de talismans, welke haar zullen herinneren, dat ze de heerschende deugd, in den nieuwen huiskring zal moeten overbrengen.

Zij hebben talrijk naar de hand der zedige schoone gedongen, 't Is een stormloop geweest, wie de palm zou mogen wegdragen!

Vooreerst kwam de zoon van den meester steenhouwer opdagen - een fiksche jongen, maar die maar al te zeer weet, dat zijn vader rijk is en daarom denkt meer te zijn dan zijns gelijken.

De vader was altijd een zeer eenvoudig burger, wiens handen door den harden steen vereelt waren, en die door vroeg en laat te hameren, door stuiver bij stuiver te leggen, tot welvaart was gekomen; maar de zoon streeft naar de rol van *petit-maîlre* en wil vooral doen vergeten, dat hij de zoon van een' steenhouwer is, terwijl zijn vader meer dan eens de zes- en zestig gulden heeft geteld, om zijnen zoon het *meesterrecht* - het recht van zich als meester te vestigen - te koopen.

Dat lachte den vader der schoone niet toe. Hoe, het kind schaamt zich zijns vaders eerlijk ambacht, dus ook de vereelte handen, het gerimpeld voorhoofd en de grijze haren van moeder en vader!.... De steenhouwerszoon had later moeten leven, bij voorbeeld in onze eeuw, wanneer het kind dikwijls langs den schouder van een nederigen vader naar boven klautert, en zich er weinig om bekommert, of de weêrschok van den voet, den stumpert smartelijk in het graf doet tuimelen.

Dat wilde de vader der Antwerpsche schoone niet, evenmin als hij dien anderen pluimstrijker tot schoonzoon begeert - een prachtig jonker, die Brussel en Parijs heeft gezien, de fransche taal radbraakt en al doet wat mogelijk is om niet te doen opmerken, dat hij in dat logge, zware, lompe vlaamsche land thuis hoort; te doen gelooven, dat hij rijk is en overvloed heeft door zijne hooge kennissen - personen, van wien hij bij toeval eens gegroet werd.

Onverdraaglijk en zoo weelderig tierend ras van menschen! Neemt *het Masker van de wereld* eens bij de hand, en de goede dichter zal u zeggen, wie de pretendent is en dat hij enkel en alleen goed is, om tot Arlekyn voor de groote kinderen in de samenleving te dienen.

Die als hy eens boncoeurt wel zeven dagen vast,
Dat rijden is zoo fraey, dat staet hem zoo wel aen,
Al zond' hij naderhand noch moeten barvoets gaen.
Dat koetsken dat moet voort, Monsieurken dat moet toeren,
Al zou 't hem op het eynd noch naer het gasthuys voeren,
Men weet wel wie hy is en wat hy hebben kan,
De vader heet en is den *stroyen edelman.*

Maar noch degene, die zich het ambacht zijns vaders schaamt, noch de fransche *pirouettenmaker,* maar de deugdelijke zoon - hij moge dan ook weinig fortuin hebben - van een deugdelijk vader, hij die eenvoudig, rond, echt vlaamsch is, voert de zwartlokkige ten altare.

'Zoon,' zal de vader tot hem zeggen - en 't zijn grondbeginsels die erfelijk zijn - 'wees God en vaderland getrouw. Zonder God geene welvaart, geen geluk, geen vrede des harten. Wees eerlijk in handel en wandel, gelijk uw vader was. Stap langzaam en met vasten tred vooruit op de baan des rijkdoms en denk op den dag van morgen. Heb altijd eerbied voor uwe grijze ouders en verloochen nooit die, welke arm begonnen, den grondslag legden van uwe toekomstige fortuin. Wil niet hooger vliegen dan gij macht hebt. Zoo gezegd, zoo gedaan en uw handslag, is eene on verbreekbare overeenkomst, heilig als een eed en dat men van u zegge wat men van uw vader zeide: 'alleen het woord van dien man is eene onfeilbare schuldbekentenis.'

Zeggen of denken vele vaders in de XIXe eeuw niet juist het tegenovergestelde?....

Allerlei.

Luchtbal op den Rigi.

Tot verduidelijking en opheldering der gravure op bladzijde 125 dezer aflevering kan nevenstaande figuur den lezer van veel dienst zijn. Zij stelt ons een der eikenhouten stellagiën voor die de ijzeren staven dragen, waar tusschen de aan den ballon bevestigde dwarsstaaf schuift. Zooals men ziet bestaat zulke stellagie uit twee verschillende deelen die juist op behoorlijken afstand van elkander verwijderd staan, om de dwarsstaaf en de gondel of het schuitje, met den waterbak daaronder, een vrijen doorgang te laten.

Iets heel extra.

Een student keerde na eene afwezigheid van eenige maanden in den schoot zijner dierbare familie terug om zijn afgestudeerd hoofd wat te verlichten en nieuwe krachten voor nieuwen arbeid te gewinnen. Hij was de vreugde zijner familie, want hij wist allerlei onschuldige grappen te vertellen en ook uit te voeren. Slechts in ééne zaak beviel hij niet aan zijne zuster: 'de jonge heer was een potkijker, hij stak zijn neus te veel in de keuken.' Zonderling genoeg had hij in die vakantie een bijzonderen lust naar gestoofde roode kool, zoodat hij wist te bewerken dat daarvan dagelijks eene portie ter tafel kwam. Het was Zaturdag en Zondag roode kool en Maandag roode kool, en ware er nog een Sterredag geweest, er had ook roode kool op tafel moeten zijn. - De vakantie is ten einde. Onze student belast zijne zuster de koffers in te pakken en verzoekt haar er een extraatje, een geschenk van hare hand in te doen. Met alle genoegen wordt zijn verzoek ingewilligd. De jonge heer vertrekt van huis en komt ook op de plaats zijner bestemming, waar hij zich haast het koffer te openen waarin het geschenk zijner zuster was en vindt: eene kolossale *roode kool.*

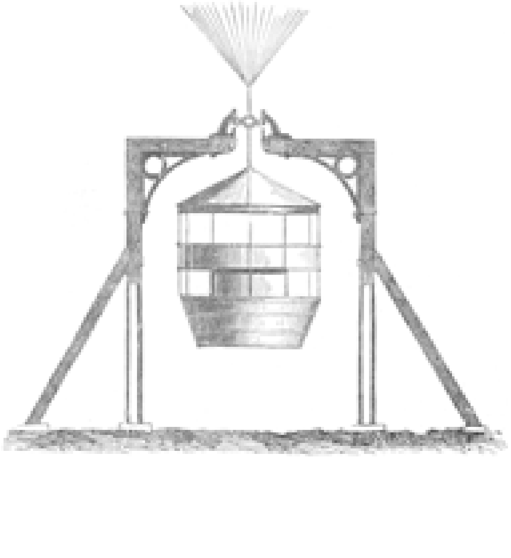

Invloed van het klimaat op den duur des levens.

De statistiek heeft berekend dat jaarlijks sterven één op 30 personen in Italië, Turkije en Griekenland; één op 39 in de Nederlanden, Frankrijk en Pruisen, één op 40 in Zwitserland, Oostenrijk, Spanje en Portugal; één op 44 in europeesch Rusland en Polen; één op 45 in Duitschland, Denemarken en Zweden, één op 48 in Noorwegen, op 53 in IJsland, op 58 in Engeland, op 59 in Schotland. Waaruit zou kunnen blijken dat onder eene koude luchtstreek en in hoog gelegen landen het menschelijk leven het langste duurt en dat daarentegen in de warmere het leven van korteren duur is.

Om linten en zijden stoffen te verzilveren

bestrijkt men die voorwerpen door middel van een penseel of veer met in zwavelzuur opgelost zilver, waarin men een weinig gom kan mengen, opdat de oplossing niet te vloeiend worde. Is het lint of de zijde eenigszins gedroogd dan legge men het verzilverde deel over eene kom, waarin een mengsel van zink, water en zwavelzuur is gedaan; daardoor hecht zich het zilver aan de stof en verkrijgt het eene duurzame vastheid.

Oorsprong der banken.

Het woord bank werd ontleend aan het *banco* der Italianen, bij wie het eerste de gedachte eener inrichting om de verschillende geldsoorten te wisselen is opgekomen. Oudtijds had ieder handelaar op de markt der italiaansche handelsteden zijne eigen wisselplaats of bank; stonden zijne zaken niet goed meer, zoodat hij zijnen handel niet langer kon voortzetten dan werd hij *faillito* verklaard en zijne bank verbroken (*banco rotto*); van daar de uitheemsche woorden *failliet* en *bankroet* of *bankbreuk.* De Venetiaansche Bank werd opgericht in 1157, die van Genua in 1345, van Amsterdam en Hamburg in 1609, van Engeland in 1694, van Amerika in 1701, van Oost-Indië in 1787.

Om het graan tegen de muizen te bewaren

heeft een engelsche landbouwer voor eenige jaren een middel bekend gemaakt dat tot eene zekere hoogte eenvoudig mag heeten. Hij hield de muizen van zijne granen verwijderd door op zekere tusschenruimten in zijne graanmijten eenige takjes gewoon kruizemunt, nog van de bladeren voorzien, te leggen. Daar deze diertjes geen sterken reuk kunnen verdragen is het ook aan te raden om op alle door hen sterk bezochte plaatsen eenige druppels pepermuntolie uittegieten, waardoor men ze zeer zeker zal verdrijven.

Het grieksch vuur

is eene brandstof die, naar men zegt, is uitgevonden door den Griek Kallinicus als verdedigingsmiddel tegen de Arabieren, die in het jaar 668 Konstantinopel belegerden.

Men houdt het voor een mengsel van zwavel, harst, salpeter en misschien ook wel van Naptha ofschoon de wijze van samenstelling van dit verdelgingsmiddel in verloop van tijden is verloren gegaan. De uitwerking van dit vuur was vreeselijk; men gebruikte het om de oorlogsmaterialen en schepen van den vijand in brand te steken, daar het schier onuitbluschbaar was wanneer het zich aan eenig voorwerp had medegedeeld.

De maarschalk de Villeroi,

gouverneur van den Dauphin, later Lodewijk XV, schreef eene zeer onduidelijke hand; booze tongen zegden zelfs dat hij het uit princiep deed - immers geleerde of hooggeplaatste personen schrijven gewoonlijk slecht of liever onleesbaar. De kardinaal de Fleury ontving eens van den maarschalk een brief waarvan hij echter geen letter kon lezen. Fleury zond hem den brief terug met het volgende antwoord: ‘Ik verzoek u, ter wille van onze wederzijdsche faam, mij duidelijker of in het geheel niet te schrijven, opdat de kwaadsprekende wereld niet kunne zeggen: de koning heeft een gouverneur die niet schrijven en een kardinaal die niet lezen kan.’

Bekend en onbekend.

‘Och, Mijnheer, leen mij een paar francs’ vroeg iemand in een koffiehuis aan een ander. - ‘Waarom vraagt gij *mij* dat,’ was het antwoord, ‘ik heb u nooit of nergens gezien.’ - ‘Juist daarom vraag ik het *U,* want al die mij kent zal het mij niet geven.’

Goed onthouden.

Een pedante schoolmeester, wiens hersenen te vet waren om den duidelijken en klinkklaren onzin van Carl Vogt en konsoorten in te zien, schoot eens om een paar deugnieten, die hem in de klas zaten na te apen, in een fransche colère en riep uit.... ‘houdt op, *apen van jongens* of.....’

‘Maar, meester;’ zei er een heel eenvoudig, ‘ik dacht dat wij *jongen van apen* waren?’

Dat de mensch sterker is dan een paard

zal wel niemand beweren ofschoon hij in verhouding tot zijne zwaarte meer verplaatst dan een paard in die zelfde verhouding. Immers men heeft berekend dat de trekkracht van een mensch aan $^{12}/_{13}$ van zijne zwaarte gelijk staat, terwijl die van het paard niet meer dan $^{2}/_{3}$ zijner zwaarte bereikt. Uit de beschouwing der krachten van de insekten hebben de geleerden deze stelling opgemaakt dat hoe kleiner een dier is hoeveel te meer trekkracht het kan uitoefenen in evenredigheid van zijne zwaarte. Uit genomen

proeven is gebleken dat er insekten waren die het 42voudige van hun gewicht verplaatsten.

Iemand die veel invloed had

werd eens door een ander verzocht dien aan te wenden, om hem eene goede betrekking te bezorgen. Hij was hiertoe niet genegen en dacht zich met dit antwoord van den lastigen vrager af te maken: 'Zoolang gijlieden iets zoekt ben ik goed genoeg, maar heeft men u verzadigd dan vergeet gij mij.' - 'Vrees daar niet voor, Mijnheer,' was het antwoord, 'ik zal mij *onverzadelijk* toonen.'

[Nummer 17]

Z.H. Paus Pius IX.

Terwijl de katholieke wereld vol spanning en bewondering de oogen naar de kerkvergadering te Rome richt, is het voorzeker passend, dat wij eenen blik op de beeltenis van den grooten Paus-Koning werpen, die het Hoofd en de Leider van dit verheven werk der Christenheid is. 'Immers,' zegt de kardinaalaartsbisschop van Kamerijk, 'er is niemand, hij moge zoo weerspannig zijn, als hij wil, of hij zal, hem ziende, gelooven en de knie buigen; ieder, die de uitdrukking van goedheid in zijne oogen, de hemelsche majesteit in zijn gelaat beschouwt, zal getroffen moeten uitroepen: 'Heilige Vader, gij zijt waarlijk de Stedehouder van Gods Zoon!'

Joannes Maria Mastai Ferretti, dien wij thans als onzen geliefden Paus Pius IX noemen, werd den 13 Mei 1792 te Sinagaglia, eene stad in den Kerklijken Staat, geboren. Reeds in zijne vroegste jeugd schitterde hij door zijn beminnelijk en goedaardig karakter en maakte zulke snelle vorderingen in de wetenschappen, dat een fransch inspecteur van hem zeide: 'als de omstandigheden hem gunstig zijn, zal die jongeling het ver brengen.' De jeugdige knaap verlangde vurig voor den geestelijken stand te worden opgeleid; doch eene hardnekkige kwaal belette hem voortdurend, om aan dit verlangen te voldoen. Hoopvol wendde hij zich tot de Moeder Gods, en vertrok als pelgrim naar Lorette; volkomen genezen door de tusschenkomst van Maria, keerde hij terug en begaf zich naar Rome, waar hij weldra priester gewijd werd. Vijf jaren lang offerde hij zich thans tot hulp der armen en ongelukkigen in het hospitaal Tata Giovanni en deed dit tot grooten bloei geraken.

Z.H. PIUS IX.

Om zijn apostolischen ijver nog meer te voldoen, vertrok hij in 1823 als missionaris naar America. Op reis van Valparaiso naar Lima zou hij verdronken zijn. had een neger, Baco genaamd, hem niet het leven gered. Hij gaf zijnen redder 1000 franken

uit dankbaarheid en de neger ondervond op dit geld zulk een zegen des Hemels, dat hij rijk werd en later op het strand eene kapel heeft gebouwd, waarin hij het beeld van den beminden Opperherder plaatste.

In 1825 te Rome terugge-

keerd werd hij door Leo XII eerst tot prelaat en twee jaren later tot aartsbisschop van Spoleto benoemd, van waar hij in 1832 door Paus Gregorius XVI naar Imola verplaatst werd, welk bisdom hij veertien jaren bestuurde. In het jaar 1840 benoemde Gregorius XVI hem tot kardinaal di San Pietro e Marcellino. Zes jaren later stierf de beroemde Paus en ook kardinaal Mastai begaf zich in de eerste dagen van Juni naar Rome om het conclave bij te wonen. Toen hij te Fossombrone, te midden eener talrijke menigte stil hield, verscheen eensklaps een witte duif en zette zich op het rijtuig des kardinaals neêr. Hoe men haar ook verjoeg, telkens kwam zij weêr, zoodat de menigte er een voorteeken des Hemels in zag en juichend uitriep: ‘ziedaar onzen Paus!’ Den 16 Juni vergaderde het conclave en nauwlijks waren twee dagen verloopen of Mgr. Mastai was door de stemmen der kardinalen verkozen om het verheven ambt van Stedehouder Gods te bekleeden. Toen hij, bij de opening der stembriefjes, voor de 34ste maal den naam Mastaï Ferretti hoorde aflezen, werd hij zoo levendig ontroerd, dat hij in bezwijming viel. Hij weigerde de verheven waardigheid te aanvaarden, doch eindelijk gaf hij met tranen in de oogen aan de smeekingen der kardinalen toe, terwijl hij met den blik ten hemel gewend, uitriep; ‘Hier ben ik, Heer, uw onwaardige dienstknecht, uw wil geschiede!’ Ter herinnering aan den moedigen martelaar Pius VI en zijn weldoener Pius VII nam hij den naam van hen aan, voor wier lijden en glorie zijne regeering geenszins zou onderdoen.

De verheffing van den alom beminden kardinaal-bisschop van Imola vervulde geheel de wereld met vreugde. Zelfs door de revolutionairen werd de keus van den nieuwen, slechts door werken van liefde beroemden, Paus met vreugde begroet, vooral toen de edelmoedige Vorst, eene maand na zijne troonsbeklimming, eene bijna algemeene amnestie uitvaardigde. Deze edelmoedigheid van den grooten Paus werd echter spoedig door de revolutionairen vergeten en met ondank beantwoord. God liet door een samenloop van omstandigheden toe, dat het Opperhoofd der Kerk, na van alle zijden met het hosanna toegejuicht te zijn, ook niet minder het: kruisig hem! kruisig hem! moest hooren. Het was den revolutionairen niet genoeg, dat de Paus in 1848 zijn land eene waarlijk vrijzinnige constitutie gaf, zij wilden eene volstrekte regeeringloosheid en den ondergang der Kerk. Door verschillende oproeren en gewelddadigheden, wisten zij het eindelijk zoo ver te brengen, dat de Paus genoodzaakt was uit Rome te vluchten en de wijk te nemen naar Gaëta, op het grondgebied van Ferdinand II, koning van Napels, die hem met liefde ontving. De Voorzienigheid gebruikte intusschen den president der fransche republiek, Louis Napoleon, om aan de woelingen te Rome een einde te maken en den geliefden Pius aan zijne staten weder te geven. Onbeschrijflijk was de geestdrift, waarmede de Paus bij zijn terugkomst in zijne staten begroet werd, doch onbeschrijflijk ook de armoede en jammer, waarin Pius zijn land door de revolutie zag gedompeld. Doch met liefde en onwankelbaren moed wist hij den diep vervallen Romeinschen Staat weder op te beuren en tegelijk de gelegenheid te vinden om den bloei en luister der Kerk zoodanig te bevorderen, dat hij wellicht hierin door geen zijner voorgangers overtroffen is. De dogma verklaring der Onbevlekte Ontvangenis van Maria is een feit, waardoor alleen reeds de naam van Pius IX voor altijd bij de Christenheid in onvergankelijke glorie zal blijven.

De revolutie ontwikkelde intusschen in 't geheim eene voortdurende werkzaamheid; de behendigheid van den minister Cavour wist de dubbelzinnige politiek van Napoleon aan de vijandige plannen van Piemont tegen de pauselijke regeering dienstbaar te

maken; het verraad en de meineed zegevierden wederom over den diep vernederden en van een gedeelte zijner staten beroofden Paus. Maar God waakte over Rome; de katholieke wereld zond als ten tijde der kruistochten, gansche benden van heldhaftige jongelingen naar Rome, om voor het recht van 't Opperhoofd te strijden, en het krachtige '*non possumus*' van den Paus-Koning verijdelde de helsche samenzweringen en de listen der diplomatie. Terwijl de kreet: 'de conventie is geteekend, de Franschen verlaten Rome!' den triomf der revolutie scheen te voorspellen, houdt Pius manmoedig het oog naar den hemel gericht, en hij vergadert meer dan 300 bisschoppen en 11,000 priesters uit alle oorden der wereld in de eeuwige stad, om er met hem het feest van de heiligverklaring der 26 japansche martelaren te vieren. De arme 'machtelooze' Pius vergeet het onrecht hem zelf aangedaan, om plechtig als de éénige verdediger, onder de vorsten van Europa, van het verdrukte Polen op te treden. Hij vreest de bedreigingen der revolutie niet en als antwoord op de noodkreten over de conventie, zoekt hij zelfs in den *Syllabus* de revolutie in hare principen op, om haar des te beter als logen en bedrog te kunnen ten toon stellen.

De Franschen lieten, op het einde des jaars 1866, Rome en den Paus aan hun lot over; maar God verliet zijn Stedehouder niet; van alle kanten stroomde de jongelingschap naar den H. Vader om onder zijne keurbenden te worden opgenomen, en zoowel de goudstukken van den rijke als de penningen van den bedelaar getuigden wat de katholieke wereld over had om in 't onderhoud van den grooten Pius en van zijn dapper leger te voorzien. Op den feestdag der Apostelen vereenigden zich boven hunne graven 400 bisschoppen en 50,000 priesters om door het XVIIIde eeuwfeest der HH. Petrus en Paulus en de heiligverklaring der martelaren van Gorcum, plechtig tegen het ongeloof te protesteeren.

De onverstoorbare rust en zegepralende houding des H. Vaders was den vijanden der Kerk een doorn in 't oog; 'Rome of de dood!' schreeuwde Garibaldi aan 't hoofd van eenige duizenden roodhemden, maar een handvol getrouwe Zouaven toonde hun bij Monte-Rotondo en Mentana, dat de poorten der hel niets tegen de steenrots vermogen, en blijde klonk weder de jubelkreet door de wereld: 'Pius IX is verlost, de revolutie is verslagen!'

Zegepralend blijft Pius IX op zijn verheven troon; de gansche katholieke wereld herdacht den 11 April 11. jubelend met hem den dag, waarop hij zich door het priesterschap aan de bruid van Christus verbond en wederom zijn aller oogen gericht naar den edelen grijsaard, nu hij den 8 December door het plechtig Concilie de kroon op zijne werken plaatst en met den koninklijken profeet uitroept: 'in mijn sluimering heb ik een geheele openbaring doorloopen en nu, bij mijn ontwaken, ben ik zeker, dat God mij zal wreken. Welk volk mij ook omsingelt en als met duizend monden tandenknersend op mij aanstormt, vreezen zal ik niet! *non timebo millia!'*

H.

Op het dorp.

In den zomer van 1846, terwijl ik op 20 uren afstands van Parijs de vacantie doorbracht, hoorde ik met den grootsten lof spreken van den pastoor van M...., een dorp op geringen afstand van de plaats, die ik in die dagen bewoonde. Zonder persoonlijk vermogen te bezitten, had die geestelijke zijne kerk herbouwd en verscheiden liefdadige instellingen gesticht. Men verhaalde duizend schoone

bijzonderheden van zijne volharding en zijn vertrouwen op God. Ik herhaal ze niet, er zijn weinige parochiën waar men niet iets dergelijks ziet. Welk katholiek kent niet ten minste een priester, die een kerk bouwt, hospitalen of scholen sticht, die in verlegenheid zit met zijne werklieden, zijne armen, zijne schulden, die vijftig, zestig, of honderd duizend francs te betalen en geen anderen kassier heeft dan de Voorzienigheid. Niettemin was mijne nieuwsgierigheid zeer opgewekt ten opzichte van dien pastoor van M. Reeds maakte ik het besluit hem eens te bezoeken, toen zekere omstandigheden mij op het vermoeden brachten, dat hij mijn landsman was en ik door hem een vriend mijner jeugd terug zou kunnen vinden, dien ik tot mijn verdriet geheel uit het oog verloren had.

Ik verliet dan op zekeren morgen met het geweer op den schouder mijn woning en richtte mij door de velden heen naar het dorp M. waarvan ik, na drie of vier uren wandelens, den nieuwen klokkentoren zich hoog zag verheffen boven het dichte boomgewas. De ligging was aangenaam, en ik zette mij, om het schoone landschap naar welgevallen te beschouwen op eene hoogte neêr, die met notenboomen was beplant. Maar mijne rust was van korten duur; een luid geschreeuw met hondengeblaf vermengd, stoorde op eens de plechtige stilte der velden.

Ik stond op, en bemerkte in den hollen weg een in het zwart gekleed man, zich verdedigend tegen een aantal jongens, die eenige honden tegen hem ophitsten. Tegelijk wierpen zij steenen naar den ongelukkige en zouden hem wellicht het slachtoffer hunner boosaardigheid gemaakt hebben, indien ik niet plotseling ware toegeschoten en met de kolf van mijn geweer den geheel onbekenden man van zijne aanranders bevrijd hadde. Ik was zoo zeer in woede ontstoken, dat ik, dunkt mij, vuur gegeven zou hebben, indien zij niet zeer spoedig de vlucht hadden genomen. De priester - want als zoodanig herkende ik hem nu - wierp zich in mijne armen, meer uit zorg voor mij, dan uit vrees voor zijne aanvallers; want deze begrepen spoedig dat hun geschut minder ver droeg dan het mijne en verdwenen.

Nu geheel gerust gesteld reikte de priester mij op de vriendelijkste wijze de hand *'Benedictus qui venit in nomine Domini!'*[1)] zegde hij, 'ik had groote behoefte aan uwe hulp, mijnheer - maar gij zijt al te zeer in drift geraakt.'

Ik antwoordde uiet op zijn vriendelijken groet, want ik bemerkte dat zijn gelaat gewond was.

'De ellendelingen hebben u gewond!' riep ik uit.

'Neen, neen.' antwoordde hij, 'de arme kinderen hebben mij geen leed gedaan, ik ben onhandig genoeg geweest te dicht langs eene haag te loopen.'

'Kom met mij, mijnheer de pastoor,' hernam ik nog even opgewonden, 'gij moet u aldus niet laten beleedigen. Ik zal den burgemeester opzoeken en die schurken doen straffen. Verscheiden en hunner zijn oud genoeg om voor hunne boosheid verantwoordelijk gesteld te kunnen worden.'

'Ah, wat stelt gij mij voor, waarde heer! Als wij ergens gaan, is het om er barmhartigheid, niet om er straf te brengen. Gij zoudt overigens niets winnen met het indienen eener klacht; niemand in het dorp zou het strafbaar vinden dat men een priester beleedigde - en vooral mij.'

Ik beschouwde den priester op nieuw in zijn gelaat. Zijne trekken boden een merkwaardige mengeling van ernst en eenvoudigheid aan; er waren op zijn voorhoofd zooveel rimpels en in zijn oog en glimlach

1) Gezegend hij die komt in 's Heeren naam.

was tevens zooveel onschuld dat het moeilijk was zijn ouderdom juist te bepalen; het best zou men hem wellicht op 50 jaren geschat hebben. Dat zoodanig man, die nog wel het priestergewaad droeg, gehaat werd, kon ik niet begrijpen. Ik vroeg hem wat hij die boeren had gedaan, waardoor hunne woede kon opgewekt zijn.

'Niet veel,' antwoordde hij voortdurend glimlachende, 'want ik ben hun pastoor niet. Zij zijn ijverzuchtig jegens mijne parochie en beschuldigen mij dat ik hen tot godsvrucht wil wekken, iets waarin zij zich juist niet bedriegen. Zij gelooven ook dat ik hen betoover, om mij te wreeken over den tegenstand dien zij aan mijn verlangen bieden. Indien zij een koe of een schaap verliezen, indien hagel of vorst hunne vruchten bederft, is het mijne schuld. Zij verklaren dan dat zij mij in den toren hebben zien staan, den hemel biddende om hun allerlei ongelukken en rampen toe te zenden.'

'Maar dat zijn wilden!'

'Juist, dat is hun ware naam, anders zouden zij niet slecht en boosaardig zijn. Helaas, wij priesters moeten op de borst kloppen, wanneer de geest der volken in zulke diepe duisternissen verzinkt. Deze parochie was reeds vóór de revolutie bedorven. De pastoor, een rijk en zelfzuchtig man, deed zich beminnen door den een, verachten door den ander, omdat hij zijne plichten verzuimde. In de tijden van rust vergat hij zijne bediening, in de dagen van gevaar verzaakte hij die, en de goddelijke gramschap liet hem langen tijd op den post, dien hij aan den vijand had overgeleverd. Toen hij stierf, zonder zich te bekeeren, was het Christendom reeds uit zijne parochie verdwenen; alleen bijgeloovigheden en ondeugden werden er aangetroffen. De priesters, welke dien pastoor op volgden, werden verjaagd, of zwichtten voor het kwaad, dat van nu af overwinnaar was. Zij hadden oogen en zagen niet, ooren en hoorden niet, voeten maar geen beweging, een tong maar geen spraak. Zij waren gelukkig den vrede door dergelijke offers te koopen. Maar welke vruchten zijn er te verwachten van dien vrede des doods? *Non mortui laudabunt te, Domine!'*[1]

'Sed nos qui vivimus'[2] voegde ik er bij, hartelijk de hand van den deugdzamen priester schuddende.

Hij zag mij met eene onuitsprekelijke blijdschap aan.

'Is het waar, spreek ik tot een Christen? Mijn dappere verdediger behoort tot hen, *die leven?'*

'Ja, mijnheer de pastoor, het is een kind der Kerk, dat u uit de handen der boosdoeners gered heeft.'

De priester gaf op nieuw zijn vreugde te kennen en sprak: 'Zeker, zij toonen mij hunne tanden, maar ik ben gelukkig nog in staat den strijd vol te houden. - Daar gij Christen zijt, mijn waarde heer, zult gij begrijpen waarom die arme lieden mij verfoeien. Zij doen mij op hunne manier den oorlog aan, gelijk men dien overal den priester meer of minder aandoet. Ik heb tegen de herbergen gepredikt, tegen den arbeid op den Zondag, tegen de slechte boeken, tegen de gierigheid. Helaas, ik heb gepredikt tegen alles wat zij doen en beminnen, en daarom hebben zij een diepen afkeer jegens mij opgevat. Het is niet slechts hunne schuld. Alleen, aan zich zelven overgelaten, zou ik hen misschien bekeerd, of zij zouden mij ten minste geduld hebben; maar de burgemeester is een woekeraar, de secretaris houdt een kroeg en de schoolmeester verkoopt slechte boeken; zij hebben den grootsten invloed op de

1) Niet de dooden zullen u loven, Heer!
2) Maar wij die leven.

gemeente, zij vormen de publieke opinie. Daarenboven, heb ik eenige jonge dochters belet te huwen met zoogenaamde philosofen; ik kon niet anders doen, wijl zij mij geraadpleegd hadden, doch daar heeft men niet op gelet. Allen hebben zich tegen mij vereenigd en hebben het zoo ver gebracht, dat ik niet hier kan komen zonder met steenen begroet te worden. Ik verzeker u dat er ernstige redenen noodig zijn om mij hier des nachts heen te begeven. In spijt van mijne tooverij, zou ik hier wel eens het slachtoffer hunner boosheid kunnen worden.'

'Maar, mijnheer de pastoor, waarom stelt gij u er aan bloot hen hier te ontmoeten, zelfs op den dag?'

'Wat zal ik u zeggen? Zij moeten er toch aan gewennen mij te zien. Overigens hebben zij mij heden om den tuin geleid. Zij deden mij weten, dat eene goede oude vrouw, wier vertrouwen het mij gelukt is te winnen, zeer ziek was en dat zij mij wenschte te spreken. Ik vertrouwde de zaak niet. Niettemin de zaak kon waar zijn, en ik zegde tot mij zelven: mijn gang daarheen zal hun ten minste bewijzen dat een priester niet aarzelt zijn plicht te vervullen en zoo zij mij een strik spannen, zullen zij zien dat ik geen toovenaar ben. Zij zullen mij bedriegen, maar ik misschien den duivel. Dus ging ik op weg. Ik ontmoette verscheiden personen op weg en werd door niemand beleedigd; dat was een kwaad teeken! Ik kwam voorbij de school en zag dat men mij bespiedde; goed, ik was in hunne macht. Ik was er bijna van overtuigd dat ik mijne zieke niet vinden zou en vernam nu ook toevallig dat zij op het veld arbeidde. Ik trad in de kerk om de Hemel te smeeken, dat hij mij zijne bescherming zou verleenen, wat zij tot heden nooit naliet. Een meisje sloop om mij heen, naderde mij en fluisterde mij toe dat ik door de wijnbergen terug moest keeren. Zie, in deze ongelukkige plaats wordt nog liefde gevonden. Ongelukkig, terwijl ik de aanbiddelijke werking der Voorzienigheid overwoog, die altijd goede harten bewaart ten einde door hen haar rijk te vestigen, vergat ik de waarschuwing, opende mijn brevier en nam onnadenkend den gewonen weg. Een hinderlaag der schooljongens wachtte mij tot straf mijner dwaasheid. Zij omringden mij eensklaps, begonnen luidkeels te schreeuwen, lieten hunne honden op mij los en wierpen mij met steenen. Gelukkig heeft de Hemel u als schildwacht op mijnen weg geplaatst, om hen te beletten te ver te gaan. En zoo heb ik voor een kleinen schrik en eenige schrammen het genoegen gekocht een goeden Christen in dit land der ongeloovigen te ontmoeten en door hem van mijne vervolgers verlost te worden.

'Ik bewonder uwe liefde, mijnheer de pastoor, niettemin spijt het mij niet een der deugnieten bij de ooren te hebben kunnen krijgen. Ik moet u bekennen dat ik gaarne den schoolmeester zou ontmoeten om in zijn persoon al zijne leerlingen te straffen.'

Non sciunt quid faciunt.[1] Maar wilt gij volstrekt dat ik wraak neme? Welnu verlies dan niet alle hoop. Ik zal wel een middel vinden om den vijand, die hier heerscht en geen andere is dan de vorst dezer wereld, te bedwingen. Zij hebben de vorige maand hunnen pastoor verjaagd; hij was een jong geestelijke, die vreesde vermoord te zullen worden en dien zij als een pestzieke in zijne pastorie hadden opgesloten. Ik zal hun een anderen doen geven, waarmede zij meerdere moeite zullen hebben. Ik heb hen bestudeerd, ik weet wien zij noodig hebben en ken een zoodanigen: een waren heilige, een Apostel, aan wien de Hemel alles toestaat wat hij vraagt. Hij zal ze zoodanig beminnen dat hij wonderen zal doen of sterven; in het laatste geval zal zijn nagedachtenis wonderen bewerken en op zijn graf zullen zij zich bekeeren. Ook het graf is welsprekend en verricht zijne werken. Immers het Evangelie bedwingt de menscheneters aan gene zijde van den Oceaan, en deze wilden, die daarenboven

1) Zij weten niet wat zij doen.

gedoopt zijn, zouden aan de liefde van een waar priester kunnen wederstaan? Er is reeds onder hen ééne goede vrouw, die God bemint en dient; wel is waar is zij slechts de eenige met haar dochtertje, maar gelooft gij dat dit niets is? Welnu, dit is alles wat er noodig is. Over tien jaren zullen zij eene Broeder- en Zusterschool, eene Broederschap en al het overige hebben; zij zullen bijna allen naar de Mis gaan in hunne herbouwde kerk, en een kapellaan vragen, omdat hun pastoor den menigvuldigen arbeid niet meer alleen zal kunnen verrichten. Zie, dat beloof ik, omdat gij wraak verlangt.'

'God verhoore u, mijnheer de pastoor! Uwe wenschen zijn christelijker dan mijne gramschap, en gij zijt grooter profeet dan ik.'

'Mijn waarde heer, de gaaf der voorzegging, die de H. Geest eertijds aan alle geloovigen schonk, is thans alleen het erfdeel der heiligen; alles ontbreekt mij om er aan deelachtig te worden. Maar zou hij, die een boom, welke lang onvruchtbaar was, in de lente ziet bloeien, een profeet zijn, als hij meent dat de boom niet dood is, maar weldra vruchten zal voortbrengen? Het volk, waarvan wij spreken, is die boom; eene oude tak daarvan is groen geworden en versierd met eenige weinige bloesems, ziedaar het teeken, ik herken het; en het is niet de eerste maal dat ik het ontdek; standvastig wacht ik op het bezoek van Hem, die in de gedaante van een tuinman aan de zondares verscheen.'

Wij hadden geruimen tijd gewandeld; dit merkte de priester nu eerst op, daarom zeide hij; 'ik houd u van uwen weg af, indien het doel uwer reis elders is, sta mij toe u te danken voor de bescherming, die gij mij verleend hebt. Ik ben thans buiten gevaar. Gij ziet dit nieuwe kruis, hier begint mijne parochie en, Gode zij dank, daar ontbreekt het mij niet aan vrienden.'

'Ik geloof,' zeide ik, dat wij nog langer samen kunnen gaan. Ik ga naar M.'

'God zij geloofd!' was het antwoord, 'Hij overstelpt ons heden met weldaden. Ik ben de pastoor van M.'

'Ik vermoedde het.'

'Mag ik, zonder onbescheiden te zijn, u vragen wien gij te M. bezoeken gaat.'

(Wordt vervolgd.)

'Tu es Petrus'

Wie onzer heeft niet meermalen bij het hooren dezer weinige woorden eene zekere kracht in zich gevoeld, die hem opwekte, die hem versterkte in zijn geloof? 'Gij zijt Petrus.' In dat woord vinden wij eene geheele geschiedenis samengevat van de gebeurtenissen die de Kerk betreffen; want in alles en altijd was dit de laatste grond, de meest verwijderde en verborgen oorzaak van alle triomphen die de Kerk, bij duizenden behaald heeft. Er wordt geen lang betoog gevraagd om deze meening te staven en haar als een onwankelbare waarheid voor ons oog te bevestigen; wij behoeven slechts met onbevangen oordeel een oogslag te werpen op die heerlijke bladzijde waarop met gouden letteren de zegepraal der Kerk geschreven staat, op de geschiedenis der Kerkvergaderingen in één woord, want daar is de oorsprong te vinden en met de hand te tasten van de glorie die Christus' Bruid als met een aureool van heerlijkheid heeft gekroond.

GEZICHT OP ROME VAN DEN TIBER.

Wij weten het: de kracht van dit woord ligt opgesloten in de belofte door den Zaligmaker gegeven aan Cephas, dien Hij Petrus noemde; in de belofte dat tegen die steenrots de poorten der hel niets zouden vermogen. En inderdaad van af het begin der Kerk, van af het eerste oogenblik, waarop deze troostrijke woorden gesproken werden, vinden wij ze ten volle bewaarheid. Door alle tijden heen was Petrus de steenrots waartegen de woeste baren der wereldzee, door de macht der hel opgejaagd en voortgestooten, zich kwamen breken, en hoewel zij met onweerstaanbaar geweld en donderend geraas den voet dier onwrikbare rots schenen le beuken, nimmer nog heeft hunne woede eenig deeltje, hoe klein dan ook, van dien steen der waarheid kunnen losmaken. Petrus was de rots waartegen zich de ketterijen kwamen verpletteren; zooals een schip tot gruis gestooten en in al zijne deelen uiteengeslagen wordt, op het oogenblik zelf dat het in zijne vaart met eene rots in aanraking komt. Overal vinden wij dic rots, waarop de Kerk gebouwd is, zich tier en vrij verheffende boven het vlak der zee maar nimmer

biedt zij een meer indrukwekkend gezicht dan wel juist in de dagen van storm, wanneer hare grootheid nog te meer uitschittert door het woeden der baren, wier geweld zij trotseert en breidelt.

Reeds eenmaal (op bladzijde 354 en volgg. van den tweeden jaargang) hebben wij met eenige woorden den loop en de verhandelingen der 18 Algemeene Kerkvergaderingen, die reeds gehouden werden, besproken, zoodat het overbodig mag heeten ze hier wederom allen aan te geven. Evenwel kan het zijn nut hebben nogmaals op eenigen terug te komen waardoor onze stelling duidelijker zal toegelicht en op vaste gronden bewezen worden.

'TU ES PETRUS.' J. Führich inv[t]

Het eerste Algemeene Concilie werd gehouden in het jaar 325 na Christus' Geboorte; het wordt genoemd naar de plaats waar de bisschoppen vergaderden: het Concilie van Nicea. Nauwlijks was de Kerk zegepialend te voorschijn getreden uit een bloedigeu en verwoeden krijg

tegen de heidensche wereld; nauwlijks is de overwinning, die vrucht, uit het bloed van duizenden en millioenen martelaren ontsproten, behaald, of ziet, uit de ingewanden der hel treedt een nieuwe vijand op; ontzaggelijk is zijne kracht, snood zijn aanleg en goddeloos de middelen die hij bezigt om zijn duivelsche plannen door te drijven. Arius was de naam van het opperhoofd dier helsche bende, die in de loochening der Godheid van Christus zelven een verpletterenden hamer meende te vinden om de rots te verbrijzelen, waarop Christus' Kerk stond opgetrokken. De vergaderde Kerk, door den Stedehouder van Christus, door den opvolger van Petrus, saamgeroepen, veroordeelt die dwaling en spreekt er den vloek Gods over uit, en ziet, reeds is het bewaarheid: ‘Gij zijt Petrus,’ uwe Kerk is op eene rots gegrondvest, alle pogingen der hel zullen die grondzuil niet van haar steunpunt rukken, uw werk niet vernielen. De veroordeelde ketterij mocht vrij een aantal jaren voortwoekeren, nog vele landen, vele vorsten en volken tot hare zijde overhalen, zij mocht nog veel christenbloed plengen, maar als een verpletterend gewicht drukt haar de veroordeeling der Kerk loodzwaar op den kop en eindelijk zal zij ondergaan en verdwijnen in de krochten waaruit zij te voorschijn trad.

Ruim eene eeuw later was wederom de Kerk in Concilie vergaderd. In het jaar 431 werd het derde Concilie, dat van Ephese gehouden; ook hier was de snoode toeleg gericht op den Stichter en Voltrekker van het Geloof, op Gods Zoon zelven, wien Nectorius twee personen wilde toekennen, eene goddelijke en eene menschelijke, waarbij dan tevens aan de H. Moedermaagd slechts het moederschap werd toegekend van den menschelijken persoon in Christus. Zoo bestond het de hel de Kerk herhaaldelijk in haar hechtste grondzuilen aan te tasten door aan God zelf zijne Goddelijke Eigenschappen en aan zijne Moeder hare schoonste kroon, het Goddelijk Moederschap, te weigeren. Petrus had door zijn opvolgers de prinsen der Kerk opgeroepen om te oordeelen en te veroordeelen en ook hier verdween eene ketterij van de aarde ter bevestiging van het woord: ‘Gij zijt Petrus, en op die steenrots zal ik mijne Kerk bouwen.’

Nog werden vele ketterijen door den Stoel der waarheid veroordeeld en in den strijd, daarbij gevoerd, zag immer de Kerk hare beginselen zegepralen. Maar tot dusverre was het slechts eene ketterij geweest, die op zich zelve staande, op geene vreemde machten kon roemen, of indien zij er al in mocht slagen den wereldlijken arm tot hare zijde over te halen, dan nog was het deze laatste slechts te doen om een voorbijgaand voordeel te winnen of om aan eene oogenblikkelijke opwelling van heerschzucht en dwingelandij te voldoen. Maar nu werd de Rots het doel der slagen van hen, die met de wereldlijke macht omkleed, in de voorschriften der Kerk eene beteugeling vreezen voor hunne willekeur, die in de Kerk een onverzettelijken hinderpaal vonden, waartegen hun heerschzuchtig streven niets zou vermogen. Dien teugel, hoe heilzaam ook, wilden zij zich niet getroosten, die hinderpaal moest uit den weg geruimd. Het was tegen een heiligen Paus, een waardigen opvolger van den prins der Apostelen, tegen den moedigen Gregorius VII, dat de strijd het eerste werd geopend; met al de woede van een dwingeland die niets ontziet, voor wien niets verheven of heilig is, viel de goddelooze Hendrik IV den Paus aan. Hem stond een uitgebreid en machtig rijk ten dienste, hij kon beschikken over een talloos leger dat hem werd aangevoerd door het zedenbederf van velen onder de prinsen der Kerk, verbonden met de roofzucht der machtigen dezer wereld, die allen te samen zich onder het vaandel geschaard hadden van den duitschen keizer. Het betrof thans niet

zoozeer de leer der Kerk als wel hare waardigheid en het aanzien dat zij moest genieten, wilde zij eenige vrucht doen in de harten van die nog half barbaarsche volken, voor wie pracht en luister een machtige spoorslag waren. De Paus was aan eigen macht overgelaten, maar ook die macht, hoe gering en nietig ook voor het menschelijk oog, was voldoende, want de opvolger van Petrus steunde op de steenrots waarvan gezegd was door God zelven, dat Hij daarop eene Kerk zou bouwen en dat de poorten der hel dit gebouw niet zouden overweldigen. De macht des Pausen was overwegend, ja verpletterend voor zijn tegenstander, wiens listen en slimme lagen, door eene onbegrensde macht gesteund, niets vermochten tegen den Stedehouder van Christus. Na een langen strijd sprak de Kerk in Concilie vergaderd haar vonnis uit, en dit vonnis regelde de betrekking van de wereldlijke macht tegenover de geestelijke en omschreef beider rechten. In dien strijd had men wel den Paus in ballingschap zien sterven, maar bij zijn laatsten ademtocht was hij nog vreeselijk voor zijn vijand, die spoedig een veel smartelijker dood zou sterven, maar niet vóór dat ook hij zelf, van zijne macht beroofd, zou gebukt zijn gegaan onder de slagen van zijn eigen zoon, hij die zich dat lot op den hals getrokken had door tegen zijn geestelijken vader snood de hand te verheffen.

Op dezelfde wijze en met niet minder gunstigen uitslag zou men later nogmaals het schouwspel genieten van een strijd door de wereldlijke macht tegen den Paus gevoerd. Maar zooals Hendrik IV moest ook Frederik de tweede onderdoen voor die macht, welke het recht op hare zijde had en daarom door God zelven gesteund werd.

Eindelijk zien wij een nieuwen vijand opdagen, die, geleerd door de neêrlagen van de vroegere bestrijders der Kerk, op andere middelen dacht, welke hij daarin meende te vinden, door meer nog dan zijne voorgangers de hartstochten van het zingenot en de hebzucht te ontteugelen, en het groote beginsel van alle maatschappijen, de gehoorzaamheid aan de gestelde machten, ten minste in princiep te loochenen. Luther, wierp aan de vorsten het lokaas voor der kerkelijke goederen om hunne ledige schatkisten in goeden staat te herstellen, en aan allen, zoo vorsten als volken, gaf zijn stelregel, dat de mensch door het geloof *alleen* zalig wordt en dat bij gevolg de goede werken en het onderhouden van Gods geboden overtollige zaken waren, aan de hartstochten den vrijen teugel. Zijn *pecca fortiter sed, crede fortius* (zondig sterk, maar geloof nog sterker) moest hem zoovelen aanvoeren, wier bedorven hart zich niet aan de zuivere leer der Kerk meer kon onderwerpen, die zich niet wilden belemmerd zien door de wetten door God zelf aan den mensch gesteld. In weinige jaren had zijne ketterij, door nog meerderen terzelfder tijd gerugsteund, een groot gedeelte van Duitschland en Frankrijk, Engeland, de Nederlanden overstroomd en nog altijd won zij in kracht en omvang maar ook hier moest het wederom duidelijk blijken dat het woord van God zich niet laat beschamen: ‘Gij zijt Petrus’ zoo had de Zaligmaker gezegd tot den Vorst der Apostelen, en in hem tot zijne opvolgers, ‘en op die steenrots zal ik mijne Kerk bouwen en de poorten der hel zullen tegen haar niet vermogen.’ Petrus riep door zijnen opvolger nogmaals de Kerk te samen om aan het eeuwenheugende gebouw zijn ouden luister te hergeven en weldra was ook nu weêr de kracht der hel gebroken, want van af den dag dat haar het vonnis der Kerk trof in de uitspraken van het Concilie van Trente kon de ketterij geene of bijna geene veroveringen meer maken, en dat niet alleen, want van af dien dag ook teekent haar verval. Door de veroordeeling in hare levensbeginselen getroffen, sleepte zij een tijd lang nog een treurig bestaan voort, om zich eindelijk op te lossen in eene menigte secten, die zich immer in kleiner en kleiner deeltjes afscheidende,

weldra slechts eene treurige herinnering moesten na zich laten als van iets dat eenmaal was, maar sinds lang uit den kring der bestaande zaken is weggenomen.

Zoo zagen wij in eenige vluchtige en flauwe trekken de vervulling aangetoond van dat verheven en troostend woord door God zelf tot een sterveling gezegd, toen Hij hem de verhevenste taak opdroeg die ooit aan menschen werd toevertrouwd, de taak namelijk om te waken over zijn werk, om het hem toevertrouwde pand te bewaren en te vermeerderen. Dit woord, dat wij zoo vele malen tot vervulling zagen gebracht worden, is ook een sterkend, opbeurend woord voor ons, daar het ook nog in onzen tijd de overwinning belooft niet alleen, maar zelfs verzekert. Op dat woord steunend riep Pius IX de thans vergaderde Kerk te samen om met Gods hulp en zegen een strijd te voeren, die met niet minder woede tegen de rots van Petrus wordt gestreden. Maar zooals vroeger, sinds dat Goddelijk Woord werd gesproken, zal ook thans de macht der hel niets uitwerken tegen de Kerk, die zij wel kan belagen maar nimmer overwinnen.

X.

Rome van den Tiber gezien.

Onder de gravuren die wij ter beschikking hebben en den geest onzer lezers naar verwijderde oorden voeren, zijn er geene waardoor zij zoo gaarne hunne aandacht laten boeien, als door die, welke eene meer of minder volledige voorstelling geven van het oude maar altijd nieuwe Rome, dat de vóór-christelijke wereld door de middeleeuwen heen met de nieuwere tijden, den tijd met de eeuwigheid, de aarde met den hemel verbindt. Niet éene andere plaats der wereld dan Rome is dan ook in staat zoozeer hunne aandacht bezig te houden, hunne wenschen te bevredigen, hun gevoel voor het goede, schoone, verhevene en goddelijke te voldoen en hun de bron te toonen, van waar sinds bijna 3000 jaren alles uitgaat, wat op de wereld eenigen invloed uitoefent.

Die stad bezit een volk dat nimmer geheel ten ondergang kwam. Toen het diepste zedebederf en de schandelijkste afgoderij het ontaard en uitgeput hadden, kwam het Christendom er zich van meester maken, het bezielen, herlevendigen, en op den ingestorten troon der Cesars vestigde de Paus Koning een nieuwen, om het bestaan en de geschiedenis van het romeinsche volk voort te zetten. Van af de dagen van Romulus en Remus, de eerste romeinsche koningen tot op heden heeft dat volk de verschillendste lotgevallen gehad en is het menigmaal op den rand van den afgrond geweest, maar nooit heeft de Voorzienigheid toegelaten dat het er in neder stortte.

Tijdens de regeering der eerste koningen (van 754 tot 509) vóór Christus vormde zich het romeinsche volk uit de overblijfselen van het latijnsche rijk, dat tot hooge oudheid opklom. Reeds in de 12^{e} eeuw vóór Christus was Latium aan den Tiber de zetel der latijnsche koningen. Romulus en Remus wisten die overblijfselen te vereenigen en ze te vermengen met de Sabijnen, waarvoor zij eene stad bouwden, die Latium spoedig tot vergetelheid bracht. Romulus heerschte als despoot, als absoluut vorst in den meest uitgebreiden zin des woords. Na hem kwam Numa, die aan het volk een godsdienst schonk.

Hetzelfde verschijnsel zien wij met eenige wijziging bij de vestiging

van wat men zou mogen noemen het tweede romeinsche rijk. De galileesche visscher kwam te Rome en vormde uit de verschillende bestanddeelen van het rijk dat hij vond, een nieuw volk maar schonk dit, alvorens het aan zijn gebied te onderwerpen, een nieuwen godsdienst. Hij gebruikte geen geweld, maar het woord der prediking, trok niet aan het hoofd zijner aanhangers ten strijde uit, maar verzamelde hen om hun de liefde tot de deugd in te boezemen. Petrus deed wat Romulus en Numa samen bewerkten: hij vormde een nieuw volk en onderwees dit in de leer des Gekruisten. Ziedaar dus reeds den Paus Koning.

Op Romulus en Numa volgden vijf andere koningen; de meesten hunner voerden oorlog tegen naburige volken en bijna altijd met ongehoord geluk; de overwonnelingen werden naar Rome gevoerd om de stad te bevolken, maar zagen zich tevens tot de hardste slavernij veroordeeld. Zij moesten den rug krommen, onder den zwaren arbeid, dien de koningen hun oplegden, en de stad vergrooten en verfraaien, nadat zij die bevolkt hadden. Reeds ten tijde van Servius Tullius (578 - 534) den zesden koning van Rome, troonde de stad op de zeven heuvelen en had zij eene uitgestrektheid waarop geen der andere steden van Italië mocht bogen. Toen de laatste koning viel, had de stad haar gebied reeds tot den verren omtrek uitgebreid.

Maar verder reikte het Pausdom, toen het reeds 250 jaren had bestaan, al was het nog altijd in de duisternis verborgen, en kon het zijn koningschap niet doen gelden. Petrus en zijne opvolgers voerden strijd even als Romulus en de zijnen, maar alleen tegen de ondeugd, de hartstochten, het zedebederf en de afgoderij; zij onderwierpen hunne overwonnelingen niet aan de slavernij maar aan het juk van den Gekruisten en gaven hun daarenboven en als in ruil voor die geestelijke slavernij de vrijheid der kinderen Gods, het rijk van Petrus strekte zich na 520 jaren niet alleen uit over de stad Rome maar over geheel Italië, maar over geheel de wereld, zooals Tertullianus zeer duidelijk getuigt. Het is waar, de Paus oefende toen nog geen wereldlijk koningschap uit, maar toch was zijn macht veel grooter dan die des Cesars, en hadde hij al zijne onderdanen ten kruistocht opgeroepen tegen den troon des Cesars, ongetwijfeld zou hij dezen omvergeworpen hebben. Maar dit was niet de leer die hij predikte.

Op het koningschap van Romulus volgde de republiek van Brutus, die tot op den tijd van Christus voortduurde. Zij werd bestuurd door twee consuls, die vooral in den aanvang een bijna koninklijke macht, hoewel slechts voor één jaar, uitoefenden. Later werd hun bestuur meer gematigd door den invloed des volks, dat zijne belangen door tribunen liet verdedigen. Consuls en tribunen vertegenwoordigden de twee groote standen, waaruit de maatschappij bestond namelijk: de patriciërs en de plebeiers, De eersten wilden eene aristocratische, de laatsten eene democratische republiek. Hevig was de strijd, die tusschen beiden gestreden werd, bloedig de tooneelen, die dikwijls plaats grepen, ontzettend de jammeren, die er het noodzakelijk gevolg van waren. De twist hield dan alleen op, als er tegen een buitenlandschen vijand moest gestreden worden, en de Galliërs, Samnieten, Carthagers enz. ontvingen niet minder bloedige neêrlagen als zij het volk aanvielen, wanneer dit in tweespalt, dan wel wanneer het in rust verkeerde.

Het volk der Pausen daarentegen bloeide en groeide in de hoogste eendracht; het kende geen strijd dan tegen de vijanden van den christelijken naam. Onderlinge naiever zag men onder de christenen alleen, als het den palm der martelaars betrof;

de onderdanen der Pausen vermeerderden alleen door folteringen en den dood. 'Het bloed der martelaren', zeide Tertulianus, 'is het zaad der christenen'.

Kon die onderlinge strijd het romeinsche volk niet vernietigen, hij bracht de republiek ten onder. De verwarringen bereikten allengskens een hoogen graad; het volk, voor een aanzienlijk deel aan strijden gewoon, had het gezag der burgelijke overheid vergeten en luisterde alleen naar de bevelen van zijne veldheeren. Door zijn zegetochten over geheel de aarde, vooral in de laatste 200 jaren vóór Christus, herinnerde het zich niet meer de genoegens van den huiselijken aard, daar het overigens dikwijls zijne geheele familie in het leger vond.

Die toestand wekte de heerschzucht der veldheeren, toch reeds zoo gestreeld door glansrijke overwinningen. Zij erkenden de mogelijkheid om zich ten troon te verheffen. Het leger, waarover zij beschikten, kon hun de keizerskroon verwerven. Daar verscheidene veldheeren dergelijke gevoelens koesterden, braken er allereerst twisten uit onder hen zelven; Egypte en Griekenland zagen romeinsche veldheeren elkander bestrijden en vernietigen, tot eindelijk een, gelukkiger dan allen, de overwinnaar bleef en zich de keizerskroon op het hoofd drukte. Dat gebeurde weinige jaren vóór de geboorte des Zaligmakers.

Dus schier tegelijkertijd verscheen het Christendom, dat het rijk der heidensche Cesars zou vernietigen. Het wierp een aantal zaden uit over Judea en Samaria, wier vruchten zich over Indië en Egypte zouden verspreiden en ijlde toen naar Rome, om de heidensche wereldheerschappij in het hart aan te vallen, het Westen te beschaven en naar het Oosten nieuwe sappen te zenden voor den boom, die daar reeds welig tierde. Het vestigde in Rome eene andere wereldheerschappij, op andere grondslagen gebouwd dan die der keizers, en moest, zooals wij boven hoorden, bijna drie eeuwen tegen de grootste macht, die ooit bestond, strijden, eer het die vernietigd had. Maar toen het uit de catacomben te voorschijn trad, was ook zijne macht zoo uitgestrekt als die der keizers, en de Plaatsbekleeder van Jezus Christus was niet minder Paus en Koning als Cesar opperpriester en keizer geweest was.

Men heeft dikwijls beweerd dat de wereldlijke macht des Pausen eerst door Pepyn gegrondvest is; niets is minder waar; men vindt van die macht reeds sporen in de eerste eeuwen. Niet alleen schonk Constantijn aan Rome den eersten christelijken tempel maar ook aan den Paus een stuk gronds, om dien tempel gelegen, met volle souvereiniteitsrechten, en zoozeer voelde Constantijn die wereldlijke macht, al was zij dan ook nog slechts in kiem aanwezig, dat hij niet in Rome kon blijven maar den keizerlijken troon naar Byzantium (Constantinopel) verplaatste.

Zeer schoon drukt zich de Maistre ten dien opzichte uit, wanneer hij zegt:[1)] 'Maar wat inderdaad de verwondering opwekt is de Pausen souverein te zien worden, zonder dat zij het weten, ja in weerwil van hen zelven. Eene onzichtbare wet richtte den Stoel van Rome op, en men kan zeggen dat het Opperhoofd der Algemeene Kerk souverein werd geboren. Van de strafplaats der martelaars beklom hij den troon, dien men aanvankelijk niet zag, maar die zich ongevoelig versterkte als alle groote zaken, en die zich van het begin af deed kennen door zekere atmosfeer van grootheid, die hem omringde, zonder dat daarvoor eenige menschelijke oorzaak was aan te wijzen. De romeinsche Opperpriester behoefde rijkdommen, en zij vloeiden toe; hij had glans noodig, en eene buitengewone heerlijkheid ging van den troon van den H. Petrus uit, zelfs zoodanig dat in de 4e eeuw de prefekt van Rome, een der aanzienlijkste heeren van dien tijd, volgens den H. Hieronymus zegde: 'Beloof mij dat gij mij bisschop van Rome zult maken, en oogenblikkelijk zal ik Christen worden.'

1) Du Pape bladz. 198.

Iets verder zegt de Maistre, dat op het einde der 6e eeuw Paus Gregorius reeds 23 patrimoniums bezat en wel in Italië, en op de eilanden van de, Middellandsche Zee, in Illyrië, Dalmatië, Duitschland en Gallië, en voegt er dan bij: 'In het nog heidensche Rome hinderde de Paus de keizers reeds. Hij was slechts hun onderdaan, zij bezaten alle macht tegen hem en hij niet de minste tegen hen: echter konden zij het niet aan zijne zijde volhouden. Men las op zijn voorhoofd het *kenteeken van een zoo verheven priesterschap, dat de keizer, die onder andere titels ook dien van opperpriester droeg, met meer ongeduld hem verdroeg dan hij ooit in het leger een Cesar duldde, die hem den troon betwistte.* '[2)]

Het zou ons te ver voeren indien wij nu in het breede ontwikkelden op welke wijze de wereldlijke macht des Pausen zich bevestigd en uitgebreid heeft, hoe zij weldadig heeft gewerkt voor de wereld in het algemeen en voor de Pauselijke Staten en Rome in het bijzonder. Doch in enkele algemeene trekken kunnen wij daarvan evenwel een zeker denkbeeld geven, vooral wat de hoofdstad des rijks betreft.

En dan zeggen wij: l^e^ was Rome vroeger voor de wereld een schrik, het werd onder de Pausen een voorwerp van hare vereering. Onder Cesar kwam alleen de vreemdeling als overwonneling en meestal als slaaf de poorten der Eeuwige Stad binnen; de bevelen, die er uit gingen, brachten de wereld nog dieper in slavernij. Maar onder de Pausen stroomden duizenden en duizenden met liefde en aandoening naar den Pauselijken troon, en, den zegen ontvangen hebbende, naar de graven der martelaren. De edicten, die van Rome uitgingen, werden overal even vurig verbeid als eerbiedig opgevolgd.

2^e^. De slavernij werd het eerst te Rome uitgeroeid. Ofschoon hiervoor. wel is waar geen uitdrukkelijke bewijzen zijn aan te voeren, ligt het toch in den aard der zaak. Door de dubbele waardigheid, die de Paus in zich Vereenigde, kon hij alle menschen aan elkander gelijk maken, terwijl de keizers met verschillende hinderpalen hadden te worstelen. Men leest dan ook niet van slaven in de geschiedenis van het pauselijk Rome.

3^e^. Rome werd en bleef de hoofdstad en het middelpunt der wereld; het zag mannen tot zich komen uit de verwijderdste oorden der aarde en trad met hen en hunne geboorteplaatsen in nauwere betrekking, dan de Cesars ooit hadden kunnen doen.

4^e^. Rome werd dikwijls gespaard om het pausschap van zijn koning. De barbaren uit de 7^e^, 8^e^ en 9^e^ eeuwen, de keizers uit de latere voelden menigmaal hunne woede bedaren als zij tot aan de muren van Rome gekomen waren, en eeuwen lang hebben de Romeinen zich den dag herinnerd, waarop Paus Leo alleen door zijne verheven waardigheid en indrukwekkende houding, Attila aan de poorten hunner stad terughield.

5. Rome heeft steeds eene eerste plaats ingenomen in de wereldgebeurtenissen. Het beschikte over het lot van Italië, tijdens de eerste eeuwen van het oostersche keizerrijk; het kroonde den eersten keizer van het westersche rijk; het verdedigde Italië tegen de heerschzucht der duitsche keizers; het riep strijders op voor de verdediging van het Heilige Land, het beschaafde de wereld door zijne missionarissen, oefende een onmetelijken invloed uit in de raadsvergaderingen der koningen, besliste geschillen, waarvan het heil van geheele volken afhing, en sloot vredesverdragen, die aan veeljarige oorlogen een einde maakte.

D.

2) Bossuet. Cypriani Epistola LI ad Ant.

Allerlei.

Nieuw stoom-vliegmachine.

Het is tot nu toe een onvervulde wensch van den mensch gebleven, zich even als het gevederd gedierte door de lucht te bewegen. De mensch is ook daartoe niet door den Schepper bestemd, immers de geheele bouw van zijn lichaam, zijn rond hoofd, zijn breedgewelfde, vlakke borst, de ligging van zijn zwaarte-punt, de aanvoeging van zijne armen aan den romp, zijn geheel spierenstelsel en vooral de bouw van zijne longen, welke in 't geheel niet in staat zijn, de werking van het ademhalen gedurende het vliegen te doen, dat alles maakt hem ongeschikt om zich zwevend of fladderend in het luchtruim te bewegen. De verschillende proeven, gedaan sedert de fabel bestaat volgens welke Ikarus uit zijn kerker ontvluchtte door middel van vleugelen van was dat echter in de nabijheid der zon smolt, bewijzen proefondervindelijk, dat vliegen den mensch van natuur vreemd blijft.

Sedert lang is men er op bedacht geweest om van de stoomkracht gebruik te maken tot het voortbewegen van vliegmachinen, en onlangs is nog eene dergelijke machine door een ingenieur, genaamd Kaufman te Glascow in Schotland, vervaardigd, dat volgens het oordeel van zaakkundigen aan de eischen van de luchtscheepvaart voldoet, waarom wij dan ook onzen lezers eene afbeelding en eene beschrijving er van willen mededeelen.

Dit werktuig heeft een drievoudig doel, het dient tot vliegen, tot varen en tot rijden, maar wel hoofdzakelijk tot vliegen; het kan ook tot voertuig over spoor- en gewone wegen en tot roeivaartuig gebruikt worden, alles met toepassing van de stoomkracht.

De afmetingen der machine zijn als volgt: de geheele lengte 12 voet; de grootste middellijn 5 voet, 1 duim; hoogte 4 voet, 6 duim; lengte van elken vleugel 35 voet; oppervlakte van elken vleugel 221 vierk, voet, totaal gewicht van de geheele machine 7000 pond; werkkracht 50 paardenkracht.

Als voertuig op het land zou het drie wagens met twaalf passagiers met eene snelheid van 38 eng. mijl per uur kunnen trekken, en dat bij elken luchtstoestand uitgezonderd de hevigste stormen.

Men neme evenwel in aanmerking, dat deze groote machine slechts in ontwerp is, maar de uitvinder heeft eene proeve gemaakt met eene dergelijke machine in het klein met 1 paardenkracht en wegende 42 pond. De vleugelen er van bezitten tegelijk eene voort- en achterwaartsche alsmede de schroefachtige beweging in navolging van de vogelvlucht. De proeve met het kleine werktuig voldeed in alle opzichten volkomen, zoodat sommigen zich vleien, dat een werktuig op grootere schaal alleszins zal voldoen en een nieuw tijdperk zal openen voor de vervoermiddelen. Het getal vleugelslagen kan tot 1500 in de minuut stijgen, zoodat de vliegmachine de snelheid van de snelste vogelvlucht kan evenaren.

Onder aan de afbeelding is eene lange spiraalveêr, welke dient om bij het nederlaten uit de hoogte den stoot op den bodem zoo te verminderen, dat de machine in geene deele beschadigd worde.

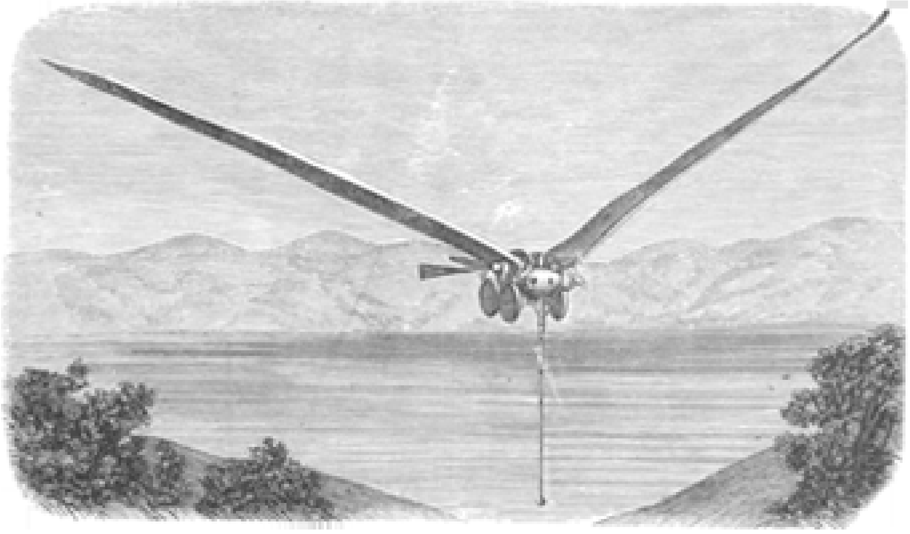

NIEUW STOOM-VLIEGMACHINE.

Wat is een kameel?

Met de beantwoording op deze prijsvraag hielden zich eenigen tijd geleden een Franschman, een Engelschman, een Duitscher en een Amerikaan onledig. Uit de wijze, waarop zij daarbij te werk gingen, kan men veel duidelijker het karakter der natiën, waartoe zij behoorden, leeren kennen dan uit menig langdradig boek over land- en volkenkunde.

De Franschman begaf zich naar een zoölogischen tuin, bezag een der kameelen van alle kanten en had in minder dan een uur tijds een uitgebreid artikel over den kameel gereed. Het was sierlijk en vloeiend geschreven, zoodat op stijl en vorm geen enkele aanmerking kon worden gemaakt; men zou echter in het gansche stuk te vergeefs naar eene gedachte gezocht hebben. Dit nam intusschen niet weg dat de Franschman er hoogst tevreden over was en met welgevallen uitriep: *Voilà le chameau!* toen hij zijn handteekening onder het stuk plaatste.

De Engelschman pakte zijne koffers, reisde twee jaren lang in de binnenlanden van Afrika en schreef vervolgens een volumineus boek over de levenswijze en gewoonten der kameelen. Ofschoon hem de prijs is toegekend, kan hij er verzekerd van zijn dat niemand zijn werk zal lezen.

De Duitscher lachte om de oppervlakkigheid van den Franschman en de noodelooze moeite en inspanning van den Engelschman, sloot zich in zijn kamer op en bracht uren en dagen in diep nadenken door over het hoofddenkbeeld, dat zijne verhandeling tot grondslag zou dienen. Hij is echter nooit verder gekomen.

De Amerikaan gaf zich de moeite niet om naar een zoölogischen tuin en nog veel minder om naar Afrika te gaan; hij sloot zich ook niet in zijne kamer op om ernstig over de zaak na te denken, maar nam een pen en schreef: ‘Een kameel is een voor ons geheel nutteloos dier.’ Zijn antwoord is natuurlijk niet in aanmerking gekomen, ofschoon de jury er wel eens over had mogen nadenken of de Amerikanen niet het meest geschikt zijn, om op onbeduidende prijsvragen antwoorden in te zenden.

De dronkaard

vertegenwoordigt de vier jaargetijden in zijn hoofd: op zijn rooden neustip bloeit de lente; op zijn verhit voorhoofd brandt de zomer; op zijne bleeke wangen teekent zich de herfst, en zijn haar, door eene vervroegde grijsheid wit als sneeuw, vertegenwoordigt den winter.

Gevat.

In een logement zaten drie heeren aan tafel, waarvan de een grooten eetlust had en dezen bevredigde ten nadeele van zijne beide gezellen. Na zich telkens het eerst van het meeste en beste der gerechten te hebben voorzien nam hij van het dessert, dat mede uit drie Sina's appelen bestond, er twee op zijn bord. Een der twee overige heeren, wien de aanmatiging van zijnen dischgenoot reeds lang had verveeld, vroeg hem of hij ook kon dammen. Hij antwoordde: ‘ja’ ‘welnu,’ hernam de eerste, de beide Sina's appelen van zijns buurmans bord wegnemende, ‘dan blaas ik deze twee, u had er drie kunnen nemen.’

[Nummer 18]

Z.E. kardinaal Antonelli.

Sedert eenigen tijd - we mogen zeggen sedert eenige jaren - zwijgt de aan het Christendom vijandige pers over Kardinaal Antonelli; zij heeft reeds al haren haat tegen hem aan den dag gelegd, en schijnt thans geen woorden meer te kunnen vinden om hem te honen. Zij zwijgt, en de moedige kardinaal zetelt nog altijd op de eereplaats, aan de zijde van den onsterfelijken Pius. Heerlijk schouwspel in onzen tijd, zoo rijk aan droefenis en jammeren. De zoo machtige europeesche pers, die zich de leidster der publieke opinie noemt, heeft het hoofd moeten buigen voor hem, die haar durfde trotseeren en den strijd volhield tegen haar en allen, die haar steunden.

Indien wij, naar aanleiding van het portret des kardinaals, dat wij in dit nommer onzen lezers aanbieden, eenige regelen schrijven over den hoog vereerden Antonelli, dan zie men daarin niet eene biographie - want deze zou boekdeelen eischen - maar slechts eenige schetsen, die, zij het dan onvolmaakt, den kardinaal aan onze lezers zullen doen kennen.

Jacobus Antonelli, kardinaal-diaken van de H. Agatha, werd op den 2 April 1806 te Sonino in den Kerkelijken Staat geboren. Hij is dus thans ruim 63 jaren oud. Zijn eerste onderwijs ontving hij van geestelijken, die voor de zaak der Kerk geleden hadden onder de tyrannie der Franschen, en wellicht ontleende hij aan hen de vurige liefde tot de Kerk, die men altijd in hem heeft bewonderd. Daar zijne familie zich weldra te Rome vestigde, bezocht hij vroegtijdig het romeinsche seminarie, waar hij onder de ijverigste en godsdienstigste kweekelingen werd geteld. Van het seminarie naar de Universiteit overgegaan, maakte hij hier zulke snele vorderingen, dat hij reeds op 21 jarigen leeftijd tot doctor in het burgerlijke en canonieke recht gepromoveerd werd. Hierdoor werd hem de weg gebaand naar eene plaats in de rechtsgeleerde prelatuur. Antonelli had het geluk aan de vereischten voor deze waardigheid te voldoen, en toen hij 24 jaren oud geworden was, werd hij, na afgelegd examen, in de prelatuur opgenomen.

Z.E. KARDINAAL ANTONELLI.

Nu volgde dra de eene bevordering op de andere; hij werd achter-

eenvolgens benoemd tot Assessor bij het hoog gerechtshof en tot delegaat te Orvieto, Viterbo en Macerato.

In deze laatste plaats deed hij zich het eerst als een kundig staatsman kennen. In het jaar 1831 beproefde de tegenwoordige keizer Napoleon en zijn jong gestorven broeder allerlei pogingen, om in vereeniging met de italiaansche revolutionairen Italië aan de Oostenrijkers en de wereldlijke macht aan den Paus te ontnemen. Zij plaatsten zich aan het hoofd der oproermakers, trokken het landvolk aan hunne zijde en waren stout genoeg Paus Gregorius XVI een verzoekschrift aan te bieden, waarin zij er op aandrongen dat hij afstand zou doen van zijne wereldlijke macht. Het geschrift werd natuurlijk niet beantwoord, en Mgr. Antonelli wist het landvolk van de zijde der oproerlingen af te trekken en deze laatsten zelf onderling in verdeeldheid te brengen, waardoor het gevaar dat zeker ernstig was, van Rome werd afgewend.

Tot loon daarvoor riep de Paus hem naar Rome en benoemde hem tot secretaris-generaal aan het ministerie van binnenlandsche zaken; weinig later volgde zijne benoeming tot minister van finantiën.

Dat men zulke verschillende betrekkingen aan Mgr. Antonelli opdroeg bewijst voorzeker zijne veelzijdige talenten, zijne kundigheden op meer dan een gebied, maar niet minder pleit het voor zijne uitstekende bekwaamheden, zijn zuiveren levenswandel, zijn onuitputtelijken iever voor de belangen en de rechten der Kerk, dat de groote Gregorius hem steeds met zijne gunsten overlaadde en in de moeilijkste zaken zelfs zijn oordeel inriep.

Eveneens genoot Mgr. Antonelli het hooge vertrouwen en de gunst van den opvolger van Gregorius, Pius IX. Reeds in 1847 schonk hij hem den kardinaalshoed en benoemde hem tot president van den ministerraad. In den aanvang zijner regeering verleende Pius vele koncessiën aan het misleide volk, dat ze eischte, en ze door tusschenkomst van Antonelli meende verkregen te hebben. Daarom genoot de kardinaal in die dagen in hooge mate de volksgunst, de revolutionairen waren er wel van overtuigd dat Antonelli nimmer voor hen te winnen zijn zou, doch zij meenden hem te kunnen bedriegen. Nauwlijks erkenden zij evenwel dat zij met geen staatsman van gewone talenten te doen hadden, of zij drongen op zijne verwijdering aan, waartoe Pius zich genoodzaakt zag te besluiten. Maar Antonelli bleef niettemin zijn vertrouweling, die hem ondersteunde tijdens de ministeriën Mamiani en Rossi, aan welk laatste door een revolutionairen dolk een einde werd gemaakt.

Nauwlijks was de moord van Rossi bekend geworden, of het woedend volk kwam den Paus in het Quirinaal belegeren; maar ook Antonelli snelde toe en gedroeg zich in die moeilijke oogenblikken zoo moedig en fier, dat de gezanten der verschillende Mogendheden steeds met de grootste bewondering over zijne houding op dien dag gesproken hebben.

Toen Pius te Gaëta een toevlucht zocht, na alle middelen te hebben aangewend om zijn volk de oogen te openen, riep hij nogmaals den kardinaal Antonelli tot zich en benoemde hem tot staats-secretaris, welke betrekking hij tot op dezen dag bekleedt. De geschiedenis wijst weinig of geen ministers aan, die als Antonelli gedurende 20 jaren met het vertrouwen hunner vorsten vereerd werden.

Hier is men, om zoo te spreken tot het einde genaderd van het bijzondere leven des kardinaals; de biograaf, die het leven van den kardinaal in het tijdsbestek van 1498-1869 wil schetsen ziet zich noodzaakt eene geschiedenis te schrijven van het wereldlijk en voor een gedeelte ook van het geestelijk bestuur van Pius IX gedurende

dit tijdvak; want aan iedere daad, aan iedere gebeurtenis is de naam van Antonelli verbonden; hij trad overal en ten allen tijde op als de eerste minister van den Paus; hij was het die er mede belast was te onderhandelen met de vorsten en hunne regeeringen, de verdragen en overeenkomsten te sluiten, nota's te schrijven, waarbij hunne handelingen werden goedgekeurd of aan strenge kritiek onderworpen; en in dit alles was hij steeds de ieverigste verdediger van Pius en zijne rechten.

De nota's van Antonelli hebben meer dan eens schrik en ontzetting in de Tuileriën en in het paleis Pitti, te Florence, gebracht; moedig trad de kardinaal den franschen keizer en zijn dienaar, koning Victor Emmanuel, onder de oogen en wees hun op de eischen van het volkenrecht en op hunne plichten jegens den Stedehouder van Christus; geen net van verraad wist men te spannen, of hij rukte er zich uit en verscheurde het. De slimste diplomaten werden uit Parijs naar Rome gezonden, zij waren voorzien van beloften, bedreigingen, listen, maar Antonelli doorgrondde steeds hunne plannen en keerde die menigmaal tegen hen zelven.

Bleef hij onverzettelijk weigeren, toen Napoleon in 1849 den Paus op vernederende voorwaarden te Rome wilde doen terugkeeren, hij verhief niet minder zijne stem tegen den valschen Cavour op het congres van Parijs en bezorgde dezen minister menigen slapeloozen nacht. Men heeft beiden met elkander vergeleken en gevraagd wie de grootste staatsman was? Ons dunkt die vraag is geen vraag. Wanneer een groot verrader een groot staatsman is, dan komt ongetwijfeld aan Cavour de eereplaats toe, doch blijven alleen groote talenten, rechtschapenheid, liefde tot het recht en de verdrukte onschuld den uitstekenden staatsman vormen dan zeker zullen tijdgenoot en nakomeling den palm aan Antonelli schenken.

Nooit hebben beloften of bedreigingen hem zijn plicht kunnen doen verzaken. Indien de archieven zich openden, zou er menige nota te voorschijn komen, waarmeê tegen Antonelli's trouw en eerlijkheid gewerkt is, maar geen dezer geschriften zou kunnen verklaren, dat het iets heeft uitgewerkt. Antonelli is en blijft de verkleefde dienaar en vriend des Pausen, en de kogel van den verfoeilijken Defelice, waarmede die booswicht op den 12 Juni 1855 den kardinaal hoopte te vermoorden, heeft hem slechts tot martelaar voor de goede zaak gemaakt.

Hooren wij het oordeel van den franschen gezant, Rayneval over de pauselijke administratie, dan vinden wij tevens een oordeel uitgesproken over het beleid van den kardinaal, die de ziel dezer administratie is.

‘Wat ik gezegd heb,’ dus spreekt de Rayneval, ‘moest reeds voldoende zijn om te bewijzen dat op al de maatregelen, door de pauselijke administratie genomen, *de stempel der waarheid, van het gezond verstand en van den vooruitgang is gedrukt,* dat zij steeds goede resultaten hebben opgeleverd, in één woord, dat er niet ééne bijzonderheid, geschikt om tot het zedelijk of stoffelijk welzijn der bevolking mede te werken, kan genoemd worden, die aan de oplettendheid der pauselijke regeering ontsnapt is, of waarvan niet op gunstige wijze gebruik werd gemaakt.

‘Waarlijk, wanneer zekere personen zeggen dat het pauselijk gouvernement eene administratie heeft, waarvan het welzijn des volks het doel niet is, kan dat gouvernement hun antwoorden: *zie onze daden, en veroordeel ze als gij durft.*

‘Om te besluiten *zijn wij na rijp onderzoek genoodzaakt te erkennen* dat het pauselijk goevernement zijne taak niet heeft verwaarloosd, maar dat het *regelmatig is voortgegaan op den weg der hervormingen en verbeteringen en dat het aanmerkelijken vooruitgang heeft gemaakt’*

Nog een enkel woord over het bijzondere leven van den beroemden kardinaal.

Het groote aantal zijner werkzaamheden en bemoeiingen, zijne hooge waardigheid en het ambt dat hij bekleedt, zouden doen vermoeden dat hij schier ongenaakbaar is. Het tegendeel is intusschen het geval. Hij is den ganschen dag en zelfs tot laat in den nacht toegankelijk voor ieder die hem wil spreken en is zoo toegevend mogelijk op het stuk der etiquette. De verschrikkelijke kardinaal ontvangt lieden van allen rang en stand, spreekt tot hen met de meeste welwillendheid en toont zich zelfs niet eens verstoord over de dwaasheden, die hij, gelijk men kan begrijpen, menigmaal moet aanhooren. Hij weet zelfs zorgvuldig te verbergen dat de spreker hem verveelt en betoont de grootste aandacht, zoolang men binnen de grenzen der betamelijkheid blijft. Maar tevens weet hij zoo goed zijn gezag te bewaren, dat de hoogst geplaatste staatslieden het niet durven wagen hem op onwelvoegelijke wijze te behandelen.

Des morgens ten 6 ure hoort hij de Mis, gebruikt daarna het ontbijt, begeeft zich dan naar den H. Vader, met wien hij zich onderhoudt over de zaken van den Kerkelijken Staat en de wereld en wiens bevelen en besluiten hij daarna met den grootsten iever gaat volbrengen. Voorts neemt hij van het overige van den dag een uur voor zijne maaltijden, eenige oogenblikken die hij met zijne moeder, eene hoogst achtenswaardige vrouw, doorbrengt en is verder aan onvermoeiden arbeid overgegeven, dien hij herhaalde malen moet afbreken om gehoor te verleenen aan de verschillende burgerlijke en militaire autoriteiten, gezanten, Romeinen en vreemdelingen.

Zijne levenswijze is hoogst eenvoudig, hoezeer zijne vijanden ook het tegendeel beweerd hebben. Zijn rang noodzaakt hem eenige pracht ten toon te spreiden in zijne equipage, huisraad enz., doch hij verraadt niet onduidelijk dat deze met zijne neigingen niet overeenkomt. Zijn kabinet, waarin hij het grootste gedeelte van den dag doorbrengt, draagt daarvan eveneens de duidelijkste sporen.

De kardinaal is van eene lange gestalte, heeft een open, indrukwekkend gelaat, waarop welwillendheid en deftige ernst als 't ware om den voorrang strijden. Zijn gang is een weinig moeilijk, daar hij voortdurend door de jicht gekweld wordt. Overigens ligt in zijn geheelen persoon het kenteeken van waardigheid, fierheid en zelfstandigheid, dat hem den Romeinschen Richelieu heeft doen noemen, wiens uitstekende talenten hij bezit zonder in zijne gebreken te deelen.

P.

De Sint Pieterskerk en hare Geschiedenis.

Deze trotsche Basiliek, die door hare buitengewoone inen uitwendige pracht van bouwtrant en versiering, de bewondering der tijden heeft weggedragen, is niet minder bewonderenswaardig door hare oudheid. Na den roemvollen dood van den eersten Paus-martelaar, die volgens sommigen gekruist werd op den Janiculus en volgens anderen op den Vaticaanschen heuvel nabij de renbaan van Nero, werden zijne heilige en eerbiedwaardige Overblijfselen door de Christenheid in de vatikaansche grotten begraven. In het jaar 90 werd door Paus Anacletus ter eere van den roemvollen Prins der Apostelen in diezelfde grotten eene nederige, maar sierlijke bidplaats opgericht, die twee eeuwen later werd herbouwd in eenen tempel, de plaats waardig, tot wier heiliging hij was bestemd. Constantijn de vroegere vervolger der Kerk, gelijk weleer een Saulus getroffen door het licht des Hemels, beijverde zich daarna om te herstellen, wat hij weleer door zijne ver-

volgingen aan de heiligen had toegebracht. In het jaar 324 greep hij de schup en vulde ter eere van de twaalf Apostelen, twaalf manden met aarde, die hij zelf op zijne schouderen nam en ter plaatse wierp, waar de eerste steen voor de Vatikaansche Basiliek moest gelegd worden. Zoo werd dan door keizerlijke hand het graf verheerlijkt van den armen visscher van het meer van Genesareth, omdat ook op hem, die in lijden en dood zijnen goddelijken Meester getrouw had gevolgd, de voorzegging zou kunnen toegepast worden, reeds vooraf in Christus vervuld: *Zijn graf zal luisterrijk zijn.* Elf en eene halve eeuw bleef deze keizerlijke Basiliek bestaan; doch in 1450 werd zij bouwvallig en Nicolaas V vormde het plan tot haren herbouw; de zorg over dezen arbeid werd toevertrouwd aan Léon Baptiste Alberti en Bernardino Rosellini, maar zij kouden hunne taak niet ten uitvoer brengen. Julius II zette het ontwerp van Nicolaas V door en richtte zich ten dien einde tot Bramante. Volgens het plan van dien bouwkundige moest de St. Pieter de gedaante krijgen van een grieksch kruis, in het midden bekroond door eene kolossale koepel; op de armen van dat kruis moesten zich majestueuse gewelven verheffen en een portiek van zes zuilen moest den ingang vormen. Bramante stierf in 1514 onder het Pausschap van Leo X, die de voltrekking van dat werk vertrouwde aan Giuliano Sangallo, aan den Dominicaan Gioconde van Verona en aan Raphaël Sanzio. Deze vermeerderden het getal der koepelpilaren en veranderden den vorm der Basiliek in dien van een latijnsch kruis, welke vorm echter door Balthasar Peruzzi, den opvolger van Raphaël, ter oorzake van tijd- en geldgebrek wederom in den eersten werd veranderd. Paulus III belastte Antonio Sangallo, een neef van Giulano, met de voltooiing der werkzaamheden, maar ook deze kunstenaar stierf in 1546. Toen trad de oude Michel-Angelo Buonarotti op. Op voortdurend aanhouden van Paulus III nam hij uit liefde Gods, van de H. Maagd en den Prins der Apostelen kosteloos het bestuur der werkzaamheden op zich. In veertien dagen was zijn plan gereed volgens hetwelk de Basiliek van St. Pieter moest gebouwd worden in den vorm van een grieksch kruis en de koepel moest rusten op zware muren in plaats van op kolommen. De gevel moest bestaan uit een portiek gelijk aan dat der kerk van het Pantheon. Zeventien jaren bleef de beroemde bouwkundige hiermêe werkzaam, toen hem de dood op 89jarigen leeftijd aan zijn werk kwam ontrooven; de groote gewelven der beuken en de muur waarop de koepel rust waren gereed. Vignole en Pirro Ligorio waren zijne opvolgers en moesten volgens zijn plan het werk voortzetten. Doch Pirro Ligorio die meer voor het oorspronkelijke plan genegen was, werd door den H. Pius V afgezet. Jacques della Porta voltooide de koepel in 1590 onder de pauselijke regeering van Sixtus V met eenige wijzigingen, behoudens welke tot dusverre het plan van Michel-Angelo volkomen gevolgd was. Maar toen Paulus V Charles Maderne had aangesteld veranderde deze geheel en al het plan van Buonarotti met den vorm van een grieksch kruis wederom door dien van een latijnsch kruis te vervangen. Het is duidelijk, dat dit niet gunstig werkte doordien de aanleg niet werd gevolgd; het oog eens kenners wordt er ook eerst langzaam aan gewoon; nogtans was dit nieuwe plan niet geheel af te keuren, daar het de Basiliek beter inrichtte voor al de behoeften der katholieke godsdienstplechtigheden, waartoe zij moest gebezigd worden; doch het blijft een feit dat daardoor is verloren gegaan dat geheim van grootheid en pracht, hetwelk Michel-Angelo op het oog had. De drie beuken werden voltooid in 1612, het portiek in het jaar 1614; de kerkwijding had plaats onder Urbanus VIII op den 18 November 1626, welke dag in den romeinschen brevier door het kerkelijk Officie

is vereeuwigd. Onder Alexander VII bouwde Bernin het voorportaal van den nieuwen tempel met den zuilengang; deze werd voltooid onder Clemens IX in 1667. In 1780 eindelijk belastte Pius VI Carlo Marchioni met den bouw eener sacristij, die op haar zelve reeds eene ware kerk uitmaakt en zeer vele schatten bewaart. Zij is in vier deelen verdeeld. Het eerste gedeelte bestaat in de eigenlijke sacristij, het tweede in die der kanunniken, het derde in die der beneficianten en het vierde in de woningen der kanunniken van de Basiliek. De eigenlijke sacristij is eene groote achthoekige zaal versierd met acht kolommen van grijs marmer, afkomstig van de villa van Hadrianus te Tivoli. Ter linkerzijde is de sacristij der kanunniken; de kapel bezit eene H. Familie van Fattore en eene madona van Julius Romanus. In de kapittelzaal, waar de Kardinalen vergaderen gedurende de dagen der uitvaart van de overledene Pausen en waar zij de ambassadeurs der vreemde mogendheden ontvangen, treft men drie schilderstukken aan van Giotto, voorstellende den Zaligmaker, de kruisiging van den H. Petrus en den marteldood van den H. Paulus en verschillende fresco's van Melozzo de Forli.

Van het tijdstip der stichting in 1450 tot aan de kerkwijding in 1626 verliepen 176 en met de voltooiing der sacristij onder Pius VI medegerekend 330 jaren onder 43 Pausen. Op het einde der XVIIe eeuw bedroegen de kosten reeds 46,800,498 scudi, nagenoeg fr. 250,000,000; de sacristij heeft 900,000 scudi, ongeveer fr. 5,000.000 gekost; de kosten van het jaarlijks onderhoud bedragen 30,000 scudi of bijna fr. 161,000. Dit kolossale gebouw beslaat eene lengte van 186,98 meters binnen de muren; de groote beuk is 45 meters hoog op eene breedte van 25 meters; de pilaren van deze beuk hebben eene hoogte van 24 meters met inbegrip van voetstuk en kapiteel; het grondvlak dezer pilaren is 4 meters breed; de kruisbeuk, insgelijks binnen de muren genomen, beslaat 137 meters; de koepel is tot aan het gewelf van den lantaarn 117 meters hoog; de pijlers die hem steunen, zijn 19 meters op hunne grootste breedte; eindelijk het gewelf van de groote boog is 45 meters hoog. De andere groote kerken van Europa zijn van de volgende lengten: St. Paul te Londen 158,61; de dom van Florence 149,45; die van Milaan 135,38; S. Petronio te Bologne 132,92; St. Paulus buiten de muren 127,73; O.L. Vr. Kerk te Antwerpen 117 meters.

Zoo verrees die prachtige tempel, het meesterstuk, dat al de inspanning der kundigste bouwmeesters had vereischt. Heerlijk monnument op het graf eens armen, wiens nederigheid bij God zoo hoog in waarde stond, dat zij verdiende met een zoo majestueusen luister bekroond te worden! Vorstelijk moest die tempel zijn, want hij was opgericht op het graf van den Prins der Apostelen, den stedehouder van den Koning der Koningen, voor wien zich koningen, vorsten en keizers buigen en aan wien zij op het graf der nederigheid het offer brengen van hunnen hoogmoed. Op diezelfde plaats toch waarop door de vorstelijke hand van eenen Constantijn den Groote de eerste steen voor den tempel Gods in het jaar 324 werd gelegd, zien wij in 393 eenen Theodosius, in rouwgewaad neêrgeknield, door de voorspraak van den H. Petrus de overwinning afsmeeken op zijne vijanden. In 449 is het eene gansche vorstelijke familie, die daar de nederigheid komt vereeren; een Valentinianus met zijne echtgenoote Eudoxia en zijne moeder, Galla Placidia, knielen daar neêr om God te prijzen in zijne heiligen. In 545 brengt een Belisarius als overwinnaar der Barbaren op het graf van hem, die eens overwon met het staal zijns woords, den cijns zijner dankbaarheid voor de behaalde overwinning. Maar niet slechts zij: een Attila, de schrik zijner dagen, die om zijne wreedheden te recht den naam verdiende, die hem vereeuwigt: *De geesel Gods* verliest op het graf van den vreedzamen visscher, die den waren vrede aan het aardrijk had verkondigd, die barbaarsche wreedheid,

het kenmerk van zijn karakter en wordt handelbaar als een lam. In 689 zien wij een Cedwilla, koning der Oostelijke Saxers in het stof geknield op Petrus grafgesteent, door de wateren van het H. Doopsel aangenomen als kind dier Kerk, wier eerste zichtbaar Hoofd rust onder zijne voeten. Het is hier dat een Concred, koning der Merciërs, getroffen wordt door het licht des Hemels en het koninklijke purper tegen het kloosterhabijt verwisselt. Hier stroomt nog een menigte heên van gekroonde hoofden zoo van beschaafde als van wilde volkstammen: een Luidprand, koning der Lombardiërs; een Ina, koning van Engeland; een Carloman, koning van Frankrijk; een Richard, koning van Engeland, eene godvreezende Bertrade, echtgenoote van Pepijn en moeder van Karel den Groote; een Offa, koning der Oostelijke Saxers, die gelijktijdig zijn rijk schatplichtig maakte aan den Vorst der Apostelen, en zoovele andere roemruchtige mannen, wier schouders door het purper werden gedekt, knielden hier neêr, om Hem te prijzen, die de hoovaardigen van den troon stoot en den nederige in hunne plaats verheft. Doch niet alleen dat het offer van hulde wordt neêrgelegd op dit altaar, maar ook op deze plaats berust zelfs de hoop der gebieders, die onder den bijstand en de voorspraak van den eersten gebieder der Kerk, den zegen over scepter en kroon van God komen afsmeeken: Karel de Groote wenscht op die plaats gekroond te worden als keizer in het jaar 800, opdat hier door de handen van Leo III, een opvolger van den H. Petrus, te gelijk met de kroon bestendige zegen voor bem, zijne regeering en zijn volk nederdale. Een Lotharius volgt zijn voorbeeld en knielt neder voor Pascalis I; Alfred, koning van Engeland, ontvangt er de kroon uit de hand van Leo IV; Karel de Kale uit de hand van Joannes VIII; Karel de Dikke eveneens van Joannes VIII; Otto I wordt er gekroond door Joannes XII; de H. Henricus met de H. Cunegunde door Benedictus VIII en zoovele anderen, die op den zegen Gods onder de voorspraak van den H. Petrus het geluk hunner regeering vestigden. Te recht kan dan geene kerk der wereld in pracht en luister met deze Basiliek vergeleken worden, omdat hare stoffelijke schoonheid het zinnebeeld is der schoone deugden op die plaats beoefend, die voorbeeldig begonnen zijn in den Prins der Apostelen, wiens H. Overblijfselen daar rusten en nog voortduren in het nederige huldebetoon dat uit hare wanden tot het onzichtbaar Opperhoofd der Kerk opstijgt.

W.

De Monte Pincio.

Nevenstaande gravure biedt ons eene afbeelding van een der schoonste wandelplaatsen te Rome, die door den beroemden Valadier op den Monte Pincio werd aangelegd. Reeds in de hooge oudheid was de Monte Pincio onder den naam van *Collis horticulorum* om zijne schoonheid en bekoorlijke ligging bekend, en was een der gezochte oorden, waar de oude Romein, te midden der liefelijke bloemen en onder het zachte lommer der laurieren, zich aan de zoete rust der welsprekendheid en dichtkunde overgaf of de groote vraagstukken der wijsbegeerte met zijne vrienden besprak en in de eenzaamheid trachtte op te lossen.

Ofschoon het romeinsche publiek op bepaalde dagen der week vrijen toegang heeft tot de meeste villa's en wandelplaatsen, die te Rome en in de omstreken den Paus, den kardinalen of rijke partikulieren toebehooren, zoo is toch, sinds de regeering van keizer Napoleon I, de Monte Pincio meer in 't bijzonder een eigendom des volks en verreweg de meest geliefkoosde en bezochte wandelplaats der stad. De hooge laurierboomen, de oranjeboomen met hun gulden vrucht en donker loof, de bekoorlijke bloemperken die door tal van busten en zinnebeeldige figuren worden opgeluisterd, bieden aan den wandelaar de liefelijkste afwisseling en maken dezen tuin tot een allerheerlijkst oord van rust en van uitspanning. Vooral op Zon- en feestdagen stroomt de vroolijke menigte naar deze door zijn terras zoo zeer bekoorlijken tuin, om er in 't zoete genot der liefelijke natuur van de werkzaamheden der week blijde uit te rusten en de vreemdeling, die Rome bezoekt, verlaat de eeuwige stad niet, zonder het heerlijk vergezicht genoten te hebben, hetwelk deze tuin op het plein del Popolo aanbiedt.

DE MONTE PINCIO TE ROME.

De kleine fotograaf.

Fotografiën vindt men tegenwoordig overal; zoowel op de kleinste dorpen als in de groote steden treft men ze in menigte aan, en weldra zal de tijd aanbreken waarop hij, wiens portret niet gemaakt werd, bij zijn tijd ten achteren zal gerekend worden. Even als de meeste andere uitvindingen werd ook de fotografie dikwijls aangewend als een middel tot vermaak en uitspanning, en zoo zien wij haar thans reeds in de kinderkamer binnendringen, waar de kleinen zich verlustigen met het portretteeren. Maar al is tegenwoordig die kunst overal doorgedrongen toch zal er nog menigeen zijn die gaarne wat meer daarvan wil hooren: aan dit verlangen kunnen wij niet beter voldoen dan met hier de opmerkingen weêr te geven die een natuurkundige onzer dagen gemaakt heeft vóór en ten tijde der uitvinding zelve.

Het was in het jaar 1833 - zoo verhaalt hij; - ik was een knaap van ongeveer 14 jaren, toen mij op zekeren dag de volgende bijzonderheid trof. Ik was er een liefhebber van, om eenige kleine schetsen te teekenen, waarin ik te meer genoegen vond, naarmate ik mij in gunstiger uitkomsten mocht verheugen. Eens zag ik een zeer liet tafereeltje in het huis van een mijner jeugdige vrienden, dat bijzonder mijne aandacht trok; ik verkreeg van den vader mijns vriends de toestemming om het na te teekenen. Het was eene kopergravure uit den ouden tijd in eene lijst gevat, die misschien reeds meer dan 20 jaren altijd op dezelfde plaats, tegen den schoorsteen, had gehangen. Daar het glas mij hinderde nam ik het weg en zag nu dat het beeld daarop stond afgeteekend, wel niet zoo duidelijk en scherp als het oorspronkelijke was, maar klaar genoeg om het te kunnen onderscheiden. Toen ik het eenigen tijd opmerkzaam had gaêgeslagen kreeg ik den lust om te zien of het ook slechts begoocheling was en ik streek met de hand over het glas, maar nu klom mijne verwondering niet weinig toeu ik bevond dat het als in het glas zelve gedrukt stond. Deze laatste bijzonderheid maakte mijne nieuwsgierigheid nog meer gaande, zoodat ik er lang over nadacht hoe zulk verschijnsel, waarvan ik nog nooit had gehoord, ontstaan was. Eindelijk het vruchteloos zoeken en overdenken moede deelde ik mijne opmerking aan mijnen vader meê. Maar hij lachte met mij en sprak: ‘het was wel de moeite waard om daarover zoo langen tijd te peinzen en naar de oorzaak te zoeken van iets dat bekend is. Ik heb het reeds zooveel malen gezien; dat komt van het zonlicht; haal in mijne slaapkamer dat beeldje van St. Jozef, daar zult gij waarschijnlijk hetzelfde vinden, want het hangt reeds sedert onheugelijken tijd op dezelfde plaats.’

Ik ging en keerde weldra met de in een kleinen lijst, gevatte kopergravure weêr; mijn vader nam het voorzichtig uit de lijst en nu toonde hij mij hetzelfde verschijnsel, maar veel duidelijker was het beeld van Sint Jozef op het glas weêrgegeven. De verklaring die mijn vader daarvan gaf was wel eenvoudig maar voor mij niet voldoende. Lang peinsde ik nog op dit voorval dat mijne weetgierigheid zoo zeer had gaande gemaakt doch altijd te vergeefs. Eindelijk ging de eerste indruk verloren en met dezen mijne zucht om de werkelijke verklaring te vinden die niemand uit mijne omgeving mij verschaffen kon en welke ik vruchteloos gezocht had.

Zes jaren later - het was in 1839 - studeerde ik aan de hoogeschool; veel werd er in die dagen gesproken over eene uitvinding van een Franschman, Daguerre, die met toepassing van de *donkere kamer* van den napolitaan Porta en met aanwending van eenige chemische praeparaten het middel had uitgevonden om de beelden, in de *donkere kamer* verkregen, duurzaam te maken. Het is bekend wat men door de

donkere kamer verstaat; het beginsel waarop deze rust is dit: wanneer een zonnestraal door eene kleine opening van een muur of beschot in een, voor het zou licht overigens ontoegankelijk vertrek wordt ingelaten, dan vormt zij in de donkere kamer een beeld of teekening van de voorwerpen, die in een bepaalden kring voor de kleine opening gelegen zijn, zoodat men daardoor gemakkelijk eene juiste schets kan leveren van landschappen, gebouwen, enz.[1] Deze beelden *blijvend* te maken hadden reeds velen beproefd, maar nu was zooals men zegde genoemde Franschman er in geslaagd; hij plaatste eene verzilverde koperen plaat, te voren goed gepolijst en geprepareerd in de *donkere kamer* en verkreeg op die wijze een beeld - een lichtbeeld. - Nu kwam mij het verschijnsel van vóór zes jaren weêr levendig voor den geest, en het is te begrijpen dat ik met bijzondere oplettendheid de uitleggingen volgde van mijn professor in de natuurkunde, toen hij ons de nieuwe uitvinding in al hare deelen blootlegde.

De professor liet eene *donkere kamer* naar alle vereischten inrichten, schafte zich verzilverde koperplaten, ïodium, kwikzilver, enz en begon zijne proeven. Met de uiterste nauwgezetheid volgde hij alle voorschriften van den uitvinder op en toen hij alles op rang af volbracht had, verkreeg ook hij eene nauwkeurige schets van het voorwerp dat hij had *gedaguerreotypeerd.* Nu was ik wel een stap nader gekomen tot de oplossing van het vraagstuk, dat ik mij in mijne kinderjaren gesteld had, maar nog bleef er voor mij eene klove aan te vullen. Immers dat beeld van Sint Jozet en die andere schets waren beiden op glas afgedrukt en zonder eenige, voorbedachtelijk ten minste, aangewende voorbereiding; hier was het beeld ook wel weêrgegeven, maar op eene verzilverde koperen plaat en niet dan na aanwending van vele scheikundige hulpmiddelen, waardoor dat beeld werd vastgehecht.

Wederom verliepen er eenige jaren, gedurende welke mijn raadsel nog immer onopgelost bleef; eindelijk daar verspreidde zich het nieuws dat men het middel gevonden had om die beelden ook blijvend op glas over te brengen. Met meer zorg nog dan vroeger verzamelde ik alle inlichtingen die mij konden dienstig zijn om tot de oplossing van mijn vraagstuk te geraken. Zie hier wat ik vernam.

Het was weder een Franschman, Talbot, die het werk van Daguerre volmaakte. Zijne uitvinding rustte voor een groot gedeelte op dezelfde proefnemingen als die van Daguerre, en u as slechts eene manier om veel spoediger en gemakkelijker dezelfde uitwerkselen van het zonlicht te verkrijgen, die ik reeds in mijne jeugd had bewonderd. Had ik het glas voor de gravuren met een laag ïodium bestreken, dan zou ik spoediger hetzelfde effect gehad hebben wat nu eerst na een tijdverloop van vele jaren was verkregen. Bij de *camera obscura* of *donkere kamer* wordt de zaak door het veel sterkere licht, dat door de lenzen verschaft wordt, nog gemakkelijker en spoediger volbracht, want daardoor kan men in weinige seconden een alleszins zuiver en scherp afgeteekend beeld verkrijgen. Sedert dien tijd is de fotografie nog veel volmaakt; vooreerst door eene veel doelmatiger bereiding der platen waarop men het beeld wil trekken, en ten andere door eenige hulpmiddelen, waardoor men die beelden duidelijker en aanschouwelijker maakt voor onze oogen.

In de plaats van de verzilverde koperen platen van Daguerre, gebruikte Talbot, zooals gezegd is, platen van glas die hij eerst met water en verdund salpeterzuur of een ander zuiveringsmiddel zuiverde en daarna met lijnwaad droog wreef; na deze eerste bereiding overtrok hij zijn glas met *collodium*, eene oplossing van schietkatoen in zwavel-ether en alcohol. In plaats van dit *collodium* kan men evenwel ook gebruik

1) In de toepassing bij de fotografie verstaat men door *donkere kamer* of *camera obscura* het kasje waarvoor hij zich plaatst die gefotografeerd wordt, en waarin het bereide glas en een vergrootglas geplaatst is.

maken van eiwit, waaraan dit voordeel verbonden is dat men de platen met eiwit bestreken een geruimen tijd vóór men die behoeft te gebruiken kan gereed maken, daar men ze ook droog kan aanwenden, terwijl die met *collodium* liefst vochtig gebruikt worden.

Men kan naar verkiezing tweeërlei beelden, *positieve* of *negatieve* nemen, maar voor ieder behoort eene afzonderlijke voorbereiding plaats te hebben. Een *positief* beeld is zulk een dat de afgebeelde voorwerpen weêrgeeft zooals zij in werkelijkheid zijn, een *negatief* dat schaduw geeft waar licht en licht waar schaduw moest zijn. Dit laatste wordt gewoonlijk eerst genomen en daarvan het *positieve* door eene tweede bewerking afgedrukt. Deze manier moet als de meest gewone hier vooral in aanmerking komen. Men kan een *negatief* beeld vervaardigen op papier of op glas; om het op papier te doen ontstaan moet men dit eerst eene bewerking doen ondergaan die het gevoelig maakt voor den indruk van het licht, welke bewerking hoofdzakelijk daarin bestaat dat men het papier met ïodium-zilver late doortrekken. Daarna stelt men het tusschen twee glazen platen aan de inwerking van het licht in de *donkere kamer* bloot, waaruit het na eenige oogenblikken wordt genomen; nu bemerkt men aan het papier niets voor dat het in eene oplossing van galnotenzuur gelegd wordt, waardoor het beeld te voorschijn komt niet alleen, maar zóó dat het zich als het ware *in* het geheel met ïodium-zilver doortrokken papier gevormd heeft. Vervolgens neemt men het overtollige ïodium-zilver weg door het papier in een bad van onderzwaveligzure soda te dompelen.

Wil men nu van dit *negatieve* een *positief* verkrijgen, dan stelle men het *negatieve* beeld en een met chloor-zilver doortrokken papier tusschen twee glazen platen aan het licht bloot, waarbij men moet zorg dragen dat de achterkant van het papier aan de werking van het licht onttrokken zij. Daar nu de zwarte schaduwen van het negatieve beeld geen licht doorlaten, maar wel de lichte of niet gekleurde vakken, zoo is het duidelijk dat door de inwerking van het licht slechts deze lichte plaatsen zullen getroffen en daardoor gekleurd worden, waardoor uit het negatieve beeld een positief is voortgekomen, want nu zullen schaduw en licht vallen juist waar zij vereischt worden. Wil men bij voorbeeld van een in het zwart gekleed persoon een fotografisch portret vervaardigen dan zullen in het negatieve beeld de zwarte kleederen wit, en het blanke aangezicht en handen zwart zijn. Houdt men nu dit beeld voor het zonlicht dan zal wel door het witte gedeelte licht stralen maar niet door het zwarte of donkere, zoodat het licht belet wordt te werken op die deelen van het achterste papier die wit moeten blijven, maar de anderen zullen door zijne inwerking zwart worden zooals zij behooren te zijn. Om dit positieve beeld verder tegen het zonlicht bestand te maken en te beletten dat het weldra geheel zwart wordt, fixeert men het door het te dompelen in een bad van onderzwaveligzure soda waardoor het in het papier aanwezige, overtollige chloorzilver wordt opgelost en weggenomen.

Meestal maakt men evenwel het negatieve beeld op glas, dat men daartoe met *collodium,* waarin een weinig jodcalium is opgelost, voorbereid heeft. Door deze plaat eenige oogenblikken in eene oplossing van salpeterzuurzilveroxyde te leggen vormt men in de collodiumlaag wit ìodium-zilver. Na deze bewerking stelt men de nog vochtige plaat in de donkere kamer

aan de werking van het licht bloot, dat in weinige seconden een voldoend beeld vormt. In een flauw verlicht vertrek begiet men dan de plaat met ijzervitriool of een sterk reduceerend zuur waardoor aanstonds het negatieve beeld te voorschijn komt, hierna volgt de bewerking van het fixeeren en het aftrekken van het positieve beeld, zooals bij het negatieve beeld op papier gezegd is.

Tot zoover de opmerkingen van den natuurkundige, dien wij gevolgd hebben. Men meene echter niet dat hiermede alles gezegd is wat die schoone kunst betreft, met andere woorden dat hij, die ons deze regelen ingaf, een volledige uiteenzetting der fotografie heeft gegeven. Behalve deze hulpmiddelen der fotografie zijn er nog meerdere die wij echter hier niet kunnen vermelden daar het nimmer in ons doel kon liggen eene volledige verhandeling over dit onderwerp te leveren, maar slechts eenige toelichtingen, waaruit men in algemeene trekken kan nagaan wat het is te fotografeeren en gefotografeerd te worden.

Op het dorp.
(Vervolg.)

'Ik kom u bezoeken, mijnheer de pastoor.'

'Benedicamus Domino[1]. Wees duizendmaal welkom, mijn waarde verdediger. De pastoor van M. is niet rijk en zijn pastorie is niet groot, maar men kan er toch de heilige gastvrijheid uitoefenen.'

'Ik zal de vrijheid nemen er gebruik van te maken, doch laat mij beginnen met u mijn naam te noemen.'

Ik noemde hem nu mijn naam, dien mijns vaders, mijne woonplaats en voegde er de opgave bij van de betrekkingen, die ik bekleedde.

'Dan zijn wij landslieden!' riep de pastoor uit, toen ik geëindigd had, en wellicht bloedverwanten. Ik ben ook geboortig van Gatinais, mijne moeder even als de uwe van Boyne, waar alles onderling neef en nicht is. De goede God zij gezegend! deze dag is een dag van barmhartigheid, dien de Heer ons bereid heeft.'

'Ik bezit nog andere aanspraak op uwe welwillendheid. Langen tijd was ik de innige vriend van een uitmuntend jongeling, die, geloof ik, uw neef is.'

De pastoor greep mijne beide handen, drukte ze hartelijk en beschouwde mij toen zwijgend gedurende eenige oogenblikken, met eene uitdrukking van teederheid en smart, die mij in verwarring bracht.

'Helaas,' zeide hij eindelijk, 'ik heb geen anderen neef dan Laurent, spreekt gij van hem? Hij is dood, het arme kind! Hij is hier ongelukkig gestorven. Maar neen, zijn dood was niet droevig, want hij was die eens Christen. Ach, dierbare landgenoot, welke herinnering wekt gij in mijn hart op! Gij hebt hem dus gekend, bemind, dien goeden Laurent? Ja zij hebben hem laten sterven... om mij Doch laat ons niet meer over hem spreken. Dezen avond of morgen ochtend na de H. Mis zullen wij op zijn graf gaan bidden, en er wellicht een gedeelte vinden van dien hemelschen vrede, dien hij voor eeuwig geniet, zooals ik hoop en geloof, in den schoot van den God van barmhartigheid.'

De goede pastoor beefde, zijne oogen werden met tranen gevuld, die langs zijne bleeke wangen nedervielen. Ik durfde hem niet ondervragen omtrent het tijdstip en

1) Laat ons den Heer loven.

de omstandigheden van dien dood, waarover hij met zooveel aandoening sprak, zoo geheel verschillend van zijne gewone kalmte. Ik wachtte tot hij het gesprek weder opvatte, maar vermoedende dat hij bad, stortte ook ik eenige gebeden voor de zielerust van mijn vriend.

Wij naderden het dorp M. dat mij zeer aanzienlijk toescheen en zich in menig opzicht gunstig onderscheidde van de andere dorpen der streek. Op een geweerschot afstands van de huizen bevond zich een heuvel, prijkende met een schoon steenen kruis. Eene zuster lag er voor te bidden en met haar ongeveer 20 meisjes. Opeens stonden zij op en hieven den Schoonen lofzang *O crux Ave* aan. Toen wij genaderd waren, groette de pastoor het kruis, de zuster en de kinderen.

‘Dit is,’ zeide hij mij, ‘onze kleine school, die des Donderdags gaat wandelen. Indien wij het dorp aan de andere zijde waren binnengekomen zouden wij een broeder met zijne jongens ontmoet hebben. Zij zingen het *Ave Maris Stella* voor een beeld van de H. Maagd.’

‘Ik geloof niet,’ antwoordde ik, ‘dat zij den pastoor met steenen zullen werpen.’

‘Zij doen het, God dank, niet meer, maar het heeft veel moeite gekost om hun die gewoonte te doen afleggen. Zij waren er voor het minst evenzeer aan gehecht als hunne makkers daar ginds, en het moet tot hunne eer gezegd worden, zij wisten veel juister te raken.’

‘Dus zijt gij gesteenigd geworden?’

‘Verscheidene malen, mijn vriend, maar als een man, die den marteldood niet waardig is. Ik heb niettemin den H. Stephanus als een onzer patronen gekozen. Wij willen aanstonds zijne kapel bezoeken; eenige steenen, naar mij geworpen, hebben hunne plaats in den muur gekregen en bijna allen door de hand van hen, die ze wegslingerden. Gij ziet dat ik gelijk heb als ik zeg dat de bloesems de vruchten aankondigen. Ik heb hier drie lange jaren doorgebracht alvorens een bloemtje te zien ontluiken, ja zelfs alvorens een knop aan een der takken van den boom, dien ik met mijne tranen en mijn bloed besproeide, te zien verschijnen. Deze parochie was nog meer afgedwaald en mij nog vijandiger dan die, welke wij zoo even verlaten hebben.’

Wij waren in de voornaamste straat des dorps; de bewoners groetten den pastoor vriendelijk, de kinderen kwamen op hem toeloopen en grepen zijne handen. De herberg voorbijgaande, zag ik dat zij prijkte met een uithangbord, waarop de H. Drie Koningen waren geschilderd, die oude beschermheiligen der reizigers, welke den menschgeworden God ontdekt en gevonden hebben. De herbergier stond aan de deur en ontblootte het hoofd, terwijl wij zijne woning voorbij gingen. Ik kende de macht van een dorpsherbergier en wenschte den pastoor geluk met de gunst van dezen man.

‘Hij was langen tijd,’ antwoordde de waardige man, ‘mijn verbitterdste vijand; toen reeds al de raadsleden mijne vrienden waren, poogde hij mij nog in den raad te benadeelen. Ik heb hem tot burgemeester doen benoemen; dit werkte en hij veranderde geheel. Thans zijn wij de beste vrienden. Ik heb hem zijn uithangbord ten geschenke gegeven en hij heeft de Kerk met eene prachtige zilveren ciborie vereerd. Sedert hij burgemeerster is, sluit hij op Zon- en Feestdagen onder de Diensten zijne herberg.’

‘Ik begin te vermoeden dat gij inderdaad mirakelen doet, mijnheer de pastoor.’

‘Neen, maar Hij die ze wrocht, weigert ze niet aan zijn zwakken dienaar. Zijne liefde vult mijne onmacht aan. Soms geeft hij mij in, hoe te spreken en te handelen, maar meestentijds werkt Hij door zich zelven; soms verschijn ik om een moeielijkheid weg te ruimen, die ik niet had kunnen overwinnen, en bij mijne komst is zij als van zelve verdwenen.

‘Ik werd met het bestuur over deze parochie belast na de Juli-revolutie. Mijn voorganger was van alles beroofd en daarop verjaagd geworden. Hij was mijn vriend en kwam mij bezoeken op het seminarie, waar ik de filosofie leeraarde. Na mij van zijne werkzaamheden, vermoeienissen en smarten verhaald te hebben, deelde hij mij zijn voornemen mede van missionaris te worden, daar hij in zijne parochie niet kon terugkeeren. Terwijl hij sprak, schaamde ik mij over mij zelven en over het gemakkelijk leven, dat ik tot dan toe had geleid en maakte alras het voornemen hem naar de missiën te vergezellen. Maar onze bisschop verklaarde dat hij ons beiden niet kon missen en dat hij mij wilde behouden. ‘Wat u betreft’, zeide hij tot den ouden pastoor van M. ‘ik zal u alleen verlof geven als ik voor u een plaatsvervanger gevonden heb. Maar aan wien zal ik dergelijk kruis opleggen? Kent gij iemand, die het dragen kan?’- ‘Ja, Monseigneur’, antwoordde mijn vriend, ‘en wel mijn dierbaren vriend, die mij naar de missiën wilde volgen.’ - ‘Wat zegt gij hiervan, professor?’ vroeg mij daarop de bisschop. ‘Wilt gij in dien wijngaard gaan werken en hem vruchtbaar maken?’

‘Ik antwoordde met de belofte van gehoorzaamheid te hernieuwen, die ik bij mijne priesterwijding had afgelegd. De bisschop zegende mij terwijl hij tranen van aandoening schreide. Ziedaar hoe ik pastoor van M. werd. Ik sloot mijne boeken, verliet mijne cel op het seminarie en kwam hier vol vrees en hoop. Men ontving mij zeer slecht, er was zelfs sprake geweest om mij niet te ontvangen. Van af den eersten dag werd mij gedurende een maand iederen avond, met verlof van de overheid, eene ketelmuziek gebracht. Een der ijverigste oproermakers was de eenige man, die zich gewaardigde mij een woord toe te spreken; het was de koster, een volleerde dronkaard. Het zou mij even moeilijk geweest zijn hem te berispen als te bekeeren. Indien ik hem weggejaagd hadde, zou ik niemand gevonden hebben om hem te vervangen, en zij zouden den volgenden morgen ook mij verjaagd hebben. Ik beproefde verscheiden malen den burgemeester een bezoek te brengen, maar hij hield hardnekkig zijne deur voor mij gesloten. Gij kunt u de houding van den onderwijzer voorstellen. Het overige van de bevolking, door zoodanige voorbeelden aangemoedigd, behandelde mij op de onbeschoftste wijze. De kinderen vervolgden mij met hun geschreeuw en hunne steenen; de armen dankten mij zelfs niet voor de aalmoezen, die ik hun gaf. Nauwlijks luisterden zij naar mij, als ik hun mijn eigen brood schonk, maar zongen met het volk ijverig de schimpliederen mede, die de schoolmeester hun geleerd had.

‘Ik mocht geen heil verwachten van mijne predikatiën, want niemand verscheen in de kerk. Des Zondags, zoowel als op de andere dagen der week, droeg ik de Mis op in de diepste eenzaamheid. De kerk scheen om dat alles evenzeer te treuren als ik; het water viel door het gescheurde dak neder, de vochtigheid verteerde houtwerk en muren en het geheele gebouw dreigde binnen een niet zeer verwijderd tijdstip in een puinhoop over te gaan. De koster had gelijk toen hij spottend beweerde dat het gewelf weleens op mijn hoofd vallen zou.

(Wordt vervolgd.)

De storm.

‘Hoor, moeder, hoe de stormwind loeit,....
   ‘Ach! 't wordt me om 't hart zoo bang;
‘De hemel staat in laaien gloed,
‘Met elken golfslag stijgt de vloed,
   ‘En vader - toeft zoo lang.’

‘Ja, lieve, ook moeders hart wordt bang,
   ‘En lijdt uw angsten meê.
Kom. storten we onze zielen uit
‘Voor haar, die 't woedend stormen stuit,
   ‘De zoete ster der Zee.’

Daar vallen ze op de knieën neêr
   Voor 't beeld der Moedermaagd:
‘Ach! lieve Moeder zonder smet,

‘Hoor naar het kinderlijk gebed,
‘Dat voor den vader vraagt.’

Maar feller kraakt de donder voort.
En woester huilt de orkaan.
Nu grijpt ze in wilden angst de hand
Der kleine, en ijlt naar 't dreunend strand
Waarop de golven slaan.

De stortvloed geeselt haar 't gelaat,
De storm giert om haar heen.....
Zij voelt zijn killen adem niet,
Maar roerloos staart zij in 't verschiet
Of ook haar hulk verscheen.

In 't eind, daar ziet ze, o groote God.
Een scheepje in bangen nood,
Dat, opgezweept, nu duiz'lend hoog
Zich op der golven top bewoog,
Dan - in de diepte schoot.

Zij staart nog eens bij 't flikk'rend licht,
En gilt: ‘'t moet vader zijn.
‘Zie, hoe hij jammrend de armen wringt.....
‘Ach, Jezus! die de stormen dwingt,
‘Ach, Ster der Zee! verschijn,’

En driemaal vliegt de kiel naar 't strand,
En driemaal stoot de kracht
Der branding de arme hulk weêr af,
En jaagt de zwakke prooi naar 't graf
Dat gapend 't offer wacht.

Nu stort ze in doodsangst neêr ter aard,
En slaat de handen saâm,
De kleine klemt zich aan haar zij,
En smeekt: ‘Maria! sta ons bij,
‘Help, help, in Jezus naam.’

Nog eenmaal rijst de brooze hulk......
Nog eenmaal stort ze, en - zinkt.
Maar eensklaps breekt de ruwe kracht
Der zee, nu 't maanlicht, mild en zacht,
Weêr op de golven blinkt.

Daar ziet ze, o wonder, weêr haar kiel
Gedragen door den wind,
Nu kent haar ziel geen angsten meer;
En weldra ligt de vader weêr
Aan 't hart van gade en kind.

Toen sprak, noch op het vochtig strand,
Hun dankbre ziel haar beê.
En de Englen droegen haar tot God
Die met 't geweld der stormen spot,
En tot de Ster der Zee.

[Nummer 19]

Het Kasteel Mariënburg in Hannover.

Ieder kent de treurige kapitulatie van Langensalza, die van het koningrijk Hannover een pruisische provincie maakte en den ongelukkigen koning George V uit zijne staten bande; de artikelen dier kapitulatie waren, onbegrijpelijk genoeg op den eersten oogslag, niet zoo ongunstig, als men van het overweldigend Pruisen had kunnen verwachten; het eerste art., ofschoon aan den koning het grondgebied van Hannover verbiedend, gaf hem vrijheid zich te vestigen, waar hij wilde, zoodat de Pruisische regeering het goedschiks zou moeten aanzien, zoo George eens trek kreeg in Pruisen te komen wonen; daarenboven kende dat artikel nog den onttroonden monark de vrije beschikking over zijne bijzondere bezittingen toe; onder de overige artikelen waren er die het lot des legers bepaalden en evenzeer voor de dappere Hannoversche strijders zeer gunstig waren.

Dat het ten onder gebrachte Hannover zulke vereerende voorwaarden heeft kunnen bekomen, zou men al spoedig toeschrijven aan de buitengewone dapperheid, waarmeê het zich in verschillende veldslagen tegen de Pruisen heeft verdedigd, wist men niet dat de kapitulatie alleen haar bestaan te danken had aan verraad, list en bedrog. Het is hier de plaats niet dat verraad en bedrog te ontmaskeren; wij zullen slechts zeggen, dat zoo het den overwinnaar gemeend ware geweest met de kapitulatie, hij die niet zoo spoedig en zoo schandelijk geschonden zou hebben. Op de bezittingen des konings werd immers dadelijk beslag gelegd, Zoodra George zijn rijk verlaten had, zoodat men hem niet alleen beroofde van zijn koningrijk, maar ook van zijn persoonlijk eigendom. De koningin, die men niet wilde of durfde verbannen, mocht in het land blijven, maar men ontnam haar insgelijks het bestier harer bezittingen; officieren, onderofficieren, en soldaten werden verplicht in dienst van het door hen gehate Pruissen te treden of van honger te sterven.

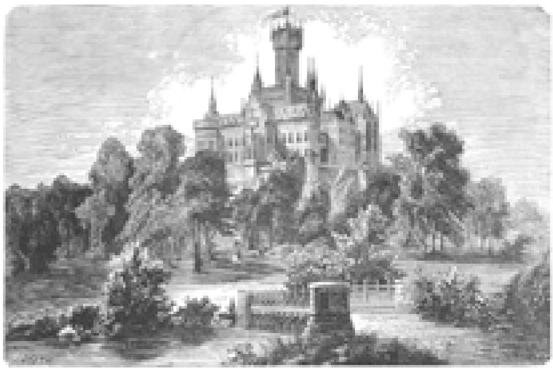

HET KASTEEL MARIËNBURG IN HANNOVER.

Sinds George V zijn land heeft verlaten, is het ten duidelijkste gebleken, dat er wellicht geen vorst is, die zoodanig de liefde zijner onderdanen bezit als hij; welke pogingen de Pruisen ook hebben aangewend om het volk van gezindheid ten opzichte zijns konings te doen veranderen; de Hannovranen toonden steeds dat hun hart onveranderlijk klopt

voor hunnen blinden koning. In weerwil van de bedreigingen en waarschuwingen hunner nieuwe meesters is iedere verjaardag van een lid uit het Vorstenhuis een algemeene feestdag, wordt elke gelegenheid, die aan de onttroonden kan herinneren, met drift aangegrepen en pronken de nationale kleuren, wel niet op de toppen der torens en openbare gebouwen, maar toch op de kleêren der Hanuovranen.

Er is evenwel een zeker deel des volks, dat, sedert de verbanning van George, hem in dagbladen en tijdschriften lastert en zich door miskenning en verachting van den eens zoo gevierden vorst, bij den Pruis verdienstelijk schijnt te willen maken; zonderling genoeg zijn het juist die ieden welke in de laatste jaren het meest aan het hof verschenen, vele koninklijke gunsten genoten en met ridderorden overladen werden. Hoe vreemd dit verschijnsel ook zijn moge, het is niet minder waar. Die lieden zijn meerendeels leden van de orde der vrijmetselaren, van welke ook koning George V sinds het jaar 1855 lid was en er zelfs een hooge waardigheid in bekleedde. Hij trad er in op aanraden van zijnen minister van financiën toen hij van de volksvertegenwoordiging geen vermeerdering der koninklijke inkomsten kou verkrijgen. Zoodra George vrijmetselaar was, zorgden zijne medebroeders, dat er leden in de Kamer kwamen, die overeenkomStig 's konings wenschen stemden en hem naar willekeur lieten regeeren, waarvoor zij dan ook op hunne beurt koninklijk beloond werden. Maar ziet, nauwlijks vervolgt het ongeluk den koning, of de vrijmetselaars keeren zich van hem af, huldigen de opkomende zon en doen zich kennen als eerloozen en ondankbaren.

Toen koning George naar Weenen ging, begaf koningin Maria zich naar het kasteel Mariënburg, waarvan wij op pag. 145 eene nauwkeurige afbeelding geven; ofschoon van Pruisische spionnen omringd, bleef zij in het kasteel, omdat het stond op den geliefden grond van Hannover, te midden van het volk dat zij en dat haar beminde. De Pruisische regeering zag in hare tegenwoordigheid een groot gevaar voor de rust des lands, en stelde dus alles in het werk om haar te bewegen zich te verwijderen, doch de koningin bleef doof voor alle aanzoeken. Ten laatste besloot de regeering haar te noodzaken; zij stelde haar voor, zich van hare getrouwe dienaren te ontdoen en eene omgeving aan te nemen uit Pruisische hovelingen, waarbij nog kwam dat de Hannoveraansche vlag op Mariênburg door de Pruisische zou vervangen worden. De eisch was schandelijk en liever dan zich daaraan te onderwerpen, verkoos ook de koningin de ballingschap en begaf zich naar haren echtgenoot, de droefheid en innigste gehechtheid harer onderdanen met zich nemende.

Het kasteel Mariënburg, op last van koningin Maria door Hase, Witte en Oppler gebouwd, ligt ongeveer twee mijlen ten zuiden van Hannover op de helling van een berg; de Leine vloeit langs het schoone kasteel, dat een heerlijk uitzicht heeft op den ruimen, boschachtigen en bebouwden omtrek. Het is in zuiver middeleeuweschen stijl opgericht en geeft een goed denkbeeld van de prachtige ridderkasteelen, die voor honderden jaren gebouwd, ons hier en daar langs den Rijn nog hunne ruïnen te zien geven.

De gemsjager.

Natuurkenners noemen de gems antilope rupicapra, en zeggen dat zij de eenige soort der antilope is, die Europa verblijft. Zij bewoont de hooge streken van de Alpische

bergketenen, van de Pyreneeën, Appennijnen en van den Kaukasus alsmede het Demavendgebergte in Perzië. Haar gewoon zomerverblijf is op de ontoegankelijkste hellingen en flanken in de nabuurschap der gletschers of ijsvelden. Zelden dalen zij in den zomertijd naar de dalen af, tenzij, door de jagers vervolgd, ze daar een schuilplaats zoeken, evenwel weiden zij gewoonlijk met het aanbreken van den dag langs de berghellingen naar de lagere grasvlakten, die door omringende rotswanden aan het oog onttrokken worden. In den voormiddag houden zij zich op aan boschachtige terreinen, om in den middag weêr naar de hoogte te trekken en aldaar, zoo dicht mogelijk bij de sneeuwgrens, uit te rusten en haar genoten voedsel te herkauwen. Tegen het avonduur keeren zij naar de laagte terug en brengen den nacht gewoonlijk onder een overhangende rots door. De gemzen volgen de jaargetijden: zoodra de herfstzon geene genoegzame kracht meer, bezit om op de witte Alpentoppen eene matige warmte te onderhouden, trekken zij naar de lagere streken, waar zij de dichte bosschen en wel het liefst die, welke de zuidelijke hellingen der bergen bedekken, tot haar winterverblijf nemen. Men zegt, dat zij de plantsen ontwijken, waar eene lawine of sneeuwval zal ontstaan, doch in weerwil hiervan is menig exemplaar van deze prachtige diersoort door dit natuurverschijnsel omgekomen.

De gems heeft groote overeenkomst met onze geit en onderscheidt zich van deze alleen door hare haakvormige horens, hare spitse ooren, het gemis van eenen baard, langere en breedere pooten, langeren hals en korten in een gedrongen lichaamsbouw. De punten harer horens zijn fijn en scherp en zijn haar een voortreffelijk wapen ter verdediging tegen gieren, arenden en honden, die zij daarmede den buik openrijt. Bij de gemsbokken die grooter en dikker koppen dan de gemsgeiteu hebben, staan deze horens verder van elkander en zijn grooter dan die van de laatste. Wanneer een dier een stuk van een horen verliest, wast deze spoedig weêr aan, doch in eene andere richting, zoodat soms die dieren horens van de vreemsoortigste vormen dragen. Achter ieder horentje zit een schelpachtig bultje, dat bij den bok in den laten herfst bij wijze van zwam uitschiet en een scherpen reuk verspreidt. Bijzonder schoon zijn de groote, ver ziende, scherpe en zwart glinsterende oogen. De pooten van de gems zijn veel dikker dan die der geit, en de hoef is zoo ver gespleten, dat ze de teenen ver uit elkander kan zetten, wat haar van groot nut is bij hare snelle tochten over de bergen. De gems is zoo buigzaam dat zij het lijf kan opbeuren tot eene hoogte van anderhalven meter, in welk geval hare zwaarte bijna geheel op de achterpooten rust.

In het voorjaar is de gems het lichtst gekleurd; tegen den zomer wordt zij allengs rosachtig bruin, in het najaar bruingrauw en tegen den winter van zwartachtig bruin tot gitzwart. Slechts behoudt zij de zwarte streep over den kop van het oog tot de neus, de geelachtig witte plekken op de neus, aan de kin, het voorhoofd en den buikl, en de zwarte streep over den rug - in alle jaargetijden. Deze kleurverandering geschiedt niet gelijktijdig met het verharen van de pels; men meent daarom, dat zij het gevolg is van de verandering van voedsel, weder en lucht; 's winters wordt de pels bijzonder dicht. De bovenste grove haren worden bij oude bokken wel twee duim lang, bijzonder aan den kop, het onderlijf en de pooten, terwijl de haren op den ruggegraat, die tot 6 en 7 centimeters aangroeien, het aanzien van manen krijgen.

De gems gelijkt in vele opzichten op het rendier, wegens hare wonderbare vlugheid, matigheid, haar nut en levensduur. Waar de klauterende alpengeit niet kan genaken, op de grasplekjes aan de steilste bergflanken, weidt de gems vroolijk en welgemoed karige maar voedzame alpenkruiden. In den wintertijd vermageren de gemzen, niet door gebrek aan spijs, maar omdat deze alsdan minder voedzaam is. 't Korte winterhooi is taai en hard en daarbij dikwijls zoo schaars, dat zij zich met

heestertakken, schors of mos, dat zij even als het rendier met hare horens van onder den sneeuw moet oprakelen, vergenoegen moet. Haar gewoon voedsel bestaat uit de sappige kruiden der Alpen, als de jonge blaadjes en knoppen der Alpenrozen, wilgen, sparren, jeneverstruiken enz. Jong gevangen gemzen voedt men in den beginne met geitenmelk en vervolgens met gras en fijne kruiden, met kool, rapen en brood. De gems, even als alle herkauwende dieren, houdt veel van zout, weshalve zij gaarne de rotsen opzoekt, aan welker wanden zich zoutkristallen vormen. Van uren ver komen zij in troepen naar de zoogenaamde Sulzen of Glecken, vooral wanneer deze nabij een water liggen, waarheen zij zich telken male na het zoutlekken begeven. De jagers bewaken deze Sulzen zorgvuldig en strooien zelven wel eens zout neêr, maar zullen op deze plaats nimmer op de gemzen schieten, omdat de dieren zich dan lang zullen laten wachten voor een volgenden keer. De gems wordt in vollen wasdom 60 tot 100 zelfs tot 125 pond zwaar.

In taaiheid van leven overtreft zij menig ander dier van haar soort. Door een kogel getroffen, zoodat de ingewanden haar uit het lijf hangen, de lever doorboord of een poot verbrijzeld is, vliegt zij nog uren ver over rots en ijs, nog even vlug als vroeger, terwijl de steenbok bij eene veel lichtere wonde valt en sterft. Is de gems zwaar gewond, zoo zondert zij zich af van den troep, kiest een afgelegen hoekje, lekt de wonde onophoudelijk, geneest of sterft in de afgelegene bergkloof, en is dan een aan den jager ontsnapte buit. In het najaar, wanneer het dier eene dikke vetlaag heeft, dringt deze dikwijls in de wonde en behoedt het dier voor doodbloeden.

Het scherpste zintuig der gems is ongetwijfeld haar reuk. Zij bespeurt den jager, wanneer hij van de windzijde nadert reeds op een aanmerkelijken afstand, en dit niet alleen van ter zijde, maar ook uit de diepte, daar de optijgende, warme lucht haar de uitwaseming van den mensch toevoert. Wanneer zij op de smalste rotspunten rondspringen en spiegelgevechten met elkander houden en alsdan den mensch ontwaren, staan alle dieren op den uitkijk. De zintuigen worden op het scherpst gespannen, om de plaats te ontdekken, van waar het gevaar dreigt. Oor en oog staan open gelijk met de snuivende neus. Ontdekken zij hem zonder hem te zien, dan stampt de gems, die het gevaar het eerst ontwaart, met de voorpooten hevig op den grond. De anderen stellen zich van onrust als dol aan, rennen onverpoosd in het rond, scharen zich bijeen, rekken de halzen uit en pogen de zijde te ontdekken, van waar de jager komt, trachten te weten hoe nabij het verderf is en zien om naar den weg, welken in te slaan om te ontvluchten. Zien zij hem vervolgens, dan houden zij zich stil en beschouwen hem een oogenblik nieuwsgierig. Zoo hij zich niet beweegt, dan staan ook zij stil en welhaast keert haar vroolijke luim terug. Langzaam trekken ze bergwaarts voort, staren in 't rond en gaan dan gewoonlijk tot op de toppen der rotsen, op welker hoogste punt zich de geheele troep plaatst. In den zomer zal men ze dien dag zelden weêr terzelfder plaats zien; in den herfst echter, wanneer de bergen minder bezocht zijn draven zij vroolijk dikwijls een uur later naar hare vorige speelplaats.

De zintuigen van de gems, scherpe reuk, uitmuntend gezicht en fijn gehoor alsmede hare bekendheid met de landstreek, beveiligen haar voor vele gevaren. De gemzen houden zich in troepen van 20 tot 50 stuks bijeen,

en onder het weiden plaatst zich altoos het dier dat de kudde aanvoert, het *vorthier* of *vorgeiss,* op wacht, hoewel de anderen in hunne gewone waakzaamheid niet verminderen; het weidt ook gaarne op eenigen afstand alleen, wanneer de jongen grazen of met elkander spelen; het ziet naar alle zijden rond, strekt den hals wijd uit en snuift de lucht in. Op het minst vermoeden van gevaar waarschuwt de vorgeiss, door een scherpklinkend geluid de anderen, om te ontvluchten. Bij de Vicunnas van Zuid-Amerika en de Lamas van Thibet is, in tegenstelling van het gebruik bij de gemzen, de bok de wachter. De gemsgeiten zijn veel zorgvuldiger, opmerkzamer en ieveriger dan de bokken, om welke oorzaak ook de jagers veel meer van de laatsten dan van de eersten schieten, en het bijna nimmer gebeurt dat een levende gemsgeit bemachtigd wordt.

Niet zeer moeilijk is het jong gevangene gemzen te temmen; zij worden zoo mak, dat zij haren meester getrouw volgen en zelfs van vreemden voedsel aannemen. De jongen blaten in de eerste dagen even als geiten en volgen reeds weinige uren na de geboorte de moeder over heg en steg. Zij nemen zoo spoedig in kracht toe, dat, wanneer zij twaalf uren oud zijn geen mensch meer in staat is om ze al loopende in te halen. Wordt de moeder dood geschoten, dan keert het jong in den regel naar het gevallen dier terug en laat zich daarbij vangen of doodschieten. Angstig zijnde, brengen zij een doffen toon voort en hebben den mond ten halve opengezet. Terwijl de gemsgeit veel op heeft met haar jong, bekommert zich de oude bok er volstrekt niet om. Dezen ziet men ook zelden bij de kudde; hij leeft meest eenzaam, bereikt dikwijls den ouderdom van dertig jaar en wordt dan bijna geheel grijs.

De springkracht van het dier is moeilijk op te geven; over kloven van 10 tot 20 voet vliegt het heen zonder eenig bezwaar, en doet sprongen van 20 tot 30 voet in loodrechte diepte. Vindt de gems, wanneer zij over een bijna loodrechten rotswand wordt gejaagd, geene gelegenheid om eene rostvlakte te bereiken, waarbij zij, al ware het slechts voor een oogenblik, de snelheid van den val berekenen kan, of zoo zij onder den val niet een of ander uitstek ontwaart, dat zij, met lijf en pooten balanceerende, niet kan bereiken, zoo stort zij zich toch naar beneden; zij dringt den kop en hals achteruit, laat den last des lichaams op de achterpooten rusten, drukt deze scherp tegen den rotswand en daalt in verschrikkelijke vaart, doch niet hals over kop, in de diepte.

Op den weeken sneeuw, waar zij diep inzinkt, of op naakte gletschers gaat de gemzentroep langzaam en voorzichtig voort en is uit dien hoofde daar ook het best te treffen. Het behoedzaamste is zij op korreligen *firn*-sneeuw of de met lossen sneeuw bedekte gletschers, die diepe kloven verbergen. Rustende heeft zij gewoonlijk eene houding, die haar eene oogenblikkelijke vlucht vergemakkelijkt. Vindt zij onverwacht op ongewone plaats den indruk van den menschelijken voet, dan keert zij terug, of snelt er in groote vlucht voorbij, en de troep verdubbelt hare waakzaamheid.

Uit de levenswijze en het verbazend instinkt van het dier blijkt hoe gevaarlijk de gemzenjacht is. Zij is ook niet winstgevend. Eene weitasch, een voetijzer om niet op de gladde ijsvelden uit te glijden, een bijl om trappen in de ijsbergen te hakken, een lange bergstok, een tasch met eenige levensmiddelen en veelal een verrekijker is de geheele uitrusting van de manmoedige en geharde jagers, die als loon voor bovenmenschelijke pogingen van dikwijls verscheidene dagen, eene gems bemachtigen, welke behalve 30-40 pond vleesch, nog 10-12 pond talk en eene huid van 12 tot 20 fr. oplevert. In weerwil van al het gevaarlijke en het weinig

winstgevende wordt de gemzenjacht dikwijls met drift volgehouden. De borst ademt zoo vrij in de zuivere berglucht; de zelfkracht wordt nergens beter gevoeld dan in de stille eenzaamheid van het hoog gebergte; de moed wordt opgewekt in het aanschijn der dreigende gevaren. De Alpenwereld bezit eene wonderbare tooverkracht die alle voorzichtigheid en gevaar vergeten doet. Het vermogen van die tooverkracht heeft zich door tallooze voorbeelden doen kennen. Vele jagers hebben echter hunne vermetelheid met hun leven geboet. Tot het beklimmen der hooge Alpen zijn vooral noodig een onversaagde geest, een niet aan zwijmeling onderhevig hoofd, een onfeilbaar gezicht en een vasten stap, maar dat alles is niet immer voldoende om elk gevaar te ontgaan, zooals de gravure *'de gemsjager in levensgevaar'* aantoont, waarin een jager over den afgrond zweeft, terwijl zijn laatste levensuur dreigt te slaan. Het beschouwen van de gravure doet ons sidderen, en gaarne zouden wij den moedigen man de hand willen toereiken om hem te redden. Met belangstelling vragen wij of het hem gelukken zal uit zijne gevaarlijke stelling te geraken.

De vos.

De vos is een jager en een looper van de eerste soort; honig en druiven versmaadt hij niet, doch hij gebruikt ze enkel als lekkernij; ook eet hij wortelen en groenten maar in afwachting van iets beters. Minder sterk en geheel anders gebouwd dan de wolf vergenoegt hij zich met eene onderaardsche woning; ofschoon hij van minder goede wapenen voorzien is dan de das en andere dieren, weet zijn vernuft, zijne list hem tot een goed einde te doen komen; metselen is zijn vak niet, maar hij is een uitmuntend architekt, meestentijds laat hij aan anderen over zijne woning te vervaardigen; hij vergenoegt zich haar te voltooien en aan zijn doel dienstbaar te maken. Als hij eene plaats gevonden heeft, waar hij zich wil vestigen, onderzoekt hij de holen en loopgraven der konijnen en eigent zich, na een langdurige en scherpe waarneming van hunne ligging en toestand, dat wat hem het best bevalt, toe; dan vergroot en richt hij het naar zijn smaak in. De woning van den das, voorzichtigheidshalve uit onderscheidene kamers, afgezonderde vertrekken, slingerende loopgraven samengesteld, is het best naar zijne gading; om den eigenaar te verjagen spekuleert hij op diens bekende zindelijkheid. De vos nadert op een goeden morgen den ingang van de woning van den das en bezoedelt dien met drek en vuilnis: de das haast zich alle onreine stoffen weg te nemen; de vos herhaalt den volgenden morgen zijn werk en zoo lang tot het den das verveelt, die niet beter weet dan zich elders eene woning te gaan bouwen. Het recht van den slimme heeft hier gezegevierd; gewoonlijk is de geroofde woning den vos nog niet veilig genoeg; hij haast zich er nieuwe uit gangen aan te maken; men heeft zelfs ontdekt, dat een vos zich langs een steile rots, die over een diepen afgrond hing, moest laten afzakken om aan den ingang zijner woning te komen. Het is hem evenwel niet genoeg eene gemakkelijke en zekere woning te hebben; hij leeft niet als kluizenaar, hij rust, slaapt en zoekt er zijne toevlucht in, maar het grootste gedeelte van zijn leven brengt hij in de vrije lucht door; gewoonlijk is hij op de jacht.

De plaats zijner woning is geen gering punt van onderzoek bij den voorzichtigen vos; bij voorkeur kiest hij de nabijheid van dichte heggen, struiken, holle boomen, waar bij het wild bespieden of bij gelegenheid zich kan verbergen; hij bestudeert onophoudelijk den omtrek, zelfs als hij zijne woning reeds gevestigd heeft; iedere dag vindt hem op eene nieuwe inspektie-reis, zoodat hij wellicht nog grooter krijgskundige dan bouwkundige is.

Zooveel nauwlettendheid rechtvaardigt de faam van slimheid, die Reintje altijd genoten heeft. De fabeldichters hebben het zinnebeeld van loos- en schelmschheid van hem gemaakt, omdat zij onder het masker van den vos den mensch ten tooneele wilden voeren; men heeft hem echter onrecht aangedaan; hij is oprecht in al wat hij doet, eerbiedwaardig tot zelfs in zijne streken; hij gehoorzaamt de natuur, die zich ernstig en wijs in al hare werken vertoont, die dichtstukken vervaardigt in ieder genre. Verplicht om onophoudelijk zijne prooi te beloeren en le trachten zelf buiten schot te blijven, moet de vos wel behendig wezen; ook is hij het in den hoogsten graad. Zie hem loopen: elk oogenblik staat hij stil, den kop omhoog, de ooren gespitst; bij het minste gedruisch springt hij ter zijde of verbergt zich. Ontmoet hij op zijn weg een bevrozen stroom, hij steekt den poot vooruit, onderzoekt het ijs, en zoo het hem niet sterk genoeg toeschijnt, gaat hij terug en slaat een ander pad in. Bij het naderen zijner prooi ziet men het gras nauwlijks zich buigen; zijne pooten schijnen zelfs den grond niet aan te raken; hij legt zich neêr, houdt zijn scherpen blik onbewegelijk gericht en springt eindelijk toe. Heeft hij ontdekt dat de mensch zijn woning heeft bemerkt, aanstonds verwijdert hij zich en gaat elders eenen das verjagen.

Het meest worden de vossen gevangen in April, maar dan is het ook de tijd, dat zij jongen hebben, wat dikwijls oorzaak is, dat zij niet zoo voorzichtig kunnen zijn, als hun aard medebrengt; de noodzakelijkheid om de jongen te voeden doet wel eens noodige voorzorgen vergeten; de moeder is dan vooral onversaagd; zij voorziet het gevaar, treedt terug, maar bewogen door de klaagtoonen van de acht of tien hongerige monden, die zich tot haar richten, besluit zij, waagt en wordt gevangen. De jongen kennen niets van de wereld, verlaten zonder vrees het hol en vinden den dood bij de eerste schrede. In andere omstandigheden laten de vossen zich zoo gemakkelijk niet vangen; zij weten de strikken te ontdekken en vermijden ze; men heeft er aangetroffen, die zich veertien dagen in hun hol opsloten en het niet verlieten dan in den uitersten nood, toen hun geen andere keus overbleef dan gevangen te worden of van honger te sterven; sommigen hebben alleen hunne nagels in de strikken gelaten; is er een konijn in de nabijheid, dan laten zij dat den tol betalen; zij lokken het naar den strik en is het dier gevangen, dan waagt de vos den sprong voorbij de onschadelijke machine en is gered. De reiziger Steller, die op het eiland Behring overwinterd heeft, verhaalt van vossen, die het vleesch wisten op te sporen, dat in den grond in vaten begraven was; hing men het vleesch aan palen, dan groeven zij den grond om, tot de paal neêrviel.

Willis zag een vos haastig om een boom loopen, waardoor een kalkoen die op een tak zat en zijne beweging volgde, naar beneden tuimelde en Reintjes prooi werd.

Een dienstmeid, in het hoenderhok gekomen, vond al het pluimgedierte verworgd op den grond liggen en in het midden er van een vos; ‘zoo’ zegde zij, ‘de roover heeft zoo lang gegeten, dat zijn maag zeker gebarsten is,’ en dit zeggende wierp zij den vos, dien zij dood waande, op een mesthoop, waarvan het slimme dier gebruik maakte om te ontvluchten.

DE GEMSJAGER.

Zeker is het waar, dat de vos dikwijls den mensch groote schade toebrengt door het rooven van hoenders en ander pluimgedierte, maar niet minder waar is het dat hij, vooral als hij jongen heeft, den mensch van veel schadelijk gedierte als ratten, muizen, en dergelijke verlost.

REINTJE, DE KIEKENDIEF.

De dood van eenen heiligschenner.

Een vorst, zijn naam was Baltassar,
Beheerschte 't Oost voor eeuwen.
Hij zwaaide zijnen schepter op
Assyrers en Hebreeuwen.

Zijn zetel stond in Babylon,
Zijn faam vloog heinde en verre,
En 't volkendom lag neêrgedrukt
Voor Assurs zegekarre.

Daar rukt een dreigend leger aan
Van strijdbre eedgenooten,
En Babel wordt door Meed en Pers
Twee jaren lang omsloten.[1)]

De rijksmonark hoort, onbevreesd,
De krijgsklaroenen schallen;
Hij ziet en tart 't vijandig heir
Geschaard rond Babels wallen.

Hij spreidt een prachtig gastmaal voor
Een duizendtal van grooten;
Het gandsch paleis is opgekropt
Van bral en brasgenooten.

De knapen dragen rond den disch
De schuimende pokalen,
En ieder ledigt als om strijd
't Bedwelmend vocht der schalen.

Brooddronken, beurt de vorst het hoofd
Naar die rond hem aanzaten.
‘Welaan’, roept hij, ‘brengt hier ter stond
De gouden tempelvaten;[2)]

‘En vullen wij tot aan den trans
De kroezen van de Joden,
En branden we in hun reukwerkvat
Den wierook voor ons Goden.’

De brassers juichen op 't bevel
Door Baltassar gegeven;
De zalen schettren van 't gejoel
Eenparig aangeheven.

Nu drinkt en slempt het heidenrot
Den wijn uit 's Heeren bekers;
Men zingt de goden; niemand denkt

1) Cyaxares II, Koning van Medië, en Cyrus, Koning van Perzië, kwamen Babylon belegeren ten jare 540, namen de stad in ten jare 538 voor J.C. Koning *Baltassar* is de *Labynetus* der ongewijde geschiedschrijvers.
2) De heilige Vaten, zeventig jaren te voren door Nabuchodonozor ontroofd aan den tempel van Jerusalem.

Aan 't alziende oog des Wrekers.

Tallooze luchters spreiden licht
Door de uitgestrekte zalen;
Het dreunt en davert van 't muzijk
Der harpen en cijmbalen.

Maar ziet een onbekende hand
Zweeft langs de marmren bogen,
En vingren schrijven op den muur
Voor 's Konings eigen oogen.

Drie trekken slechts!... de vorst verbleekt,
Zijn kniên en leden knikken;
Zijn hartaâr trilt en klopt; de schroom
Spreekt in zijn woeste blikken.

Hij loost een' kreet. De dartle rij
Springt op, van angst geslagen,
En staroogt, roerloos, naar den wand,
En voelt den boezem jagen.

De heiligschenner schreeuwt: 'Snelt toe,
Chaldea's wichelaren;
Uw wijsheid kome mij terstond
Het tooverschrift verklaren.'

De stoet der wijzen Babylons
Treedt thans de feesthal binnen,
Geen hunner kan het schrift verstaan
Noch zijnen schrik verwinnen.

Daar naakt een vreemdling, uit den stam
Van Juda voortgesproten,
Zijn geest was van Gods wetenschap
Van jongs af overgoten.

'Lees mij die lettren, Daniel,'
Dus sprak de ontroerde koning;
'Dit purperkleed; dees gouden snoer
Zij u tot dankbetooning.'

'Bewaar voor u', zei de Hebreeuw,
Uw goud en waardigheden;
Ik zal u in des Hoogsten naam
Dat gruwelschrift ontleden.

'Uw geest, o koning, is verblind,
Uw hart, en ziel verbasterd;
Gil hebt in uwen ijdlen trots
Jehova's naam belasterd.

'Gij en de grooten van uw rijk.
Vermeten, Godverwaten.
Gij schondt in vuige slemperij
Zijn heilge tempelvaten.

'Daarom verscheen in 't nachtlijk feest
Zijn vinger voor uwe oogen;

o Vorst, het slagzwaard zijner wraak
   Is uit de scheê getogen.

'De almachte sprak uw vonnis, dat
   Geen stervling kan weêrstreven;
Want *Mane, Thekel, Phares,* staat
   Op gindschen wand geschreven.

'Hij heeft de dagen van uw rijk
   Geteld; zij zijn verzwonden;
Gewogen in zijn rechterschaal,
   Zijt gij te licht bevonden

'Uw macht heeft uit; de schepterstaf
   Is aan uw hand ontgleden;
Uw rijk *verdeeld,* wordt haast de buit
   Der Persen en der Meden.'

En d'eigen nacht klom Meed en Pers
   Op Babels hooge wallen;
De heiligschenner vond den dood,
   Is 's vijands hand gevallen.

P. CLAESSENS, KAN. te *Mechelen.*

Op het dorp.
(Vervolg.)

'Ik bezat eenige spaarpenningen en besteedde die aan de herstelling van een der voornaamste vensters der kerk. Deze kostbare arbeid was voltooid op den vooravond van Allerheiligen. Ik wist dat op dien en den volgenden dag bijna de geheele bevolking meer uit eene bijgeloovige gewoonte dan uit godsvrucht den dienst zou bijwonen, en ik hoopte dat men eenige vreugde aan den dag zou leggen over mijn geschenk. Toen ik op den feestdag de kerk binnentrad, was de grond overdekt met de stukken van mijn prachtig beschilderd vensterraam en de steenen, waarvan men zich had bediend om het te verbrijzelen, lagen aan den voet des altaars. Dit tooneel trof mij tot in de ziel, ik viel op de knieën en weende bittere tranen, helaas; een spottend gelach beantwoordde mijne verzuchtingen. Niettemin, na de glasscherven en steenen te hebben weggenomen, deed ik de klok luiden; men kwam in menigte, maar om met mijne smart te spotten en mij eene nieuwe beleediging aan te doen. Zoodra ik den preêkstoel beklom, verlieten allen, met den burgemeester en den onderwijzer aan het hoofd, de kerk. 'Blijf!' riep ik hun toe door mijn toorn vervoerd, dien ik niet kon bedwingen en die hen onbewegelijk deed staan. 'Verscheidenen uwer,' vervolgde ik, 'hebben heden nacht de kerk, die het huis Gods is, beschadigd. God heeft ze gezien, Hij kent ze: zij

mogen boetvaardigheid doen, want hij wacht ze op om ze te straffen.' Zij trokken de schouders op en verlieten de heilige plaats, waar ik schier alleen overbleef: op nieuw hadden zij mij doen begrijpen dat zij niet naar mij luisteren wilden. Altijd verwijt ik mij zelven dat ik bij die gelegenheid een zwaren misstap bedreef; mijn bisschop heeft er mij streng over berispt en ik zal hem immer betreuren. Ik was beleedigd en durfde God vragen mijne zaak te wreken. Ik werd verhoord. Binnen acht dagen werden twee der hoofdaanleiders door een zware ramp getroffen; zij behielden het leven, maar misten voor altijd de gezondheid. Men herinnerde zich mijne bedreiging, werd bevreesd en beleedigde mij niet meer zoo verschrikkelijk; daarentegen begon ik nu als een toovenaar beschouwd te worden en was niet minder gehaat. De straf dier twee ongelukkigen, die voor geen troostredenen vatbaar waren, pijnigde mij evenzeer als hen zelven. Bij de nieuwe moeilijkheden die mij omringden voegde zich nu ook de wroeging, die mij zeide dat God mij niet had gezonden om te vervloeken.

'Ik vertrouwde alleen aan den bisschop mijne rampen en smarten. Zij waren van dien aard dat ik vreesde er onder te zullen bezwijken. De goede prelaat zegde mij: 'Wanhoop nooit aan de goddelijke barmhartigheid. Zoo gij op missie waart gegaan, gelooft gij dan dat gij niets voor het heil der wilden zoudt gedaan hebben, terwijl gij op zee waart? Zouden de uren, gebruikt om hunne taal te leeren, nutteloos zijn voorbijgegaan? Wees er van overtuigd, al uwe smarten en tranen en die van uwe voorgangers, zijn als zooveel graankorrels, die eenmaal heerlijk zullen ontkiemen.

'Hij zegende mij en deed mijne hoop herleven, maar de aangekondigde plantjes verschenen niet. Door allen ontvlucht als een pestzieke, beproefde ik niets of het mislukte, of het keerde zich tegen mij.

'Ik begon eenige arme zieken te verzorgen en hun geneesmiddelen te verschaffen; de geneesheer en de apotheker des dorps dreigden mij met een proces. Ik wilde eenig onderricht geven aan onontwikkelde knapen, de meester stelde eene aanklacht tegen mij in en een inspekteur deed mij tot eene geldboete veroordeelen; mijne leerlingen verlieten en bespotten mij, om daardoor bij hunne vrienden weder in gunst te geraken. Men maakte mij verdacht bij de justieie, noemde mij een oproerig priester, beklaagde zich over mij bij den bisschop en de prokureur des konings beval mij in strenge bewoordingen de wetten van den Staat niet te overtreden.

'Dat duurde drie jaren. O mijn God, welke jaren! Neêrgeknield in mijne verlaten kerk, smeekte ik God, dat Hij zich zou laten verteederen. Hij scheen even ongevoelig voor mijne tranen als de steenen, waarop zij neêrvleien. Echter verhoorde Hij mij, want Hij werkte reeds in de harten, langen tijd voor ik er iets van ontdekte.

'Omstreeks dien tijd werd ik door een zware ramp getroffen; mijne eenige zuster stierf. Zij liet twee weezen na: Laurent, uw vriend, en een meisje van 17 jaren Edmonda geheeten. Deze wilde zich aan God wijden maar hare zwakke gezondheid gebood haar de vervulling van haar verlangen uit te stellen. Zij had geene bloedverwanten of vrienden buiten mij op de wereld en nam haren intrek bij mij of liever gezegd, kwam bij mij sterven.

'In de eerste weken scheen hare tegenwoordigheid de woestheid mijner vijanden eenigermate te verzachten. Zij was voorkomend, zachtmoedig, liefderijk jegens iedereen; het gelukte haar de vriendschap van eenige menschen te winnen, en weldra mocht ik hopen dat door haar een zwakke straal der goddelijke genade op mijne ongelukkige parochie vallen zou. Het geschiedde inderdaad, maar tot welken prijs!....'

De pastoor zweeg, bijna even bewogen als voor eenige oogenblikken, toen ik hem herinnerde aan mijn vriend. Wij waren voor de kerk gekomen, op een ruim plein dat met boomen was beplant en om hetwelk zich schoone huizen verhieven. Het gebouw was geheel nieuw. Ik was verwonderd over de groote afmetingen en drukte mijne goedkeuring uit over de nette bouworde. Wij traden binnen en mijne verwondering nam niet weinig toe. Het altaar was prachtig versierd; een koster, vermoedelijk niet de man, waarvan de pastoor mij had gesproken, was bezig de altaarbenoodigdheden in orde te brengen en hij deed het met eenen eerbied, die mij levendig trof. Mijne aandoening nam toe bij het zien van eenige vrouwen, die in aandachtige overweging rondom den biechtstoel lagen knielden.

De pastoor, mijne gedachten radende, drukte mij de hand en zegde: ‘morgen is het de eerste vrijdag der maand; die dag is gewijd aan het H. Hart. Dezen avond zullen alle mannen biechten. Danken wij God daarvoor!’

Het was mij eene ware behoefte naast dien edelen priester neder te knielen; ik bemerkte niet dat hij langen tijd bad want ik bad zelf uit de volheid des harten, zooals ik altijd zou willen bidden.

Toen wij de kerk verlaten hadden, zeide hij: ‘Hier hebt gij kunnen zien wat God kan. Hij heeft de steenen bewogen en gerangschikt, zoowel letterlijk als figuurlijk gesproken. Zeker, indien ik de taal der H. Schrift mag spreken, kan ik zeggen dat de steenen hebben gewerkt. Ja, dierbare vriend, mijne kerk is zonder plan, zonder architect, zonder geld gebouwd en om er Christenen in te zien behoefde ik slechts de deuren te openen. Welk machtig woord had ik toch gericht tot hen, die hier het eerst kwamen bidden? Waar heb ik de honderd duizend francs gevonden, die deze kerk gekost heeft?’

‘Honderd duizend francs?’

‘Dat verwondert u? Weet dan dat, zoo ik alles bereken, ik u slechts de helft van de som heb genoemd. Ik zal u ons gasthuis en onze scholen laten zien, die eene gelijke uitgave hebben noodzakelijk gemaakt.’

‘Maar, hoe hebt gij u in dergelijke ondernemingen durven wagen?’

‘Dat weet ik niet; overigens ik heb er de verantwoordelijkheid noch de verdiensten van. Ik heb gehandeld als de machinen, die door een onzichtbare kracht in beweging gebracht worden en niet weten wat zij doen. Mijne lieve Edmonda was eigenlijk de stichtster der kerk; het hospitaal is in zekeren zin gebouwd boven het graf van mijn armen Laurent.... Maar laat ons de pastorie binnentreden.’

Het was al te duidelijk zichtbaar dat de pastoor een grooten afkeer had om van zijn neef en nicht te spreken, dan dat ik het niet zou opgemerkt hebben, en ik had geen lust met zijne smart te spelen; de bekeering van die parochie of liever hare verrijzenis uit het graf der zonde scheen echter zoo nauw aan die twee personen verbonden te zijn dat ik vurig wenschte te weten wat hij den moed niet scheen te hebben aan mij te verhalen. Ik besloot hem een weinig voort te drijven als wij weêr het onderwerp behandelden, waarvan zijn wil hem afkeerig maakte, maar waarheen zijn hart hem altijd terugvoerde.

Wij bevonden ons in de pastorie. Zoo de pastoor veel steenen had gebruikt, hij had ze niet voor zijne woning gebezigd. Het kleine en donkere huis scheen alleen voor ondergang bewaard te blijven door een kontrakt dat het met den wind gesloten had. Het bestond uit drie beneden-vertrekken, waarvan het eene tot keuken, het tweede tot eeten spreekkamer diende. Het derde was tegelijk slaapkamer, salon en bibliotheek. De pastoor liet mij eenige zeer schoone boeken zien, maar haastte zich te zeggen dat hij er in vroegere dagen veel meer had bezeten, daar hij in zijne jeugd

al zijn geld aan boeken besteedde. Op zekeren dag hadden zijne parochianen, wier velden door een hagelbui, welke zij aan hem toeschreven, verwoest waren, een inval in zijne woning gedaan en alles vernield wat hun onder de handen kwam. Hieronder behoorde ook een groot deel zijner boeken. ‘Gelukkig,’ zegde hij. ‘viel hunne woede op eene kast, waarin zich eenige zeldzame werken bevonden, die ik weinig gebruikte.’

Op de tweede verdieping bevond zich een zolder en twee zindelijke kamerkens. Het eene scheen voor eene vrouw ingericht. Men zag er eenige heiligenbeelden, borduurwerken, een werktafeltje en een ijzeren ledekant met witte gordijnen omhangen. Er heerschte een half duister, want buiten het raam was een luifel, die het licht voor een goed deel belette binnen te dringen.

‘Waarom doet gij dat scherm niet wegnemen?’ vroeg ik den pastoor, ‘de kamer zou er lichter en vroolijker door worden.’

‘Deze kamer,’ antwoordde hij, ‘wordt niet bewoond, zij is Edmonda's kamer. Het meisje heeft daar dat scherm doen plaatsen, opdat de arme niet in den regen zoude behoeven te wachten, als er niemand op de pastorie was om hem te ontvangen. Dat was haar eene groote opoffering, want zij hield veel van licht en lucht.’

‘Welk pijnlijk lijden,’ hernam ik met bewogen stem, ‘moet het u geweest zijn, toen God u beroofde van zulk eens zoetaardige gezellin, die, als ik mij goed herinner wat gij zegdet, u tevens zulk een onwaardeerbaren steun bracht.’

‘Ik bemerk,’ antwoordde hij hierop, ‘dat gij gaarne de geheele geschiedenis mijner smarten zoudt leeren kennen. Welnu, ik zal haar u verhalen en wel op deze plaats; nergens dan hier en in de kerk zou ik met meer troost en onderwerping u kunnen mededeelen wat ik geleden heb. En gij, vriend, plaats eene wacht aan uw hart, en wordt niet toornig tegen hen, die mij zulke gruwelijke slagen hebben toegebracht. Beschuldig slechts de zwakheid der menschelijke natuur, waaraan zij zich schuldig maakt als zij Gods juk afwerpt. Denk dat ik hier de plaats bekleed van den vervolgden, geslagen, gekruisigden Christus en dat de schuldige dienaar niet beter is dan de onschuldige meester; herinner u eindelijk dat zoowel heden als gedurende 18 eeuwen de vrucht des heils alleen aan den boom van het kruis.

‘Geloof mij, dierbare vriend van mijn armen Laurent, gij aan wien ik niet vrees mijne geschiedenis te verhalen; mijn hart, al te veel aan zich zelven gehecht, heeft ongetwijfeld niet zooveel geleden, dat God het de zaligheid van het offer heeft doen smaken, maar ik heb haar toch genoegzaam gekend om u te kunnen zeggen dat zij zalig zijn, die het kruis dragen, want zij beminnen. Alvorens geroepen te worden om te lijden, hebben zij reeds de liefde, die gave Gods, welke over den dood zegepraalt, ontvangen, en de samenspanningen der wereld vermogen niets tegen het geluk hunner ziel. Met de liefde hebben zij het geloof, en met het geloot de hoop; en het beste deel van hen zelven is reeds niet meer op de aarde. Wat bekommert de reiziger, die het doel zijner reis nabij ziet en zeker is het te bereiken, zich om den weg, dien hij nog moet bewandelen? Iedere schrede die hij doet is eene schrede minder te doen en voert hem nader tot de eeuwige rust. Wel is hij gewond en vloeit zijn bloed, maar nog eens, hij gelooft, hoopt en bemint en hij wordt verzadigd van het geluk, dat de menschen hem niet meer kunnen ontnemen, namelijk van hen te beminnen en voor hen te lijden.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Kleuren van hout.

Om het hout door zijn geheele massa eene verlangde kleur te geven, brenge men het in een luchtdicht sluitend vat, pompe na sluiting de lucht er uit en late de kleurende vloeistof er in stroomen. Ook de poriën van het hout luchtledig geworden zijnde, dringt de kleurende stof door de geheele massa van het hout. Het hout, uit de vloeistof genomen zijnde, wordt het op gewone wijze gedroogd. Op de doorsnede zal blijken, dat het hout overal de verlangde kleuren heeft bekomen.

Samengeperste turf

heeft reeds als brandstof uitmuntende eigenschappen ten opzichte van zuinigheid en zindelijkheid. Tot geheel andere doeleinden wordt hij ook thans gebruikt zoo als ter vervaardiging, dus als grondstof, van schilderij-lijstjes, ruggen voor boeken, kaartpapier, vormen, huisraad, sieraden voor huizen, gevels en meubelen. - Kortom tot al zulke zaken, waartoe, been, cotta-terra, caoutchouc, gutta-percha enz. gebruikt worden. Bij ons te land wordt hij ook tot wering der vocht in de vertrekken gebezigd. Men roemt zeer de lichtheid en duurzaamheid van deze stof.

Beugel om vaten op te heffen.

Door deze kan men den vochtinhoud van wijn- en biervaten aftappen, zonder dat het vocht troebel wordt. Het vat licht op eene gewone stelling waarop de beugel geplaatst wordt en wel aan de achterzijde. Twee vlakke ijzeren haken *a*, die door eene ketting verbonden zijn, worden aan de beide randen van het vat gelegd. Aan den beugel is eene schroef gemaakt, die van onder *b* met haakjes voorzien is, om den ketting voldoende te kunnen spannen. Draait men nu den knop van die schroef om, dan wordt ook de ketting en daar door tevens het achterdeel van het vat zeer zacht en zonder de minste zwenking of schudding opgeheven en het vat krijgt eene helling naar voren. De beugel plaatst zich dan ook schuins. De geheele werking berust op de schroef *c*; zelfs een kind kan het zwaarste vat eene verlangde helling geven. Plaatst men den beugel juist boven het midden van het vat, zoodat de beide einden van den ketting even lang zijn, dan kan men het vat waterpas opheffen en zwevend houden.

De stoomploeg.

Merkwaardig is het, dat deze machine eerst onlangs in Amerika is ingevoerd geworden. Ten gevolge van een door de opheffing der slavernij bestaand gebrek aan arbeiders zal zij dáár eene groote uitgebreidheid erlangen. In Egypte is de stoomploeg door een vierjarig gebruik geheel inheemsch geworden; zonder dat nuttige werktuig zou het Nijldal niet zoo vruchtgevend zijn als het nu is.

Waterglas voor vloerverw.

Men make den vloer schoon en stoppe de naden der planken met een stijf deeg van waterglas en krijt of gipspoeder. Men bestrijke vervolgens door middel van een stijve kwast den vloer met het gewone waterglas uit den handel, van 66%, dat waterhelder is en de vastheid van siroop heeft; daarna brenge men er de verw op, die echter geen plantenkleuren mag bevatten; men rekene er op dat de kleur door het waterglas veel donkerder wordt. Nadat men dit eenige malen herhaald heeft, schure en wrijve men den vloer met olie in, waardoor deze een politoerglans verkrijgt. Zulk een gekleurde vloer kan zeer goed den veel duurderen, gelakten vervangen. Het verhard waterglas beschut de planken langer tegen brand, weerstaat de warmte, wordt door loopen niet beschadigd, is zeer duurzaam en kan met een vochtigen doek van onreinheden gezuiverd worden.

Berkenschors

kan uitmuntend als grondstof dienen bij de vervaardiging van galanteriën, sieraden, gordels, bretels, hand- en reistasschen, veel beter en netter dan de kurkeik. De schoone kleur van de berkenschors variëert naar het jaargetijde en den ouderdom des booms van zacht wit tot geel of van witachtig groen tot bruin. De schors heeft van nature een schoonen glans, en lancet-vormige, donkere teekening. Zij bezit eene taaiheid, gelijk aan die van leder en laat zich even als dit in alle vormen buigen en persen, zoodat de smaakvolste teekeningen daarvan *en relief* kunnen gemaakt worden. De berk vormt ieder jaar een laag schors ter dikte van papier, die in den eersten tijd den boom spiegelglad omsluit en van dezen kan afgenomen worden zonder diens levenskracht te benadeelen, zoodat een berkenbosch een zeer rentegevend kapitaal is. De berkenschors bevat niet alleen de fijnste looistof, maar ook de fijnste harstdeelen, is volkomen waterdicht, en brandt zelfs in groenen toestand beter dan alle andere harstrijke dennen. Het berkenhout levert ook zijne winsten op; het is licht, vast, taai en buigzaam, zeer fijndradig en laat zich fraai politoeren.

Een winterlandschap in een glas.

Men vulle een glas ter hoogte van 2 duim met eene oplossing van 1 deel salpeterzuur lood- oxyde (vergiftig) en 3 deelen water, en werpe daarin zooveel stukjes van gesublimeerde salmoniak ter grootte van kleine boonen, dat de bodem van het glas bedekt is. Binnen weinige minuten zullen deze stukjes zich met een witte korst bedekken en daarbij de verrassende vormen van boomen, struiken, grassoorten, steenrotsen enz. aannemen, terwijl in een paar uur zich een volkomen winterlandschap zal vormen. De Pharaoslangen, het Chineesche gras, de duivelstranen brengen zulke eene schoone verrassing niet voort.

De engelsche bierbrouwerij van bass & Cie.

Het huis Bass, waarvan de chefs leden van het Engelsche Parlement zijn, zet in hare zaak jaarlijks een kapitaal om van 1½ millioen pd. st. of 36 millioen francs. Zij betaalt dagelijks 12000 francs aan het Rijk aan belastingen, rechten enz. Het valt moeielijk te bepalen hoeveel bunders gronds er worden ingenomen door de magazijnen van hop en koren, de werkhuizen waar de brouwketels vervaardigd worden, de zalen, voor de gisting, de ijskelders, de pyramiden van ledige en gevulde vaten, die met de eigenlijke brouwerijen het uitgestrekte etablissement uitmaken; men schat de oppervlakte gewoonlijk op 22 bunders, die een kapitaal van 10 millioen francs vertegenwoordigen. Men kan zich eenigermate een denkbeeld van die reusachtige bierbrouwerij maken als men weet, dat drie locomotieven en dertig waggons haar dagelijks in alle richtingen doorkruisen, en een bezoeker twee dagen noodig heeft om een vluchtig overzicht van het geheel te nemen. Uit een der laatste opgaven van de firma blijkt, dat zoo de tonnen der brouwerij op een rij gelegd werden, deze eene lengte hebben zou van 220 Eng. mijlen of 100 uren van 4 Ned. mijlen ieder dus 400,000 meters; ook dat de brouwketels eene waarde van 16 millioen francs hebben.

Jaarlijks wordt er in deze brouwerij voor 12 millioen francs hop en koren verbruikt; voegt men hierbij de ontzettende sommen benoodigd voor het vervaardigen van nieuwe brouwketels, het materieel daarvoor, het onderhoud der oude, de interest van

het kapitaal, dat grond en gebouwen vertegenwoordigen, de arbeidsloonen van 170 bedienden en 1600 werklieden, dan kan men zich eenigermate voorstellen welke hoeveelheid bier die brouwerij jaarlijks over Engeland, Europa, ja over de geheele wereld uitstort.

Vrouwenwraak.

Een Antwerpsch buksschieter, de heer N., doodde niet lang geleden de geliefde kat van madame X. Groote ontsteltenis bij madame X, die innig bedroefd, zoowel in hare woning als bij hare bekenden een aantal muizenvallen liet plaatsen; toen zij ongeveer 400 levende muizen bijeen had, sloot zij ze in een koffer aan het adres van madame N., die des zomers eene buitenplaats bewoont. Madame N. opende de koffer in persoon, denkende daarin eenige nieuwe mode-artikelen te vinden als een geschenk van mijnheer, die de werkdagen in Antwerpen doorbracht. De muizen vlogen uit de kist en het huis rond; op den bodem van het koffer lag in een blikken doos een briefje aan madame N.

'Madame!

'Uw man heeft mijn kat doodgeschoten; ik zend u mijne muizen.'

[Nummer 20]

Aken.

Groote teleurstellingen wachten den reiziger, die het hoofd vol geschiedkundige herinneringen, de oude keizersstad binnentreedt, welke hij zich als een der schoonste en vroolijkste steden had voorgesteld. Hij ziet lange, lijnrechte, hier en daar met gras begroeide straten met gaanpaden, waarop een wandelaar eene zeldzaamheid is; moderne fabrieken met onbeduidende gevels en een aantal knechten, die men gedurig ziet geeuwen en het oog naar de klok richten; een vierkant geplaveid plein, waar bij goed weêr tweemaal daags, de kwijnende slachtoffers van het rhumatism, de tering of andere kwalen, eenigen tijd versche lucht komen scheppen; een warme bron, die een stank afgeeft gelijk aan dien van bedorven eieren; en een waas van treurigheid over de stad verspreidt; in één woord, Aken maakt een onaangenamen indruk op hem, die hem doet geeuwen. Zeker reiziger zegt: de honden zien u daar aan alsof zij zeggen willen; ‘geef mij een trap, dat zal de verveling een weinig verminderen,’ en een ander: ‘ik zou liever in een vroolijk dorpje langs den Rijn willen leven, dan in het oude Aken als keizer begraven worden.’ De heuvelachtige en schaduwrijke omstreken zijn bekoorlijk genoeg, maar aan den voet der heuvelen zijn moerassen, die de streek ongezond doen zijn. Hoe kon zulk een oord dan Karel den Groote bekoren en er hem toe brengen er een geliefkoosd verblijf te zoeken? Eene legende geeft de volgende oplossing van dit raadsel. Zekere vrouw, Frastrada geheeten en bekend om hare deugden, bezat eenen tooverring, die het vermogen bezat zijn bezitter de achting der menschen te doen bekomen. Van daar dat Karel tot Frastrada getrokken werd en dikwerf uren met haar doorbracht, in bewondering van hare groote geestesgaven. Nu kwam die vrouw te sterven, en Karel was ontroostbaar; hij bleef drie dagen bij haar lijk en wilde niet dat het begraven werd. Terwijl hij sliep, kwam zekere Antistes tot het lijk en vond den ring onder Frastrada's tong, hij nam dien en verwijderde zich. Toen Karel ontwaakte, had hij alle sympathie voor de vrome verloren en liet haar lijk onmiddellijk begraven; zijne hoogachting ging nu op Antistes over, dien hij met zijn innigst vertrouwen vereerde. Antistes ging als het ware gebukt onder de koninklijke gunst, en de eenzaamheid beminnende, ontdeed hij zich van den gevaarlijken ring. Hij wierp hem in een moeras van Aken, viel in ongenade en Karel maakte van de stad eene zijner residentiën; hij verrijkte haar met eene basiliek en een koninklijk paleis en deed op de poort der stad schrijven: *dat deze stad beschouwd worde als de zetel des keizers aan gene zijde de Alpen, en als de hoofdstad van alle provinciën van Gallië.*

HET STADHUIS VAN AKEN.

Ook stierf Karel te Aken op den 28 Januari 814; zijn lijk werd gebalsemd en in de door hem gebouwde kerk begraven. Zijn graf had een verguld gewelf, waarop zijn beeltenis en de volgende inscriptie werd geplaatst: *in dit graf rust het lichaam van Karel den Groote, rechtgeloovig*

keizer, die gedurende veertig jaren het rijk der Franken met roem bestuurde en vergrootte; hij stierf in den ouderdom van 70 *jaren in het jaar des Heeren* 814.

Van deze kerk is niets overgebleven. Keizer Otto III bouwde in de 10_e eeuw op hare plaats een nieuwe, in byzantijnschen stijl; het was een dom, voorstellende een baldakijn boven het keizerlijke graf. Zuilen van porfier, uit Ravenna gebracht, ondersteunden het hooge gewelf. De drie volgende eeuwen voegden, ieder in haar stijl, iets toe aan het werk van Otto. Het gothisch vermengde zich met meer of minder geluk met het byzantijnsch. In weerwil van verschillende branden, hield de kerk zich staande tot in de eerste jaren der 17e eeuw. Toen werd zij gerestaureerd, maar toen ook begonnen hare ongelukken.

Duitschland, voornamelijk het westelijke gedeelte, is een boek vol van de zonderlingste, dikwijls van de vermakelijkste legenden. Ook aan de kerk van Aken is eene legende verbonden, welke voortleeft in den bronzen wolf, die aan den ingang des doms prijkt. Om de kerk te herbouwen was geld noodig en dit ontbrak. De overheid van Aken was vergaderd en overwoog de vraag op welke wijze men geld zou bekomen. Daar trad op eens onaangemeld een vreemdeling de zaal binnen (men wist niet hoe, later zegde men door den schoorsteen) en bood aan, de kerk op eigen kosten te herbouwen, onder voorwaarde dat hem de ziel zou toebehooren van den eerste, die de herstelde kerk binnen trad. Het aanbod werd aangenomen en de kerk gerestaureerd, maar niemand durfde die kerk binnen treden. Op deze wijze wilde men zich niet aan den duivel overleveren. Terwijl men nu beraadslaagde over hetgeen er te doen stond, kwam een poortwachter met een levenden wolf, dien hij gevangen had, de stad binnen. Nu was men uit den nood want de wolf werd in de kerk gejaagd. Satan zat op den loer; hij greep het levend wezen aan, maar ziende dat men hem bedrogen had, werd hij woedend en slingerde den wolf tegen de bronzen kerkdeur, die van boven tot onder scheurde.

Het is een waarheid dat deze en andere legenden een stelligen grond, iets historisch waar hebben; dit is echter door het volk zoodanig in een fabelkleed gestoken, dat men het zelden vinden kan. De bronzen wolf is de voorstelling van een feit; immers waar legt men, bloot uit een gril, wolven voor de kerkdeuren? misschien heeft dat feit eenige overeenkomst met het verhaalde, misschien is het geheel in de vergetelheid begraven.

Inmiddels, om onze beschrijving te vervolgen, wedijverden de 17e en de 18e eeuwen om de kerk van Otto te mishandelen. Aan smakelooze architecten, onwetende beeldhouwers en schilders overgeleverd, ondergingen hare muren allerlei beleedigingen. Grieksche portieken, versierselen zonder eenigen stijl maskeerden de zuivere ogiven der 13e eeuw. Otto's koepel werd een soort van witte en roode rotonde, met bloemen, vederbossen en slingers versierd. Het plafon werd in denzelfden wereldschen stijl bewerkt, met dezelfde zinnelijke versierselen bedekt, zoodat zelfs de heiligheid der plaats niet kon beletten, dat men zich in een schouwburgzaal meende te bevinden. Midden onder het plafon bevindt zich het graf van Karel den Groote, een zwarte steen met het opschrift: *Carolo Magno* sluit het. Aan een ijzeren ketting van 90 voeten hangt eene lamp, met vijftig oliebekken, die dag en nacht ter eere van den grooten Karel branden. Het graf is twee malen geopend, de eerste maal door genoemden keizer Otto in 997. Hij vond den hersteller van het Westersche Rijk gezeten op een marmeren leunstoel met gouden platen belegd en met den keizerlijken

mantel over het frankische met sterren bezaaide kleed. Aan den gordel hing de bedelzak, dien Karel gebruikte wanneer hij naar Italië trok, welke reis hij altijd als een pelgrimstocht beschouwde. Hij had de gouden kroon op het hoofd en het gouden kruis op de borst. De wereldbol en de scepter waren zijne handen ontvallen, maar zijn zwaard hing langs zijne zijde en het Evangelieboek lag op zijne knieën terwijl zijne geschoeide voeten op een schild rustten.

Otto boog zich eerbiedig voor den verhevenen doode, beschouwde zijn aangezicht, dat zeer goed bewaard was gebleven en ontnam daarop aan het lijk kroon, kruis, scepter, degen en marmeren zetel, en stelde in plaats van den laatste den gebruikelijken houten frankischen stoel. De keizerlijke insigniën werden toevertrouwd aan het kapittel der kerk, waarin met die voorwerpen tot in het begin der 17e eeuw de duitsche keizers gekroond werden.

De Duitschers hebben altijd groote waarde aan die insigniën gehecht; toen Napoleon in 1806 met de keizerin Josephine den dom bezocht, plaatste zich Josephine op den marmeren zetel en geheel Duitschland werd verontwaardigd over de ‘vermetelheid van de vrouw des Corsicaans.’

Ten tweede male werd het graf geopend door Frederik Barbarossa; deze deed het lijk in een prachtigen marmeren sarcophaag, afkomstig van het graf van keizer Augustus, plaatsen.

De geestelijkheid heeft getoond meer godsdienstig gevoel en smaak te hebben dan de bouwmeesters; altaren, kapellen en verdere kerksieraden brengen door hunne godsdienstige pracht een diepen indruk te weeg en doen het betreuren dat de kerk zelve daarmede niet in overeenstemming is. Behalve het lijk van Karel den Groote bezit de kerk nog vele andere kostbare relieken als het kleed dat de H. Moeder Gods droeg bij de geboorte des Zaligmakers, een gedeelte van de doeken, het kleed waarop de H. Joannes de Dooper is onthoofd, de lendendoek des Zaligmakers, dien hij droeg toen hij aan aan het kruis hing. Deze relieken worden eenmaal in de zeven jaren ter vereering uitgesteld en bij die gelegenheid trekken duizenden pelgrims naar Aken.

Het Stadhuis van Aken steekt gunstig af bij den dom. Het staat op de plaats van het oude paleis van Karel den Groote. Slechts de twee ongelijke torens verminderen den goeden indruk, dien het gebouw op den bezoeker maakt. De kleinste is gebouwd uit de steenen van den toren van Granus, waarin Karel-de-Groote zou geboren zijn; de grootste is uit den tijd van Karel V. De hedendaagsche wetenschap, die maar al te dikwijls ten onrechte oude traditiën vernietigt, beweert dat Karel op een kasteel in Beieren zou geboren zijn en ontneemt daardoor aan Aken het voorrecht Karels wieg en graf te bezitten. De stad heeft er reeds veel door geleden; vele reizigers spoeden zich tegenwoordig naar het kasteel in Beieren.

Tweemaal zag het Stadhuis een luisterrijke vergadering binnen zijne muren in 1668 en 1748. In eerstgenoemd jaar kwam er de vrede tot stand tusschen Lodewijk XIV en zijne vijanden die een drievoudig verbond tegen hem gesloten hadden en in laatstgenoemd jaar werd er een einde gemaakt aan den oostenrijkschen successieoorlog, die van 1741 tot 1748 bijna geheel Europa in vuur en vlam gezet had. In een der zalen hangen de portretten der Vredestichters.

De mondzoen.
Eene belangrijke rechtspleging.

De rechtspleging in Nederland heeft in den loop van eene halve eeuw, eene ontzaglijke verandering ondergaan. De oude bepalingen, in de *Rechten en de Costumen* geschreven, ofschoon reeds vroegtijdig, ten minste in deze gewesten meer dan in andere landen, kiemen van recht en waarheid bevattende - de oude bepalingen werden meer en meer door wetten vervangen, welke in harmonie zijn met den geest des tijds.

Onze oude wetten zijn alzoo curiositeiten geworden, welke zelden meer worden geraadpleegt, tenzij door diegenen welke dáár eene trouwe afspiegeling van de voorouderlijke zeden zoeken. Onder de wetenswaardigste bepalingen, in de oude *Rechten en Costumen* geschreven, bekleedt de mondzoen, welke in vele gemeenten van Brabant in zwang was, eene voorname plaats.

In de *Rechten ende Costumen van Antwerpen* vinden wij den mondzoen zeer levendig en schilderachtig beschreven, en wij gaan, ter inlichting van den lezer, de verschillende artikelen *van den Soene* stap voor stap volgen.

De *Soene* had plaats, zooals overigens vrij algemeen bekend is, ‘ter caussen van eenighe doodtslaghen,’ en het was de ‘Langheroede,’ de eerste officier van den ambtman, die, in gegeven geval, zijnen beëedigden Klerk gelastte den wensch van verzoening, tusschen de twee partijën, in een daartoe bestemd register op te teekenen.

Het was verder ook hij, die zes personen aanduidde, ‘wesende Borgheren deser stadt, van goede eerlijcke name ende fame, ende van peyselijck leven,’ welker zending was ‘het maecken van den soene’ of beter gezegd, het bepalen der voorwaarden, op welke de verzoening zou kunnen plaats hebben.

De zes personen legden in de hand van den meergemelden ‘Langheroede,’ de gelofte af, ‘dat zij als Kiesluyden ende goede mannen hen zullen employeren in 't feit ende maecken van den Soene, ende datse hen sullen al te kennen gheven ende denuncieren, wat den Soene aengaen ende competeren magh, ende datse in 't feyt van den soene hen leefdaghe lanck niet doen noch voorstellen en zullen, zonder zijne weten ende consente.’

Alzoo mocht er dan ook niet over den toekomenden *Soene* gesproken worden, tenzij in het bijwezen der zes ‘Kiesluyden,’ hoewel elk der partijen tot betere inlichting der zaak, eenen goeden vriend, zijnde ‘Ingheseten deser stadt, 't zij vremde oft maechtschap boven den vierden graet,’ als scheidsrechter mocht aanduiden, ten einde zich met den of meer der voorschreven ‘Kies-luyden,’ zoowel over den *soene*, als over den voetval en de *soenpenninghen* te verstaan.

Zoodra vrienden en magen van beider zijden, door toedoen der voorschreven ‘Kies-luyden,’ over de verschillende bepalingen het eens geworden waren, werd er gehandeld over tijd en plaats dat de voetval geschieden zou, terwijl ‘in der dooder zijde competeert de keuse.’

En na van dit alles kennis aan den roedrager gegeven te hebben, had er een tooneel plaats hetwelk niet missen kon een diepen indruk op de aanwezigen, en vooral op degenen die er rechtstreeks in betrokken waren, te maken.

Op een bepaald oogenblik trad de misdadiger uit eene naburige kamer in die, waar de rechtspleging in bijwezen der partijen zen plaats grijpen. De doodslager was ‘in sijne lijnen lakenen,’ barrevoets en blootshoofd, met den halm, ‘dat is een stroyken in sijne ghevoude handen: of ten minsten in sijne cleederen’ wanneer dit in de ouderhandelingen der partijen overeengekomen was.

Naast den misdadiger trad de ‘Langheroede,’ de roede in de hand houdende; aan beide zijden een der scheidsrechters; tegenover had de

'mont-soender' plaats genomen, omringd door de vrienden van 'dooder zijden.'

De *Rechten ende Costumen* hebben de schilderij zoo volledig mogelijk gemaakt; want het artikel VII gaat in dezer voege voort, na de plaats van den 'mont-soender' en zinje vrienden te hebben aangeduid: zij, de vrienden zijn 'ghecleet met rouwkleederen ende rouw-capruynen op den hoofden, ende tusschen de partijen omtrent dry of vier schreden teghen over den misdadighe staet de clerck, ende begint de vrienden aen te spreken, ligghende alsdan de misdadighe op zijn knyen, *ende bidt ootmoedelijck, de vrienden van den aflijvighen vergiffenisse om de passie ons liefs Heeren Iesu Christi wille.'*

De *Rechten ende Costumen* hebben zelfs niet vergeten den toon en de houding aan te duiden, die aan dit verzoek passen, want zij schrijven voor: 'brenghende daer alle ootmoedighe manieren van bermhertelijck te bidden soo hij best can, *biddende ten lesten om te hebben van de vrienden een teeken van bermhertigheyt, eenwerff tweedewerff of derdewerff:* ende het teeken ghesien hebbende, comt de Langheroede met den misdadighen nader, ende bidt wederom de Clerck soo bermhertelijck als hij best can, tot de derde reyse.'

Op dat smeeken wordt de verzoening gesloten; want 'dan comt de misdadighe, ende bij oorlove, ende teeken van den vrienden cust den mont-soender aen synen mont,' waarna de klerk of schrijver het door den Langheroede opgemaakte zoenstuk leest. Beken met ons dat er in het geheel die plechtigheid eene sombere en dieptreffende poëzy, een godsdienstig gevoel ligt, en deze verhoogt nog als men de woorden leest, die de oude wet den 'Roeydrager' in den mond legt.

'Hoort goede mannen, hoort ick hier ghebiede, van mijns Genadichs Heeren, ende vander Stadts weghen: - soo ghebiede ick hier ban ende vrede, van uwes Vaders ende weghen uwes Moeders weghen, van uwes Broeders ende van uws Susters weghen, van uws Ooms ende Moeyens weghen, van uwe Neven ende Nichtens weghen, ende van allen den ghenen dien van bloets weghen aencleven moghen, het zij geboren oft ongheboren souden moghen worden, alsoo verre den wint wayet ende den regen spreyet: soo ghebiede ick ban ende vrede, eenwerff, anderwerf', derdewerff, viermael over recht, dat ghy d'een den anderen hier en boven niet en misdoet noch doet misdoen, in woorden noch in wercken, heymelijck noch openbaerlijk, by u zelven noch by iemanden anders, ende oft ghy hier en boven yet misdeet oft deet misdoen, dat soude zijn op Soenbrake ende Vredebrake, ende daer over soudemen van weghen ons G, Heeren des Hertoghs van Brabant, rechten oft doen rechten, gelijekmen over eenen Soenbreker ende Vredebreker schuldich waer te rechten, nae den ouden Landrechte. Aende ommestandirs ghedraghe ick my dat ick den Vrede aldus ghedaen en gheboden hebbe.

De *Rechten* bepalen verder, dat de oudste zoon alleen 'mont-soender' van den vader is en hem ook de bepaalde 'soen-penninghen' toehooren. Is er geen zoon, dan is zulks de oudste broeder van den doode, of wel de vader en bij gemis van deze de naaste bloedverwant van de vaderlijke zijde. In de *Costumen der Dorpe ende Hooft-bancke van Deurne* treedt de oudste zoon als 'mont-soender' op, en bij gebreke van eenen dergelijke is de oudste dochter de 'mont-soenderesse.'

Mocht nu rechtspleging plaats gehad hebben door vrienden, magen of toeziende voogden, voor eenen minderjarige, dan kon deze, meerderjarig geworden, den gesloten zoen breken, tenzij de verzoening gebeurd ware 'bij decrete' van burgemeester en

schepenen. In het eerste geval moest de verbreker de ‘soenpenninghen’ met den verloopen intrest terugbetalen.

Er was eene andere wetenswaardige bepaling omtrent gezegde penningen: de ‘mont-soender’ was niet gehouden met deze de schulden van den aflijvige te betalen, tenzij ‘het meestergeldt van den Chirurgijn en Medecijn,’ en onder voorwaarde dat hij zich niet als de erfgenaam van den doode aanstelde.

In een afzonderlijk kapittel *‘salaris in 't feyt vanden Soene* wordt verder bewaald, wat den ‘Kies-luyden’ en andere gefungeerd hebbende personen, zal worden betaald: aan de eerstgezegden elk zes stuivers binnen en twaalf stuivers buiten de muren; aan den ‘Roey-drager’ in het eerste geval twee, en in het tweede vier Carolus-gulden; den stadhouder, gewoonlijk de oudste ‘colffdragher’ van Antwerpen, voor het brengen en wegbrengen der roeden, voor het handhaven der orde en wat dies meer, acht stuivers binnen en twaalf stuivers buiten de stad; den klerk voor het woordvoeren, het opleiden van den misdadiger, telkens een Carolus-gulden en het driemaal schrijven van het zoenstuk, tien stuivers voor elk blad, terwijl allen, deels ten koste der eene, deels ten koste der andere partij ‘moeten den mond-coste hebben metten drancke zonder henne coste.’

De geschiedenis levert niet veel gevallen van den ‘mont-soen’ op. In het jaar 1387 werd ridder Jan Bode, door ridder Nicolaas van Wyneghem, in de St. Walburgiskerk te Antwerpen doodgeslagen, ten gevolge, zeggen Mertens en Torfs, vele beleedigingen, welke hij te voren zijnen moordenaar had toegebracht. ‘Daer,’ zoo gaan die geschiedschrijvers voort, ‘de kerken en kloosters destijds nog in het bezit van het asielregt waren, was de euveldaed zeer groot; echter dorst er niemand aen denken, den dader en zyne twee medepligtigen, Jan van Wyneghen en Jan Winken, te vervolgen. De misdaed bleef ongestraft, en in Januarij 1389 werd er tusschen de familie van Jan Bode en zijne dry moordenaers een mondzoen gesloten, met het gevolg dat deze laetsten 1500 ponden parisis gaven, om in de O.L. Vrouwekerk alhier eene dagelijksche zielmis in te stellen; dat Nicolaes van Wyneghem zekere bedevaert moest doen en *het bouwen eener roede van den nieuwen vestingmuer met deszelfs fryten* bekostigen. Daermeê was de zaak vereffend, nadat hertog Philips de Stoute, bij diploom van 26 April 1388, de verzoening van beide familiën had goedgekeurd.’

Van dergelijke straffen en boeten vinden wij in de *Rechten ende Costumen,* in 1682 te Antwerpen gedrukt, geen gewag meer; doch zij hoorden oudtijds algemeen tot den ‘mont-soen.’ Zoo werd den 15 October 1395, een andere Jan Bode, zoon van Wouter, tot eene bedevaart naar St. Jacob, in Gallicië veroordeeld en verder insgelijks tot het maken van eene roede vestingmuur, omdat hij Wouter van Schoonhoven, en dit in bijzijn van den schepen Laureys Aertjans, verwond had.

In 1431 betaalde zekere Michiel van Son vijf pond vlaamsch, ‘ter bekostiging van een geschilderd glasraem in O.L. Vrouwekerk, welke glasraem den Keizer met de zeven keurvorsten moest verbeelden.’ De medeplichtigen, Joost van Son en Dirk van Roiden, werden verwezen tot eene bedevaart naar St. Pieter te Rome, en Lambrecht van Son tot eene bedevaart naar St. Eiewent in den Elzas, allen voor eenen moord gepleegd op zekeren Herman Beer.

De ‘mont-soen’ was, het blijkt uit deze korte aanhalingen, een privilegie voor den rijken moordenaar en verwonder. Als plechtigheid is het eene der treffendste rechtsplegingen welke wij kennen.

Egyptische tuinen.

De Egyptenaren toonden zich onder meer andere dwaze meeningen, ook deze toegedaan, dat zij zich het oudste volk der wereld noemden, hierin gelijk aan bijna alle volken der oude wereld, die, wilde men hunne geschiedboeken gelooven, tot de hoogste oudheid, ja tot vóór de schepping der wereld zouden opklimmen. Wel meenden sommigen, zoogenaamde geleerden, in de hoop hiermede de geschiedverhalen der H. Schrift logenachtig te kunnen maken, in de annalen dezer volken, maar vooral in die der Egyptenaren, eene ware en geloofwaardige geschiedenis te ontmoeten, maar nimmer konden zij een enkel bewijs, ja zelfs een schijn van grond voor hunne ongeloovige meening aanvoeren. Maar al kan men aan de Egyptenaren niet toegeven dat zij het oudste volk, de stamboom van het menschelijk geslacht geweest zijn, toch kan men hun geen hooge oudheid ontzeggen. Reeds spoedig na den zondvloed vestigden zich twee zonen van Cham, Chus en Mezraïm, met hunne afstammelingen in het Noord-Oosten van Afrika, de eerste in Ethiopië, de andere in Egypte; naar hen vorden in de H. Schrift de Ethiopiërs Chusieten genoemd, terwijl aan Egypte de naam van Mezraïm of Mizraïm werd gegeven; de Arabieren noemen Egypte thans nog Misr. Van Cham dus stammen de Egyptenaren af, die zich al ras tot een volk vormden, eigen wetten en gebruiken aannamen, en tot eene zekere beschaving geraakten, waarbij die van vele volkeren der oudheid ten achteren is gebleven.

Het blijkt uit alles dat de Egyptenaren eene groote bezorgdheid voor hun toekomstig leven hebben gehad; zij wisten dat het leven der menschen niet eeuwig, het bestaan der volkeren niet altijddurend kon zijn, en daarom wilden zij dat hunne nakomelingen, die hen gingen vervangen, op een roemrijk voorgeslacht zouden kunnen wijzen. Met het oog op die toekomst richtten zij die onmetelijke gedenkteekens op, sterk genoeg om den tand des tijds weêrstand te kunnen bieden, waarop zij de feiten hunner geschiedboeken, de plechtigheden hunner godenvereeringen, hunne zeden en gebruiken aanteekenden. En om nu deze glorie-titels aan allen, zelfs aan hen die hunne taal niet kenden, begrijpelijk te maken, beschreven zij hunne heldenfeiten, niet in woorden maar in beelden, die nu eens duidelijk en zonder omschrijving, dan weder op zinnebeeldige wijze werden voorgesteld. En dit doel hebben zij bereikt; het is aan de geleerden mogen gelukken, die beeldspraak, langen tijd verborgen, te ontcijferen en daardoor tot de kennis te komen der eerste zeden en gebruiken van dit volk.

Zoo als men er onder deze hieroglyfen velen vindt, die ons een duidelijk inzicht geven in de godsdienstige gebruiken van de oude Egyptenaren, worden er ook eenige anderen aangetroffen die ons inleiden tot de kennis van het bijzonder leven hunner vorsten en grooten. Zoo vindt men hieroglyfen, die ons tempels voorstellen, maar ook anderen die ons de villa's of verblijven van de koningen te zien geven. Aan zulk eene is de gravure ontleend die wij onzen lezers aanbieden. Een paar woorden ter verduidelijking zullen, hopen wij, niet ongepast zijn.

De verblijven der egyptische vorsten bestonden in uitgestrekte landerijen, die groote tuinen of lusthoven bevatten. Meestal waren zij aan de oevers van den Nijl gelegen, of was dit het geval niet dan waren zij door een gegraven kanaal met die rivier verbonden, dat, kunstmatig opgevoerd, zijne wateren in een grooten vijver, uitstortte en van daar uit het land besproeide. Geen land heeft meer behoefte aan kunst-

matige besproeiing der velden dan Egypte; daar het er nooit regent en het tevens onmogelijk is de regelmatige overstroomingen van den Nijl tot de tuinen toe te laten om de verwoestingen daardoor veroorzaakt, ziet men zich verplicht door eenige hulpmiddelen daarin te voorzien. Reeds in den vorigen jaargang hebben wij op bladzijde 145 eene duidelijke verklaring gegeven van bewateringen in Egypte, zooals het thans nog is en reeds ten tijde der eerste koningen was in werking gebracht, zoodat wij er hier niet op behoeven terug te komen.

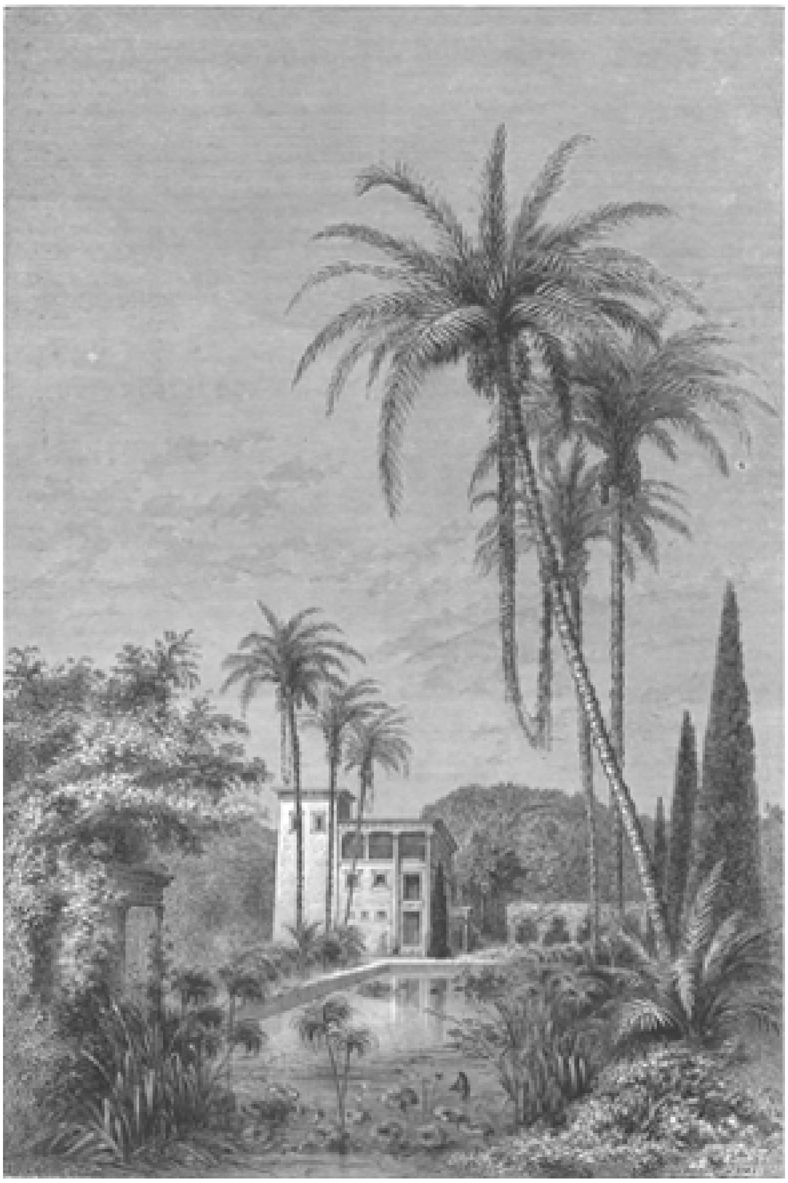

EENE EGYPTISCHE VILLA.

De lusthoven der Egyptenaren waren meestal in verschillende gedeelten afgescheiden, die ieder hunne eigen bestemming hadden. Zoo vond men er eene afdeeling voor de palm- en vijgenboomen, eene andere voor den wijngaard, een anderen voor de groenten, eene andere voor de bloemen, welke laatste altijd de grootste plaats besloeg. Behalve den eigenlijken lusthof hadden de egyptische vorsten, als onderdeden hunner villa's, nog eene soort van stoeterijen en basse-cours, vijvers, en jachtparken; deze laatsten waren somtijds van eene groote uitgestrektheid,

VOOR HET RIJKE HUIS.

daar meestal een groot gedeelte van de nog woest liggende gronden, met omheiningen afgezet en het wild daarin gedreven werd.

De koninklijke lusthof, dien onze gravure voorstelt, geeft ons de hoogte aan waarop de tuinbouwkunde in die dagen reeds stond. Een kanaal, dat met den Nijl in gemeenschap stond, liep langs den hoofdingang en den muur die de geheele villa omsloot. Aan de twee zijden van dezen ingang bevonden zich de verblijven van de dienaren en slaven, en eene zaal, werwaarts de bezoekers werden geleid wier komst te voren niet bekend was. Aan de andere zijde verhief zich een gebouw van drie verdiepingen, dat met hooge boomen omzet een aangenaam verblijf opleverde, terwijl op eenigen afstand voor dit hoofdgebouw nog eene kiosk of paviljoen gevonden werd, onder het loover verscholen en met een bekoorlijk uitzicht op eenige bloemperken. Het geheel levert een verrukkend gezicht op wel bekwaam om den vorstelijken bezitter te vermaken.

Voor het rijke huis.

't Is een oud onderwerp, wanneer het behandeld wordt zoo als onze vlaamsche dichters dit reeds meer dan eens gedaan hebben: het rinkinken der glazen, de zomer en de bloemen binnen's buis, de verschrikkelijke armoede, de weduwstaat en de sneeuw daar buiten!

Inderdaad, welk een poëet heeft dat kontrast niet bezongen; vooral elk beginneling heeft zich aan die stof bezondigd, en als het ware, in zijne blakende volksliefde, een steen in de glasruiten van het rijke huis geworpen, om zoo niet den rijken eigenaar ongenadig dood te werpen, dan ten minste zijne avondvreugd te storen en zijne keurige tapijten te bemorsen.

Welnu, onze poëten handelden daarin zoo omtrent als de schooljongens; zij deden een werk zonder wezenlijk nut voor de ongelukkige, welke in den maneschijn en met de voeten in de sneeuw stond weg te krimpen, zij wekten zelfs in het hart van den rijke geen gevoel van liefde op. Wel integendeel; zooals de baldadige dichters den rijke ontstemden en zijn gemoed verbitterden, zoo zullen zij ook het gemoed van den arme verbitteren, indien deze ooit hunne berijmde pleidooien lezen zal.

Waarom, volgens de Victor Hugo-school, die school der bombastige vervloeking, waarom handelt gij niet liever zoo als de wezenlijk liefdadige man, dien gij hoogdravend voor ‘den vijand des lichts’ aanziet. Gaat, even als hij, de trap van het schoone huis op, richt u beleefd tot den livrei met zijn rood vest, verlangt om Mijnheer of Mevrouw te spreken, zegt hem of haar, dat gij daar buiten eene weduwe met haar kind in de sneeuw hebt zien staan - en vraagt om het een of ander, al is het dan ook juist geen amandeltaart of champagne....

Te drommel, dat zou ten minste praktisch en, volgens mij, oneindig dichtelijker en maatschappelijker zijn dan den bewoner van het rijke huis te dreigen en te schelden, de wraak Gods en der menschen op hem neêr te roepen, hem in gevaar te brengen eens door het muitzieke volk te worden geplunderd - en waarom? Omdat hij niet weet, dat een arme ziel langs zijn huis is gegaan die honger had; dat een langharige dichter zijne van licht glanzende vensters heeft gezien, en hem het bezit benijdt van datgene wat het genie anders ‘slijk der aarde’ noemt!

Wanneer zullen wij die dwaze, versletene en dikwijls wansmakelijke kontrasten uit onze letterkunde zien verdwijnen, welke er door de demagogen-poëzie - de

verheerlijking der stinkende vodden- en lompenlitteratuur *à la felix* Pyat en Victor Hugo - werd ingevoerd? Of hebben wij nog niet lang genoeg geduld gehad met de poëzie der voddenrapers in tegenoverstelling van barons; der vigilantkoetsiers, die lessen van deugd en zedelijkheid geven aan ieder wien de ellebogen niet door de mouwen steken!

Men late dien wansmaak aan de *varietés* van derden rang over.

Toen wij de sierlijke gravure zagen, welke wij hier meêdeelen, waren wij gelukkig gelegenheid te vinden de bovenstaande regelen te kunnen neêrschrijven, in de hoop dat wij alzoo ten minste één dichter zullen beletten in dezelfde dwaasheid te vervallen als zijne voorgangers; of hem het denkbeeld zullen ingeven de rollen eens te keeren en ten minste het van licht glinsterende huis - al was het maar voor één enkelen keer - met personen te bevolken, die het hart op de rechte plaats voelen kloppen.

Ook dáár, in die helder verlichte zalen leven Christenen - en dat woord zegt alles - en 't is gewis niet van de duiten der poëten, dat wij de weduwen en weezen zullen onderhouden. Vloekt den rijkdom niet, maakt het den bezitter niet tot eene grief dat er arme weduwen en weezen zijn; rijkdom, met een christelijk gevoel aangewend, is eene bron van weldaden.

Zegt aan de weduwe: ‘benijd de paleizen niet, wees te vreden met het lot u beschoren, wij zullen dat lot zoo dragelijk mogelijk trachten te maken.’ Aan het kind: ‘leer vlijtig, werk onvermoeid en tracht u te verheffen door den arbeid.’ Aan de rijken: ‘Komt, daalt uwe trap af, treedt den arme nader en wat gij hem geeft, is geleend aan God.’

Wij houden veel van den dichter, die liefde en verbroedering leert; wij houden niet van den *poëte hurleur,* of beter en duidelijker gezegd, wij zien niet bijzonder gaarne, dat onpraktische menschen zoo als dichters zijn, zich met economische en wijsgeerige vraagpunten bezig houden. Dichters kunnen zich best vergenoegen met de bleeke maan, de kabbelende beekjes, de vergeet-mij-nietjes, de zwanenhalsen, de elpenbeenen voorhoofden en de ebbenhouten haren, en verdere curiositeiten.

Jammer, zullen de dichters zeggen, dat bij zoo'n heerlijke teekening, zoo'n ellendig bijschrift geleverd wordt! 't Is waar; maar het bijschrift heeft toch ééne verdienste, die van den wansmaak in onze letterkunde, naar het hart te steken.

Op het dorp.
(Vervolg.)

‘Mijne nicht Edmonda had van den hemel die onwaardeerbare gave ontvangen. Zij kende de waarde der zielen en zou, om er eene te redden, met onuitsprekelijke vreugde haar leven gegeven hebben. Bewonderenswaardige woorden ontsnapten haar hart, als wij des avonds in onze eenzaamheid over den goeden God spraken. Ik, priester, theologant, doctor, vernam dingen van haar, die ik niet wist of kende. Zij had vooral eene groote liefde voor de H. Maagd; bare gesprekken waren slechts uitbreidingen van het woord van den H. Bernardus: *Omnia per Mariam.* (Alles door Maria.)

‘Zooals ik u gezegd heb, had Edmonda zich de vriendschap van een zeker aantal vrouwen weten te verwerven; het duurde niet lang of zij kwamen door haar daartoe uitgelokt ter kerke, zoodat ik van nu af de H. Mis niet meer in de diepste eenzaamheid behoefde op te dragen. Hoe gelukkig was ik, toen ik de eerste maal in gezelschap van anderen de godsdienstoefening verrichtte. Edmonda maakte duizend schoone plannen; zij zag de vrouwen reeds hare kinderen tot mij brengen, hare dochters door mij in het huwelijk vereenigen en hare mannen door mij bekeeren. Zij wilde dat wij

de kapel van de H. Maagd zouden herstellen en vergrooten en werkte in afwachting daarvan nacht en dag aan de noodige altaarsieraden.

‘Deze aangename droomen gingen spoedig voorbij; Edmonda mocht er de vervulling niet van zien.

‘De vriendinnen mijner nicht, door hare redenen getroffen, herhaalden die in hare huisgezinnen en hielden zich terug van de luidruchtige drinkgelagen, waaraan zij eertijds ijverig hadden deelgenomen. Daardoor haalden zij zich bittere verwijtingen op den hals, maar weêrstonden er geruimen tijd aan; de verbittering nam evenwel voortdurend toe en wist eindelijk het middel te vinden om den tegenstand der vrouwen te overwinnen. Niet alleen was ik nu op nieuw het doel van allerlei beleedigingen, maar men deed ook wat men tot heden had achtergelaten, men begon namelijk mijne zedelijkheid te verdenken, en wat ik nooit zou hebben durven vermoeden, ook Edmonda, dat zoete en maagdelijke wezen, die men slechts behoefde te zien om hoogachting voor de deugd te krijgen, werd belasterd. Men zong een liedje van Béranger op mij, dat eene behendiger hand dan die der boeren zoodanig gewijzigd had, dat mijne nicht en ik er op de schandelijkste wijze door gehoond werden Ik vermoedde dat die leelijke refreinen van mond tot mond gaan en zelfs door de kinderen zouden gezongen worden. Daarom was mijne eerste gedachte om Edmonda te verwijderen, die overigens reeds sedert eenigen tijd lijdende was, maar de slag was reeds toegebracht en het geneesmiddel kwam te laat. Wat ik nu eerst vernam had Edmonda reeds vóór mij gehoord. Alvorens met haar te breken en haar als eene eerlooze van zich af te stooten, had eene harer vriendinnen haar verhaald hetgeen men van ons zeide. Eene doodelijke wond was in het hart der arme maagd geslagen en zij leefde nog slechts door de kracht van haren moed en van hare liefde jegens mij. Ten einde mij niet te bedroeven of mij te verplichten haar uit dien verpesten dampkring te verwijderen had zij gezwegen en zich aan den dood overgeleverd.

‘Het afschuwelijke lied vervolgde haar overal. Indien zij uitging hoorde zij het aan hare zijde of in de huizen; des daags wanneer ik afwezig was, des nachts wanneer ik sliep kwamen mannen, vrouwen en kinderen het aan haar venster zingen onder den luifel, dien zij had aangebracht om de armen voor het gure weder te beschutten. Zonder ophouden kwam dat helsch gezang haar in hare overwegingen en in haren slaap storen. De ongelukkigen zagen haar wegkwijnen maar staakten daarom hunne verfoeilijke handelingen niet. Het is ongelooflijk, maar niettemin waar wat ik u ga verhalen; op zekeren dag terwijl zij zich alleen in de kerk bevond en diep in het gebed verzonken was, kwam een der dorpelingen, dien zij herkende maar nooit heeft willen noemen, zich naast haar nederzetten en allen eerbied voor de H. plaats vergetend zong hij het lied, tot zij bezwijmd op den grond nederstortte. Ach! wat moet men niet bidden voor den dichter, die dat lied vervaardigd heeft! Want ongetwijfeld is het hem onbekend welk moordend wapen hij den snooden vijanden van onzen godsdienst, die de dorpen als in pestholen veranderen, in de handen heeft gegeven. Ben ik de eenige pastoor, wiens arbeid hij tegengewerkt heeft? Is mijne arme Edmonda het eenige slachtoffer geweest van zijn lied, dat giftiger was dan de angel eener slang.

‘Toen ik tot Edmonda zeide dat de slechte staat harer gezondheid

mij noodzaakte haar uit het dorp te verwijderen, antwoordde zij; ‘ik weet, heeroom, van waar u deze gedachte komt. Bedenk toch dat ik overal de smart in mij zal omdragen, die ik hier ondervind. Veroordeel mij niet om verre van u te sterven en neem het wèl in aanmerking dat mijn vertrek, verre van den laster tot zwijgen te brengen, dien nieuw voedsel geven zal. Mijn goede naam eischt dat ik niet vluchte, al wist ik dat ik door eene vlucht mijne genezing verwerven zou; want men randt God zelven aan, door mij te lasteren. Brengen wij edelmoedig ons offer; wij zullen levend of dood over de laatste poging der hel zegepralen.’

‘Ik kon mij bij deze redenen niet aansluiten, maar toen ik in den haast de noodige toebereidselen voor haar vertrek had gemaakt en voor mijne nicht eene schuilplaats had opgezocht, was reeds de ziekte onherstelbaar en daardoor de reis onmogelijk. Ik onderwierp mij.

‘Edmonda deed aan hare vroegere vriendinnen weten dat zij haar aan haar bed wilde zien om haar het laatste vaarwel toe te roepen. Zij kwamen bijna allen. Zij, die haar den eersten slag had toegebracht verscheen het eerst en overlaadde haar met liefkozingen. Dit was een druppel troost in den bitteren kelk, en Edmonda voorspelde mij dat deze hare vriendin het voorbeeld mijner parochie worden zou, eene voorspelling die als zoovele andere volkomen vervuld is, want het scheen dat God, om haar in hare laatste oogenblikken te troosten, haar een blik in de toekomst deed slaan. Zonder morren of klagen, zonder iemand te beschuldigen droeg zij aan hare vriendinnen den last op de eer harer nagedachtenis ongeschonden te handhaven. Vervolgens onderhield zij haar op zoo welsprekende wijze over den godsdienst, dat allen weenend beloofden weêr ter kerk te gaan en den weg daarheen niet meer te vergeten. Zij hebben allen woord gehouden.

‘Ik heb in de jaren mijner priesterlijke bediening herhaalde malen aan een sterfbed gestaan en ik wist hoe schoon de dood eens Christen is, maar ik heb nooit treffender uiteinde gezien dan dat van die arme onschuldige; zij was waarlijk het slachtoffer van goeden geur dat zich in vreugde en vrede opofferde. ‘Waarde oom,’ zegde zij, ‘ik laat u mijne kleine erfenis om de kapel van de H. Maagd te herstellen. Houd moed, nog een weinig tijds en gij zult overwinnen. Ik geloof dat ik tot u spreek uit den naam van God. Uwe vijanden zijn talrijk, maar zij zullen de zegepraal niet behalen. Doe hun goed.’

‘Zij stierf terwijl hij deze woorden herhaalde: doe hun goed! Wie had haar, onwetende maagd, die woorden geleerd? Wie had haar geleerd te spreken zooals de H. Paulus? Doe hun goed! dat is in drie woorden de geheele wetenschap der heiligen, de volmaaktheid van het Evangelie, het geheim Gods om de woede en de listen der hel te overwinnen. De mensch weêrstaat alles: de rede, de kracht, de wetenschap, de straf, alleen aan het goede, dat men hem doet, kan hij geen weêrstand bieden. Zijne oogen gaan open, zijn hart wordt verteederd, zijne woede bedaart. Te vergeefs poogt hij zich te verzetten, te vergeefs weêrstaat hij aan den zoeten invloed der liefde, die in staat is de grootste mirakelen te doen. De liefde dringt door alles heen tot het geweten door, men moet zich overgeven, zich onderwerpen, dat wil het raadsbesluit des Eeuwigen. En daarom, vriend, kennen de vijanden der Kerk geen beter middel om hunne doeleinden te bereiken dan de geloovigen te beletten goed te doen.

‘Edmonda ging uit dit leven tot de hemelsche glorie over; dat ontdekte ik aan de geheime kracht, die uit hare groeve opsteeg. Ik bad gedurende den geheelen laatsten nacht dien zij onder dit dak doorbracht. Ik ondervond eene onmetelijke smart, maar

smaakte tegelijk onbeschrijfelijke vertroostingen. Nooit heb ik mij zoo sterk gevoeld onder het juk, dat God mij heeft opgelegd; nooit waren gemor en ontevredenheid verder dan op die stond van mijn hart verwijderd. O kracht van die maagdelijke overblijfselen! kracht van die vergeving in hare ziel herhaald en vernieuwd toen zij voor den troon Gods stond! Mijn gebed, voor haar begonnen, eindigde voor hare vervolgers.

‘Als een nieuw bewijs van haar groot vermogen bij God beschouwde ik de groote menigte, die hare begrafenis bijwoonde. Ik sprak en men luisterde naar mij; ik zag tranen, hoorde zelfs snikken. De laster was bezweken voor het slachtoffer, en ik begon te hopen dat de schapen tot hunnen herder zouden terugkeeren. Maar God eischte nog een offer van mij, en dit vond mij minder onderworpen.

‘Edmonda's broeder Laurent uw vriend, was in den militairen dienst getreden om zijn klein erfdeel aan zijne zuster te kunnen overlaten. Zijne uitmuntende hoedanigheden mochten hem de hoop doen voeden op een eervolle loopbaan in den krijgsdienst. Edmonda's dood liet ons beiden alleen op aarde; onze wederkeerige gehechtheid nam daardoor niet weinig toe en ieder beminde in den andere al wat hij verloren had. Zonder mij te raadplegen of mij er zelfs kennis van te geven vroeg Laurent verlof om mij te komen bezoeken. Helaas, hij verkreeg het om zijn uitmuntend gedrag, en hij vertrok te voet als soldaat met den zak op den rug. Het was in het begin van den winter, en hij had een lange reis te doen.

‘Terwijl hij mij deze vreugde bereidde, verergerde mijn toestand met iederen dag; wel is waar was hij niet zoo moeilijk geworden als vóór den dood van Edmonda en volhardden de vrienden van mijne dierbare overledene in haar eenmaal genomen besluit van God en den godsdienst lief te hebben, maar dat wekte de oude woede weder op, die ik dacht dat geheel tot bedaren was gekomen. De notabelen van het dorp en de jongelingen bleven mijne verklaarde vijanden, zij bespotten mij als ik op straat verscheen, mijn naam alleen wekte reeds hunne gramschap op. Gij zult vernemen tot welke afschuwelijke buitensporigheden die haat zich liet verleiden.

‘Na eene lange en moeilijke reis kwam Laurent tegen den nacht in het dorp aan. Hij had gedurende eenige uren met eene sneeuwjacht te kampen gehad, en was meermalen op den slechten weg gevallen, waardoor hij op verschillende plaatsen gewond was. De Voorzienigheid liet toe dat hij, niet wetende waar ik woonde, zich tot eenige personen wendde, die mij den grootsten haat toedroegen. De eerste sloot zijn venster zonder te antwoorden, de andere braakte een aantal verwenschingen uit. Hij had hun gezegd dat hij mijn neef was. Een derde weigerde zich te vertoonen. Eindelijk ontmoette de ongelukkige een bedelaar, die, minder hardvochtig, hem den weg naar mijne woning wees. Hij klopte aan. Helaas, ik was niet thuis en zou dien nacht afwezig blijven. Genoodzaakt geweest mij naar een pastoor te begeven, die op drie mijlen afstands van dit dorp woonde, had ik tot mijne oude, doove dienstmaagd gezegd, dat ik bij den pastoor den nacht zou doorbrengen. De dienstbode hoorde hem niet of vreesde een der plagerijen welke men ons zoo dikwijls aandeed. Laurent klopte te vergeefs; niemand antwoordde hem. Hij geloofde dat men hem verkeerd had ingelicht en het huis onbewoond was. Bibberend van koude, uitgeput van den honger en vreeselijk lijdende aan zijne wonden sleepte hij zich het dorp weêr in, om eene herberg op te zoeken. Hij kwam in het hoofdkwartier mijner vijanden en ontving eene vernederende weigering, waarbij men zelfs bedreigingen durfde voegen. Gij staat verbaasd! O ja, ik heb vergeten u te zeggen, dat hij bij den val zijn zak en zijn geld verloren had. De dood stond reeds op zijn gelaat geteekend maar zulks kon die steenen harten niet ontroeren, een hond zou opgenomen zijn geworden, de neef des

pastoors werd verjaagd. Mijn God, heb medelijden met hen! Het was niet de arme jongen, dien zij wilden doen lijden maar mij. Zij zagen hem uitgeput neêrvallen en richtten hem niet op. Nadat hij minstens een uur op den besneeuwden grond had gelegen, stonden zij aan eene dienstmeid, wier medelijden hunnen spotlust opwekte, toe hem een glas wijn te brengen. Terwijl zij zich neêrboog en aan zijne lippen den wijn bracht, die hem niet meer kon redden, overlaadden die barbaren haar nog met beschimpingen. Zij riep, tot den dood toe beangst, hun toe dat de jongeling ging sterven. Aan den toen waarop zij sprak, geloofden zij dat zij niet overdreef, en namen nu allen lafhartig en zelf verschrikt, de vlucht; ja, zonder er aan te denken den stervende de geringste hulp te bieden, ontvloden zij de plaats hunner euveldaad.

'In dezen vreeselijken rampspoed, verleende God, die altijd als een vader slaat, mij eene genade, waarvoor ik hem danken zal zoolang mijne vreeselijke herinneringen duren. Hij zond mij een engel om mij te spoediger bij Laurent te brengen. Op denzelfden tijd waarop Laurent aan de deur der herberg neêrviel, deed een akelige droom mij ontwaken. Ik opende de oogen en meende Edmonda te zien. De vrede die van haar aanschijn straalde scheen met eene zekere treurigheid vermengd. Hoewel zij niet sprak, begreep ik echter dat zij wilde dat ik onmiddellijk naar mijn dorp vertrok. Zonder over deze verschijning na te denken en mij alleen herinnerende dat mijne plaats onder mijne kudde was, stond ik op en vertrok.

De sneeuwjacht had nog niet opgehouden en het was zeer donker, maar gelukkig bereikte ik in goeden welstand mijne pastorie in korteren tijd dan ik verwacht had. Ik trad in mijne woning, overal was het rustig en stil behalve in mijn hart dat door akelige gevoelens gefolterd werd. Ik ontstak vuur en nam het besluit te bidden tot de morgen aanbrak. Ten tweede male meende ik nu Edmonda te zien met nog droeviger gelaatstrekken dan de eerste maal. Mijn kind, zeide ik haar, wat wilt gij? Wedervaart uw broeder eenig leed? De zoete verschijning verdween en werktuigelijk verliet ik mijne woning weder. Ik wilde in de kerk gaan bidden, maar trad onwillekeurig de straat in, waar eensklaps klaagtonen mijn oor bereikten. Ik zag op en bemerkte de herberg; in den hof ontdekte ik een flauw licht en hoorde nu nog duidelijker het geklaag. Ik trad in de stal. Gelukkig, want ware ik eenige uren later gekomen, dan zou ik een lijk gevonden hebben.

'Mijn God, mijn God! welk een schouwspel! nog heden moet ik mij, om niet tot vertwijfeling te geraken, herinneren dat Uwe moeder U op het kruis zag, U, het vlekkeloos slachtoffer voor mijne zonden. Edmonda's broeder, den eerstgeborene mijner overledene zuster, mijn neef, mijn aangenomen zoon zag ik daar op een hoop stroo liggen, bleek, met slijk besmeurd, voor ieder ander oog dan het mijne onmogelijk te herkennen. Doodelijk ontsteld en bijna evenzeer van verstand beroofd als hij, knelde ik hem in mijne armen en sprak hem allerlei woorden toe, maar die hij niet verstond.

'Eenige oogenblikken later lag hij op het bed zijner zuster, en ik beweende beiden met eene onbeschrijfelijke bitterheid, haar die ik verloren had en hem, dien ik op het punt stond te verliezen.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De staatsschulden van europa

bedragen gezamelijk de ontzettende som van 66013,111,000 (zegge zes en zestig duizend en dertien millioen honderd elf duizend francs) en de jaarlijksche interesten 2438,963000. Niemand zal beweren dat deze interest te hoog geschat is; zij bedraagt gemiddeld nauwlijks 3%. Van die staatsschulden komt ten laste van Engeland 18665,270000 frs, van Frankrijk 12315,946000 frs, van Oostenrijk 7078,028000 frs, van Rusland 6883,280000 frs. van Italië 5288,000000 frs, van Spanje 4705,370000 frs, van Nederland 2100,387000 frs, van Pruissen 1626,624000 frs, van hetoverige Duitschland 1384,514000 frs, van Turkije 1238,000000 frs, van Portugal 1,069,852000 frs, van Denemarken 747,737000 frs, van België 655,486000 frs, van Griekenland 452,672000 frs, van Zweden 419,225000 frs, van den Kerkelijken Staat 336,891000 frs, van Noorwegen 46,230000 frs.

Dus heeft iedere Engelschman eene schuld van 547, iedere Franschman van 324, iedere Oostenrijker van 235, iedere Rus van 114, iedere Italiaan van 229, iedere Spanjaard van 362, iedere Nederlander van 600, iedere Pruis van 70, iedere bewoner van het overige Duitschland van 92, iedere Turk van 73, iedere Portugees van 267, iedere Deen van 371, iedere Belg van 131, iedere Griek van 427, iedere Zweed van 102, iedere Romein van 158, iedere Noor van 30 francs.

Kunstgist.

Wanneer men tarwemeel met water tot deeg kneedt en dit op eene plaats laat staan waar eene gelijkmatige warmte heerscht, dan ontwikkelt zich op den derden dag eenig gas; de massa riekt zuur; allengs neemt de hoeveelheid gas toe; alle reuk verdwijnt, en op den zevenden dag treedt wederom een duidelijke reuk te voorschijn. Nu is de deeg een ferment geworden, zeer geschikt voor wijngisting en zeer bruikbaar voor bierbrouwers en bakkers, daar het tevens zeer gemakkelijk te verkrijgen is.

De Yankee.

De zucht om onze eeuw, uithoofde der vele uitvindingen, de meest praktische te noemen, begint langzamerhand aanleiding te geven tot belachelijke overdrijvingen. Zoo werden eenigen tijd geleden in een onzer dagbladen, de Amerikaansche vrouwen tot voorbeeld gesteld, omdat zij door het duurzaam gebruik vàn wasch-, naai-, brei-, strijk- en andere machinen meer tijd aan de beschaving van den geest konden toewijden dan onze vrouwen. Wanneer de Amerikaansche vrouwen den bespaarden tijd werkelijk aanwendden om meerdere uren aan de verzorging en opvoeding harer kinderen en aan de belangen van het huishouden te besteden, zou dit inderdaad zeer aanprijzenswaardig zijn, doch daar het bij ondervinding blijkt, dat de meerdere beschaving dier vrouwen uitloopt op het beoefenen van wetenschappen en het opdoen van kundigheden, die buiten den gewonen werkkring der vrouw liggen, dat zij zich vooral op staatkunde toeleggen en er naar streven om naast hare echtgenooten zitting

te nemen in 's lands vergaderzalen, - daarom zal het goed zijn dat men aan de uitdrukking *praktische eenw* niet veel meer waarde hecht dan aan die van *verlichte eeuw,* waarmede men zoo menigeen tracht te begoochelen.

De teekenaar van bovenstaande karikatuur stelt ons een Amerikaansch huisgezin voor, waarin de moderne praktijk wordt beoefend. De Yankee, die waarschijnlijk - als vele Belgische huisvaders - de ondervinding heeft opgedaan, dat het couranten-lezen veel tijd wegneemt, maakt zich dien tijd ten nutte, door, ten gevolge van een zeer eenvoudig werktuig, allerlei nuttigen arbeid te verrichten. Al schommelende wiegt hij zijn jongste kind in slaap, schommelt een ouder knaapje heen en weêr, brengt de wasch-machine en de boterkarn en buitendien ook nog twee kamerbezems in beweging. De vrouw des huizes, die slechts nu en dan een oog naar de boterkarn en de waschkuip behoeft te slaan, kan den tusschentijd nuttig besteden aan de ontwikkeling van haar muzikaal talent. Wat echter zal gebeuren, wanneer de man het lezen wil staken, alvorens het kind slaapt, de boter gekarnd, de wasch gereed is en mevrouw hare sonate geëindigd heeft, dit kan men op de plaat niet zien. Wellicht weet de vrouw, die haren geest ontwikkeld heeft, alsdan wel een praktisch middel te vinden om haren echtgenoot te noodzaken ook zonder lezen zijne schommelende beweging voort te zetten. Wij gelooven daarom niet dat het raadzaam is zoodanige praktische middelen uit Amerika in ons land over te brengen.

DE YANKEE IN ZIJN SCHOMMELSTOEL.

Om geel koper en glas samen te hechten.

Vooral geschikt tot soldeeren van petroleum-lampen is eene siroopdikke, met kalkmelk aangemengde oplossing van schrijnwerkerslijm aangeraden, maar hoewel de petroleum dit hechtmiddel niet oplost, dringt zij er toch in door. Het eenig houdbare middel is een afgietsel-metaal, dat uit 16 deelen lood, 4 d. tin en 5 d. bismuth bestaat. Het gesmolten metaal wordt gegoten in het geel koper, de glazen er in gedrukt en het geheel langzaam op eene verwarmde ijzeren plaat gekoeld.

Moderne liefdadigheid.

De Heer X. president van een philantropisch genootschap, ontmoette eens een bedelaar, die hem een aalmoes vroeg. De philantroop haalde aanstonds een halven franc uit zijn zak om den man te geven, doch alvorens zijne edelmoedige neiging te volgen, zag hij in, dat hij met zijn aalmoes geen nut kon doen. 'Is de man inderdaad arm,' dacht hij, 'dan helpt mijn halven franc niet, is hij het niet, dan verlies ik mijn geld en moedig de bedelarij aan.' En hij vervolgde den weg, terwijl hij zijn geld weder verborg.

[Nummer 21]

St. Jan van Lateranen te Rome.

Na de Sint Pieter is de St. Jan van Lateranen de schoonste kerk van Rome. Hare stichting dagteekent uit de eerste tijden des christendoms, ofschoon zij meermalen vernieuwd werd. Zij heeft haar ontstaante danken aan den eersten christenkeizer die haar liet bouwen naast dekostbare doopkapel, het monument van dankbaarheid, voor de overwinning op de ontzaggelijke krijgsmacht van Maxentius behaald,

DE BASILIEK VAN ST. JAN VAN LATERANEN TE ROME.

De naam dezer basiliek stamt af van het romeinsche geslacht der Laterani, waartoe een zekere gekozen konsul van Rome, Plautus Laterauus, behoorde die in het jaar 67 der christelijke tijdrekening om eene samenzwering tegen keizer Nero werd ter dood gebracht. Zijn paleis en verdere bezittingen vervielen volgens de romeinsche wetgeving aan den keizer, inwiens bezit zij bleven totdat keizer Maximianus die aan zijne dochter Fausta, de gemalin van Konstantijn den Groote schonk. Nadat Konstantijn Maxentius door een wonder des hemels had overwonnen, wilde hij zijne dankbaarheid betuigen aan Hem, door Wiens alvermogenden bijstand hij had gezegevierd, hij vaardigde tal van decreten uit ten gunste van den christelijken godsdienst en gaf het paleis der Laterani aan Paus Melchiades ten geschenke. Doch langzamerhand verflauwde zijn ijver, zelfs een oogenblik was hij op het punt, even als zijne voorgangers, een vervolger

der Kerk te worden toen hij, door eene vernederende ziekte getroffen, zich verplicht zag nogmaals zijne toevlucht tot den God der Christenen te nemen, in welk voornemen hij door eene verschijning der HH. Apostelen Petrus en Paulus versterkt werd. Volgens het geschiedverhaal vanden beroemden kardinaal Baronius, dien wij hier volgen, deelden de HH. Apostelen aan den keizer het bevel mede om den gevluchten Paus Sylvester uit zijn toevluchtsoord terug te roepen en zich door hem te laten doopen, waarna hij niet alleen van zijne lichamelijke, maar ook van zijne geestelijke melaatschheid zou genezen zijn. Constantijn gehoorzaamde, riep den Paus naar Rome terug en verhaalde hem het visioen dat hem was verschenen. De Paus vertoonde de beeldtenissen der HH.Apostelen, die de keizer terstond herkende en diende hem nu op zijne dringende bede het Sacrament des Doopsels toe. Het geschiedde zooals door den H. Petrus voorzegd was; Constantijn was genezen naar lichaam en ziel en gaf zijn vreugde en dankbaarheid jegens God door daden te kennen. Het was hem niet genoeg met keizerlijke pracht de plaats te versieren waar hem een zoo onschatbare gunst was te beurt gevallen, maar hij wilde ook zijne hoofdstad verrijken met eene menigte tempels aan den waren God gewijd, waarvan de eerste en de prachtigste moest opgetrokken worden op de plaats zelve waar zijn keizerlijk paleis stond. Dit was de eerste oorsprong der basiliek van St. Jan van Lateranen ‘het hoofd en de moeder van alle kerken der eeuwige stad en der wereld.’ Onder de machtige bescherming des keizers, die geene kosten of arbeid spaarde, was zij spoedig voltooid en reeds den 9 November 324, dus ruim een jaar na de genezing des keizers, mocht Paus Sylvester de vreugde smaken haar met de luisterrijkste plechtigheden in te wijden en het houten altaar, waaraan de H. Petrus en zijne opvolgers de Misse gevierd hadden, daarin te plaatsen.

Behalve om de reeds vermelde merkwaardigheden is deze basiliek vooral bekend om haar prachtig tabernakel van gothische bouworde dat met zijne vier granietzuilen het hoofdaltaar versiert en om de muurschilderingen, uit de dertiende en veertiende eeuwen herkomstig, die van eene zeldzaam geëvenaarde schoonheid zijn. In het middenschip ziet men de kolossale marmeren beelden der twaalf Apostelen in nissen geplaatst; zij zijn daar geplaatst op bevel van Paus Clemens XI en vertegenwoordigen ieder eene waarde van ongeveer 26,000 fr. Achter ieder beeld heeft men eene half geopende deur geschilderd, ‘ten teeken,’ zegt Gaume, ‘dat de leer der Apostelen niet alleen het verledene heeft opgeluisterd, maar ook den glans van haar licht over de toekomst uitstort. De Apostel is de tusschenpersoon tusschen het Oude en Nieuwe Testament; daarom is achter iederen Apostel eene half geopende deur geschilderd op wier drempel de Apostel schijnt te staan om te toonen dat de christelijke openbaring welke hij heeft verkondigd eene inleiding, een toegang is tot het hemelsch Jerusalem, de stad des lichts met hare twaalf poorten van kostbare steenen.’

Reeds werden de hoofden der Apostelen Petrus en Paulus genoemd als een der kostbare schatten welke in de schatkamer dezer basiliek zijn weggelegd; men vereert er nog de tafel uit het Kenaculum te Jerusalem, waaraan de Zaligmaker met de twaalf Apostelen was gezeten toen Hij het Altaar-sacrament instelde. Men kan deze kostbare reliek beschouwen door de kristallen platen heen waarmede zij overdekt is. Het is eene houten tafel geheel van alle versierselen ontbloot; zij heeft eene lengte van ongeveer 12 voeten op eene breedte van zes. Eenmaal was zij met zilveren platen belegd welke echter door de luthersche krijgsknechten onder bevel van den Constabel van Bourbon geroofd werden; zij wordt bewaard achter een ijzeren traliewerk. Niet

ver van de tafel ziet men ook een gedeelte van den purperen mantel die den Zaligmaker werd omgehangen in de gerechtszaal, een gedeelte van de spons waarmede Hem aan het kruis de gal en edik werden toegereikt en eene menigte andere relieken.

Het is bekend dat deze basiliek onder hare kanoniken de koningen van Frankrijk telde. Hunne *stalle* of bank bevindt zich aan de linkerzijde van het choor des kapittels tegenover die van den Paus. Boven de zitplaats des franschen konings ziet men het beeld der Heilige Maagd, waarvan de fransche Koningen zich de vassalen en de eerste ridders noemden; boyen die des Pausen het beeld des Zaligmakers, wiens stedehouder de Paus is. Deze onderscheiding werd het eerst aan koning Hendrik IV toegekend, die na zijne bekeering de abdij van Clerac aan het kapittel der kerk afstond en tot belooning dien eeretitel wenschte. Na hem hebben alle fransche koningen dien titel bij hunne andere gevoegd, slechts de revolutie, het eerste keizerrijk en de burgerkoning Lodewijk Filips hebben hem geminacht. Napoleon III deed zijne aanspraak op die onderscheiding wederom gelden, en verkreeg van Z.H.Pius IX wat hij wenschte; tot erkentenis schonk de keizer aan het kapittel eene jaarlijksche rente, gelijk staande met de opbrengst van de in de revolutie van 89 verbeurd verklaarde abdij van Clerac.

In de nabijheid der schatkamer bevindt zich het zoogenaamde klooster van St. Jan van Lateranen, waarin men eene menigte schoone overblijfselen vindt van het paleis van keizer Constantijn. De vierhoekige galerij rust op een aantal zuilen, welke allen van eene fijne bewerking getuigen; de meesten zijn met schoon gewerkte mozaïken ingelegd, en bijna allen dragen een kapiteel dat naar eene verschillende teekening bewerkt is. Dit klooster bevat eene menigte relieken wier echtheid wel bewezen wordt door eene eeuwenoude overlevering, maar nogtans in het oog der geestelijke overheid op geene genoegzame zekerheid berust, om ze aan de vereering der geloovigen voor te stellen. Daartoe behooren de steenen rand van Jacob's Put waarop eens de Zaligmaker zich neêrzette bij zijn gesprek met de samaritaansche vrouw; eene zuil uit den tempel van Jerusalem, welke bij den dood des Zaligmakers in tweeën scheurde, volgens het verhaal der lijdensgeschiedenis: ‘Petrae scissae sunt: de steenen scheurden;’ de steen waarop de romeinsche soldaten met de dobbelsteenen het lot wierpen, aan wien het kleed zonder naad des Zaligmakers zou behooren, en twee kolommen van het paleis van Pilatus.

De doopkapel van St. Jan van Lateranen, ook de San Giovanni in Fonte geheeten, bevindt zich volgens het gebruik der eerste Christen tijden buiten de kerk; zij werd gebouwd en versierd door Constantijn die aldaar het Doopsel ontving. Het is een achthoekig gebouw van eene schoone architectuur; op de acht hoeken verheffen zich evenveel kolommen van porfier op eenigen afstand van den buitenmuur geplaatst, die eenen antieken bindbalk of architraaf dragen; boven deze ondersteunen nog acht andere zuilen van wit marmer eene kroonlijst, waaruit nogmaals acht gegroefde zuilen opstijgen om het gewelf te stutten. De muurschilderingen der doopkapel hebben allen betrekking op Constantijn den Groote en op den H. Joannes den Dooper; zij stellen de verschijning voor van het kruisteeken in den nacht vóór den slag bij Rome, verder de nederlaag van Maxentius, de overwinning van keizer Constantijn, de omverwerping der afgodsbeelden en het verbranden der heidensche boeken; in de lantaarn der koepel heeft Sacchi acht tafereelen geschilderd uit het leven van Joannes den Dooper. In het midden der doopkapel ziet men de ovaalronde, vijf voet lange doopvont uit bazaltsteen vervaardigd. Dit gedenkteeken van den godsdienstzin des eersten Christenkeizers was vroeger met een bijna ongekenden rijkdom versierd, getuige het verhaal van Anastasius in het leven van Paus Sylvester, hetwelk wij hier

vertaald weêrgeven. Constantijn had haar zoowel aan de binnen- als aan de buitenzijde met zilveren platen, te samen van een gewicht van 3,800 ponden zilver, bekleed. In het midden van de vont verhieven zich porfieren zuiltjes welke gouden lampen droegen van 52 ponden, waarin men bij de plechtigheden van den paaschavond welriekenden balsem-olie brandde. Op den rand der vont was een zilveren lam geplaatst van 30 ponden zwaarte, waaruit zich het water in de vont stortte; rechts van dit lam stond het zilveren beeld des Zaligmakers in natuurlijke grootte tot een gewicht van 170 ponden, links dat van den Joannes den Dooper, vijf voeten hoog en ter zwaarte van 100 ponden, dat eene zilveren strook in de hand hield waarop de woorden der H. Schrift gedreven stonden: 'Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi;' (ziet het Lam Gods, ziet hem die wegneemt de zonde der wereld.) Zeven zilveren herten, zinnebeelden van de ziel die naar de wateren der genade dorst, stortten water in de vont; ieder had een gewicht van 80 ponden; eindelijk bevond zich daar nog een wierookvat van het zuiverste goud met edelgesteenten verrijkt en 10 ponden zwaar.

Zóó was de doopkapel versierd en verrijkt door de goedgunstigheid van den eersten Christen keizer, die door eene opeenhooping van kostbaarheden zijne dankbaarheid voor de onschatbare weldaad, welke hem in zijn doopsel werd geschonken, wilde aan den dag leggen; zoo is zij nog, behalve het goud en zilver dat haar werd ontroofd door de barbaren, die Rome overweldigden.

Aan de Lateraansche Basiliek verbindt zich in de gedachte van den pelgrim, wanneer hij zich de zoete gewaarwordingen in zijn bezoek der basiliek zelve opgedaan in het geheugen terug roept, een ander voorrecht dat hij toen mocht genieten. Geen Christen bezoekt de hoofdkerk van Rome, zonder tevens zijne godsvrucht voldaan en haar zelfs nieuw voedsel gegeven te hebben door het beklimmen van de *Scala Sancta* of Heilige Trap, die zich in de nabijheid bevindt. Aan de overzijde van het plein dat zich voor de kerk van Lateranen uitstrekt, ziet men een oud pauselijk paleis, dat van Lateranen, waar men nog het vermaarde triclinium of eetzaal vindt welke daar door Paus Leo III werd gebouwd, ter herinnering aan de liefdemalen der eerste Christenen. In deze zaal ontvingen die Paus en zijne opvolgers de pelgrims van rang en aanzien die Rome kwamen bezoeken. Van het vroegere paleis van Lateranen, dat voor een groot gedeelte door een brand werd vernield, blijft niets meer over dan deze 'zaal en de kapel, welke laatste Sixtus V met een prachtig portaal verrijkte, waarin op zijn bevel de *Scala Sancta* geplaatst werd. Deze *Scala Sancta* is de trap van het paleis van Pilatus, die de Zaligmaker viermalen betreden heeft in den morgen van zijn bitteren lijdensdag. Zij bestaat uit 28 treden van wit geaderd marmer dat in Italië onbekend was, maar in Syrië en Palestina veelvuldig werd gebruikt. De overlevering, van eeuw tot eeuw overgedragen en zelfs in de Oostersche Kerk aangenomen, zegt dat de keizerin Helena deze treden van Jerusalem naar Rome deed overbrengen, te gelijk met drie deuren en twee kolommen welke zij in het paleis van Lateranen wilde plaatsen. In de 16^{e} eeuw belastte Paus Sixtus V zijn bouwmeester Fontana met de overbrenging der *Scala Sancta* welke hij met eene portiek wilde omgeven. Uit eerbied voor deze schoone reliek, werd eerst de bovenste trede gelegd en de andere achtereenvolgens, zoodat de onderste het laatste werd geplaatst, opdat geen der werklieden gedurende den arbeid verplicht mocht zijn den voet op de trede te zetten. Deze heilige trap werd zooals te begrijpen is het voorwerp van de godsvrucht der pelgrims, die haar meestal onder het storten van overvloedige tranen bij de herdenking van het lijden des Heeren op de

knieën beklimmen, aan welke godvruchtige handeling door de Pausen eene menigte aflaten verbonden zijn. Aan beide zijde van de *Scala Sancta* bevindt zich een andere trap waarlangs de pelgrims nederdalen, die eerst de heilige trap beklommen hebben. Door het aanhoudend beklimmen waren de treden voor een groot gedeelte uitgesleten en weldra kon men den dag berekenen, waarop van deze heilige reliek niets meer dan de naam zou zijn overgebleven, vooral omdat ieder pelgrim zich een klein gedeelte er van, tot gedachtenis aan zijne beklimming, zocht toe te eigenen, weshalve Paus Innocentius XIII ze in het jaar 1723 deed bekleeden met dikke planken van notenboomen hout, welke men sedert meer dan eens heeft moeten vernieuwen.

Het is een godvruchtig gebruik onder de bewoners van Rome om in dagen van smart en lijden de *Scala Sancta* te beklimmen. Van dit gebruik gaf Z.H. Paus Pius IX vóór korten tijd nog een treffend blijk, toen de groote Opperpriester bij het vernemen van het afsterven zijns eenigen hem overgebleven broeders, den graaf Gabriël Mastaï, naar de *Scala Sancta* ging, om er even als zoovele anderen, den pelgrimstocht af te leggen.

Boven de H. Trap bevindt zich de kapel van het oude pauselijk paleis van Lateranen, die men ter oorzake van de menigte relieken welke aldaar bewaard worden het Sanctum Sanctorum (Heilig der Heiligen) pleegt te noemen, want ‘non est in toto sanctior orbe locus’, op de geheele wereld is geene plaats heiliger, zegt een oud opschrift daar ter plaatse.

Een lied uit den ouden tijd.

Op viooltjes, roos en lelie
   Straalt de zon haar lentegloed,
En met zoeter tooverbeelden
   Doet zij oog en harte goed.

Ach de winter komt - en de aarde
   Dekt het koude sneeuwtapijt,
Glans en warmte zijn verdwenen,
   Zijn een lied uit d' ouden tijd!

Eeuwig scheen de pracht der bloemen
   En der vooglen melodij,
Als het vriendlijk golfgewiegel,
   Vlood hun pracht en zang voorbij.

Zoete droom van jeugd en schoonheid,
   Hoe ge ook schittert wijd en zijd,
Uw smaragden levenslente
   Wordt een lied uit d' ouden tijd!

Iets over den veehandel in Nederland.

De nevensgaande gravure herinnert ons aan een middel van bestaan voor duizenden en duizenden Nederlanders. Was te allen tijde dat land beroemd om de heerlijke boter en kaas, die het voortbracht, en waarvoor de afgelegenste gewesten gaarne

hunne schatten in ruil boden, sedert eenige jaren voedt zich ook het buitenland met hollandsch vee, en ontvangt eene hollandsche rib de eereplaats tusschen de gerechten der feestmalen.

De uitvoer van vee, die van jaar tot jaar toeneemt, heeft zijn ontstaan of althans zijnen bloei te danken aan het vrijhandel-systeem, dat aan den handel alle belemmeringen heeft ontnomen, en daardoor den vreemdeling in de gelegenheid heeft gesteld om, zonder hooge rechten te betalen, aldaar vee op te koopen en te vervoeren.

Het opkoopen van vee voor buitenlandsche rekening schenkt aan de markten eene levendigheid, die haar in vroegere jaren geheel onbekend was. Talrijke vreemdelingen verschijnen uit Engeland en Duitschland en leggen de hand op het rundvee. Dikwijls doen zij het laatste ook door tusschenkomst van kommissionairs. Wanneer het vee is verkocht en afgeleverd, wordt het verzonden Laar havens, van waar het de reis over zee zal ondernemen. Lang ging het bijna uitsluitend over Rotterdam naar Engeland, doch de toenemende vaart van Harlingen deed veel vee den weg over die friesche stad nemen en de spoorwegen in het Noorden en Oosten van het land vervoeren in de laatste tijden talloozerunderen naar Hamburg, van waar zij naar Engeland worden overgebracht. Uit de statistieken blijkt dat uit Rotterdam en Hamburg de meeste ossen geëxporteerd worden, terwijl Harlingen hoofdzakelijk het geslachte schapenvleesch vervoert.

Geeft het opkoopen van vee op de onderscheidene markten en het vervoer langs spoor- en straatwegen en door middel van gewone wagens veel beweging en vertier, onbeschrijfelijk is het rumoer dat op de kaai wordt vernomen, wanneer het vee in de stoomschepen wordt overgebracht. Nabij de stoomboot is de kaai overdekt met ossen, kalveren en schapen, welke bijeen worden gehouden door koedrijvers en herders, die van hunne stokken en keelen een dapper gebruik maken. Slechts een enkele of weinige booten ziende, en tevens ontzaglijk groote kudden, vraagt men zich af hoe de booten die allen kunnen bevatten.

Die verbazing is zeer begrijpelijk, maar houdt eenigermate op, wanneer men eenen blik in het schip heeft geworpen. Het biedt drie plaatsen aan ter berging van het vee, vooreerst het ruim, waar verschillende koopwaren en ook soms vee geplaatst worden; vervolgens het tusschendek, dat gewoonlijk geheel door vee wordt ingenomen en eindelijk het dek, waarop het vee zoodanig wordt samengepakt, dat het scheepsvolk op het dek geen plaats vindende om te loopen, dit over de ruggen der ossen doet.

Het inladen geschiedt op de volgende wijze: nadat men een os op de boot heeft gedreven tot aan de opening boven het ruim, werpt men hem een breeden leêren gordel om den buik, en maakt dien behoorlijk vast. Aan dien riem boven den rug van het dier bevindt zich een ring, die door eenen haak, aan touwen en eene katrol vastgemaakt, wordt gegrepen. Door middel van eene kraan wordt nu het dier opgeheven, waarna een zachte stoot het boven het ruim brengt, in welk het afdaalt. Dit werk behoeft slechts weinige oogenblikken, en binnen betrekkelijk korten tijd zijn ruim en tusschendek met zware ossen gevuld.

Zoodanige inlading maakt op den toeschouwer een eigenaardigen indruk. Men staat verstomd over het vermogen des menschen op die groote dieren, waarmede hij naar willekeur handelt en wier krachten voor zijn verstand moeten onderdoen, maar tevens over den glazigen en strakken blik waarmede zij de op hen toegepaste behandeling beantwoorden. Geen lid huns lichaams beweegt zich, wanneer zij met vreeselijke snelheid in de diepte neêrzinken, en als zij den grond onder de pooten voelen, staan zij nog een oogenblik als verdoofd en versuft.

Het tooneel neemt nieuwe vormen en nieuwe verhoudingen aan, wanneer een os of stier, minder gedwee dan zijn makkers, niet gewillig in het ruim wil afdalen. Soms is hij woedend, springt op de achterste pooten, is voor den diksten stok ongevoelig, neemt een doelloozen loop - en stort in het water neêr. Algemeene beweging onder het scheepsvolk en de koedrijvers; booten worden losgemaakt, touwen uitgeworpen en na ontzaglijke moeite en inspanning wordt het dier uit het water opgetrokken, zoo het niet snel weggezwommen en, uitgeput, gezonken en verdronken is. Het is waar, zoodanig feit heeft niet alle dagen plaats, ja het mag zelfs tot de zeldzaamheden worden gerekend ten gevolge van de vele voorzorgen, die genomen worden.

Op de boven beschreven wijze gaat aldus het eene stuk vee na het andere de plaats innemen, waar het staan zal gedurende den overtocht naar Engeland. Ossen, stieren, kalveren, varkens en schapen volgen elkander geregeld op; het gebulk, geloei, geknor, geblaat maken een concert, dat waarlijk oorverdoovend mag geheeten worden. De plaats, die zij mogen beslaan, is als het ware met een passer afgemeten, de noodige maatregelen zijn genomen, door het vastbinden b.v. van den kop zoodat zij niets anders kunnen dan staan; voedsel wordt hun weinig, meestal in het geheel niet gegeven, en het eenige middel waardoor zij zich over hunne onaangename positie kunnen wreken, is door een vreeselijk gebulk en geloei, dat het scheepsvolk hooren en zien zou doen vergaan, indien het er niet aan gewoon geworden ware.

Wanneer de met vee geladen boot op zee door een storm wordt overvallen, staat men aan groote gevaren bloot. Daar de reis dan natuurlijk langer duurt, wordt het vee door den honger gepijnigd, wat weder nieuwe voorzorgen noodzakelijk maakt, opdat de dieren in hunne woede niet mogen losbreken, iets wat overgroote ongelukken ten gevolge zou kunnen hebben. Maar daarenboven komt het schip dikwijls in de verplichting zich geheel of gedeeltelijk van zijn vee te ontdoen. Om boot en bemanning te redden, moeten de runderen opgeofferd worden. Het eerst liggen zij dan aan de beurt die op het dek zijn geplaatst; men maakt de koorden los, waarmede zij zijn vastgebonden, en werpt de dieren over boord.

Is het gevaar met den dood van al het op het dek geplaatste vee niet bezworen, dan ligt de massa aan de beurt, die een lageren rang heeft ingenomen. Maar men kan die niet in zee werpen, zonder haar eerst naar boven geheschen te hebben, en het scheepsvolk, dat al zijne pogingen in moet spannen om het schip tegen den storm te verdedigen, moet dan zich zelven vermenigvuldigen en een werk aanvangen, dat in die omstandigheden schier zijne krachten te boven gaat.

EEN LIED UIT DEN OUDEN TIJD

Het over boord werpen van vee is dikwerf een gevolg van een opgekomen storm, maar het wordt ook meer dan eens toegeschreven aan het overladen, dat wil zeggen aan het meer opnemen dan de boot gevoegelijk bevatten kan. De stoombootmaatschappijen nemen zooveel als zij krijgen kunnen, en de afzenders zien zich gedekt door de assurantie; een en ander geeft, naar men beweert, menigmaal aanleiding tot roeke loosheden, die nimmer kunnen gerechtvaardigd worden. Men heeft, daarover meermalen klachten bij de regeering ingediend, zonder dat deze evenwel tot eenig resultaat hebben geleid.

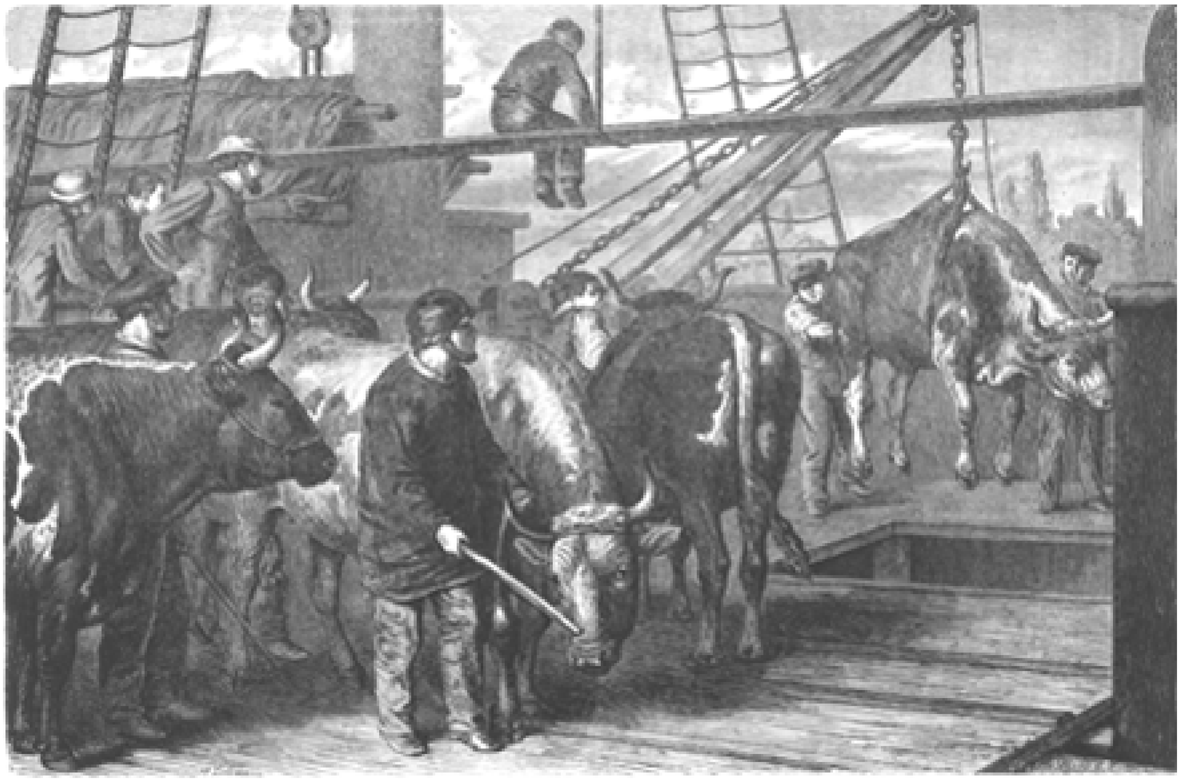

HET LADEN VAN RUNDEREN OP EENE STOOMBOOT.

Op het dorp.
(Vervolg.)

'De dienstbode uit de herberg was mij gevolgd. Door mij een gedeelte der bijzonderheden te verhalen, die ik u heb medegedeeld, deed zij mij weinig weten wat ik niet had kunnen vermoeden. Het was mij genoeg geweest Laurent in dien staat te zien. Daarna herinnerde ik mij de moordenaars van Edmunda, en mijne wraakgierige woede tegen hen, die ik meende geheel tot zwijgen te hebben gebracht, ontwaakte op nieuw; ik vond geen kracht meer tegen dien plotselingen slag; mijn schuldige toorn keerde zich tegen God zelven. Mijn God, zegde ik, waarom hebt Gij mij onder die booswichten geworpen? Indien zij naar mijn bloed dorsten, waarom putten zij het dan niet uit mijne aderen; waarom weten zij het middel te vinden om mij voortdurend te doen sterven?

'Verfoeielijk gemor, waarvan ik mij voor u beschuldig, en dat gij niet verontschuldigen moogt, want gij zult hier eenig goed zien dat door mij schijnt gedaan te zijn; maar gij moet er van overtuigd zijn dat het alleen van God gekomen is. Aan Hem dan alle dank en eer! Ik was in zijne handen slechts een ellendig en dikwijls wederspannig werktuig; ik heb dikwijls geweigerd Zijne aanbiddelijke wegen te volgen; Hij riep mij tot den arbeid, en ik was lafhartig genoeg naar rust te verlangen.

'Dat gemor was niet de onnadenkende uitbarsting van de eerste vervoering mijner droefheid; helaas, ik bleef er in volharden. Te vergeefs gaf Laurent, nadat hij uit zijne bezwijming ontwaakt was, mij het voorbeeld van de onbegrijpelijke onderwerping en zachtmoedigheid zijner zuster; ik verzette mij tegen het lot, waaraan ik hem zich zag onderwerpen. Hij wilde gaarne sterven; ik wilde er niet van hooren. Alles wat ik van mij kon verkrijgen was zijn laatste uur niet te verzwaren met mijne oproerige redenen en mijne verwenschingen tegen zijne beulen. Vreeselijk! terwijl ik dien engelachtigen jongeling bijstond, zijne biechthoorde, het H. Oliesel toediende en op het punt stond hem de oogen dicht te drukken hoorde ik zonder ophouden, alsof men het in mijne nabijheid zong, het afschuwelijk lied, dat Edmunda gedood had. Mijne ziel was als eene door storm bewogen zee, gedachten van haat, onleschbare dorst naar wraak schenen zich onherroepelijk van haar meester gemaakt te hebben.

'Later heeft dat geweld mijner hartstochten mij doen inzien dat mijne kalmte bij Edmunda's dood voor een groot gedeelte uit ijdelheid voortkwam. God wil ons overal en in alles nederig zien zelfs bij een offer, zelfs te midden eener overwinning over ons zelven, opdat wij niet aan het lijden ontsnappen dan omdat Hij het wil en wanneer Hij het verlangt. Ja, ik had tot mij zelven gezegd: ik ben meester over mijn hart; God vraagt mij een groot offer en ik breng het Hem edelmoediglijk, Hij vindt in mij een trouw dienaar. O diepte en dwaasheid van onzen hoogmoed!. Met de oogen gevestigd op de hand, die mij aan den afgrond terughield, beroemde ik mij niet op Zijne hulp maar op mijne kracht; en God overluid zegenende voor zijne barmhartigheid, zong ik slechts een loflied pp mijne deugd. Om mij eindelijk mijne zwakheid geheel te doen kennen, gaf hij mij geheel aan den duivel der wanhoop over.

'Laurent beleefde het einde van den dag niet, hij stierf tegen den avond; zonder twijfel zou ik, indien ik niet zoo haastig ware teruggekeerd hem niet meer levend omhelsd hebben; want mijne zorgen en de vreugde des wederziens verlengden met eenige uren zijn zoo droevig en haastig afgesneden levensdraad. Ik begraafde hem

zelf. Vrijelijk mag ik zeggen, dat ik, alvorens hem in het lijkkleed te hullen, hem gewasschen had met mijne tranen. Hij was mijne geheele familie. Bij zijn dood bleef mij niemand meer over van hen, die mij bemind hadden. Ik was alleen, alleen in de wereld. *Similis factus sum pelicano solitudinis*(1). Dat wildet gij, o mijn God! die banden moesten verbroken worden, want mijne familie was mijne familie niet meer en Gij hadt voor mij nieuwe banden gevormd heiliger dan die des vleesches en des bloeds. Maar dat begreep ik niet genoeg, helaas!....

'Ik had een gevaarlijk en buitensporig plan opgevat, een plan, mijner priesterlijke bediening geheel onwaardig. Ik wilde in de kerk, waar de lijkplechtigheid van Laurent bepaaldelijk een groote menigte zou lokken en nabij zijn doodkist mijn hart lucht geven, mij wreken over een driejarig lijden, mijne parochianen hunne ondankbaarheid, hunne wreedheid, hunne barbaarschheid verwijten, hen herinneren aan hetgeen zij mij misdaan hadden, hen beschuldigen van den dood van Edmonda, van den moord van Laurent, van mijn leven dat door hen verbitterd was, om, als ik aldus tot hen gesproken had, de parochie te verlaten en er niet meer in weder te keeren. De verontwaardiging, de verachting, de bittere aanmerkingen, de hatelijkste verwijten bewogen zich in mijn geest, gelijk de lavastroomen in het hart des vulkaans.

'Ik beklom den predikstoel. Mijn gehoor was talrijk; zij hadden nog eens geluisterd naar de stem des medelijdens, misschien des berouws, en dit had hen wellicht naar de doodkist van Laurent gedreven. Onwillekeurig maakte ik deze opmerking alvorens ik den mond opende. En nu herinnerde ik mij op eens mijne arme nicht en vooral hare laatste woorden: 'doe hun goed.' Ik vroeg mij af hoe ik mij zou kunnen verwijderen van de geliefde dooden. God gewaardigde zich tevens tot mijn hart te spreken, en Zijne stem drong tot op den bodem mijner ziel. Het vers van den Psalmist, dat ik des morgens had gelezen zonder er acht op te slaan: *In Domino confido; quomodo dicitis animae: Transmigra in montem sicut passer* kwam mij nu levendig voor den geest en ik zeide tot mij zelven: O mijne ziel, waarom raadt gij mij te vluchten? Stelt gij geen vertrouwen meer in den Heer?

'Ik voelde mijn besluit wankelen; mijn hart, waarin plotseling een licht was opgegaan, schreef mij geheel andere woorden voor, dan die ik sinds den dood van Laurent voor, den geest had gehad, en ik zegde nu dat de overledene zijne kleine nalatenschap had bestemd tot stichting van een toevluchtsoord voor verdwaalde reizigers. Ik voegde er bij, dat ik, die nu geheel alleen op de wereld stond, mijne parochianen, zoo mogelijk, nog vuriger beminnen zou en ik besloten had hen allen te dienen, om eenmaal in hen de broeders, de zusters, de kinderen terug te vinden, die ik verloren had.

'Dat was alles wat ik zegde, mijne tranen deden het overige. Hun gesnik, ook al hadde ik meer kunnen spreken, zou het mij belet hebben.

'Van af dien dag liet het grootste gedeelte der inwoners mij niet alleen met vrede, maar behandelde mij zelfs als vriend. Eenigen van hen, die Edmunda belasterd en aan Laurent een schuilplaats geweigerd hadden, kwamen mij vergeving vragen. De schoolmeester verloor zijn krediet, de burgemeester koos mijne zijde en eindelijk was het mij mogelijk het woord Gods te verkondigen en den strijd te aanvaarden tegen de ondeugden en dwalingen, die onder de ongelukkige bevolking heerschten. Aldus ontkiemde het Christendom in deze parochie boven de graven van Edmunda en Laurent. O verborgen wegen der Goddelijke Voorzienigheid!

'Mijne dierbare kinderen hadden mij eene dubbele taak op de schouders gelegd; om aan hunne uiterste wilsbeschikking te voldoen moest ik de kapel der H. Maagd

(1) Ik ben gelijk geworden aan den pelikaan in de woestijn.

herstellen en een klein hospitaal bouwen. Maa de geheele nalatenschap bedroeg nauwlijks 10,000 francs; dit was dus zeer weinig. Toch sloeg ik de hand aan het werk en mijne populariteit nam er niet weinig door toe. Eene jammerlijke gebeurtenis kwam die nog vermeerderen; het vuur verteerde vijf of zes huizen des dorps; onder andere dat van den man, die het eerst voor Laurent zijne deur gesloten had. Mij het bevel van Edmunda herinnerende, aarzelde ik geen oogenblik onzen arbeid te onderbreken en ik deelde het nog overige geld uit onder hen, din door den brand van alles beroofd waren.

'Toen gaf God, die iedere gebeurtenis aanwendt tot vervulling zijner ondoorgrondelijke plannen, mij de gedachte in eene collecte te houden om mijne ledige kas weder te vullen. De uitkomst overtrof mijne verwachtingen en dreef mij verder dan ik aanvankelijk voornemens was gaan. Door mijn bisschop ondersteund, en door vele menschen, wier naam ik zelfs niet kende, bezat ik weldra de aanzienlijke som van 30,000 francs. De fortuin bracht de onvoorzichtigheid mede; ik bepaalde mij nu niet tot het herstellen van de kapel, ik begon den herbouw mijner kerk, die schier in puinhoopen lag.

'Gij kent waarschijnlijk al te goed de geschiedenis van pastoors, die kerken, gasthuizen en scholen bouwen; ik zal u de mijne niet mededeelen; zij gelijkt op de overigen. Ik leidde gedurende zes jaren een leven, dat geheel met mijn gewonen wandel verschilde. Ik was metselaar, timmerman, bouwmeester, koopman, prediker, reiziger, helaas zelfs advokaat.

(Slot volgt.)

Schetsen en fantasien.
Door August Snieders, Jr.

I.
Altijd hooger.

Hij had den soberen avonddisch genuttigd, en zich zuchtend op de harde legerstede nedergelegd. Met glansrijke beelden, waar hij te vergeefs zijne vermoeide handen naar uitstrekte, en die zijne verdwaalde inbeelding met het wufste klatergoud opsierde, had de slaap zijne matte oogleden toegestreken.

Hij sliep - de man wiens handen de goudmijn zijn onzer samenleving; hij sliep op een handvol stroo, koortsig en onrustig, na een moeielijk doorgezwoegden dag. De tooverbeelden bleven hem in zijnen slaap bij; zij spiegelden hem voor, wat hij zoo dikwijls verlangde: 'rijkdom en weelde;' want dáárin dacht hij dat het zielsgeluk opgesloten was.

Er zweefde een vrouwelijke geest over zijne legerstede, gekleed in een blank gewaad; de haren van dien engel golfden onder eene; blauwe bloemenkroon uit; zijne oogen waren geblinddoekt; in de linkerhand droeg hij eenen korf met bloemen en in de rechter eene tooverroede.

De slaper groette met welgevallen dien engel, welke tastend en twijfelend voorbijzweefde. Toen de roede den werkman had aangeraakt, waren er eenige kleine bloemen op zijn stroobed gevallen. Ach! hoe dor en schraal zij ook schenen, hoe verflensd de omgekrulde bladeren ook

waren - zijne handen hadden ze snel gegrepen en als ter verkoeling aan zijne brandende lippen gedrukt.

De geest was voorbij.

De werkman is een kleine nijveraar geworden. Hij heeft eene vrouw, en viertal kinderen zweven huppelend rond de moeder. Hij bewoont een huis, dat uiterlijk schitterend is. Zijn winkel is met goederen opgestapeld. In een voorvertrek ruischt eene vrouwestem eene liefderomance, begeleid door de tonen eener piano. Het is de stem der oudste dochter, schoon, doch coquette, ijdel en vadsig, droomende van feesten en balpartijen, en altijd in pracht willende wedijveren met de dochter van den rijken bankier, wier bleek hoofdje zich soms tusschen de rood zijden venstergordijnen vertoond.

Doch waarom is de kleinhandelaar afgetrokken?.... Wat drukt hem zoo zwaar op het hart?.... Is hij niet gelukkig?.... Heeft hij geen burgerlijken rijkdom?.... Helaas! het is bij hem, zooals bij velen in onze dagen. Op ieder stuk, dat in zijnen winkel ligt, ziet hij - hij alléén - een geheimzinnig briefje, waarop het woord k r e d i e t gegriffeld is. Hij heeft al die goederen als het ware slechts in huur.... De winkel blijft bijna zonder bezoekers. De uiterlijke pracht, dat lokaas onzer dagen, verslindt een groot gedeelte van zijn inkomen; de zware belastingen rooven hem een ander deel, en onderhoud en voeding eischen meer dan het overige. Hij arbeidt laat in den nacht, en zelfs nog als zijne werklieden reeds lang den zoeten slaap genieten; altijd bevend als de huisbel klingelt, uit vrees dat er een schuldeischer zal binnentreden, altijd slavend om zijn verkregen, doch helaas! wankelend krediet staande te houden.... Elke zangnoot zijner dochter is als een giftdolk in zijn hart, en toch durft hij dat zingen niet beletten; want dit ware een hoekje opligten van het bloemenkleed dat de armoede bedekt.... Hij zwijgt - zucht - wordt bleek en teert uit.

O, is dat geluk, is dat vrede?.... Bekrompen leven, terwijl men schittering moet ten toon spreiden! Zulke ontbering is pijnlijker dan die, aan welke men in het openbaar een aalmoes toereikt.... Schatten, weelde - o, gij alleen geeft vrede en geluk!

De slaper zuchtte, en bewoog zich koortsachtig op zijne legerstede.

Er zweefde een tweede geest tot over zijne sponde. Hij droeg een wit satijnen kleed, en een gordel om het middel. De golvende lokken waren door een blinkenden haarband omsnoerd; de oogen waren nogmaals geblinddoekt. Onder den linkerarm droeg hij een gouden hoorn des overvloeds, en in de rechterhand hield hij eene gouden tooverroede.

En ook die geest dreef voorbij.

De slaper is rijk. Hij bewoont een prachtig gebouw, met glinsterende zalen, wier vergulde gewelven onder de feest- en danspartijen dreunen,... Hij heeft uitgestrekte velden, met een milden oogst bedekt en honderde arbeidslieden buigen het hoofd voor hem.... Hij woont de schouwburgvertooningen en kostbare maaltijden bij.... Op zijne koets prijkt een bont gekleurd wapen; want de koning heeft hem eenen adellijken titel gegeven. Maar in al die weelde drukt hem iets geheimzinnigs den ijzeren voet op het hart; want de zucht naar opstapeling beheerscht zijn gemoed, en stoort zelfs zijn kortstondigen slaap. De ebbe en vloed van den fondsenhandel is ook de ebbe en vloed van zijne ziel, van zijne vreugde en droefheid.... Hij wordt egoïst. De aalmoes die hij geeft, wordt karig en met aarzelende hand geschonken. De verveling heeft zich naast hem op zijne fluweelen sopha geplaatst, zelfs dan als de wellustige muziek de genoodigden in schitterende gewaden door de helder verlichte zalen doet zweven;

hij haat die genoegens. Zijne kinderen hebben den geest des vaders niet; de zoon, een lieveling der moeder, brast met het goed, dat de vader vergaderde en werpt het met volle grepen in de bandeloosheid. De tweedracht zetelt in den huiskring, twist volgt op twist en de rijkaard gevoelt zich verlaten in het midden der zijnen. Hij vraagt een oprechten, een ongeveinsden vriend: nergens doet er zich een op. Zelfs zijn hond, die trouwe makker van den mensch tot aan het graf, beantwoordt zijn gestreel niet meer: de weelde heeft hem vadsig gemaakt.

O God! geeft de rijkdom dan geen geluk, geenen vrede?.... Helaas, bij velen, neen! omdat zij geen goed en wijs gebruik weten te maken van de schatten, die de Alvader hun geschonken heeft.

Vorstenkroon - geeft gij dan geluk?

En een derde geest rijst op.

Die vrouwe is verleidend en betooverend schoon. Haar gewaad is bezaaid met edelgesteenten; een hermelijnen mantel wordt door eene gouden wrong op den schouder vastgehecht; een diadeem kromt zich om hare lokken. Aan hare voeten liggen gouden vruchten, de schatting des lands, vergaderd. Haar gouden schepter raakt den slaper aan, en hij is.... koning.

Hij zit op eene purperen troon. Het volk buigt voor hem, verblind door zijnen luister, en hem wien het gelukt is het hermelijn zijns mantels aan te raken, die een oogslag van hem ontvangt, droomt zich een hemel op aarde. De loftuitingen stijgen als wierookwalmen tot hem op. Een blik, een wenk geeft hem rijkdom en macht, en doet het voorhoofd des hovelings het stof raken.

Maar de kommer der staatszaken knaagt hem aan het hart.... Stil! het gewoel van het hoffeest verdooft de stemme des volks, welke klagend opstijgt. Hier vreugde - beneden smart. De hovelingen dansen in feestgewaad op het graf des vaderlands, en scheiden het volk van den vorst. Het volk heeft honger.... Handel en nijverheid zijn geknot, en toch eischt men groote schattingen. De klacht wordt allengs een gemor - een kreet - eene bedreiging. De gunstelingen dringen naar het venster, en zij zien, bij den glans der lichtkroonen, op de straat weêrkaatsend, de wapens flikkeren....

De strijd vangt aan; de hovelingen verbleeken en de Judassen leveren den vorstelijken meester over als een verrader des volks. Het volkstormt het paleis binnen, slaat de hand aan den gekroonde, sleurt hem in feestdosch de marmertrappen van het paleis af, en de ruwe trappen van het schavot op.... Zijn hoofd buigt zich op den houtblok.... De gouden diadeem valt langs de bebloede trappen.... Het verblinde volk trapt die tot brijzels.... De beul heft de bijl op....

En de slaper wordt wakker.

Hij heeft zijne bevende handen om het hoofd geklemd, alsof hij het wilde vrijwaren voor den slag. Zware zweetdroppels biggelen langs zijne vingertoppen; doch bij den eersten straal der morgenzon ziet hij dat het geene bloed-, maar zweetdroppels zijn.

'Goddank!' roept hij uit, 'Goddank, dat ik nog werkman ben.'

Ja, fluisterde hem eene innige overtuiging toe: iedere stand, van den arme tot den rijke, heeft zijn lijden; en hoe hooger men klimt, hoe wankelender, hoe gevaarlijker en hoe grievender dikwijls dat standpunt wordt. Uw geringe stand, als men in eene rechtvaardige evenredigheid zijne rechten handhaaft, is de rampzaligste niet. Wees er in tevreden, arbeid en indien gij opklimt, dat eerlijkheid, dat deugd, doch geene onberaden hebzucht uwe leidsvrouw zij!

De haringvangst.

De haring, of zooals de zoölogen hem noemen clupea, behoort tot de weekvinnige dieren en is een lid der groote familie met een vreemd woord clupeida genoemd, waartoe ook de sardellen, ansjovis en alven behooren. De meest bekende soort van dezen trekvisch is de gewone haring, die in de diepte der Noordzee leeft en daaruit naar de kusten komt om er zijn kuit te schieten; hij trekt vervolgens maar in tallooze menigte en regelmatige tochten langs de noordelijke kusten van Europa, Azië en Amerika. Van April tot Juli vormen zij zoogenaamde scholen van verscheidene mijlen lang en verscheidene honderd voeten diep, Het kuitschieten begint in Augustus en duurt tot in October, wanneer de haringen weder terugtrekken. Opmerkelijk is het dat zij voor sommige plaatsen eene voorliefde toonen en er zich in groote menigte ophouden, maar dikwerf ook in eens vandaar verdwijnen, zonder dat men tot heden daarvoor eene oorzaak heeft kunnen opsporen. De haring, wel eens Hollands zeebanket geheeten, wiens vangst den naam van *groote visscherij* draagt en in vroeger dagen met recht Hollands *goudmijn* genoemd mocht worden, is een winstgevend handelsartikel en doet een gewichtigen tak van Nijverheid voor de Noordsche volken ontstaan. De Haringvangst werd reeds in Holland sedert 1164 in het groot uitgeoefend. Ook Zweden en Noorwegen, van waar zich echter de haring verwijderd heeft, vonden veel voordeel in de haringvisscherij; de visschers van Gothenburg vingen vroeger jaarlijks ongeveer 700 millioen haringen. Engeland zendt jaarlijks 1200 vaartuigen in zee en maakt een buit van 50 tot 60 millioen haringen. In de XVIIe eeuw zonden de Nederlanders ongeveer 2000 vaartuigen, *haringbuizen* genaamd, ter groote visscherij in zee, welk getal echter in de volgende tijden, door de steeds toenemende mededinging van bijna alle aan de Noordzee wonende natiën allengs verminderd en thans tot een 160tal ingekrompen is.

Wanneer de haringvisscherij ontstaan is weet men niet met zekerheid; in Engeland was zij reeds in de achtste, in Noorwegen in de negende en in Frankrijk in de elfde eeuw bekend; in Schotland schijnt zij voornamelijk in het laatst der dertiende eeuw eenig belang verkregen te hebben; eenige schrijvers melden ook dat in 1150 de stad Zierikzee in de haringvangst een aanzienlijk middel van bestaan vond. Voor 1397 konden de voordeelen uit den aard der zaak zelven evenwel niet zeer aanzienlijk zijn; de haring, slechts op zekeren en gedurende betrekkelijk korten tijd des jaars gevangen moest versch gegeten worden en kon dus niet zeer ver verzonden worden. Toen in het jaar 1397 Willem Beukelz van Biervliet het *haringkaken* uitvond, mocht eerst met recht de haringvisscherij een goudmijn genoemd worden.

De haring wordt vooral in 't begin van den zomer bij de Schotsche of Iersche eilanden in zoo verbazend groote menigte aangetroffen, dat meermalen een enkelen trek met de netten meer dan 120.000 haringen oplevert. Bij de groote verwoestingen, welke de menschen en de groote visschen onder die dieren aanrichten, zouden deze weldra geheel uitgeroeid zijn, zoo zij zich niet op ongeloofelijke wijze vermenigvuldigden; de kuit van een haring bestaat uit 50 á 60000 eijeren.

De gevangen haring wordt dadelijk *gekaakt* en ingezouten en door kleine vaartuigen, haringjagers geheeten, naar Nederland gebracht, alwaar de visch onmiddellijk onder het opzicht van daartoe aangestelde keurmeesters, door beëedigde *haringpakkers* nagezien, gesorteerd en *verpakt* wordt, om vervolgens allerwege verzonden te worden.

Allerlei.

De aanbidding der wijzen,

naar eene schilderij van Hippolyte Flandrin. Deze uitstekende schilder, in het jaar 1809 te Lyon in Frankrijk geboren, ontving het eerste onderricht in de schilderkunst in zijne geboortestad en begaf zich in 1829 naar Parijs, waar hij de lessen volgde van den beroemden Ingres. In het jaar 1832 werd hem de groote prijs der schilderkunst toegekend, waardoor hij tevens aanspraak verkreeg op de rijksondersteuning, die aan de overwinnaars in dien edelen wedstrijd werd toegekend, om gedurende een tijdperk van vijf jaren zich te Rome door de studie der werken van de oude meesters te gaan bekwamen. De voortbrengselen van zijn penseel, die hij uit de eeuwige stad naar zijn vaderland zond, maakten in de hoogste mate de bewondering gaande en verschaften hem een tal van invloedrijke begunstigers, die hem bij zijn terugkeer naar Parijs alras eene gunstige onderscheiding bezorgden, daar de raad der stad hem de schildering der St. Jans-kapel in de kerk St. Severin opdroeg. Behalve dit eerste werk vervaardigde hij ook de muurschilderingen in het koor der kerk van Saint Germain des Prés en in het middenschip van de kerk des H. Vincentius à Paulo. In de eerste kerk schilderde hij den intocht van Christus in Jerusalem en den lijdensweg naar Calvarië, terwijl de laatste hem hare voorstelling van het feest van Allerheiligen verchuldigd is. Deze muurschildering bestaat uit eene lange reeks van 150 beelden die de Apostelen, Martelaren, Belijders, en Maagden voorstellen en de bewondering wekken der kunstkenners. In deze schilderingen straalt ontegenzeggelijk een zuivere kunstsmaak en een rein godsdienstig gevoel door, terwijl in alles de strenge eenvoud, aan den kerkstijl zoo geeigend, onderhouden is.

Nadat hij deze eerste werken voltooid had werd hem ook de schildering van het schip der kerk van St. Germaindes- Prés opgedragen, waarin hij eene welkome gelegenheid vond om in een reeks van 20 schilderingen de voornaamste gebeurtetenissen van het Oude en Nieuwe Testament samen te vatten. De gedachte door den schilder in deze reeks neêrgelegd was: de voorzeggingen en afbeeldingen van het Oude Testament te gelijk met de vervulling in het Nieuwe twee aan twee te verbinden. Zoo ziet men de Boodschap des Engels naast de Verschijning van Jehova in het braambosch, den val des menschen naast de geboorte van Christus, de voorzegging van Balaäm naast de aanbidding der Wijzen enz. voorgesteld. Aan deze muurschildering is de gravure ontleend die wij onze lezers aanbieden.

In 1853 werd Flandrin lid der Academie gekozen. Hij stierf op reis naar Rome in het jaar 1864.

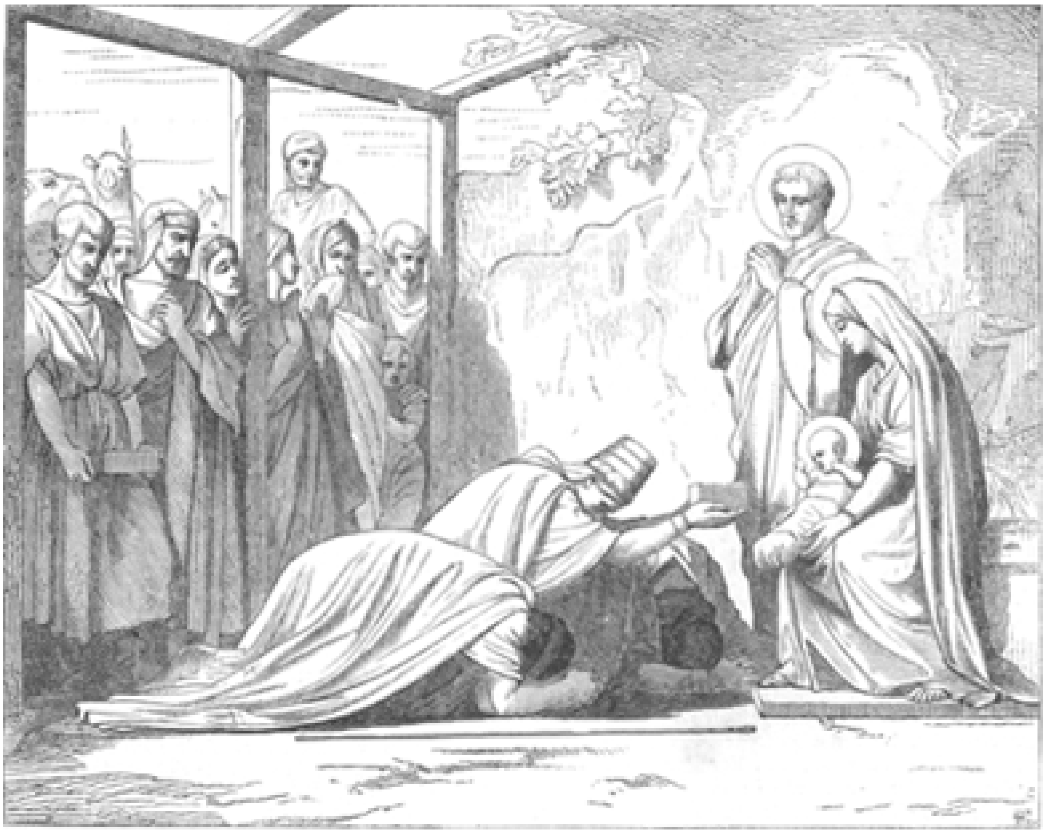

DE AANBIDDING DER WIJZEN, NAAR FLANDRIN.

In het museum te Londen

is vóór eenigen tijd eene allerprachtigste vaas ten toon gesteld geweest die vóór ongeveer eene eeuw gevonden werd in de villa van den romeinschen Keizer Hadrianus te Palestrina. Zij is met inbegrip van den voet ongeveer 1½ meter hoog en heeft eene groote waarde, zoo door de bewerking als door hare heerlijke afmetingen. Men stelt haren ouderdom tot in de tweede eeuw na Christus terug en meent dat zij het werk is van een der vele beeldhouwers die de keizer altijd op zijn villa tusschen Rome en Tivoli had.

Papieren kleederen.

In Engeland vervaardigt men tegenwoordig uit dierlijke en plantaardige stoffen eene soort papier, vilt- papier genaamd, dat veel overeenkomst heeft met geweven stoffen. Het kan goed tegen vouwen, wordt even als eene geweven stof genaaid en is daarbij zeer zacht en sterk. Men vervaardigd daarvan damesrokken, drukt die met de modekleur en voorziet ze van uitgeslagen randen. Zulke rokken kosten dan 60 centimes; voor 6 franks koopt men papieren ledikant-gordijnen die, met de schoonste patronen gedrukt volmaakt het meubelchits nabootsen en aan alle vereischten voldoen. Verder gebruikt men dit papier voor vele huishoudelijke doeleinden, als dekens, kussensloopen, tafellakens enz.

Volgens eene statistieke opgave

bezit Europa eene veestapel van 25,500,000 paarden, 76,500,000 stuks rundvee, behalve de kalveren, 195,000,000 schapen, 34,000,000 varkens en 13,500,000 geiten. De jaarlijksche opbrengst der wol is 242,500,000 kilo's, der boter 750,000,000 en van den kaas 1800,000,000 kilo's.

Vervalsching van handschriften,

Uit eene onlangs te Parijs gevoerde procedure blijkt het hoe ver men tegenwoordig in de kunst van vervalsching en namaking gevorderd is.

Reeds in het jaar 1861 kocht de oudheidminnende Michel Chasles eene niet geringe verzameling brieven en handschriften van beroemde en geleerde mannen, onder anderen ook de brieven van Galilei. Zooals de grijze oudheidkundige zelf verhaald heeft, in de zitting van de *Académie des Sciences* op 13 September 11., had hij niet minder dan 3000 handschriften tegen een bedrag van 160 duizend franks van den bedrieger gekocht en nu bevond hij dat zij *allen* vervalscht waren.

Beiersche bierbrouwerijen.

Uit eene opgave blijkt dat in het jaar 1868 in Beieren 4569 partikuliere en 422 maatschappelijke brouwerijen in werking waren. Van de eersten waren er 939 in Zwaben, 894 in Midden- 849 in Opper-, 584 in Neder- Frankenland en Afschaffenburg, 523 in Opper-, 473 in Neder- Beieren en 460 in de Boven- Paltz. De maatschappelijke bierbrouwerijen waren volgender wijze over de provinciën verdeeld: Neder- Frankenland en Afschaffenburg telden er 172, Opper- Frankenland 125, de Boven- Paltz 103, Midden- Frankenland 17 en Neder- Beieren 5.

Dat sommige hooggeplaatste personen

er een dagblad op na houden, hetzij om hun invloed te vermeerderen, hetzij om hun inkomen tezien toenemen, is sedert langen tijd geen geheim meer, maar minder bekend is het dat dagbladen door een prins of vorstelijk persoon *geredigeerd* worden. Zoo heeft de *Figaro* een Prins Henri de Valori- Rustighelli, de *Gaulois* een prins Labomirski, *de Union* een prins Galatzin, de *Revue des deux mondes* eene prinses Belgiojoso tot redacteur of medewerker.

[Nummer 22]

Christus in den tempel.

Onder de schilders die hun vaderland verlieten om zich in Rome's oefenschool te gaan bekwamen behoort ook de franschman Jean, Auguste, Dominique Ingres. Hij werd geboren te Montauban in Frankrijk op den 29 Augustus 1780, en door zijn vader, die een bekwaam teekenaar en muzikant was, voor beide kunsten reeds vroegtijdig opgeleid. Nadat de jonge Ingres te Toulouse nog eenige verdere lessen gevolgd had kwam hij op het einde der vorige eeuw naar Parijs en werd in het atelier van den schilder David als leerling aangenomen. Reeds in het jaar 1801 mocht de 21 jarige schilder zich in een grooten bijval verheugen, daar zijn ‘Achilles’ hem den eersten prijs verwierf. In het jaar 1806 begaf hij zich naar Italië waar hij verder een zoo groot gedeelte zijns levens zou doorbrengen; hier was hij evenwel niet gelukkig in zijne pogingen, want daar de richting van den franschman David aldaar niet bemind was, geraakte hij weldra in armoede zoodat hij met het portretschilderen zich een zorgvol bestaan moest verschaffen. Met het jaar 1813 begon voor hem een gelukkiger tijdperk aan te breken, door een schilderstuk dat hij voor de koningin van Napels vervaardigde, en waardoor hij wederom de aandacht zijner landgenooten tot zich trok. Zijn ‘Gelofte van Lodewijk XIII’ dat hij te Florence voor de Kathedraal zijner geboortestad, Montauban, schilderde, deed hem nog meer veld winnen en in 1825 werd hij lid van het Instituut. Reeds spoedig echter stond hij aan de scherpe kritiek van velen bloot door zijn ‘Marteldood van den H. Symphorianus’ voor de Kathedraal van Autun vervaardigd. Door dezen tegenspoed ontmoedigd keerde hij naar Rome terug en hield hij zich eenigen tijd slechts met zijne betrekking van directeur der fransche schilder-academie te Rome bezig. In 1841 keerde hij voor de tweede maal naar zijn vaderland weder en behaalde een waren triomf, die na zooveel strijds voor goed zijnen roem als schilder vestigde. Van af dien tijd werd ieder gewrocht van zijn penseel met eene zekere voorliefde ontvangen, zoo zelfs dat bij de groote tentoonstelling van 1855 niet minder dan 40 stukken van zijne hand in eene zaal werden samen gebracht. Het jaar 1862 bracht hem eene nieuwe onderscheiding aan, daar hij bij keizerlijk dekreet tot Senator benoemd werd. Terecht roemen de Franschen in Ingres den voornaamsten vertegenwoordiger der fransche schilderkunst onzer dagen, een eeretitel dien hij tot zijn dood, vóór slechts een paar jaren voorgevallen, mocht voeren.

De uitstekendste voortbrengselen van het vruchtbare penseel van Ingres zijn behalve de reeds genoemden, zijne ‘Apotheose van Homerus’ die men voor het beste werk des meesters houdt; zijn ‘Stratonice aan het ziekbed van haar schoonzoon Antiochus,’ welke hem zijn triomf van 1841 deed behalen, en het stuk ‘de Christus in den Tempel’ dat hij in het jaar 1849 begon om het in 1862 te eindigen. Dit schoone tafereel, dat wij onzen lezers hier in houtsnede aanbieden, was het laatste voortbrengsel van het penseel des schilders, die in zijne benoeming tot Senator een waardig blijk van hoogschatting en eene zoete belooning voor zijn rusteloos streven op het gebied der kunst mocht ontvangen.

CHRISTUS IN DEN TEMPEL, NAAR INGRES.

Op het dorp.
(Slot.)

'Ik ontving vernederende weigeringen en wonderbare ondersteuningen; ik ontving troost en droefenis onder allerlei vorm; des ochtends ging ik gebogen onder eene schuld, die ik niet kon betalen, des avonds was mijne schuld uitgewischt en maakte ik nieuwe plannen, omdat ik nieuwe fondsen bezat; maar die plannen staken mij weder in schulden, die mij tot nieuwe reizen, nieuwe ondernemingen verplichtten en mij nieuwe vernederingen op den hals haalden. Ik zou onder mijne taak bezweken zijn, indien God, die altijd mijn moed ondersteunde, mij niet steeds ter hulpe ware gekomen en niet voortdurend mijn vertrouwen op Hem zegende, dat nu onwankelbaar was geworden, indien Hij mij niet in betrekking hadde gebracht met eenige heilige zielen, wier ijver en edelmoedigheid mij honderd malen uit den nood redden. Eene dame te Parijs, zoo arm als ik, wist niettemin zooveel geld te verzamelen, dat zij zeker de halve kerk bouwde. Gij begrijpt dat mijne vermoeienissen mij licht toeschenen, waar ik zooveel voorbeelden van rustelooze zelfopoffering ontving.

'God overlaadde mij inderdaad met zijne zegeningen. De vreugde die mij mijne nieuwe kerk en hospitaal veroorzaakten kon niet in vergelijking komen bij die welke mijne parochianen bij mij opwekten; zij noemden mij hun vader en de godsvrucht nam zichtbaar onder hen toe.

Ik had zoodanige beschikkingen genomen, dat de werkzaamheden hun veel voordeel bezorgden. Allen nam ik in mijnen dienst, die geschikt waren voor den arbeid. Zij stonden onder de leiding van eenige christelijke werklieden, die ik met nauwgezette zorgvuldigheid had gekozen en waarvan verscheidenen zich later hier gevestigd hebben. De huizen, die gij rondom het kerkplein hebt gezien, vormen eene geheel nieuwe wijk. In het dorp is een groot aantal woningen herbouwd; de landbouw is verbeterd, braak liggende gronden zijn winstgevend geworden. Eene moeras, waaruit allerlei kwade dampen opstegen, is in vruchtbaar weiland veranderd; de veestapel is verdubbeld en zoo hebben wij ons hier binnen korten tijd in een voorspoed te verheugen gehad, die twee of drie geslachten niet gekend hebben.

'Daar ik menigmaal op reis moest wezen, behoefde ik een kapelaan, om in mijne afwezigheid den H. Dienst waar te nemen; ik verkreeg van mijn bisschop een jong en ijverig geestelijke, die zich gaarne bezig hield met het onderwijs der jeugd en hier spoedig eene katholieke school ingericht had. De tijd om ons in dit opzicht tegen te werken was voorbij; het schooltoezicht was ten einde raad; want mijn kapelaan had zijne examen met glans afgelegd. De schoolmeester, die mij zooveel kwade uren berokkend had, verliet het dorp en de school werd door Broeders bestuurd onder de leiding van mijn kapelaan.

'Ik was zoo gelukkig de belangstelling van eenige voorname personen te Parijs op te wekken en deze bezorgden aan het dorp groote voordeelen. Eenigen onzer werklieden vormden eene associatie en namen de taak op zich om voor rekening van het Departement over de naburige beek eene brug te leggen. Die brug is opgevolgd door een gebaanden weg, waardoor wij nu met den rijksweg gemeenschap hebben en de producten van onzen landbouw en nijverheid overal kunnen verzenden. Waren wij vroeger slechts landbouwers, thans zijn wij pannebakkers, steenbakkers, houtzagers enz. Ik geloof dat wij nog eenmaal zijdehandelaars zullen worden, want

de moerbezieboomen, die wij geplant hebben, overtreffen verre onze verwachtingen.....'

Ik onderbrak hier den pastoor. 'Vreest gij niet,' vroeg ik hem, 'ten laatste al te rijk te worden, en zou deze rijkdom de slechte zeden niet weder kunnen invoeren?'

'Neen,' antwoordde hij, 'niemand onzer vergadert groote schatten. Alles wordt verricht door kleine maatschappijen, waarvan het voornaamste, ja eigenlijk het eenige kapitaal de christelijke eerlijkheid is. In zekeren zin zijn het broederschappen. Ieder erlangt zijn loon, maar er blijft een deel voor de armen en het gasthuis, dat altijd zijne eischen stelt.

'Laat mij u thans in weinige woorden zeggen, welke de voornaamste zegeningen zijn, waarmede de Hemel onzen arbeid heeft bekroond. De gierigheid, hier de hoofdzonde, is schier uitgeroeid, naarmate zij minderde, ontving het huiselijk leven grooter kracht. Het was weleer geen zeldzaamheid boeren te vinden, wier hart door de gierigheid zoodanig versteend was, dat zij hunne naaste bloedverwanten schier van honger lieten sterven en aan hunne kinderen zelfs het noodzakelijkste onthielden. Ik heb daarvan verschrikkelijke, ongeloofelijke voorbeelden gezien. De gierigheid bracht hier, zooals zij het nog in verschillende omliggende parochiën doet, de waarlijk barbaarsche zeden voort, die tot een ander volk en een anderen tijd schijnen te behooren. Zij is de godin dezer ongelukkige landstreek. Haar offert men, gelijk weleer, levende slachtoffers. Hadde de haat jegens mij hen niet aangevuurd, de gierigheid van de bewoners dezer parochie zou hen in staat hebben gesteld den armen reiziger Laurent, die hun gastvrijheid vroeg, van hunne deur te verjagen. Ik heb een zeventigjarigen, zieken grijsaard gekend, aan wien zijne kinderen geen andere spijs gaven, dan die van hunne tafel overbleef. Ik heb er zien sterven bij gebrek aan een geneesmiddel van twee à drie francs. Men had het in den familieraad uitgemakkt, dat hun leven geen waarde meer had. Wat men voor de grijsaards deed, deed men ook voor de kinderen. De meesten werden van de school teruggehouden, om daardoor de schoolgelden te besparen, de eerste Communie werd verwaarloosd, opdat men geen nieuwe kleederen zou behoeven te koopen; de zieken werden niet verzorgd, omdat men vreesde den geneesheer te moeten halen. Gij kunt u niet voorstellen welke verwoestingen die rampzalige ondeugd hier heeft aangericht; zij bewerkte eene volslagen ontleding der familiën. In ieder huis werd elk wezen, dat geen voordeel aanbracht, het mocht een kind, een grijsaard, een zieke zijn, gehaat en met eene hardheid behandeld, waarover de verongelijkte zich zocht te troosten door eveneens te haten.

'De haat heerschte overal tusschen buren, echtgenooten, vaders en kinderen. Toen ik ophield voor mijne parochianen een voorwerp van afschuw te zijn, toen ik zoo gelukkig was hen in hunne woningen te mogen gaan bezoeken, stond ik versteld over hunne verdeeldheden, hunne twisten en over hunne diepe onwetendheid. Ik vroeg mij af of het mij ooit mogelijk zou zijn hun de christelijke liefde te leeren beoefenen. Och, alles is mogelijk bij God en de schepping der wereld is er mij geen duidelijker bewijs van dan de verandering die in hunne zielen heeft plaats gehad. Zoodra zij er toe besloten in de kerk het godsdienstig onderwijs bij te wonen en de raadgevingen aan te nemen, die ik hun verleende, werd mij alles gemakkelijk. Bijgeloovigheden werden van nu af bespot, vrijgeesten, die herhaalde malen door mijne predikatiën of door de aanvallen mijner werklieden in de engte waren gedreven, verloren alle gezag. De gierigheid bestreden wij met de gierigheid. Wij deden de gierigaards begrijpen dat zij slechte rekening maakten, en dat indien zij meer hun geld in omloop brachten, zij meer zouden verdienen. Op den preêkstoel waren de kapelaan en ik priesters;

buiten de kerk waren wij professors in de staathuishoudkunde, natuur- en sterrekundigen enz. De directeur, dien ik met de leiding der werkzaamheden had belast, een verstandig man en daarenboven een man van geloof, in wien ik een der kostbaarste geschenken van God ontvangen heb, richtte een Bank op, ten einde het woekeren uit te roeien. De resultaten daarvan deden zich weldra gevoelen; ieder trok er voordeelen uit, behalve de woekeraars, die eindelijk de parochie verlieten om elders hun schandelijk bedrijf voort te zetten.

'Om kort te gaan, mijn vriend, de parochie is geheel van gedaante veranderd, en de vooruitgang ten goede blijft nog dagelijks aanhouden. Ja, iederen dag geeft een hardnekkig tegenstander, een oud vijand de wapenen over. Zij zwichten voor het goede, dat de godsdienst hun verschaft heeft, zij geven schoone voorbeelden van edelmoedigheid. Een der woekeraars heeft op zijn sterfbed de helft zijner goederen nagelaten aan hen, wien hij ooit iets onrechtvaardig ontnomen had; het overige heeft hij voor de armen bestemd en op zijn uitdrukkelijk verlangen is zijn uiterste wilsbeschikking aan alle bewoners van het dorp bekend gemaakt. Er zijn bijna geen vijanden meer; schier allen hebben zich met elkander verzoend. Men verkort door slechte behandeling het leven der grijsaards niet meer; de armen worden ondersteund, de kinderen opgevoed in de vreeze Gods. In elk huis, het moge door een rijke of arme bewoond worden, ziet men een heiligenbeeld, beschaduwd door den gewijden palmtak. Des Zondags verdringen zich mijne parochianen tweemaal in de kerk: onder den Hoogdienst en de Vespers. Wanneer ik den preêkstoel beklim, verlaat niemand meer de kerk, en voor de weinige hardnekkigen, die er nog gevonden worden, wordt eene plaats beschikbaar gehouden, die zij eenmaal in bezit zullen nemen. Niemand sterft zonder de laatste Sacramenten ontvangen te hebben.

'Het opgroeiend geslacht zal ongetwijfeld het tegenwoordige ver in deugd en godsvrucht overtreffen. Wij hebben twee scholen, eene door Broeders en eene door Zusters bestuurd; er is geen knaap of meisje in de parochie, dat niet getrouw de school bezoekt. Indien een vader weigerde zijne kinderen ter school te zenden, hij zou met den vinder nagewezen en een slecht vader genoemd worden. Onder onze kinde en zult gij er niet één vinden, ten minste indien het de jaren van verstand bereikt heeft, dat niet dragelijk lezen en u alles verhalen kan wat de schilderijen in de kerk voorstellen, en zelfs het kleinste kent de gebeden Gods en die der H. Kerk. Wanneer een arme door de straat gaat, zie ik hem dikwijls een aalmoes ontvangen van een der kleinen, die zich gelijktijdig in de gebeden des arme aanbeveelt. Drie onzer jonge lieden zijn in het seminarie getreden, het zijn de eerste sedert 60 jaren, maar, ik verzeker het u, vele anderen zullen hen volgen. De zieken in het hospitaal worden verpleegd door jonge boerinnen, die deze taak onder elkander afwisselen, en waaronder er enkele zijn, die mij reeds haar voornemen hebben te kennen gegeven om den sluier aan te nemen.

'Groote God, indien iemand mij voor eenige jaren gezegd had Je, dat ik al deze dingen zien zoude! En ik ben laf genoeg geweest om te morren tegen de offers, waarvan zij de belooning moesten zijn!....'

De pastoor zweeg. Ik drukte hem stilzwijgend de hand en na het kamerke van Edmunda in oogenschouw genomen te hebben, gingen wij de scholen en het hospitaal bezoeken. Wat ik daar zag, deed mij den eerbiedwaardigen man niet hooger achten, want mijne hoogachting jegens hem was reeds grenzenloos; maar het deed mijne bewondering toenemen. Zijne alles opofferende liefde had de grenzen van het onmogelijke bereikt; hij alleen was niet tevreden. Hij droomde van nieuwe veroveringen en

ontwikkelde mij zijn strijdplan tegen de naburige parochiën. Zijn hospitaal - dus was zijn verlangen - moest het middelpunt worden waarin alle zieken moesten verpleegd en de ongelukkigen gebracht worden, die tien mijlen in den omtrek leefden en leden.

Ja, ja, zegde hij, ik zal aan de omliggende gemeenten al hare zoogenaamde lastposten ontnemen en haar religiensen in de plaats zenden, die haar zullen leeren niet meer zulke schatten te verachten. Zij zijn er meer toe voorbereid dan zij het denken. Daar waar gij mij dezen morgen ontmoet hebt, word ik nog algemeen gehaat, maar aan gene zijde mijner parochie bezit ik reeds vrienden. Men moet mij overal beminnen, ten einde Hem te beminnen, die mij gezonden heeft. Wat ik u bidden mag, vertel hier aan niemand dat men mij met steenen geworpen heeft. Aanstaanden Zondag na de Vespers zouden zij mij gaan wreken. Ik moet mijne jonge Christenen sparen en voorzichtig behandelen, even als de pas bekeerde Heidenen. Zij zijn er nog niet volkomen van overtuigd dat haat en wraak in ieder geval zondig zijn.'

De dag liep ten einde. Ik verzocht den goeden pastoor mij naar het graf te geleiden, want ik wilde den volgenden morgen na de Mis vertrekken.

'Ja, antwoordde hij,' 'gaarne voer ik u daarheên; kom bidden op het graf mijner kinderen. Kom God bedanken dat Hij mijn hart getroffen en mijner parochie heil heeft aangebracht door de voorspraak dier twee edele zielen.'

De twee graven lagen naast elkander; zij onderscheidden zich door niets van de overigen, een nederig kruis, zonder datum, zonder naam, verhief zich boven ieder. De priester der liefde had nergens dan in zijn hart plaats willen laten voor de herinnering aan Edmunda en Laurent.

De Piazza del Popolo te Rome.

Meer dan eenige andere stad is Rome de schouwplaats der overwinningen geweest die door het Christendom op het Heidendom ten koste van stroomen bloeds zijn behaald. Dit ondervindt men op bijna iedere schrede die men in de eeuwige stad zet; overal prijkt een rijkdom van trofeeën die den bezoeker als met geweld tot nadenken dwingen en hem doen terugkeeren naar den tijd waarvan al die schoone herinneringen spreken. Dit ondervindt men vooral op de Piazza del Popolo of het Volksplein, het schoone meesterstuk van een Valadier, aan wien Pius VII de taak had toevertrouwd eene teekening voor dat plein te leveren.

Het volksplein, waarvan onze gravure een gedeelte voorstelt, is een langvormig rond plein; in het midden daarvan verheft zich eene obelisk of gedenknaald op een voetstuk wiens hoeken prijken met een egyptischen leeuwenkop, waaruit zich het water eener fontein in een vergaarbak neêrwerpt. Het standbeeld, dat onze gravure voor een gedeelte te zien geeft, stelt de stad Rome voor, terwijl rechts en links de beelden van de stroomgoden van den Tiber en de Anio zich verheffen.Tegenover deze beelden, aan het andere einde van het halfrond, prijkt een standbeeld van den zeegod Neptunus met den drietand gewapend en met twee tritons aan zijne zijden. Vier groote gebouwen geven aan dit plein een schilderachtig gezicht; rechts de kazerne der pauselijke gendarmen en het museum der schoone kunsten; links het klooster der Augustijnen en het Hôtel van Groot Brittannië, terwijl in de nabijheid zich nog de kerk van de Madonna del Popolo verheft. Op het plein loopen drie straten uit: het Corso, de Ripetta- en de Babuino-straat, welke, allen in rechte lijn aangelegd, het oog tot in het hart der stad laten doordringen.

Vroeger was het Piazza del Popolo eene begraafplaats, waar het overschot van menig romeinsch Keizer werd begraven, in het midden van schoone wandeldreven, waar zich naast de graven der Keizers vele grafmonumenten van hunne libertini of vrijgelaten slaven bevonden. Dit bewijzen, behalve het getuigenis der geschiedenis, ook nog vele opschriften van romeinsche graven afkomstig. Toen het plein van bestemming veranderde verloor het evenwel niets van zijne oorspronkelijke schoonheid, welke veeleer toenam toen Paus Pius VII zijne verfraaiing aan een uitstekend kunstenaar toevertrouwde.

Vooral echter is het volksplein schoon voor den geschiedkundige die hier de oude heidensche wereld in aanraking ziet met het Christendom en de eerste ziet onderliggen voor het scheppend genie van het laatste. Voor hem spreekt de trotsche zuil verstaanbare woorden, die hem de borst doen zwellen van edelen hoogmoed, wanneer hij ziet dat het gedenkteeken van den trots des Romeins de zegepraal van het Kruis en den lof van de nederige Maagd van Nazareth vermeldt. Op de eene zijde der zuil leest men: ‘Keizer Cesar Augustus, zoon van den goddelijken Cesar, Opperpriester, XII Imperator, XI Consul, XIV Volkstribuun, heeft deze zuil aan de zon toegewijd, nadat hij Egypte aan de macht van het Romeinsche volk had onderworpen.’

Maar naast dit opschrift, dat getuigenis geeft van de bloedige overwinning en de vernederende onderwerping van een geheel land, voe dezelfde zuil een ander opschrift dat van eene meer vreedzame overwinning getuigt, van de overwinning van het Kruis op de machten der duisternis; het luidt: ‘Sixtus V, Opperpriester, heeft deze obelisk, die door Keizer Augustus op goddelooze wijze ter eere der zon was opgericht in de groote renbaan, daarna verbroken werd en onder de puinhoopen begraven, doen opgraven, vervoeren, herstellen, en oprichten en haar aan het onverwonnen Kruis gewijd, in het jaar des Heeren 1589, het 3^e^ van zijn pausschap.’

Als verheugde zij zich over dezen triomf, draagt de zuil nog het opschrift: ‘waardiger en blijder verhef ik mij voor den tempel van haar, uit wier maagdelijken schoot, onder de regeering van Augustus, de Zon der Gerechtigheid is opgegaan.’

Deze prachtige zuil, oorspronkelijk uit één stuk egyptischen steen gehouwen, heeft behalve zijn voetstuk en het prachtig schoone kruis, dat haar bekroont, eene hoogte van 74 voeten. Augustus deed haar, na de overwinning van Actium op Antonius en Cleopatra, uit Egypte naar Rome voeren en in den Circus Maximus oprichten; bij de veroveringen der Barbaren neêrgeworpen lag de trotsche obelisk onder het zand en de puinen begraven, tot 1589, het jaar waarin Paus Sixtus haar deed opgraven en op het schoonste plein van Rome oprichtten, ter eere van het Kruis en de Moedermaagd.

Bij dit plein zag men voorheen het graf van keizer Nero, den dwingeland, wiens naam nog altijd een voorwerp van afschuw is na zoo vele eeuwen als reeds over die droevige tijden zijn vervlogen. ‘Zijne overblijfselen’ zegt de romeinsche geschiedschrijver Suetonius, ‘werden door zijne voedsters Egloge en Alexandrina, en zijne bijvrouw Acte in het familiegraf der Domitiussen bijgezet, dat zich bij het veld van Mars bevindt op den berg der tuinen.’ (monte Pincio)

Deze plaats, onteerd door het graf van een dwingeland, die zich niet ontzien had zijn eigene moeder aan zijnen bloeddorst op te offeren, die de eerste vervolger der Kerk was geweest en immer zijn grootste genoegen had gevonden in het martelen der Christenen, de onschuldige slachtoffers van zijne goddelooze leugentaal, moest aan een beter doel geeigend worden, en zoo verrees op diezelfde plaats eene kerk, toegewijd aan de Koningin des Hemels. Volgens de vrome volksoverlevering, die nog altijd bij het volk van Rome blijft voortleven, groeide op de plek waar het overschot van den tyran was neêrgelegd een notenboom van eene bijzonder grooten

omvang, in wiens dichte kruin eene ontelbare menigte raven zich ophielden; deze dieren hadden er hunne nesten en kwamen van daar uit in grooten getalle de akkers en tuinen van het omliggende gewest verwoesten, zoodat de bewoners, niettegenstaande al hunne zorg en ijver, niets van de vruchten des velds konden oogsten. Het volk nam, zooals altijd bij openbare rampen, zijne toevlucht tot Maria. In eene verschijning aan Paus Pascalis II gelastte zij den opperpriester den noodlottigen boom, die de woonstede was van den boozen geest, om te hakken, zijne asch in den wind te verstrooien en op die plaats eene kerk tot hare eer te bouwen. Het bevel werd stipt ten uitvoer gelegd; de kerk werd gebouwd en aan de vereering der H. Maagd toegewijd, toen in het jaar 1231 Paus Gregorius IX het miraculeuze beeld der Moeder Gods, dat tot dien tijd in de kerk van St. Jan van Lateranen vereerd werd, met grooten luister derwaarts overvoerde. Zoo verhaalt ons de legende, voorgesteld in eene muurschildering aan beide zijden van het altaar aangebracht.

Drie eeuwen later behoefde het volk van Rome nogmaals de voorspraak van zijne Madonna; het was in het jaar 1578 toen de pest aan Rome's poorten heerschte. Paus Gregorius XIII door zijne geheele geestelijkheid omgeven, begaf zich blootsvoets naar het heiligdom der Maagd om door hare voorspraak, de vrijwaring te verkrijgen van den geesel, die reeds zoo eindeloos veel rampen over Italië had uitgestort, en op dat oogenblik zijn volk met niet mindere ellende bedreigde. De pest verdween. Deze gebeurtenis en nog velen meer hebben de kerk van de Madonna del Popolo, zooals de Romein den tempel zijner Beschermster noemt, dierbaar gemaakt aan het volk.

Grenada en zijne Alhambra.

Reeds eenmaal op bladzijde 306 van den vorigen jaargang hebben wij de Alhambra besproken in een korte schets die wij van dat tooverkasteel der moorsche koningen vervaardigden. Toen was het ons doel niet in de geschiedenis van dat tijdvak door te dringen om aan onze lezers in eenige vluchtige trekken de veroveringen en den ondergang der Mooren in Spanje te verhalen, eene studie welke wij ons voor eene nadere gelegenheid wilden voorbehouden. Immers reeds toen waren wij er op uit in eene prachtige gravure de hoofdstad van het moorsche Spanje saam te vatten tegelijk met het paleis zijner koningen dat ten getuige harer grootheid werd opgetrokken. Wij zijn thans in staat om dit ons voornemen ten uitvoer te brengen en geven onzen lezers in bijgaande gravure te zien wat eenmaal Grenada en het Alhambra waren.

Misschien werd niet een stad op de wereld met zooveel ingenomenheid

geprezen als Grenada. Er is een oud spreekwoord in Spanje hetwelk zegt, dat het hem dien God bemint gegeven wordt in Grenada te wonen. En dan dit zoo bekende versje dat immer in den mond van den Spanjaard ligt als hij den lof der stad verkondigt:

Quien no ha visto a Granada
No ha visto a nada!
Hij die Grenada niet gezien heeft, heeft niets gezien.

DE ALHAMBRA.

Een arabisch schrijver, die in de 14e eeuw leefde, noemt Grenada de hoofdstad van Andaluzië en de koningin der steden, en voegt er bij dat niets kan vergeleken worden, met hare omstreken, met dien lusthof van 20 mijlen uitgestrektheid. Ook de spaansche schrijvers waren niet minder vrijgevig met hunne loftuigingen, tegenover deze stad die de een de *luisterrijke*, een andere de *beroemde*, een derde de *groote*, een wederom

een andere de *alom beroemde* heet; de spaansche koningen noemden haar in hunne regeeringsakten met den naam van de *groote* en *eervolle* stad.

Het zou moeilijk wezen om den eersten oorsprong van Grenada in

het duister der fabelachtige tijden op te sporen; men weet niet wanneer de zwervende horden zich het eerst nederzetten in het land dat hun een zoo gezonde luchtsgesteldheid en een zoo rijken bodem aanbood. Zonder ons met al de fabels bezig te houden, die in het midden worden gebracht om aan den naam der stad eenige beteekenis te geven, zullen wij ons vergenoegen met de bemerking dat, volgens het door meest allen aangenomen gevoelen, het woord Grenada of Granada wordt afgeleid van het phenicische woord *Kar* (versterkte stad) en van *Nata* dat in dezelfde taal berg beteekent, zoo dat de meest waarschijnlijke beteekenis zou zijn Karnata of bergstad. Op eenigen afstand van de oude phenicische kolonie werd in latere tijden de stad *Illiberis* gebouwd die men dikwijls verward heeft met het tegenwoordige Grenada. Illiberis was in verloop der tijden eene romeinsche stad geworden, van wier bouwvallen de tegenwoordige stad is gebouwd; haar naam was nog onder de gothische koningen bewaard gebleven daar hij op hunne muntstukken veelvuldig gevonden wordt, vooral echter op die van koning Swintilas, denzelfden vorst, wiens naam ook geschreven staat op eene massief gouden kroon, die in 1861 gevonden is en nu nog te Madrid bewaard wordt.

PIAZZA DEL POPOLO VAN MONTE PINCIO GEZIEN.

Dit oude Illiberis der Pheniciërs en Romeinen, werd het Elvira der Gothen (waarin de oorspronkelijke naam der stad door deze nieuwe heerschers werd veranderd) en zou eenmaal het Grenada der Arabieren zijn, en als zoodanig voor hen een voorwerp van nationalen trots, maar ook tevens van begeerlijkheid voor hunne vijanden, de Spanjaarden, die eerst overwonnen en vervolgd, eenmaal nog overwinnaars moesten worden. Langen tijd was Grenada voor de Arabieren eene heilige stad waarin zijn kalif woonde, op wien hij als op den oppersten vorst van zijn volk geheel zijne hoop en vertrouwen gesteld had en het was dus zijn streven om de stad te verdedigen tot het uiterste; van den anderen kant zag de Spanjaard in diezelfde stad een burg die zijn vaderland, vrijgemaakt ten koste van stroomen bloeds in veldslagen zonder tal vergoten, nogmaals met de boeien der slavernij bedreigde; uit Grenada zou nogmaals de ondergang van Spanje kunnen voortvloeien wanneer het in de macht van den Arabier moest blijven, dus moest de Spanjaard het veroveren. Zoo streed men om het bestaan van twee volken, die beiden in dezelfde stad hun leven zagen voortduren of vallen, naarmate de stad behouden bleef of veroverd werd.

In de vijfde eeuw werd het romeinsche wingewest Hispania de prooi van twee duitsche volkstammen, beiden even barbaarsch, even bloedzuchtig en vijandig aan de oude bevolking; de Alanen met de Sueven vereenigd en de Wandalen hadden zuidelijk Gallië verwoest en zich op de rijke landen aan de andere zijde der Pyreneeën geworpen, die zij gemakkelijk konden overmeesteren en plunderen. De twee eerste horden vestigden zich voor goed in het noordelijk gedeelte des lands, terwijl de Wandalen de straat van Gibraltar overstaken om zich op de afrikaansche gewesten te werpen en daar hun vernielingswerk voort te zetten. De woeste benden die in Spanje waren achtergebleven werden weldra door nog talrijker en niet minder barbaarsch volken verdrongen en zoo veranderde Spanje slechts van meesters, zonder iets bij die verandering te winnen. Deze laatsten, de West- of Visigothen, smolten echter weldra samen met de onderworpen volken, waardoor Spanje een gedeelte van het groote West-Gothische Rijk werd, dat zich na den marteldood van den koningszoon, den H. Hermenegild, onder de regeering van Reccared, den broeder des jeugdigen martelaars, van het Arianisme tot het ware geloof bekeerde, in het jaar 586. Toen ontstond de spaansche landaard die Spanje weldra tot een hoogen trap van bloei opvoerde; gedurende ruim eene eeuw mocht het zich in dien voorspoed verheugen, maar na die dagen brak een tijdvak van rampen aan voor dat ongelukkige land, dat zich daaraan niet dan ten koste van een eeuwenlangen strijd kon onttrekken. Inlandsche onlusten braken uit en waren de aanleiding dat de Mooren, door een Spanjaard ter hulp geroepen, zich meester maakten van het land, waarop zij reeds vroeger een begeerigen blik hadden geworpen. Deze nieuwe veroveraars verbrokkelden in latere dagen Spanje in eene menigte koningrijken, toen de landvoogden der verschillende gewesten zich van het kalifaat van Cordova onafhankelijk verklaarden. De voornaamste van hen waren de koningrijken van Sevilla, Grenada, Murcia, Cordova, Toledo en Valencia. In dien tijd hadden in het Noorden des lands eenige christenvorsten van uit het grondgebied der bergen van Asturiën, werwaarts zij gevlucht waren, hunne macht over eenige landstreken uitgebreid, en langzamerhand drie christenkoningrijken gesticht die den naam verkregen van Navarra, Arragon en Castilië. Deze kleine staten breidden zich uit en werden weldra een voorwerp van schrik voor de overweldigers die hen zoo langen tijd hadden onderdrukt. Voet voor voet ontweldigden de christenvorsten aan de

Arabieren den dierbaren geboortegrond in den oorlog die, nimmer onderbroken, nu eens afwisselde in gelukkige en kwade kansen, maar eindelijk grootendeels ten voordeele der Christenen beslist werd. Na vele heldendaden door Christenen en Arabieren gepleegd en ook bezongen waren deze laatsten tot in een klein gedeelte van Spanje samengedrongen; maar hoe meer zij verloren des te grooter werd hunne zucht om het weinige dat hun nog overbleef te behouden. Eindelijk was slechts het rijk van Grenada meer over, zoodat de strijd op dit ééne punt geconcentreerd werd, maar daardoor niets in belangrijkheid verloor. Alvorens echter voort te gaan met onze lezers tot dien gewichtigen kamp tusschen het Kruis en de Halve Maan in te leiden moeten wij hun eerst een duidelijker inzicht geven van het tooneel waarop hij gevoerd werd en der verdedigingskrachten, die allen op dit ééne punt waren samengebracht.

Hoewel het vruchtbare dal, waarin Grenada gelegen is, reeds in vroege tijden bevolkt werd, waren het de Arabieren die het eerst geheel de waarde en al de schoonheid doorschouwden dier vallei welke zich op eene lengte van acht en eene breedte van vier uren uitstrekt, aan alle zijden met bergen omzet is en van vijf rivieren doorsneden wordt; waar een eeuwig groen het spreekwoord deed ontstaan, als er sprake was van eene bij uitstek gezonde en heerlijke landstreek, 'dat zij nog gezonder was dan Grenada.' In 767 bouwde de kalif Abderrahman daar eene burg waarvan de puinhoopen nog gevonden worden, en vijf eeuwen later, bij de splitsing en verbrokkeling van het kalifaat van Cordova, bouwde de koning Mahomet I, dezelfde die het rijk van Grenada onafhankelijk verklaarde, daar het vermaarde Kasr-Alhamra of rood kasteel, welken naam deze nieuwe burg ontleende aan den rooden grond waarop zij staat opgetrokken en aan de roode kleur harer steenen.

Deze vorst bracht het rijk van Grenada tot een hooge trap van bloei en macht en vergrootte de stad aanmerkelijk, iets wat noodzakelijk werd door de tallooze moorsche vluchtelingen, die derwaarts stroomden na de overgave van Valencia aan koning Jacobus I van Arragon, en van Sevilla en Cordova aan de Castilianen. Zijne opvolgers zetten zijn werk voort, en maakten van Grenada het middelpunt der arabische wetenschappen en kunsten. Youssouf de eerste legde de laatste hand aan het Alhambra en onder zijne regeering had zijn rijk het toppunt zijner macht en aanzien bereikt. In zijne vallei leefden niet minder dan drie millioen Arabieren onder zijnen scepter, meer dan vier malen zooveel inwoners als er thans gevonden worden. Men begrootte haren omvang op drie uren gaans en het getal harer versterkte torens op meer dan duizend.

Tusschen de Mooren van Grenada en de christenridders heerschte langen tijd eene zeer goede verstandhouding, welke vooral blijkt uit den veelvuldigen omgang dien zij te zamen hadden, zoo zelfs dat deze hunne denkwijze zelfs in den strijd zich niet verloochende. Meer dan eens gebeurde het dat de moorsche krijgers door de christenvorsten, met wie zij zich nog zoo even gemeten hadden, den ridderslag ontvingen, zooals het geschiedde met Mahomed II koning van Grenada die op het slagveld zelve door koning Alphonsus werd ridder geslagen.

Eindelijk was dit machtige rijk zijn ondergang nabij; binnenlandsche onlusten brachten eene totale regeeringloosheid voort, voor de veiligheid van den staat duizendmaal gevaarlijker, dan de aanvallen der Christenen, die één voor één al de moorsche rijken hadden overmeesterd en nu hunne krachten tegen dit eene, het laatste bolwerk der halve maan, samenspanden. De christenmacht was door het huwelijk der twee erfgenamen, op wie al de christenstaten waren overgegaan, tot een sterk en onverbreekbaar geheel gevormd en moest noodlottig zijn voor de verdeelde Arabieren.

De ijverzucht der Sultane Ayesha jegens hare mededingster Zoraya was de aanleiding tot dezen twist. Zij vreesde toch dat hare zonen van de erfopvolging zouden uitgesloten worden en vormde eene samenzwering met den stam der Treghris of Zegris tegen de voorstanders van Zoraya, de Abenceragen. De oudste zoon van Ayesha, Abou-Abdallah, bij verkorting Boabdil genaamd, onttroonde zijn vader en deed op aanhitsing zijner moeder den geheelen stam der Abenceragen vermoorden; door deze gruweldaden verloor hij alle achting bij zijn volk en leverde hij tevens zijne moedigste krijgers aan het staal over. Van dien dag was de val van Grenada onvermijdelijk, zooals men lezen kan in eene oude romance over de inneming van de stad Alhama, de eenige die na Grenada den Moor nog overbleef.

'De moorsche koning wandelde door de straten van Grenada, van af de poort van Elvira tot die van Vivarrambla, toen men hem de brieven bracht waarin te lezen stond dat Alhama gevallen was.

'Hij wierp de brieven weg en mishandelde den bode. Toen sloeg hij zich de handen in het haar en plukte zich den baard uit. Ach! riep hij, ach! mijne beminde stad Alhama is gevallen, is verloren!....

'Hij sprong van zijn muildier en beklom te paard de hoogten waarop de Alhambra gebouwd is. Daar beval hij de bazuin te steken opdat zij van de Mooren gehoord werd, zoowel van die der vallei als van die van Grenada.

'De Mooren kwamen één voor één, twee aan twee. Weldra zijn zij in grooten getale. Toen sprak een oude Moor met langen, witten baard, de alguazil van Grenada: 'Waarom roept gij ons te zamen, o Koning? Waartoe die bijeenkomst?'

'Gij moet kennen, mijne vrienden, het verlies, het onherstelbaar verlies van Alhama!

'Gij hebt het verdiend, o Koning! O Koning, gij hebt het wel verdiend! Door uwe hand stierven de Abenceragen, die de bloem der krijgers van Grenada waren. In hunne plaats hebt gij vreemdelingen in uwen dienst genomen. Het is dus billijk, vorst, dat gij gestraft wordt, dat gij bezwijkt en dat Grenada met u ten onder gaat.'

In April van het jaar 1491 kwam koningin Isabella met een machtig leger van meer dan tachtig duizend strijders het beleg voor Grenada slaan. Negen maanden duurde de strijd; meer dan eens werd haar kamp in brand gestoken, maar de koningin liet niet af. Bij den aanvang van den winter deed zij zelfs eene stad bouwen waaraan zij den naam van Santa-Fé (Heilig Geloof) gaf, om zoo de belegering ook nog in dien tijd door te zetten. Eindelijk openden zich de poorten en op den 2 Januari 1492 trok Isabella en haar gemaal koning Ferdinand zegevierend de stad binnen.

Op het oogenblik dat de verwonnen vorst zijn koninklijke overwinnaars ontmoette, wilde hij zich voor hunne voeten neêrwerpen, maar Ferdinand belette hem dit. Boabdil overhandigde hem nu de sleutels der stad onder het uitspreken dezer woorden: 'zij behooren u, koning, want Allah heeft het gewild. Maak een genadig en gematigd gebruik van uwe overwinning.' Boabdil beklom bij zijn aftocht een heuvel, van waar hij zijne stad en zijn paleis nog eens voor het laatste kon aanschouwen en weende; zijne moeder, de Sultane Ayesha, voegde hem toe: 'Ja, ween nu vrij als eene vrouw over het verlies eener stad, die gij niet als man hebt weten te verdedigen.'

Met den val van Grenada lag ook de macht der Mooren gefnuikt; eene droefheid, slechts te vergelijken bij die der Joden, toen Jerusalem onder de slagen der Romeinen bezweken was, straalde door in de klaagtonen der arme Mooren, en lang nog was het een gewoonte onder hen om van iemand die droevig gestemd was te zeggen: 'Hij treurt om den val van Grenada.'

Schetsen en fantasien.
Door August Snieders, Jr.

II.
De dronkaard.

Zaturdag-avond - bron van vreugde en geluk, bron van smarte en tranen voor het huisgezin der werkmans klasse!

Zaturdag-avond - zalige stond in den kleinen huiskring van den ordelijken werkman, als hij de zilveren vruchten van zijnen arbeid in den familiekring neêrlegt,... O, kondet gij weten, hoe warm de hartjes der kinderen kloppen bij 's vaders te huiskomst; kondet gij zien hoe blijde zij hunne lipjes op de vereelde handen drukken - die handen, waarin gansch zijn kapitaal besloten ligt; kondet gij zien, wat liefelijke lach er op alle wezens verspreid is; welk kalm geluk, in dien huiskring, het vooruitzicht doet ontstaan: eene week brood.... Rijken, o rijken! gij hebt nooit gevoeld zoo als zij, dat geld ook soms geluk en vrede geeft!

Zaturdag-avond - rampzalige stond in den engen kring des werkmans, indien het hoofd van het huisgezin een wanordelijk leven leidt, en alzoo aan de armoede de beste plaats aan tafel, de ruimste plaats op zijne legerstede heeft afgestaan.

Kom, treed met mij die hobbelige trap op en dat arme zolderke binnen! Het is in het hartje van den winter, en hier binnen even koud alsof gij onder den blooten hemel, en met de voeten in den sneeuw stond. Negen uren is reeds geslagen, en nog is de vader, met zijn weekloon, niet binnengetreden. In het kamerke brandt geen vuur, om de halfnaakte kinderen te verwarmen; daar ligt geen kruimel brood op de tafel, om den prangenden honger te stillen.

Zie die moeder en dien zuigeling! Te vergeefs hecht de laatste zijne blauwe lipjes aan den uitgedroogden boezem, en zij, de arme vrouw! heft telkens het holle oog, met bloedige tranen overgoten, naar boven, als om den Vader der ongelukkigen hulp af te smeeken. Op het oogenblik dat wij haar beschouwen, is die rampzalige moeder echter gelaten. Zij hoopte nog uitkomst; want kort te voren had zij gebeden - gebeden uit de volheid des harten, en het was haar, alsof eene stem uit de hemelen haar had toegeroepen: ‘Ik waak over u, arme moeder!’.... Betrouwen in den God van liefde, die alle menschenkinderen, wie zij ook zijn mogen, bemint - dat is toch reeds de zoetste en grootste troost voor den armen lijder!

Was er in dat arme huisgezin dan niemand, om onderstand te verleenen? Was de echtgenoot wellicht door krankheid geslagen, of was die moeder als weduwe van het onverbiddelijke doodenveld weêrgekeerd?.... Neen, neen! Dan misschien zou zij gelukkiger geweest zijn.

Kom, verlaat met mij de woning, die ik u zeker in al hare akeligheid niet afgeschilderd heb, en volg mij in de open straat. Zie, daar wankelt de echtgenoot van die vrouw, de vader van die kinderen - zie, daar wankelt hij voort, bij den glans der gaz-lantaarnen. Zijn kleed is gehavend en gescheurd; zijne haren zijn ordeloos; het bloed biggelt hem uit eene wonde aan het voorhoofd, langs zijne holle en uitgemergelde wangen. Hij waggelt en zeilt de straten door; want hij is verslaafd aan den drank; hij is daarenboven een twistzoeker, een tuischer - een echtgenoot, een

vader zonder hart. Terwijl hij voortzwijmelt, ontrollen gebroken zang- vloek- en lasterwoorden, morrend en eentonig aan zijnen mond.

HERMAN, zoo was zijn naam, was van meester tot den graad van werkman afgedaald, niet eervol door den tegenspoed; maar langs de baan van verbrassing en verkwisting. In dien maalstroom was alles verzwolgen, en ongelukkig genoeg - hij had vrouw en kinderen, met eene onbarmhartige verblindheid achter zich naar de pijnbank gesleurd, zonder dat de smeekende stem der ongelukkige echtgenoote, der rampzalige moeder, het hart van den ellendige kon ontroeren. Tot zóó ver als wij zijnen huiskring zagen, tot zoo ver was het eindelijk gekomen. In plaats van een sierlijk, een goed verwarmd huis - een armoedig zolderkamerke; in plaats van het kleed der weelde - de lompen der armoede; in plaats van eene goede opgedischte tafel - helaas! geen kruimel brood.

De dronkaard gaat voort, onbewust waarheen hij zijne schreden wendt. Welhaast ontbreken hem de krachten en tuimelend neêrvallende, zakt hij op den arduinen dorpel van eene rijke woning neêr. De kracht om zich op te richten ontgaat hem, en zich uitstrekkende, komt een diepe slaap hem overvallen. Het licht der lantaarn, dat boven hem brandt, werpt een fantastischen schijn op dat doodsbleeke hoofd, zoo afzichtelijk met bloed bespat en besmeurd.

Hij slaapt lang, en in dien slaap droomt hij. Zijn meer opgehelderde geest voert hem terug naar de dagen van jeugd en geluk. Sinds lang heeft hij wakende daaraan niet kunnen, noch durven denken.

Thans denkt hij weêr jong te zijn, van geldelijke middelen voorzien, nog levend in de weelde, nog omgeven door al de betooveringen, welke het vaderhuis scheppen kan. Flauw als door eene wolk omringd, rijst een vrouwelijk beeld voor zijne oogen op; niets onderscheidt hij duidelijk van haar gelaat: maar zijn hart fluistert het woord ‘moeder.’ Dat beeld nadert hem meer en meer, het heeft hem zacht gegroet, hem toegelachen, zich over hem neêrgebogen, hem prangend aan het hart, en eenen kus op zijn voorhoofd gedrukt - en toen het verdwenen was had het groote tranen van moederliefde, die brandend op de wangen des slapers gevallen waren, achtergelaten.....

Het kind wordt jongeling.

Hij ziet haar, de maagd, die hij beminde als het licht der oogen; hij ziet haar, schoon en blozend, en hij is haar dankbaar voor het zalige gevoel, dat zij hem toedraagt. O zijn hart is nu weder jong; hij kan dan ook weêr even vurig wederkeerig beminnen.... Dat beeld blijft hem een tijdlang bij. Zijn weg loopt middelerwijl door bloeiende streken, kwistig met bloemen bezaaid, door den gouden zonnestraal vervroolijkt, door eenen zuiver blauwen, of met tintelende sterren bestrooiden hemel overdekt. ‘O jongeling, wat zijt gij gelukkig!’ fluisteren zijne lippen, en tranen van bovenmatig, van innerlijk geluk ontspringen aan zijne oogen.

Die maagd wordt zijne bruid, en de moeder zijner kinderen.

Doch zijn geest drijft hem verder - en verder.

Het is hem weldra vreemd geen dier gevoelens meer te hebben van vroegere dagen. Wat liefde was, werd afkeer; wat afkeer was, werd liefde.... Zijne moeder en zijne vader zijn nu dood, en nadat hij in zijnen zwarten rouwmantel van het kerkhof is teruggekeerd, waar hij beiden te rusten heeft gelegd, ziet hij zich alleen meester van zijne fortuin - alleen ten prooi der verleiding.

Hij staat nu aan den oever van een meir, wiens oppervlakte, beschenen door een mystiek licht, een zilveren blad scheen, met edelgesteenten van allerlei kleuren bezaaid, en met bloemen omzoomd. Uit dat meer stijgen vrouwen op, schoon, verleidend en wulpsch. Deze heeft een gouden beker in de hand, over welks boord

rijpe druiventrossen neêrhangen; gene eene zilveren schotel, waarop glinsterende dobbelsteenen liggen; anderen, in doorschijnende sluiers gehuld, hebben iets smachtends in hare schoone, zwarte oogen; zij tokkelen op gouden harpen, en zingen vurige minneliederen.

Dat is de wereld, met haar bedriegelijk kleed, met hare verleiding.

En hij?.... hij biedt geen weêrstand. Hij verzwelgt den peerlenden wijn; hij tast naar de rollende dobbelsteenen; hij omarmt die verleidende wezens - maar als hij het goud wil grijpen, dat rond die toovernymphen verspreid is, dan ligt het telkens buiten het bereik zijner gekromde vingers.

Hij toeft lang - zeer lang aan dat meir, tot dat hij zich eindelijk afgemat en afgeleefd gevoelt. Dan ook wordt het meir een ijzingwekkende afgrond, de vrouwen worden schrikverwekkende monsters, de peerlen en bloemen scherpe en wondende rotspunten, rond welke slangen kronkelen, en uit die wildernis stijgt een bange kreet van honger en gebrek, tot zijn oor, op.

Het is de erbarmingskreet zijner halfnaakte vrouw, de moeder zijner rampzalige kinderen.

De dronkaard siddert; het wordt hem als kronkelen er giftige slangen om zijn hart. Wroeging en wanhoop overmeesteren hem. Hij herdenkt zijne jeugd, en den gevloekten weg dien hij bewandeld heeft. ‘O, kindertijd, o jongelingschap!’ smeekt hij, met bibberende lippen. ‘Te laat!’ is de spottende echo, die uit de diepte opstijgt.

‘Te laat!’ en door wanhoop aangedreven, zet hij den voet op den rand van den afgrond, om zich in de duistere onzekerheid te gaan verpletteren.

Hij ziet zijne arme vrouw en kinderen smeekend de handen naar hem toereiken.... Hij wankelt - eene krampachtige beweging maakt zich van hem meester - hij valt en roept kermend uit: ‘te laat! te laat!’

De droomer werd wakker; het bloed stroomde hem, in breede stralen, langs zijn hoofd. In de krampachtige beweging was hij van den arduinen trap gebonsd, en had zich eene breede wonde aan het hoofd veroorzaakt.

‘Te laat!’ morde hij. ‘Wat is mij overkomen?.... Mijne vrouw, mijne kinderen.... die droom.... God, mijn God!’.... Hij viel in bezwijming. Een flauwe lichtstraal van den morgen brak door de nevelen, toen eenige werklieden den rampzalige vonden liggen; zij herkenden hem, en brachten hem naar zijne woning.

Daar ligt hij nu stervend uitgestrekt op zijn stroobed. O, hoe gaarne had hij willen leven - leven voor zijne wanhopige vrouw, voor zijne ongelukkige kinderen!.... Zie, met wat liefde zij het gekwetste hoofd huns vaders verzorgd hebben.... De honger, de koude, het gebrek - al die dagen van schrikkelijk lijden zijn vergeten.... Ach, hij bleef toch altijd haar echtgenoot, hij bleef toch altijd hun vader!

Niet lang lag hij daar nog neder. De kus van vergiffenis werd hem, door allen, op de bleeke wangen gedrukt. Zooveel liefde had sinds jaren in den nederigen huiskring niet geheerscht. Een flauwe schijn van jeugdig geluk en liefde stond verwezenlijkt in zijnen schreienden familiekring, rond HERMAN'S smartelijk doodsbed.

‘Leven.... beminnen!’ morde hij; ‘ach, het is te laat....God, erbarming!’ - hij stierf en zijne ziel ging rekenschap geven over het losbandige leven hier op aarde. Rampzalig huisgezin, wat, zal uwe toekomst zijn?.... Volkomene ellende, verbastering, gevangenis of hongerdood?....

Allerlei.

De gezonken bijl, naar een schilderstuk van Overbeck.

Onder de schilders dezer eeuw die zich door hunne produkten een gunstig bekenden naam wisten te verwerven, bekleedt Overbeck eene eervolle plaats. In het jaar 1789 te Lubec in Duitschland geboren, begaf hij zich in het jaar 1806 naar Weenen om zich daar voor de schilderkunst te vormen; hij verliet evenwel die stad weder na een verblijf van vier jaren, om zich te Rome te gaan vestigen, waar hij sinds dien tijd immer zijn verblijf heeft gehouden. Een schilderstuk den intocht van Christus in Jerusalem voorstellende, dat hij onafgewerkt van Weenen had medegebracht, was genoeg om zijn roem als schilder te vestigen. Voornamelijk door Overbeck en zijne tijdgenooten werd in de eeuwige stad de christelijke schilderschool gevormd, aan welke richting sommigen ook zijn lateren overgang, zooals dien van vele anderen, tot de Katholieke Kerk toeschrijven. Overbeck is een der duitsche schilders te Rome (waaronder men een Cornelius, Koch, Vogel, de beide Veit's en later een Schnorr met meer anderen telt) die den oorspronkelijken eenvoud der italiaansche en duitsche schilders het meest huldigden en zoovele meesterstukken voortbrachten, welke de romeinsche paleizen en villa's tot sieraad verstrekken. Onder de schilderstukken in olieverf van Overbeck komen vooral in aanmerking de ‘Intocht van Christus in Jerusalem’, een ‘Christus op den Olijfberg,’ eene ‘Verloving van Maria,’ een ‘dood van den H. Jozef,’ een ‘Bekeering van den H. Thomas,’ welk laatste voor eene kerk in Engeland vervaardigd werd, eene ‘Hemelvaart van Maria’ die sedert 1825 den dom van Keulen versiert en meer anderen. Ook als teekenaar leverde Overbeck eene menigte bewijzen van zijne rustelooze werkzaamheid. Onder zijne teekeningen vindt men op de eerste plaats zijn voorstellingen der zeven H. Sacramenten, die door de kenners met bewondering begroet werden, zooals ook zijne ‘Hemelvaart van Elias’ en ‘het Wonderwerk van den profeet Eliseus’ dat ons in het zesde hoofdstuk van het tweede boek der Koningen zoo schoon en treffend verhaald wordt, en waarvan onze gravure eene afbeelding geeft. Rijk aan dagen en verdiensten stierf de beroemde schilder voor eenige weken in de eeuwige stad, waar zooveel bewijzen van zijn onsterfelijken roem bewaard blijven.

HET WONDERWERK VAN DEN PROFEET ELISEUS.

Voorzichtigheid.

Het is bekend, dat de senaat van keizer Napoleon I. alles goedkeurde wat hem door den alleenheerscher was voorgelegd en dat die vergadering daardoor niet in hooge achting bij het volk stond. Eens stelde een der senatoren den keizer voor dat het noodig was om het aanzien van den senaat een weinig op te heffen, dat een dekreet zou toegezonden worden, over welks verwerping men vooruit overeengekomen was. ‘Neen, neen,’ antwoordde Napoleon, ‘gij zoudt u kunnen verwennen.’

Diëet.

Een kandidaat in de geneeskunde werd op zijn examen gevraagd, wat men door *diëet* verstaat.

‘Diëet,’ antwoordde hij, ‘is een index of lijst van spijzen en dranken, die de heeren dokters zelven het liefst eten en drinken.’

Een voorzichtig huisvader.

‘Maar vriend! zeg mij toch eens hoe gij bij zoo'n verschrikkelijk onweder nog naar de herberg kunt gaan?’ vroeg een vriend aan zijnen buurman. ‘Gij blijft dikwijls bij uwe kinderen te huis, doch zoodra er een onweder komt, laat gij ze in den steek en loopt, zoo hard gij kunt, naar de herberg.’

‘Buurman! dat doe ik slechts uit bezorgdheid voor mijne kinderen,’ was het antwoord. ‘Zij hebben geene moeder meer maar mij alleen en hun huis. Wanneer ik nu gedurende het onweder in de herberg ben en de bliksem slaat in onze woning, dan is het huis wel weg maar zij hebben hunnen vader nog. Slaat echter de bliksem in de herberg, dan verliezen zij wel hunnen vader, maar zij hebben het huis nog.’

Verandering.

Een bedelaar, die op eene kruk liep, vroeg een heer om een aalmoes. ‘Wat is er nu weder gebeurd?’ zegde de heer. ‘Gisteren hinkte gij met het rechter been en van daag met het linker?’ ‘Ja, mijn goede heer’, antwoordde de bedelaar, ‘langer dan vier en twintig uren kan ik het niet uithouden op hetzelfde been te hinken; dan moet ik eens veranderen.’

Het slaapwandelen.

Onder de vele raadsels in de natuur, welke nog door niemand zijn opgelost, behoort ook het somnambulisme of slaapwandelen. De somnambule staat in zijn slaap op, kleedt zich aan, gaat in de kamer op en neder, wat meer is, hij loopt daar waar hij anders niet zou durven gaan, klimt op daken en muren, ja verricht zaken, die voor hem, als hij wakker was, tot de onmogelijkheden zouden behooren. Het vreemdste is, dat hij daarbij eigenlijk het gebruik der vijf zintuigen mist. Dikwijls kan er een pistool dicht bij hem worden afgeschoten, zonder dat hij er iets van hoort. Zijn oog, schoon geopend, is blind voor het licht; in de dikste duisternis is hij zelfs zekerder van hetgeen hij doet, dan wanneer het niet donker is. Geheel zijn lichaam is meestal gevoelloos.Men haalt gevallen aan, waarin men slaapwandelaars spelden diep in den arm heeft gestoken, zonder dat zij er iets van merkten. Gassendi verhaalt van zoo iemand, dat hij in zijnen slaap opstond, zich kleedde. in de duisternis naar den kelder ging en wijn medenam uit eene mand, hetgeen hij zonder licht niet kon als hij wakker geweest was. In het diocees van Bordeaux was er voor eenige jaren een jong priester, die zich als slaapwandelaar, 's nachts naar zijne schrijftafel begaf en geheel en al zonder licht volledige preken nederschreef, ook muziekstukken componeerde en daarbij zeer nauwkeurig de tekstwoorden onder de noten plaatste. Dokter Dyce verhaalt van een meisje, dat met half gesloten oogen alle voorwerpen duidelijk kon kennen als het duister was, maar dit niet meer kon, als zij volkomen verlicht waren. Een slaapwandelaar, met name Castelli, vertaalde, volgens de getuigenis van Dokter Soane, van het Italiaansch in het Fransch en sloeg niet zelden zijn woordenboek open; hij bediende zich dan, wijl het avond was, van eene kaars, die hij zelf had aangestoken, en toen die uitging kon hij niet meer werken, schoon er zich nog andere lichten in de kamer bevonden. Hufeland spreekt nog van vele slaapwandelaars, die wel niet zagen noch hoorden, maar toch alles gewaar werden wat er rondom hen gebeurde.

Gedienstigheid.

‘Ja Piet?’ zegde een dominé tot eenen voerman, ‘ik geloof het graag, dat uwe vrouw, die nu weder genezen is, u veel verdriet veroorzaakt: 't ware beter, zoo haar de dood maar kwam halen.’

‘Halen is volstrekt niet eens noodig,’ antwoordde de arme man, ‘als men mij maar zegt, waar men haar hebben wil, dan zal ik zelf wel de moeite nemen om er haar heen te brengen.’

[Nummer 23]

‘Christus Consolator’
Naar eene Schilderij van Arij Scheffer.

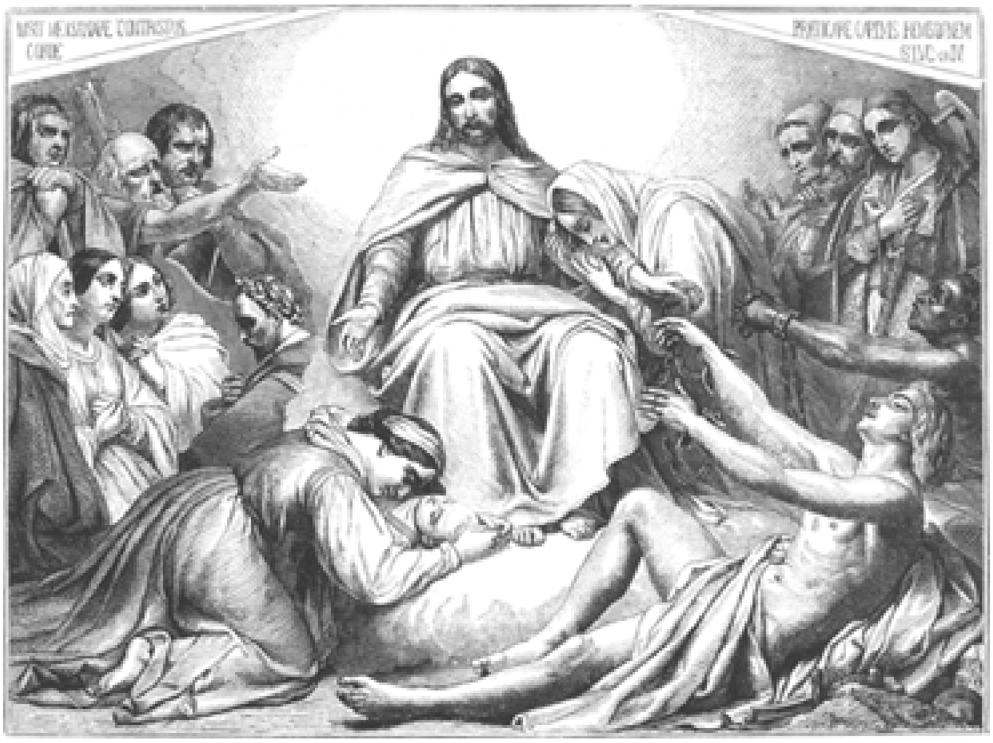

‘CHRISTUS CONSOLATOR’ VAN ARY SCHEFFER.

Langen tijd had de Nederlander Ary Scheffer zich op het gebied der kunst met geene godsdienstige gedachten bezig gehouden, maar nu eens zijn penseel gewijd aan geschiedkundige personen, dan weder aan geheel denkbeeldige voorstellingen, maar altijd buiten de inspiratiën van den godsdienst genomen. Eindelijk toonde hij zich ook een weinig genegen om eenige plaats in zijne meesterstukken te gunnen aan eene gedachte die van God sprak, schoon hij als Protestant en daarenboven als voorstander dier school, welke in de godsdienstige tafereelen de goddelijke zaken in louter menschelijke uitdrukking pleegt weêr te geven, die goddelijke tint aan zijne voorstellingen van den Godmensch niet wist bij te zetten. Men zegt dat Scheffer evenwel, al betrad hij het godsdienstig terrein, niet beoogde zijne voorstellingen dienstbaar te maken aan de uiting van eenigen godsdienst, maar aan de verbreiding van een zekere nieuwe opvatting van het Christendom of om aan de moderne ideeën, door eene zoo christelijk mogelijke voorstelling, den weg te bereiden. Gedurende de Restauratie behoorde Scheffer tot de zoogenaamde onafhankelijken in gezelschap van een Odilon Barrot, Lafayette en anderen; zelfs was hij lid van het geheime genootschap der Carbonnari, en was hij ook al geen man van de daad toch was zijne strekking genoeg kenmerkend, om in hem niet den man van de godsdienstige gevoelens te zoeken. Voor hem moest de godsdienst niet meer bestaan in de belijdenis van of in het geloof aan vastgestelde en aangenomen leerstellingen, maar in eene ‘geestelijke verbroedering’ van het geheele menschdom om het daardoor van een

deel zijns lijdens te verlossen. Aan die stemming van Scheffer is de 'Christus Consolator' (of de vertrooster) te danken, waarin de schilder zijn onderwerp ontleende aan deze woorden uit het Evangelie van St. Lucas: 'De Geest des Heeren is op mij; daarom heeft Hij mij gezonden om aan armen het Evangelie te verkondigen; Hij heeft mij gezonden om de gebrokenen van harte te genezen; om aan de gevangenen bevrij-

ding en aan blinden het gezicht te verkondigen; om verslagenen heen te zenden in vrijheid.'

Zooals van Scheffer te wachten was gaf hij een geheel en al moderne uitlegging, eene nieuwmodische toepassing aan die woorden welke voorzeker overeenkomt met zijne innerlijke gevoelens, maar daarom niet te minder van den waren geest des Christendoms, die zooveel bezieling en gloed aan de producten der schilders weet bij te zetten, beroofd is. De schilder heeft eene groote menigte van bedroefden, gevangenen, en lijders uit allen rang en stand om den Godmensch vergaderd; men vindt er bijna alle natiën vertegenwoordigd die in druk verkeeren, als de Grieken, de Polen, de negers zelfs en met hen vindt men er ook de dichters voorgesteld in het beeld van Tasso, die met een lauwerkrans gekroond en met het gelaat van Christus afgewend staat. Niettegenstaande Scheffer's meesterhand op vele plaatsen in dit schilderstuk zichtbaar is laat het geheel nogtans den aanschouwer koud en onbewogen.

De H. Sophia.

Heldenmoed dwingt altijd onze bewondering af; dit is zoo waar dat wij ons immer genegen vinden, om hem zelfs daar te veronderstellen, waar hij in de werkelijkheid niet de grondslag was der daden, welke wij bewonderen. Wij menschen hebben eerbied voor den moed en beschouwen het als een heiligen plicht om die verheven deugd te huldigen, zoodat wij veeleer genegen zijn te veel grootheid en standvastigheid van ziel toe te kenuen aan de bedrijvende personen in de handelingen, welke onze bewondering hebben gaande gemaakt, dan dat wij hun een deel van den welverdienden lof zouden willen onthouden. Zoo was het immer; wanueer ons kort bestek het gedoogde zou niets gemakkelijker zijn dan deze bewering door tal van voorbeelden, aan de geschiedenis der volken ontleend, te staven; wij zouden dan kunnen wijzen op heldennamen die slechts in de volksverhalen eener opgetogen menigte bestaan, zonder evenwel aan een bepaald persoon, die ooit bestond of zulke daden bedreef, toe te behooren, en wij zouden hier de namen van zoovele *heele* of *halve* goden der Heidenen kunnen aanvoeren. Evenwel zouden wij ook den naam kunnen geven van menig held, die werkelijk bestond en groote daden verrichtte, maar wiens heldenfeiten, tot in het oneindige vergroot en vermenigvuldigd, een duidelijk bewijs voor onze stelling zijn.

Is dan de heldenmoed reeds bewonderenswaardig wanneer hij aan den dag wordt gelegd door mannen, wien wij gaarne den cijns onzer hulde brengen, hoeveel meer bewondering moet het dan niet van ons eischen, wanneer wij vrouwen en zwakke kinderen het grootsche schouwspel zien leveren, dat zij alles, de teederste gevoelens van het moederhart en der kinderliefde, ja eindelijk het leven zelfs, gering schatten, niet uit ijdel roëmbejag maar om in de liefde Gods eene eeuwig schitterende kroon te gewinnen. Dit grootsche schouwspel vinden wij voor ons oog ontvouwd in het leven der H. Sophia en den marteldood harer drie jeugdige dochters: Fides, Spes en Charitas; wonderlijke namen, verheven in hunne eenvoudigheid, omdat zij van het zuivere, ongekunstelde geloof der ouders getuigen, die aan hunne dochters de namen der drie Goddelijke Deugden gaven: Geloof, Hoop en Liefde.

In de Acten van de marteling dezer jeugdige bloedgetuigen, die slechts 12, 10 en 9 levensjaren telden, vinden wij aangeteekend dat de H. Sophia van italiaansche

afkomst was, en zich in haren weduwlijken staat er slechts op toelegde om zich zelve en hare onschuldige kinderen door de beoefening aller deugden te heiligen. Voor den rechterstoel van keizer Hadrianus gevoerd, beleden allen met den verwonderlijksten moed de leer van Christus en verklaarden zich bereid voor die leer hun leven ten offer te brengen. Na het eerste verhoor werden zij gezamelijk aan de bewaring van een aanzienlijk man toevertrouwd om na drie dagen wederom voor den rechterstoel gebracht te worden. Van dezen tijd maakte de godvruchtige moeder gebruik om hare kinderen in het geloof te versterken, en voegde haar de schoonste vermaningen toe, waaraan de jeugdige heldinnen, zooals wij in ons verhaal verder zullen zien, getrouw hebben beantwoord.

Na deze drie dagen werden zij wederom voor den rechterstoel gebracht en allen beleden nogmaals met vrijmoedigheid en vreugde den naam van Jezus, voor welken zij zich bereid verklaarden te sterven. Eerst werd de oudste, Fides, ondervraagd en door den rechter aangemaand aan de godin Diana te offeren, zooals hare voorouders het hadden gedaan; maar het zwakke kind, door Gods kracht versterkt, en door den geest zijner Wijsheid bezield, antwoordde: ‘Het verwondert mij dat gij, die blind zijt, mij den weg wilt wijzen, en mij den weg van het eeuwige verderf wilt doen betreden. Maar welk verstandig mensch zal God verzaken en den duivel aanhangen? Wie zal den Schepper van Hemel en aarde verlaten en de afgoden, die machteloos en door menschenhanden vervaardigd zijn, aanbidden? Het is eene dwaasheid dit te gebieden en eveneens aan zulk bevel te gehoorzamen; daarom doe met mij wat gij verkiest en pijnig mij zooveel gij wilt.’ Over zooveel vrijmoedigheid verstoord, wist de rechter niets in te brengen tegen hare woorden. Hij deed de onschuldige maagd dan ontkleeden en in het bijzijn harer moeder en harer zusters geeselen, verminken en eindelijk in een vat gloeiend pek werpen, waaruit zij evenwel ongedeerd te voorschijn kwam. Woedend over zijne machteloosheid, die door Gods kracht werd aan het licht gesteld, beval de dwingeland dat men het onschuldige slachtoffer zou onthoofden, en dit geschiedde in het bijzijn der H. Sophia en harer twee andere kinderen. Treffend zijn de woorden die de heilige hare dochter toesprak op het oogenblik dat haar het zwaard van den beul zou treffen: ‘Ga, mijne lieve dochter, tot Christus uwen bruidegom; gij zult voor Hem verschijnen in het purperen kleed der liefde, geverfd door uw bloed dat gij voor zijnen naam zult storten. Schitterend zult gij voor uwen bruidegom verschijnen, heerlijker en prachtiger getooid dan de bloemen des velds.’

Na den dood der oudste deed de rechter de tweede voor zijn rechterstoel voeren; in de overtuiging dat haar het lot harer zuster met afschrik voor de folteringen zou hebben vervuld, spaarde hij beloften noch vleierijen om haar tot de verloochening van Christus over te halen. De kloeke maagd, nog moediger, als het zijn kon, dan hare zuster geweest was, versmaadde zijne bedreigingen zoowel als zijne beloften en voegde hem toe, dat hij niet moest verwachten dat zij aan de valsche goden een offer zoude brengen. Na dezelfde pijnigingen trof haar het lot harer zuster; even blijmoedig als deze ging zij den dood te gemoet, dien zij geknield naast het lijk harer zuster ontving.

Thans was de beurt aan de derde dochter der heilige Sophia gekomen, om even als hare zusters de beloften en bedreigingen des rechters te verachten en zooals zij blijmoedig den dood der heiligen in te gaan. Door den dwingeland aangemaand haar geloof aan Christus te verzaken, antwoordde de maagd met vaste stem: ‘laat u niet voorstaan, o rechter, dat gij mij tot uwe begeerte zult overhalen; gij zult zien dat ik een spruit ben van den zelfden stam, die ook mijne reeds verheerlijkte zusters heeft

voortgebracht. Ik heb aan mijne zusters gezien wat God vermag in hen die op Hem hun vertrouwen gesteld hebben.’ Na dezelfde belijdenis werd zij aan denzelfden dood overgeleverd, door de heilige vermaningen harer moeder en het verheven voorbeeld harer zusters voorgelicht.

Deze driedubbele overwinning van de genade op de woede der hel, welke wij hier volgens het verhaal van Simeon Metaphrastes hebben weêrgegeven, wordt ons door bijgaande gravure voorgesteld. Het was een schoone gedachte van den ridder von Furich, den grooten teekenaar der Dusseldorfer school, ons de H. Sophia af te beelden terwijl zij hare drie dochters aan het moederhart drukt en terwijl een engel boven die heilige groep zweeft met den palmtak, het symbool der overwinning in de hand.

De Piazza di San Pietro.

Reeds meer dan eens werd door ons de Sint Pieterskerk besproken; het was toen slechts ons voornemen de lezers in te leiden tot een nader bezoek aan den wereldtempel en wij verhaalden hun in korte trekken zijne geschiedenis. Thans nu wij door onze gravure ten minste eenig beter inzicht van dat heerlijk werk der bouwkunde kunnen geven zullen wij onze taak, in n°. 18 aangevangen, voortzetten en in een kort bestek de St. Pieterskerk met hare omgeving, het Vaticaan en het plein van St. Pieter, schetsen.

Wanneer men uit de eigenlijke stad aan den linkeroever van den Tiber de St. Pieterskerk nadert, dan staat men eensklaps stil in opgetogen beschouwing van het overschoone gezicht, dat zich daar aan het oog voordoet. Een groot plein in langwerpig ronden vorm strekt zich uit aan den voet van een reusachtigen tempel die zijn verheven koepeldak hoog in de lucht verheft. In het midden van dat plein staat eene trotsche gedenknaald, door Paus Sixtus V in 1586 op die plaats opgericht. Zooals de obelisken van het Volksplein en van de H. Maria de Meerdere werd ook deze uit Egypte naar Rome overgevoerd, waar keizer Caligula haar in de vaticaansche renbaan deed plaatsen. In deze renbaan, dus aan den voet van dezelfde obelisk, mende in lateren tijd de bloeddorstige Nero, als kamprijder in de Olympische Spelen verkleed, zijne zegekar bij het schijnsel van levende flambeeuwen, dat is van brandende Christenen, die in een licht ontvlambaar kleed gestoken en aan een paal gebonden, levend werden verbrand om de vernederende nachtelijke spelen van een onmensch te verlichten. Het was dus billijk dat deze obelisk, welke getuige was geweest van zoo veel overwinningen uit de eerste dagen der Kerkvervolging, nu ook den roem verkondigde van Hem voor Wiens aanbiddelijken naam die eerstelingen hun bloed en leven ten offer brachten. Aan de zijde welke naar St. Pieter is gekeerd staat met groote letters in den steen gegrift:

Christus Vincit,
Christus Regnat,
Christus Imperat;
Christus Ab Omni Malo
Plebem Suam
Defendat.

‘Christus overwint, Christus regeert, Christus heerscht; moge Christus zijn volk van alle kwaad bevrijden.’

Op de tegenovergestelde zijde, welke naar de Piazza van St. Pieter is gewend, staat het volgende opschrift te lezen:

Ecce Crux Domini;
Fugite
Partes Adversae
Vicit Leo
De Tribu Juda.

‘Ziet het Kruis des Heeren; vlucht vijandige machten, de leeuw uit Juda's stam heeft overwonnen.’

Aan weêrszijde van de obelisk bewondert men eene schoone fontein, die een heerlijke straal opwerpt; zij is vervaardigd naar de teekening van Maderne. Rondom het plein strekt zich een zuilengang uit die aan het geheel een betooverend aanzien geeft: zij bestaat uit vier zuilenrijen die drie doorgangen vormen; de middelste van deze is zoo breed dat twee rijtuigen daar veilig naast elkander kunnen rijden. Men telt er niet minder dan 281 kolommen en 64 pilasters, allen van dorischen en toscaanschen bouwtrant. Op de balustrade, boven dezen zuilengang aangebracht, staan 192 beelden van heiligen allen ter hoogte van 12 voeten. Deze colonnade werd onder Alexander VII in 1661 begonnen, en onder Clemens XI voltooid; zij is het werk van den beroemden Bernin, aan wien Rome zooveel meesterstukken verschuldigd is. Tusschen de obelisk en de fonteinen wijst een wit marmeren steen de plaats aan, van waar men van de vier zuilenrijen der colonnade rondom zich slechts eene rij kan zien.

Aan het 196 ellen lange plein verbindt zich bij den ingang van de basiliek een ander vierhoekig plein, dat breeder wordt naarmate men de kerk nadert en bij de trap eindigt waarmede men tot haar opklimt. Aan den voet van deze trap staan twee kolossale beelden van de HH. Apostelen Petrus en Paulus, welke op bevel van den onvergetelijken, thans regeerenden Paus daar werden geplaatst, het eene van St. Pieter rechts is het werk van Fabris, het andere dat van St. Paulus, werd door Tadolini vervaardigd.

De voorgevel die uit harden tufsteen bestaat, heeft eene hoogte van 50 en eene breedte van 117 meters. Op de platte lijst leest men het volgende opschrift, ter herinnering aan Paulus V, aan wien dit gedeelte der basiliek haar bestaan is verschuldigd:

In honorem Principis apost. Paulus V Burghesius Romanus Pont. Max. an MDCXII. Pont. VII.

P. Paulus V, uit het romeinsche geslacht der Borghesen, (heeft dezen voorgevel opgericht) ter eere van den Prins der Apostelen, in het jaar 1612, het zevende van zijn Pausschap.

Deze voorgevel draagt dertien colossale beelden, welke den Zaligmaker en zijne twaalf Apostelen voorstellen.

Op de galerie is de *loggia*, waar de H. Vader op Witten Donderdag en op Paaschdag den apostolischen zegen geeft.

Vijf kolossale deuren geven vervolgens toegang tot het voorportaal van de prachtigste en grootste kerk der wereld. Boven de middelste deur is de beroemde mozaik *de la Navicella*, een meesterstuk van kunst door de hand van Giotto vervaardigd. Het stelt een scheepje voor, waarin zich elf apostelen bevinden, wier verschillende houding vrees aanduidt. St. Petrus op de wateren wandelend strekt de handen uit naar den Zaligmaker, die hem ondersteunt. In de wolken zijn de vier evangelisten afgebeeld en boven hun hoofd zweven duivelen die de woedende vijanden voorstellen der Kerk van Christus. Rechts bemerkt men aan de voeten des Zaligmakers, den Paus Clemens X, half door de wateren bedekt, in biddende houding.

De reden, waarom men deze schilderij in 't atrium der basiliek heeft geplaatst, is volgens Mgr. Gaume de volgende: ‘onwetende christenen hadden sinds vele eeuwen het heidensch gebruik behouden, om naar de opgaande zon te staren en deze bij het intreden der kerk te vereeren. Ten einde hun een voorwerp der vereering waardig aan te bieden; werd de mozaik daar ter plaatse gesteld waar zij nu is.’ Wat hier ook van zij, zeker is het, dat de geleerde kardinaal Baronius gedurende dertig jaren bij het intreden der basiliek steeds deze schilderij vereerde en dit gebed zeide: ‘Heer, bewaar mij van de golven der zonden gelijk gij Petrus tegen de golven der zee hebt gered: Domine, ut erexisti Petrum a fluctibus, ita eripe me a peccatorum undis.’

Vijf deuren wederom van het portaal geven toegang tot de kerk zelve. De groote middendeur is van brons met gedreven beeldwerk, waaraan de beroemde kunstenaars Philaretes en Simon gedurende twaalf jaren hebben gearbeid.

Door deze deur binnengetreden, vindt men bij elke schrede in de tallooze beelden en kunstwerken nieuwe redenen van bewondering en verbazing.

Voor men het hoogaltaar nadert, wordt de aandacht getrokken door een groot bronzen beeld, het welk den H. Petrus in zittende houding voorstelt met de sleutelen in de hand. Dit beeld is zeer oud en dagteekent van het jaar 440 n. Chr. De vrome bezoeker van den Sint Pieter treedt de kerk niet binnen zonder den bronzen voet van den Vorst der Apostelen gekust te hebben. Wanneer men van dit beeld, hetwelk op een voetstuk tegen den eersten der vier groote pilaren rechts is geplaatst, naar het midden van het groote schip der kerk gaat, bevindt men zich voor het prachtigste kleinood der basiliek: de confessie van den H. Petrus en het pauselijk hoogaltaar. Midden namelijk in het groote schip der kerk, is in den grond eene ovaalrond toeloopende opening, welke door eene allerschoonste balustrade van het zuiverste albast omringd en afgesloten wordt. Door eene openslaande koperen deur komt men langs twee marmeren trappen in de groeve alwaar tegen den opgaanden achtermuur der diepte een altaar staat, waaronder het heilig lichaam rust van den Vorst der Apostelen. Zes en negentig vergulde lampen schitteren hier dag en nacht aan de van marmervlammen stralende zijwanden. Het prachtige altaar, dat zijne eerste offertafel in de diepte heeft, rijst echter ver boven den vlakken grond der kerk, waar het ten laatste het pauselijk hoog-altaar vormt. Boven dit altaar is een bronzen verhemelte, dat 87 voet hoog is; boven dit verhemelte wederom hangt de ontzaggelijke koepel die eene hoogte van 420 voet bereikt. Op den onderrand der koepel staan met groote letters de woorden door den Zaligmaker tot den eersten Paus gesproken; ‘tu es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam et tibi dabo claves regni coelorum. - Gij zijt Petrus en op deze steenrots zal ik mijne kerk bouwen en ik zal u de sleutels van het rijk der hemelen geven.’

Behalve het prachtige graf des grooten apostels bevat de kerk den zoogenaamden *Stoel van Petrus*, die van verguld brons is vervaardigd en den echten houten stoel omsluit, waarop eens het hoofd der Apostelen gezeten was, toen hij, tijdens zijn vijf

en twintig jarig verblijf te Rome aan de eerste Christenen de groote waarheden des geloofs en de HH. Sacramenten uitdeelde.

Men kan zich overigens een klein denkbeeld vormen van de ontzaggelijke basiliek, indien men zich voorstelt, dat er 46 kapellen zijn, waarvan eenigen groot genoeg, om twee duizend menschen te bevatten; en alsof deze enorme grootte nog niet voldoende was, bevat de basiliek nog twee crypta of onderaardsche kerken, terwijl het dak der kerk bijna een geheel dorpje vormt en aan ongeveer 400 werklieden, *pietrini* genaamd, woning en bestaan verschaft.

Naast de St. Pieterskerk bevindt zich het Vaticaan. Het is een paleis of liever eene groep van paleizen opgericht door Nicolaas V, Alexander VI, Sixtus IV, Innocentius VIII, Julius II, Leo X, Paulus III, Sixtus V, Clemens VIII, Urbanus VIII, Clemens XIV, Pius VI, Pius VII, Leo XII, Gregorius XVI en Pius IX. Er is geen dynastie ter wereld, die zulk een lange rij kan aanwijzen van beschermers der schoone kunsten en men ziet dus hoe ten onrechte door de vijanden der Kerk de pausen dikwerf worden beschuldigd van vijandig aan het ware en schoone te zijn.

In het Vaticaan telt men ten minste acht groote trappen, twintig pleinen en 4422 zalen. De twee trappen, waarlangs men het Vaticaan kan binnentreden, zijn de in 1860 vervaardigde *scala Pia*, en de *scala regia*. Deze laatste werd door Bernin gemaakt en geleidt naar de sala regia (de koninklijke zaal), welke door San Gallo, onder het pontificaat van Paulus III, werd gebouwd ten einde als audientie-zaal voor de ambassadeurs te dienen. Door deze zaal komt men onmiddellijk in de Paulijnsche en Sixtijnsche kapellen.

De Sixtijnsche kapel door Pintella in de XVe eeuw, onder het pontificaat van Sixtus IV gesticht, heeft de gedaante van een vierhoek en is 40 meters lang en ongeveer 14 meters breed. De zijwanden der kapel zijn met de heerlijkste tafereelen uit het Oude en Nieuwe Testament bedekt. Op een dezer muren bevindt zich de beroemde schilderij van Michel Angelo: ‘het laatste oordeel.’

Het museum van het Vaticaan is zonder twijfel het eerste museum der wereld. De voornaamste galerijen, waarin de voortreffelijkste meesterstukken der antieke kunst zijn bijeenvergaard, zijn het museum *lapidare*, hetwelk niet minder dan 3000 monumenten bevat; het museum *Chiaramonti*, door Pius VII gesticht aan wien het zijn naam ontleent, dat meer dan 700 kunststukken der antieke beeldhouwkunst telt en het museum *braccio nuovo* dat veertig standbeelden en tachtig busten bevat.

Verder zijn nog in het Vaticaan bijzonder opmerkenswaardig de galerij der schilderijen en de beroemde bibliotheek door Nicolaas V opgericht, welke beide verzamelingen echter te belangrijk zijn, om ze in een zoo kort bestek, als wij thans beschikbaar hebben, te kunnen bespreken.

Naar Cayenne.
Voordrachten gehouden in verschillende kringen, door Aug. Snieders Jr.

I.

Hebt gij nooit, in den winter-avond, bij het gezellige haardvuur gezeten, u rondom den leuningstoel van den ouden grootvader geplaatst, om naar de vertellingen van *zijnen* tijd te luisteren? Bij sommigen van u zal dit wel het geval zijn geweest, en het kan niet anders of die grootvader zal, met de ontroering in de stem, u gesproken hebben van den vreeselijken tijd, toen het *sansculottisme* gansch de samenleving, na

lang door den geest des twijfels en des ongeloofs ondermijnd te zijn, gewelddadig neêrsloeg. Laat mij, al heb ik zijne sneeuwwitte kroon en zijne ondervinding niet, dezen avond een oogenblik de plaats des grootvaders innemen; laat dit lokaal de voorouderlijke haard zijn, laat al de aanwezige leden den familiekring uitmaken.

Ja, 't was een vreeselijke tijd, rijk aan plunder- en bloedtafreelen, en dien wij, ofschoon wij hem slechts eene halve eeuw achter den rug hebben, minder in al zijne bijzonderheden kennen dan dien, van welken wij door een drietal eeuwen zijn gescheiden; ofschoon hij voor ons meer lessen en waarschuwingen bevat dan eenige andere.

DE H. SOPHIA. J. Führich inv[t]

Het haveloos en losbandig leger van Dumouriez, grootendeels saamgesteld uit het schuim van Frankrijk en hetwelk op het einde van 1792 te Jemmapes, onder het zingen der *Marseillaise*, de oostenrijksche stellingen neêrwierp, had, gedurende eenige maanden, in België geplunderd, vernield en gestolen, toen het eindelijk voor de Willemstad, in Noord-Brabant, het hoofd stiet, en niet alleen door de vereenigde oostenrijksche, pruisische, engelsche en stadhouderlijke legers, maar ook door de heldhaftige boeren, met gaffel en riek gewapend, naar het moordhol Parijs teruggedreven werd.

PIAZZA DI SAN PIETRO TE ROME.

Op dat oogenblik schreef Dumouriez, die meer dan eens de waarheid, opzichtens deze gewesten, aan de Nationale Conventie had doen kennen: ‘de dorpen wapenen zich tegen ons; het is hier geen oorlog van aristocraten, want onze omwenteling begunstigt de dorpelingen, en nogtans zijn het de dorpelingen, die tegen ons te wapen komen. De stormklok klept overal. Het is voor hen, (voor de Belgen) een geheiligde oorlog; het is voor ons een misdadige oorlog.’

De Oostenrijksche vlag werd andermaal opgestoken, met hoeveel vreugde men haar kort geleden ook had zien vallen; de witte uniformen en de zwarte cocarden keerden weêr en de onlangs geplante vrijheidsboomen werden neêrgehakt.

Reeds in de maand Juli 1793 keerden echter de havelooze *sansculottes,* met de weêrwraak in het hart terug. ‘Zij komen!’ dat was de schrikverwekkende uitroep die door gansch het land weêrklonk. ‘Zij komen! want ginds in het zuiden stijgt reeds, tot hoog aan den hemel, de ijselijke brand der abdijen van Aulnes, Lobbes, Fontaine-l'Evêque en anderen op; want ginds dommelt weêr het kanon, en terwijl de Oostenrijkers door de sidderende dorpen vluchten, om er nooit meer terug te keeren, onderscheidt men reeds den zang der *Marseillaise*, doormengd met het cynieke *Ah, ça ira, ça ira, ça ira.*

Ja, 't was een akelige tijd.

Somtijds klonk in het holle van den nacht de dorpsklok, die vroeger den bewoner schier enkel tot het gebed opriep, en zij verkondigde den armen landbouwer het vreeselijke: ‘daar zijn ze, daar zijn ze!’ Dan laadde de boer in der haast het weinige dat hij bezat, op zijne kar en het paard aanzweepend, vluchtte hij dwars over de heide, terwijl vrouw en kinderen bibberend van schrik en jammerend langs de kar meêliepen. Waarheen? Men wist het zelf niet.

Soms wendde de vader het hoofd om en wierp eenen oogopslag naar den kant waar het dorp lag, en zag dan met ontzetting dáár eene gloeiende zon in den donkeren nacht. Och, 't was misschien zijn eigen huis, het vaderhuis, dat in lichte laaie vlam stond!

De roode republiek zegevierde andermaal en ging nu het werk, slechts half voltooid sedert den laatsten inval, voltrekken.

Eene bende schuimers, met den sleepsabel gewapend, met de pistolen in den driekleurigen sjerp - het erkende teeken der waardigheid - zonder bepaalde zending, meest allen roovende voor eigen zak, doch altijd onder de bescherming en in naam der eene en onverdeelbare republiek, heerschte oppermachtig over de Zuid-Nederlandsche gewesten.

Men hief millioenen schattingen op den adel en den rijke; men plunderde de abdijen, de kloosters en de kerken; men eischte de gewijde vaten, de reliquieën onzer heiligen, de klokken onzer tempels; men eischte van de hooge klassen, als waarborg van betaling, de kleinoodiën der familiën; men gaf gedwongen loop aan het nietswaardige papierengeld, aan de assignaten.

Men lichtte gijzelaars en verdachten op, die des nachts op de meest willekeurige wijze, uit hunne woningen werden gesleept, om wellicht op vreemden grond te gaan sterven. De ingerichte rechtbanken deden aanhouden, en zij veroordeelden. De kogel strafte ongenadig de getrouwheid aan het voorvaderlijk geloof, de gehechtheid aan den familienaam, de minste opwelling van elk vrijheidsgevoel; hij strafte dikwijls een onvoorzichtig, een soms nooit uitgesproken woord - en dat alles in naam van vrijheid en broederlijkheid!

De burgerij werd getroffen door requisitiën; door een *maximum* van prijs bij den verkoop der waren; door inkwartiering: helsche plagerijën van allen aard, die alleen in den boozen en beulachtigen geest van den soldaat kunnen opkomen. In plaats van de vrijheid, welke eigen was aan de Brabantsche en Vlaamsche gewesten, kreeg men de slavernij; in plaats van eene betrekkelijke welvaart, de armoede; in plaats van de orde, de losbandigheid in den volsten zin des woords; in plaats van den alouden godsdienst der vaderen, de vereering van de godin der Rede, en daar waar vroeger, op het altaar, het kruisteeken stond, plaatste zich nu deze of gene uit de straat opgeschepte lichtekooi.

Geen Zondag mocht nog worden gevierd; aan geen priester zou het welhaast toegelaten worden, zijne bediening uit te oefenen; geene klok zou uit den toren mogen galmen - de klok, wier toon in ons Christenleven, eene zoo groote rol vervult, die ons begroet bij onze geboorte en ons vaarwel toeroept bij ons afscheid; de klok, die weent wanneer wij lijden, die lacht als wij vroolijk zijn, die, kortom, immer de weêrgalm is van ons gemoed!

Nooit was er ten platten lande een grooter plaaggeest ontstaan, dan wel de Fransche republiek. Toen zij in het midden onzer vreedzame dorpelingen verscheen, werd wel is waar de klok nog geluid; maar zij riep de dorpelingen bijeen, om te vernemen wat requisitie, wat willekeurig besluit er, krachtens de zoogezegde municipaliteit, werd uitgevaardigd.

Het graan, de gouden hoop van den landman, stond gemaaid te velde, toen het republikeinsche leger andermaal in de zuidelijke Nederlanden viel. ''t Was op een zomer-avond dat de Franschen het dorp omsingelden,' zoo vertelde mij een oudoom. 'Alles was in korte oogenblikken vernield: de paarden verslonden een deel der rogge en tarwe; een ander deel diende om tenten te maken of werd gebezigd tot slaapstroo, en nadat de soldaten aldus hun nachtverblijf hadden toebereid, verspreidden zij zich in het dorp en plunderden het ledig. Met den tromp van het geweer op de borst van den boer, met de piek in de lenden, met de pistool naar het voorhoofd gericht, eischten zij op wat de arme drommel verborgen had.'

Geld, horlogiën, juweelen: kostbaarheden van allen aard, familiestukken van ouder tot ouder overgeërfd, kortom, al wat verborgen was, kwam te voorschijn. 'Plunderen was hun ambacht,' zegt een tijdgenoot 'zij hadden dien stiel reeds lang gedaan.'

Hier eischte men daarenboven 10 à 20,000 busselen hooi; 10 à 20,000 garven stroo; daar duizende maten koorn en gerst; ginder dertig, vijftig, honderd tonnen bier; honderde flesschen wijn; duizende brooden, keukengerief van allen aard. Paarden werden weggevoerd, het vee uit de stallen gesleept en ten behoeve der soldaten, voor de woning van den weerloozen boer, geslacht - en dat alles betaalde men in *bons*, door mannen zonder gezag afgeleverd, of in assignaten, die reeds lang met onwaarde geslagen waren, en met welke wij, de kindskinderen, onze pijpen hebben aangerookt.

Ook het huis Gods, zooals reeds gezegd is, werd met eene uitzinnige woede aangerand en vernield. De priesters werden verdreven; doch zij zochten veelal nog eene schuilplaats in de nabijheid hunner parochianen, tot dat de republiek hen opeischte om den eed van getrouwheid af te leggen, en haat te zweren aan alle vorstelijk gezag.

'Wanneer,' zegt het dekreet, 'de tijd van veertien dagen, hooger bepaald, zal verstreken zijn, zullen de geestelijken, die den eed niet hebben afgelegd en niet zullen gehoorzaamd hebben aan hooger vermelde schikkingen, naar Fransch Guyana worden gedeporteerd, enz.'

II.

De 3$_e$ dag *complémentaire* van het jaar V, zond de commissaris van het *directoire exécutif* bij de municipaliteit van Mechelen, eenen brief aan den Kardinaal-Aartsbisschop dezer stad, aan *'citoyen'* Frankenberg, meldende, dat er een register zou geopend liggen in de zaal der gewone vergaderingen, om daarin den eed der geestelijken op te schrijven, welke geestelijken zich elken morgen van 10 tot 1 uur konden aanbieden.

Citoyen Auger, onderteekenaar van dien brief, dacht niet anders of de Kardinaal van Mechelen zou de eerste zijn, om den eed aan de wettelijke overheid af te leggen; de prelaat zou immers aan zijne geestelijkheid het voorbeeld van onderwerping en gehoorzaamheid geven! 'Indien de geestelijkheid weigert', zegt de commissaris, 'zal er krachtens de strafwet jegens haar worden gehandeld.'

(Wordt vervolgd.)

Der bergen stem.
Lierzang.

O bergen, tot de wolk verheven,
        Naar uwen top,
Voel ik mij heimlijk voortgedreven;
        'Klim op, klim op.'
Roept eene stem van uit den hoogen
        Mijn harte toe;
En 'k volg haar, altijd opgetogen,
        Nooit klimmensmoe.

In 't lommer van de weidsche struiken,
        Der heuv'len trots;
Of, voor geen zonnegloed te duiken,
        Langs steile rots;
Zoo lang een bergtop meer verheven
        Mijne oogen treft,
Zoo lang een pad, bij 't kronk'lend zweven,
        Zich hooger heft.

O zegt mij, bergen hoog verheven,
        Wat stem er luidt,
Waardoor ik mij voel voortgedreven?
        Is het 't vooruit
Der donderende krijgsbazuinen;
        Of wel 't akkoord
Der winden door der bergen kruinen,
        Dat mij bekoort?

Is het die stroom van harmonijen
        Uw' top ontvloeid;
Die beekjes die al kabb'lend glijen,
        En, onvermoeid,
Langs wortels en langs steenen springen?
        Zijn het soms niet
Die voog'len die in 't loover zingen
        Een heimlijk lied?

Die beekjes die mij opwaarts trekken,
Met dartel spel,
En dagen mij hun wieg te ontdekken,
Hunne eerste wel,
Die voog'len die steeds hooger vluchten,
En, om het best,
Daar zij voor hunne kleinen duchten,
Mij duiken 't nest?

Zou het de stem der wellust wezen,
Die spoort de jeugd
Om voor geen steile baan te vreezen
Tot meer geneugt',
En die haar, na het stronk'lend stijgen,
Het schoonst verschiet,
En Edens lucht, na 't matte hijgen,
Tot looning biedt?

O neen, zij daalt van hooger sferen,
Die stem zoo groot!
O neen, het is de stem des Heeren
Die mij daar noodt!
't Is Hij die, op 't gebergt' gezeten,
Met dringend oog,
Doorpeilt den afgrond, het geweten,
En 's hemels boog!

'Mijn zoon', zegt Hij, 'kom, treedt mij nader,'
Zoo zacht en teer
Spreekt tot zijn kind een beste vader,
'Kom, zet u neêr
Op deez' schabel van mijne voeten,
Deez' bergenspits;
Kom van nabij uw' Vader groeten;
Ik zij uw gids!'

'Ik weet, de weg is steil en hobb'lig
Voor uwen voet,
Het dichte hout soms doornig, knobb'lig;
Doch houd uw' moed,
Wil u dit moeilijk pad gewennen:
Zoo leert gij vrij
Het steile pad des Hemels kennen
Dat leidt tot Mij.'

'Hier, tusschen 's hemels boog en de aarde
Het middelpunt,
Hier schat gij beiden naar hun waarde.
O neen, gij kunt
Van hier uw' blik niet slaan naar boven,
Of in het diep,
En 's almachts wonderhand niet loven
Die alles schiep!'

'Ziet, in het dal, die nevelwolken,
Nooit opgeklaard,

Die, als de smook uit Satans kolken,
    Verduist'ren de aard!
Hoort gij het wangedruisch daar onder?....
    Daar ligt een stad,
Waarop, als op zijn schoonste wonder,
    De mensch is prat!'

'Wat zijn haar schoonste praalgebouwen,
    Haar torentrots,
Als kinderspelen, bij 't aanschouwen
    Der werken Gods?
Wat zijn haar rijkste kunstjuweelen,
    Op dezen stond,
Nu gij verrukt het oog laat spelen
    Door 't halve rond?'

'Zaagt gij ooit wijder hemeltransen,
    Of werd er ooit
Een rijker schat van Sions glansen
    Voor u ontplooid?
Nauw is de daag'raad aangebroken
    In 't vonk'lend Oost,
Of, schoon met neev'len nog gedoken,
    De bergtop bloost!'

'En nimmer gaat de dagtoorts onder
    (O schoon vaarwel
Na 't glansrijk zegetogen), zonder
    De voetschabel
Met nieuwen purpergloed te spreiden,
    Van Hem, wiens macht
De sterren langs hun baan moet leiden,
    Den ganschen nacht!'

'Want Ik, mijn zoon, woon in den hoogen.
    Geen oord op aard,
Schoon laag nog onder 's hemels bogen,
    Is meer Mij waard
Dan 't hoog gebergt'. Daar openbaarde
    Ik me aan den mensch,
En, tot den Hemel hem herbaarde
    Zijn' eeuw'gen wensch!'

'Vervaarlijk kwam Ik neêrgedreven,
    In donderwolk,
Op Sina, om mijn wet te geven
    Aan Mozes' volk.
Zag Thabor niet mijn aanzicht blinken
    Dan 't zonlicht meer?
Mocht meestmaals niet 't gebergt' herklinken
    Van 's Heilands leer?'

'Calvarieberg zag mijn vermoeien;
    Mijn laatste bloed,
Voor 't heil der menschen, nedervloeien;
    Ja zelfs, mijn voet,
Wanneer Ik ging het rijk bereiden
    Der kind'ren Gods,
Liet zijnen indruk. bij het scheiden,

Diep in de rots!'

'Is 't wonder dat mijn geest nog zweve
In hooger streek,
Dat er mijn oog met rust op kleve,
Dat ik er spreek'
Aan zooveel[1] hemeldorst'ge zielen
Hier saâmgevlucht,
Verheven boven 's werelds krielen
En aardsch gerucht?'

'Want altijd werd de berg verkoren,
Gelijk een trap
Die opleidt tot des Hemels koren;
Waar slechts een stap
Meer hoeft gedaan; waar men, bij 't wachten,
Den voorsmaak vindt
Van 't heil waarnaar de zielen trachten
En haast begint!'

'Gij ook zijt tot 't gebergt' geroepen,
Gij, die 't geweer
Der moedige Zouaven-troepen
Greept, Mij tot eer;
Haast schallen weer de krijgsbazuinen,
Die van Mentaan,
En voeren u, op bergenkruinen,
Tot stormen aan!'

'Dan klinkt mijn stem in hunne akkoorden,
Met forsche klem;
Dan roept u weer in hoogere oorden
Der bergen stem;
Dan zal de berg uwe eerbaan wezen,
Door 's vijands schot;
Licht wordt hij u (heil nooit volprezen)
De weg tot God!.....'

Daarom, o bergen hoog verheven,
Voel 'k naar uw' top
Mij onweerstaanbaar voortgedreven,
'Klim op, klim op,'
Roept Godes stem, van uit den hoogen,
Mijn harte toe.
Oh! 'k zal haar volgen opgetogen,
Nooit klimmensmoe!....

(Rocca di Papa. Albanische gebergten).
ALPH. JANSSENS.
Pauselijke Zouaaf.

(1) Men weet dat schier al de kloosters van Italië op bergtoppen gebouwd zijn.

Allerlei.

De lichtbeelden in de donkere kamer of camera obscura.

De napolitaansche natuurkundige Porta maakte in het jaar 1680 de opmerking dat, als men door eene kleine opening in den muur of in het beschot eener kamer, welke overigens geheel voor het licht der zon is afgesloten, eene enkele zonnestraal deed invallen, dan de straal alle beelden, welke in een zekeren kring buiten de kamer door het zonnelicht werden beschenen, op den tegenovergestelden wand der kamer afbeeldde. Naar gelang die wand verder of dichter van de opening verwijderd was verkreeg hij grootere of kleinere beelden, die echter altijd in de zuiverste verhoudingen of proportiën werden weêrgegeven. Deze eerste ontdekking bracht den natuurkundige op de gedachte om eene bolvormige lens in de opening van den wand te plaatsen en daardoor kreeg hij scherper afgeteekende en duidelijker, doch omgekeerde beelden, zoodat de afbeeldingen van menschen met het hoofd, van boomen en huizen met de kruin of het dak naar beneden werden voorgesteld; overigens had het beeld op den wand der donkere kamer volmaakt de goede proportiën van de vroeger verkregen afbeeldingen.

Deze twee opmerkingen brachten Porta op de gedachte om een toestel te vervaardigen waardoor hij landschappen, gebouwen, ja zelfs levende groepen op eene gemakkelijke manier en met de hoogst mogelijke juistheid in hunne natuurlijke proportiën zou kunnen afteekenen. Daartoe werd echter op de eerste plaats vereischt dat hij de beelden, die door de convexe of bolvormige lens omgekeerd werden gegeven, weder in hun natuurlijken stand bracht. Hij stelde nu op eenigen afstand voor de eerste opening eenen spiegel waaraan hij eene vooroverhellenden stand gaf, zooals in de figuur. Uit dezen spiegel werd het opgevangen beeld in eene andere, bepaalde richting teruggeworpen en wel zoodanig dat het op eene tweede convexe lens viel, die het beeld, dat door de eerste lens omgekeerd was opgegeven, wederom in zijn rechten stand bracht. Onder de lens plaatste hij op eenigen afstand en juist in het middelpunt der lichtstraal een glad scherm waarop hij het voorwerp in zijn juiste verhoudingen zag afgeteekend.

Eene opmerkenswaardige proef

werd onlangs door een amerikaansch natuuronderzoeker in het werk gesteld. Hij was van meening dat de bladeren der boomen in den herfst door de inwerking van een zeker zuur geel werden, en dat een zuurverdrijvende stof de groene kleur wederom zou herstellen. Om de theorie aan de praktijk te toetsen plaatste hij gele herfstbladeren met eenig ammoniacgaz onder eene glazen stulp en bevond na eenigen tijd dat zijne bladeren hunne groene kleur wederom hadden aangenomen.

De russische vloot

bestaat uit 230 stoomschepen, als 4 gepantserde fregatten, 3 dito batterijen en 23 monitors; aan ongepantserde schepen telt zij 6 linieschepen, 8 fregatten, 18 korvetten, 7 klipperschepen, 62 kanonneerbooten, 6 raderstoomschepen, 4 keizerlijke jachten, 13 schooners, 22 transportschepen, 48 advies-vaartuigen en 16 kleinere stoom vaartuigen. Daarbij komen nog 37 zeilschepen, als: 5 jachten, 4 schooners, 15 transportschepen en 13 kleine zeilvaartuigen.

De kosten van den oorlog

van 1866 voor het koningrijk Saksen bedragen volgens de opgave van het miuisterie van Finantiën: aan schade aan het land door den oorlog veroorzaakt 2,500,000 thalers; 3,500,000 thalers waren benoodigd om het leger te reorganiseeren en op denzelfden voet te brengen als het noordduitsch bondsleger, en 17,069,300 thaler moesten worden betaald aan oorlogskosten aan Pruisen, aan buitengewone onkosten voor het leger te velde enz. Een thaler is ongeveer 3 franken 70 centiemen.

Om de arbeidende klasse in Engeland

er toe over te halen om het gebraden en in luchtdichte doozen verzonden rund- en schapenvleesch uit Australië te eten, noodigt men hare leden uit op gastmalen waar hun zulke vleeschsoorten worden voorgezet; desniettemin zijn er slechts weinig toe te brengen daarvan te eten, hoewel het vleesch goed en voedzaam is; de rede hiervan moet alleen in het vooroordeel en den tegenzin dier klasse gezocht worden om iets te nuttigen waartoe meer gegoeden hun niet eerst het voorbeeld hebben gegeven.

Men vervaardigt

te Parijs uit 70 procent roodkoper, 20 procent nikkel, 5½ procent zink en 4½ procent cadmium een nieuw *fransch* zilver dat evenveel waarde heeft als het zoogenaamde *berlijnsch* zilver.

Een misvormd professor

aanvaardde zijn professoraat en trad daartoe de vergaderzaal zijner leerlingen binnen om de openingsrede te houden. Schier bij iedere trede klonk hem de groet ''t is Esopus!' tegen. Het eerste woord van professor op den leerstoel was: 'Esopus leerde de dieren spreken.' De jongelui hadden er genoeg van en brachten den phrygischen wijsgeer nimmer meer op het tapijt.

Het getal der landverhuizers

die zich in de maand September over Liverpool naar Amerika hebben begeven bedroeg niet minder dan 15,617 personen die met landverhuizers-schepen, en 795 die met andere scheepsgelegenheid vertrokken zijn; 24 zulke schepen brachten 13,272 passagiers over naar de Vereenigde Staten. Tegenover de landverhuizing van September 1868 was eene vermeerdering van 3692 personen aangegeven.

Volgens statistieke opgave

worden dagelijks niet minder dan drie millioen menschen per spoor van de eene plaats naar de andere overgebracht; het goederenvervoer bedraagt in denzelfden tijd een en een half millioen tonnen. Gemiddeld worden 58,000 telegrammen en 4 millioen brieven per dag verzonden. Op alle spoorwegen der aarde telt men 40,000 locomotieven en 1,200,000 wagens voor het vervoer van personen en goederen.

Advokatenvrees.

Twee vrienden waren samen gaan wandelen. Op eens onderbrak de eene het gesprek met den uitroep: 'Ach, laten we toch zien, dat we spoedig die straat daar inslaan.' 'Waarom dat?' vroeg hem zijn gezel. 'Wel, daar zie ik mijn advokaat aankomen, en als hij in de gelegenheid is zal hij mij aanhouden en vragen naar den staat mijner gezondheid en van die mijner familie.' - 'Nu' antwoordde de andere 'wat is daar tegen?' - 'Wel, dan stuurt hij mij morgen eene rekening voor een advies te huis.'

Het afschrift.

Een boer klaagde zijnen buurman voor het gerecht aan over eene schuld, die hij hem niet wilde voldoen en legde daarbij den schuldbrief over. De rechter zag dien in en hem omkeerende bemerkte hij denzelfden inhoud ook op de keerzijde van het papier. Hij vroeg, wat dat beduidde: 'O,' zeide de boer, 'ik was bang dat ik het origineele zou verliezen, en heb het daarom overgeschreven.'

Eene kleine stad

die zeer rijk aan schulden was en bij iedere buitengewone gelegenheid zich door eene leening uit de verlegenheid redde, ontving een bezoek van den koning. Alles had samengespannen om haar een recht feestelijk aanzien te geven en geene kosten waren gespaard. De magistraatspersonen kwamen bij Z.M. op audientie en bij die gelegenheid gaf deze zijne verwondering over zooveel pracht te kennen. ‘Sire!’ antwoorde de geachte burgervader, ‘de stad heeft bij het zeldzaam voorrecht, dat haar thans te beurt valt, niet meer gedaan dan zij schuldig is.’ ‘Maar,’ vroeg de Koning, ‘is zij tevens niet alles schuldig wat zij gedaan heeft?’

Het eenige middel.

Een ingebeelde zieke klaagde bij den geneesheer, dat hij niet meer kon liggen, staan, of zitten. ‘Dan is er maar een middeltje meer over’ antwoordde de dokter: ‘Ga dan hangen.’

[Nummer 24]

De concilie-zaal te Rome.

Alvorens tot de beschrijving der Concilie-zaal over te gaan, waarover zooveel goeds maar ook niet minder veel kwaads gezegd werd, dunkt ons moeten wij eerst spreken over de volgorde en rangschikking van de Vaders die aan het Concilie deelnemen.

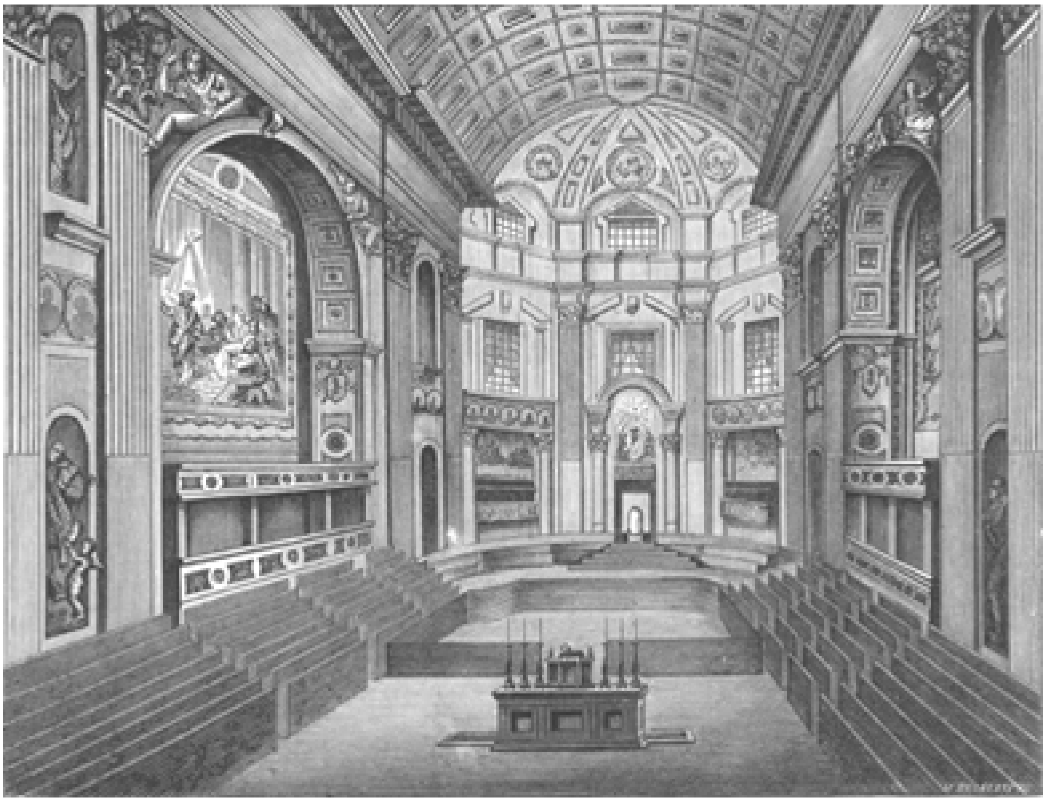

DE CONCILIE-ZAAL.

Zonder de oude gebruiken van de vroegere Conciliën over het hoofd te zien, heeft de H. Vader nogtans goedgevonden in de rangschikking der Vaders vooral de volgorde van het Concilie van Trente tot voorbeeld te nemen. Nimmer was het aan twijfel onderhevig dat het voorzitterschap over eene Algemeene Kerkvergadering aan den Bisschop van Rome, die de Opperherder is der geheele Kerk, of aan zijne legaten, door hem speciaal daartoe gedelegeerd, moet worden toegekend. De titels, die dit voorrecht aan den Paus verzekeren, ontleent hij aan de goddelijke instelling zelve, die Petrus tot de waardigheid van hoofd der Apostelen, tot herder en hoeder van schapen en lammeren verkoos; en immer was het bij de heiligste en geleerdste mannen der Kerk een aangename en nooit verzuimde plicht het primaat van Petrus te erkennen en getuigenis te geven van den voorrang van zijnen Stoel boven alle andere zetels.

Na den Paus, volgen zijne legaten het eerst in rang, die, bij afwezig heid des Pausen, het Concilie voorzitten en aan wie de vergadering als aan de gezondenen van den Stedehouder van Christus alle eer bewijst welke hun in die hoedanigheid toekomt. Na de legaten komen de Kardinalen, volgens hunne drie orden; op de eerste plaats de Kardinalen bisschoppen, daarna de Kardinalen-priesters en eindelijk de Kardinalen

Diakens; onder de gezamenlijke Kardinalen bekleedt de Kardinaal-bisschop van Ostia, aan welken titel immer het dekenschap der Kardinalen ver-

welke hun in die hoedanigheid toekomt. Na de legaten komen de Kardinalen, volgens hunne drie orden; op de eerste plaats de Kardinalen bisschop, daarna de Kardinalen-priester en eindelijk de Kardinalen diaken; onder de gezamenlijke Kardinalen bekleedt de Kardinaal-bisschopvan Ostia, aan welken titel immer het dekenaat der Kardinalen verbonden is, den eersten rang; hij is het die den gekozen Paus, zoo hij met de bisschoppelijke waardigheid nog niet mocht bekleed zijn, de bisschoppelijke wijding toedient.

Onmiddellijk na de Kardinalen volgen de Patriarchen en wel in deze volgorde; 1° de Patriarch van Constantinopel, 2° van Alexandrië, 3° van Antiochië, 4° van Jerusalem, vervolgens nog eenigen die met dien eeretitel bekleed zijn ofwel tot de verschillende riten behooren. Na hen komen de Primaten der Latijnsche, en de exarcheten der Grieksche Kerk, vervolgens de aartsbisschoppen en bisschoppen, gerangschikt volgens de dagteekening hunner benoeming, naar het voorschrift van het ceremoniaal dat *inter impares dignitas, inter pares antiquitas promotionis attendenda est* (onder ongelijken moet men acht geven op het verschil van waardigheid, onder gelijken op het verschil van dagteekening der benoeming.) Na de bisschoppen volgen de gemijterde abten.

Op bevel van Z. Heiligheid is de rechterarm van het kruis der St. Pieterskerk ingericht tot eene aula of zaal waarin de vergaderingen der Kerkvaders moeten gehouden worden. Deze zaal stelt ons de vorenstaande gravure voor: aan het uiteinde van den arm staat de troon van Z. Heiligheid opgericht; rechts en links vindt men de zetels der Kardinalen, als de eerste in waardigheid na den Paus; verder vindt men aan weêrszijden van het altaar de zitplaatsen der bisschoppen en verdere vaders, amphiteatersgewijze opgericht; deze zijn ongeveer van dezelfde inrichting als de zitplaatsen in de meeste vergaderzalen der Wetgevende Kamers, en met groene tapijten behangen. Achter de zitbanken der bisschoppen zijn de tribunen aangebracht voor de vorstelijke personen en de gezanten van alle volken, die te Rome geaccrediteerd zijn. Deze tribunen zijn bekleed met rood fluweelen tapijten met gouden franjes afgezet.

Voor, aan het begin van den rechter-kruisarm, is deze door een groot, gemarmerd scherm, dat zich van het beeld der H. Helena tot het bronzen standbeeld van St. Pieter uitstrekt, afgescheiden. Gedurende de zittingen mag niemand in deze zaal worden toegelaten behalve de Kardinalen, Bisschoppen en verdere leden van het Concilie.

Onder de aarde.

Men heeft in den laatsten tijd menigmaal hooren gewagen, van ont ploffingen, instortingen, overstroomingen en meer andere ongelukken in steenkolenmijnen, die aan vele personen het leven, aan anderen een vreeselijken doodsangst en aan de betrekkingen der verongelukten het gemis veroorzaakten van eenen echtgenoot, van eenen vader wiens werkdadige hulp onontbeerlijk was om in de behoeften van zijn arm gezin te voorzien. Het waren rampen, die weduwen en hulpelooze weezen het gemis doen betreuren van hem, die hun dierbaar en onmisbaar was, die het ouderhart verscheuren bij het verlies van eenen zoon, op wien zij de hoop hunner toekomst hadden gebouwd. Eenige bijzonderheden aangaande een dergelijk ongeluk, voorgevallen op den 28 Februari 1812 zal voorzeker onzen lezers welgevallig zijn.

Het was vrijdag morgen ten half twaalf. In de steenkolenmijn Beaujonc in de gemeente Clus, een half uur van Luik, vertoonde zich in de eenige put die zich daar bevond eene doorbraak van water, dat in den ouden bouw eener naburige mijn was opgesloten. Die streek had geen zeer grooten omvang en was omringd door meer andere, meestal uitgeputte mijnen. Beaujonc was destijds zeer beroemd en telde 127 werklieden. De put was 127 ellen diep en eindigde in een moeras, waarin zich al het water der mijn uitstortte. Op al de plaatsen waar de werklieden bezig waren, waren afhellende groeven gemaakt door welken de koolen naar de vervoerplaats afgevoerd en van daar naar de put werden gesleept; hier werden zij door middel van werktuigen naar boven geheeschen. Een werkman, die beneden aan de put bezig was met opladen, bespeurde dat er een ontzaglijke waterstroom in de put viel. Hij dacht dat er een lek aan het pompwerk was gekomen, maar liet toch dadelijk den opzichter roepen met name Hubert Goffin, die zich in eenen bouw der mijn bevond 500 ellen van daar. Deze zag onmiddellijk, dat het gevaar groot was en dat de stroom door eene doorbraak van een waterzak veroorzaakt werd, die zich in de uitgeputte, hooger gelegene mijn bevond. Het water stroomde van daar 78 ellen diep in de put Beaujonc neder. Goffin liet zijnen twaalfjarigen zoon roepen, die er eveneens werkzaam was.

Het water stond nog niet hoog in de mijn. De bak, waarin alles werd opgeheeschen, komt beneden aan voor de voeten van Goffin en zijn zoon. Reeds heeft hij er den voet in geplaatst om zich met zijn kind te redden, doch eensklaps ziet hij van zijn plan af met den uit roep: ‘Als ik mij naar boven begeef, dan zijn mijne werklieden redde loos verloren, ik zal de laatste zijn, hen allen redden of wel met hen sterven,’ Hij stelde in zijne plaats een blind man in den bak; men verdrong zich verder, om er eveneens in te komen; in der haast had men hem slechts aan eene zijde met twee kettingen vastgemaakt, zoodat hij op zijde hing en verscheiden lieden naar beneden deed storten, die echter door Goffin en zijn zoon voor het verdrinken werden behoed. Eene tweede en derde maal daalde de bak naar beneden; telkens verloor hij verscheiden personen, die onder het ophijschen naar beneden vielen, wijl de bak meer dan vol geladen was, ondanks de waarschuwingen van Goffin; toen bij de derde opstijging van mijnwerkers weder eenigen neêrvielen, mocht het Goffin, diens zoons en nog een ander werkman niet meer gelukken allen te redden, en eenigen vonden hunnen dood in het nedergestorte water. Een verder oponthoud op die plaats voor de achtergeblevenen werd onmogelijk. Goffin beval terug te trekken naar hooger gelegen plaatsen, doch niet allen volgden zijn bevel en eenigen beproefden door het water heen zich naar de put te begeven of bedienden zich van de vervoerbakken die zich in hun bereik bevonden, doch te vergeefs de stroom van het naar beneden stortende water wierp hen in de put waar zij verdronken.

Goffin moedigde herhaaldelijk de lieden aan, die hem gehoorzaam waren gebleven, met de woorden: ‘Men zal ons zeker niet verlaten, laten wij hooger opklimmen tot aan het einde van de groeve; men weet waar wij zijn, en als het niet meer mogelijk is, dat wij gered worden door deput Beaujonc dan zal men ons redding brengen door die van de naburige mijn Mamonster.’ Dit was echter slechts eene flauwe schemering van hoop, want den volgenden dag kon het water reeds zoo hoog geklommen zijn, dat het over hunne hoofden heenstroomde.

Intusschen bleef men buiten de mijn niet ten achter om hun redding te brengen. Bij het bericht van het gebeurde hadden zich de opper- ingenieur Mathieu en de ingenieur Migneron onmiddellijk naar de plaats des ongeluks begeven. Vrouwen en kinderen vervulden reeds de lucht met hunne jammerkreten, wanhopend aan de redding van hunne mannen, vaders of zonen.

Den volgenden dag stond het water in de put van Beaujonc reeds 14 ellen hoog. Het steeg onophoudelijk en drong de werklieden hoe langer hoe meer achterwaarts in zulk een nauw plaatsbestek samen, dat men vreesde voor verstikking, wijl de dampkring door het stinkend moeras werd verpest. Men beproefde daarom het water in den put meester te worden. Behalve de stoommachine gebruikte men nog een ander werktuig om het water in vaten naar boven te halen. Middelerwijl snelden alle werklieden der naburige mijnen ter hulp. De beide werktuigen pompten en haalden in 24 uren meer dan 6000 kubieke ellen water uit de plaats des ongeluks op; intusschen steeg het water in de put al hooger en hooger en de vloed werd zoo groot, dat er geen paal of perk meer aan kon gesteld worden.

Er werd door de gezamenlijke ingenieurs en opzichters besloten de mijn Beaujonc met de mijn Mamonster in verbinding te brengen om van dien kant de redding te kunnen beproeven. Na langen vergeefschen arbeid hoorde men toch eindelijk dat het plan door de werklieden, die in den uitersten nood verkeerden eveneens was begrepen en ook zij hun best deden om van hunnen kant den scheidsmuur weg te kappen. Intusschen was het water al weder 6 ellen in de put gewassen. Gelukkig was men in de mijn Beaujonc den 1 Maart er ook in gelukt eene houten beschutting tegen de doorbraak aan te brengen, waardoor ten minste het water minder snel naar beneden stortte. Eene nieuwe ramp deed zich op. De werklieden werden door den klank bedrogen zoodat zij van weêrszijden in verschillende richtingen begonnen te werken. Nogtans merkte men het bedrog en werkte men weldra elkander weder in de hand. Eerst den 4 Maart slaagde men er in met de ongelukkigen in aanraking te komen, doch het gelukte niet hun door middel van ijzeren pijpen vloeibare voedingsmiddelen aan te voeren. Van weêrszijden verzocht men elkander bovendien het geboorde gat weder dicht te maken; wijl men de binnendringende lucht niet kon verdragen.

Dit geschiedde van de zijde der redders; keeren wij nu tot Goffin met de zijnen terug. Wanhopend aan hunne redding, drukten zij kermend Goffin de hand. Schoon bij dezen moedigen man ook schier elke flikkering van hoop geheel en al was uitgedoofd en hij het gevaar met het uur zag aangroeien, sprak Goffin hun nog moed in, en wist hen telkens als zij door het mislukken of weinig vorderen hunner werkzaamheden, van het plan wilden afzien om hunne pogingen tot redding en zelfbehoud voort te zetten, weder aan den arbeid te brengen. Eindelijk stijgt de vertwijfeling ten top: smeekingen, bedreigingen niets is in staat hunnen moed te verlevendigen. Men bereidt zich tot den

dood: de kinderen vragen hunnen vader om den zegen, de weezen werpen zich voor de voeten van Goffin en smeeken hem om den zijnen. De eene belooft eene noveen te houden, een ander barrevoets eene bedevaart te doen; deze verplicht zich hier-, gene daartoe, zoo misschien nog redding voor hen mogelijk kan zijn. Daarbij is men uitgehongerd en vindt niets om zijnen brandenden dorst te leschen, dan het stinkende met smetstof bezwangerde moeraswater, dat aan de ongelukkigen nog walgelijker voorkomt dan het walgelijkste dat men zich denken kan. Sommigen worden waanzinnig en in die kleine benedenwereld heerscht eene ongekende ellende even veelzijdig als eenig in hare soort.

Onder die wanhopige omstandigheden daagde het uur der redding. Zoodra de scheidingsmuur was weggebroken, in zoover dat men door de opening kon heenkruipen, werden de verlosten door hunne kameraden met de nauwlettendste zorgen verpleegd en naar boven gevoerd, waar zij verder door kundige geneesheeren in behandeling genomen werden. Zijn woord gestand was Goffin de laatste die in gezelschap van zijnen zoon en den ingenieur Migneron zich naar boven begaf. Deze laatste was 24 uren lang onder de redders werkzaam geweest. Van de 92 mijnwerkers, die door hunne geliefde en beminnende betrekkingen aan de aarde werden teruggevraagd stegen slechts 70 uit de mijn, terwijl er zich reeds in de eerste oogenblikken, waarop men de ramp ontwaarde, 35 naar boven hadden laten hijschen, zoodat er in het geheel 20 personen het leven hebben gelaten. Ontzettend was de droefheid van hen, die hun gemis betreurden. Keizer Napoleon I, (zooals men weet behoorde Luik toen maals aan Frankrijk) zond den opzichter Goffin bij decreet van 12 Maart 1812 het welverdiende kruis van het legioen van eèr en een levenslang pensioen van 600 francs 's jaars ter belooning zijner edele en moedige handelwijze.

Naar Cayenne.
Voordrachten gehouden in verschillende kringen, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

Het antwoord van den Kardinaal was plechtig, waardig en oprecht Evangelisch.

‘De katholieke, apostolische en roomsche godsdienst,’ zoo schreef de prelaat, ‘dien ik uit geheel mijn hart belijd en van welken ik een der bedienaars ben en dien ten gevolge verplicht het voorbeeld aan de anderen te geven, verbiedt mij stellig den eed van haat af te leggen, hetzij die haat betrekking heeft op den persoon eens konings, hetzij hij het koningschap zelve aangaat. In het tweede geval kan het koningdom, in zich zelve goed en door God zelf ingesteld zijnde, geen voor werp van haat zijn. liet is ons dus niet toegelaten het een of ander te haten, zonder de grondbeginselen van het Christendom te verloochenen, en nog minder God tot getuige te nemen eener daad, welke Hij ons streng en op bedreiging met de eeuwige straffen, verbiedt. De onmogelijkheid, in welke wij ons bevinden, om datgene te volbrengen wat men in deze omstandigheden van ons eischt, moet geenszins onze getrouwheid doen verdenken; want ik vlei mij, dat gij wel ter kennis van uw gouvernement zult willen brengen, dat noch ik, noch één lid mijner geestelijkheid, eenige moeilijkheid zullen maken om, des noodig en zelfs onder eed te belooven, van nooit, hetzij rechtstreeks, hetzij onrechtstreeks tot het herstel van het koningdom in Frankrijk mede te werken;

dat gezegd gouvernement verzekerd zijn kan, dat er nooit priesters, wegens inbreuk op de wetten, zullen te straffen zijn en het hen dan slechts buiten zijne inzichten zal vinden, wanneer zijne constitutie en wetten niet overeenkomstig zullen zijn met de wetten Gods en de voorschriften van het Evangelie. Voor al het overige hebben wij klaar blijkende bewijzen gegeven van onze onderwerping aan het gezag, aan hetwelk de goddelijke Voorzienigheid ons heeft onderworpen en wij zullen die bewijzen immer blijven geven. De geestelijkheid van België heeft zich tot op dit oogenblik zoo wijselijk getoond, door het verlies van al hare bezittingen geduldig te verdragen, dat men tot heden toe schier geene aanklacht tegen haar heeft kunnen richten. Groet en broederlijkheid.'

Voorwaar, een edel antwoord! 't Was overigens het eenige niet van dien aard, dat aan het dwingelandij-achtig bewind gegeven werd. Ten allen kante stegen protestatiën op en men voorzag wel, dat het grootste deel der geestelijkheid zelfs niet onder het geweld bukken zou. Ook de Fransche geestelijkheid weigerde in grooten getale. 'Ik heb zeventig jaren beieikt,' riep Mgr. Beaupoil, bisschop van Poitiers; 'Sedert zeven en dertig jaren bekleed ik de bisschoppelijke waardigheid; ik zal mijne witte haren door dien eed niet bezoedelen.'

Het valt niet in ons bestek hier de lange martelgeschiedenis dezer Christenhelden te doen kennen. Frankrijk telt een gansch legioen priesters, van wie men met den grooten dichter Vondel zeggen kan:

> Die 't hemelpadt op purper niet betreên,
> Maer op het punt van spijckers, sne van zwaerden,
> Gekloncken en geknarst door vleesch en been.

Hoe antwoordde de municipaliteit op die ware en treffende woorden van Kardinaal Frankenberg? Den 10 vendémiaire werd de prelaat verbannen, gelukkig niet naar het moordend Cayenne, maar slechts naar gene zij des Rhijns. Aangehouden, naar Brussel overgebracht, werd hij op zekeren nacht, ofschoon ziek en afgemat, gelijk een schelm omringd door gendarmen, naar de oostelijke grenzen vervoerd. Het voorbeeld van den prelaat droeg echter vruchten: de Belgische geestelijkheid bleef getrouw aan Rome en zijne leer, en in die getrouwheid werd zij gestaafd dooreen deel der Belgische magistratuur.

De pastoor de Haese, der St. Janskerk te Brussel, had, zonder den vereischten eed af te leggen, de Mis gecelebreerd. Groot was die misdaad in de oogen der republiek, welke beweerde, in den naam der vrijheid, in ons midden te zijn gekomen. De geestelijkheid beriep zich op de rechtbanken, alsof er nog eene justitie in die dagen bestond!

Den 22 Mei 1797 verscheen de Haese voor de rechtbank te Brussel en zijne advokaten Boucqeau en Barthelemy pleitten op de volgende rechtsgronden: 'dat de wet van 7 vendémiaire, jaar IV, opzichtens de policie der godsdiensten, niet verplichtend was in de departementen, die eerst den 9 vendémiaire met Frankrijk waren vereenigd. Die bepalingen streden daarenboven met de vrijheid van godsdienst, in de grondwet gewaarborgd; eindelijk, dat het directorium, door die wet te proclameeren, na de inlijving, zich een recht had toegeëigend dat alleen aan het Wetgevend Lichaam toekwam.'

De rechtbank, saamgesteld uit drie Belgen en twee Franschen, gaf ook met drie stemmen tegen twee, den eischer gelijk. Wel jubelde het volk, dat zich in de rechtszaal verdrong; wel juichte het den voor zitter Deswerte toe; wel brandde het des avonds

lampions aan vele huizen te Brussel; wel deed de uitspraak de hoop in het hart des volks herleven; doch de vreugde was van korten duur.

Niet alleen werd het vonnis verbroken en de Haese veroordeeld, maar de rechters werden, beschuldigd van *forfaiture*, voor het Wetgevend Lichaam gedaagd, om zich over hunne uitspraak te verantwoorden.

De priesters, zooals gezegd is, weigerden in grooten getale den eed; anderen door verschillende beweegredenen aangezet, gaven toe. In de geschiedenis van Antwerpen vindt men, ten dezen opzichte, verschillende bijzonderheden, en eene dezer heeft mij altoos diep getroffen. Het document vermeldt de namen van dertien priesters, die door hunne handteekening verklaarden, den eed bij te treden.

Een dezer geestelijken is Gaspard van Honsem, priester.... ‘En hij heeft met ons geteekend’ - zoo leest men in het register en in de fransche taal; doch er volgt onmiddellijk op: *‘op het punt van te teekenen is de gezegde Gaspard van Honsem gevallen en de dood is er op gevolgd.’*

Laat ons dit feit niet doorgronden. God is een billijke rechter! De omstanders, de pochende helden van ongeloof, van onbepaalde loochening, verbleekten en het volk wendde zich met des te meer afgrijzen van diegenen af, welke het voorbeeld van onwankelbare trouw aan het voorvaderlijk geloof hadden moeten geven.

De trouw gebleven priesters namen de vlucht en verscholen zich in de bosschen, in holen onder den grond, in de afgelegene pachthoeven. Nu waren zij hier, dan daar, dan ginder, altijd vermomd, altijd van deze naar geue schuilplaats verjaagd, gedurig door eene ruwe gen darmerie achterna gezet; maar toch altijd, beschermd door den donkeren nacht, dáár terug keerende waar zij hunne geestelijke kudde hadden achter gelaten. Waar onze schat is, daar ook is ons hart!

Dan, in den nacht bracht de vermomde priester den zegen aan den stervende, den doop aan den pas geborene en soms werd in eene armoedige kamer, soms in eenen stal, in eene schuur, bij het doodsche licht eener lantaarn, een altaar opgericht, en dáár hief de priester met bevende handen, zegenend het Brood des Levens op. Christus was in zijnen stal teruggekeerd. De bloedige Herodes, maar ditmaal met honderdduizend armen gewapend, dwaalde buiten rond en vermoordde de onnoozelen. De Christen vluchtte andermaal in de catacomben, want honderdduizend Nero's zwoeren daar buiten zijnen dood....

(Wordt vervolgd.)

Het Stadhuis te Leuven.

Leuven, de beroemde stad van het *Alma Mater*, bevat, onder andere merkwaardigheden, een Stadhuis dat als een juweel, misschien het schoonste van Europa, kan beschouwd worden. Met recht noemt men dit ‘het kanten-paleis.’ Neen, men kan niets sierlijker, niets eleganter, niets bevalliger droomen dan dit huis, opgericht door en voor de gemeente, en in een tijdstip dat schitterend was voor deze laatste, zoo als het schitterend was voor de kunst.

Onze nevensgaande gravure geeft het uitwendige van dit keurgesteent der bouwkunst voortreffelijk weêr.

Het tegenwoordige Stadhuis van Leuven is het derde gebouw van dien aard, hetwelk de aloude Brabantsche stad bezat. Reeds in 1163 bezat Leuven een *curia publica.* In de XVe eeuw werd den bouwmeester

Sulpicius Van Vorst door de overheden der stad gelast, een nieuw Stadhuis te bouwen; doch Van Vorst stierf vóór dat er goedkeuring aan zijn opgemaakt plan gegeven werd en den 21 Mei 1445 werd de uitvoering aan Matheus Layens, een jong bouwmeester en gewis een leerling van den eerstgenoemde, opgedragen.

Men leefde in den tijd van Philips-den-Goede: Leuven was eene der bloeiendste brabantsche steden. De nijverheid verhoogde de stoffelijke welvaart, de opkomende Hoogeschool trok een aantal leerlingen en oefende een belangrijken zedelijken invloed uit; kunsten, letteren en wetenschappen ontwikkelden zich op eene breede schaal: kortom, het tijdstip voor dergelijke colossale onderneming was onder alle opzichten, gunstig.

Toen de magistraat het door Sulpicius Van Vorst opgemaakt plan, van diens zoon verlangde, verklaarde hij dit aan een en meester steenhouwer te Mechelen te hebben gegeven, die waarschijnlijk voornemens was het op deze of gene wijze te benuttigen. Zoo weinig bezorgdheid toonde de zoon, een aan de wereldsche vermaken overgeleverd jongeling, voor den roem des vaders! Een bijzondere persoon werd echter naar Mechelen gezonden, ten einde het plan af te halen; doch bij inzage werd het ter zijde gelegd en eindelijk werd, zooals wij zeiden, Matheus Layens met het voordragen van een nieuw ontwerp belast.

HET STADHUIS VAN LEUVEN.

Brussel voltooide op dat oogenblik zijn prachtig stadhuis, onder leiding van Jan van Ruisbroeck; overschoon was dit werk, maar Leuven wilde Brussel overtreffen en

inderdaad Layens leverde alles wat de gothische bouworde schoons en ideaals leveren mocht. Na goedkeuring van het, plan door den bouwmeester des hertogs, Gilles Pauwels, ontving de bouwmeester het loon voor zijnen arbeid, namelijk..... 5 kroonen, ongeveer 46 franken van onzen tijd!

Alles werkte samen om den bouw te bevorderen. De abdijen en kloosters leenden hunne wagens ter aanvoer van verschillende bouwstoffen, vooral der graszoden om den eenigszins modderigen grond meer vastheid te geven; de geestelijken wezen in de gewijde geschiedenis de onder-

werpen der bas-reliefs aan; de geleerden, de beeldhouwers, de ambachts gezellen wedijverden om, elk in hun vak, iets bij te draden dat het prachtige gemeentehuis zou verfraaien en veredelen.

BINNENPLAATS VAN HET AARTSBISSCHOPPELIJK PALEIS TE ALCALA DE HENARES

Matheus Layens was een nederig werkman. Hij, een der grootste bouwmeesters van zijnen tijd, werkte zelf met houweel, schop of truwee! aan de uitvoering zijner ontwerpen. Als meester der stedelijke metsel werken genoot hij 13 goudgulden 's jaars. Werkte hij voor de gemeente dan ontving hij per dag, in het zomersaizoen, 12 *plecken* en in den winter 8 *plecken* en, wonderlijke overeenkomst, ieder jaar een nieuw Zondagskleed... Hij bestuurde zelf den aankoop der bouwstoffen zoowel te Ecaussines als te Saventhem, te Rotselaar, te Vilvoorden, enz. Die reizen deed hij te paard; doch reisde hij des Zondags, dan, willende

geen geld verdienen op den dag des Heeren, eischte hij enkel den prijs voor het huren van het paard.

Twee maanden na den aanvang, werd er eene aanzienlijke verandering in het plan gebracht. De raad der stad zag af van het ontwerp om ter zijde, aan de Naamsche straat, een blauwsteenen toren op te richten, even als te Brussel en in dezen de klokken der gemeente op te hangen; het werk zou de bouwkosten aanzienlijk verhoogd, en wat nadeeliger was, de eenheid van het plan gebroken hebben.

Vijftien jaren werden er aan de bouwing besteed; dan vingen de binnenwerken, de versieringen aan. Alles, het hout zoowel als het ijzer werk, werd aan bekwame handen toevertrouwd. Alles draagt ook den stempel van kunstgevoel en streving naar een volmaakt geheel. De eerste schilderingen werden toevertrouwd aan Diederik Stuerbout, een Haarlemmer van geboorte. Zijn werk moest de vergaderzaal versieren en het hem gegeven onderwerp was getrokken uit de legende van Otto III.

Otto had de dochter des Konings van Arragon gehuwd; doch deze vrouw vergat haren plicht en wilde een der grooten van het hof, een graaf, op den weg der misdaad meêslepen. De graaf weigerde, en zóó gekwetst was zij over die weigering, dat zij den onschuldige bij den Keizer aanklaagde en deze hem het hoofd deed afslaan. Eens was de Keizer ter rechtbank gezeten, toen de echtgenoote van den gehalsrechte zich voor hem vertoonde.

'Sire,' zegde zij, 'wat verdient degene, die onrechtvaardig mijnen echtgenoot ter dood bracht?'

'Den dood!' antwoordde de Keizer.

'Sire, gij hebt mijnen man onrechtvaardig doen sterven.'

'Uw echtgenoot was schuldig.'

'Ik roep de wet in en eisch, dat zij mij zegge wat mij te doen staat om zijne onschuld te bewijzen.'

'De wet beveelt dat gij een gloeiend ijzer in de bloote hand dragen zult en die hand ongeschonden blijve.'

De vrouw ging heen, bad God en kwam met het gloeiend ijzer in de hand voor den gekroonden rechter getreden.

'God geeft u gelijk' zeide de Keizer; 'ik lever mij over.'

'Wilt gij leven en sterven als een waarachtig Keizer, wilt gij recht doen en recht onderstaan, sterf dan op uwe beurt.'

De eischeres vroeg dat men Otto III het hoofd zou afslaan; doch de heeren welke den Keizer omringden, vroegen tien dagen uitstel: Tien dagen daarna verscheen de vrouw, even onverbiddelijk als te voren, voor de rechtbank. Men verlangde nog zes dagen uitstel en de grooten vroegen eindelijk het leven des Keizers.

'Dewijl' antwoordde de eischeres, 'dewijl gij wilt dat de Keizer leve, dat zijne vrouw dan sterve!'

De beschuldigster werd inderdaad ten vure gedoemd en onderging hare straf.

Dit onderwerp werd gekozen om te bewijzen, zegt de geschiedschrijver Van Even, dat het Leuvensche magistraat liefde had voor het recht, haat voor het onrecht. In alle geval, Stuerbout leverde meesterstukken, die in 1827 voor 10.000 gulden aan Koning Willem I werden verkocht, uit hoofde de restauratie-kosten er van door de stadskas niet konden worden gedragen. In 1841 ontmoette men beide stukken in het kabinet van Willem II, na wiens sterven zij voor 9000 gulden door de Koningin

weduwe werden ingekocht. Tot dáár liepen, eenige jaren geleden, eigenlijk de opsporingen opzichtens die meesterstukken.

Stuerbout schilderde nog eene triptype voor de schepene-zaal, voor stellende *het laatste oordeel* voor hetwelk hem 500 kroonen werden betaald. Eene andere groote schilderij voor de galerij van het stadhuis bestemd, bleef onafgewerkt. Stuerbout stierf als het ware met het penseel in de hand. Zijne weduwe en kinderen eischten de betaling voor het ondernomen werk, en de overheid besloot het kunststuk te doen schatten.

Hugo van der Goes, een der beste leerlingen van Jan van Eyck, had palet en penseel neêrgelegd en zich in het Roô-klooster, in het hart van het Soniënbosch, aan de wereld onttrokken. Men verzocht den god vreezenden man zijne cel te verlaten en de schatting der schilderij op zich te nemen. De cenobiet verscheen inderdaad te Leuven en raamde het werk op 306 kroonen, 36 *plecken*, welke som dan ook betaald werd. Opmerkelijk genoeg is het te vermelden, dat men aan Hugo van der Goes, voor zijne moeite, een pot Rhijnwijn schonk.

Zullen wij de inwendige verdeeling van het gebouw beschrijven? Der gelijke beschrijving is nimmer klaar en duidelijk, tenzij men het gebouw zelf heeft bezocht. Nog één woord over het uitwendige: de bas-reliefs buiten getuigen dikwijls van de naïveteit der eeuw, in welke zij werden uitgevoerd. De stoep of *puye* dagteekent van 1709; de tegenwoordige heeft de voorgaande vervangen. De twee honderd en vijftig groote en twee en vijftig kleine nissen werden niet door beelden bezet, tijdens de opbouwing. Men schijnt destijds voor de aanzienlijke kosten, welke daartoe vereischt werden, afgeschrikt te zijn. Sedert 1841 wordt dit werk ten koste van den Staat volbracht. Historische figuren nemen de opene plaatsen in.

Volgens de overlevering zou Karel V gezegd hebben, toen hij het stadhuis Van Lenven zag, dat het te schoon was om het elken dag te zien en hij het in een juweelkistje zou willen sluiten: woorden, die ins gelijks aan Lodewijk XIV worden toegeschreven, toen hij den O.L.V. toren van Antwerpen bewonderde. In alle geval zouden zij op beide gehouwen zeer toepasselijk zijn.

Alcala de Henares.

Deze stad, eertijds beroemd om hare hoogeschool, welke met die van Salamanca naar den eerepalm dong in den strijd op godgeleerd en wijsgeerig gebied, die vroeger zooveel levendige beweging binnen hare muren gekend heeft, is thans doodsch en zou den reiziger bijna eene verlaten stad kunnen toeschijnen, zoo niet hier en daar eenige flauwe teekens van leven zichtbaar waren. Schoone gebouwen vindt men hier slechts weinigen en onder deze bemerkt men reeds aanstonds het oude bisschoppelijk paleis, welks schoone binnenplaats in bijgaande gravure aan den lezer wordt voorgesteld.

De Universiteit van Alcala, zooals reeds gezegd is de naijverige mede dingster van hare oudere zuster te Salamanca, was eene stichting van den wereldberoemden kardinaal Ximenes, die haar oprichtte op eene zoo groote schaal dat de Spanjaarden haar het achtste wonder der wereld pleegden te noemen. Deze verheven prins der Kerk die het volle vertrouwen, dat Ferdinand en Isabella in hem als hunnen eersten minister stelden, volkomen waardig was, die daarenboven alles wat hij was geworden aan zijne deugden en schitterende wetenschappelijke kundigheden te danken had, wilde eene nieuwe oefenschool stichten, waar deugd en wetenschap tevens zouden worden aangekweekt en zoo verrees de beroemde Universiteit in het jaar 1500. De

gezonde luchtsgesteldheid, de schoone hemel en de bekoorlijke ligging der stad aan den oever van de Henarès, gepaard met de omstandigheid dat Alcala de gewone residentie van den Kardinaal was, deden aan deze stad de voorkeur geven. Geruimen tijd was de geleerde Kardinaal zelf bij den bouw zijner lievelings-school tegenwoordig, en hij verliet de stad niet tenzij voor staatszaken, die hem nu eens naar Grenada, dan weder naar Toledo riepen; maar ook in zijne afwezigheid was hij er op uit om voor zijne stichting de milddadigheid zijner vorsten in te roepen, en zelf, behalve zijne geldelijke bijdragen ook nog de schatting zijner geleerdheid en ondervinding tot hare beschikking te stellen, in het opmaken van de statuten en regels, die op zijne Universiteit moesten worden nageleefd.

Op het einde van het jaar 1503 of in het begin van 1504 verkreeg hij van den Paus de goedkeurings-breven voor zijne hoogeschool, waar mede ruime voorrechten en privilegiën gepaard gingen, en eindelijk in het jaar 1508 mocht hij het genoegen smaken het collegie van St. Ildefonsus door zeven leerlingen, die hij uit Salamanca beroepen had, te zien betrekken. Het volle getal der leerlingen voor dit collegie moest drie en dertig beloopen, terwijl twaalf priesters, met de zielezorg der studeerenden belast, ook aan dit collegie verbonden werden. Tot de voornaamste collegiën dezer Universiteit, allen door Ximenes gesticht, behooren behalve het collegie van den H. Ildefonsus voor de godgeleerdheid, die van de H.H. Eugenius en Isidoris voor minvermogende latinisten, die van de H. Bambina en Catharina voor de wijsbegeerte, die van den H. Hieronymus, van de H.H. Petrus en Paulus voor verschillende an dere vakken van onderwijs en eindelijk dat van de Heilige Maagd voor zieke studenten bestemd.

De professoren dezer nieuwe hoogeschool werden allen uit Salamanca beroepen en Ximenes spaarde moeite noch belooningen om de geleerdste en bekwaamste mannen voor zijne stichting te winnen, en deze zoodoende door het aanzien en den roem der leeraren nog meer te doen bloeien. Om den ijver van allen, leerlingen en leeraren, nog te krachtdadiger aan te sporen, en hem door hoop op belooning en bevordering nog meer voedsel te geven, nam de beroemde Kardinaal dikwijls als eenvoudig toehoorder onder de studeerende plaats en woonde hij meermalen onverwacht de lessen bij.

Eene tweede gebeurtenis die Alcala beroemd heeft gemaakt is de *Complutenser Polyglotte* van Ximenes, welke bestaat in eene letterlijke over brenging der Vulgata in verschillende talen, een werk dat, behalve on noemelijken arbeid en studie, voor dien tijd hoogst belangrijke sommen vorderde; dat in één woord nog thans van de hoogste waarde is voor de studie der H. Schrift. Het is goed hier in hel voorbijgaan aan te merken met hoeveel blijkbare kwade trouw een Luther en na hem zijne volgelingen te werk gingen, als zij beweerden dat vóór dien aarts hervormer niemand den bijbel nog in zijne moedertaal had gelezen; want nog vóór deze vertaling op last van een prins der Kerk zelven in het licht gegeven werd, waren reeds meer dan 80 volstandige vertalingen der Vulgata verschenen, terwijl de eerste romeinsche overzetting reeds in eene tweede uitgave verbeterd was in het licht gegeven.

Alcala is ook nog bekend als de geboorteplaats van den beroemden Cervantes, den schrijver van het overbekende, door een ieder gelezen boek *don Quichotte*, waarin de schrijver op eene altijd boeiende en vermakelijke wijze de heerschende zucht naar het romaneske uit de ridderromans aan de kaak stelt. Dit boek, dat door zijn vorm en inkleeding spaansch is, heeft overigens een aan alle tijden en voor alle landen eigenaardigen zin, waarin de menschheid met schitterende kleuren in hare afdwalingen en hantstochten, in hare wederwaardigheden en belachelijk heden wordt geschetst,

waarin een tafereel wordt opgehangen van hare deugden en ondeugden, die van omkleedsel veranderen zonder van natuur te verwisselen.

Bellarminus.

Men aast in onze dagen op groote mannen, roemrijke daden en onvergetelijke namen. Jammer maar dat men zich uitsluitend tot den schijn van grootheid bepaalt zonder tot de kern zelve, tot het wezenlijk groote door te dringen. Men heeft zich aangewend naar die luidklinkende woorden te blijven luisteren, waarin bijna geen zin is weggelegd, door datgene voor groot te houden wat in waarheid niets is dan een weinig klatergoud om onze zinnen te betooveren.

Het verlangen naar grootheid en de eerhied voor waarlijk uitnemende mannen, die de zeldzame gaaf van *groot* te zijn bezitten, is ons ingeboren; het is om aan dat verlangen te voldoen dat wij den lezer een beknopte levensschets willen geven van den waarlijk grooten Bellarminus, die alles wat hij werd te danken heeft aan zijne inderdaad verheven hoedanigheden, welke hem aan de bewondering prijs gaven zelfs daar, waar hij die trachtte te ontvluchten. Ook voor de hedendaagsche zucht naar grootheid zou in den geleerden kardinaal stof tot bewondering gevonden worden, zoo wij wilden wijzen op zijne bloedverwantschap en hooge geboorte; immers een Marcellus II, en een Julius III, die beiden de hoogste waardigheid bekleed hebben welke ooit op aarde aan een mensch werd toevertrouwd, behoorden tot zijn geslacht, terwijl ook de vermaarde ridder Bellarminus zijn naam en bloedverwantschap verheerlijkte.

De wereldberoemde kardinaal zag het eerste levenslicht volgens eenigen te Sienna, volgens anderen te Monte Pulciano in het jaar 1542. Reeds van af zijne kinderjaren scheen hem het voorgevoelen bij te zijn van wat hij later zou worden. Op zekeren dag wandelde de knaap aan de hand zijner moeder in eene galerij van schilderstukken, in welke ook eenige portretten van kardinalen gevonden werden. Deze trokken vooral zijne aandacht, en tot zijne moeder opziende sprak hij: ‘dat is mijne toekomst; die waardigheid zal eenmaal de mijne wezen.’ Zoo sprak het kind; de jongeling echter zal die toekomst trachten te ontvluchten of liever gezegd, zal zich voor die toekomst willen behoeden, zoo nederig, ingetogen en weinig roemzuchtig zal zijn levenswandel wezen.

Niemand was eenvoudiger dan Bellarminus; van af het oogenblik dat hij het collegie binnentrad, waar hij zijne opvoeding moest beginnen, tot op den dag dat Paus Clemens VIII hem zijne plaats onder de prinsen der Kerk aanwees, was hem altijd die deugd bijgebleven, was hij even eenvoudig en onschuldig in zijn doen en laten.

Van den kant zijner moeder was hij, zooals reeds werd gezegd, een bloedverwant van Paus Marcellus II; deze aanverwantschap zou voor hem alle kerkelijke waardigheden hebben toegankelijk gemaakt, ware de nederige jongeling niet vast besloten geweest die waardigheden door een algeheele opoffering voor zich onbereikbaar te maken. Op zijn 18de levensjaar trad hij in de orde der Jezuïeten, waar hij zich eenmaal door eene plechtige belofte zou moeten verbinden om nimmer, dan alleen op uitdrukkelijk bevel des Pausen, eenige kerkelijke waardigheid te bekleeden.

Na zijne proefjaren werd hij naar Florence gezonden om daar zijne verdere studiën te doen, van waar hij later naar Mondovia verplaatst werd. In deze stad gaf hij de eerste blijken zijner welsprekendheid, terwijl zijne grondige, en veelzijdige kundigheden, zijne lieftalligheid en deugd hem voor ieder een voorwerp van

bewondering maakten. Hem alleen waren zijne groote gaven onbekend en, in de gedachte dat hij tot niets nuttig was, was het zijn grootste genoegen ten minste de nederigste betrekking van het huis te mogen vervullen. Dikwijls, wanneer de broeder die met dien post belast was afwezig moest zijn, nam hij de plaats in van den portier. Bij zulke gelegenheid gebeurde hem iets waaruit men zijne nederigheid ten volle kan beseffen.

De prior van het dominicaner klooster dier stad, die hem niet in persoon kende maar wel door de faam zijner welsprekendheid, kwam eens aan het collegie om te verzoeken dat Bellarminus in zijne kerk zou komen prediken. Deze was juist weêr portier en liet den pater binnen. Op de vraag wien hij geliefde te spreken antwoordde de Prior:

‘Wel, broeder, kunt gij uwen beroemden Bellarminus niet eens roepen; ik heb hem een gewichtig verzoek te doen?’

‘Eerwaarde pater,’ sprak de nederige kloosterling, ‘de predikant bevindt zich op dit oogenblik in de grootste verlegenheid; kan ik hem zelf uw verzoek niet overbrengen? ik beloof u dat ik mij goed van de taak zal kwijten?’

‘Neen, broeder, dat moet ik zelf doen; maar is de pater te huis?’

‘Ja, Eerwaarde,’ hernam de verlegen kloosterling die schaamrood was geworden om den lof die hem werd toegezwaaid.

‘Welnu, broeder,’ sprak de Prior, ‘breng mij dan bij hem.’

Nu moest het woord er uit; ten uiterste verlegen en met neêrgeslagen oogen bekende hij: ‘ik ben het zelf.’

De Prior stond verslagen en uitte duizend verontschuldigingen: Bellarminus echter was veel meer beschaamd dan de Prior, die zich zoo vergist had.

Zijn gemoedsaard was buitengemeen vroolijk en opgeruimd, geheel in overeenstemming met zijn beminnelijke hoedanigheden. Te Leuven, waarheen hij gezonden was om de godgeleerdheid aan die beroemde universiteit te onderwijzen, ontmoette hem eens een edelman wien hij onbekend was. Deze sprak hem aan met de volgende woorden:

‘Gaat gij naar de kerk, Eerwaarde?

‘Ja wel, Mijnheer.’

‘Welnu dan zullen wij, met uw goedvinden, samengaan, want ik verneem dat de geleerde Bellarminus predikt; die zal u ongetwijfeld niet onbekend zijn.’

‘Niet geheel en al, maar toch meer dan ik zou wenschen.’

‘Hoe is het mogelijk? en die man is wereldberoemd, uit alle oorden stroomt men samen om hem te hooren; indien wij ons niet haasten zullen wij zelfs geene plaats meer vinden.’

‘O! wat dat betreft, ik ben er zeker van dat wij tijdig genoeg zullen aankomen, men zal vóór onze komst niet begonnen zijn. Ik voor mij zal wel eene goede plaats vinden, van waar ik den predikant wel niet zal kunnen zien, maar zooveel te beter hooren.’

Met die woorden traden zij de kerk binnen, alwaar de edelman niet weinig verbaasd stond in den wereldberoemden predikant zijn metgezel van zoo even weêr te vinden.

Na een verblijf in België van zeven jaren werd hij naar Rome teruggeroepen. Om de onveiligheid der wegen, daar de duitsche protestanten de priesters, waar zij hun in handen vielen, mishandelden en om het leven brachten, reisde hij in het gewaad van een edelman, en ontmoette drie protestantsche jongelingen die zich insgelijks naar Rome begaven. Bij de kennismaking die spoedig volgde noemde hij zich bij zijn tweeden doopnaam Romulus: hij gaf schertsend voor zich naar zijn rijk van

Rome te begeven en de jongelingen, eveneens zinspelend op dien naam, stelden zich onder zijne bevelen tot hij zijn romeinsch rijk veroverd zou hebben. Onder die vermomming ontkwam hij alle gevaren die anders voor hem onoverkomelijk zouden geweest zijn, en reisde hij veilig door Italië en Zwitserland.

Van tijd tot tijd reed hij zijn gezelschap een eind weegs vooruit onder voorgeven dat hij de wegen ging verkennen of hun logement ging bestellen, maar in wezenlijkheid om zijnen brevier te gaan lezen. Eindelijk kwamen zij te Genua aan en scheidde hij van zijn reisgezelschap omdat hij een vriend in het klooster der paters Jezuïeten wilde gaan bezoeken. Den volgenden dag bezochten die jongelingen uit nieuwsgierigheid de kerken der stad en vonden, toen zij in de kerk der Jezuïeten kwamen, hunnen edelman aan het altaar bezig met de Mis te lezen. Te Rome aangekomen werd Bellarminus door Paus Gregorius VIII belast met den leerstoel der Controvers in het Romeinsch Collegie.

Paus Sixtus V wist den geleerden Jezuïet te waardeeren en verbond hem in hoedanigheid van theologant aan Kardinaal Cajetanus, dien hij als gezant van den H. Stoel naar Frankrijk zond, om daar mede te werken aan de keuze van een katholieken koning, na den dood van Hendrik III. Na het overlijden van Sixtus V keerde hij naar Rome terug waar hij achtereenvolgens rector van het romeinsch kollegie, provinciaal van de provincie van Napels, en eindelijk tot theologaal van Paus Clemens VIII benoemd werd.

Deze waardigheid, die tot den kardinaalshoed leidde, moest hij zich laten welgevallen op uitdrukkelijk bevel van den Paus, die weldra niet meer aarzelde om hem die andere waardigheid zelve op te leggen, daar hij van de verdiensten van den nederigen kloosterling overtuigd, van geene smeekingen wilde hooren om hem er van bevrijd te laten. Deze benoeming trof Bellarminus als een donderslag; hij had zoo vurig gehoopt door zijne professie als Jezuiet, welke alle waardigheid buitensluit, te kunnen ontsnappen aan alle eerambten die hem schenen te achtervolgen.

Zijne verheffing kon hem in niets zijne levenswijze doen veranderen; hij bleef eenvoudig in zijne huishouding en volgde in alles wat zijn persoon betrof zoo getrouw de belofte van armoede, waardoor hij niet meer gebonden was, dat men hem doorgaans den armen kardinaal noemde. Zijne rijkste meubelen gaf hij als onnutte zaken aan de armen. Met de damasten bekleedsels waarmede de muren van zijn paleis gestoffeerd waren kleedde hij de schamelen armen, terwijl hij op de bemerking zijner dienaren dat de muren zoo naakt waren, antwoordde ‘de muren zullen niet bevriezen, maar de armen loopen gevaar onder de koude te bezwijken.’

Rijk aan verdiensten bereikte hij den ouderdom van bijna 80 jaren, toen God hem veropenbaarde dat zijn einde nabij was. Hij verwittigde daarvan zijnen vriend en ordebroeder P. Bernardus Realini, dien hij als provinciaal had leeren hoogachten en beminnen, en voorspelde dezen dat hij in de maand September zoude sterven. Zijne voorzegging werd maar al te zeer bewaarheid, want in die maand van het jaar 1621 werd hij op het ziekbed neêrgeworpen, van waar hij niet meer zoude opstaan.

Nauwlijks had Paus Gregorius XV zijne ziekte vernomen of hij snelde naar het sterfbed van den kranke om hem te bezoeken; Bellarminus zich zulke eer onwaardig achtende zuchtte: ‘Heer ik ben niet waardig dat’ enz. en: ‘wie ben ik dat de Stedehouder van Christus tot mij komt?’ Hartverscheurend was het afscheid tusschen den Paus en den grooten kardinaal; langen tijd hielden zij elkander omarmd, terwijl slechts de eene gedachte, dat zij weldra weder zouden vereenigd zijn, hen kon versterken en opbeuren.

Bellarminus stierf den 17 September van het jaar 1621, terwijl geheel Rome maar vooral zijne armen zijn verlies als dat van een teerbeminden vader beweenden.

Allerlei.

Machine om aardappelen te rooien,

Bijna geen land, ja zelfs bijna geen provincie is er waar men op dezelfde wijze te werk gaat om den aardappel in te oogsten of, zooals de boer zegt, te rooien. Hier werkt men met groote zorg den grond geheel om, ten einde, zoo meent men, alles goed meê te nemen, daar weêr is men tevreden met hem slechts daar, waar de struiken staan om te zetten, ginds doet men het wederom op eene andere manier, maar overal kost het rooien veel geld en tijd. Hierin meent de firma Schubart en Hesse te Dresden een grooten stap ter verbetering gedaan te hebben door de uitvinding eener machine, welke, om aan het doel der uitvinders te voldoen, veel minder geld en ook vooral minder tijd moet kosten. Wij geven daarvan nevenstaande gravure, welke de machine voorstelt buiten werking. Wanneer twee sterke paarden haar in beweging zetten, doorwoelt eene horizontaal gelegen schop den grond en neemt dien met aardappelen en alles op; door de beweging der draagwielen wordt een derde kleiner wiel aan het werk gezet dat een toestel doet ronddraaien, waaraan kromme armen, die vorksgewijze uitloopen, bevestigd zijn. Deze vorken slaan door den grond op de horizontale schop en doen alzoo den dienst van het losschudden, terwijl zij tevens de aardappelen allen aan eene zijde der machine samen brengen. Om het te bedienen worden slechts twee personen, een volwassen man om de machine te besturen en een jongen vereischt, die 80-90 procent per dag meer kunnen werken, dan een gezelschap rooiers, zoodat er geld en tijd door gespaard worden.

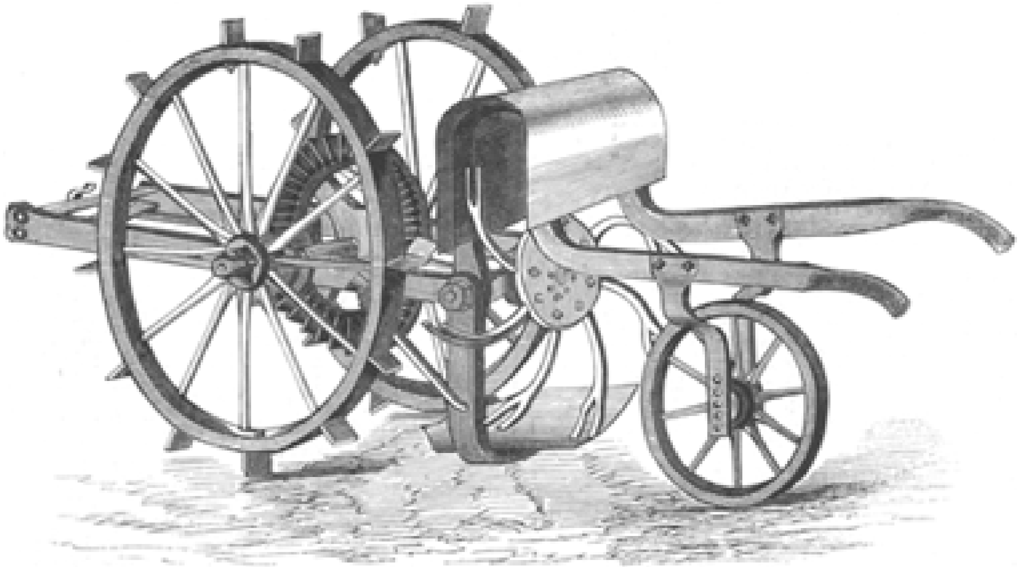

Abraham a Santa Clara zegt

‘de goede God is met zijne hulp niet altijd van *Eilenburg* (spoedburg) maar soms wel van *Wartenberg* (wachtenberg.) Daarom moeten wij in onze gebeden *vorsten van Anhalt* (aan houden) zijn. Als ons de Voorzienig heid over *Kreuznach,* (Kruisnach) *Bitterfeld* (bitterveld) en *Dornburg* (doornburg) voert, moeten wij ons niet uit het veld laten slaan maar onzen blik vol geloof naar *Freudenberg* (vreugdberg) wenden,

waar wij echter niet zullen komen als wij ons te lang ophouden in *Weinheim* (wijnstede) en *Spiegelberg* (voor den spiegel).

Adressen.

Een zeker genie woonde de beraadslagingen bij van het parlement over ingekomen adressen. Die beraadslagingen waren naar men kan denken zoo spoedig niet ten einde en het begon onzen kameraad te vervelen. Hij verwijderde zich zeggende: 'Als er voor de adressen reeds zooveel tijd noodig is, dan zal het met de brieven zeker wel lang duren.'

Eene schets der geneeskunde.

De natuur is in strijd met de ziekte; dan komt er een blinde met een stok (de geneesheer) om den strijd te beslissen en slaat toe zonder te weten in welke richting. Treft hij de ziekte, dan brengt hij de genezing aan; maar vallen zijne slagen op de natuur, dan veroorzaakt hij den dood.

Een oostenrijksch soldaat

ging met een brandende pijp voorbij een wachtpost. Deze maakte hem de opmerking dat het verboden was, en maande hem aan de pijp uit den mond te nemen wijl er 25 stokslagen als straf op stonden. De soldaat stoorde er zich niet aan en ging verder. De eerstvolgende wachtpost, waar hij voorbijkwam, maakte hem dezelfde opmerking en wees er op, dat hij 10 stokslagen zou ontvangen. 'Ik doe het niet,' antwoordde de soldaat, 'er zijn er mij reeds 25 geboden'

A. werd door B. van diefstal beschuldigd.

Door den rechter van instructie ondervraagd antwoordde hij: 'ik heb mijnheer A voor geen dief uitgescholden, ik heb maar beweerd, en dit houd ik vol, dat, had mijnheer A mij niet naar mijne geldbeurs, die ik verloren heb, helpen zoeken, ik ze zeker zou terug gevonden hebben.

Te Zürich

kondigde de boekhandelaar Heidegger: 'Arndt's Waar Christendom' aldus aan. 'Daar bij geen boekhandelaars het ware Christendom meer te vinden is, zoo kan alleen ik de menschen er aan helpen.'

Eene zeer middelmatige,

doch tevens trotsche zangeres zeide op de repetitie tot den eersten violist: 'Mijnheer uw accompagnement is zóó sterk, dat mij geen mensch kan hooren.' - Pardon 'antwoordde hij dit geschiedt werkelijk ten uwen gunste.'

Een veldwachter

in zeker dorp schreef aan den franschen minister van politie, Marville: 'waarde heer en collega! toen ik gisteren in mijne ambtsbezigheden was, heeft iemand mij voor een schurk uitgescholden. Wees zoo goed mij te schrijven, wat gij doet, als u zoo iets overkomt.'

Een rekruut,

sinds vier weken in dienst stond voor 't eerste op post bij een kruid magazijn, en had orde om ieder, die met een sigaar of pijp in den mond voorbij kwam, driemaal te waarschuwen haar weg te bergen; indien men op zijne derde aanmaning geen gehoor gaf mocht hij vuur geven. Een heer op zijne wandeling nadert met een sigaar in den mond den schildwacht en wordt door dezen militairement aangemaand de sigaar weg te werpen. 'Ik rook niet,' was het korte antwoord, 'de sigaar is uit'; op de derde waarschuwing is hij den schildwacht op eenige passen afstands genaderd, deze haalt een doosje te voorschijn neemt er een lucifer uit, strijkt dien aan, reikt hem den heer toe en zegt: 'ik heb orde vuur te geven als men mijn bevel niet opvolgt.'

De mensch.

In zijne jeugd is de mensch, volgens de opmerking van een wijsgeer, geheel onbezorgd in het volle genot zijner eigenwaarde; op zijn dertigste jaar begint hij de dwaasheid van sommige zijner handelingen in te zien; in zijn veertigste is hij daarvan overtuigd, en maakt hij voornemens om zich te beteren; in zijn vijftigste bemerkt hij dat hij daarin nalatig is geweest, en vernieuwt zijn voornemen; in zijn zestigste bemerkt hij bevend dat hij het graf nadert en zich nog niet gebeterd heeft, en later sterft hij met den wensch dat zijne kinderen gelukkiger en beter mogen zijn dan hij was.

Couverten van perkament papier.

In eene fabriek van de firma Mayer en Fenkler te Weenen vervaardigt men seder eenigen tijd couverten van perkamentpapier die uitmuntend geschikt zijn tot het bewaren en verzenden van monsters voor koloniale waren, zaden, granen enz., maar vooral van stoffen die uit de lucht eene zekere vochtigheid ontleenen. Zij worden door een metalen slot zoo goed gesloten dat zelfs het fijnste meel daar niet uit kan stuiven, en zijn in drie verschillende formaten en kleuren (n°. 1 geelbruin, n°. 2 blauw

en n°. 3 wit) voorhanden. Bij het transport weêrstaan zij aan wrijving en vochtigheid zoodat de verzonden monsters in hun oorspronkelijken toestand en qualiteit op hunne bestemming aankomen. Deze couverten kosten per 1000 fr. 28, fr. 36 of fr. 44 naar gelang van hunne grootte.

[Nummer 25]

De abdij van Orval.

België was, vóór de omwenteling van 1789, rijk aan prachtige abdijen, welke niet alleen dikwijls juweelen van bouwkunst waren, maar, beterdan dat, de zetel van geleerdheid, deugd en weldadigheid. Tijdens dentweeden franschen inval, in den jare 1793, werden de meesten dezergestichten, door den baldadigen soldaat vernield en geplunderd, zelfs de kunststukken en de duizenden kostbare manuscripteu werden niet gespaard, evenmin als toen de koude en ziellooze hervorming in de XVI eeuw, den beeldenstorm langs de beide Nederlanden joeg.

DE ABDIJ VAN ORVAL

Een der abdijen, welke dit droevig lot ondergingen, was die van Orval, zuidwaarts der schilderachtige rivier de Semoy, onder de gemeente Villers-devant-Orval in Belgisch Luxemburg, gelegen. Wat door de eeuwen als met ontzag gespaard werd, viel in die heillooze dagen onder de verdelgende hand van het wilde *sansculottism*. Na de abdij, tot in de grafsteden harer abten en kloosterlingen, te hebben uitgeplunderd, stak men de uitgestrekte gebouwen, even als het huis des gebeds in brand; toen de muren niet snel genoeg neêrstortten, voerde men het kanon aan en onder het juichen der Wandalen, voltrokken de bommen het vernielingswerk.

En wat rest er nu van die beroemde abdij? Een der teekenaars der *Belgische lllustratie* deelt ons eene naar de natuur geteekende schets van hare ruïnen meê, die even als die van Aulnes, Villers en anderen, jaarlijks van lieverlede verdwijnen en welhaast zal, het geboomt en

struikgewas zelfs de plaats doen vergeten, waar eens dat huis des vredes gebouwd werd.

De abdij van Orval verhief zich in de sombere en stille vallei, omringd door eeuwenoude bosschen, rotsen en bergen. Van de VIe tot de IXe eeuw vertoefden op die plaats enkel eenige eremieten; eindelijk verschenen er vijf Benedictijnen, uit Calabrië herkomstig, en allengs rees de eerste abdij op in die landstreek, rijk aan legenden, rijk aan mysterieuse vertellingen, tot welke de wilde omtrek en de doodsche rust gewis aanleiding gaven,

De geschiedenis van dit huis des vredes zou, zelfs in het kort saamgevat, een uitgebreid boekdeel beslaan; immers wij zouden het moeten volgen in zijne opkomst, in de talrijke wisselvalligheden, aan welke het ten prooi stond, in de groote mannen die daar leefden, in zijne betrekkingen met de vorsten en vorstinnen, met de prinsen der Kerk, die daar eens vertoefden, in zijne vernieling tijdens de invallen der Franschen in XVIe eeuw, in zijne heropbouwing door Dewez, en eindelijk in zijnen ondergang tijdens het Schrikbewind, uit welken het zich nooit meer opbeurde.

De abdij van Orval had, tot in de laatste dagen, de strenge zeden der vrome stichters bewaard. Men leefde daar gelijk in een Trappisten-klooster; het eeuwig stilzwijgen werd er in acht genomen en de tafel der monniken was en bleef nederig en sober. Op deze verschenen nooit dan groenten in water gekookt en zonder vet; twee dagen in de week at men visch en eieren. De armen stroomden dagelijks derwaarts en keerden verzadigd van de kloosterpoort terug.

Het leven des kloosterlings was verdeeld tusschen het gebed, dat elken nacht ten 2 ure aanving, het werk in de bosschen en op het veld en de studie der godgeleerdheid. Ten acht ure des avonds stierf de beweging, welke zich binnen die muren opdeed, alsmede het gedruisch der smederijen in den omtrek gevestigd, ten eenemale weg, om des nachts ten 2 ure andermaal in de kerk aan te vangen.

In 1793, tijdens den tweeden inval der republiek, werden de boorden der Semoy en Chiere, door eene havelooze bende overstroomd en deze vestigde zich welhaast in de abdij van Orval. De monniken werden mishandeld, de kunstwerken vernield, de schatten gestolen; toen eindelijk de kloosterlingen op zekeren nacht, langs een onderaardschen gang, die aan het oog der overweldigers ontsnapt was, de vlucht namen, een deel der H. Vaten en archieven met zich voerende.

Eenige kloosterlingen weigerden echter hunne schuilplaats te verlaten. Wat is hun lot geweest? Zijn zij door de havelooze benden gedood, of zijn zij in den ijselijken brand, die welhaast de uitgestrekte abdij vernielde, omgekomen? Men denkt het laatste.

Elken nacht kwamen de gevluchte kloosterlingen, langs bedekte wegen, zoo talrijk in die mysterieuse landstreek, in eene onderaardsche grot, nabij het gesticht gelegen terug, en baden er den Hemel om genade. Dat gebed moest niet verhoord worden. Op zekeren nacht hoorden zij een wild gebrul en een akelig rood kleurde de hoogten, de kruinen der boomen boven, de watervlakten beneden. De abdij stond in brand.

Gedurende twee dagen, en tot viermaal toe, had men de brandfakkels in het gebouw geworpen; doch de dikke muren, de soliede gewelven, als dooraderd met brons, ijzer en koper, tartten het vuur. De razernij der vernielers werd des te grooter. Men voerde het kanon aan en het hagelde gloeiende bommen op de muren zonder deze echter te beuken. Dan sleepten de *sansculotten* honderden wissen hout naar boven in de cellen,

in den refter, in de gangen, in de kerk, in de bibliotheek en terwijl de brand nu op twintig punten tegelijk uitbarstte, donderde het kanon gedurig voort en maakte de vernieling in den nacht nog des te ijselijker. Het was alsof de aarde openspleet en alom vuur uitbraakte.

Gansch den omtrek door was men verontwaardigd over de talrijke schelmerijen te Orval gepleegd; maar de republikeinsche justitie sprak de daders vrij, al wees men ze dan ook met den vinger aan, en zij mochten in vrede van het gestolene genieten. Er wogen immers te veel misdaden op dat vreedzame huis? Hadden de kloosterlingen, generaal Bouillé en zijnen staf niet ontvangen, ter gelegenheid der vlucht van Lodewijk XVI? Werd het niet verondersteld, dat de gevluchte vorst daar, te Orval, moest onthaald worden, ware hij er in gelukt Frankrijk te verlaten? Hadden de Oostenrijkers uit die abdij geen geweerschoten op de republikeinsche troepen gelost?...

Neen, dat waren de wezenlijke redenen der vernieling niet; de republiek handelde in haat van al wat den Katholiek heilig was, en de plegers der schelmstukken en rooverijen wilden, door die onmeetlijke vernieling, hunne gruwelen verbergen.

In het schoone jaargetijde worden de vallei en de puinhoop van Orval door een aantal touristen bezocht, deze aangedreven door kunstgevoel, gene door een denkbeeld dat hooger streeft; doch wie de puinen bezoekt, de geschiedenis kent, terugkeert in zijne verbeelding tot het verleden, verlaat die plek met een weêmoedig gevoel in het hart en wendt met afkeer het oog van die dagen, welke door de moderne wijsgeeren zoo hoog worden opgehemeld.

Iets over de kloeken.

Geen volk der oude wereld was er, zoowel in het Oosten als in het Westen, waaraan het gebruik van bellen en kleine klokken onbekend schijnt te zijn geweest; zoo is het een feit dat het plechtgewaad van den Hoogepriester der Joden met kleine bellen - zooals sommigen willen met evenveel als er dagen in het jaar waren - bezet was, en dat de Egyptenaren ze bij hunne godsdienst-feesten aanwendden. Vooral echter waren het de Romeinen die er gebruik van maakten om openbare en algemeen aangenomen

teekens te geven, bij voorbeeld van het openen of sluiten der badplaatsen, van het begin of het einde hunner markten. Wel waren de kleine klokken ook aan de eerste Christenen bekend, maar men mag daarom nog niet aannemen dat zij er zich van bedienden om hunne godsdienstoefeningen aan te kondigen, daar zulks, om de onveiligheid waarin zij verkeerden in de drie eeuwen van Kerkvervolging, niet raadzaam mocht heeten. Eerst in de vierde eeuw komen eenige sporen van haar gebruik, ook voor de godsdienstoefeningen der Christenen, voor; er zijn er die beweren dat Constantijn de Groote reeds eene klok aan eene kerk van Rome heeft geschonken, anderen willen het eerste gebruik van eene klok voor het aankondigen der godsdienst-feesten toegeschreven hebben aan den H. Paulinus, bisschop van Nola in Campanië.

In de Oostersche Kerk was in de kloosters het gebruik, om, zooals ook thans nog in de Westersche in sommige kloosterorden, bijv. de Capucijnen, het geval is, de uren van godsdienstoefeningen of andere samenkomsten aan te kondigen door het zoogenaamde *kleppen*, hetwelk hierin bestond, dat hij die het teeken gaf, met een hamer op eene lange, dunne plank sloeg, welke hij in de linkerhand hield, en dat hij, door op verschillende afstanden van het rustpunt der plank te slaan, hoogere of lagere tonen voortbracht. In de Westersche Kerk vinden wij nog melding gemaakt van eene klok in de geschriften van den H. Gregorius van Tours, die van een *signum* (de gewone kerkelijke uitdrukking voor het woord *klok*, welke veelvuldig *signum ecclesiae* genoemd wordt) gewaagt vóór den aanvang van de godsdienstoefeningen en tot aankondiging der canonische uren. Te Rome vindt men voor het eerst in het jaar 708 eene klok vermeld, welke gebruikt werd om het begin der godsdienstoefeningen aan te kondigen.

Het schijnt echter dat wij hieronder slechts kleine klokken of bellen te verstaan hebben, welke later, vergroot en verzwaard, meer aan het algemeen gebruik werden dienstig gemaakt om ook op verre afstanden gehoord te worden. Deze vergrooting schrijft men meestal toe aan den H. Paulinus, zooals reeds gezegd werd, bisschop van Nola in Campanië. Wat daarvan te denken zij is onzeker; wel kunnen daarvoor de namen *campana*, welke aan eene grootere, en *nola*, die aan eene kleinere klok in de kerktaal gegeven worden, pleiten; zelfs zou men eenige waarschijnlijkheid kunnen vinden in de omstandigheid dat niet alleen de ‘bronzen vazen’ van Campanië, maar ook het huisraad uit gebrande aarde van die streek als eene bijzonderheid aan de ouden bekend waren, maar altijd blijft het onzeker wanneer en door wien het eerste de vervaardiging van grootere klokken of schellen ingevoerd zij.

Sedert de 7^{e} eeuw vindt men in het Westen voortdurend talrijker sporen van het kerkelijk gebruik der klokken. Zoo leest men dat, toen koning Clotharius in 615 de stad Sens belegerde, de bisschop Lupus zich naar de St. Stephanus kerk begaf en de klok (signum ecclesiae) luidde (tangeret), waarop de vijanden op eene overhaaste vlucht sloegen.

Toen den bisschop van Rheims, Rigobert, twee klokken ontnomen waren, wist hij die op wonderdadige wijze terug te bekomen, en in het verhaal van Flodoardus over deze gebeurtenis wordt van het gebruik der klokken gesproken als van iets dat zeer gewoon en alledaagsch was. In de Nederlanden werden de klokken het eerst ingevoerd door den H. Lambertus, terwijl de H. Bonifacius het gebruik er van in Duitschland bekend maakte. In de negende eeuw echter schijnt het algemeen kerkelijk gebruik der klokken in de Westersche Kerk te zijn ingevoerd.

FIG. I

Afgezien van de oud- romeinsche *tintinnabula* of kleine bronzen bellen vindt men in het begin der middeleeuwen twee soorten van klokken: van geslagen ijzer, of van gegoten brons. Waarschijnlijk moet men die welke uit plaatijzer vervaardigd werden voor de oudste houden, tenzij men ze beschouwd wil hebben als een middel waarvan men zich bediende, of bij gebrek aan beter of om de grootere kosten aan gegoten bronzen klokken verbonden. Zulk eene is het klokje van de H. Godeberta dat thans nog te Noyon in Frankrijk bewaard wordt en waarschijnlijk uit de zesde eeuw dagteekent. Het bestaat uit geslagen plaatijzer door klinknagels verbonden. De overlevering wil dat genoemde Heilige er zich van bediende om hare religieusen tot het gebed en de geestelijke oefeningen samen te roepen. Het draagt geen jaartal of opschrift en is bijna geheel zonder versiering; de eenige waarde van dit klokje bestaat in zijn hoogen ouderdom en in de omstandigheid dat het aan eene heilige heeft toebehoord, maar zeer zeker niet in de waarde van de stof waaruit het gemaakt is, of in zijn schoonen toon, daar het bij uitstek dof klinkt. Het heeft eene hoogte van 28, en eene breedte van 22 nederlandsche duimen op zijne grootste breedte.

(Wordt vervolgd.)

In Tata Giovanni.

Rome en beschaving is een wanklank in het oor der verlichte wereld. Even als de Joden ten tijde van Christus over Nazareth spraken, zoo zeggen zij ook: ‘hoe zou er uit Rome iets goeds kunnen komen. Rome is immers de troon van het katholicism, en waar het katholicism heerscht daar is duisternis.’ Het tegendeel is nu wel het geval, maar de wereld denkt zich verlicht terwijl zij nogtans in de duisternis rondtast. De bijgaande gravure herinnert ons, hoe op een tijdstip dat de ontwikkeling en opvoeding elders nog veel te wenschen overlieten, zij integendeel te Rome met buitengewonen ijver bevorderd werden. Zij verplaatst ons een veertigtal jaren terug in de verloopen tijdrekening, in eene der zalen van het weeshuis Tata Giovanni te Rome. Het beminnelijk beeld eens jeugdigen priesters die zich onledig houdt met het onderwijs, is geen ander dan dat van Joannes Maria Mastai Ferretti, den thans regeerenden Paus Pius IX. Zijne kleine leerlingen zijn de weezen van Tata Giovanni. Nauwlijks met de verheven priesterlijke waardigheid bekleed, werd de vurige jongeling, wiens hart voor het zielenheil blaakte, tot bestuurder van het weeshuis Tata Giovanni benoemd. Men had geen schooner keuze kunnen doen, want het is zeker dat de opvoeding der jeugd, waarvoor hij later immer met den grootsten ijver en zorgvuldigheid waakte, reeds toen een ruime plaats in zijn menschlievend hart had ingenomen. De vruchten die hij gedurende zijn vijfjarig bestuur van dien moeilijken arbeid mocht plukken, zijn meer dan voldoende bewezen. Een ieder zal moeten instemmen dat het niet gemakkelijk was, om jongelingen als de weezen van Tata Giovanni, kinderen van arme metselaarsknechts, die meestal op reeds eenigszins gevorderden leeftijd, onwetend en behoeftig in het gesticht kwamen, voor eenige ontwikkeling bekwaam te maken. Alleen de opofferende geest van eenen Mastai met een hemelsch geduld gewapend kan dit. Met Paulus mocht hij zeggen: ik ben alles voor allen geworden; de zieken wist hij bij te staan en te troosten, hij lenigde den nood der armen, in een woord, hij was aller broeder en deelgenoot. Wie uit de verlichte wereld zou zich dit alles vrijwillig willen getroosten om onwetende en hulpbehoevende knapen tot meer ontwikkelde en maatschappelijke menschen te vormen? De opofferende geest van den priester alleen is hiertoe in staat en onder zijne broeders in het priesterschap mocht de jeugdige Mastai een der eervolste plaatsen bekleeden. Bij zijn vertrek was Tata Giovanni zeer in bloei toegenomen, zoodat de ontwikkeling der weezen zeer goed in de vergelijking met het lager onderwijs van andere landen en ten minste van ons land, den toets kon doorstaan. En dit alles hadden zij te danken aan den ijver en het onoverwinnelijk geduld van Mastai.

De aartsbisschop van Spoleto, zoo als ook later de groote Pius IX, verloochende zijnen eersten ijver niet. Wij mogen er grootsch op gaan te kunnen beweren dat Pius IX een der grootste voorstanders der beschaving is en vooral van het onderwijs en de opvoeding der mindere klassen.

Het is bekend hoe een bezoek aan de weezen van Tata Giovanni, onder de uitspanningen van Pius IX, hoe weinig die ook zijn, eene der meest geliefkoosden is. In hun bijzijn herinnert hij zich weder de jaren onder hen doorgebracht, die volgens zijne eigen verklaring de aangenaamste zijns levens waren, en zijne hooge waardigheid voor het oogenblik ter zijde stellende is hij weder hun vriend, hun vaderlijke deelgenoot als vroeger. Hoe is hij overigens niet algemeen bekend als de vriend der kinderen; hoe velen heeft hij niet in hun nood bijgestaan, hoe velen verzorgt hij nog niet dagelijks, hoe dikwijls spreekt hij op zijne wandelingen eenige kleinen aan, hoe weet hij met hen te schertsen en hen te vermanen.

Naar Cayenne.

Voordrachten gehouden in verschillende kringen, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

III.

Hoevele heldendaden, daden van zelfopoffering, werden in die vreeselijke oogenblikken voltrokken door eenvoudige dorps-pastoors en vergeten kloosterlingen: daden, die nooit zullen bekend zijn bij de menschen, maar opgeteekend staan in het geheugen Gods! Hoevelen dezer daden leefden nog bij overlevering in den mond onzer vaders en moeders, en zijn nu reeds zoodanig verminkt en onkennelijk geworden, dat men ze schier niet meer, jammer genoeg! in hunne wezenlijkheid herstellen kan.

Wat nu de kerken betreft, deze werden gesloten, ofwel vervielen tot het meest prozaïsch gebruik. Nadat velen ten eenemale waren uitgeplunderd, nadat zelfs de grafzerken waren opgebroken, werd deze veranderd in eene kalkschuur, gene in eenen koe- of paardenstal, die in eene smids of magazijn; anderen, en dat griefde den Katholiek nog het meeste, werden hervormd in de onzedige tempels der Rede, waar openlijk bekende publieke vrouwen op het altaar werden geplaatst, bewierookt en als de personificatie der menschelijke rede vereerd. Wat al gedrochtelijks brengt de menschelijke rede toch voort, wanneer zij allen zedelijken teugel verbroken heeft!

De sieraden, zelfs het kruis, werden gebroken en in de oud-ijzerwinkels terug gevonden; de beelden der heiligen, niet zelden kunststukken van groote meesters, werden onder de hakbijl gelegd en als brandhout gekloofd; de klokken werden soms aan stukken geslagen en het brons, dat zoo lang liefde en vrede verkondigd had, naar de kanongieterijen gezonden. De prachtigste monumenten der Christelijk-gothische kunst werden tot afbraak veroordeeld, en men huivert nog als men den brief leest der *citoyens* Van Breda, Saunier en Aubert - drie Vandalen, wier naam eeuwig met een schandmerk beladen blijft - die den minister van finantiën, den 13 vendémiaire, jaar VII, voorstelden, den prachtigsten tempel van België, de Onze-Lieve-Vrouwe Kerk en haren toren te Antwerpen, af te breken.

Dat kunststuk, dat juweel der bouwkunde, die lichtbaak des geloofs, uit 'versteend kantwerk' gevormd, kon, zegden zij, 'slechts als een kostbaar gedenkteeken beschouwd worden, ter oorzake van het veelvuldige lood, ijzer, koper en schoon timmerwerk dat er in gevonden wordt.'

Men ziet, hoe diep de samenleving in het materialisme, in het cynisme verzonken was! Kunstgevoel en hooger leven waren dood in den mensch; de logge stoffelijke waarde was alles.

Diep was de Vlaming in zijne godsdienstige gevoelens gegriefd. Hij weende over het vernielen zijner tempels en het verjagen zijner priesters, evenals de kinderen Israëls weenden over het verlies van hun vaderland. Ook hier, in België, was het vaderland verloren; want de omwenteling had het zóódanig omgekeerd, dat het den inwoner vreemd was geworden, en hij denken mocht, door een boozen geest, plotseling naar vreemde oevers, in ballingschap te zijn overgevoerd.

Treffend van eenvoud schetst eene kronijk, door een ongeletterd man, ik meen een koster van Berlaer, een dorp in de provincie Antwerpen, geschreven, den toestand in de gemeenten: 'op 24 September,' zegt hij 'was t' Antwerpen en Lier geene dienst meer in de kerken. Dan 's Sondags kwamen die van Lier naar Berlaer en Kessel, zoolang als men daar nog kost mis lezen... Het volk gaet alle dag zoo te biegten en

te communie, precies oft het was het eynde des werelds.... Alle avonden Rozenkrans.... Daer werden menigte van keersen te branden gestelt....'

En verder, als men op het punt was de kerk in die gemeente, zooals in alle andere gemeenten, te sluiten, zegt de kronijkschrijver: 'de Hoogmisse wird gezongen op het oxsael, zonder priester.... Op den autaer stonden niets als keersen... Men zong *'t introitus* en *gloria* en *credo* met d'orgel en de litanie... Men zag het volk de kerke uytkomen alle met traenen; veel die luyd op weenden... Op Alderheiligen stelden wy ook de baere en zongen de vespers met de zielgetijden....'

De nagedachtenis der dierbare afgestorvenen, wilden die arme menschen toch altijd vieren.

Het was der republiek nog niet genoeg de geloovigen zóó te folteren; de gendarmen kwamen de sleutels der kerken afhalen; deze laatsten werden gesloten, verzegeld en men dreigde zelfs de deuren toe te metsen. Maar als de nacht gevallen was en de uitvoerders van zooveel beulachtige bevelen verdwenen waren, schoolden de dorpelingen bijeen; waakzame schildwachten werden uitgezet, de huizen van diegenen welke met de republiek heulden, bespied en men klom langs de vensters binnen, om ten minste op dien gewijden vloer en onder de gewijde gewelven te kunnen neêrknielen en er snikkend den rozenkrans te bidden, of de *houten mis* op het oxaal bij te wonen.

't Gevaar kon groot zijn; maar dáár in de kerk moest en wilde het volk bidden om genade. De kerk, men gevoelde het, was en bleef het middelpunt, de levensader, de hoop, het hart van allen!

Op Kerstdag werden te Berlaer andermaal de vesperen op het oxaal gezongen. Er pinkte een enkel lichtje om niet te snel verraden te worden. De kerk was naakt, ontbloot; eenen stal gelijk. 't Was wel de stal van Bethlehem.... Eensklaps verschenen de gendarmen en de sabel kleurde zich met het bloed der weêrlooze bidders en smeekers, die nog de knie voor God durfden buigen.

DE PRIESTER MASTAÏ FERRETTI, THANS PIUS IX, IN TATA GIOVANNI.

De kerk bleef hun heilig, en in de groote steden verzette men zich zelfs manhaftig tegen de sluiting der tempels: te Antwerpen onder anderen, sloegen onbekend gebleven handen den kommissaris der republiek, Rochet, het hoofd in, op het oogenblik dat hij de Kathedraal kwam schenden en sluiten. De hand Gods trof dien schurk, zeide het volk; want de kerk bleef voor dit laatste, de star der hoop; 't was als zijne moeder, die van uit de gevangenis, waarin de beul haar opgesloten hield, hare liefdevolle armen, door de traliën heen, tot hare weenende kinderen uitstak...

Maar ook, wat zal het volk derwaarts snellen, als het eens den moed zal hebben gevonden, om den beul weêrstand te bieden! Ja, als het dien moed zal hebben opgevat, als het zijn tot nu toe verborgen gehouden geweer zal durven opnemen, zal de boer het eerst van al naar de kerk ijlen, de deur openbreken, het *angelus* kleppen, neêrknielen, wel is waar zonder priester, zonder altaar, maar toch weêr in die kerk, waar al zijne herinneringen, al zijne liefde, al zijne toekomst besloten liggen!

IV.

Laat ons nu middelerwijl den priester opsporen die, den eed geweigerd heeft, in de handen der beulen viel en, volgens gemeld dekreet, naar het land der ballingschap werd gevoerd.

Het rijke en nog altijd zoo godsdienstige land van Waes (Oost-Vlaanderen) heeft den naam van een dezer martelaars, Michaël Cop, pastoor te Zwijndrecht, bewaard[1)] Uit zijne pastorie verjaagd, had de waardige priester zich geruimen tijd in het huis van een zijner vrienden schuil gehouden[2)] des avonds en des nachts, in regen en wind, verliet hij die gastvrije woning om aan zijne verstrooide schapen, die geen vereenigingspunt meer hadden, sedert de kerk gesloten was, troost en hulp te gaan brengen.

Niets hield den waardigen man tegen, noch de koude en klammige winternacht der Polderstreek, noch het onbruikbare der wegen, noch de sneeuw, de hagel of de wind, die over de ijzige vlakte sneed. Hij was de woorden gedachtig: een goed herder mag zijne schapen niet verlaten!

Het was den 13 februari 1798, nadat de priester in zijnen schuilhoek, het Misoffer had opgedragen en zich voorbereidde aan eenen pasgeborene het Doopsel te gaan toedienen, dat twaalf gendarmen en eenige handlangers der republiek het boven aangeduide huis omsingelden. Er was een Judas geweest, die den herder verraadde en leverde.... Op het oogenblik dat de priester langs den tuin wilde ontvluchten en reeds deels door de haag gedrongen was, greep hem een der handlangers vast en duwde hem cyniek en spottend toe: ‘Machiel, gij zoudt ons nog te gauw zijn geweest.’

Men sleepte nu het weerloos offer naar de groote baan en zonder het huis nog te mogen binnentreden, zonder nog eenen handdruk te mogen geven aan zijne vrienden, zonder van kleed te mogen veranderen en dit of dat meênemen, werd de priester weg gevoerd. Hij mocht ten hoogste het hoofd omwenden, en een laatsten blik op het

1) Michaël Francis Cop zag te Burcht, in dezelfde provincie, den 18 October 1746 het levenslicht. In het jaar 1772 werd hij priester gewijd, en welhaast tot Coadjutor te Destelbergen, nabij Gent, benoemd. Later ontmoeten wij hem als kapelaan te Zwijndrecht, en in 1796 als pastoor van die gemeente, in opvolging van den eerw. Heer van Varendoncq.

2) Volgens eene brochuur, uitgegeven door den eerw. Heer van Bavegem, pastoor te Zwijndrecht, was dit huis in 1798 bewoond door den heer Menges, chirurgijn, het was in de nabijheid der polders gelegen en leverde alzoo een gemakkelijk middel ter ontvluchting op, wanneer het gevaar mocht naken.

dierbare dorp, op zijne dierbare kerk werpen. Het was dan ook het laatste vaarwel: Michaël Cop mocht de zijnen nooit weêrzien.

De gendarmen dreven hem voort. ‘De paarden,’ zegt zijn levensbeschrijver Van Bavegem, ‘trapten hem gedurig op de hielen, zoo verre, dat men aan de bloedplekken den weg kon zien langs welken het slachtoffer was voortgestapt.’ Te Melsele bracht een trouwe vriend hem zijnen brevier, het boek des gebeds, het boek vol troost en hoop. Te Beveren zakte de nog nuchter zijnde priester, uitgeput en afgebeuld, neêr. Het medelijden was algemeen onder de bevolking.[1)]

Op eene boerenkar, en altijd door eene woeste horde gendarmen omringd, bracht men den armen priester naar St. Nicolaas, van daar naar Lokeren, waar hem 's nachts, door een medelijdend gevangenbewaarder, het middel ter ontvluchting werd aangeboden. Michaël Cop weigerde. ‘Anderen zouden voor mij kunnen lijden!’ was het grootmoedige antwoord. Den volgenden dag bevond hij zich in het tuchthuis te Gent,

1) Dat medelijden was algemeen in de Nederlanden; overal werd aan de ongelukkige priesters de gastvrijheid, zelfs bij levensgevaar, aangeboden. Een bewoner van Gheel herbergde niet alleen vier Minderbroeders, maar toen zij ontdekt waren, verdedigde hij hen gewelddadigerwijs en begunstigde hunne vlucht. De directeur van de Jury te Turnhout beklaagde zich, over zooveel stoutheid bij den Minister van Justitie (29 thermidor, jaar VI) ‘Alleen de deportatie van die vier gewezen Minderbroeders,’ zoo schreef hij, ‘kan er een einde aan stellen. Gij kunt niet gelooven hoeveel belang men in hun lot stelt en hoeveel hulp hun van rechts en links wordt gezonden.’ De eerlooze insinuatie en de even eerlooze beschuldiging zeide verder (13 messidor, jaar VI): ‘Goede zielen komen expresselijk van Gent, Herenthals, Gheel en andere streken, naar Turnhout, onder andere vrouwen en zeer schoone en jonge meisjes, om hun voorwerpen van troost te brengen, of datgene wat hunne krachten kan herstellen, welke zij verloren in de worsteling en ontwapening van twee gendarmen. De goede sukkelaars van Turnhout helpen de Eerwaarden ook, door hun allerlei hulp te doen geworden, onder ander groote kruiken best Diestersch bier, jenever enz. waaraan zij zich iederen dag bedrinken....’ Het laatste is, zeggen wij, eenvoudig eene republikeinsche infamie.

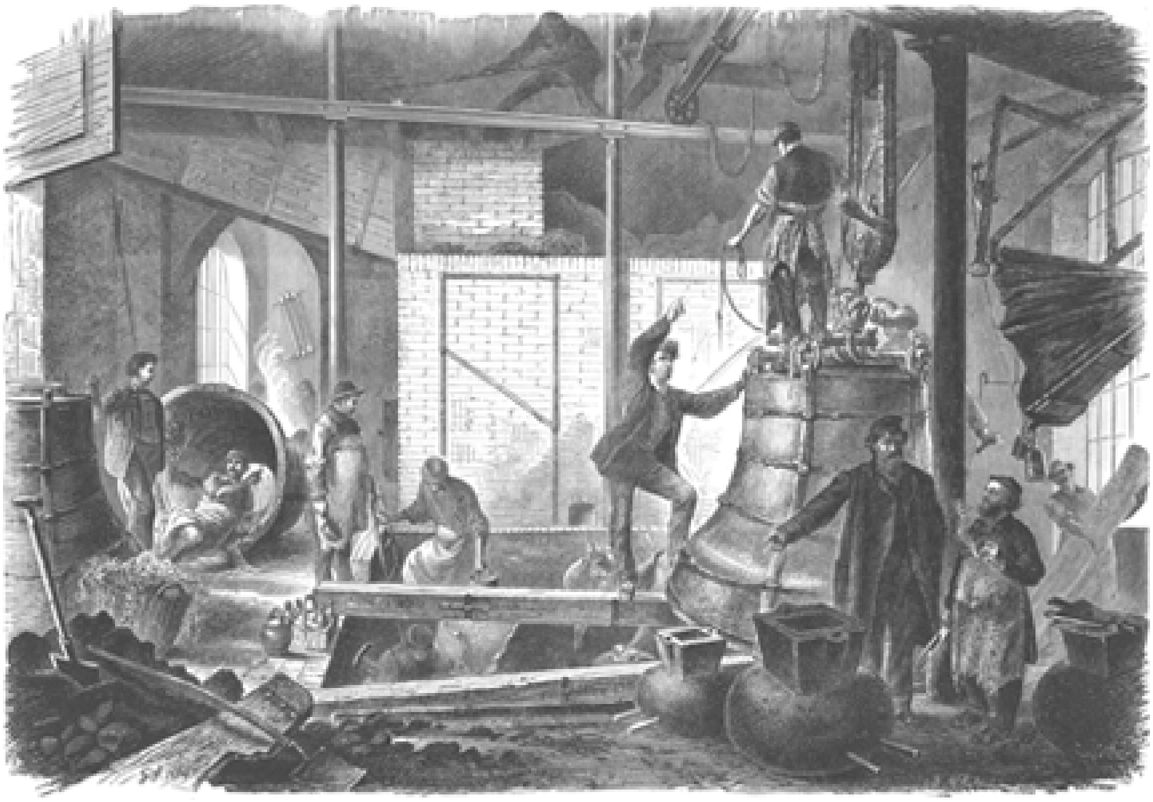

IN DE KLOKKENGIETERIJ

en daar verscheen hem een vriendschappelijk wezen, dat, om hem troost in zijn lijden te brengen, den dood of erger nog, Cayenne trotseerde.

De pastoor van Burcht, de eerw. heer Schatten, gelukte er in hem, in het kleed van een armen visscher, met eenen korf visch aan den arm, te naderen[1], bracht hem den troostgroet zijner familie over en tevens eene goede som gelds in goud, die men voorzichtigheidshalve in de kleêren naaide - en 't waren die penningen, welke naderhand eene groote rol, in het leven der martelaars vervulden.

Te Rijsel ontmoette Michaël Cop veertien belgische priesters, allen tot de ballingschap veroordeeld. Beurtelings kwamen zij te Douay, te Atrecht, te Bapaume, te Peronne, te Roye, geschokt op open karren, blootgesteld aan de onguurheden van het jaargetijde, in gezelschap van geketende galeiboeven, omringd door liederlijke gendarmen en huzaren, schier overal gehoond, beleedigd, vervolgd en mishandeld door de heffe des volks, die reeds schuimde bij de enkele aankondiging dat die ongelukkigen ‘priesters’ waren.

Ja, er bevonden zich meêlijdende zielen op hunnen doortocht; doch een openlijk bewijs van deelneming in het verschrikkelijke lot, dat hun ten deel viel, ontvingen de bannelingen zelden. De verschrikkelijke republiek verlamde meestal elke beweging van medelijden, versmachtte vaak elk woord van liefde.

Het vervoer werd nog oneindig strenger, sedert de eerw. heeren Cop en Flotteau, de laatste onderpastoor van Beveren, dekenaat van Thourout, te Pont-St. Maxence, eene poging tot ontvluchting hadden aangewend. Men deed den ongelukkigen handboeien aan, en bewaakte hen met meer achterdocht.

O, die martelaars hadden een langen kruistocht; hun Calvarieberg lag aan genen kant der zeeën! Maar een der pijnlijkste gedeelten van den tocht was gewis dat door Frankrijk, door het land hetwelk zich eens beroemde de trouwe zoon der Kerk te zijn..... Doch de Veronica's ontbraken niet ten eenemale. Wij zegden het reeds: uit de huilende en dreigende menigte, welke hen omringde, verschenen soms edele vrouwen, engelen van liefdadigheid, die hen met gevaar van haar leven naderden, troost brachten, hulp verleenden, geld toestaken en hunne gezalfde handen met tranen besproeiden.[2]

Wij haasten ons die lange martelbaan te verkorten, en doen de bannelingen Rochefort bereiken. Het onttakelde schip de *Charente*, welke bodem reeds zoovele slachtoffers gedragen had[3] werd hunne gevangenis. Honderden priesters werden

1) De priesters liepen veelal, in het nederig werkmanskleed vermomd, hetzij om hunne vrienden te bezoeken of dienst te bewijzen, hetzij om hunne bediening uit te oefenen. De eerw. van Bavegem vertelt, dat een Minderbroeder te Thielt, pater Jacobus (Vergouwen) verwittigd werd dat eene bakkersvrouw, nabij de hoofdwacht te Thielt wonende, zich in levensgevaar bevond en de laatste troostmiddelen van den godsdienst verlangde. Het was helder lichte dag. De minderbroeder ging naar een zijner vrienden, een molenaar, kleedde zich in diens pak, deed de kar inspannen, legde er eenen zak meel op en vertrok naar Thielt. Voor het huis nam de geestelijke den zak op het hoofd en trad bij den bakker binnen. Een uur daarna was de plechtigheid aan het sterfbed voltrokken en de gewaande molenaarsknecht keerde engemoeid terug.

2) Te Chartres, onder ander, was dit het geval; 't was ook daar, dat zekere heer Rémond, een koopman, aan de priesters ongeveer 600 francs gaf, om deze onder hunne ongelukkige broeders, die zij te Rochefort zouden ontmoeten, te verdeelen. De meeste dezer bijzonderheden zijn bewaard geworden door den eerw. de Bay, een der lotgenooten.

3) Reeds in 1797 was de *Charente* met 220 priesters naar Cayenne vertrokken; een engelsch oorlogschip randde echter in zee den bodem aan, en gansch ontredderd keerde deze naar

daar, in die vunzige kiel, krielend van ongedierte en vervuld met eenen pestwalm, als het ware opgestapeld. De spijs bestond uit roggebrood, erwten, boonen, eenig slecht vleesch, eenig halven liter wijn en verder water, dat hun in bakken werd voorgezet. De ongelukkigen sliepen in hangmatten, die zoo dicht op elkander hingen als de spinnewebben.

Hoe akelig dit bestaan ook ware, het werd verzoet door het samenzijn. Allen hadden immers maar één denkbeeld; allen leden voor hetzelfde denkbeeld, voor hetzelfde geloof, voor denzelfden God. Hunne wenschen, hun verlangen, hunne gebeden waren dezelfde.

Den 24 Juni 1798 kwamen er andermaal eenige fransche en belgische priesters aan, en onder deze laatsten de twee gebroeders Rheyphius (een hunner was onderpastoor van Stavele, dekenaat van Poperingen; de andere pastoor te Westvleteren, in hetzelfde dekenaat) die uit hoofde van ziekte te Chartres waren achtergebleven. Den 1^en^ Augustus werden honderd-negentien van het getal aanwezigen, onder welke zestien Belgen, opgeroepen om op de *Bayonnaise* ingescheept en naar Cayenne vervoerd te worden.[4)]

Ja, men was in Frankrijk gewoon geworden aan het zien plegen van gruwelen; maar het aanschouwen van zooveel ongelukkigen, bleek, gemarteld, uitgemergeld, ziekelijk, in lompen, vuil en afzichtelijk, gekleed, dat trof de bevolking en men beleedigde ten minste de weerlooze slachtoffers niet meer.

Honderd drie en veertig lotgenooten werden acht dagen later naar het eiland Rhé gevoerd. Zij waren de oudste en de ziekelijkste, allen grijsaards in den dienst der Kerk zilverwit geworden en die, zoo als de kloeke bisschop van Poitiers zeide, weigerden de blanke kroon des ouderdoms door een veroordeelden eed te bezoedelen.

Wij volgen deze laatsten niet; wij volgen de *Bayonnaise*, die welhaast met hare kostbare vracht zee zal kiezen.

V.

Wilt gij een denkbeeld opvatten van de behandeling, welke den bannelingen ten deel viel? Men leze enkel de woorden uitgesproken door dencommissaris der republiek, citoyen Leroy, met de inscheping op de *Bayonnaise belast*, toen de kapitein der korvet vroeg of men den gevangenen eene ruimere maat spijs en drank mocht geven dan bepaald was: ‘wat het schip geladen heeft, is de vloek des volks en er is weinig aan gelegen, hoeveel gij er ginder levend aan wal brengt’. Was Carrier te Nantes, toen hij de *noyades* inrichtte, in zekeren zin niet menschelijker dan dat onmensch, hetwelk slechts vier en twintig jaren telde, de jaren der illusie, der edelmoedige gevoelens?

Rochefort terug, alwaar het vaartuig later tot gevangenis gebezigd werd. De priesters, waarvan boven sprake is, werden later door het oorlogsschip de *Decade* overgebracht. In Juni 1798 landden zij in Cayenne aan en den 30 November 1799 waren er van de 220, nog...27 in leven.

4) Het waren: M.F. Cop, pastoor van Zwijndrecht; J.V. de Neve, pastoor van Westcapelle; P. Dumon, pastoor van Mannekensverre; P.J. Asaert, pastoor van Haringhe; P. Reyphius, onderpastoor van Stavele; J.J. Reyphius, pastoor van Westvleteren; H. Flotteau, onderpastoor van Beveren, bij Thourout; F.J. van Volxem, pastoor van St. Lievens-Essche; J.B. Moons, onderpastoor te Boom; P.J. Gémin, kapelaan te Ramsberghe, J. de Noodt, oratieheer te Scherpenheuvel; J. Keukemans, kapelaan van St. Walburgiskerk te Antwerpen; C. van Bever, religieus der abdij van St Bernard bij Antwerpen; F. de Mals en P. Eyskens, monniken der zelfde abdij, en J.B. de Bay, regent der Bogaarde-school te Brugge.

De *Bayonnaise* was opgepropt met priesters en galeiboeven; eene lange ruimte, in het diep van het schip en in welke een persoon nauwlijks recht kon staan, werd hun tot verblijf aangewezen. De gezonden sliepen in hangmatten boven eene rij vuile, harde, uit werk vervaardigde matrassen opgehangen. De doodkist, met al die levend begravenen, heesch eindelijk de zeilen, het afscheids-schot donderde en de *Bayonnaise* verdween in volle zee....

Was het leven op de *Charente* verschrikkelijk, dat aan boord der *Bayonnaise* was zulks niet minder. De ellendige ruimte, in welke de bannelingen opgesloten waren, en die zij slechts zelden voor een oogenblik, tegen eene hooger gelegene (de werkplaats der matrozen), mochten verwisselen, was opgevuld met onzuivere dampen, te weeg gebracht door eene ophooping van vervuilde menschen, door eene broeiende en benauwde hitte.

Ook snakten de ongelukkigen naar het oogenblik, waarop zij beurtelings voor het tralievenster der deur mochten plaats nemen, om zoodoende ten minste, een min of meer verkoelenden windtocht te kunnen opvangen. Maar, men vergete het niet, in het midden dezer ongelukkigen heerschte eene ziele-rust, welke gewis boven in de kabien, waar geene republikeinsche matigheid, maar eene betrekkelijk sybaritische weelde heerschte, volkomen ontbrak.

Op bepaalde oogenblikken van den dag werd er in het hol gebeden; deed ieder banneling zulks innerlijk, toch versmolten zich, op dat oogenblik, hart en geest van allen. Vertoonde zich het nijdig en wraakzuchtig oog des wachters niet voor het tralie-venster, dan bad men murmelend te samen.

Tijdens het etensuur mochten de bannelingen, zeven te gelijk, op de batterijen komen, en daar werd hun, gelijk aan de zwijnen, een onreine houten bak voorgeschoven, met een dikwijls walgelijk voedsel: nu eens erwten, dan eens vitsen, beiden vol wormen en in water gekookt. Het vleesch, voor den banneling bestemd, was deels rot; de scheepsbeschuit, zoo steenhard dat men ze met eenen kanonskogel verbrijzelen moest, was echter doormaaid en de openingen met spinneweb opgevuld. De drank bestond uit een maatje brandewijn, een kwart pint wijn en driemaal daags een glas water; doch, zegt een brief van den eerw. heer Moons, na verloop van eenigen tijd werd de wijn warm en zuur en het water bedierf en wasemde een walgelijken reuk uit. Was het te verwonderen, dat een aantal ongelukkigen ziek werden? zooals de eerw. heer de Bay aanteekent.

Van die eetwaren gewagende, voegt laatstgenoemde er bij:.... ‘deze waren de spyze, die ons gegeéven wierden, geduerende geheel onzen overtogt op de *Bayonnaise*, ten tijde van naeby twee maenden en half.... Den stank was onverdraeglyk zoo doór de heette en doór de uytwaesemingen in onzen kuyl, als door de vuyligheyd van de endvogels, kiekens, schaepen, geyten en verkens, die tusschen ons en boven ons waren als wy eéten kreégen.’

Men ziet wel dat het der bemanning aan niets te kort kwam, terwijl het rantsoen den ongelukkigen zoodanig werd toegediend, dat de woorden van den commissaris der republiek, te Rochefort uitgesproken, waarheid moesten worden. ‘Ik laet u oordeélen,’ zoo schrijft de eerw. heer Moons, ‘wat ellenden en gevaeren wy op het schip hebben moeten uytstaen; wy hebben er meer geleéden als in alle de vóorige gevangenissen te saemen, zoo dat wy wenschten als eenen visch naer het water om aan land te zyn.’

De ziekte, welke tusschen de rampzaligen uitbrak, eischte dan ook welhaast offers. Omringd door zijne ongelukkige gezellen, velen ziek, doch allen bleek en uitgemergeld, stierf de eerw. heer Philip Reyphius, onderpastoor van Stavele, nadat

de eerw. heer Brumauld de Beauregard vicarius-generaal van het bisdom Lucon[1)]
hem het Heilig Oliesel had toegediend.

(Wordt vervolgd.)

1) Na den val van het Schrikbewind teruggekeerd, werd hij bisschop van Orleans.

Een Winterreisje in Duitschland door Victor de Veen.

I.

Reizen! Reizen! O, wat is reizen vermakelijk!.... 'Ja, op voorwaarde dat het met goed weder en bij zomertijd gebeure,' zult gij misschien genegen zijn er bij te voegen, beminde lezer. Mijn vriend Hendrik en ik hebben echter in den winter, in het hartje van den winter, en met slecht weder gereisd, en toch hebben wij het ons niet laten verdrieten, integendeel!

Den 26 December 1868, ten half zeven 's morgens, stapten wij te Brussel, in de statie der Luxemburgsche spoorbaan, een rijtuig van den snel- of exprestrein binnen, welke trein ons over Namen en Aarlen tot in de stad Luxemburg moest voeren. Het weder was koud en guur; de wind speelde zoo geweldig in de lantaarn onzes *compartiments,* dat wij elken oogenblik vreesden eensklaps in het donker te zullen zitten.

Dit blazen van den wind bracht als van zelve ons gesprek op de mindere of meerdere doelmatigheid der verschillende toestellen waarvan de mensch zich bedient om zich te verlichten, en de behandeling van dit onderwerp gaf mij bijna even natuurlijk gelegenheid om zekere kleine, passende anekdoot te vertellen, welke aan mijnen vriend zoo zeer beviel, dat hij er luidop om lachte. Dit was mij dubbel aangenaam; want ten eerste, het doet mij altijd genoegen iemand te kunnen doen lachen, en ten tweede, ik had hierdoor mijn' gezel in eene goede luim gebracht, wat, bij het aanvangen eener nog al lange winterreis, stellig zijne waarde had.

Gedurende onze redekaveling waren wij, zonder er aandacht op gegeven te hebben, voorbij de gemeenten Elsene, Boitsfort en Hoeilaart gesneld; toen wij onze aangezichten tegen de vensterruiten brachten, om te vernemen of het buiten nog even donker en stormachtig was, zagen wij voor ons de statie van Ter Hulpen. Ter Hulpen (La Hulpe) is het eerste waalsch dorp aan deze zijde des lands.

Hier bijna recht tegenover, een weinig meer noordwaarts, een uur van daar, ligt het vlek Overijsche, dat, zoo niet het volkrijkste, toch vast het schilderachtigste en het uitgestrektste is uit heel de provincie Brabant. Daarbij is Overijsche de bakermat van den geleerden Just of Joost Lips, wien men alhier in 1853 een fraai bronzen borstbeeld heeft opgericht.

Ongeveer twintig minuten later hielden wij stil te Ottignies. - Ottignies is het verdrietigste oord van heel de wereld, zoo ten minste oordeelt mijn vriend Hendrik er over, die eenige weken vroeger in deze plaats vijf kwartier uurs op eenen trein naar Brussel had moeten wachten.

Tusschen Ottignies en Namen viel er niets voor, noch werd er iets gezegd, dat eenige melding verdient. Om deze afwezigheid van degelijke stof voor mijn verhaal aan te vullen, zou ik hier het doel onzer reis naar Duitschland kunnen mededeelen; doch onder een ander opzicht schijnt het mij verkieslijk dit voor althans nog niet te doen, en ik zal mij derhalve voor het oogenblik te vreden stellen met alleen deze bijzonderheid van ons uitstapje kenbaar te maken, dat wij, mijn vriend Hendrik (die tevens ook mijn goede zwager is) en ik, met twee leden onzer familie ons land verlatende, er acht dagen later met drie leden in terug keerden, ofschoon wij, vóór ons vertrek, geen enkele bloedverwante in Duitschland hadden!

Te Namen hadden wij juist tijd genoeg om ons *ijzeren paard* wat te laten peisteren. Als ik zeg *peisteren,* dan is dit zoo wat bij manier van spreken, want peisteren is hier het rechte woord niet, aangezien het reusachtige ding wel wat gedronken, maar toch niets gegeten heeft; ik hoop echter dat ge me zult verstaan, en daarbij, ik ken geen ander woord dan peisteren om hier mijne gedachte schilderachtig uit te drukken.

Niet zoodra had het forsche...... welja, het forsche *ijzeren paard* eenige hectoliters water naar binnen laten loopen, of het begon op het fluitje van den voerman, andermaal in beweging te komen. Eenige minuten later vlogen wij over de brug, die de beide oevers der Maas in verbinding brengt; de vlucht onzes gevaarten was zoo snel, dat wij nauwlijks den tijd hadden om met haast eenen blik over de stad Namen en hare dreigende en verhevene sterkte, te laten gaan.

Nu zakten wij af, of nauwkeuriger klommen wij op naar de Ardennen, want van Namen tot Neufchateau verheft de grond zich immer en immer. Het weder bleef koud en verdrietig; de wind scheen er een boos genoegen in te vinden om telkens, na dat wij eenige oogenblikken kalmte hadden genoten, den regen wederom met zulke kracht tegen de ruiten der rijtuigen te jagen, dat de klaarte des dags, welke thans reeds tamelijk toegenomen had, er merkelijk door verminderde.

De Ardennen verdienen hunne faam, van de koudste en armste streek des lands te zijn, teenemaal. Ik veronderstel wel, en met reden, dat het hier des zomers noch zoo koud, noch zoo onaangenaam is als het er was op het oogenblik dat wij er ons bevonden; maar toch het landschap is zoo naakt en zoo armoedig, dat men huiveren zou alleen bij de gedachte daar te moeten wonen. Wildernis, of neen, bloote steenrots, vindt men er genoeg; maar grond, eigenlijke aarde, ontbreekt er op vele plaatsen teenemaal.

Toen wij omtrent Poix, dat is de dichtste statie bij St. Hubert gelegen, kwamen, begon er hier en daar een sneeuwvlokje te vliegen. ‘Zoudt ge gelooven’ zegde Hendrik, die eenigszins droefgeestig begon te worden, ‘dat we zullen sneeuw krijgen?’

- ‘Dat ware naar wensch!’ was mijn kort en blijkbaar vergenoegd antwoord.

- ‘Hoe dat ware naar wensch! Is het weder nog niet slecht genoeg, zonder dat die leelijke sneeuw het nog zou komen verslechten?’

- ‘Als men des winters door de Ardennen reist, moet er sneeuw liggen, of men mag niet zeggen dat men in de Ardennen geweest is.’

Nog was ons geharrewar niet ten einde, of de sneeuwvlokken vielen zoo dapper neêr, dat weinige oogenblikken later heel het landschap zijn eentonig, bleek winterkleed had aangetrokken.

Alles wat wij om ons heen bemerkten, tot de wachthuisjes langs de baan toe, zag er treurig en armoedig uit; want ge moet niet denken, dat genoemde huisjes, op heel de lengte der baan, in denzelfden trant en met dezelfde grondstoffen als omtrent Brussel, gebouwd zijn. O neen, hier zijn het.... echt Ardensche wachtershuisjes, dat is, armzalige hutjes uit ruwen steen vervaardigd en van een paar venstertjes, niet meer dan eene gewone broodplank breed, voorzien. De personen die beweren, dat de trant der gebouwen moet overeenstemmen met het aanzien der streek waar deze zich bevinden, zouden, omtrent gemelde huisjes geene enkele opmerking te maken hebben.

Na eenigen tijd nam de sneeuw merkelijk af; nu begonnen wij weêr, gelijk een groot uur vroeger, boompjes, heesters en naakte steenrotsen, maar ook niets dan dat, te zien; het was dus hoog tijd dat er iets voorviel om die doodsche eentonigheid af te breken. En werkelijk er gebeurde iets, iets zoo verrassends zelfs, dat het ons eenige oogenblikken met onrust, ja met schrik vervulde.

Pas hadden wij de statie van Lavaux verlaten, of de vaart van onzen trein wordt plotseling gestuit. De treinwachters loopen van het eene rijtuig naar het andere, werpen de portels open en roepen onophoudelijk met luide stem: '*Tout le monde descend! Tout le monde descend!'* (Iedereen stappe af!) Ik laat u oordeelen, of wij het ons tweemaal lieten zeggen. Elk neemt met haast wat hij bij zich heeft; menige doos, reiszak en pak vliegen heel onzacht op den harden grond, en in een, twee, drie zijn al de rijtuigen ledig.

'Nieuwe afwisseling!' roep ik tot mijnen vriend. 'Gij zult nu toch met mij bekennen, dat wij veel geluk hebben op onze reis!'

Hendrik antwoordde niet op dezen uitroep, maar zijn misnoegd gelaat liet genoeg bemerken, dat dergelijke afwisselingen in het geheel niet in zijnen smaak vielen.

Nu werd er ons gezegd, waarom wij zoo schielijk en zoo onheusch uit onze rijtuigen waren geroepen.Eenige honderde stappen verder was het spoor belemmerd door twee vrachttreinen, die aldaar tegen elkander geloopen waren, en elkander groote schade hadden toegebracht. Toen wij naderbij kwamen, bemerkten wij dat de stoomer die van Brussel kwam op zijnen Aarlenschen broeder de overhand had behaald, en dat hij dezen teenemaal aan eene zijde had gesmeten. Desniettegenstaande waren het de rijtuigen des Brusselschen treins, die de meeste schade hadden geleden. Twee van deze waren teenemaal verbrijzeld, en, wat ons opmerkenswaardig toescheen, deze verbrijzelde rijtuigen bevonden zich, het eene in het midden, en het andere het allerlaatste van den trein. Niemand was gedood, noch erg gekwetst; een enkele bediende had eene kneuzing aan het hoofd bekomen.

De overheid der Aarlensche statie was verwittigd geworden, want nauwlijks bevonden wij ons aan gene zijde van de plaats waar het ongeval plaats had, of er kwam een trein ledige rijtuigen aangereden om ons af te halen. Met genoegen stegen wij in, en nu hadden wij stof genoeg om te keuvelen, zonder ons nog verder met regen en wind te moeten bezig houden.

Een weinig verder zagen wij langs de linker zijde van den weg een nog al lief zomerverblijf, dat echter te klein was om den naam van kasteel te verdienen. Dit was, als ik mij niet bedrieg, het eerste eenigszins aanzienlijk buitengoed, dat wij van Namen tot hier in de nabijheid van het spoor hebben bemerkt. Deze afwezigheid, of ten minste schaarschheid van lusthoven kwam ons zonderling voor, en wij konden er geene andere oorzaak voor vinden dan de groote guurheid, welke bijna heel het jaar door in deze nog halfwilde streek heerscht.

Ongeveer een half uur nadat wij de plaats van het vermelde ongeval hadden verlaten, kwamen wij voor de hoofdplaats der provincie Luxemburg aan. De trein hield hier slechts tien minuten stil, zoo dat wij den tijd niet hadden om in de stad te gaan. De beste, ja schier de eenige herinnering, die mij van Aarlen (Arlon) is bijgebleven, is, dat wij er in de statie een lekker glas bier hebben gedronken, welk bier, naar het zeggen van den jongen die ons diende, in de stad Luxemburg was gebrouwen. Dit gaf ons (zonder de minste woordspeling) eenen zeer goeden voorsmaak van Duitschland.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Mechanieke tarwezeef.

Deze zoef, die op de tentoonstelling van Parijs in 1867 bekroond werd, is om hare doelmatigheid zoowel als om bare eenvoudigheid van vorm en behandeling zeer aan te bevelen. Men behoeft haar slechts te schudden om het gedorschte graan van alle onreine bestanddeelen als kaf, doppen, geschoten korrels, zand en steentjes te zuiveren en zeer goed marktbaar te maken. Zulke zeven, wier vorm en behandeling door bijgaande figuur duidelijk zijn voorgesteld, worden vervaardigd bij Theodor Pfitzmann te Leipzig; zij zijn door de pruisische landbouwgenootschappen als bijzonder doeltreffend aanbevolen en geven een aanzienlijke winst van tijd en geld.

Wat bemint men het meest?

Een italiaansche staatsman heeft een oordeel geveld dat dikwijls maar al te waar schijnt. ‘Ontroof’, zoo zest hij, ‘iemand zijn vader, hij zal zich gevoelig toonen, maar niets uitrichten; ontroof hem zijne vrouw, misschien zal hij een zucht slaken; ontroof hem zijne vrijheid, hij zal het hoofd buigen en de toekomst afwachten, maar.... ontroof hem zijn geld en hij verzet zich met hand en tand.’

Apothekers rekening.

Men is gewoon te zeggen dat de rekening van een apotheker gemeenlijk 99 p.c. winst oplevert. Wij weten niet of men dit voor waarheid kan aannemen, doch het is opmerkelijk dat men tot het getal 99 komt, wanneer men de letters van het woord Apotheker, volgens de rangorde in cijfers gebruikt, optelt.

A	1
p	16
o	15
t	21
h	8
e	5
k	10
e	5
r	18
Apotheker	99

Een vrijdenker,

die eene zeer ongeregelde levenswijze voert en ten gevolge daarvan zeer dikwijls ziek is, gaf onlangs aan zijn geneesheer op wreveligen toon te kennen dat zijne kunst niets beteekende, dewijl zij hem de gezondheid niet terug kon geven. 'Gij. zijt zeer inconsequent, mijnheer!' antwoordde de doctor, 'gij gelooft aan geen enkel wonder en verlangt van mij dat ik er elke maand een zal verrichten, door namelijk gezondheid en onmatigheid in overeenstemming te brengen.

Verschil van invitatie-uren.

Het is bekend dat in bijna ieder land eene andere methode gevolgd wordt om iemand, hetzij op een 'glaasje morgenwijn', hetzij op eene 'thee-visite', hetzij op eene 'matinée' of 'soirée' te verzoeken. Als eene nuttige bijdrage tot de kennis van al deze verschillende formulieren dient dat men in Brazilië, waar het op sommige plaatsen dikwijls en op gezette tijden schijnt te donderen, elkander verzoekt, niet vóór of ná het eten, maar vóór of ná den *donder.'*

De brief.

'Waarom hebt ge mij niet geschreven gedurende uwe afwezigheid?' vroeg onlangs eene oude dame aan hare vriendin. - 'Waarlijk,' antwoordde deze, 'ik had uw adres vergeten.' - 'Wel,' hernam de snuggere oude, 'dan hadt gij mij eerst een brief moeten schrijven, om mijn adres te vragen.'

Naïef compliment.

'Wie is toch de ezel, die u een bewijs van bekwaamheid voor het onderwijs heeft gegeven?' vroeg een schoolopziener aan den meester eener dorpschool. - 'U,' antwoordde de gevraagde verlegen.

Gulle bekentenis.

De moeder van Melanchton (een leerling van Luther) had de nieuwe geloofsleer omhelsd en lag op haar sterfbed. Gewetensangsten kwellen haar; zij roept haar zoon en zegt: 'mijn zoon, ik ga voor Gods rechterstoel verschijnen;.... ik bezweer u, verberg mij niets, maar verklaar mij ronduit in welk geloof moet ik sterven?'

Melanchton sloeg zijne oogen neêr, de liefde van het kind en de trots van den geloofsverzaker voerden een hevigen strijd in zijn hart. De liefde, Goddank! overwint en dwingt hem tot deze *gulle bekentenis*: 'Moeder', zoo zegt hij, 'de protestantsche leer is gemakkelijker, doch het katholiek geloof is veiliger.'

Eene gevoelige ega.

'Vrouwtje,' zegde de heer Rotsbeaf bij zijn terugkeer uit Ems, 'ik ben door het gebruik der baden thans geheel van mijn rhumatisme hersteld.' - 'Dat is wel jammer,' antwoordde zijne gevoelige echtgenoote, 'want nu weet ik niet meer vooruit, wanneer het weer gaat veranderen.

Te Londen.

Voor den baardeloozen rechter van Bow-Street werd een dief gebracht, die een buitengewoon langen en zwarten baard droeg. Na de beschuldigingen tegen hem vernomen te hebben, zegde de rechter: 'welnu schurk, als dat alles waar is, wat men van u zegt, dan moet je geweten wel even zoo zwart zijn als je baard.' - 'O zoo!' hernam de dief, 'meet men de gewetens af naar den baard, dien iemand draagt, dan heeft UEd. Achtbare volstrekt geen geweten.'

'Jezuïet! Jezuïet'

riepen eenige brooddronken jonge heertjes tot eenen broeder der orde van St. Jan a Deo, terwijl deze zich naar het krankzinnigengesticht spoedde, alwaar hij zijn leven aan de verpleging dier ongelukkigen wijdde. 'Pardon, mijne heeren,' zegde eindelijk de broeder, toen hem dit geschreeuw begon te vervelen, 'ik ben geen jezuïet, maar slechts gekkenoppasser; kan ik de heeren van dienst zijn?'

De hond.

Milord Cark, een engelschman van groote verdiensten, legde een bezoek af bij den graaf de Pran. Nauwelijks trad milord de deur binnen, of de hond van den graaf schoot toe en beet hem in de beenen. ''t Is niets,' zegde de graaf, 'mijn hond bijt

nooit.' De milord nam zijn rotting en rostte het dier zoo af, dat het luide jankte, ''t is niets' zegde de engelschman bedaard, 'ik sla nooit een hond!'

Scheikundige mededeelingen. - Zuurstof.

De zuurstof, die één mensch op één dag met de lucht inademt, wordt gemiddeld op 800 liters berekend. Daar nu de lucht voor onze ademhaling niet meer geschikt is, als zij 10 p.c. koolstofzuur bevat, zoo kan men zeggen, dat één mensch op één dag omtrent 25 cub. meters lucht bederft. Hieruit volgt echter niet, dat de ademhaling der levende wezens de normale evenredigheden der dampkringsgassen vernietigt; want, daar het verbruik dier gassen bij het planten- en dierenleven juist het tegenovergestelde is, zoo vullen de planten door hunne uitwaseming van zuurstof het te kort, door de inademing van menschen en dieren te weeg gebracht, aan, terwijl deze bij hunne uitademing overvloedig koolzuur voor gene leveren.

Uitwaseming bij de planten.

De bladeren van boomen en planten slorpen zuurstof op, die verwerkt wordt tot koolstofzuur; gedurende den dag wordt dit ontbonden in kool- en zuurstof; de koolstof gaat over tot de zelfstandigheid van de plant, de zuurstof wordt aan de lucht weêrgegeven. Des nachts heeft er uitwaseming van koolstofzuur zonder ontbinding plaats.

Eigenschap der zuurstof.

Zuurstof, waarvan men de ontdekking in de vorige eeuw omtrent tegelijk aan Pristley, een Engelschman, aan Scheele, een Zweed, en aan Lavoisier, een Franschman, toeschrijft, is een gas zonder kleur, reuk of smaak en in de natuur zeer verspreid, daar het een der elementen uitmaakt van lucht en water en van alle plantaardige en dierlijke stoffen. Als bestanddeel van de lucht is het allernoodzakelijkst voor het leven.

[Nummer 26]

Het huis der Habsburgers

Wanneer wij de aandacht vestigen op de vorsten, die als eene eerewacht het Concilie omringen en het heerlijken luister bijzetten, dan kunnen onze gewaarwordingen niet onverdeeld streelend zijn. Immers het zijn allen gekroonde hoofden zonder kroon, koningen en vorsten, die door onbeschaamd geweld van hunne tronen verjaagd zijn. Maar eene is er onder hen, wier hoofd met een der heerlijkste kronen van Europa is versierd, en wier tegenwoordigheid tegelijk een zinnebeeld is van het eeuwenlange verbond dat tusschen de Kerk en haar land en haar volk gesloten is greweest; wij bedoelen de keizerin van Oostenrijk. Of weldra de keizer, haar gemaal, zooals een gerucht wil, zich bij haar zal vervoegen, is natuurlijk nog niet zeker; hare tegenwoorheid te Romealleen is echter reeds een bron van troost voor Pius IX en hem een bewijs dat, zoo de oostenrijksche regeering den weg des modernen rechts is opgegaan, de oostenrijksche vorsten nog altijd getrouw aan de traditiën der Habsburgers gebleven zijn.

Dat de meeste keizers uit het oostenrijksche Huis door trouw en gehechtheid aan de Kerk hebben uitgeblonken is genoegzaam bekend en wordt vaak beschouwd als een gevolg van den zegen, die op dat huisrust, misschien om de groote deugden des grondleggers. Het huis der Habsburgers, nu zes eeuwen oud, heeft de bitterste tegenspoeden gekend, maar nimmer is het bezweken; altijd scheen het beschermd door een engel, die nu in de gedaante van een poolschen Sobiesky, dan in die van den hongaarschen edelman, door Maria Theresia's woorden begeesterd, verscheen om het voor dreigend gevaar te bewaren.

Wij hebben ons voorgenomen een beknopt overzicht te geven van de geschiedenis van het Habsburgsche Huis, waarvan de tegenwoordige troonopvolger, zoowel als de grondlegger, Rudolf heet.

FRANS JOZEF, KEIZER VAN OOSTENRIJK.

In het zwitsersche kanton Aargau treft men nog heden ten dage de puinhoopen aan van het kasteel Habichtsburg of

Habsburg, waar graaf Rudolf in het midden der 13e eeuw werd geboren. Hij bezat vele andere goederen in Zwitserland en den Elzas en was dus een machtig ridder, doch zijn rijkdom zou hem niet in aan merking hebben doen komen voor den duitschen koningstroon, indien hij zich niet tevens hadde onderscheiden door vele deugden, waardoor zijn naam tot in vele streken van Duitschland was doorgedrongen. De geschiedenis verhaalt van hem, dat hij op de jacht een priester ontmoette, die te voet het Venerabel naar een zieke bracht; onmiddellijk steeg hij van het paard, deed den priester opzitten en geleidde hem naar het huis des zieken en van hier naar de kerk. Men zie de schoone glasraam in de St. Jacobs-kerk te Antwerpen. Toen de aartsbisschop Werner van Mentz naar Rome reisde, bood hij zich aan om den kerkvoogd over de Alpen te geleiden en hem te beschermen tegen de roovers, die de landstreek onveilig maakten.

Dankbaar voor deze vriendelijke bescherming des dapperen ridders, bewees de aartsbisschop hem later wederkeerig een dienst en op zijne aanbeveling werd Rudolf in 1273 door de keurvorsten tot duitsch-koning verheven, toen de troon door den dood van koning Richard opengevallen was. Nog in hetzelfde jaar werd hij te Aken plechtig gekroond; daar bij die gelegenheid de keizerlijke scepter niet gevonden werd, nam Rudolf het kruis van het altaar zeggende: 'het kruis, dat de wereld heeft verlost, zal wel de plaats van een scepter kunnen vervullen.'

Even deugdzaam en moedig als Rudolf vóór zijne troonsbestijging was geweest, toonde hij zich nadat hij de hoogste macht in de Christenheid, beneden die des Pausen, in handen had gekregen. Voor zich zelven was hij zeer gestreng, voor anderen welwillend en vriendelijk; den armen, weduwen en weezen was hij een beschermer, der Kerk een verdediger. Thuringen zuiverde hij van de roofridders, die het teisterden, en koning Ottocar van Boheme, wiens roofzucht niemand had kunnen beteugelen, bracht hij tot zijn plicht terug. Tot loon voor zijne heldendaden verkreeg hij verlof van de keurvorsten om de oostenrijksche landen, die aan Ottocar hadden toebehoord, aan zijn zoon Albrecht te schenken, en zoo kwamen de Habsburgers in het bezit van Oostenrijk.

Rudolf stierf in 1291; zijn zoon Albrecht volgde hem op in 1298, daar de vorsten na Rudolfs dood Adolf van Nassau hadden gekozen. Albrecht was een heerschzuchtig vorst; onder zijne regeering had de gebeurtenis plaats, waardoor Willem Tell zijn naam vereeuwigd heeft.

Eene reeks van vorsten volgde op Albrecht, waaronder slechts één Habsburger gevonden werd, namelijk Frederik van Oostenrijk; deze regeerde van 1313 tot 1330; hij was verscheiden jaren de gevangene van Lodewijk van Beieren en bracht den overigen tijd in twist en openlijken strijd met onderscheidene vorsten door.

Eerst met Albrecht II in 1437 ving de rij der habsburgsche keizers aan, die tot heden de hoogste waardigheid in Duitschland en Oostenrijk onafgebroken hebben bekleed. Nog twee andere Habsburgers leefden in het tijdvak, dat men gewoonlijk de middeleeuwen noemt, namelijk Frederik III (1439-1493) en Maximiliaan I (1493-1519), waarna de eerste Habsburger uit de nieuwere tijden den duitschen troon beklom, onder den naam van Karel V en dien tot 1556 bekleedde.

Ongetwijfeld is Karel V een der beroemdste keizers uit het oostenrijksche huis geweest. Van zijne ouders verkreeg hij den spaanschen troon, de nederlandsche provinciën en de oostenrijksche erflanden en van de keurvorsten het duitsche

keizerrijk; vervolgens nam zijne macht schier dagelijks toe door de nieuwe ontdekkingen in America, die het spaansche moederland rijke koloniën en den keizer steeds een gevulde schatkist bezorgden. Onder zijne regeering had de jammerlijke opstand plaats, dien Luther waagde tegen de Katholieke Kerk, en die hem zóó goed gelukte dat hij haar duizenden en duizenden kinderen ontrukte. Karel wendde vele pogingen aan om Luther te bedwingen en de Kerk te beschermen tegen het gevaar, dat haar dreigde, maar moest zich dikwijls met zijn goeden wil vergenoegen, daar langdurige oorlogen hem noodzaakten zijne gedachten op andere zaken te vestigen. Men heeft Karel meermalen verweten dat hij meer tegen Luther had kunnen doen dan hij gedaan heeft, en dat zelfs zijn godsdienstige overtuiging stof tot gegronde aanmerkingen gaf, doch behalve dat deze opmerkingen veelal van Karels vijanden uitgaan, moet men zorgvuldig acht slaan op de omstandigheden, waarin hij verkeerde, en wat zijne persoonlijke overtuiging betreft, meermalen heeft hij de duidelijkste bewijzen van zijne liefde voor de Kerk gegeven.

Gedurende 100 jaren duurden de godsdiensttwisten in Duitschland voort, meermalen ontaardden zij in een openbaren oorlog en de habsburgsche keizers Ferdinand I (1556-1564), Maximiliaan II (1564-1576), Rudolf II (1576-1612) en Matthias (1612-1619) moesten dikwijls het zwaard uit de schede trekken om de bedreigde Moederkerk en den wankelenden keizerstroon tegen de dweepzucht der Protestanten en de oproerigheid der protestantsch geworden vorsten te verdedigen. Maar onder laatstgenoemden keizer brak de vreeselijke oorlog uit, die van 1618 tot 1648 duurde en onder den naam van den dertigjarigen oorlog bekend is; deze dreigde niet alleen meermalen het aloude geloof in Duitschland te verdelgen maar ook den habsburgschen troon omver te werpen.

Keizer Ferdinand III (1637-1657) die Ferdinand II (1619-1637) opvolgde, stelde alles in het werk, om de door den oorlog geslagen wonden te doen genezen, maar nauwlijks had hij na een negenjarigen arbeid de oogen gesloten, of onder zijn godvruchtigen maar zwakken opvolger Leopold I (1657-1705) kwam zich de geheele macht der Turken op den troon der Habsburgers werpen en door Europa klonk de noodkreet: Weenen is in gevaar! Op het hooren van dien kreet snelde de poolsche koning Jan Sobiesky toe, verjoeg de Turken, hersteld, door de nederlaag der halve maan voor Weenens muren, het Kruis in zijne vroegere glorie en vestigde den keizerlijken troon hechter dan ooit.

In den avond van zijn leven had Leopold nog een heeter strijd te strijden tegen Lodewijk XIV om den spaanschen troon. Deze oorlog, de spaansche successie-oorlog geheeten, nam ook den geheelen duur van de regeering zijns opvolgers Jozef I (1705-1711) in, en eerst onder diens zoon Karel VI (1711-1740) kwam hij ten einde; deze had nog met de Turken te kampen, die de geleden nederlaag niet vergeten konden en liet aan zijne dochter een betwisten troon achter, waarop verscheiden mededingers aanspraak maakten. Maria Theresia moest 7 jaren met half Europa om den troon kampen, eer haar gemaal als keizer van Duitschland erkend werd, en nauwlijks was deze zwarigheid geweken, of de tweede silesische oorlog (1756-1763) bracht het habsburgsche huis in nieuwe gevaren, dat thans in den heldenmoed. der Hongaren zijne redding vond.

Josef II (1765-1790) volgde zijne moeder op, maar ongelukkig bezat hij niet hare deugden. Geheel ongelijk aan zijne voorgangers scheen hij niet uit het huis der Habsburgers voortgesproten en was in stede van een beschermer der Kerk haar vervolger. Op eigen gezag bracht hij verschillende veranderingen in kerkelijke zaken tot stand, noodzaakte de geestelijkheid zich aan zijne bevelen te onderwerpen, legde

de Kerk aan banden en wikkelde haar in een net van reglementen, waaraan zij zich zelfs op dezen dag nog niet geheel heeft kunnen ontwringen; vrijmetselaars en ongeloovigen in zijne staten toelatende en ondersteunende, legde hij den grond voor de jammerlijke gebeurtenissen, die later zijn stamhuis en zijn rijk zouden treffen. Door zijn stelsel, het zoogenaamde Jozefisme, bracht hij der Kerk onberekenbare schade toe en had het aan zich zelven te danken dat het grievendst naberouw hem op zijn doodsbed folterde.

Zijn broeder Leopold II regeerde na Joseph II slechts twee jaren en onder diens zoon Frans II (1792-1806) tegonnen de geduchte oorlogen, die Napoleon elken europeeschen vorst aandeed en welke het Habsburgsche Huis de gevoeligste slagen toebrachten, Het Rijnverbond, door Napoleon in 1806 opgericht, en waardoor 16 duitsche vorsten den franschen monarch als hun opperheer erkenden, maakte aan het duitsche rijk een einde, waarom keizer Frans II den duitschen keizerstitel nederlegde en nu als Frans I keizer van Oostenrijk werd. Niet tevreden hem aldus vernederd te hebben, vervolgde Napoleon hem tot in zijne hoofdstad Weenen, noodzaakte hem tot den afstand van verscheiden provinciën, het betalen van aanzienlijke geldsommen en het aannemen van vele andere voorwaarden, die de fiere Habsburger zeker met den grootsten weerzin moet onderteekend hebben. Na den val van Napoleon kreeg hij op het Weener Congres in 1815 veel van het verlorene weder, en de langdurige vrede, die op de geweldige worsteling volgde, bracht hem in de gelegenheid vele rampen te herstellen, die hem en zijn volk getroffen hadden. Hij vond een trouwen steun in vorst Metternich, die na zijn dood in 1835 ook de ijverige dienaar werd van zijn opvolger Ferdinand I (1835-1848). Onder dezen vorst kwamen de revolutionaire zaden tot rijpheid, die door fransche, duitsche en italiaansche huurlingen op den oostenrijkschen grond waren gestrooid en door Metternich niet in hare geboorte hadden kunnen verstikt worden. Zij veroorzaakten de Weener revolutie in 1848, den val van den sinds 25 jaren alvermogenden minister en den troonsafstand van keizer Ferdinand, die den hem al te zwaren schepter aan zijn 18jarigen neef Frans Josef, den tegenwoordigen keizer, overgaf. De geschiedenis der regeering van dezen keizer vormt vooral in de laatste 10 jaren een reeks van jammeren en tegenspoeden, waaronder het Habsburgsche Huis gebogen gaat.

Wij hebben in den aanvang van dit opstel gezegd dat Frans Jozef getrouw is aan de traditiën der Habsburgers; 't is intusschen niet te ontkennen dat hij zich zeer zwak toont tegenover zekere beginselen van zijn tijd. Het is bekend dat hij een voorbeeldig echtgenoot en als huisvader onberispelijk is, wat de godsdienstige en zedelijke opvoeding der kinderen betreft. Wij hebben ook nog onlangs, tijdens zijn verblijf in het H. Land, gezien dat hij persoonlijk, zooveel hij kan, wil toonen een goed katholiek te zijn, doch het kan niet tegengesproken worden dat hij zich, vooral in den laatsten tijd, als hoofd van den Staat, zeer zwak heeft getoond tegenover de eischen van het ongeloof. Onder de schoonklinkende leus van vrijheid en verlichting breekt het oostenrijksche ministerie, onder de toejuichingen der geheime genootschappen, het gebouw der christelijke maatschappij steen voor steen af. Wij willen gelooven dat Frans Jozef daarbij het hart bloedt, doch dit neemt niet weg dat Oostenrijk niet zooveel reden meer heeft om trotsch op hem te zijn als in vroegere dagen, toen het de aanlokselen der revolutie met fierheid afwees.

Een Winterreisje in Duitschland door Victor de Veen.
(Vervolg.)

Wanneer wij onze plaats in ons rijtuig hadden hernomen, keken wij eens aandachtig naar de voor ons liggende stad uit, en toen bemerkten wij op de helling van eenen heuvel, ik zou bijna zeggen van eenen berg, wederom aan de linkerzijde der baan, een weinig aanzienlijk stadje, dat geen enkelen fraaien toren, ja zelfs niet één merkwaardig gebouw schijnt te bezitten. Ik geloof echter dat Aarlen in den zomer eene aangename verblijfplaats moet wezen.

Van Aarlen af begonnen wij duitsch, en in ons *compartiment* zelfs niets meer dan duitsch, te hooren spreken: een aardig waterduitsch met fransche en waalsche uitdrukkingen doorzaaid, dat ik heel goed verstond, maar dat mij in het geheel niet aangenaam in de ooren klonk.

Te Bettingen, de derde statie na Aarlen en de eerste op het Luxemburgsche gebied, werd onze bagage door de tolbeambten doorsnuffeld; verder op onze reis is dit niet meer gebeurd, tenzij bij onzen terugkeer in ons vaderland te Verviers.

Nu bereikte wij weldra de groothertogdommelijke hoofdstad, waar wij een weinig vóor twee uren in den namiddag aankwamen. Behalve de versterkingen is er in Luxemburg weinig belangrijks te zien, maar deze versterkingen zijn zoo merkwaardig en zoo buitengewoon, dat men er zich geen goed gedacht van vormen kan zonder ze gezien te hebben.

Luxemburg schijnt als een schiereiland tusschen de omliggende plaatsen; langs drie zijden is het door eene diepte omgeven, welke op twee tot drie honderd voet gerekend wordt, en die langs weêrskanten door steilopgaande wanden besloten is. De stad is op eene rots gebouwd en staat, om zoo te zeggen, langs de noordzijde alleen in gemeenschap met het vaste land. Volgens de overeenkomst, in het begin van 1867 tusschen Pruisen, Frankrijk en den koning der Nederlanden gesloten, moeten de versterkingen van Luxemburg binnen eenen bepaalden tijd (binnen de drie jaar, meen ik) geslecht worden; doch ik stel mij de vraag, of het groothertogdom geld genoeg zal hebben om de vernieling dezer reuzenwerken te voltrekken. Men zal ze onbruikbaar maken, dit wil ik gelooven; maar ze afbreken, ze teenemaal vernietigen, neen, dit niet; dat zou te veel millioenen kosten!

Terwijl wij die vreeselijk schoone werken aan het bezichtigen waren, rees er bij mij eene gedachte op, welke ik mij niet onthouden wil hier neêr te schrijven. Ik zegde namelijk tot mij zelven: zou men sedert het begin der wereld, geheel Europa door, ja over geheel de aarde, wel zooveel geld besteed hebben om zich tegen de schadelijke, roofzuchtige en bloeddorstige dieren te vrijwaren, als er hier gebruikt is om den doortocht van eeuige duizende menschenkinderen te beletten, of aan deze de intrede binnen eene broederstad te versperren? Zeer waarschijnlijk neen. Wat derhalve voor het minste zou bewijzen, dat de Luxemburgers veel meer te vreezen hebben van hunne met reden en verstand begaafde buren, dan van al de schadelijke en bloeddorstige dieren uit de vijf werelddeelen te samen. O, wat zijn de menschen wreedaardige en redelooze beesten! Of, juister, wat is de groote hoop der menschen dwaas, zich zelven of hunne kinderen te laten verminken, in stukken kappen of

doodschieten ten voordeele van eenige heerschzuchtige, hoovaardige en hardvochtige sabelslepers!

De Sint Petrus-Viaduc, dat is de brug die van de statie der spoorbaan naar de stad leidt, is een stout en alleszins merkwaardig werk; nergens, zelfs niet in de grootste kathedralen, vindt men peilers zoo hoog als die waarop de bogen dezer brng rusten.

Wij bezochten in Luxemburg twee kerken; de eene de hoofdkerk, meen ik, heeft twee torens en is tamelijk groot en fraai; de andere is min aanzienlijk. In beide troffen wij een stalleken van Bethlehem aan, waar voor vele vrouwen en kinderen kwamen bidden. Wij vinden het gebruik van aldus op eene zienlijke wijze, de geboorte des Heilands, den Christenen te herinneren, zeer treffend, vooral wanneer de historische personnagiën en dieren op eene betamelijke, en niet op eene belachelijke manier, wat ondertusschen wel eens gebeurt, zijn verbeeld. Hier kon de voorstelling er door; zij kon zelfs lief genoemd worden; doch wat ons minder beviel was, van in beide kerken het stalleken op het hooge koor, voor het Allerheiligste geplaatst te zien. Dit is mis, dunkt ons de wezenlijkheid verdient in alle geval den voorkeur boven den schijn, het afbeeldsel.

Des anderen daags zagen wij in de Onze-Lieve-Vrouwe-kerk te Trier een zeer fraai stalleken, vóór eenen zij-autaar opgericht; deze plaats scheen ons veel beter gekozen te zijn.

Vooraleer Luxemburg te verlaten, zullen wij nog zeggen, dat het eene fraaie stad is, met schoone opene pleinen en breede straten. Aan den voet der versterkingen, in het enge dal waarvan wij bij den aanvang dezer schets spraken, voornamelijk langs den zuidkant, zijn er een aanzienlek getal huizen opgericht, welke als het ware de onderstad uitmaken. Eene enkele steile en kronkelende straat, op omtrent de helft harer lengte van eene sterke poort voorzien, voert van de hooge-, naar de nederstad. Luxemburg telt over de twaalf duizend inwoners. Tot over twee jaar had het daarenboven eene pruisische bezetting van ongeveer de 5 duizend man; thans heeft het slechts eenige honderden soldaten in groothertogelijken dienst.

Wij hadden aan het spoor met opzet een kaartje van de derde klas genomen, ten einde ons met het eigenlijke volk gemengd te vinden. Al dadelijk merkten wij op, dat het hier niet, gelijk somtijds bij ons, de treinwachters zijn die zich veroorloven het volk barsch toe te spreken; neen, 't is hier het volk dat er zin in heeft de wachters iets of wat voor den gek te houden en hunne bevelen en vermaningen in den wind te slaan: deze mogen dan al zoo dikwijls als zij willen, herhalen, dat dit of dat feit op zooveel of zooveel boete verboden is. Een schippersbaas met wien wij in gesprek kwamen, verzekerde ons, dat wij verder op onze reis deze grofheden niet meer zouden zien plaats grijpen: ‘In Pruisen en in andere duitsche staten,’ zeide de man, ‘genieten de treinwachters het gezag dat hun toekomt’ (en dat zij door hunne welgemanierdheid ten volle verdienen, zal ik er thans maar bijvoegen); ‘doch hier bevinden wij ons te midden van een ruw en nog halfwild volk, dat nog groote behoefte heeft aan beleefdheid en zachte zeden.’

Deze man, welke sedert jaren de Moezel, de Saar, den Rijn en den Mein bevaart, zegde ons verder, dat volgens hem een deel der Saarvallei, die wij des anderen daags zouden doortrekken, namelijk van Conz tot bij Merzig, schooner en schilderachtiger is dan de schoonste deelen van den Rijn. Nu dat ik de beide valleien gezien heb, aarzel ik niet 's mans meening bij te treden.

Kwart na negen uren kwamen wij te Trier aan. De bureelen der statie waren reeds gesloten, zoo dat het ons onmogelijk was ons een Fahrplane (en niet Pahrphane, gelijk er zoolang op onzen *Guide officiel* gestaan heeft,) *der Eisenbahnen* aan te

schaffen, ten einde met zekerheid te weten wat nur wij den volgenden dag de stad moesten verlaten. Men had ons twee gasthoven even zeer aanbevolen, om er wél en niet te duur gediend te zullen worden, te weten het *Luxemburger Hof* en *Stadt Venedig.* Wij kozen het eerste en lieten ons derwaarts voeren.

II.

Des anderendaags 's morgens ten zes uren waren wij te been; het was Zondag, en wij hadden ons vroeg doen wekken, ten einde ten halfzeven in de hoofdkerk de mis te kunnen hooren.

Het binnenzicht eener kerk verwekt gewoonlijk een diepen indruk als men dit voor de eerste maal geniet. Bij ons was de indruk, door den Trierschen Dom voortgebracht, des te grooter, daar wij dezen in niet gewone omstandigheden bevonden, te weten, in een vroegen wintermorgen, wanneer de tempel maar half verlicht was, en dientengevolge iets twijfelachtigs, om niet te zeggen, iets spookachtigs aanbood. Wij hadden niet veel tijd om beschouwingen te maken, want nauwlijks hadden wij eenen blik over het geheel geworpen, of daar klonk het belletje, dat ons het begin der mis aankondigde. Onverwijld gingen wij tusschen de zitbanken eene plaats innemen. Van hier af, en zelfs van Luxemburg reeds, hebben wij in de kerken geen stoelen meer aangetroffen: overal niets dan stevige banken, met eene leuning langs voren en eene langs achter. Daarbij lagen hier in de gangen tusschen de banken gevlochte matten, waarschijnlijk daar uitgespreid om te beletten, dat de binnenkomende de aanwezigen door eenig gerucht zouden stooren.

Het Misoffer werd opgedragen door een eerbiedwekkenden grijsaard, aan een kleinen autaar in het rechter koor, schuins over het hooge altaar, dat wij echter van onze plaats niet zien konden. Hier heb ik vurig en betrouwend gebeden voor mijne echtgenoote, voor mijne kinderen, voor mijne ouders, voor mijne vrienden, en voornamelijk voor twee personen, die mij dierbaar zijn en welke drie dagen later eenen zoo gewichtigen stap in het leven gingen voltrekken. O, gelukkig, diegenen wie het gegund is dikwijls zich aldus betrouwend met hunnen Schepper te kunnen onderhouden!

(Wordt vervolgd.)

Naar Cayenne.
Voordrachten gehouden in verschillende kringen, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

Reyphius stierf als een heilige: tot allen richtte hij woorden van moed, volharding en vertrouwen op God; zijnen vrienden reikte hij de hand; zijnen broeder omhelsde hij, en de handen vouwende, het oog naar boven gewend, biddend voor zijn vaderland en zijne beulen, gaf hij den geest. Die ziel was der slavernij ontvlucht en vrij van banden, boven alle menschelijke gewelddadigheid verheven, repte zij zich uit dat vunzig hol, naar het land van licht en liefde.....

Al de bannelingen knielden neêr, baden voor hem en vereerden het lijk als dat eens martelaars, tot dat de scheepstimmerman, met een paar maats, het stoffelijk overschot ter zijde sleurde, in eene hangmat naaide en met eenen kanonskogel aan

de voeten gehecht, ter begrafenis bereidde. Waarom bezigde men nog die pracht van eene hangmat en een kanonskogel? Waarom getroostte men zich nog die moeite? Uit gewoonte, uit menschlievendheid, uit een gevoel van geheimzinnigen eerbied voor den dood?

Laat ons ten minste het laatste aannemen.

Hoe wild en verbasterd de mensch ook zij, altijd treft en ontroert hem de aanwezigheid des doods, en dit te meer als hij op een engen bodem, dobberend op den onmeetlijken waterplas, waar honderden gevaren rondspoken, neêrvalt. Ook hier trof dat afsterven: het waren niet zoo zeer de bannelingen die mismoedig het hoofd bogen; maar het ruwe scheepsvolk zag met een donker oog de begrafenis. Ging die gemartelde priester hen voor den troon Gods aanklagen? Arme kortzichtigen, alsof de Godheid een aanklager noodig had!

DE H. TELEMACHUS.

Er heerschte eene plechtige stilte, en wie weet of die scheepstimmerman, straks nog spottende met God en geloof, nu niet eene halve zinsneê van een gebed op de lippen heeft; wie weet of hij, na het traditioneel tellen van 'in een, in twee, in drie' bij het neêrschuiven van het lijk in zee, niet heimelijk mompelt: '*in Godsnaam'* zooals hij weleer deed, vóór dat de republiek die woorden als het ware verbannen had.

Welk verschil met eene begrafenis op het eenzame dorp, het stille kerkhof; daar waar de doode rust in de schaduw der kerk, in den gewijden grond en naast diegenen met wie hij in het leven vereenigd was!

Vijf andere dooden volgden; twee matrozen bezweken. De beulen beefden. De zucht naar zelfbehoud maakte hen menschlievender. Men liet den banneling voortaan wat langer de frissche lucht inademen.

In den avoud van den 14 September bezweek echter een fransch priester, en zóó groot was de schrik bij die uitdagers der Godheid, dat men hem aanstonds in zee

wierp, otschoon zijn dood algemeen in twijfel werd getroken. Wat bekommerde men zich om één minder! ‘Gij zult er misschien geen vijftig aan wal brengen’ had de *citoyen*-kommissaris immers gezegd! De sterfgevallen volgden elkander snel op.

De betere behandeling duurde voort; doch als de hemel met zwarte wolken bedekt werd, als de storm opstak, als een vijandelijk schip, een vaartuig met engelsche vlag in top, zich aan den horizon vertoonde, als de korvet zich ten strijd gereed moest maken tegen de elementen der natuur of tegen de macht der menschen, dan werden de bannelingen in hunnen kerker teruggestooten, en dáár saâmgepakt, moesten zij den uitslag van den strijd afwachten. Wat gaf hun die uitslag! Zou het op den bodem der zee, al was het dan ook geen gewijde aarde, niet rustiger zijn dan in dat vunzig hol? Ja, sterven was een geluk, maar denken dat het lijk zou rondzwalken in de wijde zee, dat niet rusten zou in den dierbaren moedergrond, daar waar vrienden en familie soms komen neêrknielen en bidden - dat denkbeeld doet huiveren. Welde dat denkbeeld nooit bij den banneling op?

Er is een stond in het leven des zeemans, die hem altijd een oogenblik het lange en vervelende der reis doet vergeten; 't is die wanneer het vaartuig ‘de linie passeert’. Dan heeft hij recht zich aan uitspattingen over te geven, die schier altijd door ruwheid gekenmerkt worden. Hij zoekt baldadig zijn slachtoffer en neemt den jongsten zeeman. Op de *Bayonnaise* zocht en vond men de slacht offers tusschen de bannelingen en het feest der linie kreeg een helsch aanzien, te duivelachtiger daar het door de officieren werd aangemoedigd.

Onder het nabootsen der gebruiken van den godsdienst, onder het houden van processie op het dek, tijdens welke het kruis door een der woestelingen voorop gedragen werd, sloeg, sleepte en trapte men de ongelukkige bannelingen voort; zij werden met vet bestreken, zwart gemaakt, met emmers zeewater begoten, in het aangezicht geslagen - kortom, op de ergelijkste wijze mishandeld.

Zoo vierde men aan boord der *Bayonnaise* het zeemansfeest der linie. Het was een waardig voorspel van 't geen den gedeporteerden op dien grond wachtende was, die als door den voetzool eens Caïns moet gedrukt zijn geworden, om zoo misdeeld te zijn als hij inderdaad is.

VI.

In Zuid-America, in Fransch Guyana, ligt Cayenne - de naam alleen doet huiveren, want aan dien naam is alles verbonden, wat men eene hel op aarde noemen mag.

Achter dien naam, las ik ergens, verschuilt zich een Ilias van ellenden. 't Is een als gevloekt oord: een ondankbare grond met verpestende moerassen, een hemel die nu eens gloeit en brandt, dan door een killen regen overplast wordt, een oord meer dan eenig ander door millioenen boosaardige, vergiftige insekten, door ongedierte, zoo als

schorpioenen, krabspinnen, padden, slangen, mostieken, en, wat dies meer, overdekt en niet alleen bewaakt door de bajonetten en dikwijls onbarmhartige wachten, maar door een legioen van haaien, die langs de kust zwemmen, azende op de talrijke lijken van menschen, die ten gevolge der gele koorts in zee worden geworpen. Ja, ja, een Ilias van ellenden!

Cayenne is deels door klippen en hoogten, en deze laatsten met een donkergroenen plantengroei bezet, omgeven. Beneden in de diepten is het eiland doorsneden met moerassen, die een gedurig *malaria* uitdampen. 't Is daar dat, vooral sedert 1852, de strafplaats gevonden wordt voor zoovelen, schuldig in de oogen der fransche regeering. 't Is daar dat zij vermengd worden met de meest eerlooze schurken, die er, ontzenuwd door de versmachtende hitte, gedrild door ongenadige opzichters, voor het minste misdrijf aan den folterpaal gebonden, welhaast soms alle wilskracht verloren hebben.

TERUGKOMST VAN HET GEMASKERD BAL.

In die uitgeputte, uitgemergelde, bleeke wezens leeft, echter één bepaald denkbeeld voort, doch diep voor het navorschend oog van den opzichter verborgen - namelijk de ontvluchting. Europa, Europa! daarheen drijft de zielzucht; Europa, daar waar de staatkundige bannelingen, vrienden, familie, dikwijls vrouw en kinderen hebben achtergelaten, waar de galeiboeven betrekkelijk vrij waren.

Men staat verwonderd, bij het nagaan der verschrikkelijke geschiedenis van Cayenne, voor zooveel er eene geschiedenis bestaat, over al de slimheid van den menschelijken geest, in het uitvinden van middelen ter ontvluchting. Om vrij te zijn, wendt de mensch pogingen aan, tot welke hij zich nooit in staat achtte; in dergelijken toestand alleen kan

men zijne kracht afmeten. De geest bekomt eene spitsvinnigheid welke haren oorsprong neemt in de omstandigheden zelven, terwijl de wachters slechts voorzichtig zijn ten gevolge der ondervinding ten gevolge der gelukte of mislukte proefneming van al veroordeelde denkers en eeuwige plannenmakers.

Cayenne heeft geen kerkhof: de laag aarde, welke de rotsen bedekt, is te dun en de uitgestrektheid voor een doodenveld zou te groot moeten zijn. De zee, aan den kant der Salut-eilanden - wij spreken van onzen tijd - is de begraafplaats der dooden. Men naait den doode, alsmede eenige steenen, in eenen lap linnen; men plaatst al de lijken, die er beurtelings zijn, in dezelfde doodkist en deze laatste legt men in eene boot. Er klinkt eene klok, als om de bannelingen te verwittigen, dat er andermaal eene plaats in hun midden open is. De boot steekt van kant en richt zich naar de westkust des eilands. Daar wordt de kist een oogenblik, langs de helling van den berg gedragen, vervolgens andermaal in eene boot neêrgezet; men steekt in zee en, op zekeren afstand, schudt de doodkist haren inhoud uit.

Teruggebracht wordt diezelfde kist onder een afdak geplaatst, zonder wachter, zonder ketting met hangslot. Wie zou een zoo droevig en afzichtelijk ding als eene doodkist is, niet ongemoeid laten! Wie zou er aan denken eene poging te wagen, met een zoo broos getimmerte! En toch, zoo vertelt een reiziger, welde het denkbeeld bij een der bannelingen op, om zich, tot zijne ontvluchting, van die kist te bedienen.

De ongelukkige rekende uit, in welk gedeelte des jaars het getal sterfgevallen het geringste was; hoeveel tijd hij noodig had om de voegen der kist waterdicht te maken; maar of het nieuwsoortige vaartuig zee bouwde, of het honderd en vijftig mijlen ver aan den golfslag zou weêrstaan - daaraan dacht hij niet, of wilde hij wellicht niet denken.

Uren lang de schildwachten en toezichters verschalkende stopte hij de reten, maakte eene soort van bank in zijne zonderlinge boot, vervaardigde nog twee roeispanen in den vorm van indiaansche pagaaien, en eindelijk was het voorwerp gereed.

't Was eens een donkere avond. Met inspanning en ongelooflijke moeite droeg, sleepte en torschte hij het vaartuig, als men het zoo noemen mag, naar zee. Nu een kroop hij, dan eens liep hij; nu vond hij rosten en steengrond, dan distels en kreupelhout op zijnen weg. Nu hield hij met ingehouden adem stil, bij het minste geritsel, dan zette hij zijnen gevaarvollen tocht, dwars door eene linie schildwachten, voort. Hij bereikte de zee, legde zich in de doodkist neêr en liet zich op Gods genade drijven.....

Verschrikkelijke toestand! De doodkist kantelde rechts en links; zij werd met moeite recht gehouden en het water sloeg er in. Bij het opgaan der zon bemerkte men van boord eener goelet het drijvend voorwerp, des te duidelijker aangeteekend door eene wolk van roofvogels die er boven zweefden en de haaien welke er rondom zwommen. Zonderlinge lijkstoet! En toch zijn velen onzer verre bloedverwanten die hier onze baar volgen, better dan de roofvogels en haaien? Men vond den ongelukkige half verdronken in de kist. Naar Cayenne terug gebracht, stond hem daar de beul, met de geeselkoord gewapend, te wachten.....

Anderen timmerden, met ongeschikt gereedschap, volledige booten, die nog als modellen van bouwkunst op het eiland worden bewaard; nog anderen maakten vlotten, niet altijd van hout, maar zelfs van garven maïs-stroo - en verwonderlijk! zulks gebeurde, niettegenstaande al de waakzaamheid, in dezen of genen hoek des eilands. Eenigen dezer pogingen gelukten, anderen mislukten, hetzij door het onvoldoende

der vaartuigen, hetzij door de scherpzichtigheid der wachters, hetzij door het verraad der bannelingen, die alzoo den Judas-penning hoopten te winnen.

Reeds lang vóór het einde der verledene eeuw, toen Cayenne en verdere eilanden van Guyana met verbannen priesters werden bevolkt, had de Christen-zendeling daar, in die voor den blanke moorddadige streek, het kruis geplant. De Missiën van Cayenne werden door den pater Jezuïet Creuilli opgericht. 'Toen pater Lombard - een opvolger van den eerstgenoemde - 'eene eeuw geleden den grondslag legde van 'zijne Missie bij de Galibis' zegt Chateaubriand, 'wist hij niet dat hij enkel de wilden voorbereidde, om eens de martelaars des geloofs te ontvangen en de woestijnen van het nieuwe Thébaïde voor den vervolgden godsdienst gereed maakte....', al beantwoordde de geest dier negers niet altijd aan dien, welken de zendeling hun had trachten in te planten.

Laat ons de bannelingen andermaal stap voor stap volgen.

Den 28^{en} September had de wacht 'land, land!' geroepen. Den 29^{en} liet de *Bayonnaise* het anker vallen en begroette de fransche vlag met de gewone saluutschoten. Tot 9 October bleef men op de reede. Drie dagen vroeger had men de priesters de Neve, Moons, Gémin, Flotteau en de Noodt, uit hoofde van ziekte, naar het hospitaal van Cayenne overgebracht. Op laatstgemelden datum werden de overige belgische priesters op een klein vaartuig geplaatst en naar Conomana, vier en twintig mijlen noordwaarts van Cayenne, overgebracht.

(Wordt vervolgd.)

Het Colyseum en zijne gruwelen.

Nevenstaande gravure herinnert aan een heldenfeit van een christen jongeling, waardoor een einde kwam aan de bloedige spelen der gladiatoren, dat is van die ongelukkigen, welke elkander moesten dooden, om het heidensche Rome te vermaken. Het was in 't jaar 403; Constantijn had reeds tegen deze bloedige tooneelen gewerkt, maar het romeinsche volk, dat van zijne voorvaderen slechts de wreedheid scheen geërfd te hebben, bleef aan deze afschuwelijke vermaken gehecht als aan het leven. De Kerk beproefde dit heidensch overblijfsel te vernietigen; de dichter Prudentius deed alles om keizer Honorius te bewegen, deze afschuwelijke spelen te verbieden, doch te vergeefs; een moedig jongeling, Telemachus genaamd, was eindelijk door eene edele daad van zelfopoffering de oorzaak, dat deze moordtooneelen ophielden. Op zekeren dag, dat het volk zich weder verlustigde in het bloed, dat uit de wonden der gladiatoren stroomde, treedt hij manhaftig te midden der strijders; door de hemelsche kracht der liefde, die hem bezielt, gelukt hij er in, om de vechtende gladiatoren van elkander te scheiden. De wreede toeschouwers, woedend op den onbekenden jongeling, die het gewaagd heeft hun afschuwelijk vermaak te storen, werpen een hagelbui van steenen naar den moedigen martelaar en berooven hem van het leven. Doch God stemde op de voorbede des stervenden heiligen de harten der wreedaards tot leedwezen over het onschuldig vergoten bloed en de keizer nam bij dezen onrectvaardigen moord de gelegenheid te baat, om voor altijd deze barbaarsche vermaken af te schaffen. Zoo eindigden de wreede tooneelen, die aan een H. Ignatius, Pancratius en duizenden martelaren en roemrijke kampvechters de kroon der onsterfelijkheid schonken. Het kruis op de plek geplaatst, waar vroeger het beeld van Jupiter stond, wekt steeds in den bezoeker van het Colyseum de dankbare

herinnering: aan welk een nacht van afschuwelijkheden en misdaden de wereld door de zegeningen van het Christendom ontrukt is.

Die schouwburg, dat reusachtige gebouw werd door keizer Vespasianus opgericht en door Titus in 't jaar 72 voltooid. Keizer Titus, dien de geschiedenis nog wel, in vergelijking met andere romeinsche keizers, 'den menschlievende' heeft bijgenaamd, vierde, de inwijding van den schouwburg gedurende honderd dagen met feesten en gevechten, waaraan vijf duizend leeuwen, panters en andere wilde dieren deel moesten nemen en waarin meer dan tien duizend zwaardvechters, om den menschlievenden keizer te verlustigen, het leven verloren.

Door 82 poorten heeft men toegang tot het groot ovaal-ronde plein, hetwelk van alle kanten door hoog muurwerk is omgeven. In het binnengedeelte is de arena of de vlakte, die voor het strijdperk der menschen en dieren bestemd was. Op de hooge muurvlakte zaten de toeschouwers in 4 verdiepingen amphiteatersgewijze gerangschikt. Om zich de reusachtige uitgestrektheid van deze muren voor te stellen, denke men zich, dat de drie voorste verdiepingen elk zeven en twintig en de vierde twintig duizend zitplaatsen bevatte, zoodat in 't geheele Colyseum voor meer dan honderd duizend toeschouwers plaats was. Bovendien waren nog beneden in den ondersten muurring een zeer groot aantal hokken en kelders gemetseld, waarin de wilde dieren opgesloten waren of de lijken der gesneuvelde gladiatoren werden neêrgelegd.

In het midden der arena was het altaar voor Jupiter *Latiole* aan wien, vóór het afschuwelijk schouwtooneel een aanvang nam, door een heidensch priester, flamen dialis, eene offerande werd gebracht. 'Jupiter is tevreden!' was na afloop dezer godsdienstige ceremonie de kreet der juichende menigte; twee aan twee traden de slachtoffers op; door eenen heraut voorafgegaan, maakten zij eene diepe buiging voor de keizerlijke familie en riepen: 'Caesar, morituri te salutant: Keizer; zij, die gaan sterven, brengen u hunnen heilgroet.' Vervolgens werd door de vestaalsche maagden een teeken gegeven; de leeuwen, beren, panters, reeds sinds vele dagen uitgehongerd en getergd, worden uit hunne hokken losgelaten en vallen op de weerlooze menschen aan. Heeft dit tooneel lang genoeg geduurd, dan verschijnen de gladiatoren en de wederzijdsche strijd op leven en dood vervult de toeschouwers met nieuwe vreugde, tot schier allen zijn bezweken, terwijl dan dikwijls om het publiek te verrassen op eens weder de wilde dieren werden losgelaten, ten einde door het verslinden der overwinnaars een einde aan het moordtooneel te maken.

Op deze wijze werden gedurende de drie eerste eeuwen onzer jaartelling ontelbare slachtoffers gebracht aan de bloeddorstige vermaken van 't heidensche Rome en talloos zijn de martelaren, die in 't Colyseum, gelijk de H. Ignatius zegde 'als de tarwe Gods, onder de tanden der leeuwen en wilde dieren werden gemalen, om het brood van Christus te worden.' Het christelijk Rome herdenkt op bijzondere wijze de martelaren van het Colyseum en telken Vrijdag stroomt de vrome menigte naar het beruchte plein en overweegt daar ter plaatse, bij de rondom het arena opgerichte statiën, de geheimen van het lijden van Christus en zijne Heiligen.

Een gemaskerd bal.

De Vasten-avond had alom zijne tenten van weelde en vermaak opgeslagen. In de schouwburgen en danszalen werd in weinige dagen meer gaz verbrand dan vroeger gedurende een ganschen winter eene kleine stad noodig had; de modisten werkten dag en nacht en ook wel geheele Zondagen aan balkleedjes, die voor een tooisel van slechts weinige uren bestemd waren, ofschoon er soms meer geld aan werd besteed dan het loon van een werkman gedurende een ganschen kouden winter bedraagt; de coiffeurs trippelden van het eene huis naar het andere om de toovermiddelen van pomade-pot en krulijzer in practijk te brengen en de dames gaven geen enkel teeken van ongeduld, al moesten zij zich ook een ganschen dag met een hoofd vol papillotten verschuilen, zoo groot was het vooruitzicht in een kortstondig genot, dat somtijds niet slechts duur maar ook betreurenswaardig is.

't Is opmerkelijk dat de uitspanningen en uitspattingen van den Vasten-avond toenemen naarmate de voorschriften betreffende het Vasten meer verwaarloosd worden. Dat is een staaltje van de verkeerde wereld, die men tegenwoordig niet meer op de kinderprenten, maar in het Werkelijk leven te zien krijgt.

Doch wij moeten bij ons onderwerp blijven. Het is Vasten-avond en al wat jong en levenslustig is geeft zich aan de vreugde over. Steekt daar kwaad in? Wij zullen dit niet zeggen, wanneer die vreugde betamelijk is en aan de zedelijkheid kan worden getoetst, doch er zijn Vasten-avond-vermaken die dezen toets niet kunnen doorstaan, die men kan houden voor een roekeloos spel met onschuld en deugd. Onder die vermaken noemen wij de gemaskerde bals, die bijeenkomsten van vermomden, waarop de blos der schaamte op den dorpel wordt achtergelaten, waar deugnieten gelegenheid hebben om, zonder verantwoording, te fluisteren wat zij in andere kringen moeten verzwijgen.

Toch worden dergelijke bijeenkomsten bijgewoond door jonge lieden van een onberispelijken levenswandel, die prijs stellen op hun goeden naam. Zijn zij onbekend met de gevaren die hen daar bedreigen? Dit is schier onmogelijk bij de overtuiging dat meestal aan gemaskerde bals wordt deelgenomen door personen, met wie men niet in één adem genoemd zou willen worden.

In een aanzienlijk koopmans-huis, in een onzer groote steden, had reeds eenige dagen zulk een strijd tusschen geweten en ijdelheid plaats gehad, die, als gewoonlijk, ten koste van het geweten dreigde te eindigen. De dochter des huizes, een onberispelijk, braaf meisje, droomde dag en nacht van het bal dat eerlang zou plaats hebben. Overal waar zij bij hare vriendinnen kwam - en dat zij die vriendinnen meer dan ooit opzocht was zeker niet zoo onnatuurlijk als gevaarlijk - hoorde zij slechts van het bal spreken en de genoegens die men daar te wachten was. Overal zag zij schoone zijden maskers, costumes uit de vorige eeuw, die de eene oud, de andere jeugdig maakten, en wanneer zij hare oogen sloot zag zij, in den geest, in eene schitterend verlichte zaal eene bonte mengeling van personen: herderinnen aan den arm van een ridder, oude matronen met een domino gepaard enz. en het werd steeds minder twijfelachtig wie in den strijd tusschen geweten en ijdelheid de overwinning zou behalen.

Toen zij eindelijk eens weder van zulk een bezoek te huis kwam, riep zij, schier met tranen in de oogen: ‘och, moeder, laat mij toch naar het bal gaan, slechts dezen keer, opdat ik eens kan zien hoe het daar toegaat.’

De moeder schudde het hoofd. ‘Kind,’ sprak zij, ‘gij weet niet wat gij vraagt; hier geldt vooral het spreekwoord: wacht u voor den eersten stap. Zoodra gij eenmaal zulk eene bijeenkomst hebt bijgewoond, zal het u nog moeilijker vallen uw verlangen te bedwingen.’

‘Maar Mina B. en Suze K. gaan er heen, zij zijn toch braaf en deugdzaam.’

‘Ik zal dit niet tegenspreken, doch of zij op den duur braaf en deugdzaam zullen blijven, wanneer zij zoo driftig een vermaak najagen dat hoogst gevaarlijk is, hieraan twijfel ik, en of zij, na afloop van een gemaskerd bal, hun geweten kunnen onderzoeken zonder te blozen, hieraan twijfel ik nog veel meer. Doch ik wil u eens de geschiedenis vertellen van een meisje dat zeer driftig aan soortgelijke vermaken verslaafd was, ik geloof niet dat gij daarna nog lust zult gevoelen om naar het gemaskerd bal te gaan.’

De moeder haalde bij die woorden diep adem; men kon zien dat zij hevig aangedaan was.

‘Toen ik jong was kende ik een meisje van uwen leeftijd, dat zeker even veel recht had om zich onberispelijk te noemen als gij. Zij had hare moeder, die weduwe was, hartelijk lief, zij was zelfs vol opoffering voor haar. Nooit zou zij een verlangen van hare moeder onbevredigd gelaten, nooit zich tegen haren wil verzet hebben, doch toevallige omstandigheden, het aansporen van vriendinnen, het toegeven aan een onbestemd doch onweêrstaanbaar verlangen brachten haar op een gemaskerd bal, en toen zij eenmaal dien roekeloozen stap gedaan had, bezat zij geen kracht genoeg om zich aan dat gevaarlijke spel met de deugd te onttrekken. Zij was wel niet slecht geworden en niemand, die haar kende, kon eenige verandering in haar bespeuren, zelfs hare moeder niet, doch hare deugd moest toch schipbreuk geleden of voor het minst groote gevaren doorgestaan hebben, want hoe kon het anders zijn dat zij na elk bal nog lang huiverde, dat zij met elk nieuw bal een hevigen strijd met haar geweten te strijden had, maar altijd haar hart en hare neigingen de overwinning liet behalen! Noch de smeekingen, noch de liefdevolle woorden en raadgevingen harer moeder konden haar terughouden: zij werd door een onweêrstaanbaren drang naar het gemaskerd bal gevoerd, dat voor haar zoo verlokkend, zoo betooverend schoon was. Het ging haar als een speler: zij zou alles, alles, wellicht zelfs de liefde harer moeder, opgeofferd hebben voor eene genieting, die telkens door berouw gevolgd werd, maar waaraan zij zich toch altijd op nieuw weder prijs gaf.

‘Zoo waren eens weder met den Vasten-avond de bals teruggekeerd. De moeder had eene slepende ziekte, die reeds maanden lang voortduurde. De dochter verzorgde en verpleegde haar dag en nacht en putte zich uit in alles wat slechts de kinderlijke liefde vermag. Doch daar werden de bals aangekondigd. Van dat oogenblik af werd zij onrustig, zij beklaagde zich, zij gevoelde zich ongelukkig. Haar geweten sprak luider dan ooit, doch de stem der verleiding verhief zich zoo krachtig, hare verbeelding werd zoo rijk gestoffeerd met de verleidelijke tooneelen van het gemaskerde bal, dat zij geen kracht gevoelde om weêrstand te bieden en de vermaningen en smeekingen harer moeder en ook de inspraken van hart en geweten in den wind sloeg. Zij beroemde zich zelfs op hare onafgebroken zorgen voor de zieke moeder, om hare aanspraken op eenige uitspanning te doen gelden.

‘De moeder zweeg, haar hart bloedde; de dochter gevoelde dit en het deed haar pijn, doch zij ging toch naar het bal.

‘Zoo onweêrstaanbaar is de macht der verleiding, als men eens aan hare roepstem gehoor heeft gegeven. Menig dronkaard vloekt de jenever en toch steekt hij de hand uit naar het bedwelmend vocht.

‘Middelerwijl de moeder de handen vouwde en een gebed voor het geliefde kind opzond, zweefde de dochter, in het schuldige kleed der ijdelheid gehuld en met rozen getooid, door de woelige reien der gemaskerden. Hare oogen zwelgden in het genot der schitterende tooisels, hare ooren vingen de tonen der bedwelmende dans-muziek op, doch gelukkig gevoelde zij zich niet; elke teug der vreugde was met den alsem van het schuldbesef gemengd. Elk oogenblik meende zij de stem harer moeder te hooren, er waren zelfs oogenblikken dat zij verlangde naar huis terug te keeren, doch altijd werd zij als het ware door eene onzichtbare hand in den tooverkring teruggehouden, die de slachtoffers der lichtzinnigheid bedwelmt.

‘Eensklaps hoort zij haren naam noemen; men zoekt naar haar, men fluistert haar eenige woorden in, die haar doen verbleeken, die op hare wangen het verwijt brengen, dat zij wel rozen in het haar, maar doornen in het hart heeft. Hoe zij in haar rijtuig, hoe zij te huis komt weet zij niet. Alles is daar stil, want de dood heeft er zijn intrek genomen. De oude huishoudster zit met den rozekrans in de hand; zij spreekt geen woord, doch de blik dien zij op het schuldige kind werpt, bezit eene verpletterende welsprekendheid en op het ledekant ligt het ontzielde lichaam der moeder.

‘Het meisje doet een pijnlijken kreet hooren, want in één oogenblik beseft zij geheel haar ongeluk. Zij rukt de rozen uit het haar, werpt het masker van zich af en valt op het lijk harer moeder neder. Wat zou zij thans niet willen geven om nog een enkel woord van liefde te hooren uit den mond die voor eeuwig gesloten is; doch het is te laat: de moeder is gestorven zonder haar te zegenen, de moeder is voor het oordeel Gods geroepen, op het oogenblik dat zij aan een ijdel, laat ik zeggen, aan een altijd gevaarlijk vermaak deel nam.’

De spreekster bedekte het gelaat met beide handen en zegde na eenige oogenblikken met afgebroken woorden: ‘*ik* was die dochter, mijn kind; ik ben het die van de schandelijke vermaken, welke de Vasten-avond meêbrengt, losgerukt moest worden door den dood mijner moeder, en die thans beter dan iemand weet hoe gevaarlijk die vermaken zijn. Wilt gij thans nog naar het gemaskerd bal gaan.’

‘Nooit, moeder!’ riep het meisje dat zich weenend om den hals harer moeder wierp; ‘Mina B. en Suze K. mogen mij uitlachen en bespotten, ik wil naar uwen raad luisteren.’

En zij ging niet naar het bal.

Een tafereel als wij hier geschetst hebben heeft zeker niet dikwerf plaats; doch als sommige moeders tot de bekentenis konden komen van de gevaren, waaraan zij in hare jeugd hebben blootgestaan, menige dochter zou zich verwijderd houden van de gemaskerde bals, waar de rozen der lichtzinnigheid groeien, doch de rozen der deugd verflensen.

Allerlei.

Bank van leening.

Vader, wat is toch eene bank van leening? - 'Dat is eene plaats, jongen, waar iemand zijn horologie brengt om een jas te koopen, zijn jas om eene broek te koopen, zijne broek om een paar schoenen te hebben, zijne schoenen om brood te krijgen, en als dat op is somtijds van honger te sterven.'

Een pruikenmaker

te Parijs kondigde onlangs aan dat hij *onzichtbare* pruiken maakt en noodigde tevens zijne begunstigers uit die bij hem te komen in *oogenschouw* nemen.

Eene oude, zeer geestige courantier

was vóór de nieuwe wet op de gijzeling in Frankrijk gemeenlijk de genoodigde van een rijken parijschen bankier; van gast werd hij evenwel langzamerhand schuldenaar. De vervaldag van den wissel, dien de bankier op hem had getrokken, was aangebroken en de courantier kon niet betalen. De bankier sprak er niet betalen. De bankier spraker niet verder over, maar zag toch met leede oogen dat zijn vroegere gast niet meer aan zijne tafel verscheen. Eenige dagen later werd de schuldenaar gearresteerd en niet naar de gevangenis, maar naar het huis van zijn schuldeischer gebracht, juist op den tijd dien deze voor zijnen maaltijd bestemd had. 'Mijnheer,' zegde de bankier toen hij zijn gevangene zag, 'let hier wel op: zoo dikwijls gij zonder wettige reden mijne tafel vermijd laat ik u gevangen nemen.' - 'Dan doet gij niet meer dan uw plicht,' antwoordde de andere, 'want gij weet wel dat de schuldeischer gehouden is voor de voeding te zorgen van den schuldenaar, dien hij in gijzeling laat nemen.'

Op eene advertentie,

waarin eene aanvraag naar eene gemeubeleerde kamer was gedaan, werd onlangs aangeboden: ‘eene net gemeubeleerde kamer met canapé voor een heer van achttien voet lang en dertien voet breed.

Scheikundige mededeelingen. - Zuurstof.
(Vervolg.)

Niemand is er, die niet ondervonden heeft, dat men zich bij een heerlijken lentemorgen of 's winters bij een heldere lucht als het gevroren heeft, gewoonlijk meer opgewerkt en vroolijker gestemd gevoelt, dan wanneer het regenachtig is. Deze weldaad, voor zoo verre het physieke oorzaken geldt, moet men voor een gedeelte aan de zuurstof toeschrijven. Daar namelijk die stof bij helder, frisch weer overvloediger in de lucht aanwezig is, ademen wij er ook meer tegelijk van in, en zoo wordt het leven in ons sterker bekrachtigd, terwijl de meer prikkelende lucht tevens eene heilzame opwekking aan de zenuwen geeft. Daarentegen, als het regent, of de lucht betrokken en mistig is, dan vermindert de beterkkelijke hoeveelheid zuurstof en bijgevlog wordt er ook minder ingeademd; bovendien verslappen de zenuwen door de vochtigheid. Om dezelfde reden verliezen honden en katten. als er regenachtig weer op handen is, hunne eigenaardige levendigheid: schapen verlaten hun voeder en gaan lui liggen. Over het algemeen ondervinden de dieren alsdan onrust en oongemak; van daar in die omstandigheden het gehinnik der paarden, het geloei der ossen, het geblaat van schapen en geiten, het gebalk der ezels, het gekras der raven, het gekwak der kikkers,

het geklaag der spechten, het gekrijsch der pauwen, het gesnap der papegaaien, vooral echter voorspellen ganzen en eenden door hunne onrustige en geraasmakende gebaren vochtig weer en regen.

Roest en roestvlekken.

De werking der zuurstof op de metalen of het oxydeeren is van de veelzijdigste toepassing. Zoo is roest een ijzeroxyde, daargesteld door de zuurstof van vochtige lucht, die zich verbonden heeft met de oppervlakte van het ijzer. Gepolijst ijzer in de lucht, van gewone temperatuur roest niet, want zonder vocht kan de affiniteit of verwantschap tot de zuurstof niet in werking komen. Kachels, fornuizen, badstoven enz. roesten in een onbewoond vertrek, omdat de altijd eenigszins vochtige kamerlucht het ijzer oxydeert. Door de onmiddellijke aanraking van lucht en ijzer weg te nemen belet men het roesten, en dit is de reden waarom men ijzer verft. Het blauw gemaakt staal roest eerder dan het witgepolijste, want daar de blauwe tint is voortgebracht door eene gedeeltelijke oxydatie van het ijzer, zoo is de werking die den roest vormt, reeds begonnen.

Roestvlekken op linnen kan men zonder nadeel voor het goed, binnen weinige oogenblikken verwijderen, door eene zwakke oplossing van chloortin, dat zeer begeerig is naar zuurstof, het ijzeroxyde aantast, de zuurstof er van afscheidt en zoo de vlek geheel oplost. Zuringzout is ook een goed middel en wellicht verkieslijker, wijl het niet zoo vergiftig is.

De puik-bouffante.

Karel, allerbeste amice,
'k Krijg daar juist per *Gend en Loos*
(Ja, verbeel-je mijn surprise!)
Franco een papieren doos
Met een briefje van je hand:
‘Als cadeau een puik-bouffant’.’

Voor een weldaad mij bewezen
Bleef mijn harte nimmer koel
Nu vooral is 't kwik gerezen
Van mijn dankbaarheidsgevoel,
En geen wonder, Karel, want
Warmte wekt uw puik-bouffant’.

Daarom zullen dankbre tonen
Tot u klinken in gedicht;
'k Voel den gloed der muzezonen,
Rijmen, lijmen valt me licht:
Ja de dichter vliegt in brand
zit hij in zoo'n puik-bouffant’.

Laat de wintervorst nu fluiten,
Bloesem strooien naar zijn leus,
Lelie's schild'ren op de ruiten,
Roode rozen op den neus;
Als een ieder klappertandt,

Zweet ik in uw puik-bouffant’.

Neen, geen zinking in de kiezen,
Geen migraine, tic of jicht,
Inflammatie, hersen-niesen
Annexeeren mijn gezicht:
'k Ben gedekt van allen kant
Door het schild der puik-bouffant’.

Maar blijft door die wollen dekking
't Hoofd - mijn edelst deel - gespaard,
Dan blijft (bij conclusie-trekking)
't Heele corpus ook bewaard.
Ja, mijn ziel zelfs, 't is frappant,
Wint bij zulk een puik-bouffant'.

Lijdzaamheid zal zij mij leeren,
Plooibaarheid naar elks gemoed,
Zachtheid, helle-vorst braveeren,
Eenvoud, naastenliefde-gloed....
Bref, zij maakt mij in mijn stand
Geestelijke puik-bouffant'.

Zulke vruchten zal het dragen
Het geschenk dat gij mij biedt;
Nog van één moet ik gewagen
En gewis de minste niet:
Steeds een warme vriendschapsband
Blijft voor mij uw puik-bouffant’.

B.v.M

[Nummer 27]

Een missionaris in China.

Altijd aanzag men 't in de Kerk als eene edele roeping zich aan de bekeering der Heidenen toe te wijden. Hoe meer echter die Heidenen verwijderd zijn van de lichtbaak des geloofs, in hoe dichter duisternis zij gezeten zijn, des te meer lof moet het verdienen, pogingen aan te wenden om ook voor hen het licht des geloofs en der beschaving te ontsteken. Weinig landen zal men vinden waar de bekeering der Heidenen bezwaarlijker is en meer opoffering, meer geduld en liefde vereischt, dan China, het onmeetlijke rijk van Oostelijk Azië. Daar worden krachten gevergd, daar worden inspanningen geeischt zooals elders maar zelden gevraagd worden; dit blijkt genoegzaam uit de annalen van het genootschap tot voortplanting van het geloof. Daar, naar China, hebben ook wij Belgen, menigeen onzer betrekkingen of vrienden zich zien begeven en vergezellen hen nog dagelijks in den geest bij hunne tochten; wij lijden met hen, wij strijden met hen, want onze deelneming in hun lot kan die gemeenschap van lijden en strijden niet ontberen. Onze lezers herinneren zich de belangrijke brieven, welke uit die ver afgelegen landstreek, door Belgen werden geschreven, onder ander door den Heer Verbist. Voor het oogenblik willen wij de aandacht inroepen, op een ander missionaris in die landstreek, op Mgr. Louis S. Faurie, die zich hoogst verdienstelijk heeft gemaakt.

Mgr. Louis S. Faurie, bisschop van Apollonia i.p.i. en vicaris-apostoliek van Kouy-tcheou werd op den 12^{en} Juni van het jaar 1824 te Monségur, in het diocees van Bordeaux in Frankrijk, geboren. Zijne eerste studiën volbracht hij in het oord zijner geboorte maar op 25 jarigen leeftijd verliet hij in October 1849 zijne familie en bekenden, zonder hun iets van zijn plan, om zich aan de missiën te gaan wijden, mede te deelen. Den achtsten Mei van het volgende jaar trad hij voor goed in het Seminarie der Vreemde Missiën te Parijs, die oefenschool waaruit reeds zoo vele verdienstelijke en onvermoeide mannen te voorschijn kwamen; den 21 December van het volgende jaar, op den feestdag van den Apostel Thomas, den eersten geloofsverkondiger en martelaar in de oostersche missiën, werd hij priester gewijd, en reeds in Maart van het jaar 1851 scheepte hij zich te Londen in voor de missie van Kouy-tchéou, welke hij tegen het einde van hetzelfde jaar bereikte. Het was in den tijd der geloofsvervolgingen in dat onmetelijke rijk; duizenden Christenen werden op de vreeselijkste wijzen gefolterd en door den smartelijksten dood gestraft.

MGR. LOUIS S. FAURIE.

Er was dus meer dan mannenmoed noodig om zich bij de heldenrijen der geloofsverkondigers, reeds zoo vreeselijk door het moordend staal der vervolgzieke mandarijnen gedund, te gaan vervoegen. De Missionarissen waren gedwongen zich te verbergen en in chineesche kleeding aan hunne neophieten het geloof te verkondigen. Dit duurde tot den dag dat de vereenigde fransche en engelsche legermachten de vrije uitoefening van den christelijken godsdienst in het geheele Chineesche Rijk van den Keizer afdwongen. Door dit tractaat met de westersche mach-

ten werd het den missionaris vergund vrijer zijne bekeerlingen te bezoeken en hen in de stille rust des vredes tot nieuwen strijd voor te bereiden.

Op den 2 September van het jaar 1860 werd de ieverige Faurie, die reeds zooveel blijken van apostolischen moed had gegeven, tot bisschop van Apollonia i.p.i. gewijd en aanvaardde het vicariaat van Kouy-tcheou.

Luchtreizigers.

Bij de oorlogen die tijdens de Fransche Republiek werden gevoerd, waren het luchtreizigers die militaire verkenningen deden. Deze toepassing van den luchtballon om de bewegingen der vijanden gaê te slaan, werd in Amerika weêr in praktijk gebracht, doch daaraan is thans eene groote verbeteriug verbonden, daar de luchtbal voorzien is van een elektrieken draad, die om eene lijn gewonden, den luchtreiziger toelaat deze naar beneden te laten, om van zijne hooge standplaats, mededeelingen te doen, aan hen die op den vasten grond zijn. In den slag van Fleurus, en in eenige andere militaire operatiën, waarbij het Fransche leger van den luchtballon kon gebruik maken, was het den luchtreiziger alleen mogelijk, door vlaggen van verschillende kleuren, zijne aanmerkingen aan de mannen mede te deelen, die de lijn van den luchtbal hielden. Men heeft het aan het vernuft van Robert Allan, van Rhode-Island, te danken, dat de luchtreiziger thans met de bewoners der aarde in aanraking kan komen, door te zijner beschikking een elektrieken draad te stellen. Professor Lone is de eerste die uit het luchtruim een telegram naar beneden zond.

Iets over de klokken.
(Vervolg.)

De oude klokkenspijs bestond, even als die welke ook thans nog voor goede, duurzame klokken gebruikt wordt uit eene legering van koper en tin. Men heeft in onzen verlichten tijd, waarin meer op de goedkoopte dan wel op de degelijkheid gelet wordt, beproefd om klokken van gietstaal te vervaardigen; deze klokken echter, al kon men ze al even harmonieus en zuiver van toon maken als de bronzen uit koper en tin gegoten, zouden desniettemin niet aantebevelen zijn daar zij, naar de verklaring van deskundigen en van hen die er gebruik van hebben gemaakt, slechts gedurende korten tijd dienst kunnen doen; weshalve de hoogwaardige Bisschoppen van Munster en Paderborn aan de kerkfabrieken in hunne respectieve dioceesen het aanschaffen van zulke klokken verboden heuben.[1)]

Men heeft langen tijd in de meening verkeerd dat in sommige klokken zilver gebruikt werd, om haar een te welluidender toon te doen geven; maar deze meening schijnt òf uit het verhaal van een monnik van St. Gallen in Zwitserland te zijn voortgekomen, die van een klokkengieter vernaalt dat hij van Karel den Groote 100 ponden zilver gevraagd en gekregen had, om die aan eene klok te gebruiken, welk zilver hij evenwel voor zich behield; òf uit de omstandigheid dat in de middeleeuwen adellijke personen door de vervaardigers der klokken werden uitgenoodigd om eenig zilver in den oven te werpen, voor welke gift zij alsdan het recht van peter- of

1) Bernard Zehe, Dioz. Conservator and Bisschöfl. Kaplan, Münster. - Die Kürtze Einleitung zur Restauration und Austattung der Kirchen.

meterschap bij den plechtigen doop eener klok verkregen. Tot dat einde was, naar het heette, eene opening in den oven aangebracht, waardoor gemelde personen dan eigenhandig hunne gift daarin konden werpen, maar deze opening, wel verre van met de klokkenspijs in verband te staan, kwam op de stookplaats uit, waar het zilver vergaderd en onder de werklieden verdeeld werd.

Over de verhouding waarin het koper en tin in de middeleeuwen samengebracht werden, om eene klok van goeden toon te verkrijgen heeft men tot nog toe niet veel gevonden. Zoo werden in de 13^{e} eeuw voor drie klokken voor de kerk van Dover in Engeland 1050 ponden koper en 500 ponden tin gesmolten; terwijl in de 16^{e} eeuw in Italië bij iedere 100 ponden koper slechts van 23 (voor grootere) tot 26 ponden tin (voor kleinere) gevoegd werden. De verhoudingen zijn in het algemeen zeer uiteenloopend, zoo zelfs dat men op 100 deelen koper van 12 tot 50 deelen tin voegt; meestal echter neemt men 4 deelen koper en 1 deel engelsch tin als maatstaf aan.

Het gieten der klokken vereischt een aantal voorafgaande bewerkingen, die veel zorg en oplettendheid, zoowel als de kennis van de juiste proportiën vorderen.

De voorbereidende werkzaamheden bestaan in het vervaardigen van de *kern* of de *ziel*, van het *model* en van den *helm* of de *kap*. De kern bestaat uit eene gemetselden hollen vorm, wiens buitenzijde goed rond wordt gemaakt; deze vorm wordt bestreken met eene laag cement, samengesteld uit klei, paardenmest en korte haren, goed gemengd en gekneed. Naarmate men den vorm bestrijkt wordt deze laag met een compas gelijk gemaakt, waarmede men zoo lang voortgaat tot alle oneffenheden weggenomen zijn. Is deze eerste laag op de vereischte dikte gebracht dan vult men den gemetselden vorm met houtskool, die men aansteekt om zoo den vorm door een regelmatig onderhouden vuur te droogen, waarvoor men een tijdsbestek van 12-24 uren noodig heeft.

Zoodra de eerste laag genoegzaam gedroogd en gehard is, brengt men er eene tweede van dezelfde stof over aan, waarbij dezelfde werking als bij de eerste herhaald wordt; daarna wordt de vorm nog met eene laag, uit asch en zeep samengesteld, bestreken. Deze laatste wordt niet door het vuur gedroogd, en dient om den tweeden vorm of het *model* der klok, dat om de kern wordt vervaardigd, daar gemakkelijk af te kunnen nemen. Bevorens men tot de vervaardiging van het model overgaat, onderzoekt men nauwkeurig of de kern den vereischten vorm bezit en zonder gebreken is, daar deze anders op het *model* overgaan waardoor de klok zelve gebrekkig worden zou.

De aarde, waaruit het model vervaardigd wordt, bestaat uit een vloeibaar mengsel van fijn gezift zand, paardenmest en fijne haren. Zij wordt even als de eerste lagen om den vorm gestreken, en deze bewerking herhaalt men zoo dikwijls dat het model volkomen de dikte van de klok verkregen heeft. Iedere laag wordt met het compas glad gemaakt en met het vuur gedroogd, terwijl telkens tusschen de lagen een bekleedsel van hennep gevoegd wordt om het scheuren te beletten. Op het model worden de verschillende ornamenten, welke op de klok moeten gegoten worden, aangebracht; daartoe bestrijkt men het met een compositie van kaarsvet, zeep en een weinig was, waarna de figuren en de wapens in was er op worden geplaatst.

De helm of de kap wordt aldus genoemd omdat hij de kern en het model beiden bedekt; deze moet bijzonder sterk gemaakt worden omdat hij bijna onophoudelijk aan het vuur moet blootgesteld zijn, geheel met vast gestampte aarde bedekt wordt en aan de gloeiende hitte van het gesmolten metaal moet kunnen wederstaan. Men vervaardigt den helm op dezelfde wijze bij verschillende lagen als de twee voorgaande, maar uit eene fijnere kleiaarde, die te voren gezift en met goed gereinigd

haar en paardenmest gemengd wordt. Hiermede bedekt men zeer voorzichtig, om de ornamenten niet te beschadigen, de uiterste laag van het model en laat het langzaam maar zonder vuur droogen; dan volgt eene tweede laag, waarbij men het compas wederom aanwendt en ook het vuur, maar dit laatste slechts zoover als noodig is om de ornamenten van was te doen smelten, waardoor de indrukken hiervan in de eerste laag van den helm geprent blijven. Hierna brengt men nog meerdere lagen, maar altijd van eene vastere stof, aan, (waar tusschen men van boven naar beneden kemp voegt) die telkens met het compas goed glad gemaakt worden. Is de helm tot de vereischte dikte en sterkte gebracht dan wordt hij van het model afgenomen en van alle gebreken ontdaan; nu kan het model van geen dienst meer zijn, het wordt dus verbrijzeld en uit den kuil, waarin al deze voorbereidingen hebben plaats gehad, verwijderd. De helm wordt nu in zijne vereischte bositie boven de kern geplaatst en de kuil met vastgestampte aarde gevuld, terwijl slechts eene enkele opening boven door den helm blijft, waardoor het gesmolten metaal wordt geleid. Dit laat men nu langzamerhand in den helm vloeien; er komt eene vlam uit de opening, gelijk aan die van brandenden spiritus, die zoolang aanhoudt tot de helm gevuld en de klok gegoten is.

(Wordt vervolgd in n°.29.)

De optocht in S^t^. Pieter.

Onder de indrukwekkende plechtigheden, waarmede de copening van het Concilie gevierd is, behoort vooral de plehtige optocht, waarvan de nevenstaande gravure ons eene voorstelling aanbiedt.

Reeds vroeg in den morgen van den 8en December waren de vaders van het Concilie in de verschillende zalen der gaanderij van het Vaticaan vergaderd, en in hunne plechtige kerkgewaden gedoscht, begaven zij zich naar het bovenatrium der Loggia van Sint Pieter. Om half negen verscheen de H. Vader en na voor een altaar het gebed *Veni sancte Spiritus* aangeheven te hebben, stijgt hij in den draagstoel, de zoo genaamde *sedia gestatoria* en het klokgelui van Rome's kerken, gepaard met het bulderen der kanonnen van het fort St. Angelo, verkondigt het oogenblik, waarop de feestelijke stoet een aanvang neemt. Aan het hoofd der plechtige processie gingen de prelaten en beambten der romeinsche curie, daarna de dragers van het Pauselijk Kruis tusschen acolythen, met den apostolischen subdiaken Mgr. Isoard, auditor der H. Rota; vervolgens kwamen de abten generaals, de abten *nullius*, de bisschoppen, aartsbisschoppen, primaten, patriarchen en de kardinalen volgens hunne diaconale, priesterlijke en bisschoppelijke orden. Na deze volgden de senator met de conservatoren van Rome, Mgr. de vicekamerling en Z. Emin. de kardinaal Borromeo, diaken voor den zang van het Evangelie, tusschen de kardinalen Antonelli en Grassellini.

Gedragen op de *sedia gestatoria* verscheen daarop de H. Vader onder een baldaquin tusschen de flabelli; achter den opperpriester eindelijk volgden de auditoren en schatbewaarders der apostolische kamers, de pauselijke majordomus, de minister van binnenlandsche zaken, de apostolische protonotariussen, de generaals en vicarissen-generaal der reguliere orden, terwijl de stenografen de luisterrijke processie besloten.

De boodschap
Naar eene Schilderij van Willems.

Onder de nieuwere schilders van België bekleedt Willems eene eervolle plaats. Hij heeft zich de producten der oude Noord- en Zuid-Nederlandsche schilders tot voorbeeld gekozen en op het voetspoor van die uitstekende meesters heeft hij het in zijne edele kunst ver gebracht. Slechts door eene in het oogloopende vrijheid, vooral in zijn licht en schaduw, kenmerkt hij zich als een schilder van onze dagen. Onder zijne schilderstukken, die vooral om hun schoon licht-effect bekend zijn, is zijne ‘boodschap’, waarvan wij in nevenstaande gravure eene afbeelding leveren, een der uitmuntendste.

Een Winterreisje in Duitschland
door Victor de Veen.
(Vervolg.)

Dat gebed had mijn hart verlicht en als verjongd; geheel dien dag ben ik vergenoegd en opgeruimd geweest.

Een uur later, na dat wij in het gasthof waren gaan ontbijten, kwamen wij in deze kerk terug; ondertusschen was het dag geworden, en nu zagen wij de aloude Triersche hoofdkerk gelijk zij werkelijk is. Zij kwam mij thans min grootsch en min schoon voor, dan toen wij er de eerste maal binnen getreden waren. Niet dat zij geen prachtige tempel zij, op wiens bezit elke stad, en met recht, trotsch zoude wezen; doch haar ontbreekt eenheid in de opvatting en eenheid in de bouworde. Alle stijlen door elkander gemengd, van den romaanschen en den spitsbogigen, tot dien der wedergeboorte, en zelfs den nieuwerwetschen - indien men aan deze laatste wijze van bouwen wel den naam van stijl geven mag - treft men er aan, en leveren er kostbare staaltjes van. De Triersche kathedraal kan derhalve door bouwkundigen als een rijk museum gehouden, en door hen met vrucht bezocht worden; maar eene prachtige kerk, die de harten verheft en de gevoelens loutert, neen, dat is zij niet, of dat heeft zij ten minste mij niet toegeschenen.

Zij heeft een aantal schoone praalgraven, tusschen welke dat ter gedachtenis van zekeren Trierschen keurvorst, Joannes III, in den vorm van een altaar opgericht en hetwelk zich tegen den buitenwand, in de linker zijbeuk bevindt, wel zeker de eerste plaats bekleedt.

Aan den voet der trappen van het hooge koor staan de beelden van Constantinus den Groote en zijne Moeder de H. Helena, welke laatste naar men gelooft, in Trier het daglicht zag. In het hooge altaar worden Christus' kleed zonder naad, een deel

der doornenkroon, alsmede een nagel van 's Heilands kruis bewaard. De vereering dezer heilige voorwerpen heeft in 1844 ruim een millioen personen naar Trier gelokt.

Het voor ongeveer twintig jaar gebouwde oksaal is groot en prachtig; bij een eerste opzicht is men er werkelijk door getroffen; doch aldra bemerkt men wederom, dat het, zoowel door zijne te ruime proportiën als door zijnen bouwtrant (het rust op een aantal ionische zuilen), daar niet op zijne plaats, en in tegenstrijdigheid met al het omringende is. Onder hetzelve ziet men het rijke praalgraf van zekeren aartsbisschop, welke grafstede ons beter dan het oksaal, beviel.

Als eene bijzonderheid mag anngestipt worden, dat de Triersche domkerk geene buitendeur recht over het hoog altaar heeft; bij die van Mentz, welke eenige gelijkenis met de eerste verraadt, hebben wij hetzelfde opgemerkt. Dit komt hieruit voort, dat ten tijde dat deze kerken gebouwd werden, de kathedralen in Duitschland twee hooge kooren of *absiden* hadden, te weten: eene voor de parochie en eene voor het kapittel, welke beide tegenover elkander liggende koornissen, het daarstellen eener ingangdeur recht over het gewone koor, onmogelijk maakte.

Nevens de hoofdkerk, en aan deze zelfs met eenen gang verbonden, bevindt zich de in gothischen stijl gebouwde Lieve-Vrouwe-kerk. Deze is veel min groot dan de eerste; doch, wanneer de in goeden trant aangevangene en reeds ver gevorderde herstellingswerken zullen voltrokken zijn, zal zij als een zeer merkwaardige gothischen tempel mogen bezocht worden. Zij is bijna rond en bevat twaalf slanke pilaren, op welke de beelden der apostelen meesterlijk geschilderd zijn. In het portaal zijn prachtige in steen gebeeldhouwde symbolische figuren uit het oud en nieuw Testament te zien.

Op onzen weg naar de Zwarte Poort traden wij op de groote markt voorbij de hoofdwacht; het was juist het oogenblik dat de posten moesten afgelost worden. Dit verschafte ons een zonderling en onverwacht staaltje van militaire vlugheid. De trompet zond eenige schelle tonen in het ronde; acht of tien soldaten sprongen uit het wachthuis en plaatsten zich op een ommezien voor de deur naast elkander; de dienstdoende officier gaf een bevel, en daar draaiden, huppelden en slopen die mannen verschillende keeren door elkander, alsof het posturen uit een mekanisch theater geweest waren; zij zouden door hunne snelle bewegingen het hoofd van den toeschouwer duizelig maken. Een tweede bevel deed hen plotseling stilstaan; op een derde stapten zij twee met twee, de eene achter den andere, in verschillende richtingen, den pas zoo kort en zoo juist aanslaande, als werden die acht of tien paar beenen door een en 't zelfde werktuig in beweging gebracht.

Ik heb geene de minste reden om te veronderstellen, dat de officier die huppelingen, voor- en ruggewaarts sprongen, ter onzer eere had laten maken; echter zag het er uit, juist alsof de oefening alleen met dit inzicht ware bevolen. De vaardigheid dezer soldaten was inderdaad treffend en wij konden ons niet beletten deze te bewonderen. Reeds den avond te voren, toen de wacht voorbij ons hotel trok, hadden wij dien klinkenden en juist afgeteekenden stap gehoord en opgemerkt.

De Zwarte Poort (Porta Nigra) is het merkwaardigste romeinsche gebouw der stad Trier, en wellicht van al de steden aan deze zijde der Alpen gelegen. Het is uit zware door den tijd zwart geworden blokken zandsteen, zonder kalk, vervaardigd; naar men gelooft werd het in de eerste eeuw na Christus, onder Claudius, gesticht. Dit reusachtige gebouw heeft drie verdiepingen, is over de honderd voet breed, ruim vijftig diep en meer dan negentig hoog. In de elfde eeuw werd het tot kerk ingericht en aan het daarnaast liggende Simeons-klooster verbonden; dit is de reden waarom het thans algemeen de Simeonspoort genoemd wordt. Sedert lang was het tot aan de

tweede verdieping onder bouwvallen en steengruis begraven, toen in 1817 de pruisische regeering deze liet wegruimen, en het aan zijne eerste bestemming, namelijk, te dienen tot stadspoort, terugschonk.

In Trier zijn nog andere merkwaardigheden te zien, zoo als: de romeinsche baden, het amphitheater, de stads-bibliotheek, enz. enz.; doch het was reeds 't kwart na acht uren en wij moesten vijf minuten vóór negen uren van daar vertrekken, wilden wij nog denzelfden avond het doel onzer reis, Darmstadt, bereiken.

Wij keerden dus naar ons gasthof terug, wierpen in het voorbijgaan eenen vluchtigen blik op de huizen rond de groote markt, tusschen welke wij er verschillende uit de middeleeuwen en in zeer goeden staat bemerkten, en stapten kort daarna in het rijtuig, dat ons naar de standplaats der spoorbaan moest voeren.

Toen wij over de Moezel reden werd ons oog getroffen door een groot steenen kruis, dat zich omtrent te midden der brug in eenen uitsprong verheft, en dat langs weêrskanten, zoowel aan zijne achteralsaan zijne voorzijde, een Christus-beeld draagt. Dit kruis bespeurt men op een verren afstand, op- en neêrwaarts den stroom.

Wij bemerkten ook van deze plaats, recht voor ons aan den zuidkant der stad, op een niet onaanzienlijken berg, eene verhevene zuil, welke gansch de omstreken beheerscht.

Een vriendelijke reiziger zeide ons in de statie, dat die hooge zuil het marmeren beeld draagt der Onbevlekte Maagd. Deze zuil en dit beeld werden over een twaalftal jaren, onder het opzicht van den toenmaligen Trierschen bisschop, die hiertoe zelf voor eene groote somme bijdroeg, bij inschrijving opgericht. Dergelijke monmnenten geven eenen hoogen dunk van de christelijke gevoelens der bevolking.

(Wordt vervolgd).

Naar Cayenne.
Voordrachten gehouden in verschillende kringen, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

De overtocht geschiedde onder toezicht van blanke en zwarte soldaten en onder commando van een dronken kapitein. Door den opgestoken storm rechts en links geslagen, zonder bedden of hangmatten, doornat en uitgeput van honger en dorst, ondergingen de ongelukkigen op die reis eene wezenlijke hel. De wezenlijke overtocht had slechts later plaats, aangezien de hevige storm het schip noodzaakte naar Cayenne terug te keeren. In afwachting van dit vertrek was het gebrek aan boord zoo groot, dat de bannelingen in het denkbeeld verkeerden, dat hun laatste uur eindelijk was gekomen.' Slechts op de dreigende houding der soldaten, bewilligde de kapitein er in eene boot aan wal te zenden en eenigen voorraad te halen. 'By de terugkomst', zoo verhaalt de eerw. van Bavegem 'werd hun, gelyk aan eenen hoop dieren, een deel zeebesch uit voorgeworpen, die voor hunne voeten in 't slyk en modder nederviel.' Zóó ellendig was het lot der bannelingen, dat de soldaten er door bewogen werden, en hun een deel van hun rantsoen toereikten.

Den 16^{en} October wierp men die rampzaligen op de brandende kust. Het was nog helder dag. Bij avond was de weg door de moerassen gevaarlijk en de soldaten eischten dat men onmiddellijk zou vertrekken. Elk der bannelingen torschte een pak op den rug. Eenigen van hen waren nog in hunne winterkleêren gehuld, dezelfde die zij droegen toen zij, in den aanvang des jaars, in Vlaanderen werden aangehouden.

In de vlakte van Conomana bevonden zich reeds, men wist het, een aantal belgische priesters. Helaas! na een pijnlijken tocht door wilde vlakten, bosschen en moerassen ter plaatse gekomen, omhelsden zij er slechts vier méér.[1)] De anderen, allen door de korvet *Decade* aangevoerd, waren reeds onder het gebrek, de vermoeienis en de ziekte bezweken. Vier bleeke en uitgemergelde wezens, als het ware schimmen, waggelden hen te gemoet, strekten de open armen naar hen uit, spraken hun, met den glimlach op het beenderig wezen, in de taal hunner vaderen toe, en vroegen hen met bevende stem, naar nieuwstijdingen uit het vaderland.

DE BOODSCHAP, NAAR EEN SCHILDERSTUK VAN WILLEMS.

Negen der belgische priesters van gezegde expeditie waren reeds bezweken, en onder deze de eerw. heer Havelange, doctor in de godgeleerdheid en rector magnificus der hoogeschool van Leuven, alsmede de eerw. heer Kerkhofs, oratieheer te

1) De vier priesters waren: N. Roelandts, kloosterling in St. Bernards-abdij bij Antwerpen, geboortig van Rupelmonde; F.J. van der Sloten, plebaan te Turnhout en deken van Hoogstraten, geboren te Ranst; F.G. Sartel, Benedictijn en pastoor van O.L.V. kerk te Gent, aldaar geboren; P. Neirinckx, novice bij de Capucijnen te Scherpenheuvel, geboortig van Ninove: allen kwamen den 6 Juni 1798 in Cayenne aan.

Scherpenheuvel, die beiden, even als de eerw. heer Vliegen, insgelijks oratieheer, in October 1797 waren gedeporteerd, omdat zij hunne denkwijze hadden geuit, over een geval van duivelbezwering, te Scherpenheuvel.

De woningen der bannelingen waren eenige slecht getimmerde, en uit lat- en vlechtwerk vervaardigde, hutten. Iedere hut moest vier-entwintig man huisvesten. Deur, venster, bank of tafel ontbraken in die verblijven. Buiten tredende zag men eene dorre en immer door de zon verzengde vlakte, op korten afstand begrensd door een dicht gegroeid woud, als het ware uit een moeras opgeschoten. Achter dien donkeren gordel, des avonds in een blauwachtigen mist gehuld, strekte zich de zee uit, wier gebulder den banneling als het ware herinneren kwam dat er eene eindelooze water-woestijn tusschen hem en het vaderland, waaraan men hem ontrukt had, bestond.

Alleen in de hutten konden de ongelukkigen min of meer eene schuilplaats tegen de brandende zon vinden. Als de zon achter den donkeren kring van bosschen verdwenen was, hoopte men eenige rust in de koelte des nachts te bekomen. Vruchteloos! Het was of de natuur zelve, anders eene zoo goede moeder, tegen hen opstond en uit lucht, grond en water gedurig nieuwe beulen deed opstijgen.

De nachten waren dikwijls zoo koud, dat de bannelingen hunne winterkleêren aantrokken. Dan nog drong het ongedierte de hut binnen: zwermen muskieten stegen, met de verpestende dampen, uit de moerassen op en deden, door hare venijnige steken, brandende wonden ontstaan; overgroote vleêrmuizen vlogen en kropen binnen en aasden op menschenbloed; slangen kronkelden zich tot in de dekens; monsterachtige padden zaten in alle duistere en vochtige hoeken.

Tusschen de bladeren van hunne brevieren vonden zij schorpioenen; mieren kropen in het eten, indien men den pot, die het bevatte, niet in eenen bak met water afzonderde; houtluizen doorknaagden de kleêren, het linnen - kortom, grond, lucht en water wemelden van boosaardige insecten. Om zich tegen de muskieten te beveiligen, brandde men vochtig hout en natte bladeren, 't geen een verstikkenden rook door de hut verspreidde; een middel, dat zelfs gansch nutteloos werd in de dagen van het regensaizoen.

De ongelukkigen wikkelden zich in linnen en kleedingstukken van allen aard, om zich tegen die helsche plaag te beschermen. De huidwormpjes, kleinezwarte insecten die tusschen huid en vleesch dringen, was eene andere plaag; de banneling beveiligde zijne voeten tegen hunne venijnige steken, door die met asch te bedekken, want indien het nijdige dier zich in de huid genesteld had, was men verplicht het er met eene naald of pennemes uit te hale - eene operatie, waarin de Wilden zeer behendig waren, doch die bij gemis der noodige kennis, de voeten met wonden overdekte.

Eene beschrijving van het lijden van fransche bannelingen op Apronayac en Conomana zegt, dat hunne nagelen afvielen, hunne beenen en hun lijf opzwollen en met zweenen overzaaid waren. De pest richtte zoo groote verwoestingen onder hen aan, verlamde zoodanig hunne lichaamskrachten, dat niet een hunner tot aan de rivier kruipen kon, om eene teug water te halen. Elk hunner had zijn eigen graf gedolven; de vriend koos de plaats uit waar hij rusten wilde na den dood, naast het graf zijns vriends. In minder dan vier maanden werden Conomana, Sinnamary en Cayenne het graf van meer dan 150 priesters.

Voegt bij al de plagen, welke de belgische priesters overvielen, nog den buikloop, de gele koorts en andere ziekten, die de trouwe gezellen waren in de hut des bannelinge. ‘Ik heb eens bevonden’, zegt de eerw. heer Dumon, ‘dat er naest my, aen beide zyden, een doode lag en dat ik nog een lotgenoot aen myne voeten zag

sterven.' Ook vier weken waren pas verloopen, of, van de twee-en-tachtig bannelingen, aan wal gezet, waren er reeds zes-en-dertig gestorven.

De hutten en wat deze omgaf waren dor en ellendig. Indien bloemen en vruchten ten minste een opwekkenden krans, door bronwater verfrischt, rond die woningen hadden kunnen vormen; indien de vriendschap der Indianen, de ballingschap nog eens hadde verlicht; indien de landstreek zelve eene dier keerkringsgewesten ware geweest, rijk en mild met schoone natuurtafreelen begiftigd; - maar zoo als wij zegden, de grond gaf bloem noch vrucht, de wel slechts troebel en stinkend water, in het oog des Indiaans tintelde meestal haat en mistrouwen.

Het eten was geëvenredigd aan de natuur, die den banneling omgaf. Het bestond uit meel van den manioc-wortel, doorgaans bedorven labberdaan en rijst in water gekookt; soms gelukte het hem, tegen hoogen prijs, een stuk gezouten vleesch te koopen, terwijl hij met eigen handen een waterput had moeten delven, die hem echter, zooals gezegd is, niets dan vuil water opleverde. De ongelukkige had geweer, noch ander jachtgereedschap. Beroofd van middelen ter verdediging, trad hij slechts schroomvallig het dichte woud, met zijne als vlechtwerk in elkander gegroeide takken, binnen, om er eenig hout te breken of te hakken. Daar sisten de slangen, daar huilde het boschgedierte, daar leefde, kortom, het gedierte in het groot, zooals rondom de hutten in het klem - en niet zelden gebeurde 't, dat de wilde dieren, tot voor de hutten, de honden kwamen aanvallen en wegvoeren.

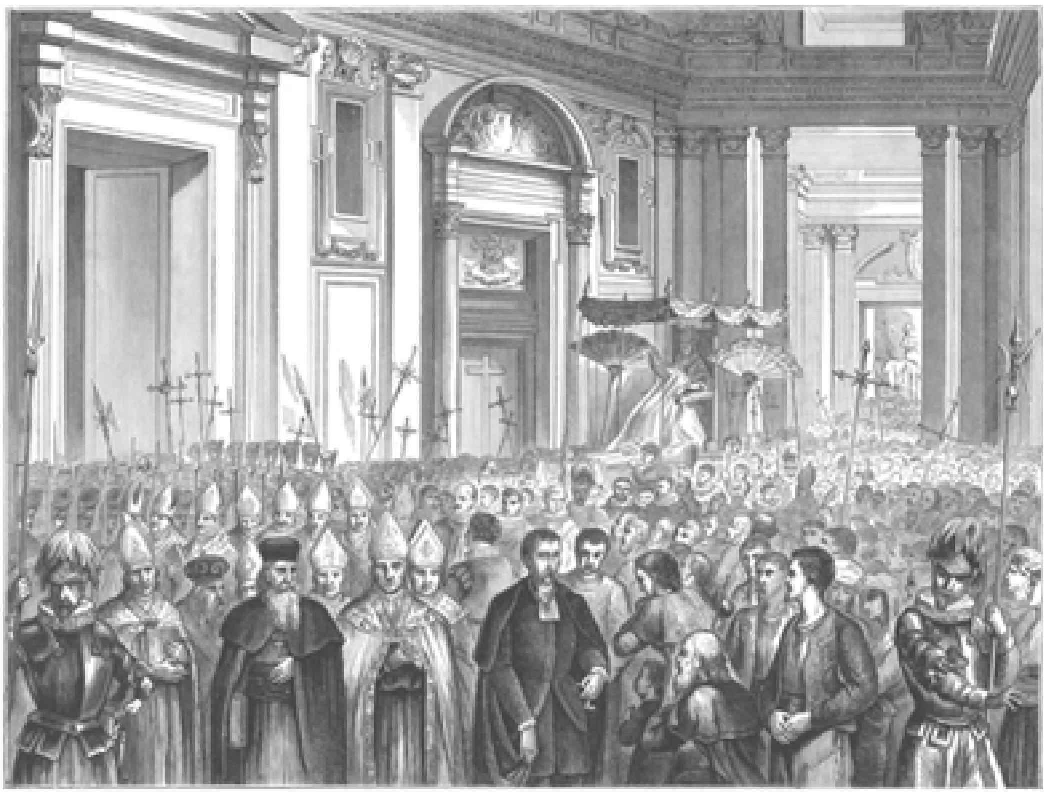

DE OPTOCHT IN ST. PIETER, TE ROME.

De eerw. heer Schiltz, een Luxemburger, was boschwaarts gegaan, om eenig hout te rapen of te kappen. Het uur verstreek en de ongelukkige kwam niet weêr. Men riep naar alle kanten zijnen naam; geene menschelijke stem antwoordde. Eindelijk naderden eenige wilden; zij droegen een ijselijk verminkt en gansch verscheurd lijk, dat zij in het bosch

hadden gevonden. Helaas! de ongelukkige, door een wild dier overvallen, was in de worsteling bezweken en het verscheurend gedierte had zich aan zijn lijk verzadigd.

Nu eens kwamen de Fransche priesters naar de hutten der Belgen en Savoyards, welke laatsten zich vereenigd hadden, om er de droevige lijkplechtigheden bij te wonen; dan gingen de Belgen en Savoyards naar het fransche campement, ter volbrenging van denzelfden plicht. Soms op den harden grond uitgestrekt, omgeven door gansch de priesterschaar, stierf nu deze, dan gene, en allen baden voor hunne vervolgers.

Een priester van Orleans, zijn einde voelende naderen, greep met bevende en door den dood reeds half versteven hand, de pen op en schreef aan zijnen broeder in Frankrijk: 'Lieve broeder, ik ga sterven.... Schuldig zou ik zijn in Gods oog, indien ik mijnen vijanden niet uit de volheid mijns harten vergiffenis schonk. Toen men mij van u afscheurde, hebt gij onbezonnen, in uwe smart uitgeroepen, dat gij u vroeg of laat wreken zoudt. O, broeder, laat dat voornemen varen! Vergeef mijnen vijanden, zooals ik hun vergeef. Ik smeek het u in den naam van Jezus Christus, die mij in zijne genade zal opnemen....'

De eerw heer Moons, onderpastoor van Boom, schreef aan zijne broeders en zusters: 'een eeuwig geluk mag wel een wijnig moeyte kosten....'

De godsdienst gaf die ongelukkigen moed en vertrouwen. De wraak lieten zij aan God over. Het waren dan ook welhaast geene priesters meer, die in de wildernissen van Cayenne, Conomana en Sinnamary geworpen werden: de beurt der beulen zelven kwam. 'Wat stof tot nadenken!' zegt Chateaubriand. 'Billaud-de-Varenne en Pichegru, de dwingeland en het slachtoffer in dezelfde hut tegenover elkander te Sinnamary; de harten zelfs in de uiterste armoede niet verbroederend; eeuwige haat tusschen de gezellen in dezelfde boeien, en het geschreeuw van eenige ongelukkigen, op het punt van elkander te verscheuren, zich vermengende met het gebrul der tijgers in de bosschen der Nieuwe Wereld.' Wat stof tot nadenken!

En verder: 'ziet.... de arme gasthuiszusters, welke zich slechts naar een doodend klimaat schijnen verbannen te hebben om een Collot-d'Herbois op zijn doodbed af te wachten en hem de zorgen der Christelijke liefdadigheid toe te wijden. Welke les! Die heilige vrouwen, welke den onschuldige en den schuldige in dezelfde liefde tot het menschdom opnemen; welke weenen over allen en God bidden, dat hij én de vervolgers van zijnen naam, én de martelaars van zijnen eeredienst zal bijstaan. Welke les, welk tafreel! Wat zijn de menschen ongelukkig en wat is de godsdienst schoon....'

Onze bannelingen hadden in eene der hutten een altaar opgericht. 'Het was', schrijft Mgr. Brumault, 'het was arm, doch rein; ik zalfde den steen', en daar, vóór dat de zon aan den oosterhemel verscheen en als het eiland nog in de schemering gehuld was, werd de Misse opgedragen. Geen miskleed, geen waslicht, geen godslamp! De priester offerde, de overige bannelingen knielden en baden, en hielden beurtelings de wacht, om niet door negers of boosaardige spionnen overvallen te worden.

Het morgenlicht brak door, joeg de nevelen voor zich heen, wekte de natuur met hare millioenen beulen, en de priester verborg het arm en nederig Misgerief, en zag een nieuwen dag, vol jammer en lijden, met nieuwe kracht te gemoet.

Een republikeinsch officier, gelast met het toezicht over de verschillende hutten, was bij het zien van al het lijden, dat den banneling folterde, diep bewogen. 'Men

zou menschelijker handelen,' zegde hij 'indien men hem onmiddellijk eenen kogel door den kop joeg. Dan ten minste zou men hem voor een langen doodstrijd bewaren.'

Toen de ziekte eindelijk, binnen weinige dagen, een aantal priesters, onder welke de eerw. heer Van der Sloten, pastoor-deken van Turnhout, wegmaaide; toen eindelijk beambten en soldaten aan den rooden loop stierven; toen allen, geen uitgezonderd, kwijnend en ziek waren, zond de gouverneur Jeannet, drie *citoyens* om den toestand te onderzoeken. Desvrieux, Boucher en Chapel verklaarden, dat, van de twee-entachtig bannelingen, op het einde van thermidor (Augustus) te Conomana aangevoerd, er zes-en-twintig overleden waren; vijftig bevonden zich in het zoogenaamd hospitaal en van de overigen was er niet een volkomen gezond.

De reden van die talrijke sterfgevallen was te vinden, zoo als men zal vermoeden, in de lage, vochtige, moorddadige landstreek, die in het regensaizoen in een uitgestrekt moeras dreigde over te gaan en zelfs door de inboorlingen verlaten werd en in het gemis aan behoorlijke levensmiddelen, aangezien men in die vlakte, zoo zeggen de rapporteurs, 'zelfs geene citroen vindt om de slechte hoedanigheid des waters eenigszins te verbeteren.' Wilde men de verwoestingen des doods onder bannelingen, ambtenaren en soldaten der republiek doen ophouden, dan diende deze post onmiddellijk naar Sinnamary, vier of vijf mijlen verder, te worden overgebracht.

Citoyen Jeannet gaf bevel tot het vertrek en men stak de hutten, getuigen van zooveel ellende, in brand. Men liet den bannelingen de keus den tocht te land of te water te doen: Sinnamary is een gewest aan de zeekust gelegen.

VII

Een gedeelte der bannelingen verkoos de reis over zee, om reden de landreis te vermoeiend was voor afgetobde, afgebeulde en door de ziekte uitgemergelde menschen. De eerw heer Cop was een hunner. De overigen vingen den tocht aan, elk met een pak, waarin hunne kleêren en verdere huisraad geborgen waren, op den rug. Wij vinden hen den 20 November 1798 andermaal te Sinnamary, en toen later, den 11 Januari 1799, ook de vier in het vorige jaar te Cayenne in het hospitaal achtergeblevenen werden aangevoerd, waren al de overlevende Belgische priesters weêr vereenigd.[1)]

Een enkele was niet meer daar; de eerw heer Reyphius, pastooi van Westvleteren en broeder van den banneling die aan board der *Bayonnaise* gestorven was, had te Conomana een gelukkig middel tot ontvluchting gevonden. Weinige dagen vóór het verlaten van dat gevloekte oord, was er een klein Hollandsch vaartuig in de monding der rivier verschenen, schijnbaar om handel in die landstreek te drijven; doch de eigenaar er van was inderdaad met andere denkbeelden bezield. Men kende in de Hollandsche volkplanting van Guyana het verschrikkelijk lot dat aan zoovele stamgenooten - want dat toch zijn de Vlamingen en Brabanters van den Nederlander - beschoren was.

De gezagvoerder van het schip wilde eenigen dezer ongelukkigen redden, hen naar Hollandsch Guyana overbrengen en van daar naar hun vaderland terug zenden. Dat edelmoedige voornemen deed bij den eerw. heer Reyphius kennen, en ook deze was het, die de rei der verlosten moest openen. De moedige en edele Hollander verborg hem in zijn vaartuig, bracht hem naar Paramaribo, van waar de priester gelukkig in zijn vaderland terugkeerde.

1) De vier achtergeblevenen te Cayenne waren de eerw. heeren de Noodt, Flotteeu, Moons en de Neve.

(Wordt vervolgd.)

Uit een dagboek.
Een verhaal op den St. Bernards-berg, medegedeeld door H.A. Banning.

Van mijne vroegste jeugd af heeft mij altijd een vurig verlangen bezield om die plaatsen te bezoeken, alwaar onze heilige godsdienst bijzonder schitterde, of die in de geschiedenis der Kerk eene bijzondere vermaardheid hebben verkregen. Jerusalem, het heilige land, waar eens onze goddelijke Verlosser al weldoende rondging, was het oord waar mijne ziel steeds onwillekeurig werd heen getrokken; vandaar dan ook dat ik gretig al die werken las, die mij, hoewel slechts aan den haard, toch in de verbeelding naar het toppunt mijner wenschen konden voeren. Intuschen behoort de reis naar het H. land nog steeds onder mijne vrome wenschen, en zal ook wel nimmer tot wezenlijkheid gebracht kunnen worden; mijne plichten houden mij elders geboeid, en waar plichten gebieden, behooren ook zelfs de vroomste wenschen te zwijgen.

Heb ik echter het hoofddoel van mijn verlangen niet kunnen bereiken, dat verlangen is niet geheel en al onbevredigd gebleven. Ik heb Rome, de hoofdstad der Christenheid, dat gedenkteeken van vergankelijkheid en eeuwig leven, mogen zien. Ik heb onzen h. godsdienst in zijn schitterendsten dosch gezien, en op de graven der H. Apostelen van den Hemel de kracht afgesmeekt om, even als zij, tot den laatsten ademtocht des levens het geloof standvastig te belijden. O, het is zoo zalig op die plaatsen te verwijlen, waar eens de grondzuilen onzer Kerk stonden, en waar de Vader der geloovigen nog altijd zijne zegenende handen uitstrekt tot heil van de geheele wereld.

Het is echter niet over Rome, dat ik u thans wil spreken. Er is nog eene plaats, die bij mij altijd in een heilig aandenken zal blijven, het is namelijk het klooster der barmhartige broeders op St. Bernardsberg. Op die plaats, door godsdienst en naastenliefde geheiligd, werd mij een klein verhaal medegedeeld; ik heb dat verhaal in mijn dagboek opgeteekend, en wil het thans afschrijven voor hen, die den lieven eenvoud, die het kenmerk van godsdienst en deugd met zich omdraagt, nog steeds beminnen, en wier geest nog niet verward is door die schandelijke geschriften, die slechts de zinnen streelen en een langzaam maar zeker werkend vergift in de jeugdige harten storten.

De groote St. Bernards-berg, een der hoogste bergen van de geheele aarde, ligt in de Alpen, tusschen Waliserland en de provincie Aosta in Savooie. De weg, die over den berg heen voert, is een der gevaarlijksten van den geheelen Alpen-keten. Bij een' winter van acht, ja zelfs somwijlen van negen maanden, is die weg midden door eene onafzienbare bergenreeks, over onmetelijke en nimmer geheel ontdooide sneeuwvelden en langs de verschrikkelijkste afgronden, bijna altijd zeer gevaarlijk, tenzij men zich vooraf van eenen bekwamen gids voorzie. En toch trekken er jaarlijks ongeveer 8000 reizigers over dien berg.

Het is niet mogelijk zich een denkbeeld te maken van het grootsche natuurtafereel, dat zich in de woeste eenzaamheid aan het oog van den reiziger voordoet. Zoo ooit ergens, kan en moet men daar uitroepen, God is groot in zijne werken! Dáár verstommen alle aardsche gedachten; dáár gevoelt het schepsel eerst, dat hij een nietige aardworm is, en in het gevoel van zijne nietigheid zinkt hij onwillekeurig in aanbidding op de knieën neder.

Hoe schoon ook echter daar de natuur is, wordt zij helaas, maar al te dikwerf verwoestend en doodelijk voor den behoeftigen reiziger, die noch kleederen heeft, welke hem genoegzaam dekken, noch een gids, die hem den kortsten, den minst gevaarlijken weg aantoont. Beperkt door een steil en smal voetpad, dat midden in den zomer duizendvoudige zwarigheden oplevert, en in den winter met eene glad gevroren sneeuwkorst bedekt is, wordt de toestand van zulk een' voetganger dikwijls in de hoogste mate gevaarlijk. Aan den eenen kant stort de schuimende bergstroom in eene diepte van ruim twee honderd voeten naar beueden, van de andere zijde strekken zich geweldige rotsmuren boven zijn hoofd uit, die, met verbazende sneeuwmassa's bedekt, elk oogenblik dreigen op hem te zullen nederstorten. Door honger, angst en afmatting overweldigd, zoekt de ongelukkige dikwerf rust bij de eerste noodlottige plaats, welke daartoe geschikt is, en dan slaapt hij maar al te spoedig in, om nimmer weder te ontwaken.

Midden in dat woeste oord, heeft onze heilige godsdienst zijnen zetel opgeslagen.

Reeds in het laatst der trende eeuw, werd hier door den H. Bernardus een klooster gesticht tot hulp der ongelukkige reizigers, en nog op den huidigen dag gaan zijne volgelingen voort met hun leven en hunne krachten te wijden aan de ongelukkigen, die zonder hunnen bijstand onherstelbaar verloren zouden zijn. Zoo groot is onze godsdients! Geene kracht der wereld is in staat zijne macht te verbreken. Hij strijdt, waar zulks noodig is, met de woedendste elementen tot redding van den ongelukkigen sterveling, en vindt zijne beloonging alleen in de schatten, welke God in de deugd heeft weggelegd, en in de eeuwige vergelding door Hem aan de deugdzamen bezworen.

Eene der grootste merkwaardigheden van het klooster op den St. Bernards-berg bestaat in de honden, die zich daar bevinden. Het is bekend hoe die edele dieren jaarlijks eenigen der reizigers van eenen gewissen dood redden, die noch door de waakzaamheid, noch door de menschlievendheid der kloosterlingen gered kunnen worden. In dat gedeelte van het jaar, wanneer de lucht met eenen dikken nevel bedekt is, en de sneeuw van twintig tot dertig voet opgehoopt, het geneele klooster, - met uitzondering; van de schoorsteenen - ja zelfs den toegang bedekt en verspert, en men genoodzaakt is een' weg naar den ingang te graven, of wanneer de dwarlwinden van alle kanten losbarsten en den voetganger dicht opeengepakte sneeuwwolken in het gelaat werpen, en hem daardoor het voortgaan onmogelijk maken, dan moesten de ijverigste inspanningen der kloosterbroeders vruchteloos blijven, zoo niet het buitengewone instinct der honden hun tot voetspoor diende. Langzaam, voorichtig, met lang uitgerekten hals en snuivende neusgaten, gaan zij voor hunne gebieders uit, echter nimmer verder dan drie of vier ellen, ofzij blijven stil staan, of maken den weg terug. Heeft een' sneeuwval de reizigers begraven, zoo gaan die dieren, met een instinct dat nimmer dwaalt, recht op de plaats af, krabben onstuimig den sneeuw weg, en verdedigen de lijken tegen de gieren en adelaars die daarop azen, terwijl zij onafgebroken hun klagend geluid doen hooren. In het genoemde jaargetijde, worden

ook dagelijksch de St. Bernards-doggen uitgezonden om de bergpassen te verkennen, bij welke tochten ieder van hen op den rug voorzien is van eenen mantel, benevens eene kleine mand, waarin zich brood, kaas en wijn bevinden tot oogenblikkelijke verkwikking van ongelukkige en afgematte reizigers.

Deze kleine schets moge genoegzaam zijn voor hen die nooit iets, of zeer weinig over de schoone inrichting op den St. Bernards-berg gehoord of gelezen hebben.

Ik had met Gods hulp, onder geleide van een' bekwamen gids den weg tot aan het Hospitium gelukkig afgelegd. De altijd gastvrije monniken ontvingen mij met eene gulheid en eene voorkomendheid, welke in die streken tot een spreekwoord is geworden, en de getrouwe honden sprongen tegen mij op en likten en streelden mij de handen met eene vriendelijkheid, welke mij bijna het evenwicht deed verliezen.

Reeds had ik twee onvergetelijke dagen in dat gastvrije oord doorgebracht, en was voornemens den volgenden morgen den terugtocht weder aan te nemen, toen eensklaps het weder veranderde en dat voornemen onmogelijk werd gemaakt. Van uit de gastenkamer had ik een ruim gezicht over eene onafgebroken reeks van bergen. De windvlagen gierden en loeiden met zulk eene ijzingwekkende kracht in het rond, dat het mij, die ongewoon was aan dit natuurverschijnsel, benauwd werd om het hart en ik verheugde mij, toen ik een der kloosterlingen de kamer zag binnentreden.

‘Zoo, broeder Leotado!’ sprak ik tot den jongen monnik, met wien ik den vorigen dag een gesprek had gevoerd, ‘het verheugt mij u hier te zien, want het vreeselijke weder zon mij inderdaad bang maken.’

‘En ik geloof niet dat gij zonder reden bezorgd zijt, mijnheer!’ antwoord de kloosterling. ‘De windvlagen verheffen zich meer en meer, en zoo ik mij niet bedrieg, zijn wij een' volslagen storm te wachten.’

Daarop keerde hij zich naar het venster, en blikte over de heuvels en dalen, die het klooster omgeven, en als in marmer uitgehouwen schenen te zijn. De sneeuw viel in dichte vlokken neder, of liever, het schenen stukjes ijs, die door dwarlwinden met eene ontzettende kracht opeengehoopt en in dichte buien over berg en dal werden heengeslingerd.

‘Tien graden onder zero,’ zeide Leotado, terwijl zijn oog op den barometer viel; hoe ver mogen die arme reizigers nu wel zijn, die ons heden morgen verlieten; ik begin waarlijk beangst voor hen te worden.’

‘Hadden zij geen gids bij zich?’

‘Broeder Gregorio begeleidt hen als gewoonlijk met Leo en Drapeau tot aan het Maison de Refuge, doch ik vrees dat de stormwinden, welke reeds dezen morgen met kracht kwamen opzetten, hen verhinderd zullen hebben tot zoo ver door te dringen, en dan moge de Hemel hen bijstaan.’

‘Hoe vele uren gaans is Martigny van hier.’

‘Volslagen acht uren; doch gij begrijpt, mijnheer, dat men bij zulk een weder den afstand slecht in uren gaans kan berekenen.’

De monnik zweeg eensklaps en luisterde.

‘Hoor,’ zeide hij, ‘is dat niet Leo die daar blaft?.... Hij alleen is in staat zulk een geluid te doen hooren. Het is wel niet zoo luid als anders, maar het arme dier kan ook wel vermoeid zijn van den gevaarlijken tocht.’ Er volgden eenige oogenblikken stilte.

Toen hoorde ook ik duidelijk het geblaf van een' hond.

‘Hoor,’ riep broeder Leotado weder, ‘Leo blaft op nieuw, en de bonden antwoorden hem van dal tot dal; dat is een slecht teeken. De heilige Maagd moge alle reizigers in hare bescherming nemen! - O mijnheer,’ vervolgde hij, ‘gij weet niet wat het is,

de folteringen van den doodsangst te gevoelen midden in die onafzienbare sneeuwvelden, omgeven door alles wat de natuur verschrikkelijks aanbiedt.'

De jonge monnik scheen zeer ontroerd, en wischte eene traan uit zijn oog.

'Gij hebt een gevoelig hart broeder Leotado; gij zijt jong en sterk en kunt dus met Gods hulp hier veel goeds verrichten. Maar, mij dunkt, er moeten toch weinig voorbeelden zijn, dat reizigers in de nabijheid van het klooster omkomen; de werkzaamheid der broeders, de waakzaamheid der honden, maakt dit bijna onmogelijk.'

'En toch zijn hier, helaas, nog voorbeelden van dien aard. Hoor, de storm verheft zich!..... Het is thans twintig jaren geleden, toen raasde en gierde de storm even als op dit oogenblik, en toen moest eene arme vrouw hulpeloos omkomen, omdat de krachten haar verlieten.'

'En was zij nog ver van dit toevluchtsoord verwijderd?'

De monnik trok mij naar het venster. 'Ziet gij ginds langs die bergkloof, bij de kromming van den weg, dien langen houten paal in den vorm van eenen wegwijzer.'

Ik staarde naar buiten en ontdekte eindelijk den bedoelden paal.

'Boven aan dien paal is een groote bel vastgehecht, waarvan een koord naar beneden hangt. Het is een reddingsmiddel voor den reiziger, die te vermoeid, te afgemat is om het klooster te bereiken. Welnu, bij dat plechtanker moest die arme vrouw hare hoop voor altoos ten gronde zien gaan.'

'Maar, had men dan hier het geluid van de bel niet gehoord?'

'Ik zal u verhalen, hoe dat kwam, mijnheer.... doch luister!' Men hoorde wederom het blaffen van den hond, thans was het echter van een geheel anderen aard; het scheen eerder vreugd dan angst te kennen te geven.

'God en de heilige Maagd, zijn geprezen! zij zijn gered!' riep de monnik verheugd. 'Hoort gij wel, mijnheer, hoe verblijd die goede Leo thans is! Hij zingt zijn overwinningslied!'

'Zouden er werkelijk reizigers gered zijn?'

'Zonder twijfel, mijnheer, dat teeken kan niet dwalen. Hoor dien braven hond eens! Het is of hij het gehuil van den storm wil overtrenen.'

Gij kunt u geen denkbeeld maken, lieve, lezer! van de vreugde, die op het gelaat, van den goeden Leotado lag verspieid. Het was eene vreugde, als slechts de engelen gevoelen kunnen, want zij kwam uit de zuivere bron voort, welke God in het hart van elken mensch heeft gesteld, doch die meestal door vuig eigenbelang en bedorve neigingen wordt verpest.

De jonge monnik had mij onwillekeurig getroflen, en ik verlangde gretig naar het verhaal van de arme vrouw, die hem zooveel belang scheen in te boezemen.

De storm werd intusschen steeds heviger. Dwarlwinden, die groote sneeuwhoopen met zich voortsleepten, suisden en raasden in de dalen rond, tot zoo lang zij ze tegen eene rots vernietigden.

'Hoe groot is God in de kracht der natuur!' riep ik uit.

'Niets is schooner en leerzamer dan een blik te werpen in het boek der natuur, niet waar, mijnheer? 'Zij leert ons in hare grootsche werkingen, dat wij slechts nietige wezens zijn, ofschoon onze hoogmoed steeds geneigd is ons een groot denkbeeld van ons zelven te doen krijgen.'

'Laten wij daarom dankbaar zijn jegens God, die ons heden zulk eene veilige schuilplaats verschaft, goede Leotado. Kom, ga hier bij mij zitten, en verhaal mij thans hoe het kwam, dat die vrouw hier in de nabijheid van het klooster omkwam,

dan vergeten wij ook voor een oogenblik het getier en gehuil van den storm daar buiten.'

'Met genoegen, mijnheer, doch ik vrees dat het eenvoudige verhaal u geen belang zal inboezemen.'

Leotado plaatste zich naast mij neder en begon.

(Slot volgt.)

Allerlei.

Averil's tochtschermen aan deuren.

Maar zelden sluiten de deuren zoo juist op de dorpels dat er niet eenige opening blijft, waardoor de koude lucht naar binnen dringt. Men heeft dit reeds willen voorkomen door eene laag caoutchouc op de drempels te gieten, maar deze is weldra versleten en kan dus slechts van geringen dienst zijn. De Americaan Averill te New-York heeft een toestel uitgedacht, die met eenige verandering ook op vensters kan worden toegepast, waarvan bijgaande figuren eene juiste en genoegzaam duidelijke voorstelling geven. De toestel bestaat voor de hoofdzaak uit de volgende deelen; A is een strook geribt blik, die aan de bovenzijde door houtschroeven of nagels in de deur is vastgemaakt, maar wier onderkant een weinig van de deur is afgebogen, zoodat de bovenrand van eene eveneens uit blik vervaardigde plaat B daaronder kan schuiven. Deze plaat is met de lange armen van twee hefboomen C en D (fig. 2) verbonden, welke op twee veêren E rusten en daardoor om hoog gedrukt worden. Een stift in den deurpost aangebracht werkt bij het openen en sluiten der deur op den korten arm van den hefboom C, terwijl diezelfde arm van den hefboom D in verbinding staat, met de klink F (zie fig. 1), die bij het sluiten der deur langs den *neus* G naar boven wordt gedreven en zoodoende de schuifplaat B op den drempel drukt. Nu is het duidelijk dat bij het openen of sluiten der deur de schuifplaat B naar boven of naar beneden wordt gedrukt, naarmate de hefboomen C en D worden bewogen.

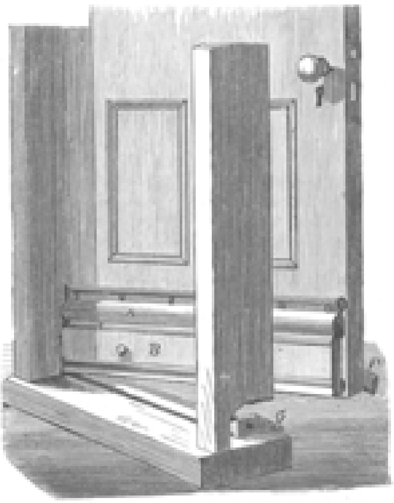

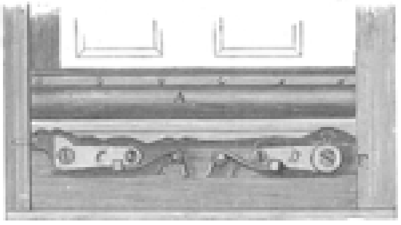

Over den oorsprong van de bronolie

zijn nog altijd de tegenstrijdigste meeningen in omloop. De eene noemt haar een voortbrengsel van de steenkool, maar hiermede is in strijd dat in America, het land van de bron- of aardolie, in de nabijheid der petroleumbronnen geen steenkolenmijnen gevonden worden; een ander schrijft haar toe aan het in vóór-historische tijden veelvuldig in de zee groeiend hondskruid, dat in zijne ontbinding in den aangeslibden grond de bronolie zou voortbrengen. In den laatsten tijd is door den Americaan Denton beweerd dat men onmogelijk kon aannemen dat er zooveel van dat kruid kon voorhanden zijn geweest, om die ontzaglijke hoeveelheid petroleum te kunnen voortbrengen, die in de aarde voorkomt. Daarom wil hij liever den oorsprong der bronolie hebben toegeschreven aan de uitwerpselen van koraaldieren, die de petroleum uit het onzuivere zeewater zouden afzonderen. Deze meening mag echter nog gewaagder schijnen dan de beide vorigen.

Woord en voorbeeld.

Een predikant, die veel tegen de dronkenschap te velde trok, had een broêr die overal als een dronkaard te boek stond. Hij onder-hield hem hierover maar kreeg ten antwoord: ‘Gij verstaat dit niet goed, broêrtje; wij moeten samen prediken: Gij toont den menschen door uwe *woorden* het kwade van de dronkenschap aan, ik door mijne *voorbeelden.*

Een dokter

te Parijs had een zijner patienten, den bankier N door den dood verloren. Eenige dagen daarna ontving hij een pakje en vond daarin eene gouden snuifdoos, met het opschrift: ‘De dankbare erfgenamen van den bankier N. aan dokter X. voor den hun bewezen dienst bij den dood van hunnen oom.’

Een recruut

stond in den nacht op post bij een sterrentoren en staarde gedachteloos naar boven, naar den toren en den sterrenhemel. Op eens zag hij een man te voorschijn komen met een lang roer (sterrenkijker) gewapend, dat hij naar het luchtruim gericht hield. ‘Wat gaat die kerel nu schieten’ dacht de recruut en volgde met het oog de richting van het roer. Plotseling verschoot er eene ster; de recruut liet zijn geweer vallen en riep; ‘Verduiveld! dat is een beter geweer dan wij hebben; het draagt tot aan de sterren’

Een boer

had van twee andere boeren last gekregen om hetzelfde meubelstuk tegen iederen prijs te koopen. Op den verkoopdag aangekomen schrikte hij alras, door zijn hoog bieden, alle mededingers af; toen allen zwegen ging hij evenwel door en bood telkens

meer. Hierop opmerkzaam gemaakt, zeî de snuggere boer: ‘ik weet het wel, maar nu is het de vraag wie het hebben zal, Jan of Jurrië, want voor beiden moet ik het tegen elken prijs koopen.’

Een soldaat

had de wacht bij een kanon, maar verliet zijn post om zich in eene nabijstaande herberg wat te verzetten. Zijn luitenant vond hem daar en zeide: ‘Kerel, waarom blijft gij niet op uw post?’ - ‘Luitenant’ hernam de soldaat, ‘ik heb beproefd of twee man het kanon konden dragen, was dat het geval geweest dan zou ik er bij gebleven zijn, maar nu er toch meer moeten zijn om het weg te dragen, ben ik heen gegaan, daar ik tegen meerderen toch niets kan uitvoeren.’

Een waard

uit een dorpsbierhuis liet zich eens ontvallen dat hij op iederen halven liter bier zes centen won. Daar de halve liter maar zes centen kostte waren de boeren daarover verwonderd, en vroegen den waard, dat hij hun zijn gezegde zou uitleggen: ‘Ziet’ antwoordde de waard, ‘dat gaat zoo: voor een cent heb ik korting bij den brouwer; voor den tweede zijn mijne liters te klein; voor den derde doe ik water bij het bier; voor den vierde schenk ik te weinig in de liters: voor den vijfde drink ik zelf meê; voor den zesde laat ieder in zijn glas en liter over.’

Scheikundige mededeelingen. - Zuurstof.
(Vervolg.)

Bij het smeden van ijzer ziet men er gloeiende splinters afspringen; dit is een gevolg van de werking van de zuurstof in de lucht, die zich aanstonds kombineert met de oppervlakte van het heete ijzer en zoo schilfers vormt, welke er door het slaan afspringen.

Verkleuren van ijzer, aarde en hoeden.

Een gepolijste staaf verliest in het vuur hare polijsting en wordt roodbruin, omdat de zuurstof van de lucht zich verbindt met het verwarmde ijzeroppervlak en zoo eene oxyde van die kleur voortbrengt. Omgespitte grond is na eenige dagen dikwijls bruinachtig rood, omdat de aarde soms ijzeroxyde bevat, hetwelk van de vochtige lucht meer zuurstof opslorpende een ander oxyde van bruin-roode kleur vormt. Hetzelfde verschijnsel doet zich ook aan een sloot kant voor. Een hoed blootgesteld aan de zeelucht wordt wel eens roodachtig, daar het ijzer, in de verfstof van den hoed vervat, zich combineert met het chloor van de vochtige zeelucht: deze combinatie zich weer ontbindende laat een oxyde achter, dat brninachtig rood is.

Oxydeeren van zink en tin.

Behouden kwik, goud en platina in de vrije lucht hun glans, de grovere metalen, aan een vochtige temperatuur blootgesteld, verliezen aanstonds het blinkende van hun oppervlakte en worden dof, een gevolg van de oxydeering door de zuurstof van de lucht. Evenzoo ziet men op de vochtige wanden van een zinken emmer een witte laag zinkoxyde. Water uit zulk een emmer is volstrekt niet nadeelig, aangezien dit oxyde den emmer voor alle verdere bederf behoedt. Hetzelfde raakt ook de vertinde vaten, wier deksels door de warmte dikwijls bruinachtig geel worden, daar het warme tin zich met de zuurstof van de lucht tot een oxyde van die kleur verbindt. Het is zeer gevaarlijk vruchten, vet, vleesch, gewoon zout, azijn, citroen enz. in vaten van zink of met zink gedekt te bewaren, omdat het zink zich langzaam oplost en eigenschappen krijgt, die de eetwaren vergiftigen.

[Nummer 28]

De volkschrijver Alban Stolz.

Schitterend door den dubbelen luister van godsvrucht en wetenschap is de gevierde duitsche schrijver Alban Stolz, wiens afbeelding wij in nevenstaande gravure onzen lezers aanbieden. De ongemeene werkzaamheden, waarmede hij zich aan de verdediging der Kerk tegen hare hevigste vijanden wijdde, hebben den ruim zestigjarigen priester tot een der grootste kampvechters gemaakt, waarop het hedendaagsche katholieke Duitschland groot mag gaan, terwijl zijn heilige levenswandel en vurige naastenliefde hem als mensch, als Christen, als een opofferend en godvruchtig priester, alom doen waardeeren.

DE VOLKSCHRIJVER ALBAN STOLZ.

Den 3 Februari van het jaar 1808 werd Alban Stolz te Bühl, een stadje van het groot-hertogdom Baden, uit eenvoudige doch niet onbemiddelde ouders geboren. Door hunne lessen en voorbeelden wisten de brave ouders reeds vroeg den goeden aanleg van hun kind te ontwikkelen en de kracht der katholieke beginselen, door deze vrome opvoeding aan geest en hart van den jeugdigen Alban medegedeeld, beveiligde hem gelijk een bolwerk tegen de gevaren en aanvallen der wereld, waaraan in vroegere dagen gedurende hun universiteitsleven ook dikwerf de studenten voor de godgeleerdheid in het Groothertogdom maar al te zeer waren blootgesteld. Na zijne studiën op het gymnasium te Rastatt met lof geëindigd te hebben, gevoelde hij een onwederstaanbare roeping, om zich als priester te laten wijden en bezocht vooraf achtereenvolgens de universiteiten van Freiburg en Heidelberg, waar hij door het onvermoeid gebruik zijner schitterende talenten en door zijn stichtenden en minzamen omgang de algemeene bewondering en achting verwierf. In het jaar 1833 ontving hij de Priesterwijding en werd terstond door zijn bisschop met de zielzorg der diep vervallen gemeente Rothenfels belast. Terwijl hij onder deze landelijke bevolking het zaad des geloofs en der zedelijkheid gedurende acht jaren door den bijzonderen

zegen des Hemels wist te verbreiden, ontstonden in zijn eigen hart de kiemen voor zijn beroemden: *'Kalender voor tijd en eeuwigheid.'* In 1841 werd hij van de zielzorgen voor zijne gemeente naar Bruchsal beroepen, waar hij als leeraar optrad, om vervolgens in 't jaar 1846 aan de universiteit van Freiburg als professor der pastoralwetenschap en pedagogie werkzaam te wezen. Thans vond Stolz de noodige gelegenheid, om zijn 'kalender voor tijd en eeuwigheid' te schrijven en in 't licht te geven. De degelijkheid en licht begrijpelijke schrijftrant, waardoor dit godsdienstig tijdschrift uitmunt, verwierven Alban Stolz weldra den roem eens volksschrijvers in den waren zin van het woord. Bij honderd duizenden exemplaren werd het verdienstelijke tijdschrift onder het volk verspreid, schier in alle europeesche talen werd de kalender vertaald en de buitengewone bijval, welke in ons vaderland reeds sinds een twintigtal jaren aan dit uitstekend werk te beurt viel, getuigt, hoezeer ook bij onze noorderburen het populaire talent van Alban Stolz op hoogen prijs is gesteld. Een ander groot werk, dat eveneens overal met de

meeste belangstelling door het groote publiek is ontvangen, draagt ten titel: *'Spaniches für die gebildete Welt.'* Tintelend van geest en overvloeiend van soliede beginselen heeft de schrijver zich in dit werk ten doel gesteld, om de dwaze vooroordeelen, die bij zijne landgenooten heerschende waren omtrent het katholieke Spanje, op degelijke en bevattelijke wijze te weêrleggen. De overwegingen en ondervinding, die hij op eene reis naar het Heilige Land opdeed, gaven hem de stof tot een ander werk getiteld: *'Besuch bei Sem, Cham und Japhet'*. In zijn: *'Mörtel für die Freimaurer* en *'Akazien-Zweig,'* geeselt hij op scherpe en geestige manier het geheime woelen van de vereeniging der vrijmetselaars, wier boosaardige en schadelijke instelling hij door veelvuldige omstandigheden, aan zijne bediening verbonden, zoo ruimschoots had leeren doorgronden. Behalve deze werken gaf hij nog eenige legenden van heiligen in het licht, onder den titel van: *'Christlicher Sternhimmel'* en leverde in zijn *'Leben der H. Elisabeth'* een waar meesterstuk zoowel van inhoud als vorm. Behalve verschillende kleine brochuren, waarvan de voornaamste zijn: *'Diamant oder Glas'* en *'die Klinge ohne Heft,'* verscheen in den laatste tijd ook een werk van zijne hand: *'Witterungen der Seele,'* waarin hij met bewonderenswaardige oprechtheid en eenvoud de godvruchtige gevoelens zijner edele ziel blootlegt. De nederigheid en innige godsvrucht, die dit laatste werk van Alban Stolz ademt, zijn een nieuw en schitterend bewijs voor den verheven geest van geloof, waarmede de beroemde schrijver bezield is.

De aardeters.

De kennis van het bestaan eener bevolking die aarde eet, heeft men te danken aan een rapport door Edmond Cortambert, aan de *Société de géographie* gezonden. Deze aarde is leemachtig, van eene bleekroode kleur en vermengd met ijzer-oxyde. Het is vooral deze aardsoort, die door de aardeters wordt gebruikt. Zij kneden er koeken en ballekens van, welke onder deze gedaante eerst gedroogd, en daarna gekookt worden, óm tot voedsel te kunnen dienen.

Het is zeker geen volmaakt voedsel, doch de leemachtige eigenschap doet de maag er zich zoo meê tevreden stellen, dat de Indianen volgens de verzekering van Corambert, er maanden van kunnen leven, zonder een ander voedingsmiddel gebruikt te hebben. De lekkerbekken van dat land koken de koeken in notenolie, waardoor zij natuurlijk meer voedsel verkrijgen. De trek naar deze kleiaarde is bij sommige inlanders zoo groot, dat het niet zeldzaam is, Indianen te zien, die haar zonder eenige voorbereiding nuttigen. Van deze aarde bestaan verschillende kwaliteiten, waarvan de eene beter is dan de andere; de Indianen weten zeer goed de vetste soorten uit te kiezen.

Eenige blanke bewoners van Venezuela eten, gewis om een bewijs van zonderlinge navolging te geven, ook deze aardkoeken, maar als tusschengerecht, want zij zijn te veel overtuigd dat hunne smaak zich met dat prozaïsche voedsel niet alleenlijk zou vereenigen.

Mocht men zoo gelukkig zijn, ook zulk eene aardsoort in Europa te ontdekken, zoo ware de groote quaestie van de toenemende armoede op eene goedkoope wijze opgelost.

De kerk te Roermond.

Het kon ons doel niet zijn hier over de voortbrengselen der christelijke kunst in het algemeen te spreken, maar het zij ons geoorloofd iets te zeggen over een gebouw, dat velen onzer lezers meermalen hebben bewonderd, en dat met alle recht verdient gerangschikt te worden onder de nederlandsche gedenkstukken van kunst en godsdienst. Wij bedoelen hier de O.L. Vrouwe Munsterkerk te Roermond, aan wier herstel, dank de milde ondersteuning van stad, gewest en rijk, sedert eenige jaren gewerkt wordt, en stellen haar in bijgaande gravure aan de lezers der *Belgische Illustratie* voor.

Deze merkwaardige kerk, in 1218 begonnen, werd door Engelbertus van den Berghe, Bisschop van Keulen in het jaar 1224 met groote plechtigheid ingewijd, ten overstaan van Wolter van Eyll, Gerardus en Hendrikus van Baarsdonk, Gerardus van Botheim, Arend van Wachtendonck en meer andere edellieden, waarvan de oorspronkelijke stukken der stichting, op perkament zeer duidelijk geschreven, nog voorhanden zijn.

Intusschen zijn er zes eeuwen over dit heerlijk monnument heengevlogen; geen wonder dat het uitwendige van het gebouw veel, zeer veel door den alles vernielenden tand des tijds geleden heeft. De gevel der zuidzijde heeft een dreigend aanzien gekregen; de westzijde is geheel bouwvallig en wordt slechts door groote afzichtelijke steunmuren overeind gehouden; de heerlijke zuilen-gaanderij om het priesterkoor en de beide absiden zijn van haar sieraad beroofd en de 74 granieten kolonnetten zijn door metselsteenen vervangen; van de overige 100 granieten-zuilen, die vroeger vensters en bogen versierden, staan er slechts twee meer, terwijl de westelijke torens geheel ontbreken en in hunne plaats een wanstaltig vierkant klokkenhuis staat, dat het geheele gebonw ontsiert. Al die uiterlijke schoonheden zijn verdwenen, en dat eeuwenheugend kerkgebouw staat als het ware reikhalsend op een totaal herstel te wachten.

Het inwendige is beter onderhouden. Daar vindt men nog de heerlijke met zwart gepolijst graniet versierde pijlers, de in rijkdom van vormen zoo kunstig gebeitelde kapiteelen, het fijnste ornamentwerk, dat spel van vorstelijke pracht en maagdelijke zedigheid; en ofschoon een groot gedeelte dier heerlijke vormen en lijnen onder den kalk van den witborstel bedekt is, erkent men in haar nogtans dadelijk eene vorstin onder de nederlandsche monumenten.

Heerlijk verheft zich de achthoekige koepel boven het steenen praalgraf van zijne vorstelijke stichters. Het bovenwerk des koepels alléén wordt door 56 granieten-zuilen en kolonnetten versierd, terwijl door acht rondvensters, in den vorm van zesbladige rosetten, een zacht en zuiver licht van den hemel naar beneden straalt. De muurvlakten der kerk zijn van sibbersteen, die door zijne zachte gele tint het oog aangenaam aandoet. De pilaren zijn in arduinsteen gebouwd en met zwart granieten halfzuilen versierd. Ook binnen door de kerk loopt een dubbele zuilengang, terwijl de zijbeuken door eene verdieping, met gekoppelde kolonnetten versierd, in tweeën gedeeld zijn, en op die wijze eene boven- en benedenkerk vormen.

Zooals het opschrift der graftombe vermeldt, werd deze kerk in 1218 gesticht door Gerardus III van Nassau, op verzoek van 's Graven moeder Richardis van Nassau, weduwe van Otto III van Nassau, daarbij eene abdij of klooster voegende, alwaar gezegde Richardis het kloosterleven aannam volgens den regel van den H. Bernardus, en tot eerste abdis verkozen werd. Na deze waardigheid zes jaren bekleed en de abdij met luister bestuurd te hebben stierf zij in het jaar 1231 den 17 December en werd

in gemelde kerk begraven. Onder haar bestuur legden de volgende adellijke Dames de geloften af: Elisabeth, dochter van den Graaf van Gelderland; Catharina de Pont; Catharina de Springentguet; Adeleydis de Stockhem; Oda, dochter van den Hertog van Gulick en Willegundis de Kessel.

Van 1224 tot 1797 mocht deze abdij onafgebroken blijven bestaan, en werd gedurende dien tijd door 31 abdissen bestuurd. Wij laten hier hare namen volgen:

1.	Illustrissima	Domina,	Richardis a Nassovia.
2.	Illustrissima	Domina,	Elisabeth de Geldriae.
3.	Illustrissima	Domina,	Oda ex comitibns Juliae.
4.	Illustrissima	Domina,	Clementia de Geldriae.
5.	Illustrissima	Domina,	Agnes de Herpes.
6.	Illustrissima	Domina,	Elisabeth de Swalmen.
7.	Illustrissima	Domina,	Gertrudis de Revenack.
8.	Illustrissima	Domina,	Fritswildis de Swalmen.
9.	Illustrissima	Domina,	Bela de Malbourg.
10.	Illustrissima	Domina,	Bartha de Driel.
11.	Illustrissima	Domina,	Margaritha de Empt.
12.	Illustrissima	Domina,	Maria de Driel.
13.	Illustrissima	Domina,	Bela de Milendonck.
14.	Illustrissima	Domina,	Aleydis de Boemel.
15.	Illustrissima	Domina,	Guilielma de Kessel.
16.	Illustrissima	Domina,	Bela de Dript.
17.	Illustrissima	Domina,	Jacoba de Erp.
18.	Illustrissima	Domina,	Agnes de Barick.
19.	Illustrissima	Domina,	Elisabeth de Veldrop.
20.	Illustrissima	Domina,	Anna de Barick.
21.	Illustrissima	Domina,	Agnes de Imstenraedt.

22.	Illustrissima	Domina,	Anna de Ruyschenbergh.
23.	Illustrissima	Domina,	Susanna de Pardo.
24.	Illustrissima	Domina,	Adama ab Egeren.
25.	Illustrissima	Domina,	Hermanna de Poll.
26.	Illustrissima	Domina,	Francisca d'Alsace Bossu.
27.	Illustrissima	Domina,	Maria Margar. de Wyenhorst ex Donck.
28.	Illustrissima	Domina,	Adriana Albertina de Rheede et Saesvelt.
29.	Illustrissima	Domina,	Anna Francisca van der Heyden Belderbusch.
30.	Illustrissima	Domina,	Maria Caecilia van Eyck.
31.	Illustrissima	Domina,	Maria Josepha de Broch.

Onder het beheer dezer laatste (gekozen 1771 gestorven 1808) hadden nog de volgende adellijke Dames het kloosterleven omhelsd: Johanna de Bock de Patteren; Josepha Charlotta de Cabanes Nassovia en Dorothea Francisca de Wimpffen ex Phalzbourg, Alsatia.

Ofschoon in 1797 tengevolge der fransche omwenteling de abdij opgeheven, de goederen daarvan verkocht en de kerk gesloten was geworden, mocht de laatste abdis den dag nog beleven waarop de heerlijke kerk aan den eeredienst werd terug gegeven. In 1803 den 3 December werd de O.L.V. Munsterkerk wederom als hulpkerk der parochie geopend. Helaas! hoeveel had dit heerlijk gebouw in dat korte tijdperk van verwoesting geleden. Van alle schoonheden, die vroeger den tempel versierden, was bijna niets overgebleven en de grijze tempelwanden stonden van alle sieraad ontbloot!

Voorzagen nu Roermonds ingezetenen al in de benoodigdheden van den eeredienst, aan de instandhouding, veel minder aan de herstelling van zulk een kostbaar gebouw kon voorhands niet gedacht worden.

Eindelijk kwam Limburg onder den scepter van Willem II, die op

zijne rondreis door de provincie op den 14 Junij 1841 te Roermond vertoefde, er het praalgraf van zijne voorouders bezocht en bij koninklijk besluit van den 19 Maart 1842 eene subsidie van 4000 Gulden goedgunstig verleende tot instandhouding van het gebouw, onder bepaling, dat deze som op het Grootboek der nationale schuld uitgezet werd, en uit de renten daarvan in de kosten van het onderhoud dier kerk zou worden voorzien.

In 1862 kwam bij de beheervoerders der O.L.V. Munsterkerk het grootsche plan tot rijpheid om tot de geheele restauratie van dien tempel over te gaan. Dit was echter geene gemakkelijke taak, daar bij nauwkeurig onderzoek meer dan 75,000 gulden noodig bevonden werden om het uitwendige van dit gebouw te herstellen, Hierdoor evenwel niet ontmoedigd deden zij een beroep op de kunstliefde en den godsdienstzin van Roermonds burgerij, en weldra vormde zich, onder de bescherming van Zijne Doorl. Hoogw. Mgr. J.A. Paredis, Bisschop van Roermond, een comité, dat den naam droeg van Maria-Munster-Vereeniging, met het edele doel om het verder verval met grooter krachtsinspanning tegen te gaan, en zoo mogelijk spoedig den laatsten steen der volledige herstelling te kunnen leggen.

Er werd besloten jaarlijks eene collecte van vrijwillige bijdragen bij de ingezetenen der stad te houden, als ook den onderstand der Hooge, Gewestelijke en Stedelijke Regeering in te roepen en reeds den 1 Juni 1863 vierde Roermonds burgerij de plechtige steenlegging van dit herstellingswerk.

Sedert dien tijd wordt er jaarlijks naar gelang der bijdragen aan de herstelling van dat schoon gebouw gewerkt. Hoe schoon, hoe heerlijk zal eens die tempel zijn, wanneer hij met zijn vier torens zal prijken. Reeds nu wordt de kunstminnaar aangenaam verrast, wanneer hij te Roermond met het spoor aankomt, en zijne eerste blikken op het thans gerestaureerd gedeelte van het heerlijk monument vallen.

Moge het grootsche werk der restauratie van Roermonds Munster, in korte jaren voltrokken worden, opdat Nederland weldra met nationalen trots kunne wijzen op een monument, gesticht door de voorzaten van zijn Vorstenhuis en hersteld door de samenwerking van koning, regeering en onderdaan.

O.... R.

Uit een dagboek.
Een verhaal op den St. Bernards-berg, medegedeeld door H.A. Banning.
(Slot.)

‘Het is nu ruim twintig jaren geleden; toen leefde er op een klein dorp van Savooie aan den voet der Alpen eene arme weduwe met een zoontje van ongeveer zes jaren. De weduwe was wel behoeftig, doch leed echter geen gebrek, want des zomers zocht zij kruiden op de bergen, en des winters, wanneer alles met sneeuw bedekt was, vlocht zij mandjes en andere voorwerpen van dunne teentjes. Die mandjes verkocht zij aan de ouders, wier kinderen in het voorjaar met hunne marmotten naar Frankrijk gingen, en dat een en ander leverde haar ten minste zoo veel op, dat zij in hare dringendste behoeften kon voorzien. Hare moeder, die aan gene zijde der bergen woonde, had haar reeds dikwijls door kramers, die de Alpen overtrokken, laten uitnoodigen om bij haar te komen wonen. en hoezeer zij ook tegen de gevaren der

reis opzag, kon zij eindelijk niet langer aan het verzoek weêrstand bieden, te meer, dewijl zij als eene zorgvuldige moeder het belang van haren zoon, die alsdan eene betere opvoeding zou kunnen genieten, voor oogen hield. Zij verkocht het weinige wat zij bezat, groette hare buren en bekenden en ging met haar zoontje aan de hand en een bundeltje kleederen aan den arm op reis. Het was een schoone herfstmorgen, toen zij vertrok, de lucht stond helder en strak, en alles scheen eene gelukkige reis te voorspellen. Het ging ook den eersten dag zeer goed; zij liep tot aan den voet van den St. Bernards-berg, overnachtte aldaar en was den volgenden morgen reeds vroeg gereed om den overtocht te beginnen. Dewijl zij begreep, dat het zeer gevaarlijk zou zijn zich zonder gids op weg te begeven, had zij van haar klein kapitaaltje zooveel afgezonderd, dat zij ten minste op het gevaarlijkste gedeelte van den weg een geleider kon hebben. De gids maakte reeds bij hun vertrek eenige bedenkingen over het weder, ofschoon de lucht zeer helder stond, (het is bekend dat die menschen met eene verwonderlijke juistheid het weder kunnen voorspellen) doch, dewijl de vrouw daaromtrent geene zwarigheid maakte, en hij toch tegen den avond weder te huis kon zijn, begaven zij zich op weg. De twee eerste uren ging alles goed, doch weldra betrok de lucht, en eer nog een uur verloopen was, deden de ruwe windvlagen, welke steeds heviger werden, maar al te duidelijk zien, dat de reis voor hen noodlottig kon worden. De gids, die ongelukkig niet zeer menschlievend was, bracht haar zoo ver als zij voor haar karig loon bedongen had, en nu stond de arme vrouw met haar zoontje midden op den uitgestrekten berg, en nog ongeveer drie uren van het klooster verwijderd. Ware het weder goed geweest, zij zou die drie uren met Gods hulp gemakkelijk hebben kunnen afleggen; doch nog geen half uur nadat de gids haar verlaten had, begonnen zich de windvlagen met dubbele woede te verheffen, en joegen den sneeuw van de bergen om haar heen, zoo dat zij nauwlijks kon zien waar zij hare voeten plaatste. Het knaapje, ongewoon aan de vermoeienissen van zulk eenen langen tocht, liep schreiende aan hare zijde en jammerde, dat haar het hart brak. De arme vrouw! Wat moest zij doen? Aan terugkeeren was niet meer te denken, want dat zouden hare krachten en die van het knaapje niet gedoogen, en voor haar uit zag zij niets dan sneeuwbergen en afgronden. In haren nood knielde zij neder en smeekte den algoeden God en de gezegende Moedermaagd om redding voor haar en haar kind. En telkens, wanneer zij eens recht goed gebeden had, dan gevoelde zij zich op nieuw versterkt. Dat is de kracht, die in het gebed ligt, mijnheer! Mogen onze wenschen en gebeden niet altijd verhoord worden, de vertroosting zal nimmer achterblijven.

Intusschen werd de wind al hooger en hooger; het was een storm geworden. Weenend stond daar die arme moeder met haar doodelijk afgemat zoontje. Nog slechts één uur, en zij zou het klooster bereikt hebben, maar dat uur was zoo vol verschrikkingen. Zij had zich reeds van haren doek ontdaan om het knaapje, dat bevende van koude aan hare zijde liep, te verwarmen. “Moeder,” smeekte het kind, “laat mij één oogenblik rusten, ik ben zoo vermoeid!” - “Neen, mijn kind, rusten kunnen wij niet, want dan wordt het te laat en de koude zal ons bevangen; nog maar een weinig moed gevat en wij zijn bij de goede paters in het klooster.”

En toen begon zij hard op te bidden, en het knaapje bad ook met bevende lippen. En zoo gingen zij weder een eind wegs vooruit. Doch steeds heviger werd het geloei van den storm, en de roofvogels, die ook in hunne nesten verontrust werden, vlogen krassend boven hunne hoofden.

“Moeder!” begon het knaapje weder, “lieve moeder, laat mij een oogenblik rusten, ik kan niet verder gaan.”

“Neen, mijn kind,” zeide de moeder, die zeer goed wist, dat rusten in zulk een klimaat doodelijk was, “rusten kunnen wij niet, want dan zouden wij sterven.”

“Moeder! ik kan niet meer, ik wil liever sterven.... dan kom ik bij vader, die in den hemel bij onzen Lieven Heer is, niet waar moeder? O, die zal mij wel verwarmen.”

De arme vrouw wrong vertwijfelend de handen en brak in tranen los, doch wat zij ook deed, het was haar niet mogelijk om het knaapje, dat geheel uitgeput was, verder te krijgen.

Thans bleef haar slechts eene keus over, namelijk dáár te blijven en een bijna zekeren dood af te wachten, of het kind in hare armen te nemen, en zóó, tegen den storm op, dien gevaarlijkeu weg verder af te leggen. Zij nam een moedig besluit, ontdeed zich van de kleederen, welke zij bij zich droeg, knoopte haren doek om den hals vast, hing daar het knaapje in, hield hem met beide armen omvat, en strompelde zoo met hem voort. Dit kon nu wel voor weinige oogenblikken goed gaan, doch het was niet mogelijk dat de arme vrouw, wier krachten door vermoeienis en angst reeds zoo zeer uitgeput waren, tegen zulk eene inspanning bestand was. Nog nauwlijks had zij een vierde gedeelte van eene mijl afgelegd of zij stort uitgeput op den grond neder. Alle hoop scheen vervlogen en zoo er niet spoedig menschelijke hulp kwam opdagen, moesten zij daar ongetwijfeld omkomen. Op dat oogenblik verneemt zij het blaffen van eenen hond, en ook het knaapje zegt: “Hoort gij dien hond wel blaffen, moeder?” De doodsangst, de zucht naar het leven, geven haar nieuwe krachten; zij neemt op nieuw het knaapje op, dat thans geheel niet meer kon gaan omdat zijne voeten verstijfd waren, en kruipt weder vooruit, luid schreeuwende, opdat zij door den hond, dien zij in hare nabijheid waande, zou worden gehoord; doch het geluid harer stem werd door den wind in eene andere richting gevoerd, en de hond was waarschijnlijk ook verdwenen, want men hoorde hem niet meer.

Thans scheen er geen enkele straal van hoop meer over te blijven. Doodelijk afgemat ging zij aan den weg zitten, en scheen gevoelloos voor hetgeen verder zou moeten gebeuren, toen haar oog eensklaps de noodklok aan den paal ontdekte, welke ik u voor weinige oogenblikken heb aangeduid. Zij geeft eenen gil van blijdschap, raapt nogmaals al hare krachten bijeen, neemt haar kind op en begeeft zich weder op weg, met het oog onafgebroken gevestigd op het eenige middel, dat haar nog kan redden. Met elke schrede nemen hare krachten af, doch ook met elke schrede nadert zij het doel, dat haar en haar geliefd kind van eenen gewissen dood kan redden. Hijgende van overspanning en doodelijk vermoeid, met het klamme zweet op het gelaat, worstelt zij tegen de wind- en sneeuwbuien, steeds met den strakken blik, als van eene waanzinnige, op de heil- en levenaanbrengende bel gevestigd. “Schep moed, mijn kind!” roept zij het knaapje toe, dat schreiende van koude in hare armen rondwoelt, nog weinige oogenblikken en wij zijn gered. Bid, mijn kind, opdat uwe moeder hare krachten behoude.’ Met eene ongeloofelijke inspanning heeft zij eindelijk den weg afgelegd; nog slechts weinige schreden, en zij zijn behouden. Ik dank u, o mijn God!’ roept zij, en grijpt krampachtig naar de koord, die alleen haar redden kon, doch op hetzelfde oogenblik laat zij den afgrijselijksten wanhoopskreet hooren.... Groote God!.... De koord was boven aan de bel afgebroken, en viel verstijfd en bevrozen op de arme vrouw neder, die thans bewusteloos in den sneeuw nederzonk.’

De jonge kloosterling scheen door de herinnering aan dat noodlottige voorval zeer getroffen te zijn, want hij bedekte zijn gelaat met beide handen, en ik hoorde hem snikken.

Ook mij greep de ijzingwekkende toestand van moeder en kind aan. 'Die arme vrouw!' zeide ik. 'En mocht zij het loon voor hare inspanning en voor hare moederliefde niet inoogsten?'

'Niet hier beneden; daar boven!' zeide Leotado plechtig, met zijn vinger naar den hemel wijzende.

OP DEN ST. BERNARDSBERG.

'De ongelukkige vrouw,' zoo vervolgde hij, 'mag daar ongeveer een kwartier uurs gelegen hebben, toen zij eindelijk door het schreien en de onafgebrokene woorden van haar zoontje weder tot bewustzijn kwam. Zij staarde als eene waanzinnige rond doch deed geene moeite, om verder te komen; hare krachten waren gebroken. Zoo zaten zij nog omstreeks een uur. Toen zeide het knaapje. 'Moeder! ik ben zoo koud en zoo bang, het wordt zoo donker om mij heen.' De arme moeder begreep, dat zich het eerste kenteeken van den doodslaap openbaarde. Aan redding was niet meer te denken. Had ook de vrouw hemel en aarde kunnen verdienen, zoo had zij het klooster niet kunnen bereiken. Doch de moederlijke liefde vond nog altijd een middel om het leven van haar kind te redden. 'Kom hier, mijn zoon!' zeide zij, 'kom, laat ons te zamen sterven. Bid God voor uwe lieve moeder, en dan zullen wij spoedig weder in den hemel vereenigd zijn.' En daarop trok zij eenige van hare kleederen uit, spreidde

die op den grond en legde het knaapje er op. En zij ging boven op hem liggen om hem te verwarmen, en het knaapje voelde nog lang den warmen adem der bijna verstijfde moeder op zijne wangen.... Toen werd hem alles zwart voor de oogen en hij verloor zijn bewustzijn.

'Hoe lang beiden daar gelegen hebben, is mij onbekend, doch toen het knaapje ontwaakte, bevond hij zich in deze kamer bij den warmen haard; de goede kloosterbroeders stonden bij hem, en een der honden, die zijn redder was geweest, stond kwispelstaartend naast hem, en lekte hem gelaat en handen.'

'En de moeder?'

'De moeder had zich voor haar kind opgeofferd: zij was dood!'

Ik was door het verhaal van den kloosterling tot in het diepste mijner ziel getroffen: het is mogelijk dat de storm die buiten raasde, daartoe ook veel had bijgedragen. Broeder Leotado zat met gevouwen handen en scheen te bidden; wellicht voor de ongelukkige vrouw.

'En is het knaapje in het leven gebleven?' vroeg ik eenige oogenblikken later.

‘Het knaapje is door de kloosterlingen opgevoed, en heeft uit dankbaarheid voor zijne redding, zijn leven gewijd aan de ongelukkigen, die als hij, hopeloos op dit gebergte ronddolen.’

‘Hoe?’

DE O.L.V. MUNSTERKERK VAN ROERMOND.

‘Ik ben het knaapje, mijn waarde heer,’ zeide broeder Leotado, met een’ pijnlijken glimlach. Morgen, wanneer met Gods hulp, de storm bedaard zal zijn, zal ik u het graf mijner arme moeder wijzen; men heeft haar niet in het lijkenhuis gebracht, maar een plaatsje bij het klooster gegeven. Voor dit oogenblik zie ik mij genoodzaakt u te verlaten; mijne bezigheden roepen mij elders.’ De goede monnik verliet mij. Geen half uur later hoorde ik eenig gerucht aan de kloosterpoort en eenige oogenblikken daarna traden twee vreemdelingen de gastenkamer binnen. Het waren Engelschen, die door den storm overvallen, een’ gewissen dood zouden gevonden hebben, zonder de schranderheid van Leo en de hulpvaardigheid van broeder Gregorio.

De uren, welke ik op den St. Bernards-berg heb mogen doorbrengen, zullen mij nimmer uit het geheugen gaan, en nog dikwijls denk ik met aandoening aan het verhaal van den goeden broeder Leotado.

Naar Cayenne.
Voordrachten gehouden in verschillende kringen, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

't Was juist die gelukkige uitslag, welke eerst als een dwaallichtje zijnen lotgenooten voor oogen danste en allengs de star der hoop werd. Wel was het bestaan te Sinnamary oneindig dragelijker, ten gevolge der veelvuldige betrekkingen met de Hollanders en Engelschen, die hun, 't mocht dan ook tegen zeer hoogen prijs zijn, meel, rijst, wijn, vleesch en andere mondbehoeften verkochten; verder door de goede gevoelens, welke de bevolking zelve jegens hen aan den dag legde; doch de luchtstreek was ook dáár doodelijk voor hen, en even als te Conomana door tallooze plagende en walgelijke insecten bewoond. Vluchten - vluchten! dat woord, zoo lang in het diepste van het hart verborgen, welde naar boven, lag op hunne lippen en overschreed eindelijk fluisterend die grens des geheims.

De eerw. heer Cop huurde twee hutjes met leemen wanden, zoo als die, welke hier door arme menschen gebouwd worden. Men betaalde 20 pond per maand huur. Elk dezer hutten was in twee vertrekjes verdeeld en elk vertrek had twee bewoners. Herinnert u het goud, dat de pastoor van Burcht, als visscher verkleed, den banneling te Gent had weten te bezorgen en hetwelk men zorgvuldig in Cop's kleêren had genaaid? Het was dit geld, tot nu toe aan de heb- en plunderzucht der republikeinen ontsnapt, dat op Sinnamary eene bron van verlichting werd en tevens de hoop tot ontvluchting aanwakkerde. Geld is en blijft niet zelden, zelfs onder de onbeschaafdste stammen, de gouden sleutel, die de ijzeren poorten opent,

De hutten lagen aan de rivier, welke zeewaarts liep; dat was de eenige weg des heils. Hoe dikwijls stonden zij op den oever stil en volgden de beweging des waters, dat naar de vrije vlakte stroomde. De zee - en verder op lagen de koloniën van vrienden, van de Hollanders en vandaar was de stap naar het moederland niet groot; want eens de zee overgestoken, die hen van Hollandsch Guyana scheidde, rekende men gevaren, noch afstand. Dat was het gedurige onderwerp der fluisterend gevoerde gesprekken; zij vuurden de zucht naar het geboorteland aan, en meer dan eens moet de begoocheling, den ongelukkige zijn nederig dorp, zijne kleine pastorie, zijne kerk, zijnen toren met de klingelende klokketonen hebben voor oogen getooverd.

Een oud en grijs soldaat, Mathurin Beltier, zou de redder zijn. Hij kende het land, hij kende de kust, hij wist als het ware blindelings den weg op het wijde waterveld. De bannelingen stelden het volste vertrouwen in hem; zij hadden hem daarenboven door gouden kettingen aan zich verbonden. Mathurin zou zestig louis d'or ontvangen, indien hij hen in de Hollandsche of Engelsche koloniên brengen kon. Tegen den prijs van vijf en twintig louis d'or kocht de pastoor Cop een klein vaartuig, terwijl een inlander insgelijks voor zestig louis d'or, de gevaarlijke taak op zich nam, om de boot van levensbehoeften en verdere noodwendigheden te voorzien.

De uitvoering van dat plan had geruimen tijd vereischt, en was niet zonder folterende onrust tot rijpheid gekomen. Immers, de wachters hadden scherpe oogen en een betrekkelijk groot getal personen waren in het geheim betrokken. Het was eerst in den nacht van den 10 op 11 Mei van gezegd jaar, dat de eindelijke uitvoering kon plaats hebben.

Het was half elf des avonds. Overal heerschte rust. De duisternis omgaf de kolonie; doch de soldaten waakten. De schuit werd in de nabijheid der twee hutten gebracht. De levensmiddelen waren aan boord. Mathurin was daar. Fluisterend gaf hij de bevelen aan welke allen, gedwee als kinderen, gehoorzaamden. Met kloppend hart en schoorvoetend traden dertien bannelingen, vier Franschen, en negen Belgen,[1)] in het vaartuig en bukten zich zeer diep, opdat hunne gestalte niet boven den rand des vaartuigs zou bemerkt worden. Mathurin Beltier stiet de schuit van kant en ‘in Gods naam’ ving hij den tocht naar zee aan.

Op eenigen afstand van de plaats van waar zij vertrokken waren, bevond zich het wachthuis, door welks spleten de roode schijn van het vuur glimde; verder stonden schildwachten, die op ieder oogenblik het *qui vive* zouden doen hooren; op de rivier rezen de zwarte rompen van twee schooners, wier gapende kanonnen gedurig over water en kust lagen te loeren, uit het donker zwarte water op. Het gevaar ontstond langs alle zijden, en de ongelukkigen rilden op ieder oogenblik, wanneer zich eenig ander gedruisch opdeed dan de golfslag: zooals een afgebroken gezang aan boord, het gonzen der eeuwenoude boomtoppen op den oever, het verwijderd geblaf eens honds, of de schreeuw van eenig boschgedierte.

Bidden - ziedaar alles wat de ongelnkkigen vermochten te doen. Mathurin Beltier stuurde de boot in eene vooraf bepaalde richting. Hij kende de plaatsen, de gewoonten aan boord der goeletten en op den oever. Hij had alles berekend, zoowel het gelukken der onderneming, als haar mislukken, na welk laatste hem gewis de dood te wachten stond. Op de goeletten scheen men te slapen: op den oever, op de rivier zelve bleef alles rustig, en de boot, met hare kostbare vracht geladen, bereikte de monding van den stroom.

Men was buiten het bereik van het kanon.

Mathurin Beltier deed nu een zeil bijzetten; al de bannelingen richtten zich op, dankten God en snel, onder den krachtvollen riemslag vloog het lichte vaartuig noordwaarts, in de richting der Hollandsche volkplanting. De nacht was hun gunstig. Het morgenlicht begroette hen op den wijden waterplas. Mathurin vergewiste zich gedurig of zij niet vervolgd werden, of er geen zeil aan den horizon verscheen.

Des avonds werd de zee onstuimig en de roeiers waren zoo afgetobd, dat de roeispanen aan hunne handen ontsnapten. Voorwaarts! vertoeven was in 't gevaar verkeeren van andermaal in de handen der republikeinen te vallen, en de vrucht van deze tot nu toe zoo goed geslaagde poging, te zien verloren gaan. Voorwaarts!

Het was onmogelijk. Mathurin Beltier vond geen ander middel dan te landen, ofschoon het naaste punt nog ten eenemaal onder het bereik der republikeinen gelegen was en hij de bannelingen dáár geene veiligheid kon verzekeren. Marony, eene uiterste post der Hollanders, deed zich voor het oog op.

Er heerschte op het strand, toen het vaartuig naderde, eene ongewone beweging. Men hoorde duidelijk alarm trommelen, de soldaten verschenen op het strand en Mathurin zag de kanonniers met brandende lont aan de stukken. Een enkel schot, en het brooze vaartuig ware met man en muis in de zee begraven....

Mathurin begreep dat de wachtpost hen voor roovers hield, aangezien zij geene vlag heschen; men bond een wit linnen lap aan een der roeispanen en hield die in de hoogte, ten teeken dat zij vredelievend wilden landen.

Niettegenstaande de avond viel, werd het teeken gezien, en alvorens vuur te commanderen, riep de bevelhebber hun het ‘werda?’ toe. ‘Vluchtelingen! vluchtelingen!’ riepen allen en reikten smeekend de armen naar den oever. ‘Welkom,

1) Het waren de eerw. heeren Cop, Flotteeu, de Neve, de Bay, Dumon, de Noodt, Moons, Neirinckx en Keukemans.

welkom!' klonk het antwoord, en dat woord was gewis wel het zoetste, dat sedert langen tijd den ongelukkigen was toegeroepen.

De kommandant was een Luikenaar, Bede genaamd; hij verstond de Nederduitsche taal zeer goed en was gelukkig, zeide hij, op die ver afgelegen kust, en in die omstandigheden, landgenooten te kunnen verplichten; ook zijn luitenant, Ochs geheeten, was een rechtschapen hart, diep bewogen bij het verhaal van het Jijden der ongelukkigen en wel genegen om alles aan te wenden wat in zijn vermogen was, om de smarten te lenigen. De negers ter hunner dienste, hadden de vluchtelingen helpen ontschepen en hunne pakken aan wal brengen.

Mathurin Beltier had zijn doel bereikt, en wij zien hem dan ook van het tooneel verdwijnen.

De zeelieden van het fort kalfaterden de schuit, die veel door den storm geleden had; de commandant wees een stuurman en vier zwarte roeiers aan, en, in gezelschap eener goelet, die om levensbehoeften naar een dichtbij gelegen post vertrok, verliet de boot andermaal de kust om welhaast in het fort Oranje te landen.

Kolonel Stoelman voerde er bevel; hij ontving de vluchtelingen welwillend en gaf den gouverneur der kolonie bericht van de komst der onverwachte gasten; hij vroeg tevens, of hij hen naar Paramaribo kon opzenden. De gouverneur vreesde echter, dat hij hierdoor in onmin zou komen met den consul der fransche republiek aldaar, die de vluchtelingen, volgens bestaande tractaten, zou hebben opgeëischt. Daarenboven verwittigde de gouverneur hem, dat er twee fransche kapers op de rivier lagen, aan wie het moeilijk zou geweest zijn te ontsnappen. Onmiddellijk zee kiezen en de Berbice of Demerary bereiken, dát was het eenigste wat den vluchtelingen overschoot, wilden zij niet uit het paradijs naar de hel terug gevoerd worden.

Den 19 mei 's morgens, na hun vaartuig van water en brood te hebben voorzien, staken zij in zee, zonder kennis van varen, zonder verdediging. Alleen God kon hun stuurman zijn. De voorzegging van den Hollandschen gouverneur werd welhaast eene wezenlijkheid. Een Fransche kaper in zicht! Die woorden joegen eene rilling door aller ledematen. Naar land, naar land! was aller kreet. De boot bereikte de kust, de bannelingen sprongen in het slijk en toefden op den oever, het oog altijd op den kruiser gericht, die onzeker van wat hij op het strand zag, in den omtrek bleef tot drie ure des namiddags.

De kust was naakt, de zon brandde op de rosten. De bannelingen durfden zich niet vertoonen, om uit de boot eenigen voorraad te halen. De honger verscheurde, de dorst verstikte hen en de gloeiende keerkringszon maakte den toestand nog ondergelijker. Eindelijk verdween het schip aan den gezichteinder; men bereikte de boot; men stak andermaal, op den Hemel betrouwend, in zee, al miste men dan ook vaarkennis en, wat nog erger was, levenshoeften; want het weinige dat men 's morgens aan boord genomen had, was schier geheel verteerd.

Daar zwalkten zij nu op de wijde zee rond. De lucht betrok, zwarte wolken pakten zich te samen. De wind stak op; de storm brak los. Boven hen rommelde de donder, schoot de bliksem omlaag en scheen over de schuimende waterbergen heen te dansen. De boot werd met eene ontzaggelijke kracht naar omhoog, naar omlaag geslingerd.

Welk een toestand voor menschen, ongewoon met de woeste elementen te worstelen, en die daarenboven door vermoeinis, ziekte en onrust waren

afgebeuld! Het water sloeg in de boot, maakte het weinige nog overgeschoten brood nat, doorweekte de kleêren der bannelingen, en de koude verlamde hunne bewegingen, terwijl zij gedwongen waren gedurig het water uit de boot te scheppen om het zinken te beletten.

Geheel den nacht duurde die toestand voort. De laatste hoop was den ongelukkigen ontgaan; elk hunner had zijne ziel Gode aanbevolen. Eindelijk breekt het licht aan en blikkert over de nog altijd onstuimige zee. Te vergeefs zoekt het oog land. Zee, niets dan zee, zoover het gezicht reikt! Ten 10 ure kleurt de horizon zich met een donkerblauw en men herkent land. Vogelvlug voerde de golfslag hen de kust nader; doch welke kust?

De donkergroene plantengroei, de vooruitstekende landpunten, de hoogten en dalen schijnen hun toe - 't was een vreeselijk oogenblik, inderdaad! - dat het oprijzende land de folterplaats is, welke zij kort te voren ontvlucht zijn. In Gods naam! Men moest landen: de boot was in slechten toestand, de priesters afgebeuld, de levensbehoeften ontbraken. Men gelukt er in het anker te laten vallen; doch de branding is hevig, zij breekt het anker en werpt het vaartuig op het drooge strand.

Op de kust der zee verhief zich een donker en dicht woud, met reusachtige boomen, die eeuwen schenen te tellen, wier takken als een gewelf van vlechtwerk vormden en tusschen welke de slingerplanten opkronkelden: ondoordringbare plaats voor den mensch, veilige vesting voor het boschgedierte, dat van daar zijne prooi kan bespringen en terug geslagen of overwinnend, ongestraft in die schuildlaats zich kan terug trekken.

Te vergeefs zocht men naar het afprentsel van een menschelijken voet in het zand; te vergeefs luisterde men naar eenig geluid dat de nabijheid van een menschelijk wezen verraden kon. 't Was alsof de grond slechts betreden werd door het wild gedierte, of omgewoeld door den zeewind; 't was of in dien omtrek nooit eene andere stem klonk, dan het gebulder der zee, het gonzen van het maagdelijke bosch.

(Wordt vervolgd.)

Een Winterreisje in Duitschland door Victor de Veen. *(Vervolg.)*

Wij zeiden vaarwel aan de aloude bisschoppelijke stad, en namen plaats in een rijtuig der Saarbrucker-spoorbaan, dat in de richting van Saarbrucken en Neunkirchen vertrok. Nu, beste lezer, moet ik u iets zeggen dat u zal verwonderen en dat gij misschien voor overdreven zult aanzien, en toch is het niets dan loutere waarheid: de trein die ons voerde was in gang gesteld zonder dat wij het bemerkt hadden, en wij waren verplicht de huizen en de boomen langs de baan, aandachtig te bezien om ons teenemaal te overtuigen, dat wij vooruitgingen - zoo zacht gleed de trein over het spoor.

Later hebben wij de bemerking kunnen maken, dat wij, zelfs op de minst welingerichte der vier banen, welke wij in Duitschland bereden, beter op ons gemak waren dan op de beste in ons vaderland. Het Saarbrucker-spoor echter spant de kroon boven de andere: gemak, reinheid, ruimte der rijtuigen, alles vindt men hier vereenigd.

Weldra hadden wij het vlek Conz achter ons, en nu kwamen wij in die verrukkelijke streek van welke de schipper ons den avond te voren gesproken had. Wij aarzelen niet met de denkwijze van den man, omtrent de schoonheid der Saar-vallei, volkomen in te stemmen; sommige deelen, voornamelijk tusschen Saarlouis en Merzig, leveren gezichten van eene verrassende schilderachtigheid op. Wel is de vlakte omtrent de rivier over 't algemeen wat eng en heeft men hier die talrijke torens, kasteelen en puinen niet, welke men op den Rijn zoo menigvuldig aantreft; doch in schilderachtigheid van elken anderen aard: steenen bergen, bruischende watervallen, wilde bosschen, fraaie dorpen, soms een aan den boord der rivier gelegen, terwijl een ander, in loodlijn gemeten, daar geen drie honderd stappen van verwijderd, doch boven op een hoogen berg geplaatst is: aan die dingen, zeg ik, heeft de vallei der Saar niets aan de Rijn-vallei te benijden.

Verschillende malen loopt de ijzeren baan onder den grond door; in de nabijheid van Mettlach is een tunnel die, naar ik schat, wel twee kilometers lang moet zijn. Overal elders volgt zij den loop der rivier, ja, hangt er verscheidene malen om zoo te zeggen overheen. Echter verzekerde ons een bediende, dat er op dezen weg (die ook, het moet gezegd worden, nog niet lang bestaat) nog nooit een erg ongeval plaats gehad heeft. Wat verschil met ons Luxemburger-spoor, in de Ardennen!

Van Merzig af is de landstreek wat min bergachtig; hier wordt een groot deel van den grond door den landbouw benuttigd; hooger op omtrent Saarlouis, Saarbrucken en tot Neunkirchen toe, hebben wij veel appel-, krieken en pruimen-boomen gezien. In de nabijheid van Beurig, dat tegenover Saarburg ligt, haden wij eenige, zelfs goed gekende, wijnbergen bemerkt.

Saarburg, Saarlouis en Saarbrucken liggen op den linker-oever der Saar, dus langs den kant van Frankrijk; wij bleven gestadig op den rechter-oever, zoodat wij deze steden niet dan van verre hebben gezien. Al de in dit hoofdstuk genoemde plaatsen hooren echter aan Pruisen toe; omtrent Saarbrucken komt de fransche grensscheiding tot dicht bij de stad; hooger op naar het Noorden heeft Pruisen eene breede streep gronds aan den linker-oever der rivier. Gelijk men weet is Saarlouis de bakermat van den beroemden maarschalk Ney.

Ten 11 uren 25 minuten vertrokken wij van Saarbrucken naar Neunkirchen, waar wij juist ten twaalf uren aankwamen. Hier hielden wij ruim anderhalf uur stil, vooraleer wij hooger op konden vertrekken. Wij wilden deze rust benuttigen om te middagmalen, want later zouden wij rijden tot negen uren 's avonds, zonder nog eenige merkelijke verpozing te hebben, tenzij te Mannheim, waar wij omtrent een uur zouden stilhouden.

Toen wij te Neunkirchen van den trein stapten, viel de regen in stroomen neêr; het had overigens schier niet anders gedaan sedert wij Trier verlaten hadden. Wij haastten ons derhalve de eerste de beste Wirtschschaft (herberg, restaurant) binnen te vluchten. Hier namen wij het middagmaal, en ik was verplicht Duitsch te spreken, want er was niemand die eene andere taal verstond. De hôtelhouder zeide mij, dat hij noch Engelsch, noch Nederlandsch kon en van het Fransch niets meer wist dan de woorden: *'Bonchour Mochu! Bonchour Matame'* welke woorden hij onder een hartelijken lach twee of driemaal herhaalde.

Onze waard had een hoofd als een stekelvarken; zijn haar, op eenen duim lengte afgesneden, stond recht op den schedel; hij had overigens een braaf en gulhartig uiterlijk.

De spijs, die ons hier opgediend werd, verschilde nog al iets of wat, met hetgeen wij gewoon zijn in Brabant te eten. Na de soep kregen wij gekookt rundvleesch met,

met.....ja met wat?... Dat was een geheim voor mijnen vriend Hendrik, die niet, even als ik, de duitsche taal eenigszins spreekt. De baas, deze Vlaamsche benaming was recht toepasselijk op den hôtelhouder, had mij eene plaats aan tafel juist tegenover de zijne aangewezen en mij reeds de uitlegging van het raadsel gegeven. Wat was de spijze?.... Het waren wit grauwachtige schijven, evenals stukken van rapen, met eene fel gepeperde botermelksaus overgoten.

Met een scheel oog en opgetrokken neus staarde mijn reisgezel in de wonderlijke schotel; doch waagde het toch zich te bedienen. Na den tweeden beet hield hij stil, trok een vreeselijk gezicht en mij strak aanstarende, riep hij op een wezenlijk komischen toon: ‘Zoudt ge gelooven, dat het *rammenassen* zijn?’ een uitroep, die zeer luid gedaan werd, volgens gewoonte van mijnen reisgezel, die juist niet al te scherp hoort.

Ik zal nooit de uitdrukking van teleurstelling vergeten, welke op zijn wezen te lezen stond. De harde kost, want het waren inderdaad ingelegde rammenassen *(radis noir)* had veel van zijne begoocheling voor de Duitsche keuken weg genomen, en toen de baas glimlachend en met de punt van zijn voorsnijmes op een ontzaggelijk groot stuk gezouten *Schweinefleisch* wees, dat met zuurkool moest geëten worden - de lieflingskost der Duitschers - morde Hendrik:

‘Ja, ja, zwijnenvleesch! Ik versta u wel; maar ik dank u duizendmaal *lieber her;* ik heb geen lust om dien zwaren kost in mijne maag te laden!’

Op mijn aandringen nogtans proefde hij van dien schotel, en verzoende er zich tot tweemaal toe meê....

III.

Kort na een uur verlieten wij Neunkirchen. Wij hebben deze stad, welke toch niet groot is, en die haar belang alleen aan deze reden te danken heeft, dat zij aan het verbindingspunt der Rhein-Nahe en der Saarbrücker-Bahn ligt, niet gezien. In hare nabijheid zijn groote ijzergieterijen, glasblazerijen, berlijnsch-blauwselfabrieken enz., alsook rijke steenkoolgroeven. Deze koolmijnen worden ten koste en ten profijte van den Pruisischen Staat uitgedolven.

Langs den weg bemerkten wij thans nog meer fruitboomen, pruimenboomen vooral, dan wij er des morgens gezien hadden. Het landschap had veel gelijkenis met dat van Zuid-Brabant, met dit verschil nogtans, dat, daar waar wij steengroeven zagen, de steenen roodachtig, en niet grijs of blauwachtig zijn. Deze kleur der steenen had voor gevolg, dat de vloed door den regen daargesteld, niet grauw of blond, maar wel roodachtig was, wat ons in den eersten oogenblik zeer zonderling voorkwam.

Wij bevonden ons thans in die groote, van de andere afgezonderde, provincie van Beieren, welke men den Pfalz noemt - dus toch reeds in Beieren, het vaderland van het goed bier, en dat zegt iets voor een Vlaming. Te Neunkirchen hadden wij al een glas echt beiersch gebruikt en hetzelve lekker gevonden. Het echt Beiersch bier is zoet en veel aangenamer, dan dat hetwelk men in ons vaderland brouwt. In Beieren kost het gemiddeld slechts 3 kreutzer (ongeveer 12 centimen) het glas; te Neunkirchen, dat niet ver van de grenzen, doch op Pruisischen bodem ligt, hadden wij het anderhalf silbergrosch (ongeveer 19 centiemen) per glas betaald. Dit verschil in prijs wordt te weeg gebracht door de hooge tolrechten, welke op dezen lekkeren drank drukken. Onze stekelharige baas uit Neunkirchen had ons verzekerd, dat hij jaarlijks ruim vier-entwintig honderd francs aan tolrechten, alleen voor het Beiersch bier dat hij in zijn huis verkoopt, te betalen heeft.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Zelfwerkende geleipers van Jones.

Het bereiden van brei of gelei van erwten, appelen, aardappelen, beziën enz. is soms in zooverre omslachtig dat men de gekookte specie eerst moet laten koud worden, omdat men het in dien staat niet kan hanteeren, waardoor een verlies van tijd en ook van de verlangde gelei ontstaat, daar men het beter warm dan koud kan verkrijgen. Hierin voorziet de pers van Jones, een Amerikaan uit Jersey City, waarvan hiernevens eene afbeelding gegeven wordt. Deze toestel bestaat uit een vertinden houder of tobbe A die door middel van stiften, door de openingen B aan beide zijden van den houder gestoken, op de tafel of elders bevestigd wordt. Boven den houder loopt een ring D waarop twee kolommetjes E bevestigd zijn; onder aan de plaat, die deze zuiltjes verbindt, is een perser of drukker F die van onderen rond gebogen is, tot op den van eene menigte gaten voorzienen bodem van een tweeden houder H reikt en waaruit twee armen G tot aan den rand van dien houder uitsteken. De houder H is beweegbaar en rust op een ring die onder D zelf wederom op een derden ring steunt. Deze laatste is door twee kruisstaven verbonden, die van het ondervlak de doorgedreven gelei afstrijken. Bij het gebruik behoeft men slechts den kokenden brei in den houder H. te gieten, en dezen met het handvat J heen en weêr te draaien, waardoor de brei van zelf onder den perser F komt en door het zeef gedreven wordt. Men kan alle deelen gemakkelijk uit elkander nemen om ze te zuiveren en te droogen.

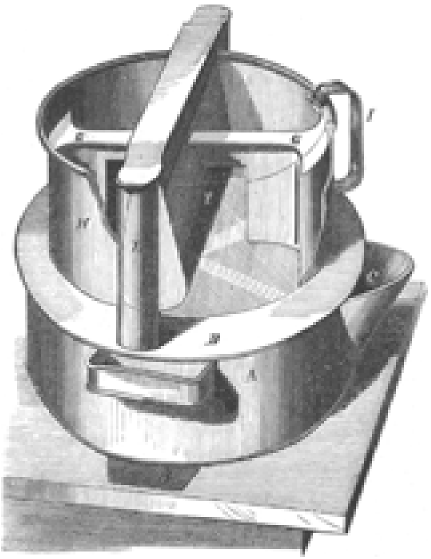

Hoovaardigheid.

Een groot wijsgeer, die door vele wijsgeerige werken, allen van de hoogste waarde, bekend staat noemde eens de hoovaardigheid, de pruik voor verstandelijke kaalhoofdigheid.

Advokaat en boer.

Een boer kwam eens bij een advokaat om naar den uitslag van een proces te vernemen. ‘Mijn goede vriend’ zegde de advokaat, ‘uw proces is verloren, ik kan er niets meer aan doen, gij moet te vreden zijn.’ - ‘Zoo, zoo, mijnheer de advokaat, dat is erg; maar mag ik het papier ook zien dat gij voor mijne zaak hebt volgeschreven.’ - ‘Zeer gaarne, vriend; hier zijn de acten.’ De boer doorbladerde den stapel papieren, en vond alles verschrikkelijk ver uit elkander, en dan de meeste bladen nog maar half vol geschreven en daarbij de rekening zoo vreeselijk hoog. ‘Daar verstaat gij niets van, vriend,’ voegde hem de avokaat toe, ‘dat heet acten schrijven.’ De boer kon alles niet betalen, maar bood aan voor den advokaat op zijne landhoeve te werken. De andere was er mede te vreden en besteedde den boer een gedeelte koren te dorschen aan. De boer kwam maar legde de schoven zoover uit elkander, dat hij er bijna geen kon raken zoodat het koren er meest inbleef. De advokaat maakte hem aanmerkingen op zijn werk, maar kreeg ten antwoord: ‘Daar verstaat gij niets van, mijnheer, dat heet koren dorschen.’

Wijze voorzorg.

De burgemeester van een zeker dorp vaardigde na een brand, waarbij gebleken was dat de brandweer verre van voldoende gewerkt had, het bevel uit dat voortaan drie dagen vóór den brand de spuit moest nagezien en beproefd worden, en dat ieder altijd één emmer bij de hand moest hebben, maar daags vóór den brand twee.

Nog mooier.

Een hardhoorig heer lachte eens op een gastmaal mede om eene kluchtige anekdote, waarvan hij niets verstaan had; toen men had uitgelachen wilde ook hij eene anekdote verhalen, die nog veel schooner was en vertelde woordelijk hetzelfde. Men lachte wederom even lustig maar om eene geheel andere reden.

Twee vliegen in éene klap.

Iemand die op het land woonde werd ziek en ontbood een dokter uit de naastbijgelegen stad. Deze kwam en genas den zieke, die thans echter meende dat hij den dokter niet meer noodig had. Hij gaf dan den geneesheer te kennen dat het nutteloos was dagelijks een uur ver voor hem te komen en dat, daar hij weder genezen was, wel eenige bezoeken konden uitgespaard worden: ‘O, laat u daar niet aan gelegen liggen’ was het antwoord van den dokter, ‘het kost mij volstrekt geene moeite; ik heb nog een zieke in de buurt en kan dus twee vliegen in éene klap *slaan.’*

Oproeping van een erfgenaam.

In een nieuwsblad werd onlangs de volgende oproeping gevonden. ‘Ik, de Vader, roep bij deze openlijke aankondiging mijn eenigen zoon Jan op, die in het jaar 1812

in Rusland *bevrozen* is, om volgens recht en plicht mij zijne tegenwoordige verblijfplaats bekend te maken of liever nog in persoon voor mij te verschijnen, daar ik hem, uithoofde van mijn vergevordenden leeftijd, zijn vaderlijk erfdeel wil overgeven. Hij moet mij tevens doen weten of hij nog leeft of wel reeds gestorven is, daar ik in dit laatste onverhoopte geval tot andere maatregelen mijn toevlucht moet nemen.'

De snuifdoos.

'Als men u morgen de gedaante der aarde vraagt,' zegde meester N. tot zijne leerlingen, daags voor het bezoek van den schoolopziener, 'dan zal ik u mijne snuifdoos laten zien, opdat ge er aan denken moogt te antwoorden, dat de aarde rond is.' Het ongeluk intusschen wilde, dat de meester twee snuifdoozen had, een ronde, die hij des Zondags en eene vierkante, die hij in de week gebruikte. De noodlottige dag nadert; de schoolopziener, gelijk de meester voorzien had, vraagt een der leerlingen, welke gedaante de aarde heeft. Met het oog op 's meesters doos antwoordt de gevraagde zonder te aarzelen: 'Zondags, mijnheer, is zij rond en 's werkendaags vierkant'

Prompte bediening.

Een reiziger verzocht in een logement aan den bediende, om den volgenden morgen op klokslag zes uren te worden gewekt. 'Zeer goed,' antwoordde de knecht, 'mijnheer moet maar even tegen dien tijd aan de bel trekken, en ik zal aanstonds boven zijn om hem te komen wakker maken.

Sodakalk als middel tegen het houtzwam.

Als voorbehoedmiddel tegen het houtzwam in de vloeren wordt de sodakalk aanbevolen, die bij de soda fabrikatie, na het uitloop en der ruwe soda met water overblijft en hoofdzakelijk uit een mengsel van zwavel en koolzure kalk bestaat. Deze sodakalk was tot nog toe van weinig nut en dus goedkoop in de soda-fabrieken te verkrijgen. Hij moet gemengd worden met het vulsel onder de planken vooral op die plaatsen waar dit met het hout in aanraking komt.

Scheikundige mededeelingen. - Zuurstof.
(Vervolg.)

Men beware geen gedistilleerd- noch regenwater in looden bakken, want de zuurstof van het water vormt er een korst loodwit in, dat vergif is. Pompwater kan geen kwaad. Doch wijn, azijn, melk en vette spijzen uit looden vaten zouden koliek kunnen veroorzaken. Het is ook ongezond vleesch in grove aarden potten te leggen, daar de

pottebakkers zich van zwavellood bedienen, om hun potten te vernissen: vet en zuren tasten dit vernis aan en brengen aldus vergiftige bestanddeelen voort

Gebruik van koperen ketels.

Vleesch in koperen ketels of kastrollen koud geworden is vergiftigd, omdat er zich door de inwerking van zure of vette stoffen op het koper nadeelige zouten vormen. Nogtans gebruikt men meestal koperen ketels, daar er geen gevaar is, zoolang men ze goed schoon houdt en er geen vleesch in laat koud worden. Om het gevaar nog te verminderen vertint men gewoonlijk dergelijke vaten, doch dit vertinsel moet vernieuwd worden zoo dikwijls als het koper bloot komt.

Zwart worden van zilver.

Vochtig zout maakt een zilveren lepel zwart, omdat het chloor van het zout, zich vereenigende met het zilver. chloorzilver vormt, hetwelk onder den invloed der zon zwart wordt Om zulk een lepel schoon te maken, wrijve men hem met een fijn lapje, gedoopt in zuivere gekoncentreerde ammoniac, waardoor het zilverchloor zich oplost.

[Nummer 29]

De loopende lessenaar.
(Eene variatie.)

Er leefde in de hoofdstad van Holland voorheen
Een jeugdig, springlevendig joodje;
Zijn rug, favoriet der natuur, naar het scheen,
Boogde op een u i t s t e k e n d c a d e a u t j e ;
Het schelpje was leelijk, onoogelijk min;
Maar o! wat lief pareltje straalde daar in.

'Wat draait de fortuin in de wereld toch gek!
Khijk, de o v e r v l o e d throont op mijn schouders,
En heel mijn familje heeft sjovel gebrek....
De rugsteun wil 'k zijn van mijn ouders,
Mijn last zal verlichten den last die hen drukt!
Ghesmuld zal er worden as 't plannetje lukt!'

'Niet rond is mijn bochel, maar ziemelich plat,
Niet horisjontaal, maar wat hellend -
Nah moos zal 'k verdienen, 'k maak veel mazematt'!'
Zoo sprak Jaapje Blok heilvoorspellend.
Ook hij kende 't *knobbelsystema* van Gall?..
Een antwoord hierop voert te ver ons van wal!

Zijn moeder moest koesjes en duivekers vlug
Vermaken zijn sabbatsche jasje:
'Naai, memmele, zakjes precies op den rug,
Hier rechts en daar links van mijn kasje:
In 't één berg je intkoker, ouwels en pen -
In 't ander pampier net zooveel as je ken!'

Nah! klaar is het jasjen en Jaap schiet het aan,
En loopt op de beurs speculeeren:
'Drie cjenten een brief! Khomt achter mij staan
Daar vind-je 'et bureau, mijne heeren!'
Probatum! men schreef en men loeg zich een bult,
En t'huis bij ons Jaapje werd lekker gesmuld!

B.v.M.

JAAPJE BLOK.

Iets over de klokken.
(Vervolg en slot.)

Zooals zoovele andere kunstmatige en wetenschappelijke verrichtingen werd ook het klokkengieten in de Middeleeuwen oorspronkelijk door de monniken uitgeoefend; echter waren er ook toen reeds rondreizende klokkengieters zooals blijkt uit het verhaal van den monnik der abdij van St. Gallen in Zwitserland; Karel de Groote had hem eene klok doen vervaardigen welke uitmuntend voldeed; een rondreizende klokkengieter bood den Keizer aan hem eene klok te zullen leveren, die nog veel schooner tonen zou voortbrengen, waartoe hij echter eene zekere hoeveelheid zilver moest hebben; dit verkreeg hij, maar in plaats van het zilver werkte hij van het fijnste tin in de klok. Zijn werk getuigde wel van de kunst des vervaardigers door zijne schoone vormen en het afgewerkte der ornamenten, maar toen de klok geluid zou worden kon men dit niet; de klokkengieter deed alle pogingen om het zoo ver te brengen en werd daarbij door het vallen van den klepel zoodanig gewond dat hij het bestierf. Is dit waarheid of legende? Wij zullen het niet beslissen; het is ons genoeg aangetoond te hebben dat, werd de edele kunst van het klokkengieten in de kloosters beoefend, er ook anderen waren die buiten de kloosters zich daarmede bezighielden.

In de 13^{e} eeuw ging die tak van nijverheid meer in de handen der leeken over, en bleef eindelijk geheel en al aan hen overgelaten; maar ook deze bleven rondreizende kunstenaars, zoowel om het moeielijke vervoer der zware klokken over dikwijls ontoegankelijke wegen als om het meerdere gemak, waarmede de soms te recht wantrouwende schepenen en poorters der steden het aanwenden van de besproken metalen konden nagaan, wanneer de klokken op de plaats zelve gegoten werden. Nu werd echter van de kunst een geheim gemaakt dat slechts weinige familiën bezaten, waaruit het zich laat begrijpen hoe veelal eeuwen lang eene en dezelfde familie het vak van klokkengieter beoefende. In Nederland heeft de firma Pétit en Fritsen, te Aarle-Rixtel, nog eene verdiende befaamdheid.

Nederland heeft immer uitgemunt in het gieten van de schoonste en welluidenste klokken; dit blijkt uit de veelvuldige beroemde klokkenspelen die in bijna elke stad gevonden worden, maar over deze bij eene latere gelegenheid wanneer wij het klokkenspel zelve nader zullen bespreken. Onder de beroemdsten van den ouden tijd kunnen wij de gebroeders Frans en Peter Hemony, Lotharingers die te Zutphen hun verblijf hielden noemen, door wie de beste klokkenspelen in de Nederlanden (men telt er meer dan 60 in Holland en ruim 40 in België) vervaardigd werden. Van af 1655 tot in de laatste jaren der 17e eeuw goten deze meesters in de stadsklokkengieterij van Amsterdam niet minder dan 33 klokkenspelen, terwijl de meeste groote klokken der hollandsche steden door hen gegoten of hergoten zijn. Zij zijn nog altijd beroemd wegens de schoone harmonie, de juiste mengeling der metalen en den afgemeten vorm hunner klokken. Evenwel zijn ook zij hier en daar tot hoogeren of lageren vorm, dan de harmonie wel scheen te eischen, afgeweken.

Verder noemt men nog den klokkengieter Noteman uit Leeuwarden die in 1641 uit de schoonste bronswerken der St. Janskerk de groote klok van de Kathedraal te 's-Hertogenbosch vervaardigde; Gerardus de Wou van Kampen die in 1497 de klok van Erfurt, eene der grootsten van Duitschland, en de tweede en derde klok van Arnhem gegoten heeft; Joannes van Vechel, die de tweede klok van den Dom van

Keulen en de Amsterdammer de Graave die het klokkenspel der gereformeerde parochiaal-kerk van Berlijn vervaardigden. In Belgie zijn als vermaarde klokkengieters gekend Barthelemy Coecke, van Aalst, Lelong, insgelijks van Aalst en beiden in de 15^e^ eeuw. In diezelfde eeuw merkte men op het werk van van Hoof te Antwerpen. In de I7^e^ eeuw Wijckaert, een kanunnik te Gent, die zich veel met de kunst van 't klokkengieten bezig hield, even als du Mery, te Brugge. In onze dagen bekleedt van Aarschot, opvolger van den beroemden van den Gheijn, te Leuven, eene nog verdienstelijke plaats tusschen de gieters.

Over den vorm der klokken en hunne juiste proportiën valt niet veel te zeggen, zoo wel om het geheim dat de klokkengieters van hunne kunst maken, als om de moeilijkheid welke er bestaat om de zorgvuldige berekeningen, daartoe vereischt, voor velen onzer lezers bevattelijk te maken. Wij zullen dan slechts in het voorbijgaan den vorm aangeven dien men in de verschillende tijdvakken als de beste heeft gehouden. De oude italiaansche klokken waren meestal lang, smal en kegelvormig men kan die het beste met een bijenkorf vergelijken, terwijl de lateren een meer vierkanten vorm hebben. Figuur 1 geeft ons eene voorstelling van de klok der Kathedraal van Siena in Italië welke het jaartal 1159 draagt; deze klok heeft eene grootere hoogte dan breedte hetgeen zij met de meeste klokken van dien tijd gemeen heeft. Figuur 2 geeft ons den vorm te zien der klok van Assisië welke van het jaar 1239 dagteekent en reeds meer tot den later gebruikten vorm nadert. De beste vorm evenwel schijnt die te zijn welke in de 15e en 16^e^ eeuwen als de doelmatigste en de welluidendste tonen voortbrengende werd beschouwd en waarheen men ook thans algemeen terugkeert. Daar van den meer of minder juisten vorm van eene klok het geluid voor een groot gedeelte afhangt blijkt het van zelf dat ook daarover te dezer plaatse, om genoemde redenen, niet veel kan gezegd worden.

FIG. 1.

FIG. 2.

De om hunne zwaarte meest bekende klokken van de geheele wereld zijn de klokken van:

	Kilo's.
Moskou (in het Kremlin)	180,000.
Trotzkoi (bij Moscou)	80,000.
Peking (China)	50,000.
Nanking (China)	25,000.
Olmutz (Oostenrijk)	17,000.
Weenen (Oostenrijk)	16,000.
Sens (Frankrijk)	14,000.
Erfurt (Saksen)	14,000.
Londen (Westminster)	14,000.
Parijs (Frankrijk)	12,000
Lissabon (Portugal)	11,000.
Keulen (l^e^ klok van den dom)	9,500.
Rome (St. Pieter)	7,500.
Straatsburg (Frankrijk)	7,500.
Delft	7,500
Utrecht	7,000.
Maastricht	6,800.
Antwerpen	6,500.
Aken	5,200.
Rome (capitool)	5,000.
Arnhem	5,000.
Londen (St. Paulus)	5,000.
Frankfort	5,000.
Keulen (2^e^ klok van den dom)	4,700.
Luik.	4,500.

De groote steden van Nederland hebben meest allen klokken van vier tot vijfduizend kilo's, zooals Amsterdam, Rotterdam, Groningen, Middelburg, Nijmegen enz. De oudste klokken van Nederland zijn, zoover bekend is de klok van Buchten en die van Susteren in Limburg, waarvan de eerste dagteekent uit de 11^e^ of 12^e^ eeuw en de laatste in 1309 gegoten is; beide zijn van geringe hoedanigheid en gebrekkigen vorm.

Men heeft wel eens beweerd dat de nieuwere klokken in geenen deele in vergelijking met de ouden konden komen, en dat wel omdat men tegenwoordig niet met de kunst bekend is zooals vroeger. Dit berust evenwel op eene dwaling welke

aan te toonen zijn nut kan hebben. Men bewondert veelal de klokken van vroegere eeuwen om haar schoonen, welluidenden, diepen toon, zulk eene klok verlangt men ook, maar zij is ongelukkiger wijze veeltijds buiten bereik van de meeste kerkfabrieken. Wat vroeger, om de grootere inkomsten waarover de kerken in het algemeen konden beschikken, en om de mindere kostbaarheid der metalen, in het bereik van velen lag moet noodwendig in onze dagen de krachten der meesten verre te boven gaan. Thans moet eene klok van dezelfde grootte en vorm als die uit vroegere eeuwen noodzakelijk meer kosten omdat én de grondstoffen duurder én de dagloonen der arbeiders buiten vergelijk hooger zijn. Nu wil men toch eene klok van zulke grootte hebben maar daarvoor minder geld besteden dan wel vereischt wordt, waardoor de klokkengieter gedwongen is om óf de bestelling niet uit te voeren óf om de materialen van minder goed en zuiver gehalte te gebruiken. Dit heeft voor noodzakelijk gevolg dat men gaat denken dat men thans de kunst niet verstaat zooals vroeger, daar klokken van dezelfde afmetingen en grootte zooveel van elkander verschillen.

Het geslacht Borghese.

Deze familie, wier leden den titel van romeinsche prinsen voeren, is afkomstig uit de toskaansche stad Siena, waar zij sedert het midden der 15e eeuw de eerste waardigheden bekleedde. Haar aanzien heeft zij te danken aan den kardinaal Camillus Borghese, die in 1605 onder den naam van Paulus V den pauselijken troon beklom. Deze Paus die door de republiek van Venetië de rechten der Kerk verkort zag, had het interdict over de gewesten, aan dat gemeenebest onderworpen, uitgesproken en een klein leger gezonden, om dien overmoedigen Staat tot zijn plicht te brengen, waarover hij het opperbevel aan zijn broeder Franciscus toevertrouwde. Door toedoen van den Paus verkreeg Marcus Antonius, de zoon van Joannes Baptista Borghese, een anderen broeder

des Pausen, het hertogdom Sulmona, in het koningrijk Napels, te gelijk met den titel van Grande van Spanje. Kardinaal Borghese, - eigenlijk was zijn naam Scipio Cassarelli, - een neef van Paulus V, was de oprichter der beroemde villa Borghese in de nabijheid der Porta del Popolo te Rome gelegen, waar nog onlangs, kort na de opening van het Vaticaansch Concilie, eene wapenschouwing over de pauselijke troepen, in de tegenwoordigheid der bisschoppen werd gehouden. Deze villa, bijna eene mijl in omtrek, was vroeger algemeen bekend om hare kunstschatten, die zich thans voor het grootste gedeelte te Parijs bevinden, onder andere de zoogenaamde Borghesische Kampioenen, een meesterstuk van beeldhouwkunst van den griekschen beeldhouwer Agasius uit Ephese. Ook heden nog bezit de villa een aanzienlijke collectie van antieke en moderne beeldhouwwerken en opschriften. Door prins Camillus Borghese zeer vergroot en versierd, leed de villa echter veel gedurende het beleg van Rome door de Franschen in 1849. Zij is een geliefkoosde wandelplaats. voor de Romeinen en de talrijke vreemdelingen die de eeuwige stad bezoeken, voor wie zij altijd openstaat.

Door zijn huwelijk met Olympia Aldobrandini, de eenige erfgename van dit rijk florentijnsch geslacht, verkreeg Joannes Baptista Borghese, de zoon van Marcus Antonius, in 1684 het vorstendom Rossano, waardoor evenwel een proces met het geslacht Pamfili ontstond dat eerst in 1769 ten gunste van de Borghesen werd uitgewezen. Marcus Antonius II, de zoon van Joannes Baptista, trouwde met een lid der familie Salviati waardoor hij nog aanmerkelijke rijkdommen verkreeg; door verdere huwelijken werd dit geslacht nog vermaagschapt met de Colonna's te Rome en met de Bonapartes, daar prins Camillus, vorst van Sulmona en Rossano zich in het huwelijk verbond met Marie Pauline, de tweede zuster van Napoleon I. Franciscus Borghese, Prins Aldobrandini, de eenige erfgenaam van dit geslacht, huwde met de dochter van graaf Alexander de la Rochefoucault, uit welk huwelijk drie zonen sproten: Marcus Antonius, geboren te Parijs in het jaar 1814, Camillus, Prins Aldobrandini, geboren 1816 (deze was van Maart tot Mei 1848 minister van oorlog van zijne Heiligheid Pius IX) en Scipio, hertog van Salviati, geboren 1823.

Meer echter door de deugden en de grenzenlooze liefde tot de armen, welke eene jeugdige prinses Borghese aan den dag legde, is dit geslacht bemind bij de Romeinen, dan wel door den luister die het ter oorzake van zijne onmetelijke rijkdommen kan tentoonspreiden, een bewijs te meer dat het de adel des harten, de glans der deugden is, die een onweerstaanbaren invloed op de menigte maakt, boven alle pracht en luister waarmede zich de grooten dezer wereld omgeven.

De jonge prinses Wendelina Borghese, de dochter van den engelschen lord Shrewsbury, genoot te Rome de achting en de lietde van alle standen van af den rijksten patriciër tot den laagsten bedelaar. Zij muntte uit door alle lichaams- en geestesgaven; door rijkdom, geboorte en adel, lieftalligheid van omgang, in één woord, zij was het toonbeeld der romeinsche vrouwen. Vooral echter blonk zij uit door eene bijna voorbeeldelooze goedheid des harten, door godsvrucht en een innig meêlijden met het lot harer ongelukkige natuurgenooten. Ontving zij des avonds in haar paleis, dat van bijna ongekenden luister en pracht schitterde, allen die maar aanspraak op grootheid en rijkdom konden maken, van welk getal er zich altijd zoo velen te Rome bevinden; was zij des avonds in hare salons de beheerscheres des rijkdoms en de gevierde prinses, aan wie een ieder gaarne zijne hulde ging bewijzen; des morgens was zij de moeder der armen en der zieken. Dan kon men haar vinden

aan het smarteleger van den zieke of van een stervende, aan wien zij de teederste zorgen besteedde, wiens arme legerstede zij met eigen hand vernieuwde en wiens dienaresse zij zich in alles betoonde.

Te vroeg werd zij aan de dankbare liefde van het romeinsche volk, dat haar, de schoone prinses, als zijne moeder vereerde en beminde, door den dood ontrukt. Nog in den bloei haars levens en in de uitoefening van hare weldadigheid bezweek zij in het jaar 1839; geheel Rome was door haren dood in den diepsten rouw gedompeld. Toen eerst bleek het hoezeer zij zich aller liefde had weten te verwerven, toen allen zich getroffen gevoelden door een smartelijk verlies. Allen betreurden eene weldoenster, eene moeder, aan welke zij een laatste blijk hunner gehechtheid en vereering wilden geven.

Jongelingen uit alle standen deden den prins, haren gemaal, een zeker geweld aan door hunne beden, om het stoffelijk overschot van de beminde prinses op hunne schouders grafwaarts te mogen dragen. Maar zij was de moeder der armen geweest en deze deden hunne aanspraken hooger gelden; zij waren dan ook de gelukkigen die in dezen wedstrijd van liefdebetuiging den eerepalm mochten behalen. Op de schouders der armen werd de weldoenster van het volk overgevoerd naar de laatste rustplaats in de basiliek van de H. Maria de Meerdere, waar zij tusschen hare in jeugdigen leeftijd ontslapen kinderen rust. De treurige plechtigheid werd door geheel het romeinsche volk met innige deelneming, met diep gevoelde smart bijgewoond, allen volgden weenend en zuchtend den treurigen stoet, die bij fakkellicht en met treurmuziek voorafgegaan, zich door Rome's straten voortbewoog; nimmer was in de eeuwige stad eene plechtigheid gezien die meer algemeen de tranen der droefheid uit aller oogen deed stroomen.

Dankbaar voor de buitengewone liefde jegens zijne gemalin aan den dag gelegd, wilde de prins hiervan, door een openbaar blijk, getuigenis te geven. De prinsen van dit geslacht munten uit door rijkdom niet alleen maar ook door de milde vrijgevigheid, waarmede zij ten gunste van allen over die rijkdommen beschikken. Met het plan om hen te beloonen die zoozeer geijverd hadden om hunne liefde aan de overleden prinses te bewijzen, zond hij iemand tot een der aanvoerders van den stoet, om van hem eene lijst te verkrijgen, waarop de namen van allen vermeld waren, maar de uitgezondene ontving het schoone antwoord, dat aan den tijd der oude Romeinen herinnert: ‘Ga tot den prins en zeg hem, dat het de *Romeinen* geweest zijn, die hunne liefde en dankbaarheid eenparig aan zijne gemalin bewezen hebben.’

Naar Cayenne.
Voordrachten gehouden in verschillende kringen, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg.)

De nacht was daar, op die kusten zonder wapenen, zonder schuilplaats, vreeselijker dan op zee; toen 's morgens de zon over de watervlakte glansde, bemerkte men, o jammer! dat de boot in stukken geslagen en verdwenen was. Gelukkig hadden de bannelingen hunne pakken, waarin eenige kleedingstukken, kunnen redden. Moed gevat, voorwaarts! Datgene uit de pakken genomen wat onontbeerlijk is en het overige achtergelaten! Voorwaarts, onder Gods oog, en laat de uitkomst dan ook nog zoo noodlottig zijn.....

De eerw. heer Flotteeu en de vier fransche priesters maakten de voorhoede uit. Men volgde de kust in eene noordwaartsche richting. Na eene mijl ver gegaan te zijn,

zakte het eerste offer neêr. De eerw. heer Keukemans kon de vermoeinissen niet weêrstaan. Zijne bloote voeten waren ijselijk doorwond. Nu eens plonste men door het slijk, dan ging men over een dorren, scherpen en met steenen overzaaiden grond; nu eens woelde men door kreupelhout en bramen, dan weêr door neêrhangende en met lianen doorweven boomtakken.

De arme priester zakte neêr en vroeg den dood als eene genade. De eerw. heeren Moons en de Noodt wilden den ongelukkige niet verlaten; er ontstond een edelmoedige strijd wie ter plaatse blijven zou. Allen waren bereid. Doch, waartoe zou dit geleid hebben? Tot den dood van allen. Men moest voorwaarts, trachten hulp te vinden en aldus zooveel leden van de gemeenschap - want dit is het woord wel - te redden, als het immer mogelijk ware.

De groep was nu in drie deelen gesplitst; de eerste bestond uit vijf personen: den eerw. heer Flotteeu en de vier fransche priesters; de tweede insgelijks uit vijf, de eerw. heeren Cop, de Neve, de Bay, Dumon en Neirinckx, en eindelijk de drie achterblijvers.

VIII.

Laat ons de voorgangers volgen.

Vier dagen en vier nachten dwaalden zij in eene uitgestrekte wildernis voort, zonder eenig spoor van menschelijk wezen te ontdekken; vier dagen en vier nachten welke, in lijden, aan een gansch menschenleven konden worden gelijk gesteld.

Den 26^{en} Mei stieten de vluchtelingen op eene kreek, waar eenige Indianen bezig waren met krabben te visschen. Er ging een vijfvoudige kreet uit hunnen mond op; doch een kreet zoo akelig dat de negers de vlucht namen; daarbij, die menschen, met hunne bleeke aangezichten, bebloede lidmaten, verscheurde kleêren, boezemden hun vrees in. Te vergeefs riep men den Indianen de vriendschappelijkste woorden toe. Men kon niet anders doen dan zooveel mogelijk hun spoor volgen.

Vruchteloos!

Eenige uren verliepen, toen de negers andermaal verschenen en hunne kreten ditmaal met teekens van vriendschap beantwoordden. Was dit geveinsd en waren zij op het punt van in de handen van zwarte beulen te vallen, om misschien later in die der blanken overgeleverd te worden? Zij volgden niettemin de zwarte gidsen, en vernamen weldra, dat zij nog altijd op hollandsch grondgebied, dus in veilige haven, waren.

De commandant van den post Corintin, de heer Dijssel - de naam is wellicht niet juist geschreven - had, bij het vernemen dat er wonderlijke vreemdelingen in de streek verschenen waren, de negers gelast hen op te sporen en menschlievend naar den post te geleiden. De commandant was een braaf en edel man, diep bewogen over het lange lijden, dat hun deel was geweest. Reeds vroeg in den morgen van den volgenden dag werden de negers uitgezonden, ter opsporing der achterblijvers.

Verschrikkelijk was hun lot geweest.

Honger, dorst, vermoeinis, pijnlijke verwondingen, te weeg gebracht door de ongenadige moskieten en het water der mocrassen, waren hunne reisgezellen. Gansche nachten brachten zij in de doodende moerassen door, en moesten door dwars gelegde boomtakken somtijds voorkomen van in den modder te zinken en te versmooren. Als de dag aanbrak waggelden en worstelden zij, op stokken leunend, voort. Modderig, zoutachtig water, niet zelden zeewater was hun drank; eenige schelpvisschen en

verder alles wat zij in het omgewoelde slijk vonden, was hun voedsel. De bloedloop randde hen aan; de dood rees uit de moerassen voor hunne oogen op.....

Eens, de dag was brandend geweest, viel er een weldoende regen. Smak-

kend hieven de ongelukkigen het hoofd op en openden den verdroogden mond om eenige lavende druppels op te vangen. Dan plukten zij groote bladeren van de boomen, vingen aldus eenige druppels op en slorpten ze binnen, of wel lekten zij de natte schors van de stammen. Dat water kwam recht uit den hemel, recht van den goeden God; dat water was door de aanraking van den grond, nog niet vergiftigd.....

Den 27 Mei kwamen de martelaars, die naam past hun wel, aan dezelfde rivier, waar hun makker Flotteeu de vluchtende Indianen had ontmoet; doch zij bereikten die op eene plaats waar zij hun den weg teenemaal afsneed. Alle pogingen waren te vergeefs; men kon het water niet doorwaden. Men moest terugkeeren of ter plaatse blijven en sterven. ‘Zij vereenigden zich,’ zegt hun geschiedschrijver, ‘op den oever der zee en baden te zamen den roozenkrans.’ *Ave maris stella,* en de Patronesse van den zeeman, de sterre der zee moet die bede gehoord hebben; want bij het eindigen van het gebed verscheen er eene boot.....

DANIEL O'CONNELL.

De vluchtelingen maakten eenen doek aan eenen stok vast en hielden dien in de hoogte. Het teeken wordt gezien. De boot nadert. Een Indiaan komt aan land en doet hun door teekens verstaan, dat zij hem mogen volgen. In de boot bevond zich een Hollander, en van dat oogenblik was alle achterdocht verdwenen. Hij berichtte hun, dat hunne lotgenooten reeds den vorigen dag door zijnen kommandant menschlievend waren opgenomen en dat deze hen had uitgezonden, om hen op te sporen.

Wat klemden de ongelukkigen elkander broederlijk aan de borst, toen zij elkander op den post weêrzagen! Zij weenden van blijdschap en het lange lijden werd niet meerl gerekend! Doch toen zij de groep telden, ontbraken er immers drie martelaars, drie broeders, meer dan dat, drie lidmaten van hun zelve, van hun leven! De kommandant richtte andermaal eene expeditie in, om de eerw. heeren Keukemans, Moons en de Noodt op te sporen en tevens de ter plaatse der schipbreuk achtergelatene pakken te halen.

Twee dagen later keerden de negers terug; maar de uitslag van hunnen tocht was bedroevend.

De pakken, op de kust gelaten, waren gevonden, doch deels verbrand en grootendeels uitgeplunderd. Wie waren de roovers? Misschien de negers zelf wel. Niets echter lekte ten deze opzichte uit. Wat de drie ongelukkigen aangaat, van deze was geen spoor te vinden. Maar er sprak een verschrikkelijke beschuldiger bij de zwarten: immers de wilden hadden geld, wat zij niet bezaten toen zij Corintin verlieten en dat zij evenmin in de achtergelaten pakken hadden kunnen vinden, dewijl na de schipbreuk elk het nog overschietende geld bij zich gestoken had.

GEZICHT OP DE VILLA BORGHESE.

Dat geld moest dus voortkomen van de drie ongelukkigen. Wat al verschrikkelijke denkbeelden deed die opmerking ontstaan! Hadden de negers de drie priesters dood, in het slijk gestikt, gevonden? Waren zij den hongerdood gestorven en was de laatste getuige geweest van den doodstrijd der twee anderen, terwijl niemand - niemand in die wildernis zijne laatste woorden mocht opvangen? Of wel waren zij door de wilde dieren overvallen, die hen verscheurd en verslonden hadden? Of wel, vragen wij, waren zij door de boosaardige negers, door hebzucht aangedreven, vermoord?.....

(Wordt vervolgd.)

De groote Ier.

Wanneer iemand beweerde, dat eens, te midden van een overwonnen en sinds 300 jaren verdrukt volk een man leefde, die zonder andere hulpmiddelen dan zijne geestvermogens, zonder andere kracht dan die van zijn woord, dat volk langs enkel *wettige* wegen uit de slavernij trok, die zich zoozeer zijne gunst en liefde wist te verwerven, dat zijne aartsbisschoppen en bisschoppen openbare gebeden voor hem uitschreven als hij in nood verkeerde, dat de Paus hem bijzondere gunsten verleende, dat zijn volk zich bij massa's van een half millioen menschen om hem verzamelde, en die den verdrukker zoover wist te brengen, dat hij genoodzaakt was de ontnomen rechten weder te geven - zou hij hoogstwaarschijnlijk met een ongeloovigen glimlach beantwoord worden. En toch, zoodanig een man heeft geleefd, ja zelfs in deze eeuw, en het tegenwoordige geslacht heeft de hulde zijner vereering en bewondering aan het graf gebracht, waarin het lijk van den grooten man, den bevrijder van Ierland, van Daniël O'Connell werd neêrgelegd.

Spreek een Ier van O'Connell en hij geraakt in vervoering; hij zegent u als gij dien naam met eerbied noemt; hij omhelst u als gij de nagedachtenis van den beroemden man een traan van vereering wijdt.

Het dragelijke lot, waarin zich in onze dagen de Ieren mogen verheugen en de schoone toekomst, die zij bepaaldelijk te gemoet gaan, hebben zij naast God aan Daniël O'Connell te danken. Hij legde het zaad tot Ierlands bevrijding, kweekte het plantje, toen het ontkiemde en te voorschijn trad en bood den Ieren de eerste vruchten aan, die hunnen honger naar godsdienstige en staatkundige vrijheid vermeerderden en het beeld van Daniël O'Connell met onuitwischbare teekenen in hunne ziel drukten.

Toen O'Connel onder de Ieren opstond, was hun toestand allerjammerlijkst. De vrijheid was hun onbekend; zij werden geregeerd door den engelschen koning en het engelsche Parlement, die, zonder naar eene klacht of opmerking te luisteren, hen naar welgevallen behandelden. Zij waren de paria's in de engelsche maatschappij, uitgesloten van iedere openbare bediening en vooral toen de Unie tusschen Engeland en Ierland in 1799 staatsrechtelijk tot stand kwam, geheel en al aan de willekeur der engelsche regeering en engelsche grooten overgeleverd. Een Ier kon lid worden van het Parlement, maar alleen als hij een eed aflegde, waarbij hij zijn godsdienst verfoeide; daardoor kwamen de 100 iersche afgevaardigden alleen uit het kleine aantal Protestanten en Anglicanen, die in Ierland van het zweet en bloed des katholieken volks leefden.

Godsdienstige vrijheid moesten zij eveneens missen. Zware belastingen werden hun afgeperst ten behoeve van den anglicaanschen eeredienst en de anglicaansche geestelijkheid, en daarbij moesten zij nog hunne eigen priesters onderhouden. De katholieke godsdienstoefeningen werden voortdurend belemmerd of verhinderd, en het recht van vergadering en associatie zag zich onophoudelijk onder drukkende wetten gebracht. Het onderwijs werd, waar dit mogelijk was, aan de Ieren ontfutseld door anglicaansche onderwijzers, die de kinderen een diepen haat zochten in te prenten tegen de ‘paapsche bijgeloovigheden en paapsche stoutigheden.’

In dien toestand stond Daniel O'Connell onder zijn volk op, arm aan hulpmiddelen, zoo wij zeiden, maar met een hart gloeiende van godsdienstzin en vaderlandsliefde en met een woord, dat schrik en ontzetting bracht in de harten der engelsche verdrukkers. Naar een woord, door hem gesproken, luisterden Ierland met heiligen

eerbied, Engeland met opgekropte woede en de londensche beurs met angstig sidderen. Waar hij sprak, herleefde de hoop op een schoone toekomst voor het groene Erin, en op de herstelling van den alouden godsdienst.

O'Connell werd op den 6 Augustus 1775 te Carhe, in het graafschap Kerry, uit eene oude, aanzienlijke iersche familie geboren. Zijn vader bezat verscheidene pachthoeven en daardoor een niet onaanzienlijk vermogen, dat hem in staat stelde zijn zoon eene wetenschappelijke opvoeding te geven. Na het eerste onderricht ontvangen te hebben, vertrok Daniel op dertienjarigen leeftijd naar de katholieke school in Long-Island, de eerste die sedert de Hervorming was opgericht, doch verliet die reeds in het volgende jaar, toen hij met zijn broeder Maurits zich naar Leuven begaf. Ook hier bleef hij slechts korten tijd, bezocht vervolgens het collegie te Saint-Omer en kwam een jaar daarna in het engelsche collegie te Douai. Hier zoo wel als elders onderscheidde hij zich door zijn buitengewonen aanleg en ijver en had geen anderen mededinger dan in hem, die in lateren tijd eveneens veel deed voor de emancipatie der Katholieken, den beroemden dr. Walsh.

De fransche revolutie verbande den achttienjarigen student uit Douai; hij vertrok naar Calais op den dag der onthoofding van Lodewijk XVI en scheepte zich naar Engeland in. De droevige indrukken, door hem opgedaan, brachten hem op het denkbeeld den geestelijken stand aan te nemen, doch eene rijpe overweging deed hem inzien dat zijn opgewonden en vurig karakter, en zijne neigingen hem daartoe ongeschikt maakten. Nu besloot hij advokaat te worden, en in zijn twintigste jaar trad hij als student in de rechten de hoogeschool te Lincoln binnen. Om aan te toonen met welken ijver hij studeerde, behoeven wij alleen te zeggen, dat hij drie jaren later reeds den titel van advokaat verkreeg, en er toen in Ierland en Engeland geen kundiger rechtsgeleerde gevonden werd dan hij.

Dit bewezen de talrijke en moeielijke processen, die hij achtereenvolgens won; behalve zijne groote geleerdheid bezat hij de kunst om de lachers aan zijne zijde te trekken, en de dikwijls uitgelaten vroolijkheid, die nu voor de rechtbank te Dublin de vorige stijfheid verving, bracht den naam van den jeugdigen O'Connell op ieders lippen.

In 1798 barstte in Ierland een opstand uit; de Ieren rekenden op den steun der fransche patriotten om zich van het knellende juk te bevrijden. Maar zij moesten de tegenwerking ondervinden van den man, die nogtans slechts voor hen leefde, omdat zij geen *wettige* middelen gebruikten, de eenige die bij O'Connell in aanmerking konden komen.

Reeds vóór zijn huwelijk, met de arme maar brave dochter van een geneesheer, in 1803, gaf hij in het openbaar zijn besluit te kennen van aan de emancipatie der Katholieken te gaan arbeiden; eigenlijk dagteekent zijn optreden van 1800, onmiddellijk nadat de *Unie* staatsrechtelijk was voltrokken, die volgens hem, ‘aan Ierland was opgedrongen door samenwerking van vrees, vervolging, geweld, bedrog en omkooping.’ Op den 13 Januari van genoemd jaar sprak hij in eene meeting eene redevoering uit voor de bijeengeroepen Katholieken en stortte hier voor het eerst den Ieren moed in, toen hij een officier, die de vergadering wilde sluiten, op gepaste maar ernstige wijze de deur wees. Tot heden hadden de Ieren hunne verdrukkers vreedzaam gehoorzaamd, O'Connell bracht hen op den weg van *legaal* verzet. Het resultaat van de vergadering was dat er een verzoekschrift bij de regeering tegen de Unie werd ingeleverd, hetwelk natuurlijk minachtend werd ter zijde gelegd. Maar O'Connell deed nu een verzoekschrift bij het Parlement indienen, dat in het Lagerhuis met 336 tegen 124 en in het Hoogerhuis met 178 tegen 49 stemmen werd verworpen. In 1805,

1808, en 1810 ontving het Parlament eenzelfde verzoekschrift; het werd iedere maal afgewezen maar met eene geringe meerderheid van stemmen, want O'Connell had Ierland doen ontwaken, waardoor Engeland was bevreesd geworden.

Het krachtigste middel dat O'Connell bezigde, was de vereeniging der Ieren tot éénen Bond; daartoe richtte hij te Dublin een comité op, dat zich spoedig vertakte door het geheele land. Dit comité werd herhaalde malen door de regeering ontbonden, maar evenveel malen door O'Connell, omdat de wet het toeliet, onder een nieuwen naam opgericht. In korten tijd had het zich over het geheele land uitgestrekt; O'Connell reisde van de eene plaats naar de andere, hield openbare redevoeringen en besloot met een afdeeling van het comité te vestigen. Zijn wensch was dat al de Ieren lid werden, en die wensch werd vervuld. Ieder, die lid wilde worden, moest eene jaarlijksche bijdrage leveren, die later in eene geringe maandelijksche veranderd werd, maar daarvoor genoot hij de bescherming van het comité. Wat nu geschiedde sloeg de Engelschen met verbazing. Werd ergens een arme boer mishandeld, onmiddellijk sprong het comité, dat wil zeggen geheel Ierland voor hem in de bres en betaalde een advokaat om hem te verdedigen. Was de zaak van ernstigen aard, dan trad O'Connell zelf op en bepleitte voor de rechtbank de zaak van den armsten Ier. De procureur Saurin te Dublin had binnen weinige maanden zijne reputatie verloren; O'Connell ontrukte hem elk proces.

In 1813 zond de volksleider, die niet anders meer werd genoemd dan de agitator, een nieuw verzoekschrift naar Engeland. De 10 afgevaardigden werden te Londen door een genootschap, dat hertogen, markiezen en graven onder zijne leden telde en eveneens werkzaam was om de vrijheid van godsdienst (maar uit een liberaal beginsel) te vestigen, op de welwillendste wijze ontvangen, waaruit blijkt hoever de emancipatie vooruitging. En toch had O'Connell met de grootste moeielijkheden te kampen; niet alleen was er in de kas voor dat jaar door de menigvuldige uitgaven een te kort van 60,000 fr., maar de veto-wet kwam scheuring brengen onder de Katholieken. De regeering wilde hun te gemoet komen, indien haar het recht werd gegeven van een drietal kandidaten voor de bisschoppelijke waardigheid één uit te sluiten. O'Connell wilde hier niets van hooren; hij duldde den Staat niet op het gebied der Kerk, maar vele Katholieken, minder helderziende dan hij, spraken van toegeven, wonnen zelfs eenige bisschoppen, ja de prelaten te Rome, die tijdens de gevangenschap des Pausen de Kerk bestuurden en begonnen zich van O'Connell afkeerig te toonen. Hij echter hield moedig stand, schreef, reisde, sprak, poogde de Katholieken te verzamelen, en tot zijne innige vreugde viel niet alleen de veto-wet, maar werd ook zijn gedrag door het Hoofd der Kerk later ten volle goedgekeurd.

Deze overwinning werd door de verzoening gevolgd, en meer dan ooit verheugde zich O'Connell in de algemeene volksgunst.

Het bezoek door den koning in 1821 aan Ierland gebracht, had geen ernstig gevolg, omdat hij veinsde de Ieren te willen bevredigen, doch daartoe niet de minste poging deed. De Ieren met O'Connell aan het hoofd drukten hem hunnen onvoorwaardelijken eerbied uit, maar gaven hem tevens te verstaan, dat zij niet zouden rusten voor hunne rechten erkend waren.

Reeds had men den sluipmoord beproefd, om O'Connell uit den weg

te ruimen, doch daar deze gevaarlijke poging mislukte, trachtten de verbitterde Engelschen hun vijand langs wettigen weg in het verderf te storten. Op het einde van 1824 werd O'Connell in rechten betrokken ter oorzake van een artikel uit het reglement der katholieke associatie, waarvan wij boven spraken. Geheel Ierland was in angstige spanning; men bad, weende, jammerde en treurde over het lot van den volksman, die echter volkomen gerust was, want al bestond de jury uit zijne verbitterdste vijanden, hij vertrouwde op God, de rechtvaardigheid zijner zaak en de kracht van zijn woord. Hij zelf verdedigde zich, en na een debat van 4 uren sprak de jury het *ignoramus* over hem uit. Deze gebeurtenis, die Ierland deed jubelen, bracht het ministerie in woede, en uit weerwraak hief het de katholieke associatie op. De wet daartoe, door het Parlement aangenomen, werd door de Ieren de *algerijnsche* wet genoemd.

Het jaar 1828 bracht een keerpunt in den ierschen toestand. Er moest een lid voor het Lagerhuis benoemd worden; de omstandigden maakten de keuze voor de Katholieken moeilijk. Terwijl zij onderling beraadslaagden kwam de Orangist Roos, zonderling genoeg, maar verklaarbaar voor hem, die den toenmaligen politieken toestand kent, op het denkbeeld om O'Connell te doen benoemen, in weerwil van den eed, die hem uit het Parlement hield. Als uit één mond juichten de Katholieken die keuze toe, en O'Connell zelf gaf na rijp beraad zijne toestemming. Nu ging hij overal rond, om volgens engelsche manier, voor zijne verkiezing te werken. Te Clare, waar de verkiezing moest gehouden worden, maakte men aanmerking betreffende den eed: ‘Het formulier,’ antwoordde O'Connell o.a., ‘dat men den volksvertegenwoordiger doet zweren, noemt het aanbiddelijk offer der H. Mis, de vereering der gelukzalige Maagd Maria en der andere heiligen, bijgeloof en afgodendienst. Nog eens, die eed zal nimmer mijne lippen onteeren; ik laat dat voor mijnen geachten mededinger den heer Vesey-Fitz-Gerald over. Hij heeft hem reeds gedaan, dien goddeloozen eed, en thans bedelt hij uwe stemmen, om dien nogmaals te zweren. Kiezers van Clare, oordeelt tusschen hem en mij, ik die zulk eene godslastering vloek en Fitz-Gerald, die hem reeds twintig maal heeft herhaald. Zendt mij naar het Parlement, en ik geef u de verzekering: weldra zal die heiligschennende eed ophouden.’

O'Connell werd gekozen, hij hield eene dankrede tot zijne kiezers, waaraan wij het volgende ontleenen: ‘de mannen van Clare weten dat de godsdienst de eenige grondzuil der vrijheid is. Hunne lippen hebben hunne verzuchtingen ten hemel opgezonden, alvorens zich voor het vaderland te openen; daarom hebben zij de overwinning behaald. Thans worden op onze uitgestrekte velden de zegeliederen der vrijheid aangeheven; hunne liefelijke tonen doorloopen de valleien; zij klinken op de toppen der heuvelen, murmelen in de golven onzer wateren, en de stortvloeden roepen met de stemme des donders aan de echo's van het gebergte: ‘IERLAND IS VRIJ!’

De groote Ier trok naar Londen, verscheen in het Parlement en weigerde den eed te doen. Banger oogenblik hadden het Parlement en het ministerie nooit beleefd, want achter O'Connell stond geheel Ierland. Men wierp de vraag voor de rechtbanken, en daarmede was tijd gewonnen, doch nu werden de Ieren zoo verbitterd, dat de regeering zich genoodzaakt zag eene wet in te dienen, waarbij de eed werd gewijzigd. De wet werd aangenomen, maar O'Connell niet toegelaten, omdat hij vóór het tot stand komen van de wet was gekozen. Maar werd zijne verkiezing vernietigd, de

Ieren kozen hem op nieuw, en nu trok O'Connell het Parlement binnen en nam plaats als de eerste Katholiek tusschen de dweepende Anglicanen.

O'Connell had dus den weg naar het Parlement gebaand, en een schandelijken eed vernietigd, die Ierland 300 jaren had onteerd. Binnen weinige jaren waren 40 katholieke Ieren in het Parlement gebracht, die onder aanvoering van O'Connell moedig streden tegen de engelsche overheersching.

Voor hem, die nu den loop der geschiedenis volgt, is het onmogelijk O'Connell in zijne werkzaamheden te volgen. Nu was hij hier, dan ginds; gisteren hield hij eene redevoering voor een half millioen Ieren in de vlakte van Dublin, heden is hij in het Parlement, en zijne donderende stem doet de staatslieden op hunne zetels beven. ‘Rechtvaardigheid voor Ierland!’ is de leus, die onverbiddelijk den Engelschen in de ooren klinkt, en hun dag noch nacht rust laat.

De katholieke associatie was ontbonden; nu richtte O'Connell het genootschap der gilden op; ook dit werd opgeheven maar opgevolgd door het ontbijtgenootschap, en daar het ontbinden van dit laatste nog O'Connell niet tot moedeloosheid bracht, werd eindelijk het genootschap, dat hij weder had opgericht, opgeheven en elke andere *associatie van gelijken aard.*

Nu droeg O'Connell een rouwband om den arm, een week later geheel Ierland met hem. De Engelschen op het gevoeligst willende treffen, verzocht hij dat men geen gebruik meer zou maken van koffie, thee en andere artikelen, die uit Engeland kwamen; niemand in Ierland dronk koffie of thee meer, en toen O'Connell wilde dat op een bepaalden dag al het papierengeld zou worden ingewisseld, werd ook dit verlangen opgevolgd, met het resultaat, dat er eene geld-crisis ontstond, de engelsche handel een gevoeligen knak kreeg en een aantal van de grootste huizen binnen ééne week hunne betalingen moesten slaken.

(Slot volgt.)

Een Winterreisje in Duitschland
door Victor de Veen.
(Vervolg.)

Tegen kwart voor zes uren kwamen wij te Mannheim aan. Ik wist van Mannheim dat het eene fraaie, nieuwerwetsche stad is, welke ruim 30,000 inwoners telt; dat er veel handel gedreven wordt in tabak, spelt, meekrap en ooft; dat Schiller's eerste tooneelstukken, die *Rauber, Fiesco, Kabale und Liebe* daar onder de leiding des poëets en met Ifflands medewerking, opgevoerd werden; dat de dankbare Mannheimers den grooten Schiller in 1862 een schoon standbeeld hebben opgericht; en eindelijk ook, dat alhier de stoffelijke overblijfsels rusten van den beroemden Kotzebue, die in 1817 te Mannheim door een uitzinnigen student, niet *George* Sand, zooals de *Daily-Telegraph* dezer dagen zegde, maar wel Karl Sand, vermoord werd.

Daar wij de stad vóór of rond zeven uren weêr verlaten moesten, mochten wij niet hopen er veel te zullen zien; wij gaven derhalve ons gepak over en lieten het inschrijven, waarna wij ons dadelijk te voet en zonder geleider (daar was er in denoogenblik niet een te vinden) stedewaarts richtteden. Toen wij de stad bereikt hadden, sloegen wij de eerste straat links in, welke straat wij door het grootste getal der voorbijgangers zagen volgen. Elke tachtig of honderd stappen doorsneed eene nieuwe straat de onze, en liep zoo ver als wij zien konden langs onze rechterhand weg.

Ik trachtte zoo snel mogelijk voorwaarts te spoeden; want reeds had mijn reisgezel de vrees doen kennen, dat wij te laat aan het station zouden komen. Wat mij betreft, ik wenschte Schiller's beeld te groeten, meer nog dan de mij onbekende stad te zien. Ik was mijn doel nabij, want een stadsbediende, die op den hoek eener kruisstraat stond, had mij gezegd, toen ik hem vroeg of ik nog ver van Schiller's beeld was:

‘O, neen, twee kwadraten verder, slaat gij rechts de straat in; deze leidt u op het Theaterplein en daar staat het *Denkmal* voor u.’

Maar mijn vriend weigerde voort te gaan: hij keerde zich om en liet mij alleen in die wijde wereld staan. Ik blies dan ook den aftocht en volgde op twintig of dertig stappen afstand, al morrende, mijnen prozaïschen reisgezel; ik ging met den neus in den grond, of, om eene gemeenzame uitdrukking te bezigen, als een hond met een afgekapten staart... Zoo nabij de poëzie zijn en haar niet mogen zien!... Nu, ik nam als verzachtende omstandigheid, voor zijne ten minste overdrevene gejaagdheid, deze bijzonderheid in aanmerking, dat hij des avonds te Darmstadt, *door zeker iemand* verwacht was, welke hem veel nader aan het hart liggen moest dan Mannheim, met Schiller's standbeeld en al de standbeelden, schrijvers en dichters van heel Duitschland te samen!

Nog ruim veertig minuten vóór het vertrek, bevonden wij ons in het bahnhof *(station)* terug. Nu hadden wij niets te doen dan te wachten. Om den tijd te korten en ons over onze teleurstelling te troosten, vonden wij niets beter dan door een verkwikkend glas Beiersch onze kwade luim af te spoelen. Het bier bracht ons weder tot gespraakzaamheid, want ik kan niet ontkennen, dat het gebeurde van zoo even eene zekere koelte in onze vriendschappelijke betrekkingen had te weeg gebracht, en vóór ons vertrek was alles vergeten en vergeven, en lachten en jokten wij weêr juist als te voren.

Wat mijnen geest bij het bezoek van Mannheim het meest had bezig gehouden, was den indruk gade te slaan, dien het gezicht op den Rijn in mij zou te weeg brengen. Tot nu toe hadden wij hem niet gezien (tenzij op eene fraaie houtsnede in het statie-gebouw), en ik verbeeldde mij, dat wij er weldra, bij het verlaten der stad, langzaam zouden overheen rijden; doch niets van dit had plaats. Nauwelijks hadden wij in een rijtuig van den trein plaats genomen, of deze reed met vollen stoom weg, en of wij dan ook al, het hoofd reikhalzend door het venster gestoken, in den maneschijn ver vooruit gluurden, wij kregen niet het minste te zien dat aan eenen stroom, noch zelfs aan eene beek zoude gelijken. De reden dezer nieuwe en niet geringe teleurstelling was, dat wij zes kwartier vroeger reeds, tusschen Ludwigshafen en Mannheim, den stroom waren overgereden zonder er iets van bemerkt te hebben, terwijl wij meenden, den Rhijn aan de oostzijde der stad te zullen vinden.

(Wordt vervolgd).

Het biddende kind.

De gravure stelt voor een knaapje, knielend voor zijn legerstede met het oog gericht naar den wand, waar het beeld des Verlossers, aan het smarthout hangende, dat van Zijne heilige Moeder, van Zijn voedstervader, van den patroon der jeugd, den H. Aloysius, of van zijn beschermheiligen zich zal bevinden. De onschuld spreekt ten duidelijkste uit de gelaatstrekken van 's Hemels lieveling, die nog 's werelds zorgen niet kent en wien door zijne godvreezende ouders de reinste gevoelens van deugd en godsvrucht ingeboezemd worden. De gravure is genomen van een even groot tafereel in olieverf; zij voert ons tot die gelukkige kinderjaren terug, gesloten in

onschuldige genoegens en voorbereiding tot het toekomstige leven, afgewisseld door het kinderlijke gebed, dat tot de wolken doordringt. Wij begrijpen nu, waarom de goddelijke Leeraar en Heiland der volkeren de kinderen zoo zeer beminde, hen op Zijne knieën plaatste en zegenend Zijne handen over hen uitstrekte, waarom Christus het kind als toonbeeld ter navolging voorstelde, waarom Hij zeide: 'laat de kleinen tot mij komen, want hun is het rijk der Hemelen.'

HET BIDDENDE KIND.

[Nummer 30]

EEN SPECULANT OP DE IJDELHEID.

Geen kale schedels meer!!!

'k Wreef met mindon en macasser
   Dag en nacht mijn kalen kop
Doch helaas! geen enkel haartje
   Komt er weêr te voorschijn op.

'k Wou zoo gaarne nog eens deelen
   In de vreugden van weleer,
Maar dan adverteert de jonkheid:
   'Voort! geen kale schedels meer!'

Een Winterreisje in Duitschland door Victor de Veen. *(Vervolg.)*

Weldra kwamen wij aan de kleine statie Friederichsburg, meen ik, waar de baan van Carlsruhe over Heidelberg, zich met die, welke wij thans bereden, (Mein- en Neckarbaan,) vereenigt. Hier hebben wij op den trein van Heidelberg wel twintig minuten gewacht: dit was zeer onaangenaam. Gelukkig dat het thans schoon weder en klare maneschijn was, zoodat wij nog al ver in het ronde konden uitkijken. Het landschap schap bood echter niets bijzonders aan; hier, gelijk gansch het groothertogdom Darmstadt door, heeft het veel gelijkenis met dat der provincie Brabant.

Een weinig verder reden wij over den Neckar, eene rivier zoo omtrent gelijk de Nethe, welke zich te Mannheim in den Rijn uitstort. Thans waren wij op de rechte baan en moesten nog slechts aan zeven of acht staties stilhouden, om eindelijk de zoo lang, en door Hendrik zoo zeer betrachte hoofdstad van het zoo even genoemde groot-hertogdom te bereiken.

Langzamerhand en als van zelf kwam ons gesprek op deze laatste plaats en voornamelijk op zekere lieden, die aldaar verbleven, en welke van tusschen vier en vijf uren in den middag op ons wachtten. Een persoon onder deze laatsten vooral gaf Hendrik veel bekommernis. - 'Wat zou zij toch denken over ons lang wegblijven? Zou dit lang wachten haar geene hoofdpijn verwekt hebben? Zou zij in het herhaalde heen en weêr rijden naar en van de statie geene koude hebben gevat?' Deze en meer andere vragen stelde hij voor, zonder dat ik er hem eenig antwoord konde opgeven, en zonder dat hij er toch van mij een antwoord op verwachtte. De persoon, de dame, welke hem verbeidde, was zijne moeder niet; echter, in geval zij zijne moeder geweest ware, hadde zij hem toch niet meer onrust kunnen geven!

Eindelijk vijf minuten na negen uren hield de trein voor de statie van Darmstadt stil; als herten zoo vlug sprongen wij uit ons rijtuig, en vielen... ik met mijne hand in de hand van zekeren grooten, dikken heer, en Hendrik met heel zijne borst tegen de borst en in de armen eener niet min groote, maar veel min dikke jufvrouw. Hurah! hurah! hurah! Wij waren aangekomen; nu was alles wel; teleurstellingen, rammenassen, sneeuw uit Ardenne, alles - alles was vergeten!...

Na de eerste inboezemingen van vriendschap en liefde, werden wij verzocht in een op ons wachtend rijtuig te stappen. Hier bood zich eene kleine zwarigheid aan: Hendrik en zijne toekomende bruid, want dit was de ontmoette jufvrouw - de reusachtige heer was haar beminde broeder - beide zeer lang gebeend zijnde, zoo moesten zij, zoowel als de heer Franz en ik, stijf rechtop zitten, wilden wij niet knie tegen knie rusten. Nu met een weinig oplettendheid wisten wij dit te vermijden, en deze algemeene langbeenigheid bracht niet de minste hindernis aan onze vriendelijke en vertrouwelijke uitboezemingen toe.

Weldra hielden wij voor de woning van onzen gastheer stil. Een klein, klein dametje, zij vergeve mij wat ik hier over haren physischen persoon zeg, indien dit geschrijf ooit onder hare oogen komt, kwam ons op den dorpel te gemoet en noemde ons gulhartig welkom in hare woonstede. Hendrik en ik antwoordden en omhelsden haar zooveel mogelijk naar behooren, en hiermede traden wij den heer Frans Hüfner's woning binnen.

Dien avond werd er met het Rijnsche nat kennis gemaakt. Nadat wij eerst ter dege eere aan de tafel van den gastheer hadden gedaan, dronken wij keur van Liebfrauenmilch, Hochheimer, Rüdesheimer en zelfs Johannisberger, en 't was gewis zooveel dank aan den wijn, als aan de vermoeinissen der reis, dat wij rustig en diep sliepen en wij bekwamen de overtuiging van de verklaring des gastheers, dat de duitsche Traube een jammersleep van hoofdpijn na zich trekt.

IV.

Ons eerste plan was den volgenden dag te benuttigen om Frankfortaan-den-Mein te bezoeken; ten gevolge onzer eigene vertraging, werd dat echter onmogelijk. Wij kwamen overeen liever naar Afschaffenburg bij de familie des gastheers en zijner zuster te gaan middagmalen, en dadelijk werd er een telegram naar deze stad afgezonden om Tante Kittel van ons besluit te onderrichten. De heer Franz zou ons op ons uitstapje niet vergezellen; hij zou te huis blijven om alles tegen des anderendaags voor de bruiloft in gereedheid te brengen.

Over ons tochtje van Darmstadt naar Assenschaffenburg heb ik weinig te melden: Hendrik en zijn toekomende hadden elkander duizende schoone dingen te vertellen en hielden zich dien tengevolge, met onze toestemming, een weinig aan eene zijde van den wagen. De kleine lieve dame, die ik reeds noemde, en ik, maakten intusschen nadere kennis en bevlijtigden ons, deze om wat fransch de andere om duitsch aan te leeren. Vrouwe Hüfner was drie jaar te Hanau in eene fransche kostschool geweest, zoodat zij het fransch verstond, en zelfs tamelijk goed sprak. Haar echtgenoot kan ook iets of wat fransch, doch zeer weinig. Tusschen al de personen met welke wij te Darmstadt en te Afschaffenburg in betrekking kwamen, was er geen die zooveel fransch verstond als vrouwe Hüfner; daarbij was haar de engelsche taal ook niet vreemd. Het engelsch staat hier omtrent op denzelfden voet als het fransch, dat is te zeggen, dat beide talen door een gering getal menschen aan geleerden bijna niet gesproken worden, tenzij met vreemdelingen.

Een kwartier uurs aan deze zijde van Afschaffenburg reden wij over de Mein, die rivier welke tijdens den laatsten duitschen oorlog zoo dikwijls genoemd werd. De Mein is hier niet breed, zoo ongeveer gelijk de Schelde, even boven Gent.

Afschaffenburg is eene oude, niet onaanzienlijke stad op Beiersch grondgebied gelegen. Zij is de zetel eens gerechtshofs, telt tien kerken, een protestantschen tempel en eene synagoge, verschillende kloosters, alsook een koninklijk slot. Dit laatste

hebben wij bezocht; doch wij hebben er niets merkwaardigs aangetroffen. Het is door eene groote warande omgeven, uit welke men heerlijke vergezichten heeft op de Mein en op de omliggende landstreken. Nabij deze warande, op eene tamelijk hooge rots, bevinden zich de Pompeïsche gebouwen, dat wil zeggen, de kopie eener in hare volle grootte nagebootste woning, gelijk aan die welke men in Pompeï heeft ontgraven. Deze zonderlinge gebouwen, van binnen en van buiten, maar van binnen voornamelijk met heldere kleuren en allegorische muurschilderingen versierd zijn alleszins des reizigers aandacht waardig. Men zegt, dat zij aan koning Lodewijk I van Beieren, die de stichter van die gebouwen is, 1 millioen 100 duizend gulden hebben gekost. De tegenwoordige koning laat zich zelden in Afschaffenburg zien; zijn vader, koning Maximiliaan, kwam en verbleef er dikwijls, en werd daar zeer gevierd en bemind.

In de Stiftskirche, een oud en niet van belang ontbloot gebouw, hebben wij een merkwaardig in wit marmer gebeeldhouwd gedenkstuk bewonderd; het verbeeldt, als ik mij niet bedrieg: de scheiding onder geestelijk opzicht, der stad Mentz van die van Afschaffenburg. Een ouderling maakt de voornaamste figuur dezer groep uit; de spijt op dezes aangezichts te lezen, laat in het gemoed des aanschouwers eenen indruk, dien het moeilijk vallen zou nog ooit uit te wisschen. Den naam des kunstenaars, welke dit prachtig werk vervaardigde, heb ik vergeten op te teekenen.

(Wordt vervolgd).

Uit Rome.
De Propoganda Fide.

Het is bekend dat jaarlijks ter gelegenheid van het feest der Driekoningen te Rome eene plechtigheid plaats heeft welke men met den naam van het feest der talen bestempelt. Dan is immer het een of ander groot feit het onderwerp, waarover de verschillende redevoeringen en dichtstukken handelen, welke in een aantal talen worden voorgedragen. Ieder der kweekelingen, die geroepen is om tot het feest der talen mede te werken neemt alsdan een tekst uit de H. Schrift, die tot grondslag dienen zal, hetzij voor eene oratie, hetzij voor een dichtstuk, welke nogtans allen tot éénzelfde doel - hier de verheerlijking en uitbreiding der Kerk - moeten leiden. Wij meenden den hoofdzakelijken inhoud van het talenfeest van dit jaar niet aan onze lezers te mogen onthouden.

Latijnsche vóór-spraak.

Vergroot uw gebied, o Jerusalem, voor uwe tenten en spreid uit, zonder te sparen, de huiden van uwe paviljoenen: verleng de touwen en versterk de spijkers. Omdat gij u rechts en links groot zult maken en uw kroost de heidenen zal beheerschen en de verlaten steden zal bewonen. (IS. L. IV. 2-3.)

E.M.D. Paolo Issaverdeus van Smirna in de Egeïsche zee.

I. *Hebreeuwsch.*

De schepter zal Juda niet ontnomen worden, en het aanvoerderschap niet van zijn kroost, totdat Hij komt, die gezonden moet worden en Hij zal de verwachting der volkeren zijn. (GEN. XLIX. 10.)

Elias Churi van Batrum in het gebergte Libanon.

II. *Letterkundig chaldeeuwsch.*

Sta op en wordt verlicht, o Jerusalem, want uw licht is gekomen en de glorie des Heeren is over u opgegaan. (IS. LX. 1.)

Antonius Banna van Aleppo in Syrië. Gabriel Adamo uit Mesopotamië. Michaël Rassam van Caïro in Egypte.

III. *Nieuwer chaldeeuwsch.*

De starren verspreiden hun licht in hunne woningen en waren daarover verheugd. Roept, zeiden ze: ziet ons hier en met blijdschap verschenen zij voor Hem, die hen schiep. (BARUCH. III, 34-33.)

Salomon Audo van Alcosce in Mesopotamië.

IV. *Letterkundig armenisch.*

Wend u, o Jerusalem, naar het Oosten en zie de blijdschap die van God tot u komt. Want zie, dat uwe zonen tot u komen, die van u gescheiden zijn om zich te gaan verspreiden: zij komen hereenigd van het Oosten tot het Westen volgens het woord van den Heilige, verheugd God lovende. (BARUCH, IX. 36-37.)

Paulus Kanbekian van Trapezunt in Pontus.

V. *Nieuwer armenisch.*

Zie, hoe ik den lieden mijne hand zal uitstrekken en voor de volkeren mijn standaard zal verheffen. En zij zullen op de armen uwe zonen brengen en op hunne schouderen uwe dochteren dragen. (IS XLIX. 22.)

Ruben Bohosian van Constantinopel.

VI. *Arabisch.*

Gij ontvingt niet een geest van slavernij, die in vreeze doet leven; maar een geest van aanneming waardoor wij roepen: Vader, barmhartigheid. (AAN DE ROMEINEN. VIII. 16.)

Ludov. Rihmani van Mossul in Mesopotamië.

VII. *Curdisch.*

De barmhartigheid en de waarheid hebben elkander ontmoet, en de rechtvaardigheid en de vrede hebben elkander den kus gegeven. (SAL. LXXXIV. II)

Rafael Bardehani van Mardin in Mesopotamië.

VIII. ***Hindostansch (Indisch.)***

Zie, ik heb U gesteld tot het licht der volkeren opdat gij zoudt zijn het heil door mij gegeven tot de uiterste grenzen der wereld. (IS. XLIX. 6.)
Antionus Maria van Subathoo in Indië.

IX. ***Caraneesch.***

En er zal een spruit uit den wortel van Jesse ontluiken en een bloem zal zich uit zijn wortel verheffen, en daarop zal de geest des Heeren rusten. (IS. IX. 1-2.)
George, Joseph Denchy van Mayssour in Indië.

X. ***Turksch.***

En zullen voor u gebukt zijn de zonen der kleurlingen, die u vernederden en zij zullen uwe voetstappen aanbidden die u beleedigen en zij zullen u noemen de stad des Heeren, het Sion van den Heilige van Israël. (IS. LX. 14.)
Paulus Gazzighian van Constantinopel.

XI. ***Thebaansch coptisch.***

Neem het kind en zijne moeder en vlucht in Egypte en blijf daar tot ik het zeggen zal, want Herodes zal het zoeken om het te dooden. (MATT. II. 13.)
Joannes Scihata uit Egypte.

XII. ***Memfisch coptisch.***

Zie, de Heer zal op een lichte wolk klimmen en zal in Egypte treden en in Zijn aanschijn zullen de spooksels (de afgoden) van Egypte bevreesd worden. (IS. XIX. 1)

XIV. ***Oud grieksch.***

Ik zal David een rechtvaardig zaad verwekken, en de koning zal regeeren en hij zal wijs zijn, en hij zal recht over de aarde en rechtvaardigheid doen. (JEREMIAS. XXI. 5.)

XV. ***Nieuwer grieksch.***

Mijn Rechtvaardige zal weldra komen; mijn Verlosser nadert en mijne armen zullen de volkeren oordeelen; de eilanden zullen mij verwachten en in mijn arm zullen zij hopen. (IS. LI. 5.)

Petrus Longinotti van Smirna in de Egeïsche zee.

XVI. *Latijn.*

Zie mij en mijne zonen, mij van den Heer gegeven ten teeken en een wonder aan Israël, van wegen den Heer der Heerscharen, die op den berg van Sion woont. (IS. VIII. 18.)

Primus Dochi van Bulgari in Albanië.

XVII. *Italiaansch.*

Zie, ik zal over haar neêrstorten als een rivier van vrede, en als een stortvloed, die den roem der volkeren zal overstroomen. (IS. LXVI. 12.)

Petr. Gelala van Scutari in Albanië.

XVIII. *Keltisch.*

En de Heer ging hen voor om hun den weg te wijzen, des daags als eene wolkzuil en des nachts als een vuurzuil welke in beide etmaaltijden hun reisgeleider zou zijn. (ES. XIII. 21.)

Eneas Cameron van S. Andreas in Nieuw-Schotland.

XIX. *lersch.*

Een groot wonder werd aan den hemel gezien, eene Vrouw gekleed met de zon en de maan onder hare voeten en op haar hoofd eene kroon van twaalf sterren... En zij baarde een mannelijk kind die al de volkeren met een ijzeren schepter zal regeeren en haar zoon werd tot God en zijn troon genomen. (APOC. XII. 1, 2, 5.)

Ferentius O'Donnell van Tipperary in Ierland.

XX. *Nederlandsch.*

Nooit ontbrak de wolkzuil des daags, noch de vuurzuil des nachts vóór het volk. (ES. XIII. 22.)

Constantinus Fontaine van Weert.

XXI. *Duitsch.*

Over u, o Jerusalem, zal de Heer geboren worden en zijne glorie zal in u gezien worden. En op uw licht zullen de volkeren wandelen, en de Koning op den luister, die uit u geboren wordt, (IS. LX. 2-3.)
Balthasar Wendeler van Meckelenburg-Schwerin in Duischland.

XXII. *Zwitsersch (in een bijzonder dialect in dat land gesproken.)*

En ingegaan zijnde in het huis, vonden zij het Kind en zijne moeder, en zich nedergeworpen hebbende aanbaden zij het, en hunne schatten geopend hebbende boden zij het geschenken aan, goud, wierook en myrre. (MATS. II. ii.)
Augustijn Julier van Amen in Zwitserland.

XXIII. *Deensch.*

Gezegend de Heer God van Sem, Canaan zij zijn dienaar, God vergroote Japhet en dat hij wone in de tenten van Sem, en dat Canaan zijn knecht zij. (GEN. IX. 26-27.)
Christiaan Johansen van Kopenhagen.

XXIV. *Engelsch.*

Gij zult dan zien, o Jerusalem, uwe vermenigvuldiging, uw hart zal verwonderd en verheugd worden, wanneer naar u zal komen de menigte van gindsche zijde der zee, wanneer machtige volkeren tot u zullen komen. (JS LX. 3.)
Joannes Warner van Londen.

XXV. *Slavisch.*

Maar ook de koningin van Saba, de faam van Salomon tot haar gekomen zijnde, ging in den naam des Heeren om hem met raadsels op de proef te stellen. (LIB, III. REG. X. 1.)
Vincentius Iakowschy uit Bulgarye.

XXVI. *Illyrisch.*

Een kind is ons geboren en een zoon is ons gegeven en de Heerschappij is op zijne schouderen. (IS. IX. 6.)
Marcus Maslac van Rasno in Herzegowina.

XXVII. *Bulgaarsch.*

Zie, dat volk, dat gij niet herkendet, gij zult het roepen, en de volkeren, die u niet kenden zullen tot u snellen door de liefde van den Heer uwen God en den heiligen van Israël, die u verheerlijkt heeft. (IS. LV. 5.)

Franciscus Jos. Lukas uit Bulgarije.

XXVIII. *Albaneesch.*

Komt, laten wij gaan en beklimmen wij den berg des Heeren en het huis van den God van Jacob, en hij zal ons zijne wegen aantoonen, zijne wegen zullen wij begaan, omdat van Sion de wet zal komen en van Jerusalem het woord des Heeren.

Naar Cayenne.
Voordrachten gehouden in verschillende kringen, door Aug. Snieders Jr.
(Vervolg en slot.)

Elk denkbeeld was verschrikkelijk en opende eene reeks van ijzingwekkende tooneelen, die den dood, welkdanige hij moge geweest zijn, dezer ongelukkigen hadden vooraf gegaan en begeleid. De vluchtelingen waren diep getroffen over dat einde; zij wenschten iets naders van hunne lotgenooten te vernemen. 't Was vruchteloos. De negers hielden vol dat zij geen het minste spoor hadden ontdekt. Immers, indien zij dit bekenden, had men hen kunnen dwingen het geroofde geld terug te geven, en gewis drong de kommandant ook niet erg aan, om den veinzenden en haatdragenden neger, in wiens midden hij leven moest, niet te verbitteren.

Doch waren de ongelukkigen misschien in de handen der vervolgers gevallen en terug naar Cayenne gevoerd, aangezien de toenmalige gouverneer rechts en links zijne speurhonden had uitgezonden om de vluchtelingen te achterhalen? Het is uit genomen inlichtingen gebleken, dat zij dat lot niet hebben ondergaan. Hun dood blijft een eeuwig geheim; maar de veronderstelling, men neme ook de zachtste van allen aan, kan niet anders dan huiveringwekkend zijn.

Kommandant Dijssel bezat op zijnen post geene voldoende levensbehoeften, evenmin als kleêren of geneesmiddelen voor de invretende wonden; hij berichtte de bannelingen dat zij zich op Berbice moesten richten, alwaar zij overigens meer in veiligheid zouden verkeeren. Zij kochten voor twintig louis d'or, het allerlaatste geld dat zij bezaten, de boot welke hen uit den pijnlijken toestand aan de kreek was komen verlossen, en onder leiding van eenen stuurman en twee zwarte roeiers, hun door den kommandant verschaft, verlieten zij den 1^{n} Juni, dankbaar voor het genotene, Corintin.

Een halve dag varens en men zou het St. Andries-fort bereiken, hetwelk door eene engelsche bemanning bezet was; zij bereikten dien post eerst den 3^{n} Juni en werden er met een niet van grond ontbloot wantrouwen ontvangen. Wie waren zij? Wel is waar verklaarden zij onschuldige bannelingen te zijn; doch die verklaring werd immer door ontsnapten gegeven. De behandeling was echter niet slecht; maar het ontbrak in het fort aanalles wat hun eenige verlichting kon geven. Men bezat geene geneesmiddelen, tot heeling hunner wonden; geene bedden om hun de zoo noodige rust, na zooveel afbeuling, te verschaffen. De ongelukkigen sliepen op de harde planken en hunne wonden verkankerden meer en meer.

MGR. FESLER,

Neen, de kommandant was niet onmenschelijk; gewis was hij bij machte hun meer te geven dan hij deed; doch, zoo als wij hooger zeiden, in de onzekerheid, wie zij waren en om welke reden zij naar de strafplaats waren overgevoerd, immer gekweld door de vrees van den hem opgelegden strengen plicht te buiten te gaan, hield hij zich in eene soort van terughouding, totdat hij nadere berichten van den gouverneur van Berbice mocht hebben ingewonnen.

De bannelingen van den kommandant vernomen hebbende, dat de gouverneur, een inboorling van Sluys, in Zeeuwsch-Vlaanderen, was, dus als het ware eene landgenoot, schreven zij hem eenen brief, waarin zij op eene hartroerende wijze hunne rampen afschilderden en zijn mededoogen inriepen. Die stem, klagend in de

moedertaal des gouverneurs Battenburg, dat smeeken van stamgenooten, die geen ander misdrijf op het geweten hadden dan trouw te zijn geweest aan hun geloof, ontroerde hem diep en hij deed hen allen aan boord eener goelet, naar zijne residentie overbrengen - allen, behalve den eerw. heer de Neve, die te ziek was om de reis te ondernemen.

Gouverneur Battenburg was een man, wien het hart op de rechte plaats klopte. Hij sprak den banneling toe in de taal zijner moeder; hij deed hen gansch hunne lijdensgeschiedenis verhalen en, voorzeker! bewijzen van de waarheid had hij niet noodig. Een oogopslag op die menschelijke geraamten, met wonden overdekt, was genoeg om hem te overtuigen wie hem de Voorzienigheid toevoerde. Battenburg weende met de ongelukkigen en sedert lang was er den banneling geen zoo innig en liefderijk troostwoord toegericht als door dien edelen man.

Hij sprak hun moed in, beloofde hun hulp en onderstand, terugkeer met Gods hulp, in het vaderland, waar de tijdsomstandigheden eenigszins gunstiger waren geworden. In alle geval, de bannelingen koesterden de hoop den geboortegrond zoo nabij mogelijk te komen en in Engeland, bij voorbeeld, het oogenblik af te wachten om veilig in België terug te keeren en er tusschen de puinen hunne verwoeste haardsteê op te zoeken. O, indien zij Engeland mochten bereiken!.... Wel is waar scheidde de zee hen nog van de vlaamsche kust, maar op diekust zou hun toch reeds de lucht van hunnen geboortegrond toewaaien.

Gouverneur Battenburg zou hen kosteloos op eenen schooner naar Essequebo of Demerary doen overbrengen, en met den glimlach der hoop op de lippen, keerden zij naar het fort terug, om er hunnen ongelukkigen lotgenoot die blijde tijding te brengen. Hij zou herleven! zoo zeiden zij, gelukkig als kinderen. Helaas! toen zij terug gekeerd waren, vernamen zij dat de achtergelatene met den dood worstelde.

Weenend knielden allen rondom hem; men was zoo innig, meer dan broederlijk aan elkander verkleefd geworden in dat lange, lange lijden! ‘Broeders, mijne broeders.... ik sterf.... bidt voor mij...’ Hij smeekte hen, indien zij ooit het vaderland mochten weêrzien, zijner te gedenken en zijne familie zijn dood te berichten. Men diende hem het H.Oliesel toe en andermaal steeg de ziel eens martelaars ten hemel....

De zon schitterde den volgenden dag op de prachtige natuur; op de wijde zee, het trotsche geboomte des bloemrijken bodems. 't Was een dag die opwekking en stille vreugde storten moest in het hart van den Europeaan, die hem een oogenblik zijn verafgelegen vaderland moest doen vergeten. De arme bannelingen zagen niets van dat alles. De vijf menschen, of liever de vijf geraamten waggelden met het stoffelijk overschot van hunnen broeder naar buiten. Zij groeven eenen kuil, zegenden het graf, legden den doode daarin te rusten, zeiden hem snikkend vaarwel en sloten het graf, aan de distelen en de bloemen de zorg latende daarover het lijkkleed te weven

Dan, na die ontroerende plechtigheid, gingen zij aan boord. Men schreef den 6 Juni. Het was bijna eene maand geleden, dat zij ter zee rondzwalkten, te land omdoolden, zonder nog ten volle in behouden haven te kunnen geraken. In den avond van den 6 Juni bereikten zij het fort Stabroeck[1], waar zij ten acht ure aan land mochten komen en den nacht, in een ellendig wachthuis doorbrengen; doch den volgenden dag verscheen er een man, die even als zij de leer des Evangelies verkondigde, 't mocht dan ook onder een anderen vorm zijn.

De anglicaansche dominé van het garnizoen van Essequebo en Demerary, Francis M. Mahon - zijn naam werd, ook na den terugkeer in het vaderland door allen gezegend - toonde dat hij den geest van Christus leer in zich bezat. Hem was geene

1) Het fort Stabroeck werd later, toen dit deel der West-Indiën definitief in de macht der Engelschen was overgegaan, herdoopt met den naam van Georgetown.

lange ondervraging noodig, om te weten wie zij waren. Het waren ongelukkigen - dat was hem genoeg, en des te grooter werd zijne menschlievendheid, toen zij priesters waren, priesters, die geleden hadden voor hun geloof, voor God.

Hunne kleêren werden vervangen, kousen en schoenen werden hun

gegeven; naar het hospitaal overgebracht, kwam een heelmeester hunne wonden verbinden, wier genezing lang en pijnlijk was. Meer dan ooit haatte de Engelschman Frankrijk, dat zich, en dit namens de wijsbegeerte, namens de menschelijke rede, zooveel gruwelen op het geweten had geladen. Gouverneur, officieren en kolonisten, allen ijverden voor de ongelukkigen; inschrijvingslijsten werden in omloop gebracht, en dank zij vooral den predikant Mahon, bezat ieder banneling eindelijk zeven en twintig guinjes om de reis naar het vaderland te aanvaarden.

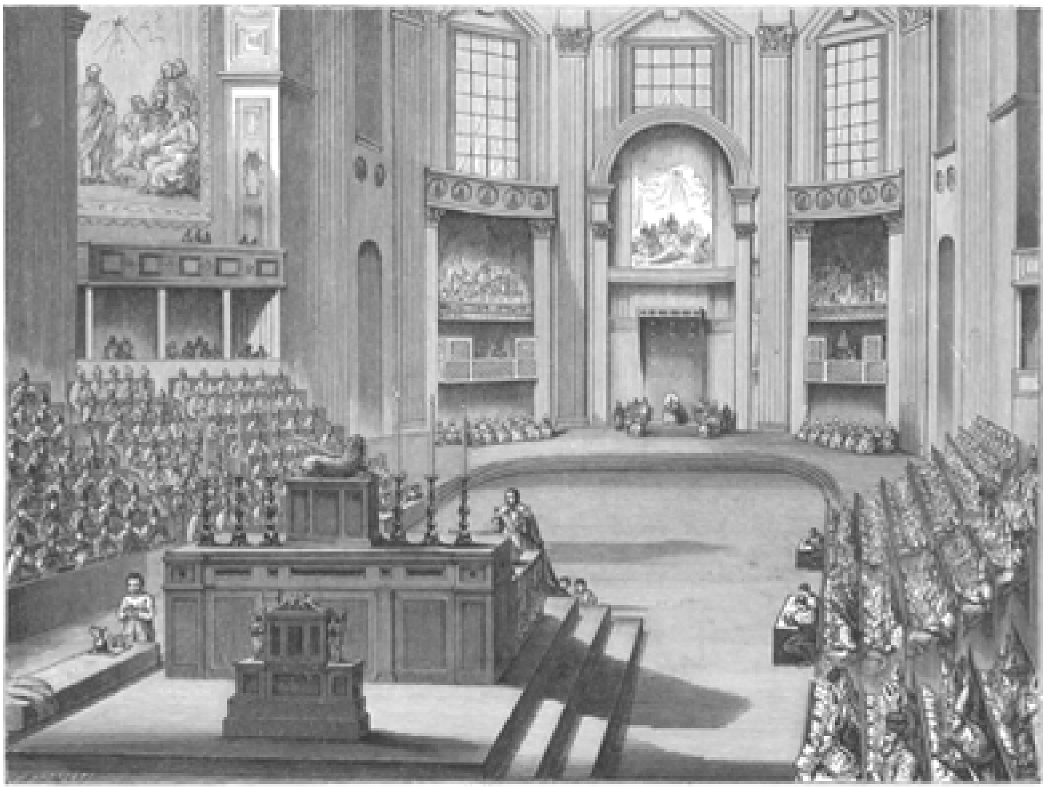

DE ZITTING VAN HET VATICAANSCH CONCILIE.

Er moest nu een schip gevonden worden, dat zich met het vervoer der bannelingen zou belasten. Mahon zocht eene kostelooze scheepsgelegenheid. 't Zou gelukt zijn, ware de eerw. heer Cop niet door den bloedloop aangedaan geweest, en hadde die ziekte de kapiteins der koopvaardijschepen niet afgeschrikt. De ongelukkige priester was den dood gelijk; hij was als iemand, die reeds in zijn lijkkleed gehuld nog een oogenblik over den grond kruipt om rond te zoeken waar, tot den dag der opstanding, zijn afgemarteld lichaam rusten zal.

Het pijnigde hem echter niet, zijne vrienden betrekkelijk gezond te zien, hen te zien wandelen en van de bekomen vrijheid te genieten, hen meer dan ooit het hart te hooren lucht geven aan de zucht om het vaderland terug te zien: hij ook verlangde dit, want er wachtten hem daar dierbare wezens; maar moest het niet zijn, 't was hem wel, en dankbaar zou hij de hand kussen die hem de oogen sloot.

De anglicaansche dominé was, zoo lang zij te Demerary verbleven, voor hen de geest des goeds; hij was het dan ook die twee kapiteins aanbracht, bereid om de vluchtelingen aan boord te nemen en naar Engeland over te voeren. De burggraaf de la Grandière, een der fransche *émigrés,* was door zijne vrienden naar Demerary gezonden, om daar het lot zijner landgenooten te verzachten; hij berichtte den vluchtelingen dat hunne reis kosteloos was, doch dat zij elk tien louis d'or voor het genot van het matrozen-rantsoen, zouden betalen.

Het geld hun door de Engelschen van Demerary verschaft, kwam voortreffelijk te stade. Men bereidde zich voor de reis. Elke vluchteling gaf zes louis d'or aan den anglieaanschen geestelijke, en deze menschlievende man, kocht hun datgene wat zij op de reis noodig hadden. De eerw. heer Cop zelfs zou vertrekken: de geneesheeren hadden hem voorspeld dat de zeelucht voortreffelijk voor zijn gekrenkt gestel was en dat hij in den vollen Oceaan zijne krachten zou terug vinden.

Het afscheid was hartroerend, vooral van Mahon. De bannelingen toch konden zijne weldaden nooit vergelden; zij moesten dit aan God overlaten, die immers eens beloofd had dat het glas water, in zijnen naam gegeven, niet vruchteloos zou geschonken zijn.

IX.

The Mercury, kapitein John Mill, was een met twee-en-twintig stukken geschut gewapend vaartuig, dat gebezigd werd tot den afschuwelijksten handel, die er ooit gedreven is, tot den slavenhandel. Het had, kort geleden, vijf honderd Africanen op Demerary aangebracht, welke daar openlijk als vee werden verkocht. Waarom zoudt ge tegen John Mill losbulderen, gij, moderne wijsgeer? Hij deed immers slechts wat uw afgod Voltaire zelve deed, hij, die weldoende man, die hersteller aller grieven, was toch ook deelgenoot in een slavenschip[(1)]en won er een rond sommetje meê?

Onze bannelingen hadden de slavenmarkt te Demerary bijgewoond en het hart bloedde hun, bij het zien der onmenschelijke behandeling welke die natuurgenooten, zij mochten dan ook zwart zijn, moesten onderstaan. Dat meêlijden ontsproot niet alleen uit menschenliefde, uit een christelijk, broederlijk gevoel: maar er was eenige overeenstemming in het lot dezer menschen en het hunne.

Even als zij, waren die ongelukkigen met geweld van familie en geboortegrond weggerukt, en aan de willekeur eens vreemden meesters overgeleverd. Engeland vloekte Frankrijk over zijne wreedheid jegens weêrloozen; Engeland op zijne beurt verdiende het verwijt van Frankrijk opzichtens dien onmenschelijken handel.

John Mill was de type des slavenhalers; hij was barsch, ruw, hardvochtig, ongenadig en eigenbaatzuchtig; geen sprankel mededoogen vonkte in zijne ziel. Dat bewees hij weldra aan de vijf overblijvende Belgen - de Fransche priesters waren aan boord van *the Ellis,* kapitein Surtar - toen deze op 1 Juli 1799 de kolonie verlaten had. Voor

(1) Maynard, *Voltaire, sa vie et ses moeurs.*

dien slavenbeul was elke passagier aan den slaaf gelijk: de eerste nam de plaats van den laatste in. Hij sliep even als deze op den harden vloer, zonder deksel en niet zelden in nat en vuilnis.

De eerw. heer Cop, door ziekte afgemarteld, kon het zware voedsel der matrozen niet verdragen; het gebruik van gezouten vleesch verergerde de ziekte, en den dood nabij deed hij den kapitein verzoeken om eenige spijzen van zijne tafel. Ruim zou men hem het gegevene betalen. ‘Neen,’ brulde John Mill, ‘ik heb niets te geven dan het rantsoen der matrozen.’ Het stormde daarenboven en John Mill kon zich om den zieke niet bekommeren, evenmin als om de overigen.

De zieke, even als zijne reisgezellen, werd tijdens dien storm zoo hevig heen en weêr geslingerd, dat de laatsten zich aan de wanden vastbonden, om te voorkomen dat zij verpletterd werden. De storm hield van den 4 tot in den nacht van 9 op 10 Juli aan. Toen bedaarde allengs de wind, de zee had uitgewoed. Men vond den zieke in slechten toestand. Het was 6 ure des morgens toen de reisgenooten rondon den kranke neêrknielden en de eerw. heer Dumon hem het H. Oliesel toediende. Men las de laatste gebeden der stervenden, welke de zieke met innig geloof beantwoordde.[2)]

Een uur later, nadat men een oogenblik versche lucht op het dek ingeademd en thee voor den zieke bereid had, keerde men terug. Hij lag beweegloos. Een zachte slaap had zijne oogen geloken. Ja, maar 't was de eeuwige slaap. De banneling had gewis reeds de martelkroon verworven. Tranen biggelden den reisgenooten over de wangen. De overledene was hun zoo dierbaar! Hij had het lange, lange lijden zoo moedig gedragen, en nu - op weg naar het vaderland, - moest hij hun ontnomen worden!

The Mercury was, op het oogenblik van het afsterven, op de hoogte der kleine Antillen. Omtrent ten 2 üre werd het stoffelijk overschot in een linnen lap genaaid en in zee geworpen, terwijl het vaartuig in snelle vaart zich van de plaats verwijderde, waar de doode ter rustplaats zonk.

> 't Stormgelui zal 't klokkenluiden,
>   't Weêrlicht zal de fakkelschijn,
> Golven uwe lijkbaardragers,
>   't Zeewier zal uw doodskleed zijn.

Geen kruis zal, op dat golvend kerkhof, de plaats aanwijzen waar de martelaar ligt; maar de engelen kennen ze en houden er de wacht bij tot den dag der opstanding.

De eerw. heeren de Bay, regent der Bogaarde-School te Brugge; Dumon, pastoor van Mannekensverre; Flotteeu, onderpastoor van Beveren (Thourout); Neirinckx, novice in het Capucijnenklooster te Scherpenheuvel, waren dus de eenigen die behouden in het vaderland terugkeerden. Deze stierven op zee, anderen bezweken jammerlijk in de wildernissen, nog anderen werden, wie weet, vermoord of door de wilde dieren verslonden. De weg naar, door en terug van Cayenne was met slachtoffers bezaaid.[1)]

2) Mondelingsche mededeeling van den eerw. heer Dumon. Zie J. van Bavegem's brochure.

1) In België alleen hield de republiek in twee jaren (1798 en 1799) 417 priesters aan, die naar Cayenne, Oléron of Rochefort werden overgebracht; 106 werden tot de deporlatie verwezen, maar zijn niet ter bestemming gekomen; 28 werden tot dezelfde straf veroordeeld, doch onttrokken zich door de vlucht aan de hand der beulen: alzoo 551 onschuldig vervolgden, daargelaten die te land zelve den marteldood ondergingen. In Frankrijk telde men van 10 Augustus 1792 tot 22 Juli 1794, niet minder dan 18.613 geguillolineerden, waarvan 1135 priesters; Carrier deed er 10.224 sterven, van welke 760 priesters gefusilleerd of verdronken werden. In het geheel, zegt d'Allonville, vermoordde de republiek 116.887 mannen, vrouwen en kinderen, doch in die cijfers zijn niet begrepen de slachtoffers van 10 Augustus, 2

Middelerwijl was de storm in Frankrijk bedaard. De priester keerde in zijne verwoeste parochie terug. Velen vonden geene schuilplaats, geene kerk meer; maar zij vonden in hunne parochianen nog altijd den geest die sticht, die opbouwt. Wel bleven de groote abdijen puinhoopen en waren hare goederen verbrokkeld en verkocht; maar de eenvoudige kerk en kapel waren welhaast weêr opgebouwd en voor den goddelijken dienst ingericht. Het lijden had echter alom een diep en langen tijd nog bloedend spoor achter gelaten.

Van dat alles zou uw grootvader u gewis nog oneindig meer vertellen en de toon zijner ontroerde stem en de vonk in zijn oog, zouden u zeggen, welke verontwaardiging nog, na vijftig of zestig jaren geleden, in zijne ziel wordt opgewekt als hij u aan die tijden herinnert - tijden, welke daarenboven werden opgevolgd door eene nieuwe en onmeetlijke menschenslachterij ter eere van eenen kroondrager, die beweerde ons werelddeel, als eene Godheid, in den palm zijner hand, te kunnen omvatten.

Mogen die rampzalige tijden nooit terugkeeren, noch die eener zoogenaamde wijsbegeerte, welke in de salons uitgebroeid, als eene flauwe weêrgalm, tot in het volk gedrongen was en er niets deed geboren worden dan de losbandigheid; de wijsbegeerte, krachtens welke men aan alle misdaden den naam van deugd gaf, om ze straffeloos te kunnen begaan.[2)] ‘Alles,’ zegt La Harpe, ‘was toen misdaad, uitgenomen de misdaad zelve.’ Mogen die tijden ook nooit opgevolgd worden, door de dagen van welke wij boven in een paar woorden spraken, toen de alleenheerscher onze kinderen door gansch Europa sleepte, van de zanderige vlakte van Spanje, tot in de sneeuw- en ijswoestijnen der Beresina.

Niet wederkeeren?

Ziet de samenleving rondom u: de afbrekende, de spottende, de twijfelgeest van Voltaire is weêr wakker geschud en die naam wordt andermaal de vlag van de zoogenaamde wijsgeerige wereld. Overal dringt hij binnen, hier onder den schijn van geleerdheid, daar onder den vorm van den lichtzinnigen roman. Overal, en dat deed vele jaren geleden een dichter, die nu zelf tot die school behoort[3)], waarschuwend tot het onnoozele werkmeisje uitroepen:

> Voltaire est dans un coin de ta chambre benie!
> Avec son oeil de flamme, il t'espionne et rit!
> O tremble - *ce sophiste a sondé' bien des fanges!*
> O tremble - *ce faux sage a perdu bien des anges!*

Men hitst het volk op tegen de Kerk, tegen het gezag; de gekroonden zelf denken alléén hun behoud te vinden in af te dalen van hunne hoogte en, getooid met de belachelijke vrijmetselaars-teekens, in de geheime maatschappijen, in gezelschap der loochenaars en afbrekers, maskerade te gaan spelen. Even als op het einde der XVIIIe eeuw heerscht de leugen, de laster; heerscht de mode van de verloochening, en de menschelijke trotschheid, onmatiger dan ooit, wil de Godheid andermaal van haren troon bonzen. De haat zal ditmaal vooral gericht zijn tegen den geldadel, tegen het kapitaal, dat echter met zijn eigenbaatzuchtigen geest, het sterkste bijdraagt tot uitbreiding van de vernielende denkkeelden.

Moge die brandende lavastroom, die de welvaart en den vrede dreigt te vernietigen, de samenleving te verwoesten, door wijze maatregelen worden afgewend: zoo niet

September, die van Versailles, Avignon, Marseille en die van het kleine stadje Bedoin, op hevel van den vertegenwoordiger Maignet, in brand gestoken.

2) Benjamin Constant.

3) Victor Hugo.

dan barst de vulkaan andermaal, zooals op het einde der XVIIIe eeuw los, en de guillotien en Cayenne zullen hunne

rol spelen even als vroeger, hetgeen niet beletten zal, dat wij ons zelven immer de beschaafdste volkeren der wereld zullen noemen.

En als de wijsbegeerte, in wier naam die millioenen gruwelen gepleegd werden, zal zijn uitgewoed, zal er noodwendig uit de volkeren een andere werelddwinger oprijzen, die met vuur en zwaard de orde zal herstellen en door de afgebeulde volkeren als een redder begroet, wellicht ook deze, op zijne beurt, zal plunderen, uitbuiten en tot speelbal zijner driften doen dienen. Het verleden kan het heden worden en wij, oud, zilverwit van haren en grootvader geworden, zullen op onze beurt aan onze kleinkinderen de jammeren van *onzen* tijd vertellen: jammeren, die voortgekomen zijn uit onze eigen dwalingen, uit onze eigen verblindheid, omdat het verschrikkelijk verleden, ons tot geene les in het heden heeft gediend!

De Zaal van het Concilie te Rome.

In een der vorige nummers hebben wij reeds met een enkel woord over de Concilie-zaal gesproken; nevenstaande gravure biedt ons andermaal gelegenheid op de inrichting dezer vergaderzaal onze aandacht te vestigen, op 't oogenblik dat Z.H. de Paus. en de Concilie-vaders er tot eene plechtige bijeenkomst vereenigd zijn.

De Concilie-zaal beslaat een geheelen arm van het latijnsch Kruis, waaruit de basiliek van St. Pieter bestaat. De zaal, gelijk zij thans tot de verheven vergaderingen is ingericht, is het werk van een der beroemdste bouwkundigen te Rome, namelijk Virginio Vespagnani, die deze moeielijke taak heeft weten te vervullen, zonder in 't minste iets van het marmer of van de versierselen der basiliek te beschadigen. De toegang tot de kruisbeuk is met een kostbare deur afgesloten; midden op de kroonlijst derzelve prijkt van buiten eene schildering des Zaligmakers, door Francesco Grandi vervaardigd met het volgende opschrift:

Docete omnes gentes. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.

d.i. ‘Leert alle volken, zie, ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der eeuwen.’

Aan den binnenkant der deur is de beeldtenis der Onbevlekte Moedermaagd, een kunstgewrocht van Enrico Chiari, waaronder het volgende opschrift zich bevindt:

Adsis propitia Ecclesiae decus ac firmamentum imple spem in tuo praesidio positam quaecunctas haereses sola interemisti.

d.i. ‘Sta ons goedgunstig bij, gij sieraad en steun der Kerk. Vervul de hoop die in uwen bijstand gesteld wordt, gij, die alleen alle ketterijen hebt vernietigd.’ Bij openbare zittingen wordt deze deur en het geheele beschot weggenomen, zoodat de toeschouwers, die zich in de andere kruisbeuk bevinden, het volle gezicht hebben op de geheele vergadering der vaders en op den troon van den Paus.

Tegenover de deur verheffen zich in een halven cirkel de zetels der Concilie-vaders; in 't midden der zaal is de pauselijke troon onder een hemel van rood karmozijn fluweel en als met gouden sterren bezaaid, terwijl de stoel zelve met het kostbaarste goudlaken bekleed is. Aan elken kant van den troon zijn in de kromming des halven cirkels de zetels voor de kardinalen, terwijl daarnaast zich twee kleinere banken bevinden, eene ter rechter en eene ter linker zijde, voor de patriarchen der verschillende ritussen. Van de twee uiteinden des halven cirkels loopen in rechte

lijnen de zijbanken, bestemd voor de primaten, aartsbisschoppen, bisschoppen, abten en de oversten der religieuse orden. Aan elk der zetels bevindt zich een beweegbare lessenaar, waarvan de Concilievaders zich kunnen bedienen, om te schrijven, te lezen of om er hunne boeken en papieren op te leggen.

Tegenover den troon is een altaar, hetwelk zoo geplaatst is, dat de celebrant naar het volk gericht is, hetwelk zich buiten de concilie-zaal bevindt. De ruimte tusschen het altaar en de banken der Concilie-vaders werd in de laatste openbare vergadering ingenomen door de secretarissen van het Concilie en andere officialen, wien het vergund is de zittingen bij te wonen.

Prachtige schilderijen onder ander de nederdaling van den H. Geest over de apostelen door Piatti, het Concilie van Trente door Benini, het Concilie van Ephese door Nobili, versieren de indrukwekkende vergaderzaal, en de kostbaarste veelkleurige tapijten op vloer en zetels bieden vooral een heerlijken aanblik, wanneer de zaal door de vergaderde vorsten der Kerk in hunne verschillende kerkelijke gewaden gekleed, is vervuld.

Geen wonder dat tal van toeschouwers zich in de basiliek van St. Pieter verdringen, wanneer eene openbare zitting de gelegenheid aan de romeinsche bevolking aanbiedt om van dit verheven schouwspel getuige te zijn; geen wonder dat vorsten en koningen het zich tot een voorrecht rekenen, om op de tribunen eene vergadering te mogen bijwonen, waarvan de schitterende materieele luister nog oneindig wordt overtroffen door den glans van deugd en geleerdheid, waardoor hare leden uitmunten. Als zoodanig kan met recht de beroemde secretaris van het Concilie, Mgr. Fessler geroemd worden, wiens welgelijkend portret wij in nevenstaande gravure onzen lezers aanbieden.

De groote Ier.
(Slot.)

Al deze handelingen haalden O'Connell niet alleen de onbeteugelde woede der Engelschen, maar ook de vriendschap der radicalen van het vasteland op den hals, doch met de laatste was hij weinig vereerd. De fransche revolutionairen, hem niet begrijpende, geloofden dat hij tot hunne richting behoorde en bedierven dientengevolge zoozeer de publieke opinie van Europa, dat zelfs de H. Vader aan de goede bedoelingen van O'Connell scheen te twijfelen. Althans men vermoedde zulks. Gelukkig werd de Paus spoedig beter ingelicht, en nu zond hij aan den grooten Ier den apostolischen zegen. Tegelijk kwamen nu de verschillende bewijzen van hulde en eerbied uit Frankrijk, Italië en Duitschland, die O'Connell eene ruime vergoeding schonken voor de miskenning, waaraan hij had blootgestaan.

Op den 1^n November 1841 nam het Parlement eene wet aan ter hervorming der stedelijke besturen, waardoor ook de Katholieken het recht ontvingen om lid te worden van den gemeenteraad. De Ieren maakten onmiddellijk gebruik van deze wet om O'Connell tot de waardigheid van burgemeester van Dublin te doen verheffen, en voor het eerst sinds 300 jaren zag men in de hoofdstad van Ierland een katholieken burgemeester, en was van nu af de protestantsche oppermacht ook op dit terrein gebroken.

Nu met grootere macht bekleed, ging O'Connell nog een stap verder; hij wierp op nieuw de quaestie op van de verbreking der Unie. Tot dat doel stichtte hij weder eene associatie der Katholieken en de kracht waarmede deze werkte, blijkt reeds genoeg uit het feit dat wekelijks 2 à 3000 pd. st. bij het hoofdcomité te Dublin inkwamen.

Ierland moest vrij zijn, het moest zijn eigen Parlement bezitten, zooals het dat vroeger had gehad. Het erkende het gezag der engelsche koningen, maar wilde niet door de engelsche staatslieden geregeerd worden. Het ministerie antwoordde met eene wet, die den Ieren verbood wapenen te dragen, waarop O'Connell eene inschrijving opende voor het paleis van het toekomstig iersche Parlement. Nu begon de regeering het beruchte monsterproces; O'Connell, zijn zoon John en de andere hoofden werden voor de jury geroepen en de groote Ier verloor zijne vrijheid. Maar ook van uit de gevangenis leidde O'Connell het Iersche volk, dat hem vereerde als een koning; de bisschoppen schreven openbare gebeden uit, en men bad overluid in de kerken: ‘Almachtige God, verleen Uwen dienaar O'Connell, die thans in de gevangenis zucht, den overvloed Uwer genade, opdat hij deze geduchte beproeving met onderwerping aan Uwen H. Wil moge onderstaan. Behoud hem in Uwe barmhartigheid gezond en ongekrenkt en verleen hem de vrijheid weder, opdat hij uw volk leide en bescherme!’ Het huis der Lords sprak de beschuldigden vrij, en niet alleen Ierland maar ook een groot deel van Engeland juichte den moedigen held toe bij het verlaten zijner gevangenis.

O'Connell mocht de bekroning van zijn werk niet beleven; hij werd naar beter Vaderland gevoerd nog vóór hij de bevrijding van het hem dierbare Ierland had aanschouwd, maar met de blijde zekerheid, dat die eenmaal zou plaats hebben. Hij werd ziek, en de geneesheeren schreven onmiddellijk eene reis naar Italië voor. Met groote droefheid omdat hij van zijn bemind volk, dat zijne hulp nog zeer behoefde, moest scheiden, volgde hij het voorschrift op en vertrok naar het Vasteland. Gelukkig bereikte hij op den 7 Mei 1847 Genua, maar hier nam zijne ziekte op eens eene gevaarlijke wending; den 14 Mei scheen er weder kans op behoud te zijn; doch reeds den volgenden dag was alle hoop verloren. In den avond van dien dag gaf hij zijne ziel aan God over; zijne laatste woorden waren: mijn lichaam aan Ierland, mijn hart aan Rome, mijne ziel aan God!’

De Madonna van Murillo.

Murillo in 1618 te Sevilla geboren en gevormd door de meesterstukken van Titiaan, Rubens, Ribera en Velasquez, heeft een groot aantal werken geleverd, welke hem een uitgebreiden roem, een groot vermogen en den eersten rang onder de schilders zijner eeuw hebben doen verwerven. Hij stierf in zijne geboorteplaats in April 1682. Met een groot en veelzijdig talent, eene buitengewone scheppingskracht, een verbazend meesterschap over zijn penseel toegerust, betrad hij elk gebied der schilderkunst. Krachtig, stout en natuurlijk zijn zijne doeken, die de verschillende bedelaars, boeren, spinsters en onderwerpen uit het dagelijks leven voorstellen. Zijne godsdienstige stukken, die het wezenlijke en denkbeeldige, idealiteit en realiteit, in zich vereenigen, ademen zoetheid en teederheid, en zijn de gelaatstrekken der pesonen soms ietwat alledaagsch, de pose, de uitdrukking, de onnavolgbare bekoorlijkheid van het geheel zoowel als van de onderdeelen, doen onmiddellijk aan hemelingen denken, getuigen daarvan onze afbeelding, en zoovele anderen, waarop zijn genie een niet te miskennen stempel van verheven grootheid gedrukt heeft.

Het origineel, waarnaar onze gravure genomen is, bevindt zich in de galerij van Dresden. Het is als het ware door een wonder van den ondergang gered; in de Mei-dagen van het jaar 1849 werd de schilderij door een kogel van de opstandelingen doorschoten, doch die gelukkiger wijze het beeld niet beschadigde.

DE MADONNA VAN MURILLO.

[Nummer 31]

Schönbrunn.

Dit lustslot der Oostenrijksche vorsten, dat bij velen hunner wederwaardigheden in het begin dezer eeuw een treurige rol speelde, is in Neder-Oostenrijk tusschen de dorpen Hietzing en Meidling op een uur afstands van Weenen gelegen. Onder keizer Matthias werd het tot een jachtslot ingericht en is eerst onder de beroemde en van hare volkeren beminde keizerin Maria Theresia geworden wat het thans nog is. Het paleis werd in het jaar 1744 gebouwd door den bouwmeester Balmagini en bevat met inbegrip van de bijgebouwen niet minder dan 1441 zalen en kamers, waaronder het bekende blauwe kabinet, de lievelingszaal van Maria Theresia, waar Napoleon I in 1809 woonde en waar zijn zoon, de ongelukkige hertog van Reichstadt, onder den naam van Napoleon II bekend, in 1832 stierf. Vooral is de schoone slotkapel een bezoek overwaardig, alsook de heerlijke groote zaal met hare spiegelwanden en beschilderd plafond.

De grootste lengte van den tuin bedraagt 784, de grootste breedte 630 klafters[1]; hij bevat eene groote orangerie en een parterre dat versierd is met 32 marmeren beelden en groepen. Het groote park telt meerdere lanen en vijvers, en omvat de *Kaizers*- of *Schönen Brunnen* (schoone bronnen) waaraan het geheel zijn naam ontleend heeft, verder nog eene menagerie, een plantentuin en meer andere inrichtingen, allen voor het genoegen der vorstelijke bewoners van dit in allen deele prachtige lustslot bestemd.

SCHÖNBRUNN.

1) Een *Klafter* is in vele streken van Duitschland eene lengtemaat, die ontleend is aan de wijdte welke een volwassen man met uitgestrekte armen kan omspannen. Voor de onderscheiden landen is de *klafter* van verschillende grootte; de Weener *Klafler* welke hier bedoeld wordt is groot 6 Rijnlandsche voeten van 12 duim, welke gelijk slaan aan bijna een el, 9 palm. Men gebruikt het woord *Klafter* ook wel voor kubiek- of inhoudsmaat vooral bij den verkoop van brandhout.

Schönbrunn was vaak het tooneel der vernederingen, welke de oostenrijksche dynastie in het begin dezer eeuw van den kant des veroveraars, Napoleon I, had te onderstaan. Op den 26 December van het jaar 1805 werd hier de vrede van Presburg geratificeerd, waarbij Oostenrijk afstand moest doen van zijne italiaansche bezittingen en Tyrol; terwijl op denzelfden dag door den franschen keizer de koninklijke familie van Napels van den troon vervallen werd verklaard. In de maand Mei van het jaar 1809 ontving Schönbrunn wederom den franschen veroveraar, die er zijn genoegen in scheen te vinden, om op de plaats zelve, welke boven andere residentiën door den verslagen keizer Frans I bemind werd, aan den Habsburger de wet voor te schrijven; Napoleon dagteekende van daar zijne oproeping tot opstand aan de Hongaren, als wilde hij door deze daad nog meer zijn tegenstrever vernederen, doordien hij een beroep deed op de ontrouw dierzelfde Hongaren, wier hulp de grootmoeder van den oostenrijkschen keizer eenmaal niet te

Vergeefs had ingeroepen. Weinige dagen daarna moest echter de nog nimme overwonnen krijgsman in den slag van Aspern en Esling (21 Mei 1809) boeten voor die vernedering, door de gedeeltelijke nederlaag, welke hem de aartshertog Karel toebracht, de eenige veldheer van zijn tijd die de taktiek des franschen keizers doorgrondde en tegen hem ware opgewassen, wanneer hij meer vrijheid van handelen hadde gehad.

Op den 14 October van hetzelfde jaar was Oostenrijk verplicht bij den vrede van Weenen te Schönbrunn geteekend een aanzienlijk gedeelte lands af te staan, dat tot zijne eigen verzwakking en ter versterking van Napoleons rijk moest dienen.

Maar in hetzelfde paleis, in dezelfde zaal waar eenmaal de eerste Napoleon aan Oostenrijk de wet had voorgeschreven, waar hij over het lot van den Kerkelijken Staat beschikte, dien hij ophief om er later zijn pas geboren zoon mede te begiftigen, zou diezelfde zoon, de zoogenaamde koning van Rome, eenmaal het tijdelijke met het eeuwige verwisselen. Verpletterend samentreffen van omstandigheden zooals er meer zijn aan te wijzen in de geschiedenis van den man, die Europa in een groot slagveld had omgoschapen, waarop hij stroomen bloeds deed vloeien tot voldoening zijner schuldige heerschzucht. De geschiedenis van den ongelukkigen Napoleon II is treurig maar leerzaam; wij zullen ze hier in korte trekken schetsen.

Napoleon, Frans, Jozef, Karel, was de zoon van Napoleon I en de aartshertogin van Oostenrijk Maria Louisa. Hij werd den 20 Maart van het jaar 1811 te Parijs geboren en den 9 Juni daaropvolgende gedoopt. Bij zijne geboorte ontving hij den titel van koning van Rome, welke evenwel als eene voorbode en bron van tal van rampen en vernederingen zou kunnen beschouwd worden. Nog slechts drie jaren oud, op den 1^en^ April 1814, moest hij met zijne moeder voor de naderende legers der verbonden vorsten vluchten en werd naar Blois overgevoerd. Te vergeefs wilde Napoleon, vóór de acte van afstand van den franschen troon te onderteekenen, de opvolging voor zijn zoon behouden, en ter zelfder tijde waarop de vader van alle macht verstoken naar het eiland Elba werd vervoerd, bracht men den zoon met zijne moeder naar Schönbrunn. Gedurende het tijdperk der *honderd dagen,* toen Napoleon Elba verlaten en den franschen troon weder beklommen had, eischte hij van keizer Frans zijne echtgenoote en kind terug, maar te vergeefs. Eene poging door den zoon van de gravin de Montesquiou, welke laatste met de opvoeding van den jeugdigen prins belast was, in het werk gesteld met het doel om den koning van Rome aan de macht des oostenrijkschen keizers te onttrekken, mislukte en was de oorzaak dat de prins nauwer bewaakt en aan eene duitsche omgeving werd toevertrouwd. Na den slag van Waterloo deed Napoleon afstand van den frauschen troon ten gunste van zijn kind, dat hij als keizer Napoleon II deed uitroepen op den 22 Juni 1815; op dezen afstand werd echter geen acht geslagen en de jeugdige prins bleef immer onder de bewaking van zijn grootvader, den oostenrijkschen keizer. In het jaar 1817 verkreeg hij het hertogdom Reichstadt in Bohemen, terwijl te gelijkertijd zijn voornaam Napoleon geschrapt werd van de geschriften hem betreffende. Toen hij 12 jaren oud was werd hij benoemd tot vaandrig, in 1828 tot hoofdman en in 1830 stond hij als majoor aan het hoofd van een balaillon in een oostenrijksch regement.

Met bijzondere voorliefde wijdde hij zich aan den krijgsdienst en bestudeerde de krijgskunde tot in de kleinste bijzonderheden. Men zegt dat hem het treurige lot zijns vaders niet onbekend was gebleven, maar dat hij hem eene geestdriftige vereering

wijdde en, even als hij eenmaal, brandde van verlangen om eene roemvolle levensbaan te betreden.

In April 1832 vertoonden zich de eerste teekenen van longtering welke zulk een snellen voortgang maakte dat zijne moeder, de aartshertogin Maria Louisa, ter nauwernood den tijd had om naar het sterfbed haars zoons te ijlen, die den 22^n Mei reeds in hare armen stierf. Sedert de troonsbestijging van den thans regeerenden franschen keizer Napoleon III wordt de hertog van Reichstadt onder den naam van Napoleon II onder de fransche vorsten gerekend.

Een zeldzaam geval van mineraalafzetting.

De lichamen worden verdeeld in organische en anorganische; de eersten noemt men organische, omdat zij bedeeld zijn met werktuigen, voor hun bestaan noodzakelijk; de tweeden of anorganische worden door den naam van ruwe lichamen aangeduid; tot de eersten behooren de dieren en planten, tot de laatsten de mineralen of delfstoffen. - De organische lichamen verschillen innerlijk, door alle eigenschappen van de anorganische; gene ontstaan uit reeds bestaande en hun gelijkende individuën, en de soorten vereeuwigen zich door voortteling, zonder belangrijke veranderingen te ondergaan; ook kan men ze niet kunstmatig doen ontstaan, wijl zij onder den invloed zijn eener kracht, die wij, ondanks alle wetenschappelijke kennis, noch begrijpen zullen, noch kunnen.

Met de delfstoffen is echter het geval anders. De ruwe lichamen zijn van verschillende soort; sommige zijn van organischen oorsprong, b.v. suiker, gom, hars enz. enz; andere vormen zich of zijn gevormd zonder medewerking van levende krachten, zooals b.v. de zout- en metaalverbindingen, die wij in den grond vinden, of die wij naar willekeur kunnen voortbrengen. Voornamelijk deze laatste lichamen dragen den naam van delfstoffen of mineralen. De vormen waaronder de ruwe lichamen zich aan ons vertoonen zijn tweesoortig; de eene vorm is veelzijdig met gladde, effene ruitjes; de andere vertoont zich onder allerlei uiterlijke gedaanten, dikwijls rond, soms ongelijkmatig, hoekig enz.- De mineralen, met veelzijdigen vorm, worden kristallen genoemd. De kristalvorm schijnt van zekere innerlijke eigenschappen, de meeste ruwe lichamen eigen, af te hangen, eigenschappen, waardoor ruwe deeltjes (molécules) zich, onder meetkunstige vormen, trachten te vereenigen, wanneer ze onbelemmerd aan de aantrekkingskracht der cohesie kunnen toegeven, op het oogenblik dat ze zich in soliede massa's ophoopen.

Deze vormen vertoonen zich aan ons in vele omstandigheden en op verschillende wijzen: door oplossing, door smelting en door sublimatie, hetgeen insgelijks in de natuur het geval schijnt te zijn.

De onregelmatige uiterlijke gedaante der ruwe lichamen openbaart zich in veelvuldige omstandigheden, wanneer de werking der natuurlijke krachten of verward of geheel onderbroken is. Het is natuurlijk dat de ruwe lichamen, hetzij onder regelmatigen, hetzij onder onregelmatigen vorm zich afzetten kunnen op elk voorwerp of op elke plaats, waar zij aangebracht worden; zeldzaam is het echter, dat een mineraal zich afzet in een zich nog ontwikkelend zaad. Hiervan evenwel heb ik een geval gezien, en om die zeldzaamheid, dacht het mij wel der moeite waard er een woord over te zeggen.

In handen van een lid mijner familie, den Heer van E.... te H. bevindt zich eene groote witte boon (een ieder kent een witte boon), waarin zich een mineraal heeft

afgezet, dat daarmede vergroeid en innig vereenigd is. Het is moeilijk te begrijpen hoe dit mineraal zich met de boon heeft kunnen vereenigen, wijl toch de boon gevormd en ontwikkeld is op eene hoogte van minstens 2 meters boven den beganen grond; daarenboven zij opgemerkt, dat men te doen heeft met het zaad van eene plant der Leguminosae. Het is misschien op de volgende wijze verklaarbaar: het mineraal heeft zich in opgelosten toestand bevonden in de vochten of sappen, die tot voeding hebben verstrekt der plant, waarvan de bewuste boon een voortbrengsel is. Van bedrog kan hier geen sprake zijn omdat: 1° de vrouw, die de boon aan den Heer van E.... gegeven heeft, een doodeenvoudig mensch is; 2° de Heer van E.... is een zeer waarheidslievend persoon; 3° ik zelf heb de vrouw eenige malen ongemerkt over het voorwerp ondervraagd, en bekwam, tot in de kleinste bijzonderheden, hetzelfde antwoord; en 4° het mineraal, zijnde het hardste gedeelte, heeft de zachtere deelen der boon teruggedrongen en naar zijn eigen vorm gemodelleerd.

De plant, waarvan de boon afkomstig is, is gegroeid in den zomer van 1869 op een zeer zandigen grond.

Het mineraal behoort te huis, naar ik vermeen onder de aluinsoorten. Om het voorwerp niet te schenden heb ik er van afgezien eenig chemisch onderzoek in te stellen.

De physische eigenschappen zijn: reuk- smaak- en kleurloos, helder doorschijnend, van een ronden gemammelonneerden vorm. Het gewone glas laat zich gemakkelijk er mede strepen of krassen; echter geeft deze niet dat eigenaardig geluid, dat de kras van diamant op glas doet hooren. Wellicht is dit ook aan mijne onhandigheid te wijten, want niet altijd gelukte het mij het glas te krassen. Door bovengenoemde eigenschappen gelijkt het mineraal op de Alunite; ook op de Corindon, waarvan de varieteiten, zooals de rubis, de topaze en saphir, vooral de geel-, blauw-, rood- en groenkleurige, door de juweliers zeer hoog geschat worden.

G.O....

Het familieleven.

Hebt gij ooit u zelven rekenschap afgevraagd van dien zachten, dien machtigen trek, die den mensch van iederen stand, den arme zoowel als den rijke, ja den arme wellicht nog meer dan den rijke, aan den huiselijken haard doet hechten? - God heeft ons geschapen, om koningen zijner schepping te zijn; dan, helaas wij zijn gevallen, diep gevallen koningen!

Nedergestort van de hoogte des troons, waarop onze eerste vader geplaatst werd, zwerven wij rond als zwakke en machtelooze ballingen, blootgesteld aan alle ellenden, bestormd door alle rampen, geteisterd door alle orkanen, slaaf geworden van de noodwendigheden des levens; en, geboren om te heerschen, doen wij niet dan gehoorzamen. Nogtans er is ééne plaats, ééne enkele plaats, waar wij 't verbeurde rijksgebied, 't verloren Eden hervinden, waar onze hand het overschot van een gebroken scepter omvat, en die plaats is het huisgezin. De vader aan den huiselijken haard gezeten, is koning, hij

heerscht, hij regeert; bij moge arm en onterfd zijn, dáár is hij meester, dáár wordt hij niet alleen gehoorzaamd on geëerbiedigd, maar ook bemind, teeder bemind en gezegend door kleine en hulpelooze onderdanen, die hij lief heeft, voor wie hij zich opoffert, die hij voedt door het werk zijner handen, ten koste van zijn eigen zweet, ten koste dikwijls van knagende zorgen; maar hij vormt hen naar zijn eigen welgevallen, hij ziet hen groot worden, hij wapent hen tot den strijd des levens, en leidt hen op tot de kennis der waarheid, tot de liefde der deugd. Maar niet alleen is hij koning, ook is hij wetgever en priester, in één woord, hij is alles, omdat de natuurwet hem geen anderen naam geeft, dan den naam, waarmede wij dagelijks in onze gebeden God zelf aanroepen, den naam van *Vader*. Tegenover hem zetelt eene andere macht, onderworpen aan de zijne, meer aantrekkelijk dan de zijne, eene smeekende almacht, gelijk wij zoo gaarne de beste, de heiligste der moeders, de koningin der maagden, noemen; die smeekende almacht is de moeder des huisgezins, aan haar is het medelijden en de voorspraak eigen, gelijk de kracht en de rechtvaardigheid aan den vader. Al die kleinen hebben het oog op den vader gericht; vertoont zich een donkere scaduw op zijn voorhoofd, aller gelaat is somber; wordt zijn aanschijn door eene uitdrukking van vreugde opgehelderd, het gansche huis weergalmt van het blijde gelsch; zijne lofspraak is eene belooning, zijne berisping eene strenge kastijding. Eerst geniet hij met wellust de ontluikende bekoorlijkheden, de liefkozingen zijner kinderen. Dan, naarmate hunne verstandelijke vermogens zich ontwikkelen, hunne karakters zich beginnen te vormen, geeft hij raad, of gebruikt hij de strenge hand, waar ze voorgelicht of terecht gewezen moeten worden. Hij houdt zich met de toekomst zijner kinderen bezig met meer zorg en kommer, dan hij zich met zijn eigen toekomst heeft beziggehouden. Hij wil, dat zij eerst en vooral braaf, en dan zoo het mogelijk is, naar de wereld gelukkig worden. Wat schitterende hoop stelt hij op die jeugdige telgen! Hoe schoon zal de bestemming zijn, die hij hun in zijne verbeelding toedenkt! Met wat liefde gaat hij de verscheidenheid van hun aanleg en neigingen na, ten einde hun een loopbaan open te stellen, waar zij niet alleen een werkkring, hun vlijt en arbeid waardig, en, zoo mogelijk, grootheid en aanzien kunnen vinden, maar altijd en vooral de deugd mogen beoefenen! En dan, als hij voor hen bidt, hoe vurig is dat gebed! Hoe lijdt hij, als zijne kinderen lijden! Hoe gevoelt hij zich ter neer geslagen en ongelukkig, als zij eene groote fout bedrijven! hoe bitter zijn de tranen, die hij dan in de eenzaamheid stort! maar ook, wat een geluk voor zijn vaderhart, wanneer zij uit de zonde opstaan!

Intusschen zijn zijne onderdanen groot geworden, en de kinderen, die hij eenmaal, klein en zwak, op zijne knieën wiegde, zijn tot jongelingen en jonge dochters opgewassen. Het noodlottig uur breekt aan, het uur, dat een einde zal maken aan dat kleine koningrijk. De dochters worden op hare beurt huismoeders, of wel door God geroepen naar een van die heiligdommen, waar de erfgenamen van groote geslachten zich vermengen met de dochteren des volks, om armen en noodlijdenden bij te staan. De jongelingen worden door de verscheidenheid van werkkring naar de vier hoeken der wereld verspreid. De vader door den ouderdom gebogen, blijft alleen bij de verlaten haardstede achter, gelukkig, zoo hij de brave gezellin zijns levens aan zijne zijde mag behouden, om over het verleden te spreken. De scheiding hier op aarde is voltooid, het huisgezin is ontbonden. Gelukkig de Christen, die met blijde hoop het oogenblik te gemoet ziet, dat daarboven in den Hemel eene nieuwe hereeniging aanvangen en in alle eeuwigheid onafgebroken voortduren zal.

Legende van de H. Godelieva.
Door J.J. van der Horst, Pr.

Zij was eene schoone maagd, de oudste dochter van Heer Humfried en Vrouwe Ogina, te Londefort in het graafschap Boulogne; zij was eene schoone maagd, en de trots harer ouders zoowel als de vreugde harer drie gezusters; want hare deugd was engelrein, hare godsvrucht als van eene heilige, hare gehoorzaamheid volkomen, hare liefde onuitputtelijk, en hare weldadigheid alomvattend.

Een vroom en dapper ridder, Folcard, Heer van Uxem, had Godelieva ontmoet, en, getroffen door zooveel deugd en schoonheid, haar hand en hart aangeboden. Doch de godvruchtige maagd, hoezeer zij haar hart voor den braven ridder voelde kloppen, meende dat alleen haar vader het recht bezat, de keuze zijner dochter te bepalen, en den echtgenoot aan te wijzen, dien God haar had beschikt. En toen Folcard den ouden Humfried daarover sprak, was deze den schoonen en dapperen jonkman niet ongenegen, maar gaf zijne toestemming nog niet, omdat hij zich eerst eenige maanden wilde beraden.

Folcard had tot zijn ongeluk het niet verzwegen, dat hij hoop koesterde op het bezit van Godelieva, want het kwam ter oore van Berthulphus, Heer van Gisthelles, die hem haatte met een doodelijken haat.

Isilindis, de moeder van Berthulphus was (ens door Folcards vader beleedigd, en de trotsche vrouw vergat noch vergaf die Leleediging ooit. En toen haar gemaal zoowel als de beleediger in het graf was gedaald, toen droeg zij de wraak, die zij in het harte koesterde, op haren zoon over, en deed hem den gruwelijken eed zweren, dat hij Folcard tot den dood zou haten en vervolgen.

't Was feest in de kolken der hel, toen de duivel der wraak van de aarde naar Satans verblijf terugkeerde, vergezeld van den laster en de geveinsdheid. Berthulphus - zijne goddelooze moeder had het uitgedacht - zou zich op Folcard wreken door Godelieva te martelen en diep, diep rampzalig te maken.

De snoodaard stamde af van Siegfried, den wreeden Noorman, die zich 130 jaren geleden - men telde het jaar 1068 - met zijn Denen op Vlaanderen had geworpen, later met de dochter van graaf Aernoud was gehuwd en het Christendom had omhelsd. Daardoor was hij dus nog vermaagschapt met graaf Boudewijn V, had veel aan het hof te Rijsel verkeerd, en zich in de gunst en bescherming van zijn Heer weten te dringen.

Boudewijn, die niet vermoedde welke zwarte ziel in Bertulphus woonde, noch welke booze wraak men voorbereidde, werd door Isilindis aangezocht om zijn invloed bij den ouden Humfried aan te wenden, en voor haren zoon de hand van Godelieva te verkrijgen. De argelooze vorst beloofde den wensch zijns bloedverwants te ondersteunen, en kwam trouw zijne belofte na. Middelerwijl bezochten moeder en zoon het kasteel te Londefort, huichelden godsvrucht en deugd, en beklaagden zich luide over de zedeloosheid en bedorvenheid der meeste edellieden en ridders aan het hof te Rijsel, en vooral ook van den jongen Folcard van Uxem. Zij wisten hun schandelijken laster in zooveel schijnredenen van waarheid en oprechtheid te kleeden, dat ridder Humfried zoowel als zijn godvruchtige dochter God in het binnenste des harten dankten, dat Hij in zijne oneindige goedheid hen gewaarschuwd en voor een rampzaligen echt behoed had. En toen daarbij graaf Boudewijn ten zeerste er op aandrong, dat Bertulphus in zijn aanzoek om de schoone Godelieva niet zou verstooten worden, nam de oude man hem voor zijn schoonzoon aan, verzekerd als hij zich

waande, dat hj een vromen en braven ridder aan zijn geliefd kind schonk. Godelieva gehoorzaamde haren vader en huwde den huichelaar.

Op verlangen des graven werd het huwelijk te Rijsel gesloten. Maar Folcard, ofschoon tot het hof behoorende, ontweek, de ziel vol vlijmende smart, de vreugde van het feest, en ging in het eenzame veld en het sombere woud zijn harteleed aan boom en struik in bittere klachten verhalen. De snoode bruidegom had intusschen zijn gangen doen bespieden, en zich vergewist waar hij zich ophield; waarom hij te middernacht de juichende bruiloftszaal in stilte verliet, en met zijn knecht Haccas, even slecht als zijn meester, in het diepe van het bosch, den ongelukkigen edelman ging opzoeken.

Zoodra hij hem vond, stormde hij op hem aan, vatte hem bij de keel en beet hem grijnzend toe, terwijl het hellevuur hem uit de oogen straalde:

- 'Ik heb haar, Godelieva!.... Ik heb haar in mijne macht; niet omdat ik haar bemin, maar omdat ik u haat; en ik zal haar pijnigen, haar martelen, haar rampzalig maken, omdat ik weet dat gij haar bemint; omdat ik mij in haar aan u wil wreken.'

En als de ongelukkige naar zijn dagge greep, om zooveel hoon en laagheid te straffen, voelde hij zich van achteren door een paar ijzeren armen omkneld, zoodat hij zich niet bewegen kon, en zich te vreden moest stellen met den lagen sluipmoordenaar in het aangezicht te spuwen. Hij werd gekneveld, en aan een boom gebonden; zag hoe men vuur ontstak en het gevest van zijn eigen dagge daarin gloeiend maakte, om het hem als een onuitwischbaar teeken van schande op het voorhoofd in te branden.

Folcard brulde als een getergde woudstier, wrong ziel en lichaam tusschen de stijve koorden zoodat zijn beenen kraakten, riep naar den hemel en vroeg, of een rechtvaardige God zulk een schandstuk kon gedoogen: maar te vergeefs; met een schaterlach op de lippen, verwijderde zich de slechtaard, het aan zijn handlanger overlatende den gebrandmerkte van zijn boeien -te ontslaan. De rampzalige jongeling, krank naar ziel en lichaam en geschandvlekt voor altoos, verliet nog dienzelfden nacht zijn vaderland, trok naar Frankrijk en stak eindelijk over naar Engeland.

Bertulphus geleidde zijne vrouw naar Gisthelles, waar zijn voorvaderlijk kasteel zich verhief, en waar hij zich verwijderd genoeg wist, om zonder stoornis of gevaar het wreede en bloedig martelspel te beginnen, dat zijne moeder had uitgedacht.

Een klein torenkamertje werd Godelieva ter verblijf aangewezen, en eene handvol stroo als nachtleger; alle kostbare kleederen werden haar ontnomen, en een grof linnen boerenkleed was al wat men haar gunde. Zwart brood en water moesten haar ter levensonderhoud strekken. Des morgens vroeg werd zij door de koemeid van haar smartleger opgewekt, om in den stal te arbeiden, en vaak het walgelijkste werk te verrichten. En ware het haar dan maar vergund het overige van den dag in stille eenzaamheid op haar ellendig kamertje te treuren en te weenen, te bidden en te overwegen: maar ook dat werd haar niet gegund. De wreede Isilindis kwam dagelijks haar slangenhart ophalen aan het kwel-

len van de schuldelooze maagd. Met eigen hand sneed zij Godelieva's zwarte haarlokken af, sloeg haar in het aangezicht, soms zelfs met een korte zweep, die snerpend om de tengere leden krulde; zij stompte en schopte baar als een bezetene, en rustte niet, vóór het slachtoffer aan hare voeten over den grond kroop, en dien met hare tranen en haar bloed bevochtigde.

H. GODELIEVA.

En Godelieva? zij bleef heilig, ja! trad iederen dag haren goddelijken Bruidegom naderbij; want zij was geduldig en opende haren mond niet om te klagen. Zij vernederde zich onder de hand des Heeren, die haar trof, en droeg haar smarten en haar lijden in den geest van boetvaardigheid en in vereeniging met het lijden des Heeren aan den hemelschen Vader op, ter voldoening harer eigene fouten en gebreken, ten zegen en erbarming voor hare ouders en zusters, en vooral tot vergeving en bekeering voor haren wreeden echtgenoot en zijne ontaarde moeder. Zij mocht wel niet ter Misse gaan, of haren God en Zaligmaker in het groot geheim zijner liefde aanbidden en ontvangen: maar ook dat offer, hoe groot en zwaar het wezen mocht, bracht zij blijmoedig den Heere, die ook voor haar zoo naamloos veel geleden en opgeofferd had. Een klein kruisbeeldje had zij heimelijk weten te verbergen, toen men haar van alles beroofde, en dit was haar eenige schat en ook haar troost. Dat kon zij uren lang aanschouwen, terwijl haar geest dan als van de aarde scheen opgestegen, om in hoogere en zaliger gewesten te verblijven; want engelzoet was dan haar gelaat, en een blijde lach speelde haar om de reine lippen. Dan scheen zij

een beter, een hooger leven te genieten, en met volle teugen den troost te drinken, dien de Gekruiste van Calvarië zijn volgelingen schenkt; dan bewogen zich hare lippen en zij sprak fluisterend tot het kleine beeld. Maar het moesten wel zoete woorden zijn, die zij zoo innig en hartelijk sprak, want het was, als of zij gansch hare ziel uitstortte in de taal der liefde en de verrukking der hemelsche blijdschap. Dan offerde zij zich met haren goddelijken Bruidegom den Heere op, en was als van een krans van licht omgeven, die hare duistere cel in gloed zette en zelfs door het smalle torenvenster naar buiten drong, en door menigeen met verbazing werd gezien.

Bertulphus hoorde zij vaak tieren en vloeken, of met zijn trawanten ter jacht en naar woeste slemppartijen uitrijden, maar zijn aangezicht zag zij nooit. Twee lange jaren duurde dit gruwelijk martelspel.

Toen was het dat de maagd, terwijl de slotbewoners afwezig waren, het bericht vernam, dat hare moeder, Vrouwe Ogina, gevaarlijk krank lag. Weenend trok zij zich terug op haar torenkamertje en bracht den ganschen dag in een aanhoudend gebed door. Maar te middernacht stond zij op, maakte een kruis en riep den naam van Jezus aan, waarop het ijzeren slot der deur van zelf opensprong. Zij daalde den torentrap af en vond ook de buitendeur ongesloten. En nu liep en draafde zij, barrevoets, blootshoofds, slechts met lompen gedekt, twee dagen en twee nachten langs ongebaande en verlaten wegen, tot dat zij eindelijk in den deerniswaardigsten toestand het ouderlijk kasteel bereikte Juist nog tijdig genoeg, om hare moeder den afscheidskus op de stervende lippen te drukken.

Thans kon zij niet langer verbergen, welk lot zij te Gisthelles moest ondergaan, maar spaarde toch haar echtgenoot zooveel zij slechts vermocht, en betuigde hem altijd nog als haren heer en gemaal te eerbiedigen en te beminnen. De oude Humfried echter wilde de mishandeling zijner dochter niet langer gedoogen en klaagde den booswicht aan bij Graaf Boudewijn. De vorst meende, dat een geschil tusschen echtgenooten, zooals hij de zaak beschouwde, beter voor den kerkelijken rechter dan voor zijn zetel werd beslist, en zond de aanklacht naar den Bisschop van Doornik. Deze daagde Bertulphus voor zich, berispte hem streng, legde hem boete op, maar werd insgelijks door den huichelaar bedrogen, die berouw en boetvaardigheid toonde en met dure eeden eene volledige herstelling beloofde, zoo zijne vrouw tot hem wilde wederkeeren. Ook Godelieva geloofde hem, en ging tegen den wil haars vaders terug naar den man, dien zij gehuwd had.

De woede van lsilindis was, zoo mogelijk, nog grooter geworden, vooral omdat men nu gedwongen was Godelieva van tijd tot tijd in het openbaar te laten verschijnen en ter kerke gaan, wetende dat Humfried met wantrouwende blikken haar gadesloeg. Maar op het kasteel en in de stilte van den nacht deed zij daarvoor de maagd zooveel te smadelijker en te bloediger boeten.

Intusschen waren die gruweldaden ook ter kennis van Folcard gekomen, die nog altijd in Engeland zijne schande verborg en zich het woord herinnerde, dat Bertulphus hem in den bruiloftsnacht had in het oor gefluisterd: 'ik zal haar pijnigen, haar martelen, haar rampzalig maken, omdat ik weet dat gij haar bemint, omdat ik mij in haar op u wil wreken.' Hierom vergat hij menschelijk opzicht en vrees voor schaamte, stak naar Vlaanderen over, bood den ouden Humfried zijn arm aan, zocht velen zijner oude vrienden op, en wist eenige ridders over te halen, om met hem het kasteel Gisthelles te te gaan overvallen en de gemartelde edelvrouw metgeweld uit dat moordhol weg te voeren en naar haren vader terug te brengen.

Maar Bertulphus was er spoedig van onderricht; en even laf en bloode als valsch en wreed, dorst hij den strijd met zijn vijand niet af te wachten, maar zocht naar een

middel om dien te voorkomen en zich liever geheel van de vrouw af te maken, die hem tot een bitteren last was geworden, vooral sedert hij eene andere edelvrouw van slechte zeden beminde en wenschte te huwen. Isilindis wees hem het middel daartoe aan.

In den avond van den 6 Juli 1070 beklom de veinzaard den torentrap en trad voor 't eerst in de ellendige cel, waarbinnen zijne vrouw twee bloedige jaren had gesleten. Hij huichelde weder berouw, en loog haar voor, dat hij het betreurde door zijne moeder, die hij zelf eene goddelooze en wreede vrouw noemde, tot die marteling te zijn gedwongen. Maar daar zou nu voor goed een einde aan komen: zijne moeder ging

nog dezen avond vertrekken naar Brugge en zou niet wederkeeren; en van dat oogenblik zou Godelieva hare rechten als wettige echtgenoote herkrijgen, terwijl hij haar zwoer, dat zijne liefde haar dra al de uitgestane mishandelingen en geleden smarten zou doen vergeten.

De godvruchtige maagd geloofde hem al weder en viel hem snikkend om den hals; zij kuste hem en verzekerde dat alles reeds was vergeven, en zij niet zou ophouden den God van alle erbarming ook voor zijne moeder te smeeken.

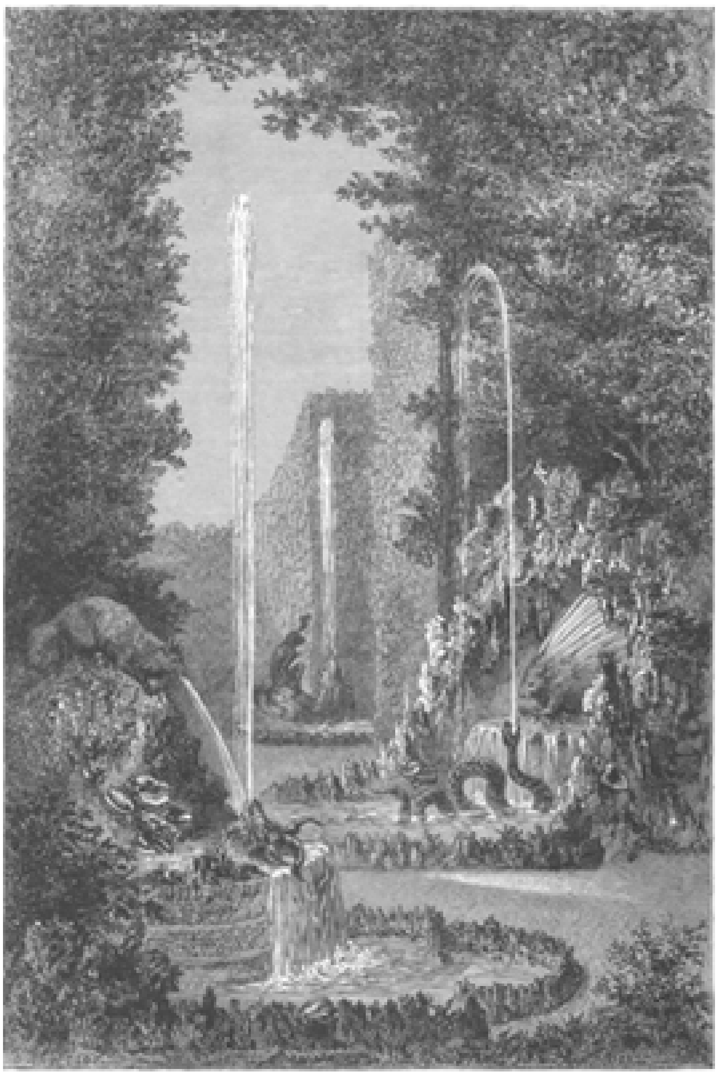

LABYRINTH VAN VERSAILLES.

De huichelaar was te vreden, en zegde dat, terstond na het vertrek zijner moeder, eene vrouw haar zou waarschuwen en naar de groote zaal geleiden waarna hij vertrok.

Godelieva nam nu haar kruisbeeldje weder in de hand en zonk op de knieën neêr. Wat ging er heimelijk om tusschen God en deze zuivere ziel? Openbaarde haar de gekruiste Heiland, dat zij haar bruiloft vieren ging als maagd in de eeuwige bruiloftszalen daar boven? Wij weten het niet: maar toen eene stem aan den trap haar naar beneden

riep, omstraalde een lichtkrans haar gelaat en wees den weg door den donkeren toren heên naar het duistere slotplein.

Doch nauwelijks was zij daar genaderd, of zij voelde zich door vier sterke vuisten aangegrepen, en terwijl zij nog riep: ‘ik kom, Heere Jezus! ik kom,’ werd haar de keel reeds toegewrongen. Haccas en Lambrecht, twee gevleeschde duivels, waarop de burchtheer rekenen kon, verworgden haar met hunne ijzeren handschoenen, en wierpen het ontzielde lichaam met het hoofd naar beneden in een put.

Isilindis en Bertulphus waren in den avond naar Brugge afgereisd, en zoo kon men den volgenden dag verhalen en overal boodschappen, dat Godelieva in den nacht aan een toeval was overleden.

Niet zeer lang na den moord huwde Bertulphus met de edelvrouw van slechte zeden. Maar in den hemel lag voor het Lam zonder vlekken, onder de duizenden en tienduizenden van gelukzaligen eene gemalinnemaagd om ontferming en genade voor het kasteel van Gisthelles af te smeeken.

't Was in een nacht, omstreeks een half jaar na zijn tweede huwelijk, dat Bertulphus als met een schrik wakker sprong, en met verbazing zijne slaapkamer met een zacht licht vervuld zag. En toen hij angstig rond keek wat de oorzaak van dat vreemd verschijnsel wezen kon, zag hij een langwerpigen gloed langzaam als uit den grond te voorschijn komen en heldere, gouden stralen van zich uitschieten. In het midden verscheen eene maagd, in een sneeuwwit gewaad en met een gordel als van glinsterende edelgesteenten; een gouden kroon dekte haar golvende haartressen, en een klein kruisbeeldje stak als een scepter haar in de hand. Langzaam en statig kwamen vuurgloed en maagd nader tot het bed, zonder dat de laatste zich scheen te verroeren; maar als zij eindelijk de hand ophief met het kruis gewapend en naar de legerstede uitstak, toen bedekte de van vreeze bevende ridder zijn gelaat met beide handen, en verborg zich in het diepe van zijn bed, uitroepende: ‘Godelieva! Godelieva!’

Niemand begreep den volgenden dag wat er met Bertulphus was voorgevallen; maar hij was veranderd en verouderd alsof die nacht vele jaren geduurd had. Hij stelde in haast orde op al zijne zaken, sprak van eene groote reis, die hij moest ondernemen, nam afscheid van zijne zwangere vrouw en verliet in den donkeren avond het kasteel, zonder geleide, zonder paard, zonder kleederen, wapens of geld.

En twee jaren trok Bertulphus, barrevoets en blootshoofds door de landen van Europa, zijn brood bedelende, en overal in de voorportalen der kerken om de gebeden der geloovigen smeekende. Toen hij eindelijk te Rome was aangekomen, wierp hij zich voor de voeten des Pausen en vroeg vergiffenis zijner vele misdrijven en euveldaden.

Hij keerde naar zijn kasteel terug als een ware boeteling, en drukte zich het gloeiend gevest zijns zwaards op het voorhoofd, waarna hij Folcard om vergiffenis bad. Zijne booze en wreede moeder begreep dat haar rijk een einde had genomen en verliet het kasteel; zijne vrouw bekeerde zich en stierf, en zijn dochtertje, tijdens zijn pelgrimstocht geboren, was blind. Maar de vader riep den naam zijner heilige gade Godelieva aan, waschte zijn kind driemalen de oogen met het water uit de put, waarin haar lijk geworpen was, en zag haar de oogen openen. Zij was van hare blindheid genezen.

Toen vermaakte hij al zijne. goederen aan zijne dochter, plaatste haar bij de Benedictijner-nonnen ter opvoeding en nam andermaal den pelgrimsstaf op, om nog

eens op de graven van Petrus en Paulus vergiffenis zijner zonden af te smeeken. Hij kwam terug, ging naar Sint Winnoc, en bad om in het klooster te worden opgenomen, waar hij nog lange jaren als boeteling leefde en eindelijk als heilige stierf.

Zijne dochter stichtte later te Gisthelles, waar Godelieva was gemarteld, een klooster van Benedictijner-nonnen, dat tot in 1577 bleef bestaan, maar toen werd verwoest. De nonnen, naar Brugge gevlucht, hebben het later weder doen herstellen en op nieuw betrokken. Het graf van Godelieva in dat klooster was spoedig beroemd om de vele en groote wonderen, die daarbij plaats grepen, en in 1684, den 4[en] Augustus, werd de schoone maagd Godelieva door Paus Innocentius XI onder de rei der door de Kerk vereerde Heiligen opgenomen.

De labyrinth te Versailles.

Een der bekoorlijkste lustwarenden, die Lodewijk XIV te Versailles deed onstaan, was vooral het bosschaadje, hetwelk in de nevenstaande gravure is voorgesteld. Het werd Labyrinth genoemd, omdat het een zoo groot aantal lanen bevatte, dat het onmoglijk was er niet in verdwaald te raken; ten einde echter het omdolen zooveel mogelijk te veraangenamen, was er geen pad of kronkelweg, die niet een aantal waterwaken bevatte, welke door hunne verschiedenheid van gedaante den wandelaar voortdurend een nieuw en verrassend schouwspel aanboden. De gedaanten dezer foteinen heeft men veelal aan de fabels van Esopus ontleend. ‘De bronzen dieren.’ zegt een aan bevoged schrijver, die in de gelegenhied was deze waterwerken te bewonderen, ‘de bronzen dieren zijn zoo natuurlijk, dat men ze voor levend zou aanzien, terwijl het water hetwelk zij uitwerpen, als het ware het woord nabootst, dat de fabel hun schonk. De schitterende kleuren van het grot- en schelpwerk, waarmede elk der waterkommen is omgeven, maken met het omringende groen een allerheerlijkst effect.’

Bij den ingang van het bosschaadje bevonden zich twee groepen bronzen figuren waarvan de eene uit personen der mythologie en de andere uit dieren van de fabelleer was gevormd; tusschen beiden verhieven zich op voetstukken van schelpwerk twee beelden waarvan het eene Amor en het andere Esopus voorstelde. Esopus houdt een papier in de hand en toont aan Amor een klos garen, als wilde hij te kennen geven, dat zoo deze god de menschen op verschrikkelijke doolwegen voert, alleen de wijsheid, wier lessen Esopus in zijne fabelen ons voorhoudt, in staat is om hem op het goede pad terug te brengen.

In 1775 werd eene menigte fonteinen uit het bosschaadje verwijderd, de lanen en wandeldreven werden voor een groot gedeelte op nieuwe wijze aangelegd terwijl ook de naam van Labyrinth verloren ging en in dien van: bosschaadje der koningin, werd veranderd.

Een Winterreisje in Duitschland door Victor de Veen. *(Vervolg.)*

Na den geest wat gevoed te hebben met het zien van wat er in Afschaffenburg merkwaardigs is, werd er ook aan de spijzen voor het lichaam gedacht. Tante Kittel en hare dochter ontvingen ons met die gulhartige vriendelijkheid, welke als de saus der gastvrijheid uitmaakt. Hier werd ons, benevens Rijnschen ook Meinsche wijn aangeboden; de laatste is wijn daar ter plaatse, of in de omstreken, gewonnen. Hij

was goed en krachtig, doch een weinig min aangenaam van smaak dan echte Rijnsche. In kleur, smaak en kracht heeft hij veel gelijkenis met dien, uit het Trappisten-klooster bij Westmalle, in de Antwerpsche Kempen, welke laatste wijnsoort in het geheel niet slecht is en zelfs door veel personen als bij voorkeur gezocht wordt.

Eene niet te verzwijgen bijzonderheid, welke mij trof, was, bij het afscheid, Tante Kittel haren toekomenden neef met een palmtakje in wijwater gedopt te zien zegenen. Hendrik boog zich zeer gewillig en nederig voor de godsdienstige gewoonte. Ik hoop, dat deze eerste en welgemeende zegening, een onuitwischbaar merk van vroomheid op zijn huwelijk zal gedrukt hebben.

Tegen den avond, na nog eenige bloedverwanten der toekomende bruid bezocht te hebben, bij welke wij zeer vriendelijk werden ontvangen, keerden wij langs de Hessische Ludwigsbahn (hetzelfde spoor dat wij ook des morgens bereden hadden) naar Darmstadt terug, en vonden aldaar den heer Franz met zijne toebereidselen tot het aanstaande feest teenemaal in gereedheid.

Aangezien er dien dag in het theater niet gespeeld werd - den dag te voren had er eene groote vertooning plaats gehad, welke zelfs veel volk uit Mentz en Frankfort had gelokt - hadden wij niets beters te doen dan den tijd in familie door te brengen. De aanwezigheid der beide dames, de gehuwde en de nog ongehuwde, maakte ons dit recht aangenaam.

V.

De huwelijksplechtigheid was op den volgenden dag bepaald; ik mag hier het woord plechtigheid met de gegrondste reden in enkelvoudigen zin gebruiken, daar het huwelijk der roomsch-katholieken in het groot hertogdom Darmstadt, alleen voor den pastoor - hier zegt men pfarrer; met het woord pastoor beduidt men den herder der protestanten - wordt aangegaan. De onroomschen integendeel trouwen op het stadhuis en in de kerk even als bij ons.

Den morgen van dezen dag gebruikten wij om de stad af te zien; twee jonge heeren, vrienden van onzen gastheer, hadden de goedheid ons op ons tochtje te vergezellen. Tot op het einde der vorige eeuw was Darmstadt, ofschoon reeds de hoofdplaats van het graafschap Katzenellonbogen, nog een weinig beduidend oord. Groothertog Lodewijk I, overleden in 1830, legde de nieuwe stad aan met groote pleinen, hooge huizen en straten, ruim zoo breed als die der Leopoldswijk te Brussel. Hem alleen heeft Darmstadt zijnen huidigen luister te danken. In 1844 werd er dezen geliefden vorst, te midden der groote markt, een bronzen standbeeld opgericht, hetwelk zich op eene ruim honderd-veertig voet hooge, uit rooden zandsteen gebeitelde zuil, verheft. Een wenteltrap binnen de kolom van meer dan honderd-zeventig treden, leidt tot aan den voet des standbeelds, van waar men heel de stad en de omstreken beheerscht. Op het voorgedeelte van den zuil leest men dit eenvoudige, maar veelbeduidende opschrift: LUDWIG I, en vervolgens de woorden: VON SEINEN DANKBAREN VOLK.

Dit is het schoonste gedenkstuk der stad. Het groothertogelijk paleis, benevens de stads-schouwburg, tweegroote nieuwerwetsche gebouwen, verdienen ook gezien te worden. Onder de tempels telt men slechts de roomsch-katholieke kerk, door de groothertogin Mathilde, geboren prin-

ses van Beieren en moeder des regeerenden groothertogs, gesticht, welke eenige kunstwaarde bezit. Als kerk echter vindt ik ze teenemaal mislukt. Het is een zwaar, rond gebouw, in den zin van het roomsche pantheon, met eene tamelijk hooge koepel langs waar het daglicht binnen komt. Deze koepel rust op acht en twintig fraaie zuilen. Op den voorgevel, boven de ingangdeur, buitenwaarts staat het enkele woord DEO te lezen.

Aan de Noordzijde van het hertogelijk paleis ligt der Herrengarten ('s heeren tuin,) eene recht schoone wandeling met breede paden, fraaie graszoden, bloemen, water, boschaadje en wat dies meer is. Van op een heuveltje, onder welk volgens onze geleiders zegden, de moeder der gemalin van Frederik den Groote begraven ligt, geniet men een schoon gezicht over de omstreken. Op de aschkruik of urn, die het graf overschaduwt, lazen wij de de volgende woorden: FEMINA SEXU, INGENIO VIR (Vrouw van geslacht, man door haar vernuft.)

Na het nieuwere deel der stad gezien te hebben, doorwandelden wij ook het oudere gedeelte. Hier treft men bijna niet eene breede straat aan, en de meeste straten zijn zelfs zoo eng, dat wij dadelijk de beteekenis van den naam der plaats vatteden, zonder dat iemand onze aandacht op deze beteekenis had ingeroepen. Inderdaad, hoe zou eene stad, die straten heeft lang en smal als Darmen, wel anders kunnen heeten als Darmstadt?

Een weinig na tien uren waren wij van onze morgenwandeling terug. Nu was het tijd, vooral voor Hendrik, om aan den opschik zijns persoons te denken, want ten elf ure werd het huwelijk gesloten. Het kleeden van den bruidegom ging met die kleine hindernissen gepaard, welke in dergelijke omstandigheden onvermijdelijk schijnen te zijn, zoo als: het afspringen van eenen knoop, het niet vinden van een onmisbaar voorwerp - hier was het niets min of meer dan des bruidegoms hemd, hetwelk was zoek geraakt - en andere kleinigheden meer, waarover men zich in dat oogenblik zeer lastig maakt. Na twee of drie minuten kneuteren, grommen en zoeken vond Hendrik eindelijk zijn hemd, schoon uitgespreid op zijn bed waar hij het zelf gelegd had. Och, in dergelijk oogenblik is alles te vergeven!

't Kwart voor elf uren was iedereen klaar; wij stegen in de rijtuigen en kwamen bij tijds in de kerk aan. In mijne hoedanigheid van zwager en getuige des bruidegoms, mocht ik mij achter dezen, aan den trap des hoogen altaars, plaatsen.

De Pfarrer deed de gebruikelijke vragen, welke met een luid ‘Ja’ beantwoord werden. Vervolgens las de eerwaarde Heer, die een flinke en nog jonge man was, de plichten des huwelijks en verdere onderrichtingen over het doel en de heiligheid van dezen staat; hij deed dit met zulke heldere en gevoelvolle stem, dat zijne woorden niet slechts het bruidspaar, maar ook de overige aanwezigen troffen.

Terwijl, na het sluiten van den echt, de gevergde schriften in het sakristijn gereed gemaakt werden, hadden wij tijd om de reeds genoemde katholieke kerk, langs binnen te bezichtigen. Het is een schoon, zelfs grootsch gebouw, dat als schouwburg of als muziekzaal misschien zou bevallen; maar als bidplaats, als kerk, als huis Gods beviel het mij niet. De gedachten willen niet dan met moeite boven den koepel heen.....

In de galerij aan de rechter zijde treft men het praalgraf der vorstin Mathilde, overleden in 1862, de stichtster des tempels aan; het is een hooge sarcophaag, waarop het in wit marmer gebeeldhouwde figuur der vorstinne, in eene rustende houding, met het hoofd een weinig opgeheven, ligt.

Toen wij te huis terug gekeerd waren, en na dat de jonge echtelieden eene vracht bloemtuilen, heilwenschen en omhelzingen hadden ontvangen, werd er gefeest; aangezien wij vóór den avond vertrokken, was het eerder een feestelijk ontbijt, dan wel een eigenlijk gastmaal, dat er voorbereid was. Het feesten gebeurt hier zoo al omtrent gelijk overal. Hier echter, ik moet het bekennen, deden er zich weinig of geene dier lastige oogenblikken van stilzwijgen voor; ik schrijf dit hieraan toe, dat er van den beginne des maaltijds, met het lekkere Rijnsche nat, dapper kennis gemaakt was. Daarbij waren onze dischgenooten veel gulhartiger en vroolijker dan wij het verondersteld hadden.

Omtrent het einde des feestmaals, toen de hoofden reeds tamelijk verwarmd waren, zag ik onzen goedhartigen heer Franz, zekere echt duitsche vriendschapsbetuiging plegen, welke sterk mijne opmerkzaamheid wekte. Hij stak namelijk zijne rechterhand, waarin hij eenen volgeschonken beker hield, achter dezelfde en op gelijke wijze gewapende hand zijner jeugdige gebuurvrouw, en dronk vervolgens, nadat deze laatste hem er het voorbeeld van gegeven had, zijnen romer tot op den bodem ledig, waarna hij, zonder de minste verlegenheid voor de aanwezigen te laten blijken, zijne lieve mededrinkster twee klinkende kussen op de wangen gaf.

Men had mij aan tafel, ik weet niet om welke reden, naast onze beminnelijke gastvrouw, de kleine lieve Augusta, geplaatst. Daar wij beiden, zij en ik, ooggetuigen geweest waren van de vrijheid die haar lustige gemaal zich had veroorloofd, was ik zoo stout haar te vragen, of zij er zwarigheid in zou maken mij dezelfde gunst toe te staan. Zij antwoordde van neen, schonk onze bekers vol en wees mij bedektelijk hoe ik mijnen arm in den haren moest schakelen. Hierop stonden wij recht, staken den eenen arm door den anderen, en volgden het gegeven goede voorbeeld, onder het luide gelach en handgeklap der aanwezigen, De heer Franz, wien ik vroeg of hij niet ijverzuchtig zou worden, antwoordde mij goedhartig nog: 'O nein, nein, das bleift in die familie.'

Deze zonderlinge wijze van met eene dame eene gezondheid te drinken, welke nog ettelijke malen werd herhaald, wordt in het duitsch *Smolisch machen* geheeten. Niet dan onder bloedverwanten en beste vrienden is deze vrijheid veroorloofd.

Tot daar toe was alles best, opperbest; doch aan deze uitbundige vreugde, even als aan alle ondermaansche dingen, moest een einde gesteld worden. Al onze voorzorgen waren genomen om tegen den avond naar Mentz te vertrekken. Toen die tijd naderde moest er derhalve aan scheiden gedacht worden. Het bruidspaar hield zich tamelijk goed; maar ik, ik zal het maar rechtuit bekennen, heb toen een oogenblik van zwakheid gehad: de gulhartige ontvangst, die ons aldaar was te beurt gevallen, de talrijke vriendschapsblijken, welke men er ons had gegeven; het denkbeeld dat ik de meesten dezer lieden wellicht nooit meer zien zoude - en misschien ook wel een weinig de duitsche druive, maakten dat ik op het oogenblik des afscheids de tranen in de oogen en het hart zoo vol had, dat ik niet dan met groote moeite eenige onsamenhangende woorden uitbrengen kon. De bruid heeft misschien ook wel eenen halven deciliter, min of meer, tranen gestort; doch die was in haar recht. Haar toestand bracht dit mede; maar ik, getrouwde man, daar als een schooljongen staan weenen! - neen, dat was te veel. Als ik er thans koelbloedig aan denk, ben ik haast beschaamd over mij zelven.

VI.

Rond zes uren kwamen wij te Mentz aan. Ten einde mij wat op te beuren en misschien ook, daar mijn reisgezellen wisten dat ik gaarne een duitsch tooneel in Duitschland zou bezocht hebben, stelden mijn zwager en mijne nieuwe zwagerinne mij voor dien avond naar den schouwburg te gaan. Ik nam hun voorstel gewillig aan en zonder toeven lieten wij ons naar den schouwburg brengen.

Men speelde dien avond: *die lustige Weiber von Windsor,* komisch-phantastische Oper in 3 Akten mit Ballet. Nach Schakespeares gleichnamigen Lustspiel, gedicht van H.S. Mosenthal. Muzik van Otto Nicolai. De zangers en de zangeressen waren goed thuis op de planken, de muziek over haar geheel bevallig en met de toestanden des tooneels passend, zonder nogtans iets eigenaardigs op te leveren; maar wat het stuk zelve betreft, dat bood naast goedgevondene en echt komische tooneelen, somtijds zulke alledaagsche en zelfs platte voorstellingen aan, dat ik twijfel of het door kiesche aanschouwers in al zijne deelen met volle voldoening kan aangehoord worden. Men vindt in vele stukken van den beroemden Engelschen dramaticus, die gemeene tooneelen te midden der deftigste en meest kiesche voorstellingen; wat in het onderhavige geval zou bewijzen, dat de duitsche bewerker van het genoemde stuk nauwkeurig den geest, den zin van het oorspronkelijke gewrocht heeft weêrgegeven. Het publiek hield zich zoo al omtrent gelijk bij ons, met dit enkele verschil nogtans, dat het niet toejuichte dan daar waar (volgens mijn klein verstand) de beteekenis van het gedicht, ofwel de manier waarop dit gespeeld werd, het werkelijk verdienden; terwijl in Frankrijk en ook in België, voornamelijk in theaters van tweeden en minderen rang, van het handgeklap en bravogeroep zoodanig misbruik gemaakt wordt, dat de vreedzame toeschouwer dikwijls lust gevoelt om de bescherming der poilcie tegen deze onbeleefde ruststoorders in te roepen.

Des anderendaags smorgens ten half zeven was ik reeds te been. Den Rijn met zijne talrijke booten en schepen zag ik van uit mijne kamer, daar wij in het *Rheinischer Hof,* tegenover de haven onzen intrek hadden genomen. Heel den nacht door hadden wij nachttreinen, schier onder onze vensters, hooren voorbijstoomen, wat ons wel een weinig in onze rust had gestoord.

Zoodra ik beneden was, wandelde ik de stad in. Van Mentz heb ik, behalve den dom, den schouwburg en de haven, weinig gezien. In deze stad, zoowel als in Mannhein, is er aan Schiller een standbeeld opgericht, en hier zoo min als ginder had ik tijd genoeg om het te gaan bezichtigen. Schiller is in geene dezer beide steden geboren: hij zag het daglicht den 11^{e} November 1779, te Mabach, een dorp in Wurtenberg, als ik mij niet bedrieg, in de woning der ouders zijner moeder. Göthe kwam ongeveer tien jaar vroeger te Frankfort-aan-den-Mein ter wereld.

De dom is een groot, prachtig gebouw, dat sedert den aanvang zijner stichting, het einde der tiende eeuw, verschillende malen door brand en andere oorzaken sterk beschadigd, maar telkens weder hersteld, en bij deze herstellingen immer volledigd en verbeterd geworden is. Ten jare 1793 werd al wat er in en aan brandbaar was in asch gelegd; later diende het gebonw als hooimagazijn voor het fransche leger; doch in 1804 werd het aan zijne oorspronkelijke bestemming teruggegeven. Den 9^{n} November 1813, bij den terugtocht der Franschen, na den slag van Leipzig, diende de dom tot legerplaats aan 6000 man, welke, eer zij vertrokken, wederom de gestoelten en banken verbrandden. Gedurende de belegering van 1814 werd hij als slachthuis voor de bezetting gebruikt, later als zout- en korenmagazijn ingericht. Een weinig later is hij op op nieuw aan den godsdienst gewijd, en thans is hij onder opzicht des bouwmeesters Moller, uit Darmstadt, bijna teenemaal vernieuwd en hersteld.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De HH. Joannes en Petrus, naar Dürer.

Een der voortreffelijkste stukken van dezen duitschen schilder is ongetwijfeld zijn Joannes en Petrus, in levensgrootte op doek gebracht. Het stelt voor den H. Joannes aan den Prins der Apostelen die plaats van de H. Schrift toonende waarmede de bevoorrechte Apostel zijn evangelisch verhaal begint: 'In den beginne was het woord en het woord was bij God, en het woord was God.' Naast Joannes, die hier onder het wonderschoon beeld van een jongeling wordt voorgesteld, staat Petrus in diepe overweging verzonken. Het geheel is een meesterstuk van schilderkunst, den beroemden meester waardig, die het dan ook, tegelijk met een tegenhanger van evenveel waarde, de HH. Paulus en Marcus voorstellende, tot een geschenk aan zijne geboortestad Neuremberg bestemd had.Tegenwoordig kan men het in de galerijen van Munchen bewonderen.

Dürer was den 21 Mei van het jaar 1471 te Neuremberg geboren. Hij was de zoon van een goudsmid en leerde. allereerst het handwerk zijns vaders. Reeds vroegtijdig evenwel openbaarde zich in hem een onmiskenbare aanleg voor de kunst, en hij werd in 1488 de leerling van zijn stadgenoot den schilder Wohlgemuth, op wiens aanraden hij zich in 1490 achtereenvolgens naar Bazel, Kolmar en Straatsburg begaf; in 1494 keerde hij in zijne vaderstad terug, waar hij zich in het huwelijk verbond. Hij verbleef daar tot in 1506, toen hij naar Venetië vertrok, waar hij voor eenige duitsche kooplieden zijne 'kroning der H. Maagd' vervaardigde, welke als altaarstuk prijkte in de kerk van St. Bartholomeus der Duitschers in de toenmalige eerste handelstad van Europa. Dit meesterstuk werd later door keizer Rudolf aangekocht en naar Praag overgebracht. Na nog een bezoek aan Padua en Bologna gebracht te hebben, keerde hij weder naar Neuremberg terug. Hij was thans tot het toppunt van zijn roem gestegen en legde eene buitengewone groote werkdadigheid aan den dag, want in korten tijd leverde hij tal van schilderingen in olieverf, teekeningen, koper- en houtgravuren, welke kunst hij zich eveneens tot eene niet geringe mate had eigen gemaakt. In de jaren 1521 en 1522 bezocht hij de Nederlanden, waar hij vooral met de meeste onderscheiding werd ontvangen; maar hier deed hij de eerste beginselen zijner ziekte op, waaraan hij na eenige jaren zou bezwijken. Hij stierf in het jaar 1528.

PETRUS EN JOANNES.

Een duitsch landedelman

schreef aan zijn advokaat onlangs den volgenden brief: 'Hoog WelEdel Geboren, zeer Geleerde Heer. Uwe ziekte bedroeft mij zeer, ik wensch U eene spoedige beterschap. Mocht U Hoog WelEdel Geboren echter reeds overleden zijn, wees dan zoo goed en belast uwe echtgenoote dat zij mij zoo spoedig mogelijk mijne processtukken overzende. Nogmaals eene spoedige beterschap.'

Doorslaande reden.

Iemand die op het gedurig schrijven van een lastig correspondent niet langer wilde antwoorden schreef hem tot afscheid: 'Mijn Heer, ik ben reeds veertien dagen dood en kan dus niet antwoorden op uw geeerde van eergisteren.'

Soldaat en boer.

Een soldaat werd bij een boer ingekwartierd en legde om hem schrik aan te jagen zijn sabel op tafel met de woorden: 'ik leg hier mijn mes op tafel.' De boer verwijderde zich zwijgend maar kwam spoedig terug met den mestvork, dien hij naast den sabel legde. 'Wat zal dat beteekenen?' vroeg de soldaat barsch. - 'Dat bij een groot mes ook een groote vork past,' antwoordde de boer bedaard.

Een jeugdig candidaat

in de letteren die op het punt was zijn doctoraal-examen af te leggen, ontmoette in de wachtkamer een reeds bejaard persoon, die er bedrukt uitzag. Hij vroeg hem

deelnemend naar de reden zijner bezorgdheid en ontving ten antwoord: 'Ik heb sinds mijne jongelingsjaren mijn onderhoud moeten zoeken door les te geven; nu wilde ik mijn examen doen, maar ik ben zoo zwak in het grieksch, dat ik niet heb kunnen bijhouden, ik vrees dus voor den uitslag.' - 'O, dat is niets, misschien kan ik u helpen.' - De candidaat deed zijn examen en het punt waarop hij het meeste werd op de proef gesteld was juist het grieksch. Hij voldeed zoo uitmuntend, dat de professoren den naam van zijn leermeester wilden vernemen. - 'De bejaarde heer die na mij zal komen' was het antwoord. De examinatoren, die zelf niet te vast meer in hun grieksche hozen stonden, wachtten zich wel met den bejaarden heer aan te leggen, die dan ook in alles uitmuntend voldeed.

Op de been.

Een rijk koopman had een bankroet geslagen, en ontmoette eenige dagen daarna een zijner oude vrienden, die hem deelnemend vroeg hoe het hem ging. 'Zeer goed,' antwoordde hij, 'ik ben weêr op de been.' - 'Nu al weêr?' - 'Zeker, ik heb mijn koets en paarden moeten verkoopen, en ga nu te voet.'

Een predikant

vroeg aan een ouden boer of hij wel wist, wie hem geschapen had. - 'Om u de waarheid te zeggen: ik weet het niet,' was het antwoord. De predikant vroeg nu aan een kind: Wie heeft u geschapen? - 'God' antwoordde de knaap. - 'Schaamt gij u nu niet dat dit kind het beter weet dan gij,' vroeg de predikant aan den boer. - 'O, dominé' was het antwoord, 'die bengel kan het wel weten, hij is er nog zoo kort geweest, wij zullen eens zien, of hij het nog zal onthouden hebben, als hij zoo oud is als ik.'

In eigen net gevangen.

In de dagen toen men pas begon de schelmen en deugnieten, door ze gek te verklaren, van galg en rad te redden, gaf een advokaat aan zijn klient den raad om op alle vragen niets te antwoorden dan: 'Cornelis! Cornelis!' De klient speelde zijn rol goed en werd werkelijk zinloos verklaard; de advokaat die op eene goede belooning meende te mogen rekenen ging na eenige dagen naar zijn klient met de rekening, maar kreeg voor betaling slechts 'Cornelis! Cornelis!'

Naief antwoord.

'Willem gaat u al naar school?' vroeg onlangs een heer aan een vierjaring knaapje 'Ja meneer' was 't antwoord van den kleine - 'Zoo, en weet ge dan al wat klinkers zijn?' - 'Klinkers? Dat zijn glazen meneer.' - 'En wat zijn dan medeklinkers?' - 'Wel dat zijn de menschen die met ons klinken.'

Scheikundige mededeelingen. - Zuurstof.
(Vervolg.)

Daar eieren en visch zwavel bevatten, maken zij het zilver goudgeel of donker blauw. Men neemt die vlekken weg door het wrijven met olie en spaansch-wit, of met vloeibare ammoniac. Gelukt het soms niet, dan bezige men zoutzuur of kokend water met houtasch, potasch of soda.

Nieuw zilver.

De metaalsoorten, tegenwoordig onder den naam van nieuw-zilver bekend, worden licht door bijzondere zelfstandigheden aangetast, dewijl zij eene compositie zijn van koper, zink, nikhel erz. die veel schielijker oxydeeren. Keukengereedschap van soortgelijk metaal vordert voorzichtigheid, daar zij gifdeelen kunnen afgeven. Daarom moet men ze dikwijls schoonmaken met wat spaansch-wit, houtasch, potasch of soda en ze niet laten staan in vleesch- of vruchtennat, noch in zoute, vette of zure zelfstandigheden.

Het merken van linnen.

Het linnen-merken geschiedt dikwijls met een zilverpraeparaat. Men doopt namelijk in een weinig stijfsel, zoutachtig gemaakt door koolzure soda, het deel, dat gemerkt moet worden; daarna schrijft men er het merk op met eene oplossing van helschen-steen verdikt met wat gom; weldra verschijnen de letters onder den invloed der zonnestralen of van een goed vuur. Het dikwijls wasschen maakt de letters hoe langer hoe zwarter, men kan ze echter ook weer uitwisschen met cyaan-potasch. Een nog duurzamer middel is het volgende: Neem een kachet van ijzer, waar de letters in relief op staan en maak het goed heet: dek vervolgens met wat zeer fijne witte suiker de plek, die geteekend moet worden, en druk er eindelijk het kachet stevig op af.

[Nummer 32]

St. Cloud.

Dikwijls reeds zag men uit de schuldigste handelingen het begin van waarlijk groote daden ontstaan. Uit het kwade zelfs der menschen het goede te doen voortkomen, uit de misdaad van anderen de deugd der Heiligen te doen geboren worden, was altijd een bijzonder blijk van de zorg welke de Voorzienigheid over de menschen heeft. Dit ook kunnen wij nog beschouwen in de geschiedenis van den man, die zijn naam heeft gegeven aan een der lusthoven der oude fransche vorsten.

De naam van den Heiligen Clodoald, waarvan de Franschen door samentrekking St. Cloud hebben gevormd, is onafscheidelijk verbonden aan een tooneel van woeste driestheid, van wilde, afschuwelijke moordzucht. Clodoald was de kleinzoon van koning Clodwich en der H. Clotildis; hij zag zijne broeders onder zijne oogen vermoorden, en de beulen, die het doodend staal in de borst van zijne broeders stieten, noemden zich de ooms der ongelukkigen, het waren Childebert en Clotarius. Dat hij alleen werd gespaard had hij niet te danken aan eenig betoon van medelijden of berouw der moordenaars, alsof zij voor eenig mededoogen of voor wroeging des gewetens waren vatbaar geweest, maar aan de trouw en zelfopoffering van een ouden, verkleefden dienaar zijns vaders, die met gevaar zijns levens den eenig overgebleven zoon zijns meesters wilde redden. Nimmer werd de herinnering aan het wreede moordtooneel zijner schuldelooze broeders uit zijn geheugen gewischt, van daar dan ook dat hem de heerschzucht, welke niet zelden dergelijke tooneelen in het leven roept, nooit kon bekoren. Het koningschap had voor hem al zijne aantrekkelijkheid verloren, op het oogenblik zelfs dat hij dit met het bloed zijner broeders bevlekt zag; en toch het bloed eens konings stroomde hem door de aderen.

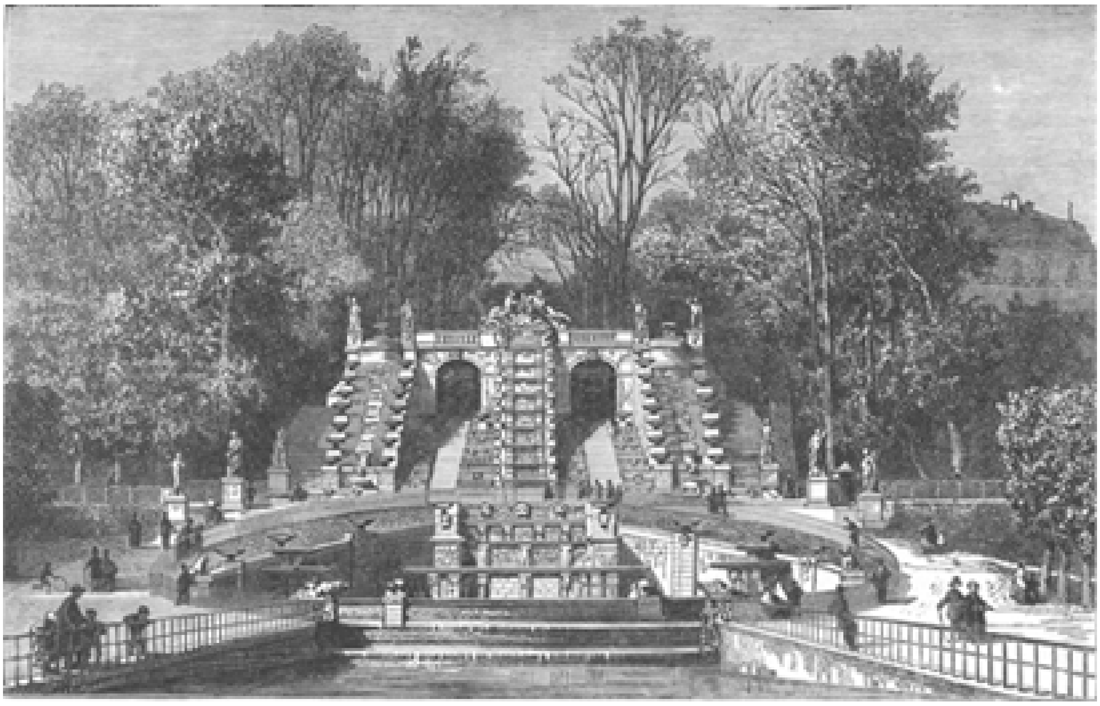

ST. CLOUD.

Hij sneed zich de lange haren af, ten teeken dat hij aan zijne vorstelijke afkomst vaarwel zegde en verkoos het stille kloosterleven boven den schitterenden glans eener kroon. Hij werd een heilige, en door de Kerk de eer der altaren waardig gekeurd, terwijl de naam van den heilige zich aan een aantal groote feiten in de geschiedenis van zijn land verbindt.

Zooals wij reeds aanmerkten, heeft een der lusthoven van de fransche

vorsten aan dien heilige zijn naam ontleend. Saint Cloud was immer om zijne zuivere lucht, om het frissche, gezonde klimaat, om zijne schoone vergezichten een lustoord voor de bewoners van Parijs geweest. Het buitenverblijf, dat als het middelpunt van het latere lustslot mag beschouwd worden, was eerst in het bezit van een gunsteling van Catharina de Medicis en ging later tot de domeinen van de fransche vorsten over. Het was in dit buitenverblijf dat koning Hendrik III door de hand eens moordenaars den dood vond, hij die zelf zijne handen met bloed had bezoedeld in den sluipmoord op den hertog van Guise. Het was hier, dat koningin Marie-Antoinette haar verblijf hield, toen de revolutie haar naar Parijs en naar het schavot sleepte. In 1815 werd den 3 Juli op deze plaats door de legers der verbonden mogendheden Frankrijk tot het teekenen der capitulatie van Parijs gedwongen.. Hier ook teekende Karel X den 28 Juli 1830 de noodlottige besluiten, die zijne ballingschap en eene nieuwe revolutie ten gevolge hadden.

Ook in de groote fransche omwenteling speelde St. Cloud een groote rol en een gewichtig feit had er den 9 November 1799 plaats. Groote veranderingen had het weelderig lustoord der fransche koningen ondergaan; de tuinen waren voor een groot gedeelte in groentetuinen en akkers veranderd of ten dienste der 'burgers' ingericht; het Wetgevend Lichaam was naar het slot van St. Cloud overgebracht. Voor den overwinnaar van Lodi en Arcola, pas uit Egypte teruggekeerd en omringd van officieren, die het *'gouvernement des avocats'* moede waren, was de tijd gekomen, om de nieuwe bestemmingen van Frankrijk te verwezenlijken. Hij vertrok naar St. Cloud; de leden der vergadering, van 'de vijfhonhonderd', hadden reeds plaats genomen; om twee ure verschijnt Bonaparte gevolgd door eenige grenadiers. Van alle kanten weêrgalmt het: 'soldaten! wapenen! weg met den tiran! weg met den dictator!' Bonaparte is onthutst; hij aarzelt, men overlaadt hem met bedreigingen en verwijten. 'Er uit! er uit!' schreeuwt de geheele vergadering, 'gij zijt buiten de wet!' Twee of drie grenadiers snellen hunnen generaal ter hulp en brengen hem buiten. 'Men heeft mij buiten de wet willen stellen,' zegt hij. - 'Welaan,' antwoordt Siéyes, 'zet hen buiten de deur.' - Op het woord van den jeugdigen generaal dringen Murat en Leclerc met hunne grenadiers de vergadering der 'vijfhonderd' binnen. Op het gezicht der baionetten vluchten de vergaderde leden door vensters en ramen. St. Cloud ziet Napoleon Bonaparte benoemd tot eersten consul, tot consul voor tien jaren, consul voor zijn leven, Keizer.

Van het jaar 1800 wordt het slot zijn zomerverblijf; daar ontving hij Paus Pius VII, toen deze in 't jaar 1805 plechtig het kind van zijn broeder Lodewijk kwam doopen; in de kapel van St. Cloud werd den 1^n April 1810 het huwelijk des keizers met Maria Louisa gevierd. De lustoorden van St. Cloud boden den veroveraar eene aangename rust te midden zijner overwinningen, zij zagen ook hoe de soldaten van Blücher en Wellington de fransche vanen verscheurden en in de woon- en slaapvertrekken van het vorstelijk verblijf den spot met den gevallen keizer dreven.

De vele veranderingen der latere jaren maakten het paleis niet minder merkwaardig als een meesterstuk der bouwkunst dan het reeds beroemd is als geschiedkundig gedenkteeken. De inwendige versiering is uitermate prachtig, en bevat tal van meesterwerken der grootste schilders en kunstenaars.

St. Cloud, waar den 2 December 1852 het keizerrijk werd hersteld, is met recht het geliefkoosde verblijf van den erfgenaam van den eersten Napoleon.

Methodius.

Meermalen had men gehoopt dat paal en perk zou worden gesteld aan de willekeur, waaraan zich de turksche ambtenaren, en onder hun oog de Drusen, jegens de Maronieten van Syrië schuldig maken, maar altijd nog te vergeefs. Er blijft voor die ongelukkige bevolkingen geen ander vooruitzicht over dan voor wie weet hoe lang aan de knevelarijen hunner verdrukkers blootgesteld te zijn.

De Drusen zijn hunne onverbiddelijke vijanden, die verraad bij list voegen om hen te beter te kunnen verdrukken. Zij weten dat zij niets vermogen, zoo zij niet door de Turken ondersteund worden, en pogen zich daarom steeds dieper in hunne vriendschap in te dringen; daartoe nemen zij den schijn aan als waren zij vurige vereerders van Mahomet, maar noemen zich tegelijk Christenen, om zich niet de verachting van de christelijke bewoners van den Libanon op den hals te halen. In hunne dorpen vindt men dan ook eene kerk en eene moskee; de eerste om aan de Christenen te doen gelooven dat zij hunne geloofsgenooten zijn, de laatste om de Turken te bedriegen, wien zij er lofzangen ter eere van den profeet doen hooren, als een pacha hen in hunne dorpen komt bezoeken.

Wijl men nu daarentegen bij de Maronieten eene innige vereering en trouwe beoefening van den katholieken godsdienst aantreft, verklaart men gemakkelijk het verschil van zeden bij de twee voornaamste stammen van den Libanon. Zoo zachtmoedig, werkzaam en onderworpen de Maronieten zijn, zoo brutaal, plunderziek en bloeddorstig zijn de Drusen; de eersten leven volgens aartsvaderlijke gewoonte in familiën, waarvan ieder, de armste niet uitgezonderd, een huis en boomgaard bezit; de laatsten echter voorzien alleen door roof in hunne behoeften en leiden een zwervend leven. Zij wonen onder tenten even als de Arabieren en schudden gelijk de Bedouïnen de reizigers uit, die zich op den openbaren weg vertoonen.

Het zou den Turken gemakkelijk vallen den vrede onder de twee volksstammen te bewaren; daartoe behoefden zij hen slechts op den voet van gelijkheid te behandelen en hun steun aan de zwakkeren te verleenen, maar zij doen juist het tegenovergestelde, want terwijl zij de Drusen toestaan zich overal, waar en wanneer zij willen, van wapenen en krijgsvoorraad te voorzien, beletten zij de Maronieten zelfs met hunne gewone wapenen de steden te verlaten, hoewel ieder weet dat men ongewapend niet in dat gevaarlijke land kan reizen, zonder zijn leven in de waagschaal te stellen.

De geschiedenis der laatste jaren is rijk aan gebeurtenissen, die de Maronieten in bloed en tranen dompelden. Hoe menigmaal vernamen wij niet uit de dagbladen dat honderd, duizend, soms meer Christenen, in Syrië door de Drusen waren overvallen en vermoord geworden; en ook uit ons land zijn groote geldsommen en levensbehoeften, uit de algemeene liefdadigheid voortkomende, naar Syrië gegaan om in vereeniging met de liefdegiften uit andere landen eenigermate de gepleegde gruwelen te herstellen of ten minste in den daardoor ontstanen nood te voorzien.

Om onzen lezers eenig denkbeeld te geven van het lot der arme Maronieten, willen wij eene gebeurtenis verhalen, die slechts weinige jaren geleden te Damascus plaats greep.

In het stadje Zableh, behoorende tot het gebied van den pacha van Damascus, leefde eene maronietische familie, bestaande uit vijf personen: de vader, de moeder en twee zoons, waarvan de oudste gehuwd was. Zij leefden van den handel, die hun aanzienlijke winsten opleverde; daar zij als zeer godsdienstige lieden bekend stonden

en rijke aalmoezen onder de armen uitdeelden, genoten zij de achting van alle inwoners van Zableh.

Op zekeren nacht, terwijl het huisgezin in diepen slaap lag gedompeld, werd op eens hevig op de deur geklopt en tegelijk om hulp geroepen.

Methodius, de oudste zoon, een man van buitengewone lichaamskrachten, verliet aanstonds zijn leger, en onmiddellijk de deur openende - want de gastvrijheid is in het Oosten de eerste der plichten - zag hij een man voor zich met een kind op den arm, waarmede hij haastig het huis indrong.

‘Wees welkom in deze woning, wie gij ook zijt!’ zeide Methodius, terwijl hij volgens aloud gebruik het kruisteeken maakte.

Maar in plaats van dezen welkomstgroet te beantwoorden, riep de binnengekomene: ‘bij Mozes! sluit de deur, of wij zijn verloren!’

En Methodius, geheel werktuigelijk dit bevel volbrengende, bemerkte nu dat het gegeven was door Ismaël, een jood, waarmede hij in handelsbetrekkingen stond.

‘Dat de H. Maagd ons bescherme!’ zeide hij met kennelijke ongerustheid ‘komt gij ons op dit uur een ongeluk aankondigen, Ismaël?’

‘Zeg ongelukken, dan zult gij de waarheid meer nabij zijn, Methodius,’ antwoordde de Jood, die het kind op den grond nederlegde, waardoor Methodius zag dat zijne armen met koorden tegen het lijf vastgebonden waren.

Met den diepen ernst, die nooit een Oosterling verlaat, wachtte Methodius tot de vermoeinis en de smart van den jood een weinig waren bedaard, en toen Ismaël het hoofd weder oprichtte, zeide hij met kalmte en onderwerping: ‘De Almachtige God zij gezegend zelfs voor de droefenissen, die Hij ons aanbrengt; spreek Ismaël, wie zijn vijand kent, heeft kans hem te overwinnen.’

Ismaël stond driftig op. ‘Alvorens ik spreek,’ zeide hij, ‘moet gij mij beloven het geheim te zullen bewaren, dat ik u toevertrouw, want uw leven zoowel als het mijne hangt er van af.’

Methodius maakte niet het minste bezwaar deze belofte af te leggen, maar nog vóór de Jood gesproken had, zag hij in dat het onvoorzichtig is zich door eene belofte te verbinden tot iets, wat men niet kent.

‘Dit kind,’ zeide de Jood, ‘is de zoon van den pacha van Damascus; mijne broeders hebben het hem uit wraak ontstolen, maar daar ik niet wil dat dien onschuldigen knaap, die mij overigens op een goeden dag een schoon losgeld kan opbrengen, leed wedervare, heb ik hem aan mijne broeders ontnomen, en kom ik hem u toevertrouwen. Verzorg hem als uw zoon, maar geef hem nooit aan zijn vader weder. En luister nu verder, gelijk gij mij een dienst bewijst, wil ik u evenzeer mijne hulpvaardigheid betoonen. Verlaat bij het aanbreken van den dag dit huis, want de Drusen trekken op Zableh aan om alles uit te plunderen en te verwoesten. Ga naar Damascus en moge de hemel u beschermen!’

Zonder eenig antwoord af te wachten, verliet de Jood het huis en verdween in de duisternis van den nacht.

Methodius stond als verpletterd; wat moest hij met dat kind aanvangen, nu hij den Jood eene belofte had afgelegd, die hij, zijn geweten zeide het hem, niet mocht volbrengen? En in welke moeilijkheden bracht hem dit kind niet, daar hij zich genoodzaakt zag met zijne geheele familie te vluchten! Doch zijn verlicht geweten wees hem ras den weg;

zijn eerste werk moest zijn zich uit de handen der Drusen te redden, zijn tweede het kind aan den pacha weder te geven.

Hij ontdeed nu het kind van de koorden, gaf het te drinken en legde het vervolgens te bed, na het aan de goddelijke bescherming te hebben aanbevolen.

Bij het aanbreken van den dag verliet de maronietische familie de stad Zableh en begaf zich naar Damascus, waar hare handelsbetrekkingen haar een gemakkelijk bestaan verzekerden. Reeds den volgenden dag vernam men in die stad dat de Drusen Zableh schier geheel verwoest, alles uitgeplunderd en een groot gedeelte der inwoners om het leven gebracht hadden. Deze tijding bracht de Christenen van Damascus in de hevigste ontsteltenis; velen hunner vreesden voor een aanval op Damascus zelf, en lieten zich slechts half overreden door de beweringen van sommigen, die volhielden dat de Turken zoodanige handelwijze niet zouden gedoogen.

Werkelijk scheen ook de rust in Damascus bewaard te blijven; na de verwoesting van Zableh waren de Drusen afgetrokken en hadden niets meer van zich laten hooren.

Methodius bleef verscheiden dagen in het bezit van het kind, want de pacha had zich uit Damascus verwijderd om verschillende aan zijn gebied onderworpen plantsen te bezoeken. Toen hij in de stad wederkeerde, was Methodius niet in de gelegenheid hem zijn kind terug te geven, want hij bevond zich in de jammerlijke noodzakelijkheid om zijn eigen leven te redden.

De aftocht der Drusen toch was slechts schijnbaar geweest; zij hadden zich in de naburige bosschen verborgen en bespiedden het oogenblik, waarop zij in de stad zouden kunnen dringen. De afwezigheid van den pacha begunstigde hunne plannen, voor zooverre zij meenden eenige vrees voor hem te moeten koesteren, en ongeveer 14 dagen na de aankomst van Methodius verschenen zij in de stad, waar de onverschilligheid der Turken hun toestond een verschrikkelijk bloedbad onder de Christenen aan te richten. De Turken namen er geen deel aan, maar deden ook niet de minste poging om het te beletten, en zelfs de aankomst van den pacha verhinderde niet, dat lieden van allen rang en stand en van iederen leeftijd onmeedoogend aan de woede der Drusen werden opgeofferd.

De familie van Methodius behoorde onder de eerste slachtoffers; hij was de eenige die zich met den zoon van den pacha wist te redden; met den knaap op den arm snelde hij naar een kelder, waar een aantal half of geheel verworgde Christenen door elkander waren nedergeworpen. Hij ontdeed zich van zijne kleederen, besmeurde zich met bloed en legde zich met den knaap op den grond neder. De zoon van den pacha was even als hij naakt en met bloed bedekt.

De Drusen, door den schijn bedrogen, vermoordden alles om hem heen, en de lijken, waarmede zij hem bedekten, verborgen hem te beter voor hunne blikken.

Toen de nacht aangebroken was, stond Methodius op, trok een bebloed hemd aan benevens een arabische broek, welke men op die plaats had achtergelaten, wikkelde ook den knaap in een lap linnen, dien hij vond, en drong door een opening van den muur, waarna hij in eene kamer kwam. Deze kamer bevond zich nabij den tuin. Maar hier te blijven was even gevaarlijk als te vluchten; na eenig nadenken besloot hij tot het laatste; hij bond zich het kind op den rug vast, drong in den tuin en van daar in de straat.

Van de eene straat in de andere komende, bevond hij zich op eens tusschen twee brandende huizen en in de nabijheid van eene bende Drusen. Hij stond stil, bleef eenigen tijd besluiteloos en toen slechts zijne wanhoop raadplegende wierp hij zich

in de vlammen, terwijl hij uitriep: ‘het is beter te vallen in de handen van God dan in die der menschen.’

Gelukkig was het brandende gedeelte van geringe uitgestrektheid; waarom hij ook dit gevaar spoedig te boven kwam, hoewel niet zonder brandwonden verkregen te hebben; hij ging nu verder en altijd voortloopende kwam hij in een open hof, waar het licht van vele fakkels hem gelegenheid gaf een aantal personen, die zich daar bevonden, te erkennen en met schrik te zien dat hij in het gezelschap van den pacha en de opperhoofden der Drusen was aangekomen.

Terugkeeren was niet meer mogelijk en met de laatste uitdrukking der vertwijfeling, riep hij uit: ‘Omer-Pacha, red mij!’

Maar de pacha wendde zich met afgrijzen van hem af, terwijl hij zeide: ‘ik meng mij niet in uwe twisten.’

Verscheiden Drusen grepen nu Methodius aan en wierpen hem met het kind tegen den grond. Zij trokken hunne lange zwaarden, en Methodius, zijn laatste oogenblik ziende aanbreken, riep met eene donderende stem: ‘Omer-Pacha, als gij mij niet wilt sparen, red dan ten minste uw zoon.’

Buiten zich zelven van ontsteltenis sprong de pacha toe, maar om slechts het lijk zijns zoons in de armen te drukken, want terwijl Methodius sprak, was een der zwaarden nedergedaald en had den knaap het hoofd afgehouwen.

‘Ongeloovige hond,’ dus riep hij tot Methodius, ‘wat raaskalt gij? zeg mij, liegt gij, of hebt gij de waarheid gesproken?’

‘God is mijn getuige, Omer-Pacha, ik heb u gezocht om u den knaap weder te geven, maar niet gevonden, beschouw het lijk en gij zult uw kind herkennen.’

De pacha deed alzoo: en zijn zoon herkennende, hief hij ijselijke jammerkreten aan, maar de woede verdrong plotseling alle andere gewaarwordingen, en zijn zwaard trekkende, drong hij het den ongelukkigen Methodius in de borst.

‘God is rechtvaardig!’ waren de laatste woorden, die de Maroniet sprak, toen stierf hij.

Chauvins in de XVII^{de} eeuw.

I

Is het noodig hier, op deze plaats, te zeggen dat wij het tweegevecht, onder welk opzicht dan ook, veroordeelen, zelfs dan wanneer het zich voordoet, beschermd door het schild, op hetwelk wij het woord ‘vaderland’ lezen!

In het gewone tweegevecht wreekt men zich eigenlijk slechts over een persoonlijk gevoel, en men kan zich daarin niet achter een vaderlandsch en tot algemeen nut dienend voorwendsel verbergen; doch zelfs tweegevechten tot meer dan twee personen uitgebreid, van welke feiten soms de geschiedenis der volkeren gewaagt, zijn in ons oog even misdadig, omdat zij tot geenen uitslag van algemeen welzijn geleiden, en slechts dit verschil met de gewone tweegevechten opleveren, dat de strijd hardnekkiger en moorddadiger is en de slachtoffers talrijker zijn.

In de geschiedenis der Nederlanden staat een dergelijk feit opgeteekend, onder den titel van den ‘slag van Lekkerbeetjen.’ Het ‘twee gevecht van Lekkerbeetjen’ zou beter gezegd zijn, en het moge dan ook de *chauvins*[1] rondom ons kwetsen, maar

1) Bescherelle geeft de volgende uitlegging over dit woord: ‘Men heeft ten rechte of ten onrechte beweerd, dat er na de ontbinding van het leger der Loire in 1815, een groot getal soldaten waren die den naam van *chauvin* droegen, en die, in het gewone leven teruggekeerd, zich door eene grenzelooze bewondering, door een blind en dom vertrouwen, in alles wat Napoleon

wij veroordeelen dat militair feit; dat wreken van een valsch punt van eer en uit hetwelk niemand voordeel trok, dat niets besliste over de meerdere of mindere dapperheid der twee tegenover elkander staande legers, nutteloos weduwen en weezen maakte en een langen venijnigen staart na zich sleepte.

Wat voordeel gaf het den tijdgenoot te weten, dat twintig Brabanters en Vlamingen, gezegepraald hadden over twintig Franschen? Dat de eerste behendiger waren in het hanteeren der wapens en in het dooden hunner tegenpartij dan de laatste? 't Kan den moed aan de Spaansche zijde een oogenblik hebben aangewakkerd; 't zal de verbittering aan de zijde der Staatschen hebben vergroot en men zal, bij de eerste gelegenheid, minder kwartier hebben gegeven dan ooit. Wij zeggen dat dit gevecht, door sommigen zoo hoog opgehemeld, onchristelijk, onburgerlijk, met een woord, barbaarsch en alleen den heiden waardig was, die niets kende dan het geweld.

Men begrijpt nog eenigszins den strijd tusschen de Horatiërs en Curiatiërs, tijdens het oude Rome. Volgens den uitslag van dien strijd zou het beslist zijn, of Rome aan Alba, of Alba aan Rome zou onderworpen zijn. De strijd tusschen deze gebroeders verhoedde wellicht de botsing van twee gewapende volkeren, het vernielen, verbranden en uitmoorden van twee machtige steden, welke langs den weg der onderhandeling het niet schenen te kunnen eens worden; doch in het boven vermeld geval was er niets in het spel dan eene fransche snoeverij en een brabantsch valsch punt van eer. Gerard Abrahams, hij zij dan ook onze landgenoot, en Breauté, hoe dapper zij ook moordden, brengen ons niet in geestdrift, omdat wij niet tot het ras der *chauvins* behooren.

Men moet zich in de dagen der XVIIe eeuw verplaatsen, toen vooral de *bretteurs* en *spadassins* in de mode waren; toen het nu afslijtend vooroordeel nog bestond, dat de bevlekte eer door eene onbeschofte aderlating kon worden uitgewasschen; toen vooral het krijgswezen, *le noble métier des armes* werd genoemd - men moet zich in die dagen verplaatsen, wil men van dit feit eene gloriekroon voor het nationaal gevoel maken; maar nimmer zal het dit zijn, wanneer men het beschouwl met oogen van onzen tijd, met onze denkbeelden van vredelievende beschaving, met onze louter christelijke gevoelens.

Wij weten wel dat die laatste denkbeelden, door de immer militairgezinde gouvernementen niet gedeeld worden; dat deze er belang in hebben het *chauvinisme* aan te kweeken en van daar schier uitsluitend standbeelden oprichten aan groote oorlogshelden, meestal verdelgers van het arme volk, bloedige hinderpalen op den weg der beschaving; maar 't staat ons vrij te denken, dat de eenvoudige landbouwer, die de bemesting der landerijen uitvond, om alzoo tiendubbelen oogst te winnen; dat de arme werktuigkundige, die eene eenvoudige spil maakte om den handenarbeid te verlichten; dat de visscher die ons leerde den haring te bewaren, enz., dat deze meer roem verdienen dan al de kleine en groote Abraham's en Breauté's te samen.

Met dit voorbehoud willen wij den lezer het zoo geroemd en bezongen feit, onder den naam van ‘slag van Lekkerbeetjen’ bekend, verhalen.

had toebehoord en wat van hem was uitgegaaun, deden opmerken. Die onschuldige ijver, door Scribe in zijn *soldat-laboureur* vooropgezet, in welk stuk de hoofdpersoon Chauvin genoemd wordt, is ook door de geestige teekenstift van Charlet gekenmerkt. Sedert dien tijd werd de naam van *chauvinisme* toegepast op alle collectieve genegenheid, op ieder staatkundig of maatschappelijk leerstelsel, dat geen onderzoek duldt, omdat het voortkomt uit een uitsluitend (exclusif) gevoel.’ De toepassing van dit woord is hier dus zeer geschikt. Hel woord was in de XVIIe eeuw nog niet gevonden; maar de daad bestond toch en reeds van eeuwen vroeger.

II.

Het was op het laatst der XVIe eeuw. De vrede tusschen Spanje en Frankrijk was geteekend, doch de oorlog tusschen Spanje en de Staatschen duurde in de Nederlanden voort. De fransche adel moest het rapier in de schede laten zakken, ofwel het ten dienste stellen van Maurits van Nassau of den koning van Spanje, als hertog van Brabant, wilde hij zijne blazoenen nog met lauweren verrijken.

Het *noble métier des armes* het dit verhuren van den degen, in die dagen, toe. De Zwitsers maakten nog geene uitzondering. Men streed alzoo zonder overtuiging voor de zaak welke men diende; men streed voorde 'gagie,' uit zucht naar bloedige of zoogenaamd roemrijke avonturen, even als de jager het wild opspoort, onverschillig waar; ofwel men deed dit, en dit maakte het vak nog hatelijker, uit zucht naar buit, welke de soldij noodzakelijk kwam verhoogen. De soldaat was, zoo als Huygens zegt: 'een roover met verloff, een vreeslick ambachtsman.'

IN DE HUISKAMER.

Frankrijk telde een aantal van die gelukzoekers en roembejagers en onder deze, zooals de chronijk zegt: 'een vroom ende vaillant soldaet' ridder de Breauté, een ongeveer twintigjarig edelman uit Normandië, die zijnen degen aan graaf Maurits van Nassau ten dienst bood.

Breauté werfde op zijne goederen in Frankrijk, manschappen en paarden, ontving daartoe groote voorschotten van wege de Staten van Holland, en beoogde zelfs de

eer van het commando over eene compagnie staatsche kurassiers te erlangen - een voorrecht dat niet zonder morren door de inlandsche en rechthebbende officieren van gemelde compagnie zal gezien zijn.

Maar Breauté had zich in Frankrijk door een aantal gedruischmakende daden onderscheiden; hij was een *duelliste forcené* en zocht *des actions d'éclat;* koning Hendrik IV schatte hem hoog, had hem warm aanbevolen en zelfs de ontevredenheid van Spanje getart met betrekking tot het lichten van paarden, binnen de grenzen van Frankrijk om Spanje in de Nederlanden te gaan beoorlogen; verder droeg Breauté een schitterend blazoen, hetgeen in die dagen meer waarde had dan talent en moed.

Hoe het zij, wij ontmoeten den jongen overste, reeds eenigen tijd in 's graven dienst, zonder dat wij juist iets opmerkenswaardig van hem te zien krijgen, tenzij, volgens eenige brieven van den franschen ambassadeur de Buzanval, dat de Breauté zeer bevriend was met prins Maurits en hij veel ongeduld toonde om bewijzen te leveren van zijnen moed; verder, dat hij niet bezadigder en wijzer werd door de lessen van Maurits, eindelijk dat hij veel geld verteerde *principalement quand il est échauffé au jeu, óu il débouche tout ce qu'il rencontre.*

Het was kortom de jonge losbol, de waaghals in den vollen zin des woords.

In de maand November 1599 greep er een voorval plaats, dat aan Breauté gelegenheid gaf zich eindelijk te onderscheiden. Eenige manschappen zijner compagnie, onder commando van den luitenant-kapitein Jacques, begaven zich naar het kamp, toen zij op eene bende vijandelijke cavalerie stieten, welke naar Diest op weg was. Deze troepen behoorden tot de compagnie kurassiers van den Heer van Grobbendonck, Antonie Schets, gouverneur van 's-Hertogenbosch; zij werden gecommandeerd door luitenant Gerard Abrahams, bijgenaamd *Lekkerbeetjen,* uit het adellijk geslacht der van Houwelingen.

De getalsterkte was ongeveer dezelfde, en Abrahams wilde, zoo min als de fransche ruiterij, de kans laten ontsnappen. De aanval was inderdaad verwoed, maar de Grobbendonckshe kurassiers schenen bijzondere wakkere knapen te zijn, want hun bleef de overwinning en zij voerden den bevelhebber Jacques gevankelijk naar Diest.

Breauté bevond zich op dat oogenblik in Frankrijk. De gevangen luitenant berichtte hem zijn rampzalig wedervaren; doch ten bewijze dat de soldij hem inniger aan het hart Jag dan wel juist de eer, herinnerde hij den kapitein dat men, ten zijnen opzichte, in zekere betaling achterstallig gebleven was. Zou het daaraan te wijten zijn geweest, dat hij zich door de Grobbendonksche ruiterij had laten slaan en gevangen nemen? Dewijl, zoo als gezegd is, geene andere drijfveer an geld den soldaat aanzette, kon men dus ook van hem niet vergen, dat hij dapper was indien hij niet betaald werd!

Hoe het zij die klacht over het onthouden zijner ‘gagie’ doet een niet heel grootsch denkbeeld van luitenant-kapitein Jacques opvatten; doch het antwoord dat de luitenant ontving, brengt ons in de gelegenheid om een nauwkeurigen blik in het karakter van Breauté te werpen.

III.

Hoog en snoevend was inderdaad de toon van een der brieven, welke de jonge kapitein aan zijnen luitenant schreef. Barsch en vernederend duwde hij hem toe, na gezegd te hebben niets te weten van 't geen zijne soldij betrof, dat de officiers van Breauté niet met twintig tegen veertig hunner tegenpartij behoorden te wijken; en dat wat

hem betrof, hij den strijd van twintig der zijnen tegen veertig van die der compagnie van Grobbendonck wilde aannemen.

Overigens was er nu schande over hem gekomen, tengevolge der neêrlaag van zijnen luitenant, hij zou bij de eerste gelegenheid die zich zou aanbieden, den moed zijner soldaten anders toonen, dan gij, zoo schreef hij, gedaan hebt.

Volgens krijgsgebruik kwam de brief van Breauté niet onmiddellijk in de handen van den gevangen luitenant; alvorens hem dezen te doen ge-

worden, werd hij door Gerard Abrahams gelezen en vinnig voelde deze zich over de uitdaging, daarin vervat, gekwetst. Hij schatte zijne Brabanters en Vlamingen hoog en kon niet dulden dat zij door dien Franschman zoo werden geminacht.

De kapitein was wel is waar niet aanwezig; doch de luitenant nam op zich Breauté te antwoorden, en ook deze brief kenmerkt de tegenpartij. Was het schrijven van Breauté snoevend, dat van Abrahams draagt het karakter van beradenheid, vol vertrouwen in den moed zijner soldaten. Hij wilde doen gevoelen, dat de Nederlander in 'vromichheijt' niet achter den Franschman staat en dat hij voor eene schande aanzag, om het hem aangeboden ongelijk gevecht aan te nemen, eene schande niet alleen voor zijnen kapitein en zijne compagnie, maar voor zijne landgenooten. 'Indien,' zoo schreef hij aan Breauté, 'hij het gevecht tusschen gelijk getal wil beproeven, zal ik, Abrahams, den toegeworpen handschoen oprapen.'

UIT DE N. MYTHOLOGIE.

Met onze denkbeelden had Abrahams de snoevende en onbepaalde uitdaging van Breauté, zonder gevaar, met eenen glimlach kunnen bejegenen. Die uitdaging was overigens niet rechtstreeks tot hem gericht en het was de beurt aan Breauté, bij de eerste gelegenheid welke zich aanbood te bewijzen, dat hij zich beter dan zijn luitenant van zijnen plicht wist te kwijten; doch Abrahams onderging het nu in onze legers nog heerschende vooroordeel, dat van het valsche punt van eer.

Er bestond daarenboven misschien nog een andere prikkel in zijn karakter, namelijk haat tegen de stadhouderlijke partij. Abrahams had vroeger aan de zijde van prins Maurits gestaan en was, tijdens de overgaaf van Geertruidenberg, cornet in de ruiterij van John Wingfelt, een

engelsch ritmeester en gouverneur van gemelde stad, ten gevolge waarvan hij beschuldigd werd de hand te hebben gehad in de overgaaf dezer vesting aan de Spaanschen.

Gouverneur, officieren en garnizoen werden door de Staten verraders verklaard en elk middel tot verantwoording werd Abrahams afgesneden, die overigens bij de Staatschen slecht gezien was, omdat hij, schoon den prins van Oranje dienende, immer Katholiek gebleven was. Doch de beschuldiging van verraad, den eenvoudigen cornet aangewreven, terwijl de gouverneur zelf zich tegen de Staten en meer voor de Spaansche partij verklaarde, rust op geene vaste gronden.

Zijne geboortestad 's Hertogenbosch was middelerwijl onder het gezag der hertogen teruggekeerd en dewijl het denkbeeld van een algemeen vaderland destijds nog onder den localen, of zoo men wil gewestgeest verdrongen lag, is het zeer goed aan te nemen dat Abrahams van de gelegenheid der overgaaf gebruik maakte, om aan de zijde der stad te staan waar zijne familiebetrekkingen gevestigd waren, en aan welke hij niet alleen door geboorte, maar ook door godsdienstig gevoel verbonden was, welk laatste den Staatschen immer een doorn in het oog was. Wellicht ook was hij ontgoocheld over de partij die hij diende, van welke hij, na de overwinning, geene loyale rechtsherstelling voor zijne gewest- en geloofsgenooten te gemoet zag.

Hoe het zij, de beschuldiging van verraad, moet een karakter als dat van Abrahams vinnig hebben verbitterd. Het moet eene wonde geweest zijn, die niet genezen wilde en telkens, als de gelegenheid zich aanbood, moet die herinnering zijnen haat tegen al wat Staatsch was, hebben aangewakkerd, onverlet de boven aangehaalde drijfveêren. 't Moge ook zijn karakter verkleinen, als Christen zijn hart bezoedelen, maar 't blijkt genoegzaam, bittere haat bezielde Abrahams en hij bewees dit, toen hij later bij eede zwoer geen kwartier te zullen geven. Toen sprak de man van moed niet meer in hem, toen kwam het gevoel des beuls bij hem boven en de bloeddorst ontadelt hem in onze oogen. Hij daalt op dat oogenblik niet alleen beneden den rang van Christen, maar van mensch, hoe euvel zijne driftige vereerders die woorden dan ook mogen opnemen.

(Slot volgt.)

Een huiselijk tafereel.

Het onderwerp der nevenstaande gravure is aan een der meesterstukken van den beroemden belgischen schilder, de Block, ontleend. Geboren te Geerardsbergen, deed Eugène François de Block zijne eerste studiën onder de leiding van den schilder Huffel te Gent en kwam later in het atelier van Braekeleer te Antwerpen. Zijn eerste schilderstuk: *een vlaamsche herberg* verscheen in 1833 op de tentoonstelling te Brussel; in dit en het daarop volgende jaar leverde hij intusschen te Gent verschillende schilderijen als: *eene muziek-partij, grootvaders bezoek, het inwendige eener herberg,* die de aandacht der kenners op den schilder vestigden. Zijn grooten naam en de algemeene goedkeuring verwierf hem echter vooral eene schilderij, welke hij voor de tentoonstelling van Brussel in 1836 vervaardigde. Het onderwerp is een landelijk feest in de omstreken van Antwerpen en de bewonderingswaardige groepeering der

personen, de waarheid van uitdrukking in de karakters, de harmonie en keus der kleuren getuigen in dit schilderstuk van het meesterlijk talent des kunstenaars.

Ook in Frankrijk werd weldra de roem des schilders gevestigd, en de schilderijen, die hij naar de parijsche tentoonstelling zond, verwierven hem niet slechts eene medaille voor het genre-schilderen, maar ook de onderscheiding van benoemd te worden tot ridder van het legioen van eer. Een fransch kunstkenner zegt van een zijner schilderijen welke tot onderwerp heeft: *het uitgaan der school,* dat het talent van de Block door een leven en Verscheidenheid schittert, hetwelk aan het verdienstelijke penseel van Hasenclever, een der beroemdste schilders van de dusseldorfsche school, doet denken en dat het moeielijk zou zijn, wat oorspronkelijkheid en humor aangaat, iets beters van het talent van Hogarth te verwachten.'

Het huiselijk tafereel in onze gravure voorgesteld is ontleend aan een zijner schilderijen, welke op de internationale tentoonstelling van Londen in 't jaar 1862 onder de meesterstukken der kunst mocht prijken. Eene oude vrouw heeft voor eenige oogenblikken het spinnewiel ter zijde gezet om haar jeugdig gezin een hoofdstukje uit de levens der heiligen voor te lezen, waarbij zij van tijd tot tijd geenszins de noodige bemerkingen schijnt te vergeten. Treffend en juist geteekend vooral is het aandachtig luisterend kleine meisje, hetwelk zich geen woord van het boeiend verhaal laat ontgaan, terwijl de vader, die achter het kind staat, de pijp uit den mond neemt, als of hij voornemens is zijn gezin naar aanleiding van het gelezene op eenige nuttige zedenlessen te onthalen. Het aantrekkelijke en ideale, hetwelk de schilder in de houding en gelaatstrekken der verschillende personen dezer groep heeft gelegd, getuigen hoe de kunst zelfs het eenvoudigste en meest alledaagsche beeld der werkelijkheid weet te verheffen en tot een voorwerp van belangstelling te maken.

De Walkyren.

Er is een droeve sage
   In 't oud Germanenland,
Drie Koningszonen leefden
   Op Ulffjar aan het strand.

Zij sleten zeven jaren
   In zaalge huwelijkstrouw,
Op eens verkeert hun weelde
   In d' allerdiepsten rouw.

Wreed scheurt het woeste noodlot
   Hun huwlijksband van een,
Hun gaden zijn verdwenen,
   Doch niemand weet waarheen.

Op 't strand, in terp en wouden
   Vindt men hen nergens meer.
'Wat vrede en lot ontroofden,
   Geeft dood en strijd ons weêr!'

Zoo klinkt langs 't strand van Ulffjar
   Der helden jammertoon;
Zij vloeken 't vreedzaam leven,
   Verlaten terp en woon.

De krijgsklaroen weerschalt; wild,

Met borst en arm ontbloot
Verschijnen ze op het slachtveld
En zaaien moord en dood.

De Krijgsgod heeft erbarmen,
Hij drijft des vijands zwaard
In 't naakte hart der helden,
Zij zijgen neêr ter aard.

Nog rookt het bloed der wonden,
Daar ziet hun stervend oog
Drie maagden in den hemel,
Zij dalen van omhoog.

Zij dragen zwanenvleuglen,
Bloedrozen in het haar,
Het zijn Walkyren, boden
Van Odins bloed-altaar

Hun arm omklemt de helden,
Hun oog herkent hen weer,
In Wodans zaalge hallen
Scheidt niets hen immer meer.

Zoo luidt de droeve sage,
In 't oud Germanenland,
Der dappre Koningszonen
Van Ulffjar aan het strand.

Een Winterreisje in Duitschland
door Victor de Veen.
(Vervolg.)

De gewelven des doms zijn, naar middeleeuwsche wijze, met goud en levendige, ongemengde kleuren opgesmukt, terwijl de vakken tusschen de vensters der middenbeuk sierlijke, door Veit geschilderde fresco's, bevatte. De talrijke glasschilderingen zijn ook allen nieuwerwetsch.Achter het hooge altaar bevindt zich de in de 13_e eeuw gestichte kapittelzaal, een op zich zelve schoon en voor de kunstgeschiedenis zeer belangrijk gebouw.

De hoofdkerk is rijker aan praalgraven van keurvorsten, aartsbisschoppen, bisschoppen en domheeren, dan eenige andere kerk uit Duitschland. Tusschen het hooge koor en de kapittelzaal, links, is er tegen den muur eene steenen tafel vastgemaakt, welker latijnsch opschrift aan Fastrada, de derde echtgenoote van Karel den Groote herinnert, die in 794 te

Frankfort overleed. Deze steen lag vroeger op het graf der vorstin, doch werd later hier aangebracht en geplaatst.

Rond 8 uren was ik in het gasthof terug.

Na het ontbijt spoedde ik mij op nieuw de stad in. In het voorbijgaan wierp ik eenen blik op de haven, welke eigenlijk maar een beschutte hoek des strooms is. De Mein, die een weinig hooger aan de overzijde in den Rijn loopt, kon ik van op deze plaats en bij de grijze Decemlucht niet onderscheiden. In de stad zag ik nog verschillende fraaie voorgevels van burgerwoningen uit de 15^e^ en 16^e^ eeuw, alsook eenige kerken en gedenkstukken van minderen kunstrang.

Ondertusschen was de tijd tot vertrekken genaderd. Ik begaf mij naar de statieplaats waar mijne geliefde reisgezellen zich over mijn lang wegblijven begonnen te bekommeren. Weinige minuten later stegen wij in en vertrokken over Bingen, Coblentz en Bonn naar Keulen.

VII.

Het zou mij niet moeilijk vallen, indien ik mij het een of ander Reisboek wilde ten nutte maken, u thans eene uitgebreide beschrijving van de Rijnsteden, welke wij bezochten, te leveren; doch het valt niet in mijn plan over dingen te spreken die ik niet gezien heb: mijn inzicht bij het opstellen dezes verhaals was niet veel papier te bekladden - veel kopij te leveren zou men ook kunnen zeggen; - neen, ik beoogde hoofdzakelijk slechts mijne reisgenooten alsook mij zelven, eene kleine herinnering achter te laten van de indrukken, welke wij op onzen tocht ondervonden en tevens aan mijne huisgenooten en vrienden een beknopt en eenvoudig verhaal van ons uitstapje in Duitschland te bezorgen.

Om deze reden zal ik mij op onzen tocht van Mentz tot Keulen slechts hier en daar eene kleine opmerking veroorloven, mij het genoegen voorbehoudende om ten slotte dezer schets wat breedvoerig over deze stad, en inzonderheid over hare heerlijke kathedraal uit te weiden.

De eerste eenigszins aanzienlijke plaats waar wij nu aankwamen was Bingen, een lief stadje, even als de andere steden die wij bezochten, aan den linkeroever van den Rijn gelegen. De omstreken van Bingen zijn zeer schilderachtig, wat het verblijf alhier des zomers zeer aangenaam maakt. Bingen telt niet ten volle 7000 inwoners, heeft eene schoone gothische kerk en een fraai stadhuis in middeleeuwschen stijl gebouwd. Op den ruim drie honderd voet hoogen top des bergs, aan den oostkant der stad, niet ver van den Rijn, ligt de Rochuskapel, van waar men, naar het zeggen van personen die de plaats bezochten, een schoon gezicht over de omliggende plaatsen geniet.

Een weinig hooger op, aan de overzijde des strooms, ligt het vlek Rüdesheim, met zijn romeinsch kasteel en zijne beroemde wijngaardenvelden. De Johannisberg, dat is die wijnberg, welke het allerbeste duitsche nat oplevert, bevindt zich langs denzelfden oever des Rijns, nog eene uur nader bij Mentz. Men zegt, dat prins Metternich, die dezen niet zeer grooten wijngaardakker, benevens het aangrenzende kasteel in eigendom bezit, jaarlijks van 75 tot 80 duizend gulden aan onderhoud, bemesting en bebouwkosten der duivenstruiken uitgeeft.

Tusschen Bingen en Coblentz volgt de spoorbaan gedurig den loop des strooms. Een weinig vóór St. Goar loopt zij door eenen tamelijk langen tunnel. Anderhalf uur beneden dit stadje ziet men op den rechter oever het lief dorpje Welmich, welks gothisch kerkje hoog boven de puinen van het slot Thurnberg of Deurenberg zeer schilderachtig uitsteekt. De graven van Katzenelnbogen noemden dit slot spottender wijze de Muize (die Maus), in tegenstelling met den naam van het hunne, dat de Kat (die Katz) heette; hierdoor willende beduiden, dat de eerste burgt van de tweede, even als de muis van de kat, het ergste had te vreezen. Zekere graaf Kuno, diezelfde welke Deurenberg voltooide, wist zich echter door zijnen moed en zijne dapperheid in de Rijnlanden zoo zeer in aanzien te brengen, dat de Kat zoowel als de Muis schrik voor hem kregen, en van toen af vermeed, den eigenaar der Muis in het minste te tergen.

De bouwvallen der Katz ziet men ongeveer twee uren boven die der Maus aan denzelfden kant der rivier. Het slot Mäusenthurm (Muizentoren), welks naam eenige overeenkomst heeft met een der zoo even genoemde burgten, staat op een eilandje te midden van den Rijn, een klein uur beneden Bingen. Aan dit slot is eene sage verbonden. Men vertelt aan den Rhijn dat, nu duizend of meer jaar geleden, zekere prelaat een deel arme menschen als lastig gedierte, als muizen, behandeld hebbende, tot zijne straf immer en overal door muizen werd vervolgd en gekweld. Om zich aan deze onverdraaglijke kwellingen te onttrekken, deed hij te midden des strooms het genoemde kasteel bouwen; doch te vergeefs, honderde muizen zwommen over het water en kwamen hem tot in zijn bed plagen en martelen. Nu bemerkte de man duidelijk het oordeel Gods, vroeg den Heere vergiffenis zijner misdaad, en stierf.... door de muizen opgevreten.

De Lurlei, eene indrukwekkende, meer dan 400 voet hooge, in den stroom vooruitspringende rots, treft men ook een weinig boven St. Goar aan. Het spoor van Wiesbaden naar Coblentz loopt, onder dezen reusachtigen, steenen berg door. Aan de Lurlei zijn insgelijks verschillende sagen verbonden, doch het schijnt mij ongepast deze hier te vertellen; dit zou mij te ver leiden, en dit doende zou ik buiten mijn aangenomen plan treden. Ik zal mij derhalve tevreden stellen met aan te stippen, dat deze merkwaardige rots aan menige dichters (aan Heine onder andere) stof tot fraaie liederen, romancen en balladen heeft verschaft.

Na St. Goar treffen wij het stadje Boppard aan. Benevens twee andere tempels bezit Boppard eene lieve, in spitsbogigen stijl gestichte kerk, de Carmelietenkerk namelijk, welks gesneden koorgestoelte voor den kunstkenner zeer belangrijk is.

Een uur of daaromtrent beneden Boppard neemt de Rijn, die van Bingen af van het Zuid-Oosten naar het Noord-Westen loopt, eensklaps de richting naar het Oosten aan, en volgt deze tot nabij het stadje Braubach, waarna hij op nieuw tot Coblentz, ja zelfs tot omtrent Keulen toe, zijne vroegere richting van het Z.O.Z. naar het N.W.N. volgt.

Nabij het dorp Capellen, schier tegenover de monding der Lahn, verheft zich, ruim 300 voet hoog, boven eene met schaarhout en hooge boomen bewassen grond, het koninklijk slot Stolzenfels. De bouwvallen waren sedert 1802 de eigendom der stad Coblentz geworden. In 1823 schonk Coblentz Stolzenfels aan den kroonprins van Pruisen (later koning Frederik Willem IV) die er een prachtig zomerverblijf, in middeleeuwschen stijl, van heeft laten maken. De talrijke schilderijen, standbeelden en kunststukken van allen aard, welke het thans bevat, doen het eerder aan een rijk museum dan wel aan een koninklijk slot gelijken.

Coblentz, halfweg Mentz en Keulen, aan de samenvloeiing der Moezel met den Rhijn gelegen, kan als het midden - en tevens als het glanspunt van het schilderachtige Rijnland gehouden worden. Langs alle zijden, zoowel over de beide stroomen als langs den kant van het land, geniet het de schoonste, de heerlijkste vergezichten. Het telt zoo wat 28 duizend inwoners, en wanneer men er die van Ehrenbreitstein, eene aan gene zijde van den Rijn liggende voorstad, bij begrijpt, zal zijne bevolking ruim 32 duizend zielen beloopen.

Buiten de St. Castor en die der H. Maagd, bieden zijne kerken niets merkwaardigs aan, en zelfs bezitten de beide genoemde maar weinige voorwerpen die, hetzij door hunnen bouwtrant, hetzij door sierlijkheid, de aandacht des liefhebbers op eene bijzondere wijze tot zich trekken. Niet door gedenkstukken en prachtige gebouwen, maar wel door zijn geheel, en inzonderheid door zijne uitgekozen ligging, heeft Coblentz dit schitterend aanzien, dat men bij dezelfde mate in geene der andere Rijnsteden aantreft.

Ehrenbreitstein is een zeer schilderachtig en zonderling oord. Het bestaat uit twee deelen, te weten: uit Onder-Ehrenbreitstein of de voorstad die beneden en tegen de rots aangebouwd is en uit Opper-Ehrenbreitstein of de burg, eene bijna oninneembare vesting, die ruim 380 voet hoog boven het bed van den Rijn uitsteekt. De burg is langs drie zijden teenemaal ongenaakbaar; slechts langs den Noordkant kan zij aangerand en beklommen worden; doch langs hier is zij heel zorgvuldig door eene dubbele rij van bolwerken beschut.

Gedurende de fransche omwenteling en later, werd Ehrenbreitstein verschillende malen, maar zonder gevolg, belegerd; in 1798 echter noodzaakte men eindelijk de bezetting zich over te geven doch deze besloot hiertoe niet, dan wanneer alle voorraad afgesneden, en de manschappen bijna tot stervens toe uitgehongerd waren. De herstellings- en volledigingswerken, die er sedert aan uitgevoerd zijn, hebben meer dan 8 millioen thaler (de thaler doet fr. 3,75) gekost. Ehrenbreitstein is aan Coblentz door twee steenen bruggen, eene voor voetgangers en gewone rijtuigen en een voor het spoor, verbonden.

Van Coblentz tot Bonn is er niet veel buitengewoon schoons aan te stippen, tenzij de bouwvallen, het landschap en de uitzichten op den Rijn, welke immer zoo heerlijk en zoo afwisselend zijn, dat het geen gemakkelijk werk zou wezen deze keurig en volledig te beschrijven.

Bonn, ofschoon min aanzienlijk dan Mentz, Coblentz of Keulen, verdient toch alleszins ook bezocht te worden. Het is eene oude, door de Romeinen gestichte stad, welke in den loop der tijden door brand en krijgsgeweld veel heeft geleden, doch sedert het begin dezer eeuw, en voornamelijk sedert de heroprichting der universiteit (October 1818) nieuwen glans heeft bekomen. Bonn heeft thans ruim 22 duizend inwoners.

Zijne Munsterkerk of kathedraal kan als eene der schoonste, in overgangsstijl gebouwde, tempels aanzien worden en houdt eenige beeldhouwwerken van waarde in. De vier of vijf andere kerken zijn minder bezienswaardig.

De universiteits-gebouwen, met hunne aanhoorigheden beslaan, bijna heel het zuiderdeel der stad, en worden door geene in Europa, zegt men, onder opzicht van schoonheid en uitgebreidheid, overtroffen. De verzameling van oude munten der hoogeschool, alsmede haar museum van Vaderlandsche Oudheden zijn zeer rijk en zeer merkwaardig; hare Bibliotheek, die ruim 200 duizend werken telt, en haar Akademisch Kunst-Museum, dat meer dan 500 plaasteren stand- en borstbeelden en ander beeldwerk bevat, kunnen ook met vrucht bezocht worden.

Uit het oude Tolgebouw (der alte Zoll) naast den Rijn, waar in 1865 Arndts standbeeld opgericht werd, dat op een der vakken zijner voetzuil het afschrift: 'De Rijn, Duitschlands stroom, niet Duitschlands grenzen' draagt, geniet men een heerlijk vergezicht over den vloed naar Rinsburg en Siegburg op, tot aan het Zevengebergte toe.

Bonn is de geboorteplaats van den genialen toonzetter van Beethoven, wien men in 1845 een schoon bronzen standbeeld heeft opgericht, en wiens vader in België, en wel te Antwerpen, het levenslicht zag.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

Tentoonstelling van christelijke kunst te Rome.

Zooals wij reeds in n. 29 van dezen jaargang in het voorbijgaan hebben aangegeven, heeft de firma Pétit en Fritsen, klokkengieters te Aarle-Rixtel in Nederland, een drietal klokken vervaardigd voor de tentoonstelling van christelijke kunst, welke bij gelegenheid van het Concilie te Rome wordt gehouden. Wij hebben het werk dier heeren bewonderd en gezien dat dit nieuw voortbrengsel dier meesters in het vak in allen deele beantwoordt aan het doel, waarvoor het in het aanzijn werd geroepen. De bewerking munt tot in zijne kleinste deelen uit door alles wat de waarde, ook onder het opzicht van versiering en opschrift, van deze klokken kan verhoogen. Deze klokken wier welluidende tonen een schoon en zuiver accoord vormen (zij stemmen als B.D.F.), worden door bijgaande gravure aan de lezers der *Illustratie* aanschouwelijk gemaakt.

De kroon der grootste klok bestaat uit de zinnebeeldige voorstelling der vier Evangelisten, den engel, den arend, den leeuw en den os; als band op de klok zijn de beelden der twaalf Apostelen rondom geplaatst met het onderschrift: ‘In omnem terram exivit sonus eorum.’ (Over het geheele aardrijk heeft zich hunne stem verspreid.) Psalm XVIII. 4. Onder het beeld van St. Petrus bevindt zich het pauselijk wapen, aan de keerzijde het wapen van Mgc. Zwijzen, tusschen welke wapens het volgende opschrift te lezen staat: ‘Anno XXIV. Pïï - P.P. IX. - ‘Restauratoris Hierarchiae in Neerlandia.’ (In het vier- en twintigste jaar van het pausschap van Pius IX, den hersteller der hierarchie in de Nederlanden.) Verder naar beneden voltooien bloem- en parelranden de versiering dezer klok.

De tweede aan de Onbevlekte Ontvangenis van Maria gewijd draagt het beeld der H. Maagd met het jaarschrift: ‘VoCeM pïï PatrIs repeto gauDens, VIrgo sIne Labe ConCepta:’ (Vreugdevol herhaal ik het woord van den Paus Pius: Maagd zonder vlek ontvangen.)

De derde die even als de tweede aan de keerzijde een Christusbeeld voert, bevat het beeld van den H. Jozef met het jaarschrift: Custos DoMinI sUI CongLorifiCetUr. (Dat de bewaarder van zijn Heer mede verheerlijkt worde.)

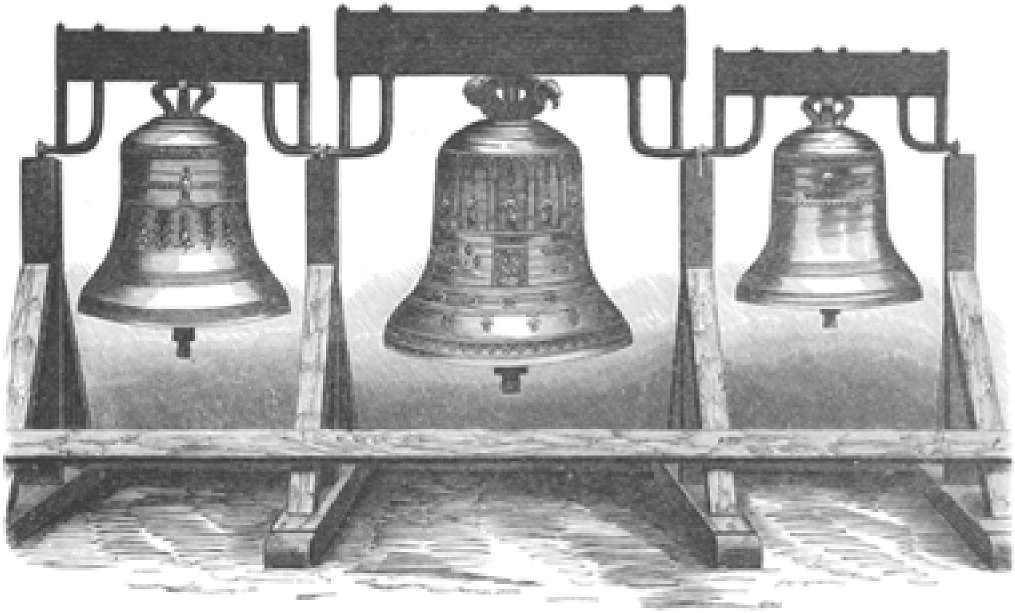

What speult ie nathierlick!

In eene liefhebberij-comedie van Israëls kinderen die op de hoogte van hunnen tijd waren en daarom de afschuwelijkste tooneelen plat natuurlijk voorstelden, werd eens eene voorstelling gegeven van een befaamden boosdoener die tot de galg veroordeeld was. Toen het oogenblik gekomen was waarop de quasitereclitstelling zou plaats hebben werd een acteur geboeid op het theater gebracht en gehangen. Maar de strop was niet goed gemaakt zoodat hij werkelijk dicht ging; de teekenen van den doodstrijd des ongelukkigen werden voor kunst aangezien en onder daverend handgeklap schreeuwde het geeerde publiek: ‘Wat speult ie nathierlick! Wat speult ie nathierlick!’ Immiddels speelde de ongelukkige even natuurlijk voort en toen men hem wilde bevrijden was hij een lijk, zoodat hij even natuurlijk in de kist gelegd en begraven werd.

Scheikundige mededeelingen. - Waterstof.

Gedistilleerd water is water, dat, na in stoom te zijn overgegaan, wederom is afgekoeld en zijn vloeibaren toestand heeft hernomen. Dit is het zuiverste soort, omdat de distillatie er al de vreemde bestanddeelen, als kalkachtige en ijzerhoudende zouten, zwavelige waterstof, koolzuur enz. van afscheidt. Als drank echter is het flauw en zwaar op de maag; doch daar die flauwheid, even als bij kokend water, door de afwezigheid van opgeloste lucht vooral veroorzaakt wordt, kan men dit gebrek gemakkelijk verhelpen, door het flink om te roeren in de frissche lucht, waarna het terstond weer aangenaam van smaak wordt. Het opborrelen dat men soms in een karaf waarneemt, wordt veroorzaakt door de lucht, die het water bevat.

Eigenschap der waterstof.

Waterstof is een ontvlambaar gas reuksmaak en kleurloos; het weegt van alle gassen het lichtste en is 14½ maal lichter dan de dampkringslucht. De vlam van waterstofgas is niet zeer schitterend, maar van zeer hooge temperatuur.

Water.

Water is eene verbinding van waterstof, bestaande uit twee deelen waterstof en een deel zuurstof. In gewonen toestand is het vloeibaar; bij 0° Celsius bevriest het, en bij 100° wordt het gasvormig of kokend. De ouden hielden water voor een der elementen, doch op het einde der vorige eeuw heeft men ontdekt, dat het eene samengestelde zelfstandigheid was.

[Nummer 33]

De prins van Condé.

Lodewijk II van Bourbon, prins van Condé, hertog van Enghien en eerste prins van den bloede, werd geboren te Parijs in het jaar 1621. In den krijgsdienst getreden deed hij zich reeds op 22jarigen leeftijd als een veldheer kennen die door dapperheid en krijgs-taktiek, zoo wel als door goedertierenheid en godsdienstzin uitmuntte. In den slag van Rocroi, die drie volle dagen duurde bracht hij de Spanjarden onder den markies de Mello eene beslissende nederlaag toe, welke den vijand op een verlies van 10,000 dooden, 5000 krijgsgevangenen, en van al zijn geschut en krijgsteekenen te staan kwam. De jeugdige veldheer echter wist na den slag zijne soldaten door woord en voorbeeld in toom te houden; men zag hem in daukbaarheid op het slagveld nederknielen en den God der Heerscharen lofprijzen voor de bevochten zegepraal en door deze handelwijze, meer dan door zijne woorden, wist hij zijne zegevierende krijgers van het nutteloze bloedvergieten at te houden. Zulk ene overwinning op nog zoo jeugdigen leeftijd bevochten moest eene reeks van zegetochten openen, te lang om hier in al hare bijzonderheden verhaald te worden. Reeds het volgende jaar stond hij tegenover den oostenrijkschen generaal Mercy, even als zijn eerste tegenstander de Mello in den krijg vergrijsd; anvankelijk hij Freiburg teruggeslagen herstelde hij deze nederlaag door in den tijd van vier dagen drie veldslagen te leveren en uit alle drie met lauren beladen zegevierend te voorschijn te treden. Men verhaalt dat hij bij een dezer veldslagen zijn veldheerstaf in de vijandelijke verschansingen wierp en daarna met het zwaard in de vuist voorwaarts drong om hem aan het hoofd van een regement terug te halen.

Van deze en nog meerdere overwinningen teruggekeerd wist hij de binnenlandsche onlusten, die tegen het beheer van den kardinaal Mazarin gerezen waren, te bevredigen en later, toen de oproerigen het hoofd wederom opstaken, met een nietig leger de hoofdstad Parijs te bedwingen.

DE PRINS VAN CONDÉ

Langzamerhand echter sloeg ook op hem de steeds toenemende ontevredenheid tegen het beheer van den kardinaal over, en met bijtenden spot wierp hij zich op tegen den gunsteling van Lodewijk XIV; het antwoord op zijne spotredenen was dat de held van Rocroi, tegelijk met zijn broeder, den prins de Conti, in de gevangenis werd geworpen, waaruit hij eerst na een jaar werd outslagen. 'Als de *on*schuldigste der menschen,' zoo verklaarde hij later, 'trad ik de gevangenis binnen, als de schuldigste heb ik haar verlaten.' Mazarin werd ontslagen en Condé herwon zijne vrijheid; maar de wrok over de geleden behandeling was hem niet uit het hart gewischt, dit liet hij spoedig blijken. Met het beheer der provincie Guyenne belast maakte hij daarvan gebruik om tegen den koning de wapens aan te gorden en zich bij Frankrijks erfvijand, den koning van Spanje, aan te sluiten. Hier schitterden vooral zijne krijgstalenten in den strijd dien hij tegen den grooten

Turenne voerde, en waarin, naar het zeggen van een tijdgenoot, beider krij skunde nog won in glans, schoon zij reeds lang haar hoogste toppunt scheen bereikt te hebben. Na den strijd tegen zijn vaderland acht jaren volgehouden te hebben keerde hij in 1659 naar Frankrijk terug, om nog in latere oorlogen zijne vrienden uit die droevige dagen in menigen strijd te gaan overwinnen. Ook de Nederlanden hadden in den oorlog van 1672 de gelegenheid het krijgstalent van den grooten held te leeren waardeeren.

Door de jicht gedwongen vroeg hij in 1675 zijn ontslag aan den koning en trok zich naar zijn lusthof Chantilly terug, waar hij in het beoefenen der letteren en het plegen van godvruchtige werken zijne laatste dagen sleet. Zijne voorliefde voor wetenschap en schoone kunsten, in één woord voor alles wat in staat is den geest te voeden en te boeien, was niet minder groot dan zijn aanleg en ongeëvenaard krijgstalent in den oorlog. Geheel zijn wezen duidde den man aan die hij in de werkelijkheid was; zijn blik was bij uitstek scherpzinnig en doordringend, zijne beweging en omgang vlug en aangenaam.

Hij stierf in het jaar 1685 te Fontainebleau, werwaarts hij zich begeven had om zijne kleindochter, die an de kinderpokken leed, te gaan bezoeken. Zijne Kjkrede gaf aan de beide prinsen der fransche welsprekendheid aanleiding om in de verheven taal van een Bossuet, en den krachtigen redeneertrant van een Bourdaloue zijne verdiensten te prijzen door twee meesterstukken van christelijke welsprekendheid.

Chauvins in de XVII^{de} eeuw.
(Slot.).

Het aanbod van Abrahams was den lichtzinnigen Breauté welkom. Deze prees zijnen moed, maar voegde er onmiddellijk snoevend, uitdagend, tergend zelfs, bij: ‘omdat gij het durft wagen in gelijk getal tegen ons op te komen.’ En dewijl men van weêrszijden zich tot zijne oversten moest wenden, ten einde toelating tot het gevecht te erlangen, drukte Breauté ten dien opzichte, zijn ongeduld uit. Hij nam het voorstel aan in gelijk getal op te treden, doch zonder harnas, zonder eenig schild; hij verlangde te vechten in de hemdsmouwen, met zwaard en pistolen en duidde als eene geschikte plaats de heide tusschen Ravels en Turnhout aan, God biddende - en er ligt andermaal iets uitdagends in die woorden - dat Abrahams in zijn goed voornemen zou blijven volharden. Mocht hem overigens de victorie ten deel vallen, hetgeen hij niet betwijfelde, zouden de luitenant van Grobbendonck en zijne manschappen allen die ‘courtoisie’ ontvangen, welke men van een ‘arm soldaat’ zou kunnen verwachten.

Ten slotte zegt Breauté, dat, indien gezegde wapens den luitenant niet welgevallig mochten zijn, deze naar verkiezing andere kon aanduiden, aangezien hij elk wapen voor zich en de zijnen geschikt achtte; Breauté, men ziet het, behandelt die zaak met eene soort van geestdrift. Hij doet zich hier wel voor als die *duelliste forcené,* als een jonge waaghals, des te lichtzinniger geworden naar gelang zijn vroegere daden grooteren bijval hadden gevonden, die zijne *faits d'éclat* op de hoogte wil brengen van zijne pochende houding en woorden, zoo in Frankrijk als hier te lande, doch in dit alles zonder eigenlijke berekening, zonder nadenken te werk gaat. Overmoed is

de hoofdtrek van gansch zijn karakter: Breauté is de *casse-cou* in den vollen zin des woords.

Abrahams is integendeel een sterk, kloek, vastberaden karakter; hij heeft wel is waar met zekere drift het aanbod toegeslagen, doch kansen en gevolg zijn gewis berekend en in het vertrouwen dezer laatsten is hij versterkt door het denkbeeld dat het recht der wapens - 't zij al of niet vooroordeel - aan zijne zijde is. Daargelaten de tinteling van den haat tegen de huurlingen der Staatschen en hen zelven, voortspruitende uit boven gemelden toestand, wordt Abrahams nog aangedreven door eene zedelijke, zelfs door eene met het godsdienstig gevoel in verband staande overtuiging. Jammer, dat dit laatste door de drift ontadeld en aan deze ondergeschikt wordt gemaakt. Opvoeding, leven, tijdsomstandigheden vormen echter den mensch en plichtbesef bekomt onder dezen invloed een gansch bijzonder karakter. Wat wij, en met reden, dwaasheid en wraak noemen, wordt alzoo, en bij dergelijken, punt van eer en roem: twee ijdele woorden, vooral het laatste, die elk ander als overheerschen.

Wij ontmoeten den luitenant Abrahams welhaast te 's Hertogenbosch, bij zijnen kapitein, den Heer van Grobbendonck, ten einde zijne zaak te bepleiten, en deze ook met het vooroordeel behebt, dat het hier de eer van gansch het leger gold, stemde in den wensch zijns luitenants toe; hij deed Breauté, door diens trompetter, welken Abrahams uit Diest met zich voerde, eenen eigenhandigen brief geworden, in welken hij Breauté's moed erkende, hem den verschuldigden lof bracht over zijne heuschheid van edelman en ‘cavalier’ indien hij echter het gevecht al goedkeurde en er zijne toestemming aan hechtte, dan toch weigerde hij den strijd in het hemd, met pistolen en zwaard.

Met toestemming des Hertogs zou men vechten: in gelijken getale en zoodanig uitgerust als zijne kurassiers gewoon waren ten oorlog te gaan en volgens patent ‘opt stuck vande curassiers.’ Verder sloeg de Heer van Grobbendonck ook de aangeduide plaats af, als zijnde deze te ver van het garnizoen der Grobbendoncksche ruiterij gelegen; doch stelde de bijeenkomst voor in de heide tusschen Postel en Lommel.

De Heer van Grobbendonck acht zich, in zijn schrijven gelukkig, dat Breauté zich tot zijne officieren en zijne compagnie heeft gewend; het griefde hem echter, dat hij zijne Brabanters met zooveel minachting bejegende, ‘oorsaeke van dese questie’ en veertig hunner tegen twintig der zijnen had willen doen opwegen. Met gelijken getalle, zeide hij, zult gij ‘genoech te doen hebben om te verwinnen.’

Even als Breauté, even als Abrahams, legde Grobbendonck een onbepaald vertrouwen in zijne wapenen aan den dag; de brieven van ieder hunner droegen altijd min of meer den stempel van militaire grootspraak. Gezonde rede is er vreemd in. In geen van al die brieven tintelt een enkele sprankel op, die aan het onnuttige, het doellooze van dat gevecht doet denken. Stonden die menschen wel hooger dan de onbeschaafden, die niets dan geweld kennen en dáárin alleen hunnen roem zoeken?

Breauté prees op zijne beurt Grobbendonck's moed en die wederkeerige beleefdheden besloegen eene niet geringe plaats in de brieven. Doch terwijl de Brabanters hunne gezellen eene behoorlijke plaats in de onderhandelingen gaven, overheerscht bij Breauté het persoonlijk gevoel, het *moi* - zoo eigen aan den Franschman. Zijnen moed? hij zou hem toonen met het zwaard, en indien gij, zoo schreef hij, op onze grenzen gediend haddet, tijdens de fransche oorlogen, gij zoudt mijnen moed wel hebben leeren kennen! Keur van wapenen, getal, plaats, uitrusting, met alles is hij tevreden, indien men maar spoedig handgemeen wordt.

't Was gewis niet alleen zijn landaard, die hem zoo hoog deed spreken; 't was ook zijne jeugd.

Verschillende plaatsen werden beurtelings, hoofdzakelijk door Breauté, aangeduid: nu eens stelde hij voor het gevecht te doen plaats hebben te Loon-op-Zand, later in eene weide nabij Crevecoeur, eindelijk op de Vuchterheide, en in dit geval was Abrahams gewis de nauwgezetste van allen. Indien het om een juist middelpunt te doen was, dan gewis was de door den luitenant aangewezen kampplaats, tusschen Postel en Lommel, de best gekozene. Abrahams wilde gelijk getal, gelijke wapens, gelijke vermoeinissen, opdat geen der twee partijen zich later achter dit of dat voordeel zou kunnen verschuilen, om de eer der tegenpartij te verkleinen. Eindelijk nam hij toch het voorstel om de Vuchterheide te kiezen aan, en bepaalde den strijd op den eerstkomenden Vrijdag, ten 11 ure voormiddag.

In denzelfden brief toont Abrahams zich meer verbitterd dan te voren, aangezien Breauté hem niet alleen het leven, maar zijne goede faam trachtte te benemen. Immers de twist was tusschen hen beiden ontstaan en in een der brieven had de fransche overste blijkbaar doen verstaan, dat hij den Heer van Grobbendonck zelf aan 't hoofd der ruiters hoopte te ontmoeten.

Die soort van minachting voor Abrahams kwetste dezen diep en wakkerde den haat jegens zijne Staatsche tegenpartij aan. Trotsch rijst hij andermaal met al zijne gekwetste eigenliefde op, met zijn door verschillende omstandigheden meer en meer aangeprikkeld punt van eer, en herhaalt met meer nadruk dan ooit, dat Breauté werks genoeg met hem hebben zal, en naar geen ander meer zal behoeven te zoeken.

Bitter is de luitenant tevens in het slot zijns briefs; hij verwijt aan Breauté dat hij ‘gefalgeerd’ heeft, door manschappen en paarden buiten zijne compagnie te nemen. Voor het overige vraagt de luitenant van Grobbendonck niets meer, tenzij.... den strijd.

Het aangeraakte punt, dat de Heer van Grobbendonck zich in person aan 't hoofd der bende zou mogen bevinden, werd door dezen overste persoonlijk beantwoord. Vooreerst kon zulks niet plaats hebben zonder toestemming van Zijne Hoogheid den Hertog, aangezien de Heer van Grobbendonck niet enkel kapitein was der compagnie kurassiers, maar gouverneur der stad; ten tweede, omdat er geene reden bestond aan luitenant Abrahams de eer des gevechts te ontzeggen, te meer daar de twist tusschen hen beiden ontstaan was.

De Heer van Grobbendonck hoopte overigens de gelegenheid wel te zullen hebben, om Breauté op het terrein te ontmoeten, zoodra het nu op handen zijnde gevecht zou beslist zijn - woorden, die wel deden voorzien, dat het gebeurde op de Vuchterheide slechts het voorspel was van meer andere dergelijke tooneelen, welke door Breauté zoo vurig schenen nagejaagd te worden.

Met nadruk komt de kommandant der Grobbendoncksche kurassiers andermaal neêr op de bepaling, dat slechts manschappen en paarden van *zijne* compagnie in het gevecht zullen optreden, eene verzekering welke ook Breauté in zijn daarop gezonden antwoord geeft. Nogmaals voegt de laatste er bij, dat hij niet alleen zijnen moed, maar ook zijne groote hoffelijkheid zal toonen, welke laatste hij tevens van de Brabanters verwacht.

Breauté had zijn garnizoen Geertruidenberg verlaten en was tot Helvoirt gekomen, waar hij halt maakte aangezien de hevige koude. In dat dorp wachtte hij zijnen trompetter met een laatste woord van zijne tegenpartij. Dat laatste woord zette de kroon op de drijfveeren en handelingen van Abrahams; het bewijst dat wij boven niet te veel gezegd hebben, toen wij hem als mensch en als Christen veroordeelden.

De fransche overste had ‘courtoisie’ in den strijd beloofd. Abrahams,

of zoo als hij meer gekend is, Lekkerbeetjen, vroeg zijnen kapitein de toelating om op dit punt zelf te mogen antwoorden. Hij bracht den trompetter voor de ruiters, die hem in den strijd gingen vergezellen en zeide - 'Trompetter, keer naar uwen meester, den Heer Breauté, weêr en zeg hem van mijnentwege dat wij heden zullen vechten voor onze zaak, voor ons leven en onze eer; *dat hij geenszins van mij, noch van iemand mijner gezellen eenige courtoisie moet verwachten,* aangezien wij aan onzen vijand geen kwartier geven.'

Abrahams ging verder. Hij en al zijne gezellen zwoeren 'dat voor zoo verre God geliefde hun de victorie te verleenen, *dat sy niet eenen vanden vyant te lijve souden laten, maer dat sy deselve altsamen om den hals souden brengen,* niettegenstaande dat sy haer begeerde gevangen te geven oft gegeven hadden, behalve de trompetten.' Waarin was toch in die laatste omstandigheid de moed gelegen? Aangenomen dat het gevecht een beslissend overwicht aan den moed van het Spaansche leger gegeven hadde, waarom dan dat overwicht door eenen moord, zelfs door het om hals brengen dergenen, die zich gevangen hadden gegeven, bezoedelen?

In dit geval was de Heer van Breauté ten minste prijzenswaardig, terwijl Abrahams' handelwijze in het oog der weldenkenden geene genade vinden kan. Het vooroordeel moet echter te dien tijde wel diep ingeworteld, Lekkerbeetjen moet wel innig overtuigd zijn geweest van het recht en de heiligheid zijner zaak, zelfs in wat den onchristelijken eed betrof, als wij zien dat hij met zijne gezellen ter kerke toog en daar den bijstand des Hemels over zijne onderneming afsmeekte.

Aan beide zijden maakte men nu de laatste aanstalten tot het gevecht. Breauté had mannen met versche paarden bij zich. Zijne ruiters waren kloek en uitgerust; hunne paarden krachtvol en driftig en om deze dieren wilder te maken, goten zij hun wijn, den manschappen door den Heer van Grobkendonck tot verversching gezonden, in den bek. De ruiters van Lekkerbeetjen voorzagen de teugels der paarden van ijzerwerk en namen die voorzorgen, welke binnen de perken der bepalingen bleven.

Al de ruiters, zoo van deze als gene zijde, droegen helm en harnas. De Franschen hadden witte, de Brabanters roode pluimen op de casquen. Breauté's paard droeg tevens eene witte pluim op den kop en een groenen sjerp om den nek; Abrahams had den rooden sjerp gordelsgewijs omgeknoopt.

Op het oogenblik van de stad te verlaten, kwam Breauté's trompetter berichten dat deze niet twintig, maar wel een-en-twintig manschappen bij zich had en dien ten gevolge Abrahams een soldaat meer dan het eerst bepaald getal moest aanvoeren. De kommandanten meê gerekend zou men dus twee-en-twintig tegen twee-en-twintig staan, verder twee trompetters aan elke zijde.

Jean Renart of l'Espine had geweend van spijt toen hij buiten het bepaalde getal strijden gesloten werd; 't was op hem dat de keus des luitenants viel. Jean Renart was de eenige Waal van de gansche bende. Met vreugde vernam hij het bevel en kwam deel nemen aan het ontbijt dat voor de wapenmakkers was toebereid. De Heer van Grobbendonck had zijne soldaten aangewakkerd de eer der compagnie te handhaven, en, nadat allen afscheid van vriend en maag hadden genomen, ook Abrahams wiens echtgenoote met twee kinderen te 's Hertogenbosch woonde, verliet de bende de stad.

IV.

Op de Vuchterheide gekomen telden wederkeerig de trompetters de manschappen en verzocht Abrahams, den franschen overste ter bestemder plaatse te willen komen. De Heer van Breauté weigerde echter de plaats waar hij zich bevond te verlaten; hij wilde nog slechts halfweg vooruit komen. Breauté scheen, op het veld gekomen, zijnen overmoed te hebben laten varen en het kiezen van het hem voordeelige terrein alsmede de aanvoer van versche paarden, grooter dan het bepaalde getal, pleiten niet ten gunste zijner loyauteit, welke hij in zijne brieven zoo hoog had doen klinken. Gewis de loyauteit is stipt aan den kant van Abrahams te vinden, en het ligt wel in zijn karakter over alles heen te stappen, en zijne tegenpartij tot in hare voordeelige stelling te gaan opzoeken.

Lekkerbeetjen richtte de volgende woorden tot zijne wapenmakkers:

'Tsa, mijn medegesellen, ghy lieden hoort wat den Heere van Breauté van ons begeert, laet ons gaen, gasten, laet ons hem gaen vinden, ende laet ons hem doen ghevoelen, *dat het voordeel dat hy in de plaetse is soekende,* ons geensins de couragie en is benemende, noch ons goet voornemen om hem te bevechten: Ghedenkt, dat zijn de selue menschen oft haerghelijcken, der welcker fortse wy al meer beproeft hebben ende hoe wel dat zy door haer wapenen eenige reputatie souden mogen vercregen hebben, dat tselve ons te meer behoort te bewegen, om tot meerder eere te comen: Die gene die haer professie maeken om de wapenen te hanteren, die moeten dusdanige oorsaeke soecken, om haer seluen te meer bekent te maecken. Ende den stryt die wij aenveirden, is rechtveerdig, couragie myn medegesellen, laet ons gaen ende oft gebeurde, dat ick in den eersten aanstoot bleve, oft oock daernaer, *weest ghedachtich den eedt die wy gedaen hebben,* ghy zijt altsaemen Luytenanten, ick geue v allen het beuel, ende eenen yegelijcken int particulier: Ick en ben hier niet meer dan gy lieden, wy zijn alle ghelijck van staete, bijghebrecke van my, sal eenyegelijck die over blijven sal, mogen commanderen, op dat de victorie niet vercort en worde door faulte van goede ordre.'

Die woorden brachten de kurassiers in hoog gestemden geestdrift. 'Laat ons gaan,' riepen zij; 'laten wij hen gaan opzoeken ter plaatse waar zij zich bevinden!' Stapvoets naderden zij de bende van Breauté. Het was een uur namiddag. De heide was met sneeuw overdekt. Men hield halt. De strijders zoowel aan dezen als aan genen kant, hadden het 'pistolet', in de hand. Op eenigen afstand stonden de trompetters. De aanval werd geblazen en met eene woede zonder voorbeeld, vielen de twee benden elkander aan.

Abrahams viel een der eersten: een kogel drong tusschen de ringkraag en den helm en nam eene richting opwaarts naar het hoofd: daarna werd bevonden dat het geen kogel, maar wel een vierkant stuk staal was, waarmeê het wapen geladen was; - de wonde was doodelijk. Behalve den luitenant Abrahams, sneuvelden ook zijn broeder Antonie en zijn schoonbroeder; van den kant der Franschen vielen de kwartiermeester Hugo Plisson en Monsieur de Bahubert en in een tweede charge vier anderen. Zes-en-twintig paarden, onder welke dat van Breauté, warden neêrgeschoten of neêrgehakt.

Tot tweemaal toe werd het paard van den franschen kommandant onder hem gedood. Te voet, met uitgetogen rapier, verdedigde hij zich tegen de hevige aanvallen. Ook zijne soldaten streden met razernij. Het was van weêrszijden eene wezenlijke slachting. Ten derde male besteeg Breauté een paard en de strijd werd met nieuwe verwoedheid voortgezet, tot dat hij eindelijk van de fransche zijde enkel nog bestond in het afweeren der onvermoeide slagen van de aanvallers.

De trompetters der twee partijen stonden op twee heuvels en ook daar hadden een aantal bewoners van den omtrek plaats genomen, om den slag te volgen. Een knaap, die er zich bevond, ving een vluchtend paard van een der verslagenen op, sprong in het zadel en rende naar 's Hertogenbosch, alwaar hij den Heer van Grobbendonck, die hem te gemoet kwam, de tijding bracht dat zijne kurassiers de overhand hadden behouden.

Het kanon bulderde, ten teeken van blijdschap, op de vesting; doch dit schot wierp de ontsteltenis in de gedunde rangen der Grobbendonckscheche kurassiers, die meenden dat er hun eene hinderlaag, een verraad aangekondigd. De toegesnelde dorpelingen echter gaven hun de verzekering dat de omtrek veilig was en op dat woord terugkeerende vielen zij op het overschot der fransche ruiterij, hakten deze neêr, voltooiden, met een woord, het ijselijke bloedbad.

Breauté had in den loop van het gevecht eenigen der zijnen zien vluchten, en hun het verwijt *'Ah, Coquins, gij verlaat mij'* toegeroepen, zoodat hij ten slotte door een klein getal getrouwen omringd zich gevangen geven moest, en aanbood zijn leven tegen zwaren losprijs af te koopen. Helaas! de moord op die ontwapende, hoedanig hij dan ook gepleegd werd, is ons een gruwel. De overwinning was immers voldoende bewezen; de eer, of hoe men dat ding ook noemen wil, was immers meer dan genoeg gewroken?

Veertien Franschen bleven ter plaatse dood; acht kozen het hazenpad.Vier Brabanters sneuvelden, vier anderen werden gekwetst en van deze gewonden stierf er later nog een te 's Hertogenbosch. De achttien overwinnaars keerden naar de stad terug. Volgens verschillende schrijvers werden de overblijvende Franschen, onder welke Breauté, op het slagveld gedood; volgens de verklaringen van getuigen voerden de overwinnaars de gevangenen stedewaarts; doch op eene der bruggen werden zij ongenadig vermoord. Volgens dezen kwam de aandrijving tot den moord van ruiters, die uit het dorp Vucht aanrenden en tot de kurassiers van Lekkerbeetjen behoorden; volgens anderen ontstond hij, ten gevolge van een bevel, gegeven door eenen cornet die uit de stad kwam, en dezelfde luitenant Jacques, die de oorzaak van den strijd was geweest, en dus zeker onder het getal der helden had moeten optreden, wierp later, tamelijk laf, de verdenking uit dat dit bevel niet door eenen cornet der Grobbendonckscheche kurassiers, maar door den Heer van Grobbendonck zelf gegeven werd.

De verklaringen zijn, op meer dan één punt, met elkander in strijd; wij begrijpen daarenboven dat de partijgeest er de grootste rol in speelde; doch wij hebben alle reden te denken, dat de soldaten van Abrahams, woedend om den dood huns luitenants, gedachtig aan den gezworen eed en in de bedwelming der overwinning, de gevangenen hebben afgemaakt: die slachting is het logische gevolg der feiten, welke wij hebben aangehaald, en wij hebben wel getoond dat de reuk van den kruitdamp, hoe glorievol ook, ons de kalmte en de onpartijdigheid bij het nagaan der verschillende gebeurtenissen niet zou doen verliezen. Van een valsch punt uitgaande, en dat deden de beide partijen, kon men niet anders dan ook op een dergelijk punt uitkomen.

Men mocht dan ook feest vieren binnen de veste, men mocht jubclen en Gode danken Voor de overwinning - er kleeft al te veel nutteloos vergoten bloed aan de wapens, om ze als reliquiën te zegenen. Doch dit herhalen wij, indien men zich in den tijd zelf, met al zijne vooroordeelen, verplaatst en deze rechtvaardigt; indien men uitgaat van een gansch bijzonder standpunt, dan is Abrahams een krachtig, loyal

en mannelijk figuur, en vertegenwoordigt voortreffelijk onzen landaard, tegenover de personificatie van het fransche karakter, in den Heer van Breauté.

HET DUITSCHE MELKBOERINNETJE.

DE LAATSTE KORHAAN.

Verscheiden tweegevechten en uitdagingen daartoe, sproten uit den strijd van Lekkerbeetjen voort. Adrien de Breauté daagde tot tweemaal toe den gouverneur Grobbendonck, dien hij, wij gelooven ten onrechte, als den moordenaar zijns broeders aanzag, ten strijde uit. De uitdaging werd echter niet aangenomen. De zoon van den Heer van Breauté bleef in een tweegevecht voor Breda in 1624, alwaar hij op den jongen Heer van Grobbendonck den, zooals hij zeide, op zijnen vader gepleegden moord wilde wreken. Droevige nasleep!

De zoogenaamde slag van Lekkerbeetjen is, zooals wij gezegd hebben, niets meer dan een uitgebreid tweegevecht, dat onder alle opzichten als zoodanig moet beschouwd worden, zoowel in zijnen oorsprong, onderhandeling, nutteloozen uitslag als in zijne gevolgen. De jaren hebben echter de zienswijze van velen, ten dezen opzichte, niet veranderd en waren de Franschen, in dit geval, overwinnaars gebleven, wij zouden tot op onze dagen, Breauté en de zijnen onder alle vormen als helden zien voorgesteld worden.

Wij echter, zonder hierin het punt van nationale verdediging of nationalen roem te betrekken, wij zullen nooit, met onzen kalmen landaard, het *chauvinisme* aannemen, noch voetstukken oprichten voor de duëllisten en hen die nutteloos bloed vergieten: godsdienstige wetten verbieden het ons niet alleen, maar het eenvoudig gezond verstand, dat ons volk als het ware in pacht heeft, doet ons dergelijke snoeverijen verwerpen, is het in zekere omstandigheden niet onmiddellijk, dan toch zoo haast de kruitdamp is opgeklaard.

A.S.

De laatste korhaan

Aan de helling van een heuvelachtig en houtrijk terrein, waar de kruinen van eeuwenoude beuken zich boven het donkergroene loof der dennen verheffen, kon men voor vele jaren in den lentetijd dikwijls tien tot twaalf korhoenders in een kleinen omtrek opmerken. Zij waren de lievelingen van den toenmaligen houtvester, een man van den ouden stempel, die zijne ‘groote hanen’, als waren zij zijne kinderen, beminde en er op gesteld was dat de echte oude stam er van zou blijven voortleven.

Maar de houtvester van dien gulden tijd voor de korhanen is reeds sinds lang naar een beter gewest overgeplaatst, en zijn opvolger, helaas, was een man van nieuwere princiepen, bij wien het geld meer waarde had dan de korhanen, de vrienden van zijn voorganger. Hij sleet zijne dagen niet zooveel in het woud als gene deed, die dan ook meer liefde voor de natuur, meer smaak voor het schoone vrije leven in het bosch had aan den dag gelegd. Wat zijn voorganger zich tot schande, ja tot een onherstelbaar kwaad zou hebben aangerekend, beschouwde de nieuwe houtvester als eene kleinigheid, als eene nietswaardige, nuttelooze angstvalligheid; achterduims, maar voor klinkende munt, stond hij aan de heeren uit de stad toe op het hem toevertrouwde gebied te komen jagen, en zoo was het dat de eene korhaan voor, de andere na uit het bosch verdween om als trofee in den salon van een steedschen liefhebber der jacht te prijken. Slechts een enkele was er overgebleven; men wist het bij gerucht, want weinigen slechts hadden hem gezien; altijd was de gelukkige aan het oog van den houtvester ontsnapt, tot deze op zekeren avond in de maand April, op eene

afgelegen plaats een zonderling gedruisch vernam. Met loozen stap genaderd zag hij op eenigen afstand door de takken der boomen heen een prachtigen korhaan van bijzondere grootte door het jong gebladert rondvliegen. Weldra streek hij neêr en pronkte daarheen met opgestoken veeren, dat het een anderen toeschouwer als onzen houtvester gewis jammer zou geweest zijn, om zulk een prachtig en eenig exemplaar van een uitgestorven ras aan den dood prijs te geven. Maar de houtvester kende geene schoonheid, geene pracht dan die van het geld; het was niet het gezicht van den korhaan dat zijn stuursch gelaat voor een oogenblik ontrimpelde, maar de gedachte aan het verradersloon dat hij ging winnen.

Met haastigen stap ijlt hij huiswaarts en zendt nog dienzelfden avond een bode met een brief aan een jong advokaat in de stad met wien hij meerdere zaken had gedreven, welke hem immer een rijke belooning hadden opgeleverd. Laat in den nacht kwam de bode terug met het antwoord, dat de advokaat reeds den volgenden morgen vóór het aanbreken van den dag ter aangewezen plaats zou te vinden zijn, om in gezelschap van den houtvester den korhaan te gaan schieten.

Maar hun booze list zou niet gelukken; een ander jager zou hen voorkomen.

Terwijl de houtvester in allerijl huiswaarts spoedde, aan den advokaat schreef en op het antwoord wachtte, had de korhaan weder zijn lievelingstak op den hoogen beuk ingenomen. Met zijn sierlijke veeren lichtelijk opgestoken, zijn harigen kop met den witglanzenden snavel onder den warmen vleugel verborgen sliep hij, onbewust van wat hem dreigde. In het bosch heerschte eene diepe stilte, slechts nu en dan door het geroep van een uil afgebroken.

Op eenigen afstand van den korhaan kwam uit een hollen eikenstam een marter gekropen, op prooi belust; nu eens klimt hij hooger, dan weêr daalt hij, nu snuffelt hij links, dan weêr rechts, altijd de lucht van eenige prooi, die in zijne nabijheid mag zijn, zoekende. Eindelijk heeft de koele nachtwind hem van de aanwezigheid van den buit verzekerd; met vasten stap sluipt hij over de takken in de richting waar hij weet dat zijn prooi zich ophoudt. Van den eenen boom slingert hij zich, met zekeren, nooit missenden sprong in den anderen, altijd nader bij de plaats, zooals blijkt uit zijn gedurig snuiven om zich te verzekeren dat hij de goede richting volgt, of om zich reeds bij voorbaat te goed te doen aan het genot van een lekker brokje. Eindelijk houdt hij stil; voor zich, op geringen afstand, ziet hij een donkere gedaante, die onbeweeglijk op een boomtak rustend zich tegen het maanlicht afteekent; dan gaat hij een weinig achter uit; zou het zijn omdat hij voor zulk een groote prooi beducht is, zou hij bevreesd zijn voor een sprong van af het dunne takje waarop hij heen en weder wiegelt, of zou het zijn dat hij beangst is voor den val in de duistere, onpeilbare diepte, welke onvermijdelijk op zijn sprong moet volgen? De zaak schijnt hem bedenkelijk en doet hem weer tot eene rugwaartsche beweging besluiten. Op eens kraakt er een takje: de haan schrikt wakker en strekt verschrikt den langen nek naar alle kanten uit om te zien van waar hem een onheil dreigt. Dat is te verlokkend voor den vijand; zonder verder te aarzelen gehoorzaamt hij slechts aan zijn moordlust en met één sprong knelt hij zich vast aan de keel van zijne prooi, waarmede hij in de diepte neêrstort. Een half verstikte schreeuw was alles wat men nog hoorde; de nachtelijke stilte was in het bosch terug gekeerd.

Den volgenden morgen wachtten de houtvester en de jonge advokaat te vergeefs op den morgengroet van den korhaan. Na langdurig wachten en zoeken verlieten zij verdrietig de plaats van hunne teleurstelling. Bij het huiswaarts keeren steeg een kreet van verkropten spijt uit de borst van den houtvester op; hij had het prachtig gevederte van den korhaan bemerkt dat met bloed besmeurd op geringen afstand op

den grond lag uitgespreid. Een ander, gelukkiger jager had de prooi bemachtigd en verslonden; voor hem bleef niets dan de gramschap over zijne teleurstelling en de spijt over eene rijke belooning die hem was ontgaan.

Het duitsche Melkboerinnetje.

Eigenaardig is in de steden der verschillende landen de handeldrijvende menigte, die de straten doorkruist om iets te verdienen. Gelijk de parijsche straatmuziek veel verschilt van het geroep en geschreeuw onzer vlaamsche straat-venters, zoo zijn ook de vlaamsche en buitenlandsche kooplieden verschillend en het vaderlandsche melkboerinnetje ziet er heel anders uit dan het duitsche melkmeisje, waarvan nevenstaande gravure ons eene type aanbiedt.

Het regent; het is een weêr, gelijkt men zegt, om er geen hond uit te jagen. In menige plaats echter van Duitschland is deze uitdrukking volkomen van onpas. Honden en menschen moeten er altijd de deur uit, zoo zij iets willen verdienen; de hond toch speelt er bij de straatindustrie eene zeer voorname rol. De meeste kooplieden in de straten der duitsche steden drijven hunnen handel met een grooten of kleinen handwagen, die door een of twee honden getrokken wordt; op den wagen pakken zij hunne waren en trekken al roepend en schreeuwend de stad door.

De hondenwagen is ook het gewone vervoermiddel voor het duitsche melkboerinnetje. Met deze equipage komen zij in massa's elken morgen uit de omliggende dorpen naar de stad en hoezeer ook de voorliefde der Duitschers is voor koffie met melk, hebben zij er zelden vaste klanten maar lokken door hun eentonig lied: ‘melk, melk!’ de bewoonsters der omliggende huizen, om een bod op hare waar te doen. Intusschen gaat het overigens ook in Duitschland gelijk elders; er wordt oneindig meer melk verkocht dan de koeien wel geven en menig melkmeisje laat de melkkan open staan, wanneer zij, even als het boerinnetje onzer gravure, bij regenachtig weder met haren hondenwagen de stad doortrekt en verheugt zich, dat het water des hemels haar de gelegenheid biedt aan het groot getal koopers voldoening te kunnen geven.

Een Winterreisje in Duitschland door Victor de Veen.
(Vervolg.)

VIII.

Eindelijk naderden wij Keulen, de standplaats van dien eenigen, wereldberoemden dom, het doel van mijn innigste verlangen. Reeds van af het spoor hadden wij reikhalzend naar het prachtgebouw uitgekeken, en nauwelijks waren wij buiten de statie of wij verslonden met onze oogen het heerlijke, het trotsche, het indrukwekkende, reusachtige kleinood, dat naar alle waarschijnlijkheid de bouwkunst tot heden heeft voortgebracht.

Vooraleer wij iets gebruikten, ofschoon het reeds 't kwart voor één uur was, en niettegenstaande de vermocinis der reis, wandelden wij het prachtige gebouw langs buiten om, in verrukking over de kunstschatten welke wij er bij elken stap aan ontdekten; en het was maar met moeite en als tegen onzen dank, dat wij er ons vervolgens van verwijderden, ten einde onze wakker geworden magen met iets stoffelijks te gaan bevredigen.

Gelukkig behoefden wij hiertoe niet lang te wachten, want toen wij in ons gasthof aankwamen, meldde men ons, op onze vraag of wij weldra konden noenmalen, dat de gasttafel zoo even begonnen was, en wij ons derhalve maar bij te zetten hadden.

Hier nu viel er niet meer lustig te zijn, noch ongedwongen te jokken en te lachen, gelijk wij meestal onder onze maaltijden op ons reisje hadden gedaan; wij werden naast voorname dames en jufvrouwen, heeren en heertjes geplaatst, en de zwaar gehaarbosde en als bruidegoms, of ook als hussiers uit de statenkamers, uitgedoste dienaars liepen ons zoo voorkomend in den weg, dat wij nauwlijks de soep of eenig gerecht geproefd hadden, of zij waren reeds heen met ons tafelbord, lepel of vorket, eer wij er zelfs hadden kunnen aan denken om ons eene tweede maal te laten bedienen.

Wij aten dus hier tamelijk slecht, en ware het niet geweest, dat wij ons met de al te groote beleefdheid en dienstwilligheid der kellners (garçons), benevens ook met een jong heerken, dat van elk gerecht zwaar veel op zijne telloon nam, maar ook telkenmale omtrent zooveel afdragen liet als hij aanvaard had, zonder hierbij ooit een enkel woord te spreken ware het niet geweest, zeg ik, dat wij ons met deze dingen een weinig wisten te verlustigen, wij hadden met recht mogen zeggen, dat men ons voor de 9/10 van den prijs der kaart had beet genomen.... in de veronderstelling, dat wij er thans goedkooper van afkwamen.

De wijn echter - om der waarheid wille mag ik het niet verzwijgen, - overtrof ruim tweemaal dien der vorige dagen.... in prijs, wel te verstaan, want in hoedanigheid was hij niet beter dan deze. Dit komt ervan in een gasthof van den eersten rang te willen afstappen! Het waren de jonge echtelieden die zulks hadden gevraagd; gelukkig voor hen, indien zij uit het rekeningje dat men ons 's anderendaags ter hand stelde hun profijt hebben weten te trekken; dan zouden wij ons middagmaal en onze andere maaltijden nog onder den prijs kunnen betaald hebben.

Rond half drie keerden wij naar den dom terug; thans deden wij hem ontsluiten, ten einde onze oogen aan zijne innerlijke schoonheden te kunnen vergasten. Wat ik zorgvuldig wilde bemerken was de indruk dien het eerste gezicht van het inwendige

dezes verhevenen kunststuks op mij zou maken. Wij werden langs het zuiderportaal van het kruisschip binnengelaten. Toen wij in de kerk waren, stapte ik dadelijk naar de zijbeuken en wendde mijne schreden, bijna zonder de oogen op te slaan, naar den grooten ingang des tempels, ten einde van daar op eens het geheel te kunnen in oogenschouw nemen. De indruk, dien ik thans ondervond, was groot, prachtig. Dat woud van stoute, onafmeetbare pijlers, die prachtige glasschilderingen, die hooge spitsbogige vensterramen verhieven mijnen geest en vervoerden mij als het ware in hoogere sfeeren. Mijn hart klopte, mijne ademhaling was schier afgesneden, en ik was op het punt tranen te storten van ontroering. Ja, dit is eene echte kerk! een echt huis Gods! Zij die het hebben ontworpen en opgebouwd, waren geloovigen van harte; eene verhevene, bovennatuurlijke gedachte heeft hen bezield; zij hebben er zich mede vereenzelvigd en zijn ze tot het einde toe getrouw gebleven!

Nu trachtte ik mij te verzekeren, of het zien der onderdeelen mij even zeer als dat van het geheel zou voldoen. Er was een punt, een voorwerp, dat mij niet bevredigde, namelijk het altaar des hoogen koors. Ik merkte dit aan onzen geleider op en voegde er bij, dat dit stuk waarschijnlijk niet in den stijl van het omringende was vervaardigd.Hij zeide mij van ja, en hield zijn gedacht zelfs met eenigen nadruk staande. Ik bleef bij het mijne, en hoopte den man weldra van zijne dwaling te kunnen overtuigen. Toen wij een weinig later, na de linkerzijde der kerk te hebben afgezien, bij het hooge altaar kwamen, vroeg ik aan eenen geestelijke, die zich daaromtrent bevond, wat wij over het besprokene voorwerp hadden te gelooven. Deze eerw. heer bevestigde mij (iets waaraan ik nu toch niet meer twijfelde), dat het huidige altaar op zich zelve wel eenige kunstwaarde heeft, maar niet geschikt is voor de plaats welke het thans bekleedt, en dat het binnen weinige jaren door een meer passend zal vervangen worden. Nu was onze geleider van zijne dwaling overtuigd; deze misgreep verwonderde ons eenigszins, daar wij reeds hadden ondervonden, dat in Keulen zelfs ongeleerde menschen over den dom en zijne aanhoorigheden met zekere nauwkeurigheid weten te spreken.

Wij, bezochten hierna het overige der kerk en klommen vervolgens in de galerijen, die boven rondom den tempel loopen. Van hier kan men best de muurschilderingen van het hooge koor bewonderen. Dit zijn geene gewrochten, die door eene zonderlinge samenstelling willen verbazen, noch door schitterende kleuren het oog tot zich trekken; neen, het zijn slechts versiersels daar geplaatst om tot opluistering van het geheel bij te dragen; eenvoudige engelen, seraphienen, die met uitgespreide vleugelen zich in eene eerbiedige houding voor het Heilig der Heiligen nederbuigen. Het borstbeeld des Heilands, juist boven het hooge altaar in het gewelf geschilderd, schijnt met groote belangstelling de geheimzinnige dingen, welke beneden plaatsgrijpen, gade te slaan.O wat doodeenvoudige middelen, en wat onovertrefbare uitwerkselen!

Van in de galerijen bewonderden wij ook nog, benevens den temple zelve, de talrijke glastafereelen die het hooge koor en de kooren van het kruisschip omringen. Deze zijn allen nieuwerwetsch, maar toch in eenen passenden stijl uitgevoerd; alleen die van de linkerzijbeuk der kerk zijn nog de oorspronkelijke van uit den aanvang der 16^{e} eeuw. Deze laatste zijn ten andere gemakkelijk tusschen de overige te herkennen; hare zwaarder kleuren en de duidelijker afteekeningen der omtrekken, doen haar op het eerste gezicht van de nieuwerwetsche onderscheiden. Of de nieuwere nu min schoon zijn, eene geringer innerlijke waarde hebben dan de andere, dit is eene vraag waarop, naar ik vermeen, schier al de geleerden bevestigend zullen antwoorden, en echter kan ik niet ontkennen, dat zij op mij dien min voldoenden indruk niet hebben gemaakt.

De in de rechterbeuk geplaatste en door koning Lodewijk I van Beieren bekostigde glastafereelen, heb ik met het grootste genoegen bewonderd. Ontegensprekelijk, gelijk ik het reeds hooger zegde, zijn zij op eene verschillende manier en in eenen anderen zin dan de andere geschilderd; doch is deze manier min goed, min indrukwekkend, min overeenstemmend met den gothischen bouwstijl bij voorbeeld? Nog eens, ik veroorloof mij er aan te twijfelen. Dit is slechts een persoonlijk oordeel, waaraan ik zelve niet meer belang hecht dan het werkelijk verdient; en dat ik alleen aanstip ten einde zoo getrouw mogelijk mijne indrukken weder te geven. Waarschijnlijk is mijn kunstgevoel niet genoeg gelouterd en zijn mijne zintuigen te weinig geoefend, om omtrent deze hoogst gewichtige vraag eene eenigszins gegronde meening te kunnen uiten.

Na de heerlijke kathediaal van binnen bezocht te hebben, bezichtigden wij haar ook nog eens van buiten. Het zuidelijke portaal, anders gezegd het portaal van den rechten kruisgang, spreidt zooveel schoonheden en rijkdom aan steenen beeldwerk ten toon, dat ik geloof, dat men met het geld hetwelk hieraan is besteed en er nog zal aan uitgegeven worden, want het portaal, of ten minste de beelden zijn nog niet allen afgewerkt, dat men met dit geld, zeg ik, eene schoone, groote en zelfs monumenteele kerk zou stichten!

Vervolgens stegen wij ook in de buiten-galerijen en klommen verder tot in den toren te midden van het kruisschip. De twee groote torens aan de hoeken des voorgevels nog op verre na niet voltrokken zijnde, zoo wordt hunne beklimming aan het publiek nog niet toegelaten. Van in den middentoren geniet men een vergezicht over de stad en de omstreken, dat ruimschoots de moeite vergeldt, welke men zich geven moet om tot op dit hooge punt te komen. Onze jonggetrouwde heeft ons overal en tot daar toe standvastig gevolgd, zonder de minste klacht te laten hooren, of eenen enkelen keer het verlangen te kennen te geven, dat wij onze lastige wandeling wat zouden gelieven in te korten. In de buiten-galerijen zijnde, hebben wij ons niet kunnen beletten de zorg waarmede de steenen, zelfs in de afgelegenste hoeken, gekapt zijn, te bewonderen.

Thans hadden wij voor het oogenblik genoeg van het reusachtige kunststuk gezien; wij wandelden derhalve eens door de stad, waarna wij nog de vaste brug over den Rijn, dit tweede, maar in eenen anderen zin en merkelijk kleiner wonder van Keulen, bezochten.

De stad Keulen telt ruim 125 duizend inwoners (ongeveer 14 duizend Protestanten, 2500 Israëlieten en eene bezetting van 5 duizend en eenige honderden soldaten). Hieruit ziet men dat de Katholieken in getal te Keulen verreweg overheerschend zijn. In Mentz, Coblentz en Bonn zijn de Roomschen ook merkelijk talrijker dan men over het algemeen in ons land schijnt te gelooven. Zoo telt de eerste dezer steden op 45 duizend inwoners maar 7,300 Protestanten en 3,000 Joden; de tweede op 32 duizend 4,000 Protestanten en 500 Joden, en de derde, ofschoon de zetel zijnde eener protestantsche universiteit, op eene bevolking van 22 duizend personen maar 3,300 Gereformeerden en vijf of zes honderd Israëlieten, de acht à negen honderd studenten en het even groot getal soldaten niet medegerekend.

(Wordt vervolgd).

Allerlei.

De stoomhamer van Grasso.

Deze geheel nieuwe constructie van den stoomhamer, door W. Grasso, IJzer- en Metaalgieter te 's-Hertogenbosch uitgevonden en vervaardigd, munt uit door eene juiste werking, iets wat van de reeds bestaande niet kan worden gezegd. Bij deze laatsten toch wordt iedere slag door den werkman met een hefboom aangegeven; van daar dat de heffing, die met de hand nimmer even juist en gelijkmatig kan geschieden, nu een zwaarderen dan weêr een lichteren slag moet voortbrengen, tenzij misschien eene veeljarige oefening en hanteering van de machine door denzelfden werkman eene zekere gelijkmatigheid doe geboren worden, welke men echter nimmer zal kunnen vergelijken met die, door de machine zelf in hare werking gehouden. Behalve dat nu uit den ongelijkmatigen slag dezer met de hand beweegbare stoomhamers onevenredigheden in het smeden van het ijzer ontstaan, kosten zij veel van onderhoud en geven licht aanleiding tot betreurenswaardige ongelukken, wanneer eene minder geoefende hand ze moet in beweging brengen.

Met den nieuwen stoomhamer van Grasso, zooals hij door onze gravure wordt voorgesteld, kan iedereen, die met het smidsvak bekend is, werken, zelfs zonder door vroegere langdurige oefening zich daarmeê eigen gemaakt te hebben. Hij dient zoowel tot het besmeden van *lichte* als van *zware* ijzerwerken, die men op iedere vereischte regelmatige dikte en eene wonderbare zuiverheid van bewerking kan brengen. Wanneer de stoomafsluiter wordt geopend, met andere woorden wanneer men den stoom tot den zuiger toelaat, begint hij van zelf te slaan, en regelt tevens zijne eigen stoomschuif, zoodat hij juist op tijd onder en boven den zuiger den stoom toelaat voor de heffing en de drukking bij den slag. De zwaarte der slagen wordt geregeld door den hefboom A, dien men door eene gemakkelijke en juiste inrichting licht kan hanteeren, hooger of lager te zetten. Hieruit volgt dat men het in zijne macht heeft om verschillende stukken ijzer tot eene volmaakt gelijke dikte te smeden.

Deze nieuwe stoomhamer munt dus uit door eenvoudigheid van vinding en behandeling, door zuiverheid van werking - men kan hem onder het werk zelf zoodanig beheerschen dat hij zoowel een slag van drieduizend pond, als een van slechts vijf onsen zwaarte te weeg brengt - en door eene buitengewone snelheid, daar de hamer van 50 tot 150 slagen per minuut kan doen, terwijl zijn stoomdruk van twee tot drie atmospheeren beloopt. Men vervaardigt deze stoomhamers, zoowel voor grootere als kleinere smederijen, in alle afmetingen.

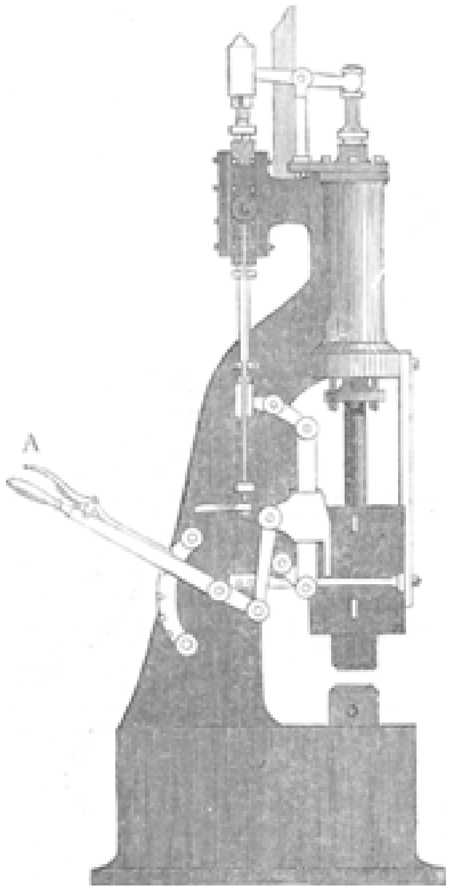

Nooit goed.

Een dief, die uit de gevangenis was losgebroken, las op een eenzame plaats het *Politie-Blad,* waarin zijn signalement en het bevel tot zijne inhechtenisneming te lezen stond, en bromde tusschen de tanden: ‘hoe zal ik het dan toch die heeren van het gerecht en de politie naar den zin maken? Breek ik *in* dan nemen zij mij gevangen: breek ik *uit* dan is het hun nog minder naar den zin; 't is dus *nooit goed.'*

Getrouw tot in den dood.

Jonkheer X. was een eerste drinkebroêr.Eens zegde hij tot bediende, die hem maar weinig toegaf: ‘haal mij eenige flesschen, want ik ben zoo dorstig, Jan, dat ik mij nog doodvzal drinken.’ - ‘Jonker’ smeekte Jan, ‘doe mij dan de gunst en laat mij het gevaar met u deelen.’

Een veehandelaar,

die tot betaling eene partjj gesnoeide ‘gouden Willemen’ had ontvangen, wilde zich daarvan maar liefst zoodra mogelijk ontdoen. Bij de eerste leverantie de beste legde hij den boeren het gesnoeide goud voor; zooals te begrijpen is wilden zij het niet aannemen; om ze over te halen bood de koopman aan ieder een dubbeltje per stuk

er bij te geven, want het geld was niet eens een dubbeltje lichter. Ten einde hen te overtuigen legde hij een ongesnoeid en een gesnoeid goudstuk met een dubbeltje tegen elkander in de schaal. ‘Nu is het wat anders,’ dachten de boeren, ‘wij krijgen meer gewicht’ en allen namen gretig en bij voorkeur de gesnoeide goudstukken.

Professoraal dilemma.

Professor K. te Berlijn had een zoon, die te Leipzig zijn ambtgenoot was. De professor-zoon schreef onlangs aan professorvader om geld. Deze antwoordde met dit dilemma: ‘Een professor heeft*geld of geen geld.* Heeft hij geld dan *behoef* ik het u niet te zenden;heeft hij geen geld dan *kan* ik het u niet zenden.’

Eigenbaat.

Twee zonen Israëls kwamen op het stadhuis in een onzer provincie-hoofsteden en vroegen den ambtenaar: ‘Meneer, gheef me een pathent om te sthelen.’ - ‘Dat kan je niet krijgen.’ - Nah Lijp, wa' he'k ie gezegd? Die houden de heeren voor zich.’

Een professor,

met name Clezels, had een advokaat aan eene deftige tafel bloedig gehoond. Om zich te wreken vroeg de advokaat aan den professor of Zijn Hoog Geleerde wel wist hoe men honderd- en vijftig ezels in één woord kon schrijven. Op het ontkennend antwoord schreef de advokaat, onder het algemeen gelach der aanwezigen, het woord: ‘CL ezels.’

Scheikundige mededeelingen. -Waterstof.
(Vervolg.)

REGENWATER. Regenwater is na gedistilleerd water het zuiverste: maar daar het gewoonlijk langs daken, goten, buizen enz. verzameld wordt, ondergaat het eenige verandering door de vreemde stoffen die het onderweg oplost. Het is eenigszins zoet van smaak, omdat er weinig of geen kalkachtige zouten in zijn. Als men het in een ton heeft opgevangen is er gewoonlijk een wansmaak aan, omdat hout aan water zijn zuurstof ontneemt, en de diepte der ton de vrije inwerking der dampkringslucht belet. Zijn er ook plantaardige of dierlijke stoffen in, dan zal het weldra stinkend worden, even als put-, bakwater enz. dewijl die organische stoffen door de zuurstof aangetast zich ontbinden en verrotten.

Poelwater.

In poelen en moerassen heeft, vooral bij warm weer, de ontbinding en verrotting van organische stoffen op groote schaal plaats, zoodat er bedorven gassen uit opstijgen, als phosphor, zwavelige waterstofgas en sommige ammoniac-voortbrengselen. Evenzoo veroorzaken grachten en sloten, vooral 's zomers bij laag water, en ook havens bij lage zee, een ondragelijken stank, want het blootliggende slijk bevat eene groote menigte organische stoffen in verrotting. Bij stilstaande waters en vijvers ondervindt men dit gewoonlijk het ergst, omdat zij veelal omgeven zijn van boomen en planten, wier bladeren soms duizende insecten-eieren dragen; zoodra het water met die bladeren in aanraking is, komen de eieren uit en vormen heele zwermen van vliegjes, wormpjes en andere insecten, die voor een groot gedeelte spoedig omkomen en zoo met de plantaardige voortbrengselen overvloedige stof ter verrotting verschaffen aan den overal werkenden invloed der zuurstof van de vochtige lucht of van het water.

Zeewater.

Zeewater is ziltig omdat er eene zekere hoeveelheid zout in is opgelost. Het bevat overigens zwavelzure magnesia, chloormagnesium, chloorcalcium enz. De wolken echter, door de verdamping veroorzaakt, houden geen zout in, omdat zoutstoffen niet vluchtig zijn; derhalve kan men door distillatie zeewater drinkbaar maken.

[Nummer 34]

'Ecce homo,' naar Guido Reni.

Het aantal meesterstukken in de schilderkunst, die hunnen vervaardigers een voortdurende aanspraak op onze bewondering hebben verworven, is zonder twijfel groot te noemen, maar weinigen slechts zijn er onder deze nog meer bijzonder te onderscheiden als de eerste onder de voortreffelijkste voortbrengselen van het penseel, weinigen slechts mogen geroemd worden als stukken die het ideaal van den schilder tot een verrukkende of aangrijpende werkelijkheid hebben gemaakt. Onder deze weinigen noemen wij de 'Gekroonde Christus' van Guido Reni, waarvan nevenstaande gravure eene flauwe schets aanbiedt.

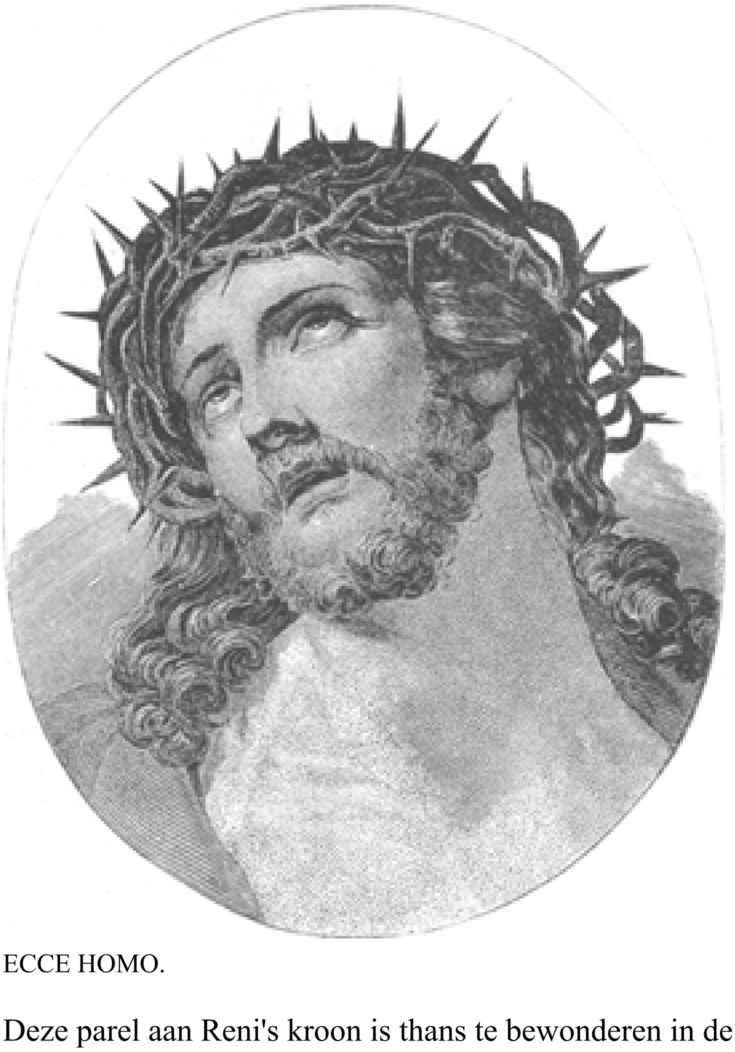

ECCE HOMO.

Deze parel aan Reni's kroon is thans te bewonderen in de galerij van Dresden, de hoofdstad van het koningrijk Saksen. Het is ondoenlijk, maar tevens ookoverbodig om eenig commentaar te geven van dit meesterstuk; men staat er voor in bewondering opgetogen, zonder dat men voor deze bewondering eene duidelijk omschreven redden kan aanvoeren. Het is schoon zonder weêrga en aangrijpend tot in het binnenste der ziel; men zou met de vrouwen van Jerusalem weenen van weemoed over het lot van den God-mensch, die daar lijdt voor de zonden der wereld: men ziet den Verlosser voor zich, dien Man van smarten, wiens lijden door de Engelen zelven niet kan

bevroed worden; het is het beeld van het grievendste lijden, maar zonder dat de goddelijke majesteit van het aanschijn des Verlossers door dat lijden wordt weggenomen.

In zijne andere stukken heeft Reni nergens de hoogte bereikt waartoe hij in zijn 'Gekroonde Christus' was opgeklommen. Ook valt het niet met juistheid en zekerheid te zeggen uit welk tijdperk zijns levens dit meesterstuk van den schilder dagteekent; men veronderstelt dat het een voortbrengsel is uit zijne laatste levensjaren waarin hij slechts weinige maar daarom ook des te schoonere schilderstukken leverde.

Guido Reni werd in het jaar 1575 te Bologna, in den Kerkelijken Staat geboren. Zijne eerste opleiding scheen hem tot de toonkunst, waarin hij mede niet zonder verdienste was, voor te bestemmen;den invloed dezer eerste jaren bleef hij nog altijd gevoelen, zelfs tot in gevorderden leeftijd en openbaarde zich in dat fijne, teedere gevoel dat in zijne schilderstukken doorstraalt. Hij

was de leerling van Dionysius Calvaert, en later van den beroemden Caracci. Later vormde hij zelf eene school, daar vele leerlingen zich bij den beroemden meester aansloten; hij stierf in 1642 té Bologne en werd in de St. Dominicus-kerk aldaar begraven.

Een Winterreisje in Duitschland door Victor de Veen. *(Vervolg.)*

Keulen heeft meest smalle en donkere stegen; echter ziet men thans ook veel breede en goed verlichte straten ontstaan. Bij den aanvang dezer eeuw telde het ver over de honderd Godgewijde gebouwen; heden vergenoegt het zich met 23 katholieke kerken en kapellen, 2 evangelische tempels en eene synagoge. Door zijne voordeelige ligging, en vooral sedert de stichting der vaste brug over den Rijn, is het eene zeer belangrijke handelsplaats geworden.

De brug over den Rijn werd tusschen 1855 en 1859 opgericht. Ter uitzondering der steunpilaren, die uit steen vervaardigd zijn, en der planken welke als vloer dienen, is zij teenemaal uit ijzer gemaakt. De spanning tusschen twee pijlers (daar zijn er slechts drie, de twee der oevers niet medegerekend) beloopt op 103 meters en iets; de lengte van elk der pijlers is 6,56 meters, wat alzoo voor de heele brug eene lengte van 332 meters uitmaakt. Hare breedte bedraagt ruim 20 meters.

Zij bestaat eigenlijk uit twee naast elkander liggende bruggen, die ondertusschen toch op dezelfde pilaren rusten: eene met dubbel spoor voor de ijzeren baan, en eene voor gewone rijtuigen en de voetgangers. De afstand tusschen het water des strooms en de onderzijde der brug beloopt gemiddeld 15 tot 16 meters.

Wanneer men het voor gewone rijtuigen en voetgangers bestemde deel binnentreedt, biedt dit het gezicht eener groote gaanderij, bijv. de St. Huibrechts gaanderij te Brussel, aan, met dit verschil nogtans, dat de brug breeder en veel lager dan de genoemde glazen straat is. Ofschoon tusschen ijzeren gekruiste latten ingesloten en er mede gedekt, hebben wind en regen er vrijen doortocht, dat wil zeggen, dat zoo min haar dak als hare wanden van ruiten voorzien zijn. 's Avonds is zij zeer wel met gaz verlicht en dan gelijkt zij niet slecht op de Koninklijke Straat der Belgische hoofdstad.

Voor elk harer ingangen bevindt zich op eene verhevene voetzuil, tusschen de twee groote banen, het bronzen ruiterbeeld des vorigen konings onder wiens regeering deze schoone en vooral nuttige brug werd daargesteld. Op dezelfde lijn als deze ruiterbeelden, maar aan de buitenzijden der banen, alsmede halverwege de brug insgelijks buitenwaarts, verheffen zich zes in middeleeuwschen trant gebouwde torens.

De stijl dezer torens voldeed mij maar half en half, en daarenboven dunkt mij, dat de vier, welke zich aan de hoeken bij de ingangen bevinden, het gezicht der ruiterbeelden belemmeren en deze zeer benadeelen.

Ik hoop dat de Noord-Nederlanders in hunne ontworpen of reeds in aanbouw zijnde kolossale bruggen voor spoorwegen, over de Maas, den Rijn, den Biesbosch, enz. beter dan onze germaanschen broeders, onder opzicht van kunst, zullen gelukken,

en dat zij uit de kleine misgrepen door de laatsten begaan, hun nut zullen weten te trekken. Hetzelfde zeg ik voor de Zuid-Nederlanders, wanneer deze er zullen toe besluiten Vlaanderen en de provincie Antwerpen, rechtover of omtrent de stad van den laatsten naam, bij middel van eene vaste brug aan elkander te verbinden.

Toen wij de Rijnbrug gezien hadden en er over gewandeld waren, kwamen wij op den rechteroever des strooms in het lieve Deutz. Deutz is eene aanzienlijke voorstad van Keulen; benevens twee of drie kerken, telt het verschillende schoone gasthoven en heerenverblijven, een arsenaal, eene ruiterskazerne en eenige duizende inwoners. Wij doorliepen in haast de bijzonderste straten dezer plaats en sloegen van aan den oever eenen blik op Keulen, dat zeer schilderachtig in den vorm eener halve maan tegenover op de helling eens heuvels gelegen is. Bij den terugkeer betraden wij de vliegende of schipbrug, die zich een paar duizend voetstappen boven de vaste brug bevindt.

Hiermede was onze namiddag- en avondwandeling ten einde; wij begaven ons naar ons gasthof. Toen wij ons later ter rust begaven, traden wij voorbij de kamers waar de pruisische erfprins met zijne gade vernachtte.

Reeds na het middagmaal hadden wij bemerkt, dat de lieden uit het gasthof zich bezig hielden met bloempotten boven te dragen en kostelijke tapijten op den kamertrap te spreiden, zonder dat wij naar de oorzaak of het doel dezer versieringen hadden gevraagd. De prins was in den laten namiddag te Keulen afgestapt, komende van Brussel waar hij éénen dag, en verder uit Engeland waar hij verschillende dagen had doorgebracht. Hij had zich dadelijk naar den Dom gericht, latende zijne vrouw en zijn gevolg naar het gasthof brengen, ten einde zich ongestoord over den voortgang der werken aan de kathedraal, en inzonderheid aan die van het zuiderportaal, waar hij eene bijzondere genegenheid voor heeft, en die hij geldelijk ondersteunt, te kunnen gaan verzekeren. Toen wij na onze eerste wandeling door de stad voorbij de hoofdkerk gewandeld waren, had de *suisse* die nog in zijn gewaad op de trappen des zuiderportaals stond, ons gezegd, dat de kerk zoo even door den pruisischen kroonprins werd bezocht, en dat Zijne Koninklijke Hoogheid aan den opperbouwmeester, zoowel als aan de geestelijke overheid zijne tevredenheid over den vooruitgang der werken had uitgedrukt. (Voor den *suisse* was er ongetwijfeld eene klinkende bedanking gevallen; 's mans eerbied en ingenomenheid voor Z.K. Hoogheid schenen dit ten duidelijkste te bewijzen.)

Deze bezorgdheid van eenen protestantschen prins jegens eene katholieke kerk is schoon en in het oogspringend, gelijk de omstandigheid dat de herstelling en voltooiing van het kolossale kunststuk onder protestantsche koningen, met hunne geldelijke ondersteuning en onder hunne bijzondere bescherming is begonnen en voortgezet, in den eersten oogenblik altijd zeker toch verwondering baart, en in alle geval ten minste, aan gene zijde des Rijns, eene ontsluimering der grooten voor het waardeeren van echte kunstgewrochten laat verraden. Mag ik hier den wensch bijvoegen, dat de monarchen en andere grooten aan deze zijde des poëtischen strooms, in kunstsmaak en milddadigheid het voorbeeld hunner germaansche neven en wapenbroeders zouden gelieven te volgen.

IX.

Des anderendaags 's morgens al vroeg bevonden wij ons nogmaals in den Dom. Het scheen dat onze zinnen niet te verzadigen waren, bij de schoonheden die wij daar reeds gezien en nog te zien hadden. Vooraleer verder de indrukken mede te deelen,

welke wij heden nog ondervonden, gelooven wij het niet ongepast, hier eerst eene beknopte beschrijving en eenige historische aanteekeningen nopens den aanleg, den opbouw, de herstelling en voltrekking van het majestatisch kunstgewrocht op te geven.

In 1163 schonk Frederik Barbarossa aan de oude hoofdkerk van Keulen de reliquiën der H. Drie-Koningen, als blijk zijner voldoening over het gedrag van den aartsbisschop Reinold van Dasseler, die hem groote diensten had bewezen. Van toen af kwamen duizenden en duizenden kruisvaarders door de vereering van de overblijfselen der H. Koningen den zegen Gods over hunne reis en hunne ondernemingen afsmeeken. De aalmoezen die zij achterlieten, brachten den aartsbisschop Engelbert I, graaf van Altena en Berg, op het denkbeeld de kerk te vergrooten en te verfraaien. Aan dit gedacht werd echter geene uitvoering gegeven dan na dat een brand in 1248, het aanzienlijkste deel des tempels in asch had gelegd, wat zijne wederoprichting noodzakelijk maakte.

De eerste steen van het huidige monument werd gelegd op den 14en Augustus van hetzelfde jaar 1248 door den toenmaligen aartsbisschop Koenraad van Hochsteten, in het bijwezen van een aantal hertogen, graven, bisschoppen en andere hooge waardigheden bekleedende personen.

Als bouwmeester die het eerste plan leverde, noemt men meester Gerard van Riehl, die zijn naam ontleent aan een dorp in de nabijheid van Keulen gelegen. Eene oude schets der voorzijde des Doms, op perkament geteekend, werd gedeeltelijk in 1814 te Darmstadt, en het andere deel in 1816 te Parijs teruggevonden. Beide deze deelen in eenen eikenhouten lijst, onder een 15 voet hoog spiegelglas te samen gebracht, zijn in de tweede kapel, links van het hooge koor, opgehangen en voor iedereen zichtbaar gemaakt.

Slechts in 1332, na veel wisselvalligheden, werkstakingen en hervattingen, werd het hooge koor met de kapellen voltooid en door den aartsbisschop Hendrik van Virneburg onder eenen ontzaggelijken toevloed van vreemdelingen ingewijd. Nu ging men over tot het bouwen van het overige der kerk; doch dit gedeelte des arbeids had eveneens met de grootste moeilijkheden te worstelen. Twisten, verdeeldheden, oorlogen deden het werk herhaalde malen onderbreken, zoodat op het einde der eeuw nog maar een gering gedeelte van het schip met slechts den linker voortoren tot op □ zijner hoogte was voltrokken. De opstand van Luther tegen de kerk kwam later eenen nieuwen slag aan den half voltrokken Dom toebrengen: de werkplaatsen werden verlaten, de arbeiders verdwenen en de giften der geloovigen hielden op toe te vloeien.

Daar niemand meer de hand aan het werk hield, geraakte de bouw allengs in verval, en in de 18e eeuw begon men reeds het tijdstip te berekenen waarop hij instorten zou. De fransche soldaten richtten hem in 1796 tot eenen hooizolder in, en door het rooven van het lood der daken, hadden zij zijne vernieling bijna onvermijdelijk gemaakt.

Op een verzoekschrift van Sulpicius Boisserée, een Keulenaar, die tot de herleving der gothiek machtig veel heeft bijgedragen, schonk Napoleon in 1811 eene som van eenige duizende francs, welke gelukkig nog tijdig toekwamen om het heerlijke gewrocht voor een volle vernieling te bewaren. Later namen de koningen van Pruisen, Wilhelm III en Wilhelm IV het onder hunne bescherming; in 1816 liet de eerste het door den beroemden bouwmeester Schinkel onderzoeken, en van toen tot in 1840, het jaar van zijnen dood, droeg deze monarch uit zijne bijzondere kas voor ruim 200 duizend thaler tot de te doene uitgaven bij.

De herstellingswerken[1] namen slechts in 1824 eenen aanvang; geruimen tijd hield men zich uitsluitend met de hoogst noodige reparatiën bezig, maar toen in 1834 Zwirner aan het hoofd van het werk kwam was er spoedig vooruitgang zichtbaar. Deze bouwmeester nam de plannen door Boisserée geleverd ter hand, wijzigde ze hier en daar, volledigde ze, en gaf ze dan aan het oordeel des publieks over. Men zag nu eene menigte geschriften over bouwkunde verschijnen, welke meerendeels de plannen der beide mannen toejuichten en de studie der gothiek in de hand werkten; het werd mode over gothiek te spreken en ze te bewonderen, en zelfs zij die er niet de minste kennis van hadden, brachten groote offers aan hare verheerlijking.

De Dom vaarde hier zeer wel bij; er ontstond een Domverein (genootschap) waar de koning van Pruisen, Wilhelm IV, in 1841 beschermer van werd. De koning gaf zijne volledige goedkeuring aan Zwirners plan (Boisserée was ondertusschen gestorven) en legde, door de duitsche vorsten omgeven, op den 4en September 1842 den eersten steen van den verderen bouw.

De herstelling van den Dom was en is waarlijk een nationaal werk; onmiddellijk vormden zich door geheel Duitschland onder-comiteiten, die in verbinding traden met het midden-comiteit te Keulen en er hunne ontvangsten aan overmaakten. De Staat verbond zich tot eene jaarlijksche gift van 50 duizend thaler voor den aanbouw der zuidzijde, de comiteiten gaven eene gelijke som voor die der noordzijde. De kroonprins van Pruisen, de tegenwoordige koning, schonk 10 duizend thaler voor het beeldwerk in het zuiderportaal te plaatsen, koning Lodewijk van Beieren gaf 60,000, de keizer van Oostenrijk 5,552, de koningin van Engeland 3,500, de groothertog van Baden 1,142, de groothertog van Mecklenburg 1,650 thaler (meest al deze sommen voor glasschilderingen bestemd) en verder nog meer andere vorsten, te veel om op te noemen, sommen naar evenredigheid. Voorts werden er bij uitersten wil onderscheiden legaten aan den Dom vermaakt; handel en nijverheid schonken percenten hunner winsten, wat alleen een kapitaal van 200 duizend thaler heeft opgebracht; en de stad Keulen voegde er een half millioen thaler bij om de huizen te onteigenen die rondom de kerk stonden.

De revolutie van 1848 dreigde den voortgang des werks te storen, doch zij ging voorbij zonder dat de arbeid er een oogenblik door onderbroken werd. In 1855 konden de gevels van het dwarsschip voltooid worden waarop het dak van dat gedeelte werd afgewerkt; de stad verleende hiertoe op nieuw eens belangrijke toelage. Vijf jaar later was de middeltoren gereed, die niet naar een oorspronkelijk plan, maar zooveel mogelijk naar historische overleveringen was uitgevoerd. Hij was het laatste werk van den beroemden bouwmeester Zwirner; die op den 22n September van het jaar 1861 overleed.

Voigtel, die vele jaren onder zijne leiding had gearbeid, werd zijn opvolger; hij mocht een gedeelte van het groote werk ten einde brengen, waarnaar men zoovele jaren had uitgezien. Hierdoor werd hij de lieveling der Domvereinen en aller Duitschers, wat tegelijk oorzaak was, dat op het verrichte door Zwirner, die toch de eerste en moeilijkste toebereidselen had daargesteld, menige ongegronde aanmerking werd gemaakt.

1) Schier heel deze § en veel van het volgende is aan een merkwaardig artikelin het nummer 38 der *Belgische Illustratie* voorkomende, waar ook eene teekening van den Dom te vinden is, ontleend.

Reeds drie jaar later was dan ook de kerk behalve de twee groote torens heel gereed, en zou zij ingewijd worden in tegenwoordigheid des Konings op diens verjaardag den 15^n October 1856. De monarch mocht echter dien dag niet beleven, maar wel het duitsche volk, dat het monument aanschouwde, welks restauratie Göthe veertig jaar vroeger[2)] met droefheid en stille gelatenheid even onmogelijk had genoemd als die van den toren van Babel.

Nu ontbraken nog de twee torens, de reusachtige steenen pyramiden, die zich 500 voeten in de lucht moesten verheffen, opgesierd met al de schoonheden der gothische kunst, zooals ze de eerste bouwmeester had geteekend, welke teekeningen, gelijk wij hooger zegden, na honderden jaren verloren te zijn geweest, gelukkig waren teruggevonden. Met schrik en ontzetting vernam het volk, dat de bouw dier twee torens 20 jaren duren zou; want de bijdragen hadden zich elk jaar tot een bedrag van 100 duizend thaler verheven, en iedere toren kost een millioen! (Een millioen thaler of 3 millioen 750 duizend francs, wel te verstaan.)

‘Geef mij het driedubbele in een jaar,’ sprak de bouwmeester tot het Midden-Verein, ‘en ik bouw de torens in acht jaar.’

‘Waar zullen we die som vinden?’ was het antwoord; en hierover nadenkende kwam men tot een plan dat zoo geheel onzen tijd kenschetst. Men besloot den Koning toestemming te vragen tot het houden eener loterij; het antwoord was gunstig: voor het eerste jaar werd de loterij toegestaan.

Het plan daarvan mocht waarlijk behendig genoemd worden. Men stelde eene loterij vast van 500,000 loten ieder aan eenen thaler. Van het bedrag werden de 300,000 thaler voor den torenbouw genomen, en het overige aan prijzen onder de deelnemers verloot. Om van de zaak geene geldspeculatie te maken maar er tegelijk de kunst door te bevorderen, noodigde men kunstenaars, schilders, beeldhouwers enz. uit eene tentoonstelling in te richten van door hen vervaardigde voorwerpen. Uit deze zou men voor een groot gedeelte, met het te verloten bedrag, eene keuze doen, waardoor kunststukken verspreid, en kunst en kunstenaars aangemoedigd werden.

Het plan vond bijval, en aldus werd den bouwmeesters de snelle voortzetting aan het werk verzekerd. Ondertusschen zijn de genoemde torens heden toch nog op verre na niet voltrokken; want toen wij Keulen bezochten, reikten zij maar even boven het dak van den tempel. In den loop van het tegenwoordige jaar (1869), ging men een stoomtuig plaatsen om er de noodige materialen mede op te hijschen; het gebruik van dit tuig zal het werk bespoedigen en vergemakkelijken; echter kan op dezen oogenblik nog niemand met zekerheid bepalen, wanneer deze twee torenspitsen, in schoonheid zonder weêrga, en die de bekroning van het reusachtige kunststuk moeten uitmaken, zullen voltooid zijn.

(Wordt vervolgd.)

De kruisdraging, naar eene schilderij van Rafael.

Reeds meerdere malen hebben wij voor de lezers der *Belgische Illustratie* over Rafael en zijne kunstwerken, die zonder uitzondering allen meesterstukken mogen heeten, gesproken. Zoo gaven wij op bladzijde 35 van den eersten jaargang eene levensschets

2) Bij zijne bijeenkomst in 1815 met den baron van Stein onder de gewelvenzelf van den vervallen Dom.

van den beroemden schilder ter begeleiding van zijn beroemde *Madonna del Pesce,* terwijl wij op bladzijde 360 van denzelfden jaargang de *Madonna della Sedia* lieten volgen.

Schoon onder Rafael's meesterstukken vooral zijne Madonna's bekend zijn, waarin hij met zooveel genie de H. Maagd af beeldde in hare jeugd, in haar moederschap en in hare hoedanigheid van Koningin des Hemels, zal het bij niemand aan twijfel onderhevig zijn dat hij niet minder uitmuntte in andere kunstvoorstellingen. Bijzonder talrijk zijn zijne schilderstukken die hij zoowel op last van de Pausen ter versiering van het Vaticaan als van bijzondere personen vervaardigde; eene bloote opsomming hiervan zou ons reeds te ver voeren. Het zij genoeg hier een paar woorden bij te voegen over de 'Kruisdraging', waarvan nevenstaande gravure eene voorstelling geeft; de schilder heeft zich tot onderwerp gekozen de ontmoeting der godvruchtige vrouwen van Jerusalem op den weg naar Golgotha, waarin hij meesterlijk zoowel den lijdenden Godmensch weêrgeeft, als de vrouwen die over het lot der veroordeelde onschuld weeklagen en de beulen en soldaten, die den Godmensch voortsleuren. Bij het aanschouwen van dit schilderstuk komt onwillekeurig de gedachte in ons op: 'zoo dit aan het groene hout geschiedt, wat zal er dan van het drooge geworden?'

Rafael schilderde deze 'Kruisdraging' voor de stad Palermo in het jaar 1517; zij is bekend onder den naam van *lo Spasimo di Sicilia,* en is thans te Madrid in de schilder-galerij van het Escuriaal.

De kleine bedelaar.

Gelijk een razende, die woest de ijzeren traliën schudt zijner gevangenis, gierde een snijdende, koude Decemwind over de daken en woningen der stad Leipzig en snijdend joeg de sneeuw door de verlaten straten. Het was diep in den nacht.

Bij het bleeke licht van een lantaarn tegenover het café Felsche, aan den hoek der markt, zat een knaap van ongeveer 12 à 13 jaren. De teringachtige en bleeke wezenstrekken schenen in tegenspraak met de engelachtige onschuld en hemelsche vergenoegdheid van het arme, slapende kind. Hoe ongelukkig en verlaten ook, hij had een zoeten droom, de arme jongen. Ver boven de sterre zag hij zijn overleden vader weêr; frisch en gezond zat daar zijne moeder, die hij 's avonds had verlaten om haar op haar ziekbed eenig voedsel te kunnen verschaffen; twee knapen als hij droegen hem op hunne vleugelen; zij schitterden van diamanten en spraken zoo vriendelijke woorden tot hem als hij van de rijke menschen nooit had vernomen en God zelf op zijn troon zegende den korf met brood, dien hij voor zijne stervende moeder had gebedeld.

Koesterend als in de stralen der lentezon baadde zich de arme jongen in deze hemelsche vreugde, en voelde de snerpende koude niet, die zijn uitgehongerd lichaam doorsneed, noch de lijdenssmarten zijner stervende moeder. Tusschen de vleugelen der engelen voelde hij zich beschermd tegen de koude verwijten der menschen en de straffen en bedreigingen der onmenschelijke instellingen, die, wreeder dan de woeste natuur, de om een weinig broods bedelende armoede vervolgen en zoo dikwijls tot misdrijf vervoeren. De arme jongen droomde te zoet, om de ruwe hand des policiedienaars te voelen, die hem onder vloeken en schelden trachtte wakker te schudden.

'Straatbengel, wie geeft u 't recht hier te liggen? Weet ge niet, dat er geen landloopers en armen mogen zijn?' waren de meedoogenlooze woorden, waarmede de woestaard den armen jongen herhaaldelijk te ver-

geefs uit zijnen slaap trachtte te wekken. Doch de knaap hoorde zijne ruwe verwijten evenmin, als de weelderige tonen der dartele muziek, die uit de naburige koffiehuizen den spot met zijn armoede schenen te drijven. Eindelijk scheen de onschuldige lach op zijn gelaat zelfs voor een oogenblik het hart van den nachtwacht tot medelijden te stemmen.

'Ougelukkig; dier!' zegde hij op minzamer doch steeds ruwen toon, 'Ga naar je vader en moeder!'

DE KRUISDRAGING VAN RAPHAEL.

Het woord 'moeder' deed den armen kleine ontwaken. Het zou zijne laatste beproeving zijn.

'Moeder' lispelde de kleine zacht, terwijl hij de oogen ten hemel sloeg, 'moeder is daar boven, ziet gij ze niets?'

'Kom geen malle kuren! Ik zie niets als sneeuw en ik wou, dát ik jou ook niet gezien had. Er valt toch niets aan je te verdienen. - Maar wat gestolen waar draagt gij daar in dien korf?'

'Niets! - Als ik gestolen had, zou ik niet bij moeder komen. - Ik nam het korfje mede, om brood voor mijne moeder te verdienen. Ik vroeg in gindsch koffiehuis, of ik eens voor een cent mocht dansen.

DE KLEINE BEDELAAR.

Doch er was een hond, die kunsten maakte. Zij gaven het dier brood en vleesch te eten, wierpen mij de deur uit en zeiden, dat ik maar later moest komen dansen. Doch ik ga er niet heen, want daar boven is het ook feest, en moeder heeft gezegd, dat wij het daar goed zullen hebben. Ziet! hoe ze mij roept, mijne goede moeder!'

Bij deze woorden sloot de knaap weder het onschuldige oog en verviel roerloos in zijne vorige zoete sluimering.

'Kleine gek, verbeeld u niet, dat ik u de eer zal aandoen u van nacht in zoo 'n duivelsweêr naar de gevangenis te dragen, daar is het morgen ook nog tijd voor', zeide de nachtwacht spottend en vervolgde onbarmhartig zijn weg.

Den volgenden morgen werd op 't bureau van policie aangifte gedaan dat er 's nachts op een zolderkamertje in de Peterstrasze n°. 17 eene zieke vrouw van honger en gebrek was omgekomen, terwijl men 's morgens haar kind verkleumd van koude levenloos op de bank, tegenover het café Felsche had gevonden. De droom van den armen knaap was werkelijkheid geweest.

Armen en verlatenen! Wat bleef u over op de wereld, zoo uwe hoop op een beter leven geen wezenlijkheid was!

Het ontzet van Weenen.
Eene historische schets.

De munstersche vrede, in 1648 gesloten, maakte wel is waar een einde aan den dertigjarigen oorlog, door het Protestantism aan de katholieke regeeringen of liever aan de Katholieke Kerk aangedaan, maar nam den gloeienden haat niet weg, dien het tegen zijne geduchte vijandin van af den eersten oogenblik zijns bestaans koesterde. Het gevolg daarvan was dat de vrede na 1648 slechts in schijn bestond, en de verbittering voortdurend gelegenheid zocht om zich lucht te geven. Talloos waren de twisten, tusschen Protestanten en Katholieken gevoerd en dikwijls hadden zij zulk een ernstig karakter dat de regeering krachtdadig tusschen beide moest komen. Om hieraan een einde te maken, legden de duitsche keizers in onderscheiden steden bezetting en hielden een soort van staande leger, dat onmiddellijk er hulp moest snellen, zoodra ergens het vuur, dat slechts onder eene dunne laag asch verborgen lag, ontvlamde.

Ongelukkig meenden buitenlandsche vorsten van dezen toestand partij te kunnen trekken; zij stookten daarom de twisten door hunne geheime agenten aan en deden niet zelden pogingen om den oorlog op nieuw te doen losbarsten. Lodewijk XIV, de fransche koning, hield steeds het oog op Duitschland gevestigd, en de Turken, die reeds in 1629 beproefd hadden in troebel water te visschen, bleven hunne begeerige blikken onafgewend op Weenen richten.

De onlusten in Duitschland vormden, omdat zij groote kosten noodzakelijk maakten, in Hongarië eene den keizer vijandige partij. Leopold I (1659-1705) een zwak en besluiteloos vorst, was de man niet om die partij te bevredigen of tot gezond nadenken te brengen, en zoo werd zij spoedig machtig, en stelde zij eischen, die niet bevredigd konden worden. Haar opperhoofd, graaf Emmerik van Tokoly, meenende den keizer schrik aan te jagen en hem daardoor de voldoening der gestelde eischen af te persen, riep de Turken te hulp.

Of graaf van Tokoly deze oproeping ernstig meende en of hij er op rekende dat er geen gehoor aan gegeven zou worden, de Turken lieten zich geen tweemaal uitnoodigen, maar togen haastig ten getalle van 200000 strijders naar het verdeelde en verzwakte Duitschland. Hun aanvoerder, de grootvizier Kara Mustapha, hield zich zoozeer van de overwinning verzekerd, dat hij, vóór zijn vertrek, Weenen tot toekomstige residentie van den Sultan verklaarde.

Geheel in strijd met hunne vroegere handelingen, verschenen de Turken vroeg in het voorjaar van 1683 in het veld en sloegen den weg naar Weenen in; op de vestingen, waarmede men gehoopt had hen tegen te houden, schenen zij geen acht te slaan, maar trokken met den meesten spoed voort. Keizer Leopold zocht overal hulp; zijn leger onder bevel van den hertog Karel van Lotharingen, was slechts 33000 man sterk; wat vermocht hij daarmede tegen de honderd duizenden, die het turksche leger samenstelden dat nog gedurig door nieuwen toevoer uit Turkije versterkt werd? Leopold vatte eenige hoop, toen hij de tijding ontving dat eenige vorsten hem ter hulp zouden snellen, en ook Jan Sobiesky, de koning van Polen, een leger verzamelde; hij liet nu het bevel over Weenen aan graaf van Staremberg over, vermaande de burgers tot dapperen, tegenweer en zocht voor zich zelven eene veilige schuilplaats in de sterke vesting Linz.

Het mocht den hertog van Lotharingen slechts gelukken 12000 man in de stad te werpen, want de Turken waren zoo snel voortgerukt, dat zij spoediger voor Weenen verschenen dan Karel hen wachtte, waarom hij genoodzaakt was met het overige zijns legers ter zijde der hoofdstad af te trekken. Immers daar hij niet over grootere macht kon beschikken, was het hem onmogelijk de insluiting der hoofdstad te beletten.

Kara Mustapha sloeg nu zijne tenten om Weenen op; weldra was de stad geheel ingesloten, en zag men op een omtrek van 6 uren niets dan turksche tenten, waarop, den Christenen ten spot, de halve maan prijkte. Onder allen was van verre de prachtige tent van den grootvizier gemakkelijk te onderscheiden; zij was van de kostbaarste stoffen vervaardigd, met het goud en de kostbaarheden, die op den tocht alom geroofd waren, versierd en op haar zachte groenkleur, het teeken van Mustapha's hoop op de overwinning, wierp de zon hare stralen met eene oogverblindende pracht.

Nauwelijks waren de Turken gelegerd, of de aanval begon, een regen van kogels en bommen werd over Weenen neêrgestort; vooral de torens der kerken, waarop het kruis der Christenen prijkte, waren de mikpunten van de kogels der Turken en zij juichten wanneer hier of daar een kruis werd verbrijzeld.

Tegelijk begonnen zij den onderaardschen aanval; van uit het hart des turkschen legers openden zij loopgraven, en richtten die naar de muren en bastions van Weenen, waar duizende soldaten en burgers dag en nacht de wacht hielden. De loopgraven doorkruisten den grond even als de aderen het lichaam, en Kara Mustapha zag het oogenblik te gemoet, waarop hij alle muren der sterke vesting tegelijk kon doen in de lucht vliegen. Doch met dit geduchte werk verliep de zomer, en Mustapha kreeg herhaalde bevelen uit Konstantinopel, dat hij de inneming der stad moest melden. Ongeduldig dus om te wachten totdat het geheele werk der loopgraven geeindigd zou zijn, deed hij op den 4^{en} September eene hoofdmijn ouder het burgtbastion springen; de ontzettende slag deed Weenen op zijne grondvesten schudden. Juichend en jubelend drongen de Turken in de gemaakte bres, en plantten in het gezicht der door den schrik verlamde burgers twee paardenstaarten ten teeken van overwinning op het verwoeste bastion. Doch nu herleefde als met bliksemsnelheid de moed der verdedigers; graaf Staremberg ging hun voor, en allen stortten zich met donderend

geweld op de Turken, met het gelukkig gevolg dat deze naar hunne eerste verschansingen werden teruggedreven.

Maar deze redding scheen geen ander gevolg te hebben, dan een kort uitstel van den algeheelen ondergang. De Turken vernieuwden op den 6en September, den aanval, deden op dien dag en de twee volgende dagen nieuwe bastions springen, en zoo zag men sidderend het oogenblik te gemoet, waarop men de half vernielde stad aan de Turken zou moeten prijsgeven. Staremberg beklom meermalen den toren van de St. Stephanus-kerk om te zien of het leger van den hertog van Lotharingen niet naderde om eene poging tot ontzet te beproeven; hij deed zwermen van raketten opstijgen om hem een teeken van het vreeselijk gevaar te geven, maar alles was vergeefsch, men zag niets dan Turken, turksche tenten, paardenstaarten en halve manen.

Waar bleef intusschen Sobiesky, Polens moedige koning?

Met een klein leger van poolsche edelen en strijders van minderen rang trok hij naar Weenen, doch om zijn tocht voor de Turken te verbergen, niet rechtstreeks, maar langs schier ongenaakbare wegen door de bergketenen, waar zijn leger geen overmacht te duchten had. De keizerlijke prinsen, edellieden en soldaten, die hij ontmoette, ontvingen hem met tranen van vreugde in de oogen en sloten zich bij hem aan. Sobiesky bracht hun, wat hun ontbrak: vertrouwen, moed, het genie dat gevaren weet te ontdekken en te vermijden, eenheid, die alle ijverzucht doet verstommen en hoop op de zegepraal. De Duitschers waren besluiteloos en wankelmoedig. Sobiesky kende zelfs den schijn van vrees niet. Hij kwam aan den Donau en ontving daar een brief van Starenberg, die slechts de woorden bevatte: ‘er is geen tijd te verliezen;’ en onmiddellijk deed hij in weerwil van de vreesachtige waarschuwingen der duitsche veldheeren een brug over de rivier slaan en zijn leger daarover trekken.

Daarna werd de brug afgebroken en *moesten* de Duitschers strijden.

Er is menigmaal de opmerking gemaakt, dat in de legers de gelukkige woorden een groote rol spelen en dikwijls de oorsprong zijn van belangrijke resultaten. Napoleon en Turenne kenden er de kracht, bezaten er de gave van. Zoo ook Sobiesky. Toen men hem oplettend maakte op de slechte kleeding zijner infanterie, terwijl de edelen prachtig gekleed waren, antwoordde hij: ‘mijne infanterie is onoverwinnelijk; zij heeft gezworen zich slechts te kleeden met de kleederen van den vijand.’ En toen hij op den top van den Kahlemberg en voor het eerst in het gezicht van Kara Mustapha verscheen, hetgeen deze van woede deed schuimbekken, riep hij honend: ‘de Turk gelooft dat wij zóó laf zijn, dat wij ons reeds door arenden zullen laten verjagen.’

Deze woorden misten hunne uitwerking op het leger niet, zij verdreven vrees en besluiteloosheid en wekten den moed.

Een onmetelijk gejuich ging in Weenen op, toen men de vaandels van het poolsche leger en het schitterend kruis van Sobiesky op den top vanden Kahlemberg in de zon zag blinken. Vervoerd door de verschijning dier onverwachte hulp, spotte men met de woede der Turken, die zich niet ontzagen hunne christen gevangenen, 30,000 in getal, meedoogenloos om het leven te brengen, en snelden naar de Stephanus-kerk om God met tranen en gebeden te danken. Maar ook Sobiesky wist wat hij aan God verschuldigd was. Hij snelt met den hertog van Lotharingen naar de oude kerk op den Leopolds-berg, waar eveneens honderde edellieden aankomen en zich in het gebouw verdringen. Pater Mario d'Aviano, van de orde der Capucienen, is zoo even uit Rome aangeko-

men met den zegen van Paus Innocentius XI voor de verdedigers der Christenheid, want overal waar iets groots gebeurt, moet de H. Stoel zijne macht en invloed doen gevoelen, moet hij vertegenwoordigd zijn.

Pater d'Aviano, dien de kronijken van dien tijd een heilige noemen, draagt het Misoffer op en *Koning* Sobiesky is zijn misdienaar. De held is gedurende de plechtigheid in innige aandacht verzonken en bidt aan den voet des altaars met op de borst gekruiste armen. Hij gaat ter Communie en slaat daarop zijn zoon Jacobus tot ridder. Na het einde van de Mis treedt Pater d'Aviano op den dorpel der kerk en van daar het leger der nieuwere kruisvaarders overziende, geeft hij hun den zegen, dien hij uit Rome heeft gebracht, en uit aller borst ontsnapt de kreet, door de echo's der bergen tot in Mustapha's leger voortgeplant: sterven of overwinnen!

Sobiesky springt te paard en geeft het teeken van den aanval.

De verschijning van Sobiesky, wiens heldennaam niet alleen in Polen maar door geheel Europa bekend was, heeft niet slechts moed en hoop in Weenen verspreid, maar ook bij het landvolk de verwachting opgewekt, dat de zaak der Turken niet zal zegevieren. Nauwelijks hadden dan ook de bewoners der naburige steden en dorpen vernomen dat zij den held gewichtige diensten konden bewijzen, of zij snelden bij duizenden toe en baanden, op de verkregen aanwijzing, wegen door het gebergte, hakten bosschen om en verzachtten de hellingen der bergen. Dit moeilijk werk, zeggen de kronijkschrijvers, was in een paar dagen verricht, zoo groot was de toegesnelde volksmenigte, en toen Sobiesky zijne dapperen had toegeroepen: ‘Met God! overwinnen of sterven!’ daalde het leger, als vijf armen eener rivier, langs vijf verschillende wegen het gebergte af en wierp zich op de Turken. Te vergeefs beproefden de door den vizier afgezonden spahi's dien ontzettenden bergstroom tegen te houden; zij werden terug geworpen van bergkloof tot bergkloof, terwijl velen hunner alleen door den verschrikkelijken aandrang van het leger van Sobiesky verpletterd werden.

Een denkbeeld rijst in het hoofd van den turkschen grootvizier, en dat streelt en liefkoost hij; op denzelfden dag wil hij de stad Weenen innemen en het christenleger vernietigen! Dat reuzenwerk acht hij niet te groot voor Kara Mustapha, dien men te Konstantinopel reeds den onverwinnelijken noemt.

Hij geeft dus het teeken tot den aanval!

De bezetting van Weenen, van de wallen der stad het reddende leger ziende naderen, voelde haren moed herleven, toen uit de verschillende bergengten nieuwe troepen van bondgenooten te voorschijn kwamen. Ten 10 ure des morgens van den 12^{en} September was het voornaamste deel des legers in de vlakte verschenen en strekte zich uit langs de onmeetlijke rijen der Turken, terwijl het met den rug tegen den Donau leunde. Maar de Polen, die verschillende mijlen meer dan de overige troepen door de engten van den Wenenberg hadden af te leggen, waren nog niet verschenen. Sobiesky gebood dat men op hen wachten zou. Het ongeduld hield spoedig op, want reeds ten 11 uren vertoonden zich de Polen op den rand der vlakte. Toen hunne vergulde helmen als het ware gouden stralen over de velden wierpen ging er een machtige schreeuw op uit alle rijen des christenlegers en der bezetting: ‘Leve koning Sobiesky!’

Tot heden toe was reeds eene overwinning behaald; de ruiterij der Turken was door het leger der Christenen teruggedrongen en Sobiesky had de vlakte bezet, waarop

hij nieuwe lauweren plukken zou. Nu bleven hem nog twee zaken te doen; hij moest een veldslag winnen en dit niet alleen, maar ook den Turk uit zijn verstrekt kamp verdrijven.

Het werd middag; de soldaten nuttigden hetgeen zij hier en daar hadden kunnen vinden; Sobiesky en zijne officieren gebruikten het middagmaal: brood en water, onder een boom. Daarna gaf de koning zijne laatste bevelen, die in weerwil van de verzengende hitte met den meesten spoed werden opgevolgd. Onmiddellijk vormde het geheele leger zich tot een halven cirkel, die het leger der Turken omsloot; Sobiesky doorliep de rijen en trachtte allen den moed in te storten, die hem zelven bezielde, en de zekerheid der overwinning, die hem uit de oogen straalde. Hij kende alle talen, en daar zijn leger uit alle natiën bestond, sprak hij tot ieder in zijne eigen taal, in het poolsch tot de Polen, in het duitsch tot de Duitschers, in het italiaansch tot de Italianen, in het fransch tot de Franschen.

Van 12 tot 5 ure drongen de Christenen gedurig voorwaarts en op de Turken in, terwijl zij spotten met de pogingen, door hunne vijanden beproefd om hen terug te houden. De strijd was zeer hevig, want op onderscheiden plaatsen verdedigden de Turken zich met de uiterste woede. Bij den aanval van het dorp Heligenstadt, deden de poolsche huzaren een schitterende charge op de turksche kavalerie en verstrooiden haar, maar door hunnen ijver te ver gevoerd, kwamen zij in het midden van het turksche leger, waar hun toestand hoogst gevaarlijk was. Doch Sobiesky, die alles zag, zond hun haastig de Beieren te hulp, die de tweede linie der Turken verbraken en naar het middelpunt drongen. Te vergeefs vereenigden nu de vijanden hunne krachten op andere punten, overal moesten zij het veld ruimen voor de Christenen, die, aan den lavastroom gelijk, nu langzaam, dan spoedig, maar altijd zeker vooruit trokken.

Ten 5 ure kregen zij de tent van Kara Musthapha in het gezicht. Met de meeste juistheid hadden zij Sobiesky's bevelen opgevolgd en daardoor het turksche leger zoodanig ineengedrongen, dat het zich moeilijk meer bewegen kon. Toch was de overwinning nog niet bevochten; de Turk had de eene verschansing na de andere verlaten en was eindelijk binnen de gracht gekomen, die het centrum des legers omringde. Maar hier nam hij nu een sterke stelling in, die vooraf juist bepaald was.

Het leger verdeelde zich in een rechter- en linkervleugel; de eerste onder bevel van Kara-Mehemet Pacha, de laatste onder dat van Ibrahim. Sobiesky stond een wijl besluiteloos; zou hij den strijd voortzetten of de nachtrust nemen op de veroverde vlakte? De dag duurde nog slechts drie uren, en veel moest er nog gedaan worden. Alvorens een besluit te nemen, wilde hij eerst onderzoeken hoe het met zijn leger gesteld was. Tot zijne vreugde ontdekte hij dat de Polen moedig en vol vuur waren, en nu alle overwegingen ter zijde stellende en zonder om het overige des legers zich te bekommeren, gebood hij den ridder Lemasson, aanvoerder der artillerie, de stukken te richten op Kara Mustapha, die onder zijne tent met zijne twee zoons koffie dronk. Terwijl de kanonnen speelden, gebood Sobiesky den graaf de Maligny zich meester te maken van eene hoogte, die de stelling van Mustapha's tent beheerschte. Als eene pijl uit de boog snelde Maligny met zijne Franschen naar het bedoelde punt, en weldra zag men er den standaard van Sobiesky zich in de lucht verheffen. Op dit gezicht daalde de wanhoop in het hart des grootviziers. Hij riep haastig al zijne infanterie tot zich om den aanval, dien hij voorzag en terecht als noodlottig vreesde, af te weren. Doch nauwlijks had Sobiesky gezien dat Mustapha door deze manoeuvre zijn rechtervleugel ontblootte, of hij riep uit: ‘de overwinning is ons!’

De hertog van Lotharingen kreeg nu bevel in allerijl den zoo zeer verzwakten vleugel aan te tasten en naar het centrum des legers op te dringen. Sobiesky zelf, door de keur der Polen omringd, trok op de infanterie aan, die nog geen tijd had gehad zich te organiseeren. De Turken herkenden hem aan zijne schitterende wapenrusting en gouden helm, aan het zware schild, dat zijn schildknaap Matozynski voor hem uitdroeg en de vreeselijke spies, die zijne hand omklemde. 'Allah, daar is de koning van Polen!' dus klonk de wanhopige kreet, die zich weldra door al de rijen van het turksche leger voortplantte; spahi's en infanterie schrikten terug voor zijn bliksemend oog; het centrum beefde en sidderde. Op eens weergalmde van alle zijden over het wijd uitgestrekte slagveld de duizendmaal herhaalde kreet: 'God zegene Polen!' en tusschen de honderd duizenden werd een der verbitterdste gevechten geleverd, waarvan de geschiedenis spreekt.

Aan het hoofd der kavalerie drong Sobiesky gedurig vooruit, alles doorborend, wat onder het bereik zijner verschrikkelijke spies kwam. Zoo brak hij met de zijnen door het geheele leger, wierp zich daarop op den half verslagen rechtervleugel, verstrooide dien en stortte dan met bliksemsnelheid op den linkervleugel, die spoedig den strijd eindigde en in eene overhaaste vlucht zijne redding zocht.

Alles, alles vluchtte. Schuimend van woede en razernij voelde de grootvizier zich door den onweêrstaanbaren drang van zijn vluchtend leger medegesleept; met zijne zoons aan zijne zijde volgde hij de talloozen, die den dood zochten te ontkomen, en hij had nog het veld niet verlaten, toen Sobiesky in zijne tent trad, waarin hij al zijne schatten en kostbaarheden had moeten achterlaten.

Behalve de onnoemlijke rijkdommen, die de tent van den grootvizier bevatte, maakten de Christenen zich meester van 15000 tenten, 375 kanonnen, de vaan van den Profeet en vele andere voorwerpen van verschillenden aard.

De slag was door Sobiesky gewonnen; de turksche barbaarschheid vlood voor de christelijke beschaving, en de koning van Polen, de laatste kruisvaarder, won het geding, dat vele eeuwen hangende hadden gelaten; hij verbrak de macht der Turken.

Zijn glorievollen intocht in Weenen wagen wij niet te beschrijven; de verbeelding is niet in staat de vreugd en vervoering der verloste inwoners der hoofdstad van het duitsche rijk naar waarde te schetsen.

Zoo heeft eenmaal Polen, met zijn koning aan het hoofd, gestreden tegen de ongeloovigen, die het Christendom wilden verdelgen, hetzelfde Polen dat thans gekromd ligt onder den looden klauw van den Moskoviet. Nog altijd is het poolsche volk, in weerwil van alle vervolgingen, onwankelbaar gehecht aan de Kerk en, zuchtte het niet in ketenen, het zou nog altijd een bolwerk vormen tegen de ongeloovigen die, waar zij kunnen, de leer van het Kruis trachten te vernietigen. Zoo komt het dan ook dat in onze verbasterde eeuw zoo weinig sympathie voor het verdrukte Polen bestaat, zelfs onder hen wier ziekelijke dweepzucht voor eene gewaande vrijheid tot de grootste buitensporigheden aanleiding geeft.

Men veinst de vrijheid van godsdienst, de vrijheid van geweten te willen bevorderen, en in Polen wordt het geweten op allerlei wijze geweld aangedaan en de godsdienst uit de harten gerukt; men dweept met hetgeen men nationaliteit noemt en de Polen mogen zelfs hunne moedertaal niet meer schrijven. Dit alles bewijst dat men in onzen tijd slechts vrijheid verlangt voor het ongeloof.

Nog meer dan vóór twee eeuwen moge men thans uitroepen: 'God zegene Polen, het arme Polen!'

Allerlei.

Middel om vensters in de hoogte te houden.

Bij schuifvensters is het zeer wenschenswaardig eene inrichting te hebben, waardoor het omhoog geschoven venster van zelf in de hoogte wordt gehouden. Zulk een inrichting, die aan alle eischen voldoet, wordt in de onderstaande gravure aan onze lezers voorgesteld. Zij bestaat uit een metalen kokertje A hetwelk door middel van twee schroeven zóó aan het vensterkruis bevestigd wordt, dat zijne naar het vensterkozijn gekeerde zijde, onmiddellijk tegen het kozijn aankomt. Binnen in den koker bevindt zich een wigvormige metalen plaat B die met gevulcaniseerd caoutschouk is voorzien, hetwelk een weinig boven de randen van het open kasje uitkomt en dien ten gevolge tegen het vensterkozijn drukt. Achter de metalen plaat is een rolletje, en van onderen reikt de plaat tot aan een lichter waarop men slechts behoeft te drukken, wanneer men het venster omlaag verkiest te laten. Moet daarentegen het venster in de hoogte geschoven worden, dan heeft men slechts noodig het op te heffen, hetwelk gemakkelijk gebeurt, terwijl het venster door het aan 't kozijn aanwezige caoutchoue belet wordt naar omlaag te gaan. Deze inrichting kan te gelijkertijd zeer sierlijk vervaardigd worden en is zeer geschikt voor de vensters in de spoorwagens, waardoor tevens het lastige rammelen der ramen verhinderd wordt.

Twee Ieren,

die eerst sinds korten tijd als soldaten naar Oost-Indië vertrokken waren, hadden zich in een warmen nacht geheel onder de dekens verborgen, ten einde tegen de aanvallen der moskieten beveiligd te zijn. Eindelijk kon een van hen de hitte niet meer uithouden, en terwijl hij het waagde zijn hoofd buiten de dekens te steken, bemerkte hij een glimworm, die door de kamer vloog. ‘Theodoor’ riep hij bedrukt tot zijn makker, ‘'t is alles vergeefsch, Theodoor. Gij behoeft u niet langer te verbergen, want hier zoekt een dier lastige beestjes ons met een lantaarn.’

Analogiën uit de fransche geschiedenis.

De tijdruimte tusschen den Heiligen Lodewijk en Lodewijk XVI is 539 jaren. Telt men dit getal op bij de jaartallen, waarop eenige voorname gebeurtenissen in 't leven van den H. Lodewijk voorvielen, zoo verkrijgt men overeenkomstige gebeurtenissen in 't leven van Lodewijk XVI. De H. Lodewijk werd geboren in 1215; telt men hierbij 539 dan krijgt men 1754, het jaar waarin Lodewijk XVI het levenslicht; zag. Isabella, de zuster van den H. Lodewijk, werd in 1225 geboren; telt men hierbij 539, zoo krijgt men 1764, het jaar waarin Elisabeth, de zuster van Lodewijk XVI, geboren werd, waarbij men zich terstond herinnert, dat Isabella en Elisabeth dezelfde namen zijn in verschillende talen. De dood van Lodewijk VIII, vader van den Heiligen Lodewijk had plaats in 1226; voegt men daarbij gelijk boven het getal 539, zoo heeft men 1765, het jaar, waarin de vader van Lodewijk XVI gestorven is. De voorloopige onderhandelingen met betrekking tot het huwelijk van Lodewijk den Heilige hadden plaats in 1231; voegt men hierbij 539, dan krijgt men 1770, den datum van het huwelijk van Lodewijk XVI.

Een reiziger,

die van eenen boer een onleesbaren brief had ontvangen, gaf den brief aan den boer terug en verzocht hem eens te beproeven of hij zelf wel uit het geschrevene kon wijs worden. ‘Wel’ hernam de boer, ‘daar heb ik niet op gerekend, want ik schreef den brief niet opdat ik zelf hem zou lezen maar opdat gij het zoudt doen.’

Als een bewijs

hoe weinig waarde in Noord-Nederland vroeger gehecht werd aan sommige kunststukken uit de middeleeuwen afkomstig kan deze kleine bijdrage over eenige doopvonten dienen. Tot voor een gering getal van jaren werd de doopvont te Eenrum, provincie Groningen, gebruikt als bewaarbak van cement in een timmermanswinkel; die van Broekhuizen diende eenmaal voor voederbak; die te Oosthuizen, provincie Noord-Holland, om het water uit eene goot van de kerk op te vangen, terwijl de rand daarvan aangewend werd om messen te slijpen; die van Vreeland, in de provincie Utrecht, tot schrampsteen; die van Doorn tot voetstuk voor den predikstoel; die van Wierse, beschouwd als een gedenkstuk van beeldhouwkunst en uit één stuk Bentheimersteen gehakt, diende tot het slijpen van schoppen, bijlen en verder boerengereedschap. Laatstgenoemde werd gevonden achter eene schuur op het huis te Wiersen.

Goede overeenstemming.

Een boer huurde onlangs een nieuwen knecht. De boer was wat kort van stof en eischte vooral veel en vlug werk.

‘Kees’ sprak hij, ‘ik ben niet gewoon veel te praten.’

‘Ik ook niet baas.’

‘Als ik u dus na het eten 's middags toeknik dan wil dat zeggen: Kees ga aan je werk.’

- ‘Best baas, zoo denk ik er ook over, want als ik zoo met het hoofd schud dan wil dat zeggen: *ik* doe het niet baas, doe het zelf als je niet te lui bent.’

Uitzondering.

‘Willem, gij zijt een leugenaar,’ zeide een heer tot zijn bediende, ‘gij hebt mij gezegd dat gij in den regel nooit jenever gebruikt en de twee dagen dat gij hier zijt, zijt gij nog steeds dronken geweest.’ - ‘'t Is toch waar,’ antwoordde de knecht, ‘in den regel drink ik nooit jenever, maar ik maak elken dag hierop ééne uitzondering. Waat geen regel zonder uitzonderingen.’

Nieuwe soort van varkens.

Een addellijk grondbezitter, die zich veel op de verbetering van den landbouw op zijne gronden toelegde, had voor eenigen tijd vreemde rassen van varkens en runderen ingevoerd. Van zijn rentmeester, een niet zeer geletterd man, ontving hij nu een brief: ‘Mijnheer de graaf, ik was gisteren op de markt en het is met groot genoeg en dat ik u meld dat er vele varkens van *uwe* soort waren. Ik zag er ook eene menigte beesten van *uw* ras, maar het verwonderde mij u daar niet gezien te hebben.’

Scheikundige mededeelingen. - Waterstof.
(Vervolg.)

Als drank is bronwater uit artesische putten het aangenaamste: op sommige plaatsen evenwel heeft het pompwater er groote overeenkomst meê; in elk geval verdient dit de voorkeur boven regen- en rivierwater, omdat het meer lucht en koolzuur bevat en ook minder aan temperatuursveran deringen is blootgesteld.

Het wasschen.

Het wasschen van vuil lijnwaad bestaat eigenlijk in het indringen van water in de zelfstandigheid van het vuil, waardoor dit zich oplost. Daar het meeste vuil vetachtige plakken zijn wordt het reinigingsvermogen van het water zeer bevorderd door zeep, waarvan de alcalische deelen zich met de vetstoffen vereenigen en ze aldus doen overgaan in zouten, oplosbaar in water. Asch van hout, koolzure soda en koolzure potasch hebben dezelfde reinigende eigenschap, want, door het water opgelost, vormen zij met de vette stoffen eene zelfstandigheid aan zeep gelijk. Men wascht gemakkelijker met regenwater, omdat het vrij is van kalkachtige deelen, die het van zijn oplossend vermogen berooven. Met pompwater is het moeielijk wasschen, want de soda van de zeep verbindt zich met het zwavelzuur der zouten van het water, terwijl zijn kalkdeelen zich met de oplosbare olie der zeep verbindt, zoodat er als het ware een onoplosbare zeep gevormd wordt die dikwijls in de gedaante van klonten op de oppervlakte drijft. Het wasschen met zeewater is ook niet gemakkelijk,

aangezien de zoutdeelen het oplossingsvermogen belemmeren. Hoe meer het water vóór de wasch aan de vrije lucht is blootgesteld des te beter, opdat het koolzuur er in aanwezig kunne ontsnappen en zoo een gedeelte van zijn hardheid verloren ga.

Kokend water.

Pompwater verliest van zijne hardheid door koken, omdat het vrije koolzuur er door ontsnapt en de koolzure verbindingen neêrslaan. Ook kookt het pompwater, door de vreemde stoffen, die het bevat, minder schielijk dan regenwater. Het is ook verkiestijker groenten in regenwater te koken, daar de kalk van het pompwater met de pectine van het plantaardig weefsel eene harde verbinding vormt.

[Nummer 35]

De rabbijn,
Naar eene schilderij van Govaert Flink.

Men hoort wel eens de kenners in de edele schilderkunst Govaert Flink met den naam van den hollandschen van Dijck bestempelen; het schijnt dat men dit slechts doet om de zekere overeenkomst die er tusschen de opleiding en het verdere leven van beide bestaat, want Flink en van Dijck hadden beide die deugd, dat zij zich wisten te vormen naar de lessen hunner groote meesters, Rembrandt en Rubens, zonder dat zij hunne zelfstandigheid opofferden.

DE RABBIJN.

Govaert Flink werd in het jaar 1616 te Kleef uit eene bemiddelde familie geboren. Zijne eerste opvoeding bestemde hem tot den handelstand, maar weldra gaf de jongeling toe aan zijne neiging tot de schilderkunst en werd bij Rembrandt als leerling aangenomen. Hij wist zich een goeden naam te maken, waardoor hij in gunst geraakte bij Prins Maurits en bij den Keurvorst van Brandenburg, aan wier beschermenden invloed dejeugdige schilder veel te danken had. Van den Stadhouder der Vereenigde Provinciën, zijn beschermer Maurits van Oranje-Nassau, ontving hij den last om voor het stadhuis van Amsterdam twaalt schilderstukken te vervaardigen, een

langdurigen arbeid waaraan wij wel zijne meesterstukken te danken hebben, maar die door hem niet voltooid werd daar de schilder reeds in jeugdigen leeftijd stierf.

Men prijst Flink als een man van een edel, ernstig karakter die geheel voor de kunst leefde. Dit kan men in al zijne werken zien doorstralen, maar bovenal blijkt het nog uit een trek dien men aan de schoonste dagen van zijn schildersleven ontleend heeft. Toen Flink eens een schilderstuk van van Dijck had gezien, kon zijn eigen werk hem reeds geen goeden dunk van zijne talenten meer geven; hij gevoelde met smart dat het hem onmogelijk zou zijn, met zijne kunst iets te leveren wat in staat kon zijn om met de werken van dien meester te wedijveren. Maar toen hij, die zelf meester in de edele schilderkunst heeten mocht, later nog een schilderstuk van Rubens aanschouwde, trof hem dit zoo geweldig dat hij penseel en palet wegwierp en zijn aangezicht met beide handen bedekkend het voornemen maakte nimmer meer te schilderen.

Niettegenstaande deze wanhopige voornemens kon hij het toch niet nalaten te schilderen, want ook hij was schilder geboren, zij het dan ook in mindere mate. Over zijne voortbrengselen kunnen de lezers der *Illustratie* door deze gravure, naar zijn schilderstuk 'de Rabbijn' vervaardigd, oordeelen, als ook door eene andere die wij reeds in nummer 3 van dezen jaargang gaven, onder den titel van 'Hagars vertrek.'

Men bewondert in de schilderstukken van Flink een zachten toon, die in de school van Rembrandt wel eenigen tijd werd verdrongen en gewijzigd, maar later als een kenmerk van zijn talent weder bovenkwam om

in al zijne werken heerlijk uit te schitteren. In den ouderdom van vier en veertig jaren ontviel Govaert Flink door een vroegtijdigen dood aan de kunst.

Von's en van's.
Eene novelle van August Snieders, Jr.

I.
Op reis naar Antwerpen.

De wachter geeft het sein, en de trein komt zuchtend, fluitend en schokkend in beweging.

't ls eene overgroote reeks wagens, waarin menschen uit alle standen, en schier uit alle oorden van Europa saâmgestroomd, hebben plaats genomen.

Men plaatst en schikt zich weêr zoo gemakkelijk als 't zijn kan; want aan het Belgische grenskantoor is een leger donkergroene ratten op kist, koffer, valies en reiszak gevallen, en men heeft niet alleen deze, maar ook de reizigers wanordelijk dooreengeschud.

Wat helpt het tegen die willekeurigheid te morren!

De trein komt van Keulen en zal eerst te Autwerpen stil houden.

In de *tabagie* der eerste klas, op de kussens die zoo hart en onaangenaam geworden zijn, dat zij den naam van kussens niet meer verdienen, zit een reiziger, omtrent vijftig jaren oud.

In den anderen hoek en schuins over den eerstgenoemde, is tevens een tweede, een jongere reiziger gezeten; die laatste kan zoo omtrent zeven- of acht-en-twintig jaren tellen.

Die ten minste hebben voldoende ruimte.

De jongere reiziger is een flink jonkman, met blond haar, een' op de Engelsche wijze geschoren baard en wiens donkerblauw oog, evenals de fi ne plooi rond den mond een' levendigen geest verraden - en toch is er iets in dat wezen, iets onbeschrijfelijks, dat mij zou terughouden onmiddellijk en gul den jongen, blonden man de hand toe te reiken en hem welkom te heeten.

Zijne kleeding is die van een welhebbend tourist; zelfs is hij voorzien van een aantal reisbehoeften, die *ik* als overtolligen last beschouw; maar zonder welke men geen reiziger van fatsoen, geen gentleman of bojaar schijnt te zijn.

Ik heb touristen gezien, onder andere jonge Hollanders, die een snapreisje van een paar dagen deden en niettemin beladen als muilezels op reis gingen, alsof zij dwars door den aardbol moesten trekken. Ik zag hoe, in bijna ieder station, zij tot het halsbrekend werk van slepen, sleuren en torschen veroordeeld waren - misschien enkel om de hun onbekenden te doen gelooven, dat zij geene arme en onbeduidende sukkelaars van reizigers waren!...

Dat mag nu bijzonder voornaam schijnen - maar ik bewonder den Amerikaan, die alleen met een *faux-col* in de portefeuille de reis om de wereld ondernam.

Naast den jongen reiziger ligt een kleine reiszak met koperen plaat, op welke ‘HERMAN MÜLLER, FRANKFORT’ te lezen staat.

De blonde jongman is dus blijkbaar een Duitscher.

De oudere gezel is een oud, deftig manneke; maar aan die deftigheid, welke de witte halsdas, het onberispelijk wit linnen, de wel verzorgde kleeding, de zwarte met zijde gevoederde overjas en de reeds grijs wordende haren geven, ontbrak kalmte.

Hadden zijne oogen niet gedurig heen en weêr gedwaald, zonder bepaald iets te zien; hadden zijne lippen zich zoo zenuwachtig niet bewogen, veranderden zijne handen en voeten niet zoo gedurig van plaats, alsof de man in de brandnetels zat, - men zou hem voor een statig doctor, een majestueus professor gehouden hebben, een van die wier neus, recht vooruit, den weg der onsterfelijkheid wijst.

Ik zeg niet dat er geene zenuwachtige doctors en stuiptrekkende professors in ons goed België zijn, waar dergelijke titels thans zoo scherp worden nagejaagd; maar ik kan mij zoodanigen niet als echte typen van het geslacht der onsterfelijke geleerden voorstellen. Zoo'n man mag geene zenuwen hebben; 't moet als het ware een man zijn van bordpapier, wiens mechanische bewegingen zoo zeldzaam zijn als zijne woorden. Dat is de statigheid in den vollen zin des woords!

Nu, die kalmte ontbreekt aan den oudsten reiziger.

De jongeling volgt met een tamelijk scherp oog de bewegingen van zijnen reismakker.

Nu slaat hij den blik op de koortsachtige beweging zijner handen, dan op het zenuwachtig optrekken van den neus, of het plotseling veranderen van het been, hetwelk nu eens gekruist, dan eens recht vooruit gestoken, nu weêr over het andere geslagen, of in de twee armen genomen wordt, alsof de reiziger, met dien looper in den arm, zijnen weg wil voortzetten en de locomotief vooruit snellen.

Somtijds is de man echter bedaard: het hoofd zakt langzaam naar de borst; de handen rusten beweegloos op de knieën, de beenen zijn op dat oogenblik als van lood - maar had hij alsdan den brandenden oogappel gezien, die strak naar beneden gericht was, hij zou de overtuiging hebben bekomen, dat die dood-bedaarde houding niet overeenstemde met het innerlijke.

De wachter is gekomen en heeft de kaarten geknipt.

Niets komt de twee reizigers nu nog storen.

De jongste strekt zich gemakkelijk uit; de oudere vangt een ander spel aan: hij schijnt in zich zelve eene redevoering te houden, vergezeld met al de noodige gebaren - eene pantomine, welke den jongen Duitscher in den aanvang heimelijk doet glimlachen, maar eindelijk ernstig doet opletten, dewijl hij stellig meent zich in gezelschap van eenen ontsnapten uit een zinnelooshuis te bevinden.

Maar neen, die opmerking kan niet juist zijn: zeker toch is zijn reismakker een dier rustelooze geesten, die altijd zoeken, plannen smeden, tobben en in den zelfden dwarlkring ronddolen, zonder ooit een vast en solied rustpunt te vinden.

Die man kan zijn - laat ons eens zien:

Een doorgetobt advokaat - neen, die zijn er eigenlijk niet! - maar een door de mand gevallen advokaat; een van zijnen stoel getuimeld professor, die zweert zijn thesis tot zelfs in de andere wereld te zullen verdedigen; een zoo genaamd Vlaamsch dichter, die op zijnen Pegasus - een houten hobbelpaard - door de wolken vliegt: een ingenieur, die tunnels onder de zee door en bruggen naar het land der Lilliputters droomt; een geleerde der academie, die eindelijk stellig bewijzen kan dat de aarde rond is; een volksvertegenwoordiger, die gedurende *vier* zittingen spreekt, om te bewijzen hoe oeconomisch het is de schoenzolen van den recruut met twee spijkers minder te beslaan; een candidaat voor de aan taande verkiezingen, die reeds nu, in perspectief, den minister ongenadig de ooren wascht, enz. enz.

Niet juist een van die is mijn reiziger: geduld, lezer!

De jonaste reiziger houdt, zeg ik, eenen oogenblik zijnen reismakker voor iemand die eenen slag der molenwiek weg heeft, en om zich eenigszins gerust te stellen, richt hij zich tot hem en vraagt in een, met een duitsch dialect overgoten, Fransch:

‘Zal het rooken u niet hinderen, mijnheer?’

Dat is eene nuttelooze vraag;, de plaats waar hij zich bevindt, geeft hem het recht zelfs den Duitschen meerschuimer voor den dag te halen; doch 't is enkel om zich eenigszins over den zonderlingen man te vergewissen.

De drukke man wordt plotseling tot de wezenlijkheid teruggeroepen, en met een welwillend lachje op de lippen antwoordt hij:

‘Geenszins mijnheer.’

Van dat oogenblik is de man kalmer, of liever komt hij in een' normalen toestand. Hij trekt zijn horlogie uit en ziet het uur; hij werpt eenen blik door het raampje en vergewist zich waar hij zich bevindt, gelijk iemand die eene ruime poos geslapen heeft.

Eindelijk laat de man zijn' oogopslag op zijnen medegezel rusten; zijn blik wandelt van het hoofd tot de voeten, van de voeten tot het hoofd. Hij ziet er tamelijk goed uit: gefriseerd haar, een breeden ring aan den vinger, maar een weinig gescheurde schoenen.

Nu valt het oog van den man op het valies en leest den naam en de woonplaats op de koperen plaat.

Müller, denkt hij; Müller... Frankfort... Er is te Frankfort een bankiershuis van dien naam.. Dat jonge mensch kan dus een persoon van aanbelang zijn... en luid zegt hij onmiddellijk:

‘'t Is heerlijk najaarsweêr om te reizen, mijnheer.’

‘Inderdaad, mijnheer.’

‘U komt uit Duitschland?’

‘Uit... Berlijn.’

‘U draagt eenen naam,’ en de man wijst glimlachend op den reiszak, ‘die mij uiet vreemd is. U zijt ongetwijfeld in familie-betrekking met het bankiershuis Müller van Frankfort.’

De jongeling aarzelt; doch bliksemsnel flikkert zijn oog, en hij haast zich te zeggen:

‘Inderdaad, mijnheer.’

‘Niet de zoon; want de bankier Müller is niet gehuwd.’

‘Neen, de neef!’ laat de ondervraagde er tamelijk snel op volgen.

‘Ik heb veel zaken met uw' oom gedaan,’ hervat de oudste reiziger; ‘sedert eenigen tijd zijn die betrekkingen echter minder geworden; doch ik denk wel deze op nieuw aan te knoopen. U zult mijnen naam ongetwijfeld niet kennen, maar wel dien van mijn' associé. Het huis Durman & Comp. te Antwerpen staat in Duitschland hoog aangeschreven.’

De blonde Duitscher aarzelt aadermaal en zegt dan:

‘Ik heb dien naam door mijnen oom wel eens lofwaardig hooren vermelden. Het is een geluk voor mij u te ontmoeten.’

‘Mijn naam is Vinkel Van Dest.’

De jonge man knikt en zwijgt.

En ik die meende, denkt hij, een' zotskap voor mij te hebben, en 't is integendeel een koopman - en een welgesteld koopman.

En ik die meende, denkt mijnheer Vinkel, met een' mageren klerk ingescheept te zijn, en 't is integendeel een kerel met diamanten knoopen aan het wammes.

De wederkeerige eerbied groeit torenhoog; van beider zijden tracht men de kennismaking door te drijven.

Mijnheer Vinkel vraagt andermaal:
'Reist u naar Antwerpen?'
'Ja, mijnheer.'
'Nu dat valt goed; dan zullen wij de reis te zamen afleggen. Ik heb u gezegd, naar ik meen, dat ik een Antwerpenaar ben, geassocieerd in de firma Durman & Comp., eene voortreffelijke firma zooals u weet, ofschoon ik nog aanzienlijke zaken voor eigen rekening doe. U zijt voornemens eenigen tijd in Antwerpen te vertoeven?'
'Waarschijnlijk; indien de stad mij bevalt, vestig ik mij eenigen tijd te Antwerpen.'
'Ter aanknooping van handels-betrekkingen?'
De jongeling zwijgt.
'In dat geval,' gaat mijnheer Vinkel voort, 'zou ik u van dienst kunnen zijn; wees verzekerd dat ik mij gelukkig rekenen zal...'
'Ik dank u; zeer verplicht.'
'Heeft u kennissen en vrienden te Antwerpen?'
'Weinige of geene.'
'Aanbevelingsbrieven zullen u gewis niet ontbreken?'
'Ik heb er eenige.'
'Overigens, uw naam alleen is een voortreffelijke inleidingsbrief,' haast mijnheer Vinkel te zeggen. 'Daarbij, de Duitschers zijn in onze koopstad goed gezien, worden in de deftigste kringen toegelaten en doen er niet zelden rijke huwelijken; want, hetzij tot eere van uwen landaard gezegd, de Duitscher is werkzaam, oppassend, ekonomisch. Mag ik eene indiscretie begaan? U behoort tot den adelstand?'
'Die kerel,' dacht Müller, 'moet alles weten!'
'Mijn vader werd door den koning van Pruisen tot den adelstand verheven, met den titel van baron...'
'Eene eer te meer voor mij, mijnheer de baron!' onderbreekt mijnheer Vinkel, en hij, met den aristocratischen naam van Van Dest gewapend - eene aristocratie die zijne vrouw uit haren pottenwinkel had meêgebracht buigt als een knipmes.
De vertrouwelijkheid wordt grooter.
'Ik hoop,' hervat mijnheer Vinkel, 'dat ik de eer zal hebben u ten mijnent te ontvangen.'
'Het zal een wezenlijk genoegen voor mij zijn.'
'Vinkel Van Dest...' hervat de vriendelijke man en reikt den jongen Duitscher zijne adreskaart over, terwijl de blonde Germaan zich verontschuldigt zijn calpin in zijn' reiszak te hebben gelaten.
'Woont mijnheer de baron, uw vader, insgelijks te Frankfort!'
'Neen.'
'Gewis op zijn leenheerlijk goed?'
'Ja te... Ockenfels. Onze naam is Müller von Ockenfels.'
Müller von Ockenfels! En wie weet welke namen nog al meer! Daarbij, namen groeien als paddestoelen. Bij den naam eener heerlijkheid kan men licht den naam zijner vrouw voegen: dat laatste doet de eenvoudige kruidenier wel; de vrouw, van hare zijde, kan gemakkelijk een half el min of meer gefabriceerde namen meê ten huwelijk brengen. Zoo ken ik een' man die doodeenvoudig Jan, gevolgd door een' zesletterigen naam, heette en die, na korten tijd integendeel eenen naam van sylben en acht-en-dertig letters had weten te verwerven. Het domme publiek stond te gapen voor al die VAN'S en DE'S; de minder kortzichtige heft de schouders op, glimlacht

en vraagt: is het enkel ijdelheid, of heeft die fabriekant dan reden om zijnen familienaam, dat heilig erfgoed zijns vaders, in eenen stroom holklinkende woorden te verdrinken?

'U zijt dus niet in den handel, mijnheer de baron Müller von Ockenfels?'

'Mijn vader wil niet, dat ik mij met nijverheids-ondernemingen inlaat, terwijl ik integendeel iets dergelijks verlang.'

'Heerlijk, voortreffelijk! Ik ook houd mij met groote industriëele ondernemingen bezig. Zoo heb ik onder anderen twee of drie ontwerpen in het hoofd: ontginningen der Kempen en exploitatie van het daar gevonden wordend ijzererts - millioenen schats liggen in die schijnbaar dorre streek begraven. Die onvruchtbare vlakte, steppen, mijnheer, eene Sahara zal ik zeggen, moet in ons leven nog in een paradijs veranderd worden; verder eene onmetelijk lange brug over onze Schelde en een overgroot kanaal van Antwerpen recht naar de Noordzee.... Doch van dit alles spreken wij later. Indien u genegen zijt, deelhebber in eene dezer vennootschappen te worden, zullen u verbazend groote voordeelen toegeteld worden.'

(Wordt vervolgd.)

Een proeftocht op de Pacific-spoorbaan.

Reusachtig, zoo als de geheele Staten-Vereeniging van Noord-Amerika zelve, is de onderneming der Pacific-Spoorbaan, die over het amerikaansch Vasteland henen den Atlantischen Oceaan met de Stille Zuidzee in verbinding stelt. Deze grootste van alle spoorbanen, welke vóór bijna een jaar voor het publiek verkeer is opengesteld, moet een wonderwerk heeten zoo zij in al hare deelen genoegzame zekerheid, voldoende veiligheid voor het verkeer aanbiedt. Men beeft dit punt betwist; over en weêr zijn beschuldigingen ingebracht en als onwaar gelogenstraft; hierover te oordeelen zou dus gevaarlijk zijn, hoewel door de ondervinding de tegen de baan ingebrachte beschuldigingen niet schijnen bevestigd te worden.

Allen zijn het nogtans eens op dit punt dat genoemde baan van veel invloed zal zijn op den handel en het verkeer, en tevens ook op den toestand van de nog wilde Indianen wier prairiën zij doorsnijdt. Men stelle zich eene streek voor in rechte lijn geheel den afstand van Lissabon naar Petersburg metend, waarin men niets te zien krijgt dan grenzelooze prairiën, bosschen, rotsgebergten en die in alle richtingen door grootere en kleinere stroomen doorsneden wordt. Hier wonen de Indianen, voor wie het licht der beschaving nog niet is aangebroken; meestal kenmerken zij zich door hunne vijandschap jegens de blanken die hunne prairiën overweldigen en hen hoe langer hoe meer in een kleiner bestek samendringen. Het is waar die vijandschap moet ons niet verwonderen; te gering toch is het getal van hen die er op uit zijn het wezenlijk geluk dier arme volkstammen te bevorderen, te groot dat van hen die door hunne gewelddadigheden, bedriegerijen enz. den haat jegens de blanken bij die ongelukkige natuurkinderen hebben opgewekt. Weinig konden de ijverige missionarissen, die voor de bekeering en trapsgewijze beschaving der Indianen hun leven opofferen, uitrichten, tegenover den noodlottigen indruk die het slecht gedrag van vele blanken op de wilden moest maken. De vraag doet zich nu voor of voor den Indiaan de nieuwe spoorbaan een weg en hulpmiddel tot beschaving zal worden. Eene moeilijke vraag aan wier oplossing wij ons hier niet zullen wagen, daar zij te veel plaats zou vragen, in het kort bestek waarover wij kunnen beschikken. Wij zijn verplicht haar aan de oplossing van den, tijd over te laten die gewis zal leeren of de

Pacific-Spoorbaan tot nut of rampspoed, tot bloei en beschaving of tot algeheelen ondergang van den Indiaan zal strekken.

Wij geven hier in het kort weder wat een van hen, die in October 1867 een proeftocht op de Pacific-Spoorbaan mede maakten, daarover in zijn dagboek aanteekende.

Het was op den 23^en October van gemeld jaar dat de Staatscommissie, door de regeering der Vereenigde-Staten benoemd om de lijn en haren aanleg te onderzoeken en er rapport over uit te brengen, in gezelschap van eenige ingenieurs te Omaha den trein beklom om een proeftocht op de baan te houden. Ik slaagde er in mij in hun gezelschap te doen opnemen en zoo mocht ik het genoegen smaken een der eersten deze nieuwe baan, althans gedeeltelijk te bereiden. Behalve de kommissie en de ingenieurs bestond ons gezelschap, uit eenige heeren, wien het even als mij gelukt was zich daarbij aan te sluiten.

Reeds stond de trein gereed om te vertrekken; wij stapten in, maar nog waren wij niet gezeten of de machine zette zich in beweging. In America gaat alles snel, vliegend zelfs, ook bij een proefrid over eene nog niet bereden baan welke men moet onderzoeken; het scheen dat dit geheel onderzoek slechts een *experimentum in anima vili* was, zooals onen een dier gebruikt bij eene proefneming, waarvan men de gevolgen voor een menschenleven vreest. De commissie, de ingenieurs en het gezelschap, waarbij ook ik mij had ingedrongen, zouden proefondervindelijk moeten bewijzen of de baan goed of slecht was; kwamen wij er heelhuids af dan was het zeker dat de baan goed mocht heeten, verloren we er een arm of been of zelfs het leven, dan was het een onomstootdijk bewijs dat er nog eenige verbetering in de baan moest gebracht worden. Pijlsnel vloog de machine over de rails; nu begon ik eerst goed mijn toestand in te zien, ik was bevreesd en geen wonder; ieder oogenblik konden wij door eenig onvoorzien gebrek in de baan derailleeren, van eene brug storten, in een afgrond neêrvallen enz. met het stellige vooruitzicht van nooit meer aan vriend of maag iets van dezen halsbrekerstocht te kunnen navertellen.

Altijd vloog de machine voort, somtijds nog met versnelde vaart wanneer wij, zooals ik later begreep een gevaarlijk punt naderden. Op het aangezicht van hen die mij omringden kon ik echter niet het minste teeken van vrees lezen; dit stelde mij langzamerhand ook eenigszins gerust en nu begon ik zoo als zij, mij over te geven aan het onderzoek, niet der baan, hieraan kon en wilde niemand denken, maar van de vlakten en bosschen, bergen en rivieren, in één woord van de landstreek door welke wij werden voortgesleurd, 't Geen ik zag voerde mijne verbazing ten top over de reuzenkracht van een volk, bij wiens ondernemingsgeest zeker die van geen volk der wereld kan vergeleken worden. Nu voerde de baan ons door eene onafzienbare vlakte, dan weêr door bergpassen, ginds over stroomen, hier over afgronden van eene duizelingwekkende diepte; vooral merkte ik er eene op die mij de baren van schrik deed te berge rijzen. Het was in eene bergpas van het Rotsgebergte; de baan, aan weêrszijden door hooge en steile rotsen ingesloten, liep over een viaduct van verbazende hoogte; beneden ons zagen wij de toppen der pijnboomen uit het dal, dat zich aan den uitgang van de bergpas vormde, opschieten; de baan scheen juist genoegzame breedte te hebben om den trein te dragen zoodat wij bij het minste ongeval reddeloos in de diepte moesten nederstorten, en toch hield de trein een verbazende vaart. Wederom sloeg mij de schrik om het hart; ik sloot de oogen en durfde niet meer rond te zien.

Gelukkig bereikten wij het eindstation, waar wij overnachtten om den volgenden morgen denzelfden weg nog eens af te leggen. Ook onze terugreis liep zonder

ongelukken af, maar nimmer meer zal het mij, hoop ik, in de gedachte komen om mijn leven te wagen bij een proeftocht op eene spdorwegbaan in Amerika.

Het stadhuis van Audenaarde.

De burgeroorlog, tijdens Lodewijk van Male, had eindelijk opgehouden, nadat de Gentenaren de voorsteden en den omtrek van Audenaarde herhaalde malen te vuur en te zwaard hadden verwoest. Diep was gewis het door den oorlog achtergelaten spoor; doch de groote bloei der lakenen tapijtweverijen in gezegde stad, deed welhaast dit spoor verdwijnen - en zeker was het bouwen van het prachtige stadhuis daarvan wel een der grootste bewijzen.

Tot in onze dagen wekt dit gedenkteeken, gebouwd van 1525 tot 1529, dus in de laatste tijden der gothische kunst, onze bewondering op en lokt de touristen en kunstenaars uit alle landen naar het vreedzame en zelfs doodstille Audenaarde.

De pracht van dit gebouw is inderdaad opmerkenswaardig, en echter is het noch groot van omvang, noch heeft het eene opstapeling van ornamenten. De toren vooral, die uit eenen zuilengang van zeven bogen schijut op te schieten, is een juweel van bevalligen bouwtrant. Achter dezen ontwikkelen zich twee vleugels met elegante vensters door torentjes bekroond en van nissen voorzien. De galerij, aan het hoogste deel van het gebouw, vormt een prachtig en overgroot balkon, hetwelk veel bijdraagt om het gebouw nog luchtiger en kantachtiger, als wij ons zoo mogen uitdrukken, te maken.

HET STADHUIS VAN AUDENAARDE.

De magistraat van Audenaarde had zich vele jaren in een oud huis, dat zich door niets van de overige burgerhuizen onderscheidde, moeten vestigen, toen hij, aangezet door het voorbeeld van andere vlaamsche steden, ook zijn gedenkteeken der gemeente-vrijheid wilde bezitten.

De brusselsche bouwmeester Hendrik van Peede was de maker van het plan voor het nieuwe gemeentehuis; doch de schepenen der stad deden hem een aantal veranderingen aanbrengen, die gewis den rijkdom van het gebouw, vooral inwendig, aanzienlijk vergrootten. Zoo volgde men de galerij van het stadhuis van Kortrijk, alsmede de prachtige met beeldwerk versierde schouwen. Andere bijzonderheden werden ontleend aan de kasteelen van den omtrek, hoofdzakelijk aan dat van den graaf van

EEN SPOORWEG IN DE BERGEN.

Egmond, te Sotteghem. Ook de trap werd gewijzigd en voor dit punt alléén, deed men den algemeenen bouwmeester van Karel V, Rombout van Gansdaele, bijgenaamd Kelderman, uit Mechelen komen.

Het beeldwerk te Audenaarde werd toevertrouwd aan Paulus van der Schelden; het is een keurig werk, doch niet alles is van zijnen beitel. Echter is het hoofdzakelijk in het portaal, dat Van der Schelden's kunst prachtig uitblinkt; 't is daar dat de kunstenaar den vollen teugel aan zijne rijke verbeeldingskracht heeft kunnen geven. Kenners zeggen, dat de uitvoering van dit stuk aan de arabesken der florentijnsche school en aan de beroemde deuren van de doopkapel te Florence denken doet.

Men heeft wel eens de opmerking gemaakt dat het stadhuis van Audenaarde tot zekere hoogte, geleek aan die van Brussel en Leuven, welke wij reeds in vroegere nummers dedeu kennen. Wel mag er eenige overeenkomst in doorschijnen, maar het blijft er ver af dat hun geheel eenige gelijkheid geeft. Het stadhuis van Audenaarde onderscheidt zich hierdoor van zijne beide mededingers dat eenige onderdeel en van zijn gevel vooruit springen waardoor het geheel een meer afgewisseld, minder eentonig gezicht levert. Ook wint het de toren van de beide anderen door zijn oorspronkelijken vorm; het mag hier eene deugd heeten dat deze niet door eene overtollige hoogte den bevalligen aanblik van het gebouw, waaruit hij opstijgt, vermindert en bederft.

Volgens Dr. van der Meersch beliepen de kosten van bouwing van het stadhuis te Audenaarde de som van 86,658 pond parisis, 't geen in hedendaagsche munt zoo wat 700,000 francs bedraagt. In vier jaren tijds betaalde de stad, die slechts 8000 zielen telde, deze som. Wel is waar woonden aldaar vele rijke adellijke familiën; maar de groote rijkdom kwam niettemin van de tapijtweverijën, die er op één zoo hoogen trap waren gebracht, dat Hendrik IV, toen hij de Gobelins stichtte, de werklieden uit Audenaarde deed komen.

Die kunst ging in België ten onder, om in Frankrijk te herleven, zooals Engeland eens andere takken van nijverheid van den Vlaming had geërfd. Gedurende den burgeroorlog in de XVIe eeuw was Audenaarde het tooneel van de droevigste verwoestingen, door de werkende klasse der bevolking, die bijna eenparig het Protestantism omhelsd had, veroorzaakt. De rustverstoorders plunderden de kerken, haalden de beelden der Heiligen van hunne voetstukken neer en begingen euveldaden die aan eene overheersching der Wandalen zouden doen gelooven. Hierdoor leed de nijverheid, die in dit stadje tot een hoogen trap van bloei gestegen was, een gevoelig verlies; de tapijtweverijen gingen voor een gedeelte te gronde of werden naar elders overgebracht, waar meer rust en kalmte voor den vervaardiger een beter lot bereidden. De rust werd niet hersteld dan na een langen en bloedigen strijd, waarbij handel en nijverheid de gevoeligste verliezen leden. Sinds dien tijd kenmerkte Audenaarde zich slechts als vesting, waardoor het evenwel nieuwe rampen te gemoet ging, want onder Lodewijk XIV en zijn minister Vauban werd Audenaarde belegerd, geplunderd en verwoest, zoodat er niets overbleef van het eenmaal bloeiende stadje als zijn gedenkteeken, dat nog de bewondering trekt.

De bie.
Door Hubert Sassen.

Tout m’étonne, jusqu' aux moindres moucherons.
Fénélon. Des Animaux.

Geen grootsche natuurtooneelen, geen reusachtige, heerlijke gewrochten uit dieren- of plantenrijk behoeft de mensch om des Scheppere almacht te leeren kennen en bewonderen; neen, want ook in het nietigste diertje vertoont zich Zijne alvermogende hand. Neem den olifant en de muis, den arend en de kolibri of den winterkoning, de uiterste grens tusschen den reus en den dwerg onder deze dieren, tot onderwerpen van uwe nasporing en de kleinste, die dwergen, zullen minstens evenzeer als die reuzen uwe bewondering wekken. De kennis van de natuurlijke geschiedenis leidt derhalve den mensch tot God, eene waarheid, die door alle groote mannen doordrongen van waren godsdienstzin en vol geestdrift voor het stichten en verbreiden van het rijk van God, door vele eeuwen is verkondigd. Maar zij beschaaft ook, zij vooral veredelt den mensch. Immers, de schoone hoedanigheden, welke de Schepper het redelooze dier, als een werktuig heeft ingeprent en welke ons, redelijke wezens, zoo dikwijls beschamen, overstelpen het gemoed met edelaardige gevoelens, die de ruwe schors van ons karakter schaven, de zwarte vlekken, die het ontsieren, uitwisschen.

Onder die nietige dieren, die een treffend voorbeeld van velerlei schoone hoedanigheden geven, bekleedt de bie eene voorname plaats. Zij deze dus hier het onderwerp van eene schets, die slechts eenige grepen uit het leven van dit insect zal bevatten; want eene verhandeling over de bie op te stellen, zoude een boekdeel eischen, terwijl zulke taak eigenaardig den bieman toekomt, die jaren de biënteelt heeft beoefend. En toch, ook hij zal den geheimzinnigen sluier, die vele bijzonderheden van de zeden en gewoonten van dit dier omhult en de scherpzinnigste natuurkenners heeft beschaamd, niet verscheuren.

De bie heeft, voor zoover de geschiedenis van het menschdom reikt, altijd eene groote belangstelling bij vele volken, die haar kenden, opgewekt door de voortreffelijke voortbrengselen van haren arbeid en de bewondering door hare arbeidzaamheid, orde, eendracht en de kunstgewrochten, die zij uit het was, een dezer voortbrengselen, vervaardigt. De honig toch, de eerste vrucht van haren onvermoeiden arbeid, was, vooral bij de oude volken, als een uitgelezen spijs bekend. - De honig en de melk waren voor alle Nomadenvolken schier de hoofdbestanddeelen van hunne voeding ja, zelfs eene lekkernij. De verspieders door Mozes uitgezonden, om het land van belofte te verkennen en te onderzoeken, verklaarden dat het overvloeide van melk en honig, een zinnebeeld, dat eene onbeschrijfelijke vruchtbaarheid verraadt.

Werd de honig als een uitgelezen spijs geroemd, het was, tot velerlei doeleinden in de maatschappij aangewend, steeg niet minder in de schatting van den mensch.

Deze twee voortbrengselen verdienen vooral onze bewondering, in verband beschouwd met het diertje dat ze bewerkt.

Dat kleine lichaam van de bie, waarin zij de grondstof, uit plant en bloem geplukt, opneemt, kookt en ziedt en mengt en scheidt, is als een bewonderenswaardig scheikundig toestel, dat twee verschillende producten te gelijk voortbrengt.

Liet het bestek van dit tijdschrift het toe, wij zouden uit de gewijde en ongewijde geschiedenis eene menigte daadzaken kunnen bijbrengen, welke getuigen van de waardij en belangstelling, die dit insect ten deel vielen. In Bretannië, om één feit aan te halen, waar de biënteelt op groote schaal wordt gedreven, wordt de rij biënkorven, bij het afsterven van een lid der familie, met een rouwfloers omhangen. De biën

behooren dáár tot de familie, omdat zij aan het erf getrouw en innig verbonden zijn en der familie zoovele weldaden schenken.

Men onderscheidt tamme en wilde biën; deze onderscheiding heeft nogtans geene betrekking tot de lichaamsgestalte, zeden, gewoonten. Zij leert ons alleen, dat genen aan de zorgen en macht van den mensch zijn onderworpen, die hen aan zich dienstbaar maakt, en dezen in de vrije natuur leven, waar zij in holle boomen, rotsspleten, spelonken hun huiselijk leven leiden.

Het lot van de tamme bie is alles behalve benijdenswaardig. Zeldzaam toch smaakt zij de zoete vruchten van haren arbeid en veelal is een smadelijke dood de belooning van onvermoeiden vlijt. Ook de wilde bie heeft hare vijanden: de honigjager, in Amerika vooral bekend, doorkruist de eeuwenoude bosschen met eene fakkel in de hand, verjaagt met dit blakende vuur den biënzwerm en plundert de honigraten in de holen gebouwd; terwijl de landheer, verlekkerd op honig, niet minder verwoesting aanricht, ofschoon de biën hem woedend maar, daar zijne dikke huid hem beschut, vruchteloos bekampen.

Men wil dat de honig der wilde bie zoeter van smaak is. Dit verklaart zich; omdat zij niet, gelijk de tamme in hare tochten beperkt is tot zekere landstreek en derhalve de bloemen en planten kan vinden, waaruit zij de beste grondstof put.

De ware onderscheiding van de biën in een zwerm of bijstok aanwezig, en gegrond op lichaamsvorm, zeden, gewoonten, bevat drie soorten, die door neiging, streken en doelwit zoozeer zijn verbonden, dat zij elkander onmisbaar zijn; zoodat de zwerm, bij gesuis van eene der drie soorten, verstrooid en uit elkander wordt gerukt. De bie is hiervan bewust: getuige de eensgezindheid, de orde, de arbeidzaamheid, die onder die duizenden heerschen, en ook de heldhaftige moed, waarmede zij de hun zoo dierbare woning tot den dood verdedigen. Zij valt met eene blinde woede menschen en dieren, die haar verstooren, aan.

En toch, zonderling, onbegrijpelijk verschijnsel, eens komt de stond, waarop die band verscheurd, die eensgezindheid gebroken en de woning zelf een tooneel van een gruwelijken moord wordt.

Bij den aanblik van die menigte slachtoffers overmeestert ons eene droevige teleurstelling, te dieper, omdat de beweegreden tot dat bloedblad eigenlijk onbekend is en de verslagenen als onschiddige offers moeten worden beschouwd.

De koningin bekleedt, onder de drie soorten, de eerste plaats, wegens den alom ingrijpenden invloed, dien zij op de talrijke bevolking uitoefent. Met haar staat of valt dat wel geordend staatsgebouw; zij is het middelpunt, om hetwelk de bevolking zich schaart, de zon, die het gemeenschappelijk leven koestert en allen met iever bezielt.

Zij voert, ja, eene onbeperkte heerschappij, maar gegrond op liefde, toegenegenheid en onmiskenbare zucht voor het welzijn der onderdanen, die hare schoone hoedanigheden met de innigste dankbaarheid, den diepsten eerbied en onwankelbare trouw in ruime mate vergelden.

Zij is naieverig op haar gezag en bestrijdt hare mededingsters, tot dat de dood het geschil beslist. Zij is dan ook altijd omringd door eene eerewacht, om haar te beschermen en te bewaken op de tochten, die zij in den omtrek maakt, ten einde zich te verfrisschen, te reinigen en als 't ware te baden in den zonnegloed.

Zij is kenbaar aan haar langer, zwart blinkend achterlijf en dikke, licht bruine pooten; zij is gewapend met een scherpen angel, die van vergift

zwanger de geslagen wond doet zwellen en eene krampachtige pijn veroorzaakt.

Intusschen, is het geoefende oog van den bieman alleen in staat haar onder de krielende menigte te onderscheiden.

Het talrijke heir van de werkbiën is samengesteld uit de tweede soort, die met grooten iever de grondstof van den honig en het was aanvoert, verwerkt en vervormt en tot honigraten, ware kunstgewrochten, kweekt. Deze biën zijn kleiner van lichaamsgestalte en ook voorzien van eenen gelijkvormigen angel.

De derde soort eindelijk bevat de hommels, die, slechts een paar honderdtallen sterk, door hun groot en zwaar lichaam in het oog vallen. Zij zijn het tegenbeeld van de werkbie; zij werken niet; verlaten schier den biënkorf niet en schijnen alleen bestemd tot de voortteling. Zij zijn de slachtoffers van den moord, waarvan wij boven spraken, en die in het laatst van Augustus wordt voltrokken, als de houigraten, als zoovele voorraadschuren, met honig gevuld zijn, de werkzaamheden gestaakt worden, en de bevolking den winter, onder het zoete genot van den vergaderden honig, gaat doorbrengen, om de lente te verbeiden.

Het schijnt dat zij, wier bestaan voor de ontwikkeling en opkomst van de bevolking toch onontbeerlijk was, dan als nutteloozе wezens geslachtofferd worden. Het is alsof eene blinde, woedende wraak, de an leren bezielt; want de lijken der verslagenen, als krengen uit den korf geworpen, schijnen hun een voorwerp van afkeer te zijn, en hunnen bloeddorst niet te kunnen lesschen.

Intusschen is de ware beweegreden van deze bloedige daad onbekend, en werpt op het leven van de bie, overigens zoo bewonderenswaardig door onderlinge trouw en arbeidzaamheid, eene onuitwischbare vlek.

De bie heeft twee jaargetijden, de Lente en den Zomer, tot hare beschikking, om dien verbazenden arbeid te verrichten, waarvan wij aanstonds een woord zullen spreken.

Hel plantenrijk, in die jaargetijden vol ontwikkeling en kracht, biedt haar de grondstof van honig en was aan. En hoezeer elk jaargetijde ook verschillende planten oplevert, weet zij deze behendig te benuttigen. Het is wel waar, dat de grondstof van deze plant zoeteren honig, duurzamer was oplevert dan van gene; maar hef fabrikaat mislukt nooit. Intusschen, het weder moet ook hier in aanmerking worden genomen, want daarvan hangt grootendeels het welslagen van den arbeid af.

Het regenachtig weder drenkt de planten bovenmate, en derhalve ook de grondstof; zoodat vooral de honig, met waterdeelen bezwangerd, veel van zijne goede hoedanigheid verliest.

De hitte daarentegen verdroogt, verzengt de planten en bloemen, belet de uitwaseming, vooral bij gemis van den dauw. In dat geval, is de grondstof schaarsch en leidt de bie, altijd bezorgd voor de toekomst, een leven vol ontbering.

Het zoude de grenzen van deze schets overschrijden, indien wij de plantenrij wilden doorloopen, uit welke de bie de grondstof van haren arbeid put; het zij genoeg optemerken, dat zij in de lente het bloeiende oliezaad en de fruitboomen, velerlei soorten van houtgewassen, waaronder vooral den lindeboom en, wat ieder bekend is, het grootste aantal bloemen in veld en tuinen prijkende, en des zomers, achtervolgens de witte klaver, den boekweit en eindelijk het nederige maar gretig gezochte heidebloempje bezoekt.

Toch is er onder deze menigte van planten een drietal, van welks bloei de toekomst van de bie schier afhangt en op welke de bijman zijne hoop en verwachting bouwt.

Dat drietal, het oliezaad, de boekweit en de heidebloem, hetwelk den besten en ruimsten overvloed van honig en was, oplevert, groeit op verschillende gronden. De kleigrond brengt het oliezaad, de zandgrond den boekweit, de heide hare bloem voort. Om de bie het ruim genot van deze planten te verschaffen, spaart de bieman moeite noch soms aanzienlijke kosten; want hij is genoodzaakt, zijne korven dikwijls op grooten afstand, van de eene landstreek naar de andere te vervoeren, naarmate de bloeitijd van deze planten aanvangt of eindigt. Bij gunstig weder ziet hij zich dan ook altijd door de tot den boord gevulde korven rijkelijk beloond.

De zomer wijkt, de herfst nadert; de bie staakt hare werkzaamheid en, onbezorgd voor de toekomst, rust zij uit van den afmattenden arbeid. Geenszins, eene bittere teleurstelling wacht haar. Zij wordt niet alleen van haren vergaderden schat beroofd, maar moet zelfs een smadelijken dood ondergaan. Immers, nadat de bieman het vereischte aantal korven, als zoogenaamde opzetters, voor de toekomst afgezonderd heeft, verstikt hij de biën van de overige korven door zwaveldamp en zoo worden zij aan 's menschen winzucht opgeofferd. Voorzeker is de bie een beter lot waardig; maar haar bestaan is nu in strijd met 's menschen belang geraakt, voor hetwelk minstens zeker de bie moet zwichten. Andere dieren, die de mensch in zijn belang voedt en opkweekt, genieten ten minste eenigen tijd een weelderig, gemakkelijk leven, alvorens ter slachtbank gevoerd te worden de bie nooit. Zij gaat haar geheel leven onder zwaren arbeid gebukt die herhaaldelijk afgebroken en nooit voltrokken wordt. Zij ziet zich van haren schat, met zooveel moeite vergaderd, beroofd, zonder nogtans den moed op te geven, of hare woning te verlaten. Zij begeeft zich met geestdrift aan het werk: de voorraadschuren, zoo kunstig samengesteld, rijzen op als trotsche gevaarten en ontvangen den schat van honig, voor de toekomst bestemd. Men mag hier te recht het spreekwoord: ‘door zuinigheid en vlijt bouwt men huizen als paleizen,’ in het geheugen roepen. Jammer dat deze paleizen schier even spoedig geplunderd en afgebroken worden als zij opgebouwd zijn.

Het zwermen, dat ons een beeld van eene landverhuizing voor oogen stelt, is een der merkwaardigste en onbegrijpelijkste verschijnselen in het leven van dit insect.

Omstreeks of in den loop van Mei is de bevolking van den biëkorf op eene verbazende wijze toegenomen, zoodat het onbegrijpelijk schijnt, hoe de orde onder deze menigte, wellicht 10,000 in getal, kan worden gehandhaafd in de enge woning, en toch heeft de menigte het hoogste getal niet bereikt; zoodat, zooal niet de ruimte, dan toch het gebrek aan lucht de ademing belet, en de stikkende hitte het verblijf in den korf onmogelijk maakt. Een gedeelte der bevolking zal derhalve de woning, hare bakermat, eindelijk wel moeten verlaten. Maar wie zal de dierbare plek ontruimen en hoevelen? Zal dit voorzeker zoo treurig afscheid vrijwillig of gedwongen genomen worden? wie en hoe? Dit een en ander ligt in het duister, en is aan het oog onttrokken. Uit de omstandigheden, die dezen eersten uittocht, *brandzwerm* genoemd, vergezellen en uit den later volgenden minder talrijken, dien der *endelingen,* mag men afleiden, dat deze landverhuizing in eendracht geregeld en beslecht en, door de natuurlijke aandrift tot voortplanting aangevuurd, zelfs met vreugde wordt voltrokken. Het zijn dan ook de jonge bijen, die de nieuwe volkplanting stichten.

De koningin, die den zwerm altijd geleidt, heeft reeds enkele dagen bevorens, door een eigenaardig geroep het aanstaande vertrek der schaar verkondigd, die, door haar onrustig woelen in en om de opening (tilgat) des korfs, het teeken tot den aftocht met ongeduld verbeidt.

Eindelijk breekt dat gewichtig tijdstip, altijd bij aangenaam weder, aan. Het is een onbeschrijflijk tooneel, dat de aftocht der schaar ontrolt. Het gejuich en gejoel

vermengt zich met het gegons, aan den ruischenden wind gelijk; golvend beweegt zich de menigte naar den kant van de opening: men dringt en stoot, men perst en wringt het lijf. Het is alsof eene oproerige menigte, door razernij vervuld, en in eene enge straat saamgedrongen, op een openbaar plein eener stad zich ontwikkelt, uitstort en dit al dwarrelende vervult. Gelijk een waterstraal, uit de fontein geperst, die spattend opstijgt en in schuim neêrstort, even zoo vloeit de menigte uit het tilgat en verheft zij zich in het ruim.

De koningin, die de gonzende menigte niet uit het oog verliest, hecht zich doorgaans spoedig aan een of ander voorwerp, liefst aan een lommerrijken boomtak; als schakels van een keten verbonden, hecht zich de geheele zwerm aan de koningin, totdat zij saamgestrengeld, een vasten, donkerbruinen klomp, in de gedaante van eene omgekeerde peer vormt. Op het razend en tierend gewoel is nu de diepste stilte gevolgd.

Het is alsof de koningin aan de schaar hare bevelen geeft, de besluiten afkondigt, de maatregelen beraamt, door de stichting der nieuwe volkplanting geëischt.

Dit oogenblik neemt de bieman waar, om den drom van biën, in een daartoe ingerichten korf, op te vangen, waarin de zwerm, mits de koningin ook daar aanwezig zij, na eenige rust, haren arbeid onverwijld aanvangt.

Slaan wij thans nog een blik op de honigraat, een waar kunststuk, dat, om het naar waarde te kunnen schatten, met het oog moet beschouwd worden, vermits iedere beschrijving slechts eene schaduw van haar beeld kan geven.

Zij heeft, om dan slechts eene schaduw te teekenen, eene schijfvormige gedaante; de zijden, eenigszins bolvormig, zijn voorzien van die schoone zeshoekige cellen, wier gelijkvormigheid, wier fijne maar hechte bouworde de voortbrengselen van het uitmuntendste stoomwerktuig zoo niet over treffen, dan toch ten minste evenaren.

Een zeker aantal honigraten, naar de ruimte van den korf, vormt den bijstok; zij hangen naast elkander met de noodige ruimte voor de circulatie der bevolking, van boven vastgehecht aan dwarsstokjes, te dien einde, in den korf gestoken.

Met eene angstvallige bezorgdheid, heeft de bie van de beschikbare ruimte partij getrokken: geen enkel plekje is verwaarloosd. En toch die duizendtallen bewegen zich in die nieuwe gangen met de meeste orde, zonder stremming, stroomen in en uit en de arbeid gaat snel voort zonder verhindering of bemoeilijking.

De honigraat is als bezaaid met vier soorten van cellen, van welke drie tot voortteling van de drie boven aangeduide soorten van biën zijn bestemd. De cel, waarin de koningin geboren wordt, onderscheidt zich van de overigen daardoor dat zij, slechts eenig in getal, als een koepelvormig trotsch geraamte zich boven velen verheft.

De vierde soort, tot voorraadschuur bestemd, wordt, als zij gevuld is met honig, door een dun doorschijnend vliesje gesloten, hetwelk den honig hermetisch van de lucht afsluit en tegen bederf beveiligt.

Wanneer men nu bedenkt, dat een middelmatige korf dertig, tot veertig halve kilo's honig en was bevat, in betrekkelijk korten tijd vergaderd, dan stijgt onze verwondering meer en meer en blijkt het vooral hier dat vele handen den arbeid verlichten, en dat de eendracht wonderen daarstelt.

Wij eindigen met den wensch, dat deze schets, slechts eene schaduw van een uitnemend schoon beeld, onze woorden, in den aanvang geschreven, moge bevestigen. Dit was ons eenig doel.

De kardinaal Borromeo.

Geheel de katholieke wereld heeft het oog gericht op Rome, de wereldstad bij uitnemendheid, waar zoovele gewichtige punten beslist, zooveel hangende vraagstukken opgelost worden. Pius met zijne schitterende omgeving van de talentvolste mannen, die bij hunne schatten van geleerdheid dien anderen, nog meer onschatbaren perel voegen van godsvrucht en geestelijken adeldom, is de vraagbaak, thans meer nog dan anders, voor de geheele christelijke wereld niet alleen, maar ook zij, die er onder de hunnen roem opdragen niet tot de christelijke wereld gerekend te worden, houden het oog daarop gevestigd, terwijl 't geen daar gebeurt hun den schrik om het hart doet slaan. Wij zullen in de *Illustratie* eenigen uit dezen schitterenden hofstoet bespreken door in enkele korte trekken op de mannen te wijzen die om zoovele redenen zoozeer onze bewondering moeten wegdragen.

Eduard Borromeo is de zesde kardinaal uit dat edel en oud geslacht der Borromeo's van Milaan, dat eenmaal door de deugden van een grooten heilige nog meer in luister gestegen is. Ook de tegenwoordige Kardinaal Borromeo werd te Milaan geboren. Zijne eerste studiën volbracht hij in zijne geboortestad daar zijn vader, die door een godvruchtigen levenswandel schitterde, niet wilde dat zijn zoon in den gevaarlijksten leeftijd van de ouderlijke zorgen zou verstoken zijn. Toen werd hij naar Rome gezonden en opgenomen in de beroemde Academie der Edele Geestelijken.

Reeds spoedig leerde Paus Gregorius hem om zijne uitstekende hoedanigheden kennen en beloonde die door eene eervolle onderscheiding, de eenige belooning waarnaar de jeugdige priester haakte; de Paus verbond hem aan zijn hof door hem tot geheim deelnemend Kamerheer te benoemen. Deze bediening vervulde Borromeo met zooveel ijver dat hij door Pius IX, die inmiddels op Gregorius gevolgd was, eerst tot meester der Kamer en later tot majordomus van de apostolische paleizen benoemd werd. Ook deze onderscheiding van den kant van den H. Vader wist Borromeo zich waardig te betoonen door eene onwankelbare gehechtheid aan den persoon des Pausen, en een zeldzaam geëvenaarden iever en voorzichtigheid in die bedieningen

aan den dag te leggen. Zijne verheven hoedanigheden zoowel als zijne onkrenkbare getrouwheid in de vervulling zijner ambtsbedieningen maakten hem bemind bij den H. Vader en bij het geheele romeinsche hof.

Door een waren priesterlijken geest behield legde Mgr. Borromeo zich terzelfder tijde toe op tallooze werken van liefdadigheid in navolging van den H. Carolus, de glorie van zijn edel geslacht. Wij zullen hier over zijne liefdewerken niet uitweiden, die hij beoefende in zijn beschermheerschap der scholen van het Borgo Pio, en in zijn patronaat der broederschappen wier voorzitter hij was, maar slechts nog vermelden dat Pius IX in het Consistorie van 14 Maart 1868 hem tot Karninaal-diaken benoemde van den titel der HH. Vitus en Modestus. In de Kardinaalscongregatiën is hij ingeschreven voor die der fabriek van St. Pieter, van de Geestelijke Immuniteit en van de Consistoriaal-vergadering.

Allerlei.

De brandweer te Londen.

De chef der londensche brandweer heeft onlangs het volgende rapport uitgebracht over de gevallen van brand gedurende het jaar 1869. De stads-brandweer werd 1784 maal opgeroepen, daarvan waren 120 malen ten gevolge van valsch alarm, 92 schoorasteenbrnden, 1572 werkelijke branden (waarvan 119 belangrijke en 1373 slechts geringe schade veroorzaakten.) Het getal der branden van 1869 is 96 minder dan van het voorgaande jaar, maar overtreft het gemiddeld getal der laatste jaren met 230 branden. De brandweer beschikt over 50 bewaarplaatsen van spuiten, 91 van reddingsladders, 47 telegraafdraden, twee drijvende stoomspuiten, en 85 gewone spuiten; meer dan honderd personen zijn uitsluitend bestemd voor het aanbrengen van reddingsladders en drie honderd acht en zeventig voor het bewaren, vervoeren en stellen der spuiten; van deze laatsten hebben 103 de dag en 173 de nachtwacht, de overigen behooren tot de reserve.

Goed gemeend compliment.

Een amerikaansch generaal, een voorstander van de emancipatie der negers hield eens voor zijne beschermelingen eene redevoering die hen zeer scheen te treffen. Later wilden de negers daarvoor een banket hem ter eere aanrichten; de generaal nam de uitnoodiging aan en scheen tusschen zijne zwarte kinderen goed op zijn gemak. Een van hen wilde nu een toast op hun beschermer uitbrengen en daarin vooral op zijne symphatie voor de zwarten drukken; na lang zoeken had hij het gevonden en sprak nu: ‘Generaal X. heeft eene bijzondere *witte* huid, maar toch een bijzonder *zwart* hart.’

Scheikundige mededeelingen. - Waterstof.
(Vervolg.)

Verdienen regen- en rivierwater voor de keuken en de wasch de voorkeur, toch kan men het pompwater hiertoe ook geschikt maken, door er eenigen tijd, voor dat men het gebruikt, wat koolzure soda, potasch of asch van hout in te doen, want deze

stoffen verbinden zich met het zwavelzuur van de kalk, waardoor de nadeelige eigenschap wordt weggenomen. Het doen van een zeer kleine hoeveelheid potasch in het water, waarmeê men koffie zet, zal ook het aftreksel zeer bevorderen. Onaangenaam pompwater wordt drinkbaar in filtreermachinen, waarin het water eenvoudig door een spons, door kool of andere stoffen heenzijpelt, om zijn onreine stoffen af te geven.

[Nummer 36]

Nederlandsche Godgeleerden op het Concilie van Trente. De zalige Petrus Canisius.

DE ZALIGE PETRUS CANISIUS.

De tweede Apostel der germaansche landen, hij die in de XVIe eeuw voor de Kerk aldaar grootendeels wist te behouden, wat Duitschlands eerste Apostel in de VIIIe eeuw met zooveel zweet en arbeid gewonnen had, de gelukzalige Petrus Canisius, aanschouwde het levenslicht den 8 Mei 1521, het merkwaardige jaar, waarin Luther voor den rijksdag te Worms als hervormer optrad en Ignatius van Loyola op de bolwerken van Pampeluna door een kanonskogel werd neêrgeworpen, om als bestrijder der Hervorming weêr op te staan. Nijmegen, de keizerlijke rijksstad, was Petrus' geboorteplaats; Nijmegens burgemeester meester Jacob Canis en Egidia van Houweningen, uit 's-Hertogenbosch, waren zijne ouders. Na de eerste opleiding in deugd en wetenschap onder het vaderlijk oog genoten te hebben, werd de 13-jarige knaap naar Keulen gezonden, om er de lessen der welsprekendheid en wijsbegeerte aan de Hoogeschool bij te wonen; daar vond de veelbelovende jongeling een beschermer zijner onschuld in Nicolaas van Esche *(Eschius)* uit Oisterwijk in Noord-Brabant, een zeer verdienstelijk letterkundige en voorbeeldig priester van dien tijd. Gedeeltelijk in 't zelfde Keulen, gedeeltelijk te Leuven - waar een Boschenaar, met name Gijsbertus Loijen, Rector Magnificus der Universiteit, hem in 1539 op den studentenrol inschreef - bestudeerde Canisius het kerkelijk en burgerlijk recht, om zich vervolgens op de godgeleerde studiën toe te leggen. In de eerste dier steden herwon hij voor de Katholieke Kerk den toekomstigen karthuizer, Laurentius Surius, zoo bekend als hagiograaf; in de beide academiesteden knoopte hij de innigste vriendschapsbetrekkingen aan met de verdienstelijkste mannen zijner eeuw, waaronder wij hier slechts opnoemen R. Tapper, Jacob Latomus, Jodocus

Tiletanus, Willem Lindanus, Petrus Soto en Andries Heerle, naar zijne geboorteplaats gewoonlijk van Baardwijk genaamd, die destijds Rector van 't Montaner-collegie te Keulen was. Reeds in 1536 verwierf aldaar de vijftienjarige jongeling den graad van Baccalaureus in de wijsbegeerte; in 1538 werd hij Licentiaat, in 1540 Meester in de vrije kunsten.

Juist op den dag, dat hij twee en twintig jaren oud was, den feestdag der verschijning van den Aartsengel Michaël, werd hij door pater Petrus Faber, een van Ignatius' eerste gezellen, te Mentz in de opbloeiende So-

cieteit van Jezus aangenomen, en twee jaren later, na't voleindigen van zijn proeftijd, door Keulens wijbisschop tot priester gewijd. De eerste strijd, dien de jeugdige en van iever blakende priester nu te strijden had, was met Herman von Wied, den plichtvergeten aartsbisschop-keurvorst van Keulen zelf, die aan de boorden van den beneden-Rhijn de Hervorming poogde in te voeren. Aangespoord door de keulsche geestelijkheid, bijgestaan vooral door den beroemden aartsdiaken Johan Gropper, gesteund door de burgerij en de leden der Universiteit, samenwerkend met George van Oostenrijk, Prins-bisschop van Luik, wist canisius te Worms Keizer Karel V er toe over te halen, om te Rome de afzetting van den onwaardigen aartsbisschop te verzoeken. Dit geschiedde en het grijze Keulen had het behoud van den geloofsschat aan een zoon van Nederland te danken.

Bij voornoemde gelegenheid had de kardinaal van Augsburg, Otto Truchses, den wakkeren Nijmegenaar leeren kennen, en bij die toevallige ontmoeting was er tusschen beiden eene innige vriendschap ontstaan, welke zich nimmer in de toekomst verloochend heeft. De eerste bemoeiing des kardinaals was Canisius aan den dienst zijner Kerk te verbinden en daarin slaagde hij naar wensch. Diensvolgens verzocht en verkreeg hij van Ignatius, om zijn heiligen en geleerden vriend als bisschoppelijk godgeleerde naar Trente te mogen zenden, waar deze in 't begin des jaars 1547 aankwam. Canisius woonde er de 7^e^ zitting der kerkvergadering bij en behandelde in de afdeelingen de leer der HH. Sacramenten. Ofschoon een der jongsten - de zalige telde nog slechts 26 jaren - ‘was er niemand,’ zoo spreekt Z.H. Pius IX in de breve van Canisius’ zaligverklaring, ‘die niet aan zijne geleerdheid in het voordragen, aan zijn rijp oordeel in het ontwikkelen van vraagpunten, aan zijne bekwaamheid in het antwoord geven, aan het gewicht zijner uitspraken en aan zijne standvastigheid hulde bracht.’ Toen, bij het uitbreken eener pestziekte, het Concilie naar Bologne werd overgeplaatst, begaf zich de wakkere Canisius mede derwaarts en hij bleef er rusteloos arbeiden, tot dat de Kerkvergadering verdaagd werd.

't Is hier de plaats om te vermelden, dat de zalige, wederom op aandringen van een zijner hooge vereerders, den Kardinaal Stanislaus Hosius, Bisschop van Ermeland, ten tweede male - ofschoon slechts voor korten tijd - ter Kerkvergadering verscheen, toen deze in 1562 andermaal geopend werd.

Bologne verlaten hebbende bezocht Canisius den Heiligen Ignatius en ging zich te Rome voor de voeten van zijn Heiligheid Paus Paulus III nederwerpen, om van daar naar Messina in Sicilië over te steken en er de welsprekendheid te onderwijzen. Op aanhoudend verzoek van Willem, Hertog van Beieren, die aan den Roomsch-Koning Ferdinand het bezit van den grooten Nederlander voortdurend betwistte, keerde Canisius spoedig naar Duitschland weder, en ofschoon de leuvensche Universiteit hem reeds in 1547 *honoris causa* den titel van Doctor had toegekend, ontving hij, zich naar Ingolstadt begevend, op Ignatius’ uitdrukkelijk bevel te Bologne na afgelegd examen, den graad van Doctor in de Godgeleerdheid. Dit geschiedde den vierden October 1549.

Thans zouden wij den gelukzalige, aan zijn geliefkoosd Duitschland wedergeschonken, op het hoofdtooneel zijner werkzaamheden voet voor voet te volgen hebben. 't Ware echter, ook bij de grootste beknoptheid onmogelijk, de schier bovenmenschelijke inspanningen van Duitschlands Apostel, en al zijn lijden en strijden voor de meerdere eere Gods, hier ter plaatste op te sommen of ook maar aan

te stippen. De breve der zaligverklaring in de hoofdzaak volgend, mogen wij wel in 't algemeen verklaren, dat niemand lichtelijk zou vermoeden, hoe vele en hoe verre reizen die onvermoeide man gedurende 50 en meer jaren heeft ondernomen, wat al kwellingen hij heeft verduurd, hoe veel moeilijkheden hij heeft doorgeworsteld. Polen, Frankenland, Beieren, Boheme en geheel Duitschland heeft hij ter wille van den godsdienst doorreisd. vele steden en gewesten heeft hij gered, eenige door ze te vrijwaren van de besmetting, die dreigde, andere door ze van het verderf der dwalingen te zuiveren, dat reeds ingekankerd was. In de rijksdagen te Regensburg, te Petrikow, te Augsburg wekte hij de katholieke Vorsten en Bisschoppen der Kerk op, en zette hen aan, om de heillooze vlam, die in lichtelaaien brand dreigde uit te barsten, te smoren.

In de bijeenkomst te Worms, gelijk in Sonnius' levensschets reeds vermeld is, trad hij, omgeven van de bloem der duitsche en nederlandsche godgeleerden, in openlijken redetwist tegen de geduchtste leeraars der dwaling op. In zijne geschriften wederlegde hij zegevierend de lasteringen der Maagdeburgsche Centuriatoren en, tot de minder ontwikkelden afdalend, schreef hij in 't latijn een *kort begrip der katholieke leer,* zoo klaar en zoo bondig, dat er geen boek is, meer geschikt om de volkeren in de katholieke leer te onderrichten en te bevestigen: - het bewerkte tallooze bekeeringen, 't werd tallooze malen uitgegeven en vertaald in 't Nederlandsch, in 't Hoogduitsch, het Fransch, het Spaansch, het Engelsch, het Schotsch, het Poolsch, het Slavoonsch, het Grieksch, zelfs in 't Hebreeuwsch, 't Ethiopisch, 't Hindoesch en 't Japansch. Door Ignatius zelf met het bestuur der duitsche provincie zijner Orde belast, deed hij voor het onderwijs allerwege collegiën oprijzen en de gezonde studiën herbloeien te Ingolstadt, Munchen, Dillingen, Wurzburg, Weenen, Praag, Freiburg en andere steden. Met zijn heiligen Vader Ignatius had hij het grootste aandeel aan de oprichting van het Duitsch Collegie te Rome, dat gedurende drie eeuwen zooveel voortreffelijke geloofstrijders in alle provinciën van Duitschland gezonden heeft. Vele en gewichtige zendingen werden hem herhaaldelijk door de roomsche Pausen opgedragen: Paulus IV zond hem ten jare 1559 naar Polen om den godsdienst, die er in gevaar verkeerde, te steunen en te sterken; door Pius IV werd hij in 1565 als pauselijk Legaat aangesteld, om de besluiten der Trentsche Kerkvergadering in Duitschland af te kondigen en door Vorsten en Bisschoppen te doen aannemen; door Pius V en Gregorius XIII zijn hem de neteligste aangelegenheden der Kerk toevertrouwd, welke hij immer volgens verlangen der Pausen tot een gelukkig einde bracht.

Bij zoo menigvuldige en zoo uiteenloopende zorgen, die hem geen of luttel verpoozing overlieten, nam hij des nachts een groot gedeelte van de noodige rust om te bidden, en dan, geheel in de overweging van het hemelsche verdiept, smaakte hij zulk een troost, dat hij gewoonlijk overvloedige tranen stortte. Diep was zijne nederigheid en zoo lage gevoelens koesterde hij van zich zelf, dat hij den bisschoppelijken zetel van Weenen, die hem herhaaldelijk werd aangeboden, volstandig bleef weigeren en niet dan met de grootste moeite er toe besluiten kon, om zich voor een enkel jaar met de zorg dier Kerk te belasten. De deugd van armoede, van gehoorzaamheid, van zuiverheid, waartoe hij zich van zijne eerste jaren af door gelofte verbonden had, beoefende hij op eene heldhaftige wijze. Toen hij eindelijk te Friburg in Zwitserland, waarheen hij gezonden was, nog vele en groote zaken voor de eere Gods en de zaligheid der zielen verricht had, sluimerde hij, niet meer door den ouderdom dan door langdurigen arbeid uitgeput, zachtjes in de omhelzing des Heeren in, den 21 December des jaars 1597, in den ouderdom van 76 jaren.

Zoo leefde, zoo stierf de tweede Apostel van Duitschland, de groote Nederlander, de zalige Petrus Canisius van Nijmegen.

Zijn dierbaar vaderland, zijne brieven getuigen het, was en bleef steeds het voorwerp zijner teederste bezorgdheid. Nijmegen inzonderheid lag hem voortdurend aan het hart: voor het altaar der aloude Sint-Stephanuskerk had hij als kind meermalen de vurigste beden gestort en, aangetrokken door die herinnering zijner jeugd, bezocht hij op rijperen leeftijd telkens zijne vaderstad, wanneer de gelegenheid zich aanbood. In 1555 schreef hij uit Weenen een hartroerenden brief aan een der nijmeegsche burgemeesters, zijn bloedverwant Wichman Buys, om hem aan te sporen tot krachtige handhaving van den alouden godsdienst. Doch niets pleit zoo welsprekend voor de liefde des Zaligen tot het dierbare Nijmegen, dan het achtdagig bezoek, waarmede hij in 1565, als pauselijk Nuntius, zijne vaderstad vereerde. Zoodra het bericht zijner aankomst ruchtbaar was geworden, geraakte geheel de bevolking in beweging: de regeering, reeds gedeeltelijk uit Protestanten samengesteld, zond afgevaardigden uit haar midden, om den grooten stadgenoot te begroeten en Hem een geschenk aan te bieden, dat hij met de grootste hoffelijkheid van de hand wees. Meermalen predikte hij in de Sint-Stephanuskerk en den maaltijd weigerend, dien zijne bloedverwanten hem ten hunnent aanboden, verzocht hij ze van zijn kant allen in 't gasthuis, waar hij bij de zieken zijn intrek had genomen. Wat moet het een verteederend schouwspel geweest zijn, toen de groote man en zijne bloedverwanten, op het etensuur, met eigen hand aan de arme zieken het beste en grootste deel toereikten van 't geen ieder had meegebracht! Aan den soberen familiedisch zegende hij de kinderen en allen hieven de hand op en zwoeren, dat zij den katholieken godsdienst, zelfs ten koste van hun bloed, ongeschonden in alle zuiverheid zouden bewaren. In 1623 telde de alom verspreide familie ongeveer 150 leden, die nog allen aan de moederkerk waren getrouw gebleven.

Gedurende zijn aardsche loopbaan was de Heilige de vertrouweling der Heiligen geweest. Ignatius en Franciscus Borgias koesterden, eene onbeperkte achting en een grenzeloos vertrouwen voor hem; den engelachtigen Stanislaus Kostka drukte hij aan zijn kinderminnend hart, toen die jeugdige Pool, uit Weenen voortvluchtig, zich te Dillingen voor zijne voeten kwam nederwerpen; Geneves zachtmoedige Bisschop, Franciscus van Sales, en de groote Kardinaal-Aartsbisschop van Milaan, Carolus Borromeüs, de Heilige Pius V, en Rome's Apostel, de H. Philippus Neriüs, vereerden hem met hunne teederste en vertrouwelijkste vriendschap, 't Was dan ook aan Pius IX, dien grooten heiligenvereerder, voorbehouden, om de zaligverklaring van onzen landgenoot den 2^{en} Aug. des jaars 1864 uit te spreken.

Bondiger en beter kunnen wij deze schets niet sluiten dan met het getuigenis van een zijner landgenooten. In de jaarboeken der Universiteit van Ingolstadt leest men de volgende gedenkwaardige regelen: ‘De 148ste Rector onzer Hoogeschool was Pater Canisius, van de Societeit van Jezus, een man van een bijna meer dan menschelijk genie, van eene verbazende geleerdheid, een uitstekend wijsgeer, een diepzinnig godgeleerde, een welsprekend redenaar en een priester vol waardigheid en zachtmoedigheid. Men kan hem voorstellen als een toonbeeld van godsvrucht, van liefde en van alle deugden, die een geestelijke versieren en aanbevelen. Geholpen door zijne metgezellen, herstelde hij de eer en de waardigheid onzer Hoogeschool, die, sedert den dood van doctor Eckius, haar glans verloren had door afval van eenige leden. Wij danken aan hem in het onderwijs eene meer heldere, welsprekende en degelijke wijze, dan die onzer oude meesters. Indien iemand dien grooten man en dien moedigen

verdediger der Katholieke Kerk beter kan prijzen, sta ik hem gaarne de pen af. Ik verklaar echter, dat hij in onze dagen schittert als een licht onder de leeraars, en mijn vurigste wensch is, dat het Gode behage, hem lang te sparen ten nutte der Kerk en van den godsdienst.'

Kuilenburg.
H.J. ALLARD. R.K. Pr.

De locomotief.

Hoe dikwijls zouden de 40,000 locomotieven, die tegenwoordig onzen aardbol berijden, de vraag hebben uitgelokt: *Hoe gaat dat toch in zijn werk?*

Het cijfer dier ontelbaren blijf ik schuldig, maar intusschen wil ik beproeven, een aantal lezers der *Illustratie* van die waarschijnlijk groote som af te trekken.

Ten einde, zooveel mogelijk, zonder naar teekeningen te verwijzen, toch een duidelijk algemeen begrip van de geheele locomotief en van hare voornaamste deelen te geven, zullen wij eerst afzonderlijk den *stoomketel* en den *stoomcilinder* met toebehooren, daarna den *wagen* zelven beschrijven.

De stoomketel met toebehooren.

Het hooge lichaam, dat boven de wielen der locomotief kuipvormig uitsteekt, is niets anders als de zoogenaamde *stoomketel,* veelal van rood koper vervaardigd, rustende op stalen *veeren* en belegd met houten *duigen,* die, uithoofde van hunne geringe warmtegeleidende kracht, de te sterke afkoeling van den stoom beletten. Hoe wordt die stoom daarin gevoerd?

Twee zuig- en perspompen onder het plat, waar de machinist en de stoker zich bevinden, brengen - door middel van hefboomen, die zich onder het rijden ook bewegen, doch zonder nut, als de kranen gesloten zijn - het water uit een vergaarbak van den *tender* (kolenwagen), langs een gemeenschapshuis in den ketel. Daar moet het water verwarmd worden, met zoo weinig warmteverlies en zooveel spoed, als mogelijk is. Hiertoe dient de *vuurkast,* die de stoker, langs een deur van buiten, met kolen vult, waarvan de uitgebrande deelen, door den *rooster* op de *aschplaat* gevallen, bij overlast van zelf langs een *klep* verdwijnen. Daar echter de verwarming en het warmhouden van de groote massa water, op die wijze alleen, bezwaren op zou leveren, begeven zich de vlam en de rook van het vuur niet onmiddellijk de buitenlucht in, maar middellijk door 100 à 300 (naar gelang de grootte der locomotief) koperen buizen, genaamd *vlampijpen,* die, in de vuurkast aanvangende en in horizontale richting midden door den ketel gegaan, eindelijk aan den voorkant der locomotief, onder in den *schoorsteen* uitloopen. Het water wordt dus niet alleen verwarmd door de verwarming van de buitenwanden des ketels - gelijk dit bij voorbeeld met elken ketel van een theestoof het geval is - maar van binnen wordt het als doorboord met korte pijpen, die des te meer hier doelmatig zijn aangebracht, omdat het koken van water eene groote eigenaardigheid heeft, gelijk uit het volgende blijken zal.

Wanneer water (ook andere vochten), op een goed vuur, van onderen, verwarmd wordt, ontstaan er, op den bodem des ketels, kleine blaasjes, die, lichter dan de hen omgevende vochtdeeltjes, opstijgen, doch weder verdwijnen, zoodra zij, in de hoogere waterlagen, minder warmte en gevolgelijk grooter dichtheid ontmoeten. Deze blaasjes zijn dampblaasjes, want was het water, dan zou men ze niet in hetzelfde water onderscheiden en ook niet zien opstijgen, daar zij niet lichter zouden zijn, dan de omringende waterdeelen. Reeds spoedig vormen zich nu, aan al de langzamerhand verwarmde wanden, dergelijke blaasjes, die naar boven stijgen, verdicht worden en verdwijnen. Intusschen maakt het zich verwijderen van elk lichter deeltje uit de benedenlagen plaats voor zwaardere deelen, die achtereenvolgens afdalen van de bovenlagen, zoodat allengs de geheele watermassa warm wordt. Na eenige oogenblikken ziet men dan op den bodem groote bellen verschijnen; deze stijgen op in het vocht, zonder meer verdicht te worden, barsten aan de oppervlakte en vliegen als damp weg. Zoodra dit geschiedt, is de temperatuur 100 graden Celsius, het water kokend en de stoom gevormd, die nu door zijn elasticiteit de *atmospheer* of den *dampkringsdruk* op het water kan overwinnen en zich vrij verheft in de lucht.

Daar hier van koken spraak is, mogen er nog wel een paar andere onder de vele eigenaardige bijzonderheden daarvan vermeld worden. Eenigen tijd voordat het water begint te koken, hoort men het zingen of razen; vanwaar dit verschijnsel? Bij de opstijgende dampblaasjes, waar wij zoo even van spraken, doen de opvolgende verdichtingen een reeks van kleine ledige ruimten ontstaan, die daarna weder gevuld worden door het omringende water. Dat aanvullen, of liever invallen, veroorzaakt trillingen van het vocht, en hierdoor wordt die siddering of dat zingen voortgebracht. Het houdt op, als het water geheel aan het koken is, wijl er dan geen verdichtingen meer plaats hebben; wil men het echter lang laten duren, dan zette men, als het water vrij warm begint te worden, den ketel naast het vuur, de verwarming geschiedt dien ten gevolge minder snel, en dus zal het zingen langer aanhouden.

Dikwijls ziet men den stoom niet aanstonds ter plaatse waar hij door eene opening uit den ketel ontsnapt, maar iets hooger. Dit is zeer natuurlijk; want zuivere stoom is, als alle gassen, onzichtbaar, doch, bij de minste afkoeling verdichtende, vertoont hij zich aanstonds.

Den bodem van een ketel kokend water, vooral als hij zeer dun is, kan men ongestraft aanraken, daar hij bijna al zijn warmte aan het water afgeeft. Om dezelfde reden kan men ook in een vat, met een zeer dunnen papieren bodem, boven een vlam het water doen koken, daar de temperatuur van het papier niet hoog genoeg stijgt, om te kunnen verbranden. De Arabieren doen dit eveneens met bakjes van biezen. Maar keeren wij tot de locomotief terug.

De aangehaalde bijzonderheden toonen duidelijk, dat door middel der vlampijpen de reis der dampblaasjes, van de benedenste naar de bovenste waterlagen, en vice versa voor de zwaardere waterdeeltjes, veel voorspoediger gaat, zoodat de stoomvorming en zijn verzameling boven het wateroppervlak in de ketelholten, zeer gemakkelijk plaats heeft.

Een gedeelte van den bovenwand des ketels heet het *mangat,* waarlangs men voor reparatiën enz. er in kan afdalen, nadat hij, door de *spuikraan* is leeggeloopen. Verder bevindt zich, in de nabijheid van den machinist, het *waterpeilglas,* een dubbelomgebogen glazen buis, waarvan het eene been uitkomt in den stoom, het andere in het water, zoodat hierdoor de stand van buiten zichtbaar is. Tot hetzelfde doel zijn op zijde twee kranen aanwezig. Vervolgens ziet men nog aan den ketel twee *veiligheidskleppen,* die, door in kokers besloten spiraalveeren gedrukt, alleen

bij te hooge stoomdrukking zich openen; een daarenboven is soms voorzien van een zegel, dat in hetzelfde geval breekt en zoo het bestuur in staat stelt, het al of niet voorzichtig zijn van den machinist te controleeren; immers gaat de stoomspanning zekere maat te buiten, dan lijdt de ketel gevaar van te springen.

Een hulpmiddel, om de spankracht van den stoom met juistheid te bepalen, is de *manometer,* een buisje met zeer dunne, buigbare wanden, spiraalvormig opgewonden; het ontrolt zich bij elke inwendige drukking op die wanden en bij elke uitwendige rolt het zich op; een der uiteinden van het buisje is open en gehecht aan een pijp met kraan, in gemeenschap met den stoomketel; drukt nu de stoom binnen tegen de wanden, dan ontrolt zich het buisje, en zijn ander uiteinde, verbonden met een klein wijzertoestel, verplaatst door die beweging den wijzer, die op een in graden verdeeld wijzerplaatje, achter een glas de *atmospheeren* aanwijst. Door atmospheer of damkringsdruk verstaat men eene drukking van ruim een N. pond op iederen vierkanten N. duim. Men onderscheidt de stoomwerktuigen in die van *lage, middelbare* en *hooge drukking.* In ons land worden die namen toegepast, naarmate de stoomspanning met ½, met 3½ of met nog meer atmospheeren den gewonen dampkrings- of luchtdruk overtreft.

Eindelijk behoort nog bij den stoomketel het *stoomfluitje,* dat voor de hoofdzaak bestaat uit een metalen schijfje, waar de stoom, ontsnappende door een nieuwe cirkelvormige spleet, met kracht tegen aan stoot en zoo een geraas maakt op twee à drieduizend meters hoorbaar.

De schoorsteen, waarvan het verband met de vlampijpen des stoomketels reeds is vermeld, heeft zulk een sterke trekking, dat vijf N. ponden coke per minuut verbranden; hiertoe is noodig 3600 kubiek voet lucht, die door de warmte soms tot 6000 wordt uitgezet. Deze hoeveelheid gaat dus elke minuut door de vlampijpen, met eene snelheid van 40 voet per seconde, en door de schoorsteen met eene van 120, grooter snelheid dan die van een zwaren storm.

Gaan wij thans over tot de beschrijving van het belangrijkste deel der machine.

(Wordt vervolgd.)

Russische inkwartiering.

De verlossingsoorlog tegen den eenmaal machtigen franschen keizer was gestreden. Napoleon, van den eersten monarch van Europa met bitteren schimp tot den rang van een spotkoning vernederd, verborg zijn spijt op het kleine Elba en overwoog reeds in zijnen geest welke bloedige wraak hij eenmaal op hen zou uitoefenen die hem nu zoo diep hadden vernederd.

Bij dien strijd, hoe verblijdend zijn uitslag ook voor de Nederlanden was geweest, sloot zich toch nog menige smart, aan; talloos waren de rampen uit de fransche overheersching ontstaan, maar ook de bevrijders schenen somtijds geen ander doel te hebben dan hen, die zij kwamen verlossen, nog van het weinige te berooven dat hun door de vluchtende Franschen gelaten was. Vooral echter waren het de achterblijvers der verbonden legers die het droevige lot der landbewoners door hunne uitgezochte wreedheden nog ondragelijker maakten.

Zoo was eene afdeeling Kozakken - naar de ouden van dagen vertellen wel eenige honderden mannen sterk - naar eene welvarende streek van ons Vaderland afgezakt en beieverde zich om de geleden rampen nog zooveel mogelijk te verzwaren, ja onherstelbaar te maken. Ontzettend waren de gruwelen die zij pleegden; niets was voor hen veilig; ouderdom noch geslacht waren voor hunnen moedwil gevrijwaard. Geen wonder dat de mare: ‘de Kozakken komen’ als eene aankondiging van bitter wee en onbeschrijfelijke ellende gold, die op verren afstand reeds der ongelukkige bevolking, welke door den onspoed der tijden hun weerloos was prijs gegeven, den schrik om het harte joeg.

Zoo trokken deze ruwe inboorlingen van Ruslands steppen gestadig voort, overal plunderend en door de gruwzaamste mishandelingen van de ongelukkige boeren het verborgen geld en goed afpersende. Eindelijk bereikten zij een dorp dat om eene zekere welvarendheid bekend was en daarom dan ook meer dan eenig ander van hen te lijden moest hebben. Talloos zijn de treurverhalen die daarover bij de tegenwoordige bewoners nog heden voortleven; een daarvan willen wij hier weêrgeven om daaruit te beter over den rampspoed dier tijden een oordeel te kunnen vellen.

Bij de nadering der plunderaars waren reeds velen der voornaamste ingezetenen gevlucht om de mishandelingen te voorkomen, waaraan zij door hunne vermeende gegoedheid, welke nogtans reeds door andere roofzuchtigen was vernield, onvermijdelijk gingen blootstaan. Eenigen nogtans waren gebleven, hetzij zij geen toevluchtsoord kenden, hetzij de vertwijfeling hun zelfs de kracht en den wil om te vluchten had ontnomen.

Op eene eenigszins afgelegen hoeve woonde een vader met drie nog jeugdige kinderen. Zijne vrouw was voor eenige dagen bezweken aan de gevolgen der mishandelingen waaraan zij van de Franschen had blootgestaan; zijne goederen waren hem toen ontroofd, zijn paarden en rundvee weggevoerd of geslacht; zelf had de ongelukkige boer in doodsgevaar verkeerd en slechts door eene overhaaste vlucht was hij aan den dreigenden dood kunnen ontkomen. Na den aftocht der Franschen ziek en moedeloos teruggekeerd, had hij zijne vrouw gevonden worstelend met den dood, en alles op zijne hoeve verwoest en geplunderd.

EEN LANDSCHAP VAN A. VAN DEN VELDE.

Nog bloedde de wreede wond die den rampzaligen pachter in het hart was geslagen en reeds dreigden nieuwe rampen, nieuwe gevaren, zoo mogelijk nog grooter dan de eerste. Eenige sporen van vroegere welvaart duidden hem bij de nieuwe verdrukkers als een rijk man aan en zoo was hij dan ook weêr de eerste die al de gruwzaamheid dier barbaren moest doorstaan. De boer lag ziek te bed, en slechts zijn onschuldige kinderen, te jong nog om de ouderlijke zorgen te ontberen, waren in de woonkamer, toen op eens de deur werd geopend en eenige kozakken met een papier in de hand binnentraden. Verschrikt door die onverwachte verschijning vluchtte het oudste meisje naar haren broeder als zocht zij in zijne nog krachtelooze armen heul en bescherming tegen die geweldenaars; het jongste kind was ook naar zijn broêrtje gevlucht en had zich achter hem verborgen. Op den angstkreet zijner kinderen verliet de zieke vader zijn smartleger en vond tot zijne niet geringe ontzetting in zijn huis een tiental soldaten die door allerlei gebaren van hem voedsel en drank vorderden.

De arme man, zelf van het noodigste beroofd en niettegenstaande zijn schijnbaren rijkdom tot armoede vervallen, kon hun het gevraagde niet verschaffen. De Kozakken die dit niet wilden begrijpen - het uitzicht der hoeve had hun een rijken buit en overdaad van spijs en drank voorspeld - sloegen eindelijk tot bedreigingen en van deze tot gewelddadigheden over. Maar al hunne mishandelingen, zoo wreed en uitgezocht als slechts de Kozakken die kunnen uitdenken, mochten niet baten. Denkende dat zij door de kinderen te folteren beter hun doel zouden bereiken, grepen zij nu de onschuldige kleinen aan, sloegen hen wreedaardig met hunne van looden kogels voorziene zweepen en maakten zich gereed om hen te binden en naar buiten

te sleuren. Dit was te veel voor het vaderhart van den ongelukkigen boer; zijn eigen smarten, de

RUSSISCHE INKWARTIERING.

mishandelingen die hem slechts persoonlijk troffen, hadden hem als ware het koud en onverschilllg gelaten, maar zijne kinderen te zien mishandelen, te zien slaan en binden was te veel. Met toomelooze woede grijpt hij het eerste wapen dat hem onder de hand komt, en vliegt daarmede op een kozak aan, die reeds met het oudste meisje tot bij de deur genaderd was. Met een vreeselijken slag doet hij den barbaar over de vloer der woonkamer tuimelen, hij had den ellendeling het hoofd verbrijzeld. Op dit gezicht verlieten de anderen hunne prooi om hunnen bloeddorst aan den vader te gaan koelen; wel verweerde deze zich dapper, wel sloeg hij vreeselijke slagen, maar eindelijk viel hij uitgeput van krachten en afgestreden neêr voor de voeten dier beulen, die er een helsch genoegen in vonden den rampzalige met tal van lanssteken te doorboren.

Toen zij hunne wraakzucht genoegzaam hadden uitgevierd, wilden zij ook hunne hebzucht voldoen, maar vonden niets meer; alles was reeds geroofd. Knarstandend van woede begonnen zij wederom de ongelukkige kinderen te mishandelen om van hen de plaats te vernemen waar zij den buit verborgen waanden; maar al hunne wreedheid bleef zonder gevolg, nergens was iets verborgen. Toen sleurden zij de ongelukkigen en het lijk van hun makker mede naar buiten, staken de hoeve in brand en gingen verder om elders hunne plunderzucht bot te vieren.

Voor een groot losgeld mocht een edelmoedig man de kinderen uit de handen dier barbaren verlossen, die roovend en plunderend afzakten, tot zij eindelijk door de vereende macht der boeren, door eenige soldaten ondersteund, aangevallen en overwonnen werden; slecht weinigen dezer ellendelingen konden den dood ontgaan, dien zij overigens door hunne euveldaden wel verdiend hadden.

Een landschap van Adriaan van den Velde.

Een hollandsch landschap in den winter, stelt ons de nevenstaande gravure voor, en de natuurlijkheid en de waarheid van het lieve tafereel met zijne schaatsenrijders, sleeën en echt hollandsche ijsvermaken doen ons als van zelf vermoeden, dat het een hollandsch kunstenaar is, die het oorspronkelijk schilderstuk vervaardigde. En te recht, want 't is aan een der meesterstukken van den als landschap- en dierenschilder beroemden Adriaan van den Velde, dat de gravure ontleend is.

Geboren te Amsterdam in 't jaar 1639, openbaarde van den Velde reeds in kinderlijken leeftijd eenen grooten aanleg voor de schilderkunst, en de kleine teekeningen, die hij zonder meester als kind vervaardigde, wekten zoozeer de aandacht der kenners, dat deze zijn vader overhaalden, om den knaap naar Haarlem te zenden en aan de leiding van den beroemden Jan Wijnands toe te vertrouwen. De kleine schetsen, die hij bij zijne aankomst aan wijnands liet zien, brachten dezen zoozeer in verbazing, dat hij vol verrukking uitriep; ‘een meester is ons geboren!’ Buitengewoon waren dan ook weldra de vorderingen, die de jeugdige Adriaan in korten tijd maakte, en op een leeftijd waarin anders veelal de oefeningen eerst worden aangevangen, was hij reeds meester in 't schilderen, teekenen en etsen. Wijnands schepte er behagen in, het uitstekend talent van zijnen leerling zooveel mogelijk te ontwikkelen en leerde hem vooral het groote geheim der kunst, namelijk de studie der natuur. Op raad van zijn meester, liet Adriaan dan ook geen dag voorbijgaan, waarop hij zich niet, met het potlood in de hand naar buiten begaf, om landschappen, wolken, dieren, boomen, de uitwerkselen van licht en schaduw, naar de natuur te

bestudeeren, en zoolang hij leefde, verzuimde hij deze oefeningen nooit. Door deze studie der natuur, is Van den Velde dan ook zoo uitmuntend in koloriet en effect, zoo vol waarheid en verscheidenheid in zijne teekeningen, dat zijn geniaal talent van landschapschilderen wellicht slechts door een Paulus Potter overtroffen wordt. Van daar met recht de hooge en algemeene achting, waarin zijne kunstvoortbrengselen staan en de groote prijzen, welke de kunstkenners steeds voor zijne meesterstukken besteed hebben. Een zijner beste stukken, dat dan ook op eene verkooping van Gerrit van der Pals voor een ongeloofelijken prijs verkocht werd, is *een Brabantsch landschap in den omtrek van Antwerpen* door den schilder vervaardigd in 1667. Onder zijne overige meesterstukken noemen wij slechts *'een bergachtig landschap, een landschap met koeien en schapen, een landschap met een herder, eene vrouw en onderscheiden velddieren, gezicht op het scheventingsche strand,* verder zijne *passiestukken en afneming van het kruis,'* terwijl het overigens bijna onverklaarbaar is, hoe de groote kunstenaar, die reeds in 't jaar 1672, in den jeugdigen leeftijd van slechts 33 jaren, overleed, zulk een groot aantal kunstwerken heeft kunnen vervaardigen.

Von's en van's.
Eene novelle van August Snieders, Jr.
(Vervolg.)

'Ik weiger niet, mompelt de baron en schijnt op de vraag na te denken. Een oogenblik daarna laat hij er op volgen: ik vermeen dat de adel in onze dagen, zich in de groote werkbeweging behoort te onderscheiden.'

'Voortreffelijk denkbeeld!'

'Mijn vader bestemde mij voor de militaire loopbaan; doch ik heb stellig geweigerd, (en de jonge Germaan doet eene uitdagende beweging met het hoofd.) Zijne Majesteit de koning van Pruisen...'

De koopman trekt ontzaglijk groote oogen open.

'... aan wiens hof ik eenigen tijd doorbracht...'

De oogen des koopmans worden nog grooter, en hij heeft trek om voor dien alvermogenden Duitscher met gescheurde schoenen, neêr te knielen.

'... beloofde mij eenen rang in het leger en verder zijne gansch bijzondere bescherming. Ik heb nogmaals geweigerd en heb enkel eene zending aan het hof van Denemarken willen aanvaarden.'

Mijnheer Vinkel Van Dest zit reeds half voor den jongen gezant op de knieën.

'Maar dat alles strookt niet met mijn karakter, en ik verkies een vrij en onafhankelijk leven boven het leven der intrigue en der diplomatie... Mag ik u eene cigaar aanbieden, mijnheer Vinkel van Dest?'

Vinkel rookt nooit; maar bij gevaar van verschrikkelijke buitensporigheden te begaan neemt hij eene cigaar, verhoogadellijkt door de vingers van zijne genade den baron Müller von Ockenfels, die met bankiers, barons, diplomaten en koningen in betrekking staat.

Zoo jong en reeds zoo groot!

'Ik ben zeer ingenomen met den adel,' zegt mijnheer Vinkel van Dest, die het noodig vindt eenigszins op stelten te klimmen, om ten minste tot aan de edele en zuiverbloedige knieën van den blonden Duitscher te reiken. 'Ik heb onder de Brusselsche aristocratie eenige intime kennissen, minder onder de Antwerpsche, (dat is eene zeer voorzichtige spreuk van mijnheer Vinkel Van Dest.) - Onze aristocratie

wacht, tot dat men mij insgelijks op een gekleurd wapenbord plaatsen en tot op hare hoogte heffen zal,' voegt hij er lachend bij.

Hé, dacht de jonge man, hij is niet alleen een gefortuneerd koopman, een rijk ondernemer, maar een aspirant naar den adelstand!

En de twee reizigers meenen zich in geen geval te compromitteeren, met elkaâr op den meest intimen voet te behandelen.

't Is dan ook wel zeker besloten: baron Müller von Ockenfels zal, in de eerste dagen van zijn verblijf te Antwerpen, bij mijnheer Vinkel Van Dest een bezoek afleggen en gelukkig zijn met mevrouw Vinkel Van Dest en de twee jonge dames Vinkel Van Dest - want de koopman heeft hem de samenstelling van zijn huisgezin doen kennen - in gezelschap te komen.

Nu is het gesprek op den meest vertrouwelijken voet. De jonge baron, zoo terughoudend, zoo aarzelend in den aanvang, wordt allengs al meêdeelzamer. Hij spreekt van zijn's vaders goederen, van de vorstelijke hertenjachten, de feesten welke er worden gegeven; van de wedrennen en clubs - en dat alles wordt zoo nauwkeurig beschreven, dat mijnheer Vinkel Van Dest, (al verstaat hij er soms geen woord van) toch nu en dan, met een' gemaakten glimlach, zeggen moet: 'Heerlijk, heerlijk!' Baron Müller von Ockenfels springt van zijne heerlijkheid naar Kopenhagen, van Kopenhagen naar Berlijn, en gansch dat gesprek wordt door VON'S en DE's aan elkaâr geweven.

Mijnheer Vinkel tracht insgelijks in evenredigheid te klimmen; maar hoezeer hij zich uitrekt, de Duitscher is toch altijd grooter.

Och, wat zijn zijne kennissen, vrienden, hoe adellijk ook, zijne plannen, naamlooze vennootschappen en millioenen, tegenover alles wat de baron vertelt; maar toch houdt mijnheer Vinkel zoo goed mogelijk kop.

't Zijn twee paarden, die om het hardste draven!

De trein houdt stil. Reizigers stappen af en stappen in. Ook het portier van het rijtnig, waar de twee bekenden gezeten zijn, wordt geopend en een nieuwe reiziger treedt binnen.

De man zet zich in eenen der hoeken van de diligence, legt zijnen hoed ter zijde, trekt zich eene muts diep in de oogen, kruist de beenen, opent - is het toeval of opzet? - zijnen overjas en laat in het linker knoopsgat eene rosace, met al de kleuren van den regenboog, zien.

Na die exhibitie wordt de jas weêr dicht geknoopt, als had de nieuwe reiziger aan zijne reisgenooten willen doen verstaan: gij zijt in gezelschap van een' man van aanzien.

Daarna wendt hij zich naar het portier en ziet, als onverschillig, naar de landschappen die langs hem heen rollen.

De zon gaat allengs aan den prachtigen horizon onder, en dat rijk gekleurd natuurtafereel schijnt den reiziger in diepe gedachten te doen verzinken.

Mijnheer Vinkel Van Dest vervalt evenals de baron in stilzwijgen; 't is of de nieuw aangekomene, die zich echter om beiden niet bekommert; hen in hunne vertrouwelijke samenspraak stoort; 't is of zij wantrouwen...

De vreemdeling neemt eene cigaar, doch vraagt geen vuur aan de twee rookers; hij neemt uit een' zilveren koker een waslicht, maakt vuur, werpt onverschillig het overschot weg, na zijne cigaar, even onverschillig, te hebben aangestoken.

Hoe komt het, dat de twee reizigers hunne minderheid tegenover dien onverschillige gevoelen?

Alleen den wachter is hij beleefd geweest en heeft vriendelijk: ‘Ik dank u’ gezegd, toen deze hem zijn kaartje teruggaf.

De trein houdt herhaalde malen stil; maar die lastige reiziger stapt niet af. De baron zakt insgelijks in den hoek des rijtuigs; de koopman hervalt in zijne gedachten en begint, hoewel veel gematigder dan vroeger, zijn gebaardenspel.

Zoo gaat de reis voort.

De avond valt.

De drie reizigers schijnen in trio te slapen, en in zijnen slaap beweegt mijnheer Vinkel Van Dest zich nog koortsachtig, als rekent hij uit hoeveel de exploitatie van het ijzer-erts hem wel zal opleveren; als betoogt hij dat de brug over de Schelde, tegen welkdanige opwerping, bestand is; dat het rechtstreeksch kanaal naar de Noordzee den waterweg aanzienlijk zal bekorten en België minder afhankelijk zal maken van de zoo haarfijn cijferende Hollandsche staatslieden.

Nog een kleine tocht, en de trein staat pal; de portieren worden opend, en de stem van den wachter kondigt ‘Antwerpen’ aan. De reizigers zijn er op voorbereid.

De onbekende werpt nogmaals, doch schijnbaar even onverschillig, eenen blik op zijne twee gezellen, stapt af en verdwijnt.

Mijnheer Vinkel Van Dest herademt en heeft onmiddellijk zijne algeheele vrijheid herwonnen; bij baron Müller von Ockenfels is een steen van het hart gerold.

De vriendschapsbetuigingen worden hernieuwd: men drukt elkaâr de hand, men zal elkaâr wederzien. - O gewis! Mijnheer Müller moet zich naar het goederen-bureau begeven; mijnheer Vinkel zoekt een rijtuig. Nu, tot weêrziens! zonder vaarwel!

De twee bekenden zijn in de bonte mengeling van rijtuigen, koetsiers, wachters en reizigers van allen aard verdwenen.

‘Zie,’ mompelt mijnheer vinkel Van Dest, terwijl hij over het karig verlicht gaanpad dicht langs de huizen heenstapt, ‘als ik mij niet bedrieg, schuift de baron Müller daar aan den overkant, als een gewoon sterveling, op zijne voetjes en zijn zakje aan de hand, voorbij. Dat is wonder voor een' baron!’

‘Als ik mij niet vergist heb,’ denkt mijnheer Müller, ‘zie ik ginds den koopman *ad pedes* langs den muur strijken. Zeide hij dan niet, dat hij een rijtuig nam?’

II.
Groote en kleine vinkel's.

In een der voornaamste straten van Antwerpen betrekt mijnheer Vinkel van Dest een schoon huis, waarvan de benedenvensters langs de straat met zware ijzeren spijlen bezet zijn.

Ik weet niet, lezer, of gij ten dezen opzichte mijne meening deelt; maar ik heb mij altijd verbeeld, dat achter die ijzeren traliën millioenen schats verborgen zaten. Mijne vrouw onderbreekt me hier en zegt me, kind zijnde, altijd geloofd te hebben dat achter die soort van barricades tooverheksen woonden.

Of er achter mijnheer Vinkel's traliën millioenen zaten, kan ik u nog niet zeggen; maar dat zijne vrouw - de uitdrukking kan hard zijn - eene soort van tooverheks is, kan ik u verzekeren; want men zal moeilijk iemand vinden, die zoo onvermoeid intrigueert en dikwijls zoo gemakkelijk daarin slaagt.

Mevrouw Vinkel - het mensch laat zich zoo adellijk betitelen - is omtrent vijftig jaren en kan dus niet meer op de frissche schoonheid roemen; maar toch weet zij door de noodige tincturen nog vrij wel dat verraderlijk grijs haar te verbergen.

Haar oog is nog levendig, doorvorschend en opmerkzaam; rondom den mond speelt soms een glimlach van minachting, en de tong, nu eens honigzoet, wordt op een ander oogenblik een scherpsnijdend mes, hetwelk zelfs de beste vrienden van mevrouw niet spaart.

Mevrouw vinkel is nog zeer coquette, houdt bijzonder veel van pracht, lange namen en voorname kennissen: - dit heeft haar man van zijne lieve, ega geërfd. Van die personen, met welke zij niet in kennis is of daartoe niet geraken kan, spreekt zij met minachting. Wel hem, integendeel, die bij mevrouw Vinkel genadig is aangenomen! En indien het haar gelukt is een' welklinkenden naam in de knip te vangen, buigt en plooit zij zich naar al de grillen en luimen der nieuwe kennis, altijd beducht zich den behaalden zegepraal te zien ontnemen.

Bij haars gelijken of minderen is al wat mevrouw zegt, onfeilbaar. Buig dus het hoofd, indien gij hare gunst wilt winnen!

Geheel het huisgezin vleit haar als eene vrouw Salomon's, als een toonbeeld van bevalligheid, goeden smaak en talent - zelfs zegt men haar soms, dat ze ‘schoon’ is. De man en de dochters zullen u daarin het voorbeeld geven, en mevrouw snuift met een medelijdend glimlachje dien wierook op - maar, geloof mij, hoog is zij met dit alles ingenomen.

Wellicht zal zij, na lang pramen, de piano naderen - dat is eene vorstelijke genade - en geaccompagneerd door hare oudste dochter, zal zij eene moeilijke aria met roulades uit de nieuwste opera *zingen...* nu, laat ons dat woord maar aannemen...

't Is vreeselijk om aan te hooren; maar zeg toch bravo, indien gij er op gesteld zijt wel te staan met mevrouw Vinkel.

Gij zijt verwittigd. Nu gaan wij den trap op. Laat ons binnentreden, zonder ons juist aan de meid te storen, die stipt de bevelen harer meesteres volbrengt en iedereen met luider stem wil aandienen.

In het salon zitten vier personen.

Vooreerst mevrouw Vinkel Van Dest, in zwart zijden kleed en met een' zwaren gouden ketting om den hals, verder ruim voorzien van broche, ringen, kanten en wat dies meer.

Mevrouw zit in eene *causeuse* en zet soms hare lippen aan het fijne porceleinen theekopje.

Dan hebt ge Elmire, de tweede dochter des huizes, welke de *honneurs* waarneemt en het zeer druk heeft met een jong, fijn, zwart gekneveld en gebrild persoontje, mijnheer Henry Blombach, wiens naam in de samenspraak - omdat men toch zoo familiaar met hem is - door mevrouw en dochter nu eens, geestig, in Bloembak, in Bloempot en zelfs in Bloemkool veranderd wordt.

Aan het tamelijk levendig gesprek, neemt de vierde persoon weinig of liever geen deel: het is een meisje van achttien jaren, bruin van lokken, zoet van aangezicht - zelfs lief; maar, helaas, Martha Vinkel is blind, en het is alsof dit smartelijk gebrek, dat haar nu straks tien jaren geleden overviel, haar vreemd aan het gezelschap maakt.

Van de overige Vinkel's van beider geslacht zullen wij geene notitie nemen, aangezien zij toch afwezig zijn. Over het zoontje krijgt men geregeld eens per maand een' langen klachtbrief van den kostschoolhouder, en vier per maand van den jongen zelven, die, evenals twee kleine gerokte Vinkeltje's, klaagt over de weinige variatie in de keuken, over de verbazend kleine portiën welke men hem toedient, over de vloeipapierachtige boterhammen, over het gemis van fijn fruit, taarten en wijn; over het buffelachtig karakter der schoolmeestersvrouw - terwijl de kleine Vinkel wel de grootste bedorven jongen is, die ooit in eene kostschool werd geduld.

Elmire Vinkel is lang, mager, maar elegant van gestalte; zij heeft een levendig en niet onaardig gezichtje, dat zeker nog liever zijn zou, indien zij wat minder overdreven ware in kleeding, taal en manieren.

Die laatsten zijn gemaakt evenals hare spreekwijze; de onmetelijke vracht valsch haar welke zij aan het hoofd draagt, en die eindelooze sleep aan haar kleed bevestigen, bij den eersten oogopslag, wat wij hooger zeiden.

Mijnheer Henry Blombach is een novice in de wereld - een aspirantkoopman, die eens, als oom de makelaar naar een beter vaderland zal verhuisd zijn, een aardig fortuintje zal erven. Oom is een practisch man en neef verkeert integendeel in het heilige denkbeeld, dat hij dichter is, zooals overigens ieder rijmelaar en verzenwever in Vlaamsch-België zich inbeeldt, nadat hij eenige flauwiteiten over zieke kinderen, de maan en de roosjes, of eenige trivialiteiten à *la Heine* - niets meer of minder dan dat! - heeft uitgekraamd.

Blombach roemt echter niet op zijn genie, zooals de meesten van die rijders op een hobbelpaard doen; oom zou hem als rijp voor het zinnelooshuis geoordeeld hebben. Ik haal het ook enkel aan, om u te doen opmerken dat Henry het leven van eene dichterlijke, dat is in die jaren, van eene onpractische zijde, beschouwt en al wat men hem voorstelt als geldige munt aanneemt.

't Is overigens een goed hart, eerlijk en trouw; hij zal eens, ik heb er de verzekering van, uit zijn' roes wakker worden.

Dat mijnheer Henry Blombach een goed oog heeft op Elmire Vinkel van Dest, laat zich begrijpen; maar och, die Vinkels staan zoo hoog in de wereld! Middelerwijl dient mijnheer Henry tot speelpop van Elmire, en tot eene soort van paadje, boodschapper en nieuwsaanbrenger bij mevrouw. Hij mag de entrée-billetten halen als mevrouw naar de opera wil gaan; de sjaal dragen als mevrouw eene wandeling doet; in een' openbaren tuin stoelen aanslepen voor al de Vinkel's; bouquets aanbieden als de oude of jonge Vinkel's jarig zijn, feest- of naamdag vieren - en voor dat alles krijgt Blombach een lief, ''k dankje', een glimlach en een' vingerhoed slappen thee.

Rozengeur en maneschijn - dat is hem genoeg.

Het licht in het salon is opgestoken; men verwacht mijnheer Vinkel, die dezen avond van zijne reis naar Luik terugkeert.

Henry Blombach had wel gehoopt, dat de dames naar het station zouden gewandeld zijn, en hij haar tot geleider had mogen dienen; doch hoe lang hij hengelde, beet kreeg hij niet.

Eindelijk klinkt de schel; 't moet de huisheer zijn, en inderdaad een oogenblik daarna hoort men zijne stem en voetstappen. Onstuimig treedt hij binnen; de man is opgeruimd, en dat verdrijft de tot nu toe niet opgemerkte droefgeestige stemming der blinde, en een stil lachje zweeft op haar wezen nu zij opstaat, de armen uitbreidt, in afwachting dat haar vader ook haar zoenen zal.

'Alles wel?' zegt zij stil en met meer geheime beteekenis dan men vermoedt.

'Voortreffelijk, kind, voortreffelijk!'

(Wordt vervolgd,)

Allerlei.

Eene nieuwe schoolbank.

Deze banken die door een doctor in de geneeskunde worden aanbevolen als alleszins geschikt om ziekten en kwalen voor te komen, die de kinderen dikwijls in de school aangrijpen en hun zoo al niet noodlottig zijn dan toch dikwijls voor hun geheele leven bijblijven. Die geneesheer, zijne veeljarige ondervinding raadplegende, aarzelt niet de meesten dezer ongevallen aan de slechte inrichting der schoolbanken toe te schrijven, welke naar zijn gevoelen meestal te veel ruimte hebben tusschen de schrijftafel en de achterleuning. Het is zeker dat het voor geen kind hoûbaar is om drie uren of soms nog langer rechtop te zitten; van zelven zoeken de kleinen een steun, en dien vinden zij het gemakkelijkst op de schrijftafel; is deze nu te ver van de zitbank verwijderd, dan zullen de kinderen genoodzaakt zijn om op de voorzijde der zitbank te rusten maar ook tevens zullen zij met de borst leunen tegen den rand van de schrijftafel. Het behoeft geen betoog dat deze positie allernadeeligst is voor de kleinen, wier ledematen nog zoo teeder zijn, dat er maar weinig noodig is om die voor altijd niet alleen te verzwakken, maar om zelfs eene doodelijke kwaal te veroorzaken.

Aan dit kwaad heeft Dr. Schildbach te gemoet willen komen, en naar genomen proeven is zijn hulpmiddel alleszins goed bevonden. Voor ieder leerling is eene plaatsbreedte bestemd groot genoeg om zonder eenige verhindering te kunnen schrijven. Het bovenste blad kan zoodanig worden verschoven dat ieder leerling het op die wijze kanstellen als voor hem het gemakkelijkst is om te schrijven. Buiten de schrijfles wordt dit op zijn gewone plaats terug geschoven; de leuning is zoo ingericht dat de leerling het gemakkelijkst rechtop zit en dus in eene andere positie geen behagen zal vinden.

Een dubbel dwangbevel ontweken.

Iemand tegen wien onlangs een dwangbevel was uitgevaardigd om voor de rechtbank te A. te verschijnen, kreeg kort daarna een ander te huis dat hem gebood op denzelfden dag en hetzelfde uur te B. te komen. Hij bleef te huis, maar werd gehaald. De rechter ondervroeg hem nu waarom hij niet verschenen was, en ziehier wat hij antwoordde: ‘Het is in een axioom of grondstelling in de mathesis dat een voorwerp 't welk te gelijker tijd en even sterk naar twee tegenovergestelde zijden wordt heen getrokken in rust blijft. Zoo ging het ook mij: het dwangbevel A. trok mij naar de eene zijde, het dwangbevel B. naar de andere, dus bleef ik waar ik was.’ Jammer maar dat zijne slimheid hem niet voor eene dubbele veroordeeling kon behoeden.

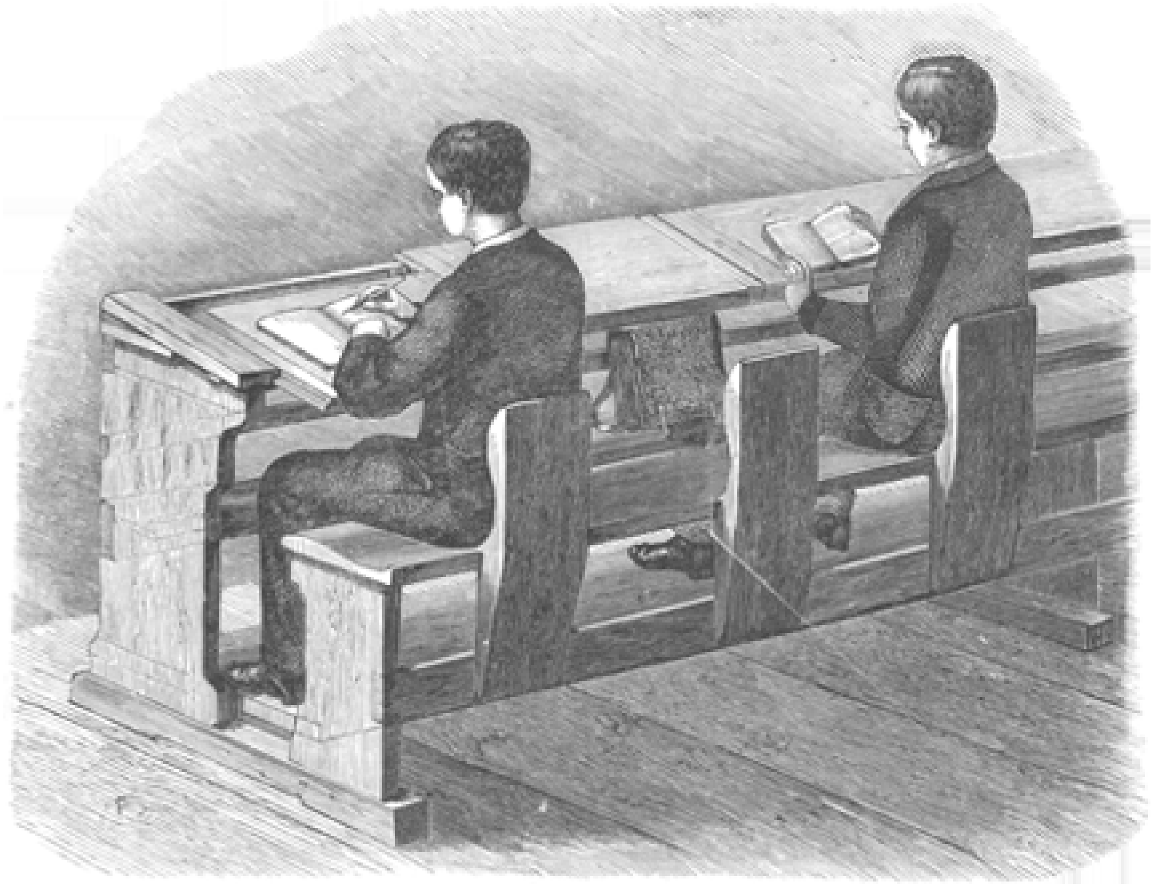

Scheikundige mededeelingen. - Waterstof.
(Vervolg.)

De kalklagen aan de wanden van waterketels zijn een afzetsel van koolzure en zwavelzure kalk. Deze korsten vertragen de verwarming, omdat zij de onmiddellijke aanraking van het vocht met het metaal beletten; zij vermeerderen bij gevolg het verbruik van braudstof; zij geven tevens aan het water een onaangenamen smaak en soms veroorzaken zij bij stoommachines het springen der ketels, want, daar die korsten niet elastiek zijn, kunnen zij de uitzetting van het metaal, door de warmte veroorzaakt, niet volgen, maar scheuren van een, zoodat het water, onmiddellijk in aanraking komende met het heete metaal, op die plek plotseling een massa stoom vormt van dien aard, dat er hetzelfde uitwerksel plaats grijpt, als sloeg men er op met een zwaren hamer, hetgeen dikwijls het springen ten gevolge heeft. Men kan die korsten wegnemen met salmiak, een soort van ammoniak zout, daar zich dit met de zouten van het koolzuur der ketelsteen tot eene in water oplosbare verbinding vereenigt. Wil men echter die korstvorming in de ketels beletten, dan werpe men slechts wat koolzure soda in het water.

Mineraalwater.

De oorzaak der verscheidenheid in mineraalwater laat zich zeer gemakkelijk verklaren. Wanneer het water in den schoot der aarde langs hare talrijke mineraallagen

heenzijpelt, neemt het zouten en andere zelfstandigheden in zich op, waardoor het medicinale eigenschappen van verschillenden smaak en uitwerking verkrijgt. Het zijn voornamelijk koolzure, zwavelzure en zoutzure verbindingen van soda, kalk en magnesia. Eenigen zijn thermale of warme wateren, sommigen zelfs kokend; dit hangt af van de diepte en de gesteldheid der doorgeloopen aardlagen. Om zich eenig denkbeeld te vormen, uit welke diepte die wateren wellicht opstijgen, neme men in aanmerking, dat volgens de uitkomsten van proeven ter waarneming der temperatuur van den aardbodem, de aardlagen eerst op 3000 meters diepte de temperatuur van kokend water hebben. Andere oorzaken evenwel kunnen ditzelfde verschijnsel op minder diepte voortbrengen.

[Nummer 37]

Het meer van Constanz.

Een der schoonste natuurtooneelen in het bekoorlijke Zwitserland levert het beroemde meer van Constanz, waarvan de nevenstaande gravure ons eene afbeelding aanbiedt. Niet gelijk andere meren van dit land is het omringd door de sneeuw der Alpen of de schaduw van denneboboomen en rotsen, maar zijne boorden zijn als bezaaid met weilanden, wijngaarden en schilderachtige dorpjes, in 't lommerrijkst groen schier bedolven. Alles ademt de liefelijkheden der zachte natuur. Slechts aan den kant van Tyrol biedt de aanblik der blauwe Alpen en hunner met ijs bedekte kruinen de tint van het meer verhevene en ontzagwekkende.Doch ook daar wordt dit grootsche schouwspel getemperd door het zachte, omgevende groen, en 't oog des toeschouwers vindt in 't azuur van het meer zelf overvloedig gelegenheid, om van het vergezicht op de trotsche bergtoppen uit te rusten.

Door de wonderbare doorschijnendheid van het water laat het, niettegenstaande zijne blauwachtige kleur, toch het oog tot eene buitengewone diepte doordringen. ‘Allerbetooverendst is het,’ zegt een fransch reiziger, ‘op deze bekoorlijke spiegelvlakte te dobberen, wanneer zij verlicht is door de zilveren stralen der ondergaande zon. 't Is bijna onmogelijk voor het hart, om die weelde te verdragen. Gelijk de visscher der ballade zou men zich gaarne in die golven wenschen te storten, die zoo aanlokkelijk zijn en verleidend.’

HET MEER VAN CONSTANZ.

Het meer van Constanz is als eene Middelandsche Zee in 't klein. Verschillende staten van Duitschland ontmoeten elkander aan zijne boorden. Zwitserland bevat het westelijk gedeelte, de stad Constanz behoort tot het hertogdom Baden, Friedrichshafen aan Wurtemberg, Lindau aan Beieren, Bregenz aan Oostenrijk. Alom heerscht de levendigste handel. Het meer is de gewone en natuurlijke weg van den koophandel

tusschen Zwitserland en Duitschland. De scheepvaart op het meer toont overtuigend hoe gering nog de politieke eenheid in Duitschland is. Zoo bijv. biedt er zich geen gelegenheid aan, om de reis van Constanz naar Bregenz op een en hetzelfde vaartuig te doen. Van Constanz vertrekt men met een badensch schip, dan wacht den reiziger een wurtembergsche stoomboot, om hem naar Friedrichshafen te brengen; van daar vaart men weder met een beiersche boot naar Lindau, van waar men eindelijk met een oostenrijksche naar Bregenz vervoerd wordt.

Friedrichshafen is de minste der drie groote aanlegplaatsen op de duitsche oevers van het meer. Zijne rêe wordt gevormd door eene rij palen, die in den bodem van het meer zijn geslagen; bij hevige stormen rukt de wind ze soms weder uit de diepte en richt de grootste verwarring aan onder de zoo onveilig geankerde schepen.

Bregenz biedt door een ring van bergen aan de voorbijvarende een zeer prachtig schouwspel en is een der belangrijkste marktplaatsen voor den handel.

Tusschen deze twee steden ligt het trotsche Lindau, welke stad 'de koningin van het meer' bijgenaamd wordt en waarvan een duitsch dichter

getuigt ‘dat zelfs Venetië jaloersch zou worden, wanneer het Lindau zag.’ En inderdaad, in bevallige en schilderachtige ligging behoeft Lindau voor Venetië niet onder te doen. Het is gebouwd op drie eilandjes, die door lange bruggen met elkander vereenigd zijn. De ruime haven wordt door een dijk van groote arduinsteenen gevormd en aan den nauwen ingang van deze bevindt zich een prachtige vuurtoren. Op de kade is een groot marmeren beeld voor den overleden koning Lodewijk opgericht. Even als Venetië heeft ook Lindau zijne zoogenaamde brug der lagunen, dat is: eene verbindingsbrug over de kleine meertjes in de stad zelve. Deze brug vereenigt de haven met de duitsche oevers. De gewelven zijner vijfhonderd bruggebogen uit steenen vervaardigd, wit als marmer, worden van alle kanten weerkaatst door het blauwe water, dat hen omgeeft. Boven over de brug is de kostbare spoorweg aangelegd, die Lindau met Augsburg, Munchen en al de voornaamste steden van Beieren vereenigt en die aan de haven de grootste levendigheid verschaft. Lindau, dat in den laatsten tijd aanmerkelijk in bloei is toegenomen, telt 5248 zielen, welke voor ruim een derde gedeelte den katholieken godsdienst zijn toegedaan; het heeft vier kerken, een koninklijk slot en eenige inrichtingen van onderwijs. De voornaamste bronnen van welvaart voor de bewoners bestaan in den uitvoerhandel van wijn, bier, koren en meer andere artikelen.

In de nabijheid van Constanz splitst zich het meer in twee takken, waarvan de eene de Untersee of het Benedenmeer en de andere de Uberlingensee genaamd wordt. De wateren van het meer zijn zonder zichtbare oorzaak dikwijls aan onverwachte rijzing en daling onderhevig, hetgeen aan de vulcanische gesteldheid van den bodem wordt toegeschreven. Behalve den Rijn ontvangt het meer een groot aantal minbeduide rivieren, waaronder de voornaamste zijn: de Aach van Bregenz, de Argen, de Schussen en de Aach van Seefeld. De oude benaming van het meer was: lacus Brigantinus of lacus Rheni, terwijl het ook thans veelal Bodensee of Bodmansee wordt genoemd, naar de ruinen van een oud kasteel Bodman, in de nabijheid van Stockach gelegen, hetwelk weleer de residentie was der carlovingsche koningen.

De locomotief.
(Vervolg en slot.)

De stoomcilinder met toebehooren.

Van alles wat bij een stoommachine behoort is zeker de *stoomcilinder* met zijn *stoomschuif* het belangrijkste gedeelte; want al heeft de in den ketel verzamelde stoom eene groote kracht, al staan de wielen gereed, om bij de eerste omwenteling zich in beweging te stellen, geen enkele uitwerking nogtans is mogelijk, zoolang deze twee noodzakelijke deelen niet door een even noodzakelijk doelmatig verband tot één geheel zijn gebracht.

Nogmaals ter verduidelijking onze toevlucht tot den theeketel nemende, wijs ik u op het dikwijls voorkomende verschijnsel, dat het deksel zich van zelf op en neêr beweegt en, was het iets lichter, in de hoogte zou worden geworpen. Dit is een gevolg van den stoom, die zich verzamelt tusschen het wateroppervlak en het deksel, en, waren er geen openingen in den ketel en zat het deksel er vast op, dan zou menige ketel springen. Hieruit besluiten wij, dat stoom in een afgesloten ruimte

langzamerhand meer en meer saamgeperst, een geweldigen druk uitoefent. Nu is een eenvoudige druk voldoende, om allerlei soorten van bewegingen te veroorzaken, zoo, bij voorbeeld, draait het wiel van den scharenslijper enkel door het drukken van den voet op eene treê. Derhalve hoeveel arbeid zal er niet kunnen verricht worden door een massa stoom van groote spanning, zooals die in een locomotief aanwezig is? Zien wij, hoe ditgeschiedt, na vooraf begrepen te hebben, wat men verstaat door een *cilinder* en een *excentriek.*

Het woord *cilinder* beteekent uit kracht der grieksche afleiding, in het algemeen iets, dat rond is; doch in meer beperkten zin is het een opgerold plat vlak met twee aan twee onderling gelijke en evenwijdige zijden, bij voorbeeld, een gewoon lampglas, een trom enz,, vandaar ook *cilinder-horologe,* omdat tot het *échappement* van zulke horologes een*regelaar* of *onrust* behoort, wiens spil van een hol stukje in dien vorm voorien is.

Het woord *excentriek,* van het latijnsche *ex,* uit, en *centrum,* middelpunt, bezigt men in de werktuigkunde voor hefboomen, die eene beweging *om een middelpunt* herleiden tot eene *uitmiddelpuntige;* wellicht wordt dit voor den oningewijde door een voorbeeld begrijpelijk. Veronderstel, dat de lus van een draadje om de wijzerspil van een klok zit, en dat gij zelf het andere eind van het draadje rustig met uw vingers vasthoudt. Hoelang de spil nu ook ronddraaie, nooit zal zij uwe hand dwingen van stand te veranderen; doch bindt gij het draadje vast aan het oog van den wijzer, en houdt gij uw hand, evenals in het vorige geval, bestendig op dezelfde plaats, dan zal, als de wijzerpunt het dichtst bij u is, het draadje slap hangen, doch in het tegenovergestelde geval, zult gij uwe hand hebben moeten laten meêloopen. Er bestaat dus mogelijkheid, om een ronddraaiende spil, bij elke omwenteling, hare beweging op verschillende ongelijke afstanden te doen overbrengen. Dit begrip zal strekken tot verduidelijking van de werking bij de *stoomschuif.*

Iedereen heeft aan de locomotief, zooals de meeste tegenwoordig zijn, bij de wielen een cilinder opgemerkt, waarin een stang, door een kruk met het grootste wiel verbonden, op en neêr gaat; dit is de *stoomcilinder* met zijn *zuigerstang.* Wordt die stang geregeld heen en weer bewogen, dan zal het *drijfwiel* aanhoudend draaien, en is die stang niets andersdan een verlengstuk van een zuiger in den cilinder, zoo heeft die zuiger slechts beurtelings rechts en links een stoot noodig, om op en neêr te kunnen gaan; is er dus aan beide uiteinden van den cilinder een gat, dat, als de zuiger er zich van verwijderen moet, zich opent, om *nog-niet-gebruikten* stoom aan te voeren, doch, als de zuiger het nadert, terstond dien aanvoer afsluitende, geopend blijft, om den *gebruikten* stoom af te voeren, dan moet noodzakelijk de zuiger, den zuigerstang bewegen en door den zuigerstang het wiel in beweging komen.

Ofschoon deze gevolgtrekkingen inziende, zal toch de scherpzinnige lezer, die geen deskundige is, vragen, hoe zijn die gaten te gelijk open en toe? hoe kan door hetzelfde gat *nog-niet-gebruikte* stoom worden aangevoerd, *gebruikte* afgevoerd?

Deze twee vragen beantwoordt de *stoomschuif* door de volgende vernuftige werking. De in den ketel aanwezige *stoomleibuis* voert den stoom in de *stoomkast,* die midden op den cilinder bevestigd is. In die stoomkast bevinden zich drie gaten, waarvan er twee samenvallen met de twee gaten des cilinders door twee inwendige kanalen, opdat de stoom aan de beide cilindereinden zou kunnen gevoerd worden; het derde gat is in gemeenschap met den schoorsteen. Over deze drie gaten heen schuift een afzonderlijk stuk, de *stoomschuif,* die aan de as der drijfwielen door een *excentriekstang* verbonden, een enkel bepaalde afwisselende beweging krijgt, zoodat beurtelings de stoom uitsluitend slechts toegang heeft tot één der beide kanalen, ten

einde den cilinderzuiger voort te drijven, doch, op datzelfde oogenblik is ook telkens het tegenovergestelde kanaal enkel in gemeenschap met het gat naar den schoorsteen, om den gebruikten stoom aan den anderen kant van den zuiger te laten ontsnappen.

Aan weerszijde van de locomotief is een dergelijke stoomcilinder, en beiden zijn afzonderlijk voorzien van het beschreven toestel. Hunne zuigerstangen buitendien worden in hun heen- en weergang recht gehouden door uitstekende stukken, *neuten,* die in *sponningen,* als oprichtingsstaven, glijden; aan hun einde is een andere groote *vorkvormige drijfstang,* die, door middel van een kruk, het groote of drijfwiel rondvoert om zijn as. De beide cilinders werken wel is waar op dezelfde wijze, doch als de eene zuiger aan het einde is, dan is de andere halfweg van den cilinder; derhalve wendt elke zuigerstang op haar beurt de kruk om, juist op het oogenblik, dat de andere die hulp het meest noodig heeft. Daar de stoom altijd eenige waterdeelen in de cilinders achterlaat, heeft de machinist in zijn nabijheid een *trekstang,* waarmêe hij de *spuikranen* der cilinders op hun tijd kan openen, om het water te loozen.

Zooals wij zagen, geschiedt de geregelde werking van de stoomschuif door middel van een excentriekstang, die op de as der drijfwielen is bevestigd aan een uitmiddelpuntige schijf; doch is, met die beweging, de locomotief aan het vooruitgaan, dan blijft ze vooruitgaan, en gaat zij achteruit, dan moet zij ook achteruit blijven gaan. Om dit te verhelpen en willekeurige gangsveranderingen mogelijk te maken, heeft men de *keerkoppeling* aangebracht, waarvan de *trekstangshefboom,* naast de vuurkast in een getanden cirkelsector, *leioog,* rust, en wel in een der bepaalde insnijdingen naar believen, overeenkomstig den voor- of achterwaartschen gang. Door den trekstangs-hefboom namelijk wordt de stoomschuif verplaatst, zoodat de machinist, alvorens met den hefboom (die vlak vóór hem is) de stoomschuif te openen, bij machte is, die stoomschuif eerst zoo te plaatsen, dat de stoom den zuiger treft, aan den kant, die overeenkomt met zijne bedoeling, om de locomotief een voor- of achterwaartsche beweging te geven. Dezelfde werking geschiedt bij vele nieuwere locomotieven door de zoogenaamde *coulisse* of *leischalm* van *Stephenson.*

Hiermede is in grove trekken de machine geschetst, beschouwen wij thans haar voertuig, zoowel in de samenstelling, als in het vermogen om lasten te vervoeren.

De locomotief als wagen.

De locomotief, als wagen beschouwd, bestaat enkel uit een langwerpig raam van eikenhout, de *berrie* genaamd, met een vloer van plaatijzer voorzien en gedragen door de assen van gewoonlijk drie paar wielen (twee, vier en vijf paar komt ook voor). Dit aldus saamgesteld geheel is het voertuig der beschreven machine, en die beiden te zamen vormen den *beweger* van den geheelen trein.

Sommige locomotieven hebben *gekoppelde* wielen, namelijk wielen, die door verbindingsstangen aan de *drijfwielen* zijn verbonden, zoodat de kleinere, of *loopwielen,* alle bewegingen volkomen volgende, zonder drijfwielen te wezen, toch de trekkracht vermeerderen. De grootte en de stand der wielen is over 't algemeen van zeer veel belang; ten opzichte

hiervan onderscheidt men ook de locomotieven voor sneltreinen, gewone en goederentreinen. De laatste uitvindingen, ofschoon wijzigingen in alle de behandelde deelen der machine omvattende, leveren echter omtrent dit punt de grootste verscheidenheid op.

Verder behoort nog bij den wagen, de *aanspanhaak* van den tender (als deze geen geheel uitmaakt met de locomotief), de *treden,* om op het plat te klimmen, de *steenopruimer,* bestemd om belemmerende voorwerpen van de rails te schuiven, de *stootkussens,* de *lantaarns* enz.

Eindelijk blijft er nog een gewichtige vraag ter beantwoording over, te weten, wat is het vermogen der locomotief?

Voor de berekening van de kracht der stoomwerktuigen neemt men als eenheid de *paardekracht* aan, dat wil zeggen, *den arbeid eener kracht, die, in ééne seconde 75 kilo één meter hoog kan verplaatsen.* Stelt men zich hierbij de wezenlijke kracht van het paard voor, dan moet men wel in het oog houden, dat de stoompaardekracht gelijk is in zekeren zin aan de kracht van *drie paarden.* Ziehier, hoe dit moet verstaan worden. Een gezond en sterk paard kan, in één etmaal van 8 uren, als een machine van één *stoompaardekracht* werken, doch is daarna genoodzaakt te rusten. Gebruikt men nu achtereenvolgens 3 zulke paarden, dan kan men onafgebroken doorwerken, gelijk dit met de stoommachine, die geen rust behoeft, het geval is. Spreekt men dus van *stoompaardekracht,* dan ligt hier de wezenlijke paardekracht wel ten grondslag, doch de duur van den arbeid eischt 3 paarden, om de aanhoudendheid der machine te evenaren. Bij menschenkracht vergeleken komen 7 man met één paard overeen, derhalve volgens dezelfde redeneering, zullen 21 man het werk van één *stoompaardekracht* kunnen verrichten.

Spreekt men van het vermogen eener locomotief, dan moet men onderscheid maken tusschen haar *nominaal* en haar *trekvermogen.* Ik wil beproeven van beiden eenig denkbeeld te geven; en op de eerste plaats van het *nominaalvermogen.*

Wij hebben gezien, dat bij de paardekracht in aanmerking komen, vooreerst, *een zeker gewicht te verplaatsen,* ten tweede, *het in één seconde verplaatsen tot op een bepaalden afstand.* Dit passen wij toe op den stoomzuiger, die ook een zeker gewicht verplaatst, namelijk, den drukkenden stoom, en dit eveneens een eind ver, in een bepaalden tijd, te weten, de lengte van den weg, dien de zuigerstang, met zekere snelheid, aflegt. Met deze gegevens, waarbij nog komt de berekening van het zuigeroppervlak - dat, zooals het plat cirkelvlak, gelijk moet zijn aan het vierkant van de straal, vermenigvuldigd met het voor cirkelomtrekken standvastig getal 3, 14 - kan men het aantal paardekrachten van het stoommachine berekenen. Een voorbeeld zal dit ophelderen.

Laat de stoomzuiger 20 duim middellijn (dus 10 duim straal) hebben; laat de stoomdruk 4 atmospheeren meer zijn, dan de dampkringsdruk (dus 5 atmospheeren); dan drukt or, op elken vierkanten duim van den zuiger, een gewicht van ruim 5 kilo, en bijgevolg, op den geheelen zuiger, eene massa, die gelijk is aan *het vierkant van de straal, vermenigvuldigd met het standvastig getal voor cirkelomtrekken, en die uitkomst vermenigvuldigd met het gewicht, op één vierkanten duim,* of gelijk aan 10 10 X 3,14 X 5-1570 kilo. Is nu de weg, dien de zuiger doorloopt, 1 meter, en zijn er 30 op- en neêrgangen in de minuut (dus 1 slag in elke seconde), dan wordt de 1570 kilo gewicht, in elke seconde, 1 meter opgevoerd; maar 75 kilo, 1 meter opgevoerd, in 1 seconde, is gelijk aan 1 paardekracht, derhalve is 1570 kilo, zoo opgevoerd,

bijna 21 paardekrachten. Hier zijn schadelijke en voordeelige wederstanden buiten rekening gelaten.

Wat het *trekvermogen* der locomotief aangaat, dit is zeer opmerkenswaardig, want hoe eenvoudig het ook moge schijnen, toch heeft men hieromtrent lang in onkunde en onzekerheid rondgetast, en wel zoo erg, dat men, om de eerste locomotief over rails te doen voortgaan, getande raderen over getande staven heeft gebruikt. Over de juistheid der berekeningen van latere toepassingen bestaat nu zelfs nog geen eenheid; ik zal er nogtans eene van mededeelen, die onder de deskundigen voor de hedendaagsche praktijk ingang schijnt te vinden.

Het is bekend, dat de locomotief over ijzeren *rails* loopt, die, met ijzeren *kussens,* op houten *dwarsleggers,* zijn bevestigd. De ijzeren wielbanden, *vellingen,* zijn glad en hebben, aan den binnenkant, opstaande randen, *flensen* geheeten, om het derailleeren te beletten. Het wiel en de rail hebben dus een aanraking van ijzer met ijzer, en het is op de daarbij plaats hebbende *adhesie* (aankleving) vooral der drijfwielen, dat het trekvermogen berust. Veronderstellen wij nu, dat rails en wielen goed droog zijn, dan is □ van het gewicht der geheele locomotief voldoende, opdat de wielen de spoorstaven als het ware vastgrijpen (duidelijkheidshalve gebruik ik deze onjuiste uitdrukking; eigenlijk moet men zeggen, er wordt een tegenstand vereischt van □ van het gewicht, dat de wielen dragen). Bijgevolg, wanneer de locomotief 18,000 kilo weegt (men heeft *tenderlocomotieven* van 60,000 kilo) dan is □ of 3000 kilo daarvan noodig, opdat de as van haar drijfwielen niet nutteloos ronddraaie, terwijl de overige 15,000 kilo haar in de gelegenheid stelt, een last, dat is een trein, te trekken en wel in zulk een gunstige verhouding, dat zij *met elke* 4 *kilo* van dat gewicht 1000 kilo kan voortsleepen. Daar nu 15,000, door 4 gedeeld, 3750 geeft, zal onze locomotief 3750 maal 1000, dat is bijna 4 millioen kilo kunnen voorttrekken. Men begrijpt echter, dat in de practijk de verhouding tusschen kracht en last in verre na niet tot dit uiterste gedreven wordt, omdat men van den eenen kant te veel op de snelheid verliezen zou, en er van den anderen kant ook altijd door temperatuur enz. schadelijke verliezen in het spel komen.

Mag de lezer, die deze beschrijving gevolgd heeft en begrepen, zich vleien, op de hoogte te zijn van *de* locomotief? Hierop durf ik, ja, te zeggen, indien hij het laatste bepalend lidwoord, niet al te bepalend opvat; want ofschoon ik getracht heb, u de algemeene inrichting en werking duidelijk te maken, is het geheel toch zeer onvolledig en gebrekkig, wanneer men alle soorten van locomotieven er aan zou willen toetsen, te meer nog, daar, bij machines, de bijzaken zoo gemakkelijk den helderen blik voor de hoofdzaak belemmeren.

Wat er ook van zij, ten slotte zullen wellicht eenige cijfers helpen, om ten minste een grootsche gedachte te hebben over dit kolossale kind onzer negentiende eeuw.

De 40,000 locomotieven te samen genomen vertegenwoordigen een kapitaal van omtrent 2000 millioen francs. Zij verbruiken jaarlijks nagenoeg 16,000 millioen kilo's steenkool. Zij verdampen ongeveer 55,000 millioen kan water. Aan elkaar gezet, met hun tenders er bij, zouden zij een lijn vormen van circa 110 uren gaans. Elk voor een trein geplaatst, zouden zij 40,000 treinen voorttrekken, te samen wegende, ten naaste bij, 4000 millioen kilo, of 30 legers, elk van 500,000 man, met ruiterij, geschut, bagage enz. Het is ongeloofelijk, en met dat al...... wat zijn nog de uitvindingen der menschen bij de werken van Gods oneindige almacht vergeleken! Verbeeld u, dat gij met een locomotief rijdt, die 10 uren gaans in het uur aflegt, en dat gij, zonder stil te honden, er mee op weg zijt naar de zon, dan zou uw reis ongeveer 300 jaren duren. Ja, wildet gij van daar uw tocht met dezelfde locomotief voortzetten

tot aan de naastbij zijnde vaste ster, dan waart gij veroordeeld, bijna 171 millioenen jaren tusschen de wielen te blijven zitten.

M.
L. DE S.

De kleine gewonde.

Bijgaande gravure, naar eene schilderij van Frère, voert ons terug naar de vervlogen jaren onzer kindsheid, toen wij, nog onbewust van vele zaken, alles wat ons onder de hand kwam aangrepen, en in alles doen wilden zoo als wij de grooteren zagen doen. Hoe dikwijls betreurden wij toen onze voortvarendheid die ons zoovele misgrepen deed begaan waarvan wij de smartelijke gevolgen moesten dragen. Zooals het ons toen ging zoo gaat het ook dien kleine; hij ook heeft zooals zijne zuster willen doen, maar helaas met slecht gevolg, want uit zijne houding, zooals hij daar staat bij zijne liefderijke zuster, die hem een doekske om den gewonden vinger windt, blijkt genoegzaam dat hij reeds berouw over zijne roekelooze daad heeft. Maar zal dat berouw voortdurend zijn? Zal de kleine, zoodra hij van die eerste wond is genezen, zijn gevaarlijk spel niet weder beginnen? Zoo zijn wij menschen geschapen; dikwijls kunnen wij ons en met recht gaan spiegelen aan deze schilderij van Frère; daar zullen wij leeren dat veelal de straf ons wel berouw, maar geen verbetering aanbrengt.

Von's en van's.
Eene novelle van August Snieders, Jr.
(Vervolg.)

Die arme blinde is zeker wel de meest scherpziende persoon van gansch het huisgezin.

Haar vader was vóór het vertrek onrustig, mismoedig; de reis, zoo had Martha dit begrepen, moest over het lot beslissen, en nu de oude heer in opgeruimde stemming terugkeert, moet de zaak ook ten beste zijn afgeloopen.

Martha Vinkel weet niets bepaald, maar zij gevoelt, en daarin heeft zij zich nooit bedrogen.

‘Is de reis naar uw’ wensch afgeloopen? vraagt mevrouw, schijnbaar onverschillig.

‘O, zeer wel, zeer wel. Ik heb aangenaam gereisd!’ zegt mijnheer Vinkel, terwijl hij zich in den door de blinde toegeschoven leuningstoel neêrzet. ‘Ik heb eene lieve, zeer lieve kennis gemaakt!’

‘Zoo, en welke dan?’

‘Een jong voornaam Duitscher, baron Müller von Ockenfels. Een man uit de hooge wereld...’

‘Gewis rijk?’ zegt mevrouw.

Zijn vader bezit onmetelijke landgoederen, zijn oom is de bankier Müller van Frankfort.'

'Jong?' prevelt Elmire met een glimlachje.

'Een ferme blonde jongen.'

Henry Blombach voelt dat de angel der jaloesie hem daar een' vinnigen steek toebrengt.

De blinde vraagt niets, maar de hand op de tafel leggende, ontmoet zij de hand van Blombach, en zij drukt die vriendschappelijk. 't Is een pleister op de wonde.

De baron heeft mij stellig een bezoek beloofd,' gaat de oude Vinkel voort, eenen oogslag op Elmire werpende.

'Zoo, zoo! Dat vind ik zeer lief van hem,' antwoordt mevrouw.

'Wanneer?' laat er Elmire op volgen, zonder de oogen op te lichten, die zij wel wat verstrooid op haar werk gevestigd houdt.

'Misschien morgen. O, 't is een voortreffelijk jong mensch!' gaat mijnheer Vinkel voort, en nu vangt hij aan al de groote hoedanigheden van zijnen nieuwen vriend op te sommen; hij geeft hem landgoederen, diplomatische betrekkingen, millioenen - oneindig meer dan de reiziger zich had toegeëigend - en bij dat alles het meest burgerlijke karakter.

DE KATHEDRAAL VAN DOORNIK VAN BINNEN GEZIEN.

Gelukkig dat dit laatste het kroonwerk is; want Elmire begint reeds duizelig te worden van de hoogte, waarop de nieuwe kennis geplaatst is. Zij kan wel eens niet bereikbaar

zijn voor Elmire Vinkel Van Dest! Maar er schemert een klein lichtje in het donker: met een burgerlijk karakter bezield, zal de baron wel een weinigje willen afdalen, om de betooverende Elmire met zich in de hoogte te voeren.

Mijnheer Henry Blombach heeft met een bedrukt gemoed het huis verlaten; het schijnt dat de schim van den hooggeplaatsten, adellijken vreemde hem spottend van daar drijft. Mevrouw was bij het afscheid koel, Elmire nog koeler voor den armen jongen; alleen de handdruk der blinde was hartelijker, inniger dan ooit.

Nu mijnheer Blombach vertrokken is, wordt alles wat er op reis gezegd werd, haarklein door den ouden heer verteld, en baron Müller von Ockenfels is in de oogen van mevrouw en hare dochter eene soort van romanheld, die de wereld rondom haar, door eene reeks van wonderen, zal komen vervroolijken. Voor het minst komt er uit die kennismaking eenige betrekking tusschen de twee familiën voort, en wie weet hoe

spoedig moeder en dochter op het adellijke Ockenfels als logées worden gevraagd!

Nu mijnheer en mevrouw Vinkel alleen zijn - nu alle decorum is afgelegd, en de man als een gewoon sterveling met de witte slaapmuts is bekroond - wordt er hoogst vertrouwelijk tusschen beiden gesproken.

‘Zoodat hij’ - wie, dat is ons niet bekend, maar aan den toon van minachting te hooren, dien mevrouw aanslaat, moet het een schuldeischer zijn - ‘zoodat hij toegeeft?’

‘Een uitstel van drie maanden,’ luidt het antwoord.

‘Wel kort.’

DE ONHANDIGE.

‘Binnen dien tijd, vrouwlief, hoop ik wel een mijner ontwerpen te zien gelukken...’

Mevrouw trekt de schouders op, en het blijkt ons duidelijk, dat mijnheer Vinkel Van Dest geene bewonderaarster van de groote plans, die hem gedurig plagen, in zijne ega vindt.

De blinde heeft dus juist geraden, toen zij een gunstiger oordeel over de terugkomst, dan wel over het vertrek haars vaders streek. Helderder dan de wezenlijke zienden, ziet die arme Martha in den huiselijken toestand!

Den volgenden dag is de familie in gedurige beweging. De komst

Van den nieuwen gastheer speelt allen in het hoofd. Baron Müller von Ockenfels - die naam wordt duizenden malen uitgesproken, en ofschoon mevrouw den duitschen diplomaat zeer eenvoudig en zonder buiten hare dagelijksche gewoonte te gaan, wil ontvangen, is zij des middags reeds in een prachtig geel, slepend en vrij onzedig kleed uitgedost.

O, alles moet doodeenvoudig en zonder etiquette in zijn werk gaan! Maar zie, nu komt mijnheer Vinkel Van Dest te voorschijn, gefriseerd en geschoren; de witte halsdas, het zwart zijden vest, het zwart lakensch pak waarin hij zich gestoken heeft, de gouden horologieketting en breede ring met rooden, in vorm van wapen getailleerden, steen - dat alles zegt ons, dat hij zijnen gast minder alledaags wil ontvangen dan hij het beweert.

En mejuffer Elmire dan?

Och, voor eene verandering heeft zij eens haar hemelsblauwen zijden japon voor den dag gehaald en een' nieuwen vorm aan haar kapsel doen geven; - kortom, al die personen hebben zich in gala gestoken, niettemin bewerende dat de ontvangst hoogst eenvoudig moet zijn, en de baron het denkbeeld zal opvatten, dat zij in niets van hare gewone levenswijze zijn afgeweken.

De blinde alleen komt in haar katoenen kleedje beneden, en papa trekt den neus op; maar eene opmerking durft hij niet maken, want hij immers heeft er op aangedrongen, dat er niet de minste afwijking zou plaats hebben.

‘Neen Martha,’ zegt mevrouw, die juist binnentreedt, ‘zóó kunt gij vandaag niet beneden blijven. Gij weet dat wij personen van aanzien verwachten...’

‘Ik dacht, ma...’

‘Ja, maar tusschen zoo'n négligé en toilette ligt een middenweg!’ onderbreekt de vader meesmuilend.

De blinde blijft een oogenblik met de eene hand op de tafel leunende en als in mijmering verzonken staan, wendt zich nu tastend om en verlaat zonder een woord te spreken de kamer.

De toiletten der dames passen niet in de gewone zitkamer; men zal dus den baron in den salon ontvangen. 't Zij zoo. Maar de meid in den salon strookt ook niet: - indien men Jan, een' boodschapper, in liverei stak? In liverei is moeilijk; maar de lummel heeft weldra het rood en zwart gestreept vest en den bruinen rok met groote knoopen aan, die eenige oogenblikken te voren nog bij den kleêrkooper aan een' verroesten spijker hingen te treuren.

Jan ziet er tamelijk wonderlijk uit; de mouwen van den rok zijn veel te kort, de kraag is veel te hoog, de rug veel te nauw; Jan heeft al het uiterlijke van eenen Jocrisse.

Mijnheer Vinkel Van Dest doet den recruut manoeuvreeren, terwijl hij zelf voor den hoogen bezoeker speelt. 't Gaat niet. Nu eens vergeet Jan den baron te groeten, dan weêr loopt hij dezen vooruit en vóór hem de spreekkamer binnen, of wel, hij vergeet hem eenen stoel toe te schuiven en eerbiedvol ‘gelief neêr te zitten’ uit te spreken.

Mijnheer Vinkel Van Dest raast en tiert; mevrouw mengt zich in de commando's; mejufvrouw Elmire bemoeit er zich meê. 't Is om wanhopig te worden dat die jongen dat alles niet kent! Is er iets gemakkelijker dan te doen wat mijnheer Vinkel hem nu voordoet? want nu speelt Jan voor baron en zijn achtbare huisheer voor knecht. Nu, 't zal gaan, indien de ezel het maar niet vergeet.

Jan staat bedremmeld in den gang en vraagt zich af, of mijnheer Vinkel Van Dest stapelgek is geworden. 't Heeft er wel iets van.

'Jan,' zegt mijnheer, die andermaal in den gang komt; 'Jan, geen woord van dat alles buiten 's huis, verstaat gij mij, beste Jan? geen woord daarvan. Kom, jongen, nu nog eens gedaan wat ik u bevolen heb... Wel, zeer wel... Nog wat links; maar 't kan gaan... Stoot nu de deur van de spreekkamer open... laat mij, den baron, nu het eerst binnen gaan... Wel, zeer wel... Opperbest... Vraag nu wien gij de eer hebt van te mogen aandienen?.. 't Is zoo... Jan, ik zal u Zondag een extra geven.'

En zich de handen wrijvende, keert mijnheer Vinkel in den salon terug, waar mevrouw in afwachting rondwandelt, zich nu eens voor den spiegel plaatst, en de oogen draait en gezichtjes trekt, om te weten hoe zij er het bevalligst uitziet, of wel bij zich zelve de fijne complimenten en geestige woorden herhaalt, die zij haar' gast, op deze of gene manier, zal weten toe te richten.

Elmire staat voor het venster, verborgen door de met groote bloemen doorwerkte *mystère,* en loert in de spion, om te zien, of de zoo vurig verlangde baron von Ockenfels nog niet komt opdagen.

'Nu het ginder in orde is,' zegt mijnheer Vinkel, 'zullen wij eens zien wat er hier te schikken valt.'

'Wel, wat zou hier te schikken vallen?' antwoordt mevrouw geraakt, omdat die woorden haar doen verdenken niet op de hoogte der Ockenfelsers te zijn.

'O niets, niets, vrouw! Ik wilde enkel zeggen, dat onze bezoeker meent dat ik de associé ben van het huis Durman & Compagnie, en gij daarom niet aan 't licht moogt brengen, dat ik slechts boekhouder in dat huis ben geweest.'

'Och, wie zal er over die dwaasheden spreken!' valt mevrouw knorrig in. 'Wat ik u raden mag, man, is dat gij het kapittel van zaken, plans en ontwerpen niet aanroert, en u zoo weinig bemoeit met de conversatie als 't mogelijk is. Laat dit maar aan ons over.'

'Nu, nu, 't was enkel eene inlichting, vrouwlief.'

'Zorg maar, dat Jan zijne zaken behoorlijk doet en druk hem wel op het hart, dat wij voor dat legio lastige bezoekers, die Blombach in begrepen, niet te huis zijn.'

'Maar Henry Blombach...'

'Kan heden niet ontvangen worden.'

'Neen, zeker niet, pa!' laat Emire er op volgen, en het meisje keert zich om en laat een pruilend gezichtje zien.

'Nu, nu, 't is mij wel! Mag ik nog eene enkele aanbeveling doen?.. Doet juist of wij zoo ieder dag gewoon zijn te leven. Elmire, neem uw borduurwerk. Niet zoo stijf als eene aangekleede pop zitten, gansch ongegeneerd. Ik heb hier door verstaan...'

'In 's hemels naam schei uit!' roept mevrouw Vinkel. 'Waarom bekommert gij u toch? Of wilt gij aan mij leeren, hoe men in de groote wereld verkeert? Wie heeft u zoo ver gebracht, dat gij u thans behoorlijk kunt presenteeren? Gij kondet voor eenige jaren uwe entrée in een' salon nog niet doen, zonder u een belachelijk voorkomen te geven, en gij wilt mij... mij... Kom, man, zorg dat gij zelf niet in dwaasheden vervalt.'

Mijnheer Vinkel zwijgt en bukt het hoofd. Elmire heeft schier naar die weinig treffelijke woorden niet geluisterd; die minzaamheden schijnen niet vreemd in het echtelijke leven der Vinkels. Ook blijft zij onverschillig bij die vernedering, haren vader aangedaan, en plaatst zij zich, eene aria neuriënd, voor den spiegel, om al het onberispelijke harer toilette te bewonderen.

De vader is voor een oogenblik ontmoedigd; hij had zich voorgesteld uitvoerig met baron Müller von Ockenfels over zaken en plannen te redeneeren, in de zoete

hoop dat het *coffre-fort* der Müller's zou open springen, en hij eindelijk de zoo lang en te vergeefs gezochte goudmijn vinden zou. Met den dagelijkschen handel, mijnheer Vinkel is er van overtuigd, is het onmogelijk rijk te worden; op het lot van 100,000 gulden van deze of gene oostenrijksche loterij, heeft hij zich moê gehoopt: - in eene groote en kolossale onderneming alleen vindt hij nog heil, en in afwachting dat deze gelukkig tot stand komt, heeft de man veel, heel veel moeite om die lastige horzels en wespen, welke men schuldeischers noemt, van zich af te weren.

Doch stil! laat ons over dat kapittel zwijgen; de naam Vinkel Van Dest heeft bij vele menschen nog prestige.

Een oogenblik nadat de vader het vertrek verlaten heeft, komt de blinde tastend binnen; zij ook heeft toilette gemaakt, doch eenvoudig is zij gekleed, en hadden hare oogen den levensglans niet gemist, zij zou hare zuster in schoonheid en lieftaligheid verre achter zich gelaten hebben. Martha zet zich neêr, en omgeven door een eeuwigen nacht, volgt zij eenige oogenblikken den stroom harer denkbeelden.

Mevrouw Vinkel verlaat een oogenblik den salon.

‘Elmire,’ zegt de blinde, ‘Elmire zijt gij hier?’

‘Ja, wat is er? Maar ik heb mijn blauw zijden kleed aan en kan dus niets voor u doen.’

‘Och, ik zal u niets vragen. De blinde zal zich zelve wel helpen.’

Die laatste woorden treffen de zuster min of meer.

‘Gij moet die woorden niet verkeerd opnemen, Martha.’

Dat gezegde verzoent ons weêr eenigszins met Elmire, die zoo even onverschillig scheen bij het tooneel tusschen vader en moeder.

‘Dat doe ik ook niet,’ zegt de blinde en zij reikt Elmire de hand toe, en nu zij deze hand vast heeft, trekt zij de zuster tot zich.

‘Nu wat hebt gij te zeggen?’ vraagt Elmire.

‘Henry zal niet hier zijn als die vreemde heer komt...’

‘Dat denk ik niet.’

‘Zeg rechtuit: dat zal hij zeker niet. Toen ik de trap afkwam, hoorde ik mama zeggen, dat men hem moest afwijzen, als hij komen zou.’

‘Nu ja, men kan hem toch niet altijd ontvangen.’

‘Dat is hard, Elmire; ik dacht dat hij bij u genade vinden zou, even als bij mij.’

‘Genade? Gij spreekt alsof hij hier veroordeeld is.’

‘'t Scheelt weinig, en 't doet mij leed dat, voor eenen uit de lucht gevallene, eene goede en hartelijke vriendschap miskend wordt. Och, Elmire, die Henry heeft u hartelijk lief, en hij verdiende door ons allen wederkeerig bemind te worden. Gisteren avond, ik gevoelde het wel, heeft de arme jongen onbeschrijflijk geleden.’

‘Zonder de minste reden!’

‘Gij bedriegt u; een hart zooals het zijne, vatbaar voor de minste indrukken, moet begrepen hebben dat die vreemde, welke hier zijne intrede zou doen, meer belang inboezemt dan hij, en uwe vreugde over dat bezoek was gewis niet geschikt om hem met een opgebeurd gemoed ons huis te doen verlaten.’

‘Zou Henry wellicht jaloersch zijn? Des te beter!’ lacht Elmire.

‘Lach met zoo iets niet!’

‘Spreekt gij bij ondervinding?’

De blinde zwijgt en loost een' diepen zucht - het eenige antwoord op die bittere woorden.

‘Gij wilt mij niet verstaan, zus!’ zegt ze na eene poos. ‘Ik meen het echter zoo goed met u, met ons allen. Ach, de blinde ziet beter dan gij allen denkt, en er ontgaat

haar niets van 't geen hier gebeurt, al meent men dan ook dat zij vreemd aan alles is.’

Hemel! de zedenpreek vangt weêr aan!' laat de jongere zuster ongeduldig zich ontvallen.

'Och, word niet boos op de arme blinde! Zij heeft u zoo lief, Elmire; zij zou u zoo gaarne gelukkig zien; maar die verwijdering van Henry, die herschepping van Jan in liverei-bediende, het houden van receptie in den salon, het buitengewone toilet - en dat voor iemand dien wij niet eens van nabij kennen, dat alles maakt mij zwaarmoedig.'

'Welnu, ga dan naar uwe kamer terug.'

'Neen, ik wil hier zijn; ik wil hooren en oordeelen; ik wil...'

'Gij wilt nieuw voedsel vinden voor uwe onverdraaglijke achterdocht! Kind, gij denkt te veel en zoudt ons onder uwe melancholie doen bezwijken, indien wij deze niet wisten af te schudden gelijk het stof onzer voetzolen!'

De blinde zwijgt en wischt een traan uit het oog.

Er wordt gescheld.

'Hij is 't!' is de driedubbele uitroep van vader, moeder en dochter. Verwonderlijk, denkt Elmire, dat hij niet in rijtuig gekomen is!

't Is inderdaad de reiziger, dien wij den vorigen dag ontmoet hebben.

(Wordt vervolgd).

De maand van Maria.

De Christen-dichter aan Maria.

De Heiden eere vrij Apol als Dichtren-god,
En danke aan 't Negental den sprank van hooger leven,
Die golvend hem het bloed door de adren rond doet zweven,
En roeme, voor hun beeld geknield,
Dat hem de godheid zelf bezielt! -

Maria, ik groete U als 's Dichters Patrones,
En, biddend neêrgeknield voor 't beeld op uwe altaren,
Wijd ik aan U den toon der zangerige snaren,
Door Mozes' zuster in 't verschiet
Beduid als Koningin van 't lied!

U groet ik, die op aard' geheel van God vervuld,
In 't lied der nedrigheid Zijn grootheid hebt verheven,
Den zang, waarin uw naam op aller tong blijft leven,
Gelijk Gij 't zelve hebt voorzeid,
Van nu tot in alle eeuwigheid.

U groet ik, die aan 't hoofd van 's Hemels Maagden-stoet,
Gevolgd van honderd vier-en-veertig duizend tongen,[1]
Den nieuwen lofzang wekt, den Bruîgom toegezongen
In 't onnavolgbaar Hoogtij-lied,
Wat slechts van kuische lippen vliet.

U groet ik, U, na God des Christens Ideaal!
U, Spiegel zonder vlek, waar de Ongeschapen Schoonheid

1) Apoc. XIV. 3, 4

Heur glanzen in weêrkaatst, heur luister in ten toon spreidt.
U, die door 't overzaligst lot
Zijt Dochter, Moeder, Bruid van God!

Moge ook een zinlijk hart, ten spijt van hooger gloed,
Daar het zijn roep miskent, aan de aarde blijven kleven,
In ijdle klanken lucht aan zijn vervoering geven,
En in den eeredienst van 't stof
Het voorwerp zoeken van zijn lof;

't Zij hij den luister zingt van kroon en scepterstaf;
Of de almacht van het goud, beheerscher dezer aarde;
Of 't vluchtig zingenot, wat enkel wroeging baarde;
Of de eere der onsterflijkheid
Den heldendegen weggeleid!

Geen grootheid, Moeder Gods, als 't Godlijk Moederschap;
Geen rijkdom, als uw schat, o! Vrouwe vol genaden,
Van 's Allerhoogsten min en gunsten overladen,
Geen offergeest, geen heidenzin,
Geen liefde, als de uwe, Kruisheldin!

Gij dan, waar ge op uw troon thans in uw glorie straalt,
En, Smeekende Almacht, ons uw liefde wilt bewijzen:
Hoor, nu 'k uw naam ter eer mijn lofgezang doe rijzen,
Hoor, Dichtren-Koningin! metéén
Des Christen-dichters smeekgebeên.

Geef, Moeder van mijn God! geef, liefste Moeder mijn!
Dat, voele ik immermeer mij 't hart van dichtvuur gloeien,
Mijn toonen immer U en God ter eere vloeien.
Zoo roeme ik voor uw beeld geknield
Dat, ja, Gods Geest mijn dicht bezielt.

J.B.

De kathedraal van Doornik.

Er zijn ongetwijfeld kerken die op eene grootere lengte, op meerdere hoogte kunnen roemen, maar geene misschien zal een meer indrukwekkend geheel, uit verschillende bestanddeelen gevormd, aanbieden dan de hoofdkerk van Doornik. De rijzige bouwtrant van het koor maakt het romaansche schip nog indrukwekkender, terwijl dit laatste er niet weinig toe bijdraagt om aan het koor een meer verheffend en grootsch aanzien te geven.

Het uitwendige van deze kathedraal met hare vijf torens doet den bezoeker niet al den omvang der kunstwaarde van haar inwendig vermoeden. Haar voorgevel tusschen het bisschoppelijk paleis en de openbare boekerij munt door niets uit en maakt integendeel een slechten indruk. Maar deze is nu weldra vergeten wanneer men de kerk zelve binnentreedt. Dan wordt reeds dadelijk de bewondering gaande gemaakt door een prachtig middenschip in romaanschen stijl, aan beide zijden door tien zware pilaren van de zijbeuken gescheiden; deze kolommen bestaan uit eene groep van acht zuilen die te zamen verbonden en door verschillende kapiteelen bekroond zijn. Even zoovele rondbogige gewelven worden er door gedragen en vormen eene galerij, wier hoogte met die der zijbeuken overeenkomt; uit deze galerij stijgt een dubbel

getal kolommen op om een tweede tribune te vormen, die zich langs het middenschip uitstrekt. Dit alles levert een wonderschoon geheel; de zware bouworde en het weinige licht dat slechts door nauwe ramen kan binnendringen maken een grootschen en majestueusen indruk, als tegen uwen wil stemmen zij tot ernstige gedachten en leiden u als het ware in tot een diep gevoeld gebed.

Het middenschip is het werk der monniken, want in de tijden van geloof, die wij de middeleeuwen noemen, waren het vooral de monniken die den bouw der kerken bestuurden, die de teekeningen ontwierpen, en aan hun werk wisten zij een eigenaardig karakter bij te zetten. Op deze lage, gedrukte galerijen, op die zware rondbogen, op die donkere schaduwen volgt een rijzig, spitsbogig koor met een overvloed van licht, en hier krijgt men een meesterstuk van eene andere bouworde te bewonderen, dat hoewel geheel verschillend van het eerste nogtans aan het geheel geen afbreuk doet.

Het koor bestaat ook uit een middenschip en zijbeuken. Het eerste wordt opgeluisterd door achttien bundels van ronde kolommen die door sierlijke spitsbogen verbonden zijn; de zijbeuken zijn aan alle kanten met kapellen omringd. Vooral echter munt het koor uit door het oxaal, een prachtig stuk in *renaissance*-stijl van de Antwerpsche gebroeders Floris, waardoor het van het groote schip der kerk gescheiden wordt; zijne *basreliefs* verdienen als kunststukken van zuiveren florentijnschen stijl de aandacht van alle kunstenaars en beeldhouwers.

Tusschen het koor en het groote middenschip verheft zich een derde meesterstuk, namelijk een romaansche kruisbeuk of transept, dat misschien wel het merkwaardigste van de geheele kathedraal is. Op vier reusachtige kolommen, aan de hoeken van het groot middenschip en het koor geplaatst, verheft zich een vierkante lantaarn of koepel tot eene hoogte van 48 ellen 5 palmen; deze koepel vormt den vijfden toren. Van daar strekken zich de twee armen van het kruis uit tot eene lengte van 64 ellen, 6 palmen, terwijl op de uiteinden van dit kruis zich de vier andere torens verheffen. De vijf torens die het geheele kerkgebouw bekronen zijn van verschillenden tijd. De koepeltoren is de oudste, hij dagteekent van de eerste oprichting van het gebouw, dan volgen de twee torens van den oostelijken kruisarm, terwijl die van den westelijken duidelijk van nog lateren tijd zijn. Over de verschillende tijden waarop deze kathedraal gebouwd is wordt veel getwist; het is nog niet uitgemaakt wanneer en door wie de deelen zijn opgetrokken.

De merkwaardigste kunstschatten, welke dit gebouw bevat, zijn buiten het reeds genoemde oxaal, de kapel van Hendrik VIII aan de rechterzijde van het groote middenschip; de reliekkassen van den H. Eleutherius en de H. Ursula, beiden meesterstukken uit de hand van goudsmeden uit den ouden tijd; het wit marmeren grafmonument van den bisschop Villain van Gent dat door den beroemden Duquesnoy vervaardigd is en eindelijk onder de schilderstukken eene ‘heilige familie’ van Gerard Seghers, eene ‘aanbidding der wijzen’ van Lucas van Leyden, een ‘Vagevuur’ van Rubens, een ‘Christus met doornen gekroond’ van Quinten Metsys en eene ‘kruisiging’ van Jordaens.

Napoleon III.

Het is geen gemakkelijke taak in een beperkt artikel aan onze lezers eene biographie te leveren van den keizer van Frankrijk. Wil men hen achtereenvolgens bezig houden met de talrijke gebeurtenissen van zijn veelbewogen leven, dan behoeft men de ruimte van een boekdeel, minstens van eene brochure, en bepaalt men zich tot eene karakterschets, dan heeft men een raadsel op te lossen, dat in de eerste vijftig jaren misschien onoplosbaar is. Wanneer na eene halve eeuw de archieven aan den geschiedvorscher toegang geven tot hare geheimen, zal het wellicht mogelijk zijn een juist oordeel uit te spreken over het karakter van Napoleon; thans, nu wij alleen geleid worden door de bekende feiten uit zijn openbaar leven, welke feiten menigmaal onderling strijden, kan dit oordeel niet anders dan oppervlakkig en in vele gevallen misschien onjuist zijn.

Wij begrijpen evenwel dat bij onze lezers het verlangen bestaat den man eenigszins nader te leeren kennen, wiens leven zoovele aanrakingspunten heeft met dat van den Paus en daarom willen wij beproeven den eenmaal zoo machtigen monarch aan onze lezers te doen kennen.

Wij achten het noodig zijn leven in eenige tijdvakken te verdeelen, en doen dit als volgt:

a. Van zijne geboorte (1808) tot den aanslag op Straatsburg (1836): Napoleon in zijne jeugd.
b. Van den aanslag op Straatsburg tot zijne benoeming tot volksvertegenwoor diger in 1848. Napoleon als avonturier.
c. Van 1848 tot 1852. Napoleon als president van de republiek..
d. Van 1852 tot 2 Januari 1870. Napoleon als absoluut vorst.

a. Lodewijk Nepoleon Bonaparte werd den 20[en] April 1808 te Parijs geboren; sommigen beweren dat Rotterdam, anderen dat het kasteel Arenenberg in Zwitserland land zijne geboorteplaats was. Hij was de zoon van den koning van Holland, Lodewijk,

broeder van Napoleon I en Hortense Fanny de Beauharnais, dochter van keizerin Josephine, uit haar eerste huwelijk. Het is algemeen bekend dat de goede verstandhouding tusschen beide echtgenooten veel te wenschen overliet, en zij in 1807, zoo niet wettelijk dan toch feitelijk, van elkander scheidden. De koning reisde onder den naam van graaf van St. Leu door verschillende landen van Europa; zijne echtgenoote bewoonde het kasteel van St. Leu nabij Parijs en nam deel aan de schitterende feesten van het eerste keizerrijk. IJverig wijdde zij zich aan de opvoeding harer twee zonen, Jozef en Lodewijk, en het was de zoete hoop haars levens dat de eerste den keizer zou opvolgen, tot de geboorte van den koning van Rome in 1810 deze verwachting jammerlijk den bodem insloeg. Tegelijk leefde zij immer in de vrees dat haar echtgenoot, de koning, hare twee kinderen zou opeischen, hetgeen echter vooreerst niet geschiedde. Bij den val van Napoleon in 1815 moest zij Parijs verlaten; na gedurende eenige dagen in levensgevaar verkeerd te hebben, wist zij naar Zwitserland te ontkomen en vestigde zich te Constanz, verliet deze stad in 1817 voor Augsburg en leefde hier 4 jaren in de diepste afzondering.

Terwijl zij te Constanz woonde, was een gezondene van haar echtgenoot, die te Rome woonde, haar komen melden dat de koning zijn oudsten zoon tot zich wilde nemen; hoe hard haar dit bevel viel, zij moest gehoorzamen, en Jozef ging naar Rome. Hortense schonk nu hare geheele moederlijke liefde aan Lodewijk, die te Augsburg vlijtig de school bezocht en in 1821 met haar naar het kasteel Arenenberg in Zwitserland trok, waar hij aan de leiding van beroemde meesters werd overgegeven.

Hortense was zeer rijk en besteedde hare schatten om in Frankrijk de aanhangers harer familie te vermeerderen; het doel haars levens het haar rust noch duur; hare agenten verontrustten de regeering van Lodewijk XVIII, Karel X en niet minder van Lodewijk Philips. IJverig plantte zij haren zoon de zoogenaamde beginselen van 1789 in, en toen haar oudste zoon in 1831 in Italië gesneuveld was, werkte zij dag en nacht om bij Lodewijk het denkbeeld te doen ingang vinden, dat hij de wettige opvolger van Napoleon was en het volste recht op den franschen troon had. Zij knoopte onderhandelingen aan met de geheime genootschappen in Italië en liet hare beide zonen deel nemen aan de revolutie van 1831 om den pauselijken troon omver te werpen, echter met den ongelukkigen uitslag dat Jozef sneuvelde, en zij in levensgevaar met Lodewijk uit Italië vluchten moest. Daarop het haar zoon zich, waarschijnlijk met hare voorkennis, in het geheime genootschap der Carbonari opnemen, waarin hij trouw zwoer aan de revolutionaire beginselen en, naar men zegt, den eed aflegde in handen van denzelfden Orsini, die hem later naar het leven stond.

In laatstgenoemd jaar vertrok Lodewijk, dien wij voortaan Napoleon heeten zullen, naar Lyon en ondersteunde ijverig den opstand, die tegen den orleanistischen vorst was uitgebroken. Doch de opstand werd spoedig bedwongen; Napoleon was genoodzaakt in allerijl de vlucht te nemen, en nogmaals kwam hij behouden te Arenenberg aan.

Hier wijdde hij zich nu enkele jaren aan ijverige studiën, schreef een paar werken over militaire onderwerpen, die eenigen opgang maakten en liet aan zijne moeder de zorg over om voor zijne belangen te waken. De familie Bonaparte was uit Frankrijk verbannen; hare aanhangers werden echter tot zelfs in de omgeving van Lodewijk Philips gevonden. Met hen voerde Hortense voortdurend briefwisseling; hun zond zij groote sommen gelds om den koning te bestrijden en nieuwe aanhangers voor hare partij te winnen. Weldra meende zij het terrein genoegzaam bewerkt te hebben om eene proef te wagen en met haren zoon en hare partij ontwierp zij een plan om Straatsburg te verrassen.

(Wordt vervolgd.)

[Nummer 38]

Het Luxemburg.

De gewelddige dood van Hendrik IV had op zijne gemalin Maria de Médicis, zooals men licht begrijpen kan, een smartelijken en diepen indruk gemaakt, die levendig gehouden werd door iedere zaal, iedere kamer, ja door elk stuk huisraad van het Louvre, dat zij met hem bewoond had. Dit was oorzaak dat zij langzamerhand een onoverwinnelijken afkeer opvatte tegen het paleis, waar zij met Hendrik, wel is waar vele droevige, maar ook aangename oogenblikken had doorgebracht. Ongeveer twee jaren na 's Konings dood nam zij dan ook het besluit het Louvre te verlaten en zich een woning te bouwen in het zuidelijk gedeelte van Parijs. Zij liet het oog vallen op het hôtel van Pinci-Luxemburg, dat niets merkwaardigs had dan zijne bekoorlijke ligging, maar hierdoor juist aan het verlangen van Maria de Médicis voldeed; voor het paleis zou zij zelve wel zorgen. Door het afbreken van huizen, die zij kocht, en het aankoopen van landerijen vergrootte zij het terrein van Pinci-Luxemburg met ongeveer 50 bunders, liet daarop het hôtel tot aan den grond afbreken en belastte den architect Jacques de Brosses met het bouwen van een paleis, dat haar herinneren moest aan het hertogelijk paleis te Florence, waarin zij het eerste levenslicht had aanschouwd. Het moest een paleis zijn met trotsche gevels, vooruitspringende vleugels, vergulde en beschilderde zalen. De tuinen moesten behalve bloembedden ook boschjes bevatten, benevens heuvelen, grotten, vijvers, beelden, groepen en mythologische zinnebeelden. De Brosses nam deze voorwaarden aan en vervulde ze verre boven de verwachting van Maria de Médicis, want hij nam de schoonheden van het florentijnsche paleis over en gaf daarenboven aan het Luxemburg het aanzien van een waar lustoord, terwijl het paleis te Florence meer op eene prachtige vesting geleek. De terrassen met balustraden en de koepel met standbeelden omringd waren iets nieuws voor de Parijzenaars en voor Maria de Médicis, en de teekeningen van het geheele werk brachten zelfs verbazing in het land der Brunelleschi's en Michiel Angelo's.

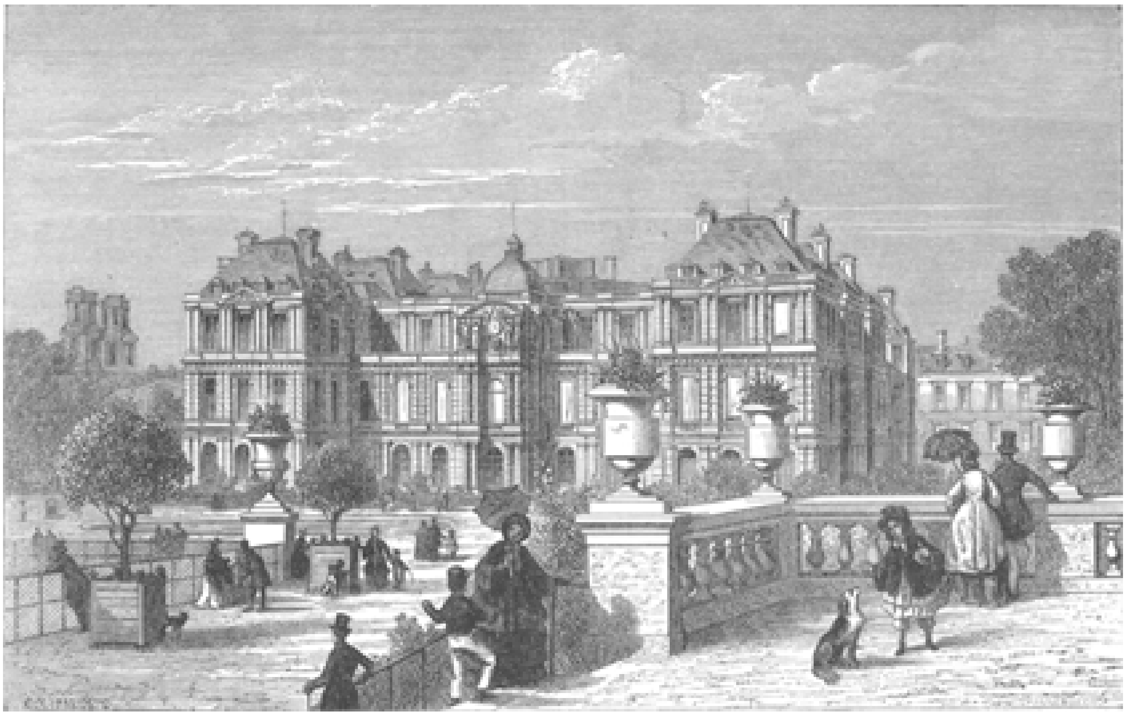

HET LUXEMBURG.

De eerste steen werd door Maria de Médicis in 1615 gelegd, waarop het werk een aanvang nam, dat, nimmer onderbroken - want het geld vloeide rijkelijk - na vijf jaren voltooid was. Om den lezer een denkbeeld te geven van de bijna buitensporige grootte van het Luxemburg, behoeven wij maar te zeggen dat de hoofdgevel 90 ellen breed is, en

de zijgevels niet minder dan 118 ellen lang zijn. Het paleis is nooit vergroot dan onder Louis-Philippe, die er twee paviljoenen aan den tuinkant aanbouwde.

De vertrekken werden met de grootste pracht versierd; toen de zalen gebouwd waren, werden uit alle hoeken van Europa de grootste meesters ontboden om de wanden met schilderstukken te overdekken. Een aantal schilders rukte uit Italië aan, en de zuidelijke Nederlanden zonden hunnen Rubens, die twee jaren lang aan ééne galerij werkte. Alles werd in den Renaissance-stijl bewerkt, die, de christelijke kunst verdringende, het Heidendom uit zijne graven te voorschijn riep. Niemand, die het Luxemburg, nadat het voltooid was, bezocht, zou op het denkbeeld zijn gekomen, dat hij zich bevond in het paleis van eene christelijke vorstin, maar integendeel zich verplaatst wanen in de bloeiendste tijden van het Heidendom. De geheele Olympus moest zijne goden en godinnen leenen aan het Luxemburg van Maria de Médicis, en zoo onzedelijk waren op vele plaatsen de voorstellingen van de daden en handelingen der mythologische godheden, dat wij niet wagen in eenige beschrijving daarvan te treden. Tot eer van Rubens moeten wij zeggen dat hij zich niet leende aan de schaamtelooze fantaisiën der italiaansche schilders; het zedig oog kan zonder schroom opzien naar zijne groepen van goden en godinnen, in wier beelden hij zelfs eenige malen eene christelijke gedachte legde.

Maria de Médicis had weinig genot van haar onbegrijpelijk schoon paleis; zij was eene heerschzuchtige vrouw, die, in machiavellistische grondstellingen doorkneed, daarenboven door eer- en heerschzucht verteerd werd. Zij poogde den grootsten invloed te behouden op haren zoon Lodewijk XIII en daardoor het land naar hare willekeur te regeeren. Vandaar gedurige onaangenaamheden tusschen moeder en zoon, die liever op eigen beenen wilde staan. Kardinaal Richelieu bewerkte meer dan eens eene verzoening en Maria, die hem als een werktuig tot bevordering harer eerzucht dacht te gebruiken, overlaadde hem langen tijd met hare gunst en toegenegenheid. Zelfs verleende zij hare medewerking tot Richelieu's plan om zich een paleis te bouwen naast het hare; en het klein Luxemburg van den eersten minister verrees naast het groot van de koningin-moeder. Doch zoodra zij bemerkte dat Richelieu haar niet wilde volgen, waar zij alleen op eigen verheffing en niet op 's lands welzijn bedacht was, vatte zij tegen hem een weldra onverzoenlijken haat op en spon een weefsel van kuiperijen, om den kardinaal ten val te brengen. Zij viel echter in den kuil, dien zij voor hem gegraven had. Richelieu kwam zegevierend uit den strijd te voorschijn; Maria moest in 1631 Frankrijk verlaten en zich in plaats van haar prachtig Luxemburg met een nederige woning in het buitenland vergenoegen. Nooit heeft zij Frankrijk wedergezien; arm en verlaten stierf zij te Keulen in het jaar 1642.

Het Luxemburg kwam nu aan Gaston van Orleans, tweeden zoon van Maria de Médicis, en werd de verzamelplaats van alle onvergenoegden, van allen, die tegen den kardinaal samenspanden. Maar Gaston was niet opgewassen tegen den machtigen Richelieu, zoo min als zijne dochter Anna-Maria-Louisa van Orleans tegen Mazarin. Onder deze vorstin was het paleis het centrum van de Fronde, maar ook het punt van waar uit vele edelen naar het schavot vertrokken, om te boeten voor hun hardnekkig verzet tegen 's Konings eersten minister.

Tot aan de regeering van Lodewijk XVI bleef het Luxemburg in het bezit van het huis van Orleans; daarop werd het 't eigendom der Bourbons, tot de revolutie het paleis in een gevangenis veranderde. De meeste hoofden der fransche revolutie

hebben eenige uren of dagen in deze gevangenis doorgebracht, alvorens naar het schavot gesleept te worden; de voornaamsten onder hen waren Robespièrre, Camille Desmoulins, Fabre d'Eglantine, Herault de Séchelles en David. Den laatsten, met Josephine de Beauharnais, gelukte het aan de guillotine te ontkomen. Moest de burggraaf de Beauharnais het hoofd onder de valbijl leggen, zijne echtgenoote beklom aan de zijde van Napoleon den keizerlijken troon.

Onder het Directorium werd het Luxemburg de woonplaats der directeuren, en de zoogenaamde *jeunesse dorée* vulde de zalen van Maria de Médicis, waar zij zich op driftige wijze aan alle vermaken overgaf. Op de bloedbaden van het Schrikbewind volgde een nooit gekende zedeloosheid, die evenwel niet weinig bijdroeg om een gelukkigen terugkeer tot het katholicism voor te bereiden.

Toen Napoleon consul geworden was, vestigde hij zich in klein Luxemburg; van het paleis nam de senaat bezit, die er onder het keizerlijk régime zijne zittingen bleef houden. Later zag men er het hof der pairs. Gedurende meer dan een halve eeuw was het paleis de vergaderzaal waar zoovele meesterstukken van parlementaire welsprekendheid gehoord en bewonderd werden, tot de revolutie van 1848 op onheid stuimige wijze naar binnen drong, om later nogmaals voor den senaat plaats te maken.

Napoleon III.
(Vervolg en slot).

Zoo de aanslag geluke, zou Napoloon van uit deze sterke plaats gemakkelijk naar Parijs kunnen oprukken. Hij werd op den 30_{en} october 1836 uitgevoerd onder medewerking van den graaf de Persigny, kolonel Vandrey, den escadronchef Parquin, de luitenants Querelles en Locty, de heeren de Gricourt, Schaller, Bruc, Lombard, Gros, Petri, Dupenhoriat, mej. Gordon en anderen, waarvan de meesten later in de geschiedenis van Frankrijk een rol hebben gespeeld. De aanslag mislukte echter geheel; allen werden gevangen genomen en voor eene jury gebracht, behalve Napoleon, die onmiddellijk door Lodewijk Philips naar Amerika verbannen werd. Zijne medeplichtigen ontkwamen aan alle straf, zij werden door de jury vrijgesproken. Aldus eindigde het straatburgsche drama, oogenschijnlijk met den ondergang van Napoleon, ofschoon velen meenen, dat de fransche koning hier eene groote politieke fout beging, door op eens op den man, aan wien niemand dacht, de blikken der geheele wereld te vestigen.

b. Met 30 louis d'or in den zak stapte Napoleon te New-York aan wal. Hieruit blijkt reeds genoegzaam dat zijn toestand in de nieuwe wereld niet benijdenswaardig was. Zonder eenig middel van bestaan, zonder bekenden of vrienden in eene maatschappij gekomen, die hem alleen beoordeelen zou naar de grootheid zijner bezittingen of de pracht, die hij ten toon spreidde, door een wereldzee gescheiden van Arenenberg, welks schatten overigens voor een goed deel reeds verkwist waren in politieke kuiperijen, was hij reeds den tweeden dag van zijn verblijf te New-York de wanhoop nabij, daar hij begreep met zijne 30 goudstukken hoogstens eenige dagen te kunnen leven. En eerst zes weken later had hij eenige hulp uit Arenenberg te wachten. Maar Napoleon bezat daarentegen een aantal eigenschappen, die hem, daar alle middelen in zijn oog goed waren, het gebrek aan bronnen van bestaan ruimschoots vergoedden. Hij zag in, dat hij, die niet door handenarbeid in zijn onderhoud kon voorzien en weinig op zijne moeder mocht rekenen, het leven van een avonturier leiden moest,

en onderwierp zich aan zijn lot. Gemakkelijk maakte hij kennis met eenige uitgewekenen, die hetzelfde leven leidden; door hen knoopte hij verschillende betrekkingen aan en op hunne beurs speculeerende, drong hij hun zijne diensten op, die hij met goud deed betalen. Het toeval bracht hem in eene aanzienlijke familie; reeds na eenige dagen van kennismaking was hij haar nuttig door een dief op te sporen, die haar 200,000 dollars ontstolen had. Hij ontving 50,000 dollars tot loon voor zijnen dienst, maar hij verkwistte weldra dit geld, en was na weinige weken weder even arm als voorheen. In zijn grooten nood liet hij zich verleiden tot een wedloop met een spoortrein, en het verbaasde New-York zag den bestrijder van Lodewijk Philips als een hardlooper naast de locomotief. Hij verloor de weddenschap en werd uitgelachen. Gelukkig nam bovenbedoelde familie hem weder op en bewaarde hem voor den hongerdood.

Wij zwijgen over vele voorvallen, waarin hij zich wikkelde en die hem meer dan eens op den rand van stoffelijken en moreelen ondergang brachten; maar volgen hem liever op zijne ontvluchting uit Amerika, welk ballingsoord hij in weerwil der voorzorgen van den franschen gezant wist te ontkomen. Op den 30 September 1838 kwam hij weder te Arenenberg aan in de hoop zijne moeder, wier ernstige ziekte men hem gemeld had, nog in leven te vinden; hij vond haar stervend. In Zwitserland was hij echter niet veilig, evenmin als in verschillende duitsche staten, want koning Lodewijk vervolgde hem onverbiddelijk, en dus zag hij zich genoodzaakt naar Engeland de wijk te nemen, dat voor alle vluchtelingen open stond. Hier verbleef hij tot in Augustus 1840, even als in America zonder hulpmiddelen. Eindelijk stak hij met 40 volgelingen het kanaal over, deed een aanslag op Boulogne, die natuurlijk geheel mislukte, en werd door den rechter tot eeuwigdurende gevangenisstraf veroordeeld.

Die eeuwigdurende gevangenisstraf op het kasteel Ham duurde echter slechts tot den 16 Maart 1841, op welken dag hij door zijn lijfarts dr. Conneau en mej. Gordon, die wij reeds bij Straatsburg ontmoet hebben, op listige wijze uit zijne gevangenis verlost werd. Hij ontsnapte aan al zijne vervolgers, trok door het noorden van Frankrijk en reisde over Ostende naar Londen, waar hij den 28 Maart aankwam.

Bijna acht jaren bracht hij nu weder in Engeland door.

c. De revolutie van 1848 verjoeg Lodewijk Philips uit Frankrijk, deed de republiek proclameeren, waarin de Lamartine de hoofdrol speelde, maar veranderde vooreerst niets aan Napoleons lot, wijl de Bonaparten door eene wet uit Frankrijk verbannen waren. Doch dezen zwakken hinderpaal wist de sluwe pretendent gemakkelijk weg te nemen. Velen zijner aanhangers konden zich tot leden van het Wetgevend Lichaam doen kiezen, en deze drongen op de afschaffing dier wet aan. Zij slaagden, in weerwil van den hevigen tegenstand van de Lamartine, Ledru Rollin en anderen. Nauwlijks was Frankrijk voor Napoleon geopend, of hij trad in het Wetgevend Lichaam, tot lid waarvan hij reeds driemaal gekozen was. Daar wij slechts eene vluchtige schets schrijven van Napoleons leven, kunnen wij hier niet spreken over de intrigues, kuiperijen en ontzaglijke geldverspillingen, die aangewend zijn om den prins den terugkeer naar Frankrijk mogelijk te maken. En toen hij schijnbaar rustig te Parijs leefde, bleven zijne vrienden in het geheim voortwerken met het gevolg dat hij op den 11 December 1848 met 549,4572 van de 749,4572 stemmen tot President van de republiek verkozen werd. Cavaignac, die Frankrijk uit de klauwen der revolutie had gered, bekwam slechts 146,9156 stemmen.

Schier onmiddellijk na zijne verkiezing toonde Napoleon dat hij het einddoel van zijn streven nog niet bereikt had. Om tot zijn doel te komen, nam hij in zijn ministerie velen zijner vertrouwelingen op, gaf de voornaamste posten in de administratie en het leger aan hen, die hem te Straatsburg en elders hadden gediend, ondersteunde met alle kracht de keuze zijner vrienden tot leden van het Wetgevend Lichaam, deed zich langzamerhand aan deze vergadering als een meester kennen, die gehoorzaamheid geen bevel wilde, won de geestelijkheid en de Katholieken door de herstelling van den pauselijken troon en verzekerde zich tegelijk den bijstand der revolutionairen door hun het vooruitzicht te openen op eene kosmopolitische republiek. Legitimisten, orleanisten, republikeinen, allen bedroog hij, en menigmaal heeft men zich afgevraagd of zij met blindheid geslagen waren.

Door zijn hofhouding op vorstelijken voet in te richten, maakte hij de Franschen langzamerhand gewoon aan den luister van het koningschap; door beloften en geschenken verbond hij een gedeelte van den ouden adel aan zijn lot. Het leger werd door hem gevleid en zoodanig met weldaden overladen dat het hem op de handen droeg. Lang had hij te strijden tegen generaal Changarnier, maar toen hij dezen had weten te verwijderen en zich het opperbevelhebberschap over het leger had toegeeïgend, was het spel door hem gewonnen, en begon hij het Wetgevend Lichaam, waaraan hij zijnen wil met brutaal geweld had opgedrongen, op de smadelijkste wijze te verachten.

De beruchte coup d'état van 2 December 1851 maakte feitelijk aan de fransche republiek een einde, ofschoon nog niet onmiddellijk het keizerrijk volgde. In den nacht van den lsten op den 2 December deed Napoleon een groot aantal leden van het Wetgevend Lichaam gevangen nemen. Velen der overigen vergaderden in den morgen van den 2den en verklaarden Napoleon van zijne waardigheid vervallen, doch hij deed ook hen uiteendrijven of gevangen nemen, en toen het verzet nu feitelijk werd en een opstand zich ontwikkelde in de straten van Parijs, volbracht het leger Napoleons vreeselijke bevelen en richtte een ontzettend bloedbad aan.

Napoleon had gezegevierd; de gevangenen werden naar Cayenne of Algiers gevoerd of tot levenslange ballingschap veroordeeld. De partij van Ledru Rollin vluchtte naar Engeland en begon daar tegen haren vijand de samenzwering, die na een twintigjarig voortbestaan nog altijd zonder succès gebleven is.

Sinds dien dag ging Napoleon met reuzenstappen zijn doel te gemoet; hij deed een reis door Frankrijk en gedroeg zich als ware hij reeds keizer; zijn keizerrijk, proclameerde hij alom, zou de vrede zijn, en het volk, dat vrede behoefde, geloofde aan zijn woord, snelde ter stembus, en 7½ millioen stemmen verhieven hem tot keizer. Op den tweeden December 1852 werd het keizerrijk te Parijs uitgeroepen, nadat een senaatsbesluit de wettigheid der volksstemming erkend had.

d. Het kan ons plan niet zijn thans eene geschiedenis van het tweede keizerrijk te schrijven. Reeds eene dorre opsomming der feiten, die overigens van genoegzame bekendheid zijn, zou ons te ver voeren. Vergenoegen wij ons daarom met eenige algemeene beschouwingen.

Het schijnt immer het doel van Napoleon te zijn geweest de revolutie, aan wier dienst hij zich verbonden had, te bevorderen en tevens zich zelven tegen hare werking te beveiligen. Van daar aan den eenen kant die aanmoediging van de revolutie in Duitschland en Italië, en aan den anderen de kracht, waarmede hij haar in Frankrijk

vervolgt, zoodra zij het gebied der pers, waar zij veilig heerschen mag, verlaat, om zich op de straat te vertoonen. Door onverbreekbare banden aan haar verbonden, zooals hem door menigen moordaanslag herinnerd werd, kan hij zich niet van haar scheiden, omdat hem de moed daartoe ontbreekt, maar tevens kan hij haar niet den vrijen teugel laten, wijl hij zijn troon wenscht te bewaren en letten moet op de eischen zijner katholieke onderdanen. Hij liet haar in Italië tot op zekere hoogte de vrijheid, omdat zij met hare bommen te Parijs begon te werken, maar hield haar staande voor de poorten van Rome, uit vrees voor de verbittering zijner onderdanen. Zoo is hij altijd door twee beginselen beheerscht, en aan geen van beiden heeft hij zich geheel overgegeven. Als alleenheerscher bedwong hij gedurende 18 jaren Frankrijk, poogde den materiëelen voorspoed te vermeerderen, om zich bij het volk bemind te maken, en verwekte een oorlog als dit middel niet krachtig genoeg meer werkte, door welke taktiek hij zich goed met den aard van zijn volk bekend toonde. Maar daar hij de revolutionaire beginselen, hoewel hij hare resultaten bestreed, vrije baan liet, werden zij eindelijk machtiger dan hij, en was hij genoodzaakt op den 2 Januari 11. het hoofd in den schoot te leggen en zich overwonnen te verklaren. Op dien dag begaf hem niet zijne keizerlijke waardigheid, maar wel het keizerlijk gezag; hij werd een schaduw-keizer. Van trap tot trap afgedaald van de hoogte zijner macht, almacht zeiden wij bijna, moest hij het eene voorrecht na het andere aan het volk afstaan en thans is hij gekomen in het gelid der modern-constitutioneele koningen. De kracht om den Paus door zijn persoonlijken wil te beschermen is hem ontnomen, en ook den wil om de revolutie te beteugelen bezit hij niet meer; mocht dus, wat God verhoede, de revolutie te eeniger tijd Rome andermaal willen bespringen, hij zal dit, zelfs voor den schijn, niet meer kunnen beletten, al kan hij ook op zijn vingers berekenen, dat 's Pausen val zijn eigen ondergang ten gevolge moet hebben.

In de open lucht.

‘Niet ongeschoren bij de pret
   Van 't kermis feestgetij,
Maar glad van kin en net gekleed
   Schaar ik mij in de rij.’

Zoo spreekt Martin de reiziger
   En vindt alras een oord,
Waar hij zich, schuilend voor 't publiek
   Kon redd'ren als 't behoort.

Een plekjen aan een heldren vliet,
   Door boomen half beschut
Wordt tot zijn feestelijk toilet
   Op 't oogenblik benut.

Hij plant zijn reisstaf in den grond
   Daar bovenop zijn hoed,
En op diens rand een spiegeltje,
   Zijn zeepdoos aan den voet.

Het zeepnat werpt hem om de kin
   Een sneeuwwit dons van schuim,
Zijn mes wordt op de hand gewet
   Getoetst op muis en duim.

Reeds vliegt het langs zijn linkerwang;

Maar hoe, wat treft zijn oor?
Het lisplen eener vrouwenstem
Bereikt zijn fijn gehoor.

Bedremmeld staart hij voor zich uit:
Maar, wie verraadt zijn schrik?
Twee meisjes staan in feestgewaad
Hem voor d' onthutsten blik.

Wat angst! met half bezeept gelaat,
Het scheermes in de hand,
Voor 't uitgedoschte maagdenpaar
Van 't jublend Kenmerland!

Doch op het eigen oogenblik,
Herstelt zich onze held:
'Met uw permissie' klinkt het woord,
Dat van zijn lippen snelt.

En zonder talmen gaat hij voort,
Raseert zich vlug en net
En heeft zoo met een gladde kin
Zich uit den brand gered.

A.P.

'Ora et labora.'

'Bid en werk!' in deze woorden is 's menschen roeping op aarde besloten; werken in 't zweet des aanschijns is het juk den mensch opgelegd, doch 't is een juk, dat hij door 't gebed licht en gemakkelijk leert dragen. Werken is de straf der zonde en het kruis, dat ieder in dit aardsche leven moet dragen; maar het gebed maakt deze straf tot een zegen en verandert het lijdenspad des levens in den glorievollen weg, die naar de hemelsche vreugde leidt. Zoo denken er ongetwijfeld de twee oudjes over in de nevenstaande gravure voorgesteld. Werken en bidden, 't is de korte inhoud huns levens. Meer dan zes kruisjes hebben ze achter den rug, doch nooit hebben zij hun brood in ledigheid gegeten. Werken en zwoegen was bestendig hun deel; toch schittert de glans der vergenoegdheid en tevredenheid op hun wezen. Immers hebben zij ook den dag in arbeid moeten doorbrengen, om in hun onderhoud te voorzien, thans nu de avond valt, verheffen zij met dankbaarheid den blik hemelwaarts; in een stil en innig gebed vinden zij de zoetste rust na den gedanen arbeid en eene godvruchtige lezing geeft hun nieuwe kracht en moed; door werken en bidden gevoelen zij zich gelukkig en leven in de vreeze des Heeren. Gelukkig degenen die dit voorbeeld volgen.

MET UW VERLOF DAMES!

IN DE VREEZE DES HEEREN.

Von's en van's.
Eene novelle van August Snieders, Jr.
(Vervolg.)

'Spoedig, zet u!' roept mijnheer Vinkel bij het binnenstuiven. 'Geef mij het dagblad! Elmire, neem gij uw werk! Vrouw... (maar hier houdt de man plotseling op, want hij herinnert zich de les van zoo even.) Alles volgens den dagelijkschen gang, alles!..'

Hoe Jan, bij de ontvangst, zijne taak volbrengt, is niet bekend; maar nu hij binnenkomt, fluistert hij zijnen heer op koortsachtig mysterieusen toon toe:

'Hij is er, mijnheer!'

'Wie, ezel!' en grommelend gaat de huisheer naar de spreekkamer, terwijl hij ter loops nog eenen oogopslag in den spiegel werpt en majestueus de kin in den' witten halsdas wringt.

Allen zijn in gespannen verwachting, nu zij de gulle en opgeruimde stem van Vinkel in de spreekkamer hooren, welke door eene zachtere stem beantwoord wordt,

Een paar minuten later wordt de deur geopend, en mijnheer Vinkel Van Dest introduceert mijnheer den baron Müller von Ockenfels.

De vreemdeling is zeer netjes, elegant zelfs, gekleed, onberispelijk geganteerd, en in het linker knoopsgat draagt hij eene rosace van wit en geel gestreept lint - het ordeteeken van den Pruisischen Adelaar.

III.
De ziende blinde.

Er zijn in het huis met de ijzeren spijlen, op dit oogenblik, vier menschen die zich met baron Müller van Ockenfels bezig houden; drie bouwen kasteelen in de lucht, de vierde...

Doch laat ons eerst het kabinet van den speculatieven Vinkel Van Dest binnentreden.

Mijnheer Vinkel zit in een klein vertrek, dat op de achterplaats uitzicht heeft, en waar niet veel meer meubelen voorhanden zijn, dan een in eikenhout geverwde lessenaar, een paar hooge stoelen, eene met stof overdekte landkaart, eenige registers en kartonnen doozen: kortom, dit vertrek is het sanctuarium van den koopman - van den vroegeren boekhouder der firma Durman & C°., en die eindelijk, op het aanraden zijner statige echtgenoote, zaken voor eigen rekening doet.

Dat beste Vinkeltje, zooals zijne kennissen hem wel eens noemden, is echter, hoe lang ook in den handel, geen geschikt man daartoe, en sedert lang spelen hem industrieele ondernemingen, naamlooze vennootschappen en ander soortgelijk, voor den kleinen welhebber bedriegelijk lokaas door het hoofd, waarin de bestuurders groot honorarium en vette dividenden weten op te visschen, terwijl er bij slot van rekening voor den geldstorter niets overschiet dan... ontgoocheling.

Men kent reeds eenigen der ontwerpen van mijnheer Vinkel bij naam. In dezen lessenaar, lezer, zijn nog vele andere plans zorgvuldig opgesloten - en dan, wat broeit er niet in de hersenkas van dien Vinkel!

De baron Müller von Ockenfels heeft het oor geleend aan zijne ontwerpen; want de bezoeker is gansch den avond gebleven, en als variatie in het gesprek heeft men ook het practische een weinig aangeraakt.

De Duitscher dronk, als een echt kenner, Rüdesheimer, sprak met oneindig veel gezond verstand over de ontwerpen van den huisheer, deed zeer wel verstaan dat hij er een innig belang in stelde, en liet hier en daar doorschemeren, dat de geldelijke moeilijkheden, op welke tot nu mijnheer Vinkel's ontwerpen schipbreuk hadden geleden, door één enkel zijner tooverwoorden zouden worden opgeheven.

En met dit alles was de edele baron zoo lief met mevrouw, zoo vleiend voor hare eigenliefde en werd hij soms betrapt, als hij zoo wonderlijk en steelsgewijs naar Elmire zag - dat èn de eerste èn de twee laatsten moesten bekennen, nooit een innemender mensch, dan mijnheer Müller von Ockenfels ontmoet te hebben.

Verwondert het u dan nog, lezer, als ik u den volgenden dag mijnheer Vinkel, in zijn kantoortje, voorstel met den glimlach van het geluk op het wezen, snuffelend in zijne kostbare plannen en berekeningen en eindelijk, achterover leunend, de oogen dicht geknepen en de handen in zalige rust gevouwen, droomend aan eene toekomst welke zich zoo schitterend voor zijn oog opdeed!

Welk zijner plannen zal mijnheer Vinkel nu het eerste vooruit zetten? Onverschillig welk, maar in elk geval zal hij zich, als den vader van allen, het opperbestuur voorbehouden, en hij bepaalt zijne honorariums, daarbij gevoegd percenten, premiën, dividenden enz. op dertig, veertig, vijftig duizend franken. Waarom zou hij niet? Over het pro rato der overige beambten bekommert mijnheer Vinkel voor het oogenblik zich niet, en nog veel minder over de welwillende en schaapachtige actiehouders zijner vennootschappen... in de lucht.

De beurs zal als met verstomming geslagen zijn, wanneer men de ontwerpen van mijnheer Vinkel, op zekeren morgen, in de breede kolommen van het officieele Staatsblad zal zien zwemmen...

Mijnheer Vinkel droomt zich een prachtiger huis, een sierlijk tweespan, een buitengoed langs de groote baan naar Brussel, een paar knechts in liverei - en eindelijk wringt zich nog iets in zijnen geest vooruit, dat zoo versmaad en toch zoo nagejaagd wordt - namelijk, dat kleine gewaterde lint, onverschillig van welke kleur dan ook, aan hetwelk de titel van ‘ridder’ hangt te bengelen, en waarmeê zoo wonderlijk gespeeld wordt als heeren ministers het tot een politiek speelgoed verlagen.

Mijnheer Vinkel is gelukkig; ‘want in zijn’ wakenden droom ziet hij hoe, evenals langs het knoopsgat van zijnen edelen schoonzoon, de pruisische Adelaar langs het zijne gevlogen is en er een wit-geel lintje heeft achtergelaten - dat kleurtje door velen zoo benijd...

De man opent de oogen en ziet naar den linkerkant, en terwijl zijn oog over de tafel dwaalt, valt het op een geel daar slenterend zijden bandje, met hetwelk gisteren nog een pak van vijf-en-twintig manillacigaren omwonden was. Ik weet niet juist wat er in den geest van mijnheer Vinkel omgaat, maar opstaande, laat hij de venstergordijn naar beneden, steekt het gele bandje in het knoopsgat en staat eene wijl voor den spiegel.

Nu zit hij weêr op een stoel en krabbelt in gedachten op een stuk papier. Wat krabbelt hij?... Och, hij wil eens zien wat voorkomen zijn naam heeft als hij er een' adellijken titel bijvoegde, bij voorbeeld *baron Vinkel Van Dest!* Maar als beschaamd, gaat hij er weêr spoedig met de pen en zelfs met den top des vingers over, om alzoo de letters onleesbaar te maken.

Wat gekke dingen het bezoek van een duitschen onbekende in de hersens van een man als mijnheer Vinkel kan te weeg brengen!

Als men reeds zoo hoog op de maatschappelijke ladder geklommen is, en vooral wanneer de opstijging zoo gemakkelijk gaat als hier, blijft men niet steken. Mijnheer Vinkel zet den weg dan ook moedig voort, wordt lid der Kamer of van den Senaat; de koning roept hem in eene moeilijke omstandigheid, en als minister verlaat hij het paleis Zijner Majesteit...

Klop, klop! zoo klinkt het op de deur.

Terwijl mijnheer Vinkel ‘binnen’ roept, bedekt hij plotseling met de hand zijne Manilla-decoratie, en gansch onthutst vraagt hij aan een' binnentredenden beunhaas: ‘Wat verlangt gij?’ De man biedt hem onder anderen te koop... een partijtje zwarte galnoten tegen 210 en een dito goudschuim tegen 30...

De ontgoocheling is wreed.

Mevrouw heeft het even druk met hare luchtkasteelen.

O, zij heeft het zeer duidelijk bemerkt, baron Müller von Ockenfels houdt haar voor eene gedistingueerde vrouw! Wat een stroom van attenties en complimenten wist hij voor mama te vinden! Mijnheer Vinkel moest het echter gisteren avond zelf bekennen, - de moeder was de wellevendheid en welgemanierdheid zelve; zij stelde de dochter in de schaduw en behoefde voor eene geboren barones niet uit den weg te gaan. Waarlijk Vinkel Van Dest was trotsch op zijne vrouw.

Mevrouw Vinkel zet zich op de sofa neêr en timmert, om een' romancier afgunstig te maken, de wonderlijkste luchtkasteelen, waarin eene scheepslading sjals, confections, japonnen niet de kleinste rol spelen; zij rijdt in een open rijtuig, heeft eene vaste loge in de opera, is de meest gezochte op het bal - is kortom, volgens haar, eene vrouw uit de groote wereld.

Dat zij door baron Müller von Ockenfels uitgenoodigd wordt om op zijn adellijk kasteel te komen logeeren - is ontwijfelbaar; dat zij daar zal aanlanden met een dozijn koffers, een dozijn reiszakken, een derde dozijn dozen - dat is te begrijpen. Hé! ze maakt haar entrée in den salon von Ockenfels - en mevrouw doet eenige stappen naar den spiegel; zij maakt buigingen en groeten; zij glimlacht en mompelt complimenten tot de hoogadellijke dames en heeren von Ockenfels...

‘Mevrouw de barones,’ zal men haar natuurlijk noemen; want aangezien de baron met Elmire trouwt, wordt zij, de schoonmoeder - mevrouw is niet sterk in de heraldiek en 't geen er aan toebehoort - natuurlijk ook ‘barones,’ en wordt zij dat niet, dan toch zal zij zich dien titel wel weten toe te eigenen.

Wat zullen nijdige oogen haar volgen, wanneer zij, omstuwd door hovelingen, zich op wandeling, in rijtuig, ja zelfs als amazone in het openbaar zal vertoonen. Als amazone? - ik geef een *louis d'or,* lezer, voor eene staande plaats op den publieken weg, indien ik den droom van mevrouw Vinkel in waarheid zien mag; vooral op een' dag dat ik door het spleen word bezocht.

Maar van hier moet mevrouw weg! Die leelijke pottenwinkel komt gedurig tusschen al hare theatrale voorstellingen oprijzen en bederft natuurlijk al het effect. 't Is daarenboven of die steenen boterpot, dat aarden sauspanneke, die bruin-gele kruik met de armen in de zijde, spottend voor mevrouw dansen en hoera schreeuwen voor ‘Potten-Mieke,’ zooals men haar in de buurt voorheen durfde noemen.

Ja, weg van hier! dat is natuurlijk.

Mevrouw hervat hare gouden droomen voor den spiegel; doch zij ziet, verbleekend, dat de kamerdeur met eene spleet geopend is en zij het domme gezicht van Jan omlijst

- van Jan, die sedert tien minuten al de gekke kuren zijner meesteres met verbaasdheid gade slaat zonder een teeken van leven te durven geven.

'Onbeschofte, wat wilt gij?' riep mevrouw, rood wordend tot in de haren.

Jan reikt bleek en bevend een papier over.

't Is eene waarschuwing van een vertrouwd persoon, welke mevrouw verwittigt, dat, als zij binnen de acht dagen de in de Bank van Leening verpande voorwerpen niet lost, deze openbaar zullen verkocht worden.

De droom is heen; het koud zweet overdekt mevrouw's voorhoofd. Uit de hooge wereld in de Bank van Leening terugvallen: wat ontgoocheling! Mevrouw wringt het papier boosaardig in een, werpt het Jan in het aangezicht en voegt er een' vloed van woorden bij, herinneringen uit de dagen van den pottenwinkel.

Nu Jan verdwenen is, onder het mompelen van 'die vrouw heeft een slag van de molenwiek weg!' gaat mevrouw het papier weêr oprapen en bergt dien vernederenden getuige zorgvuldig weg. Indien baron Müller von Ockenfels dat *billet-doux* eener gansch vreemde soort eens in de hand kreeg!...

Elmire is op hare beurt in de nieuwe wereld verslonden, in welke de vreemde bezoeker haar geworpen heeft. Al wat bij de moeder op den voorgrond staat, is bij haar slechts *accessoire.* De verbeelding, gestoffeerd met al het romaneske gif dat schouwburg en fransche roman - die twee doozen van Pandora onzer samenleving - voortbrengen, heeft vrij spel.

Ik begrijp dat een jong meisje, ernstig aan hare bestemming kan denken; maar in plaats van te droomen van een stil geluk, geheiligd door eene hoogere bestemming, roept zoo'n schepsel van onzen tijd alle mogelijke en onmogelijke afschuwelijkheden in hare zieke en bedorvene verbeelding bijeen.

Liefde, wanhoop, tering, tweegevechten, moord, brand, schaking, dolken, vergiften, pistolen, eeden van trouw en van eeuwige trouw, vormen de verschillende kapittels van Elmire's droom: een treffend bewijs wat de opvoeding dezer lievelinge geweest is. Zoo moeder, zoo dochter! De romans en de tooneelstukken hebben haar zóó gemaakt.

De droom van mejuffer Elmire zou zeer wel eene *chansonnette comique,* met het onmisbaar refrein, kunnen uitmaken.

Zij ziet den blonden Germaan, hoe hij haar het adellijke kasteel von Ockenfels, met al zijne domeinen, in de opengespreide hand aanbiedt. Zij weigert niet - neen, zij aarzelt, en hemel! wat wordt hij bleek, hoe verschrikkelijk slaat hij de handen in zijne blonde, germaansche lokken; straks zal hij zich de borst openrijten, en 't zullen ongeneeslijke wonden zijn.... Hoe, Elmire zou weigeren? Neen, neen, en aan de piano gezeten schreeuwt zij, terwijl zij hare oogen vreeselijk laat rollen:

...... près de toi, c'est la vie,
Et loin de toi c'est mourir.

Maar neen, zoo'n partijtje kan op geen relletje afloopen: dat gebeurt immers in de romans en op het theater ook niet! Ha, daar rijst de adellijke familie der Ockenfelsers voor haar op; zij komt - 't zijn mannen, gelijk in de romans, met harten van ijs of marmer - zij komen al de schoone ontwerpen van den nieuwen Werther en de nieuwe Charlotte dwarsboomen. Hemelhooge bergen stapelen zij op 't zijn Titans die Ockenfelsers! - afgronden graven zij, sluipmoordenaars zenden zij uit, gemaskerde *bravi* betalen zij, zeeën doen zij tusschen de twee verloofden ontstaan. Maar neen, de blonde Herman vliegt over bergen, verslaat al die huurlingen, springt over zeeën,

en weg vluchten beiden, is het niet per prozaïschen spoortrein, dan in eenen luchtbol, door twee blanke duiven getrokken.

Viens, viens dans une autre patrie!

Doch overal rijst die Blombach op. Die onnoozele, fijn geknevelde dandy wordt, in den droom van mejuffer Elmire, in een' vreeselijken, ruw geknevelden en als een bandiet gewapenden kerel herschapen; 't is een door haat bezield, naar bloed trachtend wezen. Vlucht waar gij wilt, op den zolder of in den kelder - overal is hij tegenwoordig. Elmire doet hem door den muur, daar waar geene opening, of uit den grond die potdicht gesloten is, verschijnen. Overal eischt hij bloed, totdat eindelijk op den hoek der straat en in het schijnsel der onmisbare maan, de degens kletteren, en Elmire, den strijd aanwakkerend, huilt aan de piano:

Soleil sur l'arêne
Où s'arme la haine...

Maar ach, Herman is haar ontrouw, en zij, zij heeft de tering... zij kwijnt weg, weg als sneeuw voor de zon. Doch zij verbergt haar verdriet, dat iedereen bekend en waarmeê gansch de stad bekommerd is. Zij verbergt het in het diepste diep van haar hart. Rozen, vergeet-mijnietjes, immortellen, lange, zeer lange brieven... Maar neen, zij kan het leven niet langer verdragen, vaarwel, vaarwel! zij slikt het vergif in en sterft met Herman's naam op de lippen, en de onvermoeide piano klaagt:

Quand vous verrez tomber, tomber les feuilles mortes...

't Is jammerlijk, hartverscheurend om te hooren.

Jan doet op dit oogenblik behoedzaam de deur open en laat een angstvol gezicht zien.

‘Mejuffer,’ vraagt hij bedremmeld, ‘plagen u de likdoorns?’

‘Wat? domoor!’

‘Ik dacht... omdat... omdat de likdoornsnijder juist beneden is...?’

De romaneske teringachtige juffer grijpt hare *feuilles mortes,* ik wil zeggen haar zwaar muziekboek en werpt het met al de kracht van een bloedrijk gestel naar de deur, welke bliksemsnel wordt toegetrokken. Och, men kan zich, niet waar, Elmire, hier nog geen oogenblik gelukkig droomen, of de platte wezenlijkheid werpt ons uit het paradijs van genuchten! Nu, zóó denkt ook de vader, zóó denkt ook de moeder. Ja, beste Vinkeltjes, de waarheid is een aardig ding, voor... menschen zoo als gij! Och, er zijn zoovele Vinkel's...

Laat ons zien, of wij dan nergens in het huis van mijnheer Vinkel Van Dest een greintje gezond verstand kunnen vinden.

De blinde Martha zit in haar eenzaam kamerke, voor het venster; het raam is open, en op den dorpel geuren eenige najaarsbloemen. Het meisje laat de blanke, magere handjes gevouwen op de knieën rusten. Martha heeft in de eenzaamheid gebeden, in afwachting dat het dochterke van den schoolmeester, die in de achterbuurt woont, komt om de blinde uit een stichtelijk boek eenige kapittels voor te lezen, en daarom ligt ook Thomas à Kempis op de vensterbank. Doch het schoolmeesterskind verschijnt niet; de tijd zal zonder twijfel ontbroken hebben. Toch wenscht Martha dat de kleine voorlezeres vandaag kome; zij zal haar vragen eene boodschap te willen afgeven bij mijnheer Henry...

Nu ook Martha denkt aan den vreemden bezoeker.

't Was haar niet gegeven baron Müller von Ockenfels te zien; maar zij had zijne stem in al hare nuancen nagespeurd, en er waren oogenblikken geweest dat zij die stem mistrouwde. Was die man niet al te indringend, al te beleefd, al te welwillend voor de eerste maal dat hij den voet in haren kring zette? Was er in de familiariteit van eenen persoon, uit een' zoo hoogen stand, opzichtens eenen zoo burgelijken kring, niets vreemds, niets wonderlijks? Was er daarenboven in den toon van zijnen lach soms niets - wat, dat kon Martha met geene woorden verklaren - hetgeen niet strookte met den fijnen aristocratischen omgang?

't Kan eene vooringenomenheid zijn, want de Duitscher schijnt wel degelijk een man te wezen, die zijne wereld kent. Zelfs gedurende den avond, dien hij in de familie doorbracht, heeft hij niet, tenzij als het ware gedwongen door mevrouw Vinkel, van zijne titels, kasteelen en hooge betrekkingen gesproken - maar hoe luttel het gesprek over dit alles rolde, had die stilzwijgende blinde den hoogwelgeboren baron toch op drie of vier kleine contradicties betrapt, en kleine dingen hebben dikwijls groote gevolgen.

Ook haar, Martha, had baron Müller in haar zwak willen treffen; doch de glimlach en de kalme, door het gezond verstand gekenmerkte, antwoorden der blinde schenen hem af te schrikken, en hij overrompelde liever, bij den eersten aanval, de drie andere batterijen. Den ouden Vinkel ving hij in zijne netten met zijne naamlooze vennootschappen; mevrouw bezweek nog spoediger in den strik der ijdelheid, terwijl Elmire door een' enkelen zijdelings geworpen blik overmeesterd werd. Maar die blinde - en baron Müller scheen het te raden - die blinde is de eenige scherpzichtige in gansch dien kring. Nu hare oogen waren ook niet door de romans en de afzichtelijke balletten bedorven.

Neen, zij heeft geen gunstig denkbeeld van dien vreemdeling, voor wien een goede en gedienstige jongen, zooals mijnheer Henry is, onmiddellijk wordt opgeofferd! Dezen morgen heeft ze, aan het dejeuner haar vermoeden doen kennen; maar, hemel! welk een drievoudige storm barstte er los! Martha glimlachte droevig en keerde terstond naar hare kamer.

Martha Vinkel hoort stemmen beneden in den gang; 't is die haars vaders en die van... Henry Blombach. Hoe is die laatste hier gekomen? Martha gaat naar beneden, en houdt aan de deur van het kantoor haars vaders stil. De deur staat met een' kier open, want zij hoort wat binnen gezegd wordt, en de blinde luistert met ingehouden adem.

‘Het heeft ons erg gespeten dat gij niet gekomen zijt, Henry,’ zegt mijnheer Vinkel.

Mijnheer, Henry antwoord iets, dat Martha niet, verstaat.

‘Gij zoudt mij oneindig veel plaisier doen, indien gij mij dien kleinen dienst kondt bewijzen... Voor een paar dagen...’

De stem van mijnheer Vinkel is dringend.

‘Zoudt gij zulks van uwen oom niet kunnen bekomen?’ hervat de man, na een fluisterend en blijkbaar met verlegenheid gegeven antwoord.

De blinde houdt den adem in; haar hart klopt angstig, snel. Wat mag haar vader zoo vleiend, zoo afpersend van mijnheer Henry verlangen? Wat mag het zijn, wat deze niet schijnt te kunnen toestaan of ten minste zeer moeilijk?

Het raadsel wordt opgelost!

‘'t Is toch maar eene kleinigheid, hervat mijnheer Vinkel. 't Is eigenlijk niet voor mij, maar voor een' mijner vrienden, dien ik, kost wat 't kost, uit eene tijdelijke verlegenheid moet redden... en mij is zulks op dit oogenblik onmogelijk... vijf-honderd franken...’

Het koude zweet breekt de blinde uit.
(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De kelk des Pausen.

Op de tentoonstelling voor Christelijke Kunst, te Rome geopend, is onder vele merkwaardige en kostbare ornamenten ook een kelk tentoongesteld, die voor den H. Vader bestemd is; hij munt uit door bijzonder sierlijken vorm en is van groote waarde, zoowel om de zuivere gehalte van het goud en om de kostbare steenen waarmede hij prijkt, als om de kunstwaarde, daar hij een meesterstuk van graveerkunst mag heeten.

Een reiziger,

die bij storm een groote rivier met levensgevaar moest overtrekken, vroeg aan den veerknecht of er bij zulk weêr geen gevaar bestond van in het water *verloren* te gaan. ‘Toch niet, er gaat hier nooit iemand verloren.’ - ‘Zoo, dat is gelukkig, en dat op een zoo gevaarlijk water.’ - ‘Ja, dat is zoo; wel verdrinken er soms reizigers, maar, zooals dezen morgen nog het geval was met iemand, wij vinden ze altijd terug.’

Een reuzenhotel.

New-York, dat reeds bekend is om zijne uitermate groote ondernemingen zal met eene nieuwe begiftigd worden, die alles wat van dien aard op de wereld werd uitgedacht zal overtreffen. Een nieuw monsterhotel wordt aldaar gebouwd, dat de plaats van een geheel blok huizen beslaat en welks voor- en achtergevel acht verdiepingen hoog zal zijn, terwijl drie hooge torens in gothieken stijl zich boven het gebouw zullen verheffen om aan de bezoekers een kijkje uit de vogelvlucht over de stad en het omliggende land en water te geven. Zes honderd kamers zal het tellen en de eetzaal 175 voet lang en 75 breed zijn; zeven honderd personen kunnen terzelfder tijd een onderkomen in dit hotel vinden, waarvan het meubelair enz. twee millioen frakken zal kosten; de oppervlakte welke met tapijten moet belegd worden zal met zes akers land gelijk staan; de kosten van het geheel zijn op acht millioen franken geraamd.

Van een houtgraveur

zegt men dat hij niet gaarne portretten graveerde van koningen en vorsten *na* hun dood, en van geleerde en beroemde mannen *voor* hun sterven. De reden, die hij daarvoor gaf, was: ‘vorsten en koningen worden niet geëerd dan bij hun leven, geleerde en beroemde mannen waardeert men slechts na hun sterven.

Een beroemde hollandsche dokter

ontmoette eens een kwakzalver, die hem in een rijtuig met vier schoone paarden voorbij reed. Hij begreep niet op welke wijze die man zoo veel geld verdiend had en vroeg hem bij gelegenheid:

‘Sinds hoe lang oefent gij de praktijk uit?’

‘Sedert vier jaren.’

‘Hoe is dat mogelijk? Ik ben al veertig jaren dokter, en naar ik meen niet geheel zonder roem, en blijf toch de oude.’

‘Dat komt omdat ik minstens tienmaal zooveel patienten heb als gij?’

‘Onmogelijk!’

‘En toch waar. Zeg mij, dokter, hoeveel menschen gaan dagelijks uwe deur voorbij?’

‘Dat weet ik niet; misschien duizend.’

‘En hoeveel wijzen, versta mij wel, werkelijk wijzen denkt gij dat daarbij zijn?’

‘Misschien honderd.’

‘Welnu, dokter, daar hebt gij het al; de wijzen gaan in hunne ziekten naar u, de dwazen komen bij mij; dus verdien ik tienmaal zooveel, als gij.’

Eene kwade vergissing.

Een engelsch rechter, uit den tijd van de officieele pruiken, werd na de uitspraak van een vonnis opmerkzaam gemaakt dat hij tegen een misdadiger die den dood schuldig was slechts een banvonnis had uitgesproken. Bedaard zette de man zijne pruik weêr op, deed den schuldige op nieuw voorkomen en sprak: ‘Beschuldigde, vergeef mij mijne vergissing; ik herroep mijn eerste vonnis en veroordeel u thans tot de straffe van de galg, tot de dood er op gevolgd zij.’

Een Sergeant

die reeds meer dan eens gedegradeerd was geweest, had door zijn goed gedrag het weder zoo ver gebracht dat hij nog eens zijne strepen terug kreeg. Een oude bekende, die hem voor het eerst met de strepen zag, wenschte hem geluk met zijne promotie. ‘Dank je,’ antwoordde de brave jongen, ‘het was echter overbodig want dat gebeurt mij zoo van tijd tot tijd eens, gewoonlijk tweemaal in het jaar.’

Een deugniet

had aan een winkel een glas gebroken en liep ijlings weg. De koopman achterhaalde hem evenwel en wilde voor de ruit met een pak slagen afrekenen. - ‘Gij hebt een glas bij mij gebroken, kwâjongen, dal zal ik u betaald zetten.’ - ‘Dat behoeft niet,’ riep de andere; ‘gij ziet toch wel dat ik al uit alle macht naar huis loop om geld te halen.’

Een fransch dichter

had voor gewoonte aangenomen om, als hij ergens op een maaltijd verzocht werd, te zorgen dat hij de eerst aangekomen gast was. Toen men hem hierop opmerkzaam maakte zegde hij: ‘ik doe dat met een vooruitzicht; want het kwartier uurs dat men op zich laat wachten wordt gemeenlijk gebruikt om uwe gebreken op te visschen, te bepraten, te vergrooten en later van algemeene bekendheid te maken; als men het eerste tegenwoordig is behoeft men niet te vreezen dat de aankomende gasten over u zullen spreken.

Twee engelschen

waren te Parijs in een Café. Lord B. rookte eene sigaar en liet de asch daarvan gedurig op zijn das vallen; sir E. stond met zijn rug naar de kachel waarmee hij zelfs in te nauwe aanraking kwam. Reeds driemaal had hij den lord er opmerkzaam op gemaakt dat zijn das brandde, maar vruchteloos; de vierde maal werd de lord driftig en snauwde zijn lastigen kameraad toe: ‘Wat gaat u dat aan, laat mij met vrede; uw jas brandt al sinds een kwartier en ik heb er u niets van gezegd.’

Boer en barbier.

‘Hoor eens, meester,’ sprak een boer tot zijn barbier, ‘het koren is zoo goedkoop dat gij mij nu wel voor de helft kunt scheren.’ - ‘Onmogelijk,’ riep de barbier; ‘ik meende juist nu een dubbel loon te vragen, want nu het koren zoo goedkoop is trekt gij een gezicht wel eens zoo lang als anders.’

Een arme kunstenaar

die veel geld verdiende, maar in het geheim nog meer verkwistte, werd eens uit zijn slaap gewekt door een brutalen dief, die met een valschen sleutel zijne kast open maakte. Toen hij den man aan het werk zag begon hij hardop te lachen. De dief, die zich ontdekt zag, kwam met eene bedreiging voor het bed van den bestolene. Deze lachte nog harder; toen vroeg hem de dief waarom hij lachte: ‘Omdat gij zoo dwaas zijt, dat gij bij nacht met gevaar van uw leven bij mij binnensluipt, om met een valschen sleutel geld in mijne kast te zoeken, waarm ik zelf het nog niet met den echten sleutel en op klaar lichten dag kan vinden.’

Advertentie.

Een schoenpoetser te Londen kondigde in een stuiversblad onlangs aan dat zijn schoensmeer zwart was als de duisternis van den nacht, en dat het de schoenen met zulken glans overdekte dat voor ieder, die zijn schoensmeer gebruikte, alle spiegels overbodig waren.

DE STRAFPREDIKATIE VAN DEN ADELBORST.

[Nummer 39]

De strafpredikatie van een adelborst.

Reeds is de tijd verstreken waarop, volgens bevel van den scheepsvoogd, de jonge adelborst aan boord moest zijn teruggekeerd en nog zijn van de zes matrozen die hem moesten vergezellen, slechts drie naar de sloep weêrgekeerd, waar zij hunne makkers verwachten, om dan gezamenlijk naar het schip te roeien. Van ongeduld buiten zich zelven, bevreesd voor eene berisping van den gezagvoerder, die hem wacht, heeft de adelborst reeds meermalen naar hen omgezien, maar te vergeefs; meer dan eens heeft hij met een *krachtigen* zeemansterm en met een veelbeteekenend stampen op den grond van het havenhoofd, getuigenis gegeven van hetgeen er in zijn binnenste omgaat, zonder door dit alles iets te winnen. De janmaats zitten in de kroeg en het verlokkende sneeuwballetje, jenever met suiker, doet hen tijd en uur vergeten, maakt hen gevoelloos voor hetgeen hunte wachten staat. Eindelijk heeft de waardin uit het *Zeemans-Welvaren*, nu zij genoeg van hen genoten heeft en de dronken gasten, die maar al te luidruchtig dreigen te worden, liever ziet vertrekken, hen gewaarschuwd, dat reeds tweemaal de scheepsklok geluid heeft, en nu maken zij zich voort, zoo goed en zoo kwaad als hun toestand dit toelaat. Daar komen zij aan, nauw aan elkander verbonden om in die vereeniging sterkte en steun voor hun onwillige beenen te vinden. Reeds van verre heeft hun de adelborst een deugdelijke aansporing en eene belofte van goede ontvangst aan boord toegeroepen, maar janmaat loopt er niet harder om; waartoe dan ook; de straf staat toch vast, zooveel slagen voor ieder kwartier.... Eindelijk heeft de adelborst hen onder zijn bereik; nu is het zijne beurt; eene malsche bui van liefelijke woorden regent op de janmaats neêr, waarin vooral het te maken rapport meer dan eens dreigend voorkomt. Maar die stortvloed mist geheel en al zijne uitwerking, want de matrozen zijn er ongevoelig voor; wel pogen zij eene eerbiedige, deemoedige houding aan te nemen, maar hun oog verraadt meer de vroolijke herinnering aan het *Zeemans-Welvaren,* waar zij hun geld verkwist hebben, dan eenig kenmerk van berouw over hunne misdaad of vrees voor de straf, welke hun wordt beloofd. Al het air van gezag en opperhoofdigheid, al de krachtige woorden van den adelborst zijn vruchteloos verspild, al zijne woede en ongeduld kan hen niet vermurwen. Zij lachen en blijven lachen totdat aan boord hun de lach vergaat onder de straf die niet uit zal blijven. 't Is wel te betreuren, dat vele matrozen evenmin aan de stem van hun geweten, als aan eene strafpredikatie van een kadet gehoor geven.

Mgr. Lubienski.

Reeds eenmaal hebben wij op bladzijde 414 van den vorigen jaargang gesproken over Mgr. Lubienski, bisschop van Augustowo of Sejny, wiens ballingschap en dood een brandmerk te meer zijn geweest voor het russisch despotisme in zijne wreedaardige vervolging tegenover de Kerk van Polen. Door een hooggeacht vriend werd ons eene levensschets, van den grootmoedigen martelaar ter hand gesteld, uit

de pen van een zijner naaste bloedverwanten gevloeid, naar aanleiding van persoonlijke ondervinding in den omgang met den hoogwaardigen bisschop. Hierdoor zien wij ons in staat gesteld om nogmaals en uitvoeriger op het leven en den marteldood van den doorluchtigen kerkvoogd terug te komen. Met oprechten dank voor de welwillende toezending, laten wij hier deze levensbeschrijving volgen die zooveel licht werpt op eene gebeurtenis welke door hare uitvoerders bestemd was om in den eeuwigen nacht der vergetelheid begraven te blijven.

Graaf Constantinus Ireneus Lubienski werd den 19^{en} Februari 1825 te Warschau geboren. Na den dood zijner moeder, die hij reeds in zijn 10e jaar verloor, werd zijne eerste opvoeding aan een huisonderwijzer toevertrouwd, tot dat hij zijne latijnsche studiën onder de leiding der Paters Jezuïeten te Friburg in Zwitserland ging beginnen. Na de voltooiing dezer voorbereidende studiën gevoelde hij nog geene neiging tot den geestelijken staat; hij begaf zich dus naar de Universiteit van Berlijn, en knoopte daar innige vriendschap aan met den jeugdigen Kosmian, later Mgr. Kosmian, bisschop van Posen.

Aan een vurige inborst, aan een levendigen en schranderen geest, aan een gevoelvol en edelmoedig hart paarde de jeugdige Constantijn eene werkdadigheid, welke geheel en al overeenkwam met de grootsche, veel omvattende plannen, die hij durfde vormen en ook uitvoeren. Voeg bij deze hoedanigheden eene wijze voorzichtigheid met een beminnelijken eenvoud vereenigd, en gij kunt u een juist denkbeeld vormen van het karakter des jongelings, voor wien eene zoo verheven, maar ook zoo bezwaarlijke toekomst was weggelegd. Voor den opmerkzamen waarnenemer ontkiemden toen reeds in hem die schitterende hoedanigheden, die hem eenmaal, en dat wel op 37jarigen leeftijd, zouden bekwaam doen zijn om in het moeilijkste tijdvak, dat Polen ooit beleefde, aan het hoofd eener vervolgde kerk geplaatst te worden. In zijn vaderland weergekeerd was hij het voorwerp der achting en vereering van allen, zoowel van hen met wie hij in de hoogste kringen van den poolschen adel verkeerde, als van zijne minderen in rang en stand.

Spoedig nogtans verliet hij Polen weêr daar zijn vader hem naar de omstreken van Maagdeburg zond om de landbouwkunde te gaan bestudeeren. Hier, te midden van andersdenkenden, te midden en in gestadigen omgang met eene luthersche bevolking, leerde hij beter dan ooit het onschatbare geluk waardeeren een kind der Katholieke Kerk te zijn, en hier ook was het dat zich in hem de eerste neiging tot den geestelijken staat openbaarde. Hij besloot dan onder de geestelijke leiding van den E.P. Beckx, thans generaal der Societeit van Jezus, zich aan den geestelijken stand toe te wijden, en dit deed hij met al den ijver, al de wilskracht en standvastigheid, waartoe hij in staat was.

Tegen het jaar 1845 keerde hij naar Warschau terug om weldra zijne theologische studiën te gaan beginnen; eerst volgde hij de lessen der theologie in het Seminarie van Kielce, later in dat van Warschau. In het jaar 1849 werd hij priester gewijd en spoedig tot kapelaan benoemd te Witkiski. Hier kon de jeugdige priester alle tijdelijke voorrechten genieten, waarnaar de mensch gemeenlijk zoo zeer verlangt. Witkiski is een dorp op korten afstand van Warschau en de bakermat der Lubienski's; als kapelaan was de jeugdige priester slechts afhankelijk van zijn oom Mgr. Thaddeus Lubienski, daarenboven had hij eene prachtige kerk, een uitgestrekten tuin en een schoon huis. Maar niets van dat alles kon zijn hart bekoren; hij wilde zielen winnen, in de overtuiging dat hij niet voor zich zelven, maar voor het heil van zijnen evennaaste, priester was gewijd.

Eenige maanden slechts was hij te Witkiski werkzaam; want toen reeds maakte hij gretig gebruik van eene gelegenheid, die wel zijn ouderlievend hart pijnlijk moest treffen, maar die tevens voor zijn blakenden ijver om zielen zalig te maken welkom was. Zijn vader, dien hij met teedere liefde beminde, werd naar Koursk, in het binnenland van Rusland verbannen, en dit was de gelegenheid hem door de Voorzienigheid voorbehouden om zijne apostolische loopbaan in te treden. Door dit dubbel prijzenswaardig doel, de liefde jegens zijn vervolgden vader en de zucht om zielen te winnen, geleid, kwam hij kort na zijn vader in gezelschap van een getrouwen dienstbode te Koursk aan, waar zijn eerste werk was eene kapel te openen om er de heilige diensten te verrichten voor de gebannen Polen, die zich daar bevonden en voor de Schismatieken, die hij hoopte te bekeeren. In korten tijd zag hij rondom zich eene kleine gemeente vergaderd van ballingen en bekeerlingen, voor welke hij langs geheimen weg van Rome eene menigte geestelijke voorrechten en gunsten wist te bekomen. Sedert ongeveer een jaar was de jeugdige priester te Koursk toen hij door eenige familiezaken, wier regeling zijne tegenwoordigheid vorderde, gedwongen werd zijne kerk voor eenigen tijd te verlaten.

Te Warschau was de cholera uitgebroken en zij begon daar met eene ijzingwekkende snelheid hare verwoestingen aan te richten. Geen oogenblik aarzelde Lubienski in het opvatten en volvoeren van een plan, dat van de verheven bedoelingen en de grenzenlooze liefde van den priester, getuigt. Door zijn woord en voorbeeld aangetrokken vereenigen zich eenige liefderijke personen, en weldra zijn er hospitalen ingericht waarin de ongelukkige slachtoffers der ziekte verpleegd worden, en huizen geopend, waarheen de verlaten weduwen en weezen hunne schreden kunnen richten om onderstand in voedsel en kleeding te vinden. Niet eerder verlaat hij zijn gevaarlijken post dan nadat de laatste sporen van de vreeselijke ramp verdwenen zijn, en dan nog kiest hij zich tot rustplaats en ontspanningsoord, na zijne tallooze vermoeinissen, zijn geliefkoosd Koursk, in het hartje van Rusland, waar een siberisch klimaat hem wacht. Intusschen had zijn ijver, zijne werkzaamheid de aandacht van den aartsbisschop van Petersburg op hem gevestigd en weldra ontving hij bevel zich naar dien kerkvoogd te begeven, terwijl hij tevens door den aartsbisschop van Warschau tot kanunnik van zijne metropolitaankerk benoemd werd.

Mgr. Holowinski vertrouwde hem, den 28jarigen priester, de geestelijke leiding van zijn groot seminarie. Kort daarna stierf de bisschop en nu smeekte de jeugdige priester, die van ijver voor de bekeering der Schismatieken blaakte, zijnen opvolger om hem van zijn nieuwen post te ontslaan, en hem tot nieuwe bekeeringen zijne toestemming te geven. Het goede dat te Petersburg een priester kan uitwerken bestaat echter niet alleen in de bekeering der Schismatieken, maar ook daarin dat hij de talrijke fransche, duitsche en vooral poolsche Katholieken in het ware geloof en de goede zeden beware. Voor deze zware taak was Lubienski ten volle berekend. Hij werd eerst aan de St. Catharina-kerk en later aan de kapel der Ridders van Malta verbonden. Meermalen zag men hem op één dag den preekstoel beklimmen om nu eens in het poolsch, dan weêr in het russisch, in het fransch en in het duitsch, welke talen hij allen sprak, te prediken; hij onderwees de jeugd in de Christelijke Leering, hij doopte, hoorde biecht, in één woord hij stelde alle krachten van zijn ijver en zijne voorzichtigheid te werk, om zijne geloofsgenooten uit vreemde landen in hun geloof te versterken en een groot getal Schismatieken te bekeeren. Spoedig was hij met de grooten des rijks en met menig persoon, die aan het hof eene betrekking bekleedde, in aanraking. Door hen werd hij ook weldra bij den Czaar bekend, waartoe echter ook veel de talrijke en schitterende bekeeringen, die hij wist uit te werken, bijdroegen.

Maar zijn ijver bepaalde zich bij dit alles nog niet. Zijn hart leed geweldig bij het zien dat in deze hoofdstad zoovele arme kinderen aan

hun lot werden overgelaten, die zonder eenig onderricht of leering geheel hun leven aan de diepste onwetendheid en aan ellenden zonder tal waren prijsgegeven. Hij vormde het schoone plan om eene vereeniging op te richten, niet van religieusen, hetgeen in de hoofdstad van Rusland niet geoorloofd is, maar van vrome vrouwen, die zich met de opvoeding dier verlaten kleinen wilden belasten. De Voorzienigheid zegende zijn werk en nog in onze dagen bloeit zijne vereeniging in vele steden van Rusland. Behalve dit verheven werk besloot hij bijna ter zelfder tijd tot een ander, niet minder grootsch en heilzaam. Zooals alle groote steden, waar het zedenbederf tot eene ijselijke hoogte gestegen is, bevat Petersburg een groot getal weezen en te vondeling gelegde kinderen; elders heeft men voor die ongelukkigen een toevluchtsoord, te Petersburg ontbrak dit. Zonder meerdere hulpmiddelen hoegenaamd dan die welke hem door zijn ijver werden aan de hand gegeven, en alleen op God vertrouwend aarzelde hij niet ook dit te ondernemen. Hij richtte een weeshuis op, welks bestuur hij aan zijne Vereeniging toevertrouwde. Iederen nacht zond hij die godvruchtige vrouwen om de verlaten kinderen te verzamelen, en op welk uur van den nacht eene van haar, met een kostbaren last beladen, te huis kwam, altijd vond zij den ijverigen priester gereed om haren schat te ontvangen, te doopen en te doen verzorgen. Het was zijn grootste genot om, na het opdragen der H. Offerande, zijn sober ontbijt in het Weeshuis, te midden zijner kinderen te gaan gebruiken. Voor al deze werken van liefde had hij over geene andere hulpmiddelen te beschikken dan over die welke hem door de Voorzienigheid werden gezonden, die hem in zijne tante, mevrouw Nareszken, eene bijzondere helpster had gegeven.

Zooveel arbeid en vooral zooveel bekeeringen van personen van rang en aanzien konden slechts de wrok opwekken van het gouvernement en den jeugdigen apostel der liefde den haat van vele personen aan het hof berokkenen. Een voorval kwam zijne vijanden eene welkome gelegenheid aanbieden om hem uit de hoofdstad te verwijderen, waar hij, - het zijn de eigen woorden van den Tsaar, die wij later nogmaals zullen terug vinden - ‘de gevaarlijkste en misschien de *bekwaamste* man’ was, die te veel licht rondom zich wist te verspreiden, die te veel harten wist te winnen, te veel bekeeringen wist uit te werken. Het gouvernement, waarschijnlijk met het doel om eene gestrengere policie in te voeren, wilde daaraan het goddelijk gezag, dat de priester in de Biecht uitoefent, dienstbaar maken en beval aan Mgr. Zylinski, opvolger van Mgr. Holowinski, het verbod uit te vaardigen, dat voortaan geen priester aan iemand de Absolutie zou geven, wiens paspoort te voren niet onderzocht en in orde bevonden zou zijn. Lubienski, die dezen maatregel van den despoot terecht afkeurde, smeekte den bisschop dit verbod niet uit te vaardigen en gaf zelfs een geschrift tegen dien maatregel in het licht. Toen de keizer dit vernam veroordeelde hij hem zonder eenigen vorm van proces tot de overbrenging naar Siberië. Gelukkig voor den priester dat hij zelfs aan het hof machtige voorsprekers bezat die evenwel niet dan met de uiterste moeite er in gelukten om het vonnis in eene ballingschap naar Charkow in het Zuiden van Rusland te doen veranderen.

Nauwlijks in zijn ballingsoord aangekomen begon de ijverige priester wederom zijne bedieningen uit te oefenen; hij richtte eene kamer zijner woning tot huiskapel in en verzamelde rondom zich eene kleine gemeente van geloovigen, die hij onderrichtte en aan wie hij de HH. Sacramenten toediende. Maar zijn verblijf te Charkow was van korten duur. Op aandrang van zijne tante Nareszken werd hij naar Petersburg terug geroepen, om den Graaf Joannes Potocki, een ijverig Katholiek en

een vriend des keizers, in zijne laatste ziekte bij te staan; te midden van een sterk geleide soldaten kwam hij te Petersburg aan, maar te laat voor den dienst dien men van hem verlangde. Potocki was overleden en Lubienski werd naar Revel, aan de Baltische zee, vervoerd.

Hier was, zooals te Koursk, Petersburg, Charkow, zijne eerste bezigheid eene bedeplaats in te richten, de geloovigen rondom zich te vergaderen en zooveel Schismatieken als mogelijk was te bekeeren. Gedachtig aan de grondstelling van den H. Paulus: ‘ik ben alles voor allen geworden, om allen voor Jezus Christus te winnen,’ weerde hij allen afkeer jegens zijne vervolgers uit zijn hart, en zag hij in de Russen, die hem bewaakten, niets dan verdwaalde broeders met wie men medelijden moet hebben, maar die men niet mag haten of minachten. Zoo ging hij zijne opwachting maken bij den gouverneur van Revel, aan wien hij zoo zeer behaagde dat reeds aanstonds zijne geheele welwillendheid door hem verworven was, ja dat zelfs spoedig innige vriendschapsbetrekkingen tusschen hen gevormd werden. Eens dat Lubienski in tegenwoordigheid van den gouverneur door droefheid neêrgedrukt scheen, vroeg deze de reden daarvan. ‘Zoo even,’ antwoordde de priester, ‘heb ik een brief van mijne tante Nareszken ontvangen, die te Carlsbad door eene doodelijke ziekte is aangetast en mij verlangt te spreken vóór haren dood. Ik kan er mij niet heen begeven omdat ik geen paspoort kan krijgen.’ Niet alleen kreeg hij terstond hetgeen hij vroeg, maar werd zelfs aangezocht om met den gouverneur de reis over Stokholm te doen, aangezien de tocht korter en voor beiden aangenamer zou zijn.

Van Carlsbad begaf hij zich naar Rome ter overbrenging van eenige belangrijke papieren aan zijne zorg toevertrouwd. Het was de eerste en zou ook de laatste maal zijn dat hij een bezoek bracht aan de eeuwige stad, waar hij evenwel reeds bekend was. Met open armen werd hij door den Paus en kardinaal Antonelli ontvangen; de laatste verkoos hem terstond tot raadsman en middelaar in de moeilijke zaken, die tusschen de hoven van Rome en Petersburg hangende waren. En zeker had nooit de beroemde kardinaal een betere keuze kunnen doen, want niemand misschien was meer met den toestand der Kerk in Polen en Rusland bekend dan Lubienski, die er sedert een tiental jaren eene ernstige studie in verschillende steden van had gemaakt. Een der belangrijkste punten der onderhandelingen liep over het vestigen eener nunciature te Petersburg, welke door het dubbelzinnige russische gouvernement eerst nadrukkelijk was aangevraagd, en daarna langs allerhande omwegen weêr werd van de hand gewezen. Na veertien dagen van onafgebroken arbeid te Rome vertrok Lubienski naar Petersburg als gevolgmachtigde van den Paus; hem was het toevertrouwd van den Tsaar te verkrijgen dat het aartsbisdom van Warschau en eenige andere bisdommen, welke van hunne herders beroofd waren, mochten bezet worden. Even behendig diplomaat als heilig priester wist hij de taak te vervullen die voor ieder ander misschien te zwaar ware geweest. Zoo wel wist hij de belangen der beide partijen te vereenigen, dat de Tsaar hem de vrijheid het der keuze van den zetel in Polen, dien hij voor zich wilde. De nederige priester bedankte den keizer voor zijne welwillendheid en vroeg als eenige gunst dat hij naar Revel mocht weder keeren. Te vergeefs werden alle pogingen in het werk gesteld, om hem den zetel van Warschau op te dringen; met eene onverzetbare hardnekkigheid bleef hij weigeren en hij wist het zoo ver te brengen dat hij de keuze van den keizer wist te bepalen op Mgr. Felinski, die ook werkelijk gekozen werd. Na nog de gevraagde inlichtingen aangaande de door den Tsaar voor de openstaande bisdommen voorgestelde personen aan Rome gegeven te hebben, keerde Lubienski naar Revel terug, maar mocht daar niet lang de gewenschte rust smaken.

(Wordt vervolgd.)

De eerste dans.

Kleinen! blij in 't rond gedraaid,
  Niet veel rechts, noch links gezwaaid,
Op de maat gelet!
  Vader vedelt zelf er bij,
Moeder ziet verheugd en blij,
  Naar uw kinderpret.

Lieve kleinen, blijft altijd
  Zoo onschuldig als gij zijt
Bij dit walsen thans!
  Luistert naar uw oudren raad,
Let steeds op muziek en maat,
  In des levens dans.

Von's en van's.
Eene novelle van August Snieders, Jr.
(Vervolg.)

Zou haar vader zelf zich nogmaals in geldelijke moeilijkheden bevinden? Zou alweêr een dier dreigende wissels het crediet komen doen wankelen? Ofwel, zouden die vijf-honderd francs inderdaad voor een' der vrienden haars vaders bestemd zijn? Voor... dien baron Müller von Ockenfels misschien? Waarom niet? De blinde herinnert zich nu dat de Duitscher, des avonds in den loop van het gesprek, zelfs tweemaal, geklaagd had over de moeilijkheid bij het inwisselen van duitsch papier en geld; verder had hij - waarom, dit begreep op dat oogenblik Martha niet - een paar malen doen verstaan dat hij geld uit Duitschland wachtende was. Zou nu de baron Müller wellicht een klein voorschot aan haren vader gevraagd hebben, en hoopte deze, om niet onmiddellijk de armoê zijner geldkas te doen blijken, op den miskenden Blombach?

Martha lijdt zwaar en het gillen en lallen der romaneske zuster, begeleid door een onharmonisch geklop op de piano, hetwelk tot in den gang doordringt, verhoogt nog den smartelijken indruk, dien het tooneel in het kantoor opwekt. En wist zij nog eens, dat schier op hetzelfde oogenblik, mevrouw Vinkel, in hare droomen van grootheid verslonden, voor den spiegel staat te nijgen en te buigen - zich altijd verbeeldende dat zij bij Ockenfels in blakende gunst stond.

Er is in gansch dat huisgezin, ik herhaal het, maar één wezen dat ziet, hoort en begrijpt; dat oprecht zedelijk gevoel, tact en zielsverheffing bezit: het is de blinde. Het lijden heeft haar sinds lang gelouterd, en in de dikke duisternis welke haar omgeeft, wandelt zij alleen in het licht Gods. Het huisgezin der Vinkels is wat men eene moderne familie noemen mag: de wereld is alles, het hooger leven haar onverschillig.

Martha staat in den gang als Henry uitgaat; eene doode zou zoo'n

bleek gelaat niet hebben als Martha. Het meisje grijpt de hand des jongelings en drukt ze koortsachtig; zij zou hem gaarne hare vermoedens willen meêdeelen, - maar neen! dit ware haar' vader beschuldigen, en ook de woorden stikken in den gorgel en tranen vloeien uit de ziellooze oogen.

Henry is diep bewogen heengegaan, en besluiteloos staat Martha een oogenblik in den gang. Tastend gaat zij naar het kantoor; zij wil, zij moet haren vader nogmaals hare vermoedens meêdeelen!

IV.
Springt niet verder dan de stok lang is.

Mijnheer Vinkel Van Dest zit in zijn kantoor en denkt over al het gebeurde na, niet als een man van doorzicht en die inderdaad het voor en tegen onderzoekt - neen! hij draaft op zijn stokpaardje, dat wij hem eenige uren geleden zoo dapper zagen berijden, onvermoeid door. Men ziet aan het gebarenspel dat hij maakt, en waarvan de snelle opvolging van verschillende uitdrukkingen op zijn gelaat de beste tolk is, dat de man meer en meer in de hooge sfeeren verdwaalt.

MGR. LUBIENSKI.

Sedert eenige oogenblikken heeft papa Vinkel dat spel gestaakt en is in druk gesprek met de blinde gewikkeld; want het blijkt wel dat hij Martha niet overtuigen kan.

'Dwaasheid, dwaasheid! roept ten slotte mijnheer Vinkel ongeduldig uit en springt plotseling op. Wie heeft u toch al die gekheden ingeblazen? Hoe drommel wilt gij iemand beoordeelen, gij, die...' de driftige man weêrhoudt zich; hij wil toch aan zijne dochter het bekende gebrek niet verwijten.

Martha laat het hoofd zakken en zwijgt.

'Ik geef u dit enkel in bedenking...' mompelt het meisje zacht.

'En wat denkt gij? Dat de baron Müller von Ockenfels juist de rechte broeder niet is; dat hij niet van zoo hoogen huize is als hij beweert; dat wij zoo lichtelijk geen vertrouwen in vreemden moeten hebben... 't Is bespottelijk, aan mij, grijs geworden in den Omgang met menschen, te willen leeren wat ik doen, wat ik laten moet.'

'Neen, vaderlief, dat is mijne bedoeling niet.'

'Och, gij ijvert voor Henry Blombach, ziedaar alles.'

'Indien gij ijveren noemt, dat ik hem, den beproefden en bekenden vriend, verkies boven iemand die mij vreemd is, en wiens manieren...'

'Zwijg toch en bekommer u niet over over die zaken. Integendeel, gij moest den baron von Ockenfels danken en zegenen. Rang, eer en fortuin belooft hij ons, en een

edelman zooals hij, houdt woord. Neen, Martha, neen! die jonge mensch is solide, dit verzeker ik u.'

'Maar toch zijn wij hem vreemd.'

'Vreemd? Door zijne neiging voor Elmire is de vriendschap plotseling innig tusschen ons geworden, en ziedaar de oorsprong van die, ik beken het, in andere omstandigheden, recht zonderlinge sympathie.'

'Hebt gij niet eenige inlichtingen genomen?' waagt de blinde andermaal te zeggen.

'Inlichtingen? Maar zijt gij dwaas dat ik aan al die exploiteerende menschen der Beurs zal gaan wijs maken, wat schat ik onder de hand heb! De finantieelen zouden mij den millionnair ontfutselen, de speculeerende moeders den toekomstigen schoonzoon. De laster zou zich spoedig in de zaak mengen, want de menschen benijden elkanders geluk en benemen ons dikwijls dit laatste, al kunnen zij zelve het niet bemachtigen. Neen, neen! ik ben in andere gevallen veel te vertrouwend geweest, en ditmaal...'

Martha Vinkel zucht diep en wischt eenen traan uit het oog. Er ligt nog zoo veel op haar hart, dat zij den vader zou willen meêdeelen - zoo veel. Dat leven boven den stand harer familie; dat schitteren der Vinkels boven hun vermogen; dat waggelend crediet, hetwelk telkens door, ik weetniet welke, steunsels wordt recht gehouden; dat langzaam wegkwijnen van alle godsdienstig gevoel in het huisgezin, en hetwelk meer en meer vervangen wordt door de bals, concerten en romans, welke door mama al even gretig verslonden worden als door Elmire. Dan nog zou zij een woord willen zeggen over de vraag aan Henry gedaan.... doch de woorden ontbreken aan de arme Martha, en zij gaat heen, nu zich een ander bezoeker in den gang aanmeldt.

Oom Blombach - want die is het - gaat eerbiedig voor de juffer achteruit en neemt den hoed af; de man heeft niet gezien dat Martha Vinkel blind is; maar zoo scherp, zoo fijn is toch het gevoel van die laatste, dat zij zeer goed weet zich tegenover eenen vreemdeling te bevinden, en na gegroet te hebben, gaat zij zonder te tasten, doch langzaam voort. De arme Martha! zij verborg zooveel mogelijk het vreeselijk gebrek.

Oom Blombach is een lang, mager man, een weinigje gebogen, hetgeen echter niet aan den ouderdom kan toegeschreven worden; want oom is maar een zestiger.

In de wereld gaat hij door voor een origineel man, omdat hij in vele maatschappelijke punten stelselmatig is, of beter gezegd, eene hem eigenaardige zienswijze heeft over menschen en dingen; niet hoog wegloopt met de nieuwigheden, welke ons dagelijks, vrij van invoerrecht, uit Frankrijk komen overwaaien, zich houdt aan het degelijke van *zijnen* tijd, en in zijne kleeding nimmer afwijkt van zijn zwarten jas, witten halsdas, vilten hoed en lage schoenen met witte kousen - welke laatste hij in den winter bedekt door zwarte *waggen,* 't geen ons aan de korte broek van onzen grootvader doet denken.

Oom Blombach is een practisch man, die dan ook niet veel kan op hebben met de poëtische ontboezemingen van zijnen neef of met de kolossale plannen van mijnheer Vinkel. Op den grond blijven! zegt oom, en dáár ijverig werken in den kring, door onzen maatschappelij-

ken stand, rondom ons geschreven. Dien kring eerlijk en braaf trachten te vergrooten - ja, zeker! Maar niet zitten droomen en de inbeelding voor wezenlijkheid nemen.

Jan sluit de deur van het kantoor open en oom Blombach treedt binnen.

‘Goeden dag, mijnheer Vinkel!’ zegt de grijsaard.

‘Mijnheer Blombach!’ is de uitroep van den verwonderden Vinkel. ‘Wat eer u hier te zien!’ is de tweede uitroep.

Inderdaad, op de Beurs hadden de twee heeren elkander wel ontmoet; maar nooit had mijnheer Blombach eenen voet in het huis der Vinkels gezet, en er moest dus nu wel iets gansch bijzonders op handen zijn.

DE EERSTE DANS.

‘Kom ik u niet storen, mijnheer Vinkel?’ vraagt de oude man.

‘In 't geheel niet, mijnheer! zet u, als ik u mag verzoeken,’ en oom neemt inderdaad plaats op den hem toegeschoven stoel.

Er ontstaat eene poos stilzwijgen; want oom houdt niet van overijling, zooals zijne tegenpartij; hij trekt dan ook eerst dood bedaard zijne gouden snuifdoos uit den zak, presenteert mijnheer Vinkel een snuifje,

steekt zelf daarna de twee vingers in de doos, gebruikt langzaam het nieskruid, knipt de zwarte korrels van zijn spierwitten das, bergt daarna de doos en vangt altijd even bedaard aan:

'Ik wenschte u over zaken te onderhouden. mijnheer Vinkel...'

'Handelszaken, mijnheer Blombach?'

'O, neen, van deze heb ik sedert jaren afgezien.'

'Ontwerpen, plannen, deze of gene onderneming?' laat Vinkel er driftig op volgen, en zijne oogen schitteren van een ongewoon vuur.

'Daaraan doe ik niet meer, mijnheer,' antwoordt de grijsaard met een fijn lachje; 'tenzij aan het ondernemen der groote reis naar de andere wereld', laat hij er nog op volgen. 'Ik wenschte met u een woord te wisselen over mijnen neef Henry...'

Mijnheer Vinkel wordt rood tot achter de ooren; maar de oude makelaar merkt het niet, want juist hield hij het oog op den vloer gevestigd.

'Mijn neef heeft van tijd tot tijd uw huis bezocht...'

'Zeer zelden - zeer zelden'... mompelt Vinkel. 'Maar mag ik u verzoeken binnen te gaan, in de salon?'

'Ik dank u; ik ben hier wel. Ik heb de meeste zaken in mijn leven in de kantoren afgedaan, en ofschoon ik nu juist voor geene handelszaak kom, vindt ik mij hier toch voortreffelijk op mijne plaats. Ik zeide dan dat mijn neef mij dezer dagen eene bekentenis heeft gedaan...'

Er kriemelt een nieuw gloeiend rood naar Vinkel's haren.

'Die zaak is reeds in orde, mijnheer Blombach...'

De oude man ziet op en richt zijn' ondervragenden blik op mijnheer Vinkel.

'Ik heb dat geld niet meer noodig, mijnheer!' haast deze zich te zeggen.

'Des te beter, mijnheer Vinkel; des te beter! Maar het was juist niet daarover, dat ik nu spreken wilde... Kan ik u dienen, mijnheer?' en de gouden snuifdoos wordt den toegesprokene andermaal dood bedaard toegereikt. 'Mijn neef deed mij eene bekentenis dat hij eene oprechte genegenheid had opgevat voor eene uwer dochters...'

Er komt een glimlach op de lippen van mijnheer Vinkel spelen; de man is fier over die bekentenis, werpt rechts en links zijnen jas achterwaarts, steekt de twee duimen in de armsgaten van zijn vest, trommelt rechts en links met de acht vingeren op zijne borst en doet het linkerbeen, dat op het rechter rust, welbehagelijk daveren.

'Zoo, zoo!' zegt mijnheer Vinkel.

'Dezer dagen was de jongen erg ongelukkig. Ja, dat schijnt altijd een der kapittels eener liefdes-historie te moeten zijn, ofschoon *ik* dat voor louter gekheid houd. Ik voor mij heb nooit in die dingen gehandeld en geloof zelfs, dat ik daarin, ook nu, een slecht makelaar ben. Ik betrapte hem op het maken van verzen aan de treurwilgen, vergeetmij-nietjes, immortellen en ander goed, dat ik nooit in de prijscouranten der Beurs heb genoteerd gezien, en dus voor nul en van geener waarde aanzie. Weet gij wat ik met die verzen gedaan heb? Ik heb er bedaard mijne lange pijp meê aangestoken, en mijnen neef verzocht voortaan mijn kostbaren inkt voor iets nuttigers te besteden.'

Mijnheer Vinkel glimlacht nog altijd, want de man luistert schier naar den sarcastischen oom niet, zoo verre is hij door zijne idealen weggesleept.

'Ik heb den jongen dan eens recht laten uitbiechten, mijnheer Vinkel,' hervat oom Blombach.

'Pardon, mijnheer,' onderbreekt Vinkel plotseling; 'dat gesprek neemt eene zeer ernstige wending, en gij zult mij toelaten mijne vrouw te verwittigen en haar te verzoeken hier te komen, indien gij toch volstandig weigert binnen te gaan.

'Nog één woord, mijnheer vinkel....'

Maar weg is Vinkel.

'Wat is die man ongeduldig!' mompelt oom. 'Hij weet nog niet eens wat mijne bedoeling is..... Ik begrijp nu dat mijnheer Vinkel nooit goede zaken heeft gemaakt.'

Een oogenblik later treedt mevrouw Vinkel binnen. Mijnheer Blombach richt zich op; doch voordat de man weêr dood bedaard is gezeten en de ontwikkeling van het belangrijke vraagpunt heeft hernomen, valt mevrouw driftig in:

'Mijn man, mijnheer Vinkel Van Dest, spreekt mij daar van een ontwerp...'

'Maar vrouw, laat mijnheer Blombach...'

'Ik ben van gansch de zaak reeds onderricht... mijn oogopslag heeft alles reeds omvat...'

'Ik zou echter, mevrouw...' begint oom.

'Het spijt mij, mijnheer, maar dat aanbod...'

'Niet zoo haastig, vrouw-lief!' zegt Vinkeltje gansch onthutst.

'Dat aanbod, mijnheer Blombach, hoe vereerend ook, kunnen wij niet aanvaarden. Mijne dochter...'

'Een enkel woordje, mevrouw,...' verzoekt oom nogmaals.

'Gij begrijpt, mijnheer, als de hand onzer dochter niet meer vrij is... Overigens, zij zelve moet in deze omstandigheid beslissen. Doch ik geloof dat mijnheer Henry zich al te veel heeft laten voorstaan; onze Elmire is geëngageerd en zal, binnen kort, eene voor veel rijkere dames dan zij, benijdenswaardige positie in de samenleving bezitten.'

'Maar, mevrouw, laat mij...' hervat oom alweêr.

(Slot volgt.)

Een Winterreisje in Duitschland
door Victor de Veen.
(Vervolg en slot.)

Geven wij thans ten slotte eenige afmetingen op van het geheel, alsook van de voornaamste zijner deelen. De lengte van den Dom binnenwerks is 113, buitenwerks met de dikte der torens 142 meters, breedte 43 meters, hoogte der gewelven 42.80 meters, breedte van den voorgevel 60 meters; de hoogte der torens is reeds gezegd. Buiten de drie hooge torens en een tal spitsen en torentjes, zijn 28 pilaren met groote bekoorlijke pyramiden bekroond; elk dezer heeft 12 nissen tot beschutting van even zooveel standbeelden. Het getal der geplaatste of nog te plaatsen steenen beelden, zoo binnen als buiten de kerk, is bijna onberekenbaar. 'Niet alleen wordt het oog bekoord door de oneindige verscheidenheid der beeldhouwwerken, maar de geest vraagt zich verbaasd af, hoe de beitel zooveel schoons heeft kunnen voortbrengen. Vooral wanneer men in het hooge koor staande, den blik opwaarts heft, begrijpt men waarom de Keulsche Dom de parel der gothische gebouwen wordt genoemd. De talrijke booggewelven op slanke pilaren, als gestrengelde takken op reusachtig woudgeboomte rustende, verliezen zich in elkander en schijnen te zweven op de 'sombere' lucht, die door de breede bovenvensters binnendringt. - Bilderdijk heeft ergens gezegd, dat er nog geen enkel volledig meesterstuk in de bouwkunst bestaat;

hadde de geleerde dichter dezen Dom hersteld mogen zien, vast hadde hij zich geheel anders uitgedrnkt.

Vooraleer de onvergelijkelijke kathedraal te verlaten, om vervolgens eenen blik in de schatkamer te werpen, zij het mij veroorloofd nog eenige korte aanteekeningen nopens de glastafereelen op te geven. Buiten de reeds opgenoemde, bemerkt men er een zeer merkwaardig in het raam der Westzijde van den voorgevel, niet ver van de vijf door den koning van Beieren bekostigd. Deze schildering werd in 1855 hier ter eere van Joseph Görres,[1)] een wakkere en moedige verdediger der katholieke waarheden in Germanië, op last van een Vereinn uit Coblentz, zijne moederstad, geplaatst. Het zou ons te ver leiden hier de beschrijving van dit meesterstuk, als ook van de andere die wij nog op te noemen hebben, te willen geven; dit doende zou ons werk eerder de gehalte van een kunstboek, dan wel dan dat eener eenvoudige reisschets erlangen. Wij zullen derhalve, echter niet zonder eenig spijt voortgaan, en ons tot eene schier bloote opnoeming der dingen bepalen.

Het glastafereel boven het Zuider-portaal geplaatst is door Koning Willem I geschonken en in Berlijn vervaardigd; dat boven het noordportaal, werd in Keulen gebrand en is daar ter verheerlijking van den voormaligen kardinaal-aartsbisschop, Johannes von Geissel, op kosten van een Spoor-Vereinn (?) aangebracht. De niet geschilderde, maar eenvoudige teekeningen dragende ruiten, zijn uit Engelsche fabrieken afkomstig; dit gegoten glas verraadt eene treffende gelijkenis met het glas uit de Middeleeuwen.

De schatkamer bevindt zich aan den linkerkant van het noorderportaal, met eenen ingang langs het hooge koor; naar men ons zegde zal er later eene andere plaats voor ingeruimd worden. Nevens de relikwiekast des H. Engelbertus, bezit zij kostbare remonstransen, rijke kruisbeelden en 10 door Melchior Paulus meesterlijk in ivoor gesneden taferceltjes, verbeeldende tooneelen uit het lijden Christi. De beenderkist der H. Drie Koningen, een kunstwerk uit de 13e eeuw, bevindt zich in de 4e kapel links van het hooge altaar. Alleen nog de schedels der H. Koningen zijn in de Schatkamer te zien; de moeilijke omstandigheden door de fransche omwenteling verwekt, noodzaakten de kanunniken der Keulsche hoofdkerk, welke met het grootste deel der schatten naar Praag en Frankfort-aan-den-Mein de wijk hadden genomen, de drie diamanten kroonen te verkoopen; later zijn deze door de drie aureolen met edelgesteenten versierd, welke thans de genoemde schedels bekronen, vervangen.

Thans, getrouwe lezer, heb ik u verschooning van de langdradigheid mijner historische en beschrijvende aanteekeningen te vragen; en echter, al hadde ik u door deze een weinig verveeld, toch moet ik volgens de

1) Napoleon noemde hem eene vijfde mogendheid. Jozef Görres was ten jare 1814 de eerste die in een krachtig artikel, in het nummer 1510 van den *Rijnschen Mercurius* afgekondigd, eene oproeping tot het germaansche volk, ten voordeele des Keulschen Doms richtte. ‘Eene vervloeking’ schreef hij onder anderen, ‘rust op deze kathedraal; en toen de werklieden haar verlieten, drukte de verbolgen geest zich aldus uit:’ ‘Germanië zal vernederd en met smaad overladen worden, het zal aan inwendige oorlogen en aan de begeerlijkheden zijner buren worden prijsgegeven, totdat het tot de gedachte, waarvan het in zijnen hoogmoed heeft afgezien, wederkeere; totdat de vreeze Gods, de getrouwheid, de eendracht en de eensgezindheid het bekwaam gesmaakt hebben om op nieuw werken te ondernemen als die, welke het in ‘zijn verval niet heeft weten te voltrekken’
En verder: ‘In hare onvolmaaktheid, die haar aan eenen bouwval doet gelijken....... is zij Germanië's zinnebeeld sedert de verwarring der talen en der gedachten; dat zij derhalve ook het zinnebeeld zij van het nieuwe tijdvak dat wij gaan stichten. En eindelijk ten slotte zijner rede: ‘Met deze weinige regelen te schrijven hebben wij een voorstel of eene motie willen doen; wij onderwerpen haar aan de beraadslaging der Duitsche natie!’

meening van den geleerden, ieverigen, uiterst smaakvollen en humoristischen schrijver, den geachten heer Aug. Reichersperger een nuttig, lofwaardig werk hebben verricht; want deze groote christelijke archeoloog drukt zich immers in zijn boek: *Die gothische Kunst im Gegenwart*[1], volgender wijze uit:..... 'het is niet noodzakelijk dat men kunstenaar zij, men moet geene uitgebreide aesthetische (schoonheidsleerende) kennissen bezitten om tot de verheerlijking der christenkunst, de overtuigendste en stoutste wijze om de kracht der christelijke leer uit te drukken, het zijne te kunnen bijdragen. Elke historische of liturgische (tot de kerkgebruiken betrekkelijke) aanteekening welke, op wat manier ook, zich aan een christengedenkstuk verbindt, schenkt aan dit, indien wij ons aldus mogen uitdrukken, het leven, door dien zij het voor het overige der menschen verstaanbaar maakt.' Deze aanhaling diene, bij gebrek voor iets anders, om u te overtuigen dat men, zelfs voor de vervelendste dingen, nog verzachtende omstandigheden bijbrengen kan.

Nu is het tijd dat wij, ofschoon tegen mijnen dank, het onovertroffen domgebouw verlaten om het Keulsch stadhuis en wat dit merkwaardigs bevat te gaan bezichtigen. Misschien zou ik u hier eerst, al ware het maar in korte woorden, iets of wat moeten zeggen over eenige andere merkwaardige gebouwen uit de hoofdstad van het Rijnland, als daar zijn: de H. Ursula- en H. Gereonskerken, die der H. Apostelen, de nieuwe Synagoge, het nieuwe Museum, het aartsbisschoppelijk Museum, enz., doch na zoo onlangs in een enkel monument als het ware alle mogelijke kunstschatten verzameld gezien en bewonderd te hebben, gevoel ik, rechtuit gesproken, hier weinig lust toe, en ik ben zoo vrij te durven veronderstellen, beminde lezer, dat gij dit in dezen oogenblik van mij niet verlangt. Stappen wij dus maar dadelijk op het genoemde stadhuis af, voor welk ik eene enkele uitzondering wil maken, aangezien dit sticht, zoowel in bouwstijl als in bestemming, bijna toch teenemaal van dat, waar wij ons zoolang hebben bij stil gehouden, verschilt.

Denkt ondertusschen toch niet, beminde lezers en lezeresse (indien eene enkele dezer laatste soort het geduld gehad heeft mij tot hiertoe te volgen) dat wij voor een gebouw als de raadhuizen van Brussel en Leuven, of zelfs niet als dat van Gent, gaan stilhouden. O, neen! verre zij van daar! Het Keulsche Raadhuis biedt uiterlijk maar weinig schoons aan, en ware het niet dat het inwendig belangrijke dingen bevat, ik hadde mij zeker onthouden u er de bezichtiging van voor te stellen.

Slechts zijn oude, in eenen onnoemelijken stijl herstelde - misschien zou men beter zeggen *bedorven* - toren, en zijn half nieuwerwetsch voorgebouw (een porticus met *loge)* trekken de aandacht des voorbijgangers tot zich. Het stadhuis is niet zeer groot en bevindt zich voor een weinig uitgestrekt plein.

Zijn *porticus* is omtrent het midden der 16^{e} eeuw in *renaissance*[2] stijl gesticht; het draagt in zijne voorzijde verschillende latijnsche opschriften ter eere van Julius Caesar, Augustus, Constantinus den Groote, enz. benevens een niet van waarde ontbloot steenen halfbeeldwerk, dat langs eene zijde Samson en den Leeuw, en langs

1) Door den Heer Cam. Nothomb in het fransch vertaald in de *Bibliothèque Germanique* uitgegeven. Wie zich met christelijke, en in het algemeen met bouwkunst, onledig houdt, zal ook het boek: *'Fingerzeige auf dem Gébiete der kirchlichen kunst,'* benevens de *'Vermischte'* en ander schriften van denzelfden redenaar, staatsman en schrijver, met genoegen en groot nut raadplegen.

2) Daar het voornamelijk in Frankrijk is, dat men van de ongelukkige wijze van bouwen, onder deze benaming bekend, het grootste misbruik heeft gemaakt, wordt het woord *renaissance* in alle spraken schier altijd onvertaald gebezigd.

de andere Daniël in den Leeuwenkuil, verbeeldt, zinspelingen op den inhoud eener sage, volgens welke over meer dan duizend jaar zekere aartsbisschop met het doel om zich over eene onderstane beleediging te wreken, eenen burgemeester van Keulen in eenen leeuwenkuil zou hebben willen lokken.

Het inwendige, gelijk ik reeds zegde, levert meer belangrijks op; hier zijn vele deelen in hunnen ouden staat bewaard gebleven of toch op eene min slechte manier hersteld geworden. De muurschilderingen des portaals en van den grooten trap, sedert weinige jaren uitgevoerd, zijn passend en prachtig, en vonden wij beter dan alles wat wij in dezen aard in ons vaderland hebben mogen zien. De raadzaal, somber en insgelijks met muur- en glasschilderingen opgesmukt, treft den geest, doet de plaats bijna als een heiligdom voorkomen en moet ongetwijfeld het gemoed der personen, welke aldaar vereenigen om stads belangen te bespreken, tot gerechtigheid en plichtbesef stemmen. In vroegeren tijd diende zij te gelijk voor raadskamer en tevens voor gerechtshof; ontegensprekelijk moet zij voor dit laatste doeleinde vooral zeer geschikt wezen.

Hier, goedgunstige lezer, zullen wij van elkander scheiden; heeft mijn beknopt verhaal uwe aandacht geboeid, of beter nog, heeft het u eenige genoeglijke stonden verschaft, dan ben ik voor mijne moeite beloond en is mijn doel bereikt. In dit geval zeg ik u ook niet vaarwel, maar, met de gratie Gods, tot wederziens!

't Kwart voor 12 uren verlieten wij Rijnlands schoone hoofdstad en nog denzelfden avond waren Hendrik en Magdalena in hunne woning, en ik bij mijne familie terug, den Heere lovende omdat hij mij het jaar 1868 en mijn reisje zoo gelukkig had laten eindigen, en reeds het voornemen vormende bij de eerste gelegenheid met het geleerde, schilderachtige en poëtische Duitschland nader kennis te gaan maken.

Uitboezeming bij mijns vaders graf.
(Mei 1870).

Neen, ik vergete u niet, o diepbetreurde vader,
Die echtgenoote en kroost zoo vurig hebt bemind,
Ik treê, met lekend oog, de stille grafsteê nader,
Waar sinds vijf jaren zich uw overschot bevindt.

Vijf jaren, en nog leeft ge in 't hart van uwe kinderen,
Hun mond spreekt van uw dood als of het gistren was;
't Gerucht der wereld kon hun droefnis niet verminderen;
Gij leeft bij ons, al is uw stof bedekt met gras.

Mij heugt nog de avond, toen, door onrust aangedreven,
Ik van verplichte reis naar u kwam toegesneld;
Toen ik den afscheidsgroet op uwe lip zag zweven,
En uw verstramde leên op 't sterfbed neêrgeveld.

'k Herinner mij den dag, toen 't offer in den tempel
Ter ruste van uw ziel Gode opgedragen werd;
Toen ik uw dierbaar lijk, vervoerd van 's Heeren drempel
Naar 't needrig doodenveld, nastapte in bittre smart.

De priester had de laatste beden uitgesproken;
Ik stond bewustloos met twee broêrs op dezen grond,
En kon niet weenen! Neen, mijn hart was schier gebroken
Van wee; geen enkel woord ontglipte aan mijnen mond.

De spade stortte de aarde op uwe doodkist neder;
Het dof geplof weêrgalmde in 't diepste mijner ziel.
Een terpe rees er op; - ik keerde huiswaarts weder:
't Scheen me in dit droevig uur dat alles mij ontviel.

Dat sneeuwwit hoofd, die hand, die wang, die minzame oogen,
Dien mond ten kus bereid, vond ik te huis niet weêr;
Mijn heil, mijn zoetste troost was ijlings heen gevlogen:
Mijn tranen vloeiden;... ach, ik had geen vader meer!

Eilaas, gij zijt niet meer, die tienmaal negen jaren
Aanhoudend in het zweet des aanschijns hadt gezwoegd;
Die rusteloos de zee des levens had bevaren,
Uw telgen teêr bemind, uw wêerhelft vergenoegd...

Wat zeg ik, vergenoegd? Die haar ten allen tijde
In vóór - en tegenspoed in 't hart gedragen hadt,
Die zuchtte toen zij zuchtte en u met haar verblijdde,
Die nevens haar en ons voor 't heilig Altaar badt.

Hoe groot was uwe vreugd, wanneer ge uw drietal zonen,
Uw dochtrenpaar rondom uw zetel zaagt geschaard!
‘Zie daar, spraakt gij met trots, ziedaar mijn lauwerkronen;
Mijn huwlijkspanden zijn hunne ouders niet onwaard.

Ik ook, ofschoon de jongste, ik heb mijn ouden vader
(Want Moeder was niet meer) geholpen en bemind;
Ik heb geslaafd voor hem en voor zijn kroost te gader
De Hemel loont mij thans in u, in ieder kind.

Mijn gade zeide vaak: Vraag God *verstand* en *wijsheid;*
Herinnert u dit woord, uw welstand ligt er in;
Vergunt haar ziel dien troost, vergunt dien aan mijn grijsheid;
‘*Liefd'* en *Eendrachtigheid* heersche in uw huisgezin.’

Neen, dierbre, neen, dit woord, zoo menigwerf door moeder
Herhaald, wordt midden ons vergeten noch miskend,
En met den bijstand van d'almachtigen Behoeder
Blijft in *ons aller* hart uw vaderles geprent.

Ons aller?... Ach, één zoon, uw Benjamin, o vader,
En moeders liev'ling werd ons door den dood ontrukt.
't Is waar, hij ziet U weêr, hij rust bij HAAR te gader;
Doch wij, wij weenen thans door dubbel wee gedrukt.

Geen praalzuil dekt zijn graf, geen marmer uw gebeente;
Geen ijdel opschrift meldt uw naam den wandelaar.
Een houten kruis zegt meer dan lof, dan koud gesteente;
Meer nuttig is uw ziel een bede voor 't altaar.

P. CLAESSENS, Kanunnik.

Allerlei.

Barometers en Thermometers.

Eene jufvrouw die voor eenigen tijd in de omnibus van G. en L. over het weêr en later over Barometers en Thermometers hoorde spreken en lang had toegeluisterd, vroeg eindelijk aan eene andere dame, die naast haar zat, wat verschil er toch is tusschen een Barometer en een Thermometer, dewijl zij zooveel op elkander geleken. ‘Wel er is een groot verschil tusschen die twee,’ was het antwoord, ‘een Barometer hangt *binnen* en een Thermometer *buiten.’*

Aangetrouwd.

Onlangs had een boer het lijk zijner huisvrouw ter aarde besteld. Toen hij te huis gekomen en met zijne broeders en zusters aan den disch gezeten was, zegde hij: ‘zie zoo, nu zijn wij weder *onder ons eigen,* want *de vrouw* was toch altijd maar aangetrouwd.’

Een dief

sloop bij nacht langs het huis van den betaalmeester; de schildwacht riep: ‘Werda!’ maar geen antwoord. Weer klonk het ‘Werda! Spitsboef!’ - ‘Welnu, als gij mij kent waarom vraagt gij dan mijn naam.’

Op eene der talrijke

audientiën welke de H. Vader geeft en waarbij de goedheid en minzaamheid van den verheven Priestervorst uitschitteren bevonden zich onlangs twee jonggehuwde Belgen. De dame, die in het bijzijn van Zijne Heiligheid zich niet op haar gemak gevoelde, hield den arm van haar echtgenoot stevig vast. De Paus kwam eindelijk bij hen en sprak:

‘Gij zijt nog niet lang getrouwd, niet waar, mijne kinderen?’

‘Voor drie weken, H. Vader.’

‘Ik zie het wel want gij zijt zeer aan elkander *gehecht.’*

Wat ernstig en wat blij geheim
Zegt Jantje aan kleenen Piet?
Slechts de onschuld weet wat de onschuld zegt,
De hond verklapt het niet.

De dame denkende dat zij tegen de étiquette gedaan had door op haar echtgenoot te leunen, liet haastig den arm los. ‘Neen, neen,’ hernam de H. Vader, ‘blijft steeds aan elkander gehecht, dan geeft gij een go d voorbeeld.’

Boer en advokaat.

Een boer, die als slecht betaler weinig krediet genoot, had een proces aan de hand en daarvoor een advokaat genomen. Ongerust over den afloop was hij meer dan eens bij zijn verdediger om te vernemen wat hij over de zaak dacht, maar altijd was het antwoord: ‘uwe zaak is zoo verward en duister dat ik er nog geen *dag* in zie.’ Eindelijk meende hij het geraden te hebben en zond naar zijn advokaat twee gouden Willemen *om een bril* te koopen. Korten tijd daarna zag de advokaat niet alleen wel *dag* in de zaak maar had ze ook gewonnen.

Een knecht

had orde van zijn' heer om, als de kleermaker naar hem vroeg, te antwoorden dat hij afwezig was en niet te zeggen waarheen en sinds hoelang. De kleermaker kwam en vroeg: ‘Kan ik mijnheer ook spreken.’ - ‘Hij is afwezig.’ - ‘Sinds wanneer.’ - ‘Ik weet het niet.’ - ‘Waar is hij heen gegaan.’ - ‘Ik weet het niet.’ - ‘Wanneer komt hij terug.’ - ‘Dat zal ik eens vragen,’ te gelijk doet Jan de deur open van het kantoor van Mijnheer en zegt: ‘Mijnheer, de kleermaker vraagt wanneer gij te huis komt.’

Wat al absurd mag heeten.

Sommige menschen noemen alles absurd of non-sens; het kan goed zijn hun eens te zeggen wat zoo al absurd is. Absurd is dan: bij het spel verliezen en zich daarover boos maken; - den uitgever van een *nieuwe* courant naar het getal zijner abonnementen vragen; - den redacteur van eene courant per omgaande antwoord vragen; - een gastheer vragen of hij goeden wijn heeft; - daags na eene partij of bruiloft klagen over hoofdpijn; - gelooven dat een recensent van één boek, dat hij kritiseert, meer dan één bladzijde gelezen heeft; - zijn eigen geheimen aan een ander vertellen met het verzoek van die stil te houden; - iets goedkoop noemen omdat het weinig kost. De grootste van alle absurditeiten is echter: niets te lezen dan dagbladen en te meenen dat men op de hoogte van zijn tijd is.

Eene nieuwe brandstof

werd voor eenigen tijd op de kust van Brazilië, in de nabijheid van Bahia, ontdekt en door deskundigen onderzocht. Zij komt voor als lagen van leem en kleiaarde zoodat iemand, die haar niet kent, niet zou vermoeden dat zij bij de minste aanraking met eene vlam in brand kon vliegen. Men vindt deze lagen bijna aan de oppervlakte van den grond en tot op eene uitgestrektheid van dertien duitsche mijlen van het strand der zee. Het onderzoek, waaraan men deze *turba,* zoo is haar naam, heeft onderworpen, leert dat men door destillatie gemakkelijk een helder brandend gaz daaruit verkrijgt, dat in lichtgloed niet voor het steenkolengaz behoeft onder te doen en dat men, naar evenredigheid van het volume, meer gas uit de *turba* kan stoken dan uit de beste engelsche kolen. Buitendien levert de *turba* nog parafine en een andere soort van vluchtigen olie bijna aan bronolie gelijk; men kan het ook met succes gebruiken als brandstof voor de stoommachinen. Door deze ontdekking zal de invoer van engelsche kolen in Brazilië aanmerkelijk verminderd worden, vooral daar de *turba* van drie tot vijf dollars per ton goedkooper is.

Verwantschap.

Twee twistzoekers geraakten in een herberg in strijd en voegden elkander wederkeerig het compliment toe: ‘Je bent een ezel.’ - Een toeschouwer verzocht den herbergier tusschen beide te komen of de twistenden te verwijderen. - Waartoe zou dat nog noodig zijn?’ vroeg deze, ‘gij hoort toch wel dat zij elkaâr reeds als aanverwanten groeten, spoedig zullen zij weêr broeders zijn.’

Wat eene medaille kost.

Een Franschman ontmoette dezer dagen een oud gediende, een Engelschman die onder Wellington te Waterloo gestreden had en daarom de medaille van Waterloo droeg. Hij wilde een weinig met den oude schertsen en vroeg hem dus: ‘waarom draagt gij toch die medaille die niet meer kost dan twee franken?’ - ‘Gij hebt gelijk,’

was het antwoord, ‘ons kost zij maar twee franken, maar voor u kwam zij op een Napoleon te staan.’

[Nummer 40]

De hoofdkerk van Pisa.

In het jaar 1063 vestigden de Noormannen in de vruchtbare provinciën van zuidelijk Italië een rijk op niet minder buitengewone wijze, als Willem de Veroveraar het in Engeland deed. Zij werden krachtig ondersteund door de Pisanen, die onder hunnen consul Orlandi, op de Sarraceenen van Sicilië een glansrijke overwinning behaalden. Zij drongen in de haven van Palermo en namen zes vijandelijke schepen, met rijken buit beladen, en keerden daarmede naar hunne stad terug. Deze kastijding der zeeroovers was een rechtvaardige strafoefening jegens de vijanden van den christelijken naam, wier tegenwoordigheid op de grenzen van Italië een schande en een bedreiging voor het Katholicism was.

De Pisanen waren buiten zich zelven van vreugde, en daar zij een beter begrip van godsdienst hadden dan hunne nakomelingen in de 19_e eeuw, besloten zij den buit aan te wenden ter eere van den Heer der Heerscharen, aan Wiens bijstand zij hunne overwinning toeschreven. Zij legden daarom reeds in het volgende jaar de grondslagen eener kerk, die in pracht en luister met de voornaamste kerken der Christenheid kon wedijveren.

Het was in den tijd, waarin ‘de Christelijke wereld zich bedekte met den mantel der basilieken,’ of met andere woorden, waarin alles werkte aan de kerk, en ieder zijne bijdragen leverde. Hoewel men ruim 50 jaren aan dezen tempel arbeidde, moet men aannemen, dat de geloofsijver wonderen heeft verricht, want op den eersten aanblik zou men zeggen dat minstens eene eeuw aan den bouw besteed werd. Immers de O.L. Vrouwe Kathedraal van Pisa is eene kerk van 95 meters lengte, 33 meters breedte, 28 meters hoogte, terwijl het middenschip alleen 72 meters lang is en aan beide zijden twee beuken heeft, die er door 84 zuilen van rood graniet van gescheiden zijn. Zij heeft den vorm van een latijnsch kruis; het gewelf is boogvormig en draagt op vier zware kolommen een statige koepel, die prachtig beschilderd is. Boven de zijbeuken bevinden zich galerijen, die op marmeren kolommen van mindere zwaarte dan die van het middenschip rusten.

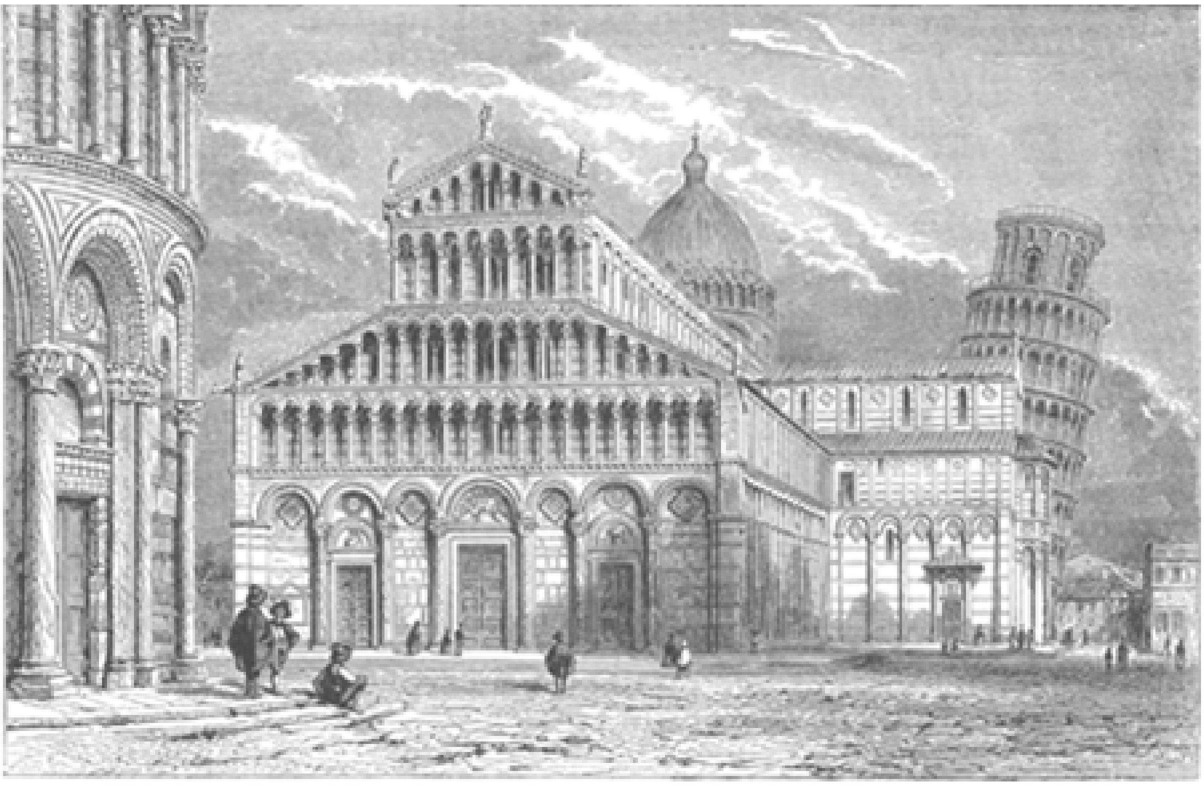

DE HOOFDKERK VAN PISA.

In 1596 werd de kerk gedeeltelijk door het vuur vernield; de romp bleef echter in zijn geheel, en zelfs vele deelen van het inwendige werden gespaard. Zoo had men het geluk het hoogkoor te behouden met zijne heerlijke mosaieken op gouden grond, zooals ook die in de koepel, vele muurschilderingen en eenige beelden van den predikstoel, die door het vuur verteerd werd. Die beelden, vele kolommen en andere voorwerpen dagteekenen uit de hooge oudheid, zoodat de kerk van Pisa niet alleen een bewijs levert van den geloofsijver der middeleeuwen en van het vermogen der christelijke kunst, die altijd in de Kerk hare machtigste ondersteuning heeft gevonden, maar dat zij ook een onschatbaar museum is voor den kunstminnaar en den oudheidkundige.

De frontgevel is van een edelen stijl en in zuivere overeenstemming met het overige van het grootsche gebouw. Verscheidene rijen zuiltjes

en boogjes maken er het voornaamste sieraad van uit. De steenen zijn van verschillende kleur, wat meer een vreemd dan wel een aangenaam gezicht oplevert en de architectonische zuiverheid hier en daar belet uit te komen. De bronzen deuren zijn prachtig gebeiteld maar moeten onderdoen voor die van de doopkapel te Florence.

In 1118 was de kerk voltooid, eerst in 1174 begon men den klokkentoren te bouwen. Deze is meest bekend onder den naam van scheeven toren en heeft sinds honderden jaren vele geleerden, die nasporingen deden omtrent zijn oorsprong, wanhopig gemaakt. De helling van de kruin tot den voet bedraagt 4 ellen. De soliditeit laat niets te wenschen over; het luiden der klokken, waarvan de grootste 6000 kilo's weegt, hindert hem niet in het minst; hij heeft reeds vele eeuwen, getrotseerd, en niets voorspelt een naderenden val, te minder omdat de ligging van zijn zwaartepunt niet in tegenspraak is met de wetten van het evenwicht.

Sommigen gelooven dat de buitengewone helling van den toren van Pisa door een aardbeving ontstaan is; anderen schrijven haar toe aan den lossen grond, waarop hij gebouwd is, terwijl er ook zijn, die gelooven dat de toren een der kunstfantaisiën is, zooals men ze meer in de middeleeuwen aantrof. In dit geval zou het ongetwijfeld een ware *tour de force* en de oplossing zijn van een zonderling bouwkunstig vraagstuk. Hoe kan men veronderstellen dat een bouwmeester vermetel genoeg geweest zij om op een zwakken grond een marmeren toren met 4 el helling tot eene hoogte van ongeveer 65 ellen te bouwen? Hoe het ook zijn moge, tot heden blijft de hellende toren van Pisa een raadsel.

De inwijding der kerk had onder merkwaardige omstandigheden plaats. Na den dood van Paus Pascalis II werd Joannes van Gaëta, kanselier van de Roomsche Kerk, op den opperpriesterlijken troon verheven, evenwel niet zonder verzet van eene vijandelijke partij. De nieuwe Paus, die den naam van Gelazius II aannam, was een zeer godvruchtig man, even beroemd om zijne kennis van de menschelijke als van de goddelijke wetenschappen. Zijn moedig karakter deed hem alle gevaren trotseeren, die men hem en de Kerk bereidde, en toen sluipmoordenaars het op zijn leven toelegden, nam hij de vlucht naar Frankrijk. Op zijn reis daarheen landde hij te Pisa, waar hij met zegekreten en toejuichingen werd binnengehaald. Op verzoek der bevolking consacreerde hij hare pas voltooide prachtige kathedraal.

Zestien jaren later werd er een Concilie in gehouden onder het voorzitterschap van Paus Innocentius II. Het was eene talrijke vergadering, en men bemerkte er den H. Bernardus, abt van Clairveaux, een welsprekend redenaar, die even spoedig groote ondernemingen uitvoerde als bedacht. Veelvuldige beraadslagen hadden belangrijke uitkomsten ten gevolge. De tegenpaus Anacletus werd met zijn aanhang in den ban gedaan, zoomede de ketter Henri, die in verschillende streken van Frankrijk zijne dwaalleer verspreid had. Alexander, die den bisschoppelijken zetel van Luik had overweldigd, zag zich verplicht terug te treden, en de H. Hugo, bisschop van Grenoble, werd plechtig gecanoniseerd. Genoemde Henri veinsde onderwerping en stelde zich onder het toezicht van den H. Bernardus, maar was nauwlijks in Frankrijk teruggekeerd, of hij begon zijne dwalingen op nieuw te leeraren.

Ook het zoo beroemde Concilie van 1409, dat ten doel had de Oostersche scheuring te doen eindigen, werd in de kathedraal van Pisa gehouden.

Er vereenigden zich 23 kardinalen, 4 patriarchen, 12 aartsbisschoppen, 80 bisschoppen, 116 procureurs van afwezige bisschoppen, 87 abten, een menigte andere prelaten, de gedeputeerden der kapittels en universiteiten, 300 doctors in de

godgeleerdheid en het kanonieke recht, de gezanten van de koningen van Frankrijk, Engeland Portugal, Boheme, Sicilië, Polen en van bijna al de duitsche vorsten.

De scheuring werd wel niet uitgeroeid, maar zij ontving den doodsteek. Sinds dien tijd leidde de grieksche kerk een kwijnend leven of liever verkeerde in een aanhoudenden doodstrijd. Moge het den hemel behagen dat de pogingen van den tegenwoordigen Paus, Pius IX, die bij apostolisch schrijven de grieksche bisschoppen gesmeekt en bezworen heeft op het thans vergaderde Algemeen Concilie te verschijnen, opdat de vereeniging van de Oostersche met de Westersche Kerk mocht tot stand komen, het begin moge zijn van eene gunstige verandering ten goede.

Mgr. Lubienski.
(Vervolg.)

In het volgende jaar werd Lubienski naar Warschau ontboden en terwijl zijn vriend, Mgr. Popiel tot bisschop van Plock werd gewijd werd hij tot den zetel van Sejny, in het gouvernement Augustowo geroepen. Beiden waren slecht gezien bij de leiders van den poolschen opstand, die op het punt was van uit te breken; zij werden door hem met den naam van *gouvernementsgezinden* bestempeld. Nogtans ten onrechte, zoo als reeds gebleken is en nog duidelijker zal worden uit het vervolg dezer korte levensschets.

Het is bekend dat gedurende eenigen tijd geheel uiteenloopende geruchten in omloop waren over de gevoelens van Mgr. Lubienski, ten opzichte van den poolschen opstand en van de verhouding der Kathoken tegenover het gouvernement. Het is bekend dat een gedeelte zijner landgenooten met zijne gedragslijn ten volle instemde, dat anderen integendeel haar afkeurden, dat men hem eerst in het keizerlijk paleis vleide, waar men later minstens een banvonnis tegen hem uitsprak; dat er eindelijk een tijd was dat Rome den prelaat afkeurde om hem daarna met de levendigste bewijzen van goedkeuring aan te moedigen. Om dezen zonderlingen samenloop van omstandigheden in zijn geheel te begrijpen, zou men eerst moeten trachten zich een juist denkbeeld te vormen van de buitengewone omstandigheden, waarin de nieuwbenoemde bisschop van Sejny verkeerde. Voor ons bestek zou echter iedere, ook maar beknopte, uiteenzetting van de tallooze kuiperijen, waaraan de doorluchtige prelaat ten doel stond, een te groote ruimte beslaan, zoodat wij ons moeten vergenoegen met het te hebben aangestipt, ons slechts een enkel punt ter uitvoerige bespreking voorbehoudende en wel het voornaamste van allen: het gedrag van den bisschop ten opzichte van het kerkelijk collegie te Petersburg, waaruit zijne verbanning en dood als gevolg voortsproten.

Het zij ons echter vergund hier in 't voorbijgaan aan te merken, dat Rome, onbekend met de gevoelens van den bisschop, met wien het geene correspondentie kon voeren, geheel te recht zijn gedrag afkeurde. De bisschop van zijnen kant, door logenachtige betuigingen van eerlooze ministers misleid en van allen raad en onderrichting van den Opperherder verstoken, handelde geheel en al naar de inspraken van zijn geweten, dat door de kuiperijen der Russen op het dwaalspoor gebracht was. Zoolang hij, zonder het te kunnen of te mogen vermoeden, het slachtoffer bleef der bedriegerijen van het gouvernement, werd hij aan het hof geprezen, gevleid zelfs, terwijl hij te Rome, eveneens zonder het te weten, werd afgekeurd en misprezen, omdat men hem daar van *schandelijke* toegevendheid verdacht hield. Niet zoo haast echter werden de russische bedriegerijen door de waarheid ontmaskerd, niet zoodra had de bisschop

het geluk om langs *geheimen* weg met Rome te kunnen raadplegen, of hij werd een voorwerp van haat voor den Keizer, van liefde en hoogachting voor den Paus en de Kerk, een slachtoffer van den eerste, een martelaar voor de laatsten.

De poolsche opstand, door den bisschop van Sejny zoowel als door den Paus zelven afgekeurd, was in het bloed der opstandelingen met echt russische wreedheid gesmoord. Het russische gouvernement maakte er gebruik van om zijne dwingelandij op de puinhoopen der poolsche nationaliteit te vestigen; de eene dwangmaatregel volgde in het burgerlijke op den andere, en weldra kon men verwachten dat ook aan de Kerk en hare instellingen, waaraan het volk van Polen evenveel als aan zijn burgerlijk bestaan hechtte, niet langer zelfs die schijn van vrijheid meer zou gelaten worden, dien men tot nog toen nog had genoten. Het scheen echter dat men te Petersburg voor een openlijken en algemeenen aanslag tegen de Kerk terugdeinsde, of liever dat men dien onder een schijnschoon masker wilde verbergen. Met dit doel richtte men te Petersburg een schismatiek collegie op, dat voor de Kerk van Polen denzelfden werkkring zou vervullen als de *Heilige Synode* voor de Russische Kerk. Dit collegie moest aldaar onder het toezicht van het hof vergaderen en zou samengesteld zijn uit staatsambtenaren en afgevaardigden van de bisschoppen, onder voorzitterschap van een aide-de-camp van den Keizer. De gedelegueerden werden niet door de bisschoppen zelven gekozen, maar door de kapittels, en hadden nogtans in last om in tegenwoordigheid der russische officieren de plaats der bisschoppen te bekleeden, welke laatsten hunne bisdommen slechts naar de instructie van het collegie mochten besturen en met den Paus niet dan door middel van hetzelfde collegie briefwisseling mochten houden. Zoo was dit collegie, niets anders dan een rechtbank, welke de hoogste macht in handen had, naar willekeur kon handelen met de pauselijke besluiten, en boven de bisschoppen verheven was.

Om echter het hatelijke van dien maatregel te verzachten en te verberben, poogde men voor den schijn een geheel ander doel aan dit collegie te geven. Herhaalde malen verzekerde het gouvernement dat het slechts een bureau van kerkelijke statistiek zou zijn, waaraan alle kerkelijke macht zou ontzegd wezen, en waarvan ieder lid aan zijn bisschop moest onderworpen zijn. Maar dit was slechts een schijnschoon bedrog, daar ten slotte de bisschoppen van het collegie en dit van het gouvernement moest afhangen. Nog een ander doel werd aan dit collegie eveneens *voor den schijn* gegeven, en dit was zeker in staat om menigen bisschop er toe over te halen, zijnen afgevaardigde naar het collegie te zenden. Door middel van dit collegie zouden de bisschoppen wederom met Rome briefwisseling kunnen houden, waartoe de vrijheid hun toen ten eenenmale benomen was en die zij slechts in het geheim en met gevaar voor hen zelven en voor de personen daartoe gebezigd konden houden. Daarbij kwam nog dat men hoopte door eenige toegevendheid, welke niet met het geweten in strijd zou zijn, dit te winnen dat de woede der overwinnaars verzacht zou worden. Men had echter uit het oog verloren dat men met kerkvervolgers te doen had wier razernij, door onwetende dweepzucht aangejaagd, door geene toegevendheid te bedwingen is, en toen men vernam dat de afgevaardigden der bisschoppen, ook die van Mgr. Lubienski, naar Petersburg vertrokken waren, wist

men overal, behalve in Polen, waarop deze proefneming zou uitloopen.

Deze tijding en vooral de toegevendheid van Mgr. Lubienski, op wiens trouw en standvastigheid de Paus zoozeer gerekend had, bedroefde het hart van den H. Vader in de hoogste mate. Maar hoe was het geschied dat ook hij, dien de keizer zelf als den 'bekwaamsten man' van geheel Rusland beschouwde, zich had geleend tot een maatregel, die zijn verlichte geest hem als verderfelijk moest doen kennen? Wij zullen in antwoord op deze vraag het verhaal van den martelaar zelven volgen, zooals hij het aan het hart van een innig verkleefden vriend toevertrouwde. Op zekeren dag kwam een russisch generaal onverwacht te Sejny aan en begaf zich naar het bisschoppelijk paleis; hij was gezonden om den bisschop er toe over te halen zijn afgevaardigde naar het collegie te zenden. Daartoe stelde hij alles in het werk, de meest schoonschijnende drogredenen zoowel als de schoonste beloften. Niet te min kon hij zijn doel niet bereiken dan door de volgende voorwaarden te onderschrijven: 1°. Het collegie zou niet de vrije werking van de Kerk van Polen verhinderen, evenmin als den invloed van Rome op diezelfde Kerk. 2°. Het collegie, welks leden aan de bisschoppen moesten gehoorzamen, zou slechts een bureau van administratie zijn. 3°. Ieder bisschop zou het recht hebben zijn gedelegueerde terug te roepen, zoodra de Paus er een afkeurend oordeel over mocht uitspreken. Na die voorwaarden aangenomen en in naam des gouvernements onderteekend te hebben - spoedig kwam ook eene depêche van den gouverneur van Warschau welke de voorwaarde eveneens goedkeurde - vorderde de generaal een brief van den bisschop aan den keizer, en hij ontzag zich zoo weinig dat hij zich, terwijl de bisschop dien schreef, achter hem plaatste om den brief te lezen, naarmate die door den bisschop geschreven werd.

Monseigneur Lubienski toonde door deze daad, die in haren aard en beweegreden niet kon begrepen worden, omdat bovengenoemde voorwaarden waarden werden geheim gehouden, dat hij de langmoedigheid tot de uiterste grens wilde doorzetten en dat hij eerst dan een lijdelijken, maar krachtigen tegenstand zou bieden wanneer men hem ook die grens zou willen doen overschrijden. Hij trad tot de vorming van het collegie niet toe dan in zooverre als dit door den H. Stoel zou worden goedgekeurd, en het was duidelijk zijn plan van alles aan den Paus bericht te geven en diens raad te volgen. Weldra was de prelaat in de gelegenheid gesteld aan dit plan uitvoering te geven; hij berichtte alles aan Z. Heiligheid en ontving een antwoord dat hem eene gedragslijn werd, welke hij niet zou verlaten.

In den herfst van het jaar 1868 was Mgr. Lubienski voor persoonlijke zaken te Warschau en had het geluk daar den Engelschman Bodenham, een zijner aanverwanten, aan te treffen met wien hij bijzonder bevriend was. Bodenham, een oprecht en ijverig Katholiek, belastte zich voor den bisschop aan Z. Heiligheid den staat van zaken bloot te leggen en vooral een duidelijk antwoord te vragen aangaande het collegie. Het antwoord kwam langs denzelfden weg ter oore van den bisschop; het was kort en duidelijk: 'de bisschoppen van Polen mogen op geenerlei wijze medewerken tot de samenstelling van het zoogenaamde katholiek collegie.' Niet zoodra had Mgr. dit antwoord vernomen, of hij was bereid om te gehoorzamen aan de stem die hem opriep tot de verbanning, ja zelfs tot den dood.

Op den 19en Maart van het jaar 1869 gaf hij in een uitvoerig schrijven aan den gouverneur van Warschau kennis van hetgeen hij gedaan had en van het antwoord des Pausen. In dien brief betuigde hij zijne gehechtheid en onderdanigheid jegens

den keizer, maar voegde er bij dat boven den keizer voor den bisschop eene andere macht in de geestelijke zaken bestaat, aan welke hij heeft te gehoorzamen; dat hij dan ook geen oogenblik aarzelt in zijne onderdanigheid aan den H. Stoel en dien ten gevolge den gedelegeerde terugroept dien hij slechts onder voorwaarde had afgezonden.

Dit schrijven bracht aan het hof te Petersburg onheilspellende geruchten in omloop en men hoorde zelfs aan den keizer deze woorden ontvallen, die meer dan ieder ander van den diepen spijt getuigen dien de terughouding van Monseigneur Lubienski, ten opzichte van het collegie, hem veroorzaakte: ‘Het is de gevaarlijkste en misschien de bekwaamste man van geheel Rusland, tegen wien Tscherkaski en Mourawief niet waren opgegroeid, en tegen wien wij allen niet bestand zijn.’

Eenigen tijd nog moest de straf het hoofd van den schuldige blijven bedreigen, om dan, maar zoo veel te verpletterender, er op neêr te storten. Gedurende de maanden April en Mei had Mgr. Lubienski, die ten volle bekend was van het lot dat hem wachtte, den tijd zich tot de afreize naar de plaats zijner ballingschap voor te bereiden; hij maakte er gebruik van om het duidelijk voor een ieder te maken, dat, als hij mocht gedwaald hebben, dit niet vrijwillig en te kwader trouw was geschied, en om tevens de gevolgen weg te nemen welke die onvrijwillige dwaling misschien kon hebben voortgebracht.

Niet te vreden met voor zich zelven gehoorzaamd te hebben aan de bevelen van den Paus en zijne medewerking tot het Collegie terug genomen te hebben, was Mgr. Lubienski er op uit om ook aan zijne medebroeders in het episcopaat het ware gevoelen van Rome kenbaar te maken en deed aan ieder van hen langs geheimen en ook langs den gewonen weg een schrijven geworden, waarin hij het antwoord van den Paus en zijn eigen brief aan het gouvernement des keizers meêdeelde, en waarvan hij tevens een afschrift naar Rome zond. De brieven, welke hij aan de post had toevertrouwd, werden, zooals Mgr. verwacht had, geopend en naar Petersburg opgezonden. Toen hem deze onder de oogen werden gelegd hoorde men den keizer bijna dezelfde woorden uitspreken, welke eenmaal de dwingeland Hendrik III van Engeland over den H. Thomas van Kantelberg, en de niet minder tirannieke Boleslas van Polen over den H. bisschop Stanislas hadden uitgesproken: ‘Altijd over hem!.... dat ik voortaan niet meer van hem hoore spreken!’ Het vonnis was geveld en werd nu met overijling uitgevoerd.

(Slot volgt.)

Von's en van's.
Eene novelle van August Snieders, Jr.
(Slot.)

‘Ik begrijp dat het eene hoogst treurige zaak is voor mijnheer uw' neef; maar een meisje slaat geene offers af, zooals die welke men aan mijne Elmire doet: een adellijke naam, eene schitterende fortuin, een hooge rang in de samenleving.’

‘Indien mevrouw dan zeer stellig alleen wil spreken...’ zegt oom.

‘Neen, neen! ik wil niet mevrouw Blombach heeten!’ klinkt er eensklaps eene helle stem, en de romaneske Elmire stormt het kantoor binnen. ‘Mevrouw Blombach! wie heeft ooit zoo'n nare naam gehoord! Wat denkt hij niet, die mijnheer Henry!... Mevrouw Bloembak, foei!’

En nu staat oom recht en slaat de twee handen om de twee ooren. Mama raast, mejuffer raast, en zelfs Vinkeltje mengt er het zijne tusschen. Oom hoort eene babelsche spraakverwarring en doet te vergeefs teeken, dat hij toch een enkel woordje zou willen in het midden brengen, een enkel woord, lieve dames! Ja, maar zoo min als de hand van een kind de draaiende molenwiek kan tegenhouden, of het aansnellende locomotief doen stilstaan - evenmin zijn de tongen van 'Potten-Mieke' en hare dochter tot bedaren te brengen! Oom zet zich dan ook rustig neêr, laat het voorhoofd in de twee handen zakken en blijft zóó zitten, om zijne beurt in dit geïmproviseerd parlement af te wachten.

'O, ik zie het', roept mevrouw nu uit; 'de wanhoop overmeestert u, mijnheer Blombach, arme man!...'

De bedaarde heer richt het hoofd op en zegt:

''k Vraag excuus, mevrouw; ik ging eenvoudig dood op mijn gemak zitten, om bedaard mijne beurt af te wachten en u te zeggen...'

'Mijnheer Blombach heeft gelijk,' zegt mevrouw. 'Inderdaad, mijnheer Vinkel en mejuffer Elmire, waarom valt gij ook telkens mijnheer in de rede!'

'Ik?...' roept de verwonderde Vinkel.

'Neem het niet kwalijk, mijnheer Blombach!' hervat mevrouw. 'Uw aanbod...'

'Maar, mevrouw, ik heb niet het minste aanbod gedaan.'

'Of beter gezegd gij hebt een voorstel gedaan om tusschen uw neef en onze Elmire...'

'*Pardon,* mevrouw, ik deed evenmin een voorstel.'

Mevrouw werpt eenen blik vol verwondering op haren Vinkel, die het koud zweet voelt uitbreken.

'Gij deedt geen voorstel?'

'Neen, mevrouw.'

'Maar wat heeft mijnheer Vinkel mij dan voorgezongen?'

'Mijnheer Vinkel had mij moeten laten uitspreken, en hij zou alsdan vernomen hebben, dat ik de zaak, ik meen eene verbindtenis tusschen mijnen neef en uwe dochter, practisch onmogelijk acht, en mijnheer Vinkel wel zou doen mij behulpzaam te zijn, om dat huwelijk zoo wat op de lange baan te schuiven.'

Het gezicht van mijnheer Vinkel wordt voor 't minst eene el lang, mevrouw integendeel lacht na de eerste ontroering impertinent; want de kaart is plotseling gekeerd. De oude, slimme makelaar heeft zich zeer behendig, zoo denkt mevrouw, de eer der weigering voorbehouden. In plaats dat *zij* weigeren zou, weigert hij: o, dat is te veel voor 'Potten-Mieke', en de armen in de zijde zettende, gelijk in de schoone dagen toen zij zusterlijk leefde met steenen kruik en boterpot, vindt zij de handeling van mijnheer Blombach onbeleefd.

Oom ontzet zich niet; hij is zelfs een oogenblik voornemens geweest mevrouw Vinkel goedsmoeds zijne gouden snuifdoos toe te steken, maar hij heeft zich weêrhouden.

'Ik denk, mevrouw,' zegt oom, 'in 't geheel niet onbeleefd te zijn geweest; er is hier enkel een misverstand.'

Ja, ja, een misverstand!' onderbreekt Vinkeltje, die het liefst de zaak weêr op goeden voet zou willen zien.

'Een misverstand,' gaat oom voort, 'hieruit voortgesproten dat wij allen te gelijk het woord voeren - want uw bezoeker wil zich niet uitzonderen, al heeft hij ook niet de minste schuld.'

''t Zij zoo,' zegt mevrouw, 'maar wij kunnen toch het voorzeker

vereerend voorstel niet aannemen; Elmire is verloofd aan baron Müller von Ockenfels; de twee jonge lui zijn als voor elkander bestemd.'

'Ik wensch u geluk,' zegt oom; 'het zal tevens mijnen neef verheugen, zoo denk ik; want zijne denkbeelden zijn door mijne practische opmerkingen, in de laatste dagen, tamelijk gewijzigd. Hij had mij dan ook gemachtigd te zeggen, dat hij de zaak nog wat wilde aanzien.'

Elmire staat aan het venster, den rug naar de sprekers gekeerd, en pruilt; want zij vindt het vernederend dat die mijnheer Blombach haar quasi bedankt. Voor hare eigenliefde, voor hare eer en om de waarheid in harmonie met hare droombeelden te brengen, had de oude moeten verklaren, dat de jongen zich in wanhoop de haren met klissen uittrok; driemaal in 't water had willen springen, zesmaal den kouden tromp van een' zesloopigen revolver op het brandend voorhoofd had gezet, - en meer andere zieke ontwerpen in het hoofd broeide.

WESTPHAALSCHE GASTVRIJHEID.

Men kan het niet eens worden, en oom staat eindelijk op om heen te gaan - verlegen over wat hij zijne onhandigheid noemt. 'Wat drommel' denkt, hij, 'neem ik ook al op mij!' Hij zou nog wel gaarne een half woord over het leenen der vijf-honderd franken gezegd hebben, 't geen niet met zijne gewoonte strookte, maar dat hij toch aan mijnheer Vinkel niet wilde weigeren; doch de goede, bedaarde man is gansch uit het lood, en met een 'uw dienaar' wendt hij zich naar de deur, ik moet bekennen ditmaal een weinig haastiger dan hij gewoon is.

In den gang gekomen hoort oom Blombach, dat de stemmen in het kantoor heller en scheller worden, en hij zou, om het verdere onweêr te ontvluchten, waarschijnlijk een loopje hebben genomen; doch in den gang wordt hem de pas afgesneden door

de blinde, die hem eerst den arm en tastend de hand grijpt, en hem met een nokkende stem zegt:

'Och, neem het niet kwalijk, mijnheer!'

Oom ziet Martha vlak in de oogen, en nu hij bemerkt dat die oogen twee witte doffe appels zijn, hetgeen zijne ontroering, voortgebracht door de bevende stem van het meisje, nog vergroot, komen den ouden man schier de tranen in de oogen.

'Goed kind!' mompelt oom, en drukt recht hartelijk de magere hand. Dat is het teeken der verzoening!

Oom is heen gegaan; hij gaat, met gebogen hoofd, door de straat, 'Dat volk is gek!' herhaalt hij meer dan eens; 'die Vinkel, die vrouw, die dochter - allen hebben zonder twijfel eenen slag van den molen weg. Maar die blinde... Zie, als ik in de plaats van mijn' neef was en ik wilde *par force* eene vrouw nemen, ik gaf mijne hand aan die blinde.'

DE OUDHEIDKUNDIGE OP HET LAND.

Baron Müller von Ockenfels heeft den avond in de familie der Vinkel's doorgebracht, en nooit was de man, volgens mevrouw Vinkel, zoo schitterend. Deze laatste heeft de Blombach's bij gelegenheid onbarmhartig op de snijtafel gelegd en ze, tot in het diepste hunner nieren en spieren,

ontleed; zij heeft getoond, dat zij eene, boven elke andere, verhevene vrouw is, zoowel in het gesprek als in de muziek. Toch, als ik mij niet vergis, heeft die schelmsche baron soms geglimlacht als mevrouw het Fransch allerkomiekst radbraakte en valsch, genoeg zong om alle katten der nabuurschap in beweging te brengen.

Nu, den volgenden morgen is mijnheer de baron plotseling vertrokken; een telegram roept hem naar Berlijn. Hij heeft zijn' reiskoffer bij mijnheer Vinkel doen brengen en belooft binnen tien dagen weêr te keeren. Wat zal de invloedrijke vriend, de toekomstige rijke schoonzoon uit de berlijnsche tooverwereld al niet aanbrengen! Voor Elmire de toestemming der adellijke familie; voor mevrouw eene vereerende uitnoodiging en wat al meer! Voor mijnheer Vinkel!... Stil! stil! maar de Pruissische Adelaar zal voor het minst op het linker knoopsgat van den plannenmaker komen rusten.

Het afscheid is treffend geweest; alleen met de blinde was het koel, zoowel van de zijde des jongelings als van die van het meisje. Dat heeft nog menigen storm in den familiekring doen ontstaan, nog menige traan aan de arme Martha gekost, - want bitter, bitter heeft men haar hare handelwijze opzichtens den edelen vreemdeling verweten.

Dagen verloopen; de baron schrijft niet. Verwonderlijk! Elmire klaagt, zucht en begint op nieuw, in hare verbeelding, eene reeks romankapittels te weven, die in het fransche romanfabriekaat eene voortreffelijke *matière première* zouden geweest zijn. Mijnheer Vinkel heeft haar in den beginne gerust gesteld - hij immers is een man van ondervinding; maar na verloop van tien of twaalf dagen ontzinkt hem de moed, en 't is alleen mevrouw nog die onwankelbaar aan 't roer staat en beweert, dat alles wel in behouden haven zal aanlanden.

Vinkeltje heeft onrechtstreeks ter Beurze eens gepolst naar de familiebetrekkingen van het bankiershuis Müller te Frankfort; maar niemand kan hem ten dezen opzichte stellige berichten geven, en eindelijk - maar zeer heimelijk - sleept hij het reiskoffer van den baron in zijn kantoor, laat uit voorzorg de venstergordijn weêr naar beneden, sluit de deur en past met een kloppend hart beurtelings een gansch regiment sleutels op het solide slot.

Een licht gedruisch doet hem dat werk staken; daarbij er is iets misdadigs, iets beschuldigende in 't geen mijnheer Vinkel doet. 't Is of er uit het koffer eene stem zal oprijzen, misschien de baron zelf, die hem zijn wantrouwen zal verwijten - en Vinkel trekt den sleutel terug, dubt een oogenblik, gaat de deur openen en zijn ontwerp meêdeelen aan zijne lieve vrouw. Als men door een' of twee personen gesterk is, gaat alles beter, en om mevrouw en Elmire tot het onderzoek van het geheimzinnige koffer over te halen, is er weinig moeite noodig. De nieuwsgierigheid alleen is reeds eene groote drijfveêr genoeg!

Nu is het drietal rond den koffer geschaard; Vinkeltje zit geknield op den vloer en begint de operatie. Geen enkele sleutel gelukt! toch wel; de veêr wijkt en - open is de leêren koffer.

Helaas!

Behalve eenige steenen, zorgvuldig in hooi gepakt om het verschuiven te beletten, vindt men in dat graf niets dan een paar vuile gescheurde gala-handschoenen, een versleten zeepborsteltje, eene ledige *eau-de-cologne*-flesch en het paar gescheurde schoenen, die, Vinkel herinnert het zich levendig, de edele baron droeg toen hij naar België kwam afzakken.

Algemeene teleurstelling; de lip van mijnheer Vinkel hangt wel een span lang; Elmire is doodbleek en mevrouw vurig rood. Allen begrijpen, ‘hoe de vork aan den steel zit’ zegt het volksspreekwoord.

‘En mijn schoone diamanten-ring!’ kermt Elmire.

‘Hoe, hebt gij hem uwen diamanten-ring gegeven?’ schreeuwt mevrouw.

‘Tot onderpand mijner trouw!’ snikt het meisje.

‘Wat domheid!’

‘Maar gij zelf, mama... uw brillanten armband...’

‘Erbarming!’ gilt mevrouw.

‘Gij zegt?’ mompelt Vinkel met een bevende stem. ‘Maar die armband was immers in veiligheid, in de...’

‘Och, hemel, ik heb het pand gelost, omdat uw vriend verlangde er de adellijke wapens van Ockenfels op te doen graveeren, en het juweel met eenige familiesteenen te verrijken!’

En alle drie staren in den koffer, en 't is of eene spottende stem zegt: zouden die steenen dáár, die bedoelde familie-kleinoodiën zijn?’

‘En ik dan?’ biecht nu ook de arme Vinkel op. ‘En ik dan, die duizend francs terughield van eene mij toevertrouwde som.....’

‘Om ze aan dien vreemden kerel te geven?’ onderbreekt mevrouw. ‘Wel heilige deugd! Vinkel, waar stonden uwe zinnen?’

‘Och, daar de uwe stonden, lieve!’

‘Ja, spreek nu van lieve...’ schreeuwt de mevrouw, en de storm buldert los. De arme Vinkel wordt als verpletterd onder de gramschap zijner ega. 't Is *zijne* schuld - *zijne* schuld alleen. Maar Vinkel verdedigt zich ten laatste; de twist klimt in hevigheid, en die twee dwazen hebben zooveel gevoel van eerbied voor zich zelven niet, dat zij dien twist staken in tegenwoordigheid hunner dienstboden.

Wat Elmire betreft, zij kruipt met uitgestrekte armen - men zou zeggen, zij zwemt - over het kamertapijt, zooals dit in wezenlijk wanhopige oogenblikken behoort gedaan te worden. Zij spreekt daarenboven eene wel geconditionneerde verwensching uit, zoo treffend als die van die eeuwige en doodvervelende moeder Calypso, tegen den rampzaligen koffer, het graf - ja, het graf van haar levensgeluk.

Denzelfden dag treedt een deftig gekleed heer bij de Vinkel's binnen. 't Is dezelfde heer, die met mijnheer Vinkel en mijnheer Müller in den wagen zat, toen beiden naar Antwerpen stoomden en, door zijne buitengewone bedaardheid, een zoo diep ontzag aan de twee kennissen inboezemde, vooral aan den blonden Germaan.

Mijnheer Vinkel herkent hem, en dat bezoek - de man weet niet waarom - onthutst hem eenigszins.

De vreemde is vergezeld door een procureur des konings bij de rechtbank van Antwerpen, en komt eenige inlichtingen vragen over een persoon, wiens photographisch portret hij mijnheer Vinkel voorhoudt.

Vinkeltje herkent onmiddellijk zijnen gast.

‘Hemel! dat is baron Müller von Ockenfels!’ roept de man uit, reeds gelukkig op het spoor van zijn bankbillet en... het overige te geraken.

Er zijn menschen, die hunne hoedanigheid op hun uiterlijk dragen, gelijk het huis zijn uithangbord. Op het kunstmatig getrokken koel wezen, in den kalmen en toch doordringenden blik, welke bewustzijn van krachtsgevoel aanduidt, aan den uiterst fijnen, sarcastischen glimlach rondom de lippen - zou ik den man des gerechts erkend hebben.

Inderdaad, de vreemde is een hoofd-inspecteur der Berlijnsche policie: ook als dusdanig doet hij zich kennen.

Nu Vinkeltje zijnen gast zoo hoog adellijk betitelt, speelt er een glimlach over het wezen van den inspecteur.

'Ik begrijp,' zegt hij, 'dat die persoon zich niet onder zijn waren naam heeft doen kennen, toen ik u met hem in denzelfden wagen op het spoor aantrof.'

'Toeval, louter toeval!' roept Vinkel.

'Ik weet het. Die persoon heet niet baron Müller von Ockensfels. De reiskoffer die den naam van Müller draagt, is de zijne niet. De kerel noemt zich Dirk Duffel, en zijn wapen bevat een eksteroogsnijdersmes en een' tandentrekker.'

Een eksteroogsnijder en tandentrekker - o hemel! Mevrouw en Elmire zullen de schande niet overleven.

'De knaap was mij echter nog niet zeer goed bekend. Slechts dezen morgen heb ik bericht ontvangen dat, in de zaak der vervalsching welke mij hier te lande bezig houdt, ook de persoon van Dirk Duffel betrokken is. Het mij toegezonden portret bracht mij onmiddellijk den blonden reiziger, met zijne gescheurde schoenen, voor den geest.'

'Och, mijnheer,' zucht Vinkeltje; 'de gescheurde schoenen - ziedaar alles wat mij van mijnen baron overschiet...'

'Ik beken dat de erfenis niet veel om 't lijf heeft. Toch verwondert het mij, dat de zaak zoo is afgeloopen. De schurk is van de geslepenste soort; maar eene enkele vraag om inlichting hadde u gezegd, dat de bankier Müller van Frankfort geen' broeder heeft, en er ook geen Ockenfels bestaat, tenzij in zeker geestig tooneelspel, waarin Dirk Duffel wel eens, indien ik mij niet bedrieg, in de rol van baron von Ockenfels optrad. Ditmaal heeft hij die rol in wezenlijkheid gespeeld, en ik geloof dat zij hem nooit zooveel zal hebben opgebracht als dezen keer.'

Vinkel zwijgt, en dat is te begrijpen, over de schoone plannen die met den kermis- en jaarmarkt-baron moesten verwezenlijkt worden; over dien Pruissischen Adelaar; den ring, als onderpand der huwelijksbeloften, en den armband met het wapen van Ockenfels; hij bekent echter de oplichting van dat lieve en zoo diep betreurde bankbillet.

O, de blinde alleen is scherpzichtig geweest! Papa Vinkel erkent het, nu het te laat is.

Een ander bezoeker, nu de heeren vertrokken zijn, treedt behoedzaam het kantoor binnen; deze toeft een oogenblik op den drempel der kamerdeur, nu hij Vinkeltje op den leêren koffer en het hoofd in de handen leunend ziet zitten.

't Is oom Blombach, die, ik begrijp niet hoe, den moed heeft gehad terug te keeren. De bedaarde man legt hem de hand op den schouder, en de bestolene ontwaakt. Oom verschijnt hem als een spottende duivel, maar bij het eerste woord dat hem ontvalt als een goedhartige bescherm-engel, en Vinkel begint op nieuw het verhaal zijner ongelukken en denkt niet meer aan het tooneel van vroeger.

'Ja,' zegt oom, 'zoo gaat het, mijnheer Vinkel; de *von's* en *van's* verblinden dikwijls het oog van den eenvoudigen mensch. Bij dergelijken is al wat vreemd is ongetwijfeld rijk, vermoedelijk van adel, en men opent voor dat volkje deuren die voor anderen gesloten blijven.'

Vinkel denkt dat oom zinspeelt op het gebeurde, en waarachtig de man denkt er zelfs niet aan. Oom komt enkel eens hooren of het bij toeval dáár, in het kantoor, is dat hij een' zijner zwartzijden handschoenen had achtergelaten; maar nu hij verneemt dat Vinkel dood ongelukkig is, wil hij hem gaarne onder financiëel oogpunt uit de

moeilijkheid redden. Neen, zoo hoûvast is oom niet; doch het sermoon zal het toereiken van het zoo vurig verlangde zonder den minsten twijfel vergezellen.

‘Gij zult dus de goedheid hebben, mijnheer Vinkel, eens naar mijnen handschoen te laten omzien?’

Met die woorden verlaat oom andermaal bedaard het kantoor.

En Henry Blombach?

Och, lezer, in de romans moet alles op een trouwpartijtje uitdraaien, en als de auteur Blombach niet doet trouwen met de berouwhebbende Elmire, dan toch zal hij een hoogst theatraal effect zoeken in een hu-

welijk tusschen den neef en de blinde; maar zoo gaat het niet in het werkelijk leven.

Neef Henry, practischer geworden, en nu overtuigd dat immortellen en vergeet-mij-nietjes weinig loopende waarde hebben, heeft, door de bespottelijke geschiedenis der *von's* en *van's,* de gordijn van het marionettenspel der Vinkel's zien oplichten; hij lacht er zelf meê, en heeft nu eene vrouw gevonden, niet dwaas gelijk de moderne Elmire, maar nederig, braaf, godsdienstig en scherpzichtig als de blinde Martha.

Deze laatste is de troost der familie Vinkel, die veel ondervonden, maar, in wat mevrouw betreft, nog geenszins genezen is van hare adellijke ziekte, en voor Elmire, welke zoo al zachtjes diep in de twintig sukkelt, nog altijd op eene schitterende partij hoopt.

Och, denkt deze dikwijls, had ik dien Blombach maar genomen!...

Vader Vinkel is van zijne ziekte genezen. Op zijnen ouden dag werkt de sukkelaar ijverig, en dat geeft nog eenigen welstand aan de familie. Eene kleinere woning, wat zuiniger huishouden, veel minder toilet, en men komt toch rond. Oom heeft schik in Vinkel, die zelfs de woorden ‘Van Dest’ niet meer achter zijnen naam plakt, en zoo min meer wil doorgaan voor een rijk koopman en groot ondernemer, als voor een aspirant naar kruis en adelstand.

't Greep hem gisteren toch nog diep in het hart, toen hij het dochtertje tertje van den schoolmeester, aan zijne blinde Martha uit de *Navolging Christi* hoorde voorlezen: *‘Vlei den rijke niet en zoek niet te verschijnen voor de grooten. Voeg u bij de nederigen en bij de eenvoudigen.’*

In Westphalen.

Iets beters nog dan de zoo beroemde westphaalsche hespen kenmerkt onze oostelijke naburen: het is de bekende gulhartige westphaalsche gastvrijheid, jegens allen uitgeoefend die haar met vertrouwen inroepen. De teekenaar van bijgaande gravure heeft ons dien nationalen karaktertrek meesterlijk voorgesteld in de gulle ontvangst welke aan dien Slowak te beurt valt bij een boerengezin. Zijne teekening doet ons kennis maken met het inwendige van eene westphaalsche boerenhuizing; aan den haard, met zijnen landelijken ketelhaak, zit de boer in den gemakkelijken patriarchalen leuningstoel, een erfstuk van zijne voorouders, van waaruit hij de geheele woning kan overzien. Maar op dit oogenblik is zijn oogslag afgewend van het gewone tooneel zijner werkzaamheden, waar thans ook zijne daglooners bezig zijn, hij is geheel en al verdiept in het aanschouwen van den vreemden gast, die zich het overschot van den krachtigen, voedzamen maaltijd goed laat smaken. Het oog der kinderen is eveneens aan de zeldzame verschijning vastgehecht; het jongste, blijkbaar niet geheel en al gerust over den ruwen man, heeft aan de zijde van moeder zijn heul en troost gezocht, terwijl het oudste meisje, half achter haar broêrtje verborgen en over zijn schouder heen blikkend, eveneens dicht genoeg bij moeder heeft plaats genomen.

En de vreemde dan? Het is wonder; hij is een mensch zooals zij en toch komt hij hun zoo zonderling voor, alsof hij een wezen uit eene geheel andere wereld ware. Zijn hoofd is met een breed geranden hoed bedekt, waaronder de in het midden van het hoofd gescheiden haren tot op de schouders nederdalen. Het onderkleed van grof lijnwaad is met vet doortrokken om het tegen de geheele reis bestand te maken. Tot mantel deken, en eenige beschutting bij dag en bij nacht dient hem de vilten *bunda,*

welker eene mouw van onderen dichtgenaaid een zak vormt, waarin hij allerhande kleinigheden bergt. Het weinige gereedschap, zijn tangetje enz. is met zijn koopwaren in en aan een eenvoudigen reiszak geborgen en gehecht, welke laatste met een koperen Christusbeeld prijkt. Bij zijn eerste verschijnen aan de deur der gastvrije woning heeft hij zijne muizenvallen te koop geboden en daarbij zoo begeerig naar de nog gedekte en met het overschot van het middageten voorziene tafel geblikt, dat de goede huisvrouw, die geen muizenvallen noodig had, het niet van zich kon verkrijgen om hem ongetroost en ongevoed weg te zenden.

De oudheidkundige.

Er is een soort van menschen, die de natuur op eene eigenaardige wijze beschouwen. Dezulken vinden eene plaats alleen aantrekkelijk, wanneer daarin een oud, geheel of gedeeltelijk vervallen rooverslot staat, waarvan de gevel nog met versierselen, van zooveel en zooveel jaren geleden, is opgetooid, op welks torentjes eenige verroeste weerhanen draaien en boven welks poorten een in steen gehouwen wapen prijkt, terwijl vooral de noodige openingen niet mogen vergeten worden, die een welkom verblijf bieden aan steenuilen, en meer dergelijke luchtbewoners.

Deze soort van menschen zijn de *verzamelaars van oudheden.*

Gekleed in een vaal en versleten jasje, een broek waar hij reeds jaren is uitgegroeid, een hoed, die ook niet van het laatste model meer is, tegen alle tochten gevrijwaard door eenen doek. wellicht eene erfenis zijner grootmoeder, gaat de koopman in oudheden op avontuur uit. In zijn éénen zak rust de welgevulde beurs; want eene moderne portemonnaie draagt de man niet. In den anderen heeft hij een vergrootglas en een stukje lood om de edelgesteenten te toetsen; terwijl eene lorgnet of pince-nez om zijn hals hangt. In de hand draagt hij een katoenen parapluie, al is het weder bij het uitgaan nog zoo schoon - hij mocht eens koperen platen of boeken koopen en bij het naar huisbrengen dezer kostbare zaken kan het regenen - zij kunnen nat worden, - schrikkelijke gedachte! Gaat de reis over land, dan draagt de verzamelaar eene leêren tasch over den schouder, waarin een stuk zeemleer, een spons, een fleschje met olie, een doosje met boensel, alsook een stuk schuurpapier geborgen is, een en ander om dezen of genen schat met den meesten spoed te kunnen schoonmaken.

Natuurlijk zijn er verschillende soorten van verzamelaars, gelijk er verschillende soorten van liefhebberijen zijn. Vrienden van oude boeken vindt men wellicht het meest. Op de markten onzer groote steden heeft men overvloedig gelegenheid de lompe houten tafels te bewonderen, waarop men den schat der oude verscheurde boeken ziet uitgesteld. In de boeken steken briefjes met de prijzen. Daarnaast zit de bouquinist Welk geluk voor een oudheidkundige, wanneer hierheen een Elzevier mocht verdwaald zijn of als hij een Incunabel mocht vinden, waarvan de ongeletterde verkooper de waarde niet kent. Vindt de verzamelaar hier geen buit, misschien maakt hij betere zaken in de nabijzijnde kelders. Hij is hier zoowel als daar bekend. De bezitter laat hem uren lang de schatten der boekdrukkunst of der litteratuur doorwoelen. De boekverzamelaar is meestal een oude rentenier, een gepensioneerde schoolmeester, een uit de mode geraakte geleerde - lieden, die zeker wel smaak en kennis, maar niet altijd geld genoeg hebben. De kramen der oude boekenverkoopers zijn hun een soort van Californië.

De oudheidkundige, die in *wapenen* handelt is een even onvermoeide reiziger. Hij schommelt in de oude kleêren-winkels, in de achterbuurten der kleinere en grootere steden, waar hij zich eerst door eene rij oude kleêren, gescheurde laarzen en smerig

keukengereedschap een weg naar de eigenlijke woning moet banen; want in de groote steden zijn de voorwerpen zijner liefhebberijstudiën meestal in die buurten verborgen, waar de onbegrijpelijk lange rok, dien wij gewoonlijk slechts nog bij de poolsche joden zien, als een nieuwtje ten toon hangt. ‘Mijnheer X, ik heb van daag wat voor u, ietst buitengewoons,’ aldus wordt de binnentredende aangesproken en zoo neemt de handel een aanvang.

Voor de aanvallen der verzamelaars zijn noch stedelingen, noch landlieden beveiligd. Heeft hij van eenen of anderen herbergier - gewoonlijk zijn deze zijne berichtgevers - of van voerlieden gehoord, dat bij een boer ginds op den uithoek van het dorp, allerlei zeldzaam voddengoed staat, dan is hij er ook bij. Der familie is het bezoek van den eenvoudigen ouden heer uiterst welkom. In het eerst loopt het gesprek over onverschillige zaken, eindelijk beginnen de stoutmoediger geworden kinderen de tasch van den reiziger en den hoed, dien hij in een hoek op een stoel gelegd heeft, uit te pakken.

‘Te drommel,’ zegt de boer, ‘wat zijn dat voor oude vodden?’

‘O, ik koop gaarne zoo iets,’ antwoordt de verzamelaar op een onverschilligen toon.

‘Hemel ja! wij hebben ook nog zoo iets.’

‘Is het mogelijk? laat eens zien.’

‘Kaatje en Leentje, haalt dien ouden porceleinen trekpot, dien korf met boeken, dat schilderijke, dat op moeders slaapkamer hangt, en dat stuk ijzer eens naar beneden, dat onze Piet verleden Dinsdag uit het aardappelenveld heeft gehaald. Maar voorzichtig.’

De verzamelaar gaat rechtop zitten, neemt zijn zeemleer en zet de pince-nez op den neus. Nu komen trekpot, boeken, schilderijke, en ijzer voor den dag. Intusschen is de tijding in het dorp reeds verspreid, dat een vreemde heer daar is, die oudheden komt koopen. De verzamelaar beziet het schilderijke nauwkeurig; - half lachend, half vragend zijn de blikken der omstaande familie op hem gericht.

De huisvader denkt; ‘ik ben toch nieuwsgierig of het iets zal opbrengen.’ De kinderen weten niet wat er gaande is, - de vrouwen zien den ‘dommen ouden heer’ met een spottend glimlachje aan, die voor oude vodden geld wil geven, - achter aan de deur komt echter de grootmoeder geloopen. Zij heeft van den indringer gehoord, die hare oude, dierbare familiestukken afkoopen en meênemen wil. Heeft de verzamelaar werkelijks iets gevonden, zoo moet hij den koop sluiten, alvorens de oude daartusschen komt, want zij wil de dingen niet verlaten, die het haar in ouderdom niet toegeven.

Ziedaar het tafereel der nevenstaande gravure.

De kooper van oudheden schijnt inderdaad eene vangst gedaan te hebben, het schilderijke en de trekpot zijn alleen de reis waard en de landman staat verstomd over de kostbare schatten, waarvan hij zonder het zelf te weten de eigenaar is.

Niet altijd evenwel is de verzamelaar zoo gelukkig; dikwijls vindt hij zich bedrogen. Heeft hij echter eene gelukkige vondst gedaan, dan keert hij vreugdevol naar zijn opkamerke weêr, waar al zijne schatten in bonte verscheidenheid door elkander liggen geschaard en waartoe zelden aan een bezoeker toegang wordt verleend.

Allerlei.

De waggon van Zijne Heiligheid.

Het is bekend dat de meeste vorsten wanneer zij per spoortrein reizen hun eigen waggon hebben, die zich door bijzondere pracht van de anderen onderscheidt. Naar men zegt is echter geen waggon te vergelijken hij dien waarvan zich de Paus op zijne reizen bedient. Bijgaande gravure geeft daar eene afbeelding van, welke zeer zeker geene nadere verklaring behoeft.

Kindermarkt te New-York.

Het *New-York Journal* heeft zich de moeite getroost om op te tellen hoeveel kinderen in ééne week te New-York ter *aanneming* of *adoptie,* een zachteren term voor *verkooping,* in ééne courant bij advertentie werden aangeboden en bericht dat dit getal drie en veertig kinderen bedraagt. Bij deze zoogenaamde adoptie bedingen de moeders voor goed gevormde kinderen tot vijf honderd dollars, voor zwakkere naar evenredigheid minder. Deze kleinen worden opgeleid om de taak der negers op zich te nemen. Het is een droevig schouwspel advertentiën in de dagbladen te lezen als deze: 'een aardig, lief knaapje van vier maanden met blauwe oogen en blond haar, van gezonde ouders geboren, wordt ter adoptie aangeboden;' of: 'een meisje acht maanden oud, zwart van haar en oogen, dat reeds zeven tandjes heeft en alleen kan zitten, kan men terstond *aannemen.'*

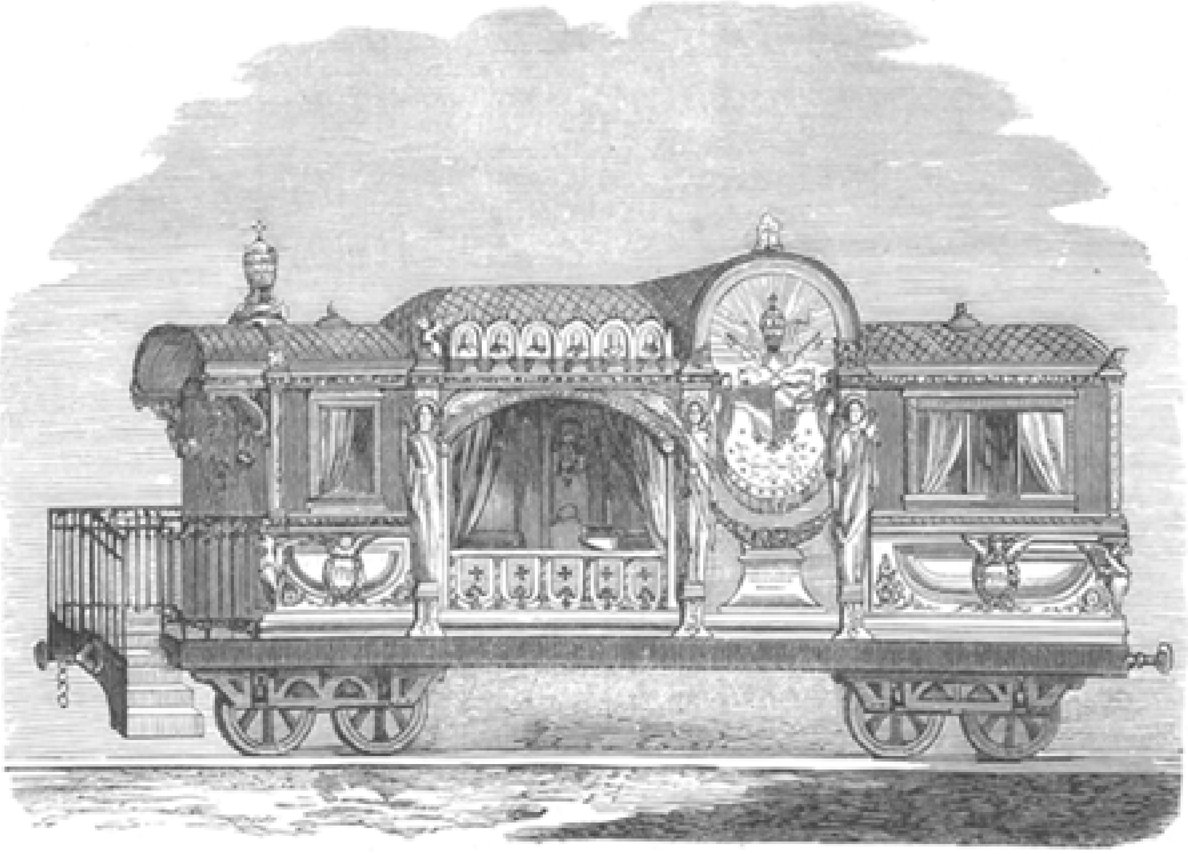

Eene nieuwe marmersoort

werd door Professor Artus te Jena in Pruisen langs chemischen weg verkregen. Het is een steen die veel overeenkomst heeft met porselijn, maar zonder eenig glazuur, en bij uitnemendheid geschikt is voor bouwornamenten, monumenten enz. daar hij tegen alle schadelijke invloeden van de buitenlucht bestand is. De uitvinder heeft zijne steensoort *kaleidolith* of schoone steen genoemd.

Kort na de opvoering

van het krakauer klooster-schandaal ten tooneele, kwam de moord van Pantin; daar het eerste was uitgefloten en 't laatste niet, meende de directeur dat het bijval vond en verdedigde het tegenover een ander, die er niet over voldaan was. ‘Men heeft 't toch niet uitgefloten’ zegde hij. ‘Dit geloof ik wel’ was het antwoord, ‘'t publiek kan toch niet geeuwen en fluiten te gelijk.’

Verschil tusschen Oude en Nieuwe Dichters.

Een dichtertje dat zeer verwaand was om zijne rijmelarijen, kon het maar niet verkroppen dat men altijd de *oude* dichters roemt en de *nieuwere* aan de critiek prijs geeft, en vroeg aan een geleerde wat daarvan de oorzaak was. - ‘Die is gemakkelijk te vinden,’ was het antwoord, ‘de nieuwe worden nooit *oud,* en de oude zijn altijd nieuw.’

Het kunstmatig bewaren van rundvleesch

wordt naar alle waarschijnlijkheid een voorwerp van studie en gezet onderzoek voor allen die zich met de vraag der volksvoeding onledig houden; want al is het aan een engelsch handelshuis gelukt van sommige Zuid-Americaansche regeeringen de toestemming te verkrijgen om, zonder eenige belasting te betalen, levend vee naar Engeland uit te voeren, toch blijft het, om de groote kosten van vervoer, nog altijd wenschelijker dat men een hulpmiddel hebbe om rundvleesch langen tijd versch te houden. Professor von Liebig geeft daartoe het volgende aan de hand: ‘men laat het vleesch doortrekken van eene vloeistof, bestaande uit 36 pond keukenzout en een half pond gekristalliseerde, phosphorzure *natron* in 45 liters water opgelost. De phosphorzure *natron* dient om het zout van zijne kalken magnesiumdeelen te ontdoen. Men kan ook zeezout gebruiken in de plaats van keukenzout, mits men dan een geheel pond *natron* gebruike. Deze oplossing laat men eerst bezinken tot zij klaar geworden is en giet haar dan voorzichtig van het bezinksel af. Bij deze pekel doet men zes pond vleesch-extract, anderhalf pond *chloorkalium* en tien onsen *natron-salpeter.*

In een stadje van Duitschland

gold sinds jaar en dag de gewoonte dat in alles de burgemeester de eerste en de beste was; eens kwam daar een vreemdeling en gebruikte er in eene herberg het middagmaal, waarna hij betuigde dat hij beter had gegeten dan ieder ander in de gansche stad. - 'Behalve den burgemeester,' riep de waard uit, verbitterd over de schennis van de aloude gewoonte. - 'Neen, ik zonder niemand uit.' - 'Den burgemeester moet gij uitzonderen,' klonk het antwoord. De twist liep zoo hoog en er vielen zooveel slagen en scheldwoorden dat de burgemeester er aan te pas moest komen. De gast kreeg ongelijk, 'want,' zoo luidde de uitspraak van den burgemeester, 'van oudsher is het hier de gewoonte bij alle gelegenheden den tijdelijken burgemeester uit te zonderen. Daar gij hier tegen misdaan hebt vervalt gij van rechtswege in de boete van één gulden.' - 'Zeer goed,' sprak de man, 'maar het zij mij veroorloofd te zeggen dat mijn waard de grootste ezel is die er loopt - uitgezonderd altijd.... de burgemeester.'

Uit Zweden en Noorwegen

zijn sedert 1 Juli 1868 tot 30 Juni 1869 niet minder dan 40,292 personen als landverhuizers naar Amerika vertrokken. Dit getal, dat tot nog toe nog nimmer bereikt is, zal in het loopende de jaar nog overtroffen worden, daar tot den achtsten Oktober 1869 uit de haven ven van Gothemburg alleen reeds 24,309 personen vertrokken waren en het getal landverhuizers tot 31 December 1869 voor geheel het land reeds tot 45,000 geklomwas.

Nieuwe methode, om spoorwegrijtuigen te verwarmen.

In Beieren heeft men eene nieuwe wijze van verwarming der rijtuigen bij de sneltreinen ingevoerd; men is begonnen met de rijtuigen der eerste klasse, doch de goede resultaten hebben de administratie er toe geleid de verwarming voor alle klassen van reizigers toe te passen.

De nieuwe verwarmingsmethode is aldus: bij elken trein bevindt zich een waggon, waarin eene calorifère is geplaatst en buizen van caoutchouc geleiden de warmte naar de verschillende rijtuigen. Men zegt, dat deze wijze van verwarming in alle opzichten voldoet, zoodat zij door alle duitsche spoorwegen zal worden aangenomen.

Een kolonel

had het bevel uitgevaardigd dat de officieren voortaan met ietwat meer achting tot hunne onderhoorigen moesten spreken en vooral hen niet met het verachtende *jij* maar met het voornaamwoord *gij* zouden aanspreken. Een' officier ontviel echter tegenover een sergeant deze uitdrukking: 'Kerel je bent een domkop!' - De andere antwoordde: 'pardon, luitenant, het reglement beveelt te zeggen: *gij zijt* een domkop.'

Een kapitaal gebrek

in onzen tijd is: geen kapitaal te hebben, of nog erger het *niet meer* te hebben.

[Nummer 41]

DE VIOOLSPELER.

De vioolspeler.

Is de vioolspeler der nevenstaande gravure de type des kunstenaars, die door de afwisseling der melodiën zulk een reeks van gewaarwordingen, herinneringen, wenschen en verlangens in de zielen kan wekken? Wij beweren dit niet. Toch zijn de Paganini's, gelijk Oberländer er ons eenen in dit beeld heeft geschetst, in onze dagen niet zeldzaam.

De tijd is voorbij, die zich den toonkunstenaar niet anders wist voor te stellen dan in het beeld van den edelen, bloeienden jongeling, die, omringd van de musen en gratiën, in zijne hand de cither droeg, op wiens goudkleurig, golvend haar een krans prijkte van laurieren en die, als de verheven god des lichts en der toonkunst, door zijn dubbelen glans aller harten tot verrukking vervoerde. Geheel anders ziet er dikwerf de speelman der werkelijkheid uit.

't Is niet juist, om de geheele schepping aan zijne tonen te doen gehoorzamen, dat onze virtuoos strijkstok en vedel ter hand heeft genomen; niet zoo gemakkelijk ‘als de vogel zingt, die in de takken woont,’ brengt zijne viool hare tonen voort. Wie telt de kruisen van den jongen musicus, toen hij voor 't eerst de gamme leerde en kruisen van bémols moest onderscheiden? Wie weet hoeveel oorvegen hij van zijn vader, die ook musicus was, ontving, alvorens zijn gehoor de noodige ontwikkeling had bekomen? En, wat de behoorlijke positie aangaat, de juiste houding van de viool onder de kin valt hem nog zwaar.

Van lieverlede intusschen is hij het regeeren van den strijkstok genoegzaam meester geworden, de toppen zijner vingers zijn vereeld en hij is afgericht, om, zoo eene snaar op zijn viool mocht gesprongen zijn, dezelfde tonen nagenoeg uit een andere te halen. Met zooveel talenten uitgerust waagt hij zich vrij op de planken, om voor zijn obligaat onder deemoedige buigingen de toejuiching van het publiek in te zamelen; hij werkt krachtig meê in de danszaal, op koncerten van den derden rang en gedurende de kermissen, en maakt een onmisbaar deel uit in 't accompagnement van een oude, afgerammelde piano en eene nog sterker ontstemde zangeres, tot diep in den nacht de vermoeidheid zijne oogen dreigt te sluiten.

Slechts de nieuwsgierige en gretige blik, dien hij op het centenbakje werpt, waarmeê eene der prima donna's van het gezelschap is rondgeweest, bewijst dat hij nog niet geheel in het rijk der droomen is afgedwaald. Zoo er een medelijdende dilettant is, die hem een glas beiersch aanbiedt, dan keert hij geheel tot de werkelijkheid terug; hij wordt onuitputtelijk in den lof der toonkunst en verdedigt vooral de klassieke muziek, doch verzuimt zeker hierbij niet zijnen gullen gastheer het bewijs te leveren, dat een muziekant een dorstig hart en een leege beurs heeft.

Mgr. Lubienski.
(Slot.)

Het was Zondag, de 30_e Mei; de voorafgegane week had Mgr. te midden van drukke bezigheden doorgebracht; dien dag zelf had hij in zijne hoofdkerk nog negen diakens gewijd, de laatsten die van zijne hand eene wijding zouden ontvangen. Vervolgens hield hij zich bezig met zijne briefwisseling en deed in den namiddag een uitstapje,

waarvan hij des avonds ten acht uur weêrkeerde. Twee uren na middernacht was van den klokketoren gehoord, toen de generaal Müller te Sejny aankwam. Zijn eerste woord was een bevel om postpaarden gereed te houden, daarna begaf hij zich naar de prefecture en beval dat men alle gendarmen der stad zou verzamelen. Met dit alles was men ten drie ure gereed en nu trok de generaal met zijne bende op naar het bisschoppelijk paleis, welks deuren op de eerste vraag voor hem geopend werden.

Mgr. bewoonde de tweede verdieping; de generaal vorderde van een bediende dat hij hem den weg naar de kamer van den bisschop zoude wijzen en- den prelaat zou bekend maken ‘dat een generaal, zoo even van Warschau aangekomen, hem wilde spreken.’ De bediende, waarschijnlijk bekend met het doel dezer nachtelijke visite, wilde zich verontschuldigen door te zeggen dat hij de kamerbediende van zijne Hoogwaardigheid niet was, maar eenige woorden, aan het russische soldatenwoordenboek ontleend, die wij hier kieschheidshalve niet zullen weêrgeven, en het voorhouden van een koppel pistolen waren genoeg om den onwillige te doen buigen. De bediende ging voor; de generaal met eenige burgerlijke ambtenaren en een gedeelte der gendarmen volgde hem; de overigen hadden in last de personen der omgeving van den bisschop in hunne kamers te bewaken.

De eerste afdeeling had de kamer van den bisschop bereikt; de bediende ging binnen, wekte den prelaat en onderrichtte hem van alles wat er had plaats gehad. De bisschop richtte zich in zijn bed op, bedekte een oogenblik het gezicht met beide handen, en verliet daarna, door een kort gebed versterkt, zijne legerstede, kleedde zich haastig, en borg de belangrijkste papieren met de bul van den Paus op zijne borst. Daarna begaf hij zich naar den salon om zijn nachtelijken bezoeker te ontvangen; Müller reikte hem een brief over van den beruchten Moukhanof. Van welken aard was zijn inhoud? Het is niet met zekerheid bekend, maar meestal goed ingelichte personen verklaren, dat daarin het bevel tot verbanning aan den bisschop werd kenbaar gemaakt en wel op grond van wederspannigheid jegens het gouvernement, van het terugroepen van zijn gedelegeerde, van geheime briefwisseling met Rome en van pogingen om de overige bisschoppen zijne handelwijze te doen navolgen; dien ten gevolge moest de bisschop voor den tijd zijner ballingschap een administrator aanstellen, om zijne plaats te bekleeden.

Na het lezen van dien brief verzocht Monseigneur dat het hem werd toegestaan om zich van een priester te doen vergezellen; dit werd echter kortaf geweigerd; slechts één knecht mocht hij medenemen. Op zijne beurt vroeg nu Müller dat de bisschop zijne papieren zoude laten verzegelen; Mgr. stemde er in toe en begon zelf te wijzen waar men, in laden, kassen en koffers, zijne brieven en papieren kon vinden. Daarna ging hij in eene aangrenzende kamer om eene volmacht voor zijn administrator te schrijven.

Terwijl hij hiermede bezig was kwam Roger Lubienski, die op het groot seminarie de theologie studeerde en door een professor, die de gewapende bende had zien voorbij trekken, gewaarschuwd was, aan het paleis van zijn oom, waar hem evenwel de toegang geweigerd werd. Hij wist op welke wijze men met russische soldaten moest omgaan, en beval nu op gebiedenden toon dat men den generaal zou bekend maken dat hij, Roger Lubienski, zijn oom wilde spreken. Eenige oogenblikken later verscheen een officier om hem te geleiden, en weldra lag de jeugdige leviet voor de voeten van den belijder des Geloofs, van den onverschrokken strijder voor het recht der Kerk. Op dat oogenblik daalde de zegenende hand van den bisschop neêr op het hoofd van den neef, dien hij gehoopt had eenmaal zelf in de rangen der priesters van Christus' Kerk op te nemen, en dien hij thans voor het laatst zou zien, voor het laatst

in zijne armen zou mogen drukken. Daarna richtte de bisschop zich op om zijn neef aan Müller voortestellen en begaf zich weder naar zijne plaats om zijne korrespondentie voorttezetten. Gedurende den tijd dat Müller den jongen seminarist een verhoor deed ondergaan, hetwelk deze door zijne ontwijkende antwoorden zoo nutteloos mogelijk maakte, schreef de bisschop brieven aan den priester, dien hij als zijn administrator had gekozen, aan Moukhanof die hem verbande, aan het kapittel en aan zijn tachtigjarigen vader. Toen hij hiermede geëindigd had riep hij zijn neef weêr tot zich, om hem met zachte stem eenige bevelen te geven, en belastte hem daarna luide met de taak om alles gereed te maken wat tot het H. Misoffer vereischt wordt en den knecht te gaan helpen, om de noodige voorbereidselen voor de reis te maken. Zijne aanvraag om voor zijn vertrek nog de Misse te mogen opdragen werd met eene weigering beantwoord; de bisschop begaf zich dan naar zijn kabinet en kleedde zich in reisgewaad. Weldra keerde hij met zijn neef naar den salon terug, waar hij den generaal uitnoodigde om met hem thee te drinken, die de vervolgde voor zijne vervolgers had doen bereiden. Bij deze gelegenheid toonde de bisschop door zijne gulle vriendelijkheid, waarmede hij tot allen sprak hoe weinig afkeer hij gevoelde van hen, die belast waren om tegen hem zelven een onrechtvaardig en tiranniek vonnis uit te voeren.

Uit den salon begaf Mgr. Lubienski zich in gezelschap van zijn neef en van zijn aalmoezenier, die ongemerkt zijne kamer had kunnen verlaten, naar de kapel om er te bidden; met luide stem hief hij het ‘Te Deum,’ het ‘Salve Regina’ en het ‘Memorare,’ aan, waarna hij het altaar beklom en den plechtigen herderlijken zegen uitsprak over zijne kudde, vertegenwoordigd in de twee personen die bij hem waren en aan wie hij den last opdroeg aan allen kenbaar te maken, hoe hij allen had gezegend voor dat hij hen gedwongen ging verlaten, om in een vreemd land en onder een doodend klimaat van hen gescheiden te gaan sterven. Toen nam hij wederom zijn neef bij de hand en begaf zich, door den generaal voorafgegaan en te midden der policie-agenten, naar het rijtuig, dat hem in de straat wachtte. Hier deed zich een hartverscheurend schouwspel op. Al de Katholieken van Sejny bevonden zich ter plaatse om om zich nog eens voor hunnen bisschop neêr te werpen en zijn zegen te vragen. Zwijgend en verslagen liggen zij daar neêr; de bisschop heft de handen ten hemel en smeekt van den barmhartigen Vader aller geloovigen zijn zegen af over eene vervolgde kudde, aan welke de herder ontrukt wordt. Op dit oogenblik werpt het volk zich eenparig vooruit; in een oogenblik zijn de gendarmen weggedrongen of ter aarde geworpen; allen willen hunnen bisschop nog eerst de hand of de kleederen kussen, allen willen hem nog eerst een bewijs hunner liefde geven. In den beginne liet Monseigneur hun den vrijen teugel aan hunne liefdebetuigingen vieren, maar ziende dat de verwarring klom, dat het volk tot oproerigheid begon over te slaan, deed hij pogingen om in het rijtuig te stappen. Toen was het dat Müller, alle achting en eerbied vergetend, den bisschop met den arm greep, in het rijtuig stiet en er zelf naast hem plaats nam. De koetsier reed in den galop weg door de menigte, die zich op het rijtuig bleef werpen, waarvan de wielen den voet eener arme vrouw verpletterden. Het sloeg zes uren; de morgen van den laatsten dag der Meimaand was aangebroken.

De doorluchtige balling werd naar Grodno gevoerd om van daar per spoor naar de plaats zijner bestemming te gaan. Tegen 10 uur in den morgen hield men stil te Kopciow, waar in eenige minuten de aankomst van drie rijtuigen met gendarmen, een russisch generaal en den bisschop van Sejny bekend was. De pastoor der plaats begaf zich terstond

naar den generaal en verzocht hem met zijn gevangene ten zijnent het middagmaal te willen nemen; dit aanbod werd aangenomen en tegen den middag begaf men zich naar de pastorie. Van de weinige vrije oogenblikken, die hem werden gegund, maakte de bisschop gebruik om nog naar Warschau te schrijven en eene schuld van honderd roebels, die hij nog niet had kunnen voldoen, te betalen.

Na den maaltijd werd de generaal verwittigd dat eene brug, welke men aan het uiteinde van het dorp moest overtrekken, in te slechten staat was om per rijtuig den overtocht te wagen en zoo moest nu de doorluchtige balling wederom tusschen eene dubbele rij geloovigen doorgaan, die allen met aandrang zijn zegen vroegen. Tegen vijf uur in den namiddag bereikte men Sapockini; hier werd het hart van den bisschop pijnlijk getroffen door de nimmer te rechtvaardigen handelwijze van den grieksch-vereenigden bisschop Kuzienski, die zich laf genoeg betoonde, om uit vrees voor den Rus den geloofsbelijder niet in zijn paleis te Willen ontvangen.

Een half uur later verliet men Sapockini weder en kwam denzelfden avond te Grodno aan. Müller gaf hier zijn gevangene over aan een officier der gendarmen die tot dat doel was afgezonden en vertrok zelf per spoortrein naar Warschau. Gedurende de geheele reis, was Müller bijzonder beschaafd geweest en voorkomend jegens den bisschop, zoodat die verandering van geleider dezen smartelijk moest treffen.

Het is noodig hier in het voorbijgaan kennis met den nieuwen geleider des bisschops te maken; men kan er veel uit leeren wat anders misschien ongemerkt voorbij zou gaan. Deze officier der gendarmen was een man van middelmatige lengte, krachtigen lichaamsbouw, donker en niet voordeelig uitzicht, doordringenden en onheilspellenden blik; maar wat meer dan al die uiterlijkheden in aanmerking dient genomen te worden is dat dezelfde officier reeds meer zijne diensten had bewezen bij het vervoeren van een gebannen bisschop en dat ook toen de reis met den dood van den balling geëindigd is. Het is bekend dat Mgr. Kalinski, vereenigd grieksch Bisschop daags na zijne aankomst ter plaatse zijner ballingschap is gestorven.... Op wat wijze?... Men zegt dat hij verstikt is. - Wat er van zij, dit is zeker dat én Mgr. Kalinski, én Mgr. Lubienski, beiden werden overgeleverd aan dezen persoon, dat beiden zijn bezweken en zeer zeker hun natuurlijken dood niet gestorven zijn.

Te Grodno werd Mgr. Lubienski strenger dan elders bewaakt en niet dan met moeite kon hij zijn knecht bij zich ontvangen. Den volgenden morgen werd hij reeds vroeg naar het station overgebracht; bij iedere halte, bij ieder station langs de geheele lijn was de gewapende macht op de been. Na een langen en vermoeienden tocht kwam men eindelijk te Wilna, welks jaarboeken voortaan eene gruweldaad te meer te vermelden hebben.

Hier werd aan Mgr. Lubienski *geheel alleen en in eene afzonderlijke kamer* een middagmaal voorgezet, niemand, zelfs niet zijn knecht, mocht bij hem zijn. Slechts de officier bevindt zich aan zijne zijde. Nauwelijks heeft hij de spijzen genuttigd of hij wordt overvallen door krampachtige aandoeningen en brakingen. De officier is terstond in de weer om dit voorval met een schijnschoon masker te bedekken en alles slechts aan eene voorbijgaande onpasselijkheid toe te schrijven. Aanstonds gaat men weêr op reis naar Dunaburg, waar men de lijn van Witebsk neemt, dat men denzelfden dag bereikt. Monseigneur werd dien avond in het stationsgebouw opgesloten en bewaakt.

Men heeft beweerd dat Mgr. Lubienski ten gevolge van hevige gemoedsaandoeningen in eene ijlkoorts was gevallen, welke zijn dood veroorzaakt

had, maar deze bewering wordt gelogenstraft door een geheimen brief van den bisschop aan een persoon van Warschau, waarin hij meldde dat hij na zijn middagmaal te Wilna door maagkrampen, gevolgd van brakingen, werd overvallen, doch dat hij desniettemin even opgeruimd en tevreden bleef als ooit te voren, dat hij zooals altijd geheel onderworpen was aan de goddelijken wil. Bij dit bewijs komt dat men aanstonds bemerkte dat het bisschoppelijk kruis ten gevolge der braking geheel en al *zwart* was geworden.

Van Witebsk werd de bisschop naar Orel en van daar naar Moskau gevoerd. Nieuwe smarten, zoo des lichaams als des geestes, wachtten hem in de oude hoofdstad van Rusland. Van Wilna tot Moskau had zich eene inwendige ontsteking bij hem geopenbaard; thans vroeg hij met aandrang een priester, daar hij zich zeer slecht bevond; deze troost werd hem geweigerd. Men riep bij den zieke een consult van doctoren, niet meer om hem te genezen, maar om te onderzoeken of de ziekte van dien aard was dat men noodzakelijk een katholiek priester moest toelaten. Het antwoord was dat het gevaar nog niet geheel en al dreigend was, maar dit weldra worden zou. Hierop werd terstond bevel gegeven om verder te gaan, waaruit genoegzaam blijkt dat de dood van den bisschop ten minste niet *onaangenaam* moet zijn geweest voor zijne geleiders, want, ware het al dat de ziekte zelf niet aan vergiftiging moest worden toegeschreven, dan nog was dit bevel om te vertrekken het doodvonnis voor den roemrijken belijder. Deze toonde echter, naar het rapport van den officier zelven, die hem geleidde, niet den minsten spijt of tegenzin; bijna onophoudelijk sprak hij met den officier als ware er niets gebeurd; veelal sprak hij over zijn jeugdigen neef Roger Lubienski.

De officier wel voorziende, misschien zelfs wel wetende, dat hij vóór zijn aankomst te Perm slechts een lijk zou geleiden, brak de reis te Nizny-Novogorod af. Het was Maandag, den 7^{en} Juni, acht dagen na zijn vertrek van Sejny, dat Mgr. Lubienski te dier plaatse in een hôtel werd neêrgelegd op zijn stervensbed. Reeds den volgenden dag was zijne spraak zeer belemmerd, zijne tong met eene zwarte dikke laag overdekt, zijne keel scheen hem te branden; het vergif dat hem ondeimijnde deed hem zich krampachtig in zijn bed bewegen, in smarten, die nog drie lange dagen aanhielden. Te midden en in weerwil dier folteringen bleef hij tot den laatsten snik het gebruik zijner verstandelijke vermogens behouden. De dood naderde met rassche schreden en thans eerst liet men een katholiek priester den bisschop naderen. Hij trad binnen het Allerheiligste met zich dragend. Toen de martelaar hem zag scheen hij zijne smarten te hebben vergeten; een straal van vreugde blonk nog uit die brekende oogen, hij had in den priester eenen vriend herkend, die hem zijn God bracht, voor wiens eer hij leed en sterven ging. De priester plaatste het Allerheiligste op de tafel en ging zich dan voor het bed op de knieën neêrwerpen om den zegen van den martelaar te vragen; de bisschop, door dit eerbewijs nog meer getroffen, omhelsde hem met de tranen in de oogen, gaf den zegen en begon zijne biecht te spreken. Vier uren lang bleef de priester bij den zieke, dien het spreken bijzonder afmatte en aan wien hij eerst na dien tijd de Communie kon toedienen. Terstond daarna werd de priester verwijderd, terwijl ook al dien tijd een Kozak in een hoek der kamer de wacht had gehouden, niettegenstaande de herhaalde vragen van den bisschop dat hij zoude weggaan.

Gedurende de laatste dagen waren de pijnen van den lijder geheel en al geweken; het vergift had zijne werking gedaan; op den 16^{en} Juni eindelijk gaf de groote bisschop kalm en gelaten den geest. Hij was gestorven voor het geloof, want zijne gehechtheid

aan de Katholieke Kerk, de vrijmoedigheid, waarmede hij haar verdedigde in het uur van den strijd, was de eenige oorzaak van alles wat hem trof.

Dit droevig maar nogtans troostvol uiteinde van den heiligen bisschop werd door graaf Berg aan den vader en verdere familie van den geloofsheld bekend gemaakt. Het was te vergeefs dat de grijsaard zich voor den russischen autocraat vernederde om het stoffelijk overschot van zijn zoon te mogen begraven. Dit werd den 18^{en} Juni te Nizny-Novogorod bijgezet op het openbaar kerkhof. Slechts één man vergezelde het lijk naar zijne laatste rustplaats, het was Leo, de trouwe bediende, die zijn zaligen meester had bijgestaan tot het laatste oogenblik.

Het eerste stortbad

is het onderschrift eener schoone gravure door Gustaaf Süs naar de natuur geteekend. Men ziet daar nevens het gebroken ei de jonge eendjes zich verlustigen in hun element, het water. Het is bekend dat dit diertje, zoodra het van zijn eng verblijf is verlost, zich aanstonds te water begeeft, waarin het zijn voedsel vindt, waarin het zich eerst op zijne plaats gevoelt. In bijgaande gravure wordt ons deze zucht naar het eigen element bij de zwemvogels nog duidelijker voorgesteld; hier ontbreekt het water waarin het eendje zich kan dompelen, waarin het reeds aanstonds zijne aangeboren zwemkunst kan aan den dag leggen, slechts een stroom waters, die maar voor korten tijd zal vlieten, is alles wat er te zien is en toch ook daarvan zal het diertje gebruik maken; het water is zijn element waarin het kan tieren, en overal waar het dit vindt zal het zich daarin verlustigen.

Bij de water- en vuurvrouw.
Eene Amsterdamsche vertelling van den Ouden Valentijn.

I.

Sedert een paar had ik mijne nieuwe woning betrokken.

In die weinige woorden ligt eene gansche geschiedenis van huiselijke onaangenaamheden en van onhuiselijke ongemakken opgesloten. Het woord *verhuizen* alleen is voldoende om iemand voor een ganschen dag uit zijn humeur te brengen; het klinkt - althans in mijne ooren - haast even verschrikkelijk als *inkwartiering* of brand. Toen ik de laatste maal mijne woning, met al hare herinneringen van lief en leed moest verlaten om elders mijne tente op te slaan, lag een mijner vrienden aan de koorts, terwijl zes zijner kinderen de kinkhoest hadden. Men moet bij ondervinding weten wat het zeggen wil: zes kinderen aan de kinkhoest; toch kan ik u verzekeren dat ik den man nog benijdde. Hij lag ten minste in zijn eigen huis, zijne kinderen in hun eigen bed, allen omgeven door hetgeen - men weet soms niet waarom - hun lief en dierbaar was, terwijl ik met een waar zigeuners-gevoel ronddwaalde, met een huis zonder huiselijkheid, door mijne eigene huisvrouw van de eene kamer in de andere opgejaagd, zonder een enkel plekje te kunnen vinden waar ik mijne voeten in de pantoffels kon steken.

Voor mij verschilt verhuizen weinig met verbannen. Daarom huiver ik ook altijd wanneer ik b.v. op den 1[en] Mei in het *Handelsblad* lees: 'Dokter Lever is verhuisd van de Heerengracht naar de Keizersgracht,' of dokter Long is verhuisd van den Buitenkant naar de Plantage' enz. Ik zie dan in mijne verbeelding de verhuizings-herrie met al den aankleve van dien: een huis in volslagen wanorde, een ander huis niet gereed om behoorlijk bewoond te kunnen worden. In het oude huis werksters die aan alles, zelfs aan familie-portretten en intieme brieven hare heiligschennende handen slaan, en in het nieuwe huis verwers en behangers die sinds veertien dagen elken morgen verzekeren dat zij des avonds gereed zullen zijn, zonder ooit hun woord te houden. In het oude huis sinds eene week ledekanten zonder gordijnen, geen kleed op den vloer, geen stuk meubel op zijne plaats, de boeken in kisten gepakt, de sigaren *per abuis* verlegd, geen eten of drinken op zijn tijd, eene huisvrouw die vergeet dat zij ook echtgenoot is en meiden, die meenen dat zij het recht hebben den draak met u te steken. In het nieuwe huis ook ledekanten zonder gordijnen en vrije doortocht aan het licht des hemels; stoelen en tafels met gebroken pooten, gescheurde spiegels en gebarste stolpen. Eindelooze proeven tot rangschikking der meubels, eten dat half gaar of aangebrand is en in beide gevallen naar zeepwater en boensel smaakt. Oorverdoovende hamerslagen van timmerlieden, kletterende waterstralen tegen de glasruiten en onophoudelijke manoeuvers met raagbollen.

HET EERSTE STORTBAD

Ik geef hier slechts eene flauwe schets van de onaangenaamheden, die elke verhuizing onvermijdelijk vergezellen.

Hoe de vrouwen bij dien chaotischen toestand zulk eene onverstoorbare kalmte kunnen bewaren, dit is mij altijd een raadsel geweest. Welicht zou het voor psychologen wel de moeite waard zijn zich met de oplossing van dit raadsel bezig te houden.

DE KLEINE SCHOOLMEESTER

Ik woonde dus sinds een paar dagen in mijne nieuwe woning en was derhalve de eigenlijke crisis reeds te boven. Nogtans was ik nog altijd een soort van gast in mijn eigen huis; een gast die, zonder eenig gezag te hebben, zich naar alles wat er gebeurde lijdelijk moest schikken;

een groot onderscheid bestond echter tusschen een gewonen gast en de rol die ik gedwongen was te spelen: men liet mij geducht betalen. Hoe zeer verlangde ik naar een hoekje met een boekje, doch alle hoeken waren met glas- en aardewerk gevuld en mijne boeken lagen vreedzaam in de kisten; veel vreedzamer dan de auteurs gewoon zijn met elkander te leven. Mijne vrouw was de bedrijvigheid zelve. Hoe meer tegenkantingen zij ontmoette, des te grooter scheen hare geestkracht te worden en het was alsof zij door hare opgeruimdheid de zeep- en de boensellucht en al de onvermijdelijke rampen der verhuizing wilde verdrijven.

'Wat is het toch pleizierig, Valentijn,' sprak zij, 'dat hier in de buurt allerlei winkels zijn: brood, vleesch, melk - alles dicht bij de hand, en hierover in de steeg is ook een water- en vuurhuis.'

'Het laatste is zeker een belangrijke aanwinst,' antwoord ik glimlachend. Mijne vrouw zag mij vragend aan.

'Om u de waarheid te zeggen beschouw ik zulk een water- en vuurhuis als een konkelbeurs, waar de meiden gelegenheid vinden om de hoofden bijeen te steken en op den goeden naam van anderen te speculeeren; daarenboven kan ik ook niet zeggen dat de thee of de koffie beter smaakt wanneer het water uit de buurt moet komen.'

'Gij weet wel dat het mijne gewoonte niet is er gebruik van te maken,' hernam mijne wederhelft, 'doch er komen soms oogenblikken voor dat men er zich gaarne mede behelpt.'

'Bij voorbeeld?'

'Wel die voorbeelden behoeven niet ver gezocht te worden. Een mensch verslaapt zich al eene; gij moet soms vroeg op reis; men weet ook niet wat iemand bij nacht en ontijden kan overkomen en het is dunkt mij in deze dagen, nu wij ons nog in alles moeten behelpen, al zeer gemakkelijk dat de meid in een wip met de koffie klaar kan zijn.'

'Wel dan zou ik nu ten minste van die wip gebruik maken, moeder, want het is meer dan anderhalf uur over den tijd.'

'Geene steken onder water, manlief,' antwoordde mijne vrouw schertsend; 'gij weet zeer goed dat Bet reeds lang om water en vuur uit is. Voor het overige hebt gij in de eerste veertien dagen niets te zeggen. In een nieuw huis is de vrouw eene maand lang baas; ik sta de helft van dat recht aan u af en daar moest gij dankbaar voor zijn.'

Ik maakte eene diepe buiging voor mijne tijdelijke souvereine en verklaarde mij bereid om gedurende een half jaar de opperheerschappij over het gansche huis aan haar af te staan, indien zij wilde zorgen dat ik binnen een paar dagen eene kamer had waarin ik mij naar welgevallen kon bewegen.

'Maar, Valentijn, dat is immers 't onmogelijke vergen,' riep zij uit. 'Uwe kamer staat nog in het grondpapier, er moeten nieuwe koorden in de ramen gemaakt worden en ik moet nog informeeren of de schoorsteen wel geveegd is. Daarenboven kan ik deze week de gordijnen nog niet verwachten, want men kan in dezen tijd de behangers het werk niet uit de handen krijgen en gij weet ook wel dat er een poot van uwe schrijftafel gebroken is........'

Er zou waarschijnlijk nog lang geen einde aan de opsomming gekomen zijn, doch gelukkig kwam op dat oogenblik de meid met de geproviandeerde theestoof de kamer binnen. Zij was eene zoogenaamde noodhulp; onze nieuwe dienstmeid zou eerst veertien dagen later uit Gelderland komen.

'Waar blijft gij toch, Bet?' vroeg mijne vrouw.

‘Het is mijne schuld niet dat het zoo lang heeft geduurd, mevrouw,’ antwoordde Bet; ‘ik heb genoeg op mijn poot gespeeld, doch de oude Koba had juist haar ketel met koud water aangevuld toen ik kwam. 't Is anders een goed mensch; zij vroeg of uwé 's morgens niet gewekt moet worden, dat doet haar man, die ook eiernetten maakt en blinde vinken verkoopt.’

‘Wat komen sommige menschen toch op eene zonderlinge wijze aan den kost,’ zeî mijne vrouw, terwijl zij den ketel opnam om koffie te zetten, doch zij liet er onmiddellijk op volgen: ‘het water kookt niet, Bet.’

‘Het raasde toch als een zee toen het opgegoten werd; doch het is niets, ik zal u wel gauw helpen,’ zeî Bet. Toen ging zij op hare knieën bij de theestoof zitten, stiet met hare vingers de kool door, als waren die vingers in eene brandwaarborg-maatschappij verzekerd en begon met bolle wangen het vuur aan te blazen, zoodat de asch van alle zijden de theestoof uitvloog.

Onder andere omstandigheden zou mijne vrouw haar duchtig de les gelezen hebben, doch.... wij waren aan het verhuizen en dan moet men het zoo nauw niet nemen.

Ik kon die woorden duidelijk op haar gelaat lezen.

‘Weet uwé al dat Aaltje, die hier gediend heeft, haren goospenning[1)] aan jufvrouw van Diggelen heeft teruggebracht?’ vroeg Bet, middelerwijl zij eenige kopjes van allerlei vorm en grootte - wij waren immers aan het verhuizen! - op de tafel rangschikte.

‘Dat is dom,’ zeide mijne vrouw, ‘want ik geloof dat zij daar een goeden dienst zou hebben gehad.’

‘'t Mocht wat!’ zeî Bet: ‘de meiden krijgen bij jufvrouw van Diggelen niet half genoeg te eten; de aardappelen worden geteld en er komt maar tweemaal in de week vleesch in huis.’

‘Dat geloof ik niet.’

‘Ik geloof het ook niet, mevrouw, doch het zal toch wel waar zijn, want Aaltje moet nu om een goed heenkomen zoeken en daar zou zij zich toch niet aan wagen wanneer zij niet zeker was van hare zaak.’

‘Het zou de eerste maal niet zijn dat iemand op die wijze schandelijk belasterd werd,’ zeide mijne vrouw. ‘Hoe kan Aaltje ook weten wat er bij jufvrouw van Diggelen in huis omgaat?’

‘Wel zij weet het van de meid die er het laatste heeft gediend,’ antwoordde Bet, ‘nader kan zij het toch niet hebben.’

Doch alsof zij begreep dat dit argument niet zeer veel kracht had, liet zij er onmiddellijk op volgen: ‘nu kookt het water,’ reikte mijne vrouw den ketel aan en wilde de kamer verlaten, doch zij werd teruggehouden door de woorden: ‘wacht maar even, Bet, dan kunt gij uwe koffie meênemen.’

De noodhulp of werkvrouw, liet zich dit geen tweemaal zeggen, nam vrij familiaar een stoel - wij waren immers aan het verhuizen! - en begon toen op nieuw:

‘Nu weet ik ook wie het juffertje is, dat schuin hierover bij den bakker boven woont.’

‘Wie meent gij?’ vroeg mijne vrouw.

‘Wel het jonge ding dat zoo dikwijls voor de glazen staat te pronken. Zij uoemt zich modiste of zoo wat, doch ik weet er alles van.’

‘Maar, Bet, wat zijn dat voor praatjes,’ sprak mijne vrouw knorrig, ‘gij hebt op iedereen wat te zeggen.’

1) Huur- of handpenning.

‘Ik zeg immers niets dan de waarheid, mevrouw,’ hernam Bet. ‘Haar vader is nog een achterneef van mijn broers-vrouws-halve-zuster, daar ben ik nu achter gekomen en weet het dus zeer goed. De man is een kleêrmaker, die voor de winkels werkt en dus hard moet tobben om zijn brood te verdienen. Hoe zou het nu mogelijk zijn dat zijne dochter de jufvrouw kon spelen, als er om zoo te zeggen niets achter stak, of alles in eer en deugd toeging?’

‘Foei, Bet,’ sprak mijne vrouw verontwaardigd, ‘gij handelt zeer slecht door zooveel kwaad van uw evenmensch te spreken.’

De noodhulp scheen veel lust te gevoelen om nieuwe bewijzen voor hare aantijgingen op te sommen, doch ik gaf haar met korte woorden te kennen dat wij zulke praatjes in ons huis niet gewoon waren en zij derhalve den mond moest houden.

Zij vertrok zoo spoedig mogelijk met hare koffie in de hand.

‘Dat zijn waarschijnlijk de nieuwste berichten van de konkelbeurs uit de steeg hierover,’ zeide ik glimlachend.

Mijne vrouw glimlachte insgelijks.

‘Ik zou in uwe plaats zien mij zoo spoedig mogelijk van die Bet te ontdoen,’ hernam ik, ‘want zij heeft een kwade tong en is in staat ook ons te belasteren; zulke menschen besmeuren alles waarmede zij in aanraking komen.’

Mijne vrouw haalde de schouders op als wilde zij hare machteloosheid te kennen geven en zeide: ‘ik weet het wel, Valentijn, doch in de eerste veertien dagen is daar nog niet aan te denken. Wij zitten midden *in het verhuizen* en dan moet men zich in alles weten te schikken.’

Jk durf gerust eene prijsvraag uitschrijven voor hen die kans zien om in zoo weinig woorden meer waarheid te zeggen.

(Wordt vervolgd).

De kleine schoolmeester.

Het leven der kinderen is vol tegenspraak. Welk een vreugde vervult het huis, wanneer de vacantie begint, zelfs wanneer slechts een buitengewone vrije dag in de week komt? En wat bittere teleurstelling, wanneer zoodanige feestdag op een Zondag, in plaats van op een werkdag invalt!

En toch hebben de meeste kinderen de school lief. Gaat het oudste kind ter school, zoo willen de jongeren het gaarne vergezellen, zelfs de kleine guit die het eene beentje nog moeielijk voor het andere kan zetten, zoekt uit de verschillende boeken eene schoolkaart, neemt die onder den arm en wandelt daarmede, met een zeker vertoon van geleerdheid, de kamer rond, de kleine student gaat den denkbeeldigen weg tot de denkbeeldige school.

Veel merkwaardiger is echter nog de lust om schooltje te spelen. Niet slechts stille bedaarde meisjes, bij welke men zulks het eerst verwachten zou, maar ook de meest levenslustige en wilde jongens kennen geen grooter pret.

De zucht alleen tot navolging is niet in staat dezen zonderlingen lust genoegzaam te verklaren.

De voornaamste reden, waarom kinderen zoo gaarne het bedrijf van een schoolmeester nabootsen, ligt misschien in het streelende gevoel van zelf eens te schoolmeesteren na zoo lang geschoolmeesterd te zijn.

De kleine schoolmeester der nevenstaande gravure biedt ons het tafereel eener dergelijke vreugde.

Hoe goedhartig de jongen met zijn breedgeranden hoed en reusachtige klompen ook uit zijn groote oogen ziet, het dirigeeren met den stok schijnt hem toch een zeer aangename taak. Dat hij dien in de linkerhand houdt, mag niemand verwonderen, nooit als een fout van den teekenaar beschouwd worden; schoolmeesters zijn dikwijls linksch in het hanteeren van hun scepter en dit biedt dan vooral een voordeel aan,

wanneer zij de rechterhand vrij moeten hebben om hunne schooljeugd bij den kraag te vatten of het pad der deugd en wijsheid te toonen.

Zoo kwaad meent het voorzeker onze kleine schoolmeester niet met zijn gedwee gehoor; - de stok is intusschen ook in onze dagen een noodzakelijk attribuut van allen die voor schoolmeester spelen.

De kleine meisjes op onze plaat zien er te ijverig en te goedig uit om de tuchtiging van den kleinen schoolgeleerde met recht te vreezen. Alleen de naast het meisje op den houtblok gezeten jongen schijnt in staat te zijn om den stok, die tot dirigeeren gebruikt wordt, tot een ander gebruik uit te dagen. Een niet uit het oog te verliezen lid van dit schoolgezelschap is overigens de bij het kleine meisje zittende hond - een aankomende leerling - van welken het moeielijk te gissen is, of hij met de oogen of met de tong de wijsheid van de geleerde cijferlei heeft ingezogen.

Menig wijs kind uit de stad kan wellicht zijne bedenkingen tegen dit tafereel hebben en van oordeel zijn, dat het op eene school geheel anders moet toegaan en dat de kinderen zich veel ordelijker behooren te houden en te gedragen tegenover hun schoolvoogd; zulk een vroegrijpe criticus zou echter onzen kleinen dorpsschoolmeester niet te na moeten komen, want hij zou hem het slagend bewijs leveren, dat men ook op het land ordelijk school weet te spelen.

Vondel.

Men herinnere zich het nu voor drie jaren gevierde Vondelsfeest. Sinds dien tijd is de belangstelling voor Vondel steeds toegenomen en nu mogen wij ons verheugen in de aankondiging eener nieuwe uitgave zijner complete werken, eene *volks-uitgave*, waarin geheel de onschatbare rijkdom van Vondel's poëzie voor den geringen prijs van *zes gulden* verkrijgbaar wordt gesteld.

Thans ligt Vondel onder het bereik van iedereen. Wij verheugen ons daarover en meenen, tot aanbeveling bij onze lezers, niet beter te kunnen doen dan hier een gedeelte te laten volgen van de voorrede van den Zeer Eerw. heer H.J. Allard, waarmede die uitgave zal worden verrijkt.

Aan alle Nederlanders, maar inzonderheid aan Neêrlands Katholieken moet, om genoegzaam bekende redenen, de grootste onzer Dichters, de reinste glorie van ons vaderland, de katholieke *Joost van den Vondel* bekend en dierbaar zijn.

Doch, daartoe is niet voldoende, dat men met zijn naam voor de buitenlanders brageere - gelijk N. BEETS zich eigenaardig uitdrukt; - daartoe is niet voldoende, dat men vaak vernomen lofspraken, uit den mond van Vondelkundigen opgevangen, verder naprate en voortvertelle; daartoe is niet voldoende, dat men eenige stukken - doorgaans dezelfde - in deze of gene verzameling hebbe gelezen of zelfs zich in het geheugen hebbe geprent: daartoe is ook noodzakelijk, dat men den edelhartigen man, in geheel zijne persoonlijkheid, leere kennen uit geheel zijn levensloop, en hem, in al zijne voortreffelijkheid, leere waardeeren uit al zijne werken.

En wie kent Vondel? Wie kent den koning van den Nederlandschen Zangberg? Wie kent hem - 't zijn de woorden van een deskundige - in- al de waarde zijner poëzij? Wie heeft de maatgedichten zijner ‘oorspronkelijke’ snaren in al hun kracht gesmaakt? Wie kent den ganschen omvang zijner dichtgaaf, in haar heiligen ernst, in haar lachende, soms bijtende scherts, hare oneindige diepte en haar spelenden kinderzin, haar goddelijken eenvoud, ook bij de stoutste verheffing en de schrikwekkendste

waarheid, haar verkwikkende frischheid, haar bezielenden gang, den natuurlijken rijkdom harer treffendste beelden, en de zuivere volheid harer keurige kunst? Wie kent haar in één woord, zooals zij gekend moest worden, en zoo als haar te kennen, haar te genieten is?

Dit geldt voor allen: - gansch bijzondere redenen gelden voor de Katholieken.

Zij alleen zijn volkomen in staat, beter dan hun protestantsche medechristenen, om een aantal meesterstukken van Vondel te kunnen begrijpen en smaken.

Immers Vondel, die in het tijdperk der volle kracht van zijn krachtvol genie en leven, tot den schoot der Moederkerk is wedergekeerd, de katholieke Vondel, heeft met zijn gouden luitstift bijna alles aangeroerd, wat aan Katholieken vooral, en soms uitsluitend, de hoogste belangstelling inboezemt en hun bij uitstek dierbaar moet wezen. Hij heeft het hoog-rijzende Vaticaan bezongen en de Stad.

> Die door de zorg der Hoofdapostelen bevrijd
> Gelijk een steenrots staat, daar 't al op stuit en splijt.

‘Hij heeft de graven dier Hoofdapostelen der Roomsche Kerk, en tevens Petrus’ nazaten, de voorzaten van onzen PIUS, in talrijke gedichten gevierd, hij heeft in eene dramatische elegie het bloedig uiteinde betreurd eener gemartelde Majesteit, eener Maria Stuart, die roomsche bloedgetuige, die katholieke doode, ‘over welke tranen zullen gestort worden, zoolang er tranen op aarde zijn;’ hij heeft de ijverige priesters herdacht, die, te midden der felste beproeving, onder onze katholieke voorvaderen het heilig geloof behielden en aanwakkerden; hij heeft aan bijna alle katholieke vermaardheden van zijn tijd de hulde zijner bewondering en hoogschatting gebracht, van de Spaansche Aartshertogin Isabella-Clara-Eugenia en de Zweedsche Koningin Christina-Maria-Alexandra, tot de Hoornische ‘arme Klarisse’ Anna Bruyning en het Amsterdamsche Jezuïeten-klopjen Dina Noordijck; hij heeft aan de ‘Feniksmaagd,’ aan de Moeder des Heeren een aantal schoone dichtregels gewijd; hij heeft het hoogheilig Altaarsacrament verheerlijkt in een voortreffelijk leerdicht, dat èn den wetenschappelijken zin van een godgeleerde, èn den fijnsten kunstsmaak van een letterkundige, èn het vroom gemoed van den eenvoudigen Christen gelijkelijk bevredigt; hij heeft de ‘Heerlijkheden’ der Roomsch Katholieke Kerk bezongen, en in dat gedicht een klemmend betoog geleverd van haar goddelijken oorsprong, goddelijke wording, goddelijke uitbreiding; hij heeft ‘Bespiegelingen’ over Gods wezen en Gods inwendige eigenschappen, over Gods werken naar buiten en Gods liefdewonderen op aarde, neêrgeschreven, die, ontleend aan den grootsten wijsgeer en godgeleerde der Middeneeuwen, den H. Thomas van Aquino, ons Dante Allighieri in herinnering brengen, en ook aan de diepste denkers een onverdeeld kunstgenot verschaffen; hij heeft eindelijk in tal van schitterende kleinigheden - 't zij bijschrift, 't zij hekelvers, 't zij treurzang, 't zij dankdicht, 't zij vreugdelied - schier al het lief en leed zijner katholieke tijdgenooten bezongen.

Vooral sinds het dankbaar nageslacht onder algemeene deelneming en toejuiching, den grooten Nederlander, in het hem zoo dierbaar Amsterdam, een standbeeld heeft opgericht, en den Dichterkoning ten troone heeft verheven, is de Vondel-literatuur - en dat verschijnsel is verblijdend - ook van katholieke zijde meer en meer beoefend.

Ik heb hier niet in bijzonderheden te vermelden, wat wij, ook in dezen, aan onzen wakkeren, onzen moedigen, onzen kundigen J.A. ALBERDINGK THIJM, te danken hebben: eene meer bevoegde hand (POTGIETER) heeft zich reeds op hare wijze van die taak gekweten en ALBERDINGKS verdiensten op een en dezelfde lijn geplaatst met die van den grooten Protestantschen Vondel verklaarder J.v. LENNEP. Ondankbaar

zou het wezen, de goede diensten te miskennen of te vergeten, die de Eerw. Heer J.W. BROUWERS ten opzichte van Vondels herstelling en herleving bewezen heeft.

Onze hoogstbegaafde dichter, H.J.A.M. SCHAEPMAN, heeft 's lands oudsten en grootsten Poëet op eene zijner en Vondel waardige wijze bezongen - menig jeugdig hart heeft hij met geestdrift voor onzen puikdichter vervuld;

Vondel! - zie de polsen zwellen
Van het warmer kloppend bloed;
In de handen beeft de veder,
Die dien naam hergeven moet;
Vondel! - duizend, duizend stemmen
Geven antwoord, zingen 't lied,
Dat den dichter roemt en huldigt
Als monarch op 't kunstgebied.

Vondel! - dichter boven allen,
Dichter met uw gansche ziel,
Echo van het eeuwig loflied,
Dat der engelen harp ontviel,
Dichter die in aardsche vormen
't Hemelsch ideaal hergeeft,
Waar de mensch, de wareldkoning
In verrukking henenstreeft.

De Eerw. Heer G.F. DRABBE, heeft voor eenige jaren het inwendig proces van Vondels bekeerings-geschiedenis met zeer veel talent uit de schriften, 't karakter en de lotgevallen des grooten mans opgemaakt en zijne opvatting en voorstelling daarvan met evenveel talent tegen J. VAN LENNEP verdedigd.

De Katwijksche Leeraar, wijlen P.J. P.J. KOETS, heeft eene voortreffelijke en belangrijke inleiding geschreven tot het onlangs wederom uitgegeven treurspel ‘Peter en Pauwels’, het eerste gedicht van Vondel, na zijn openlijken overgang tot de R.K. Kerk in 't licht gegeven en te beschouwen ‘als het *ex-voto* van dien overgang, op het roemrijke graf der Apostelen neërgelegd’

In ‘de Katholiek’ heeft verleden jaar een zeer begaafd Leeraar aan het Seminarie Hageveld, onder den titel ‘een kunstbeeld’, zelf een verrukkelijk kunststuk geleverd, waarin hij ons de Maagd *Ifis* schetst uit Vondels *Jeftha of offerbelofte*, een treurspel, dat de 72-jarige grijsaard, met reeds bevende hand, aan jeugdige schrijvers als een toonbeeld heeft toegereikt.

Ongetwijfeld hebben wij binnen kort iets zeer uitmuntends te verwachten van den Eerw. Heer J.A. de Rijk, den uitmuntenden schrijver, die ons Vondels ‘Maria Stuart’ heeft toegezegd.

Eindelijk heb ik zelf, naar best vermogen, getracht het mijne bij te dragen, om Vondel te populariseeren onder de Katholieken door de uitgave van *Vondels gedichten op de Societeit van Jezus* (1868); *Vondel en de Moeder des Heeren* (1869); *Vondel en de Paus* (1870), een werkje, dat mij den apostolischen zegen heeft verworven uit het Vaticaan, waar Vondel, omstuwd van onze Hoogeerwaarde Bisschoppen, onlangs, ‘als koning’ zijn intrede heeft gehouden.

‘Hebben al die studiën van Katholieken op Vondel en Vondels gedichten niet geheel hun doel gemist, dan is de tijd daar, om nader en grondiger kennis te maken met de complete lettervruchten van onzen Dichterkoning.’

Wij bieden hier onzen lezers eene gravure aan voorstellende den val van Lucifer, met een fragment uit Vondels treurspel van dien naam tot bijschrift.

Lucifer.

REI VAN ENGELEN, MICHAEL.

REI.

Gezegend zij de Held,
Die 't goddeloos geweld,
En zijn macht, en zijn kracht, en zijn standert
Ter neder heeft geveld!
Die God stak naar Zijn kroon,
Is, uit den hoogen troon,
Met zijn macht, in den nacht neêrgezonken;
Hoe blinkt Gods naam zoo schoon!
Al brandt het oproer fel,
De dappere Michaël
Weet den brand, met zijn hand, uit te blusschen.
Te straffen dien rebel!
Hij handhaaft Gods banier;
Bekranst hem met laurier!
Dit paleis groeit in peis en in vrede;
Geen tweedracht hoort men hier.
Nu zingt de Godheid lof,
In 't onverwinbaar Hof!
Prijs en eer zij den Heer aller Heeren!
Hij geeft ons zingens stof.

MICHAËL.
Geloofd zij God! de Staat hier boven is veranderd.
D' aartsvijand leit er toe. Hij laat ons zijnen standert,
En morgenstar, en helm, en vanen, en rondas,
Dien afgejaagden roof, aan 's Hemels heldere as,
Met juichen, en triomf, en eere, en lofgezangen,
Bazuinen, en trompet, ten klaren spiegel hangen
Van wederspannigheid en staatzucht, die den kam
Verheffen tegens God, den onverzetbren stam
En oorsprong, en de bron en vader aller dingen,
Die wezen en natuur en eigenschap ontvingen.
Men zal niet meer den glans der Oppermajesteit
Bezwalkt zien door den damp van snoode ondankbaarheid.
Zij zwerven in de lucht, en tuimelen, en woelen,
Heel diep beneden ons gezicht en deze stoelen,
Beneveld en verblind, en eiselijk misvormd.
Zoo moet het gaan, die God en zijnen stoel bestormt!

[Nummer 42]

Kleber in Egijpte.

Een der dapperste generaals, die Napoleon met zich naar Egyptevoerde, was ongetwijfeld Jean Baptiste Kleber, die in 1754 te Straatsburg geboren werd. Hij omhelsde in 1792 de revolutionaire beginselenen diende de republiek met geestdrift en dapperheid. Geheel ongelijkaan de meeste veldheeren van dien tijd, die overal waar zij hun vaandel plantten, de gruwelen en misdaden bedreven, waarvan Parijs dagelijksgetuige was, toonde hij altijd den grootsten afkeer daarvan. Na heteinde van den strijd kende hij geen vijanden meer; gewonden en gesneuvelden werden door hem even liefderijk verpleegd of eerlijk begraven, onverschillig of het zijne eigene soldaten of die zijner tegenpartij waren.Door krijgsmans-beleid bracht hij den Yendeeschen Oorlog, die zoo lang, Parijs bedreigde, ten einde; hij bewonderde openlijk den moed dervendeesche veldheeren en schonk den krijgsgevangenen het leven. Doch nu kwam uit Parijs het wreede bevel dat allen moesten omgebrachtworden; Kleber vermocht er niets tegen, maar deed luide van zijne verontwaardiging blijken: daardoor maakte hij zich bij de parijsche beulenverdacht, en deze, hem om zijne talenten niet kunnende missen, verplaatsten hem naar het noorderleger. Onder onophoudelijke oorlogen, waarin hij meestal gelukkig was, gingen de volgende zes jaren zijns levens voorbij, tot hij in 1798 Napoleon's voorstel, om met hem naar Egypte te gaan, aannam en op den 30^{en} Juni van genoemd jaar met hetleger voor Alexandrië aankwam.

VERWONDINGVAN KLEBER VOOR ALEXANDRIË

Hij mocht zijn vaderland niet wederzien, nog geen jaar later viel hij onder de hand van een dweepzieken moordenaar.

Wij willen een kort overzicht geven van zijne krijgsbedrijven in Egypte.

Het begin van den strijd was hem niet gunstig. Bij de belegeringvan Alexandrië werd hij door een kogel aan het hoofd gewond, terwijl hij storm liep. Evenwel de

stad werd ingenomen, en Kleber herstelde spoedig van zijne wond. Napoleon liet hem het bevel over de stad en trok zelf naar Cairo. Nog vóór den Winter verliet Kleber de stad en volgde Napoleon aan het hoofd der voorhoede van het leger. Napoleon vertrok naar Syrië, waar hij al dadelijk het fort El-Arisch innam, enna een moeilijken tocht door de woestijn zich achtereenvolgens van Gaza en de stad en het fort Jaffa meester maakte. Daarop belegerde hij Saint-Jean-d'Acre, maar Kleber trok met zijn leger tegen de Turken op, behaalde een glansrijke overwinning aan den voet van den berg Thabor en noodzaakte den vijand naar den Jordaan terug te trekken. Na het opheffen van het beleg kreeg hij het bevel over de achterhoede en verdedigde den aftocht des legers. In Egypte onderscheidde hij zich opnieuw in den slag bij Aboukir, waar de Turken volkomen verslagenwerden.

De tijdingen, die Napoleon uit Europa ontving, deden hem gelooven dat het oogenblik voor hem gekomen was, om aan zijne verheffing te

werken, en hij verliet daarom Egypte, het opperbevel aan Kleber overlatende. Deze kwam nu in een zeer moeielijken toestand. De onophoudelijke gevechten en de herhaalde tochten hadden het leger voor hetminst gedund; het land was uitgeplunderd en verwoest, en de grootvizierrukte langs den weg van Damascus, met een leger van 80,000 man op de Franschen aan. Daar Kleber wist dat hij van niemand versterking had te verwachten en dus Egypte niet behouden kon, zette hij de onderhandelingen met de Turken voort, die door Napoleon reeds geopend waren. Tot bemiddelaar koos hij den engelschen CommodoreSmith, en werkelijk kwam er een verdrag tot stand, waarbij Kleber Egypte aan de Turken overlaten en ongehinderd over Caïro liet land verlaten zou. Reeds had hij Boven-Egypte aan de Turken overgegeven, en trok hij naar Caïro, toen hij een brief ontving van den engelschenadmiraal Keith, waarin hem gemeld werd, dat de engelsche regeeringgeen verdrag erkende, waarbij het fransche leger zich niet krijgsgevangen gaf.

Deze eerlooze handeling deed Kleber in gramschap ontsteken, enhij riep zijne soldaten toe: 'Soldaten, op zoodanige beschimping zultgij met overwinningen antwoorden!' En inderdaad, Kleber behaalde de eene zegepraal na de andere. Hij verzamelde haastig zijne verschillende legerafdeelingen in de vlakte van Koobeh, versloeg de voorhoede der Turken, trok tegen den grootvizier op, wiens leger tienmaal sterker was dan het zijne, en behaalde de beroemde overwinning bij Heliopolis. De omwenteling van den 18^{en} Brumaire deed hem op ondersteuning uit Frankrijk hopen, en daar de groote overwinning een goeden geest onder zij ne troepen en angst en vrees onder de Egyptenaren had gebracht, meende hij andermaal in staat te zijn Egypte voor zijnvaderland te behouden. Aan Caïro legde hij eene oorlogsbelasting op van 11 millioen francs, en met dit geld voldeed hij den soldaten hunne achterstallige soldij; hij vormde een grieksch legioen en een corps Kopten, die hij op fransche wijze kleedde en onderrichtte. Voorts legde hij een park aan voor 500 kameelen en sloeg verscheiden bruggen over den Nijl. Door het aanbrengen van administratieve verbeteringen hoopte hij den voorspoed van Egypte te verzekeren.

Om dit alles werd Kleber door zijne soldaten bewonderd en toegejuicht, door de overwonnelingen geacht en geëerbiedigd, en niemand betwistte hem de onbepaalde macht, die hij uitoefende. Op den 3 Juni 1799 verliet hij Caïro om een uitstapje door een gedeelte van Egypte te doen; hij keerde evenwel binnen weinige dagen weder, en werd, toen hij op den 14 Juni op het terras van zijn tuin wandelde, dooreen jongen Turk, die meende hiermede een Gode behagelijk werk tedoen, met vier dolksteken om het leven gebracht.

De plantentuin te Parijs.

De tuin van het Museum of, om den meer populairen naam te gebruiken, de Plantentuin te Parijs wordt algemeen als de schoonste en leerrijkste wandelplaats van Frankrijks hoofdstad beschouwd. De eerste bestemming van dit lustoord was een plantentuin tot bevordering der medicinale studiën, volgens het gevoelen, vroeger algemeen in de geneeskunde in zwang, dat elke ziekte door afkooksels van kruiden, bladeren, bloemen of wortels kon genezen worden; met het doel dus om de jongelieden de studie der medicijnen te vergemakkelijken werd hij aangelegd onder Lodewijk

XIII, nadat eerst onder Hendrik IV eene poging daartoe was beproefd door zekeren Jean Robin, genees heer van Koningin Maria de Medicis, gemalin des konings. Onder de regeering van Lodewijk XIII waren het Héroard, Charles Bouvard, maarvooral Guy de Labrosse, alle drie geneesheeren van den koning, die de eerste gedachte van Jean Robin wederom opnamen en met kracht doorzetten. De laatste verkreeg eindelijk van den koning de lang gewenschte toestemming om niet ver van de Seine een huis met 18 bunders land te koopen voor de som van 67,000 livres. Héroard werd opperintendant en Guy de Labrosse intendant van den tuin benoemd, die den naam ontving van *Jardin Royal des plantes mcdicinales* (Koninklijke tuin van geneeskundige planten.) De laatste schetste de plannen voor den nieuwsn aanleg en verzamelde in den tuin alle plantensoorten, die hij kon bijeenbrengen zoowel in Frankrijk en zijne koloniën, als in den vreemde, waartoe hem vooral de in ongenade gevallen Jean Robin, geneesheer van Maria de Médicis, behulpzaam was.

In 1636, een jaar nadat hij van den koning het verlof had bekomenden tuin aan te leggen, telde zijne verzameling van planten reeds 1800 verschillende soorten, zoodat Labrosse in 1640 reeds het plechtige openingsfeest van den plantentuin kon vieren, waarin terzelfder tijde de geneeskunde werd onderwezen. De betrekking van opperintendant van den plantentuin bleef onafgebroken verbonden aan die van eersten lijfarts des konings tot het jaar 1730, toen zij aan den geleerden scheikundige Charles Franqois Dufay de Cisternay werd opgedragen, die haar bij zijn dood aan den beroemden Buffon achterliet.

Buffon vond den tuin bijna nog geheel ingericht volgens het eerste plan van Guy de Labrosse. Zijn voornaamste gedeelte vormde een uitgestrekt parallelogram grenzende ten Zuid- Westen aan de opgerichte gebouwen, ten Noord- Oosten aan een muur en ten Noord- Westen aan eene laan van olmboomen. Aan den voet der gebouwen strekte zich het groote park uit, dat in regelmatige afdeelingen verdeeld was voor de geneeskundige planten. Een vijverkom met eene fontein prijkte in het midden van dit park, terwijl de gebouwen, die het begrensden, eene oranjerie en drie ‘serres’ of broeikasten vormden.

Getrouw aan het plan van zijn voorganger richtte Buffon den tuin in tot eene school voor het onderwijs in de natuurlijke historie, en veranderde zijn naam in dien van *Tuin des Konings.* De aankoop van nieuwe gronden maakte het hem mogelijk om den tuin tot aan de Seine door te trekken, hem daarenboven ook nog aan den kant van het Noorden en Noord- Westen uit te breiden en voor de verschillende kabinetten, voor de gehoorzalen en boekerijen nieuwe gebouwen op te doen trekken. Hij stierf in het jaar 1788 en werd opgevolgd door den burggraaf Flahaut de la Billarderie, die in 1791 als emigrant Frankrijk verliet en Bernardin de Saint- Pierre tot opvolger had. De schrijver van de *Etudes de la Nature* was de laatste opperintendant van den koninklijken tuin. Gedurende het Schrikbewind werd de voormalige koninklijke tuin veranderd in een *Museum van Natuurlijke Historie,* waarover het beheer en toezicht werden toevertrouwd niet meer aan een daartoe opzettelijk benoemd opperintendant, maar aan een raad van professoren onder een voorzitter, jaarlijks uit den raad gekozen.

Maar in dit Museum van Natuurlijke Historie, had men wel plantenen ook geraamten en opgezette dieren, maar de levenden ontbraken bijna geheel en al. Reeds had Bernardin de Saint-Pierre de noodzakelijkheid bewezen om ook deze daarin op te nemen, maar de armzalige schatkist liet het niet toe, tot dat eene zekere kunstgreep daarin uitmuntend te pas kwam. De procureur-generaal van Parijs gaf een bevelschrift uit volgens hetwelk alle levende wilde beesten, die te Parijs werden ten toon gesteld, omdat zij voor de publieke veiligheid gevaarlijk waren, door de policie naar het

Museum van Natuurlijke Historie zouden gebracht worden, waar aan den eigenaar de verschuldigde schadeloosstelling zou uitbetaald en de dieren op de kosten der stad zoudenon derhouden worden. Dit bevel, dat door niemand verwacht werd, moest onverwijld zijne uitvoering bekomen, en in weinige uren waren alle partikuliere menageriën van Parijs naar den tuin overgebracht. Weinig tijds daarna werd deze verzameling verrijkt met die van de koninklijke menagerie van Versailles en door de opbrengst eener klopjacht in het park van Riancey. Deze echt *revolutionaire* oprichting van den dierentuin, door den procureur-generaal van Parijs op eigen verantwoordelijkheid bevolen en teneinde gebracht, droeg de geheele goedkeuring weg van de Nationale Conventie, die over dezen maatregel zoo te vreden was dat zij, niettegenstaande de schatkist ledig was en buitenlandsche oorlogen en binnenlandsche onlusten haar meer dan ooit bedreigden, aan den plantentuin eene te gemoetkoming schonk van 337,232 francs.

Het sterfbed.
Uit het dagboek van een pastoor.
Medegedeeld door H.A. Banning.

Het was laat in den avond van den eersten November toen ik op mijn gemak bij den warmen haard zat. De rust deed mij goed; want ik had na de vespers gepreekt, en daarna tot tien ure in den biechtstoel doorgebracht. Buiten was het grimmig koud, de hagel kletterde tegen de vensters mijner kamer; vandaar wellicht dat het kolenvuur aan den haard mij zoo vriendelijk tegenlachte. Alvorens mij ter rust te begeven wilde ik eerst nog het nieuws van den dag lezen, doch werd hierin spoedig gestoord door iemand, die aan de deur mijner kamer klopte. ‘Binnen!’ riep ik, verwonderd en nieuwsgierig naar hetgeen men nog zoo laat van mij verlangde.

‘Pastoor,’ zegde de meid, die ik reeds lang ter rust waande, ‘daar is een kleine jongen, die u wenscht te spreken.’

‘En wat heeft die jongen voor eene boodschap, Betje?’

‘Ja, pastoor, om u de waarheid te zeggen, ik kan eigenlijk niet goed uit hem wijs worden.’

‘Kent gij hem niet?’

‘Ja wel, pastoor, 't is een jongen uit het schooiers-kwartier.’

Het kostte mij moeite een’ glimlach te bedwingen. ‘Het schooiers-kwartier, Betje, wat is dat?’

‘Ja,’ zegde de meid, half kwaad, half verlegen, ‘ik heb het ook nimmer anders hooren noemen; 't is die herberg voor bedelaars, in dat nauwe steegje, bij de markt.’

‘O, bij Groevelaar!

‘Ja, pastoor, dat geloof ik wel,’ antwoordde de meid, die blijde was, dat dit soort van verhoor was afgeloopen.

‘Laat den jongen maar hier komen.’

Een oogenblik later trad de bedoelde jongen binnen.

‘Wel mannetje?’

‘Mijnheer pastoor! vader laat vragen, of mijnheer pastoor niet dadelijk bij ons kan komen; want er ligt bij ons op den zolder een man op zijn vier uitersten.’

‘Waarop, mijn jongen?’

‘Vader heeft mij de boodschap, juist zoo meêgegeven, mijnheer pastoor,’ zegde de knaap verlegen, wel begrijpende dat zijn antwoord niet richtig was.

‘Op zijn uiterste, heeft uw vader waarschijnlijk gezegd.’

‘Ik geloof het wel, mijnheer pastoor.’

‘En wat is het voor een man?’

‘Wij noemen hem altijd schele Piet, omdat hij maar een oog heeft; hij loopt met een draai-orgel, mijnheer pastoor.’

‘Zoo!....s En is er een dokter bij?’

‘Ik weet het niet, mijnheer pastoor, ik ben maar even uit bed opgestaan om naar u toe te gaan.’

Nog een paar andere vragen lieten mij even wijs. Ik sloeg schielijk mijn' mantel om en stapte met den jongen de deur uit. Tien minuten later stond ik voor het zoogenaamde schooiers-kwartier.

‘Wel Groevelaar! wat is er nog zoo laat te doen, dat gij mij door zulk slecht weêr laat halen?’

‘Ja, mijnheer pastoor!’ zegde de waard, die in verlegenheid zijne blauwe wollen slaapmuts door de handen liet rondgaan, ‘mijnheer pastoor moet het mij niet kwalijk nemen, maar ik durfde het niet op mijne conscientie te nemen om dien man maar zóó naar de eeuwigheid te laten gaan.’

‘Is er een doctor bij hem geweest, Groevelaar?’

‘Neen, mijnheer pastoor, de oude zegde mij; dat hij toch den hoek omging; maar ik heb evenwel om een' doctor gezonden.’

‘Dat is goed, Groevelaar, opdat ik wete of ik hem de Sacramenten heb toe te dienen.’

‘Ja, mijnheer pastoor, daar zal toch wel een zware wijs opgaan; want hij is zoo hard als een spijker.’

Ik zuchtte. Dat moest er nog bijkomen. Juist kwam de doctor de deur binnen, en na eenige plichtplegingen strompelden wij beiden den trap, of liever de ladder op naar den zolder. Daar gekomen, vonden wij in eene oude zwarte bedstede een' man van ruim zeventig jaren. Hij lag met geslotene oogen, en zijne grijze haren hingen sluik over zijn breed bruin gelaat. De doctor sloeg het dek op en riep: ‘Wel vader! hoe gaat het er meê?’

De oude man opende de oogen, of liever zijn één oog, en zegde: ‘slecht, mijnheer, slecht!’

‘Zoo jongen, dat is erg genoeg.’ zeide de doktor, op dien onverschilligen toon den armen-dokter eigen, doch die echter meer uit gewoonte, dan wel uit onmenschlievendheid voortkomt.

Nu onderzocht hij pols en ademhaling van den zieke, zag hem nog eens goed in het gelaad, en fluisterde mij toe: ‘Het is hier gedaan; zoo hij nog een dag leeft zal het wel zijn. Ik zal hem maar iets geven ter verzachting; meer kan ik er niet aan doen. Gij moet hem ten volle berechten, pastoor!’

De doctor verwijderde zich, en liet mij met den oude alleen. Ik beschouwde eenige oogenblikken het klamme gelaat van den zieke, en gevoelde eene onwillekeurige

huivering bij de gedachte aan hetgeen wellicht het naaste uur zou volgen. De grijsaard zag mij met bevreemding aan, doch scheen mijn stand niet te vermoeden, dewijl ik in mijnen mantel gehuld was.

'Hoe gaat het, mijn vader?' vroeg ik hem.

'Slecht!' antwoordde hij weder.

'Hebt gij ook behoefte aan een of ander, zeg het maar.'

Hij zag mij strak in het gelaat als bevreemdde hem die vraag, en zegde: 'wie zijt gij, mijnheer?'

'Ik ben de pastoor, mijn vriend!'

De zieke zuchtte diep. 'Ik heb u niet laten roepen, mijnheer,'

'Denk dan maar dat God mij heeft gezonden, goede man.'

De zieke richtte zich overeind, en zegde met eene zware stem: 'Toen ik jong was heb ik de deugd veracht, later heb ik mij voor berouw geschaamd, thans ben ik ongevoelig voor beiden, gij kunt wel weder vertrekken, mijnheer, het is te laat.'

'Gij misleidt u zelven, mijn vriend, gij zijt niet ongevoelig voor berouw, uw gelaat weêrspreekt dit..... Maar, heb ik u vroeger niet gewoonlijk des Zondags in de hoogmis gezien?'

De zieke knikte toestemmend met het hoofd.

'Wat kwaamt gij daar doen, als ik vragen mag?'

Hij blikte mij aan, zonder antwoord te geven.

'Gij kwaamt daar,' vervolgde ik, 'omdat gij er wellicht behoefte aan hadt, of uit eerbied voor de nagedachtenis van een' godvruchtigen vader of eener liefdevolle moeder, die u daarin zijn voorgegaan.'

De zieke ontroerde..... Ik had het geraden.

'Het is daarom,' zoo vervolgde ik, van zijne ontroering een nuttig gebruik willende maken, 'dat God u de genade van een zalig sterfuur wil verleenen; elke plichtvervulling, elke goede daad zal door Gods rechtvaardigheid beloond worden.'

'En elke misdaad moet door Gods rechtvaardigheid gestraft worden,' riep de zieke, mij met een' wilden blik aanziende. 'Welnu, ik heb mijn gansche leven gezondigd, vreeselijk gezondigd, wat baat mij het weinige goed dat ik heb verricht?'

'Twijfelt gij dan aan de oneindige liefde Gods, welke van het begin der wereld den menschen kleeding, voedsel en gezondheid heeft geschonken en nog dagelijks schenkt, aan de liefde van Hem Die den mensch zoo zeer bemint, dat Hij zijnen eenigen Zoon niet heeft gespaard, maar Hem heeft overgeleverd tot den dood, opdat de zondaar niet zou verloren gaan, maar het eeuwig leven hebben.'

De zieke zuchtte. 'Mijnheer,' zeide hij, 'ik dank u voor uwe deelneming, doch ik ga sterven, en weinige uren zijn niet genoeg om een leven van zonden te herstellen.'

'Gij bedriegt u, mijn vriend, uw berouw dagteekent reeds van vroeger, gij bekent dat gij een groot misdadiger zijt, is dat geene aanduiding van berouw? En voor het overige, heeft onze Verlosser niet, zelfs nog weinige oogenblikken voor den dood, den moordenaar aan het kruis vergiffenis geschonken?'

'Mootdenaar!' riep de zieke, richtte zich geheel op, en zag mij aan met den vonkelenden en starren blik eens waanzinnigen. 'Kent gij mij, mijnheer?' riep hij. Toen viel hij bewusteloos achterover, en herhaalde telkens half verstaanbaar het woord 'moordenaar.'

Er ging mij eene koude rilling door de leden; hij was ongetwijfeld een groot misdadiger..... God! en hij naderde reeds met reuzenschreden de eeuwigheid.

Het klamme zweet stond op zijn aangezicht. Ik waschte den ongelukkige met een weinig water, dat ik op de tafel vond, voorhoofd en polsen. Eenige oogenblikken later sloeg hij de oogen open en staarde mij strak aan.

'Hoe is het mijn vader?' vroeg ik.

'Zijt gij daar nog, mijnheer!' zegde hij op een' toort, welke veel meer blijdschap dan wel teleurstelling verried.

'Ik verlaat u niet, vóór dat gij u met God hebt verzoend, goede man!'

'Ik verdien uwe goedheid niet, mijnheer.'

'Wij allen, zondige menschen, verdienen de goedheid niet welke God ons dagelijks bewijst. Zijne liefde en genade zijn onuitputtelijk voor alle menschen, en ik bezweer u, dat de eeuwige heerlijkheid ook eenmaal uw deel zal zijn, zoo gij den barmhartigen Vader slechts met een rouwmoedig hart om genade smeekt.'

'Zou er dan werkelijk nog vergeving voor mij te vinden zijn?' vroeg hij.

'Zonder twijfel, al waren uwe zonden ook menigvuldiger dan de haren van uw hoofd.'

'Neen..... het kan niet zijn,' zuchtte hij. 'O, die ééne misdaad heeft mij rampzalig gemaakt. Ware dat niet geschied, dan..... maar neen, het is onveranderlijk..... ik ben verloren!'

'Kom, mijn vriend, stort uw hart voor mij uit, dat zal u verlichten; er is niets wat het lijden meer verzacht, dan dat men zijn leed aan een vriend kan openbaren.'

Er rolde een groote traan uit het oog van den lijder. 'O, mijnheer,' zegde hij, 'hadde ik dat voor dertig jaren kunnen doen, maar toen stonden schande en dood voor mijne oogen. Thans is alles voorbij, en men zou toch slechts mijn zielloos lichaam aan den beul kunnen overleveren. Ik zal u slechts ééne misdaad mededeelen, doch eene misdaad welke een geheel leven van zonden na zich sleepte, en oordeel dan zelf of er nog genade voor mij te vinden is.'

(Wordt vervolgd.)

Bij de water- en vuurvrouw.
Eene Amsterdamsche vertelling van den Ouden Valentijn.
(Vervolg.)

II.

Het was niet moeielijk om in de steeg aan de overzijde der straat de water- en vuurvrouw te vinden. In de eerste plaats was haar huis getooid met een bordje waarop dat bedrijf op de duidelijkste wijze stond afgebeeld: in het midden een koffiekan op drie pooten, aan de eene zijde geflankeerd door een kop en schotel, aan de andere door een test waarin eene kool vuur glom, van vrij wat beter allooi dan op den bewusten morgen door onze noodhulp in huis was gebracht. Onder deze attributen las men met duidelijke kapitalen: Waater en Vuur. Onder het raam, buiten de deur, stond bij goed weder een tafeltje, bekend onder den naam van snoepkraampje, waaraan vele kleine kinderen hunne magen bederven, zooals groote kinderen dat wel eens bij den banketbakker gaan doen. Het was doorloopend voorzien van allerlei veelkleurig suikergoed, doch de voorraad wisselde overigens met de jaargetijden af. In het voorjaar pronkte het met kereen in bosjes opgebonden, in den Zomer met onrijpe appelen en peren, in het najaar met noten, in den Winter met vijgen, rozijnen en krenten, die met een kopje werden toegemeten. Kort vóór Paschen was dit alles echter verdwenen; dan droeg het tafeltje een aantal palmboomen van het bekende maaksel,

waaraan vijgen en appelen geregen worden en die, met een haan van taai-taai in den top prijkende, beladen zijn met peperhuisjes vol suikermuizen en met vlaggetjes van allerlei kleuren.

Wanneer men de deur opende kwam men in een groot voorhuis, rondom behangen met vogelkooien, waarin zich op de gewone onrustige wijze, merels, lijsters en vinken bewogen. Laatslgenoemden had men van liet gezicht beroofd, opdat zij minder afleiding hebben en des te beter zingen zouden; zij leverden het bewijs dat de mensch, zelfs in zijne liefhebberijen, soms zeer wreed kan zijn.

Uit het voorhuis kwam men in een vertrek met roode steenen vloer, waarin Koba haar bedrijf uitoefende. Daar brandde schier dag en nacht een groot turfvuur aan den haard, waar boven een kolossale waterketel hing, die met een houten handvatsel in beweging gebracht, of, zooals Koba het noemde, geregeerd werd. Dewijl het daar altijd rookte had alles dezelfde kleur gekregen, tot zelfs de gordijnen voor de bedstede, die oorspronkelijk groen geweest waren. Men kon er ook geen oogenblik vertoeven zonder besmet te worden met een alles behalven liefelijken geur.

IN DEN PLANTENTUIN TE PARIJS.

Toch werd dit onzindelijk vertrek niet zelden tot eene plaats van uitspanning en bijeenkomst gekozen; doch daarover spreken wij later.

Zooals wij weten heette de water- en vuurvrouw Koba. Zij was eene

kolossale vrouw van ruim vijftig jaren, met breede schouders en heupen. Haar gelaat was even asohgrauw als de kleine omslagdoek, die zij zoowel des Zomers als des Winters droeg; het hoofd was altijd getooid met eene zwarte muts, waaruit een aantal grijze haren als spinwebben te voorschijn kwamen; overigens was haar gansche toilet geheel in harmonie met het vertrek waarin zij zich van den morgen tot den avond bewoog. Haar breede heupen waren gemeenlijk omgord met een grauw linnen zak, die den dienst van boezelaar vervulde en waarin zich twee zakjes bevonden: de een tot berging van water- en vuurcenten, de andere om hare snuifdoos, waarvan zij - zooals men trouwens ook zeer goed aan haren neus kon zien - veelvuldig gebruik maakte, elk oogenblik bij de hand te hebben.

EEN PELGRIM OP REIS NAAR MEKKA.

De geslachtsnaam van haren man was bij iedereen onbekend; men was gewoon hem Hannes van koba te noemen; een dudelijk bewijs hij in huis den tweeden rang bekleedde, dat te hij een ondergeschit persoon was. Men kon aan de gansche figuure van Hannes zien dat hij vroeger soldaat was geweest; hij ging daar dan ook niet weinig trotsch op, en meende een zeer gewichtig personagie te zijn, omdat hij eens als gevan-

gene van de citadel van Antwerpen naar Frankrijk getransporteerd werd. Als men Hannes zag loopen dacht men onwillekeurig aan den tamboer, zoo afgemeten was zijn stap; kwam hij op de straat iemand tegen, wien hij een bijzonder eereblijk meende verschuldigd te zijn, dan bleef hij staan, met den pink op den naad van de broek en de hand aan zijn pet. De weinige haren, die hij nog bezat, werden elken morgen, nadat hij zijn hoofd in een emmer water had gedoopt, met de meeste zorg langs zijne ooren, waarin zilveren ringetjes prijkten, naar het voorhoofd gestreken. Dezelfde zorg besteedde hij ook aan zijne bakkebaarden, die hij zoo glad langs zijne wangen kamde, als had elk haar daar eene gereserveerde plaats. Hannes zag er het merkwaardigst uit op de dagen als er parade gehouden werd of de sectie der Vereeniging *het metalen kruis*, waartoe hij behoorde, feestvierde. Dan droeg hij een lange blauwe jas, bekend onder den naam van kuitendekker. Die jas was getooid met het metalen kruis en de medaille van de citadel, beide in orgineele grootte; op zijn hoofd stond, ietwat in de schuinte, de zuinig bewaarde trouwhoed, terwijl zijne grove handen in zeemsleêren handschoenen staken. Zoo stapte hij alsdan met niet weinig gevoel van eigenwaarde in de gelederen der oud-krijgers, en men kon er op rekenen dat hij op zulk een dag geducht de flesch aansprak en, bij zijne tehuiskomst, niet minder geducht door zijne vrouw aangesproken werd. De gewone bezigheid van Hannes bestond in waterdragen, hout kloven en ander huiselijk bedrijf. Aan het snoepkraampje mocht hij niet veel helpen, want zijne vrouw had er ondervinding van dat hij niet altijd geheel nuchter bleef als er eens veel verkocht werd. Voor het overige was hij een groot liefhebber van visschen en vinken, het gewone handwerk van dagdieven en leegloopers.

Wij verzoeken thans den lezer met ons een kijkje te gaan nemen in den Water- en Vuur-winkel van Koba.

Het is vroeg in den morgen. Er ligt een groote stapel turven aan den haard, waarboven de groote ketel hangt, welks inhoud weinige oogenblikken later de thee en koffie op menige ontbijttafel moest doen geuren. Hannes zit bij den haard neêrgehurkt en blaast van tijd tot tijd door een lange ijzeren pijp om hier en daar de vlam te doen aanwakkeren, terwijl zijne vrouw zich aan opgewarmde koffie te goed doet, die in een ketel op een kool vuur staat te pruttelen, en nu en dan eenige woorden tot haar man richt, waaruit duidelijk blijkt dat in hun huwelijk niet alles rozengeur en maneschijn is. Het schijnt ook dat Hannes aan zulke morgensermoenen gewoon is, want zijn gelaat verraadt de grootste onverschilligheid en hij neemt zoo bedaard een pruimpje uit zijn koperen tabaksdoos, als zat hij aan den oever eener rivier op zijnen stop te zien.

Het water in den grooten ketel begon te piepen en te zingen, een stellig bewijs dat hef den kokenden toestand te gemoet ging, en de blinde vinken in het voorhuis beantwoordden dat gepiep, bewogen hunne kopjes links en rechts, als om te luisteren vanwaar toch die tonen kwamen en gaven eindelijk hun hart in een schaterend gezang lucht. Die arme diertjes, zoo wreedaardig van het gezicht beroofd en in kleine kooitjes opgesloten, hadden nog lust om elkander een morgengroet toe te zingen; de menschen in dat huis schenen slechts te kunnen brommen.

Koba had haar zesde kopje koffie, elk vergezeld van een zwart balletje, opgeslurpt, toen de eerste dienstmaagd het huis binnen kwam.

'Zoo, oude Veteraan,' zeide zij, Hannes gemeenzaam op den schouder kloppende, 'help mij eens gauw, want wij hebben ons verslapen.'

‘Verslapen....en 't is pas zes ure!’ zeide Koba.

‘Meheer moet om zeven ure op 't spoor,’ hernam de meid, ‘en als hij voor dien tijd niet op zijn gemak kan ontbijten is er geen huis met hem te houden.’

‘Ge zult toch ook wel een kopje troost nemen,’ antwoordde Koba, terwijl zij een kommetje bijschoof, ‘het hangen heeft geen haast, Griet.’

‘Nu ja, een enkel kopje, want het kan mogelijk nog wel een uur duren eer ik wat afgetrokken thee krijg,’ hernam Griet, ‘doch lang durf ik niet te blijven, want de jufvrouw heeft van morgen de bokkenpruik op.’

‘Daar zal zij niet van sterven,’ zeî Koba, middelerwijl zij een straal van het drabbige, bruine nat in een kommetje goot. ‘Je heer gaat nog al eens een enkelen keer op reis,’ liet zij er toen op volgen.

‘Hij is eergisteren eerst te huis gekomen,’ antwoordde Griet. ‘Wat er aan de hand is weet ik niet, maar zij hebben gisteren aanhoudend en tot in den nacht met mêkaar zitten praten en fluisteren en als ik in de kamer kwam zwegen zij stil; ik heb toch wel gemerkt dat zij over geldzaken spraken.’

‘Wie weet of het met de zaken wel heel pluis staat,’ zeî Koba.

Griet haalde de schouders op.

‘Heeft je jufvrouw niet een broêr in Dordt die er warmpjes in zit?’ vroeg de koffievrouw.

‘Dat is waar ook,’ antwoordde Griet haastig, als schoot haar iets gewichtigs te binnen, ‘die is in het begin van de week ook al hals over kop overgekomen en de jufvrouw huilde toen zij hem zag. Doch help mij nu, Koba, want anders krijg ik waarlijk een standje.’

‘Is de jufvrouw weêr met het verkeerde been uit bed gestapt? 't Is ook wat te zeggen om den mond in de plooien te zetten als de zaken met goed staan. De arme vrouw moet haar leed maar verkroppen en de man drinkt er geen flesch minder om; men weet wel hoe het gaat als die heeren op reis zijn. Dat zijn nu menschen waar men kasteelen op zou bouwen en wie weet hoe ze in den brand zitten. Nog een kommetje koffie, Griet?..... kom, die vijf minuten zullen 't hem ook niet doen....... Ik heb altijd wel gezegd dat het bij je volk op den duur geen stand kon houden. Bet - je weet wel - die een poosje noodhulp is geweest bij mevrouw Valentijn, weet daar alles van. Zij heeft verleden jaar bij je jufvrouw schoongemaakt, maar gij moet er van hooren wat zij daar alzoo gezien en gevonden heeft..... Kom, Hannes, schenk eens op, want Griet wil weg.’

Hannes voldeed aan het bevel en Griet stond op.

‘Kom gij Zondag-avond hier,’ zeî Koba, ‘Ik heb Dien en Kee ook gevraagd.’

‘Dien is Zondag eerst uit geweest,’ antwoordde Griet.

‘O, die weet overal raad voor,’ hernam Koba. ‘Zij moet maar vertellen dat hare moeder ziek is of zoo wat, dan zal het wel gelukken, want je weet wel dat zij de jufvrouw om haar vinger kan winden.Om zes ure zal de koffie klaar zijn; jelui moet maar zorgen dat er wat bij komt.’

Griet vertrok met haar theestoof; zij vertelde aan hare meesteres, die, zooals men het noemt, op heete koolen zat, dat er een lek in den ketel van Koba gekomen en het vuur uitgegaan was.

Eenige oogenblikken later zien wij drie dienstmeiden al lachende binnenkomen, nadat zij eenige oogenblikken op straat hadden staan praten; Dien, ‘die overal raad voor wist’ was er ook bij.

‘En heb je dat zelf gezien?’ vroeg zij al lachende, aan een van het drietal.

‘Met mijne eigene oogen; ik zou er een eed op kunnen doen.’

‘Je zoudt zeggen, zoo'n nufje; zij ziet er uit alsof ze geen drie kan tellen.’ ‘Stille waters hebben diepe gronden.’

‘Dat zeg je wèl,’ antwoordde Dien, ‘en daarom heb ik liever den naam dat ik een woelwater ben.’ En nu de theestoof aan Hannes toereikende vervolgde zij: ‘Kom, ouwe pimpelmees, geef me eens voor twee centen samen, je vrouw zal onderhand wel een kommetje koffie voor mij over hebben, om goed wakker te worden, want ik heb mijn slaap niet half uit.’

‘Hoe komt dat?’ vroeg Koba.

‘Wel, wij hebben gisteren avond volk gehad; ik was van nacht om een uur nog bezig met den boel op te redderen’

‘Nu, dat legt je ook geen windeieren,’ zeide Koba.

‘'t Mocht wat!’ antwoordde Dien, ‘een kamer vol menschen en een paar gulden verval, en daar moet men dan nog een schoone muts voor opzetten.’

‘Het zal er dan ook volk naar geweest zijn.’

‘Gij kent den ouden wijnkooper Verhulken wel; de menschen bulken van het geld maar zijn zoo gierig als een spin. Wij hebben het geheele huishouden op ons dak gehad: man en vrouw, met twee zoons, en één dochter.’

‘Was er dan iemand jarig of zoo?’

‘Toch niet, maar ik begrijp heel goed wat er achter steekt. Ik zal het niet na vertellen, wat ik bij ons aan huis al niet van de Verhulkens heb moeten hooren, mevrouw vooral kunnen ze niet uitstaan; doch wat zal ik je zeggen, onze jonge jufvrouwen beginnen al wat van de tand te raken; nog een jaar of wat en dan zijn het vaatjes zuur bier, en zoo'n jonge Verhulken, al is het een lummel, kan een goeje partij genoemd worden. Ha, ha! ik ben ook niet van gisteren en heb mijn oogen niet voor niemendal. Je had eens moeten zien hoe alles werd ingespannen om het beste beentje voor te zetten. Onze oudste jufvrouw heeft zes weken lang bij de piano zitten janken om voor die gelegenheid een lied te zingen; de kapper is in huis geweest en al het zilver was op de tafel. Nu, zeg eens, dat zou niets te beduiden hebben.’

‘Het heugt mij nog zeer goed dat die mevrouw Verhulken blij was dat zij een japonnetje aan het lijf had,’ zeî Koba; zij is bij een oom en tante groot gebracht en heeft dus genadebrood moeten eten, en nu zet zij een krop alsof de geheele wereld haar toekomt.’

‘Kom, Dien, willen we gaan?’ vroegen de beide andere dienstmeiden, toen hare theestoven voorzien waren.

‘Nog een oogenblik,’ antwoordde Dien, ‘de dag zal nog lang genoeg duren. Daar komt warempel de nieuwe meid van Valentijn ook aanslenteren. Dat kieken verbeeldt zich, geloof ik, heel wat te zijn, want zij geeft nauwelijks antwoord als men haar wat vraagt.’

‘Zij zal nog wat nuchter zijn,’ antwoordde een der andere meiden.

‘Zij ziet er anders alles behalve verlegen uit,’ hernam Dien, ‘doch ik zal haar wel aan het praten krijgen..... zeg maar dat het water nog niet kookt, Koba.’

Onze meid ging regelrecht naar het vuur en vroeg wat zij verlangde, zonder naar de overigen om te zien.

‘Gij zult een oogenblik moeten wachten, meisje,’ zeî Koba, ‘hetwater is van de kook.’

‘Dat geloof ik niet, zie maar,’ antwoordde de meid met den vinger op den wasem wijzende, die uit de tuit opsteeg.

‘Ja, daar kan men met zoo'n grooten ketel niet op rekenen,’ hernam Koba. ‘Maakt toch dat je vuur wat beter in orde is, Hannes; je zit daar te droomen en de menschen hebben haast.’

Hannes gehoorzaamde; hij was gewoon in dergelijke gevallen de zondebok te zijn.

‘Zeg eens,’ zoo begon Dien, zich tot onze meid wendende, ‘Grietje, geloof ik, niet waar?’

‘Mietje.’

‘Welnu, Mietje, hoe bevalt het je in den nieuwen dienst?’

‘O, zeer goed,’ klonk het antwoord.

‘Ja, nieuwe bezems vegen schoon,’ hernam Dien, ‘het gaat in een nieuwen dienst gewoonlijk als in het begin van het huwelijk: de speelman zit op het dak, maar dat duurt meestal niet lang. Ik geloof dat je mevrouw anders ook geen kat is om zonder handschoenen aan te pakken.’

‘Ik heb daar tot dusverre nog geen last van gehad.’

‘Je denkt zoo als ik: komen de tijden dan komen de plagen, en daar heb je gelijk aan.’

Mietje gaf geen antwoord.

‘Die oude Valentijn is ook geen gemakkelijke patroon,’ zoo begon Dien weder, ‘daar moet je Bet, de werkster, maar eens over nalezen. Hij zit in zijne kamer alles vol te kladden en niemand mag er met een vinger aankomen.’

‘Dat zou ik dan wel eens willen zien als ik zijne vrouw was,’ zeî Koba.

‘Ik zeg maar dat het in zulk een dienst geen boterlikken is,’ hernam Dien, ‘je mevrouw staat bekend als een penning-zestien en de oude vent, die den ganschen dag bij zijne boeken zit te suffen, kan niet velen dat hem een stroobreedte in den weg wordt gelegd. Toen zij laatst aan het verhuizen waren heeft Bet eens een paar onnoozele vellen papier, vol krabbels, die niemand kon lezen, van zijne tafel genomen om haar boterham in te doen en hij heeft op zijn poot gespeeld alsof er heel wat gebeurd was. Heb ie zulke dingen ook al niet eens ondervonden, Mietje?’

‘Niemand heeft zich met mijne zaken te bemoeien,’ klonk het antwoord, dat Dien van kwaadheid de kleur naar de wangen joeg.

‘Ei, ei!’ riep zij, de handen in de zijde zettende, ‘de moffin schijnt te denken dat zij voor eene dame in de wieg is gelegd. Als je te grootsch ben om tegen een meid te spreken, waarom ga je dan dienen, jufvrouw Mietje?’

‘Dat zijn mijne zaken.’

‘Dat... zijn... mijne... zaken,’ herhaalde Dien langzaam, op smalenden toon; ‘ik ken ook wel zaken van je die het daglicht niet mogen zien. Heb je niet een broêr met een snor, die aan de ijzergieterij werkt?’

Mietje knikte toestemmend.

‘Die is lang zoo éénkennig niet, daar weet ik alles van,’ hernam Dien scherp. ‘Kom, krijg maar geen kleur,’ vervolgde zij, toen zij zag dat Mietje eene kleine verlegenheid niet kon verbergen, ‘het zal toch in de bunrt gauw genoeg bekend zijn wat een heerschap van een broêr de meid van mijnheer Valentijn heeft.’

‘Er valt op mijn broêr niets te zeggen,’ antwoordde Mietje, die zich niet langer kon bedwingen.

‘En op het juffertje bij den bakker boven zeker ook niet,’ zeide Dien vlijmend scherp. ‘Ik moest het niet weten dat hij daar wel driemaal in de week aan huis komt. Jufvrouw Mietje wil zeker ook zulk eene dame met een chignon worden; daarom is zij te trotsch om tegen eene eerlijke dienstmeid te spreken.’

Toen Koba zag dat Dien verder ging dan voor hare belangen goed was, zeide zij tot haren man: ‘Hannes, het water kookt, schenk nu maar op.’

Hannes grinnikte glimlachend.

‘Waarom lacht ge ouwe?’ vroeg Dien.

‘Het gaat met de vrouwen als met de vogels,’ zeide hij, ‘zoodra er maar eenige poppen bij mêkaar in één kooi zijn, ziet men in een oogenblik de veêren door de tralies vliegen.’

Mietje nam haar theestoof op en verliet het huis, zonder verder een woord te spreken.

‘Dat zal ik die moffin betaald zetten,’ zeî Dien terwijl zij insgelijks opstond.

‘Laat mij er buiten,’ zeî Koba, ‘want ik moet van alle menschen leven. Als gij het kunt schikken kom dan Zondag avond hier; ik heb Griet gevraagd en Kee zal ook wel komen; wij kunnen er dan onder ons verder eens over spreken.’

‘'t Is goed,’ zeî Dien; ‘het is mijn uitgaansdag wel niet, maar ik zal er wel wat op vinden..... Dag Koba, dag Hannes!’

En met een zwierigen zwaai het voorhuis doorgaande zong zij

‘Jan toerlesjoer, de beenen van de vloer.’

De vogels staken de kopjes door de traliën en schenen veel lust te hebben om zich insgelijks in de vrije natuur te begeven. Koba nam nog een snuifje en Hannes maakte zijn vuur gereed voor de klantjes die nog moesten komen.

(Wordt vervolgd.)

De Turksche bedevaart naar Mekka.

Terwijl de bedevaarten bij de meeste godsdiensten buiten beoefening blijven of geminacht zijn, worden zij door de Turken in de hoogste eere gehouden. Zij doen bedevaarten op reusachtige schaal en herinneren in zekeren zin aan de groote volksverhuizingen tijdens den val van het romeinsche rijk. Duizenden en duizenden Turken stroomen jaarlijks uit alle landen van Europa, Afrika en Azië, waar Turken wonen, naar Mekka, in Arabië, om in die stad en de Caába aan den grooten profeet hunne hulde te brengen. Lange rijen van pelgrims, of het legerscharen waren, doorkruisen Egypte en de overige landen aan de Middellandsche en die aan de Indische Zee en verdragen allerlei ontberingen, getroosten zich vermoeienissen en doodsgevaren om het doel van hunne tocht te bereiken.

Mekka noemen de Turken eene heilige stad omdat Mahomed daar zijn rijk heeft gesticht, de Caába eene heilige plaats, omdat de profeet er de afgoderij vernietigd en de vereering van den waren God tot stand heeft gebracht. Daarenboven hebben de profeet en na hem zijne volgelingen van uit Mekka half Azië en Africa veroverd en heeft Mahomed in de Caaába tot zijne getrouwen zijne laatste woorden gericht, zelfs is hij daar volgens het gevoelen van vele schrijvers gestorven. Wat wonder, dat de Mahomedanen, die hunnen profeet schier afgodisch vereeren en door zijne leer tot de buitensporigste dweepzucht worden opgevoerd, vurig verlangen de H. plaatsen te bezoeken en den grond te kussen, waarop Mahomed geleden en gestreden heeft en gestorven is. Nauwelijks de kinderschoenen ontwassen, gevoelen de Turken een onweêrstaanbare neiging om naar de stad des profeets te vertrekken, welke neiging versterkt wordt door de verklaring van den Koran, dat ieder, die Mekka bezocht heeft, ongetwijfeld aan het Paradijs deelachtig wordt.

In de stad Raborh, op de arabische kust, begint voor de pelgrims uit europeesch en aziatisch Turkye en noordelijk Africa wat zij de ‘bedevaart’ noemen. Daar nemen allen een bad, laten zich hoofd en baard kaal scheren en de nagels afsnijden; aan genoemde lichaamsdeelen mag voortaan de minste zorg niet meer worden gewijd,

vóór men het heiligdom heeft bezocht, anders zou men zulks niet waardig zijn. Vervolgens wordt het pelgrimsgewaad aangetrokken, bestaande uit twee vierhoekige doeken, waarmede de lendenen en schouders bedekt worden. Het lichaam blijft half en het hoofd geheel naakt, welk laatste vooral in een land onder de verzengde luchtstreek weinig aantrekkelijks heeft. De pelgrims laten zich echter bemoedigen door het woord van den Koran; 'uw leven is van korten duur', en al zien zij honderden hunner broeders dood naast zich neêrvallen, zij zetten den weg onverschrokk en voort onder het aanhoudend geschreeuw van 'Labik', dat door de duizenden, soms honderdduizenden pelgrims, die de vlakte, valleien en bergruggen bedekken, eindeloos herhaald wordt. 'Labik' beteekent ongeveer: 'Uit mijn diepen nood kom ik tot U.' Maar dit geschreeuw neemt het geluid des donders aan, wanneer de pelgrims Dschedda, de haven van Mekka, bereiken, waar volgens de Mahomedanen Eva begraven ligt. Hier nemen zij gewoonlijk eenige uren rust, doch het kan eigenlijk geen rust genoemd worden, want hun hart drijft hen naar de heilige stad, die nog achter den horizon verborgen ligt. Daarom haasten zij zich den tocht voort tezetten, werpen den strakken blik voor zich in de ruimte, zeggen al zuchtende allerlei gebeden op, en wanneer uit de eerste rijen het woord 'Labik' opgaat, verbreidt zich het gejubel tot aan de laatste bedevaartgangers, en allen werpen zich ter aarde, weenen van vreugde en schreeuwen met vervaarlijk geluid; 'God is God, en Mahomet is zijn profeet!'

Wanneer de pelgrims eindelijk in Mekka zijn aangekomen, begeven zij zich het eerst naar de Caába. Al zouden zij halfdood in de stad aangekomen zijn, geen hunner zoekt de herberg op; niemand heeft iets dierbaardere te verrichten dan den ouden tempel te bezoeken. De groote moskee, het heiligdom der Mahomedanen, is een vierkante massa van gebouwen, kapellen, woningen der Dervischen enz. Het geheel is door een zuilengang omgeven en heeft in het midden de Caába, eertijds een afgodstempel maar volgens den Koran door Abraham gebouwd. Het is een somber, onbevallig, vierkant gebouw van ééne verdieping, waarin de pelgrims elkander verdringen, zich ter aarde nederwerpen, en in onbegrijpelijken waanzin alle voorwerpen, voornamelijk den zwarten steen kussen, die daardoor iedereen zoude walgen, vervolgens opstaan en in vliegenden ren om het gebouw loopen, tot zij dikwijls uitgeput en machteloos aan de muren van de Caába nedervallen. Eerst na zich in de aanschouwing des tempels en der heilige voorwerpen verzadigd te hebben, verwijderen de pelgrims zich mijmerend om eene herberg op te zoeken, waar zij weêr van water en scheermes gebruik mogen maken.

Het geestelijk doel daargelaten, hebben die bedevaarten voor de Oosterlingen groote voor- en nadeelen. Het is niet te ontkennen dat zij den handel doen bloeien, voor de nijverheid steeds nieuwe bronnen openen en een levendig verkeer onderhouden tusschen de volken aan de Middellandsche en de Indische Zeeën, ja tot die van de Australische eilanden. Daarentegen kosten zij aan tallooze menschen het leven; velen toch zijn niet bestand tegen de vermoeienissen en ontberingen, welke deze reis oplevert, bezwijken van honger, dorst of hitte, worden soms zinneloos van vreugde, door de dweepzucht opgewekt, of nemen de kiemen der vreeselijkste ziekten mede, die in het hart van Arabië door de oost-aziatische volken gebracht schijnen te worden. Van vele zijden wordt beweerd dat de cholera dikwijls door Mekka-pelgrims naar Europa wordt overgebracht, en de europeesche mogendheden hebben meermalen bij de Porte en den onderkoning van Egypte op het nemen der strengste maatregelen aangedrongen, ten einde het verspreiden der ziekte te beletten.

In de glasblazerij.

Volgens Plinius, een latijnsch schrijver, waren het de Pheniciërs die het eerste glas hebben vervaardigd en wel door een toeval, dat zich ongeveer op de volgende wijze moet hebben toegedragen. Eenige Pheniciërs, op het strand bezig hun middageten te bereiden, waren niet weinig verwonderd te zien dat het zand, waarop zij hun vuur stookten, gesmolten en in eene doorschijnende vloeibare massa was overgegaan. Zij doofden het vuur, lieten aan de vloeistof den tijd om te bekoelen en bevonden nu dat zij door het vuur een doorschijnende en zeer harde plaat hadden verkregen. Zoo ongeveer de oude legende. Bevat zij waarheid? Is het mogelijk geweest in de beschreven toestanden glas te verkrijgen of is het geheele verhaal slechts eene sage, een vertelsel en niet meer? Wij behoeven dit hier niet te beslissen; genoeg dat uit de meening van Plinius blijkt dat bij de oude Romeinen, of liever nog bij de oude volken, de uitvinding van het glas reeds oud genoeg was, om haar toe te kunnen schrijven aan een der volken, die het eerst tot een zekere hoogte van beschaving gekomen waren.

Met dat al heeft men echter de eerste uitvinding van het glas niet kunnen bepalen; alles wat men er van weet is dat er een tijd geweest is waarop die tak van nijverheid, in zekere opzichten althans, op hoogeren trap van volmaaktheid stond dan thans; men denke hier slechts aan het geschilderde of liever gebrande glas der middeleeuwsche kathedralen. De eerste eigenlijke *glashutten* of glasblazerijen, die ons bekend zijn, werkten voor de kerken en kloosters en werden dan ook, met zooveel andere zaken, wier kennis men aan de monniken verschuldigd is, alleen door hen opgericht die er de eenige werklieden in waren. Uit de handen der monniken ging de kunst om glas te blazen over in die der leeken en zoo werd het glas langzamerhand een algemeen eigendom, dat, om zoo te spreken, voor den mensch onontbeerlijk is geworden.

De grondstof voor het glas bestaat uit zand, soda en asch, welke in verschillende verhoudingen saamgevoegd ook verschillende soorten van glas voortbrengt. Maar deze drie medewerkers in de glasbereiding moeten nog van een bijzondere soort zijn, zoodat het lang niet onverschillig is welke soort van zand, van soda of van asch men aanwendt. Menig glasblazer die deze grondstoffen overvloedig in zijne onmiddellijke nabuurschap kan vinden, doet nogtans het zand aanvoeren uit Frankrijk (Champagne), de soda uit Duitschland en de potasch uit Engeland. Hieruit ziet men dat de zuiverheid van de stof vooral in aanmerking komt, en dat het *blazen* zelf een werk van geringe beteekenis is, wanneer eenmaal de spijs of grondstof goed gemengd werd.

Men onderscheidt niet minder dan acht soorten van glas, als: groen, wit, spiegel- kristal- flinten kroonglas, stras (eene soort van nagemaakten diamant) email en gekleurd glas; van welke het groene glas het meest ordinaire is, Ieder dezer soorten vereischt, zooals gezegd is, eene bijzondere voorbereiding en bewerking; zoo bijv. voor het gekleurde glas verschilt de grondstof naar iedere kleur, daar deze door de toevoeging van een zeker mengsel verkregen wordt; voor rood glas bijv. voegt men bij de oorspronkelijke grondstof ijzeroxyde, voor geel antimonium-oxyde, voor blauw kobaltoxydul, voor groen eindelijk koper-oxyde, enz.

Over de handeling van het glas*blazen* in het bijzonder behoeven wij hier niet zoozeer te spreken, daar bijgevoegde gravuren ons dit duidelijk genoeg voorstellen; wij laten dit punt aan het vindingrijk oordeel van den lezer over. Liever willen wij hier nog een enkel woord over de verschillende soorten van glas zeggen. Reeds hebben wij de groene soort genoemd als het ordinaire glas, waartoe slechts de oorspronkelijke grondstof en dan nog niet eens in hare beste hoedanigheid vereischt wordt. De soort hierop volgende is het witte glas, dat een onkundige al licht met kristalglas zou verwarren en waardoor dan ook menigeen zich deerlijk heeft bedrogen gevonden. Het witte glas bestaat voornamelijk uit kiezelzure kalium met kiezelzure calcium of wel uit kiezelzure natrum. Men onderscheidt het van het kristalglas door den klank die in het laatste veel zuiverder en schooner is.

Het kristalglas meestal voor kandelabres en andere weelde-artikelen gebezigd, wordt voornamelijk in Boheme vervaardigd waar reeds op het laatst der voorgaande eeuw niet minder dan zeventig glashutten in werking waren. Eene glassoort, welke dagelijks meer in zwang komt is het spiegelglas. Het is bekend dat in den tijd der Romeimen slechts zilveren of metalen spiegels gebezigd werden; deze werden afgeschaft toen de eerste spiegelfabriek te Venetië werd opgericht. In Frankrijk begon men daarna in navolging van Venetië spiegels te gieten op bronzen platen, welke

men zoo groot vervaardigde dat Lodewijk XIV zich daarin geheel kon spiegelen. Vervolgens begon men het glas met kwikzilver te beleggen, tot dat eindelijk de kunst het zoover bracht dat men spiegelglas vervaardigde hetwelk niet behoeft belegd te worden. Deze glassoort komt dagelijks meer in gebruik als vensterglas aan groote winkels en deftige heerenhuizingen, en als bedekking van lantaarns, gangen enz.; men heeft assurantiën waarin men zulke spiegelglazen kan verzekeren tegen eene matige premie. Door de groote kosten voor den inkoop der grondstof, en door het bezwaar dat nog altijd niet is weggenomen bij het smelten, gieten, polijsten enz. van groote platen spiegelglas, blijft dit echter nog een voorwerp van weelde dat niet in ieders bereik kan vallen.

Het kroon- en flintglas wordt uitsluitend gebruikt voor linzen en andere optische werktuigen. Het stras- en email-glas dient voor versiering, maar meestal wordt het aangewend in de plaats van edelsteenen, welke dan ook door menigeen niet uit het stras kunnen gekend worden.

Met de kunst van glas te kleuren staat men in onze dagen op verre na niet op de hoogte van de middeleeuwen. Het geheim, slechts van weinigen gekend, is verloren gegaan en ondanks alle pogingen, alle proefnemingen in onze dagen nog wederom in het werk gesteld, heeft men het niet zoover kunnen brengen als onze voorouders, eenige honderd jaren geleden het reeds gebracht hadden.

[Nummer 43]

Het smoushondje.

GEZICHTSBEGOOCHELING.

Eenige jaren zijn voorbij gegaan sinds in eene stille en vreedzame gemeente de rustige dorpelingen, bij openbare afkondiging van den plaatselijken omroeper, op last en bevel van den burgemeester werden aangemaand, het edel achtbaar hoofd der gemeente behulpzaam te willen zijn in het opsporen van een gestolen smoushond, wiens signalement breedvoerig werd bekend gemaakt, terwijl eene ruime belooning was toegezegd aan ieder die den dief, of bij gebreke van dien, ten minste den hond zoude aanwijzen. Was het nu uit achting en eerbied voor het bevel en aanmaning van den geachten burgemeester dat de anders zoo rustige dorpelingen in alle richtingen ronddwaalden en, blijkbaar bezorgd, overal iets zochten wat zij nergens konden vinden, of was het de beloofde premie van 10 gulden die deze onrust te weeg bracht? Het is niet genoeg bekend geworden om het hier als van de daken te verkondigen,

maar *sub rosâ* zij het aan ieder onzer geachte lezers gezegd: de meeste boeren opineerden voor de premie, enkelen slechts, zooals bijv. de schepene, wiens zoon winkelier was en dus de olie voor de straatlantarens enz. leverde, waren minder baatzuchtig dan de anderen, die altijd slechts hun eigenbelang in het oog hadden. Maar helaas! noch de boeren, die premie noch de schepene cum suis, die het verloren smousje zochten, konden op het einde van den dag aan den edel achtbaren burgemeester eenig naricht doen. Dat was een vreeselijke tijding voor het hoofd der gemeente dat zeker veel beter over de vindingrijkheid zijner onderhoorigen geoordeeld had; maar verloren is.... verloren, en slechts zelden komt het terug. Kwam er van het vermiste dier dan in het geheel geene tijding? Ja, maar eerst na drie weken van kwaad humeur voor den burgervader; op dien tijd ging mijnheer de burgemeester, nog altijd nokkend over het verloren smoushondje, naar C., eene stad in de nabijheid, en ziet op eens komt smousje met een doorgeknaagd touw om den hals, uitgehongerd en heel leelijk geworden op zijn meester toegeschoten, die het met beide handen aangrijpt, op zijn arm draagt, in zijne tilbury zet en naar huis rijdt, om eerst zijn herwonnen schat in veiligheid te brengen en dan nog eens naar de stad terug te keeren en zijne zaken af te doen. Wederom werd bij stemme van den omroeper aan de tot haren vroegeren staat van rust teruggekeerde bevolking van het geluk des burgervaders kennis gegeven, waarop hij door den wethouder, wiens zoon winkelier was, werd geluk gewenscht. Deze tweede man van het dorp was door de trouw van het smoushondje zoo sterk ingenomen, dat ook hij er toe over ging zich een smousje aan te schaffen, dat wel zeer aan hem gehecht was, maar één kapitaal gebrek niet kon overwinnen, namelijk van altijd te willen vechten met zijn collega van den burgervader. Dit was voor den bezorgden schepene eene bron van rampspoed en harteleed, want het smousje van den burgemeester werd nijdig en twistziek en deed ten laatste zijn heer in zijn afkeer jegens collega deelen, zoodat de laatste geheel in ongenade viel.

Dezen smousjes-aard heeft de teekenaar van bijgaande gravure levendig voorgesteld in het smoushondje dat van zijne vier kleintjes omgeven zijn beeld in een spiegel ziet en opvliegt om het te verjagen.

Het sterfbed.
Uit het dagboek van een pastoor.
Medegedeeld door H.A. Banning.
(Slot.)

De grijsaard verhaalde mij toen in afgebroken woorden het volgende:

'Van mijne vroegste jeugd af aan ben ik een loszinnige, ongebonden knaap geweest, die zich onmogelijk naar het eenvoudige en godsdienstige leven zijner ouders kon voegen; vandaar dat ik reeds op mijn zeventiende jaar dienst nam bij het leger. Ik begreep wel dat ik daar even gestreng, zoo niet erger zou worden behandeld, doch de schitterende monteering en het zwervende leven kwamen mij zoo schoon voor dat ik door die gedachte niet werd teruggehouden. Ik vond echter al spoedig gelegenheid om mij over dien dwazen stap te beklagen en het ouderlijke huis te beweenen. Intusschen strekte mij dit niet tot leering om voortaan ordelijker te leven;

want het duurde niet lang, of ik had reeds dikwijls de gestrenge regels der krijgstucht overireden, en moest daarvoor geduchte straffen ondergaan. Mija eerste luitenant, een braaf man, doch die buitengewoon streng van beginselen was, en nooit zijn woord brak, had mij reeds meermalen vaderlijk vermaand, en zeide eindelijk, toen dit alles niets hielp: ‘zoo gij nog eenmaal zulke buitensporigheden begaat, zal ik u, ten aanzien van het geheele regiment voorbeeldig doen straffen.’ Ik beloofde beterschap en meende dit uit grond van mijn hart; want de vrees voor zulk eene vernedering, welke niet alleen mij, maar ook mijne ouders, die welgestelde burgers waren, met onteering dreigde, deed mij doodelijk ontstellen. Kwade gewoonten zijn echter niet zoo gemakkelijk te overwinnen. Kort daarna geraakte ik in twist met een' mijner kameraden, mishandelde hem deerlijk, en vergreep mij ook aan een sergeant die zich daartegen wilde verzetten. Toen ik tot bedaren kwam, begreep ik dat mij de zwaarste straf wachtte, en dewijl mij nu geen' uitweg meer overbleef, deserteerde ik naar Frankrijk, alwaar ik onder een vreemden naam weder in dienst trad; ik had drie jaren bij het hollandsche leger gestaan.

Ik zal u niet bezig houden met hetgene mij na dien tijd wedervaren is. Ik heb vele veldslagen bijgewoond en ook den grooten tocht naar Rusland mede gemaakt; honger en ellende hadden mij wel wat verbeterd, doch ik heb menige daad te betreuren, welke zwaar op mijn geweten drukt. Eindelijk naderde de veldslag bij Waterloo. Napoleon was van Elba teruggekeerd en dreigde de macht der geheele wereld in dien beslissenden slag te verpletteren. Ik had veel misdreven; doch om tegen mijn eigen Vaderland te strijden, dat was mij niet mogelijk; ik overlegde wat mij te doen stond, en twee dagen later bevond ik mij in het leger mijner landgenooten. Ik was tien jaren ouder geworden, en door het zwervende leven zeer veranderd, zoodat ik voorloopig niet voor eene herkenning vreesde. Bovendien waren honderden mijner landgenooten en vroegere kameraden in de velden van Rusland gebleven, zoodat ik daaromtrent gerust kon zijn. Zoo brak de slag bij Waterloo aan. Gij weet, mijnheer, hoe vreeselijk het daar is toegaan; ook ik ontving eene wonde aan mijn linkerarm. Tegen den avond zat ik op het treurige veld uit te rusten, toen mij een officier naderde, en mij deelnemend vroeg of ik ook gekwetst was. Ik zag op en herkende in den kapitein mijn gewezen luitenant. Ook hij scheen mij te herkennen, zag mij nauwkeuriger aan en noemde mijn' naam. Ik ontstelde doodelijk; ik was nog altijd deserteur en strafbaar. ‘Kapitein,’ zegde ik, ‘om Gods wil, maak mij niet ongelukkig.’

‘Hoe komt gij aan onze monteering?’

‘Ik ben reeds drie dagen weder in dienst, kapitein, ik heb dapper mede gevochten, zie maar!’ Ik toonde hem mijn' gekwetsten arm.

‘Kom, jongen,’ zegde hij goedaardig, ‘dat is braaf, ik zal een goed woord voor u doen, dat beloof ik u.’

‘Maar, kapitein, ik ben onder een' vreemden naam ingelijfd, kan ik niet onbekend blijven?’

‘Neen, dat kan niet; ik heb de krijgswetten bezworen, en moet die handhaven. Ik ben verplicht u als deserteur te laten arresteeren, doch durf u wel vooruit verzekeren, dat, uit aanmerking der roemvolle overwinning van heden, en vooral van uwe wond, gij onmiddellijk begenadigd zult worden.’

Het bloed vloog mij naar het hoofd. Na tien jaren ellende en boete wachtte mij en mijne familie nog dezelfde vernedering.

‘Kapitein,’ herhaalde ik, ‘om Gods wil, houd mijn geheim verborgen.’

‘Dat kan en mag ik niet doen, mijn jongen, doch ik beloof.....’

‘Kapitein, gij moet!’ riep ik, onzinnig van woede en angst.

'Wat wilt gij jongen!' riep hij, een stap achteruit doende.
'Mijn leven en eer behouden; wilt gij mijn geheim bewaren?'
'Nimmer!'
De ongelukkige had nog nauwlijks het noodlottige woord uitgesproken, of ik vloog met uitgetogen sabel op hem los. Hij verweerde zich verward, omdat hij den aanval niet had verwacht, ik stiet hem den degen in de borst, en hij stortte stervend op den grond neder.
Ik had met inspanning en nieuwsgierigheid naar den zieke geluisterd. Met elk woord klom mijne belangstelling, want de hoofdtrekken van zijn verhaal waren mij zeer goed bekend. Toen hij geëindigd had, riep ik onwillekeurig uit: 'heilige hemel!..... en wie was die kapitein?'
'Laat mij eerst uitspreken, mijnheer,' zegde de grijsaard.
'Ik was dus een moordenaar geworden. Nog eenmaal blikte ik naar den verslagene om, ik zag hem met den dood worstelen; het zou spoedig gedaan zijn. Gelukkig bevonden zich slechts dooden in den omtrek. Ik vluchtte zoo snel ik kon, ontdeed mij van mijne monteering, trok burgerkleederen aan, welke ik eenen doode ontnam, dien ik toevallig onder de gesneuvelden vond. Van dat oogenblik af aan was mijn leven eene afwisseling van misdaad en wroeging. Ik heb als een Caïn moeten zwerven, ik heb gestolen en gebedeld om brood te verkrijgen, en nimmer heb ik mijn' eigen naam weder aangenomen. Oordeel nu.....'
Ik kon den man niet laten uitspreken. 'In 's hemelsch naam, hoe heette die officier?'
'Kapitein K.'
'Groote God!' riep ik, diep getroffen de handen vouwende. 'Dank de liefderijke Voorzienigheid, mijn vriend, dat zij mij bij u heeft gezonden om uw sterfuur te verlichten. Weet, dat gij uwen kapitein niet gedood, maar slechts gevaarlijk gekwetst had.'
'Wat zegt gij!' riep de zieke, zich oprichtende, en mij met een' strakken blik aanziende..... 'Neen..... het kan niet zijn, het is een droom..... een droom..... moordenaar!'
'Kom tot u zelven, ongelukkige. Ik bezweer u dat ik de waarheid spreek; want kapitein K. was mijn vader.'
De grijsaard werd doodsbleek, groote tranen rolde uit zijne oogen. Hij hief zijne stervende handen naar den hemel, en riep in vervoering: 'Ik dank u, o mijn God!..... Genade, o Jezus..... genade!'
Toen sloeg hij achterover. Zijne oogen waren gebroken. Zijne armen vielen op het dek neder. Hij was stervende.
'Christen!' zegde ik diep geroerd, 'gelooft gij in God den Vader; den almachtigen Schepper van hemel en aarde, en in Zijn Zoon Jezus Christus, die voor ons is mensch geworden?'
De stervende vouwde zijne handen als tot een gebed, zijne lippen bewogen zich.
'Gelooft gij aan eene H. Katholieke Kerk en aan alles, wat zij ons voorhoudt om te gelooven?..... Zijt gij bereid om voor en in dit geloof te leven en te sterven?..... Gelooft gij dat God een looner is van het goed en een straffer van het kwaad?..... Gevoelt gij leedwezen over al de zonden, welke gij van af uwe vroegste jeugd hebt bedreven?'
De stervende richtte nog eenmaal zijn half gebroken oog op mij, en met inspanning van al zijne krachten zeide hij: 'Ja! Ja!'

Een uur later was de man een lijk. Ik had hem onder de levendigste betuigingen van een waar berouw de Sacramenten der stervenden toegediend.

Ik kan u verzekeren dat ik tranen heb gestort op het lijk van hem die eens mijn' vader had willen vermoorden. Hij had zondig geleefd, maar o, zijn berouw was zoo groot, zoo oprecht. Ik las het *De profundis* en begaf mij naar huis, zonder echter een oog te kunnen sluiten.

Den volgenden dag was het Allerzielen. Hoe gelukkig voor den berouwhebbenden zondaar, dat hij juist voor dien treurigen en toch zoo heil vollen dag stierf, waarop over de geheele wereld duizende smeekoffers tot lafenis der geloovige zielen ten hemel worpen gezonden! - Ook ik vergat den ouden man niet in het Misoffer.

De oorsprong van den Godsdienst der Turken.

De godsdienst der Turken, die in half Azië, noordelijk Africa en Europeesch Turkije beleden wordt, heeft zijnen oorsprong te danken aan Mahomed, die in het jaar 569 te Mekka geboren werd. Hij behoorde tot den edelsten arabischen stam, dien der Koreïschiten en tot de familie Haschim, aan wie het opzicht der Caába, het heiligdom der Arabieren, was toevertrouwd. De Caába is een vierkante tempel met een toren van denzelfden vorm en was tijdens de geboorte van Mahomed aan den dienst der afgoderij gewijd. Mahomed was vroegtijdig een wees, werd opgevoed door zijn oom Abu- Taleb, die de sleutels der Caába bewaarde en trad kort na zijn 25e jaar in het huwelijk met eene rijke weduwe, Kadidscha geheeten.

Na zijn 40e jaar bracht hij jaarlijks een maand in stille afzondering door in de spelonk Hara van een nabij Mekka liggenden berg. Hier had hij, zooals hij beweerde, verschijningen, en in het jaar 610 herhaalde hij dat de engel Gabriël hem verschenen was en de zending had opgedragen van de zuivere leer van Abraham te gaan herstellen. Een klein aantal personen, aan wie hij deze mededeeling deed, geloofde in hem en noemde hem een profeet.

Tengevolge veler verdrukkingen zagen de volgelingen van Mahomed zich genoodzaakt naar Ethiopië te vluchten, en hij zelf moest zich een tijd lang buiten Mekka verbergen. Doch weldra kwam Mahomed in de stad terug en verhaalde, dat hij op zekeren nacht door den engel Gabriël naar Jerusalem en van daar naar den Hemel gevoerd was. De Engel droeg een gouden schild, waarop geschreven stond: ‘Er is slechts één God en Mahomed is zijn profeet!’ liet hem alle heerlijkheden van het Paradijs aanschouwen met de belofte dat allen die smaken zouden, welke hem in zijn strijd tegen de ongeloovigen ondersteunen wilden.

Dit hielp: vele inwoners van Mekka verklaarden zich overtuigd en voegden zich bij hem. En toen nu ook een aantal burgers uit de stad Jatsreb zich voor hem verklaarde, werd hij den Koreïschiten te machtig en besloten deze hem om het leven te brengen. Zij omringden des nachts zijn huis en zouden hem zeker hebben vermoord, indien zijn getrouwe Ali hem niet gewaarschuwd en tot de vlucht aangespoord hadde. Het gelukte Mahomed te ontkomen, en hij bereikte ongedeerd de stad Jatsreb, of zooals zij later genoemd werd Medina d.w.z. Profetenstad. Die vlucht van Mahomed, door de Arabieren Hedschra genoemd, had plaats op den 15 Juli 622, en op dien datum beginnen de Turken hunne tijdrekening.

In Medina nam Mahomed's partij met den dag in kracht toe, en een onverzoenlijke haat ontstond tusschen haar en de Koreïschiten. Mahomed leerde zijne volgelingen de verschillende stellingen van zijnen godsdienst, waardoor de afscheiding tusschen

hen en zijne vijanden scherper afgeteekend werd. Hij gebood hun te gelooven in één God, den looner van het goed en den straffer van het kwaad, de tien geboden en de besnijdenis der Joden aan te nemen, den Vrijdag plechtig te vieren, Jezus als een profeet, maar Mahomed als een grooteren te erkennen. De veelwijverij werd door hem toegestaan, maar ook het religieuse leven aanbevolen en het bidden voor overledenen als een plicht voorgesteld. De verzameling zijner leerstellingen werd later de Koran geheeten.

De strijd tegen de Koreischiten kreeg weldra een voor hen bedenkelijk karakter. Toen Mahomed hen in 623 geheel verslagen had, ofschoon hun leger driemaal sterker was dan het zijne, vermeerderde diens partij zoodanig, dat hij hen tot een wapenstilstand dwong. In de volgende jaren sloot hij verdragen met vele aziatische vorsten, o.a. met dien van Perzië, en gaf eindelijk in 629 toe aan het venlangen zijner aanhangers door met een leger van 10000 man tegen Mekka op te trekken. Hij nam de stad in, doemde de geheele bevolking tot slavernij en doodde eenigen zijner verbitterdste vijanden.

Zijn eerste werk was daarna een bezoek aan de Caába. Op een witten kameel gezeten, reed hij aan het hoofd van duizenden naar het heilig gebouw, hield aan den ingang een aanspraak tot zijne vrienden en trok daarop, door hen gevolgd, zeven malen rondom den tempel. Eindelijk trad hij binnen, verbrijzelde de afgoden, die hij vond en raakte den zwarten steen aan, dien de engel Gabriël volgens zijne bewering wit uit den hemel had gebracht.

De kerktaal

Klimmen wij tot de oudheid op dan zien wij het latijn tot aan de uiteinden der toen bekende wereld heerschen; de Euphraat en de Theems waren door het latijn verbonden; het grieksch kon alleen eenige veroveringen in klein Azië en op eenige eilanden in de Middellandsche Zee behalen. Het latijn was de taal der koningen dezer wereld; zjj alleen kende het woord *majesteit* dat in de grieksche taal niet kan worden weêrgegeven. Het latijn was een taal van veroveraars en is het nog; of wat zijn onze missionarissen anders, die met het latijn gewapend, wildernissen binnendringen en hare bevolkingen bekeeren? Het is waar, de Romeinen konden slechts den Euphraat bereiken, en voor de missionarissen is geen plek der aarde ongenaakbaar.

Was het latijn allereerst de taal der verovering, later werd het de taal der beschaving. De roomsche Pausen zonden hunne afgezanten te midden der barbaarsche volksstammen, die Europa bedekten. Geen andere taal mochten de gezanten, die mannen van moed en kracht, spreken dan de taal der Kerk. Aan dit bevel gehoorzamend dwongen zij de barbaren het hoofd te buigen en God te vereeren in de taal, waarin zij hun de leer des Gekruisten kwamen prediken. Waar het latijn grond won, vestigde zich onmiddellijk de beschaving, en waar deze wonderen deed, wisten de menschen geen betere taal te vinden om die aan het nageslacht te verkondigen. Standbeelden, gedenkpenningen, geldstukken ontvingen latijnsche opschriften en het marmer droeg met fierheid het latijn, dat in gouden letteren op zijne oppervlakte was geschreven.

In onzen prozaïschen tijd moet het latijn van het marmer verdwijnen; is het wellicht omdat de vereerden niet altijd zulk eene taal waardig zijn?

Eindelijk werd het latijn de taal der wetenschap. De scheppende geniën namen haar aan om hunne gedachte uit te drukken. Van af de lange reeks der Kerkvaders tot de beroemde wetenschappelijke mannen, de uitstekendste geleerden der voorlaatste

tijden, zien wij alle vakken van godgeleerde en profane wetenschap in het latijn behandeld. Eene onnoemelijke menigte van godgeleerden, geschiedschrijvers, geneesheeren, dichters, oudheidkundigen enz. overstroomde Europa met hare latijnsche werken. Al de andere talen liggen begraven in de oude monumenten, al de anderen zijn dood, het latijn, hoewel een doode taal, leeft en zal nimmer sterven.

Het verwijt van zekere godsdienst dat de Katholieke Kerk eene taal gebruikt welke hare kinderen niet verstaan kan deze niet treffen. Bij de Protestanten bestaat het voornaamste deel der godsdienstoefening in de *predikatie,* bij de Katholieken daarentegen in het *offer.* De predikatie geschiedt bij beiden in de volkstaal, maar waartoe behoeft het offer in de moedertaal opgedragen te worden? De woorden, die er bij worden uitgesproken, worden door niemand gehoord, de priester spreekt ze zacht, maar de geloovigen vinden ze in hunne gebedenboeken in hunne eigen taal terug. Moeten de Protestanten den Bijbel lezen, bij de Katholieken is dit niet het geval, en bij deze is dan ook een Bijbel in de volkstaal geene noodzakelijkheid.

Wanneer niet-Katholieken over onze kerktaal spreken, nemen zij een toon aan, als ware het latijn voor ons een volkomen onbekende taal. Welke Katholiek zal dit niet ontkennen? Vinden wij in onze gebeden niet alles in de moedertaal overgebracht, wat aan het altaar gesproken wordt? Is er ééne plechtigheid in de Kerk, waarvan het wezen, de inhoud, tot zelfs de kleinste bijzonderheden, voor ons verborgen blijven. Wordt ons niet de Mis, de wijze, waarop de Sacramenten worden toegediend, de verschillende wijze van godsdienstoefening op het duidelijkste verklaard?

Niet één Katholiek kan zich verontschuldigen, zoo hij zich in de Kerk niet in gemeenschap bevindt met den priester, die aan het altaar den dienst doet. Hij, die lezen, maar ook hij, die niet lezen kan, is in staat van elke handeling des priesters rekenschap te geven; er geschiedt niets aan het altaar, dat voor iemand, wie dan ook, onbekend behoeft te blijven.

Dat het volk, vooral het lagere, de woorden der kerktaal niet verstaat, kan alleen strekken om zijn godsdienstigen eerbied te verhoogen. Al wint het verstand er niet bij, de eerbied moet er noodzakelijk door toenemen. Immers, hij die niet begrijpt, begrijpt beter dan hij, die slecht begrijpt en behoeft de geloovige in onze kerken de zinnen niet te scherpen om duidelijk de woorden te verstaan en te begrijpen, die de priester spreekt, des te beter kan hij het hart verheffen. En hoe zou hij zich beklagen over eenen godsdienst die alles voor hem doet, geen enkele zijner behoeften onbevredigd laat, hem vergezelt van de wieg tot aan, en zelfs tot over het graf!

Het vergaderde Concilie geeft met zooveel andere Conciliën een treffend bewijs van het nut der latijnsche kerktaal. Zonder deze was een Concilie onmogelijk; of kunnen de protestantsche predikanten uit geheel de wereld eene algemeene synode houden? Is de verwarring onder hen nu groot, hoe groot zou die zijn als op de Synode ieder zijn eigen taal sprak; de babelsche verwarring zou hare weêrga gevonden hebben.

Legende van den H. Maternus.

I.

Het schijnt in 's mensclien aard te liggen, dat hij zijn voorgeslacht gaarne tot eene hooge oudheid opvoert. Onder de volkeren geven ons Egyptenaren en Chineezen hiervan onmogelijke voorbeelden en de aanspraken des adels, wier voorvaderen wel allen met den grooten Karel om de *Ronde Tafel* schijnen te hebben gezeteld, bewijzen hetzelfde voor de individuën.

Onze *wijsgeeriye* tijd zoekt zijne voorouders liever in de vóór menschelijke bosschen, onder het geslacht der apen, waar overgrootvader in de hoogste toppen vreedzaam zijne nootjes kraakte, of, strijdlustig, Op een tak te paard gezeten, maar zonder pantser of maliënkolder, met nagel en tand zich verweerde en aanviel.

BIJ DE WIEG.

Ons dunkt echter, dat Vogt te veel op zijne horens nam. Ware hij wat voorzichtiger geweest, hij had méér sympathiën verworven, dan enkel het handgeklap eener pers, aan welke de leugen altijd ruim zoo welkom is als de waarheid. Hij had er zich voorloopig bij kunnen bepalen op geloof te vertellen, dat zijn eigen vader een ourang-outang geweest was, of dat hij zelf den, tot nu toe ontbrekenden, schakel vormde tusschen den chimpansé enden mensch. De weêrspraak zou zeker niet groot geweest zijn.

De oud-christelijke tijden kozen zich andere helden, stamvaders van hun geloof, die zij in het kleed der legende hulden en - was het uit eerbied voor die groote persoonlijkheden? - tot een meer verwijderd tijdperk terugbrachten. De legende van den H. Maternus van Keulen is een schoone bloem uit dienoud-christelijken hof. Wij vinden dezen heilige in het begin der 4e eeuw op den keulschen bisschopszetel. In 312 begaf hij zich naar Rome en in 314 naar Arles, om in die steden de Conciliën bij te wonen, ter onderdrukking van de dwaalleer der Donatisten en ter handhaving der waarheid bijeengeroepen. Het nageslacht maakte zich van den Bisschop meester, verplaatste hem van de 4e eeuw naar de eerste en kroonde zijn hoofd met de aureool der oudheid.

II.

Mentz roemde Crescens, een discipel van den H. Paulus, als zijn eersten bisschop, Metz den H. Clemens, Toulon den H. Mansuetus, beide discipelen van den H. Petrus; Keulen wilde méér dan met die steden gelijk te staan, en het maakte van den H. Maternus der 4e eeuw den eenigen zoon van Naïm's weduwe, welken de Heiland toen zijn lijk reeds grafwaarts werd gedragen, levend aan de tranen zijner moeder terug gaf. Heeft de naam - Maternus, kind zijner moeder - wellicht invloed op de volksoverlevering gehad?

Die overlevering verhaalt als volgt:

‘Maternus, de zoon der weduwe van Naïm, met twee gezellen, Eucharius en Valerius, werd door den H. Petrus uitgezonden om den Germanen het Evangelie te verkondigen. Zij trokken de Alpen over en volgden den loop van den Rijn tot in den Elzas, waar Maternus ziek werd en stierf.

‘Eucharius en Valerius weenden op het lijk van hun vriend en geestelijken vader en bestelden het mistroostig ter aarde.

‘Als kinderen door hunne ouders in den vreemde achtergelaten, werd het dien zonen van het Zuiden bang onder den hemel en in de wouden van Germanië; weder grepen zij naar hun pelgrimsstaf, daalden neder in de vlakten van Italië, en trokken na 20 dagen Rome's poorten binnen. Zij spoedden zich tot den H. Petrus en berichtten hem hun wedervaren en den dood van Maternus.

‘Maar den volgenden morgen begroette de over de Apennijnen opgaande zon onze pelgrims reeds weêr op de heirbaan, weke naar Germanië voerde. Vroolijk gingen zij hunnen weg, zij hadden eene zending van den eersten Paus te vervullen en zijn staf ten onderpand gekregen. Na 20 dagen, wier vermoeienissen zij niet telden, knielden zij neder op het graf van Maternus, ruimden de aarde weg en legden den staf van Christus’ Stedehouder op het lijk des ontslapenen. En zie! weêr trilde dat hart na eene rust van 40 dagen; het stortte weêr het levendragende bloed door de ledematen en, als uit een langen slaap, stond Maternus andermaal op uit de omhelzing des doods.

‘Met dit mirakel begon de bekeering dier volksstammen; de drie geloofsverkondigers bouwden kerken in die streken en zetten hunne heilige veroveringen voort tot Trier, waar zij in 54 nà Christus geboorte aankwamen. Maternus trok verder naar het Noorden en werd de apostel en eerste bisschop van Keulen. Even zoo vele jaren zetelde hij op dien bisschops-stoel, als hij dagen in het graf had doorgebracht. Daarna, terwijl hij voor het vergaderde volk het Evangelie

van den jongeling van Naïm - de geschiedenis zijner eigene opwekking uit de dooden - las, zeeg hij neêr en stierf ten derden male.

Voorwaar er is poëzie in deze legende, welke de bekeering en het geloof van vele Germaansclie stammen doet danken aan de tranen van Naïm's weduwe.

OP HET BALKON

In de kinderkamer.

Wat is er op aarde als de onschuld zoo schoon en verrukkend?

Dartel spelend met het vaantje ligt de blonde krullebol der nevenstaande gravure in zijn wiegje.

‘Moeder's oog staart vroom en zacht op het dwaas tooneeltje,’ mogen wij de Genestet nazeggen.

Zij lacht en geniet; en voorzeker het moederhart alleen is eenigszins in staat de weelde en 't rijke genot naar waarde te gevoelen, die uit het kinderoog stralen.

De wezenlijke, vreugde der onschuld wordt door de onschuld alleen slechts volkomen gevoeld. Zelfs de kleine knaap, die bij het wiegje staat, heeft reeds die eerste levensweelde vergeten, en de vraag schijnt in zijn naïven en verwonderden blik te lezen: ‘of hij ook zoo klein is geweest en met een vaantje heeft gespeeld als zijn broertje.’

Ja, kleine, ook gij hebt eens zoo gespeeld met dezelfde schuldeloosheid des harten, met hetzelfde lachje om den mond, door 's moeders voet gewiegd in den eersten morgenstond uws levens. Gij speelt thans met een grootere vaan, in latere dagen wellicht met een vlag. Draag zorg in het spel en den strijd des levens, dat ge in uwe hand de banier immer vast houdt gekneld van deugd en plicht. Heil u, indien 't moederoog steeds met welgevallen op u rust! Gelukkig gij, zoo ge het immer weet te waardeeren, dat er op aarde niets is zoo schoon en verrukkend als de onschuld!

Indien gij trouw blijft vasthouden aan den standaard van deugd en plicht, zal u het graf eens wezen als de wieg met de zalige vreugden van een nieuwen en onvergankelijken levensmorgen.

Moederklacht.

Zal ik u nimmer meer aanschouwen,
   U nooit meer weêrzien op deze aard?
Hoe lang nog zal 'k naar u verzuchten,
   Mijn dierbre zoon, mij alles waard?

Heeft reeds uw stervensuur geslagen,
   U neêrgestrekt op 't veld van eer?
Of hijgt ge naar uw oud'renwoning,
   Vliegt gij mij dra in de armen weêr?

Ginds ver aan de overzij der bergen
   Verzelt u 't minnend moederhart;
'k Strijd aan uw zij in Rome's velden,
   Waar 'k met u dood en vijand tart.

En brengt gij daar uw moed ten offer
   Aan God in waren Christenzin;
'k Pleng aan uw zij op 't eigen altaar
   Het offer van mijn moedermin.

Ach, of bij 't heerlijk maanlichtstralen
   Uw hart die liefde indachtig zij;
Of zoudt gij mij vergeten kunnen?
   Onmooglijk. - Nooit vergeet gij mij!

O Stroom, die aan mijn voeten kabbelt,
  Ontvang mijn heilgroet voor mijn kind,
Zeg hem, dat ver van hem verwijderd
  Een moederhart hem vurig mint.

A.P.

Bij de water- en vuurvrouw.
Eene Amsterdamsche vertelling van den Ouden Valentijn.
(Vervolg.)

III.

Het was de vierde Zondag der maand Juni. In de kerken was op plechtige wijze de overwinning van Waterloo herdacht, die eens aan de geweldenarijen van Napoleon I voor goed een einde maakte, en daarna ging men over tot de verschillende feestvieringen zooals die nog in vele steden van ons land plaats hebben, als een nagalm van de geestdrift, welke eene halve eeuw geleden heerschte. De muziek der schutterij liet zich in het openbaar hooren en lokte eene menigte wandelaars bijeen, en als de laatste bons! klets! bons! van groote trom en bekkens op den adem van den wind weggestoven waren, ging een hoera! onder de menigte op en de jongens zongen:

'Weg met Napoleon en leve Willem.'

Die juichtonen vonden gewoonlijk weêrklank in een lokaal dat mild met de nationale kleuren versierd was en waarin eenige ouden van dagen, die aan den slag van Waterloo hadden deelgenomen, gemeenschappelijk met hunne jongere broeders van den tiendaagschen veldtocht vergaderd waren. Die ouden van dagen, velen gebrekkig of stijf en stram van ledematen, schenen op dien dag te herleven of met Philemon den dood nog honderd jaren levens afgedwongen te hebben, zoo opgewekt waren zij. Zij spraken met geestdrift over de roemrijke dagen van het verleden en over alle militaire koetjes en kalfjes, riepen met een glaasje in de hand: hoezee! zoo dikwijls het *Wien Neêrlands bloed* zich liet hooren en dronken dan het glaasje in één wip leêg, zooals zij vroeger bij de marketenster gewoon waren.

Hannes van Koba had des morgens reeds vroeg zijne merels, lijsters en vinken gevoed, zonder eenige acht te geven op de sermoenen zijner huisvrouw, die achtervolgens al de nationale dagen van den laatsten tijd in verband bracht met de Schiedamsche industrie; met leege beurzen en berooide hoofden; met verkwistende mannen en beklagenswaardige vrouwen. Hannes had echter ditmaal minder dan ooit ooren voor die vermaningen, hij zette kalm zijne werkzaamheid voort en tooide zich daarna in feestgewaad om de bijeenkomst der oud-strijders bij te wonen.

Er was geen pluisje of stofje op zijn lange blauwe jas te zien, zijn zilveren horologe-ketting bengelde sierlijk op het geruite vest en zijne vingers staken zoo stijf in de zeemleêren handschoenen alsof hij het grootste gedeelte van zijn leven in een kabinet van wasbeelden geposeerd had. Aldus opgetooid, met den hoed - zooals men het noemt - op drie haren, stapte Hannes naar de zaal Concordia om daar zoo mogelijk het huiselijk leed en de rook- en aschlucht af te spoelen.

Als men de hoeveelheid vocht die hij daarvoor bezigde tot maatstaf mag nemen dan moet die asch- en rooklucht niet gemakkelijk te verdrijven zijn geweest, want

toen het vier ure geworden was, zag men Hannes schijnbaar vertrouwelijk, doch inderdaad tot wederzijdschen steun, arm in arm met een medemakker den weg naar zijne woning inslaan.

Wat Hannes op dien Waterloo-dag heeft gedaan willen wij geenszins alle oud-strijders toerekenen, doch het is zeker dat die nationale feestdagen zich niet zelden kenmerken door eene nationale ondeugd, die de nationale liederen tot wanklanken maakt. 't Is te betreuren dat men in ons land zoo zelden in het openbaar kan feestvieren zonder openbare schandalen te veroorzaken, zonder in het openbaar de zedelijkheid te kwetsen.

Wij moeten intusschen tot eer van onzen Hannes zeggen dat zijn aangeboren goedhartigheid ook in den opgewekten toestand, waarin hij zich bevond, den boventoon bleef voeren. Hij beschouwde alle menschen als zijne vrienden en drukte honderde handen tusschen het stijve zeemleêr.

Zoo kwam hij te huis nog vol geestdriftover Hasselt en Leuven, over papa Chassé en de overige helden uit den veldtocht van 't jaar 30. Het maakte niet eens zijne aandacht gaande dat zich uit het binnenste der berookte koffie-kroeg een gebrom liet hooren, dat in het klein een denkbeeld gaf van het gerommel 't welk eene uitbarsting van den Vesuvius voorafgaat. Hij ging vóór zijn merels staan en floot achtervolgens verschillende nationale liederen: *'Waar kan men beter zijn.'* - '*Wilhellemus al van Nassouwe'* enz., en het scheen hem maar geheel niet te bevallen dat de diertjes wel nieuwsgierig de kopjes heen en weêr bewogen, doch geenszins in de nationale opwellingen van hun heer en meester deelden. Aan die lief hebberij werd hij eindelijk vrij onzacht ontrukt door zijne weêrhelft, die hem onder allerlei benamingen, welker opsomming de lezer ons wel zal willen sparen, met horten en stooten naar binnen bracht, waar hem wat opgewarmd eten en eene groote portie gewone verwijtingen verwachtten.

Het was reeds bijna zeven ure geworden toen Griet en Kee, volgens belofte, hun bezoek bij de koffievrouw kwamen afleggen. De koffie stond dan ook reeds lang gereed en Koba had zich reeds aan een paar kopjes te goed gedaan, middelerwijl Hannes in een hoek der kamer op een stoel zat te droomen over het *cikkadel*, zooals hij gewoon was de bekende vesting van Antwerpen te noemen. Alvorens te gaan zitten ledigden de beide dienstmeiden hunne zakken die ruim voorzien waren van koekjes en restantjes van het dessert, die haar goedgunstig toegestaan of..... geannexeerd waren.

''t Is wat later geworden dan ik dacht,' zeî Griet 'doch het komt omdat wij van middag *weêr* gasten gehad hebben; als dat zoo voort gaat bedank ik er voor om nog langer als meid-alleen te blijven. Het is of ik in een logement in plaats van in een klein huishouden aangeland ben en voor zoo'n hondenleven bedank ik. Als de lui zooveel noten op hun zang willen hebben moeten ze ook maar zorgen dat er volk in huis is.'

''t Is met dat al nog al vroeg afgeloopen,' sprak Kee, 'als er bij ons zoo iets aan de hand is zit ik gewoonlijk 's avonds laat nog tot over de ooren in mijn werk.'

'Toch niet op uw uitgaansdag.'

Kee haalde de schouders op en antwoordde: ‘Daar zien ze bij mij niet veel naar; het heet dan altijd dat de fooien het goed maken.’

‘Ik zou er deftig voor bedanken,’ hernam Griet met minachting.

‘Voor een paar gulden moet men anders nog al wat doen,’ zeî Kee.

‘Ik zie dat ge 't ook nog niet ver gebracht heb,’ antwoordde Griet; ‘die fooien komen toch wel terecht. Wie weet tot hoe laat ze van avond zitten pimpelen, ik zal wel maken dat ik aan de deur sta als ze optrekken, ik ben er verzekerd van dat de fooien mij niet ontgaan.’

Het gansche zware bovenlijf van Koba schudde van het lachen; dat denkbeeld scheen nog geheel nieuw voor haar te zijn.

‘De jufvrouw speelde erg op haar poot’ zoo begon Griet op nieuw, ‘doch ik dacht: rom, bom, wat maal ik er om. Ik zeî haar doodeenvoudig dat ik mij had verhuurd op de conditie dat ik om den anderen Zondag een halven dag vrij zou hebben. Toen begon ze te praten van ondankbaarheid en zoo wat meer, maar ik heb haar eens goed de waarheid gezegd en ten laatste was ze, geloof ik, blij dat ik maar vertrok, want het ging er nog al hard langs en ik kon heel goed zien dat ze verlegen was voor de menschen. Zoo moet ge ook doen, Kee; als men zijn tanden tusschenbeide niet laat zien, gaan ze met u lachen.’

Toen Kee op hare manier te kennen gaf, dat men zoodoende wel eens een goeden dienst op het spel kon zetten, werd Griet inderdaad boos; volgens haar oordeel was er meer behoefte aan goede meiden dan aan goede diensten. Een meid kon des noods gemakkelijker eene maand zonder dienst zijn dan een dienst zonder meid; als de meiden, die te veel geplaagd werden, er maar eens een of twee maanden aan waagden, zou het wel geheel anders worden.

‘Ja maar Griet,’ hernam Kee, ‘ge moet niet vergeten dat ik mijn volk te ontzien heb om mijne zuster, die veel naaiwerk krijgt.’

‘Wat maalt ge om een zuster; laat die maar voor haar eigen zorgen. Men kan bovendien ook maar niet met ons leven zooals men wil. Mijn vader, die, zooals ge weet bleeker is, heeft de geheele wasch van *ons*, doch ze moesten het eens probeeren om er een ander in te halen; jongens, die wasch zou er onder het rekken van lusten, want ik heb de naaister, die ik nog al eens wat weet toe te stoppen, geheel op mijne hand.’

‘Maar, zeg eens, Griet,’ sprak Koba, ‘voor een dag of wat dacht ge dat het bij u aan huis met de zaken niet goed stond; dat schijnt ‘toch niet waar te zijn, want mij dunkt dan zouden zij geen lust hebben om te smullen en te pimpelen.’

‘Ik weet ook niet of zij er lust in hebben,’ klonk het antwoord, ‘doch men moet zooveel doen voor het oog der wereld. Ik heb ook heel goed bespeurd dat de jufvrouw niet erg ingenomen was met de gasten van heden, maar mijnheer speelde lief kind voor en lief kind na, en ik kon wel merken dat er voor hem veel aan gelegen was. De broêr van de jufvrouw - ge weet wel, uit Dordt - is gisteren met drie heeren van buiten de stad gekomen. Zij hebben tot laat in den avond zitten rekenen en mijnheer was voor niemand te huis. Waarom zou het niet mogelijk zijn dat mijnheer eens schoon schip wil maken en dat de broêr van de jufvrouw in den arm is genomen om een paar crediteuren te paaien? Ge weet nog niet hoe het volk, dat met minachting op een dienstmeid neêrziet en een ambachtsman het vel over de ooren haalt, soms den schelm speelt. Het waren geene vrienden van mijnheer, dat heb ik zeer goed gezien en waarom moest er dan van daag champagne op de tafel komen? Ik durf er

wel drie maanden huur om verwedden dat er iets achter steekt. De jufvrouw wilde ook gisteren avond niet hebben dat ik in de kamer kwam, zij kon het wel buiten mij doen, zei ze, en toen ik eens eene looze boodschap maakte, zag ik duidelijk dat ze allen met lange gezichten rondom de tafel zaten.

'Zoo'n grapje zou wel eens een dienst kunnen kosten,' sprak Kee.

'Wat zijt ge nog onnoozel', antwoordde Griet, 'als menschen van ons gelijken een ongeluk krijgen zijn zij verloren, doch de groote koopluî kunnen niet vergaan of ze moeten verzinken. Als hunne zaken scheef staan, gooien ze het op een accoordje en dan komen zij er gemeenlijk met een drie-ik-hoû-er-vijf zeer goed af. Dat hebt ge verleden jaar wel gezien toen de boêl bij Verstalen afgebrand is; 't is den man zijn opkomst geweest.'

'De Verstalens zijn knappe menschen,' zei Kee, 'dat weet ik van mijne nicht die er al jaren lang dient.

'Dan zal die nicht ook wel weten waarom ze iedereen niet aan den neus wil hangen wat er gaande is geweest. Nu begrijp ik ook heel goed hoe het komt dat zij zoo dubbel en dwars in de kleêren en in het goud zit; ik heb ook jaren lang gediend maar kan er dat niet van doen. 't Is dom van u, Kee, want ge kunt zoo goed als ik op de vingers uitrekenen dat iemand die maar zestig of zeventig gulden loon heeft geen omslagdoek van dertig gulden kan koopen; zij zal ook wel een handje in het brandje gehad hebben.'

Kee wilde nogmaals hare bedenkingen te kennen geven, doch op dat oogenblik kwam Dien, die overal raad voor wist, met zooveel luidruchtigheid binnen stormen dat Hannes er wakker van werd.

'Ik had u al doorgeschrapt,' zeî Koba, 'want wij zijn niet gewoon dat gij de laatste zijt.'

'Er is ook heel wat aan het handje geweest,' antwoordde Dien, die in een groote opgewondheid scheen te verkeeren.'

'Is het er alweêr op geweest?'

'Niet weinig!...... Dat vee zou een mensch wel geheel onder den duim willen houden, doch ik laat me door geen tien mevrouwen ringelooren en daarom heb ik eenvoudig de huur op gezegd'

Koba zette een ernstig gezicht. 'Dat zou u wel eens kunnen berouwen Dien,' zeide zij, 'want ik geloof niet dat er beter dienst te vinden is.'

'Laat dat maar aan mij over; zij weten zeer goed dat Dien de handen uit de mouwen kan steken als het er op aan komt, en in zoo'n groot huishouden kunnen zij ieder niet gebruiken. Ge kunt er ook op rekenen dat over een dag of wat alles weêr bijgedraaid is, doch dan hebben zij het vast beet en dat is altijd goed voor het vervolg.'

'Maar het was ook eigenlijk uw uitgaansdag niet,' zei Koba.

'Daar was het niet om, mensch, ik zal u heel wat anders vertellen, doch maak eerst dat de koffie-boêl van de tafel komt; ik heb wat dubbelen annijs meêgebracht, die is beter geschikt om de muizennesten uit het hoofd te jagen, dat zal Hannes ook wel weten, niet waar? De echte Waterloo-klanten weten drommels goed wat beter smaakt dan water.'

(Wordt vervolgd.)

De processierupsen.

Uit verschillende streken van het land werden ook dit voorjaar klachten gehoord over een groote menigte rupsennesten welke in die plaatsen de vruchtboomen letterlijk bedekten; vele middelen werden aan de hand gedaan om dit kwaad te voorkomen,

andere om het tegen te gaan. Van deze middelen willen wij hier niet spreken, liever doen wij eene soort van rupsen kennen die dikwijls groote schade toebrengt.

'Uit verschillende streken' zoo verhaalt een opmerker, 'heeft men in vroegere jaren klachten gehoord over de groote verwoestingen door de rupsen aangericht; op sommige plaatsen in de Kempen hebben de eikenboomen vooral veel te lijden gehad, niet weinigen waren letterlijk kaal geëten door de zoogenaamde Processie-rupsen, wier levenswijze eenige merkwaardige bijzonderheden aanbiedt. Op den rug zijn ze donkergrauw, op de zijden grijs en van witte zeer lange haren voorzien; over dag vindt men ze rustig in groote troepen bijeen in een spinsel aan den voet van den eikenstam zitten, soms echter ook op een tamelijken afstand van den grond. Tegen den avond trekken zij processiesgewijze naar de takken van den boom om te eten; zij vormen een lange samenhangende ketting, wijl zij elkander bij den staart of bij de haren vasthouden. 's Morgens vroeg bevinden zij zich nog in de takken van den boom, en dan komen de spreeuwen er in menigte op azen; doch eenigen tijd na het aanbreken van den dag komen zij in dezelfde orde naar het nest terug. Op sommige boomen waren zij dikwijls zoo ongeloofelijk talrijk, dat het nest aan den eenen kant bijna geheel den boomstam bedekte. Bijkomende omstandigheden schijnen echter op den tijd van het op- en nedergaan invloed uit te oefenen; althans wij hebben waargenomen dat, terwijl op den eenen boom een troep naar beneden daalde, op een anderen een troep naar boven klom. Verschillende keeren hebben wij een opgaande ketting verbroken door er met een stokje eenige rupsen uit te stooten en tevens de draden weg te nemen welke zij al kruipende achter laten. Het bovenste stuk der ketting bleef altijd zijn weg voortzetten; de voorste rups van het onderste gedeelte aarzelde gewoonlijk een weinig, sloeg eenigszins zijdelings af, en werd altijd door alle anderen gevolgd; een enkele maal keerde er zich een, in plaats van verder naar boven te kruipen, met een bocht naar beneden en alle overigen volgden dezelfde lijn. Men moet zich wachten de rupsen met de bloote hand aan te raken, want de haren die zeer bros en eenigszins doornachtig zijn blijven dikwijls in de huid vast zitten, en veroorzaken daar een soort van inflammatie; wanneer men er eenigen van in het oog krijgt zwelt dit op, en er verloopen verscheiden uren alvorens het weder in zijn gezonden toestand is teruggekeerd.

Peter von Cornelius.

De schilder, wiens portret wij in deze gravure aan onze lezers voorstellen, was een groot en beroemd, maar toch slechts weinig populair kunstenaar, wiens voortbrengselen als de scheppingen van een groot vernuft door de rijken met goud werden gekocht maar wiens naam bij het volk slechts weinig bekend was. Hij was te Dusseldorf in het jaar 1787 geboren, waar zijn vader, die eveneens schilder was, een ambt aan de galerij van schilderstukken bekleedde. Zijn eerste leermeester Langer, de directeur der academie van schilders te Dusseldorf, erkende in hem het talent niet wat latere jaren aan den dag zouden brengen; hij raadde daarom zijne moeder, die intusschen weduwe geworden was en voor haar zeven kinderen slechts een armoedig bestaan had, den zestieajarigen Petrus liever het goudsmeden te doen leeren. Deze raad was echter aan moeder noch zoon gevallig en Peter van nu af aan geheel aan zich zelven overgelaten, zocht het onderhoud voor zich en zijne moeder te winnen door het

vervaardigen van teekeningen voor kalenders en geslachtsboeken, het schilderen van kerkvaandels en portretten, Na aldus eenige jaren lang met moeite in de behoefte voor zich en zijne huisgenooten voorzien te hebben, ging Cornelius in het jaar 1811 naar Rome, altijd nog arm aan geld maar rijk aan ontwerpen en plannen. Hier sloot hij zich aan bij Overbeck, de gebroeders Veit en Schadow en Koch den oudere, met wie hij het oude klooster San Isidoro bewoonde; ieder werkte voor zich afzonderlijk in zijne cel en moest ook in de algemeene keuken zijn eigen maaltijd bereiden, zoodat zij meer op kloosterbroeders geleken dan wel op artisten, zooals men zich deze gewoonlijk voorstelt. Spottenderwijze werden zij dan ook 'Nazareners' geheeten, wier levensdoel was eene 'nieuweoud- duitsch- italiaansche schilderschool te vormen; zij echter stoorden zich weinig aan den spotlust en bedilzucht der Romeinen en gingen voort op den eenmaal ingeslagen weg. Vooral werden zij beschermd en voorgestaan door den geleerden Duitscher Niebuhr, die gezant was van Pruisen aan het hof des Pausen, en ontvingen in hunne nederige werkplaats meermalen het bezoek van vorstelijke personen, waaronder de toenmalige kroonprins van Beieren werd opgemerkt.

PETER VON CORNELIUS

Vooral legden zij zich toe op de frescoschildering welke zij weder wisten te doen herleven, iets wat geen gemakkelijke taak mag heeten daar zij bijna geheel van gronds af aangeleerd moest worden en dus eene langdurige ondervinding, in tallooze proeven opgedaan, vereischte. Hunne methode bestond hierin dat zij de kleuren op den nog

natten kalkgrond aanbrachten en dan tegelijk met dezen lieten opdroogen, waardoor deze muurschilderingen sterker zijn dan de anderen. Eene eerste toepassing dezer methode voerden de vrienden uit in de woning van den pruisischen Consul Bartholdi, waar zij de geschiedenis van Jozef schilderden; van Cornelius' hand zijn daarin de ‘Uitlegging van Pharao's droom’ en de ‘Jozef door zijne broeders herkend,’ welke stukken zeer beroemd zijn.

Gezamelijk met Overbeck en Schnorr von Carolsfeldt zou Cornelius de fresco-schildering der villa Massimi ondernomen hebben, waarbij ieder een italiaansch dichter tot onderwerp zijner schilderingen had bestemd, toen de kroonprins van Beieren er in gelukte hem voor Munchen te winnen. Te gelijkertijd werd aan Cornelius de betrekking van directeur der dusseldorfsche schilder-academie aangeboden, zoodat men hem voortaan zes maanden te Munchen en zes maanden te Dusseldorf bezat. In de eerste stad vervaardigde hij de cartons welke hij in den zomer te Munchen in schilderstukken herschiep.

Te Rome had Cornelius gewerkt met zijne vrienden, thans kwamen een aantal leerlingen zich bij den grooten meester aansluiten, met welke hij gezamenlijk twee groote zalen van het museum voor beeldende kunst beschilderde. Dikwijls zag men hem op vertrouwelijken voet omgaan met den kroonprins Lodewijk die zijn werk en den meester zelven wist te waardeeren, en hem in 1826 een ridderorde schonk en tot den adelstand verhief. Na de voltooiing dezer muurschilderingen in de zalen en de vestibule van het museum voor de beeldende kunst, ondernam Cornelius nog die in de galerij voor schilderkunst en in de St. Lodewijkskerk, waarin hij zich zooals altijd den meester in de kunst betoonde. Voor de St. Lodewijkskerk vervaardigde hij het beroemde ‘laatste oordeel,’ waarvoor hij de teekeningen te Rome van 1834-1835 had afgewerkt. Deze reusachtige fresco-schildering wilde hij persoonlijk uitvoeren, de overigen liet hij aan zijne leerlingen en medehelpers over.

Sedert 1826, het jaar waarin hij de betrekking van Directeur der Academie in zijne vaderstad met de gelijknamige aan de Academie van Munchen had verwisseld, tot in het jaar 1841, verbleef Cornelius meestal in laatsgenoemde stad; slechts zelden bevond hij zich in het buitenland, zooals in 1831 en 1834 te Rome, in 1835 te Parijs, waar hem koning Lodewijk van Beieren in persoon door de tuinen van Versailles rond geleidde, in 1838 te Stuttgart, waar hij bij de onthulling van Schillers gedenkteeken de kunstwereld van Beieren vertegenwoordigde. Plotseling echter, de oorzaak hiervan is minder bekend, kwam er een ommekeer in zijne vriendschapsbetrekkingen met kouing Lodewijk, zoodat Cornelius op den 12^{en} April 1841 zijne betrekkingen te Munchen neêrlegde en een aanbod van koning Frederik Willem van Pruisen aannam, volgens welk hij voortaan te Berlijn ambteloos leefde en alleen bezig was met zijne kunst. Hier echter vond Cornelius bij het volk niet diezelfde populariteit, waaraan hij te Munchen gewoon was geworden; de scheppingen van den reeds zestigjarigen meester werden aanvankelijk niet geprezen.

Het voornaamste plan door Cornelius voor den koning van Pruisen ontworpen, 't welk wel grootsch en reusachtig mag heeten en den beroemden schilder waardig was, maar dat ook in zijne wording moest blijven, bestaat in het bouwen en met muurschilderingen versieren van eene nieuwe domkerk met een *Campo Santo* of grafmonument voor de koninklijke familie, een werk dat niet minder dan acht millioen thaler zou gekost hebben. Het *Campo Santo* had moeten bestaan uit vier reusachtige zalen, wier muurwerk van den buitenkant effen en zonder vensters zoude zijn, en wier binnenzijde op een open plein uitzicht moest geven. Zoo boden vier muren, ieder 180 voeten lang en 40 voeten hoog, een uitgestrekt veld waarop de bejaarde

schilder zijn meesterschap in de fresco-schilderingen kon bewijzen. Het was wederom te Rome dat hij de eerste teekeningen ontwierp, waaronder men meesterstukken als 'de vier ruiters der Openbaring van den H. Joannes' bewondert. Intusschen de te groote kosten van dit plan deden het niet ten uitvoer brengen. Cornelius leefde nog vele jaren te Berlijn alleen met de kunst zich bezig houdend en stierf in het 84e jaar zijns levens, in het jaar 1867. Driemalen was hij getrouwd geweest, de laatste maal op 78 jarigen leeftijd met eene jeugdige romeinsche vrouw, doch geen kinderen liet hij na, daar zijne eenige dochter reeds vóór hem uit dit leven verscheidde.

[Nummer 44]

Bouvignes en Crève-Coeur.

De Ardennen vormen gewis eene bevoorrechte landstreek: eene heerlijke, schilderachtige en sterk afgewisselde natuur, prachtige vergezichten, een schat van geschiedkundige herinneringen en dichterlijke legenden - wat kan de tourist meer verlangen! Ook ieder jaar, in het schoone saizoen trekken een aantal *flaneurs* naar dat zuidelijk gedeelte van België en vertoeven of liever dwalen er in eene gansch andere wereld rond, dan die welke hun in het vlaamsche deel des lands omvat.

Wie toefde niet te Bouvignes (provincie Namen), de eens zoo sterke en tamelijk belangrijke stad, waar het kanon zoo dikwijls dommelde en gewichtige feiten voltrokken werden, en die nu, vervallen en vergeten aan den voet van den berg ligt, schier niet meer gekend dan door hare zielroerende legende van Crève-Coeur.

In de vlaamsche gewesten was Bouvignes en zijn wapenroem niet algemeen gekend, toen eenige jaren geleden het publiek in eene der nationale tentoonstellingen stil stond voor eene schilderij, het treffend tafereel der Vrouwen van Crève-Coeur, op eene heerlijke wijze, weêrgevende. Die schilderij was het werk van den heer Wittkamp, een van Antwerpens beste historieschilders.

EEN LANDSCHAP IN DE ARDENNEN.

Sedert dat oogenblik kent men schier algemeen Bouvignes en zijne heldhaftige vrouwen. Het was in 1554, tijdens den oorlog van Frankrijk tegen Karel V, dat het Naamsche stadje door de Franschen, onder het bevel van den hertog van Nemours, belegerd werd en eenen weêrstand aan den overweldiger bood, die inderdaad heldhaftig mocht genoemd worden. Marienburg en Bouvignes werden door genoemden hertog verwoest, terwijl zijne tegenpartij in Picardië en in het Doorniksche huis hield.

Bouvignes bezat een kasteel in 1110 door Godfried, graaf van Namen, op de helling eens heuvels gebouwd. Beneden dit fort lag de bewuste toren van Crève-Coeur door de Maas bespoeld, en toen reeds de citadel zich, na een levendigen tegenstand, had moeten overleveren, hield de toren nog stand. Daar had zich het

overschot der dappere Walen verscholen, met al wat hun dierbaar was, hunne vrouwen en kinderen.

Dikwijls zagen de belegeraars op het torenvlak, zoo zegt de legende, drie in het wit gekleede vrouwen verschijnen. Zij zagen die witte figuren verschijnen en verdwijnen, en men zou gezegd hebben, ‘dat het drie scandinavische Valkyriën waren, de hymne des doods zingende van Fingals krijgslieden.’ De vrouwen waren drie zusters, wier echtgenooten in den strijd gevallen waren en nu den moed der belegerden nog aanwakkerden. De vijand wist het en de losbandige en bloedgierige soldaat zinde op wraak.

Soms, bij dalende zonne, verschenen die drie witte vrouwen op den torentrans en, arm in arm gestrengeld, zongen zij eene hymne, en zoo betooverend was die zang in den beginne geweest, dat de soldaat de lont van het kanon terugtrok en aan een vizioen dacht. De begoocheling ging echter voorbij, en zooals wij zeiden beloofde de hardnekkige en geteisterde belegeraar zich op die heldinnen te wreken.

Het oogenblik der overgaaf kwam; over hoopen van lijken en den degen in de vuist, stormden de Franschen binnen, allen vermoordende die zij op hunnen weg ontmoetten; zij ijlden de torentrap op en bemerkten op den trans, omringd door damp en vuur, het drietal Jeanne d'Arc's. Op het punt van gegrepen en de speelbal der woestelingen te worden, omarmden de zusters elkander en sprongen van den hoogen torentrans in de golven der Maas.

Op hetzelfde oogenblik ondergingen de laffe vervolgers dezer moedige vrouwen hunne straf: de kelders der torens hielden een aanzienlijke hoeveelheid buskruit in, het vuur had er zich aan meêgedeeld en met een donderenden knal sloeg het reuzengevaarte uit elkander; zoo groot was de te weeg gebrachte verwoesting, dat de golven der Maas de fondamenten des torens overspoelden en voortaan bedekten.

Op elken verjaardag van die gebeurtenis, zoo vertelt u de herder, landbouwer of houtkapper, dien gij op uwe wandelingen buiten Bouvignes mocht ontmoeten, op elken verjaardag hoort men 's nachts een mysterieusen zang, het *veni creator*, door drie zachte stemmen aangeheven. Het zijn de vrouwen van Crève-Coeur.

Arme Thomas.
Eene eenvoudige vertelling door H.A. Banning.

Het zag er droevig uit in de hut van den daglooner Thomas. Wel scheen de vriendelijke zon ook daar, zooals overal, door het kleine venster met zijne beplakte glasruiten, maar ofschoon zij overal koestert en verkwikt en niet zelden vervroolijkt, kwam zij hier de ellende slechts vergrooten, want hare heldere stralen deden de armoede, welke daar heerschte, nog meer op den voorgrond komen.

Die arme Thomas! Zijne vrouw had hem kort geleden een' zoon geschonken, doch ook deze gebeurtenis, voor anderen zoo verblijdend, kon slechts zijne zorg vermeerderen. Wel dankte hij God met eene traan in het oog, toen hij den jonggeborene in zijne armen hield, en hem in de doekjes wikkelde, door zijne vrouw zoo zorgvuldig bijeengespaard, maar er ontglipte tegelijk eene diepe zucht aan zijne borst, want dat kind kon slechts zijne zorgen vergrooten, het moest ook al weder zijn deel hebben van het dagelijksch brood.

Weken waren sinds de geboorte van dat kind voorbijgegaan, en de arme moeder, anders zoo werkzaam om ook voor hare kinderen een stukje brood te verdienen, zat daar ziek en bleek, en had nu zelf hulp noodig. Thomas had hard, zeer hard gewerkt, en hij had honger geleden ook, want als de andere boerenknechts na eenen vermoeienden arbeid smakelijk hun brood en spek aten, dan sloop hij stilletjes weg, en bracht zijn deel bij vrouw en kinderen. Het was braaf van den man, zich zoo geheel op te offeren, en wanneer hij dan des avonds thuis kwam, en zijne vrouw treurig het hoofd liet hangen, omdat Thomas met al zijn werken nog nauwlijks den honger uit het huis kon houden, dan zeide hij: 'wees welgemoed vrouwtje! zoo lang deze handen nog goed blijven en er nog werk te krijgen is, zult gij geen honger lijden. En buitendien, binnen kort zijt gij weder geheel hersteld, dan werkt gij weêr meê, en alles gaat zijn ouden gang.'

Jammer dat de hoop van den braven man zoo geheel en al teleurgesteld werd. Wel bleven armen en handen even onvermoeid, maar zijne zieke vrouw herstelde niet, en wat het allerergste was, de boer bij wien hij tot dusverre voor een klein loon gewerkt had, kon hem niet langer meer gebruiken. Vruchteloos poogde de arme Thomas bij andere boeren werk te krijgen, niemand had hem noodig. Hoe welgemoed de man ook vroeger was, toen hij door harden arbeid zijn gezin kon voeden, thans was zijne hoop op eens vervlogen, de veerkracht geheel verlamd. Zijne armen hingen slap langs het lijf, het hoofd op den schouder, en nu en dan wischte hij met zijne ruwe hand een traan uit het oog. Eene geheele week was voorbijgegaan sedert hij geen werk meer had, en daar hij slechts van den eenen dag op den anderen kon leven, stond de honger den eersten dag reeds voor de deur. Wel hadden zijne goede buren en bekenden hem eenigen onderstand gegeven, maar daar de arme slechts armen tot vrienden heeft, waren deze giften natuurlijk zeer gering; en wat helpt eene bete broods voor een geheel huisgezin? Ook is het medelijden, in de meeste gevallen, slechts eene voorbijgaande gewaarwording, welke spoedig in onverschilligheid ontaardt. Toen eenige dagen vervlogen waren, vergat men den armen daglooner en zijn gezin. - Zoo stonden de zaken op het oogenblik, toen wij voor de eerste maal een blik in de hut wierpen.

Thomas zat bij de tafel, met het hoofd in de hand en staarde somber voor zich heen. Op zijn anders zoo vroolijk gelaat stond nu koude smart geteekend; wel zag men nu en dan een' glimlach om zijne lippen, maar het was een glimlach om van te schrikken, een glimlach zoo als de wanhoop alleen kan voortbrengen, want dan draaiden zijne oogen akelig rond, en zijne vingers sloten zich krampachtig te zamen. Zijne vrouw zat daar stil en kwijnend, en drukte met hare vermagerde armen den zuigeling aan hare borst; doch het kind begon te weenen, want het kon bij de moeder geen voedsel meer vinden. De beide groote kinderen zaten in een' hoek te snikken, zij hadden aan vader zoo lang om een boterham gesmeekt, tot deze hen norsch van zich afgestooten had.

Eindelijk verbrak Thomas de akelige stilte.

'Heb ik *dat* verdiend!' zeide hij, 'heb ik dat verdiend, om met al mijn werken nog te moeten zien dat mijne kinderen verhongeren?'

De vrouw zweeg.

'Spreekt gij niet meer?' vroeg hij wrevelig.

'*Ik* weet niet wat wij verdiend hebben, man,' zuchtte de vrouw; 'God alleen weet dit.'

'Zoo!.... nu, *ik* weet het ook wel. Ik weet heel goed dat mijne handen krom en lam zijn van het werken; ik weet heel goed, dat ik van Maandag tot Zaterdag gezwoegd

heb als een ezel, en dan nu nog armoede en gebrek te moeten lijden, neen *dat* heb ik niet verdiend.'

'Zwijg Thomas!' riep de vrouw verontwaardigd. 'Gij bezondigt u. Wij mogen niet morren. Wie weet waarom de lieve God ons deze rampen overzendt? Heeft de pastoor Zondag in zijn sermoen nog niet gezegd, dat men nimmer moet wanhopen, want dat God, die de vogelen des hemels voedt, nooit hen verlaat, die in Hem hun vertrouwen stellen.'

'Ja de pastoor heeft goed praten, die leeft uit den korf zonder zorg, maar laat hem eens eene week met mij ruilen, en hoor dan eens wat hij zeggen zal. En van die vogelen des hemels mag ik niet hooren; als ik bij de boeren het spek uit den schoorsteen en het koren van het veld mocht halen, zooals de vogels doen, dan zouden wij waarlijk geen gebrek lijden.'

De vrouw stond op van schrik, en werd nog bleeker dan zij te voren was. 'Foei, Thomas, foei! gij doet mij ontstellen, gij zult uwe arme ziel ook nog ongelukkig maken. Foei! ik heb u nog nooit zóó hooren spreken.'

'En ik heb nog nooit zóó in den brand gezeten. Is het niet om gek te worden, dat men met een gezond lichaam nog niet in staat is om vrouw en kinderen te onderhouden. Zie, die kleinen daar in den hoek, zij hebben sedert gisteren middag niets gegeten.'

De vrouw wischte een traan uit het oog; haar moederhart kromp ineen bij de gedachte dat haar lievelingen honger moesten lijden; maar zij was te vroom en te braaf om haar vertrouwen op God te verliezen, en zij zocht ook haren man dezen troost in te boezemen. 'Onze nood is groot,' zeide zij, 'ik kan dit niet ontkennen, maar hij kan nimmer zoo groot worden dat men mag wanhopen. Waar zoovele menschen dagelijks hun voedsel vinden, zullen wij niet van honger omkomen; laat ons hopen en bidden, Thomas! en alles zal nog wel te recht komen.'

'Hopen, bidden!' herhaalde de man, met eene soort van glimlach, 'hopen, bidden! kunt gij daar van middag de kinderen hun buik mede vullen? Bid maar, het zal u wat helpen. Ik heb al zoo lang gebeden, maar het geeft wat.'

De vrouw vouwde de handen en sloeg de oogen ten hemel, zij sprak geen woord, doch hare lippen bewogen zich; waarschijnlijk vroeg zij vergiffenis voor haren man, die zich geheel doorde wanhoop liet wegslepen. Toen stond zij op, bracht het kind, dat eindelijk ingeslapen was in de wieg, schikte hare kleederen recht en scheen voornemens de hut te verlaten.

'Waar wilt gij heen?' vroeg de man, die uit zijnen koortsachtigen droom scheen te ontwaken, en wien onwillekeurig eene huivering door de leden liep, toen zijne bleeke, uitgeteerde vrouw in zulk eene ongewone houding voor hem stond.

'Ik zal u toonen, man!,' zeide zij met plechtigen ernst, 'dat er eene Voorzienigheid bestaat. Ik zal werk zoeken, en ik zal het ook vinden; men stoot geene moeder van zich af die voor hare hongerige kinderen wil werken.'

Thomas staarde zijne vrouw verbaasd aan. De wrevel, welke voor eenige oogenblikken zijne ziel geboeid hield, begon weder plaats te maken voor zijne gewone goedhartigheid. 'Maar hoe wilt gij werken, Lena! daar gij nauwlijks krachten genoeg hebt om uwe kinderen te verzorgen?' vroeg hij.

'God zal mij krachten verleenen. Hij zal eene arme moeder niet laten omkomen, omdat haar man Hem lastert en vloekt, en zijne geboden veracht.'

Thomas hield nog altijd zijn strakken blik op zijne vrouw gevestigd. Zóó had hij haar nooit gezien. Toen streek hij met de hand over het voorhoofd, als wilde hij de gedachten, welke hem bezig hielden, met geweld verdringen. Hij vatte de hand zijner vrouw, en zeide met eene stem, welke van diepe gemoedsaandoening getuigde: ‘blijf, Lena! blijf. Ik heb verkeerd gehandeld. God moge het mij vergeven; maar ach het valt zoo hard, vrouw en kinderen in armoede te zien. Ik zal niet meer wanhopen, ik zal met u bidden, en niet waar, dan zal God ons nog wel weêr hulp zenden. Maar blijft gij dan hier. Ik zal nog eens gaan naoogsten op het land van van der Horst; mogelijk vindt ik dan wel zoo veel, dat wij dezen middag onzen honger kunnen stillen, en morgen zullen wij wel verder zien.’

De vrouw, die inderdaad meer had willen doen dan hare krachten gedoogden, wierp een' dankbaren blik naar boven, omdat God het hart van haren man ten goede had gekeerd. ‘Zoo is het beter, Thomas!’ zeide zij. ‘Blijf goeden moed houden, en met de hulp van God zal alles nog wel beter worden. Ga gij zien of er nog wat aardappelen op het land te vinden zijn, ik zal intusschen met de kinderen de Moeder Gods om bijstand smeeken.’

Thomas stond op, wierp een' zak en den hakker op zijn schouder en ging naar buiten. De vrouw veegde met haar voorschoot de tranen weg, welke de diepe smart aan hare oogen had ontlokt, ging naar de kast, en haalde haar kerkboek te voorschijn. Het was een *Godvruchtige Leidsman,* van hoogen ouderdom, waarschijnlijk in betere dagen door hare moeder of grootmoeder gekocht, want men zag op den band nog de indrukselen van groote zilveren sloten. In dat kerkboek lag een prentje, waarvoor zij een bijzonderen eerbied gevoelde. Het was eene afbeelding van Maria. De Moeder droeg haar kind Jezus op haren arm; zij was met een' wijden, met veel goud en kleuren versierden mantel omhangen, en op haar hoofd prijkte eene gouden kroon. Op den achtergrond zag men eene schaar van pelgrims welke eene kapel binnentrok; en onder op het prentje stond te lezen: H. Maria tot Kevelaer. Lena ontving dit prentje van hare moeder, toen deze op haar sterfbed lag. ‘Mijne dochter!’ had de oude vrouw gezegd, ‘bewaar dit prentje zorgvuldig, het werd mij te Kevelaar door een vromen man geschonken, en het heeft het wondervolle beeld geraakt. Zijt gij in droefheid of noodt, zoo neem dit prentje, verplaats u in den geest te Kevelaar bij het wonderbeeld, bid de H. Maagd vurig om hulp en troost, en zij zal u bijstaan.’

De vrome dochter hechtte veel waarde aan deze gedachtenis, en zij dacht in haren nood aan de woorden harer moeder. Zij plaatste het prentje voor zich neder, en de beide kinderen naast haar; toen nam zij haren rozekrans, en weldra hoorde men, bij elke kraal die nederviel, het ‘Wees gegroet, Maria, vol van genade,’ uit de tot stikkens toe volle borst der arme moeder opstijgen, en helder weêrklonken de kinderlijke stemmen der kleinen, wanneer zij bij het: ‘Heilige Maria, Moeder Gods’ hare moeder afwisselden.

Het was een schoon tafereel, die arme moeder, met de twee kleinen wien de tranen nog in de oogen stonden, in de eerbiedigste houding, knielende voor het beeld der H. Maagd. Het was een tafereel dat het hart van den waren Christen in verrukking brengt, en ongetwijfeld zag ook God met welgevallen op het arme gezin neder.

Middelerwijl was Thomas op het land reeds ijverig bezig om een middagmaal bijeen te zoeken.

(Slot volgt.)

Frankrijks tuin.

Kent gij de schoone landstreek die men Frankrijks lustwarande noemt?' vroeg een jeugdig schrijver bij den aanhef eener beschrijving van zijn geboortegrond. 'Kent gij die schoone, landstreek waar men in weelderig groene dalen, door een grooten stroom en meerdere rivieren doorsneden, de zuiverste lucht inademt? Neen, gij hebt haar nooit gedurende de schoone zomermaanden doorkruist, of geruimen tijd bracht gij door in vervoering over die schoonheden der natuur aan de oevers van den stroom, u bezig houdende met dit moeilijke vraagstuk, dat gij niet tot eslissing kondt brengen: aan welken oever zou ik liefst mijne woontent opslaan?'

Dit en veel meer zegt de schrijver over zijn geboorteland. Zeker de taal die hij gebruikt is geestdriftig, zijne woorden zeggen veel schoons, maar is het ook alles waarheid wat hij zegt, is het alles goud wat er blinkt? Een ieder die Tours en zijne omstreken mocht bezoeken, stemt met dezen jeugdigen Franschman in, want hij herinnert zich het vele schoone, het vele verrukkelijke wat zijne oogen aanschouwden, waarin zijne ziel zich verlustigde.

Zulk eene schoone natuur in al hare bekoorlijkheid te schetsen kan het doel van dit opstel niet zijn; want behalve dat het onze krachten te boven gaat, zou eene vluchtige schets reeds een tamelijk boekdeel vereischen, en wij mogen hier slechts over eenige regelen beschikken. Om echter hen, die gaarne iets van de schoone landouw willen weten, eenigszins te vreden te stellen zullen wij pogen in eenige trekken het land te doen kennen en het als bij vogelvlucht in oogenschouw nemen.

Moet men de geschiedschrijvers der *Touraine* (zoo noemde men vroeger de provincie Tours) gelooven, dan mochten de bewoners dezer bevoorrechte landstreek op de hoogste oudheid roemen. 'Turnus,' zoo verhalen zij, 'een italiaansch koning uit den voortijd, was door de overwinningen van den trooiaanschen held Aeneas uit zijn geboorteland en koningrijk verdreven en had met een gedeelte zijner overwonnen onderdanen in het hartje van Gallië een rijk gesticht; aan Turnus heeft de stad Tours haren naam ontleend, dus is het uitgemaakt dat hij haar heeft gebouwd.' Over de waarheid hiervan behoeven wij niet te redetwisten, het is genoeg dat wij het laatste vers van Virgilius aanhalen, waarin hij spreekt van zijn overwonnen denkbeeldigen held:

> Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras,

waardoor de dichter den held zijner fantasie na volbrachten dienst onmeêdoogend ter schimme zendt. Nogtans fier op die afkomst pronkt de nazaat gaarne met den held, die de stichter heette van zijn roem, en herhaaldelijk vindt men gewag gemaakt van de volksfeesten in de mideleeuwen die door tooneelen werden opgeluisterd aan het leven van Turnus den koning ontleend.

Het is gewis aan dezen nationalen roem dat de afkeer te danken was, dien de oude Turonen (bewoners van Tours) bezielde tegen de afstammelingen van dien grooteren held, Aeneas, voor wien hun voorvader moest bukken en wien hij zijn Latiuin moest afstaan. Het is bekend, dat de Turonen, bij de verovering van Gallië door Julius Cesar, door hunne druiden of priesters werden aangespoord om een heldhaftigen tegenstand te bieden. Het mocht evenwel niet helpen, want zooals hun stamvader voor den trooiaanschen veroveraar moesten ook zij bukken voor de afstammelingen van dien held. Gedurende vijf eeuwen waren zij aan de Romeinen onderworpen en vielen bij de groote volksverhuizingen eerst aan de Visigothen in 480 en weldra in

507 aan de Franken onder Clovis ten deel. Sinds bleef Touraine deelen in het lot van het groote koningrijk waaraan het eindelijk onafscheidelijk werd vast gemaakt.

Door een hoogen bergketen tegen den Noordenwind beschut, wordt deze landstreek door de zon van het Zuiden beschenen, wier warmte nogtans genoegzaam door de heerschende zee-winden wordt afgekoeld om een weelderig, zacht klimaat te vormen, waarin de meeste zuidelijke gewassen tieren. Zoo vindt men in deze bevoorrechte landouw de altijd groenende laurieren, die er in verschillende soorten gevonden worden, de granaatappelen, den vijgenboom enz. die er jaarlijks bloeien en rijke vruchten dragen. Zorgvuldig gedane waarnemingen over een tijdvak van twintig jaren hebben doen zien dat het verschil van climaat tusschen Tours en Nizza in den Zomer slechts anderhalven graad, in den winter hoogstens twee graden beloopt.

Ook het dierenrijk deelt in den rijkdom waarin zich de zuidelijke landen verheugen, men vindt er den edelmarter, het hermelijndier enz., terwijl eene menigte vogels van de verschillendste soorten zich in de bosschen ophouden.

Naast het reeds bovenaangehaalde getuigschrift dat den lof van de schoone landstreek verkondigt, zullen wij dat plaatsen van den beroemden Kardinaal Bentivoglio, in der tijd nuntius van den Paus bij het hof van Frankrijk, die in 1619 alhier het herstel zijner gezondheid kwam zoeken. In een brief aan den gezant van Spanje zegt hij het volgende: ‘Maar laat ons terugkomen op de stad Tours, op dat heerlijke land, dat men een Arcadië zou kunnen noemen zoo het een Sannazar had om zijn lof te bezingen. Maar al ontbreekt deze naam, toch heeft zij er een die niet minder schoon moet klinken, want in waarheid zij is *Frankrijks Tuin*, vooral wanneer men haar beschouwt waar de Loire hare weelderige oevers uitspreidt en vlakten vormt zoo rijk aan schilderachtige gezichten.’

Het is uit dezen tuin van Frankrijk dat wij voor onze lezers eene enkele bloem hebben geplukt, die wij hun aanbieden in het heerlijke landschap dat een vijver in de Touraine voorstelt. Bloemen als deze vindt men er velen, maar zij geeft niet te min eenig denkbeeld van de schoone en rijke natuur waarin zich daar de mensch, de koning der schepping, mag verheugen.

Constantinopel.

Een der heerlijkste punten van Constantinopel, dat boven vele steden zoo rijk aan betooverende vergezichten is, moet zeker dat zijn wat door onze gravure aanschouwelijk wordt gemaakt. De driehoekige landtong, waarop de stad gebouwd is, wordt gevormd door de zee van Marmora

en den Bosphorus; uit dezen dringt een zeeboezem van meer dan eene mijl lengte landwaarts in en vormt eene uitgestrekte haven waarin voor de grootste schepen een veilig toevluchtsoord te vinden is. De naam dezer haven is de *Gulden Hoorn;* eene brug daarover verbindt de gedeelten der stad die zich aan weerszijden de haven uitstrekken, terwijl tusschen de stroompijlers, waarop het middelpunt der brug rust, eene opening kan gemaakt worden, ruim genoeg om aan de grootste schepen vrijen doorgang tot de haven te geven.

EEN VIJVER IN DE TOURAINE

De voorsteden mede gerekend telt Constantinopel ruim 90,000 huizen en bijna een millioen inwoners, die volgender wijze verdeeld zijn: 300,000 Turken, 150-200,000 Grieken, 230,000 Armeniërs, 55-60,000 Joden en 25,000 Europeanen van alle landen, die onder de bescherming der verschillende gezanten leven. De stad heeft 300 moskeeën of turksche bedeplaatsen, waaronder de Sophia-kerk (eene oude basiliek door Constantijn den Groote gebouwd, maar sedert de verovering van Constantinopel door de Turken in 1452 in eene moskee herschapen) de moskeeën van Soliman, Achmed, Mahomed enz. de eerste plaats bekleeden. De Christenen te Constantinopel hebben ieder hunne eigen bisschoppen en kerken volgens hunne gezindheid; zoo bedraagt het getal der grieksche en armenische kerken voor ieder dertig, terwijl de Katholieken negen kerken en zes kloosters bezitten.

Men telt te Constantinopel meer dan drie duizend badinrichtingen, eene

menigte bazars, khans en duizende koffiehuizen; de voornaamste uitvoerartikelen bestaan in leder, tapijten, gouden en zilveren stikwerk, wapens, parfumeriën enz. Het is niet te ontkennen dat de handel der stad, niettegenstaande de weinige bescherming die er door de turksche regeering aan wordt verleend, door hare voordeelige ligging en de prachtvolle haven steeds toeneemt. Het voornaamste aandeel in den handel hebben de Grieken en Armeniërs, verder de Italianen, Oostenrijkers, Engelschen enz. Jaarlijks loopen niet minder dan 15 tot 16,000 schepen, te zamen over de drie millioen tonnen metende, de haven binnen.

BRUG OVER DE 'GULDEN HORN' TE CONSTANTINOPEL.

Bij de water- en vuurvrouw. Eene Amsterdamsche vertelling van den Ouden Valentijn. *(Vervolg.)*

Hannes grinnikte en zette zijn stoel bij de tafel, die spoedig van eenige ongelijke glaasjes voorzien was. Nadat men eens geklonken on gedronken had kon Koba hare nieuwsgierigheid niet langer bedwingen; zij verzocht Dien te vertellen wat er voorgevallen was.

‘Ge moet weten,’ zoo begon deze, ‘dat het dezen morgen vroeg al scheef zat. Mevrouw wilde hebben dat ik naar de kerk zou gaan omdat het Waterloo-dag was en daar had ik niet veel zin in. Ik heb in mijn leven zooveel water- en- melkpreêken van de dominé's gehoord dat ik het er best meê kan doen. Mijnheer komt nooit in de kerk, want er is geen dominé die het naar zijn zin kan maken en de jonge jufvrouwen gaan er gemeenlijk slechts heen als er een knappe jonge predikant op den stoel komt, dan worden ze eensklaps vroom; mevrouw wil er nog wel eens gebruik van maken en zal nooit den Waterloo-dag overslaan. Maar wat heb ik met Waterloo te maken! Of wij van de Franschen of van de Turken geregeerd worden is mij om het even. Voor het overige hebben de luî er ook niets meê te maken of een meid al of niet naar de kerk gaat, als zij haar werk maar verricht. Ik hoorde laatst mijnheer zeggen, dat reeds meer dan een dozijn domine's in ons land de brui van de kerk gegeven hebben, en men zou een meid willen dwingen om er heen te gaan! Ik laat dat voor de liefhebbers over en zit veel liever hier een glaasje op Waterloo te drinken, dan dat ik over Waterloo hoor preêken. Kom Hannes, een glaasje op al de oude veteranen en op papa Chassé.’

Dat scheen Hannes te bevallen en hij begon onmiddellijk te zingen:

> ‘Wie praalt aan 't hoofd der heldenstoet - Chassé!’

Doch zijne geestdrift werd door Koba afgekoeld, die hem toeriep: ‘laat papa Chassé maar rusten, die heeft er vandaag genoeg van gehad.’

Na een goede teug uit haar glas te hebben genomen, vervolgde Dien:

‘Toen mevrouw uit de kerk kwam begon zij aanstonds nesten te zoeken. Eerst heette het dat de koperen knop aan de deur niet goed geschuurd was, daarna moest ik hooren dat mijn keuken er niet uitzag zooals het behoorde, dat ik geen lust in mijn werk had en al zulke vitterijen meer. Ik antwoordde haar dat één mensch maar één gang kon gaan; dat de jonge jufvrouwen alleen wel een meid noodig hadden en dat het God geklaagd was zooveel als men tegenwoordig van eene dienstmeid eischte. Daar bleef het bij, doch tegen den middag werd binnen geroepen. Mijnheer was naar de societeit, mevrouw zat met haar beide opgepronkte dochters in de huiskamer. Zoodra ik binnen kwam zag ik wel dat er iets aan de hand was, want de jonge jufvrouwen meesmuilden met elkaâr en zagen mij zoo valsch aan of ze zeggen wilden: nu zal 't er toch eens op zijn!’

‘Dien,’ zeî mevrouw, ‘ik ben in den laatsten tijd zeer ontevreden over u.’

‘Over mij, mevrouw, ik weet toch niet beter of ik doe mijn werk zooals het behoort.’

‘Daar wil ik voor het oogenblik niet van spreken, gij kunt zeer goed werken als gij maar wilt, doch er zijn andere zaken waarover ik niet langer mag zwijgen. Ik mag graag zien dat een meid die hoog loon verdient goed gekleed gaat, in den laatsten

tijd gaat het al te ver met u. Weet gij wel dat er op het oogenblik zeven witte rokken van u in de wasch zijn?'

'Wat zou dat, mevrouw!.... Als het u te hoog loopt, zal mijn vader ze nog wel voor mij willen wasschen.'

'Van de kosten wil ik niet eens spreken, Dien,' zeide zij met gehuichelde belangstelling, 'maar gij zijt verkwistend, gij besteedt al uw geld aan schoone kleêren, aan lintjes en strikjes, gij draagt glacé-handschoenen en laarsjes met hooge hakjes.... dat komt voor eene dienstmeid niet te pas.'

'Wel heer mijn tijd,' zeî ik, ''t is nog erger of ik een weesmeid ben. Wat ik draag gaat niemand aan zoo lang ik het betaal, of zou mevrouw ook denken dat ik er op eene oneerlijke wijze aankwam?'

'Ik denk dat gij in dezen laasten tijd een zeer lichtzinnig schepsel geworden zijt,' hernam mevrouw, die waarschijnlijk het gezaag van den dominé nog niet vergeten was. 'Gij hebt geen lust meer in uw werk, gij blijft, als er boodschappen te doen zijn, uren lang weg, gij kent al de schandalen, die in de stad voorvallen, gij zingt in huis ijdele straatliedjes....'

Mijn bloed kookte. 'Als ik fransche liedjes kon zingen,' zei ik, 'zooals jufvrouw Jeannette, zou er zeker minder op te zeggen vallen.'

'Gij wordt brutaal, Dien,' sprak mevrouw, 'en ik meen bespeurd te hebben dat gij zeer in uw nadeel veranderd zijt sedert dat gij zoo gaarne naar de water- en vuurvrouw in de steeg loopt. Het schijnt dat de meiden daar elkander het hoofd op hol brengen, dat daar de gansche wereld over de baan wordt gehaald; ik twijfel er geen oogenblik aan dat al de schandelijke praatjes, die ik hier van tijd tot tijd hoor, uit dat huis komen.'

'Wat....' gilde Koba van kwaadheid, terwijl zij een vol glas dubbelen annijs naar binnen wipte, 'durft die halfbakken mevrouw *dat* van mij zeggen. Ik heb haar nog wel gekend dat zij geene zoolen onder hare schoenen had, dat zij blij was bij een oom en tante onder dak te komen, en zij durft iemand mijn huis verbieden? Ge hebt haar toch de volle laag gegeven, niet waar?'

'Dat zou ik denken,' antwoordde Dien. 'Ik heb haar gezegd dat zij liever naar hare eigene dochters moest zien; dat op mijne gansche familie zie zoo veel - zij knipte met de vingers - niet te zeggen viel; dat ik niet voor een lichtekooi uitgemaakt wilde worden; dat ik zou dragen wat ik verkoos en zij zich met de zes weken maar van een andere meid moest voorzien, als haar dit niet aan stond.'

'Ferm!' riepen Koba en Griet tegelijk, 'daar kan een glas op staan.' Er werd nogmaals ingeschonken en op de kordaatheid van Dien gedronken en Hannes begon te zingen:

> 'Wij leven vrij, wij leven blij
> 'Op Neêrlands dierbren grond.'

'Schei toch uit met die vaderlandsche deunen,' riep Koba, die haar man door een vrij harden stoot deed gevoelen dat *zijne* vrijheid ten minste niet zeer groot was.

'Waarom zou ik niet zingen?' vroeg Hannes, bij wien de dubbele annijs begon te werken, 'ik heb koning en vaderland gediend, ik heb op de *cikkadel* van Antwerpen naast papa Chassé gevochten, ik ben.....'

'Ge zijt een ezel,' zoo viel hem Koba in de rede; 'al waart ge met die *cikkadel* in de lucht gevlogen er zou niet veel aan verbeurd zijn geweest.'

'Ik wou maar zeggen,' zeî Hannes, die zijn glaasje nogmaals bijschoof, 'dat Dien een flinke marketenster geweest zou zijn; zij heeft haar op de tanden. Kom schenk nog eens in..... leve de vreugd! leve de Koning! leve papa Chassé!'

‘Och, laat hem zijn hart maar eens ophalen,’ sprak Dien, die wel zag dat Koba de beleediging haar aangedaan op haar man scheen te willen wreken, ‘het is ook niet elken dag kermis voor hem.’

‘Maar dan moet het ook uit zijn met dat gezaag over papa Chassé!’ sprak Koba; ‘wat geven wij om de tiendaagsche rusie; de kerel moest liever zorgen dat er wat minder rusie hier in huis was.’ ‘Kom Dien,’ zoo vervolgde zij, ‘laat nu eens hooren hoe het verder afgeloopen is.’

‘Toen ik van de zes weken begon,’ zeî Dien, ‘werd mevrouw rood van nijd, ofschoon zij het niet wilde weten. Zij noemde mij een ondankbaar schepsel en voorspelde dat het niet goed met mij zou afloopen wanneer ik zoo voortging. Ik antwoordde dat ik met al die praatjes niets te maken had, trok de deur zoo hard achter mij dicht als ik maar kon en daarmêe was het uit.’

Op deze heldhaftigheid werd weder geklonken en gedronken terwijl Hannes niet kon nalaten daarbij nogmaals een nationaal lied aan te heffen. En toen nu de persoonlijke aangelegenheden afgehandeld waren, kregen de nieuwtjes van den dag eene beurt. De geheimen der huisgezinnen werden geschonden, de lasteringen, door booze tongen in de wereld gebracht, geëxploiteerd en in verband gebracht met alles wat er slechts eenigszins betrekking op kon hebben, om met allerlei lichtzinnige en ongerijmde gevolgtrekkingen de volgende dagen te worden rondgebazuind aan ieder die er slechts ooren naar had, en dat getal is, helaas! niet gering.

Ook onze nieuwe, geldersche meid kreeg ruim haar deel. Dien, die maar niet kon vergeten en nog veel minder vergeven dat Mietje haar met al de minachting had behandeld, welke zij verdiende, wist te vertellen dat het, vooral des Zondags-avonds, bij de modiste die bij den bakker boven woonde, zooals zij het noemde, schuins toeging. Zij beschuldigde onze meid van oneerlijkheid, noemde haar broêr een losbol, die reeds op andere plaatsen een slechte rol had gespeeld en zeide dat zij dit alles kon bewijzen. Binnen acht dagen zou men er van hooren, want zij kon geen schijnheiligen verdragen en zou wel zorgen dat die nuf van een meid haar verdiend loon kreeg.

Daarmede eindigde de gewone koffie-visite bij de water- en vuurvrouw. Wellicht waren er vijftig, honderd huizen van dien aard in de stad, waar het op dezelfde wijze toeging. Als wij den lezer in een onaangenaam gezelschap binnenvoerden, het was slechts om hem de vuile bron te doen zien waaruit velen der lasterlijke geruchten voortspruiten, die dagelijks in omloop zijn en wij zijn, kieschheidshalve, verre beneden de waarheid moeten blijven.

Alvorens twee dagen waren voorbijgegaan wisten honderden lieden te vertellen dat zeker koopman, wiens zaken zeer slecht stonden, met zijne crediteuren in onderhandeling was; dat mevrouw Verhulken een helleveeg was, die de meiden geene kleêren aan het lijf gunde; dat de moffin die bij Valentijn diende, niet pluis was enz., en als sommige dienstmeiden en ook vele andere menschen het huis van den bakker voorbijgingen en meesmuilend naar boven zagen, dan hoorde men het woord *slons* in verband brengen met den naam der modiste die daar woonde.

Want het gaat met den laster als met een sneeuwbal, die door de jongens over den grond gerold wordt. Bij elke wenteling wordt hij grooter in omvang, en er zijn veel menschen, en soms zeer goede maar uiterst lichtzinnige menschen, die er een tijdverdrijf van maken om nu en dan eens een stootje aan zulk een bal te geven.

(Wordt vervolgd.)

Gestichten te Jerusalem.

Meermalen hebben wij de aandacht onzer lezers gevestigd op het H. Land en zijne hoofdstad, zijne kerken en andere gebouwen of edenkwaardige plaatsen besproken, waartoe meestal eene gravure ons eene gewenschte aanleiding gaf. Thans willen wij meer in het bijzonder onze eschouwingen wijden aan de godsdienstige gestichten, waartoe een kortelings uitgekomen reisbeschrijving van een fransch priester, die uit het H. Land is wedergekeerd, ons eene zeer geloofwaardige bron levert.

De godsdienstige gestichten buiten die der Turken kunnen verdeeld worden in vier soorten: die der Katholieken, Grieken, Protestanten en Joden. Wij willen deze achtereenvolgens bespreken en komen dus het eerst tot de

Katholieke gestichten.

Het is ongeveer 53 jaren geleden dat het latijnsche patriarchaat door Z.H. den Paus te Jerusalem gevestigd werd. Mgr. Valerga, tot Patriarch benoemd, vond toen hij bezit nam van zijn zetel dat zijne geheele geestelijkheid bestond uit één priester. Men begrijpt dat hij van den aanvang reeds met groote moeielijkheden te kampen had, en let men op zijne geringe hulpmiddelen, dan moet men erkennen dat hij buitengewoon veel tot stand heeft gebracht. Hij heeft te Jerusalem een tamelijk groot patriarchaal huis ('t is te eenvoudig om het een paleis te noemen) gebouwd, benevens eene kerk en een seminarie. De eerste is nog niet geheel voltooid, het laatste heeft reeds inlandsche priesters geleverd. Eene jaarlijksche toelage van 12000 francs, hem door Frankrijk verstrekt, stelt hem in staat een hospitaal te onderhouden; hier worden de zieken van iederen godsdienst en natie ontvangen en door franciscaner religieusen met liefdevolle zorg verpleegd. Het is een klein onaanzienlijk gebouw, maar de zieken komen er gaarne; zij weten dat zij er troost en verzachting in hun lijden vinden. Het opschrift *Ospizio Cattolico di S. Luigi* doet vermoeden, waartoe ook zijne oudheid grond geeft, dat het door den H. Lodewijk is gebouwd. Waarom het opschrift in het italiaansch is geschreven is onbekend.

De heilige plaatsen, die het middelpunt der katholieke parochie uitmaken, worden bewaakt door Franciscanen, bij wie de pelgrims steeds welwillende gastvrijheid vinden. Zij hebben eene school voor de jongens, terwijl de meisjesschool door zusters van den H. Joseph wordt bestuurd. Onze schrijver betreurt het dat het klooster der Franciscanen niet ruim genoeg is, om het in twee deelen te verdeelen, het eene voor de mannelijke, het tweede voor de vrouwelijke pelgrims, daar de laatste meestentijds genoodzaakt zijn in een logement haren intrek te nemen. Ook wenschte hij dat het aantal der geestelijken grooter ware, opdat zij den pelgrims, die nu veelal van de hebzuchtige Turken afhangen, ten gids konden strekken op hunne vrome tochten.

De religieusen van O.L. Vrouw van Sion, die zich voornamelijk wijden aan de bekeering der Joden hebben twee prachtige gestichten, die veel te danken hebben aan zekeren bekeerden Jood, Ratisbonne geheeten. Toen hij in 1842 tot het Katholicism overging, schonk hij de fondsen voor het onderhoud van 100 tot 140 weesmeisjes. Jerusalem bezit geen weeshuis voor jongens; slechts te Bethlehem wordt een priester gevonden, die zich met de verzorging van mannelijke weezen

belast, doch de geringe middelen, die hij bezit, doen vreezen dat hij zijne schoone taak weldra zal moeten opgeven.

Gaarne zouden wij tot onze lezers van nog andere katholieke gestichten spreken, doch buiten die van het H. Graf, welke wij in vroegere nummers reeds tot in kleine bijzonderheden behandeld hebben, zijn er geen andere, en onze schrijver weet nauwelijks woorden te vinden om zijne droefheid uit te drukken over den treurigen toestand, waarin zich de Katholieken te Jerusalem bevinden. Hij wil dat Europa de H. Stad te hulp zal komen even als het dit deed in de middeleeuwen, maar het zende geen ridders en krijgslieden, het schenke eenvoudig arme missionnarissen en liefdezusters, en deze zullen de vurig verlangde bevrijding aanbrengen. Met de kruisvaarders drongen monniken van verschillende orden Jerusalem binnen; bij den val der stad werden zij verdreven. Thans zijn weder Jezuïeten, Capucijnen, Lazaristen enz. in Syrië, in afwachting dat op aandrang van de Europeesche Mogendheden de poorten van Jerusalem voor hen geopend zullen worden.

Grieksche gestichten.

De grieksche Kerk bezit ongeveer een zesde gedeelte van de stad; daarin worden 15 kloosters gevonden, waarin de pelgrims een toevluchtsoord vinden. Sedert de vestiging der Protestanten te Jerusalem, die zich ten koste der Grieken uitbreiden, zijn deze uit hunne werkeloosheid opgewekt, en doen zij alle moeite om den Protestanten, die zij evenzeer haten als de Katholieken, het terrein te betwisten. Zij hebben scholen voor jongens en meisjes gebouwd, benevens een seminarie voor ongeveer 30 studenten en eene boekdrukkerij, van waar zeer vele arabische en grieksche boeken door Palestina verspreid worden. Ook zijn zij begonnen met den bouw van een hospitaal, doch daaraan wordt niet voortgewerkt, omdat een russisch hospitaal aanbood al de grieksche zieken op te nemen. Het hoofd-etablissement der Grieken is reusachtig groot; het wordt ingesloten door dikke muren en bevat uitgestrekte hoven en tuinen, eene groote kerk en eene kleinere voor den archimandriet, benevens diens paleis, een hospitaal voor zieke pelgrims en eene reeks van gebouwen, die 15000 pelgrims kunnen bevatten. Dat etablissement wordt begrensd door het hotel van het russische consulaat, welks vlag het beschermt. Men zegt dat de aanleg en bouw 6 millioen hebben gekost. De grieksche patriarch van Jerusalem verheugt zich in de bescherming van den russischen Czaar, maar ten koste van zijne onafhankelijkheid, waarvan hem niet het geringste deel is overgebleven.

Protestantsche gestichten.

Het Protestantisme te Jerusalem is nog geen 30 jaren oud. Toch verkeert het in een bloeienden toestand, dien het aan het goud en de bescherming van Pruisen en Engeland te danken heeft. Meer door politiek dan door godsdienstzin gedreven, voerden die beide Mogendheden het in Europa stervende Protestantism te Jerusalem in en wel voornamelijk om den invloed van Rusland te breken, dat zich in het Oosten meer en meer uitbreidde. Dus werd dan in 1842 een protestantsch bisdom van Jerusalem gesticht en voor den bisschop een paleis en kerk gebouwd. Langen tijd bleven de bisschop met zijne predikanten de eenige bezoekers der kerk, maar wat bezwijkt er

niet voor het engelsche goud, vooral wanneer grieksche en joodsche hebzucht aanwezig zijn. Naar hetgeen onze schrijver mededeelt, zou men vermoeden dat het aantal der Protestanten zoo groot niet was, als de menigte hunner gestichten moet doen gelooven; althans hij geeft geen cijfers en schrijft de opmerkelijke uitdrukking neder; 'iedere secte te Jerusalem schijnt een groot aantal gestichten te bouwen om een groot denkbeeld te geven van hare kracht.' De volgende gestichten worden opgenoemd:

1. De engelsche protestantsche Kerk.
2. Het zendelingshuis.
3. Het weeshuis op den berg Sion voor 40 à 45 jongens, onderhouden door het engelsch zendelinggenootschap.
4. De ambachtschool voor jongens nabij de poort van Damascus.
5. De meisjesschool voor kosteloos onderwijs, bestuurd door protestantsche diaconessen.
6. Het engelsche hospitaal, op groote schaal onderhouden door het zendelinggenootschap, en bestuurd door geneesheeren, apothekers en diaconessen.
7. Het jongens-weeshuis onderhouden door het pruisisch zendelinggenootschap voor ongeveer 60 weezen.
8. Het meisjes-weeshuis, eveneens door het pruisisch zendelinggenootschap onderhouden en door diaconessen bestuurd, voor 80 weezen.
9. De jongensschool in het midden der stad en
10. de bibliotheek, waar boeken tegen betaling of kosteloos uitgeleend worden.

De kinderen, in die weeshuizen en op die scholen verpleegd en onderwezen, zijn niet allen van Joden, die tot het Protestantism zijn overgegaan. Er worden vele grieksche en, jammer, zelfs katholieke kinderen onder hen gevonden. Men belooft hunne ouders hun een goede opvoeding te geven, hun een ambacht te doen aanleeren en bij hun vertrek uit het gesticht verder voor hen te zorgen. Door die schoone beloften verleid, geven de ouders dikwijls hunne kinderen aan die gestichten over, maar moeten wanneer zij hen terugzien tot hunne smart ontdekken dat den kinderen de protestantsche dwalingen zijn ingescherpt en dat zij bovenal eenen schier onuitroeibaren haat tegen de Katholieken hebben ingezogen. Somtijds bemerken de ouders dit reeds spoedig, doch wanneer zij dan de kinderen weêr tot zich willen nemen moeten zij een franc betalen voor iederen dag, die de kinderen in het gesticht hebben doorgebracht.

Joodsche gestichten.

Te allen tijde zijn de Joden te Jerusalem zeer talrijk geweest, maar hun getal neemt dagelijks toe vooral sedert zij minder mishandeld worden. In de laatste 25 jaren hebben zij de volgende inrichtingen in het leven geroepen. Vooreerst 4 synagogen, waaronder eene zeer groote en schoone; deze zijn meest allen gebouwd door de duitsche Joden. Voorts hebben zij den bouw ondernomen van een hospitaal voor de zieken en een gesticht voor hulpbehoevende grijsaards. Deze inrichtingen, vooral als zij vereenigd zijn met die, welke door de familie Rotschild zijn gesticht, zullen de arme en ongelukkige Joden buiten de noodzakelijkheid brengen hun toevlucht te nemen tot de Protestanten en, gehecht als zij zijn aan de wet van Mozes, behoeven

zij niet meer de smart te gevoelen van hunne broeders voor geld aan hunne vijanden te zien verkoopen.

Het hospitaal Rothschild verdient vooral de aandacht om de orde, de zindelijkheid en de tucht, die er heerschen. Het staat onder het bestuur van een joodschen geneesheer en apotheker en neemt alle Israëlitische zieken op, onverschillig door welke ziekten zij getroffen zijn, of welke zorg zij behoeven. Door de familie Rothschild gebouwd, is het veel verschuldigd aan den rabbijn Albert Cohn, wiens echtganoote er dagelijks brood aan de arme Israëlieten uitdeelt.

Allerlei.

Een nieuwe straatlocomotief.

Reeds eenmaal hebben wij op blz. 112 van den eersten jaargang der *Illustratie* gesproken over eene locomotief, welke geen vooraf bereiden weg, dat is geen spoorstaven, behoeft om toch met voldoende snelheid en kracht een zeker getal wagens over de straten, zelfs over kiezelwegen en bouwland voort te trekken. Wij komen er hier nogmaals op terug, waartoe eene nieuwe uitvinding, welke veel meer waarborgen van welslagen aanbiedt dan de vorige, ons de gelegenheid geeft. Bijgaande gravure stelt ons de straatlocomotief van Thomson voor op het oogenblik dat zij een kolentrein sleept, waartoe zij in Engeland reeds vrij menigvuldig gebruikt wordt; hare raderen zijn met een sterk bekleedsel van caoutchouc omgeven, waardoor het harde stooten, dat een straatlocomotief noodwendig moet veroorzaken grootendeels wordt weggenomen, men zou ze dus kunnen vergelijken met de pooten eens olifants die eveneens van onderen met een dik en zacht bekleedsel belegd zijn.

Daar zulke locomotief als trekkracht ook op het bouwland kan aangewend worden zou zij kunnen dienen om de ploeg en andere landbouwwerktuigen in beweging te brengen, - waartoe men vroeger een dubbelen trekker gebruikte aan de beide uiteinden van het bouwland geplaatst, - ‘mijnheer, er zal spoedig een donderbui over u losbreken.’ De officier trok heel koelbloedig zijn degen en antwoordde: ‘als de donderbui komt, heb ik altijd toch hier een goeden bliksemafleider.’

Een geleerde.

‘Wat moeten de heeren toch geleerd zijn, die de zons- en maansverduisteringen voorspellen!’ zeide Pieter tot zijnen buurman Jan.

‘O, dat is ook wat,’ antwoordde deze, ‘zij lezen het in den almanak.’

Scheikundige mededeelingen (*Vervolg*). Stikstof.

Stikstof is een smaak- kleur- en reukloos gas, in de dampkringslucht zeer verspreid en ook in vele plantaardige en dierlijke stoffen aanwezig. Zuivere stikstof kan geen verbranding, noch ademhaling onderhouden; van daar dat brandende lichamen er terstond in worden uitgebluscht en menschen en dieren er plotseling het leven in zouden verliezen; een vogel b.v., dien men onder een stolp met stikstof plaatst, valt binnen één minuut dood neer. Deze doodende eigenschap is echter geen onmiddellijk gevolg van de stikstof zelve, maar zij belet dat er zuurstof in aanraking komt, met het bloed, iets wat noodzakelijk is voor het leven, en daarom ook in gewone omstandigheden door inademing der dampkringslucht geregeld plaats heeft. Dr. Rutherford van Edimburg heeft de stikstof in 1772 ontdekt. waarvoor hij te meer geschikt is daar hij naar willekeur kan bestuurd en gedraaid worden.

Een dichter

maakte voor een banketbakker een vers op een taart; uit dankbaarheid zond deze hem een taart cadeau, doch onder in de doos vond hij een groot gedeelte van zijn vers, waarop de taart lag. Uiterst verstoord liep de poëet naar den banketbakker om hem het onbetamelijke hiervan onder 't oog te brengen. ‘Maar, Mijnheer,’ hernam deze, ‘'t is een wederzijdsch compliment: U maakt verzen op mijn ‘taart en ik taarten op uw verzen,’

Een dokter

raadde zijnen patienten vooral het gebruik aan van een glas beiersch bier als een middel om goed te kunnen slapen; ‘als ik 's avonds,’ zeide hij, drie of vier glazen er van gedronken heb, slaap ik als een os.’ - ‘Als een os,’ hernam een zijder patienten,, dat zult ge ook wel doen, al hebt ge geen bier gedronken.

Bliksemafleider.

Een hoofd-officier zeide eens tot een officier dien hij reeds verschillende malen te vergeefs had getracht te beleedigen:

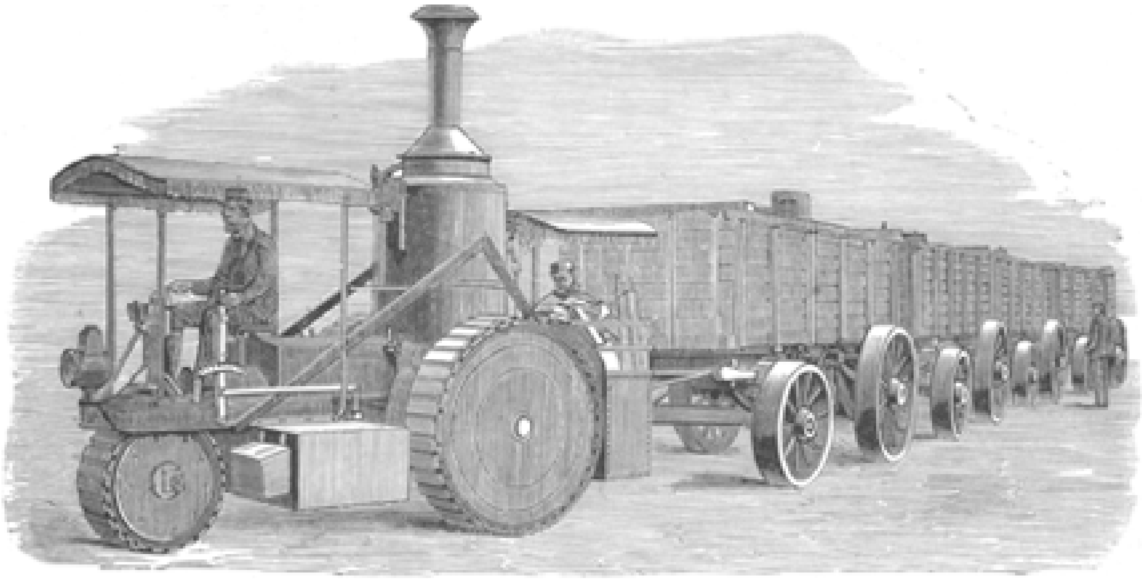

Samenstelling der dampkringslucht.

De lucht, die ons van alle kanten omgeeft is saamgesteld uit 1/5 zuurstof en 4/5 stikstof; bovendien bevat zij een weinig koolzuur en eene veranderlijke hoeveelheid waterdamp, waarbij men nog zou kunnen voegen eenige geringe deeltjes van andere gassen of dampen, die door de ontbinding van plantaardige en dierlijke zelfstandigheden worden voortgebracht. De werking dier groote hoeveelheid stikstof in den dampkring is van groot gewicht, want, zonder haar zou al wat vuur is veel te

snel branden en ook het leven van menschen en dieren te schielijk zijn uitgeput. (De stikstof speelt haar grootste rol in de voeding, doch dit behoort niet tot de onbewerktuigde scheikunde, dus daarover later.)

Phosphor - Eigenschap van de Phosphor.

Phosphor is eene enkelvoudige zelfstandigheid, die haar naam ontleent aan hare eigenaardigheid om in de duisternis licht van zich af te werpen, zoodra zij met de lucht in aanraking komt. Wanneer men in een donkere kamer met een lucifer ergens tegen strijkt of eenvoudig een doos lucifers opent, dan ziet men terstond eene groote flikkering; het is de witte rook eener langzame verbranding, veroorzaakt door de verbinding van de phosphor met de zuurstof in de lucht. Wil men dus een pijp phosphor bewaren, dan moet zij niet aan de lucht worden blootgesteld; het beste is, haar in een flesch met water te steken, doch bovendien wikkele men de flesch in een wollen lap, anders zou het daglicht de pijp langzamerhand zwart doen worden.

[Nummer 45]

Het beleg van Parijs.

'Nooit heeft een dolksteek grooter uitwerksel gehad, of zoo haastig eene revolutie te weeg gebracht; hij verdreef een geducht leger dat Parijs belegerde, sneed een tak van den boom van den H. Lodewijk af en deed een anderen koninklijken tak uitschieten; een katholieke kroon viel op het hoofd van een hugenoot, die daarop het protestantism verliet, zijne geloofsgenooten van hun opperhoofd beroofde en de toekomst verwoestte, die de hervorming in Frankrijk had kunnen hebben. De regeering der Valois eindigde te St. Cloud op den 2 Augustus 1859, die der Bourbons begon er op denzelfden dag.'

Met deze woorden beschrijft Chateaubriand de gevolgen van den moord, door Jacques Clement op Hendrik III gepleegd. Hij, die eenigermate bekend is met de geschiedenis van Frankrijk zal de waarheid, de volkomen juistheid dier woorden erkennen. Hendrik III stierf kinderloos, dus stierf het huis der Valois met hem uit; Hendrik, de echtgenoot zijner zuster Margaretlia van Valois en afstammeling van den vijfden zoon van den H. Lodewijk, heer van Bourbon, volgde hem op, als de eerste vorst uit het Huis der Bourbons, dat ruim 200 jaren over Frankrijk geregeerd heeft. Hendrik III was Katholiek, Hendrik IV Protestant en het hoofd der hugenooten.

EEN AANVAL OP PARIJS.

De regeering van Koning Hendrik III was zeer ongelukkig geweest. Daar hij vermoedelijk kinderloos zou overlijden, had men het vooruitzicht een protestantschen vorst op den franschen troon te krijgen, wat volgens de salische wet eene

onmogelijkheid was. Hendrik beminde zijn schoonbroeder innig en maakte niet het minste bezwaar zich door hem te laten opvolgen, maar hield het hem niet verborgen, dat hij niet rustig regeeren zou, indien hij niet tot den alouden godsdienst overging.

Die gezindheid verwekte Hendrik III machtige vijanden, vooral onder

de Guises, die een bondgenootschap sloten, dat in de geschiedenis bekend staat onder den naam van de Ligue. Het doel daarvan was te beletten dat een protestant op den troon kwam en tevens te bewerken dat een der Guises Hendrik III zou opvolgen. Men ziet hieruit dat ook de eerzucht de hand in het spel had. Nu ontstond er een burgeroorlog die van 1585 tot 1699 met de grootste verbittering werd gevoerd. De koning liet eenige hoofden der Guises om het leven brengen; tot antwoord verklaarden deze hem vervallen van den troon, brachten Parijs in oproer en de koning zag zich genoodzaakt zijne hoofdstad te verlaten. De dolk van een sluipmoordenaar maakte een einde aan zijn leven.

De protestantsche heeren en ook zeer enkele Katholieken erkenden Hendrik IV nu onmiddellijk als koning, geheel anders handelde de partij der Guisen. Nauwelijks was het bericht van den moord van Hendrik III in Parijs aangekomen, of er ontstond eene schier algemeene en dolzinnige vreugde; alle gebouwen werden verlicht en op de openbare pleinen ontstak men vuurwerken, alsof men een der nationale feesten vierde; men hield processiën onder het gelui der klokken, en onder het geschreeuw van: liever duizendmaal sterven dan te gehoorzamen aan een koning der Hugenooten, noemde men den koningsmoorder Clement, die onmiddellijk na zijn misdaad gedood was, een martelaar. Bij dezen stand der zaken meende Hendrik IV het beleg van Parijs, welke stad hij voor zijnen schoonbroeder had willen bedwingen, te moeten opbreken om het te hervatten, nadat hij zijn leger genoegzaam versterkt had.

Hendrik IV beklom den troon, doch verliet eerst het protestantism, om tot het geloof zijner voorzaten terug te keeren. Een groot getal overwinningen hadden hem niet gebaat; zijne tegenstanders ofschoon verslagen, waren nooit vernietigd, en al ware hij er in gelukt den troon met geweld meester te worden, dan nog zou hij hem geen oogenblik veilig in zijn bezit hebben gehad, want nooit zouden de Franschen hem erkend hebben. Immers volgens de Salische wet was de eerste plicht van den franschen vorst den alouden godsdienst te beschermen en te handhaven, en de uitvoering daarvan kon men geen protestantschen koning toevertrouwen.

Wat den toestand van Hendrik nog moeielijker maakte was de eerzucht der Guises, die met hunne aanhangers verklaarden dat Hendrik alleen door zijn Protestantisme voor altijd den troon verbeurd had. Hierin verschilden zij van de overige Katholieken, die meenden dat Hendrik slechts zoolang van zijn erfelijke waardigheid kon beroofd blijven, als hij gescheiden bleef van de gemeenschap der Kerk. Tot zoo lang vonden de *Ligueurs* dus steun bij alle Katholieken, schier zonder uitzondering.

Maar daarenboven werden zij nog ondersteund door den koning van Spanje, Philips II en Paus Sixtus V, hoewel de laatste den persoon des konings om zijn voortreffelijk karakter volstrekt niet ongenegen was en hoofdzakelijk door de eischen van den godsdienst werd gedwongen hem tegen te kanten. Hendrik vond wel eenigen steun bij de engelsche koningin Elisabeth en bij de Nederlanden, doch deze was niet van groote beteekenis.

Het is schier boven twijfel verheven dat de koning volgaarne tot het Catholicisme wilde overgaan, maar niet dan nadat hij den troon beklommen had. Zijn eerlijk karakter kon het niet verdragen dat men zeggen zou dat hij om eene kroon van geloof veranderd was, en zijne fierheid wilde zich niet bukken voor dwang; zijn karakter alleen blijft er reeds borg voor, dat het door Voltaire uitgevonden gezegde: *Paris vaut bien une Messe!* niets dan een schandelijke leugen is. Maar daaraan wilden de Parijzenaars geen gehoor verleenen; zij wilden er zeker van zijn dat zij een katholieken

koning hadden en zich niet aan het gevaar blootstellen dat Hendrik na zijne troonsbeklimming van gedachte mocht veranderen. Van daar die bloedige worsteling, die nu een aanvang nam en van de eene zijde de gehechtheid der Franschen aan het aloud geloof en van den anderen kant de schitterende dapperheid van Hendrik IV deed uitkomen. Een der treurigste episoden van dat bloedig bedrijf was wel de belegering van Parijs, die tooneelen opleverde, welke aan de belegering van Jerusalem en andere beruchte belegeringen herinnerden.

Nadat Hendrik zich van Parijs verwijderd had, leverde hij zijne vijanden verschillende veldslagen, waarin hij meestentijds de overwinning behaalde; dit had ten gevolge dat zijn leger zeer versterkt en dat zijner vijanden schier verstrooid werd. Nu meende hij kans te hebben op de inneming van Parijs en trok daarom tegen de hoofdstad op; werkelijk gelukte het hem te midden van een donkeren nacht verscheiden verschansingen te veroveren en tot in de voorsteden door te dringen, doch nu vlogen de vol schrik ontwaakte Parijzenaars te wapen en dreven koning Hendrik met zijne soldaten weêr de stad uit. Deze nederlaag des konings bracht andermaal moed in het leger der Guisen en zij geloofden hem nu spoedig geheel vernield te hebben. De veldheer Mayenne, reeds dikwijls door hem verslagen, trok nu met een sterk leger tegen hem op maar werd op nieuw zoodanig overwonnen, dat er van zijn leger, 't welk uit 16000 man bestaan had, nauwelijks 4000 overbleven; de overigen waren gedood of gevangen genomen. De koning had slechts een verlies van 500 man.

Had hij zich nu onmiddellijk naar Parijs begeven, de geheel ontmoedigde stad had hem misschien hare poorten geopend. De slag van Jory had den toestand geheel veranderd en bij de laatste vijanden des konings allen afkeer tegen hem weggenomen. Hij was nu in hunne oogen de eerste protestantsche held, die nooit overwonnen was en niet meer zooals vroeger een avonturier, maar een zegevierend veldheer, wiens groote bekwaamheden niet te loochenen waren. Maar Hendrik kon of durfde geen gebruik maken van zijne overwinning, hij liet het juiste oogenblik voorbijgaan en toen hij ongeveer drie weken later voor Parijs verscheen waren de inwoners meer dan ooit besloten te overwinnen of te sterven.

Mayenne was afwezig, toen de koning de stad naderde; hij was naar Soissons opgetrokken, om de aankomst te verhaasten van de spaansche troepen, die de prins van Parma moest aanvoeren. Het bevel in Parijs was nu opgedragen aan den hertog van Nemours, die eene buitengewone dapperheid gedurende het beleg aan den dag legde. Binnen acht dagen had hij de stad op ongeloofelijke wijze versterkt, er werden nieuwe bastions aangelegd, oude schansen versterkt, 75 kanonnen op de wallen gebracht en de rivier door middel van eene zware ijzeren ketting afgesloten. Deze middelen waren meer dan toereikend om een leger van 15,000 man tegen te houden, maar ongelukkig was de stad niet voldoende van levensmiddelen voorzien. Eene gemaakte berekening toonde aan dat men met den aanwezigen voorraad het beleg hoogstens drie weken zou kunnen uithouden.

Hendrik dacht er niet aan de stad regelmatig te belegeren, daar zijn klein leger hem zulks onmogelijk maakte. Hij besloot haar dus zoo nauw mogelijk in te sluiten en door den honger tot overgave te dwingen. Om daartoe te komen, belegerde hij Saint-Denis en Charenton van waar de Parijzenaars langs Marne en Seine gedurende een maand. levensmiddelen aanvoerden. Het gelukte hem die plaatsen in te nemen en daardoor de insluiting meer volledig te maken. Nemours gevoelde dadelijk het groote verlies; om langer wederstand te kunnen bieden, besloot hij een aantal inwoners de stad uit te drijven. Het was in 's konings belang dit te beletten, doch zijne

edelmoedigheid verzette zich daartegen en hij liet ongeveer 4000 ongelukkigen ongedeerd wegtrekken, zeer tegen den zin zijner soldaten, die de uitgehonderden met pieken en dolken wilden terugdrijven. ‘Laat hen gaan,’ sprak Hendrik, ‘ik ben hun koning en hun vader en kan hunne ellende niet aanzien; breng hen in het kamp, wellicht zullen zij er iets te eten vinden.’

Tot tranen toe bewogen riepen de verjaagden als uit eenen mond: ‘leve onze koning, leve onze vader!’

Van nu af ontkwamen nog een groot aantal anderen de stad, waar de honger zich met iederen dag meer deed gevoelen, en vonden een liefderijk onthaal in Hendriks leger. De koning gaf paspoorten aan de leerlingen der universiteit, aan verschillende geestelijken en eindelijk aan zijne verbitterdste vijanden, in de hoop hierdoor de stad tot toegevendheid te stemmen, maar al zijne pogingen mislukten: Parijs wilde geen protestantschen koning.

Tegen het einde van Juli besloot Hendrik een aanslag te doen op de voorsteden; hij koos daartoe den nacht van den 27sten. Hij liet ze allen, 10 in getal, tegelijk aanvallen; Parijs, zoo zeggen de geschiedschrijvers van dien tijd, scheen onder het vuur begraven te worden; woedender dan ooit werd er gestreden en tegen den morgen waren al de voorsteden in de macht van het koninklijk leger. Onze gravure kan den lezer eenig denkbeeld geven van het verschrikkelijk gevecht.

Dronken van vreugde, verzochten de soldaten nu met de stad zelve te mogen aanvangen, doch de koning beefde bij de gedachte aan het lot, dat haar dan ten deel zou vallen. Hij wilde niet heerschen over een koningrijk waarvan de hoofdstad was verwoest en evenmin wilde hij in de geschiedenis bekend staan als de verdelger van Parijs. Hij hield dus zijne soldaten terug en schreef een brief aan den hertog van Nemours, waarin hij bij hem op de overgave der stad aandrong en hem bad het niet tot het uiterste te laten komen.

Deze brief werd door Nemours niet beantwoord, wel schreef hij aan een der maarschalken uit het koninklijke leger: ‘dat hij nog meer dienaar van den godsdienst dan van den koning was, en zijn geweten hem niet toeliet een protestantschen vorst te erkennen, maar dat hij, zoo de koning zich bekeerde, de eerste zou zijn om hem zijne onderwerping te betoonen en dat hij zorgen zou dat geheel Parijs hem daarin volgde.’

De honger ging voort zijne verwoestingen aan te richten; een eedgenootschap van 16 personen poogde de stad heimelijk aan den koning over te leveren, doch Nemours wist den aanslag te verijdelen. De hertoginnen van Nemours, Mayenne en Montpensier waren schier den ganschen dag op de straat tusschen de rijen der half verhongerden om levensmiddelen onder hen uit te deelen, maar wat vermocht hun kleine voorraad bij zulk een groot getal ongelukkigen. Het gras, dat men hier en daar vinden kon werd geplukt en gegeten; muizen en ratten waren lekkernijen, en toen niets meer te vinden was, opende men de graven en knaagde de beenderen der dooden af. Eene moeder slachtte haar kind, braadde dit en at er van.

De koning vernam dat alles, schreide bittere tranen maar was niet te bewegen het beleg op te breken. Maar ook de Parijzenaars wilden niet toegeven. ‘Liever den hongerdood dan een protestantschen koning’ kermden zij en vielen stervend neder langs de processie, die de

geestelijkheid door de stad hield om het medelijden des Hemels af te smeeken.

De bisschop der stad, kardinaal Conti, deed nu eene poging om den koning te verbidden; hij verliet Parijs, drong in het legerkamp; en stelde aan Hendrik de ellende voor, waaraan de stad ten prooi was. Hij trachtte hem tot medelijden op te wekken, bood de onderwerping der stad aan onder de enkele voorwaarde dat de koning tot het aloud geloof zou terugkeeren. Doch dit was juist de voorwaarde, waarin Hendrik niet wilde treden en de kardinaal moest zich onverrichter zake weder verwijderen.

De koning van Spanje wetende dat met Parijs alles verloren zou zijn, had Alexander Farnese, prins van Parma, bevolen uit de Nederlanden naar Parijs op te trekken. Parma vertrok met 17,000 soldaten en 20 kanonnen op den 4 Augustus van Valenciennes, snelde met den uitersten spoed de benauwde stad te hulp en kwam op den 23sten zonder tegenstand gevonden te hebben, te Meaux, waar zich Mayenne bevond, die hem met 12,000 man kwam versterken. Nu trok hij de Marne over en belegerde onmiddellijk Lagny, dat den belegerden belette toevoer te ontvangen.

Nauwlijks had koning Hendrik Parma's aankomst voor Lagny vernomen of hij wachtte hem niet verder af, daar hij zijn leger te zwak achtte om Parma te wederstaan en hief het beleg van Parijs op.

Nog langen tijd hield de koning den oorlog vol, tot hij eindelijk begon in te zien dat zijn volk nimmer het hoofd zou buigen. Toen overwon hij zich zelven, zwoer de dwaling zijner jeugd af en - beklom den troon zijner vaderen.

De rust was echter nog niet hersteld; de partijtwisten worden zoo spoedig niet gekoeld. Niettemin hield koning Hendrik zich met een der grootste denkbeelden bezig, welke men opvatten kan: hij dacht aan eene volledige hervorming van het staatkundig stelsel in Europa en aan eene poging van evenwicht. Dit laatste moest een bolwerk zijn, niet alleen tegen de indringing van Turkijë, maar ook tegen de mogelijke inslorpingen van Oostenrijk. Sully was de ziel van dit ontwerp, hetwelk alleen door den on verwachten dood des konings, geen begin van uitvoering kreeg.

Als veldheer was Hendrik IV groot; om zijne volksliefde, het uitvoeren van nuttige werken, zijne dikwijls verhevene staatkundige vooruitzichten, mag hij op den eersten rang der koningen staan. Dat alles doet lichtelijk eenige fouten en gebreken over het hoofd zien, ten minste eenigszins verontschuldigen.

Op kijk-uit.

‘Als een perel op een zilveren veld, zoo is Engeland in den onmeetlijken Oceaan,’ luidt een geliefkoosd engelsch spreekwoord, dat veel waarheid bevat. Het is natuurlijk dat de Engelschman fier is op zijn vaderland zooals hij het is op zijn ponden sterling, en natuurlijker nog dat hij, bij het vele schoone 't welk het oude Engeland oplevert, de keerzijde onbemerkt laat.

Ja, Engeland is een' perel gelijk; en hierbij denken wij aan den onschatbaren rijkdom dien de grond oplevert, en tegelijk aan de onnoemelijke schatten welke diezelfde bodem verbergt, als wilde hij den sterveling, die op zijne oppervlakte zwoegt, uitdagen om hem die te ontnemen.

Door zijne natuurlijke ligging is Engeland van alle landen afgescheiden, overal is het omgeven door de zee, welke een bolwerk vormt sterk genoeg om den grootsten veroveraar te weren. Men denke slechts aan den eersten Napoleon, die jaren van zijn

leven zou hebben gegeven, zoo hij zijn haat had kunnen koelen aan zijne vijanden, die hij overal vond en nergens kon bereiken, die met hun goud den oorlog tegen hem aanvuurden en tegen wie zijne legers onmachtig waren.

Maar van een anderen kant is de zee voor Engeland een bezwaar, en wel in zooverre dat zij eene ruime gelegenheid kan geven aan talrijke smokkelaars om aan de belastingwetten te ontsnappen, en koopwaren binnen te smokkelen of uit te voeren zonder daarvoor het verschuldigde aan den fiscus te voldoen. Daartoe heeft het land een leger van beambten noodig, die van de hooge kusten de zee bewaken en met hunnen kijker de schepen en scheepjes bespieden, welke de kusten bevaren. Zulk een kustwachter stelt onze gravure voor op het oogenblik dat hij, met den kijker op den arm, van zijn verheven post op de onmeetlijke watervlakte ziet, of misschien ook ginds in de verte voor hem eene aanhaling zal te doen zijn.

Roovers.

Onwillekeurig herinnert men zich bij het beschouwen der nevenstaande gravure, de bloedige gebeurtenis, die vóór eenige weken plaats had nabij de vlakte van Marathon, sinds vele eeuwen beroemd door de overwinning van den griekschen veldheer Miltiades op de Perzen, wij bedoelen den moord, door de grieksche roovers op de engelsche touristen lord Vynen, lord Herbert en den italiaanschen gezantschapssecretaris Boyle gepleegd. Grooten indruk heeft die gebeurtenis in Europa gemaakt; zij bracht alle regeeringen, en niet het minst de engelsche, in beweging, en de dagbladen vulden er dagelijks geheele kolommen over. Het is hier de plaats niet om te beslissen of zij aanleiding kon geven tot gevolgen, als welke door sommige bladen gevreesd werden, en waardoor zelfs de europeesche vrede in gevaar zou worden gebracht; eene politieke beschouwing over het feit zou tot zonderlinge en voor de moderne beschaving weinig vleiende gevolgtrekkingen kunnen leiden; wij willen ons slechts bezig houden met den moord en de lieden, die dezen pleegden.

Merken wij allereerst op dat de moord gepleegd werd door roovers.

Eene juiste uitlegging te geven van roovers is zoo gemakkelijk niet, als men wellicht meenen zou. De omstandigheden leggen groot gewicht in de schaal. Wanneer de wandelaar op den eenzamen weg door een booswicht overvallen, uitgeplunderd en vermoord wordt, dan is men gewoon te zeggen dat de moord bedreven is door een roover. Een eerzuchtig minister daarentegen, die zich van zijnen koning meester maakt, hem in de gevangenis werpt of ter dood laat brengen, en daarna zijnen troon inneemt, word dikwijls als een groot man beschouwd. Noemde men hem een roover, men zou majesteits-schennis begaan. De benden, die in de 16e eeuw de kloosters in Nederland en België plunderden, werden als rooverbenden beschouwd en als zoodanig door de bevoegde macht behandeld; de Vendeërs daarentegen, die hunnen vijanden nadeel toebrachten waar zij konden, en de Spanjaarden, die van uit hunne bergholen de troepen van den franschen keizer bestookten, worden door de geschiedenis als vaderlandslievende mannen vereeuwigd. De roovers van Marathon hebben zich de verachting van duizenden en duizenden op den hals gehaald, maar zal later onderzoek misschien bevestigen wat door velen nu reeds wordt geloofd, namelijk dat zij handelden op aansporing van eene partij in het grieksche Parlement, dan, al mochten zij den dood niet ontgaan, hebben zij bij hun sterven misschien het vooruitzicht nog gehad dat eenmaal hun naam zal vereeuwigd worden.

Hieruit volgt dat de roovers moeten onderscheiden worden in twee soorten, namelijk de gewone roovers, meestal met den naam van bandieten bestempeld, en de politieke roovers, of de zoodanigen die handelen in den dienst van eene partij ter bereiking van een politiek doel. Meestal wordt de laatste soort uit de eerste gevormd; maar ook veranderen de laatsten soms in de eersten.

Van beide gevallen geeft Italië ons het voorbeeld. De ellende, door de hedendaagsche beschaving over dat land gebracht, heeft vele ongelukkigen, die broodsgebrek leden, aan den huiselijken aard onttrokken, en ze verdreven naar bosschen en bergkloven, waar zij in hun onderhoud voorzien door de berooving der reizigers. Met de toeneming dier beschaving is ook het getal dezer roovers en wel op ontzettende wijze vermeerderd, zoodat thans de Apennijnen weêrgalmen van de geweerschoten der roovers. Deze mannen, die niets te verliezen maar bij eenen anderen stand van zaken alles te winnen hebben, laten zich gaarne gebruiken door de revolutionaire partij, die den ondergang van het koningschap voorbereidt, en zwerven nu in benden vereenigd door vele streken van Italië om den bestaanden toestand te doen eindigen en de revolutie te doen zegevieren.

Maar ook het omgekeerde heeft in Italië plaats. Men weet dat bij de verjaging van den Koning van Napels een aantal zijner getrouwe onderdanen de wapenen aangrepen, om de Piemonteezen uit het land te verdrijven. Zonder bekende opperhoofden en zonder behoorlijke organisatie namen zij aldra het karakter aan van politieke rooverbenden. De Piemonteezen hadden veel van, hen te lijden, maar hunne overheersching bleef een feit. En daar hun haat tegen de strijders voor de rechten van Koning Frans hen tot de wreedheid dreef van allen te vermoorden, die hun in handen vielen, durfden weinigen naar den huiselijken haard keeren; de meesten bleven het rooversbedrijf voortzetten en velen onder hen verlaagden zich onder verschillende omstandigheden tot verachtelijke roovers, die een schandelijk leven boven eenen eervollen dood verkozen.

Die wisseling van het karakter der rooverbenden is in de geschiedenis van Italië niet zeldzaam, ja, de geheele geschiedenis der middeleeuwen levert er talrijke sporen van. Men kende in vroegere dagen geen staande legers; een vorst riep soldaten op, wanneer hij ze noodig had, en nam ze aan, uit welk land zjj kwamen. Hun dienst nam met den oorlog een einde. Dan zochten zij een anderen vorst op, maar dewijl zij dezen niet altijd konden vinden, namen zij dikwijls het roovershandwerk op en maakten bosschen en wegen onveilig, die zij weder verlieten, zoodra de oorlog de strijders opriep.

Paus Sixtus V maakte aan de rooverijen in den Kerkelijken Staat

ras een einde, maar ten nadeele der naburige vorsten. Nauwlijks den troon beklommen hebbende, gaf hij het bevel dat de roovers, die met de wapens in de hand gevangen genomen werden, op de plaats, waar men hen gegrepen had, moesten worden opgehangen, indien hun schuld voldoende bewezen was. Met de meeste krachtdadigheid handhaafde hij zijn bevel, en weldra zag men op verschillende punten van den Kerkelijken Staat het lijk eens roovers aan een boom hangen. Toen de roovers zagen dat het den Paus gemeend was, verlieten zij ijlings zijn gebied en verspreidden zich in de landen der overige italiaansche vorsten. Deze beklaagden zich door hunne gezanten bij den Paus over de verschijning dezer ongenoodigde gasten, die het getal der roovers in hunne landen niet weinig vermeerderden. Maar de Paus gaf den gezanten ten antwoord: 'laat uw Vorst doen zoo als ik, en binnen weinig tijds zullen de roovers uit geheel Italië verbanne zijn.' Inderdaad, Sixtus bad nog geen jaar geregeerd, toen er geen roover meer in den Kerkelijken Staat te vinden was. Wij weten wel dat onze hedendaagsche beschavers dit Sixtus zeer kwalijk nemen, hunne hoogachting voor de boosdoeners kunnen zij moeielijk verbergen, maar wij weten ook dat de Paus een beter begrip had van hetgeen hij aan zijn volk schuldig was dan onze doodstrafafschaffers; dat hij meende vóór alles te moeten zorgen voor de veiligheid zijner staten.

OP KIJK-UIT

De naburige vorsten hadden intusschen grooten last van de roovers. Niet alleen misten zij den moed van den Paus, maar hunne landen waren door partijschappen verdeeld, waarbij de roovers hunne stem in

het midden brachten. De eene partij bediende zich van de roovers tegen de andere - even als thans de revolutionaire partij in Griekenland schijnt te doen - en den vorsten was het onmogelijk of ten minste hoogst moeilijk de plaag der rooverijen te doen ophouden.

LANDLIEDEN DOOR DE ROOVERS OVERVALLEN.

De rooverbenden ontstaan dus dikwijls door politieke partijschappen. Italië. Griekenland en Spanje leveren er de treurige voorbeelden van. In eerstgenoemd land bloeit de rooverij sinds eeuwen, hetgeen zich gemakkelijk laat verklaren uit de vele staten, waarin het even als weleer Duitschland, dat ook zijne geschiedenis van het rooversleven bezit, verdeeld was. Griekenland was vóór zijne zelfstandigheid in voortdurend

verzet tegen de Turken en wist hen niet beter te kwellen dan door middel van rooverbenden, terwijl Spanje, dat nimmer roovers kende, zoolang de eerbied voor godsdienst en koningschap er diep geworteld was, er al de jammeren van kent, sedert de dwaasheden van 1789 er zijn ingedrongen.

Wij hebben reeds gesproken van de roovers in Napels, de Vendeërs in Frankrijk, de guerilla-benden in Spanje, en wijzen verder op de roofstaten in N. Afrika, Tunis, Marokko en andere Staten, waar het rooven een bepaald stelsel is geworden. Sinds eeuwen waren de noordafrikaansche koningen echte roovervorsten, en bespiedden zij de schepen der Middellandsche Zee zoo als de struikroover den eenzamen reiziger. Karel V, in 1540, de Engelschen en Hollanders in 1816, Lodewijk Philips in 1830 maakten aan dien toestand een einde, en hunne pogingen brachten de vorsten van Algiers, Tunis en Marokko tot andere gedachten. Doch moesten deze heeren hun handwerk laten varen, hunne onderdanen, onder een despotieken scepter zuchtende, deden niet alzoo. Zij bleven voortgaan in hun bloedig bedrijf, en nog thans verheugt zich het rooverwezen, dat slavernij en andere jammeren in zijn gevolg heeft, in genoemde landen in een schrikbarenden bloei.

(Wordt vervolgd).

Bij de water- en vuurvrouw.
Eene Amsterdamsche vertelling van den Ouden Valentijn
(Vervolg.)

IV.

Gedurende ruim veertien dagen na de bijeenkomst bij de water- en vuurvrouw op Waterloo-dag, hadden er allerlei vreemde en verontrustende verschijnselen in betrekking tot onze meid plaats. Kwam zij in een winkel om het een of ander te koopen, 't was blijkbaar dat men haar op de vingers zag en met minachting behandelde; op de straat werd zij door andere dienstmeiden uitgelachen of hoorde zij toespelingen maken op haar broêr met den knevel en de modiste, die bij den bakker boven woonde. Wij vernamen dit eerst later doch ontvingen intusschen verschillende naamlooze briefjes waarin voor haar gewaarschuwd werd.

Over die briefjes werd met geen woord tegen Mietje gerept, doch mijne vrouw verdubbelde hare waakzaamheid, 't Was echter opmerkelijk dat er eene groote omkeering in de meid plaats had. Zoo opgeruimd als zij vroeger haren arbeid verrichtte, zoo stil en afgetrokken was zij in den laatsten tijd geworden; zij was zeer zenuwachtig en het viel in het oog dat zij somtijds ontstelde, wanneer men haar onverwacht eene vraag deed. Ofschoon mijne vrouw overigens in alle opzichten tevreden over haar was, gaf dit een en ander natuurlijk aanleiding tot het wikken en wegen van allerlei omstandigheden, die er somtijds niets mede te maken hadden; want in dergelijke omstandigheden worden er veelal gevolgtrekkingen gemaakt, die eigenlijk niet behoorlijk verantwoord kunnen worden. Het baatte mij ook zeer weinig dat ik mijne vrouw verzocht mij buiten die meiden-histories te laten; zij pretendeerde dat de zaak mij evenzeer betrof als haar en ik kon haar in gemoede geen ongelijk geven, ofschoon ik dit niet ronduit bekende en menig uur moest opofferen aan gesprekken welke wellicht nuttig waren voor iemand die lust had eene physiologie

der dienstboden te schrijven, doch die voor mij even vervelend waren als het lezen der advertentiën in de *Oprechte Haarlemsche Courant*, of het bijwonen eener prijsuitdeeling in eene kostschool voor jonge jufvrouwen.

Eindelijk kwamen er toch eenige ophelderingen, die echter niet in het voordeel waren van onze geldersche dienstmeid.

De dames Verhulken hadden belet laten vragen en kwamen alle drie: mama met hare. beide dochters. Wij hadden nooit een bezoek van die dames ontvangen, eene reden voor mijne vrouw om de oorzaak daarvan met belangstelling te gemoet te zien. Het kostte echter niet weinig om de ware oorzaak te kennen, want de vrouwen vinden altijd zoo gemakkelijk aanleiding tot het aanknoopen en het voeden van een gesprek, dat men er jaloersch op zou kunnen worden. Er had reeds meer dan een uur een vrij levendig onderhoud plaats gehad en toch kon ik zeer goed aan mijne vrouw zien dat zij dacht: maar, mijn hemel, waar moet dat toch op uitloopen.

Het gesprek kwam ook op de meiden. Niets natuurlijker. Ik geloof eigenlijk dat in den regel - voor de uitzonderingen neem ik gaarne den hoed af - gehuwde dames geen uur bijeen kunnen zijn zonder aan dat onderwerp het hart op te halen. Mevrouw Verhulken vertelde dat hare meid - de ons bekende Dien - in een oogenblik van drift haar dienst opgezegd had, doch dat het geschil weder bijgelegd was. Daarop volgde eene opsomming van hare goede en kwade hoedanigheden, doorspekt met ach's en o's over allerlei kleine onaangenaamheden, veroorzaakt door de dienstboden, die een noodzakelijk kwaad werden genoemd.

Ik kreeg bij dat alles een gevoel als een vrederechter die in ééne zitting minstens een half dozijn vonnissen moet uitspreken, waarin blikken emmers, raagbollen, uitgeklopte karpetten en vuilnisbakken eene hoofdrol spelen. Mevrouw Verhulken scheen dan ook te begrijpen dat zij mij tot een martelaar maakte, zij verliet de zijwegen en gaf eindelijk te kennen dat zij voornamelijk gekomen was om ons tegen onze dienstmeid te waarschuwen, die in een zeer slechten reuk stond. In de eerste plaats heette het dat zij omgang had met een lichtekooi, die met haar broêr verkeerde; dat was waarlijk reeds erg genoeg, doch er werd ook nog gezegd dat zij eene diefegge was. Namen konden niet genoemd worden, want men moest in zulke zaken voorzichtig zijn, en het was ook alleen uit belangstelling voor ons dat zij over deze aangelegenheid kwam spreken.

Mijne vrouw betuigde hare erkentelijkheid voor die belangstelling en verheelde het niet dat zij reeds naamlooze waarschuwingen had ontvangen, waaraan zij echter niet te veel waarde hechtte, dewijl de meid haar in alles onberispelijk voorkwam.

Toen vroeg mevrouw Verhulken of wij in den laatsten tijd niet een en ander uit het huishouden vermist hadden. Dat was eene pijnlijke vraag, want in welk huis geraakt al niet eens wat zoek. Mijne vrouw gaf dit dan ook te kennen, doch toen haar onverwacht een zilveren lepel voorgehouden werd, zeide zij onmiddellijk, zelfs zonder nog naar het merk te hebben gezien, ‘dat is onze lepel, Valentijn!’

Ik nam, om zeker te zijn, het voorwerp in mijne hand en moest bekennen dat zij gelijk had. Hoe kwam mevrouw Verhulken aan onzen lepel? Zij haalde geheimzinnig de schouders op - dat was het eenige antwoord. Die geheimzinnigheid verdroot mij en daarom gaf ik ook vrij koel als mijne overtuiging te kennen, dat Mietje den lepel niet kon hebben ontvreemd, dewijl hij reeds gemist was voor dat zij bij ons in dienst trad. Oppervlakkig zou men zeggen dat dit een zeer sterk argument was, doch mevrouw Verhulken bewees met veel scherpzinnigheid zonneklaar het tegendeel, door er op te wijzen dat de lepel wel vroeger in huis zoek geraakt, doch zeer goed

eerst later ontvreemd kon zijn. Zij haalde tot bewijs een aantal voorbeelden van eigen ervaring aan en eindigde met ook nog een kleine gouden potloodhouder te vertoonen.

'Is dit ook reeds vroeger zoek geraakt?' vroeg zij, als griefde het haar dat wij hare meening niet schenen te deelen.

'Geenszins, mevrouw,' antwoordde ik; 'dat voorwerp was vóór ongeveer drie weken nog in mijn bezit, doch het is mij onbekend op welke wijze het verloren geraakt is. Ik moet u op den voorgrond zeggen dat ik zeer dankbaar ben voor de belangstelling die door u voor ons aan den dag wordt gelegd, doch het valt mij zwaar daarom nog het jonge meisje te verdenken, dat onder mijn dak woont. Zij gedraagt zich in alle opzichten onberispelijk, is bescheiden en ingetogen en doet zich zedig en godsdienstig voor, zoodat het mij niet mogelijk is haar van diefstal te verdenken. Laat ons daarom nog aan hare onschuld blijven gelooven zoolang het niet volledig bewezen zal zijn dat zij eene huichelaarster is. Ik zal u zeggen wat mij omtrent het vermissen van den gouden potloodhouder bekend is, wellicht kan dit tot opheldering dienen. Het zal ongeveer drie weken geleden zijn dat ik Mietje vroeg of zij mijn potloodhouder ook gezien had. Zij gaf glimlachendeen toestemmend antwoord, zeggende dat zij het in de slaapkamer op den grond gevonden en bij zich gestoken had om het mij terug te geven; mevrouw had haar echter onverwacht geroepen om een paar boodschappen te doen en daardoor was het haar door het hoofd gegaan. Dit vertelde zij mij met de grootste kalmte, doch toen zij in haren zak te vergeefs naar het voorwerp zocht ontstelde zij blijkbaar. 'Lieve hemel!' riep zij met eene bevende stem, 'als ik het maar niet verloren heb.' Zij ging snel naar hare slaapkamer, van daar naar de keuken, doorzocht alles met groote gejaagdheid en deelde mij met tranen in de oogen de uitkomst mede. Ik was natuurlijk zeer ontevreden, doch de ontsteltenis van de meid was te natuurlijk om haar van ontvreemding te verdenken en zij verzocht mij dan ook dat de waarde van het verloren voorwerp van hare huur zou worden afgehouden, hoe zwaar haar dit ook viel.

Mevrouw Verhulken haalde glimlachend de schouders op en zag mijne vrouw op eigenaardige wijze aan, alsof zij wilde zeggen: de mannen laten zich toch alles wijs maken. Daarop vroeg zij of volgens mijn gevoelen de meid niet juist zóó zou hebben gehandeld wanneer zij het voorwerp had gestolen.

Ik haalde op mijne beurt de schouders op en betuigde op schertsenden toon niet te weten in hoeverre jonge meisjes over onvrijwillige tranen te beschikken hadden.

'Maar, wanneer ik u nu de verzekering geef,' hernam mevrouw Verhulken, 'dat zoowel de zilveren lepel als de potloodhouder door uwe meid verkocht zijn?'

Die vraag was beslissend.

'In dat geval,' antwoordde ik, 'zullen wij maatregelen moeten nemen om tot volledige ontdekking van het feit te komen. Indien het u niet mogelijk is de personen aan te wijzen aan wie deze voorwerpen door onze meid verkocht zijn, mevrouw, moesten wij haar hier laten komen; de tegenwoordigheid van vreemden, de aanwezigheid der voorwerpen zullen wellicht eene gewenschte uitwerking doen.'

'Zoudt gij niet liever den kommissaris van policie in den arm nemen?' vroeg de dame; 'hij heeft die zaken dagelijks bij de hand en is op alle uitwegen meer gevat dan wij.'

Die vraag maakte een pijnlijken indruk op mij. ‘Maar als het meisje onschuldig is, mevrouw?’

‘Welnu, dan is er niets aan verbeurd.’

‘En als de ware schuldige eens niet te ontdekken mocht zijn, hoe zal dan de smet uitgewischt worden, die wij door onze voorbarigheid op het arme kind geworpen hebben? Waar de policie den voet zet laat zij indrukken na die proces-verbaal, verhoor en zoo al meer heeten, waar zij de hand uitstrekt slaat zij gemeenlijk een pijnlijke wond, die door de booze wereld voortdurend wordt opengereten, want het is, helaas! maar al te waar dat de menschen meer geneigd zijn om aan schuld dan aan onschuld te gelooven. Wanneer iemand in aanraking komt met de policie wordt hij als schuldig beschouwd tot zoolang zijne onschuld bewezen is; 't is mogelijk dat dit noodzakelijk is, doch het ware te wenschen dat men in het gewone leven van een tegenovergestelden grondslag uitging, door namelijk ieder voor onschuldig te houden tot zoolang zijne schuld niet gebleken is; dat zou vrij wat minder liefdeloos zijn. Ik zeg dit in het algemeen, mevrouw, want uwe voorzichtigheid in deze zaak doet mij vertrouwen dat gij geenszins tot die liefdeloozen behoort, en juist daarom stel ik u voor om er de policie zoo lang mogelijk buiten te houden.’

Toen de meid binnen kwam namen de jonge dames haar van het hoofd tot de voeten op en mevrouw ging achterover in den fauteuil liggen, terwijl zij haar eenige oogenblikken scherp in het gelaat zag.

Waarlijk, zij deed mij aan een commissaris van policie denken.

‘Kent gij dit, meisje?’ vroeg zij, den potloodhouder vertoonende.

‘Dit is uw potlood, mijnheer,’ sprak Mietje terwijl zij mij glimlachend aanzag. Goddank dat hij terecht gekomen is...... heeft mevrouw hem gevonden?’

‘Hij is niet gevonden, maar gekocht, meisje!’ hernam de dame ernstig.

‘Toch ben ik blij dat hij terecht is gekomen,’ antwoordde de meid, ‘want mijnheer zal gaarne zijn eigendom terug hebben, en moet ik dan ook voor mijne onvoorzichtigheid boeten, in vredesnaam.... 't is eene goede les, mevrouw!’

‘'t Is echter niet het eenige voorwerp van waarde dat uit dit huis is geraakt *om verkocht te worden*,’ hernam mevrouw Verhulken met buitenge won veel klem op de laatste woorden.

‘Daar is mij niets van bekend, mevrouw,’ antwoordde Mietje op ongedwongen toon; ‘ik ben hier nog niet lang in dienst.’

‘En deze zilveren lepel dan?’

De meid zag mijne vrouw verwonderd aan en vroeg: ‘Is er een zilveren lepel van u weggeraakt, mevrouw?’.

‘Deze lepel is uit dit huis ontvreemd en verkocht,’ zeide mevrouw Verhulken haastig, waarschijnlijk vreezende dat mijne vrouw haar plan in duigen zou werpen.

Het was blijkbaar dat de meid bij die woorden ontroerde. Zij zag afwisselend vol verbazing de oude dame en mij aan en zeide toen stotterend: ‘Ik begrijp u niet, mevrouw....... wat... wat wil u met dit alles zeggen?’

‘Ik wil er mede zeggen dat eene meid zich moet kunnen rechtvaardigen, wanneer er voorwerpen van waarde ontvreemd en verkocht zijn uit het huis waar zij dienstbaar is.’

Het meisje stond bij die woorden een oogenblik verstomd, werd beurtelings rood en bleek en vroeg mij eindelijk terwijl hare oogen fonkelden: ‘welk recht heeft die dame, mijnheer, om mij hier zoo iets te komen zeggen?’

Nog vóór ik een antwoord kon geven zeide mevrouw Verhulken: ‘wij hebben zelfs wel het recht om u door de policie te doen ondervragen.’

Die woorden maakten een verpletterenden indruk. De meid trilde van het hoofd tot de voeten, zocht met haar hand een steunpunt, zonk op een stoel neder en bedekte haar gelaat met beide handen.

Mevrouw Verhulken fluisterde hare oudste dochter toe: ‘dat schijnt te helpen.’

Ik was het echter geenszins met haar eens, daarom zeide ik op geruststellenden toon: ‘wees bedaard, Mietje, de zaak zal wel zonder de policie kunnen afloopen.’

‘O, moeder! moeder!’ riep de meid op wanhopigen toon, terwijl zij nog altijd in dezelfde houding op den stoel zat.

‘Ik zeg u dat wij de policie er buiten zullen houden, Mietje,’ hernam ik, ‘doch dan moet gij ook niets verzwijgen en ons de volle waarheid mededeelen.’

Zij nam na eenige oogenblikken de handen van het gelaat, staarde mij met oogen vol tranen aan en vroeg: ‘Gelooft *gij* dan ook dat ik u bestolen zou hebben, mijnheer?.... dat is immers niet mogelijk!’

Ik wil wel bekennen dat het verwijt, 't welk ik in die oogen las, mij pijn deed.

‘Mevrouw Verhulken schijnt in het bezit te zijn van bewijzen,’ antwoordde ik, ‘en wij hebben u in hare tegenwoordigheid laten komen opdat gij u zoudt kunnen rechtvaardigen.’

‘Ik ben eene arme dienstmeid, mijnheer,’ sprak zij, ‘doch daarom heeft nog niemand het recht mij van oneerlijkheid te verdenken. Niemand kan op mijn gedrag eenige aanmerking maken en zoolang ik hier dienstbaar ben heb ik u goed kunnen voldoen, hoe is het dus mogelijk dat gij aan de schandelijke dingen kunt gelooven waarvan men mij schijnt te betichten. Laat die vreemde mevrouw zeggen van wie zij die voorwerpen gekocht heeft, dan zal het blijken wie de dief is van den zilveren lepel, dien ik wellicht nooit heb gezien; dat het gouden potlood door mij verloren is heb ik u immers terstond gezegd.’

‘Die voorwerpen zijn verkocht door eene lichtekooi, met wie gij vertrouwelijker verkeert dan eene eerlijke dienstmeid betaamt,’ sprak mevrouw Verhulken met onverklaarbare hardvochtigheid.

‘Wie bedoelt gij, mevrouw?’ vroeg Mietje.

‘Ik bedoel de modiste die uw broêr het hoofd op hol gemaakt en t wellicht tot oneerlijkheid verleid heeft om des te beter de dame te kunnen spelen. Gij komt bij haar aan huis en het is dus natuurlijk dat op u de verdenking van diefstal moet vallen; wees verzekerd dat de policie zoo lijdzaam niet te werk zou gaan.’

Nog vóór mevrouw Verhulken geëindigd had was de meid van haren stoel opgesprongen; zij was lijkbleek geworden doch hare oogen fonkelden weder als toen er voor de eerste maal op hare oneerlijkheid werd gezinspeeld.

‘Dat is schandelijke laster,’ riep zij driftig, ‘het meisje waarvan gij spreekt is zoo eerlijk en braaf als gij van uwe eigen dochters moogt verwachten. Zij werkt dag en nacht voor haren vader, zoo als mijn broêr en ik voor onze oude moeder werken, die gij den dood zoudt aandoen, door ons de kroon van het hoofd te nemen. Gij zijt een slecht mensch, mevrouw, en het schijnt dat de stad hier vol is van slechte menschen. Daarom wil ik geen oogenblik langer hier blijven; ik ga weêr naar mijn dorp, waar de menschen wel arm maar braaf zijn.’

‘Wees bedaard, Mietje!’ sprak mijne vrouw, die zag dat het meisje in eene hevige gemoedsbeweging verkeerde.

‘Hoe zou ik bedaard kunnen zijn, mevrouw,’ antwoordde zij. ‘Hebt gij wel eens ondervonden wat men gevoelt als men van diefstal beticht wordt? Mijn vader zaliger

noemde men den eerlijken Pieterse; mijne moeder heeft alles opgeofferd om ons tot menschen te maken, mijn broêr is een vlijtige, brave jongen, die de helft van zijn loon aan moeder afstaat, ik heb altijd ieder onder de oogen durven zien, ik heb er nooit aan gedacht om mijne hand naar het goed van anderen uit te steken en nu schijnt men ons allen ongelukkig en voor de wereld verachtelijk te willen maken. Laat de policie maar komen...... ik heb God tot mijn getuige, Hij zal mij wel redden.'

'Wees gerust, mijn kind,' sprak ik diep ontroerd; 'wij zullen wel achter de waarheid komen, en mevrouw en ik zullen alles wel weder goed maken.'

'Ik dank u, mijnheer,' antwoordde zij, zich met hare hand krampachtig aan den stoel vastklemmende, 'doch ik kan *hier* niet langer blijven, ik moet naar huis.... Ik gevoel mij niet wel...... 't is hier zoo benauwd......'

Mijne vrouw en ik schoten ijlings toe, want hare oogen sloten zich en zij zonk bewusteloos op haren stoel neder.

'Zij schijnt zeer aantrekkelijk te zijn,' zeide de oudste dochter van mevrouw Verhulken.

Er lag eene kwetsende verwondering in den toon waarop die woorden werden uitgesproken; 't was alsof men den toestand van het arme meisje aanmatigend vond. Eene jonge dame wier *coiffeur* verzuimd heeft den nieuwen chignon te huis te bezorgen heeft alle recht een zenuw-toeval te krijgen, doch eene dienstmeid die in hare eer en goeden naam gekrenkt wordt, moet daarbij kalm en bedaard blijven. Zij mag desnoods schelden en razen, dat harmonieert met het karakter wat men haar toedenkt, maar eene bezwijming...... foei, dat is al te aanmatigend.

'Ik geloof dat wij den boog te strak gespannen hebben,' mevrouw, sprak ik, middelerwijl mijne vrouw alle pogingen in het werk stelde om de levensgeesten van het meisje op te wekken. 'Het moet mij wel geheel aan menschenkennis ontbreken, wanneer wij hier niet te doen hebben met een slachtoffer van den laster.'

'Het spijt mij inderdaad dat ik u zoo derangeer,' mijnheer.

'O, voor mij is het niets, mevrouw, laat ons er liever aan denken op welke wijze wij het best de bron opsporen waaruit die laster is voortgevloeid, om het arme kind volkomen herstelling van eer te geven.'

'Wanneer zij werkelijk niet schuldig is ben ik van mijn kant hiertoe volkomen bereid, doch het blijft mij nog altijd een raadsel hoe die voorwerpen door de naaister verkocht kunnen worden, wanneer zij niet door uwe meid, die hare vriendin is, ontvreemd zijn.'

'De gansche wereld is vol raadsels, mevrouw, en dit raadsel zal wellicht niet moeilijk op te lossen zijn wanneer gij er toe kunt besluiten mij te zeggen hoe die voorwerpen in uwe handen zijn gekomen.'

De dame betuigde mij dat zij voor het oogenblik niet aan mijn verlangen kon voldoen zonder zich in eene onaangename positie te brengen; binnen een paar dagen zou ik er wellicht meer van hooren. - Wederom een raadsel.

Toen zij met hare dochters vertrok bedankte ik haar voor de mij betoonde belangstelling, ofschoon mij dit veel moeite kostte.

Wie dit ook al een raadsel moge vinden, zoeke de oplossing in onze maatschappelijke vormen, die een afschuw hebben van het spreekwoord: men moet geen dieven in het hart smooren.

Het duurde lang alvorens Mietje haar bewustzijn terugkreeg en haar toestand was toen van dien aard dat wij het noodig oordeelden den dokter te doen roepen.

Des avonds lag zij in een hevige koorts, die den ganschen nacht aanhield.

(Slot volgt.)

Bij de Mongolen.

Het is aan de lezers der *Illustratie* reeds met een enkel woord herinnerd hoe eenige ijverige hollandsche en belgische priesters zich in de onherbergzame oorden van het noordelijk gedeelte van Midden-Azië, in Mongolië, aan de bekeering der heidenen gewijd hebben.

Groot zijn de vruchten welke hun ijver en hunne opoffering daar bewerken en met fierheid wijst de Katholiek op het werk van zijn landgenoot in die verre gewesten. Hoe groot de ijver, hoe groot de opofferingen zijn, welke zich die helden des geloofs voor hun edel doel getroosten, willen wij met een enkelen trek uit den dagelijkschen omgang der missionarissen met de Chineezen of Mongolen doen kennen. Dien trek ontleenen wij aan een brief van een jeugdig maar ij vervol priester.

‘Geliefde Zuster’

‘Waarover zullen wij 't dezen keer hebben? Kom ja, mijne eerste visite bij de Chineezen heb ik U, meen ik, beschreven; 'k zal U nu eens vertellen over mijne eerste visite (dat is maaltijd) bij de Mongolen.

‘Gij weet dat ik tegenwoordig de mongoolsche taal leer; mijn meester (een mongoolsch officier) verzocht mij verleden Donderdag ten eten.Samdad-chiemda, die met mij van Si-waentze gekomen is (waar ik ben geweest om den E.H. Smorenburg mijne mondelingsche groeten aan U meê te geven) werd mede verzocht, omdat wij anders pantomine hadden moeten spelen, van wege dat mijn meester schier geen chineesch verstaat.

‘Hoe arm men hier is, 't moet alles op zijn elf en dertigst; t beste vellen kleed, de ceremonieele lange overjas van lamsvel, fluweelen laarzen, de haren hoed met

vuurrooden flos, mouwtjes van zacht schoon vel ('k weet niet van welk dier) alles naar den aard. Wij reden er te paard heen, waarover ik mij een weinig later toch schaamde - ik had niet geweten dat de tent van mijn meester slechts 5 minuten van hier stond.

De man kwam ons te gemoet tot bij mijn huis - hij was niet in groot costuum; hij had den grooten mongoolschen hoed van vossenvel op, waarvan de vuurroode, breede linten tot ver beneden de schouders hingen; hij groette, en mij verzoekende zacht te rijden maakte hij terstond rechtsomkeert naar zijne woning. Bij zijne aankomst vatte hij mijn paard bij den teugel en heette mij welkom met den onnoozelen chineeschen groet ‘Sjen-phou lai la.’ De mongoolsche taal heeft geene *f*, 't is opmerkelijk dat zij die letter *ph* uitspreken. Mevrouw was bezig argols (gedroogde koemest) aan te brengen. Ofschoon mijnheer ons verzocht had vroeg te komen en wij laat gegaan waren, was er niets gereed gemaakt - zelfs geen vuur aan. Ik wist dat ik volgens de mongoolsche mode geen zweep in huis mocht brengen, dat ik binnengaande vooral moest oppassen het hoofd te buigen, om 't niet te stooten en tevens de beenen hoog op te beuren om niet op den hoogen dorpel te stappen, iets wat onvergeeflijk zou zijn. Voorzichtig aan den linkerkant van den vuurpot den weg nemende, iets wat ook streng moet nagekomen worden, zette ik mij op de hoofdplaats tegenover de deur op den grond. Daar zat ik in de vuile tent, die ik een ruimen schoorsteen kan noemen. Verbeeld U eene rondte van 11 á 12 voet middellijn: in 't midden op eene kleine hoogte den vuurpot, waarvan de rook eerst genoeg door 't ruim speelt om een goed pak roet op 't vilt te smeren en dan boven door 't rookgat ontsnapt. De rook van dit vuur van argols of koemest is alles behalve zonder reuk; neus, mond en oogen merken er van.

‘Eerst was 't thee drinken, dat is: ik alléén - gelijk de Chineezen, zoo ook eten of drinken de Mongolen nooit in tegenwoordigheid van dengenen, wien zij eerbied bewijzen; - 't was melkthee met zout, waarin de meester een klont zwarten suiker wierp: gelijk u ziet, zitten zij op ééne knie uit eerbied voor den Sjenfou. Op de vraag van den meester hoe laat het was, antwoordde ik plechtig dat het middag was.

Op eens werd alles solemneel en aandoenlijk. Uit het kastje achter Samdad-chiemda werd de haren hoed met vuurrooden flos langzaam te voorschijn gehaald; boven er op blonk de blauwe knop (teeken van hooge waardigheid); de pauwestaart (eveneens teeken van hooge waardigheid) werd er aan vast gemaakt. Deftig zette de meester dat machine op 't hoofd, nam een kommeke gelen wijn, knielde, boog het hoofd en offerde den drank aan den Sjenfou; weêr eene kniebuiging. Vervolgens bood hij met eene hoofdbuiging een heel klein chineesch kommetje brandewijn aan Samdad-chiemda. Daarop weer eene kniebuiging om mij uit te noodigen tot drinken - en de schoone hoed werd weêr afgezet. Uit vrees dat ik het op den grond koud had, bracht men een *tafeltje* van een halven voet hoogte om er *op te zitten* en een *bankje* daarnaast om er van te *eten*, juist 't contrarie van de mode in Europa. Op dat bankje legde de meester een grooten bout schapenvleesch, een klein schoteltje fijn gesneden vleesch, een kommeke water met zout, eenige stukken kaas en gedroogde melk. Eenige kleine broodjes, die de meester met de vingers van binnen vol boter en zwarten suiker stopte en toen met de tang vlak boven 't koemestvuur zwart brandde, was mijn desert.

‘Samdad-chiemda kreeg ook een schapenbout en speelde dezen op zijn mongoolsch, d.i. zonder schotel, bord, vorket of chineesche stokjes naar binnen. Na den maaltijd dankten wij en gingen weg. De zoon bracht ons de kaas mede naar huis. Ik wilde die van daag eten, maar mes noch tanden hebben er vat op, zoo hard’..........

Allerlei.

Scheikundige mededeelingen.
Fosfoor. *(Vervolg.)*
Lucifers.

Het gemakkelijk branden van fosfoor is zeer doelmatig aangewend bij lucifers, die dan ook om te ontvlammen zoo weinig warmte noodig hebben, dat, als zij goed droog zijn, een enkel stootje of de allergeringste wrijving genoegzaam warmte ontwikkelt, om de verbinding van fosfoor met de zuurstof van de lucht daar te stellen. De lucifers, die met eenen slag ontvlammen, bevatten koolzure potasch en zijn niet vergiftigd. De lucifershoutjes worden verschillend vervaardigd; in sommige fabrieken trekt men het hout tot draden even als metaal; een blok hout namelijk, 1 meter lang en drie duim dik, wordt met groote kracht in de richting zijner vezels gedrukt tegen een stalen plaat, die voorzien is van een aantal scherpgerande gaten. Een dergelijk stuk levert 400 staafjes van 1 meter lengte, die in 15 stukjes gesneden 6000 lucifers uitmaken. Deze geheele bewerking duurt 2 minuten.

Fosfoor-waterstof.

Dit is eene gasachtige verbinding van fosfoor en waterstof, welke een bedorven geur van zich afgeeft, ontvlambaar is in de vrije lucht en met een sterke witte vlam brandt. De stank van bedorven vleesch en visch, evenals de onaangename geur op een kerkhof wordt veroorzaakt door de ontbinding van dierlijke zelfstandigheden, waarbij een mengsel van fosfoor- en zwavel-waterstof met ammoniak vrij wordt en zich in de lucht verspreidt.

[Nummer 46]

Het dwaallicht.

Het moet een goede tijd geweest zijn die oude tijd met al zijne sagen, legenden en sprookjes, met zijn spoken en verschrikkingen, die aan allerlei oorzaken werden toegeschreven. Onze tijd denkt er zoo niet over; voor hem bestaan die schrikbeelden niet meer, want van onze jeugd af leert men het dat zij aan niets bovennatuurlijks te wijten zijn, maar geheel in de werking der natuur liggen besloten.

OP HET KERKHOF.

Zijn wij er daarom zooveel beter aan toe dan onze voorouders? Leven wij zoo veel te geruster en vergenoegder, nu wij weten dat weerwolven en dergelijke schrikgedierten, dat spoken en dwaallichten óf niet bestaan kunnen, óf op natuurlijke wijze moeten uitgelegd worden? Het antwoord hierop willen wij liefst schuldig blijven, want velen zou het niet voldoen. Nogtans wij herhalen het: de oude tijd moet een goede tijd geweest zijn, en dat juist om zijne sprookjes, die ook nu nog de kleinen weten te vermaken, op een leeftijd, dat zij nog te klein zijn om zwaarwichtiger kost te verdragen. Wie herdenkt, ook op meer gevorderden leeftijd, niet met een zeker genoegen die uren gesleten in een gezelligen kring van kleine gasten, die elkander spookhistorietjes vertelden? Met hoeveel spanning volgden wij niet den loop van een verhaal dat ons boeide, omdat het vol verschrikkingen was? Dan beefden wij

van angst aan al onze leden en toch die vrees deerde ons niet en voor niets ter wereld hadden wij haar toen willen opgeven.

Een groote rol in die avondvertellingen speelden de dwaallichten op kerkhoven, boven modderpoelen en moerassen zwevende. Wij noemden ze zieltjes van kinderen die zonder doopsel gestorven waren, en hadden een innig medelijden met het lot dier kleinen, die ten eeuwigen dage van Gods liefde moesten beroofd blijven. Dan weêr was het de ziel van een verworpeling die om zijn slecht en boosaardig leven verwezen was tot den laatsten dag om te zwerven boven de modderpoelen tot straf voor zijn booze driften, en wij beloofden ons zelven immer braaf te zullen zijn, zoodat ons na onzen dood zulke straf niet zou treffen. Een andermaal kwamen die dwaallichtjes in onze vertellingen voor als een schijnbedrog van een vijandigen geest, die ons in de duisternis door die flikkerlichten wilde misleiden, van den rechten weg afbrengen en dan in een moeras wilde lokken waar wij zouden verstikken en ons jeugdig leven verliezen, en dan maakten wij wel het vaste voornemen om aan den boozen geest die het op ons leven toelegde geen gehoor te zullen geven, zoo wij ooit in de gelegenheid mochten komen om dit ons voornemen in de wezenlijkheid uit te voeren.

Zoo dachten wij in onze kinderjaren over de dwaallichten; uren lang konden wij daar samen zijn, zelve vertellende of luisterende naar het verhaal van een ander. De uren schenen slechts minuten zoo spoedig waren zij vervlogen, en wanneer dan de tijd gekomen was om ons te rust te begeven en wij ons nog geheel en al onder den indruk gevoelden van het gehoorde, hoe wonderlijk waren wij te moede! Voor niets ter wereld hadden wij ons te ruste gelegd in den toestand van dien deugniet wiens verworpen ziel daar boven de modderpoelen moest zweven. Wij ondervroegen eerst ons geweten en niet voor dat wij gerust gesteld waren door die innerlijke maar krachtige stem, die onze onrust wist te stillen, door het getuigenis dat wij niet schuldig bevonden werden, legden wij het hoofd neder en sliepen rustig in.

Aan een van de vele vertellingen over de dwaallichten wordt ons in bijgaande gravure herinnerd. Hoe dikwijls vertoefden wij in onze gedachten niet op een kerkhof, waar op het vergevorderde avond-uur vrome zielen zaten te bidden op het graf hunner dierbare afgestorvenen. De nachtelijke duisternis waarin wij ons verplaatsten, wanneer onze levendige verbeelding ons naar dat kerkhof overvoerde en ons in de nabijheid stelde van die biddende personen; de machtige indruk, dien de doodenhof dan op ons maakte en die ons op de borst scheen te drukken, zoodat hij onze ademhaling belemmerde; de verwachting welke door ieder woord van den verteller tot hooger spanning werd opgevoerd,

dit alles wordt ons hier in de gedachte terug geroepen. Met de biddende vrouwen zagen wij dan op eens een helder flikkerend licht voor ons oog opgaan, gelijk aan de vlam eener kaars, dat opsteeg en daalde dat zich links en rechts bewoog; de vrees overmeesterde ons geheel en al, zoo als zij hier in de gravure wordt voorgesteld op het aanschijn der vrouwen; wij vluchtten weg, maar op het oogenblik dat wij ons wendden steeg achter ons eene nieuwe vlam op, om ons een nieuwen schrik op het lijf te jagen, en zoo vervielen wij van de eene verschrikking in de andere, altijd volgens de mate der overredingskracht welke ons in het verhaal van den verteller bedwong.

Eene uitlegging op natuurkundige gronden steunende, zou ons al het dichterlijke ontrooven, dat er bij herinnering gelegen is in het woordje *dwaallicht*, daarom willen wij de beschrijving door de natuurkundigen van het verschijnsel gegeven, als zou het eene ontwikkeling zijn van een gas dat zich in gegeven omstandigheden uit de aarde oplost, ontbrandt, eenige oogenblikken flikkert om dan te verdwijnen, geheel en al voor hunne rekening laten.

Bij de water- en vuurvrouw.
Eene vertelling van den Ouden Valentijn.
(Slot.)

V.

Dat onze meid onschuldig was, hieraan twijfelde ik geen oogenblik meer; mijne eerste zorg was dus tot de ontdekking te komen wie hare vijanden konden zijn. De omstandigheid dat de dienstmeiden uit de buurt reeds sinds vele dagen het hoofd voor haar omkeerden en men haar in de winkels scheen te wantrouwen, deed de vraag in mij opkomen of die vuile bron ook uit den water- en vuurwinkel kon zijn ontsproten. Wanneer er slechte geruchten omtrent staatspapieren in omloop zijn begeeft men zich naar de beurs om zoo mogelijk de oorzaak op te sporen; zoo zou ook in dit geval de konkelbeurs van Koba de rechte plaats zijn om achter het geheim te komen.

Doch die beurs was natuurlijk voor mij ontoegankelijk. Wel vond ik een makelaar in Bet, de werkster, die gedurende de ziekte van onze meid weder als werkvrouw optrad, doch makelaars die voor eigen rekening speculeeren verdienen niet veel vertrouwen. Ik moest dus een zijweg inslaan.

‘Gij zijt bij de water- en vuurvrouw in de steeg bekend, niet waar, Bet?’ vroeg ik haar.

‘Ja wel, mijnheer!’

‘Ik heb onlangs van u gehoord dat haar man vogels verkoopt.’

‘Ja, mijnheer; leeuweriken, merels, blinde vinken en zoo al meer.’

‘Laat die man eens hier komen, ik moet hem spreken.’

Eenige oogenhlikken later stond Hannes van Koba voor mij, met de rechterhand aan het oor, den linkerpink op den naad van de broek.’

‘Gij schijnt gediend te hebben, buurman,’ zeide ik, die militaire houding ziende.

‘Ja, mijnheer! vrijwilliger van 't jaar 30; ik heb tien jaar ‘bij het vijfde’[1] gestaan en ben ook met papa Chassé op het cikkadel geweest.’

‘Dat waren heerlijke dagen, niet waar?’

‘Of het, mijnheer! maar ik was toch nog liever bij de boeren in Noord-Brabant gebleven, daar hadden wij het eerst goed.’

‘Er was toch weinig roem te behalen.’

‘Och, mijnheer! het gaat met den roem zoo raar. Ik ken er wel onder onze sectie van 't metalen kruis die nooit een kogel hebben hooren fluiten en toch het eereteeken dragen, 't Is zeker heel schoon om voor het vaderland te sterven, maar ‘dood is dood’ zeg ik altijd maar, en als de oorlog voorbij is denkt niemand meer aan u, al zijt ge ook zonder armen en beenen in den grond gestopt.’

‘Tegenwoordig maakt gij liever jacht op vinken dan op muiters, niet waar?’

De man glimlachte en knikte met het hoofd.

‘Welke soort van vogels hebt gij al zoo in voorraad?’

‘Van allerlei, mijnheer! Blinde vinken, puike merels en lijsters, leeuweriken die den ganschen dag op hun kluit zitten en kanaries die wel honderdmaal den waterrol en den nachtegaalslag laten hooren.’

‘Ik wil wel een leeuwerik van u koopen, doch dan moet gij daarvoor een ronde kooi laten maken om in den tuin op een standaard te plaatsen, zoodat de vogel van alle kanten gezien kan worden. Kom eens hier, dan zal ik het u duidelijk maken.’

Ik nam een blad papier en teekende met mijn potlood den vorm der kooi, de plaats voor het zaadbakje en zoo al meer.

Er stak zeker niets buitengewoons in dat de man meer naar mijn gouden potloodhouder dan naar de teekening zag, want hij kreeg waarschijnlijk niet dikwijls zulke voorwerpen van weelde onder de oogen; doch het onderzoek, dat ik wilde instellen, stond te zeer met dit voorwerp in verband, om zelfs niet op gewone verschijnselen en omstandigheden te letten.

‘Dat is een schoon ding, niet waar?’ vroeg ik, Hannes den potloodhouder aanbiedende.

Dat ik den man zag ontstellen, kon toch waarlijk geene verbeelding zijn.

‘Heel schoon..... heel schoon,’ stotterde hij.

‘Neem hem maar eens in uwe handen.’

Hij deed het niet, maar zag mij een oogenblik aan en vroeg toen:

‘Hebt gij dat potlood reeds lang, mijnheer?’

‘Meer dan twee jaren; hoe vraagt gij dit zoo?’

‘Heeft uwe meid er ook zoo een?’

‘Zoover ik weet niet; doch waartoe al die vragen?’

Ik zag dat Hannes beefde.

‘Mijnheer,’ sprak hij, ‘ik ben een eerlijk man, waarachtig, ik ben een eerlijk man.’

‘Daar twijfel ik geen oogenblik aan; doch gij schijnt dit voorwerp meer te hebben gezien en ik stel er veel belang in te weten waar.’

‘Hoor eens, mijnheer,’ hernam Hannes bedremmeld, ‘ik begrijp nu heel goed dat gij mij niet om leeuweriken hier hebt laten komen, maar, geloof mij, ik ben een eerlijk man. Ik wil u daarom alles zeggen wat ik weet, doch de kapitein mag er niets van weten.’

‘De kapitein?’

‘Zoo noem ik mijne vrouw gewoonlijk, weet u, want het is een driedekker; als zij wist dat ik hier zat te praten zou er geen huis met haar te houden zijn.’

1) Het woord afdeeling werd vroeger door alle soldaten onzijdig gebezigd.

‘Laat dan eens hooren,’ zeide ik, nieuwsgierig en verheugd dat de man reeds uit de school zou gaan klappen nog voor dat ik het eigenlijke onderwerp had aangeroerd.

‘Ik weet niet juist wanneer het geweest is,’ zoo begon Hannes, ‘dat uwe meid bij ons water en vuur kwam halen. Terwijl ik het water in den ketel goot haalde zij centen uit haar zak en ik zag toen dat een voorwerp als dit, blinkend en rond, op den grond rolde. Eene andere meid, die met mijne vrouw bij de tafel koffie zat te drinken zette er haar voet op en raapte het steelsgewijze op, toen uwe meid vertrokken was. Zoodra ook zij was heen gegaan sprak ik er met mijne vrouw over, doch deze zeî eerst, als gewoonlijk, dat ik gek was, en toen ik volhield maakte zij mij bang met de policie. Het was eene aak waar wij niets mede te maken hadden, zeide zij; de meid zou het toch niet bekennen, en als wij er de policie inhaalden zouden er standjes komen en hadden wij kans dat onze geheele nering verliep, 't Is mogelijk niet goed van mij geweest, mijnheer, dat ik mijn mond heb gehouden, maar mijne vrouw is geen kat om zonder handschoenen aan te pakken, dat weet *ik* het beste. Ik ben een eerlijk man, geloof mij, maar men kan niet altijd handelen zooals men wil.’

‘En wie was die andere meid?’

‘Ik zal het u zeggen, mijnheer, maar kan ik er op rekenen dat de kapitein niet weet dat ik de zaak verklapt heb?’

‘Daar geef ik u mijn woord op.’

Toen nu Hannes de meid van mevrouw Verhulken noemde was eensklaps het geheele raadsel opgelost.

Het eenvoudige geldersche kind, dat te rechtschapen, te braaf was om zich met konkelarijen op te houden, dat geen deel wilde nemen aan de lasterlijke praatjes der dienstmeiden, moest opgeofferd, moest als diefegge gebrandmerkt worden.

Hannes vertrok, met de toezegging dat hij op eene goede belooning kon rekenen.

Vol blijdschap over hetgeen mij ter oore was gekomen snelde ik naar het ziekbed van onze meid, doch de koorts was weêr toegenomen; zij had geen besef van hetgeen ik haar kwam mededeelen, en scheen in hare verhitte verbeelding te denken dat zij te huis was, want nu en dan hoorde men haar den zoeten moedernaam uitspreken en dan glimlachte het arme kind. 't Was treurig om aan te zien.

Mijn eerste werk was nu mevrouw Verhulken de oplossing van het raadsel te brengen. Zij zette groote oogen op en scheen er bezwaar in te vinden om hare meid, die zooals zij zeide ‘een wijden mond’ had, aan een verhoor bloot te stellen.

Had ons arme Mietje ook zulk eene hoedanigheid bezeten, mevrouw Verhulken zou haar zeker met zooveel minachting niet behandeld hebben.

Van die raadsels zijn er velen in de wereld.

Dien, ‘die overal raad op wist,’ liet inderdaad haar wijden mond zien, doch toen ik zeide dat ik getuigen kon bijbrengen die haar het gouden voorwerp hadden zien oprapen, kwam zij tot bekentenis, echter niet zonder hare ware geaardheid te doen kennen. ‘Hoe kan u daar zoo'n lawaai over maken, 't was immers maar te doen om de moffin een poets te bakken,’ zeide zij, met groote onverschilligheid.

‘Maar de zilveren lepel dan?’ vroeg mevrouw Verhulken, die nu eenigen moed scheen te krijgen.

‘Dien heb ik van Bet gekocht; ik dacht wel dat hij van mijnheer Valentijn zou zijn, ofschoon de letters er uitgekrabt waren.’

‘Maar men mag toch geen gestolen goed koopen?’

‘Dat moet ieder voor zich zelven weten,’ klonk het antwoord; als ik in een winkel gekocht heb weet ik ook niet of het al of niet gestolen is.’

‘Gij steelt vrij wat meer dan goud en zilver,’ zeide ik ernstig, ‘gij steelt de eer en den goeden naam van uwen evenmensch. Het is uwe schuld dat onze brave dienstmeid gevaarlijk ziek is, het is uwe schuld dat de naaister, die bij den bakker boven woont een slechten naam heeft. Dat meisje gaat boven haren stand gekleed, zooals meest alle naaisters die gaarne voor modiste te boek willen staan, doch dit is

ook het eenige wat men van haar kan zeggen. Zij is een vlijtig, braaf meisje, dat voor haren ouden vader werkt.'

Ik kon duidelijk zien dat de meid mij met de grootste onverschilligheid aanhoorde, dat zij weder dacht: rom, bom, wat maal ik er om, daarom maakte ik een einde aan het gesprek, aan mevrouw Verhulken de zorg overlatende om verder met hare knappe dienstmeid rond te springen.

Ik wenschte thans te kunnen zeggen dat Mietje zich gelukkig gevoelde bij de herstelling harer eer, doch dit is mij, helaas! onmogelijk. Haar eerlijk gemoed was onder den storm bezweken; zij stierf drie dagen later in de armen van haren broeder.

Zoo vallen er vele slachtoffers van den laster, ofschoon niet altijd even plotseling, want de meesten kwijnen weg en verdwijnen zonder dat men er erg in heeft.

Wat ik mededeelde is slechts eene eenvoudige vertelling, die menigeen onbeduidend zal achten; ik wil mij gaarne aan die uitspraak onderwerpen, als er, onder mijne lezers en vooral onder de dienstboden maar eenigen gevonden worden die leeren inzien hoe soms uit nietsbeduidende praatjes van den dag groot kwaad voortkomt, wanneer de liefdeloosheid zich van die praatjes meester maakt. Niet ten onrechte zegt de H. Bernardus: 'de kwaadspreker, en degene die hem aanhoort, hebben den duivel in: de eene op de tong, de ander in de ooren.'

Toch wordt de kwaadspreker, met den duivel op zijn tong niet slechts geduld, maar zelfs met open armen ontvangen, niet zelden door anders brave menschen, die niet schijnen te begrijpen hoe gemakkelijk die duivel van de tong wipt om in hun hart plaats te nemen. Men zou haast zeggen dat het kwaadspreken tot den goeden toon behoort, want in vele gezelschappen en bijeenkomsten wordt die zonde de eereplaats ingeruimd.

Ik heb het bovenstaande geschreven om daartegen te waarschuwen en tevens eene plaats opgenoemd waar meer dan elders de lasteringen uit den boezem der huisgezinnen, als door zoovele trechters te zamenloopen.

Moge de geschiedenis van de arme geldersche dienstmeid tot eene les strekken.

Roovers.
(Slot.)

Wanneer zag men in Frankrijk geduchter rooverbenden dan tijdens het despotisch bewind der fransche revolutie, en hoeveel moeite heeft hel niet gekost de rooverij uit te roeien, nadat het keizerschap de revolutie verdrongen had?

Dat het rooverwezen op groote schaal wordt aangetroffen in de landen, waar de Staat nog in zijne kindsheid en dus niet ingericht is, behoeft slechts herinnerd te worden. Wat zijn de stammen, die sommige streken van Amerika, Afrika en Azië bevolken, anders dan rooverbenden? Zij kennen geen ander genot, geen andere bezigheid dan den roof en meenen den Grooten Geest geen betere hulde te kunnen bewijzen dan door tallooze menschen uit andere stammen ongelukkig te maken, te berooven en te dooden. De overzeesche bezittingen hebben van die stammen veel te lijden, en vooral in de Oost-Indische koloniën, op Borneo, wordt door de rooverbenden meermalen schade aangericht.

Dat er nog andere redenen dan van politieken aard zijn, die het rooverwezen in de hand werken, ligt voor de hand. Vooral mag niet buiten aanmerking blijven de geographische gesteldheid der landen. Een vlak, dicht bebouwd, goed bevolkt land geeft aan de roovers geen gelegenheid zich te nestelen of hun bedrijf uit te oefenen. Niet alleen vinden zij geen geschikte plaatsen om zich in groote getalle te vereenigen, maar daarenboven stuiten zij op de kracht der bevolking, die hun het hoofd weet te bieden. De streek daarentegen, die bezet is met wouden en bosschen, van bergketenen wordt doorsneden, van doorwaadb are rivieren is voorzien, geeft hun eene uitmuntende gelegenheid zich te verzamelen en van uit hunne schuilhoeken den reiziger te overvallen of afgelegen woningen, hofsteden, vlekken en gehuchten uit te plunderen.

Merkwaardig ten dien aanzien en wat de tegenwoordige beweging in Italië zeer duidelijk verklaart, is het gevoelen van Mazzini, dat hij reeds in 1832 met de volgende woorden in zijn werkje: *De la, guerre d'insurrection qui convient en Italie* neêrschreef: ‘De geographische toestand van Italië, dat door de Alpen van Europa afgezonderd, over zijne geheele lengte door de Apennijnen doorsneden wordt en bij iedere schrede stroomen, vloeden, meren, golven, bosschen, heuvelen en moerassen oplevert, is uiterst gunstig voor bandieten-oorlogen.’ Iedereen zal zulks met Mazzini erkennen. Gemakkelijk toch kunnen de bandieten zich vormen in bergen en bosschen, waarin geen paardenvolk kan doordringen en voetvolk slechts in kleine troepen. Door hun dagelijksch verblijf in zulke berg- en boschachtige streken leeren de roovers ze volkomen kennen, worden vertrouwd met alle holen, wegen en uitgangen en hebben een groot voordeel op hunne vervolgers. Van uit die schuilhoeken kunnen zij zonder groot gevaar een strooptocht wagen naar bebouwde plaatsen en er de inwoners berooven na ze op het onverwachtst overvallen te hebben. En wijl de beschreven geographische toestand in bijna geheel Italië dezelfde is, kunnen de rooverbenden er als het ware eenstaat in den staat vormen, te meer omdat zij in de tegenwoordige omstandigheden mogen rekenen op den steun eener politieke partij en van een zeker gedeelte der bevolking.

Alle landen, die in geographischen toestand met Italië overeenkomen, lijden min of meer aan hetzelfde kwaad. Moge de meerdere kracht der regeeringen in Frankrijk, Duitschland, Engeland, Oostenrijk en Rusland het rooverwezen meer kunnen beteugelen, geheel onbekend zijn de roovers er niet, al vormen zij geen benden, zoo sterk en uitgestrekt als in de zuid-europeesche landen worden aangetroffen.

Maar ook de vlakten, namelijk de heuvelachtige en onbewoonde hebben hare roovers. De Bedouïnen in de afrikaansche en syrische woestijnen hebben zelfs een historischen naam verkregen; zij zijn de ontembare meesters der eindelooze zandvlakten.

Er zijn ten allen tijde roovers geweest, en zij zullen er ten allen tijde zijn. De H. Schrift maakt er meermalen melding van, onder ander wanneer zij gewaagt van de begrafenis van den propheet Elizeüs en van de reis van zeker man van Jeruzalem naar Jericho. De profane schrijvers spreken van roovers in alle tijdperken der geschiedenis en beschrijven ons geen enkel volk, zonder van zijn oorsprong als van eene rooverbende te gewagen. Sommige hedendaagsche kritiekers gaan zoover van te beweren dat vele groote feiten uit de oude geschiedenis, door de eeuwen met bewondering herdacht, slechts tot het rooverwezen behoorden. Zoo noemen zij de inneming van Troye, den tocht naar Colchis om het Gulden Vlies en meer andere wonderbare geschiedenissen uit de oudheid, eenvoudig rooftochten of daden, door rooverbenden gepleegd.

Dat de vermomde rooverij vele beoefenaars telt en misschien nog een grooten bloei te gemoet gaat, daarvoor blijven ons de hedendaagsche beginselen, die in sommige staatswetten zijn neêrgeschreven, borg. Menig wetgever is niets beter dan de roovers, die hij wil uitroeien. Of welk verschil is er tusschen den spaanschen minister, die in de 19ᵉ eeuw de kerken en godshuizen berooft en den beeldstormer, die het deed in de 16ᵉ eeuw. Maar de gequalificeerde rooverij vermindert in vele landen van Europa met den dag. Zij kan zich niet staande houden tusschen het dichte net van spoorwegen en andere gemeenschapsmiddelen, dat over alle landen wordt uitgespreid, bij de oneindige telegraafdraden, die bergen en dalen doorkruisen, bij het sneller brievenvervoer en vooral bij de betere inrichting der policie. Waar de bergen doorboord worden, treft men tegelijk het rooverwezen in het hart, en het vellen der eeuwenoude bosschen ontneemt den roovers hunne verblijfplaatsen.

In dit opzicht heeft dus de verbazende ontwikkeling der wetenschap aan de menschheid groote diensten bewezen; aan haar moet het voor een groot deel worden toegeschreven, dat in verschillende deelen van Europa het rooverwezen in de laatste 50 jaren vervallen en vernietigd is. Maar grootere hulde zou haar nog worden toegebracht, als zij tegelijk dat vermomde, verfijnde en daarom zoo hatelijke rooverwezen had kunnen uitroeien, hetwelk de menschelijke maatschappij uit Scylla heeft gered om het in Charibdis te voeren.

De Koningin der Nederlanden.

Wij hadden de hoop gekoesterd in de *Belgische Illustratie* de portretten te geven der Koningin van België en dat der Koningin der Nederlanden - twee vrouwen, welke in de beide deelen Nederlands hoog gewaardeerd worden.

De twee portretten gelijktijdig opgenomen, zouden als het ware een nieuwen band tusschen twee natiën hebben aangetoond, welke bestemd zijn om, op elkander steunende, broederlijk naast elkander te leven.

Het portret van de Koningin der Nederlanden gelukte bijzonder wel; dat van de Koningin der Belgen viel zoo prachtig niet uit als wij het gewenscht hadden en er werd eene nieuwe gravure vereischt, opdat ook dit portret aan de waarde dezer hooge persoon zou beantwoorden. Jammer, wij zijn alzoo gedwongen van ons eerste ontwerp af te wijken en geven alzoo vooreerst het portret van de Koningin der Nederlauden.

Hare Majesteit is eene der meest onderscheiden vorstinnen van Europa en is als zoodanig aan alle hoven gekend en volmondig erkend. Ofschoon eene Duitsche, spreekt zij de Nederlandsche taal bijzonder zuiver, even als dit het geval is met een goed half dozijn andere talen. Hare kunstliefde, haar geest en hoog verstandelijk begrip, worden door allen geroemd, welke haar ooit mochten naderen.

Bij al die rijke geestesgaven is Hare Majesteit Sophia der Nederlanden; eene vrouw met een oprecht gemoed, deugdrijk en liefdadig, en in hare vereering als zóódanig, is geen uitzondering. Protestant, Israëliet en Katholiek zijn het in Nederland eens die vrouw, die vorstin hoog te schatten en te beminnen.

Menig Vlaamsch schilder en letterkundige heeft bij deze vorstin eene ruime, eene milde aanmoediging op het moeilijke kunstenaarspad gevonden, en bij dezen vooral zal het portret der hooge beschermster welkom zijn.

De gebroken ruit.

Knight, de geniale engelsche schilder van het tafereel in de nevenstaande gravure voorgesteld, las eens een boek van Rowland Hill, hetwelk ten titel droeg: 'Het dorp in oproer.' In dit werk werd de opschudding beschreven onder de inwoners van eenige half beschaafde en heidensche gemeenten veroorzaakt door de prediking van een zendeling, die eene leer verkondigde nieuw en vreemd voor hunne ooren en zeer strijdig aan hunne gewoonten en levenswijze. De lezing gaf den schilder een denkbeeld; hij nam het penseel en doek en zoo ontstond de schilderij, waaraan hij den naam van 'de gebroken ruit' gaf, doch die wellicht niet ten onrechte denzelfden titel als het boek van Rowland Hill had kunnen dragen.

Immers ook hier is een oproer in liet dorp; de jeugdige bevolking verkeert in opschudding, veroorzaakt, niet door de prediking van godsdienstige punten, orde en zedelijkheid, maar door eene storing des vredes, eene verbreking der huiselijke wetten en ruiten, een inbreuk op het groote engelsche princiep dat ieders huis zijn kasteel is, en elk bezitter daarin rustig zijn 'uiltje mag vangen.'

DE KONINGIN DER NEDERLANDEN.

De omstandigheid die zulk eene opschudding heeft te weeg gebracht is geene andere dan het breken van eene vensterruit in het huis waar de dorpsschoenmaker woont,

maar of het misdrijf begaan is uit onachtzaamheid of met boos opzet kan den ouden man weinig schelen, die uit zijn werkwinkel toesnelt, de eerste twee deugnieten die hij in handen kon krijgen aangrijpt, en vraagt 'wie brak de ruit?' Natuurlijk de jongen, die den slinger juist heeft weggeworpen weet nergens van en eveneens zijn de twee deugnieten, die zich achter de pomp trachten te verbergen, niet minder onwetend en onschuldig. Doch er is een krachtig sprekend bewijs tegen den jongen, die de eigenaar is van den slinger en een versterkend getuigenis voor zijne schuld ligt in de verklaring, bijgebracht door den knaap in de hemdsmouwen, die hem als den schuldige aanwijst.

De jongensstreek en de inhechtenisneming hebben geene kleine opschudding veroorzaakt onder de jeugd en onder hunne ouders; eene menigte der eersten, waaronder de jongen van den vischkooper en eenige andere kleine loopjongens van winkeliers, vereenigen zich rondom de gevangenen, om de aanklacht en de verdediging te hooren; op den achtergrond wijst eene oude vrouw de gebroken ruit aan eene huismoeder, die haar kindje leert loopen; aan de deur van des schoenlappers huis staat zijne vrouw, die met hare hand de zon van hare oogen afweert ten einde den afloop der terechtstelling

beter te kunnen nagaan en uit de bovenvensters van het hutje loeren hoofden, om de oorzaak dezer plotselinge opschudding te vernemen.

Het belangwekkende van het tafereel ligt vooral in de hoofdgroep en voornamelijk in den ouden man, eene hoofdfiguur zoowel in houding als in handeling, en wiens gelaatstrekken getuigenis geven van een vast en besloten karakter, hetwelk echter in de gegeven omstandigheden is aan het wijfelen gebracht.

DE GEBROKEN RUIT, NAAR KNIGHT.

De oudste van zijne twee gevangenen is een onbeschaamde bengel, hoewel het zeker is dat hij de ruit brak, ontkent hij toch het misdrijf gepleegd te hebben en houdt zijne ledige handen als een bewijs zijner onschuld open, zeggende; ‘ik, ik heb zelfs nog geen steen!’ - ter-

wijl hij den slinger en het werptuig achter zich laat vallen; het jonge meisje staat als versteld over zijne onbeschaamdheid.

Aardig ook is het tafereel der beide knapen achter de pomp, waar de hond de twee gezellen van den wezenlijken overtreder gevangen houdt en door zijn geblaf hunne schuilplaats dreigt te openbaren.

Arme Thomas.
Eene eenvoudige vertelling door H.A. Banning.
(Slot.)

Bij elken aardappel, dien hij vond liep hij vroolijk naar den zak, en men kon, aan den glimlach, die om zijne lippen speelde, duidelijk zien, dat hij reeds bij voorbaat gelukkig was over de vreugde, welke hij vrouw en kinderen zou verschaffen. Hij had zijne schoenen bij de heg, welke het land van den weg scheidde, neêrgezet, ‘want,’ redeneerde hij, ‘zui nigheid is nu de hoofdzaak,’ en de man had gelijk, want om in zijne omstandigheden een paar nieuwe schoenen te bekomen, dat zou waarlijk niet gemakkelijk geweest zijn. Van tijd tot tijd stond hij stil, over het gesprek met zijne vrouw nadenkende. ‘Zij had toch gelijk,’ mompelde hij binnensmonds, ‘ik was gek. Zoo de lieve God ons niet kan helpen, wie zal het dan kunnen doen? Zij is verstandig die Lena, en ik ben een gek. Bidden en hopen! ja, zij heeft gelijk; dat is eigenlijk toch nog het eenigste wat ons helpen kan.’

Intusschen waren, zonder dat dit door Thomas opgemerkt was, eenige heeren, langs den straatweg, tot bij het land genaderd, waar hij zijne aardappelen zocht. De meesten van hen schenen stedelingen; zij droegen hengelroeden op den schouder, vischkorven in de hand, en zagen er zoo welgemoed en vroolijk uit, als men doorgaans is, wanneer men een enkelen dag het stadsgewoel met het stille, vrije buitenleven kan verwisselen.

‘Zie eens!’ riep een der jongsten op het schoeisel van Thomas wijzende, ‘die boer is ook een heel eind uit zijn schoenen gegroeid.’

‘Neen,’ zei een ander, ‘hij is bang dat hij de tapijten vuil zal maken, en daarom heeft hij zijne schoenen voor de kamerdeur neêrgezet.’

Zoo maakte men zich vroolijk over den armen Thomas, die van dit alles niets hoorde.

‘Willen wij eens een grap hebben?’ vroeg een der heeren, ‘laten wij dan onze pierenbakjes in de schoenen uitschudden. De boer hoort of ziet ons toch niet; en gij zult hem straks eens gezichten zien trekken als hij naar huis gaat.’

‘Goed!’ riep een ander, ‘mogelijk zal de lummel wel denken, dat al de aardwormen op hem afkomen uit wraak, omdat hij zijn geheele leven in den grond wroet.’

Een derde stelde voor een paar doode baarzen in de schoenen te leggen, een vierde wilde het nog veel erger maken, en men was reeds bezig om een en ander ten uitvoer te brengen, toen de oudste van hen met een ernstig gelaat in het midden trad. ‘Wel, mijne heeren!’ zeide hij, ‘die scherts is al te grof! Stelt u eens in de plaats van dien armen stumpert. De man staat daar met zijne bloote voeten op die harde klotten te werken, waarlijk niet voor zijn pleizier, maar omdat hij bang is dat de oude schoenen te veel zullen verslijten; een bewijs dat hij in armoede verkeert. Is dat niet reeds hard genoeg? En wat moet het nu zulk een' man niet verbitteren, wanneer hij, straks

vermoeid en stijf naar huis gaande, ziet dat men moedwillig met zijne armoede, met zijne spaarzaamheid den spot drijft? Is hij braaf, hij zal zuchten over zijn leed, en hij moge boer zijn of niet, onze grap zal hem eene pijnlijke wonde in het hart slaan; is hij slecht, zoo krijgen wij ongetwijfeld eene hagelbui van vervloekingen naar ons hoofd en op ons geweten.'

'Kom,' riep een uit het gezelschap, 'geene boetpredikatie bij eene hengelpartij; vindt gij het niet goed dat wij eene grap hebben, welnu.... afgedaan!'

'Ik heb niets tegen eene grap, maar laat het er dan eene van dien aard zijn, waarover wij na jaar en dag nog pleizier hebben. Ik stel voor dat wij in elken schoen een gulden leggen, dat is een kwartje de persoon; waarlijk niet te duur voor eene grap. Laten wij dan ginds bij het logement een uurtje gaan zitten, en ik ben verzekerd dat wij wonderlijke dingen van den boer zullen beleven, want hij heeft ons nog niet gezien, en zal dus onmogelijk kunnen begrijpen, hoe dat geld in zijn schoenen komt.'

'Dan ben ik er sterk voor,' zeide een ander, 'dat wij er drie guldens in doen, want alle goede dingen bestaan in drieën, en ik heb altijd hooren zeggen, dat een ongelijk getal geluk aanbrengt.'

Het voorstel vond bijval, en een oogenblik later waren de schoenen drie guldens meer waard. De heeren vervolgden nu zoo stil mogelijk hun' weg, om niet door Thomas opgemerkt te worden.

Het scheen dat de arbeid van onzen daglooner naar wensch ging, want dikwijls wierp hij een vergenoegden blik op den zak, die inderdaad merkbaar begon te zwellen. De hoop scheen werkelijk in zijn hart te herleven, want het was dezelfde Thomas niet meer van 's morgens. Eindelijk toen hij meende genoeg bijeengeraapt te hebben, om vooreerst den honger van vrouw en kinderen te kunnen stillen, wierp hij zak en hakker weder op den schouder, en liep naar de plaats waar zijne schoenen stonden. Bij het aantrekken van den eenen voelde hij een voorwerp in de punt dat hem hinderde, en denkende dat het een steentje of een kluitje was, trok hij den schoen weder uit, en keerde hem om, maar wie schetst zijne verbazing, toen er een gulden op den grond viel. Hij betastte en bevoelde het stuk geld met de wantrouwige nauwkeurigheid van een' wisselaar, zag rondom zich en naar boven, als dacht hij, dat het uit de lucht was komen vallen, in één woord, hij was geheel verbluft. Toen hij een weinig tot bezinning kwam, en aan het geluk dacht, dat die gulden hem zou aanbrengen, hoe hij nu ook zelfs een stukje vleesch voor zijne zwakke vrouw zou kunnen koopen, toen werd het hem warm om het hart, en hij dacht: Lena heeft toch wel gelijk, God verlaat de zijnen niet. Met een vroolijk gemoed trok hij de gelukschoenen aan, maar toen hem nu ook de tweede schoen knelde en er twee guldens over den grond rolden, toen begon hij te beven, hij zonk op de knieën, sloeg de armen naar boven, en riep uit de volheid van zijn hart: 'Ik dank u, o God!'

Zoo zat hij een' geruimen tijd als in verrukking. De tranen rolden over zijne wangen; het waren tranen van berouw en dankbaarheid; van berouw, omdat hij in zijne wanhoop aan de barmhartigheid Gods had durven twijfelen; van dankbaarheid voor de onverwachte weldaad. Hij dacht er niet over na, hoe het geld in de schoenen zou zijn gekomen, hij dacht slechts aan vrouw en kinderen. Eensklaps stond hij op, trok schielijk zijne schoenen aan, wierp nogmaals den zak over zijn schouder, sloot de drie guldens krampachtig tusschen zijne vingers, en rende in volle vaart den weg op naar huis.

Met stomme verbazing hadden de vreemdelingen dit alles op eenigen afstand gezien; dat hunne grap zulk eene uitwerking zou hebben hadden zij niet verwacht. Zwijgend zagen zij den man naderen, en toen hij met een vuurrood en met zweet

overdekt gelaat, zonder naar iemand te zien het logement voorbijrende, staarden zij elkander vol verwondering aan.

'Deze man moet doodarm of krankzinnig zijn,' zeide eindelijk een hunner, 'drie gulden is toch waarlijk zulk een schat niet. Ziet hem eens loopen; 't is of hij het geld gestolen heeft.'

'Ziet, daar gaat hij dat kleine huisje binnen,' zeide de oudste, dezelfde die naast God de grondlegger van des daglooners geluk was. 'Wie weet, welk eene groote weldaad wij bewezen hebben. Er ligt iets buitengewoons in dit voorval, iets dat mijne belangstelling wekt. Mij dunkt wij moesten eens gaan zien, wat de eigenlijke oorzaak van 's mans vervoering is; wij kunnen wel onder een of ander voorwendsel het huisje binnen gaan.' Eenige oogenblikken later stonden zij voor de hut van den goeden Thomas. 'Luister!' zeide een hunner, terwijl hij dicht bij de deur ging staan, 'ik hoor bidden.' Allen brachten het hoofd zoo dicht mogelijk bij de deur.

'H. Maria! H. Moeder Gods! H. Maagd der Maagden!' klonk daar binnen de heldere stem eener vrouw, en bij elke uitroeping, hoorde men een mannenstem het 'bid voor ons' herhalen. De stem der vrouw klonk zoo verwonderlijk, zoo bovenaards, zoo verrukkelijk schoon, dat zij, die buiten stonden, onwillekeurig het hoofd ontblootten. De stem vervolgde de schoone Litanie van Lorette, en toen zij met verheffing van toon, als in vervoering uitriep: 'Troosteresse der bedroefden! Hulp der Christenen!' toen vouwden zij allen de handen, en riepen onwillekeurig: 'Bid voor ons!' zij bleven eerbiedig staan, en volgden in stilte het gebed der vromen tot dat de stemmen zwegen. Toen openden zij de deur der hut, en een zonderling en treffend tooneel deed zich aan hunne oogen voor. Daar zaten Thomas en zijne vrouw, in verrukking, met opgehevene armen en oogen vol tranen voor het Maria-beeldje te bidden, en ook de twee kinderen hielden hunne handjes naar boven. De drie guldens lagen, als een offer van dankbaarheid, voor het beeldje op de tafel. Toen zij de vreemdelingen ontdekten stonden zij verlegen op, wischten zich de tranen uit de oogen, en wisten niet wat te zeggen. Doch de oudste van hen greep ontroerd de hand van den daglooner en zeide: 'Verschoon, goede man! ons onwelvoegelijk indringen; wij hoorden u daar buiten zoo hartelijk bidden, dat wij het verlangen om met u kennis te maken, niet konden weêrstaan. Vergun ons, dat wij eenige oogenblikken bij u vertoeven, en doe ons, zoo zulks niet te veel gevergd is, het genoegen te zeggen, wat toch wel de oorzaak is, dat gij in zulk een ongewonen toestand verkeert.'

Daarop begon de vrouw, die, zooals wij weten, beter bespraakt was dan Thomas, te vertellen, hoe zij met haren man, tot voor eenigen tijd genoegelijk had geleefd, niettegenstaande zij, door hard werken, nauwlijks den kost hadden kunnen verdienen; hoe hunne rampen met hare ziekte waren begonnen; hoe Thomas buiten werk geraakt en daardoor de nood het huis binnen gedrongen, en hoe eindelijk het water tot aan de lippen gekomen was. Zij vertelde ook de wanhoop van haren man, het gesprek van dien morgen, en wat er op gevolgd was, dat zij hare toevlucht tot de Moeder Gods genomen had, en zij nu als het ware door een mirakel gered waren. 'Want,' zoo eindigde zij, 'van drie guldens kunnen wij meer dan eene geheele week leven, en God zal dan wel verder voor ons zorgen.'

De vreemdelingen hadden dit alles met ontroering aangehoord, en dankten God, dat hij hen als middel gebruikt had, om het ongelukkig gezin uit den nood te redden. Zij verhaalden nu ook aan Thomas en

zijne vrouw de geheele toedracht der zaak. Thomas scheen aanvankelijk wel eenigen spijt te gevoelen, dat het mirakel zoo natuurlijk opgelost werd, hij had eigenlijk liever blijven gelooven, dat de guldens uit de lucht waren komen vallen; doch toen de oudste der vreemdelingen hem aantoonde, dat het geheele voorval een wonder van Gods oneindige liefde was, want dat de Voorzienigheid hier duidelijk zichtbaar waren, begreep hij toch ten volle, dat het wonder niet minder groot was, want dat hij alleen aan de hoop en het vertrouwen, welke hem naar het land dreven, en aan het gebed zijner brave vrouw deze weldaad te danken had.

Op verzoek van een der heeren werden nu de vischkorven op de tafel, en de beurzen in den schoot der blijde moeder uitgeschud, en toen zij gereed waren om onder duizend dankbetuigingen te vertrekken, zeide een' hunner: ‘Hoor eens, Thomas! ik heb u als een braven man leeren kennen, zoo gij wilt kunt gij voortaan bij mij vast werk bekomen. Ik woon een uur van hier, op Boschlust; kom morgen eens bij mij, dan zullen wij er wel nader over spreken.’

Thomas en zijne vrouw staarden elkander ontroerd aan. Zulk een groot geluk maakte hen stom van verbazing. De vreemdelingen waren reeds een goed eind van de hut verwijderd, toen zij eerst begrepen, dat zij op die onverwachte aanbieding niet eens geantwoord hadden.

Eene week later stond de hut ledig. Thomas had op Boschlust eene vrije woning, vrij brand en een goed inkomen gekregen. Lena plaste en schrobde in haar huisje, dat het een lust was om te zien, en er lag eene waas van genoegen op haar gelaat.

Wat ik u verhaalde, lieve lezers! heeft twee jaren geleden plaats gehad, en thans moest gij eens zien hoe alles bij Thomas veranderd is. In zijn huis blinkt u alles tegen, en de zon schijnt er nu ook vroolijk in. De kinderen gaan net en zindelijk gekleed, en hij zelf gaat des Zondags met eene lange jas van best blauw laken naar de kerk. Als Thomas nu maar niet wat hoogmoedig wordt, want kortelings geleden zag ik dat er eene dikke zilveren ketting onder zijn vest uithing, een bewijs dat hij ook een horlogie had. Het zou mij spijten van Thomas, want hoogmoed is een erg kwaad. Voor eenigen tijd schonk zijne vrouw hem weder een' zoon, doch toen zuchtte hij niet, want er stond eene nieuwe wieg gereed, en al de kleedjes en doekjes lagen in sierlijke orde in een wit mandje. Thomas heeft de merk waardige schoenen nooit meer aan zijne voeten gehad, zij staan goed ingesmeerd boven op de kast; hij wil ze als een gedachtenis in de familie bewaren. Ook het bekende prentje is niet meer aan de bescherming van den *Godvruchtigen Leidsman* toevertrouwd, maar prijkt in een mahoniehouten lijstje boven het wijwatersbakje aan de bedsteê, en elken avond kan men de beide echtgenooten voor dit schilderijtje geknield vinden.

Aan de meisjes.

In het onlangs te 's-Hertogenbosch bij den uitgever Henri Bogaerts, verschenen boek van onzen geachten medewerker Dr. J. Renier Snieders, *Mentor*, *verspreide aanteekeningen over volksgeneeskunde en gezondheidsleer.*,) komt onder ander een artikel voor, onder bovengemelden titel, hetwelk wij ter lezing aanbevelen terwijl het tevens de aandacht zal inroepen op een boek, dat de faam des schrijvers des te hechter vestigen zal.

Ik heb er lang over nagedacht, of ik het onderstaande wel aan mijne lezers of liever mijne lezeressen wilde mede deelen.

Wanneer men over dingen spreekt, die de vrouwen onmiddellijk raken, dient men met omzichtigheid te werk te gaan.

Het geldt hier een kleedingstuk dat ik, indien ik alleen baas was, niet gaarne zoude afschaffen; de helft der bevolking van de beschaafde wereld zoude als één man tegen mij opstaan.

Het kleedingstuk, waarvan ik hier een enkel woord wilde zeggen, is het keurslijf.

Nu, ik ben toch niet van voornemen, juist tegen het corset zelf op te komen; ik wilde mijne lezeressen slechts een oogenblik onderhouden over het sterk toerijgen.

De meisjes vinden dat gemakkelijk; ik voor mij zou denken op de pijnbank te liggen, indien ik slechts gedurende een dag, dat baleinen harnas, somtijds met stalen borstplaat voorzien, om 't lichaam kreeg.

De meisjes vinden het schoon dat men haar lichaam tot op de dikte van eenen arm bijeentrekt; ik voor mij, wanneer ik dat verdund lichaam beschouw, denk ik aan het vezelachtige lijf der wespen en hommels, en vind dat al het bevallige en voornamelijk al het natuurlijke van 's menschen lichamelijke vormen, verdwenen is.

Denkt gij niet dat de goede God, die zooveel gedaan heeft, om van de vrouw iets schoons te maken, haar ook dien fijnen wespenvorm had gegeven, indien zulks werkelijk schoon moest heeten? Ja zeker.

Maar de behaagzieke vrouw vindt het werk des Scheppers onvolmaakt en legt er zich steeds op toe, hetzelve op hare manier te voltooien.

Welke zijn nu de onvermijdelijke gevolgen, wanneer die breede schroef van balein en staal u al te vast om het lichaam zit?

Vooreerst is de omloop van het bloed in de aders, in - en onder de huid gelegen, stellig verhinderd.

Zekere klieren zijn dermate vast gedrukt, dat zij gevaar loopen, hunne natuurlijke werking te moeten opschorsen en eindelijk ziek te worden.

Zekere bewegingen van het bovenlijf kunnen niet meer, dan met moeite plaats grijpen, en menige spier verliest door die gedurige drukking hare onmisbare veerkracht.

De ribben drukt gij te samen, verkleint de borst - en buikholte, en duwt de daarin liggende organen dermate opeen, dat hunne werking belemmerd is; de longen, het hart, de maag, lever en milt liggen tegen elkander gedrukt en werken niet meer gemakkelijk en vrij, zoo als de wijze natuur dit gewild heeft.

De spijsvertering is grootelijks verhinderd door die zijdelingsche drukking op de maag, (meisjes, ik roep u tot getuigen of ik de waarheid zeg!) en de omloop van het bloed in de buikholte, die hoogst gewichtige levensbewerking, is niet meer vrij.

Hebt gij bij geval een longgestel, hetwelk, bij invallende verkoudheid of andere oorzaken, zich lichtelijk tot tering konde zetten, dan gewis is die gedurige drukking, eene aanleiding om uwe lichtgeraakte borstorganen ziek te maken. En dan, (maar de meisjes durven toch niet klagen) hoe dikwijls geeft die aanhoudende, en steeds verder gebrachte, drukking geene aanleiding tot lastige hartkloppingen, verstikkende beklemmingen, bezwijmingen en andere ongemakken!

Ik heb er gekend die er niet op zagen, zich de huid door een felle drukking weg te schaven en zich niet beklaagden, dat het opgestegen bloed een begin van geraaktheid of eene erge bloedspuwing veroorzaakte. Neen, liever al dien last gedragen en zelfs een werkelijk gevaar onderstaan, dan het modecorset ter zijde te leggen.

Ach, hoor ik zuchtend vragen; en zoude men zich dan niet meer mogen inrijgen? Ja wel, luistert, doch ik betwijfel grootelijks, of gij wel genegen zijt mijne raadgevingen te volgen: draagt een keurslijf dat nooit sterk genoeg toegetrokken wordt om u te hinderen, en dat liever al de organen des lichaams in hunne natuurlijke werking volkomen vrij laat.

Het keurslijf moet op de vormen des lichaams, als 't ware gemoduleerd zijn, doch nooit de minste drukking daarstellen.

Kinderen mogen het volstrekt niet dragen en de meisjes, dat gevaarlijk kleedingstuk nooit aantrekken voor dat zij den ouderdom van vijftien jaren bereikt hebben. Ouders, ik raad u daarop te waken; het geldt hier niet alleen de gezondheid van uwe kinderen, maar ook de regelmatige ontwikkeling en schoone vorming der lidmaten.

Seminariën.

Wij deelen op de volgende bladzijde twee gravuren meê, voorstellende het groot- en klein seminarie in het aartsbisdom Utrecht, zooals wij later andere dergelijke monumenten uit de beide deelen Nederlands zullen meêdeelen. De beide gestichten werden door offergiften en vrijwillige bijdragen gebouwd. De studiën in het klein seminarie vragen doorgaans zeven of acht jaren. Onder deze studiën bekleedt eene grondige beoefening der oude talen, die machtige hefboomen voor de wijsgeerige en godgeleerde wetenschappen, de voornaamste plaats. Vervolgens komen: nieuwere talen, algebra, meetkunde, natuur- en sterrekunde, oudheden, en voornamelijk de gewijde en ongewijde geschiedenis, zoo grondig mogelijk bestudeerd, vooral die punten, waar het ongeloof eene vaste stelling zoekt in te nemen tegen het geloof. Eindelijk worden een of twee jaren gewijd aan de beoefening der wijsbegeerte, en ziedaar den jeugdigen kweekeling de deur geopend voor de eigenlijk godgeleerde studiën.

De theologische studiën op de groot-seminariën vereischen gewoonlijk vier jaren. Het spreekt van zelf dat eerst hier de seminarist zich, om zoo te spreken, in zijn eigenaardig element gevoelt. Hier ontdekt hij de onderlinge betrekking, die er tusschen de leerstukken bestaat; hier ontwaart hij hoe het eene geloofstuk uit het andere voortvloeit; hier vindt hij de ophelderingen en bewijzen, die de verschillende leerstukken elkander verstrekken; hier, in één woord, ziet hij hoe het oude Verbond het nieuwe voorbereidt.

De instelling van soortgelijke scholen dagteekent van voor eeuwen, men vindt er reeds spoor van in de IV$_e$ eeuw. Verschillende schriften van bisschoppen uit de eerste tijden, gewagen van gestichten van dien aard, en zij bereikten in de VI$_e$ eeuw te Rome een buitengewonen bloei. De regeling van de scholen, ter opleiding van priesters, dagteekent van het Concilie van Trente.

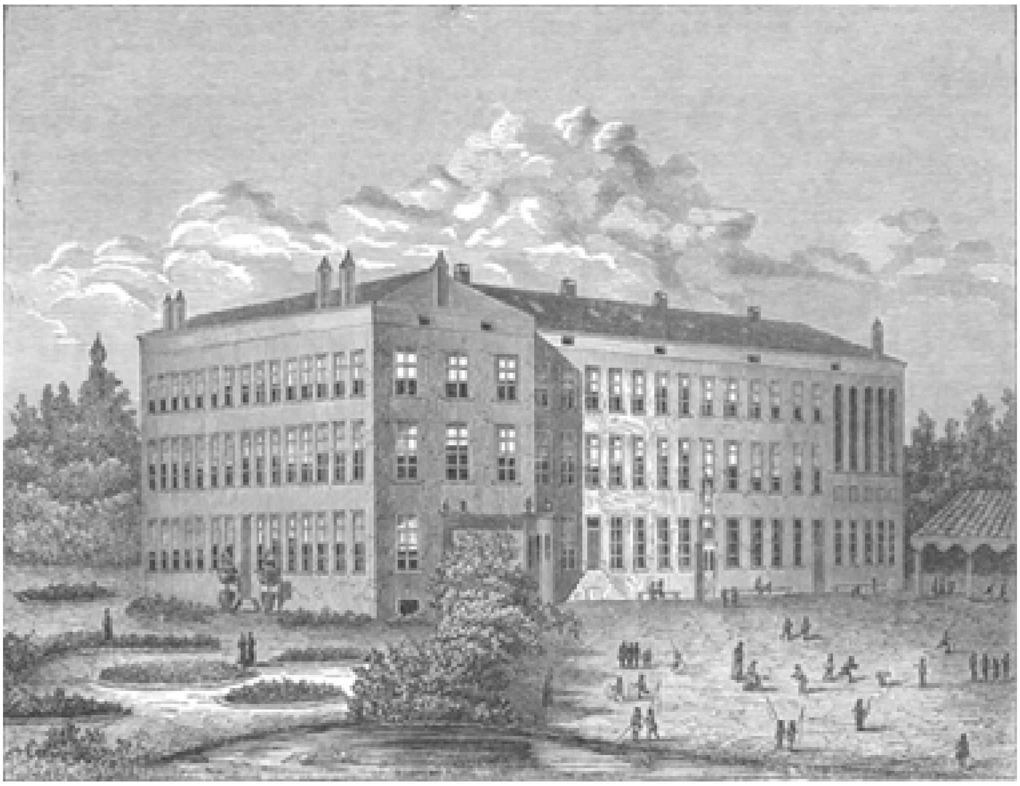

AARTSBISSCHOPPELIJK SEMINARIE TE KUILENBURG.

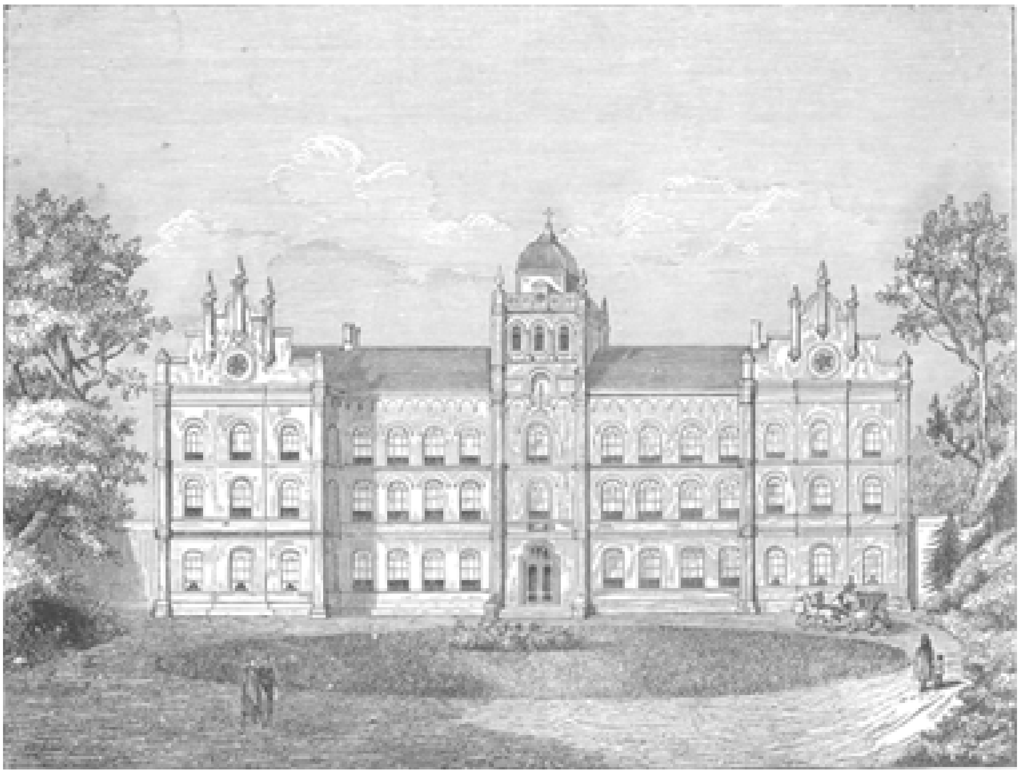

AARTSBISSCHOPPELIJK SEMINARIE TE RIJSENBURG.

[Nummer 47]

De eerste Engelsche tuinen.

De eerste oorsprong van den aanleg van tuinen, welken men den engelschen pleegt te noemen, ligt tamelijk in het duister.

EEN ENGELSCH TUINGEZICHT.

Gewoonlijk schrijft men de 'kunst om de natuur te verfraaien,' voor de hoofdgedachte althans, aan de Chineezen toe, aan wie zij door de Engelschen zou ontleend zijn; hoewel men haar reeds bij wijze van proefneming in Frankrijk kende onder de regeering van Lodewijk XIV, dus vóór dat zij in Engeland zelve eigenaardig was geworden.

De eerste die haar het eigen engelsch karakter wist te geven was William Kent, die voor zijn vaderland werd wat Le Nôtre voor Frankrijk geweest was, dat is eene specialiteit in het aanleggen van lusthoven.

Kent was in 1685 in het graafschap York geboren van zeer behoeftige ouders; van zijn eerste beroep als rijtuigschilder wist hij zich door zijn bijzonderen aanleg den naam van een goed schilder te bekomen, waarbij hem de bescherming van machtige vrienden, die hem in de gelegenheid stelde om zich te Rome te gaan bekwamen, zeer te pas kwam. In zijn vaderland weêrgekeerd hield hij zich allereerst met de historieschildering bezig, maar weldra gaf hij toe aan zijne neiging om van het

schoone, dat de natuur oplevert, gebruik te maken, niet om haar daarvan te berooven maar om het te bewaren, te vermeerderen en te vergrooten.

Weldra had Kent een zekeren naam verworven als aan legger en teekenaar van tuinen, een naam die hem, dank aan de bescherming zijner hooge vrienden, met de voornaamste personen van het koningrijk in aanraking bracht. Hij stierf in het jaar 1758 en bij zijn dood bestonden reeds eene menigte lusthoven en parken, welke hij zelf aangelegd of voor welke hij de teekeningen geleverd had, zooals die van Richmond, Esher, Claremont, Stowe, Routham, enz. enz.

Over Kent en zijne kunst zegt de engelsche schrijver Walpole ongeveer het volgende: ‘Kent was genoeg schilder om het schoone van een landschap te begrijpen; daarbij was hij genoegzaam ondernemend en vast in zijne opvattingen om zijne plannen uit te werken en zelfs lessen en voorschriften op te maken; als man van genie voorzag hij de groote toekomst van zijne scheppingen, gevoelde hij al het schoone dat er in een regelmatige opvolging van hoogten en dalen bestaat. Zoo wist zijn schildersvernuft een schoon landschap dat hij teekende te verrijken met al wat slechts het oog kon bekoren. Zijn groote stelregels, waarop hij

immer bouwde waren het vergezicht of het perspectief, het licht en de schaduw.'

Met deze hulpmiddelen om tot zijn doel te geraken wist hij van alles partij te trekken; alles hielp hem tot de bereiking van zijn ideaal: de verfraaiing der natuur. Hiermede wist hij al het schoone dat de natuur opleverde in verbinding te stellen om een eindelooze afwisseling in het leven te roepen, die het gezicht kon voldoen en den geest aangenaam bezig houden. Vooral echter wist hij van de verdeeling en samenvoeging van water en land partij te trekken; in al zijne scheppingen speelt dan ook het water zijne hoofdrol.

Hoe schoon en prachtig dikwijls de aanleg van tuinen volgens de engelsche methode is weten wij allen; het woord engelsche tuin alleen is genoeg om ons al het verrassende, al het bekoorlijke voor oogen te stellen dat wij zoo vaak in die heerlijke lustwaranden genoten. Vorenstaande gravure, ons een tuingezicht voorstellende, kan daarvan als een schoone herinnering dienen.

Het is moeilijk om twee meesters van zoo verschillende richting, als Kent en Le Nôtre, te vergelijken. Van beiden nogtans kan men zeggen dat zij hunner natuur getrouw zijn gebleven. Was deze een bouwmeester, gene was een landschapschilder, en deze hoedanigheden hebben zij norgens verloochend. Le Nôtre beoogde het grootsche en men noemde hem waarlijk groot in zijne kunst; Kent beminde de natuur en hij wist haar na te volgen, te verfiaaien zelfs.

De vogels van Noord-Brabant.
(Ook onzer Kempen).

> .... nature a limité
> A chaque espèce un climat affecté.
> J.B. ROUSSEAU.

Na de trekvogels, verdienen de overige vogels, die er in den waren zin des woords inboorlingen zijn, ook onze aandacht.

Het is wel waar, dat hun leven niet met dat dichterlijke waas, om zoo te spreken, overtogen is, gelijk dat van andere vogels, dat ons onder het loverdak van het bosch of in de aanvallige landouw boeit en aantrekt; maar zij verdienen, wegens den heilzamen invloed op landbouw en boomkweekerij onze belangstelling.

In vergelijking met de trekvogels is hun getal gering. De herfst, het tijdstip waarop deze vogels vooral op den voorgrond treden, is daar. Het zonnelicht, dat de aarde overstroomde en hun tooisel verhoogde, verliest zijn glans. De regenvlagen worden veelvuldiger, en kletteren neêr, voortgezweept door den wind, die treurig en onheilspellend door het bosch huilt. Het woud staat daar, beroofd van zijn heerlijk koepeldak, als een geraamte. Zij die nog kort geleden dat thans doodsche, onherkenbare oord met hun liefelijk gekweel vervulden, dáár blijmoedig huppelden en tierden, hebben reeds een zachter klimaat bereikt, waar zij, als in ballingschap neêrgedrukt, verstomd, het tijdstip afwachten, waarop zij de geliefde bakermat, na vermoeiende reizen, zullen mogen weêrzien, en, als door een nieuw leven bezield, onder gejuich en gezang, hunne bestemming vervullen, dat is: vermenigvuldigen, lofliederen zingen den Schepper gewijd, de aarde versieren en verlevendigen. De vogels toch zijn de perels van bosch en velden.

Het stemgeluid intusschen van den vogel onderbreekt toch nog die treurige stilte of mengt zich met het gehuil van den wind. Maar welk een onderscheid! In plaats van gezang, weêrklinken rauwe en scherpe kreten, die den treurigen indruk slechts verhoogen en het gehoor kwetsen.

Deze vogels, wier karaktertrekken wij in korte woorden hier wenschen aan te stippen, zijn de navolgende: de zwarte kraai, de ekster, de vlaamsche gaai, de specht, de winterkoning, de houtduif, de patrijs, de musch, de reiger en de uil.

Mogen deze karaktertrekken van enkelen den lezer welgevallig zijn en hem deze vogels leeren hoogschatten.

Deze vogels zijn, met uitzondering van den winterkoning, van het schoonste sieraad, dat velen kenmerkt, het zangvermogen, beroofd.

Hun stemgeluid brengt slechts rauwe, scherpe krijschende, het gehoor kwetsende kreten voort. Wie kent niet den rauwen kreet van de kraai, de spotachtige stem van de ekster, het eentonig getjilp der musch, den benauwden angstigen gorgeltoon des reigers, het krijschend geluid van den uil? Het verrukkend gekweel van den winterkoning, weêrgalmend over sneeuw- en ijsveld, stelt ons eenigszins schadeloos voor het gemis van den zang, die in de lente en den zomer bosch en landouw vervult.

Hunne taal is, om zoo te spreken, in harmonie met hun lichaamsgestel, dat sterk, hard en taai, dan ook de strengste winters trotseert, zij het ook al hun lot, kommervolle dagen te moeten doorworstelen. Maar, vermits de meesten velerlei soort van voedsel gretig verslinden en niet aan een bepaalde soort gehecht zijn, gelijk de trekvogels in het algemeen, is hun leven ook des winters verzekerd.

Deze verscheidenheid van voedsel, gepaard aan eene onverzadelijke vreetzucht, oefent een weldadigen invloed op landbouw en boomkweekerij uit.

De kraai is de getrouwe gezel van den landman, die den akker met spade of ploegschaar tot het zaaien voorbereidt; zij volgt hem op den voet, om de door deze werktuigen uit den schoot der aarde opgeworpen insecten en larven, verdelgers van kiem en wortel, te verslinden; en deze weldadige invloed is te belangrijker, vermits zij veelal in groot getal vereenigd, den akker spoediger van dat ongedierte zuiveren.

Maar niet alleen verslindt zij versch, lillend vleesch, ook krengen, granen, aardappelen zijn haar welkom.

Zij zoekt in strijd met de gewoonte van andere vogels, het gezellige verkeer in haar huishoudelijk leven. In oude, breed gekruinde boomen bouwt zij haar nest. Dit voorbeeld wordt spoedig door eene menigte nagevolgd, die de kruin der boomen als met nesten overlaadt. De krassende kreten, die de joelende bende den geheelen dag slaakt, en die even eentonig als onaangenaam in de ooren klinken, wekken wel eens het kwaad humeur op van bewoners van kasteelen of landgoederen, die dan ook dikwijls middelen aanwenden, om deze lastige naburen te verdrijven.

Het behoeft geene opmerking, dat de ruimte onder de boomgroep, hoe schilderachtig gelegen, bespat en bevlekt als zij is, door de uitwerpsels der kraaien, voor prieel of rustbank ongeschikt is.

Intusschen schijnt deze vogel innig gehecht te zijn aan zijn nest; want, noch het vuurroer, wiens ontploffing donderend door het bosch rolt en zooveel vrees en ontzag inboezemt, of wiens uitgebraakt hagelschot zoovele slachtoffers neêrvelt, noch het uitroeien der nesten, zijn altijd voldoende om dat doel te bereiken.

Men neemt in dat geval zijn toevlucht tot een ander maar moeilijker middel, namelijk, het ontsteken van groote vuren des nachts, wier gloed den vogel den rusttijd ontneemt en hem, door slapeloosheid genoopt, dwingt het geliefde oord te verlaten.

Men bedenke echter dat hij, zij hij al ook een lastige nabuur, een nuttig dier is, dat bescherming verdient.

De ekster, die overigens zich voedt als de kraai, paart aan spotzucht een diefachtigen aard, welken zij behendig weet te bedekken. Immers, onder een onverschillig vroolijk uiterlijk, werpt zij vurige hebzuchtige blikken vooral op voorwerpen van blinkend metaal, die zij in den sterken bek geheimzinnig vervoert en in holen opeenstapelt en verbergt. Gelijk de gierigaard schijnt zij zich in den verborgen schat, zij hij dan ook al nutteloos, te verlustigen. Op dezen karaktertrek is het bekende tooneelstuk: ‘la pie voleuse’ geschoeid.

Zij is vatbaar voor eene huiselijke opvoeding; zij onderwerpt zich met gelatenheid aan dat juk, huppelt vroolijk door het huis en erf; en, van de tongreep gesneden, leert zij zelfs verschillende woorden stamelen. Het is opmerkelijk, dat zij enkele woorden, die haren diefachtigen aard afschilderen, het spoedigste aanleert en duidelijk uitspreekt. Het is bekend, dat zij op een scherpen, spotachtigen toon tegen een ieder de schimpende en honende woorden: dief, schurk, spekkop schijnt uit te braken, alsof zij, in hare eerlijkheid over die ondeugden verontwaardigd ware.

Maar laat ons ook de lichtzijde van dit schaduwrijke beeld zien; want heeft de ekster gelijk ieder gebreken, zij bezit ook aanvallige karaktertrekken, die haar in het huishoudelijk leven kenmerken. Wij behoeven alleen op den bouw van haar nest te wijzen, om daarin eene bij uitstek teedere zorg en toewijding van het ouderenpaar te ontdekken. Het nest is dan ook een kunststuk, dooi zijne bouworde uitstekend boven de nesten van de vogels, die het voorwerp van onze beschouwing hier zijn.

Zij bouwt haar nest in de takken van opgaande boomen, en al dadelijk kenmerkt zich hare zorg in de keuze van de plaats, bestemd voor den grondslag der woning.

In hare jeugd, onervaren als zij was, had zij, meermalen in haar zorgvol werk gestoord door de roofzucht van den mensch en de dieren, geleerd, dat eene schier onbereikbare plaats in de kruin van den boom het werk tegen de aanslagen harer vijanden kon beveiligen. Zij lost dit vraagstuk behendig op, door dien tak uit te kiezen, die te zwak is om langs daar het nest te naderen, en tevens sterk genoeg om het te dragen. Maar ook het materieel van de woning bezit eigenaardigheden, die juist berekend zijn naar den aard van de plaats en bestand tegen de gevaren: zij is hecht, om de rukwinden te weêrstaan, veerkrachtig, om de gevaarlijke slingering van den tak, door den wind bewogen, te breken.

Leem en takjes, stroohalmen en andere plantaardige voorwerpen, gekneed, geweven en vermengd vormen het nest, dat tevens regen en droogte trotseert. Het nest, in rond uitgeholden vorm vervaardigd, is van buiten ruw en met doorntakken, als verdedigingsmiddel, omstrengeld, inwendig glad, en bereid om het donzen bed te omvatten.

Toch is de woning nog niet voltrokken. Hare angstvallige bezorgdheid schijnt niet voldaan.

Het nest toch, in de hoogste toppen van den boom gevestigd, is te veel ontbloot en niet voldoende van boven beschermd. Geen nood; het blijkt al dadelijk, dat de ekster de doorntakken behendig weet te vlechten; want een doornen koepeldak verrijst boven het nest, dat, aan het gebouw zelf stevig vastgehecht, bescherming verleent en tevens het geheel versterkt, terwijl daarin eene kleine opening als toegang juist van pas is aangebracht. En hetzij nu de stormwind den boom beukt, de kruin buigt en slingert; hetzij de regen plassend neêrstort, zij is daar veilig; het nest staat onwankelbaar. Het staat of buigt met den tak, waaraan het gehecht of verbonden is.

Haar schoone vederendos, hare sierlijke lichaams-gestalte, door levendige en bevallige manieren verhoogd, zijn te zeer bekend, dan dat het noodig zij daarover uit te weiden.

De vlaamsche gaai of meerkol is een ware boschbewoonster: in de donkere schaduw van het woud, in het dichte schaarhout verblijft zij gaarne, bouwt dáár, beveiligd tegen roofdieren, op geringe hoogte een eenvoudig nest, waar ook zij, in haar huiselijk leven die beminnelijke hoedanigheden, de kenmerken van teedere ouder-liefde, ten toon spreidt. Haar verborgen leven, meer beveiligd tegen vijanden, eischt tot haar behoud niet die zorgen, welke andere vogels nemen.

Onder hare vijanden schijnt de vos, medebewoner van het bosch, haar een diepen afkeer in te boezemen; want, als de vos door de drijvers opgejaagd, sluipend door het bosch vlucht en de gaai hem ontwaart, stuift zij in wilde vaart, onder het slaken van angstige kreten, uit het dichte hout opwaarts. Zij geeft den jager het teeken, die zijne aandacht verdubbelt en het lijf achter boom of struik buigt, wringt, verbergt, om de slimme prooi te verschalken en, onder het bereik van het vuurroer, te treffen.

De specht, uitstekend door het frissche lentegroen van haar gevederte, leidt een eenzaam leven, onafscheidelijk verbonden aan het woud van bij voorkeur eeuwenoude eikenboomen. Zij is, als het ware, de trouwe wachter en beschermer van den eik tegen de verwoesting, welke de houtworm in den stam dier boomsoort aanricht. Dit insect doorboort de schors, dringt door tot den hartader, voedt zich met het hout en legt dáár tevens de kiem van een talrijk nageslacht neêr.

De specht schijnt geroepen, bestemd, om dat insect te bestrijden, althans te beperken in zijnen vernielenden werkkring. Zij is tot dat einde met eigenaardige wapenen en hoedanigheden begiftigd: een sterke bek, hard als staal en taai, verstrekt haar tot boor en hamer, terwijl zij hare tong, gewapend met een hoornachtige punt, naar willekeur als eene spies uitwerpt. Maar, om dien zwaren arbeid, die bovendien een taai geduld eischt, met klem en kracht te volvoeren, is zij wijders toegerust met sterke pooten, scherpe klauwen en bijzonderen staart; met den snavel of bek beukt zij, boorende op den door den houtworm aangetasten stam, terwijl zij, afwisselend harde slagen op een ander gedeelte des stams laat vallen, die, tot het hart van den boom doordringend, liet insect verontrusten en naar het reeds geboorde gat heên drijven. En wee het insect; want al vertoont het zich ook in de fijnste spleten, de spiesvormige tong, snel als de pijl uit den boog geschoten, treft en doorboort het.

Om dit werk met klem en kracht te volvoeren, komen haar sterke pooten, scherpe klauwen en een bijzondere staart juist te pas. Immers, zij is genoodzaakt zich aan den rechtstaanden stam vast te klampen, terwijl haar staart, voorzien van stevige pennen en uitgespreid tegen den stam, haar lichaam steun verleent.

Het is wel waar, dat de geboorde gaten, die zich in den regel, tot een in elken stam, bepalen, een fout zijn in het hout, maar het is ook waar, dat de specht door dat middel den boom tegen grooter bederf, wellicht tegen ondergang heeft beveiligd. Zulks ontwaart men overal: de vogels brengen betrekkelijke schade toe aan deze of gene vrucht of planten maar om het geheel wellicht tegen volkomen ondergang te behoeden.

De specht is, al schitteren de weldaden, die zij in haar verborgen leven uitstrooit, ook al niet in het volle daglicht, een even nuttig als bewonderenswaardig dier.

De winterkoning is niet alleen de kleinste maar ook een der bevalligste vogels van ons klimaat. Men noemt hem niet ten onrechte winterkoning; want hij heerscht met zijn lief gekweel althans, over ijsen sneeuwveld; hij, ja, leeft en tiert in een jaargetijde,

dat de aarde in slaap wiegt en met onvruchtbaarheid slaat, terwijl alle vogels, als onder een treurigen indruk gebogen, verstommen.

Hij leidt zijn vroolijk leven, bij voorkeur, in doornen hagen, beschermd tegen zijn vijanden, in de nabijheid van mest- en secreetputten, in welke de insecten en maden leven en zich ontwikkelen, die hem tot voedsel verstrekken.

Maar onze pen is te zwak, om zooveel aanvalligs, in dit diertje vereenigd, te schetsen. Men moet het zien en naspeuren, om zijne schoone hoedanigheden naar waarde te leeren schatten. Het zij genoeg op te merken, dat zijn nestje, een waar kunststuk, in den vorm van een hollen cylinder, uit mos behendig samengeweven, en slechts van eene kleine opening, als toegang, voorzien, eene aangename verblijfplaats voor het talrijke kroost aanbiedt. Ook hier moet men zien om te bewonderen.

De musch of huismusch verbergt onder een nederig en onbehagelijk kleed veel onbeschaamdheid. Er is geen vogel, die zich in de maatschappelijke samenleving dieper heeft ingedrongen, dan de musch. In de straten en pleinen van steden en dorpen, in tuinen, op het erf, op den akker, overal weerklinkt haar eentonig getjilp. Zij neemt bezit van de daken, waar zij, twistziek en afgunstig, als meesteres heerscht en elken mededinger afwijzend veijaagt. Zij ontziet zich niet het nest van den ooievaar zelfs tot haar voordeel aan te wenden, en onder de bescherming van dezen vogel, haar woning te bouwen. Het is alsof zij overtuigd is van de welwillendheid van den ooievaar, die haar schijnt te beschermen en derhalve haar woelig en onrustig leven duldt.

Aan die onbeschaamdheid paart zij ook veel vreetzucht; zoodat zij zich stoutweg mengt onder het pluimgedierte van het erf, en, als rechthebbende, haar aandeel van het voorgezette voedsel neemt. Ook hier schijnt zij misbruik te maken van de langmoedigheid jegens haar, want zij wordt geduld en ongemoeid gelaten.

Hare teedere ouderliefde intusschen verzoent ons eenigermate met hare ondeugden: zelfopoffering, toewijding aan hare kleintjes kenmerken haar huishoudelijk leven. Wanneer de jongen het nest reeds ontvlogen zijn en, krachtig ontwikkeld, in staat schijnen in hun eigen onderhoud te voorzien, blijft zij hun de teederste zorgen wijden.

Ten onrechte plaatst men dezen vogel onder het schadelijk gedierte. Hij toch maakt een vernielende jacht op verschillende insecten.

De ongunstige beoordeeling is gewoonlijk de vrucht van eene oppervlakkige waarneming.

De reiger vereenigt met eene bevallige lichaamsgestalte een prachtig veêrentooi, maar eene zeldzame droefgeestige stemming onderdrukt die levendige en bedrijvige manieren, welke de bevallige vormen van het lichaam zoo zeer verhoogen. Beschouw hem dáár in dien poel: hij staat dáár reeds uren onbewegelijk, als onder smart, verdriet en zorgen gebukt; hij schijnt zelfs den lust niet te hebben, om, gelijk de ooievaar b.v. het veld te doorkruisen ter opsporing van zijn voedsel; neen, hij staat als aan den grond genageld en wacht tot dat de prooi onder het bereik van zijn snavel komt.

Ook zijne vlucht verraadt die gemoedsgesteltenis; want langzaam en als machteloos beweegt hij de vleugels; terwijl nu en dan een angstige, scherpe kreet aan zijn gorgel ontsnapt.

De reiger wekte vooral in de middeleeuwen, als voorwerp van de door vorsten en edelen zoo hoog geschatte valkenjacht, de hoogste belangstelling.

In den strijd met den vreeselijken, stoutmoedigen valk spreidt hij heldenmoed en onversaagdheid ten toon, en, hoewel hij veeltijds in dien strijd bezwijkt, heeft de valk nogtans alles te vreezen van zijn snavel, scherp en hard als een dolk, met welken

hij den valk wel eens doorsteekt of hem diepe wonden toebrengt. Hier legt hij die droefgeestigheid, die machteloosheid van straks af; hij vertoont zich in een ander daglicht, en wordt een stoute, vastberaden, vlugge kampioen. Overwon hij in den kamp, dan werd hem een metalen ring, voorzien van toepasselijke opschriften, om den hals gelegd en de vrijheid weergegeven, nadat hij uitgeput door den strijd, met den doodelijk gewonden valk, ter aarde en in handen van den jager was gevallen.

Hij bewoont overigens de kruinen van hoog opgaande boomen, waar hij zijn nest, niet ongelijk aan dat van den ooievaar, bouwt. Het moeras levert hem zijn daarin levend dierlijk voedsel op.

De uil, die, door zijne deftige en ernstige houding, den wijsgeer kenmerkt, en als zinnebeeld der wijsheid naast het standbeeld van de godin Minerva troont, is een nachtroofvogel.

Merkwaardig zijn kleur en vormen van zijne veêren, vooral die zijn kop omkransen. Het is deze krans van veêren, die aan zijne deftigheid vooral zooveel ernst bijzet en den denker verraadt.

Hij kan den landman niet onverschillig zijn wegens zijn nut.

Des daags in holen of schaduwrijke bosschen verscholen, wacht hij den avondstond af, om eene driftige jacht op veldmuizen te beginnen, die hij in menigte verslindt.

Hij is derhalve afkeerig van het zonlicht, hetwelk hem verblindt; zoodat hij des daags als het ware tastend, twijfelend rondfladdert, maar des nachts zijne snelle veerkrachtige vlucht herneemt.

Zijn stemgeluid in den stillen nacht maakt een onaangenamen indruk, zoodat het, door den echo herhaald, onheilspellend klinkt en dikwijls eene bijgeloovige vrees bij het landvolk verwekt.

Wij meenen dit opstel niet te mogen eindigen, zonder een blik te slaan op een dier, dat het hoofdkenmerk van den vogel, de vlucht bezit, de vledermuis, namelijk, omdat zij een treffend beeld is van den geleidelijken en bewonderenswaardigen overgang van de eene diersoort tot de andere. In hare vlucht ontwaren wij reeds eene schaduw van eene der schakels, die viervoetige dieren en vogels verbinden. En, hoewel zij een echte muis is en onder de zoogdieren gerangschikt moet worden, ontwikkelt dat hoofdkenmerk eigenaardige zeden en gewoonten.

Zij is een nachtdier; verlaat des avonds hare schuilplaats; spoort en grijpt haar voedsel, muggen, rondfladderend, omdat zij van pooten verstoken, niet kan loopen; wel is waar, ontwaart men nagels, maar aan de ledematen, die bij andere dieren de pooten vormen, zijn vliezen verbonden, door welker verwantschap het vermogen om te vliegen ontstaat. Zij slaapt verder den winterslaap.

Zij heeft in ons oog iets monsterachtigs, iets afschuwelijks, omdat hare vreemdsoortige lichaamsgestalte het gevoel van schoonheid, dat andere dieren ons inboezemen, kwetst. En toch is zij volmaakt en zich zelve genoeg. Trouwens de Schepper schiep geene onvolmaakte, monsterachtige of hulpelooze geslachten, dat strijdt met zijne oneindige goedheid, rechtvaardigheid, almacht.

Zonder Hem moet de kracht van het stof, blind en zonder doelwit werkend, monsters, wangedrochten noodwendig voortbrengen. Elk stelsel derhalve, dat Hem of zijne almacht buitensluit, miskent, is eene onzinnige afdwaling van de menschelijke rede, eene vrucht van hoogmoed, eigenwaan, die haar in teugellooze vaart laat rondzwerven en ongerijmdheid op ongerijmdheid stapelt.

HUBERT SASSEN.

'Deus pacificus'[1]
Legende door J.J van der Horst, Pr.

't Was den 1sten van Sprokkelmaand des jaars 1444. Akelig viel de nacht over Haarlems vesten neêr, als zwanger van het bloedig moordplan, dat dien avond gesmeed was. De nachtwind loeide onheilspellend langs de verlaten straten en joeg den regen kletterend tegen vensters en glazen. Het uur der Metten was reeds lang van de nederige torens der kloosters geklept: maar overal zag men het ontstoken licht nog door de kruisbogen boven de gesloten vensters heênschijnen; holle stemmen drongen gedurig naar buiten, en 't was of men handbijlen en zinkroeren aanhoudend hoorde neêrstooten. Geen slaap sloot dien nacht de oogen der poorters, en het rustleger bleef onaangeroerd: want de mannen waren druk aan den arbeid, om wapens te zuiveren en te scherpen. Tinnen kan en drinkkroes gingen herhaaldelijk rond, kleurden de door het nachtelijk waken reeds opgezette aangezichten met een vlammend rood en gaven eene vreeselijke uitdrukking aan het getier, dat allengs het vroeger gesprek verving. Men stampte ongeduldig op den steenen vloer, stak de gebalde vuist omhoog en sprak een vloek; terwijl de troostelooze vrouw, die vaak den bijna uitgedoofden haard kwam oprakelen, te vergeefs hare tranen plengde om 't broederbloed, dat stroomen ging, en uit de kamer verwezen werd, wanneer zij het waagde een verzoeningswoord te spreken. Dan wendde zij zich met tragen gang en nokkend heên, om in het duister binnenvertrek hare gepijnigde ziel uit te storten, en van den Gekruiste, wiens beeld daar aan den schoorsteen hing, uitkomst en vrede te smeeken....

De Kabeljauwschen van Amsterdam, verbitterd omdat ook de Hoekschen in de vroedschap hunner stad hadden zitting gekregen, waren met de Waterlanders dien avond binnen Haarlem getrokken, om wraak te nemen over de nederlaag, die zij te Amsterdam geleden hadden. De Haarlemsche Heeren, waaronder zelfs Simon van Adrichem, de broeder des burgemeesters, en vele ontevredenen, die het grauw hadden opgeruid, waren hun te gemoet getrokken; en allen hadden gezworen, dat geen Hoeksche den volgenden dag zijn hoofd zou te rusten leggen.

Maar de woede der Kabeljauwschen was te buitensporig, de overwinning, die zij zich zelven beloofden, te zeker, dan dat het gesmeed verraad kon verborgen blijven. Het reeds opgewekt vermoeden werd weldra bij de Hoekschen versterkt en bevestigd; en in den laten avond was de burgemeester Claes van Adrichem reeds met 't gansche opzet bekend. In aller ijl ontbood hij den slotvoogd, de vroedschap en de dekens der gilden, die hij als de zijnen kende, bij zich, schetste hun in mannelijke taal het lot, dat Haarlem wachtte, en den plicht, die allen tot verdediging riep. Als 't geloei van een getergden stier ging in die vergadering een bloedkreet op: allen verbonden zich met eede tot verdediging en wraak, en togen ijlings naar huis, om wapenen te halen. De vroege ochtendstond moest allen welgewapend met hun manschappen op het Zandt[2] vinden, en geen winkel, geen werkplaats mocht zich openen, vóór de Kabeljauwschen waren verdreven of afgemaakt.

1) De God des Vredes.
2) De markt.

DEUS PACIFICUS.

Langzaam klom de morgen, als kwam hij noode den gruwel beschijnen, die binnen Haarlem ging gepleegd worden. De lucht was grauw en zwaar, en een aanhoudende slagregen viel nijdig neêr. Maar de haat is machtiger dan de elementen der natuur!.... De strijders wachten vol ongeduld naar het besproken uur en wijzen met woestheid de liefkoozingen af der vrouw, die zij anders toch liefhebben, die hare kinderen heeft gewekt, om hen door de tranen dier kleinen te bewegen toch niet ten strijde uit te gaan. De grijze vader drukt de hand zijns zoons, gebiedt hem moed en dapperheid te toonen, maar bezweert hem tevens het bloed te sparen eens broeders, die den vorigen avond de ouderlijke woning heeft verlaten, om bij den vijand zich te scharen; de oude moeder en weenende zusters hangen hem om den hals en laten niet af, om hem van het vreeselijk wraakplan af te trekken. Doch alles te vergeefs. Een ieder meent dat het recht aan zijne zijde staat, en dat dure plicht hem naar het slachtperk roept. Hij scheurt zich los, stoot allen van zich af, en spoedt zich welgewapend naar de afgesproken verzamelplaats.

De aangrenzende straten spuwen aanhoudend gewapende Hoekschen op de markt, die, als de zandkorrels door een dwarrelwind omgevoerd, door elkander woelen; de dekens regelen de mannen hunner gilden en de Hoplieden bereiden alles tot den slag. Van de Barteljorisstraat af tot het Gat van de Houtstraat hadden de stielen der weverij zich uitgespreid, als de kern van het leger en bestemd om het Stadhuis te bezetten, waar de burgemeester met een gedeelte der vroedschap reeds vergaderd was. Van de Smeedstraat af vormden de volders en smeden, met zware ijzeren knotsen en hamers gewapend, eene onstuimige schaar; terwijl de schippers, brouwers, metselaars en de overige kleine gilden aan de overzijde langs de Vleeschhal hadden post gevat. De deken van het weversgild, weleer zoo machtig en rijk in Haarlem, was van rechtswege het hoofd der vereenigde ambachten en vloog door de opgewonden

gelederen, een groot slachtzwaard boven het hoofd zwaaiende, om alles tot moed en getrouwheid aan te sporen.

IN HET SALON

''t Geldt um eigen behoud, mannen!' - sprak hij met bulderende stem - ''t geldt het leven uwer vrouwen en kinderen, want ons is de dood gezworen. Zegt! zal Haarlem dan moeten zwichten voor dien hoop ellendelingen, die, omdat zij Amsterdam niet konden bemachtigen, onze goede stad willen vernielen? Kennen wij ze niet, die ons verlaten hebben, omdat zij door hun zwelgen en luieren in berooiden staat zich bevinden, en nu zich met onze verdiende penningen willen verrijken? Zullen de gilden niet voor hunne haardsteden en hunne goede stad

strijden? Ja, helaas! ik mis hier de vleeschhouwers en bakkers, die zich aan Simon van Adrichem verkocht hebben: maar in hun bloed zullen wij de smet afwasschen, die hunne trouweloosheid op onze ambachten heeft geworpen. Ik zweer den dood aan de Kabeljauwschen! ‘Leven de Hoekschen! Leve Haarlem!’.... En als het loeien van een troep wilde woudstieren ging de kreet op: ‘leve Haarlem! dood aan de Kabeljauwschen!’

En toen die bloedkreet aan gene zijde van het Zandt langzaam wegstierf, klonk eensklaps een daverend geschreeuw als antwoord uit de verte den Hoekschen tegen. Daar kwam de Slotvoogd met een vaandel speerknechten te paard in vollen draf de Sint Janstraat uitgereden en deed de markt nogmaals daveren van het wraakgeschreeuw. Ook de burgemeester, de vroedschap en de adellijke heeren waren van het stadhuis afgekomen en verdeelden onderling het bevel der troepen, die, even als de paarden der speermannen, trappalden van ongeduld, op het hooren van de alarmklok, die in den toren van het Stadhuis begon te kleppen. Hun aangezichten waren afgrijselijk en gloeiden van het wraakvuur, dat uit de hijgende borst opsteeg en mond en neusgaten uitvloog; hunne oogen fonkelden in hunne diepe holen als glinsterwormen; wapenen van veelslachtig soort vlogen van de eene hand in de andere; en 't was een gedruisch als van een woelige zee, op 't oogenblik, dat den alles vernielenden orkaan voorafgaat.

Daar dagen eindelijk de Kabeljauwschen op: in ongeregelde drommen komen zij de Damstraat af, nog versterkt door vele Monnikendammers en andere Noordhollanders, die zij van den Spaarnwouder weg hebben ingehaald. De voorhoede is reeds tot het Klokhuis voortgerukt, maar deinst terug op het onverwacht gezicht der Hoekschen, die op nieuw een huilend krijgsgeschreeuw aanheffen. Mond en voet der Kabeljauwschen zijn voor een oogenblik als gebonden, en Simon van Adrichem ziet zich zijns ondanks terug gedreven in de nauwe straat, waar menschen en paarden worden opéén gedrongen door de steeds aangroeiende en woeste menigte, die van het Spaarne oprukt, terwijl de voorhoede onbewegelijk stand houdt, onder het uitgillen van ‘verraad!’

Een akelig gehuil stijgt uit de schare op, en ‘verraad! gilt het voort tot de achterste gelederen. Maar Simon van Adrichem drukt zijn spoor tot de helft in den buik zijns paards, dat brieschend opvliegt en menig strijder op den grond werpt; ijlings roept hij het vleeschhouwers- en bakkersgild tot zich en rent als een bezetene rond onder den uitroep: ‘Verraad!... Voort, mannen!....De vijand wacht! houwt en kerft!.... de zege is ons: dood aan de Hoekschen!....’ De vleeschhouwers, met hun opgestroopte mouwen, met hun lange messen aan den gordel en de hakbijl in de hand, dringen vooruit, door de Bakkers met hun lange ijzeren haken, gevolgd, en drijven de voorhoede mede de markt op.

Op het woord ‘verraad!’ en het terugdeinzen van de eerste gelederen der Kabeljauwschen, begreep de slotvoogd dat het tijd was zich op den vijand te werpen, om hem in de eerste verwarring te verpletteren. Hij reed dan den burgemeester ter zijde, wenkte de hoplieden en dekens, die met begeerige blikken zijne bewegingen gadesloegen, en riep uit: ‘Leve Haarlem! dood aan de Kabeljauwschen!’

Nauwelijks konden de strijders dat seinwoord verstaan hebben, of een ratelende donder rees uit de schare, en de Hoekschen stormden het Zandt verder op. Claes van Adrichem (de burgemeester) rijdt nevens den slotvoogd voorop: de hakbijlen zijn omhoog geheven, de lansen vooruitgestoken, de zijdgeweren in de hand gevat, de

kruisbogen gespannen, en de zinkroeren, met lood geladen, rusten op den linkerarm; de borst hijgt naar wraak, naar bloedige wraak, en het zwaar en galmend gekrijsch der bloeddorst overheerscht het gedruisch der wapenen en 't bevel der dekens, die niet bij machte zijn de gelederen hunner gilden gesloten te houden. Men dringt elkaâr vooruit, begeerig om den eersten vijand te treffen; de aangrenzende straten werpen nog voortdurend nieuwe strijdeis op de markt; terwijl moeders, vrouwen en maagden in havelooze kleeding en met losgereten haren in den omtrek zwerven, de lucht met een akelig gekerm vervullende, en den Hemel bezwerende dezen gruwel toch niet te gedoogen.

Nog slechts de breedte van de Smeedstraat scheidt de Hoekschen van de vreeselijke vleeschhouwers, en in blinde razernij gaan zij zich op elkander storten, om te kerven en te hakken, zoodat het burgerbloed in stroomen den grond overplast.... Maar op dat oogenblik treedt een kleine blonde knaap, met een rood onderkleed en een doorschijnend koorkleed aan, de Smeedstraat uit en de markt op tusschen de woedende partijen. 't Is of hij het krijgsgeschreeuw niet heeft gehoord en de hakbijlen niet ziet, die over hem heênzwaaien: - want engelzoet is zijn gelaat, vol vrome aandacht zijn geest, terwijl zijne kleine lippen zich in 't gebed bewegen en zijn rechterhand een groote zilveren bel roert. De strijders staan een oogenblik verstomd....... Nog een koorknaap verschijnt met brandend waslicht in de hand; weder een derde met het wierooksvat, en eindelijk een Priester van het Sint-Jansklooster, met alb en stool gekleed en het H. Sacrament in de handen dragende. Onwillekeurig dringen de voorste gelederen terug, de wapenen nog immer omhoog houdende, als gereed om te treffen; terwijl de priester, onder het spreken van Davids woorden: ‘Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meae,’[1] midden tusschen de strijders treedt. Dan wenkt hij den ouderen koorknaap, die achter hem gaat, en deze laat den zijden hemel nedervouwen; bel en wierooksvat blijven ongeroerd. De Godsman blikte ten hemel: en 't was of een lichtstraal door de grauwe nevelen brak en een glinsterende krans om het geschoren hoofd kwam vormen. In de rechterhand hield hij het aanbiddelijk Sacrament, hij stak de linker vooruit en sprak met eene stem, die als uit de wolken kwam en de markt overklonk:

‘Laat af, mannen! - broeders van Jezus Christus! laat af en plengt geen burgerbloed!...... Hoe kan de helsche vijand zóózeer u misleiden, dat gij gereed staat om elkaâr te moorden en tevens aan uwe eigene zielen den doodsteek te geven? Zijt gij geen burgers van hetzelfde vaderland? geen bewoners dezer zelfde stad? broeders en magen van elkaâr? En zoo gij u bloedig gewroken hebt, wat hebt gij dan gewonnen? Den vloek van die zijn overgebleven, den vloek van het nageslacht, den vloek van God! Zoo gij meent verongelijkt te zijn: O! ziethier een Heiland, die voor zijne vijanden heeft geleden en gestorven is; ziethier Jezus Christus, die in uw midden woont als de Koning van vrede; die op dit oogenblik, terwijl gij gereed staat op elkander in te houwen, naar een zieke gaat om hem te troosten en te verlichten!.... Ach, mijn broeders! ik bezweer het u bij den Rechter van levenden en dooden, dien ik hier in de hand draag, maar die eenmaal u allen zalkomen oordeelen: legt de wapens af, keert vreedzaam naar uwe woningen terug, begeeft u tot den arbeid en vergeeft elkander, opdat ook God u vergeve!....’

En de priester hief met beide handen het Allerheiligste omhoog en zegende de schare, die reeds begon te knielen, toen de koorknaap den zegen belde.

1) Verlos mij van de bloedschulden, God, o God mijns heils. PSALM. L.

‘Amen!’ riep de Burgemeester Claes van Adrichem uit; ‘God vergeve ons, gelijk wij onzen vijanden vergeven. De overwinning was ons: maar sparen wij het burgerbloed om Hem, die zijn bloed voor ons vergoten heeft!’

Dan boog hij het zwaard onder den arm en volgde biddend den Priester, die voortging en weder smeekte: ‘Handel, o Heere! volgens uw goeden wil genadig met Sion, opdat Jerusalems muren herbouwd worden.’ (Psalm. L.)

Knarsetandend van spijt zag Simon van Adrichem de woede der strijders bekoelen en ook de zijnen tot vrede gestemd. Met een gelaat, als waarop de duivel zijn wezen had gegrift, wendde hij zich vloekend om en gebood het bloedig slachtersgild hem te volgen.

Maar slechts gering was het getal dergenen; die aan zijn woord gehoor gaven: verbaasd en bevend boden de gelederen den Priester een doorgang en bleven hijgend en beschaamd staan; bijlen en knodsen waren omlaag gedaald; menig hoofd hing op de borst gebogen en menige hand sloeg eerbiedig een kruis op 't oogenblik dat Ons-Heer voorbijging. Naar mate de priester vorderde, weken de strijders achteruit en sloten zich aan de lange rij der biddenden, die met Claes van Adrichem begon en allengs als een golvende stroom van de markt de Houtstraat indrong. De hoofden waren ontdekt, de handen samengesloten; Hoekschen en Kabeljauwschen wemelden door elkander, en als het zacht en liefelijk gemurmel eener vreedzame beek, smolten de biddende stemmen samen. Nu kwamen van alle zijden de vrouwen aangevlogen, knielden in opgewonden drift op de straten neêr en zochten in allerijl den rozekrans, die bevochtigd werd met menigen traan.

Ter halver wege der straat hield de priester stand, zegende andermaal het neêrgeknielde volk, en trad eene nederige burgerwoning in, waar twee maagden met ontstoken fakkels de komst des Heeren verbeidden.

‘Vrede zij dit huis en allen, die het bewonen!’ luidde de wensch van den Godsman, toen hij den drempel overschreed;... en hij diende den kranken vader de H. Sacramenten der stervenden toe.

Maar toen de kranke vader na vele weken hersteld was, deed hij de gebeurtenis van den lsten Februari op het paneel brengen, en plaatste het schilderstuk in den hoogen schoorsteen van de kamer, waar hij had ziek gelegen, en schreef daaronder tot eeuwige gedachtenis: ‘*Deus Pacificus*,’ *de God des Vredes.*

Bij de rijken.

Vorenstaande gravure levert ons een sprekend beeld van het leven der groote wereld. Het uur van den maaltijd is geslagen, de groote salondeuren zijn geopend en de lakei in galacostuum noodigt de gasten uit hunne plaatsen aan de tafel te gaan innemen. Met eene houding als ware hij de gastheer zelf posteert hij zich aan den hoek der deur; plechtige ernstigheid ligt op zijn gelaat en brengt zeer natuurlijk de plooien op zijn voorhoofd. Zijne kleeding verraadt, dat we ons moeten verplaatsen in de dagen van weleer, die men soms wel bestempelt met den naam van den tijd, ‘des eenvouds, van het poeier en de staartpruiken,’ Nogtans is hier van dien eenvoud geen spoor te vinden; noch in de gestoffeerde salon, noch in den glanzenden vloer, die als een spiegel de beelden weêrkaatst van de personen, die hem betreden; noch in de hoffelijke en galante houding zoowel van den heer, die zijne dame den arm biedt, om haar de salon in te leiden, als van de gecomplimenteerde, die van den haar geboden arm gebruik maakt. Het geheel is eene schildering vol tact en juistheid, met kenteekens van vroegeren tijd en manieren gelijk aan die van onze dagen.

Uit het leven van Beethoven.

Beethoven deelde het lot van vele waarlijk groote mannen: hij leefde aanvankelijk miskend en in behoeftige omstandigheden. Geruimen tijd woonde hij te Bonn, zijne geboorteplaats, op de bovenste verdieping van een gering huisje en was zoo arm, dat hij wegens den slechten toestand zijner kleederen alleen des avonds uitging om eene kleine wandeling te doen en in de vrije natuur aan zijn beklemd gemoed Jucht te geven. Niettemin bezat hij eene piano en te midden zijner ontberingen had hij menig gelukkig oogenblik. Hij had te dien tijde nog het gehoor niet verloren en kon zich ten minste in eigen compositiën verheugen. In zijne laatste levensjaren moest hem zelfs ook deze troost ontzegd worden.

Op een helderen winteravond werd Beethoven eens in zijn armoedig verblijf bezocht door den Heer P., die zich overtuigd hield, dat deze met lompen bedekte man een eerste toonkunstenaar en een waar genie was, en hem als een oprecht vriend in zijne moeilijke omstandigheden kwam vertroosten en helpen. Hij vond Beethoven aan het venster in den maneschijn gezeten, zonder vuur of licht, het gelaat in zijne handen verborgen en aan al zijne leden bevende van koude.

Voorzichtig zocht de vriend hem uit zijne zwaarmoedige gedachten te trekken en als naar gewoonte tot eene wandeling te bewegen.

Voorheen had Beethoven hem altijd gaarne vergezeld, doch thans scheen hij daartoe niet te kunnen besluiten; hij was zoo bedrukt en ter neêrgeslagen, dat elke troost voor hem ontoegankelijk scheen. Eindelijk stond hij nogtans op en volgde werktuigelijk zijnen vriend.

Na lang een diep stilzwijgen in acht genomen te hebben, sprak hij driftig: ‘Ik haat de wereld; ik haat mij zelven. Niemand bekommert zich over mij. Niemand verstaat mij. Ik heb genie en ik word als een verstooteling behandeld; ik heb een hart en vind niemand om te beminnen. Ongelukkiger dan ik, is er niemand.’

De vriend, die zich overtuigd hield, dat Beethoven in deze omstandigheden door tegenspraak niet tot andere gedachten zoude komen, antwoordde niet, doch ging onder een afkeurend stilzwijgen aan zijne zijde.

Hij voer nogtans op denzelfden toon voort, tot zij van hunne wandeling in de stad terugkeerden; toen ook verviel Beethoven in een somber stilzwijgen.

Aldus kwamen zij door eene afgelegen duistere straat, waar Beethoven plotseling bleef staan en luisterde. Ook de andere luisterde en onderscheidde de zwakke tonen eener piano.

Het was eene klagende, dieproerende melodie en niettegenstaande het slechte instrument gaf de speler het stuk zulk eene wegslepende uitdrukking, dat het tot het hart doordrong. Beethoven zag zijn vriend met glinsterende oogen aan en sprak:

‘Dat stuk is een uittreksel uit mijne Symphonie in F. Hier is het huis. Hoor, hoor toch. Welk een spel, vol gevoel en uitdrukking!’

Het was een klein, zeer onaanzienlijk huisje. De lichtstralen drongen door de spleten van een oud venstertje. Beethoven, die eenige schreden voorwaarts gedaan had bleef staan om te luisteren. Te midden van het spel werd het eensklaps onderbroken, er had eene kortstondige stilte plaats; toen vernam men een zwakke stem: ‘Ik kan niet meer Frederik; ik kan dezen avond niet verder spelen’

‘En waarom niet, lieve zuster?’ was het antwoord.

‘Ik weet het zelf niet; het zal misschien het schoone der compositie zijn, dat mij ongeschikt maakt, om de gedachten van den vervaardiger weder te geven. Ach! welk een geluk moet het zijn, dit stuk waardig uitgevoerd te hooren!’

‘Goede zuster,’ hernam Frederik zuchtend, ‘daartoe moet men rijk zijn, om zich zulk een genoegen te verschaffen.

‘Gij hebt gelijk Frederik; doch terwijl mijne vingers over de toetsen der piano loopen, kan ik den wensch niet bedwingen, slechts eenmaal in mijn leven de muziek van dezen grooten meester door eene even waardige hand uitgevoerd te hooren; wat helpt echter deze wensch? Hij zal nimmer in vervulling komen.’

Er lag iets bijzonder roerends in den toon, waarop deze laatste woorden gesproken werden. Beethoven zag zijn vriend aan en sprak vastberaden: ‘Wij moeten binnengaan!’

‘Dáár ingaan,’ hernam deze, en ‘waarom?’

‘Ik wil haar dat stuk voorspelen;’ antwoordde hij levendig. ‘Zij heeft gevoel en geest; ik wil het haar voorspelen; zij zal mij verstaan.’

En eer de vriend hem kon tegenhouden, had Beethoven reeds de hand aan de kruk der deur. Deze was niet gesloten en opende zich aanstonds. De vriend volgde hem en beiden traden in een arm met geringe meubelen versierd vertrek. Een bleek jongeling zat voor een tafeltje en werkte aan eenen schoen. Dicht bij hem bevond zich een jeugdig meisje met een eenigszine zwaarmoedig gelaat, over eene oude piano gebogen. Beiden richtten zich op en groetten de binnentredenden met een verwonderd stilzwijgen.

‘Verschoon ons,’ sprak Beethoven een weinig verlegen, ‘doch ik heb muziek gehoord en kon den lust om binnen te komen niet wederstaan. Ik ben muziekant.’

Het jonge meisje werd schaamrood en de jongeling trok een ernstig gezicht.

‘Ik heb ook eenige woorden van uw gesprek gehoord,’ ging Beethoven verder. ‘Gij wenschtet te hooren.... dat is gij zoudt gaarne willen...... Kortom het is u aangenaam, wanneer ik u het stuk voorspeel?’

‘Heb dank,’ sprak de jonge schoenmaker; ‘doch ons instrument is slecht en wij hebben geen noten.’

‘Geen noten!’ hernam Beethoven, ‘en hoe heeft het de jufvrouw dan aangelegd, om.....’ Hier bleef hij in zijne woorden steken en werd rood, want het jonge meisje keerde zich tot hem en aan hare doffe en betrokken oogen zag hij dat zij blind was.

‘Ik verzoek hartelijk om vergeving,’ stamelde hij; ‘maar ik had bemerkt..... Gij speelt alzoo naar het gehoor?’ -

‘Ja, mijnheer!’ -

‘En waar hebt gij dit stuk gehoord?’

‘Ik heb het van eene dame hooren spelen, die vóór twee jaren naast ons te Brussel woonde. Gedurende de zomeravonden was haar venster altijd geopend en ik ging voor haar huis op en neêr om haar te hooren.’

‘En gij hebt het niet van iemand anders gehoord?’

‘Niet anders dan van haar op de straat.’

De arme blinde scheen bij het uitspreken dezer laatste woorden eenigszins verlegen en zweeg bedeesd. Ook Beethoven sprak geen woord meer en was in diepe gedachten verzonken. Hij plaatste zich eindelijk zwijgend voor de piano en legde zijne handen op de toetsen. Het armoedig vertrek scheen inderdaad in een paradijs herschapen. Op het oogenblik dat de vingers van den toonkunstenaar zich over de toetsen der piano bewogen, schenen de tonen van dit instrument sterker te worden, de gansche piano scheen veranderd. De drie toehoorders bleven onbewegelijk op hunne plaats

en waagden het nauwlijks te ademen. De broeder en zuster waren stom van verwondering. De eerste had zijn werk ter zijde gelegd; de andere, met het hoofd voorover gebogen, was tot het instrument genaderd en hield de handen op de borst gekruist, als vreesde zij, dat het kloppen van haar hart deze onbeschrijflijk teedere tonen zoude onderbreken. Doch eensklaps werd het kamertje in het duister gehuld; de zwakke pit der lamp, van olie verstoken, had haar laatste schijnsel afgeworpen en vulde nu het vertrek met een onaangenamen walm. Beethoven onderbrak zijn spel; de vriend opende het venster om het schijnsel der maan toegang tot hel vertrek te verschaffen. Het werd daar bijna even licht als voorheen en het gelaat des kunstenaars, hetwelk door de zachte tinteling der maan beschenen werd, kreeg eene onuitsprekelijke uitdrukking.

Dit toeval scheen den gedachten-gang van Beethoven onderbroken te hebben. Zijn hoofd zonk op de borst, zijne handen rustten op de knieën; hij scheen in diepe overweging verzonken.

In deze houding bleef hij een geruimen tijd.

Eindelijk waagde het de jonge schoenmaker op te staan, tot hem te naderen en hem met zachte vreesachtige stem te vragen:

'Wonderbare man, wie zijt gij toch?'

Beethoven hief het hoofd op en beschouwde den jongeling met verwondering, alsof hij den zin dezer woorden niet verstond.

De jongeling herhaalde de vraag.

De componist lachte met goedheid en sprak vriendelijk:

'Hoor toe!' En nu speelde hij de eerste strofen uit zijne Symphonie in F. - De jonge schoenmaker en zijne zuster deden gelijktijdig een vreugdekreet hooren. Zij hadden hem erkend: 'Gij zijt Beethoven!' riepen beiden opgetogen van blijdschap.

Hij stond op, om zich te verwijderen, doch werd door de vereenigde bede der aanwezigen daarvan terug gehouden.

'Ach speel nog eenmaal, nog slechts een enkel maal,' sprak de blinde, wier verduisterde oogen zoo gaarne een biddenden blik op den kunstenaar schenen te werpen.

Deze liet zich weder tot de piano geleiden. Die glanzende stralen der maan schenen door het venster zonder door de wolken in het minst beneveld te worden en verlichtten zijn breed en sierlijk voorhoofd.

'Ik wil eene sonate op de maan improviseeren,' zeide hij met levendige uitdrukking. Gedurende eenige minuten beschouwde hij het liefelijk maanlicht. Toen legde hij zijne handen op het instrument en begon eene treurige doch wonderbaar liefelijke sonate te spelen. De harmonie vloot uit het instrument even als zich de stralen der maan over de aarde verspreidden. Deze wonderschoone inleiding werd gevolgd door een soort van tusschenspel in drievierde maat, levendig, geestig, vlug, vol van de heerlijkste gedachten. Daarna volgde het einde opbeurend, verteederend en te gelijkertijd verschrikkend en ontstellend.

De tonen waren weggestorven. 'Leeft wel,' sprak Beethoven, terwijl hij haastig zijnen stoel ter zijde schoof en naar de deur snelde, 'leeft wel.'

'Gij zult toch weêrkomen, vraagden broeder en zuster te gelijkertijd. Hij bleef staan, beschouwde de blinde met medelijdenden blik, en zeide toen goedig: 'Ja, ik zal weêrkomen en u een onderricht geven. Vaarwel, ik kom spoedig weder.'

De arme blinde en haar broeder geleidden de vreemdelingen tot buiten het huis. Beiden spraken geen enkel woord meer; doch hun stilzwijgen was welsprekender dan de hartelijkste dankbetuiging.

‘Haasten wij ons nu,’ sprak Beethoven tot zijnen vriend; ja haasten wij ons om in huis te komen opdat ik deze sonate kan opschrijven eer zij mij uit het geheugen gaat.

Hij keerde naar zijne kamer terug en schreef den ganschen nacht door, tot de dag aanbrak.

Allerlei.

De lezenaar van Z. Heiligheid.

Van de tentoonstelling voor Christelijke Kunst te Rome heeft menig inzender gebruik gemaakt om van zijn eerbied jegens en gehechtheid aan den H. Vader een blijk te geven, door voorwerpen van kunst in te zenden, welke voor het persoonlijk gebruik van den priestervorst bestemd zijn. Een van deze voorwerpen is de lezenaar van Z. Heiligheid, welke bestemd is om bij de pauselijke pontificale mis het evangelieboek te dragen.

Het aantal spoorweg-ongelukken

in Groot-Brittannië en Ierland gedurende het jaar 1869 bedroeg 124, waarbij 321 personen gedood en 1232 gekwetst werden. Hierbij wordt uitdrukkelijk aangemerkt dat onder de 321 dooden zich 151 personen bevinden, die ‘slechts’ spoorbeambten waren, waarbij de *Pallmall-Gazette*, die deze ‘kleine slachtersrekening’ aan het Parlement ter beoordeeling voorlegt, nog deze bemerking maakt, dat de spoorwegondernemingen zeker niet alle ongelukken opgegeven hadden, die hunnen beambten in dienst waren overkomen, wijl zij het niet noodig zullen gedacht hebben en zij het als een soort van noodzakelijk kwaad beschouwen dat ‘lieden van die klas’ nu en dan moeten verongelukken.

Een practische uitvlucht.

Een heer van het fransche hof wilde trouwen met eene jonge weduwe, die gravin was, en bij den Keizer in hoog aanzien stond; hij verzocht dan van Napoleon III de gunst om tot de grafelijke waardigheid te worden verheven. ‘Zoo, zoo’ zeide de keizer, ‘uwe aanstaande wil dus slechts een echtgenoot, die in rang met haren eersten gemaal gelijk staat?’- ‘Pardon, Sire,’ antwoordde hij, ‘dat is de reden niet van mijn verzoek; de zaak is deze: al het zilver en linnengoed mijner verloofde is gemerkt met de kroon van den overledenen graaf, en wijl onze voorletters juist dezelfde zijn, behoefden wij, als ik graaf was, alles weêr niet op nieuw te laten merken.’

De uitvoer van goud

uit Engelsch Columbia bedroeg in het jaar 1865 nagenoeg 600,000 en in het jaar 1866 700,000 ponden sterling, schoon men met recht kan aannemen, dat de werkelijke uitvoer veel aanzienlijker was, dan wel aan de regeering werd voorgelegd, wijl men niet kon onderzoeken, hoeveel goud ieder heimelijk met zich voerde. Het getal der goudzoekers in genoemd gebied beloopt slechts 3000 man, zoodat de opbrengst per

hoofd de waarde van ongeveer 233 ponden sterling beloopt, eene winst diem en in geen ander goudland ter wereld in gelijke mate zal aantreffen.

Een inteekenaar

schreef aan den uitgever van een blad in het verre Westen der Vereenigde Staten: ‘mijnheer, ik wil uw blad niet langer;’ - waarop de uitgever antwoordde: ‘ik zal het ook niet langer maken, zijne tegenwoordige lengte bevalt mij volkomen goed.’

Een zeker Overste

die gaarne pochte, verhaalde voor eenigen tijd zijne lotgevallen en gemaakte veldtochten en beklaagde zich niet weinig over de onwetendheid en achteloosheid zijner officieren, ter oorzake waarvan hem alleen de zorg van het gansche regement op de schouders drukte. ‘Zoo doende,’ zeide hij, ‘ben ik mijn eigen majoor, mijn eigen ritmeester, mijn eigen luitenant en vaandrig, mijn eigen wachtmeester en.....’ - ‘Uw eigen trompetter!’ viel hem een toehoorster in de reden.

Niet zelden

staat men verbaasd wanneer men soms bij kermissen of andere feestelijke gelegenheden den mensch ziet worstelen tegen alle soorten van wilde dieren. Men is er over verwonderd hoe de ontembare kracht van den vorst der wildernissen, van tijgers, hyena's, panters, luipaarden en eene menigte dier wilde beesten meer, waarvoor de mensch in andere omstandigheden met vrees vervuld is, dan hunne natuur als verzaken en zich gewillig onderwerpen aan elke behandeling, ja niet zelden aan elke mishandeling van hunnen meester. Nogtans de wonderen, die door daverend handgeklap worden toegejuicht, worden voor ons gansch natuurlijke verschijnselen, als het waar is, dat men, om de dieren tot die tamheid te krijgen, hun in hunne eerste jeugd eene heelkundige operatie doet ondergaan aan den ruggegraat, waardoor zelfs het ruggemerg wordt getroffen, zoodat zij langzaam verzwakken en nog enkel de gedaante maar niet meer de kracht van een wild dier behouden.

De eerste in Engeland gevestigde levensverzekering-maatschappij

werd opgericht in het jaar 1706 onder den naam van *Amicable,* en had meer het karakter van eene weldadige inrichting dan van eene geldspeculatie. In 1762 kwam het gezelschap *Equitable* tot stand, dat zijne werkzaamheden regelde naar de overlijdingstabellen van dien tijd.

Scheikundige mededeelingen. - Stikstof.

(Vervolg)

Dwaallichten.

Wanneer sommige gassen, vooral fosfoor- en zwavel-waterstof in zekere verhouding met de zuurstof der lucht in aanraking komen, doen zij soms boven moerassen en modderpoelen een soort van dwaallichten ontstaan, meestal echter alleen 's nachts zichtbaar, omdat het heldere daglicht belet ze te zien, of de warmte en het licht der zon het gas ontbindt of zijn ontvlambaarheid wegneemt.

Door die dwaallichten zijn er niet zelden wondere histories in omloop gebracht, voornamelijk daar zij personen, die naderen, schijnen te vlieden en integendeel vervolgen, die ontvluchten. Nochtans er is eene zeer natuurlijke uitlegging aan die bewegingen te geven. Als iemand in sommige omstandigheden ons van verre nadert, of ons voorbij loopt, of ook zich van ons verwijdert, dan worden wij een luchtstroom of tocht gewaar. Evenzoo nu zal iemand, die een dwaallicht ziende er naar toe loopt, de lucht in beweging zetten en in zekeren zin haar gedeeltelijk voor zich uit stooten. Bevindt zich derhalve op eenigen afstand een dwaallicht, dan zal dit wegens de groote lichtheid van de gas, waaruit het bestaat, door dien luchtstroom worden voortgeduwd, en gevolgelijk den schijn hebben van heen en weer te zweven en den achtervolgenden persoon te vluchten. Het tegendeel zal bij ontvluchting plaats hebben. Daar men namelijk schielijk loopende bij elken stap een massa lucht vooruit stoot, ontstaat er ook achter een vluchtenden persoon bij elken stap een soort van luchtledig of een ruimte met minder dichte lucht; bevindt zich dus op een kleinen afstand van dáár een dwaallicht van zeer lichte gas, dan zal dit als van zelf getrokken worden in de richting van die zoogenaamde ledige ruimte en zoo van ruimte tot ruimte voortzwevende den vluchteling schijnen te vervolgen.

[Nummer 48]

Windsor.

Onder dezen naam kennen wij uit de berichten der dagbladen niet zoo zeer het stadje als wel het koninklijk lustslot, aan den zuideroever van den Theems, op vier mijlen van Londen, gelegen. Dit slot is reeds merkwaardig om zijne oudheid, want korten tijd na de verovering van Engeland, dus in de tweede helft der elfde eeuw, werd het door Willem den Veroveraar gebouwd. Later was het herhaalde malen de residentie der engelsche koningen, onder anderen van Eduard III, die er geboren was en het slot naar een geheel nieuw plan herbouwde. Ook Karel II deed veel ter verfraaiing en verbetering van het slot en het omliggende park, zoodat het na hem steeds een lievelingsverblijf was voor allen die hem op den troon gevolgd zijn.

In lateren tijd werd Windsor nog aanmerkelijk verfraaid en vergroot door de koningen George III en George IV, die geene schatten spaarden om hun lustslot waardig te maken van de vorsten der rijkste natie ter wereld. Het uiterlijke van het gebouw heeft een door oudheid eerwaardig aanzien en bestaat uit twee verschillende gebouwen, welke door den zoogenaamden Ronden Toren, waar de woning van den commandant is verbonden zijn. Aan de noordzijde van het eerste gebouw zijn de groote receptie- en audientie-zalen, aan de oostzijde het kwartier der koningin en aan de zuidzijde die der voornaamste hovelingen. De andere vleugel is merkwaardig vooral om zijne kapel van St. George, waarin de ridders der orde van den Kousenband worden aangenomen en waarin het kapittel dier orde zijne vergaderingen houdt.

WATERVAL TE WINDSOR

Over het algemeen roemt men bijzonder de koninklijke pracht, welke overal in de zalen en in het geheele gebouw heerscht. Hierdoor munt evenwel uit de groote zaal van St. George - zij is niet minder dan 200 engelsche voeten lang - welke bij feestelijke gelegenheden als eene eetzaal wordt gebruikt en waarin men de

borstbeelden van alle engelsche koningen, van Jacobus I tot koningin Victoria geplaatst vindt.

Het slot ligt in het midden van een uitgestrekt park, volgens de engelsche methode van tuinbouw aangelegd, waarin men een aantal verrukkelijke vergezichten aantreft. Het schoonste punt ongetwijfeld is het groote terras, dat eenig in zijne soort, zich op een lengte van achttien honderd zeventig voeten uitstrekt en van eene aan zijne lengte geëvenredigde breedte is. Van daar af heeft men het gezicht op den Theems, waar hij zich door de rijkste landouw van Engeland slingert en op eene menigte landhuizen, dorpen en vlekken, die zich langs de oevers van den machtigen stroom uitstrekken.

Behalve dit bewondert men in het park nog de schoone waterval, die door zijne, ruinen, waarover hij bruischend henenstort een betooverend schouwspel oplevert - hij wordt door bijgaande gravure

weêrgegeven; - verder nog meerdere gebouwen in modernen stijl, die zoowel aan leden der koninklijke familie, als aan den hofstoet der kolingin tot woonplaats verstrekken.

Vijf eeuwen geleden.

Wij meenen den lezer der *Illustratie* een dienst te doen met in korte trekken de geschiedenis te leveren van het H. Sacrament van mirakel te Brussel.

Wenceslaus was hertog van Brabant; Urbanus V droeg de pauselijke tiaar. Men schreef den jare 1369. De haat van den Jood, dwalend als een paria door Europa, jegens den Christen, was nog levendig en deze, men moet het bekennen, vergat niet zelden opzichtens den rampzalige de leer, die de groote Meester gepredikt had. In vele steden der Nederlanden hielden de zwervers zich op en genoten in deze gewesten meer vrijheid dan elders.

Te Enghien, in het graafschap Henegouwen, woonde onder ander, een machtig rijke Jood, met name Jonathas; hij had eene vrouw en een eenigen zoon, Abraham geheeten. Jonathas was als de opperpriester, de rabbijn der Synagoog. Was hij de rijkste, hij was ook de ijverigste in het beoefenen der wet-Mozes, maar gewis legde hij die wet verkeerd uit door het opvatten van een onkoelbaren haat jegens den Christen, wiens Messias de plaats van den zijnen, zoo lang verwachten, had ingenomen.

De tegenwoordigheid Gods in het altaargeheim was hem vooral hatelijk en hij verlangde in het bezit te komen van een aantal gewijde Hostiën, ten einde feitelijk te doen zien dat de leer des Christen een eerloos bedrog was. De aangewende pogingen waren echter te vergeefs, toen hij zich eindelijk zekeren Jan van Leuven, te Brussel woonachtig, herinnerde, die kort te voren, gewis niet met overtuiging, het jodendom tegen het Christendom verwisseld had. Jonathas had de ziel van dien onverlaat zeer grondig doorpeild: goud was de groote drijfveer in zijn leven.

Een trouwe vriend bracht eenen brief aan gezegden Jan van Leuven over, dezen verzoekende voor eene hoogst belangrijke zaak naar Enghien te willen reizen. Eene voortreffelijke ontvangst werd den afgevallen Jood door Jonathas toegezegd, en gewis aan die belofte kwam hij ook niet te kort. In het huis van den rijken rabbijn werd de helsche koop gesloten. Zestig fransche goudstukken, moutons geheeten omdat aan een der zijden het Agnus Dei was afgebeeld, werden hem toegezegd, indien hij Jonathas eenige gewijde Hostiën leveren kon.

Zestig! Judas kreeg er slechts dertig.

In Brussel terug gekeerd, voerde Jan van Leuven zijn ontwerp uit. Hij koos, om de gruweldaad te plegen, de St. Catharina-kapel, nabij de Vlaamsche Poort gelegen. De wijk was eenzaam. Op een Octobernacht van gezegd jaar beklom hij een der vensters, brak de ruiten, daalde langs eene ladder in de kerk af, verbrijzelde het tabernakel, roofde eene ciborie, in welke zestien H. Hostiën, vijftien kleine en eene groote, en bereikte met zijnen kostbaren schat ongemerkt de straat. De misdaad was gepleegd. Bij het aanbreken van den dag verliet Jan van Leuven de stad en bracht het geroofde naar Enghien. Zestig goudstukken werden geteld, en de andere Iscarioot vertrok.

Jonathas had niet lang genot van het bezit van zijnen schat. De kroniek zegt, dat hij, veertien dagen na met Jan van Leuven den koop te hebben gesloten in zijne tuinen werd vermoord, terwijl zijn zoon den moord liet plegen en de vlucht nam. De weduwe van Jonathas meende de straf des hemels in dien moord te zien; zij wilde zich dan ook van den geroofden schat ontdoen en met haren zoon naar Brussel vertrekkende, stelde zij de ciborie aan de aldaar wonende geloofsgenooten ter hand.

Het was op Goeden-Vrijdag, 4 April 1370, den dag dat de Christen zich, in zijue kerken, meer dan op andere dagen, het lijden des Heilands herinnert, dat de Joden in hunne Synagoog vergaderden, om den Stichter der hun hatelijke leer te bespotten en de geconsacreerde Hostiën op tafel werpende, ‘hebben zij de stoutmoedigheid gehad,’ zegt eene oude kroniek, ‘na die Hostiën bespot, gelasterd en er zelfs op gespogen te hebben, hunne dolken en messen te trekken en dezelve te doorsteken, 't geen ten gevolge had dat er op verscheidene plaatsen overvloedig bloed uit vloeide.’ De vrees en de schrik der plegers van die heiligschennis was zóó groot dat zij als achterover vielen.

Eene kroniek, in het vioegere Roô-klooster (zie Sanderus) berustend en getiteld *Novale Sanctorum Belgii* geeft eene omstandige beschrijving van het gebeurde en haalt de woorden aan die, tergend en uitdagend, door de heiligschenners werden uitgesproken: ‘zoo gij de Zone Gods zijt, zullen wij zien. Toon het, indien het in uw vermogen is!’ Het antwoord, inderdaad welsprekend, volgde op de uitdaging.

De ciborie was den bezitters ten schrik en tot last; men vreesde daarenboven de straf der menschen, en zekere vrouw Katharina, welke den joodschen eeredienst had verlaten om tot den katholieken over te gaan, doch altijd betrekkingen met hare vroegere geloofsgenooten had behouden, werd met het geheim bekend gemaakt en aangezocht den schat naar Keulen over te brengen. Zij weigerde in den aanvang en keerde zelfs niet terug naar de bijeenkomst, welke tot het erlangen eener bepaalde beslissing belegd was. Slechts, na een feestmaal, op hetwelk zij genoodigd werd en nadat men haar twintig goudstukken *(moutons)* had voorgeteld, nam zij de zending op zich. Het geweten ontwaakte echter, en in stede den weg naar Keulen in te slaan, begaf zij zich bij haren biechtvader, den pastoor van O.L.V. Kapelle, Peter van den Eede, maakte hem met het voorgevallene bekend en, in tegenwoordigheid van een aantal andere geestelijken, werd hem de ciborie overhandigd.

Terwijl onder godgeleerd oogpunt het gebeurde onderzocht werd, had de hertog van Brabant, Wenceslaus, kennis van de gruweldaad gekregen, deed de plegers aanhouden en hen op de Steenpoort gevangen zetten. Wij volgen het proces niet; wij bepalen ons te zeggen, dat zij schuld bekenden en veroordeeld werden om, volgens de wetten van dien tijd, levendig te worden verbrand: een verschrikkelijk vonnis dat aan den Wollendries-Toren, tusschen de Naamsche- en de Hallepoorten, werd uitgevoerd. Verder gaf de hertog een decreet uit, door hetwelk ten eeuwigen dage, de Joden buiten het grondgebied gebannen en hunne goederen verbeurd verklaard werden.

De H. Hostiën werden later verdeeld; een deel derzelve werd naar de hoofdkerk, naar de Sint-Gudulakerk, overgebracht. Dat gebeurde met eene buitengewone plechtigheid. De hertog en de hertogin en ee gansche stoet edelen, bevonden zich in de processie. Overigens die vorsten hebben deze vereering gansch hun leven voortgezet, en oud en stram geworden kwam de hertogin Johanna, de jaarlijksche processie, in welke de H. Hostiën werden rond gedragen, met geheel hare hofhouding nog tot op de Houtmarkt te gemoet. Eens liet de oude hertogin zich wachten, de processie hield halt en werd door eene zware regenbui overvallen. De kostbare schat

was schier niet bedekt en de H. Hostiën als doorweekt. Van dat oogenblik werden zij niet meer rond-gedragen, maar in een daartoe gebeiteld tabernakel bewaard, en bleven, vooral in tijden van druk en ziekte, de toevlucht der geloovigen.

Dit was hoofdzakelijk het geval toen in 1529 de zoogezegde ‘engelsche zweetziekte’ uitbrak en tallooze offers eischte; zij kwam langs den Rhijn in de Nederlanden, teisterde Gelderland, Utrecht, Holland, Brabant en vooral Antwerpen, waar in drie dagen vijfhonderd inwoners, en onder dezen de burgemeester der stad, bezweken. Men kon geen voldoend getal lijkkisten verschaffen. Menschelijke hulp schoot te kort. Men hoopte alleen op God. Te Brussel stroomde het volk naar het reeds genoemde tabernakel en bad dáár om hulp. De geestelijkheid schreef bededagen en eene plechtige processie uit.

't Was voorwaar een prachtig, een heerlijk oogenblik. Arm en rijk volgde het H. Sacrament van Mirakel. Margaretha van Oostenrijk, dochter van keizer Maximiliaan en gouvernante der Nederlanden, woonde, met gansch haren hofstoet, de plechtigheid bij. De ziekte nam af en verdween eindelijk en Margaretha, God dankende stelde op Sint Margaretha-dag, eene processie in, welke soms tijdelijk, ten gevolge der omstandigheden, onderbroken werd, maar tot op onze dagen voortduurt; die onderbreking had vooral plaats, zooals licht te begrijpen is, gedurende de overheersching der hervorming binnen Brussel, tijdens welke de kostbare reliquie nauwgezet verborgen bleef.

Vele opvolgende votsten woonden, in navolging van Margaretha, den *ommeganck* bij. Maximiliaan en later Albert verlieten dien dag de staatszaken en het hier of daar oorlogvoerend leger, om bij de processie tegenwoordig te zijn. Isabella-Clara-Eugenia ging achter den hemel, onder welken het H. Sacrament gedragen werd, en hield eene brandende waskaars in de hand, een voorbeeld dat de hofdames en edelen volgden. Maria, de zuster van Karel V, hield dit vroom gebruik in voege en toen in 1570 het dubbel eeuwfeest gevierd werd gaf, op dien dag, de hertog van Alba genade aan al degenen, welke in vroegere troebelen zich oproerig jegens den Koning hadden getoond.

Tijdens den beeldenstorm, die kort te voren plaats had, zou de kostbare reliquie het lot van andere gewijde voorwerpen ondergaan hebben, zonder de voorzienigheid en den moed van twee priesters, Hauwaert en Meulemeester, die de H. Hostiën, in eene in den vorm van een kruis besloten cassette, aan den moedwil der beeldstormers onttrokken. Zes jaren lang bleef de schat in het huis eener weduwe Johanna Baerts, en wel in een hol gemaakten balk, verborgen. Eene betrekkelijke kalmte had de woelige dagen opgevolgd. De hervorming was in de hoofdstad neêrgeslagen, en den 22 Maart 1585 werd het H. Sacrament, in plechtige processie, uit het huis der Jufvrouw Baerts afgehaald en andermaal in St. Gudula-Kerk, op zijne vroegere plaats hersteld.

De ongestoorde rust was echter dien kostbaren schat nog niet verzekerd; hij deelde, zooals licht begrijpelijk is, in den beurtelingschen toestand der Kerk in België; hij deelde in de algemeene gevaren, die het fransche tijdvak opleverde en rustig werd hij andermaal vereerd, toen eindelijk de vrijheid volle bezit had genomen van de zuidelijke Nederlanden, dat is, na de vorming van het koningrijk van dien naam.

Het is nu vijftig jaren geleden, dus in 1820, dat het 450jarig jubelfeest werd gevierd. België was onder den scepter van Willem I, een protestantsch vorst geplaatst. Wij onderzoeken de reden niet die den Koning aandreven, maar hij gaf eene ruime som ter opluistering der te vieren plechtigheid. Van heinde en verre toog men naar Brussel. Menschen van jaren vertellen ons dat duizende personen, velen te voet - de

communicatiën bestonden destijds slechts uit vrachtkarren en diligences - des morgens te Brussel aankwamen om, na de plechtigheid, den tocht huiswaarts andermaal aan te vangen.

Eene processie te Udenaarde in 1555.
(Door Frans de Potter.)

De ommegangen waren in de middeleeuwen prachtiger en kunstrijker, schilderachtiger en treffender dan in onze dagen. Toen, ja, waren de processiedagen de groote, de eenige jaarlijksche feesten der gemeenten. Geene plechtigheden, althans, die in zoo ruime mate de algemeene belangstelling opwekten als de processiën. Dit vloeide grootendeels voort uit den aard zelve der instelling, waartoe geestelijk en wereldlijk, magistraat en volk opgeroepen werden, en ook uit den ijver der gemeenten, die er zich op toelegden om door gulle herbergzaamheid, geschenken van wijn en andere eerbewijzen, vreemde prelaten, vorsten, edellieden, magistraten en meer andere personen van hoogen stand naar hare muren te doen stroomen. Die toeloop van aanzienlijke gasten, welke met zooveel heuschheid onthaald werden, was doorgaans dan ook groot. Nog waren dit de eenigste kosten niet, welke door de steden voor de processiën verstrekt werden. Ambtenaren, bedienden, gilde- en neringmannen ontvingen te dier gelegenheid jaarlijks 't een of 't ander kleedingstuk, zooals kielen, hoeden, gordelriemen, handschoenen enz. Na elken ommegang had er een banket plaats, op hetwelk de gemeente al hare beambten en bedienden, die door hunne presentieloodjes bewijzen konden aan de plechtigheid deel genomen te hebben, vergastte. Ook de neringen, gilden en kerkbesturen vereenigden zich na de plechtigheid aan eenen broederlijken disch.

Dat de ommegangen van den beginne af met zoo schitterend waren, gelijk wij uit de kroniekschrijvers of door de stadsrekeningen weten, als zij later geworden zijn, behoeft wel geen betoog. De luister vermeerderde, naarmate kunst en nijverheid zich ontwikkelden en nieuwe hulpmiddelen ter versiering aanboden. Alle nieuwe uitvindingen, op 't gebied van beiden gedaan, werden ten nutte gemaakt om den godsdienst te verheerlijken. 't Was als een wedstrijd tusschen de zoowel kleine als groote steden om het heerlijkst en prachtigst, het oorspronkelijkst en vernuftigst in den godsdienstigen stoet uit te schijnen. Het gansche leven van den Heiland, van den kerkpatroon of schutsheilige der gemeente, andere voorstellingen, uit het Oude en Nieuwe Verbond, werden in beelden, of in groepen van levende personen, aanschouwelijk gemaakt. 't Waren tafereelen vol oorspronkelijke poëzie, kenmerken van den frisschen, kloeken geest der middeleeuwen. - Wij stellen ons voor eene dier prachtige processiën voor onze lezers te doen defileeren, men zal, na ze gezien te hebben, bekennen, dat zij der moeite waard was om er voor stil te staan.

Begeven wij ons naar Audenaarde, het lief steedje, aan de Schelde, vroeger belangrijker dan tegenwoordig. 't Is Zondag, en 't feest van het H. Sacrament. De menigte, door de nieuwsgierigen van de naburige gemeenten aangegroeid, verdringt zich in de enge straten en op de Groote Markt, want elk wil *zien*.....Nemen wij 't laatste plaatsje op den steiger van dat ouderwetsch poortershuis, in de Hoogstraat, en geven wij onzen oogen den kost.....

Een troep gewapende mannen, in dienst der gemeente, met de stadskleuren en 't stadswapen op den nieuwen kiel, stapt vooraan. Die mannen hebben 't druk! 't Zegt ook wat, al die duizenden gapers, die lachende vrouwen en die schreiende kinderen een paar voeten achteruit te doen gaan..... Een stoot alhier, een stamp aldaar, een

schimpof smaadwoord aan alle kanten - eilieve! dat is geen benijdbaar postje! Maar *fortse verwint*, gelijk de dichter zegt, en zie, daar nadert de processie.

De haag is gevormd door de mannen der neringen die hun blazoen en hun banier en andere eereteekenen bij zich hebben. De mannen dragen eene groote flambouw in de hand, zinnebeeldig versierd, en aan welke men hun bedrijf kan kennen: schilders en beeldhouwers hebben aan die flambouwen heel wat werks gehad! - Achter hen komen de ‘ommerijdende figuren’ eerst die uit het Oud Verbond. Zij worden voorgegaan door een trompetter en bode. In de eerste plaats verschijnt *St. Michael*, ‘vertredende 't serpent.’ De Evasdochters, hunnen verleider bemerkende, keeren 't hoofd om, terwijl de kleine bengels op de armen van vader of moeder van schrik voor 't vreeslijk dier aan 't krijten gaan. Zoo verliezen zij 't zicht van eene voorstelling uit het Paradijs: *Adam en Eva,* die hen reeds voorbij zijn, maar hun wordt 't verlies vergoed door de *Belofte van Abraham*, die vooral der oude kinderlooze vrouwen belangstelling gaande maakt..... Dan volgt *Josephs vercoopinge*, en dit lokt het gejuich uit der schoolknapen, die kapittelvast in die historie zijn. Na de *inductie van de kinderen van Israèl*, zien wij *'t Vervolgen ende verdrincken van de Conync Pharao met zijnen volcke in de Roode Zee*, en daarna eenige treffende tafereelen uit het leven van Mozes: *de Wijdinghe van den Ouden Testamente - Moyses, op Sinay ontfaende de Wet - het adoreren van 't gulden calf - Moyses willecomme - Moyses de tafelen brekende.* De geschiedenis van het Joodsche Volk moet echter hierbij niet blijven; zie, daar komen nog een tiental afbeeldingen, insgelijks op schoon versierde wagens. Letten wij op, want er zijn populaire figuren in, over welke wij in huis en school het een en ander hebben gehoord of gelezen: *Sabots verbrecken*, - *'t Steenen van Naboth*, - *Balahem. - de Roede van Jesse,* in schier al de middeleeuwsche processiën voorgesteld. - *David ende Goliath. - 't Straffen van Nathan an den prophete David. - Susanne.*

Thans vangt het derde deel van den godsdienstigen stoet aan; dit stelt tooneelen voor uit het *Nieuwe Testament*, insgelijks op wagens, 't Getal van deze is grooter, de figuren zijn ons meer bekend, wij zagen ze immers reeds in de spelen onzer vrome rederijkers, bier in de kerk, elders op 't kerkhof, op andere plaatsen ter markt of gedurende de processie uitgevoerd. Zien wij wel toe, en houden wij ons kloek op den steiger, - want het gedrang vermeerdert.

Tot inleiding op het derde deel komen de *Drie vruchten*, gevolgd door de *Boodschap* alweêr eene voorstelling, die meest de aandacht der vrouwen boeit, gelijk de volgende: ‘*Bethlehem.* Hoe treffend is het *stalleke* weêrgegeven! hoe natuurlijk is de houding van die bezorgde Moeder, welk een lief, engelachtig Kindje ligt daar in de kribbe, welke eene edele figuur, die goede Jozef verzonken in diep gepeins over alles wat rondom hem geschiedt! En dan *de drie scapers*, *daermede gaende*: die de bergen en hunne kudden verlieten om den jongen Koning te gaan begroeten; Maar zie, daar nadert *Herodes doodende de kinderen*... Een kreet van afgrijzen stijgt uit de benauwde borst der wanhopige moeders, terwijl de vrouwelijke toeschouwers van dit ijzingwekkend tooneel de handen voor 't gezicht slaan, en hier en daar eene al te gevoelige deerne in bezwijming valt....

....‘Wie zal die droeve moeder troosten,
Nu zij haar lieve kinders derft?
Nu zij hun ziet in 't bloed versmooren,
Vergaen die naulijcks zijn geboren,
En zooveel zwaerden rood geverft?’

Doch wenden wij den blik van dit somber moordtooneel, en begroeten wij eene lieve verschijning:

Ons vrouwe van Egypten met Joseph. Een boeiend tafereel, inderdaad! en wilt gij er een, dat nog liefelijker is? *Jezuken en sinte Janneken,*

....‘Die speelden met een lammeken
Al in dat groen geklavert lant,
Met een pap- schotelken in haer hant.

‘Die witte voetjens waren bloot,
Haer lippekens als corael soo root,
   Die soete vette praterkens
   Die saten bij de waterkens;
Het sonneken dat scheen daer al zoo heet;
Sij deden malkandren met melksken bescheet.

‘D'een troetelde dat lammeken zijn hoot,
En d'ander kittelde het onder zijn poot:
   Het lammeken gingh springen;
   Sint Janneken ginck singen,
En huppelde en truppelde door de wey,
En dese krollebollekens die dansten allebey....’

Maar nu volgt weêr afwisseling: *sinte Jan en Herodes*.... daarna *sinte Jans predicatie in de woestijne*, en eenige leerrijke voorbeelden van Gods Almogendheid en de verhevenheid van Christus' leer:

't Vertooch van den mensche, die God ghesont maecte - den lamme die zijn bedde drouch - of men zijn wijf laten mag - Ons Heere ende den rijken man - de Samaritaen enz. enz. - Nu krijgen wij de passie te zien, door priesters en wereldlijken voorgesteld: *'t Hoveken - Jerusalem - de calomme - 't verwijzen - de heraut rijdende voor 't cruce enz.*

Na 't lijden, de zegepraal: het *breken der helle - de Verrijsenisse - de victorie Christi - Christi visenteerende zijne Moeder - 't graf met drie Mariën - Lucas ende Cleophas pilgrims.*

(Wordt vervolgd.)

De bruid.
Verhaal uit de eerste eeuwen des Christendoms.

Het was laat in den nacht, toen een schitterende stoet van edele romeinsche maagden en vrouwen de woning van den senator Cecilius Metellus verliet om de jeugdige bruid Cecilia naar het huis van haren echtgenoot te geleiden. Het zoete geluid der blaasinstrumenten vereenigde zich met de stemmen van zangers, jonge lieden met fakkels in de hand openden den stoet, in wiens midden zich de bruid, door met bloemen bekransde maagden omgeven, bevond. Cecilia, hoewel muziek en zang beminnende, schonk weinig aandacht aan de heerlijke accoorden, die in het stille van den nacht iets plechtigs hadden, maar was in gedachten verdiept. In hare handen droeg zij een boek, waarvan de ivoren omslag met goud versierd was, den eenigen schat, dien zij uit het huis haars vaders naar dat van haar echtgenoot medevoerde.

Zacht sprekende, kwamen zij aan het huis van Valerius, gelegen aan den

weg Salutaris; de marmeren portiek was met witte draperiën behangen, waarop heerlijke bloemen waren geteekend; daar wachtte Valerius zijne bruid. Volgens het oude gebruik vroeg hij haar: 'Wie zijt gij?'

'Daar waar gij Caïus zult wezen, zal ik Caïa zijn,' antwoordde Cecilia, waarop zij het paleis binnentrad, terwijl haar geleide het hymeneum zong ter eere van den god des huwelijks.

ALCINOUS' LUSTHOF.

Zij nam plaats in de eetzaal, waar het huwelijksmaal stond bereid; na dit gebruikt te hebben, brachten de vrouwen haar naar haar vertrek, dat met romeinsche pracht versierd was. De slaven wilden haar van haar vuurrooden sluier ontdoen en de haren ontbinden, maar zij weigerde hunne diensten, zond hen weg en na het boek op eene tafel gelegd te hebben, verzonk zij op nieuw in diepe mijmeringen. Haar

hart werd door vrees verscheurd; zij scheen den doodsangst ten prooi, maar schepte eindelijk moed en riep op half luiden en smeekenden toon: ‘O mijn bruidegom, bewaar en bescherm steeds mijn onschuld!’

Op dit oogenblik werd de deur harer kamer geopend, en trad Valerius binnen. Zij ging hem met vasten stap te gemoet, en hare hemelsche blikken op het schoone gelaat des jongelings vestigende, zeide zij: ‘O mijn dierbare vriend, ik moet u een geheim toevertrouwen, maar zweer mij dat gij het bewaren zult.’

HEILIGSCHENNIS DER JODEN.

Valerius deed wat zij verlangde en nam zijne huisgoden tot getuigen van hetgeen hij zeide.

‘Weet dan’ antwoordde zij, ‘dat ik eene Christin ben en door een heiliger, onverbreekbaarder belofte aan mijn God verbonden dan aan u door de woorden der vestaalsche maagden. Hem alleen behoor ik toe, en zoo gij mij met eene oprechte en vlekkelooze liefde bemint, indien

gij mijne gelofte eerbiedigt, zult gij den engel zien, die mij bewaart, en deel hebben aan de genaden van mijn God.'

Aan Valerius, hoewel een Heiden, was de godsdienst der Christenen niet geheel onbekend; volgans de uitdrukking van Tertullianus vulden de Christenen de steden en dorpen, het forum en zelfs de keizerlijke paleizen, en langzamerhand drongen hunne denkbeelden, hunne meeningen onder de heidenen door en bereidden de harten tot het ontvangen van het licht des Evangelies.

Valerius toonde zich door zekere vrees vervuld; hij drukte die in de volgende woorden uit: 'Indien gij, Cecilia, door den geest Gods gedreven wordt, zal ik doen, wat gij van mij eischt, maar indien gij een ander bemint, zal ik u en hem dooden.'

'Ik bemin slechts mijn God,' antwoordde zij, 'en u zal ik liefhebben als een broeder, indien gij mijne wenschen vervult en toestemt u te laten doopen. Dan zal ik hier beneden uwe vreugden en smarten met u deelen en in den hemel eeuwig uwe bruid zijn. Verwerp de afgoden, Valerius, geloof in den eenigen, levenden en waren God, die in de hemelen heerscht en laat u zuiveren in de wateren van de bron, welke ten eeuwigen leven vloeit.'

Valerius bewaarde het stilzwijgen en bleef langen tijd in diep nadenken verzonken.

Ondertusschen brak de dag aan en wierp het purper des dageraads een oogverblindende pracht op de paleizen en monumenten van Rome.

'Zie dat hemelsche licht,' zeide Cecilia, 'hetwelk zich verheft achter de kruinen van den Soractus; hoe heerlijk ook, het is slechts duisternis in vergelijking met het licht, dat zooals ik hoop, uw geest verlichten zal.'

'En wie zal mijn hart zuiveren?'

'Er leeft een grijsaard, die de menschen tot mijn God brengt.'

'Waar zal ik hem vinden?'

'Ga op den Appischen Weg tot aan de derde mijlpaal. Daar zult gij armen en ongelukkigen vinden, die den voorbijgangers een aalmoes vragen. Ik verzorg die armen, en zij kennen mijn geheim. Wanneer gij hen zult gevonden hebben, breng hun mijn groet en zeg hun: 'Cecilia zendt mij tot u, opdat gij mij den heiligen grijsaard Urbanus zoudt leeren kennen; ik moet hem eene gewichtige boodschap overbrengen.'

Valerius voldeed aan haar verzoek; eene straal der genade werkte in zijne ziel, en door de zoete woorden van Cecilia overwonnen, was hij als het ware reeds Christen alvorens gedoopt te zijn. Hij verliet het paleis, betrad den Appischen Weg, vond de bedelaars, herhaalde hun de woorden der maagd en werd nu door hen geleid in een wijngaard naar eenige puinhoopen van monumenten uit de tijden van den trotschen Tarquinius. Een der bedelaars wentelde een grooten steen weg, die zorgvuldig door de wijngaardranken werd verborgen gehouden, en toonde aan Valerius eene steenen trap, die tot in den schoot der aarde voerde. 'Ga deze trap af, broeder,' zeide de bedelaar, 'en gij zult den H. Vader Urbanus vinden. Vrede zij met u.'

Valerius kende geen vrees en aarzelde dus geen oogenblik om langs de sombere trap in de diepte neêr te dalen, zich met de handen aan de zijmuren vasthoudende. Toen hij den bodem bereikte, bevond hij zich in eene overwelfde ruimte, die hier en daar door lampen verlicht werd. Vol verbazing zag, hij de muren overdekt met geschilderde en geteekende grafschriften. Hij las er het volgende:

> Aan Faustina, de moedige maagd,
> die XXI jaren in vrede leefde,

de V^e der calenden van November.
Hier is nêergelegd om in vrede te rusten
En dit andere:
Gorgonius,
De vriend van allen en niemands vijand.

Geheimzinnige teekenen bevonden zich tusschen de grafschriften. Men zag er duiven, lammeren, herten, zegepalmen, olijftakken, leliën, kronen, kruisen en andere symbolen uit den christelijken eeredienst.

Uit deze teekenen begreep Valerius dat hij zich bevond in de begraafplaats der Christenen. Aan het einde eener galerij ontmoette hij een doodgraver, die bezig was een nieuw graf in den muur te maken. Het bruine wollen kleed van dien man was met een aantal kruisen bedekt, en naast hem stond eene lamp. Toen hij Valerius zag, groette hij hem en zeide: ‘Zoekt gij een onzer broeders?’

‘Ik zoek den grijsaard Urbanus.’

‘Dien zult gij aan het einde der volgende galerij vinden. Hij bidt op het graf van den gelukzaligen Apostel Petrus.’

Valerius vervolgde zijn weg en ontdekte in het diepste der crypte eene een weinig hooger gelegen zaal, die door een aantal lampen, welke voor een altaar brandden, verlicht werd. Aan den voet van dit altaar lag een grijsaard geknield. Daar Valerius zijn naam noemde, stond hij op, en de jongeling werd met eerbied vervuld op het zien van den edelen grijsaard, op wiens gelaat grootheid en majesteit schitterden. Hij verhaalde hem wat tusschen hem en Cecilia was voorgevallen. Nauwelijks had hij geëindigd, of de Opperpriester wierp zich andermaal voor het altaar neêr en riep met opgeheven armen: ‘Heer Jezus Christus, oorsprong der zuivere voornemens, ontvang de vrucht van het goddelijk zaad, dat Gij in het hart van Cecilia hebt neêrgelegd. Goede Herder, Uwe dienstmaagd Cecilia heeft getrouw de zending vervuld, die Gij haar opgedragen hebt. Deze echtgenoot, dien zij als een onstuimigen leeuw ontving, heeft zij in een oogenblik in een zachtmoedig schaap veranderd. Indien Valerius niet geloofde, zou hij niet hier gekomen zijn. Open dan, o Heer, open de deur zijns harten voor Uwe woorden, opdat hij erkenne, dat Gij zijn Schepper zijt en hij aan den duivel, zijne pomperijen en afgoden verzake.’

Valerius geloofde en verzaakte aan den duivel, zijne pomperijen en afgoden.

De opperpriester stortte over zijn hoofd het zuiverend water; bekleedde hem met het kleed der neophieten en zond hem naar Cecilia terug.

De heilige maagd sidderde van vreugde bij het zien van het witte kleed, hetwelk haar aankondigde dat haar echtgenoot haar broeder was, en dat zij een schaap tot de kudde van Christus had gebracht. De hemel verheugde zich met haar, want op eens verscheen Cecilia's beschermengel voor hunne verbaasde blikken en toonde hun zijne hemelsche schoonheid. Hij had twee kronen van rozen en leliën in de hand en die op het hoofd van Valerius en Cecilia plaatsende, zeide hij: ‘Zorgt dat gij deze kronen bewaart door de zuiverheid uwer harten; ik breng ze u uit den tuin des hemels. Deze bloemen zullen nooit verwelken; zij blijven altijd even geurig, maar niemand zal ze kunnen zien dan na zulks verdiend te hebben, zooals gij, door zijne zuiverheid. En nu, o Valerius, antwoord mij: Christus, de Zoon Gods heeft mij tot u gezonden om te vernemen wat gij Hem te vragen hebt.’

‘Ik heb een broeder,’ antwoordde Valerius, ‘en niets is mij in dit leven zoeter dan zijne toegenegenheid. Het zou wreed van mij zijn, die nu van het gevaar verlost ben, hem er aan blootgesteld te laten. Ik smeek daarom dat Christus mijn broeder verlosse,

zooals hij mij verlost heeft, en ons beiden gelukkig doe zijn in de belijdenis van zijn naam.’

Met een van vreugde stralend gelaat antwoordde de Engel aan Valerius: ‘Omdat gij eene genade gevraagd hebt, die Christus gretiger toestaat, dan gij die verlangen kunt, zult gij het hart winnen van een broeder, zooals Cecilia het uwe gewonnen heeft, en beiden zult gij de kroon der martelaren verwerven.’

Na deze woorden gesproken te hebben, verdween de engel; de gelukkigen hadden echter den tijd niet elkander hunne aandoeningen mede te deelen, want op hetzelfde oogenblik trad Tiburtius, de broeder van Valerius, de kamer binnen.

De jongeling naderde Cecilia en kuste haar op het voorhoofd, maar onmiddellijk trad hij verschrikt achteruit en zeide: ‘Van waar, Cecilia, komt deze rozengeur in dit jaargetijde? Hij schijnt mij een nieuw leven in te storten.’

Valerius deelde hem in weinige woorden het gebeurde mede.

‘Is dit een droom, broeder?’ sprak Tiburtius, ‘of spreekt gij de waarheid?’

‘Tot heden,’ antwoordde Valerius, ‘is ons leven een droom geweest; nu zijn wij in de waarheid.’

‘Hoe weet gij dat?’

‘De engel Gods heeft mij onderricht, en gij zult zelf dien weldoenden geest kunnen zien, indien gij u laat zuiveren van de besmetting der afgoden.’

‘Waarom verlangt gij zulks van mij?’

Nu nam Cecilia het woord. Van hare kindsheid af in het Evangelie opgevoed, was zij beter dan haar echtgenoot in staat den heiden de nietigheid zijner afgoden te bewijzen. Zij wees hem op de prophetiën, het leven en de daden des Heilands, den wonderbaren moed der martelaren, wier bloed dagelijks met stroomen vloeide, en toonde hem daardoor zegepralend de valschheid aan der Goden, die door de Heidenen werden aangebeden. Een zoete welsprekendheid vloeide van hare lippen en zonk verwarmend en verlichtend in het hart van Tiburtius. Deze riep in geestvervoering uit: ‘Ja, gij hebt gelijk, wie u tegenspreekt moet tot het redeloos dier zijn afgedaald.’

Vol verrukking klemde Cecilia haren broeder in de armen en zeide: ‘thans erken ik in u waarlijk mijn broeder. De liefde des Heeren heeft van uw broeder mijn echtgenoot gemaakt; de verachting, die gij voor de afgoden aan den dag legt, maakt mij tot uwe zuster en laat gij u onder de Christenen opnemen, dan zult gij de vergeving uwer zonden bekomen.’

Tiburtius aarzelde; hij vreesde de pijnigingen en den dood. Gelukkig versterkte hem het woord van Cecilia, die zijne ziel reeds had verlicht. Zij nam zijne twijfelingen weg, verbande de vrees uit zijn hart en deed met de verachting der folteringen de onoverwinnelijke liefde tot God, waarvan zij gloeide, in zijn hart geboren worden. De jongeling wendde zich tot Valerius en zeide hem: ‘dierbare broeder, laat ons gaan; elk oogenblik dat verloren gaat, doet mij beven. Geleid mij onmiddellijk naar den man Gods, opdat hij mij zuivere en doe deel nemen aan het leven, waarnaar mijne ziel verzucht.’

Valerius voerde deze nieuwe verovering van Cecilia naar de Catacomben. Tiburtius ontving den H. Doop, en het zien der palmtakken, die op de graven der martelaren geschetst stonden, ontbrandde in zijne ziel de begeerte naar het martelaarschap. Hij dacht aan de voorzegging van den engel, die naar zijn verlangen niet spoedig genoeg vervuld kon worden.

Cecilia en hare broeders brachten eenige dagen in kalme rust, gebeden en overwegingen door. Maar die gelukkige oogenblikken namen weldra een einde. Zij verborgen hun geloof niet, terwijl overigens hunne werken hen verraadden. Het gevolg daarvan was dat de beide broeders voor den rechterstoel van Turcius Almachius, prefect van Rome, werden gevoerd. Het verhoor duurde lang, maar de geloofshelden bezweken voor beloften noch bedreigingen. Men bemerkte in de antwoorden van Valerius een zachten ernst, in die van Tiburtius een onstuimigen moed; beiden werden ter dood veroordeeld.

Men sleepte hen naar de gerechtsplaats zonder aan Valerius te veroorlooven zijne dierbare Cecilia een laatst vaarwel toe te roepen. De griffier Maximus, die bij de uitvoering van het vonnis moest tegenwoordig zijn, werd door hunne onverschrokkenheid getroffen en ondervroeg hen over het toekomstig leven, waarnaar zij met zooveel gretigheid schenen te verlangen. De beide broeders antwoordden hem, en hunne woorden stortten het licht in zijn geest.

'Ik geloof,' zeide Maximus, 'en wil gedoopt worden.'

'Luister,' antwoordde Valerius; 'gebied de mannen ons naar uw huis te voeren, waar zij ons streng kunnen bewaken. De uitvoering van het vonnis zal daardoor slechts een dag vertraagd worden. Wij zullen den man ontbieden, die u moet zuiveren en onze beloften vervullen zal.'

Maximus stemde toe; de berekeningen van het tegenwoordige leven, zijne vrees, zijne hoop hadden geen beteekenis meer in zijne oogen. Hij gehoorzaamde aan de martelaars, die tehuis gekomen voortgingen hem over Christus te spreken.

Van het gebeurde onderricht, verscheen Cecilia met eenige priesters in het huis van den griffier. Maximus, zijn huisgezin en de soldaten ontvingen den doop, en Cecilia had met haren echtgenoot en broeder een laatste onderhoud op den dorpel der eeuwigheid.

Bij het aanbreken van den dag verschenen nieuwe soldaten, door Almachius die het gebeurde vernomen had, afgezonden. Het was de 18de dag der calenden van Mei. Al de nieuwbekeerden bewaarden het stilzwijgen, maar Cecilia als door den H. Geest opgewekt, sprak: 'Soldaten van Christus, werpt de werken der duisternis af en bekleedt u met de wapenen des lichts. Gij hebt waardig gestreden, uw loopbaan volbracht, het geloof bewaard. Gaat tot de kroon des levens, die zal gegeven worden door den rechtvaardigen Rechter aan u en allen, die Hem beminnen.'

De belijders begaven zich gewillig naar den tempel van Jupiter, waar men hun de laatste maal het leven aanbood tot loon voor hun afval; maar nogmaals weigerden zij, en de edele hoofden van Valerius en Tiburtius vielen onder het zwaard.

Op den avond van dien dag begroef Cecilia met eigen hand de lichamen der twee martelaren in de catacombe van Pretexta en bereidde er zich op voor hen op denzelfden bloedigen weg te volgen om hen in den hemel weder te zien.

Maximus beleed heldhaftig zijn geloof, en daar hij niet van een adellijk geslacht was, werd hij met roeden gegeeseld, tot hij bezweken was. Ook dien martelaar schonk Cecilia eene eerlijke begrafenis en zij sloot het graf der drie geloofshelden met een marmeren plaat, waarop geschreven stond

De heilige Martelaars Valerius, Tiburtius en Maximus
zijn voor den hemel geboren
op den XVIII van de calenden van Mei.

De dagen of liever de uren van Cecilia waren geteld; haar hooge rang de marteling van haren echtgenoot, die van haren broeder had te veel opspraak verwekt, en hare godsdienstige gevoelens waren al te zeer bekend, dan dat de prefect zich lang kon weêrhouden genoegdoening van haar te eischen voor de goden des lands. Daar zij haar naderend einde voorzag, schonk zij hare goederen aan de armen en na allen weggezonden te hebben, die haar dierbaar waren, wachtte zij met de meeste kalmte de bevelen van den prefect af. Almachius zond haar zijne gerechtsdienaars; zij ontving hen met romeinsche fierheid en zeide hun: ‘Medeburgers en broeders, luistert. Gij zijt de dienaren des prefects, maar in den grond uws harten hebt gij afschuw van zijne daden. Wat mij betreft, ik verlang er naar alle pijnen te lijden om Christus te verheerlijken, want ik ben volstrekt niet gehecht aan dit leven. Maar u beklaag ik, gij, die nog zoo jeugdig, aan den dienst verbonden zijt van zulk een onrechtvaardigen rechter.’

De gerechtsdienaars, door hare schoonheid getroffen en bewogen door hare woorden, smeekten haar het leven niet te verachten, maar hun aandrang diende alleen om den brandenden ijver aan te vuren, waardoor Cecilia's ziel verteerd werd. Zij sprak op nieuw tot de gerechtsdienaars, en hare welsprekendheid vergaderde een groot aantal menschen om haar heen. Zij maakte een aantal bekeerlingen en deed paus Urbanus door eenen bode verzoeken derwaarts te komen. Daarop begaf zij zich naar den rechter.

‘Hoe heet gij?’ vroeg deze.

‘De menschen noemen mij Cecilia, maar mijn schoonste naam is die van Christin.’

‘Welk is uw rang?’

‘Ik ben van ouden romeinschen adel.’

‘Welken godsdienst belijdt gij?’

‘Ik ben eene Christin.’

‘Hoe durft gij mij zulk een onbeschaamd antwoord geven?’

‘Omdat mijn geweten zuiver, mijn geloof oprecht is.’

‘Weet gij dan niet dat ik over eene groote macht beschik?’

‘En gij, weet gij niet wie mijn Bruidegom is?’

‘Wie is hij?’

‘De Heer Jezus Christus.’

‘Gij zijt de echtgenoot van Valerius, een anderen ken ik niet.’

Daarop van onderwerp veranderende, zeide de rechter: ‘Weet gij niet, Cecilia, dat de onoverwinnelijke keizers bevolen hebben dat de Christenen moeten gestraft worden? Kies dus: offer aan de Goden, ontken eenvoudig dat gij Christin zijt en gij kunt in vrede gaan.’

‘De marteling zal mijne overwinning zijn!’

‘Laat af van dien ijdelen waan en offer aan de Goden.’

‘Het schijnt dat gij het gezicht verloren hebt. Wat zijn die Goden anders dan hout, steen of metaal?’

‘Op uwe persoonlijke beleedigingen heb ik gezwegen, maar die, welke gij den Goden aandoet, mag ik niet dulden.’

En hij sprak over Cecilia het doodvonnis uit. Maar dit niet in het openbaar durvende uitvoeren, beval hij dat Cecilia naar hare woning gevoerd en in hare badkamer zou verstikt worden. Zij werd dus opgesloten en spoedig was het vertrek met eene ondragelijk warmen damp vervuld, maar de heilige ondervond daarvan niet de minste smart. Zij scheen onkwetsbaar en verkondigde op luiden toon den lof van God.

Dit wonder werd aan Almachius verhaald, die nu bevel gaf haar te onthoofden. De maagd knielde voor het blok neêr en legde het hoofd er op, driemaal sloeg de beul, en nog had hij Cecilia slechts een zware wond toegebracht. De romeinsche wet verbood hem voor de vierde maal het zwaard te gebruiken. In haar bloed badende, verzamelde Cecilia hare laatste krachten en deed de armen tot haar komen, tot wie zij vele woorden van troost en opbeuring sprak. Ook verscheidene vrouwen en weduwen waren toegesneld; zij waschten en verbonden de wonden der gefolterde.

Eindelijk verscheen Paus Urbanus bij de martelares. Zij sprak tot hem hare laatste woorden. 'Heilige Vader,' zeide zij, 'ik heb den Hemel deze drie dagen uitstel gevraagd om in de handen van Uwe Heiligheid mijn laatsten schat neêr te leggen; het zijn de armen, die ik voedde en aan wie ik ontnomen ga worden. Ik laat u dit huis, dat ik bewoonde, opdat het door u tot een tempel gewijd worde en voor altijd aan den Heer toebehoore.'

Aldus sprekende, strekte zij de armen uit, boog het hoofd ter aarde en stierf in vrede.

Door zijne diakenen bijgestaan, gaf Urbanus haar eene eervolle begrafenis. Men het der maagd hare kleederen, die nog grootere waarde hadden in het oog der Christenen om het bloed, waarvan zij doortrokken waren, dan om de kostbare stoffen, waaruit zij waren vervaardigd

Men het haar zelfs, door kieschheid gedreven, in de houding, die zij aannam toen zij stierf. Het lichaam werd in eene kist van cypressenhout gelegd, en aan de voeten plaatste men de doeken, waarin de vrouwen het bloed hadden opgevangen. De kostbare schat werd naar Pretexta gevoerd en bijgezet tusschen de overblijfselen der overleden Pausen, niet verre van de graven van Valerius en Tiburtius.

Alcinous' lusthof.

Jeder volk heeft in zijne vertellingen een 'Luilekkerland,' dat het zich in zijne verbeelding schept als het toppunt van het gelukkigste leven op aarde; ook bij de ouden werd een 'Luilekkerland' gevonden. Ziehier ongeveer hoe Homerus dit in zijne zangen schetst, wanneer hij den lusthof van Alcinous, koning der Pheaciërs - zie bijgaande gravure - beschrijft: 'Een groote hof, door een haag afgesloten, strekte zich uit rondom het paleis; hij besloeg vier morgen gronds. Daar droegen velerlei soorten van boomen hunne bloeiende takken hoog in de lucht, men zag er de peeren- en appelboomen, de goudgele vrucht der Hesperiden, die het oog en den reuk bekoort, de zoete vijg en de eeuwig groenende olijf. Zomer en winter waren deze boomen met vruchten beladen; terwijl de eene nog eerst uit den knop ontlook, rijpte een andere daar naast; de jeugdige vijg, die weldra haar vollen wasdom bereikt heeft, maakt er plaats voor eene nieuwe; op de eene olijf volgde de andere en nauwlijks was een granaatappel geplukt of weer vertoonde zich een nieuwe op dezelfde plaats. Lange rijen van wijnstokken boden de verfrisschende vrucht in alle jaargetijden, en de druif, door de stralen der zon gekoesterd, kon men onophoudelijk zien rijpen, terwijl de reeds afgesneden trossen gedroogd of in de wijnpers uitgeperst werden..... Zoo verfraaiden de goden,' aldus vervolgt de dichter een weinig verder, 'de lustwarande van hun lieveling Alcinous met hunne heerlijkste gaven.'

Allerlei.

De Engel der opstanding van Tenerani.

Deze beeldhouwer die algemeen als een der eerste kunstenaars wordt beschouwd, zoo hem al niet de eerste plaats moet worden aangewezen, heeft op de tentoonstelling voor Christelijke Kunst te Rome meer dan een zijner kunstwerken ter bezichtiging gesteld. Onder deze worden zijn 'Engel der Opstanding' en het beeld van den H. Alfonsus de Liguorio vooral geroemd.

Het eerste waarvan wij hiernevens in eene gravure eene zoo getrouw mogelijke voorstelling geven, is een marmeren beeld van kolossale afmetingen, door den kunstenaar vervaardigd en bestemd om het graf der hertogin Lante in de Santo Maria supra Minervam te versieren. De engel is voorgesteld in zittende houding en, als ware hij in afwachting van een teeken des Almachtigen om de bazuin te steken en de dooden ten oordeel op te roepen, houdt hij de oogen opwaarts gericht en heeft met beide handen de trompet omkneld.

Het tweede meesterstuk waarvan wij reeds spraken is het standbeeld van den H. Bisschop van St. Agatha der Gothen, van den H. Alfonsus de Liguorio. Dit munt eveneens uit door veel schoons dat men er in bewondert, vooral door de beminnelijke zachtmoedigheid, die den verheven prelaat gedurende zijn leven zoo geheel en al eigen was, en welke ook op het gelaat van zijn standbeeld door den meester is nedergelegd.

De Italianen aarzelen niet om Tenerano met meesters in de beeldhouwkunst, als Canova en Thornwaldsen gelijk te stellen. Met wat recht zij dit doen willen wij hier niet beslissen.

Stoomhei voor wegen.

Voor eenige weken werden in een der voorsteden van Londen proeven genomen met eene stoomhei voor wegen, waarvoor aan de firma Gore en Green octrooi verleend is. Wordt de voorzegging der uitvinders proefondervindelijk bewaarheid dan zal de stoomhei een groote rol gaan spelen bij het aanleggen van nieuwe wegen en straten. De voordeelen dezer uitvinding bestaan daarin dat deze machine gemakkelijk kan vervoerd worden, dat zij voor straat en grintwegen even bruikbaar is, dat de slag van het blok naar willekeur geregeld wordt en de machine zelf zoo eenvoudig is dat zij door een gewoon werkman bediend kan worden.

De kunst van verwoesting

in tijden van oorlog heeft wederom een stap voorwaarts gedaan door de uitvinding van den bekenden kapitein Ericson, die een nieuw vernielingswerktuig vervaardigd heeft. Het bestaat in een kanon van 15 engelsche duimen opening, dat met 300 eng. ponden dynamiet geladen wordt en voorzien is van eene inrichting om een vijandelijk schip onder water te treffen. Wordt het schip door de lading getroffen dan heeft er op hetzelfde oogenblik eene ontploffing van het werptuig plats, waardoor de sterkst gekurasseerde schepen buiten gevecht worden gesteld. Dit geschut moet op snel loopende gekurasseerde booten worden geplaatst en beschermd zijn door een toren.

Men vindt soms

hier of daar op het dessert appelen of peren waarop bij verrassing de eene of andere teekening of een eigennaam te lezen staat; die er door de natuur op schijnt geprent te zijn. Dit kan men verkrijgen wanneer men het opschrift op dun papier uitknipt en met gomwater plakt op de groeiende vrucht, aan die zijde waar het begint rood te worden. Men behoeft dan enkel te zorgen, dat dit papier niet bederve door sterken regen. Langs die wijze blijven de overdekte plaatsen bleek, terwijl het overige rood wordt.

Eene vergissing.

Een zeker heer, die drukke bezigheden had, ontving op één dag twee aankondigingen, de eene van het overlijden der vrouw van een zijner vrienden, de tweede van het huwelijk van een anderen vriend. Om niet te vergeten ze beiden te beantwoorden schrijft hij bij voorbaat de adressen; doch na 's avonds de brieven geschreven te hebben, heeft hij het ongeluk ze in de verkeerde enveloppe te steken met het gevolg, dat zijn vriend den volgenden dag op zijne bruiloft den volgenden brief ontving:

Geachte vriend!

Treurige ramp! ontzettende slag!! Hij heeft mij verslagen. Ik besef met u dat uwe levensvreugde verwoest is. Doch wees getroost. Bedenk: na lijden komt verblijden

en welke rampspoedige ontmoetingen men ook op het pad des levens hebbe, eenmaal breekt de dag aan, die ons van onze kwelling zal verlossen.

Ontvang de oprechte betuigingen mijner deelneming bij dit voor u zoo droevige voorval.

Uw Vriend,

Eentonig.

Een koopman vroeg onlangs in een der nieuwsbladen een bediende, gewoon aan een eentonig leven. Eenige dagen daarop ontving hij een brief van den volgenden inhad.

Vilvoorden......1870.

Mijnheer!

Reflecteerende op uwe advertentie om een bediende, aan een eentonig leven gewoon, ben ik zoo vrij mij zelven tot die betrekking ten dringenste aan te bevelen. Ik heb tien jaren doorgebracht in het gevangenhuis te dezer plaatse en kan u de beste getuigschriften van mijn gedrag gedurende dien tijd overleggen. In de hoop enz.

Een verwaand heer

die meer rapheid van tong dan wel degelijke kennis bezat en wiens grootste schrikbeeld het woord ‘onfeilbaarheid’ was, bevond zich dezer dagen in gesprek met een redacteur van een katholiek tijdschrift, die in een zijner artikelen de onfeilbaarheid van den Paus had verdedigd Hierover gaf die heer zijn gevoelen te kennen met deze woorden: ‘Ik tel het niets al dat geschrijf, het geschiedt maar om het geld; maar wat wij zeggen of schrijven, wij krijgen er niets voor’ - ‘Dat zal eenvoudig hieraan liggen,’ antwoordde de redacteur, ‘dat het te dom is, om er geld voor te geven.’

Scheikundige mededeelingen. - Stikstof.
(Vervolg.)
Lichtverschijnsel.

Een lichtglans, die zich soms op zee vertoont, wordt verschillend uitgelegd. Sommigen willen het toeschrijven aan millioenen kleine beestjes, die als glimwormen licht van zich afgeven. Zoo zou ook het lichtend kielwater, dat een varend schip achter zich laat, niet anders zijn dan een groep van dergelijke diertjes, die op de oppervlakte rustig drijvende, eensklaps door het schip verstoord een lichtglans van zich uitstralen. Anderen verklaren dit verschijnsel door de phoshorwaterstof die vrij wordt bij de ontbinding van zeeinsecten, zeewormen enz; evenzoo is ook rotte visch lichtgevend,

waarschijnlijk tengevolge van het langzaam opstijgen der phosphor-watersfof, vooral gevormd door de ontbinding der hommen die rijk aan phosphor zijn.

Koolstof. - Eigenschap van Koolstof.

Koolstof is eene enkelvoudige en vaste zelfstandigheid, zonder reuk of smaak, meest zwart van kleur en brandbaar. Koolstof is volmaakt zuiver in den toestand van diamant.

[Nummer 49]

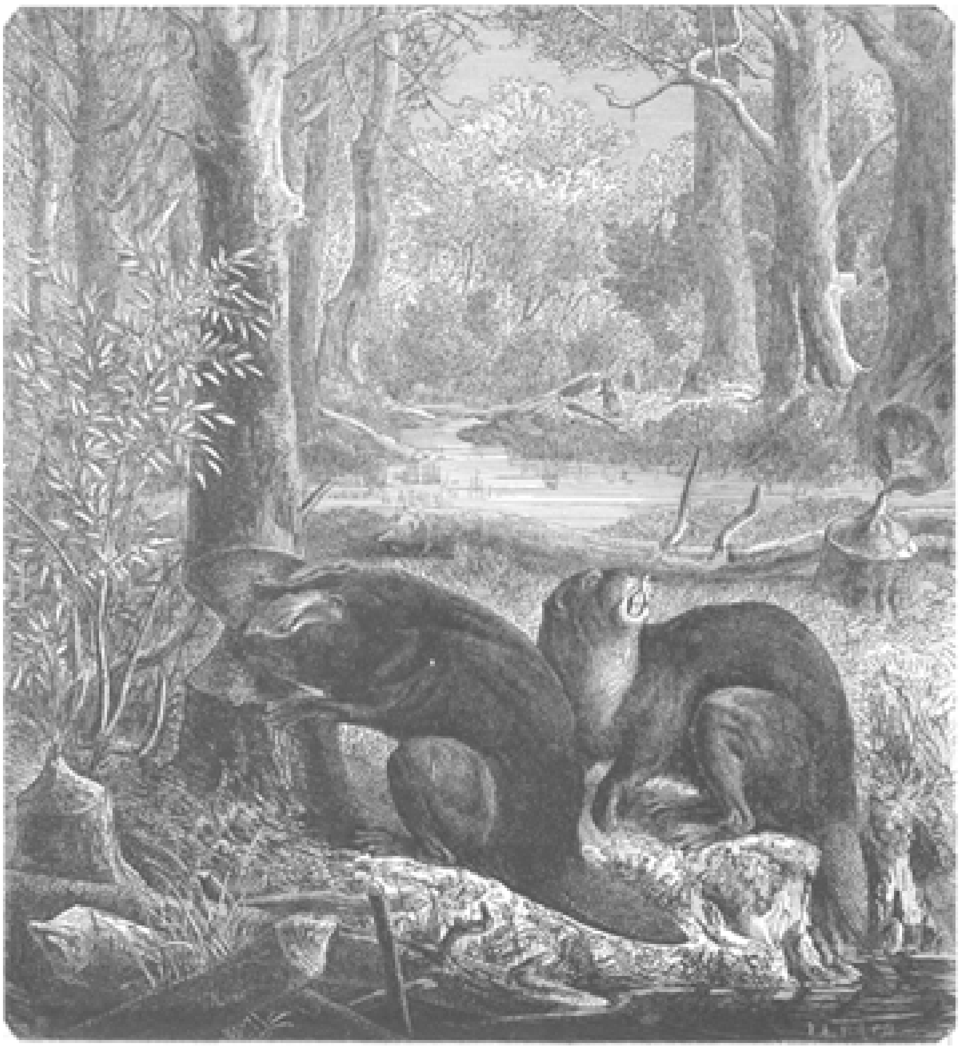

DE BEVER AAN DEN ARDEID.

De bever.

Een der verwonderlijkste dieren is de bever of, zooals zijn latijnsche naam luidt, de castor. Vroeger vond men hem menigvuldig in sommige streken van Duitschland, in zuidelijk Azië en meerder zuidwaarts gelegen landstreken, maar de groote verwoestingen welke hij in het houtgewas aanrichtte, zoowel als de groote waarde zijner pels, deed een hardnekkige jacht op hem drijven, zoodat hij allengskens uit die streken verdween en thans slechts meer in de noordelijke landstreken van Rusland, Siberië en Canada, in Noord-Amerika, gevonden wordt

Den vorm des bevers beschrijven de natuurkundigen ongeveer als volgt: de kleur van den bever is donkerbruin behalve zijn breede, van onder platten staart, die meer tot het zwart overhelt; - men vindt evenwel ook enkele witte, gele en gevlekte exemplaren. Zijne lengte is van 2½ tot 3 voet, terwijl hij de grootte bereikt van den gewonen das. De kop van dit dier heeft veel van dien eener rat; zijn tanden zijn scherp en verwonderlijk sterk, zoodat het in één beet een tak van een duim dikte kan doorbijten. Het lijf van den bever, voornamelijk de hals, is dicht ineengedrongen; zijne pooten zijn kort en loopen in een vijfledigen voet uit, terwijl zijne achterpooten bovendien van zwemvliezen voorzien zijn.

Waar hij kan leeft de bever in gezelschap met zijne natuurgenooten; is dit gezelschap groot genoeg, dan gaat hij er toe over om zich eene woning te bouwen, welke, hoewel zonder kunst of regelmaat, toch van een bijzonder instinct bij dit dier getuigt. Om zich zelven tegen koude en hunne winterprovisie tegen het water te bewaren maken de bevers eene soort van vesting, waaraan zij met vereenigde krachten arbeiden. Deze vesting bestaat uit een dam, dien zij in de rivier weten op te werpen en saam te voegen uit gedeelten van boomstammen, leem en steenen, zoodat hij in staat is het overtollige water van de woningen, binnen den dam opgetrokken, af te keeren. Deze woningen hebben den vorm van afgeknotte kegels, zijn saamgesteld uit boomtakken, dunne takken, leem en steenen en steken van vijf tot zes voeten boven het water uit. De eenige toegang tot deze woningen ligt onder het water verborgen en leidt tot eene eerste verdieping, welke tot provisiekamer is ingericht, en tot meerdere anderen, die als woonsteden dienst doen. Om zich het noodige hout voor hunne vestingen te verschaffen weten de bevers een middel, dat door onze gravure aanschouwelijk wordt voorgesteld. Met standvastig geduld beginnen zij op eenige hoogte boven den grond den gekozen boom, soms van een tamelijke dikte, in de rondte af te knagen en weldra hebben zij hem geveld, waarbij zij zooveel mogelijk zorg dragen hem in het water te doen vallen. Maar niet alleen knaagt de bever de boomen af welke hij voor zijne bouwwerken behoeft, zijn lievelingsbezigheid schijnt het knagen aan, en het vernielen van houtgewas te zijn.

De pels van den bever wordt bijzonder geschat, evenals de bevergeil, eene welriekende zelfstandigheid welke in de apotheken te huis behoort.

De begrafenis in het bosch.

Al wie zich verdiept in de beschouwing van de wonderen der natuur gevoelt en erkent, dat in dat werken van al het geschapene ter beantwoording aan het doel zijner schepping, eene lofspraak ligt den Schepper ter eere, eene stomme lofspraak, die den

mensch, het kunstwerk der Almacht, begaafd met verstand, geheugen en vrijen wil, bewondering afperst voor Hem, Die dat alles, gelijk het bestaat, beantwoordende aan zijn doel, door een enkelen wenk van zijn wil te voorschijnriep. Vooral wanneer de zomer de pracht der natuur in al haar luister ten toon spreidt, wanneer men door de verwarmende zonnestralen gekoesterd en door haar glans vervroolijkt bij het gegons der insecten, den liefelijken geur inademt van bloemen en planten, wanneer het bekoorlijk gezang der bontgekleurde vogelen de zoetste melodie in de ooren doet klinken, wanneer men het veld voor zich uit bedekt ziet met een welig groen tapijt doorweven met duizenden verschillend gekleurde bloempjes, dan gevoelt men zich onwillekeurig opgevoerd tot Hem, aan Wien dat alles zijn aanzijn dankt en men voelt zich gedrongen uit te roepen: 'Almogende Schepper, al het geschapene verkondigt uwe grootheid.'

Maar het is onnoodig de natuur in haren schoonsten dos getooid te beschouwen, om zich tot dat gevoel op te wekken. Het geringste uit de schepping biedt meer dan voldoende reden om Gods wijsheid en almacht te bewonderen. Nevenstaande gravure geeft eene schoone schets van de pracht der zomermaanden. Onder een welig bloeienden rozelaar, van de eene, en een prachtigen struik met klokjes van de andere zijde, omfladderd door bij, vlinder en andere insecten, ligt in de nabijheid van een rijk gebladerden eik in gras en bloemen een vogeltje, welks oog zich sloot voor de zonnestralen en welks stem onder de menigte der gevederde zangers verstomde want het is dood. Rondom het lijkje kruipen eene menigte kerfdiertjes, zoogenaamde 'doodgravers,' die wellicht het minst aanzienlijke gedeelte der schildering uitmaken, doch daar niettemin eene beteekenisvolle rol vervullen, waarbij het dierlijke instinct, mogelijk van meer waarde dan al het overige der redelooze schepping, getuigt van de instorting door een alwijs en almogend Opperheer. Daarom willen wij zoo bij hen als bij hunnen arbeid een oogenblik stilstaan.

De insecten, die men doodgravers noemt, zijn eene soort van torren, kevers of schalebijters, die zich het meest in den nacht, doch ook wel op den dag in eenzame plaatsen vertoonen. Zij zijn uiterst fijn van reuk; zoodat zij onmiddellijk bij de aanwezigheid van een lijk, door dit zintuig worden gewaarschuwd en er heên spoedden om er iets te verrichten, waaraan zij hun naam ontleenen, namelijk het lijk te begraven. Eerst wachten zij tot zij met eene zekere hoeveelheid bij elkander zijn. Natuurlijk kunnen zij al te groote lijken niet begraven, evenmin als zij den grond, wanneer die te hard is, kunnen los werken, daar hun lichaamsbouw hun dit niet toelaat. Bestaan deze hinderpalen niet, dan gaan zij op de volgende wijze te werk. Zij plaatsen zich op eenigen afstand van elkaàr en wroeten op hun eigen terrein de aarde los; zij kruipen vervolgens onder het lijk, lichten dit min of meer van zijne plaats, werpen de door hun graven losgemaakte aarde met hunne achterpooten naar buiten, vormen zoo langzamerhand onder het lijk eene holte en nevens hetzelve een heuveltje, zoodat het door zijne eigene zwaarte in de gegraven holte daalt. Zoo graven zij soms wel ter diepte van een geheelen voet, zoolang tot het lijk van de oppervlakte is verdwenen; dan leggen zij daarop hunne eieren en bedekken het slechts gedeeltelijk, doch genoeg om het te onttrekken aan de oogen van mededingers, want hun doel is, aan hunne nakomelingen daardoor het benoodigde voedsel te verschaffen. Wonderlijk, gelijk alles in de natuur, is ook hier de instinctmatige arbeid dezer redelooze diertjes, waarbij het overleg van den redelijken mensch niet zelden te kort schiet terwijl de getrouwe beantwoording aan het hun ingegeven instinct dezen niet zelden in zjjne overtredingen van de wetten, hem door God in het hart gestort, beschaamt.

De Sint-Barbarakerk te Breda.

Nederland is klein, dat weten wij, en het getal van zijne inwoners is natuurlijk in vergelijking met de bevolking der groote rijken, niet aanzienlijk. Daarom te meer strekt het daar aan een ieder tot groot genoegen, wanneer hoofdmannen uit die groote rijken, op ons land en volk neêrzien en gunstig oordeelen over het een en ander, dat in onze dagen, hier te lande tot stand komt. Het is vooral in den laatsten tijd gebeurt dat uitstekende mannen, Duitschers, Franschen en Engelschen, mannen van praktijk, mannen van theorie, hoog geroemd in en buiten hunne groote nationaliteiten, hun aandacht hebben gewijd aan eenige werken van vroegere Nederlandsche, alsook van tegenwoordige, bouwkunst. De afbeelding van een dier kunstgewrochten is reeds aan de lezers en toeschouwers der *Illustratie* voorgelegd in het nommer 28 van den jaargang $18^{69}/_{70}$; het was de Maria-Munsterkerk, door Graaf Gerardus III van Nassau gesticht, te Roermond. ‘Dat pronkjuweel van christelijke kunst, hetwelk in rijkdom en schoonheid door geen anderen tempel tusschen Rijn en Maas wordt overtroffen,’ wordt thans door Roermonds burgerij en 's lands edelmoedige ondersteuning, niet alleen hersteld, maar zelfs voltooid; zoodat nu de kroon zal worden gezet op een kunstwerk, dat het den voorgeslachten niet was gegeven te volmaken. Zooals dat kunstgewrocht der XIII eeuw, nu ook een kunstgewrocht geworden der XIX eeuw, zal zijn na eenige jaren, zoo zien het alleen de duizenden lezers der *Illustratie*, want nog nergens dan alleen in de *Illustratie*, is dat grootsche kerkgebouw, met zijne veelomvattende herstelling door den architekt Cuypers, in gravure verschenen. In dit nommer van de *Belgische Illustratie* wordt een kunstwerk tentoongesteld, dat ons al daarom te meer belangrijk wordt, omdat het reeds buiten Nederland zoo hoog staat aangeschreven, omdat er reeds heerlijke afbeeldingen van bij duizendtallen in de hoogste kringen van Engeland, met bijzondere belangstelling, en wat nog meer zegt, met bijzondere waardeering en toejuiching, zijn onthaald geworden. De gravure van de *Illustratie* evenwel is, het spreekt van zelf, het werk van de *Illustratie*, immers geldt het de Sint Barbara-Kerk van Breda. Ter nadere kennismaking met en ter nadere waardeering van dat nieuwe werk van Nederlandsche bouwkunst in de XIX eeuw, zullen wij heden hier uitsluitend het woord laten aan Engeland. Niet slechts één orgaan licht ons hier voor, neen, meerdere; doch allen stemmen overeen in hooge waardeering en ondub-

belzinnige goedkeuring en lofspraak. Met een paar van de grootste kunst-geschriften van Engeland mogen wij ons heden wel te vrede stellen.

Wij beginnen dan met het hoofdorgaan, dat wij zouden kunnen noemen, *het orgaan* van de engelsche Staats-Kerk, met het maandschrift dat uitgegeven wordt door *The Ecclesiological Society* te Londen. Het stuk is geschreven door den president zelven van het wereldberoemde genootschap, *The Royal Institute of British Architects*, den sinds vele jaren in de kunstwereld hoog geprezen Beresford Hope. Het tweede engelsche orgaan is het ook hier te lande meer bekende weekblad *The Builder,* a Journal for the Architect etc.

The Builder heeft over de Sint-Barbara-Kerk van Breda het eerst gesproken, eenige weken na het kerkfeest te Breda, waarvan met alle waarheid is gezegd geworden, dat er sedert eeuwen geene kerkinwijding in Nederland heeft plaats gehad, zoo plechtig als deze van den 3 Augustus 1869. Toen legde de *Nieuwe-Bredasche* en *Oosterhoutsche Courant*, ons in woorden gedeeltelijk voor, wat *The Builder*, bij den aanvang van zijn artikel door lijnen voorstelt, namelijk het grondplan en de afmetingen van het geheel en van de voornaamste onderafdeelingen; ‘hoor,’ zoo schreef genoemd blad, ‘hoor, daar verheft de grijze Roeland zijn luidschallende stem over geheel de juichende stad Breda. Hij galmt het wijd in 't ronde, met breede toonen weêrklinkende van den hoogen torentrans tot daar beneden in het dankbaar gemoed der duizenden en duizenden, van alom saâmgekomen, om de knie te gaan buigen binnen de pas ontsloten poorten en tusschen de zoo straks ingezegende wanden der nieuwe Barbara-kerk van Onze-Lieve-Vrouw. Het groote werk is volbragt: de grijze kathedraal verheft met vreugde bare spits en groet welgevallig het gulden torenkruis harer jeugdige opvolgster in de dienst van Breda's katholiek volk.

> ‘Als Roeland luydt aan beyde seyden,
> Dan is Breda in groot verblyden.’

‘Den kanonikus Werden komt de onsterfelijke eere toe van, na het jubel van zijn veertigjarig priesterschap, in zijne geboortestad te hebben gesticht een kruiskerk met vijf beuken en drie torens, waarvan twee aan de Westzijde en een in het midden, boven het kerkkruis, in het transept. De hoogte van den middentoren bedraagt 70 ned. el; de twee (thans nog niet afgebouwde) zijtorens worden 72 ned. el hoog. - De geheele kerk is lang (buitenwerks) 75 ned. ellen, en, over het kruis gemeten, 42½ ned. el breed - Het kwadraat en de gelijkzijdige driehoek liggen ten grondslag van het gebouw.’

Te recht zegde dan ook *The Builder* dat men te doen heeft met de grootste kerk, (en de eenigete met vijf beuken) die sedert de Reformatie in Nederland gebouwd werd. Toch kan een ieder die geld en plaats heeft eene *groote* kerk bouwen; doch wat het engelsche kunstorgaan er bij voegt, is juist waarom Engeland de Bredasche kerk als een heerlijk kunstwerk begroet, dat groote kerkgebouw is ‘of noble proportions’ is goed, is schoon, ‘is edel van proportie:’ die edele proportiën, dat breede transept, dat lange en groote koor bespreekt het dan verder. Beschouwt het dit kerkgebouw van buiten, dan vindt het daarin dien ernst, dien eenvoud, die ongemaaktheid welke aan de Nederlanden meer eigenaardig is; beschouwt het de kerk van binnen, het gevoelt zich getroffen door het welgevallige, het harmonieuse dat zich overal aan zijne blikken vertoont. Het vestigt de aandacht op de zoo schilderachtige effecten van perspectief, die het oog geniet, wanneer het zijne blikken

langs die talrijke kolommen en hoogvelden laat weiden. Laten wij hierbij voegen dat de kolommen door kleine kolonnetten gekantonneerd zijn, die van onder oprijzen, tot aan de gewelven. De kapiteelen zijn gebeeldhouwd, en rijk en verscheiden zijn loof en bladerwerk. De kolommen en de diensten (kolonnetten) zijn uit natuursteen gekapt, zoo ook zijn de kruis- en schildbogen des gewelfs van gehouwen steen, terwijl de velden van ijsselsteenschen baksteen zijn.

Vervolgens wijst het engelsche kunstorgaan op iets dat het *a very remarkable feature* noemt, iets dat zeer opmerkenswaardig is, namelijk het breede triforium hetwelk in hoogte gelijk is met de arkaden van het middenschip. Dit triforium dient tot gaanderij en strekt zich uit over de eerste zijbeuken aan beide zijden van het middenschip, het transept en het choor. Boven het triforium is eene claire-voie, zijn open vakken gesloten door roosvensters.

Slechts eene bijzonderheid is er waar *The Builder* eenige aanmerking, of beter gezegd, eenige bemerking op maakt; en dan nog spreekt het daarover geene afkeuring uit; het werpt slechts een twijfel op, het meent dat die open vakken die claire-voie, ter nauwernood berekend zijn voor zulke groote kerk, doch voegt er onmiddellijk bij, zooals het engelsche kunstblad uitdrukkelijk verklaart, ‘om rechtvaardig te zijn jegens den architect, moeten wij bekennen, dat hij op menig voorbeeld uit vroegere eeuwen zou kunnen wijzen in het Noorden van Duitschland.’

De inwoners van Breda en al wie gelegenheid vindt om meermalen de Sint-Barbara-Kerk te zien, zal gemakkelijk bemerken dat de opmerking van het engelsche weekblad voor niet één bezoeker iets meer kan zijn dan een twijfel, die voor schier allen geheel wordt opgelost in de overtuiging dat de vrees van het engelsche blad ongegrond is. Wanneer wij ons dus nu wenden tot het andere hoofdorgaan van Engeland, van Engelands Staats-kerk, dan doen wij zulks alleen om bij de beperktheid van plaatsruimte ook een ander orgaan nog te hooren in onze verdere beschrijving van de Bredasche parochie-kerk. Hoe de engelsche schrijver heeft kunnen meenen dat hij hier met de kathedraal van Breda te doen had is licht te begrijpen en licht te vergeven. Immers ook de Ecclesiologist, de president Beresford Hope, begint zijn artikel over de Sint-Barbara-Kerk van Breda, met haar te noemen een bouwwerk dat de proportiën van eene kathedraal, van eene Munsterkerk heeft. Daarna begint hij de beschrijving der kerk bij de narthecale massa met centraal voorportaal, beschildwacht door twee torens vervolgens het schip met zes travées en aan weêrszijde, twee zijbeuken enz. De transept of kruisbeuk heeft één travée buiten de lijn van de buitenmuren der zijbeuken. Van buiten gezien hebben de zijbeuken veel aangenamer lijnen dan bij de gewone rechthoekige zijbeukafsluitingen het geval is. De Ecclesiologist merkt op hoe vernuftig hier de uiterste zijbeuken gesloten worden door halfzeshoekige kapellen.

Het west-end toont op het grondplan van buiten een rijzig, vooruitspringend op kolommen gedragen centraal-voorportaal tusschen de twee zij-torens, aan de havenzijde, dat eene dubbele deur overwelft.

Dit grootsche portaal dient der nuttigheid en der schoonheid; der nuttigheid omdat het een droogen en gemakkelijken toegang tot de kerk verschaft; en dient der schoonheid voor kunstzin en zieleheil daar het tot beschutting verstrekt voor den eereboog der patrones, de Heilige Barbara. Drie treden geven toegang tot de dubbele deur. De deuren zijn gescheiden door een poortstijl, en deze is verrijkt met het beeld van Maria, zij draagt het Goddelijk Kind op hare armen. Ook dit beeld wordt dus beschut door het portaal.

Boven deze deur is het tympaan, dat in vier velden verdeeld en gebeeldhouwd is. Daar wordt het stichtende leven der hooggevierde Beschermvrouwe in zijne voornaamste aangelegenheden voorgesteld. Behalve deze hoofddeur zijn er nog twee toegangen, die, onder de twee zijtorens door, toegang tot de kerk geven. Het westelijke venster is een getrilobeerd achthoekig radvenster, met eene groote roos in het midden, omgeven van een boog, welke aan de binnenzijde overeenstemt met den muraalboog. Bij den aanvang der gevels, gaat van den eenen zijtoren tot den anderen eene gaanderij, welke 'den vreemdelingen' die van kunst en stadsgezichten houden, steeds zoo welkom zijn. Een tweeledig venster strekt den geveltop tot nuttig sieraad. De hoogte van den gevel is insgelijks overeenstemmend met de tweede afdeeling (étage) van de torens, waar die tweede afdeeling ook door tweeledige vensters lucht en licht, nut en sieraad wint, terwijl de derde afdeeling die zich boven de kap van het schip verheft, in elken toren eene bijzondere versiering erlangt. Betrekkelijk die verschillende versieringen der twee zijtorens zegt het engelsch blad, dat deze verscheidenheid iets willekeurigs is wat het niet kan aanbevelen. Dit te hooren van den kant van Engeland, verwondert ons minder, wij betwijfelen of men er wel aan gedacht heeft dat de kunstenaar niet met willekeur maar bij een echt katholiek denkbeeld, bij een waar katholiek gevoel te rade is gegaan, toen hij deze zinrijke verscheidenheid ontwierp. De lezers van de *Illustratie* zullen des kunstenaars werk te hooger waardeeren wanneer wij hun zullen gezegd hebben dat de bewerking van den eenen toren ons voorstelt den '*Toren van David;'* en de versieringen van den anderen; '*Toren van ivoor;'* de kracht en bescherming die de Christen vindt in de Kerk, in het huis des gebeds van den eenen kant, en van den anderen den troost, de vreugde, de zaligheid aan de voeten der altaren, en de H. Sacramenten.

Wat het engelsche kunstorgaan dus nam voor een willekeur, voor een luim van 's kunstenaars geest is voor ons eene hartroerende katholieke voorstelling die ons dierbaar is, en waarvoor wij den kunstenaar recht dankbaar zijn.

De noordelijke toren heeft een drieledig beffroi-venster, terwijl hier de derde afdeeling uitloopt in den vorm van de germaansche achthoekige steenen torenspitsen 'helm' genaamd. De zuidelijke toren heeft een tweeledig beffroi-lancet-venster. Boven de vensters wordt u gezegd: hoe laat het is, 'daar prijkt de uurwijzer.' De vier hoeken van den toren zijn met tinnen (hoektorentjes) toegerust. De centraal-toren is een breed vierkant met geveltoppen, waaruit de achthoekige helm ontspringt. De vier zijden zijn voorzien van vierledige vensters met rozen in traceering van steen. De gevels zijn met lancetvormige openingen doorbroken. Eenvoudig lancetvormig zijn ook de vensters in de zijbeuken; maar die van het triforium in de middenbeuk vormen achtbladerige rozen. De gaanderij heeft in elk travée een gekoppeld zesbladerig roosvenster, terwijl de abside (het altaar-choor) verlicht is door zeer hooge lancetvensters. De vensters der kruisbeuk zijn samengesteld uit vier lancetvensters, van gelijke grootte, en worden gekroond door eene roos.

De sacristij is ten noorden van het choor gebouwd en daarbij sluit zich aan eene kosterswoning, spreek- schat- en biechtkamer met verdere bergplaatsen, kelder en torentrap. Het zangkoor ligt boven den hoofdingang aan de westzijde, bij de prinsenkade. De gaanderij, die door de eigenaardige constructie der Kerk - eene eigenaardigheid die door den president van '*Het Koninklijk Genootschap der Britsche Architecten*, aan Engeland werd aanbevolen als zijnde juist waar zij zoo lang naar

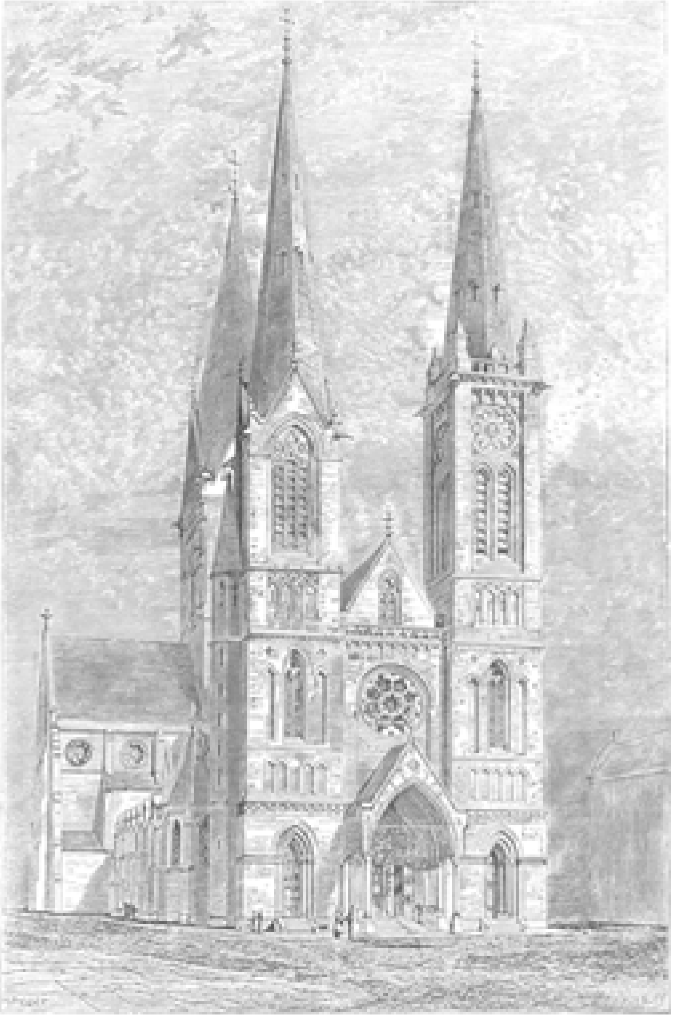

ST. BARBARAKERK TE BREDA.

gezocht hadden, die gaanderij is met eene houten bekapping overdekt, en opgeluisterd door den in beeldwerk schoon verzinnelijkten lofpsalm CXLVIII van David. Doch laten we heden niet meer beginnen met de inwendige kerkversieringen en meubelen. Ten slotte een woord, dat uit den mond van den wereldberoemden president van Engelands *Royal Institute of Britisch Architects* gekomen, zeker een gouden woord voor Nederland mag genoemd worden; *M. Cuypers is an original composer*, de architect van de Sint-Barbara's kerk en van zoo vele andere stade- en dorpskerken, is

een architect die oorspronkelijkheid heeft: and he is clearly not enamoured of the wire-drawn forms into which German Gothic is apt to run; while at the same time he is no copyist of Early French. Cuypers is een oorspronkelijk architect. Hij is blijkbaar niet verslingerd op de 'ausschweifungen' waarin de duitsche Gothiek zoo licht vervalt; evenmin maakt hij zich copist van de fransche Gothiek der eerste periode.

BEGRAFENIS IN HET BOSCH.

Aldus een architect wiens werken het zoo zeldzame zegel van oorspronkelijkheid dragen.

Job Jeurick.
Novelle van August Snieders.

Grootvader! grootvader! Theunis zegt dat hij Job Jeurick heeft gezien, en hij heeft het tinken op het aambeeld gehoord!'

'Job Jeurick? Maar dien zagen wij voor 't laatst in.... 1792!',

'Ja, en toch schoof hij gisteren avond op zijn zwart paard langs de witte gordijnen van het venster; omtrent middernacht reed hij boven door de wolken, en nu heeft men parmentelijk den ruiter in de boomtoppen van het beukenbosch gehoord.'

En tien kinderstemmen bevestigden de groote gebeurtenis door Theunis verteld en ik, ik riep misschien nog veel luider dan al de anderen, om den ouden timmerman, onzen gebuur, te overtuigen, al wist ik dan ook persoonlijk niets van het visioen.

Grootvader zat onder den schaduwrijken lindenboom, voor de deur van het werkhuis, waar hij zelf eerst gehamerd had en waar nu zijn zoon, wiens haren ook al van lieverlede peper en zout werden, hamerde, schaafde en spijkerde - aan alles wat de dorpeling noodig had: kinderwagens en doodkisten.

Ik zie den ouden grootvader nog levendig voor mij. Een paar witte haarlokken kwamen onder de blauwe, om het voorhoofd met roode strepen versierde, wollen slaapmuts uit; zijn aangezicht was perkamentachtig gerimpeld, de neus benaderde de kin, maar zijn donker oog fonkelde nog en toonde genoegzaam, dat het begrip bij hem nog helder was, zooals de vroolijke trek om den mond aantoonde, dat het leven hem nog lustig voorkwam.

Wel is waar had de grootvader in lange - lange jaren niet meer gehamerd, want daartoe beefden zijne handen te veel; maar toch droeg hij altijd over zijn diemitten wammes en de korte groen vloeren broek, het leêren schootsvel.

Ja, zonder dat laatste meende grootvader niet gekleed te zijn, 'en daarmeê',' zeide hij soms lachend, 'moet men mij ook maar in de kist leggen.' Alleen des Zondags, al kon hij dan ook niet ter kerke gaan, legde hij het kenteeken des werks af, zooals hij overigens gansch zijn leven gedaan had.

Grootvader was een man van den ouden stempel; hij bleef wat hij geweest was; maar als men hem met zijn schootsvel in de kist moest leggen, dan mocht men ook, in dat geval, zijne korte pijp niet vergeten, evenmin als zijne glad geschuurde tabaksdoos, die hij zestig jaren geleden gekocht had en die misschien nooit eene andere plaats had dan in den rechter wammeszak.

De oude timmerman was destijds - ik spreek van mijnen kindertijd - een tachtiger. Hij was dus van de voorgaande eeuw en wist te spreken van Joseph II, Vonck en Heintje Van der Noot; hij was de tijdgenoot der fransche omwenteling en den inval der *sansculottes* en hunne vrijheidsgruwelen geweest; hij vertelde u, als was het gisteren gebeurd, hoe onze kerk geplunderd, onze torenklok gebroken, onze heilige vaten gestolen, onze oude pastoor naar Cayenne gevoerd werden; hij wist nog zeer goed hoe hij zich door de vlucht in de bosschen aan de gevloekte conscriptie onttrok en wat er gebeurde tijdens Napoleon.

De Kozakkentijd stond hem zoo levendig voor den geest, dat men bij het vertellen waande die vuile en wilde bende op hunne kleine, magere paarden en met hunne pieken, aan latten en staken gebonden, door het dorp te hooren rennen.

Ja, veel wist grootvader te vertellen en vooral van Job Jeurick, dien hij persoonlijk gekend, met wien hij dikwijls onder den lindenboom, die voor de groote herberg stond, gedronken, Zondags na het lof gekegeld en gekaatst had - en juist omdat hij Job Jeurick zoo goed had gekend, moest grootvader dikwijls glimlachen wanneer men dingen vertelde, die juist niet *secundum Lucam* waren.

Job Jeurick was in het dorp een legendiair personagie geworden, die, zooals de kinderen zeiden, door de wolken reed, door de toppen van het beukenbosch draafde en wiens schaduw zich soms, na het ondergaan der zon en als het licht nog niet opgestoken was, op de witte venstergordijntjes afteekende.

Ginds, onder den zwaren lindenboom, die in de Junimaand met millioenen witte bloemtrossen en met millioenen gonzende bijen overdekt wordt, stond, in grootvaders jongelingstijd, de smidse van Bavo Buck, en toen reeds scheen hem die boom zoo hoog van kruin en knokkelig van stam als hij in mijn kindertijd was; toen reeds durfden de dorpsjongens de musschennesten, die in zijnen top wiegelden, niet rooven en ook toen reeds was die smidse de speelplaats der knapen.

Des morgens, des middags, des avonds, altijd buiten schooltijd, waren zij daar, waarom? Ik weet het niet, het was misschien omdat eene smidse in een dorp, het meeste gedruisch maakt, dat er een gedurig leven heerscht.

De hoefstal, waar de pachter het zware ploegpaard komt laten beslaan; de slijpsteen, dien men zoo gaarne draaien doet; het gloeiende vuurtje, de blaasbalg en de halfzwarte mannen die den hamer hanteeren; het helder klinkend maatgeluid op het aambeeld, dat 's avonds in de stille rust des dorps, zoo verre gehoord wordt - alles werkt te samen om van de smidse een aantrekkingspunt te maken.

Dat was zij vóór ons, dat zal zij ná ons zijn.

Bavo Buck was, in grootvaders jongelingstijd, een zestiger, krom en lam gewerkt, zonder juist daarom eene groote fortuin te hebben vergaderd; maar 't ging hem toch goed, en de ijzerkoopman, in de naburige stad, had zooveel vertrouwen in Bavo Buck, dat hij hem gaarne crediet zou hebben gegeven, indien de oude smid dit gevraagd hadde; maar dat deed hij niet.

Van ouder tot ouder had men met gereed geld gekocht en, God dank! dat kon Bavo Buck nog doen.

De vrouw van Bavo was schier zoo oud als hij en zeker even wit van haar; zij zat altoos aan dezen kant voor het venster, waarvoor de witte gordijntjes in 't midden waren bijeen geschoven, en aan de andere zijde zat hare dochter - Ida, de schoone weduwe, weduwe met een enkel kind.

Ja, het was voor de Buck's een zware slag geweest, toen de jonge schoonzoon, door eene pestilentie-koorts weggerukt en ten grave gedragen werd. Dat had eene groote leemte in het huis en ook in de smidse gebracht, waar de flinke zoon met den ouden Bavo het aambeeld dreunen deed; dat had de huiskamer, tot in welke men den vroolijken zang van den jongen smid hoorde, lang eene lijkkamer doen blijven.

Twee jaren waren er, sinds dien slag, heên geloopen. Een kleine jongen trok den blaasbalg voor Bavo, en de boeren zeiden dat het werk niet meer zoo vlug van de hand ging als vroeger - en dat was ook wel zoo, ofschoon de oude vrouw beweerde, dat haar Bavo nog zoo flink werkte als voor twintig jaar. Maar als de oude vrouw dit zeide, schudde Bavo glimlachend het hoofd, en een bewijs dat hij de opmerking der boeren gegrond vond, was, dat hij naar een goed gezel uitzag.

Nu, daar kwam er een uit het Teutenland, en dat was Job Jeurick.

't Was een flinke, gespierde en goed gebouwde jongen; hij had iets vierkants in het hoofd dat u scheen te zeggen - wat ik wil, moet wet zijn! En die opvatting werd

nog versterkt als men zijn donker oog, zijn zwart kroeshaar en de trekken aan neus en mond gadesloeg; maar een knap en handig werkman was hij wel.

Zoo flink hamerde, zoo vroolijk zong soms Job Jeurick, dat Bavo's Ida wel eens in de begoocheling verkeerde, dat haar eigen man weêr aan het aambeeld of aan de werkbank stond.

Er waren ouden van dagen die het hoofd schudden, wanneer Ida soms haar naaiwerk ter zijde legde, en onder dit of dat voorwendsel naar de smidse ging, of als zij Zondags den hoek van het gordijntje oplichtte en Job Jeurick naoogde, die, geschrobd en gewasschen, netjes gekleed en den grooten zilveren horlogiesleutel op de broek bengelend, naar de kegelbaan ging; of als ze, over het pad lanterfantend, hem na het lof het wammes aan den boomtak hangen en in de hemdsmouwen, met juist afgemeten kracht den bal werpen zag.

Als Job Jeurick 's avonds met zijne dorpsvrienden onder den groenen lind of wel aan de herbergtafel, boven welke de koperen lamp met drie tuiten hing te smooken, bleef zitten en de tinnen bierkan gedurig met oud-bruin vullen deed; als hij daar al de vroolijke liedjes uit het Teutenland zong en niet ophield met zingen al riep de klok hem dan ook tien-, elf- zelfs twaalfmaal naar huis; als er dan soms hooge woorden vielen, want de duivel zit in de kan met gerstenwijn gelijk in de kruik met vuurwater; als de vorster zich dan den volgenden dag in de smidse van Bavo kwam beklagen, over 't geen hij de schending van 's lands ordonnanciën noemde, en de oude Bavo bedenkelijk het hoofd schudde - dan had de jonge weduwe altijd een woord van verontschuldiging voor Job Jeurick op de lippen.

Dat er iets achter stak, hieraan twijfelde niemand.

Ida was flink gebouwd; haar gelaat was frisch en niet door de zon gebruind; het donker oog stond helder onder de fijne wenkbrauwen en het zwart haar glimde alsof het gepolijst ware. Daarbij was zij maar zes-en-twintig jaren oud en men noemde haar nog altijd in de wandeling ‘schoone Ida.’ Ja, dat wist ze, en dat was juist niet noodig.

Nu, Job Jeurick's oog viel op de schoone weduwe en toen het kermis werd, wandelde hij met Ida aan den arm en de nijdigaards fluisterden elkander toe - ‘ze heeft hem aan haren haak gekregen.’

Nadien kwam hij niet meer op de kegelbaan, onder den lind of in de herberg; maar Zondags lanterfantte hij met Ida, door de eikendreef van het bosch, over het voetpad dat door het gelende koren slingert, en kort nadien nam hij, op zekeren morgen, den mispelaren stok en ging naar het Teutenland om zijnen doopbrief te halen.

Eenige weken nadien schoot men de ganzenroeren af en teerde men lustig, onder den lind, op de bruiloft van Job Jeurick en schoone Ida.

II.

't Gaf zeer veel verandering; de oude Bavo en zijne vrouw verlieten de smidse en gingen aan den anderen kant des dorps, een klein huisje bewonen; ze namen den kleinen Tony, den zoon uit het eerste huwelijk geboren, met zich. Dat was zoo besproken en de jonge weduwe had er vrede meê, terwijl het grootvader genoegen deed.

't Zou ook zoo eenzaam zijn ginder, zonder zijn blonden krullekop.

De knaap was zeven jaren oud; 't was het sprekend evenbeeld zijns vaders. Dat zeide men in gansch de buurt en men herhaalde het zoo dikwijls dat het Job Jeurick hinderde, en dat laat zich eenigszins begrijpen. Wat ging hem ook die knaap aan? Of kon men veronderstellen, dat hij voor vreemde kinderen werken zou? Neen, dat niet

Nu, 't was eene onderling besproken voorwaarde geweest, dat kleine Tony bij de oudjes wonen zou, zeide ik; maar juist die gedwongen afwezigheid hinderde de moeder. De trek naar de verboden vrucht is altijd groot in den mensch, en juist wel in de vrouw - en vooral in Ida. Had Job Jeurick ook maar niet zoo duidelijk doen zien, dat hij van dat kind niet hield; dat het voor hem een vreemd kind was; want juist dat gevoel in hem, hetwelk hij niet verbergen kon, maakte de tegenwerking in de moeder wakker, 't Is wel natuurlijk, dat de aanval de verdediging doet ontstaan.

Dat gaf aanleiding tot pruilen, en er verliep soms wel een dag dat Ida geen woord tot Job Jeurick sprak. Ook ging ze wel eens heên, zonder hem te verwittigen en keerde terug zonder zich aan het etensuur te storen.

‘Ze zit weêr ginder, bij den oude!’ morde Job Jeurick, en als er dan eenige appelen of peren, die op de hooge kleêrkast lagen, gemist werden, voegde hij er gemelijk bij: ‘ze zal alles naar ginder dragen.’

Och, het was immers gansch natuurlijk, dat ze de oudjes en haar kleinen krullekop van dat lekker meêdeelde! Maar Job Jeurick redeneerde niet, en ieder dag viel er een droppel vergif in den levensbeker. Elkander overreden, een weinig toegeven, neen, dat lag niet in hun karakter. 't Was zóó gezegd, en 't moest zóó gebeuren - zeide Job; 't was zóó erg niet gemeend - antwoordde Ida.

Toen het najaar kwam, ging de knaap met den knapzak en de lei op den rug ter school, en 't was niet te verwonderen dat het kind langs moeder's huis lanterfantte, te meer dewijl daar, voor de smidse, de overige schooljeugd speelde en in den winter met sneeuwballen wierp, sneeuwkoningen deed oprijzen en aan deze laatsten, oogen en mond met weg geworpen sintels maakte.

Job was altijd slecht geluimd als hij kleinen Tony tusschen de spelenden zag, en toch had het kind immers meer recht om daar voor de deur te toeven, dan de andere dorpskinderen! Was het zijn vaderhuis en woonde daar zijne moeder niet? Booze Job, die dat niet verstond; maar ook hij had nooit vader- of moederliefde gekend en was ruw en wild, en immer gedwongen om voor zich zelf te zorgen, opgegroeid.

In den beginne bleef Tony op zekeren afstand van het huis, en was hij de eerste daar, hij ging de laatste van allen, en nog met slepende schreden, heên. Dan sloop hij langs den muur nader, klampte zijne kleine handjes aan den tamelijk hoogen vensterdorpel, ging op de teenen staan en kwam dan juist met den neus boven den dorpel, ofwel hij tikte met een klein stokje tegen de ruiten om zijne moeder te verwittigen.

De moeder zag den kleinen krullekop niet altijd, maar als zij hem gezien en geroepen had, of naar hem toeging - en, ja, dat deed ze wel eens om Job Jeurick te tergen - dan hadden er 's avonds tooneelen plaats, die den buurman een oogenblik voor het huis deden stil staan en, na een oogenblik hoofdschuddens, zijnen weg voortzetten.

Neen, 't was geen goed huwelijk; de duivel zat in den hoek van den haard en stookte kwaad vuur, hij zat in de smidse, op de werkbank en grinnikte als hij Job zag hameren

dat het zweel hem over de wangen dreef; hij zette hem aan den hamer te laten liggen en lokte hem dikwijls naar de herberg.

Dáár immer was hij van al dat gekwel en geplaag bevrijd; daar kon hij zich weêr eens ongestoord vrijgezel droomen en het wee van het hart spoelen.

Het was de 3^e^ Novemberdag, St. Huibert, dan wanneer iedereen naar het roer grijpt en jager wil zijn. Ook Job Jeurick had den hamer laten rusten en den ganschen dag door veld en kreupelhout gedwaald, zonder te denken dat het ritselen van het neêrvallend dor gebladert den haas reeds naar de wijde vlakte gedreven had. Ook kwam Job Jeurick met ledige weitasch terug. Dat maakte hem slecht gezind en des te slechter gezind, omdat hij beweerd had een goed schutter te zijn.

Morrend had hij zich aan het oud gebruik onderworpen: ja, den jager die pluim noch veêr aanbrengt, wordt aan den disch, met een gebranden kurk, een duchtige knevel aangewreven en dat geeft stof tot vroolijk zijn.

Ook hadden de leden van het St. Huiberts-gilde hem geplaagd, de straatjongens hadden hem gesard, de dorpsmeisjes waren hem lachend voorbij gegaan, en de duivel was eindelijk uit de tinnen bierkan in het hart van Job Jeurick gesprongen.

Bij het vallen der schemering stond Job boos op, wierp de deur der herberg, met een nijdigen ruk achter zich toe, en ging grommend heên.

Voor de deur van het smidshuis, en tegen den stijl leunend, stond kleine Tony. Hij stak tot diep over de ooren in de blauw witte topmuts. Op den rug hingen de ledige knapzak en de vol gekrabbelde lei, die hij gewis aan zijne moeder wilde toonen, en met de hakken der kleine klompen bonsde hij onder tegen de deur om ze te doen openen.

Job Jeurick, de handen in de broekzakken en het donker oog strak op het voetpad gericht, over 't welk het dorre blad fantastisch voor hem heên danste, alsof het op zijne beurt met den valsch geknevelden ‘kruitvermorser’ wilde spotten - Job Jeurick naderde de smidse.

Wel zag de knaap den stiefvader naderen, maar toch ging hij niet heên, hij drong zich integendeel vaster tegen de deur.

Toen Job hem ontwaarde werd hij rood van gramschap.

‘Wat zoekt ge hier?’ vroeg hij barsch.

‘Ik moet bij ons moeder zijn,’ zeide de knaap.

‘Maak u voort!’ riep de smid; maar de jongen was ditmaal koppig en bonsde andermaal met den klomp tegen de deur.

Job Jeurick werd gloeiend kwaad, sprong toe, greep den knaap met de grove smidshanden vast en als een uitgebrande sintel slingerde hij hem, vier of vijf passen wijd, in het karrespoor.

Een luid geween steeg op; het gordijn van het venster werd opgelicht en voor het nog andermaal gevallen was, vloog de deur reeds open en kwam Ida buiten.

‘Ellendige!’ duwde zij scherp haren man toe, maar snelde hem toch voorbij en recht naar het kind.

De moeder nam den knaap, tilde hem op den arm en bleek van toorn en met sidderende lippen keerde zij weêr, en trad recht naar de geopende deur.

Job Jeurick wilde haar den weg versperren; doch zij stiet hem stout weg en trad binnen.

‘Een zoo onnoozel schaap mishandelen!’ beet zij hem verontwaardigd toe.

De smid was, doch slechts een oogenblik, onthutst; hij ging in het werkhuis, dat donker en verlaten was en zette zich op het aambeeld neêr.

Bedaren deed hij niet, neen! het was alsof de geest des kwaads hem dáár andermaal te binnen bracht, dat *hij* het toch was die voor gansch dat huisgezin, voor de ouden gelijk voor dien vreemden jongen, zwoegen moest - en toch wilde men hem geene voldoening geven. Was het daarbij niet afgesproken, vóór het huwelijk, dat die jongen....?

Job Jeurick kwam langs de achterdeur in de woonkamer. De moeder zat in den hoek van den haard; de knaap verborg zich deels achter haar. Deze toch begreep er niets van, dat die vreemdeling meester kwam spelen in grootvaders huis; dat hij, sedert eenige weken niet meer bij zijne moeder komen mocht en haar kussen en liefkozen zooals voorheen.

Tony was bang voor den breed geschouderden en sterk gekneukelden smid, wiens oogen op dat oogenblik als gloeiende sintels vlamden, en het kind zakte op de knieën en de handjes gevouwen, riep het weenend uit:

‘Doe ons moeder geen kwaad! Ik zal heêngaan, ik zal heêngaan!’

Maar Ida had geen schrik, neen, gewis niet! Zij had het eenige wapen dat haar onder de hand viel, een zwaren vonkenden en rookenden eikenstok, uit het vuur getrokken en omknelde dien zoo stevig en zag Job Jeurick zóó strak in de oogen, dat hij andermaal achteruit ging.

‘Gij hebt uw woord gebroken,’ zeide Job.

‘Dat heb ik niet,’ was 't antwoord.

‘Gij hebt gezeid dat de jongen het huis verlaten zou.....’

‘Maar toch niet, dat hij niet meer bij zijne moeder komen zou.’

‘Hij of ik.... of zoo waar er een God leeft.....’

‘Neen, wij zullen beiden, moeder en kind, heêngaan.’

‘Des te beter!’ - en dat woord werd zoo bitter wreed uitgesproken!

Job Jeurick wendde zich om en ging de deur uit. Diep was hij in zijnen hoogmoed gekrenkt en vergevingsgezind was hij niet, neen, gewis niet! Een goed woord, een half uur te voren uitgesproken, had wellicht alles uitgewischt en doen vergeten; maar 't lag ook in Ida's karakter niet toegevend te zijn. Des te beter! Die woorden maakten schier een eind aan alles.

Job naderde de herberg, waar men St. Huibert vierde, 't Ging er binnen lustig toe, recht lustig. De jagers lachten, zongen, stoeiden en hadden gewis den man uit het Teutenland reeds vergeten.

Stil! daar klinkt de viool; men verschuift tafel en stoelen; men maakt ruimte; er zal gedanst worden. Ja, ja, duidelijk hoort hij de viool stemmen. Kom, een blik door het venster gewaagd. 't Is wel zoo. Daar klimt Lijntje, met een brandenden zwavelstok op eenen stoel, om de koperen huislamp aan te steken, want de dans zal beginnen.

Nu brandt de lamp en spreidt een flauwen schijn door de groote vierkante kamer, met zwarte zoldering, wit gekalkte muren en rood steenen vloer.

Men maakt een grooten kring en wie Lijntje, of geen der twee plompe meiden van den herbergier heeft, kiest zijnen gebuur, die als danseres moet optreden. *Avant deux!*

Job Jeurick wendt zich om en gaat morrend den eenzamen weg op. 't Is of dat dansen hem sart, even als straks de dorpsjongens, de meisjes, het dwarrelend dorre blad, die kleine bengel.... alles.

De maan was opgegaan en goot haar licht over het landschap, over het naakte veld, door de deels ontbladerde boomen.

Op een bolwerp van de kom des dorps lag, en ligt nog, de planken molen, met strooien dak en die destijds al zoo oud en vermolmd was als nu. Het rad hing

beweegloos en het weinige water, dat tusschen de spleten der schutsluis drong, klaterde en bruiste langs het rad heen.

't Was een oude kas die molen, en als er ergens spoken huisden, dan moest het wel daar zijn. Soms kraakte en ratelde het dan ook in het planken gebouw; doch neen! het waren geen spoken; maar wel de wind die er dwars door heen suisde of een legioen ratten, die er heen en weêr, op en neêr renden en zich vergastten aan de gestorte graankorrels, of aan het hier of daar gestoven of vergeten meel.

(Wordt vervolgd.)

Allerlei.

De klokkenvogel

of, zooals zijn latijnsche naam in de natuurlijke historie luidt, de *Chasmarynchus nudicollis*, is een der merkwaardigste vogels welke den mensch bekend zijn. Zijn vaderland is Zuid-America, maar ook daar is hij zeldzaam. Het eerste levend exemplaar dat in Europa is gezien, bevindt zich in den 'Dierentuin' te Londen. Het is een vogel ter grootte eener lijster, met glanzend, witte veêren, en wiens keel, van veêren ontbloot, uitwendig groen van kleur is zooals ook de ringen om zijn oogen.

Een engelsch natuuronderzoeker zegt van den klokkenvogel ongeveer het volgende: zijne stem klinkt luid en klaar als de toon eener klok en men kan zijn geroep tot op drie engelsche mijlen afstands hooren. Men ziet den zeldzamen vogel slechts in het dichte loover van het bosch of op den bodem van een uitgedroogd moeras. Zijn geluid overtreft dat van alle vogels. Zoowel des morgens en des avonds als op den dag dreunt het geroep van den klokkenvogel door de bosschen. Onverwachts meent men den slag eener klok te vernemen, die zich met eene korte tusschenpoozing tot driemalen toe herhaalt, waarna eene langere stilte van eenige minuten volgt. Nooit ziet men hem in gezelschap van andere vogels en het is nog onbekend in welk gedeelte van Guiana hij zijn nest bouwt.

Middel tegen natte muren.

Men beplante de muren van buiten met klimop. Deze plant zuigt alle vochtdeelen van de lucht en de fondamenten op en, groot geworden, beschut zij den muur nog bovendien tegen den regen.

Om het geloof.

Een beruchte dief zat gevangen en ontving het bezoek van een heer, ontving het bezoek van een heer, aan wien men de inrichting liet zien. De heer vroeg hem waarom hij gevangen zat. 'Om het geloof, mijnheer' was het antwoord. 'Om het geloof? Om welk geloof?' vroeg de heer. 'Ik geloofde.' antwoord de dief, 'dat al wat ik zag het mijne was.'

Mozart en Haydn.

- Haydn bezocht eens zijnen vriend Mozart en liet zich onder het praten ontvallen dat hij zich sterk maakte alle compositiën van zijnen vriend op het eerste gezicht zonder fout te spelen. 'Daaraan twijfel ik zeer,' antwoordde Mozart. Het kwam tot eene weddenschap, waarbij bepaald werd, dat de verliezende partij dien avond de Champagne geven zou. Mozart haalde een zijner stukken dat er bijzonder gemakkelijk uitzag. Haydn plaatste zich voor de piano en speelde zonder fout door tot op de helft van het stuk. Hier hield hij eensklaps op en zeide: 'Wat is dat nu, Mozart? Ik moet hier met beide handen aan het einde der piano accoorden aanslaan en tegelijk een toon gebruiken midden op de piano, dat is ondoenlijk.' Lachend plaatste zich Mozart voor de piano speelde zijn stuk tot aan gemelde plaats, boog eensklaps met het hoofd naar beneden en sloeg met zijn tamelijk langen neus den bedoelden toon aan, waarop hij het stuk ten einde speelde. Haydn verklaarde gaarne verloren te hebben en onderwierp zich aan de bepaling der weddenschap.

Een onfeilbaar middel

tegen het beschadigen van perzikboomen door mieren is een ijzeren staaf te nemen en die aan het einde eenige malen te omwinden met een linnen doek, welke gedoopt is in petroleum; deze wordt aangestoken en aldus brandend onder de boomen gehouden. Dit heeft ten gevolge, dat niet alleen de mieren onmiddellijk verdwijnen, maar zelfs dat zij niet meer terugkomen.

Scheikundige mededeelingen. - Koolstof.
(Vervolg.)
Diamant.

Gewoonlijk vindt men diamant in opgeslijkte en aangewassen gronden, ontstaan na de verwoesting van oude rotsen, wier overblijfselen, door de wateren weggevoerd, zich hebben saamgehoopt in valleien en vlakten. Om de weinige diamanten in die brokstukken te ontdekken, moet men zorgvuldig groote zandmassa's wasschen en schiften. Oost-Indië, Brazilië en de Ibral bezitten de voornaamste diamantgronden. De rijkste mijnen zijn in het district Tynco (Brazilië), waar zich diamanten, smaragden

en topazen bevinden. Door diamant versta men hier de witte edelgesteenten; smaragden zijn groen, topazen geel. Opgenoemde plaats werd ook de beroemde diamant van de portugeesche kroon gevonden door drie veroordeelden, die tengevolge hiervan op vrije voeten werden gesteld. Één karaat (gehalte) geslepen diamant berekent men op fr. 200 à fr. 300, vijf karaat soms fr. 6000. Één karaat kleine diamanten, die voor slijpen en polijsten van grootere en voor glassnijden gebruikt worden komt op fr.20 à fr. 40. De zoogenaamde *Régent*, een diamant der fransche kroon van 136 karaat kostte den Hertog van Orleans ½ millioen francs en staat op den inventaris opgegeven ter waarde van 12 millioen. Men verhaalt, dat een rajah van Mattan op Borneo er een bezit van 400 karaat; terwijl er elders nog een ander bestaan moet van 1720 karaat. De hardheid van diamant is zeer groot; dit moet men eenter niet verstaan, als ware diamant niet stuk te slaan, doch alleen onder het opzicht, dat het op de hartste stoffen krassen maakt. Tot dusverre heeft men diamant enkel door een galvanischen stroom lenig kunnen maken; vloeibaar echter wordt zij niet, maar gaat tot gas over. De diamantslijperijen van Amsterdam zijn wereldberoemd.

Potlood.

Potlood is een looderts, plumbago genaamd, dat Engeland en Siberië vooral opleveren. Ofschoon plumbago, even als diamant, van kool gevormd wordt, hebben beide toch zeer verschillende eigenschappen: diamant is doorschijnend en boven alles schitterend en hard, plumbago integendeel zwartachtig grijs van kleur, een weinig blinkend en zeer gemakkelijk te snijden en te verwerken.

Coke.

Steenkool, die door gloeiing in een gesloten ruimte ontdaan is van haar gas en pekachtige zelfstandigheid, wordt coke genoemd. Het vlamt niet zooals steenkool, omdat de verbranding, die het reeds ondergaan heeft, de water- en koolwaterof heeft doen verloren gaan; bovendien brandt het met zulk eene hooge temperatuur, dat er enkel kooloxyde gevormd word, kenbaar aan de blauwe vlam. De glas- en ijzerdeelen, die, in glas- of ijzerfabrieken, na de verbranding van coke of steenkool, met de asch overblijven, branden niet meer, omdat het grootste gedeelte van de kool en waterstof er uit is. Om dezelfde reden kunnen steenen ook niet branden, doch hierbij komt nog, dat de steenelementen reeds in verbinding zijn met zuurstof.

[Nummer 50]

De abdij van Villers.

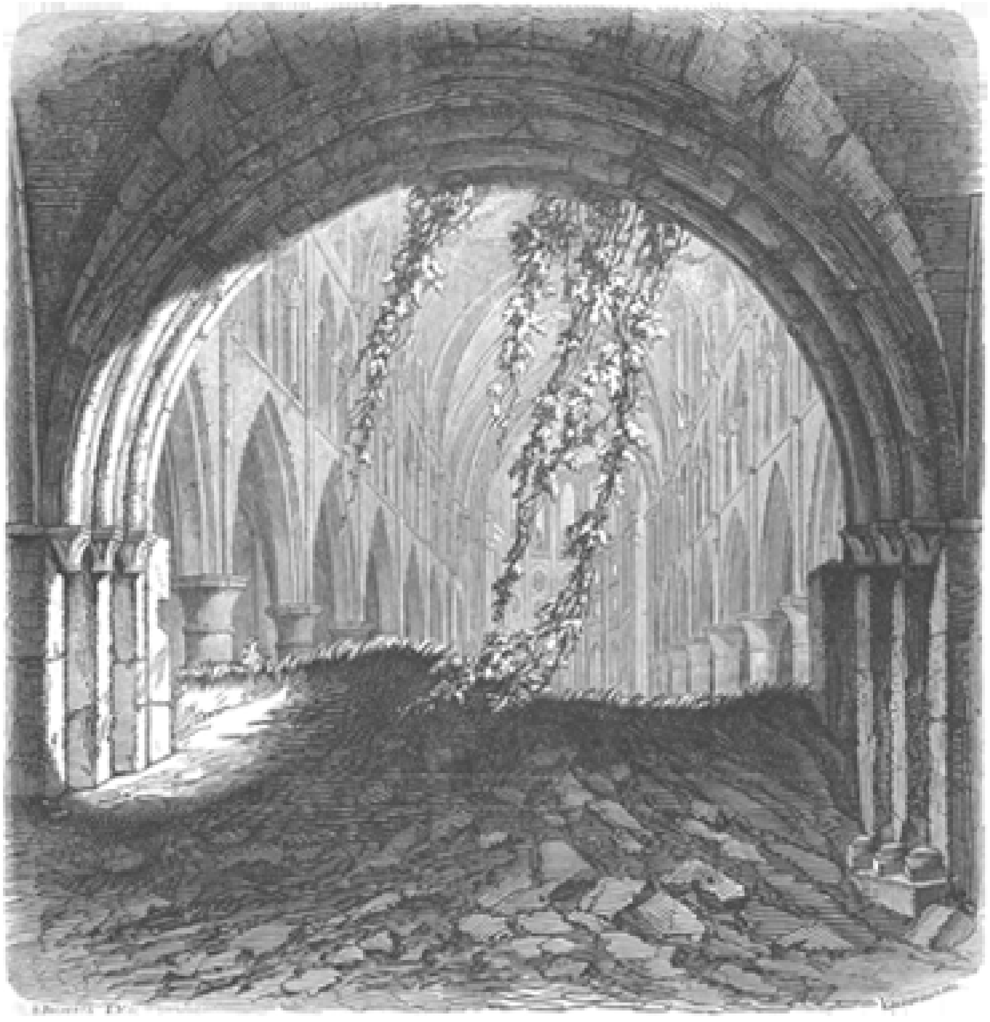

GEZICHT OP VILLERS.

Deze overblijfselen van luistervollen bouwtrant dagteekenen uit de twaalfde en dertiende eeuwen en danken hun ontstaan aan de godsvrucht van twaalf arme broeders, die destijds onder de leiding van eenen monnik, met name Laurent, in deze eenzaamheid eene verborgen woonplaats kwamen zoeken, om verwijderd van de wereld hun leven te wijden aan gebed

en overweging. Aanvankelijk bouwden zij eigenhandig eene kleine kapel en vervolgens ook een schuiloord voor zich zelven, hiertoe bedienden zij zich van een grooten rotsbrok, waaruit zij hunne steenen kapten en van het hout, dat de omliggende bosschen hun oplevarden. De zorg voor hun onderhoud, was hierbij niet van de zwaarste, wijl hun karig voedsel bestond uit wortelen en vruchten, die zij vonden, terwijl eene beek hunnen dorst met hare frissche wateren leschte. In het jaar 1147 vereerde de H. Bernardus, die in die dagen in België den kruistocht predikte deze kluizenaars met een bezoek, waarbij hij hun zijnen regel achterliet. Paus Eugenius zond hun eene bulle, die hunne abdij bevestigde. De regeltucht der eremieten strekte tot stichting des volks, wiens wederzijdsche godsvrucht gepaard aan de vrijgevigheid der keizers, hertogen en baronnen van dien tijd, op de plaats der nederige kluis weldra eene prachtige kerk deed verrijzen, omgeven door eene schoone en uitgestrekte abdij met geriefelijke en ruime woningen. Van toen af klom deze abdij hoe langer zoo meer in aanzien en in luister; de abt ontving na verloop van tijd mijter en staf als Prins der Kerk. Die tijd van bloei duurde voort tot het einde der 18e eeuw. De fransche omwenteling, die schrikherinnering voor nagenoeg gansch Europa, bracht ook aan de abdij hare vreeselijke, ja, doodelijke slagen toe. De monniken werden verdreven en zielloos, eenzaam en verlaten stond daar de prachtige abdij, terwijl allerwege de woede der revolutie moord en vernieling verspreidde, en staarde in hare verlatenheid treurig op zoovele deelgenooten harer ellende, die zij allerwege ontwaarde. Tijdens de fransche republiek werd zij verkocht aan iemand, die om den koopprijs te betalen het lood ontroofde aan hare daken en het ijzer aan hare muren, terwijl hij de overblijfselen aan de willekeur der tijden heeft overgelaten. Prachtig was vooral de kerk in zuiver gotischen stijl, gelijk men nog kan bewonderen; waarschijnlijk werd zij gebouwd in het laatst der 13_e en voltooid in het begin der 14_e eeuw. Dan volgen het slot, de refter of eetzaal en de brouwerij, welke laatste het oudste van alle gebouwen der abdij schijnt te zijn. Bezijden deze ruïnen slingert eene rivier, die verder op den naam van Dyle aanneemt.

Legende van den dom van Keulen.

Toen aartsbisschop Koenraad von Hochsteden eene kerk wilde bouwen, welke alle anderen in Duitschland, Frankrijk en de Nederlanden in schoonheid en pracht zouovertreffen, droeg hij het aan den beroemdsten architect van Keulen op een plan te maken. De naam van dezen architect is onbekend gebleven; niet door dezelfde oorzaak, waardoor zooveel andere bouwmeesters van heerlijke gedenkteekenen uit de middeleeuwen hetzelfde lot deelden, - neen, de oorzaak is eene andere, zooals men weldra hooren zal. 't Was in 't jaar 1248, toen de aartsbisschop dit plan opvatte, en in 't jaar 1499, dus ruim 250 jaren later, werkte men nog aan den dom.

Eens toen die bouwmeester, langs den Rijn wandelde en over de uitvoering van het grootsche gebouw nadacht, kwam hij op de plaats, welke men de Frankenpoort noemt, en die nog heden ten dage door een paar zwaar beschadigde steenen figuren aangewezen wordt. Hier zette hij in gedachten verzonken zich op een bank neêr en teekende met den stok, dien hij in de hand had, in het zand den omtrek van den dom, wischte dien spoedig weêr uit en maakte nieuwe schetsen. Ondertusschen ging de

zon onder en hare laatste stralen spiegelden zich in den helderen Rijnstroom. Door het prachtig gezicht betooverd riep de kunstenaar in geestvervoering uit: ‘O, een dom met torens, die zich tot in de wolken verheffen; die nog in het licht der zon schitteren, als de stad en de stroom reeds in duisternis gehuld zijn; ha, dat zou schoon zijn!’ - En, steeds peinzend, begon hij weêr in het zand te teekenen. Eindelijk meende hij het vurig verlangde plan gevonden te hebben en, de teekening in het zand met een vroolijk gelaat beschouwende, riep hij uit: ‘Gevonden! Dáár staat hij vóór mij!’ Toen klonk er plotseling dicht bij hem eene schorre stem, die hem spottend nabauwde: ‘Ja wel, daar is hij, - de Munster van Straatsburg!’ De meester sprong op en zag niet ver van zich een oud, grijs manneke zitten, dat hem met een spotachtigen blik aankeek. Hij het echter de scherpe opmerking van den onvriendelijken vitter onbeantwoord, omdat hij gevoelde, dat ze waar was: hij had gemeend, een hooger, oorspronkelijk idee gehad te hebben, en 't was slechts eene herinnering geweest. Hij wischte dan ook de teekening uit en begon een nieuw plan te ontwerpen. Maar ook dit kon de afkeuring van den oude niet ontgaan, die alleen het woord ‘Amiens’ uitsprak en met de woorden ‘Mentz, Worms’ nog twee nieuwe plannen van den onvermoeiden meester vernietigde. Eindelijk toch geraakte deze in een slecht humeur en snauwde den oude toornig toe: ‘Drommels, oude, daar gij zoo goed vitten kunt, zult gij ook wel een beter plan kunnen teekenen; toon dan, dat gij een man van de kunst zijt!’ Hierop antwoordde het manneke geen woord, maar grimlachte weder spottend. De kunstenaar drong sterker bij den oude aan en reikte hem zijn stok toe, opdat hij beginnen zou met teekenen. De oude keek den bouwmeester met een vreemden blik aan, nam den stok en begon met zooveel kunst en juiste berekening eene schets te maken, dat de bouwmeester verbaasd uitriep: ‘waarlijk, ik zie, dat gij een- meester in de kunst zijt! Zijt gij van Keulen?’

‘Neen!’ antwoordde de oude droogweg en gaf hem den stok terug.

‘Maar ga, bid ik u, dan met uwe teekening voort; voltooi ze!’

‘Neen, neen, heerschap, dan hadt gij mijn plan en zoudt gij er de eer van inoogsten!’

‘Hoor, oude,’ fluisterde de bouwmeester, ‘wij zijn hier alleen, ik geef u tien goudguldens, als gij hier dit plan voor mij voltooit!’

‘Tien goudguldens! mij?’ - En met deze woorden bracht de oude een gevulde beurs van onder zijn mantel te voorschijn en rammelde er meê. Het klonk als zuiver goud. De bouwmeester ging verwonderd eenige schreden terug en kwam, na kort beraad, met donkere en dreigende blikken den oude weêr naderbij, greep hem bij den arm en zeide, terwijl hij een dolk tegen hem ophief: ‘Voltooi het plan of sterf!’

‘Wat meent ge, geweld tegen mij?’ En onderwijl hij dit zei, slingerde hij den meester met reuzenkracht van zich af; in 't volgende oogenblik lag deze voor den oude op den grond, die met een spotlach hem zijn eigen dolk op de borst zette. ‘Vrees niet voor uw leven!’ begon nu de oude, ‘zie - nu, daar ge nu weet, dat goud noch geweld iets op mij vermogen, nu zeg ik u, dat gij 't krijgen kunt, dit plan, hetwelk ik hier voor uwe oogen heb begonnen, dat gij het krijgen en den roem er van inoogsten kunt.’

‘Zeg mij dan den prijs!’

‘Uwe ziel!’

De bouwmeester gaf een luiden gil en maakte het teeken des kruisen.

De duivel verdween.

Toen de bouwmeester weêr tot zich zelven kwam, lag hij nog in het zand. Hij stond op en ging langzaam naar zijne woning, waar Mechtildis, zijne bejaarde huishoudster, die hem als kind reeds had opgepast, hem bezorgd vraagde, waarom

hij zoolang was uitgebleven. Maar hij hoorde haar niet. Zij bracht hem 't avondeten; hij at niet. Hij wierp zich te bed; vreeselijke droomgezichten kwelden hem: in allen zag hij den schrikwekkenden grijsaard en de wonderbare lijnen van het plan, waaraan hij begonnen was te teekenen. Deze dom, waarmeê geen andere vergeleken kon worden; dit meesterstuk dat hem voor den geest had gezweefd, het was daar, het plan er van had voor zijne oogen geschemerd! Vroeg in den morgen sprong hij van zijne legersteê, welke voor hem eene folterbank was geworden en ijlde naar de teekenplank. In ongeduldigen haast ontwierp hij nieuwe plannen; in zijne zenuwachtige gejaagdheid poogde hij de omtrekken van het plan, dat de duivelsche grijze begonnen had, zich weer voor den geest te roepen; teekende torens en portalen, zuilen, en spitsbogen, kruisgangen, en koren - niets wilde gelukken, niets geleek op het beeld, dat de listige bekoorder diep in zijne ziel had geworpen. Bijna waanzinnig sprong hij eindelijk op, wierp zich afgemat in een leuningstoel en, nergens raad noch hulp vindende, besloot hij eindelijk beide in 't huis des Heeren te zoeken. Hij ging in de kerk der Apostelen en knielde neêr om te bidden. Zijne gedachten evenwel bleven verre van God en hielden zich, als betooverd, met niets dan met kalk en steen bezig. Hoe nietig scheen hem de enge bouw van dit kerkske toe; hoe grootsch, hoe verheven de wonderbare dom van den oude! In den geest brak hij de lage gewelven af, maakte de nieuwe ruimte wijder; hooger en hooger stegen honderde trotsche pilaren en slanke zuilen en op de sierlijke kapiteelen streefde het heerlijke gewelf koen ten hemel. Als hij nu in zijn wakenden droom den laatsten steen er aan meende te leggen, grijnsde hem daar met duivelsch hoongelach 't gelaat van den oude uit de hoogte tegen, en het zich tot in de wolken verheffende reuzenwerk stortte krakend ineen. Hij ontwaakte en keerde vol vertwijfeling naar huis terug.

Des avonds was de meester aan den oever van den Rijn. 't Was er even stil en eenzaam als den vorigen avond. Bij de Frankenpoort stond de oude en teekende met een stok op den muur. Elke lijn, die hij trok, was een vurige straal; en al die vlammende lijnen kruisten en slingerden door elkaar op de meest verschillende wijzen en vormden, in schijnbare verwarring, de heerlijkste torens en zuilen, portalen en spitsbogen, die echter, na een oogenblik te hebben geschitterd, weêr in een donkeren nacht te niet gingen.

Soms schenen de vurige lijnen zich tot een regelmatig geheel te zullen verbinden, en reeds meende onze bouwmeester het geheele plan van den wonderdom voor zijne betooverde oogen te zien, als op eens alles weêr door elkaâr warde, en het tooverbeeld voor zijne blikken verdween.

‘Hoe is 't, wilt ge mijn plan?’ vraagde de oude den bouwmeester. Deze loosde een diepen zucht.

‘Wilt ge 't? Spreek.’ En met deze woorden schetste hij in vlammende trekken de teekening van een portaal, welke hij echter ook dadelijk weêr uitwischte.

‘Ik zal doen, wat gij verlangt!’ riep de bouwmeester, die alle bewustzijn bijna had verloren.

Den volgenden morgen ontwaakte hij vroolijk en welgemoed; hij had alles vergeten, behalve de aangename zekerheid, dat hij 't plan van den onzichtbaren dom, het voorwerp van zijn vurigst verlangen, eindelijk in zijn bezit zou krijgen. Hij zette zich aan 't venster neder en zag naar den Rijn, die in den vorm eener halve maan, door 't vroolijke zonnelicht beschenen, zijne golven rustig en statig voortstiet; hij be-

schouwde het machtige Keulen, dat, zoover zijn oog droeg, den oever van den stroom met zijne huizen en paleizen bedekte. ‘Waar zal ik mijn dom bouwen?’ vroeg hij zich af en zocht met de oogen naar eene geschikte plaats. In zijne gedachten zag hij 't verheven gebouw reeds oprijzen; fierheid en vreugde deden zijne borst zwellen. Daar zag hij de oude Mechtildis uit het huis komen; zij was geheel in 't zwart gekleed.

‘Waar gaat gij heen, goede moeder,’ riep hij haar toe; ‘waar zal dat, zoo deftig gekleed, naar toe?’

‘Ik ga,’ antwoordde Mechtildis, ‘eene mis hooren in de kerk der Apostelen, opdat eene arme ziel, die in 't vagevuur ligt te smachten, verlost worde.’

‘Eene zielmis!’ riep de bouwmeester ontroerd uit, maakte het venster dicht en wierp zich peinzend in zijn zetel. De tranen vloeiden hem over de wangen.

‘Eene zielmis!’ herhaalde hij snikkend, ‘O, mij zullen geene missen noch vurige gebeden kunnen verlossen. Verdoemd, voor eeuwig verdoemd! Verdoemd, omdat ik het zelf wilde! En toch - moest ik niet? - o God, help mij!’ In dezen beklagenswaardigen toestand, die hem de helsche folteringen reeds hier deed gevoelen, vond hem de huishoudster, die middelerwijl uit de kerk was teruggekomen. Zeer bezorgd vraagde zij wat hem scheelde; en toen hij haar dadelijk geen antwoord gaf, hield zij met zulke teedere en roerende vragen aan, dat hij geen weerstand aan haar verzoek kon bieden en haar vertelde, wat hem overkomen was, en wat hij beleefd had.

De oude vrouw ontstelde van schrik. ‘Den booze zijne ziel verkoopen! Vreeselijke belofte!’ Zoo weinig was hij dan gedachtig aan de belofte, die voor hem aan 't altaar gedaan was, toen hij het heilige Doopsel had ontvangen; zoo weinig de vrome lessen, die zij hem gegeven had! Zij drong er sterk op aan, dat hij dadelijk te biechte zou gaan. Den bouwmeester ontsnapte een zucht uit het diepste zijns harten, 't Beeld van den wonderbaren dom zweefde hem voor de oogen en hield zijne ziel in de strikken gespannen; dan weder kwam het denkbeeld zijner eeuwige verdoemenis zoo levendig bij hem op, dat hij door de hevigste vertwijfeling gefolterd werd. Mechtildis wist niet, wat zij doen zou en besloot eindelijk naar haar biechtvader om raad te gaan. Zij verhaalde hem, wat er gebeurd was. De priester hoorde haar opmerkzaam aan en bleef toen een poos in diep nadenken verzonken. ‘Een dom,’ zei hij eindelijk, ‘welke Keulen tot de eerste stad van Duitschland maken en de bewondering van Frankrijk en de Nederlanden opwekken zou!’ -

‘- Maar, eerwaarde vader!’ - ‘Een dom, die door pelgrims uit alle werelddeelen zou bezocht worden!’ Na lang nagedacht en rijpelijk overwogen te hebben, opende de priester een kastje, nam er eene reliquie uit en gaf die aan de oude vrouw, zeggende: ‘Hier, moedertje, neem deze reliquie van de H. Ursula. Geef die aan uw meester. Hij moet die, als hij van avond gaat, bij zich steken. Zeg hem, dat hij zorgen moet, het plan in handen te krijgen, vóór hij het verdrag onderteekent; dan moet hij den duivel deze reliquie voorhouden.’ -

't Was half twaalf, in 't midden van den nacht, toen de bouwmeester zijne woning verliet. Zijne huishoudster liet hem uit; haar beste wenschen volgden hem; hij zelf had den avond in vurige gebeden doorgebracht. Onder den mantel droeg hij zijn beschermgeest, de heilige reliquie.

Hij trof den duivel reeds op de afgesproken plaats aan. Deze was thans onvermomd verschenen en riep den van angst bevenden bouwmeester toe: ‘Vrees niets! Kom maar hier! Hij gehoorzaamde en kwam nader bij.

‘Hier is het plan van den dom, en hier onze overeenkomst, die gij onderteekenen moet.’

De bouwmeester gevoelde, dat het oogenblik nu aangebroken was, waarvan zijn eeuwigheid afhing. In een stil gebed beval hij zich Gode aan, greep toen met de eene hand het plan, terwijl hij de andere, waarin hij de reliquie hield, omhoog stak en uitriep: ‘In den naam des Vaders, des Zoons en des H. Geestes, en bij de kracht dezer heilige reliquie bezweer ik u, Satan, ga van hier!’

‘Dat heeft u een priester geleerd,’ zeî hij eindelijk en knarste op zijne tanden, ‘de Kerk alleen kon zulk een list uitdenken!’ En hij poogde den bouwmeester het plan weêr te ontrukken en dreigde hem te dooden. Deze was evenwel op zijne hoede, drukte het plan stijf tegen de borst en hield den duivel de reliquie als een schild voor.

‘Ik ben overwonnen;’ riep Satan, toen hij zag dat zijne pogingen vruchteloos waren, ‘ik ben overwonnen; - maar ik zal mij weten te wreken, niettegenstaande uwe priesters en reliquiën. Deze Kerk, die gij mij ontstolen hebt, zal nooit voltooid, uw naam door de volgende geslachten nooit genoemd worden. Verdoemd zult gij niet worden, bouwmeester van den Keulschen dom, maar vergeten zult gij worden en onbekend blijven voor altoos!’ En met deze woorden verdween de duivel. Zijne laatste woorden hadden den bouwmeester machtig getroffen. Vergeten en onbekend! -

Den volgenden morgen het hij eene mis tot danzegging lezen en onmiddellijk met het bouwen van den dom beginnen. Hij zag, de bouwmeester, hoe het werk goed vooruitging; hoe de muren, de een na den ander, verrezen; en begon al te hopen, dat de voorzeggingen van Satan niet vervuld zouden worden. Ook wilde hij zijn naam, in eene koperen plaat gesneden, boven 't portaal plaatsen. IJdele hoop! Weldra werd de arbeid gestaakt; oorlog en binnenlandsche oneenigheden waren er de oorzaak van. De bouwmeester werd onverwachts uit het leven gerukt en wel onder omstandigheden, waarin men 't werk des duivels meende te zien.

Sedert heeft men verscheidene keeren vruchteloos beproefd, den bouw ten einde te brengen.

Ook in onze dagen wordt de arbeid weêr krachtig voortgezet; - moge het tegenwoordige en het toekomende geslacht, in geloof en liefd, volhardende, zich tot dit heilige werk vereenigen! Is in Duitschland de tweedracht, het zaad door den duivel uitgestrooid, vernietigd, dan zal zijn vloek niet meer op het werk rusten, en zeker zal de dom dan weldra voltooid worden.

Het beklimmen van den Diablerets.

In Zwitserland rijst tusschen de kantons Waadt en Wallis een merkwaardig gebergte, Diablerets genaamd, wiens hoogste punt zich op 3118 meter boven de oppervlakte der zee in de lucht verheft. Dit gebergte is bekend en gevreesd om zijne alvernielende bergstortingen, of onthechtingen van rotsbrokken, die voor den stoutmoedigen beklimmer dikwijls noodlottig, niet zelden doodelijk en altijd gevaarlijk geweest zijn. Talrijk zijn de voorbeelden van reizigers die zich gelukkig mochten achten met zwaar gekneusde ledematen aan het gevaar te ontkomen terwijl hunne makkers onder eenen zwaren rotsbrok verpletterd eenige voeten beneden de oppervlakte waarop zij zelven lagen, den vreeselijksten dood stierven. De glooiing van dit gebergte is steil en slechts hier en daar vinden voet en hand steunpunten, die de beklimming niet alleen uiterst lastig, maar bovendien nog hoogst gevaarlijk maken wijl juist die steunpunten zich niet zelden onthechten, waardoor de genoemde bergstortingen ontstaan. Vreeselijk is het denkbeeld, dat men op honderden, ja mogelijk op twee à

drie duizend meters hoogte boven de oppervlakte der zee den grond, waarop men met de voeten rust, onder zich voelt wegzinken, zonder een hechter steunpunt voor de handen tijdig genoeg te kunnen grijpen, zoodat men met het losgaande gedeelte naar beneden stort om aldaar een onvermijdelijken pletterdood te vinden. Voorzeker is zulk een denkbeeld wel waardig, om zelfs door de stoutmoedigsten in beraad te worden genomen. Het toppunt is bedekt met sneeuw en ijs die zich hier en daar losmaken en onder den naam van gletscher naar beneden rollen, onder den val vergrootende door aanhechting van meerdere sneeuwmassa's, die zich op de baan bevinden, langs welke de gletscher afstort. Het gevaarvolle en lastige der beklimming schetst ons de teekening, eene kadettenschool voorstellende die er slechts met de grootste krachtsinspanning en de heldhaftigste pogingen in mag gelukken het toppunt te bereiken. Men moet voorzeker eene meer dan gewone onversaagdheid bezitten om zulke reis te ondernemen; want bij het boven genoemde gevaar van neêrstorting van rotsbrokken en gletschers paart zich nog dat van bij den minsten onjuisten voetstap of lichaamsbeweging naar beneden te storten en zich alzoo op de allerwege uitstekende rotshoeken de ledematen te verbrijzelen. Groot moet dan ook de voldoening zijn, die men gevoelt wanneer men op eene verzekerde plaats in veiligheid gekomen op het afgelegde terrein kan neêrblikken, dat van de hoogte, waarop men zich bevindt, in duizelingwekkende diepte naar den voet des bergs voert.

Job Jeurick.
Novelle van August Snieders.
(Vervolg.)

Ginds lag het dorp, wiens donkere daken en zwarte boomtoppen in den nevel niet meer te onderscheiden waren; alleen de blauwzwarte toren, deels door de maan beschenen, wees hooger en hier en daar een door het kleine venster pinkend lichtje - een dwaallichtje, niets meer! - toonde de plaats aan waar het dorp lag.

Aan den molen hield Job Jeurick stil en zette zich op het houtwerk, onder het afdak dat het rad overdekte, neêr. En waarom toefde hij juist daar? Hij wist er zich zelf geen rekening van te geven. Hij wilde alleen zijn en het het hoofd in den palm der hand rusten.

Voor hem breidde zich de zoogezegde vloed uit, eene wijde vlakte, die, ten gevolge van het schutten der rivier door den molenaar, onder water schoot. 't Was een groote, zeer groote blauwe spiegel, in welken de maan als eene gouden schijf weêrkaatste, en die, telkens als het water onder den adem van den najaarswind rimpelde, zich tot een aantal schijven vermenigvuldigde.

't Was wonderlijk.

Zou men met zeggen dat eene groote, geheimzinnige hand boven het water, die gouden schijven, reusachtige geldstukken, snel aftelde en ze beneden op den donkeren bodem van den vloed vallen liet.....

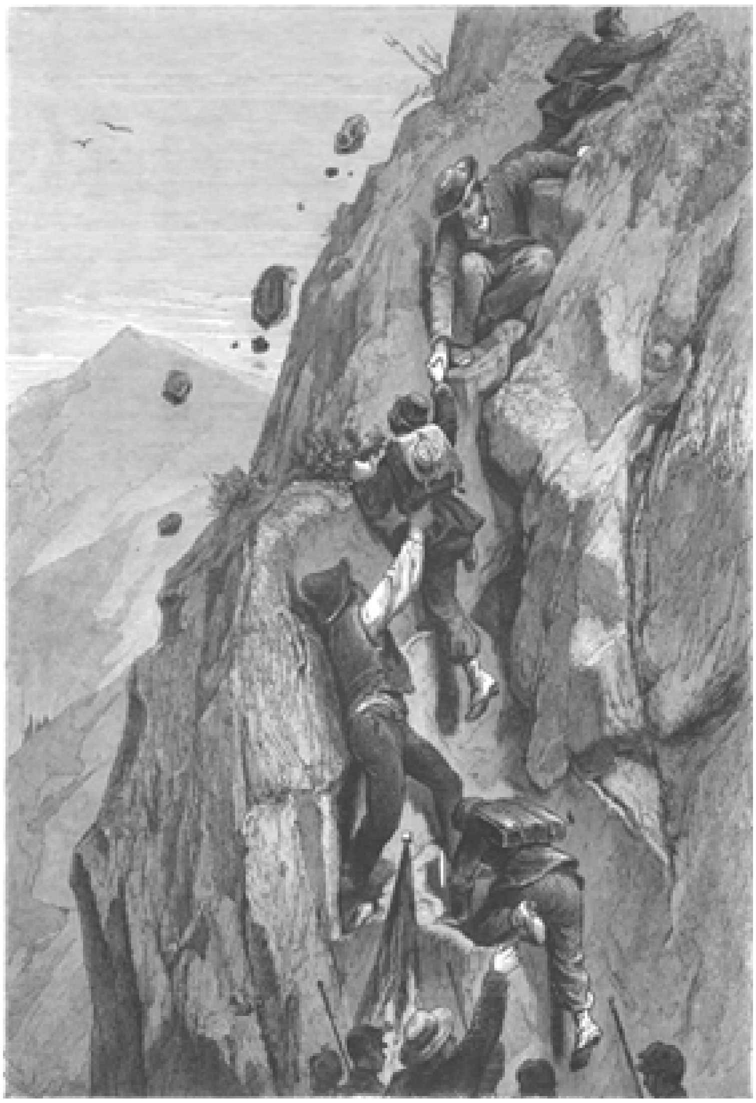

BEKLIMMING VAN DEN DIABLERETS. (ZWITZERLAND.)

DE WILDE KAT.

III.

Ida was, na het gebeurde in hare woning, op eenen stoel neêrgezakt. Weenen deed ze niet, bidden evenmin. De haat was in haar gemoed nog niet gebluscht.

Had zij slechts een enkelen oogslag op het Christusbeeld, dat boven op de kleine eikenhouten kast stond, geworpen, zij hadt gewis eene geheimzinnige stem gehoord, die haar het gebed harer jeugd 'gelijk wij vergeven onzen schuldenaren' herinnerde.

Zoo zat zij eenigen tijd neêr; het kind had het hoofdje op haren schoot gelegd en was ingesluimerd. De klok tikte eentonig en toen het ruitertje boven in de kast, ratelend begon rond te jagen, sloeg het acht ure.

Dat wekte haar uit hare mijmering. Zij maakte Tony wakker en richtte zich op.

De knaap wreef zich met de kleine malsche handjes in de oogen en morde met eene slaperige stem:

'Waar gaan wij heen, moeder?'

'Naar grootvader, kind,' was 't antwoord.

'Ja, want ik ben bang hier,' kermde de knaap.

Ida ging de deur uit; Job Jeurick kon immers terug keeren! Zij wierp geenen oogslag in het huis rond dat zij verliet en waar zij geboren en opgevoed was; geenen oogslag op de smidse. Het eerste denkbeeld schoot haar niet te binnen; naar de smidse durfde zij niet opzien, want zij vreesde plotseling daar Tony's vader, misschien wel in zijn doodshemd, over de onderdeur te zien leunen, haar verwijtend dat zij aan *zijn* kind zoo eenen stiefvader gegeven, dat zij een vreemden meester in haar huis gebracht had.

Toen zij de herberg naderde hoorde zij, even als het kind, de tonen der viool en het gejoel der St. Huibertsgasten.

'Hé, moeder,' riep de knaap blij; ''t is kermis in de groote Gildekamer.'

Zou Job Jeurick dáár zijn? Waarom niet? Wat maalt hij om zijne vrouw? Dat denkbeeld wierp een droppel vergif te meer in haar hart, en Ida naderde het venster en gluurde door de in lood gevatte ruitjes; maar duidelijk onderscheiden kon zij niet, want de tuitlamp gaf zoo'n schemerig licht.

Er deed zich een gedruisch achter haar op; het waren vrouwen- en mansstemmen: jagers waren hunne vrouwen en dochters gaan halen, om aan den onverwacht opgekomen dans deel te nemen.

Ook aan de smidse had men stil gehouden, op de deur van 't huis geklopt, op de ruiten getikt om schoone Ida uit te noodigen en zelfs om Job Jeurick te doen terug keeren; doch het huis en de smids waren verlaten.

Nu vond men de jonge smidsvrouw daar op den weg en meêgaan moest ze wel en dansen zou ze - en ze liet zich gezeggen, want de oude Bavo kwam juist buiten en deed zijne dochter binnen gaan, terwijl hij kleinen Tony bij de hand greep.

Was Job Jeurick nu daar geweest, het gebeurde ware gewis vergeten geworden, en den dag nadien had de hamer weêr, even als te voren, op het aambeeld geklonken.

Een enkel woord zeide Ida over den twist aan Bavo Buck; maar de grootvader luisterde schier niet: hij had 'ouden bruinen' gedronken en lekker gegeten; hij rookte, als een groot sinjeur, zijne lange pijp, hij had gedanst en 't ging nog tamelijk wel - wie drommel kon zich, op dat oogenblik, met dien huiselijken twist bezig houden!

Dat alles is morgen weêr vergeten! *Avant deux.....*

De afgebroken samenspraak had Bluts, de speelman gehoord, die op eenen stoel was gekropen, geplaatst op eene tafel in eenen hoek der kamer.

Bluts was een kleine, magere, kromgedraaide hinkepoot; zijn neus was lang en spits, zijne oogen waren klein en dwalend, zich nu in dezen dan in genen hoek verschuilend; rond den mond speelde een trek, die wel iets boosaardigs, iets nijdigs scheen te kennen te geven. Bluts was inderdaad een eeuwige prater, eene levende kronijk, een onverbiddelijk nieuwsjager en die met zelden het opgeraapte nieuws, aanzienlijk vermeerderd, ik zeg niet verbeterd, andermaal de wijde dorpswereld in stuurde.

Vrouw Jeurick danste er lustig op in, zoo dacht Bluts, al was haar Job dan ook afwezig, en kleine Tony, die op eene bank zat met een grooten krenten boterham in de hand, terwijl Lijntje hem soms gesuikerd bier het drinken, gaf ook den brui van den stiefvader.

Ja, zij danste flink de schoone Ida, nu eens met den jongen timmerman, dan eens met den klompenmaker; maar meer nog met den zoon van den schout, een groot sinjeur die Brussel en Parijs had gezien. Nu, dat moest Job Jeurick eens zien!.... Alweêr *avant deux*.

IV.

Job Jeurick zat nog altijd aan den molen. In die eenzaamheid hadden wonderlijke denkbeelden zijnen geest doorkruist. Weet ge wat hem het meeste bezig hield? Die geheimzinnige hand, welke soms groote geldstukken telde, die op den donkeren grond der rivier verdwenen.

Dat vertelde Bluts nadien; maar daarom was het juist geen evangelie.

Het sloeg elf ure toen Bluts over het voetpad, dat langs den molen liep, hinkte. Het kleine gedrocht deed aan den hinkenden duivel denken. De speelman had zijne viool in een linnen zak gestoken en droeg ze onder den arm.

Al voorthinkende neuriede hij een kermisdeuntje; maar dat gezang klonk tamelijk akelig in de stilte van den nacht, en gewis een mensch in vleesch en bloed zou op dat deuntje niet gedanst hebben.

Aan den molen gekomen, stond Bluts, die juist geen held was, plotseling stil; want hij zag op de balken der sluis zich iets bewegen; het donkere voorwerp richtte zich op, rekte zich uit en aan de brug stond nu eene zwarte gestalte.

‘Goên avond,’ zegde Bluts met eene stem, die niet vrij van ontroering was.

Dit had hij reeds gezegd toen hij nog op een half dozijn stappen van de reusachtige gestalte gekomen was. Hij deed dit uit berekening. Dan toch moet hij spreken vóór dat ik aan de brug kom en hij me misschien, enkel met zijn grooten teen, het water kan inwippen! Zoo dacht Bluts over de zaak.

‘zoo, zijt gij het hinkepoot!’ sprak de man die aan de brug stond.

‘Zie, 't is Job Jeurick!’ en Bluts lachte en zijn hi, hi, hi! geleek wel op het sjierpen van eene vijl in de tanden eener zaag. ‘Hoe, Job Jeurick was niet op den St. Huiberts-dans?’

‘Wat maal ik om dat boerengepeupel?’

‘Nu, 't was er anders recht pleizierig dezen avond. Men heeft er dapper gedronken, gezongen en gedanst; maar Job Jeurick was er niet en zeker dronk, zong en danste men daarom minder lustig.’

‘Heeft men dan naar Job Jeurick gevraagd?’

‘Neen, dat juist niet!’ en de hinker lachte duivelsch; maar dat zag de smid niet; het was alsof de speelman begreep dat die onverschilligheid juist de trotschheid van Job kwetste. Immers de man uit het Teutenland was gaarne het haantje vooruit!

Jeurick zweeg.

‘Zelfs de oude Bavo Buck vroeg niet naar u,’ hervatte de booze hinkepoot, alsof hij den reeds diep ingedrongen angel, wat dieper wilde doen gaan.

‘Danste die oude dwaaskop ook nog?’ mompelde Job met verachting.

‘Wie heeft er niet gedanst! Ja, Job Jeurick, de St. Huibertsgasten gaven dezen avond den brui van alles; maar dat ze niet eens naar u rondzagen toen er gezongen werd, verwonderde mij; want geen sterveling kan toch vroolijker Teutenliedjes zingen dan Job Jeurick.’

De smid zette zich neêr, liet de kin in den palm der hand rusten en zag strak voor zich uit over den donkerblauwen spiegel.

De hinkepoot stookte kwaad vuur; hij vond genoegen in dat plagen, sarren, kwellen, zonder daarom juist een boosaardig inzicht te hebben.

‘Vrouw Jeurick was ook daar,’ hervatte Bluts.

Dat woord trof diep; Job Jeurick richtte zich plotseling op.

‘Wat deed *die* daar?’ morde hij en hij drukte op dat woordje *die* en juist daardoor kreeg het een nog verachtelijker karakter.

‘Hi, hi, hi!’ sjierple Bluts. ‘Wel die danste daar!’

‘Danste *die?’*

‘En waarom niet?’ antwoordde de hinkepoot op eenen toon van onnoozelheid, waarvan de gemaaktheid den smid zeker duidelijk zou geworden zijn, hadde de toorn, de gloeiende toorn hem niet vervoerd. Maar Bluts zag dat Job Jeurick zijne grove vuisten balde en zijne gespierde armen als twee molenwieken in de lucht stak, en de lust tot spotten verging - doch slechts een zeer klein oogenblikje.

‘En met wien danste *zij?’*

‘Ja, met de vroolijksten het eerst. Dat laat zich begrijpen, Job. Vrouw Jeurick heet niet voor niets ‘schoone Ida’ in de wandeling, hi, hi, hi.’

‘Die helleveeg!’ mompelde Job en viel, in zijne vroegere houding, op den dwarsbalk terug.

‘Pret had ze wel; want ze hief haren kleinen jongen een oogenblik onder het dansen in de hoogte en ieder lachte en jubelde, 't Is een flinke jongen, die kleine krullekop.....’

‘Mocht de drommel u halen, kromme schelm!’ bulderde Job Jeurick.

‘Wel Job, ge doet me schrikken, wat heb ik daarin miszegd?’

Maar Bluts wist het wel! Hij kon zoo ‘ternijnig’ zijn, die Bluts!

‘Och, nu begrijp ik u, Job!’ riep hij eensklaps, als viel hem onverhoeds een denkbeeld in. ‘Ja, nu begrijp ik alles!’

‘Wat zoudt ge begrijpen, mormeldier?’

‘'t Heeft zoo wat ‘gesmoord’ in 't huis van Job Jeurick, en daarom zit Job hier alleen om den molen te dubben; maar dáárom juist moest vrouwlief niet lustig aan den dans staan. Ja, Bluts is niet blind, gewis niet - neen!’

O, het stormde, het stormde in Job Jeurick's hart! Hij, hij zat daar alleen met zijn verdriet, met zijn rechtmatigen toorn, zoo dacht hij ten minste; hij wachtte haar, opdat zij hem een onderdanig woord zou toespreken - want de weg naar grootvader liep langs den molen - en hij zou alles blauw-blauw gelaten hebben, ja, misschien wel..... Hij zat daar geplaagd, gekweld, gefolterd - en zij, zij danste ginder; zij lachte dus met haar gebroken woord, met zijn verdriet, met zijne gramschap, en deed juist alsof

Job Jeurick nooit in de wereld geweest was! Neen, dàt was te erg, veel te erg! Dàt zou ze, dàt moest ze bekoopen!

‘Bluts, als ge liegt, smijt ik u in 't wiel!’ zeide Job Jeurick plotseling op inderdaad verschrikkelijken toon, en reeds stak hij de uitgespreide handen naar den hinkepoot uit.

‘Bij mijne ziel, Job Jeurick....’ stamelde de speelman.

En waar was 't, ja, wat Bluts zeide; maar er waren omstandigheden bij te voegen, die aan het gebeurde een veel minder donker karakter zouden hebben gegeven, al was er dan ook iets stootends in dien dans, op dat oogenblik. Maar de hinkepoot wist niet wat al kwaad hij berokkende, hoe breed hij de wonde openreet en hoeveel vergif hij daarenboven in deze droppelen deed - neen, hij wist het niet, want zóó boos was hij toch niet.

‘Die vrouw heeft mij nooit lief gehad,’ morde Job.

‘Weeuwenliefde, pttt!’ deed de hinkepoot.

Dat woord was juist, dacht Job Jeurick, en hooger en hooger steeg de storm in zijne ziel.

Plotseling wendde hij zich om en ging de brug over; want hij had op den weg zwarte menschengestalten gezien, en dat moesten Bavo en Ida zijn.

Vooral haar wilde hij niet ontmoeten. Job Jeurick had zeer juist gekeken; want op het oogenblik, dat hij in het elzenhout en verder in het aangrenzend jong dennenbosch verdween, kwamen Bavo, Ida en kleine Tony aan de brug.

‘Nog zoo laat op gang, Bluts?’ zegde Bavo, terwijl hij het oude ganzenroer van den linker- op den rechterschouder overbracht. Maar Ida sprak geen woord en ging met Tony aan de hand de brug over, terwijl de speelman naast Bavo, die den stap vertraagde, voorthinkte. Zelfs wendde de moeder het hoofd niet om, toen Bluts zeide:

‘Ik sprak hier zoo even met Job Jeurick.’

Ook Bavo antwoordde niet op die woorden. De oude smid sprak van de jacht, van het St. Huibertsfeest, van den wel wat koelen, maar toch schoonen Novemberavond, en toen de hinker andermaal van Job Jeurick spreken wilde, wenschte de oude smid hem ‘goên avond,’ verhaastte den stap om Ida in te halen, en welhaast waren zij in den nevel, die de vlakte bedekte, verdwenen.

V.

Aan den heiweg, of den zoogezegden ‘dijk’ die door witbastige berken en klaterboomen omzoomd is, juist daar waar de gebrekkige handwijzer over de vlakte heen gaapt, ligt een klein huisje, met steenen voorgevel, maar welks wanden ter zijde en achter uit gekalkt vitselwerk zijn saamgesteld.

Het huis heeft twee vensters en eene deur langs den weg. Op een der vensterblinden staat, in zwarten omtrek, een soort van roomer en eene flesch afgebeeld, ten bewijze dat men er aan den ‘reyzenden passant’ een glas jenever schenkt.

't Gebeurt nog al eens, dat de ijzeren klink der deur wordt opgelicht, nu eens door den marskramer die, onder zijne vracht bukkend, van dit naar het andere dorp gaat; dan eens door den veekoopman, die met den mispelaren stok in de hand en de leêren zweep daar aan bevestigd en vergezeld door zijn grooten rooden doghond, langs de hoeven dwaalt, en bij Bavo komt vragen wat er zoo al ‘staat’ bij dezen of genen;

ofwel komt er de jager, de vorster, de scharesliep of ander volkje; ofwel houdt er de wit gehuifde kar met vreemd volk, ofwel de turfkar stil.

Ja, ja, Bavo schonk nog al wel op dien eenzamen uithoek van het dorp, en Bluts had er reeds aan gedacht om, vlak tegenover het huis van den ouden smid, eene woning op te slaan. Broodnijd, anders niet.

Nu, in den nacht was er natuurlijk, geene levende ziel. De wind suizelde door het dorre loof der berken en klaters, of joeg de gevallene bladeren over den dijk heen. De handwijzer scheen daar op den hoek te staan als een zwarte, maar bijzonder magere reus, die zijne armen zegenend of vervloekend misschien, naar de dorre heide uitstak.

Soms zag men hem, dan weêr niet: 't was naarmate de maan te voorschijn kwam of achter de nu voortjagende wolken verdween.

't Was wel akelig aan dien eenzamen hoek; maar Ida was er veilig, bij haren vader, veilig tegen wat Job Jeurick soms mocht ondernemen.

Bavo klopte op de deur en men trok langs binnen de houten pin, die voor grendel diende, weg. Het vuur in den haard wierp een fantastischen schijn door de huiskamer, die in niets eene herberg verried, hadde men op een hoekkastje niet een paar flesschen en kruiken en eenige omgestolpte glazen zien staan.

‘Wie is daar bij u, Bavo?’ vroeg eene stem die uit de bedsteê, met donkerblauwe gordijnen er voor, opsteeg.

‘Ik, moeder!’ zeide Ida.

‘Hoe gij, kind? zoo laat?’

‘Wel ja, het smoort weêr daar ginder met Job Jeurick,’ bromde de vader, die de kleine blikken lamp opstak. ‘Ditmaal echter moet die bullekak, die stijfkop eene geduchte les hebben.’

‘Och, Bavo, spreek zoo niet’ zeide de oude vrouw; ‘men moet geduldig en toegevend zijn. 't Gaat in den aanvang nooit heel goed, neen! zeker niet; 't zal wel beteren, dochter. Morgen zal ik Job Jeurick spreken. Maar gij hadt naar uw eigen huis moeten gaan. Het huisdak verlaten is niet goed, neen! vooral niet 's nachts. Nu, om 't even.’

Ida zat in den hoek van den haard en zweeg, terwijl vader gromde en morde, omdat de lemmet der lamp niet branden wilde. Er was gewis nat aan, want de wiek knetterde al erger dan een vuurwerk; maar tusschen dat alles in, herhaalde hij toch:

‘Neen, eene les moet hij hebben, die Teutenkop! Gelijk heeft Ida, en zij zal ditmaal niet de eerste zijn die toegeeft, neen! Hij moet komen, ja, hij moet den kop in den schoot leggen.’

Bavo was dus van stemming veranderd, sedert hij Ida in de herberg aanzette om er vroolijk op los te dansen, en de zorgen tot morgen te verschuiven.

Eene magere taankleurige hand scheidde andermaal de gordijnen van elkander, en het spookachtige hoofd van moederke Buck kwam deels te voorschijn.

‘Is kleine Tony daar?’ vroeg ze.

‘Ja, grootemoê,’ antwoordde de knaap, die aan den knie zijner moeder stond en zeer wel begreep wat er gebeurd was; maar hij was toch tevreden dat zijn moeder bij grootvader was terug gekeerd.

‘Nu, in Godsnaam,’ hervatte moeder. ‘Ik zie wel dat gij allen verschrikkelijk kwaad en niet vergevensgezind zijt dezen avond.’

‘Gij oordeelt en weet niet wat er gebeurd is, vrouw!’ zeide de smid.

‘Of ik het niet raden kon! Alweêr om den kleinen jongen...’ en het oude vrouwke zuchtte diep. ‘Die stiefvaders, die stiefmoeders!’

Een oogenblik nadien zeide zij nog:

'Nu, terwijl gij u alle twee opstookt en haat broeit, wil ik een Vaderons bidden, opdat morgen alles weêr in vrede keere.'

Ja, dat was welgedaan, goed vrouwke, liefderijke ziel!

Ida lag met kleine Tony in het bed, dat in de kamer stond, eene kamer met wit gekalkte muren, rood steenen vloer, doch zonder meubels, tenzij een kreupelen stoel vóór de bedsteê.

In dezen hoek der kamer waren de aardappels, in den anderen de wortels en rapen neêrgeschud. Ook die kamer werd nooit gebezigd, tenzij met kermis, de jaarmarkt of de musschengild.

't Was er maar akelig; de wind suisde buiten en deed de slecht sluitende vensters ratelen. In de huiskamer tikte de klok of hoorde Ida soms de moeder zuchten; want slapen kon ze niet. Ze dacht aan het gebeurde en 't was haar, rechtuit gesproken, vreemd zeer vreemd in het huis aan den weg.

Nu was het pikdonker in de kamer, en de regen kletterde tegen de bovenruiten van het venster.

Ida hoorde of meende stemmen en voetstappen te hooren, schimmen en menschelijke gestalten te zien. Wonderlijk, ze was bang en zij kende vroeger nooit vrees! Neen, in die kamer bleef ze niet; ze stond op en ging in den hoek van den haard, in vaders ouden leêren leuningstoel zitten.

'Zijt gij het, Ida?' vroeg de moeder. 'Wat is er kind?'

'Ik kan hiet slapen, moeder.'

'Stook het vuur dan op, kind... zoo... leg er nog een turf bij... Is het daar niet koud?.. Hebt ge geen honger, geen dorst?.. Wilt ge dat vader opsta en wilt gij dan hier bij moeder slapen?... Niet?... Nu, neem dan deze wollen deken... Bid een Vader-ons, Ida, 't zal morgen wel beter gaan.... Och, kind, ge moet vergeven en vergeten'

Ja, zoo sprak het oude moederke, die recht christelijke ziel en Ida gevoelde dat zij gelijk had: ze vouwde de handen op de knieën saâm en bad, en 't werd rustiger in haar hart.

Zacht neigde het hoofd naar de borst en ze sliep in; doch ze werd wakker, want ze meende den hamer op het aambeeld te hooren klinken - neen! 't was het getink der paardenbellen van eene vrachtkar, welke op den weg langzaam naderde, voorbij hottelde en schokte en eindelijk niet meer gehoord werd.

Dat was het eenige geluid dat ze nog hoorde; want daarna sliep ze lang. Een gerammel aan de deur wekte haar; er was iemand en ze luisterde met ingehouden adem. De wind was gaan liggen. Vader en moeder sliepen. Ja, men rammelde aan den muur. Dan scheen een voetstap zich te verwijderen. 't Moest in den morgen zijn, want de haan kraaide helder in den geitenstal.

Toen het dag geworden was ging Ida buiten.

Het was nog altijd hetzelfde akelig, dor en doodsch landschap, dezelfde eenzaamheid. Alleen de groote haan, met blauwgroene veeren aan den staart en vergezeld van zijne mevrouwen, twee of drie kippen, wandelden pikkend en klokkend in het karspoor, om hun ontbijt te zoeken.

Wiens voetstap mag zij in het schemeruur gehoord hebben?

'Toen Ida weêr wilde binnengaan, zag zij een sleutel en een zilveren ringetje aan den nagel in den muur, naast de deur hangen.... 't Was, ja zij herkende hem, de sleutel der smidse; 't was, o ze werd bleek als een lijkdoek, 't was de zilveren trouwring van Job Jeurick....

(Slot volgt).

Allerlei.

De katten en haar schilder.

Twee gravuren van deze aflevering geven ons een kijkje in het leven van een dier, dat wij bijna als een onmisbaar aanhangsel van ons huishouden beschouwen. Over de gebreken, welke men de kat toeschrijft, willen wij hier evenmin iets zeggen als over de goede hoedanigheden welke men haar toekent; slechts eene opmerking willen wij ten deze maken. In de gravure op bladz. 397 wordt ons eene familie van wilde katten voorgesteld, eene soort die hier te lande in het geheel niet of slechts weinig bekend is. De wilde kat wordt voornamelijk in de bosschen van Duitschland aangetroffen, ofschoonf zij ook daar allengskens verdwijnt, daar de houtvesters en jachtopzieners haar een oorlog op leven en dood aandoen. De oorzaak hiervoor wordt gevonden in de groote verwoestingen welke zij onder het wild aanricht. De wilde kat is bijzonder vlug en stout in hare bewegingen; waar het er op aankomt een buit te bemachtigen aarzelt zij geen oogenblik om van eene aanmerkelijke hoogte zich op hare prooi - een haas, eene konijn, een eekhoorn enz. te werpen, welke slechts zelden aan hare klauwen ontkomen kan.

De andere gravure op deze bladzijde toont ons een kunststuk van een zonderling persoon, een meester in de teekenkunst, die van de katten eene bijzondere studie maakte en daardoor den naam van ‘Katten-Raphaël’ of Kattenschilder ontving. De naam van dezen schilder is Gottfried Mind; hij werd in het jaar 1768 geboren in een zwitsersch dorpje in den omtrek van Bern. Zijne ouders waren arme menschen, die door het werk hunner handen in het onderhoud van hun gezin moesten voorzien. Van een zwak en ziekelijk gestel, had de jonge Gottfried geene gelelegenheid om iets te leeren, voordat hij onder de hoede kwam van den bekenden Pestalozzi, waarvan reeds in den vorigen jaargang op bladz. 218 gesproken is. Maar ook hier waren zijne vorderingen niet groot en kon de edelmoedige menschenvriend van zijn kweekeling geen ander getuigenis geven dan: ‘Gottfried Mind is zeer zwak en onbekwaam voor iederen ernstigen arbeid, maar vol aanleg voor de teekenkunst. In teekenen bestaat zijn geheele bezigheid.’

Toen Gottfried de school had verlaten trok hij de aandacht van den schilder Freudenberger, die hem om zijn bijzonderen aanleg bij zich in huis nam. Hier maakte hij zulke goede vorderingen dat weldra zijne teekeningen door de kunstkenners gezocht werden als meesterstukken. De opbrengst was echter voor Mind bijzonder gering; beter wist de weduwe van zijn leermeester Freudenberger, aan wie hij altijd, niettegenstaande alle pogingen om hem daarvan los te maken, onderworpen bleef, daarmeê haar voordeel te doen. Hij stierf in het jaar 1814 aan eene borstkwaal.

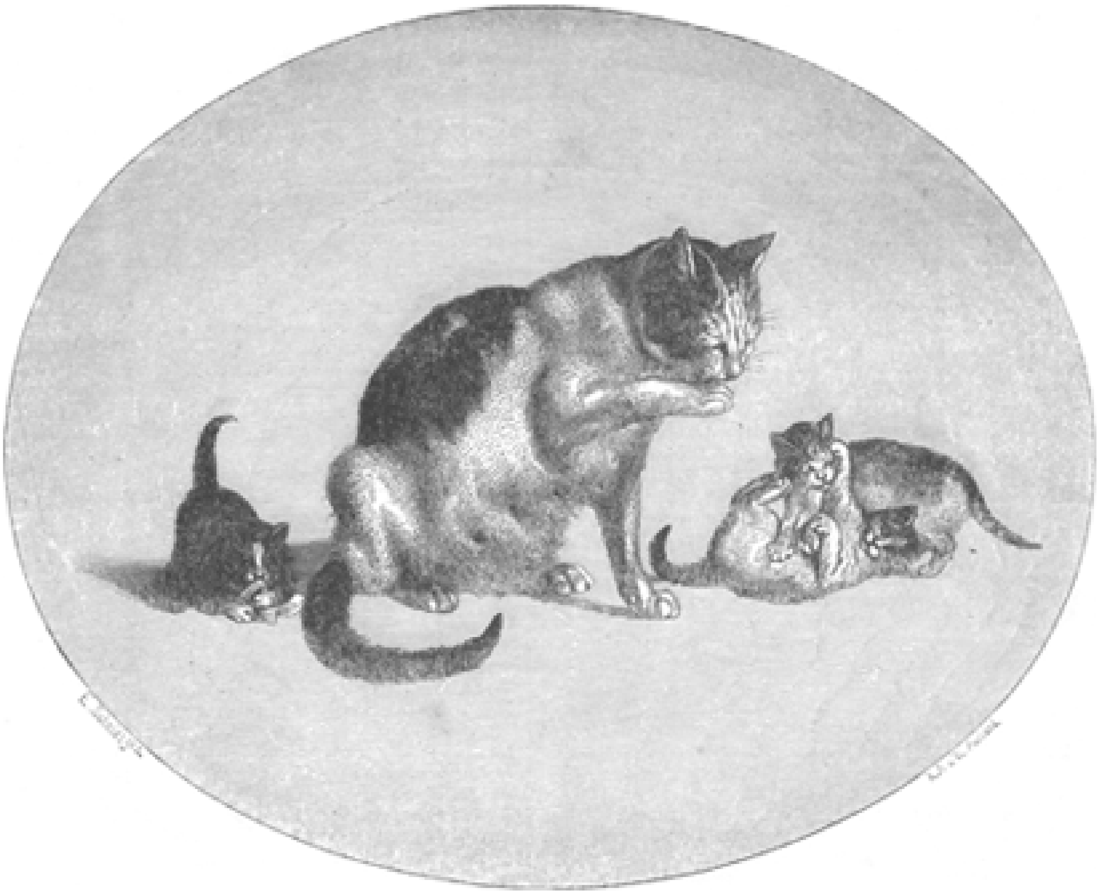

Mind alleen verstond de kunst om levende katten te teekenen. Hij had haren aard bestudeerd in alle toestanden waarin zich een huiskat kon bevinden. Onder de ontelbare schetsen die hij vervaardigde is die, welke bijgaande gravure ons te zien geeft, een der beste. Zij behoeft geene aanprijzing daar enkel het aanschouwen der gravure alle lofspraak overbodig maakt.

Verzwakking der oogen.

Deze lastige kwaal, die zoovele lijders telt, is zeer gemakkelijk te keer te gaan. Men neme hiertoe een maatje brandewijn en giete dit op twee onsen rozemarijnbladeren; men schudde het dagelijks twee- of driemaal goed dooreen en late het drie dagen trekken. Vervolgens late men het doorzijgen. Met een theelepeltje van dit vocht vermengd met drie theelepeltjes warm water, wassche men zich 's avonds de oogen en zorge dat daarbij altijd iets van het vocht tusschen het ooglid en den appel kome. Langzamerhand doe men er minder water bij tot zoolang men van ieder evenveel heeft. Hiermede versterkt men de oogen in betrekkelijk zeer korten tijd.

Verstrooidheid.

Men verhaalt van La Fontaine dat hij gewoonlijk zeer verstrooid was. Zoo begaf hij zich eens naar de woning van een zijner vrienden, om hem een bezoek te brengen. Op zijne vraag of de vriend te huis was, kreeg hij ten antwoord, dat hij reeds eenige maanden geleden gestorven was. ''t Is niets,' zeide La Fontaine, 'ik zal later wel eens terug komen.'

Om aardappelen

ook nog ver in den zomer even goed en smakelijk te houden als zij in den voorgaanden herfst waren, raadt een opmerker aan om gedurende den winter een gedeelte van provisie in stof of gruis van houtskool te leggen; daardoor voorkomt men het zoogenoemde *schieten* der aardappelen, terwijl zij tevens vast en gezond blijven.

[Nummer 51]

Geen thuis.

GEEN THUIS.

Een weesje doolde schreiend rond,
Uit huis en stulp verdreven;
't Moest slapen op den killen grond,
't Moest beed'len om te leven.

Een moeder zag den kleinen knaap,
Haar hart werd diep bewogen;
Zij kuste 't arm, onschuldig schaap
De traantjes uit zijn oogen.

‘'k Heb nog twee kleine kindren, gij
Zult vroolijk met hen spelen.
En spijs en drank en bedje blij
Als broertje met hen deelen.’

En broêr en zusje sprongen toen
Vol vreugd naar d'armen jongen,
En moeder kreeg van elk een zoen; -
't Is hemelvreugde wel te doen!’
Was 't lied, dat de englen zongen.

De boomwurger.

Niet alleen mensch en dier vernietigen dikwijls het leven der plant, om in eigen onderhoud te voorzien, ook in 't vreedzame plantenrijk heeft men gewassen leeren kennen, die, om zoo te spreken in moordlust voor de wildste roofdieren niet onderdoen en door de natuurkundigen met den naam van boomwurgers zijn bestempeld.

Een boom leeft op een anderen, hij overweldigt en omgeeft dezen om hem te vernietigen, terwijl het slachtoffer niet in staat is zich tegen dezen tirannieken overmoed te vrijwaren. Ofschoon het vernielend gewas den uiterlijken schijn heeft van een woekerplant te zijn, wordt het echter door de wetenschap niet onder deze soort gerangschikt, dewijl men hiertoe slechts die planten brengt, die van de sappen der gewassen, uit welke zij voortkomen, hun voedsel trekken of met het vreemde leven de nauwste vereeniging en ineensmelting aangaan.

De wijze waarop zich dit zonderling natuurverschijnsel openbaart, is niet altijd dezelfde. Veelal wassen de twee boomen broederlijk als tweelingen naast elkander, totdat een derzelven zijne takken zoodanig om den anderen slingert, dat deze stetft en de overwinnaar op de overblijfselen van den gevallene zijne kroon zegevierend uitspreidt. Soms ook verschijnt het vernielend gewas even als vloeibaar lood om den stam van zijn slachtoffer uitgegoten. Zonderling en geheimzinnig intusschen is in beide gevallen werking en leven der beide planten, zoodat zelfs het geoefendste oog bezwaarlijk de twee gewassen uit elkaâr weet te onderscheiden.

Wat nu het ontstaan van dit natuurverschijnsel betreft, zoo is dit meestal aan toevallige, uitwendige omstandigheden toe te schrijven. Vogels, vledermuizen en andere dieren namelijk voeden zich met de rijpe vruchten van den boomwurger en lnten het zaad op den stam van den nevenstaanden boom vallen. Hier ontwikkelt zich nu allengskens een onbeduidend spruitje, dat niet het minste gevaar voor het leven zijner pleegmoeder doet gissen. Doch weldra vertoont zich de verraderlijke aard van het jeugdige plantje. Het klemt de kleine takjes vast om den boom, waarvan het zijn voedsel bekomt, ontwikkelt een veel grootere groeikracht dan deze, schiet nieuwe wortelen en slingert met zooveel kracht zijne takken als ringen om zijn slachtoffer, dat zelfs de hevigste storm niet in staat is, ze er van los te scheuren.

Met de toenemende grootte en sterkte der takken en wortels, worden ook allengskens de gevolgen der verwoestende kracht van den boomwurger zichtbaar; want terwijl het omsingelde slachtoffer zich aan de nog vrijgelatene plaatsen blijft ontwikkelen en zijne groeikracht zich onder en boven de windsels van den boomwurger vereenigt, valt hierdoor juist het kontrast der ontwikkelde en niet ontwikkelde deelen des te meer in het oog. De verwoesting gaat intusschen onophoudelijk voort; de strijd om het leven is echter dikwijls zoo hardnekkig dat de onderdrukte eerst dan voor zijnen overwinnaar wijkt, wanneer de kruinen van beiden gelijken omvang hebben en volmaakt in elkaâr zijn gewassen.

In zijn vrije levensontwikkeling gestremd, vertoont de eertijds zoo welig groeiende boom door zijne verdorde takken en hangende bladeren de duidelijke teekenen, dat hij het kwijnend verval, waarvan ldj de prooi is geworden, niet lang meer zal overleven. De stormen en andere verwoestende elementen voltooien het werk der vernietiging. De eene tak na den anderen valt van den stervenden boom, zoodat alleen de kale romp als de sprekende getuige der schanddaad van het voedsterkind overig blijft. Doch juist nu, wanneer de verrader het toppunt zijner overwinning schijnt

bereikt te hebben, breekt ook het tijdstip van verval aan voor den boomwurger. Hij wordt niet meer gedragen door de overblijfselen van den boom, die hem weleer zijne groeikracht en steun verleende, doch die thans zelf aan de verrotting prijs gegeven op den verwoester het werk der vergelding begint uit te oefenen. Door zijn eigene zwaarte en om vang zich tot last, ploft hij eindelijk neêr bij den eersten den besten hevigen stormwind en weldra tot stof vergaande laat hij niets na dan een treurig beeld van aardsche grootheid en vergankelijkheid.

Een voorbeeld eener dergelijke verwoesting bieden de naast elkander staande mauritia-palmen in onze gravure voorgesteld. Uit het beeld van het oogenschijnlijk geheel onzelfstandig gewas dat de boomen omgeeft, spreekt als het ware de verraderlijke en boosaardige lust, die de heerlijke boomen eene prooi der vernieling zal doen worden. De boomwurger, niet tevreden met ter rechterzijde zijn doel bereikt te zien, schoot reeds vroegtijdig takken uit, waardoor hij ook den prachtigen bouw van den tweeden edelen boom zou vernielen; die met zoo trotsche majesteit de kruin hoog in de lucht verheft.

Ofschoon onder alle boomen de palmen het langst in staat zijn den boomwurger weerstand te bieden, zoo maakt echter de mauritia, ook wijnpalm genaamd, hierop eene uitzondering. Slechts de schors er van is zeer hard; 't inwendige echter is uiterst week en vol poriën.

De benaming van wijnpalm heeft de boom gekregen, dewijl uit zijne sierlijke vrucht een aangename drank wordt bereid, die wel is waar niet met wijn kan worden vergeleken, maar die toch eenige bestanddeelen bevat, die in den wijn voorkomen en hem door de wetenschap den naam van *vinifera* hebben doen geven.

Deze mauritia- of wijnpalmen wassen vooral in noord-oostelijk Brazilië in de nabijheid van den equator. De boomwurger, die er zich het meest als de plaag der palmboomen vertoont en die in onze gravure is voorgesteld, draagt den naam van *cipo-matador*.

Eene lastige ontmoeting.

Wanneer ge, waarde Lezer, het boekje
Openslaat uwer memorie,
Artikel *hondenhistorie,*
Dan vindt ge daar ergens in een hoekje
Iets van Hector staan... och, ge weet het wel -
Van dien hond, die een bol frikkedel
Zoo trouw wist te bergen onder zijn vel.[1)]
Welnu, permitteer dat ik u nog eens wat vertel
Van honden, mitsgaders van een vrijgezel.
't Zou me spijten zoo ik uw zenuwgestel
Door dit vertelsel kwel.

Een zeker Meneer,
Wiens voornaam Steven
Voor dertig jaren ongeveer
In 't doopboek was geschreven,
Passeerde op zijn academie-reis een dorp,
En was er nauwlijks een steenworp
In verdwaald,
Toen hij op eens plechtig werd ingehaald
Door een eerewacht van honden, die hem heel cyniek
Inhaalde met blaffend muziek.

1) Zie BELG. ILLUSTRATIE eerste Jaargang.

Gelijk een tamboermajoor bij 't marcheeren
De tamboers in 't gelid houdt door 't manoeuvreeren
Met zijn stok - zoo houdt Steven in 't gelid
Den troep, die hem wat al te dicht op de hielen zit.
Vreeslijk slaat zijn stok met breede kringen
De hijgende lucht.
Daar verliest hij zijn wapen, - en nu dringen
De honden verwoed op hem aan, en dwingen
Hem lijfsbehoud te zoeken in de vlucht,
Of liever in het springen
Op een halfsteenschen muur... Ziet hem zitten dáár,
In de houding van een jongen ooievaar,
Die zich voor 't eerst op den kant van het nest durft wagen!
De vijand gaat voort hem uit te dagen
Om in de vlakte den strijd nog eens aan te gaan.
Zoo daagde weleer de fiere Trojaan
Achilles uit; maar deze liet hem blaffen tegen de maan,
En bleef in zijn tent
Zittend of overend
En dacht: ‘ge snapt me niet leelikert die ge bent!’
Steven nu drukte den voetstap van zoo'n dapperen vent,
En blijft zitten op zijn pan
Zoo goed en zoo kwaad als hij kan.
Toch stond hem dat zitten weergaasch slecht ân,
Niet alleen omdat een fatsoenlijk man
Veel beter zit in een charaban,
Maar omdat hij bedreigd werd door het dubbele wee
Van een classieken matroos in de Middellandsche Zee:
Rugwaarts had hij de *Scylla*, een gevaarlijke klip,
Waar een ‘hoorbare stilte’ hem toeriep R.I.P.
Neuswaarts de *Charybdis*, een draaikolk van honden.
Nog maar weinige seconden,
En de historie zal melden door welk een dood
Steven voor 't levenslicht zijn oogen sloot.
De laatste kracht is reeds ingespannen
Om 't schuiven te beletten der krakende pannen...
Hemel! daar komt hij... Wie? Steven?... Abuis!
Een reddende engel om den hoek van het huis:
Hij komt- en hij ziet- en hij heeft overwonnen;
Want smous en kardoes en poedel en mop
Hadden respect voor zijn stokslag en schop,
Namen den staart onder den arm, zetten het in galop,
En verdwenen als een brief in een envelop.
En Steven sprong vroolijk, als de stop
Van een champagne-flesch, van zijn top.

't Vertelsel is uit! ‘Dat 's komiek verzonnen!’
Maar in waarheid, en in lang niet komiek,

Hebben wij dezelfde scène zien repeteeren
(De lezer zal het zich wel rappeleeren)
Op het theater der politiek.
Vorsten werden in hun eigen land
Door de honden der revolutie aangerand;
Met den stok der *energie* in de hand
Boden zij in den beginne duchtig wederstand;
Maar om zich minder te fatigeeren
Wilden zij het reis probeeren
Om door halveeren
En balanceeren
En concessioneeren
De blaffers aan zich te obligeeren -
Doch hopsa! Zij moesten cabrioleeren
En gelijk Steven op de pannen poseeren.
Ja, erger nog werd hun straf:
Want eenigen vielen er achterwaarts af
En vonden vóór den tijd hun graf
Of zetten met verlies van zetel en staf
Met ingetrokken staart het op een draf.
Anderen bleven zitten en doen niets dan klagen:
'Zuster Anna! Zuster Anna! ziet ge nog niets dagen?'

Danton.

Deze bloeddorstige revolutionair werd op den 28 October 1759 in het stadje Arcis-sur-Aube in Champagne geboren. Reeds in zijne vroegste jeugd gaf hij blijken van de wreedheid, waardoor hij zich later berucht maakte; op het collegie te Troyes noemden zijne medeleerlingen hem Catilina, een naam dien hij zich verwierf door zijne herhaalde plagerijen en de dubbelzinnige rol, die hij gewoon was te spelen.

Na zijne studiën geëindigd te hebben, begaf hij zich naar Parijs en maakte weldra kennis met Mirabeau, die spoedig begreep dat Danton hem veel hulp zou kunnen leenen bij zijne bestrijding van de leden der Algemeene Staten, die den naderenden storm der revolutie trachtten te bezweren. Het gelukte Mirabeau den vurigen Danton geheel aan zich te verbinden, waarom zeker schrijver zegt, dat Mirabeau Danton gebruikte tot een blaasbalg om het vuur der driften in de menigte aan te blazen. Om hun doel te beter te bereiken, handelden beiden als echte verraders; zij onderhielden betrekkingen met het hof en de partij van Orleans en werkten tevens om het een zoowel als de andere in het verderf te storten.

Door Mirabeau kwam Danton verder in kennis met Camille Desmoulins, Robespierre, Péthion, Marat en andere partijhoofden uit Parijs. Welke zijne politieke denkbeelden waren, is moeielijk uit te maken; het is alleen zeker dat hij door heerschzucht aangedreven was en geen vuriger verlangen had dan zoo spoedig mogelijk tot de hoogste waardigheden op te klimmen. Toen de koning op den 20 Juni 1791 de vlucht nam, was Dan tons invloed reeds zeer gewichtig geworden, en den 14 Juli daaraanvolgende durfde hij het wagen aan het hoofd eener groote volksmenigte zich naar de Wetgevende Vergadering te begeven om te eischen dat de koning in staat van beschuldiging zou gesteld worden. Men beweert dat het hof door middel van groote geldsommen zich van zijne vriendschap poogde te verzekeren,

en sommigen voegen er bij dat Danton hiertoe niet ongenegen zou zijn geweest, indien hij niet reeds te zeer aan de zaak der revolutie ware verbonden geweest.

Toen bij de verkiezingen van November in genoemd jaar de wilde Péthion tot maire van Parijs werd benoemd, verkreeg Manuel de betrekking van procureur der gemeente en Danton die van substituut-procureur. Daardoor zette onze held den voet op den eersten trap van de ladder des bewinds. Tegelijk knoopte hij weder onderhandelingen met het hof aan en ontving van Maria Antoinette eene som van 150,000 livres op voorwaarden, die hij zich bepaaldelijk voornam niet te zullen volbrengen. Integendeel werkte hij van dezen tijd. af met grootere woede dan ooit aan de ondermijning van het koningschap, en aan den val daarvan op den 10 Augustus 1792 had hij geen gering aandeel. De gevangenneming des konings bewerkte eene geheele verandering des bewinds; het ministerie Servan-Roland werd gevormd, en daarin trad Danton op als minister van justitie.

Het gepeupel ontving de tijding van zijne verheffing met uitbundig gejuich, en Danton maakte van zijne macht gebruik om het geld des lands met volle handen onder zijne vrienden uit te deelen. ‘De schatkist betaalde Dantons proconsuls,’ zegt de Lamartine, en voor zijnen arbeid genoot de minister een jaarlijksch inkomen van 100,000 francs. Alle geschiedschrijvers komen daarin overeen, dat Danton in den korten tijd van zijn bestuur overgroote sommen uit 's lands schatkist verkwist heeft.

Om de kracht der royalistische partij, die toen nog zeer sterk was, voor altijd te breken, stelde Danton voor en dreef het door dat op een bepaalden dag bij alle bewoners van Parijs huiszoeking zou gedaan worden. Deze had ten doel alle verborgen wapenen op te sporen en de zoogenaamde verdachten gevangen te nemen. Verdachten waren allen, die met het leger der verbondenen, waarin de koninklijke prinsen dienden geheime betrekking of briefwisseling onderhielden. Zij had plaats op den 30 Augustus en vernielde de koningsgezinde partij, zooals de gevangenneming des konings op 10 Augustus den koninklijken troon omvergeworpen had.

Vroeg in den morgen van genoemden dag werden de trommen doorgeheel Parijs geroerd; drommen van sans-culotten, door Santerre en zijne makkers aangevoerd, verspreidden zich door alle wijken en doorzochten tot zelfs de geheimste schuilhoeken van ieder huis. De oogst was groot; behalve de wapenen en schatten, die geroofd werden, sleepte men 5000 verdachten naar de gevangenis.

Twee dagen later beklom Danton de tribune gaf verslag van het gebeurde en eischte onmiddellijke veroordeeling van de gevangenen. ‘De vijand’, riep hij uit, ‘staat aan de grenzen, wij mogen de republiek niet in gevaar brengen door een anderen vijand in onzen rug te laten. Wij kunnen slechts den buitenlandschen overwinnen, als wij den binnenlandschen ten val gebracht hebben.’

Na zijne redevoering geëindigd te hebben, verliet Danton de vergadering, en de Septembermoorden begonnen. Hij zelf plaatste zich op de open plaats van een der gevangenissen, voor eene tafel, liet de gevangenen voor zich komen en sprak zonder eenig onderzoek in te stellen het doodvonnis uit. Dit werd onmiddellijk voltrokken; het bloed zijner slachtoffers spatte den wreedaard menigmaal in het aangezicht, en nog werd hij zoo weinig getroffen, dat hij de wagens, die de lijken en afgeslagen hoofden wegvoerden, een spotlach nazond. De moord duurde van den 2^{en} tot den 6^{en} September. Toen waren alle gevangenissen ledig. De gemeenteraad beloonde de heldendaad der beulen door eene gelduitdeeling en Danton, zeide tot hen: ‘nu ook de steunpilaren van den troon gevallen zijn, bedank ik u, ik, niet de minister van justicie, maar de minister der revolutie.’

(Slot volgt.)

Job Jeurick.
Novelle van August Snieders.
(Slot.)

VI.

‘Hij zal wel weêrkomen!’ had nu eens de vader, dan de moeder op Job Jeurick doelende, gezegd.

‘Neen;’ had Ida, het hoofd schuddend, geantwoord. ‘Neen, hij heeft den trouwring weêrgegeven.....’

‘Ja, in een oogenblik van gramschap!’

‘Neen, neen!’ mompelde de jonge vrouw.

En zij had gelijk: de laatste dorre bladeren waren van de berken en klaters gevallen; de zon verscheen maar zelden meer; de lucht was met donkergrauwe wolken bedekt - kortom de winter was daar en niets duidde de terugkomst aan.

Het diepe wiel aan den molen, de gevaarlijke kwebben, de gezwollen grachten, gansch de omtrek, bosschen en duinen werden doorzocht; maar niets verried eenig spoor van den verdwenen Job Jeurick.

De jonge timmerman, dien wij als grootvader hebben leeren kennen, ging naar het dorp in het Teutenland, waar Job Jeurick geboren was, doch sedert hij zijnen doopbrief kwam halen was Job daar niet meer geweest, 't Was zoo'n wonderlijke kerel, die Job!

Spoorloos, spoorloos was hij verdwenen.

De smidse onder den lindeboom stond daar, even als een lijkhuis; ook de woning was gesloten, zoowel de deuren als de vensters, en de schooljeugd, door niets meer in bedwang gehouden, schreef met krijt op het houtwerk, teekende spoken op de smidsdeur, wierp soms met een aardkluit eene ruit aan stukken, die neêrklingelend een schrikaanjagend gerammel in het ledige huis deed ontstaan; klouterde op den hoefstal, draaide zoo hevig aan den slijpsteen, dat het ijzer brak en de steen in den waterbak vast zakte en pleegde andere baldadigheden aan het nu weêrlooze werkhuis.

Weldra snipperde de sneeuw witte boorden op de vensterdorpels, op de uitstekende punten der muren, op den slijpsteen en den hoefstal en als 's avonds de maan op het verlaten huis scheen, dacht men er dingen te zien, die niet recht natuurlijk waren.

‘Ja, dat kon schier niet anders’ zeiden de lichtgeloovigen en dwaashoofden.

De klepperman hield vol dat hij, des nachts en op verren afstand, den hamer op het aambeeld had hooren dreunen en het helder smidsvuur door de glasruiten zien tintelen, 't geen een zoo wonderlijk gezicht was in dat besneeuwde huis. Eene zwarte schim had hij aan den blaasbalg zien trekken en op het aambeeld zien kloppen; maar toen hij

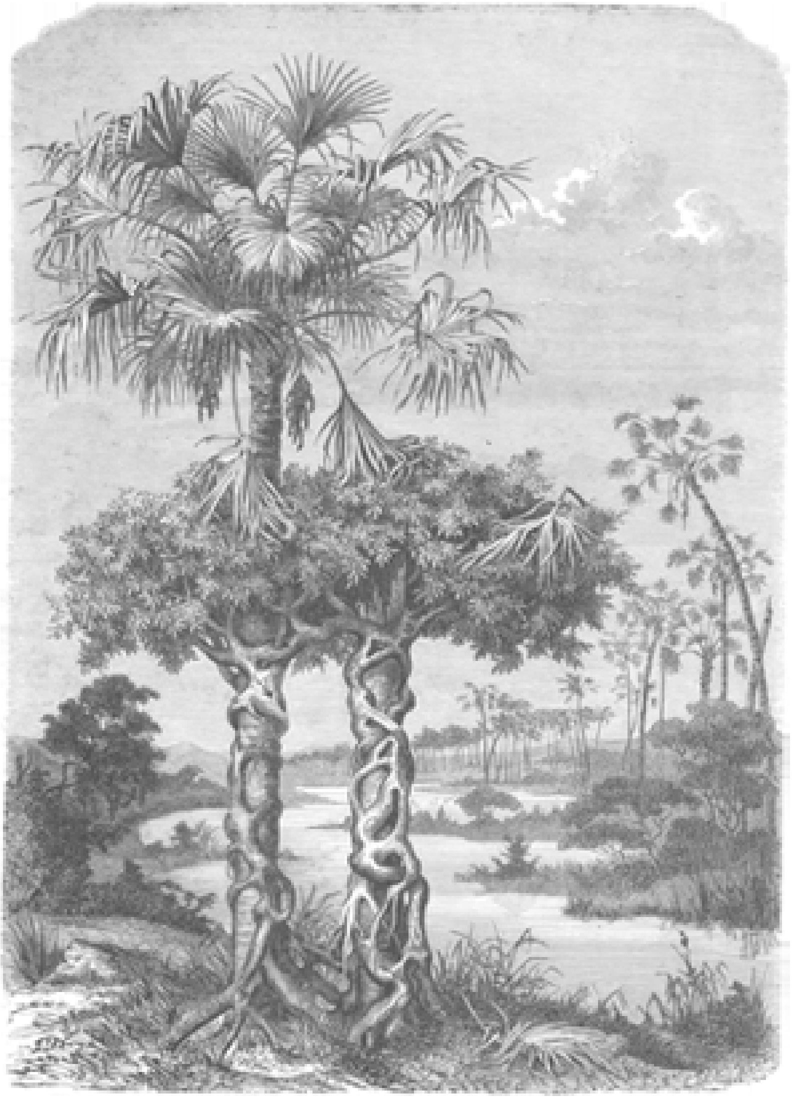

DE BOOMWURGER.

EENE LASTIGE ONTMOETING.

dichter kwam, verdween alles en rustig, als eene doodkist, was het huis geworden.

Eens op een vroegen morgen, kreeg gansch het dorp de overtuiging, dat de nachtwacht gelijk had; het aambeeld klonk als een heldere klok, helderder zelfs, want men hoorde den klank boven het bom-bam der dorpsklok uit, die ter vroegmis opriep.

De smidse was open, maar 't was de oude Bavo Buck die weêr aan het smidsvuur stond en kleine Tony trok den blaasbalg. Ida trad buiten, vaagde de opgehoopte sneeuw van den dorpel en voor de vensters weg, opende de slagramen, maar vermeed de buren goeden dag te knikken.

Verlegen, beschaamd was ze over het gebeurde. Eene door haar man verlaten vrouw.... 't is iets zoo zonderlings op een dorp!

Bluts had het huis aan den weg gehuurd en de hinkepoot lachte in zijne vuist; hij hoopte wel dat Job Jeurick niet terugkeeren zou en de zaken zouden blijven zooals zij waren.

Klagen deed Ida niet, neen! maar veel had ze gegeven, wel een pintglas van haar beste bloed, jaren van haar leven, indien zij nog eens Job Jeurick mocht terug zien, om hem te zeggen: ‘ik had ongelijk, maar gij ook, gij hebt het te hoog opgenomen, Job!’

En dat was ook zoo; dat zeide iedereen, maar alleen de timmerman begreep recht duidelijk dat Bluts er veel schuld aan had. Hij zweeg echter, want men zou den hinkepoot gesteenigd hebben.

Die booze tongen, die booze tongen, welke schier nooit berekenen wat onnoemlijk kwaad zij doen ontstaan!

Uiterlijk was Ida kalm; zij scheen te vergeten. Nu, 't was ook nooit een goed huwelijk geweest, dat wist iedereen. Maar toch werd zij bleek en mager; haar schoon verging, het zilver doorreeg de vroeger zoo zwarte, blinkende haren; het oog, zoo helder weleer, werd dof, want, ja, het was pijnlijk te zien dat de oude Bavo, in zijn hooge jaren, den hamer nog hanteeren moest. Neen, zeker neen, hij had er de vereischte kracht niet meer toe!

Veel sprak men in den beginne van Job Jeurick, die, in den geest der dorpelingen, een dwalend en geheimzinnig personage werd. De ossenkoopman meende hem in het Geldersche als Teut te hebben gezien. Den citroenkoopman reed hij eens, op den Antwerpschen steenweg, op een zwarten ruin gezeten voorbij. De joodsche kramer, die met messen, scharen, naalden en pijpendopjes ventte, zag hem als matroos naar de Oost vertrekken; de voerlui der vrachtkarren spraken van een rooverhoofdman in het Kleefsche, anderen van een valschen munter in het Haspegauw, die kort geleden aan de galg was geknoopt.

Nu was Job Jeurick een arme drommel, een schurk, dan weêr een groot heer, een koopman wiens geldriem van goudstukken opzwol, en wie weet! hoe dikwijls hij reeds onbekend in het dorp was geweest en voor de smidse had stil gestaan, zonder te kunnen besluiten weêr te keeren.....

En allengs sleten die praatjes aan de koffietafel, in de herberg onder den lindenboom en aan de kegelbaan, en bij den smid was het of het gebeurde met Job Jeurick niet anders dan een lange droom was geweest.

De zomer kwam met zijne malsche rozen in den hof, met zijne geurige bloemen op de hooge kruinen der linden, en zoo volgde alweêr de herfst, de winter - eeuwig wentelend rad, totdat wij eindelijk in de schaduw van den bemosten dorpstoren te ruste gaan, om niet meer te ontwaken.

VII.

Het stormde in de straten van Parijs; de omwenteling, die de gansche oude samenleving in puin zou doen storten, stak het hoofd op, verbrijzelde tusschen hare bebloede vingeren den alouden troon, wierp kroon en scepter in de rommelkas en bolde ontheiligend met de hoofden der vorsten over het schavot.

Als de joodsche kramer in het dorp kwam, wist hij daar veel, zoo oneindig veel en tevens zoo gruwzaam van te vertellen, dat men dagen daarna, achter het sopketelvuur, er nog van ijsde.

Ja, 't was een verschrikkelijke tijd, toen god Decadi meester was; maar in ons dorp hoorde men zelfs nog van verre het kanon niet en men leefde bedaard weg, even als voorheen, onder het Oostenrijksch bestuur, dat de kunst verstond de kip behoorlijk en vaderlijk te plukken, zonder haar te dooden.

‘Nah, se sullen komen, komen sullen se!’ had de messenjood sarrend gezegd en de voorzegging moest bewaarheid worden, want het stond eens op een avond aan den hemel zelf te lezen - zoo dacht men ten minste.

Op zekeren avond, nadat de schoolmeester Mockel, een paar uren in de buurt had zitten troeven, ging de man vreedzaam naar huis, toen hij eensklaps aan den noordkant van het dorp een helder licht gewaar werd.

Zou er brand zijn? vroeg de man zich-zelf af en bleef als door den schrik aan den grond genageld staan, gesteld dat Bavo Buck zoo'n lange nagels maken kon, dat men er den langen mageren schoolmeester meê vastspijkeren kon.

Mockel zag uit een dikken nevel flitsen en vurige pijlen opstijgen; nu waren zij tintelend van licht, dan door alle mogelijke fantastische kleuren opgeluisterd en verdwenen, om bliksemsnel dansend en spelend, weêr te verschijnen.

Nu was gansch de noorderhemel vuurrood, dan door een bleek en trillend licht overgoten, en als de onmeetlijke pieken- en lansenbundels verschenen, zag men duidelijk dat er vuur afrees en droppelen bloed van de punten neêr lekten.

Licht, licht, maar een soms akelig bleek licht overal!

Prachtig wierp nu eens dat licht eenen glans over toren, huizen, bosschen en menschen en als die laatsten elkander aankeken, bespeurden zij dat er eene vale doodskleur over aller wezenstrekken verspreid lag.

Ja, daar stonden ze allen in een dicht groepje bijeen; de schout, de vorster, de timmerman, de smid, Ida, tot zelfs al de kleine Tony's, die zich weenend in den voorschoot of den baaien rok der moeders verborgen, zoo bang waren ze.

De pastoor van het dorp, die aan het hek der pastorie stond en welhaast door een aantal sidderende boeren omringd was, beweerde wel dat dit alles een zeer natuurlijk verschijnsel was; maar uitleggen kon hij het niet, en daarom luisterde men den volgenden dag liever naar den ouden schaapherder, die, volgens het zeggen van Bluts, met den helm geboren was en dus zien kon wat andere menschen niet zien.

Ja, die wist het wel, die oude!

De schaapherder hoedde voor den pachter eener afgelegen hoeve de schapen, en had voor woning een hok op vier wielen, hetwelk hij, naar gelang de schapen onder het grazen verder gingen, zelf ook verder voorttrok.

Ook hij, de geheimzinnige man, had het lichtverschijnsel 's avonds in de heide gezien, en denzelfden nacht, toen hij Bluts bleek als een lijk en als een witten geest aan de deur van het huis aan den weg zag staan, had hij gezegd dat de opschietende pieken aan den hemel, de pieken en bajonetten der Fransozen waren, die met vuur en bloed over den lande zouden komen regeeren.

Ja veel, zeer veel had de man aan den hemel gezien, veel zelfs dat niemand gezien had; maar dat was natuurlijk; hij was ook met den helm geboren. Zoo had hij hoogere torenspitsen, kasteelen, kerken, abdijen, gansche steden een oogenblik zien schitteren en daarna in eene zee van bloed verdwijnen.

Nu dat wil heel wat zeggen.

'Nah,' liet de joodsche kramer er op volgen: 'se zullen komen, komen zullen se!'

VIII.

Op een mistigen November-morgen, ja, dat moest in 92 geweest zijn, zegt grootvader, werd gansch het dorp al vroeg uit zijnen slaap gewekt; men hoorde een eindeloos hoefgetrappel, eene verwarring van menschenstemmen, kloppen op deuren en vensters, en eindelijk een trompetgeschetter.

'Heraus, heraus!' maar dat moest men geen tweemaal zeggen, want op het trompetgeschal dacht men dat de laatste dag des oordeels was aangebroken.

Op den tweeden klop waren reeds velen, de schout zelfs de eerste van allen, door de achterdeur naar buiten gevlucht, door de haag van den hof gevlogen en stonden nu bibberend op het vlakke veld te kijken en elkander te ondervragen.

Het zijn de Fransozen niet, neen, neen! Het zijn de keizerlijke huzaren! gewis. Nu, die waren al niet veel beter dan de anderen; maar zij waren het toch, die den zuid-Nederlander tegen den bloedigen moedwil der *Sansculottes* moesten beschermen.

Toen de dorpelingen schoorvoetend naar hunne huizen slopen, vonden zij deze door de huzaren ingenomen. Kelder en zolder, kist en kast, stal en schuur alles was reeds doorsnuffeld.

In den haard sisten spek en eieren in de groote pan; op tafel stond de kruik met oud gerstenbier; in de stallen waren de paarden aan de vol gestoken ruif, aan de gevulde haverkist gebonden - en de weerlooze boer stond bevend den moedwil aan te staren en moest den blinkenden sabel ontspringen, als hij zich de minste opmerking veroorloofde.

Niet alle paarden hadden plaats gevonden; velen stonden aan de lindenen kastanjeboomen gebonden en dampten alsof ze van binnen kookten, ten gevolge van den nachtelijken tocht.

Deze aten uit de hun aangebonden grauwe haverzakken; anderen van het op den grond geworpen hooi; genen hield men den emmer vol frisch putwater voor en zij sprenkelden, na gedronken te hebben, droppelen nats in het rond; nog anderen graasden op den spurrie-akker of plunderden het donkergroene raapveld.

Allen bleven gezadeld; slechts hier en daar ontdeed een zorgzame cavalerist het paard van zijn zwaar tuig, waarna het dier zich blijde het lijf schudde en hinnekend den neus in de frissche Novemberlucht stak.

De huzaren hadden meestal de wintermantels om; de soldaten, die geene plaats aan den haard der huizen hadden kunnen vinden, legden vuur aan, daar tegen den muur van het kerkhof. Knetterend stegen de vlammen op en de vonken, door den wind voortgedreven dreigden meer dan eens de stroodaken der huizen in brand te steken.

Maar dat bekommerde hen niet; in hunne mantels en sommigen in paardendekens gerold, sliepen de huzaren op den harden grond of op eene handvol uiteengespreid stroo.

Bij den schout zat de overste, eene grijze snorrebaard, in de groote voorkamer en de schout zelf speelde gedwee voor kamerknecht en ‘donnervvetter’ nog scheen die oude kogelvreter niet tevreden. Zijn zwarte hengst met snuivende neusgaten, vlammende oogen, en rusteloos slaanden staart was in den hoefstal bij Bavo Buck gebracht, want het beest had in den zandweg een ijzer verloren.

Vooruit Bavo, niet gebeefd! Hebt ge in uw leven niet honderden paarden beslagen? En toch beeft hij en lang, wonderlang heeft hij werk om het gloeiende ijzer op den sissenden en blakenden hoef te passen. En dan nog gaat het niet.

Het ijzer moet andermaal in het vuur en Tony trekt gedurig, en uit al zijne macht aan den blaasbalg; 't moet andermaal op het aambeeld en onder den hamer; maar de slag van Bavo is niet krachtig genoeg, en de oude man onthutst meer en meer bij het gedonder der huzaren, die hem toeroepen haast te maken.

Een dezer huzaren ‘donnerwetterte’ niet; hij was diep in den kraag zijns mantels gedoken en leunde met den linkerschouder tegen den zwaren liadenboom der smidse.

Elke beweging van den ouden Bavo en van het jongske ging hij na, alsof hij medelijden met beiden had, en soms wierp hij eenen blik op het woonhuis alsof hij daar iemand zocht, of ten minste belang stelde in dat nederig verblijf.

De huzaar was een jong man, met zwart kroeshaar, gebruind wezen, donker oog en wiens bovenlip met een dikken knevel bezet was - kortom, hij had een krachtig uiterlijk.

De man had gezwegen toen men den ouden smid in het Hoogduitsch toesnauwde, toen men hem dreigde; maar, zoo als ik zeide, geen oogenblik verloor hij hem uit het oog, vooral niet toen de hengst ongeduldig werd zoo lang in den hoefstal gevangen te blijven; toen hij den kop in de hoogte sloeg, den vastgebonden poot heen en weêr trok en bij het zien zijner makkers blij hinnikte.

Nog eens het ijzer gepast, nog eens, Bavo! Neen, ge ziet wel, het gaat niet. Wordt ge dan suf, oude jongen?.... Het zweet lekt den ouden man over de wangen; in zijn oog leest men de onrust, zijne hand verraadt den schrik.

Eensklaps stoot de huzaar een zijner dreigende makkers achteruit, werpt mantel en schako neêr, gespt den sabel los, legt dolman en wambuis ter zijde, rolt de hemdsmouwen op, en de tang uit Bavo's handen nemende, steekt hij het ijzer in het vuur, doet den blaasbalg met volle kracht blazen, en hamert tink-tank een paar minuten lang op het gloeiend ijzer.

Het aambeeld geeft eenen klank als eene klok; de smidse dreunt er van, en onder het slaan neuriet de huzaar een lied, dat Bavo Buck meende wel eens meer gehoord te hebben. Waar? Waar? Hij herinnert het zich niet.

Nu, naar het paard in den hoefstal; het ijzer past als was het op den hoef zelf gegoten; 't is licht, flink, sterk. Klets! de eerste lange spijker dringt door den hoef; de tweede, de derde volgt. De uitstekende punten worden met een krachtigen wip afgewrongen; de grove vijl maakt hoorn en punten effen en twee minuten later zou men gezegd hebben, dat men den zwarten hengst een nieuwen hoef had aangezet.

Zoo'n behendig hoefsmid had Bavo nooit ontmoet. Ja toch, Job Jeurick deed het zoo, ja gewis.

De hengst kan den hoefstal verlaten. De huzaar werpt hamer en vijl neêr, schiet andermaal zijn wambuis aan, gespt den sabel om, werpt zich den mantel op de schouders en wil heên gaan.

Nog eens staat hij stil, wendt het hoofd andermaal om, ziet naar het huis, naar de smidse, naar den ouden man, naar Ida, die op dit oogenblik buiten komt - wat was ze in korten tijd veel verouderd! - staart toen voor zich, schudt het hoofd en verwijdert zich snel.....

Wie was hij? Men wist het niet. Was die smidse onder den lindenboom, met zijne neêrvallende dorre bladeren, eene herinnering voor hem? Had hij ook een ouden vader, eene familie in dit of dat dorp achtergelaten? Had hij ook zoo weleer gewerkt, gezwoegd voor zijn dagelijksch brood? Dacht hij op dat oogenblik aan de rust, aan den vrede van het dorp en van de zijnen, en aan de gevaren die hem nu te wachten stonden? Ofwel......

Rettetetè klonken eensklaps de trompetten.

Algemeene verwarring of liever algemeene beweging tusschen de keizerlijke ruiters, ieder loopt naar zijn rijdier; men raapt snel deze of gene voorwerpen bij elkaâr; men zadelt in haast; men springt te paard.

Rettetetè! de officieren commandeeren, de soldaten roepen, razen en tieren; de paarden draven, steigeren, galopeeren. De klingen worden getrokken, de pistoolhanen overgehaald.

Ginds aan den uithoek van het dorp vallen geweerschoten en een dikke, witte rook drijft met den wind over de zwarte daken en door de deels ontbladerde boomen.

Niet alleen ginds, maar rechts, maar links davert het pelotonsvuur; de huizen, de boomen zijn er door omgeven; hier en daar verschijnt in dien witten rook, een Franschman met witte op de borst gekruiste bandelieren, den hoed met hanenveeren of de roode muts op.

‘Vorwärts, vorwärts.’ En onder de drukking der sporen vliegen de paarden met gerekten staart vooruit, terwijl de ruiters met gebukt hoofd eenen uitweg in dien gloeienden en doodenden vuurkring vinden. De bajonetten flikkeren, de sabels zwaaien en flikkeren; de vuurwapens ontbranden - en de dorpeling, die tot nu toe nog heeft durven toezien, slaat sidderend de handen voor de oogen en verschuilt zich achter muur en schutting.

Alles breekt, en krakt en kraakt onder en boven hem.

Daar slaat de vlam boven het stroodak van twee of drie hoeven uit. Vuur, overal vuur. Erbarming, God, erbarming!

Eenige oogenblikken heeft het gansche dorp geschokt, gedaverd, als het ware gewaggeld. Het gevecht verwijdert zich, want men vervolgt rechts en links, de vluchtende keizerlijken tot buiten het dorp en onder den kreet van *vive la république!* Van tijd tot tijd hoort men nog den doffen knal van een geweerschot.

De brand der hoeven heeft uitgewoed.

Nu eerst durft de dorpeling het hoofd oplichten en zich vergewissen of hij nog leeft, of het dorp met toren en molen niet verzonken is; nu durft hij de oogen openen en zoekt hij sidderend rond naar de zijnen, naar zijn erf.

Hier zijn ze... neen, een der kinderen ontbreekt... Goddank! daar vindt men het onder de houten bank en nog altijd weenend, terug... Nog eens geteld... Ja, ze zijn allen daar, en vader en moeder omslingeren beschermend hunne lievelingen met hunne armen. Lieve kleinen! ze vragen bevend of die booze menschen nog zullen weêrkeeren.

't Had kort geduurd, toch was de verwoesting groot.

Hoeven, stallen, schuren beschadigd of gansch vernield; deuren doorschoten, vensters verbrijzeld, schutsels neêrgeworpen, akkers vertrappeld, hagen geknakt, de oogst geblakerd of geroofd; verder kogels tegen den muur plat geslagen, kruitdamp

in de lucht, deels verbrand papier der patronen over den weg zwindelend.... Hier een ruiter die, van zijn steigerend paard geworpen, in de doornenhaag is blijven hangen, ‘nah!’ zeide de messenjood, ‘alsof hi te droogen hing.’ Daar een Franschman die, met wijd gekloven schedel en gansch onkennelijk door het bloed, op zijne knieën tegen het planken schutsel is gezakt en zoo den geest heeft gegeven. Ginds een huzaar door den val van zijn doorstoken paard, in de gracht verdronken. Verder een infanterist met een gebroken sabel in den rug, en die onder de doornenhaag gekropen is om daar te sterven.... Nog verder een doodelijk gekwetste huzaar....

Arme volkskinderen, die ver van het moederhuis, voor eene hun vreemde zaak en in een onbekend land, waren gestorven! Arme volkskinderen, wier naam nooit meer zal genoemd worden en wier moeders nooit zullen weten waar, in wat onbekenden hoek, zij stierven en begraven werden!

Wat zocht de smidsvrouw op het slagveld? Waarom naderde zij bij voorkeur de twee huzaren, lichtte het afhangende hoofd op, wischte het bloed der wezenstrekken en trachtte zij in dezen iemand te herkennen? Waarom ondervroeg zij den gewonde, die nog de oogen opende en ‘mutter, mutter, mompelde, terwijl zij hem naar een anderen naam vroeg?

Waarom dwaalde zij lang in den omtrek van het dorp en volgde zij geruimen tijd het spoor dat de vluchtelingen en de overwinnaars gevolgd hadden, terwijl hare familie-kring angstig om haar uitblijven, hare terugkomst zat af te wachten.

Toen de avond gevallen was, keerde Ida terug.

‘Waar zijt ge dan toch geweest, moeder?’ vroeg Tony.

‘Ik meende....’ stamelde zij, doch zweeg.

Maar toen zij alleen was, in haar kamerke en haar Vader-ons gebeden en de arme dooden herdacht had, mompelde zij:

‘Ik had toch gemeend Job Jeurick te herkennen.... 't Was wel zijne gestalte, zijne beweging, zijne handigheid in het beslaan van het paard.... En hij die daar stond, die mij gezien heeft, hij heeft, na jaren en jaren, nog niet kunnen vergeten en vergeven.... Misschien, wie weet....’

De oude Bavo kwam behoedzaam binnen en fluisterde:

‘Stil, laat moeder niets hooren. Ja, wonderlijk is 't wel.... Die huzaar.... Hij neuriede het lied uit het Teutenland, dat Job Jeurick altijd zong.’

‘Ik ook, vader, ik meen dat het Job Jeurick was! Hebt gij hem goed in 't aangezicht gekeken?’

‘Ja 't was zijn kroeshaar, zijn donker oog, maar niet zoo gebronsd en dan die knevel.... neen.... en toch hij hamerde gelijk Job Jeurick, hij neuriede dunkt me, hetzelfde lied.... Maar neen, zoo stijfhoofdig kan een mensch niet zijn....’

Was het eene zinsbegoocheling geweest! Eeuwig geheim. De schoone keizerlijke huzaren verdwenen welhaast voor altijd uit de Nederlanden en van Job Jeurick is nooit meer iets gehoord; maar tot op het sterfbed heeft de smidsvrouw gezegd: ‘ja, hij was het toch wel, die daar een oogenblik aan den lindenboom heeft staan mijmeren.’

Alleen volgens de kinderen komt Job soms nog in het dorp terug; maar dan rijdt hij over de toppen der boomen, door de wolken, of teekent vliegend zijne zwarte schaduw op de witte gordijntjes - en altijd hoort men, - maar *ik* als knaap had nooit dat geluk - in die wilde vaart den hoefslag, die parmentelijk klinkt als de heldere hamerslag op het aambeeld!

JUNI 1870.

Allerlei.

De hond.

Waar vroeger sprake was van den hond, leerden wij hem kennen als een type van trouw en leerzaamheid, zoodanig zelfs, dat hij hierin niet zelden de grenzen van het instinctmatige schijnt te overschrijdein. Talrijk zijn de voorbeelden die de geschiedenis van vroegere dagen ons aanbiedt ter waardeering van gemelde eigenschappen, terwijl onze eigen bevinding ons dagelijks nieuwe voorbeelden voorhoudt. Nu is het een erf, dat enkel aan zijne zorg toevertrouwd, door zijne waakzaamheid voor roof of brand wordt behoed; ofwel een drenkeling die door zijn toedoen aan een anders zekeren dood wordt ontrukt, dan weêr zijn het zijne geestige kluchten, die ons vermaken en genegenheid voor zijn instinct inboezemen. Bijzijnde teekening stelt een hond voor die met eene bel zich aan eene woning aanmeldt, om een dagblad, een brief of wat dan ook van daar te gaan halen en naar eens anders woning te dragen. Ongelooflijk zijn soms de kunsten die de hond kan verrichten en die hij zeer gemakkelijk aanneemt zoo ze hem van jongs aan worden geleerd.

Het steken van biën.

Ter voorkoming van opzwelling en tevens ter verdrijving van de pijn, ontstaan door den steek eener bie, kan als zeer goed werkend worden aangeraden, de plaats waar men den steek heeft ontvangen, te bestrijken met geest van salmoniak of met de quintessence van rozemarijn. Dit middel heeft vele lijders bij voorkomende gelegenheid niet weinig gebaat. Ook kan men gebruiken de bladeren van de macedonische pieterselie of ligusticum levisticum, die men te pletteren wrijft en oogenblikkelijk op de plaats van den steek legt, waardoor het gezwel zich verspreidt en de pijn wegblijft.

Om de verschoten kleur weêr te geven

aan fijne zijden kleedingstukken behoeft men slechts een stuk van de grootte van het verschoten gedeelte, en dat de oorspronkelijke kleur heeft te doopen in geest van terpentijn, men make het nat en legge het op het verkleurde gedeelte, dat daardoor spoedig de vroegere kleur terugkrijgt.

Dankbaar na zijnen dood.

Een heer, die vele vrienden bezat, was overleden en werd begraven. Eene tallooze vriendenschaar vergezelde hem naar zijne laatste rustplaats. Nadat de plechtigheid was afgeloopen, zeide de lijkbidder tot de schare der vrienden: ‘de overledene betuigt u allen zijnen oprechten dank voor de hem bewezene laatste eer.’

Een nieuwe frak.

‘Zie eens jongen,’ zeide een vader tot zijn zoon, ‘hoe bevalt u dat laken voor een frak?’ De zoon beziet de keerzijde en antwoordt: ‘zoo al, vader,’ - ‘Maar domme jongen, ge bekijkt den verkeerden kant.’. - ‘Dat weet ik wel, vader, want ik krijg hem toch niet voor dat hij gekeerd moet worden.’

Onnoozel.

Te L...... gingen op zekeren nacht twee studenten in dronken toestand huiswaarts. De maan scheen helder aan het luchtruim, en hierin juist vonden de beide heertjes stof tot twist; de een beweerde het was de maan, die er scheen, de andere zeide het was de zon. Er werd nu besloten den nachtwacht tot scheidsrechter te nemen: ‘Vriendje, is dat de zon of de maan, die daar schijnt?’ ‘He, mijnheer, dat zou ik u niet kunnen zeggen, want weet ge ik kom van Kortrijk en woon eerst vier dagen hier.’

Per post.

Een excentriek Engelschman informeerde aan het postkantoor te Parijs hoeveel het zou kosten, wanneer hij zich per post, gefrankeerd en onder kruisband, - maar tegen het volle port, daar hij niet voor ‘drukwerk’ of ‘monster zonder waarde,’ wilde doorgaan, - naar Londen liet expedieeren. Men wilde beproeven of het hem waarlijk ernst was, en woog hem. - ‘8948 francs, mijnheer;’ de man begon te betalen, maar nu liet men hem door de policie naar het krankzinnigen-gesticht brengen.

Scheikundige mededeelingen. - Koolstof. *(Vervolg.)*
Steenkool.

Tot koolstof rekent men ook de brandstof, bekend onder den algemeenen naam van kool, als steenkool. Het is zeer brandbaar, verspreidt een aangename vlam en geeft groote hitte. Engeland levert jaarlijks meer dan 100 millioen hoopen van 1000 pond. De massa steenkolen, die er jaarlijks op de geheele aarde verbrand worden, is ontzaggelijk. Men verbeelde zich een groot vierkant plein met vier gelijke zijden ieder van 227 meters lang; verder midden op dat plein een toren, hooger dan de hoogste die er bestaat, namelijk 138 meters hoog. Nu vuile men in zijn gedachte dit plein met steenkolen in diervoege, dat zij piramidesgewijs opgestapeld liggen tot aan de uiterste torenspits; eindelijk denke men zich 61 zulke piramiden, dan zal men nagenoeg een denkbeeld hebben van de jaarlijks verbruikte hoeveelheid steenkolen. (In 't voorbijgaan gezegd: zulk een piramide is bestaanbaar niet alleen, maar bestaat, want de opgegeven maat is de afmeting der beroemde piramide van Chiops in Egypte.)

Zwartsel.

Wanneer men in een afgesloten vertrek harst of teer brandt, slaat de rook tegen de wanden aan en levert zoo het zwartsel. Men verkrijgt het ook als men een stuk glas boven een kaars houdt. Het is kool vermengd met oliedeelen en wordt in 't groot bereid uit houtsoorten, die veel harst bevatten, als mastenhout enz.

Houtskool.

Dit verkrijgt men door hout in een besloten ruimte aan eene hooge temperatuur zoolang bloot te stellen, dat er geen vluchtige stoffen meer in aanwezig zijn.

Verklaring van vochten.

Koolstof heeft de eigenschap van kleur- en reukstoffen op te slorpen; indien men b.v. beenderkool in een glas met rooden wijn doet, zal, na een weinig roeren, de wijn zijn kleur verliezen, want de kool maakt zich van de kleurstoffen meester. Hetzelfde gebeurt met plantensappen, azijn, bier enz.

Middel tegen bederf van eetwaren.

Zonder nog geheel bedorven of oneetbaar te wezen, kan vleesch, visch of wild soms een zeer onaangenamen geur van zich afgeven. Dit beginsel van bederf wordt geheel weggenomen door zulke eetwaren een paar uur met eene laag houtskoolpoeier te omringen, eenige minuten te laten koken en daarna met frisch water af te spoelen. Dikwijls zal een weinig houtskool, in het kokende water geworpen, reeds voldoende zijn. De oorzaak hiervan is, dat de kool aanstonds de bedorven gassen opslorpt en zoo de verdere ontbinding tegenhoudt. Door afwassching met houtazijn verkrijgt men hetzelfde resultaat. Op warme dagen en bij onweder kan men het vleesch ook zeer goed bewaren door het eenvoudig met houtskoolpoeier te dekken; zoo toch wordt het onttrokken aan de werking der lucht, terwijl de kool tevens het nadeelige vocht en de verrottende deelen opslorpt. De afspoeling met water zuivert het vleesch geheel en al van de houtskool.

[Nummer 52]

De kanunnik von Schmid.

Wie kent niet de verhalen van den kanunnik von Schmid? Wie las niet de boeiende, bekoorlijke en nuttige vertellingen van dien naieven en katholieken schrijver die op zoo bevallige en kinderlijke wijze liefde tot de deugd en afkeer van de ondeugd wist te prediken?

't Is het portret van dien kinderlijken en hoogst verdienstvollen vriend der jeugd, dat wij onzen lezers in de nevenstaande gravure aanbieden.

Christelijke eenvoud en goedhartigheid spreken ons toe uit zijne edele gelaatstrekken, gelijk zij jong en oud toelachen uit zijne lieftallige liederen, zijne kinderlijke gebeden, wijze zedenlessen en bevallige verhaaltjes. Geen wonder derhalve, dat ook het hart en het leven van den schrijver rein waren en om hunne schuldeloosheid de hoogste bewondering verdienen. Immers niet ten onrechte heeft hij het zelf in zijn keurig verhaal: *de Paascheieren* getuigd: ‘de volwassenen kunnen dan alleen het genoegen smaken van weder kind te worden, wanneer zij hun hart rein en van schulden vrij bewaren; dezulken alleen genieten de zaligheid der kindsheid en hare ongestoorde en van den hemel dalende vreugde.’ Dat de gevierde schrijver dit zeldzame genot smaakte, getuigen zijne beeldtenis, zijn leven en zijne talrijke geschriften.

Christophorus von Schmid werd den 15 Augustus van 't jaar 1768 te Dinkelsbühl in Beieren geboren. Zijne brave ouders gaven hem eene echt christelijke opvoeding en gelijk hij later zelf verklaarde, velen zijner verhalen, die om hun godsdienstige strekking zoozeer werden geprezen, waren niets anders dan herinneringen van de stichtende en godvruchtige vertellingen, die hij uit den mond zijns vaders in zijne kinderjaren mocht vernemen. Als jongeling kwam hij te Dillingen onder de leiding van den beroemden Sailer, die hem eene bijzondere voorliefde tot de studie der godgeleerdheid wist in te boezemen.

In 1791 met de priesterlijke waardigheid bekleed, wijdde hij al zijne krachten aan de gewichtige plichten zijner verheven roeping en gaf als kapelaan te Nosseubeuren bij Mindelheim en te Seng in Algau veelvuldige blijken van zijne vurige naastenliefde en zielenijver.

DE KANUNNIK VON SCHMID.

In 1796 werd de gemeente en de school van Mark - Thunhausen aan zijne zorg toevertrouwd. Hier was het dat de ijverige priester het eerst als schrijver optrad en met zijne *Bijbelsche Verhalen* eene reeks van geschriften opende, die als de gezegende vrucht van een rechtschapen geest, van een kinderlijk gemoed en van een rijke verbeelding

den heilzaamsten invloed op jong en oud hebben uitgeoefend. Niet uit winstbejag en voor een onbekend publiek werden zijne verhalen geschreven, maar hij stelde ze op voor kinderen, in wier midden hij leefde, hij schreef zonder eenige gezochtheid en zijn eenig streven, wat de wijze van voorstellen betreft, was volgens zijne eigen getuigenis, niets anders ‘dan de opgesmukte taal der meeste boeken te vermijden en de taal der kinderen te spreken.’

Onder deze verhalen munt vooral door eenvoud en bevallige voorstelling uit de voortreffelijke vertelling: *de Paasch-eieren*, een geschrift dat te midden der politieke beroeringen van het jaar 1816 uitgegeven, door geheel Duitschland als een wijsgeerige en letterkundige gebeurten is werd beschouwd en de zoetste gewaarwordingen van huiselijk geluk en tevredenheid opwekte.

Verder munten onder zijne talrijke geschriften nog vooral uit: *Genoveva, de Kersavond, Rosa van Tannenburg, het Verloren Kind, het Duifje, het houten Kruis, Hendrik van Eichenfelz* enz.

Niet slechts in Duitschland, maar ook in geheel Frankrijk en Engeland zijn de boeiende kinderverhalen van den vromen priester overbekend en schier in elke europeesche taal overgezet.

Geen wonder dan ook, dat de achting en erkentelijkheid der geestelijke en wereldlijke overheid den nederigen priester uit den bescheiden toestand riepen, waarin hij zoovele jaren onbekend had doorgebracht. Ieder trachtte den grijsaard met eer en waardigheid te overladen; hij werd achtereenvolgens pastoor te Stadion in Wurtemberg, professor der zedekundige Godgeleerdheid bij de nieuwe faculteit van Tubingen, president van het Groot-Seminarie te Rottemburg en kanunnik titularis van Augsburg, terwijl koning Lodewijk van Beieren hem tot ridder der *orde van Verdiensten der Beiersche Kroon* verhief en hem later de *Michaelsorde* schonk.

Aldus door jong en oud bemind en met dankbaren eerbied gehuldigd scheidde hij den 13 September 1854 uit het leven, om de kroon der onsterfelijkheid te bekomen voor de liefde, waarmede hij in navolging van zijn goddelijk toonbeeld, vooral de kleinen bemind en hunne onschuld en eenvoud had trachten na te volgen.

De triomf van Pius IX.

Wij zijn onzen lezers eene beschrijving verschuldigd van de *premieplaat* behoorende bij dezen jaargang der *Illustratie*, ter verduidelijking van hetgeen zij voorstelt. Wij laten die hier volgen zoo als zij door het dagblad *de Tijd* is gegeven, nadat het kunstwerk van den heer Brouwers onder de oogen der redactie was gekomen.

Onze lezers zullen zelven de waarde der houtsnede van den beroemden Pannemaker kunnen beoordeelen.

‘Het is eene voorstelling van den vreeselijken strijd, doch tevens van de roemrijke overwinning, door Pius IX en zijne kinderen, de Katholieken der gansche wereld, gevoerd tegen en behaald op de booze aanslagen der goddeloozen in onzen tijd. Pius, als aanvoerder, is omringd door de bisschoppen aller natiën, die voortdurend zulk eene schitterende getuigenis afleggen van de eenheid der Kerk en zich telkens op de roepstem des H. Vaders rondom hem scharen, één met hem in geloof, één met hem in ijver voor alles wat de belangen van Christus' Kerk betreft. Onder hen merkt men op de kardinalen Antonelli en Barnabo, alsook Mgr. de Merode; kardinaal Barnabo,

als de held der propaganda, aan het hoofd eener rij van bisschoppen, die op dit oogenblik de zetels vervullen, door Pius IX in de verschillende oorden der wereld opgericht of hersteld, de doorluchtige aartsbisschoppen Dechamps, Manning, Cullen, Mouly en Spalding. Onder de overige bisschoppen uit alle landen herkent men aanstonds de kardinalen de Bonnechose, Donnet, de Bonald, von Rauscher enz., allen moedige strijders in het strijdperk des geloofs. Meer op den voorgrond ziet men eenige der voornaamste penvoerders tegen de goddelooze geschriften en dagbladen van onzen tijd; o.a. Mgr. Dupanloup, Mgr. von Ketteler, Louis Veuillot enz. Zij zijn de verdedigers der Kerk op letterkundig gebied. Aan de andere zijde vindt men de Zouaven, die moedige jongelingen, uit alle oorden der wereld ter verdediging der Kerk naar Rome gesneld. Op den voorgrond staat een moedige Zouaaf, die, zijn geweer zwaaiend, het pauselijk vaandel opgeheven houdt boven eene woeste menigte, die de rots wil beklimmen, waarop de Kerk gebouwd is. De duivelsche hartstochten, wellust, laster en hebzucht, vuren met Mazzini, die, gewapend met een dolk, zich op de slechte pers steunt, de goddelooze menigte aan, welke echter met den aanvoerder Garibaldi wordt teruggeworpen.

'In het verschiet juichen de Romeinen de Zouaven toe en houden het vaandel met het opschrift *Evviva il papa Re.* Aan de andere zijde snelt eene groote menigte uit alle oorden naar Rome. Vóór deze groep zijn zij voorgesteld, die naar hun vermogen den Paus-Koning steunen door geldelijke offers, van den schamelen daglooner af, die bij zijnen penning het gebed voegt. In het midden, geheel op den voorgrond, onder het planum van Rome, ziet men de catacomben, als het zinnebeeld van de voortdurende vervolging en zegepraal der Kerk. Eene figuur, Polen voorstellende, ligt gekneld in hare boeien, hare handen, waarin zij het kruis geklemd houdt, opheffende tot den H. Vader, die zoo innig deelt in het lot zijner verdrukte kinderen. Op den achtergrond verrijst de St. Pieter majestueus tot in de wolken, daarnaast het Vaticaan en rechts de Engelenburgt. De gedenkzuil der Onbevlekte Ontvangenis heft het beeld der H. Maagd hoog in de lucht. Eindelijk verschijnt boven dit alles Christus met uitgebreide armen, zijne bruid, de H. Kerk, beschermende, die Hij door zijn lijden heeft gegrondvest en die, steeds lijdende, zal overwinnen. Naast Christus ziet men de voorbiddende H. Maagd, de HH. Apostelen Petrus en Paulus en anderen.'

Danton.
(Slot.)

Onder den indruk der Septembermoorden hadden nieuwe verkiezingen plaats en Parijs zond de *fine fleur* der Jacobijnen naar de Conventie, die de plaats ingenomen had der Wetgevende Vergadering. Daar hij kiezen moest tusschen den ministeriëelen zetel en dien in de Conventie, waarvoor hij verkozen was, gaf Danton even als vroeger Mirabeau de voorkeur aan den laatsten en verliet het ministerie, zonder eenige verantwoording af te leggen van de uitgaven, die hij gedurende zijn bewind gedaan had.

Het vijandelijk leger, dat gedurig weer dreigde, bracht de revolutionairen in een weinig benijdingswaardigen toestand; immers zij hadden alles te vreezen van den vijand, zoo het hem gelukte Frankrijk binnen te dringen, en van het gepeupel tevens, dat geen vreemdeling op den franschen grond duldde. Om de aandacht des volks van het naderend gevaar af te leiden, bracht Danton de zaak des konings ter tafel en eischte op hoogen toon dat Lodewijk XVI zou gevonnisd worden. De meer gematigde partij, die der Girondijnen, trachtte het leven des konings te redden door de zaak uit

te stellen, doch Danton liet zich niet terughouden en zond het gepeupel naar de Conventie met den eisch dat zij zich onmiddellijk met het proces van den ongelukkigen vorst zou bezig houden. Dit werkte; de Conventie, voor een groot deel uit woedende Jacobijnen bestaande, gaf aan het verlangen des volks toe en daagde den koning voor hare vierschaar.

Het proces leverde vele moeilijkheden op, dewijl men geen redelijken grond kon vinden om den koning ter dood te veroordeelen, doch Danton bracht voortdurend de zwaarste, dikwijls ook de ongerijmdste beschuldigingen op het tapijt en werkte door vreesaanjaging op hen, die voor het leven des konings in de bres wilden springen. Toen er gestemd zou worden, stelde Lanjuinais voor dat de veroordeeling alleen dan geldig zijn zou, als zij door ⅔ der leden uitgesproken was, doch hiervan wilde Danton niets weten. Hij beklom de tribune en schreeuwde met zijne vervaarlijke stem de Conventie toe: ‘Men beweert dat deze kwestie zoo gewichtig is dat de gewone vormen eener beraadslagende vergadering niet voldoende zijn om haar te beslissen. Ik vraag waarom wij over het lot van eenen persoon, een samenzweerder, op plechtiger wijze uitspraak moeten doen, terwijl men slechts door de gewone meerderheid over het lot eener geheele natie uitspraak gedaan heeft, en men niet eens aan zoo iets gedacht heeft toen er sprake was van de afschaffing van het koningschap. Als volksvertegenwoordigers spreken wij het vonnis uit volgens het recht der souvereiniteit. Ik vraag of gij niet met volstrekte meerderheid over de republiek, den oorlog gestemd hebt? Hebben de medeplichtigen van Lodewijk XVI niet onmiddellijk hun vonnis ondergaan, zonder beroep op het volk? Verdient hij dan, die de ziel is van het complot, eene uitzondering?’

Danton stemde voor den dood des konings zonder uitstel, zonder beroep op het volk.

De wreedaard hoopte zich nu op de puinhoopen van het koningschap een troon op te richten, maar de gebeurtenissen lieten hem daar den tijd niet toe. In Parijs, ja in geheel Frankrijk had men het schouwspel eene volkomene anarchie; Dumouriez was naar de Oostenrijkers overgeloopen en eene coalitie van 400,000 man stond op de grenzen. Danton eischte eene lichting van 300,000 man om het land tegen den voortrukkenden vijand te beschermen en tegelijk de oprichting eener buitengewone crimineele rechtbank, om alle ‘samenzweerders’ op de spoedigste wijze onschadelijk te maken; hiermede nog niet te vreden stelde hij een comité van algemeenen opstand in, hetwelk hem helpen moest de partij der Girondijnen in de Conventie ten onder te brengen. Deze begrepen het gevaar, dat hun boven het hoofd hing; om dit voor te komen, traden zij openlijk tegen Danton op en beschuldigden hem van geheime verstandhouding met Dumouriez, ‘die het vaderland verraden had.’ Op dit gebied ontweek Danton den strijd; zijn kwaad geweten zeide hem dat hij dien niet kon aanvaarden, maar de kwestie op een ander terrein brengende, beschuldigde hij de Girondijnen, die te zwak waren geweest om de rechten des volks tegen den koninklijken samenzweerder te verdedigen, van medeplichtigheid aan al de plannen, die tegen het vaderland gesmeed werden. De Girondijnen waren niet bestand tegen deze wijze van discussieeren van den woedenden republikein en legden het hoofd in den schoot.

Na den val der Girondijnen trok Danton zich weder terug, maar na

alvorens het schrikbewind mede te hebben gevormd, dat gedurende 14 maanden den franschen grond met het edelst burgerbloed drenkte. Hij was er echter geen lid van geworden, had onbegrijpelijk genoeg alle macht uit de handen gegeven en daardoor zijn eigen ondergang bewerkt. Want Robespierre begon nu alom Dantons invloed te bestrijden; hij bracht de Jacobijnen en de leden der verschillende comité's geheel op zijne hand en liet door zijne vrienden herhaalde malen Danton in de Conventie aanvallen, waarop hij hem zwak verdedigde. Deze toonde zich te trotsch om zijne vijanden te bestrijden; hij kwam in het begin van 1794 te Parijs terug, maar hield zich geheel van het tooneel der gebeurtenissen verwijderd: Sommigen schreven zijne houding toe aan staatkunde, anderen aan moedeloosheid. Maar Robespierre zorgde er voor dat hij alom in verdenking werd gebracht. ‘Het September-bloed’, zegt de Lamartine, ‘dat nog aan zijne handen kleefde, maakte het niet waarschijnlijk, dat hij tot meer gematigde gevoelens was gekomen. Men zag in zijne gemaakte zachtmoedigheid meer berekening dan gevoel.’

Men waarschuwde Danton en vestigde zijne aandacht op de plannen, die gesmeed werden, maar te vergeefs. ‘Robespierre zal u verpletteren, als gij hem niet voorkomt,’ zeide men hem. ‘Hij durft niet,’ was het eenige antwoord van den trotschen demagoog.

En hij stond op den rand van den afgrond. Hij had geen anderen steun meer dan de Cordeliers, maar Robespierre met de Jacobijnen, die de Conventïe en het gepeupel beheerschten, tegen zich. Zijne oogen gingen zelfs nog niet open, toen Robespierre tot dictator verheven werd en deze op den 28 Maart de hoofden der Cordeliers gevangen deed nemen, die, naar zij beschuldigd werden, de republiek in het grootste gevaar hadden gebracht. Het bloed der Cordeliers vloeide, en Danton herhaalde trotsch ‘hij durft niet.’

Maar Robespierre, ziende dat Dantons macht gebroken was, toonde nu wèl te durven. Op den 31 Maart bracht Saint-Just in het comité van *salut public* de vreeselijkste beschuldigingen tegen Danton in. Hij had zich verrijkt met de schatten des lands, zich gewikkeld in de kuiperijen van het hof, met de Girondijnen geheuld en zelfs plannen gesmeed tot vernietiging der republiek. Zijne werkeloosheid was geveinsd, eerlang zou men hem zien opstaan om het herboren Frankrijk in kluisters te slaan.

Aller oogen waren op Robespierre gericht, maar deze zweeg. Geen spier zijns gelaats bewoog zich. Dat was voor het comité genoeg, en het teekende het besluit tot Dantons gevangenneming.

Als door den donder getroffen, toen hem het besluit overgebracht werd, kon hij geen andere woorden uitbrengen dan: ‘zij durven dus!’ Hij nam afscheid van zijne vrouw, en toonde daarbij grootere teederheid dan men van zulk een bloeddorstig mensch had kunnen verwachten. Daarna gaf hij zich over aan de gerechtsdienaars, die hem naar de rechtbank voerden, welke hij zelf had ingesteld.

‘Het vonnis, dat Danton, Desmoulins, d'Eglantine, de Séchelles, Chabot, Westermann en andere minder bekende personen tot de guillotine verwees,’ zegt een schrijver uit dien tijd, ‘werd op den 16 Germinal (5 April) 1794 ten 11 ure des morgens uitgesproken. Danton was niet tegenwoordig. De menigte verwijderde zich zwijgend en de veroordeelden verlieten met vasten stap hunne banken en wachtten in eene zaal van de conciergerie het oogenblik af, waarop zij naar het schavot zouden gevoerd worden.

‘Aan het schavot gekomen, wilde Herault de Séchelles Danton omhelzen, hetgeen de beul echter belette, waarvoor hij door Danton met smaadwoorden overladen werd. Deze beklom met vasten stap het schavot; nog las men op zijn voorhoofd de trotschheid, waarmede hij gewoon was tot de Conventie of de volksmenigte te spreken. Hij wilde vallen, zooals het de rol eischte, die hij gespeeld had. Toen hij echter bij het vreeselijke valmes gekomen was, kwam hem het denkbeeld voor den geest, dat hij ging scheiden van alles wat hem dierbaar was, en dit ontlokte hem de klacht, die hij snikkende uitsprak: ‘O mijne geliefde echtgenoot, mijne dierbare kinderen, ik zal u niet meer wederzien!’

De prinses van Wallis.

De bijgaande gravure biedt het portret van Engeland's toekomstige koningin, de prinses van Wallis, Alexandra Carolina Maria Charlotta Louisa Julia, geboren den 1n December 1844, dochter van Christiaan IX, koning van Denemarken.

Buitengewoon is de populariteit, die de vorstin onder het engelsche volk geniet, dat haar om hare beminnenswaardigheid van karakter met zooveel trots ‘de bruid van den erfgenaam der koningen van de zee’ noemt. Vooral hare eenvoudigheid van levenswijze vond de meest algemeene sympathie en deed voor een groot gedeelte in 't land der lords de stijve en vervelende wetten der oude zoo dwaze hof-etiquette verdwijnen. Niet zelden oefende dan ook deze eenvoud van karakter, die met eene bijzondere menschlievendheid gepaard gaat, den weldadigsten invloed uit zoowel op de hoogere kringen der aristocratie als op de mindere standen. Zoo bijv. zouden de hoogadellijke engelsche ladies zich vroeger deerlijk geschaamd hebben, om hunne vingeren tot eenig vrouwelijk handwerk te bezigen, met uitzondering slechts van een fijn borduurwerk of het maken van een bloemruiker of iets dergelijks. De prinses van Wallis vernietigde op behendige wijze dit vooroordeel; zij vervaardigde met veel zorg eene muts waarmede zij op een verjaardag hare schoonmoeder, de koningin, verraste; de aardige verrassing der prinses vond algemeenen bijval en goedkeuring, het mutsenmaken werd een *fashionabel* en vermakelijk tijdverdrijf voor de hoogadellijke dames en hierdoor werd tevens menige arme huisvader in staat gesteld, om voor weinige shillings mutsen voor zijn echtgenoote en kinderen te koopen, die vroeger bij de vreemde modemaaksters bijna met guinjes moesten betaald worden.

Doch oefende de toekomstige koningin van Engeland door haar verrassend geschenk een heilzamen invloed uit, zij zelve ontving op haar verjaringsfeest een geschenk dat gewis voor haar eene gewichtige leering bevat, namelijk een volmaakt facsimile van het wonderbare kruis, dat koning Valdemar weleer op de borst plaatste zijner toekomstige koningin Dagmar en dat zich thans nog in haar doodskist te Ringsted bevindt. Aan dat kruis is eene legende verbonden. ‘Wat zal ik u voor een geschenk aanbieden?’ vroeg eens bij zijne tehuiskomst de oorlogzuchtige vorst aan zijne beminde bruid; zij antwoordde hem: ‘geef den gevangenen de vrijheid weder, en onthef de landlieden van de zware belastingen hunner landerijen.’ De koning willigde haar verzoek niet in doch gaf haar dit kruis. Dagmar hield echter niet op hare bede te herhalen en de legende verhaalt, dat toen de monarch van een groote overwinning huiswaarts keerde en blijde de straten zijner hoofdstad binnenreed, de jeugdige Dagmar in haar paleis dood werd gevonden. Valdemar sprong van zijn paard en ijlde naar zijne bruid, hij kon het niet gelooven, dat zij dood was, driemaal riep hij haar naam met diezelfde stem, waarmede hij aan 't hoofd zijner vreeselijke legers over dood en leven beschikte; hij bad en smeekte haar één woord, één enkel

woord nog tot hem te richten. Dan geschiedde een wonder; hare oogen openden zich, zij schitterden helderder dan ooit, daar zij het licht des hemels hadden gezien, vol vertrouwen herhaalde Dagmar hare vroegere bede: ‘bevrijd de gevangenen en ontsla de landlieden van de Zware belastingen hunner landerijen,’ en sloot toen voor immer weder oogen en lippen.

Rijk aan leering voorzeker is deze schoone traditie voor de toekomstige koningin van een land, waar de nijpendste armoede zoo vaak tegenover de overdadigste weelde staat, en waar vooral de arme landman door onrechtvaardige en zware belastingen jaar in jaar uit moet werken en toch nauwelijks voor vrouw en kinderen het streng noodzakelijke kan verdienen. Hierin verandering te brengen, het lot vooral van den armen landman te verbeteren, ziedaar eene edele taak voor de menschlievende vorstin van Wallis, waarvoor haar voorzeker Albions zonen immer dank zullen weten en haar met geestdrift het nationale lied zullen toezingen:

‘Royalty is thine, where a keel may roam.’
And thy fair flag floats over every sea! d.i.:
‘Het koningschap is uw deel, waar een schip slechts mag dobberen.’
‘En uwe luisterrijke vlag wappert over alle zeeën!’

Een feest in de oranjerie.

In de XVI$_e$ eeuw bestond er in verscheidene deelen van Europa veel liefhebberij voor de bloementeelt, waarvoor men zich dikwijls vele opofferingen getroostte. Van dat tijdstip dagteekent het meer veelvuldig ontstaan van botanische tuinen, bestemd om de plantenstudie te vergemakkelijken. Er bestonden er wel is waar reeds in de oudheid; maar zij waren toch uiterst zeldzaam. Zoo leest men van den aanleg van zulken tuin door Théophrastus te Athene, door Mithridates, koning van Pontus, 135 jaren vóór Christus en door Attalus III te Pergamus; verder maken Plinius en Dioscorides nog melding van een botanischen tuin, die toebehoorde aan een zekeren geneesheer Castor, onder de eerste romeinsche keizers; in de middeleeuwen werden zij wel eenigszins menigvuldiger, maar toen behoorden zij meer aan particuliere inrichtingen, als aan kloosters en ook aan eenige collegie's voor leeken, zooals onder anderen aan dat van Salerno; maar in de XVIe eeuw werden zij meer algemeen aangelegd en bestemd tot het onderwijs in de plantenkunde. Zoo begiftigde een geleerd natuurkundige van Marbourg, Enricius Cordus genaamd, zijne geboorteplaats in 1530 met een tuin, in welken de jongelieden, die zich toelegden op de genees- en kruidkunde, hunne lessen ontvingen. Allengskens zag men ze meer algemeen worden en eenige jaren later vond men er te Ferrara, te Florence, in de universiteit van Padua, en reeds in 1548 trof men er te Rome en Bologna. Dit nam met zulke snelheid toe, dat er in 1560 in Italië alléén over de 50 geteld werden. In Leiden vestigde zich met der woon in 1587 een zeker beroemd plantenkundige, Karel l'Ecluse, geboortig van Atrecht, die aldaar den rijksten en best bebouwden botanischen tuin aanlegde, die er in geheel Europa te vinden was. Hij noemde zich Clusius, naar het gebruik van dien tijd zijn naam latiniseerend, en heeft zich onder dien naam in de geleerde wereld beroemd gemaakt; terwijl hij in zijn tijd den bijnaam had van ‘vader der bloemen.’

Verscheiden vreemde planten en bloemen die in zulke botanische tuinen onmisbaar waren, konden, gewoon aan een warmer klimaat, de koude niet verdragen en men kon ze dus onmogelijk, blootgesteld aan het minder warme luchtgestel, in het leven houden. Vandaar gebruikte men broeikassen, wier eigenlijk ontstaan reeds dagteekent van vóór den meer algemeenen aanleg van botanische tuinen, namelijk van de XVe eeuw. Deze broeikassen waren met doorschijnende wanden en van aanzienlijke hoogte en uitgestrektheid. In deze kon men de teêrste bloempjes aankweeken, die er dan ook welig bloeiden, en vonden de planten van de warmste streken zelfs onder het koudste klimaat nagenoeg dezelfde luchtgesteltenis als in het land, waar ze te huis behoorden.

EEN FEEST IN DE ORANJERIE.

In zulken botanischen tuin en meer bepaaldelijk in een uitgestrekte oranjerie wordt het vorstelijk feest gevierd, dat nevensgaande teekening ons voorstelt. De keurige bewerking zoo van het geheel als van al de onderdeelen van het idee zijn bewonderenswaardig en men mag gerust zeggen dat in die teekening de natuur ter zijde is gestreefd.

DE PRINSES VAN WALLES.

Inhoud.

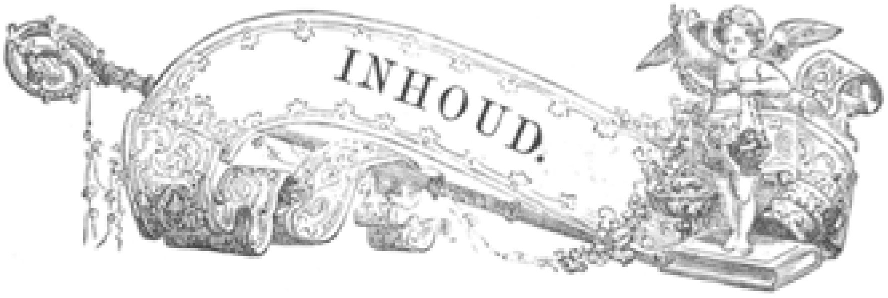

	Bladz.
Aan den lezer.	1

Schetsen, novellen, legenden.

Aardbrand. (Een)	59
Aarde. (Onder de)	186
Adelborst. (De strafpredikatie van den)	306
Armen. (Waartoe de - dienen)	50
Arme Thomas	346. 366
Bal. (Een gemaskerd)	207
Barbarossa voor Milaan (Keizer Frederik)	14
Bedelaar. (De kleine)	267
Begrafenis in het bosch. (De)	386
Beleg van Naarden. (Het)	106. 115. 162
Boekworm. (De)	98
Bruid. (De christen)	379
Cayenne (Naar)	179. 187. 195. 203. 211. 222. 227. 235.
Chauvins in de XVIIe eeuw	251. 258
Dagboek. (Uit een)	214
Dans om het leven. (Een)	102
‘Deus Pacificus.’	372
Dorp. (Op het)	130. 143. 150. 158. 166. 170
Dwaallicht. (Het)	361
Familie-leven. (Het)	242

Gemsjager. (De)	146
Giftmenger. (De)	98
Godelieva. (Legende van de H.)	243
Goudenboek. (Het)	90
Grootvaders Tijd	43. 67. 119. 127
Herinneringen van een doctor	74
Herman Jozef. (Legende van den H.)	91
Huis. (Voor het rijke)	158
Huiselijk leven.	59
Inkwartiering. (Russische)	283
Jeurick. (Job)	390. 395. 403
Juweel. (Het laatste)	77
Keulen. (Legende van den dom van)	394
Kinderkamer. (In de)	342
Klokken. (Iets over de)	194. 210. 266
Korhaan. (De laatste)	262
Kronijk der maand	34
Kijk uit. (Op)	355
Leven. (Tot het - teruggeroepen)	42
Lot. (Het hoogste)	4. 10
Maternus. (Legende van den H.)	340
Meisjes. (Aan de)	367
Montsabrin. (De gravin de)	66
Mijnen. (In de)	118
Onhandige. (De)	291
'Ora et labora.'	299
Orion. (Vertellingen van)	58
Oudheidkundige	319
Pacific-Spoorbaan. (Een proefrid op de)	275
Processie te Audenaarde. (Eene)	379
Redding. (Wonderlijke)	87
Reuzendraak van Wasmes. (De)	86. 94
Rommelpot. (De)	14
Rijken. (Bij de)	374
Schetsen en fantaisiën	166. 175

Schoenpoetser te Londen	3
Schoolmeester. (De kleine)	326
Schuimloopers.	22. 30. 38. 46. 52. 62. 70. 78
Smoushondje. (Het)	373
Steven Waggelaer	75. 82
Sterfbed. (Het)	330. 338
Stoeterij. (In de)	94
Stortbad. (Het eerste)	323
Tata Giovani. (In)	195
Tuinen. (Eerste engelsche)	369
Tuinen. (Egyptische)	255
Verbranden van een schip in volle zee. (Het)	126
Vioolspeler. (De)	322
Von's en Van's.	274. 286. 291. 302. 307. 315
	Bladz.
Voorgevoel of requiem van Mozart. (Het)	2
Vuurtoren van Eddystone	103. 111
Vijf eeuwen geleden	378
Water- en Vuurvrouw. (Bij de)	323. 331. 342. 350. 358. 362
Winterreisje in Duitschland. (Een)	199. 203. 211. 223. 231. 234. 246. 254. 263. 266. 310

Levensschetsen.

Antonelli. (De kardinaal)	137
Beethoven. (Uit het leven van)	375
Bellarminus. (De kardinaal)	191
Böle. (De pastoor van)	97
Borromeo. (De kardinaal)	280
Canisius. (De zalige Petrus)	281
Condé. (De prins van)	257
Corday. (Charlotta)	27
Cornelius. (Peter von)	343

Doré. (Gustaaf)	84
Faurie. (Mgr. Louis A.)	209
Grey. (Jane)	35
Ier. (De Groote)	230. 239
Ketteler. (Mgr. von)	89
Kleber in Egypte.	329
Koning en Koningin van België. (De)	2
Koningin der Nederlanden. (De)	363
Lubiensky. (Mgr.)	306. 314. 322
Methodius.	250
Napoleon III.	296. 298
Nicolaas. (Sint)	113
Pius IX. (Z.H. Paus)	129
Rubens. (Uit het leven van P.P.)	95
Schmid. (De kanonik von)	409
Sonnius. (Franciscus)	41
Sophia. (De H.)	178
Stolberg. (Frederik, graaf van)	10
Stolz. (De volksschrijver Alban)	217
Vondel.	327
Wallis. (De prinses van)	411

Godsdienst.

Kerktaal. (De)	339
Seminariën	367
‘Tu es Petrus.’	115

Land- en volkenkunde.

Aardbol. (Met stoom rondom den)	18. 26
Aardeters. (De)	218
Aken.	153

Alcala de Henares.	190
Alcinoüs' lusthof.	383
Alpen. (In de Zuidelijke)	84
Audenaarde. (Het stadhuis van)	276
Bethlehem.	145
Bouvignes en Crève-Coeur.	345
Breda. (De St. Barbarakerk te)	386
Chatsworth (Het kasteel)	109
Cloud. (St.)	249
Constantinopel.	347
Constanz.	289
Diablerets. (Het beklimmen van den)	395
Doornik. (De kathedraal van)	295
Feest. (Een - in de Oranjerie)	411
Frankrijks tuin.	347
Grenada en zijne Alhambra.	171
Hernhutters. (De)	82
Jerusalem. (Gestichten te)	351
Kensington. (Het park van)	51
Leuven. (Het stadhuis van)	187
Londen. (Tunnel te)	56
Lyon.	123
	Bladz.
Mariënburg in Hannover. (Het kasteel)	145
Maronieten. (De)	198
Mekka. (Turksche bedevaart naar)	335
Melkboerinnetje. (Het duitsche)	262
Mongolen. (Bij de)	360
Nederland. (De veehandel in)	165
New-York. (Kindermarkt te)	320
Orval. (De abdij van)	193
Parijs. (Het Luxemburg te)	297
Parijs. (De plantentuin te)	330
Parijs. (Serre in den plantentuin te)	11
Pisa. (De hoofdkerk van)	313

Rigi. (Luchtbal op den)	124. 128
Roermond. (De kerk te)	218
Rome van den Tiber gezien.	134
Rome (Conciliezaal te)	185. 239
Rome (Monte Pincio te)	139
Rome (Optocht in St. Pieter te)	210
Rome (Piazza del Popolo te)	171
Rome (Piazza di san Pietro te)	178
Rome (St. Pieterskerk te)	138
Rome (Villa Pamfili te)	25
Rome. (Uit)	234
Venetië. (De St. Marcuskerk te)	57
Versailles. (Bosschage te)	26
Versailles. (Labyrinth te)	246
Villers. (De abdij van)	393
Westphalen. (In)	319
Windsor.	377
Yankee. (De)	160

Natuurkundige wetenschappen.

Donkere kamer. (Lichtbeelden in de)	184
Fantasmagorie. (De)	48
Hygrometer. (Edson's)	64
Koolzuur. (Het)	105
Krachtregulateur. (Reiger's)	8
Locomotief. (De)	283. 290
Onweder. (Het)	111
Photograaf. (De kleine)	142
Scheikundige mededeelingen.	200. 208. 216. 224. 248. 256. 264. 272. 280. 288. 352. 360. 376. 384. 392. 408

Natuurlijke historie.

Bever. (De)	386
Bij (De)	278
Boomwurger. (De)	402
Bronolie. (Oorsprong der)	216
Hond. (De)	408
Klokkenvogel. (De)	392
Kreeften	40
Kuif- of boomhoenders. (De)	118
Mineraalafzetting	242
Proef. (Opmerkenswaardige)	184
Processie-rupsen.	343
Vogels in Noord-Brabant.	370
Vos. (De)	147

Poësie.

Barbier. (De)	9
Bergen, stem. (Der)	182
Dans. (De eerste)	307
Dood van een, heiligschenner. (De)	150
Harpenaar. (De)	42
Hout voor de armen.	108
Jacht. (op)	22
Kalf. (Het verkochte)	65
Kerstlied.	148. 152
Kindeke Jezus. (Het)	152
Lessenaar. (De loopende)	225

	Bladz.
Lofzang van een kind bij zijn ontwaken.	2
Lucifers val van Vondel.	328
Maand van Maria. (De)	295
Moederklacht.	342
Napoleons val.	110
Ontmoeting. (Lastige)	402
Open lucht. (In de)	299
Ouden Tijd. (Een lied uit den)	163
Puik-bouffante.	208
Ratel. (De verloren)	37
Schedels. (Geene kale - meer!!!)	234
Storm. (De)	144
Thuis. (Geen)	407
Vaders graf. (Bij mijns)	311
Walkyren. (De)	254

Handel, nijverheid, fabriekswezen, enz.

Berkenschors	152
Brandstof. (Nieuwe)	312
Cancerine als meststof.	16
Dok. (Het drijvend)	56
Gasbereider van Dunderdale	120
Glasblazerij. (In de)	336
Kunstgist	160
Landbouwmachinen.	32
Machine om aardappelen te rooien.	192
Machine om molensteenen te scherpen.	80
Machine om spijkers te vervaardigen.	104
Marmersoort. (Nieuwe)	320
Melkhandel te Parijs.	32

Papier in Japan.	8
Papier (Waterdicht).	104
Papier (Couverten van perkament-).	192
Petroleumlampen. (Sanford's).	16
Rundvleesch. (Het bewaren van)	320
Schoenen- en kleederenfabriek.	64
Stoomhamer van Grasso.	264
Stoomhei voor wegen.	384
Straatlocomotief. (Nieuwe)	352
Tarwezeef. (Mechaniek)	200
Tentoonstelling te Rome. (Klokken voor de)	256
Turf. (Samengeperste)	152
Waterglas voor vloerverf	152
Wijn. (Bewaren van)	64
Zilver. (Fransch)	184

Kunst en kunstbeoordeeling.

Aanbidding der Wijzen. (De)	168
Arme. (In de hut der)	70
Boodschap. (De)	214
Bijl. (De gezonken)	176
‘Christus Consolator.’	177
Christus in den tempel.	169
Christus en Joannes.	51
Ecce Homo naar Guido Reni.	265
Gierigaard. (De)	60
Hagar's vertrek.	18
Huiselijk tafereel. (Een)	254
Jozef in Dothan.	81
Judaskus. (De)	30
Katten en haar schilder (De)	400
Kind. (Het biddende)	231

Kluizenaar. (De)	77
Kruisdraging van Rafaël	267
Madonna. (De - van Murillo)	239
Pauwels. (Eene schilderij van Ferd.)	76
Petrus en Joannes. (De H.H.)	248
Rabbijn. (De).	273
Ruit. (De gebroken)	364
Spelers. (Valsche)	121
Triomf van Pius IX.	410
Velde. (Een landschap van Adriaan van der)	286
Vlaamsche stalling. (Eene)	73
Voltz. (Landschap van Friedrich)	34

Geschiedenis.

Aardappelmeelfabriek. (De eerste)	80
Banken. (Oorsprong der)	128
Beleg van Parijs. (Het)	353
Berg van barmhartigheid	75
	Bladz.
Borghese. (Het geslacht)	226
Colyseum en zijne gruwelen. (Het)	206
Dwergen. (Beroemde)	90
Fransche geschiedenis. (Analogiën uit de)	272
Godsdienst der Turken. (Oorsprong van den)	339
Grieksch vuur. (Het)	128
Habsburgers. (Het huis der)	201
Haringvangst. (De)	167
Levensverzekeringsmaatschappij in Engeland. (De eerste)	376
Luchtreizigers	210
Mondzoen (De)	154

Ontzet van Weenen.	270
Oudheidkunde.	40
Petroleum. (De eerste)	80
Postzegels.	40
Rooken van tabak. (Het)	120
Roovers in Europa.	355. 362
Wijnrank. (De)	56

Statistiek.

Aardbevingen.	120
Beetwortel - suikerfabrieken.	104
Bevolking der Vereenigde Staten.	72
Bibliotheken van Europa.	64
Bierbrouwerij (Engelsche)	152
Bierbrouwerijen. (Beiersche)	168
Boekhandel. (De duitsche)	32
Brandweer te Londen. (De)	280
Champagne statistiek.	96
Civiele - lijsten.	56
Duur des levens. (Invloed van het klimaat op den -)	120
Handelsvloot. (Engelands)	56
Keizer en Koning.	40
Kolonie. (Eene hollandsche)	72
Landverhuizers te Liverpool.	184
Landverhuizers uit Duitschland.	56
Landverhuizers uit Zweden.	320
Menschen- en paardenkracht.	128
Oorlog van 1866. (De kosten van den)	184
Pruikenmakers te New-York.	120
Spoorwegen en telegraafdraden.	184
Spoorwegbrug bij Bommel.	104
Spoorweg ongelukken.	80

Spoorweg ongelukken in Engeland.	376
Staatsschulden van Europa.	160
Straatvegers te Parijs.	80
Uitvoer van goud uit Britsch Columbië.	376
Veestapel in Europa.	168
Vloot. (Russische)	184
Wereldhandel. (De)	40

Allerlei.

Aanbesteding.	16
Aangetrouwd.	312
Aap te zien. (Een)	104
Aardappelen. (Bewaren van)	400
Abraham à Sancta Clara.	192
Absurd.	312
Adressen.	192
Advertentie.	192. 304
Advertentie. (Eene)	120
Advertentie. (Op eene)	208
Advokaat en boer.	224
Afschrift. (Het)	184
Anecdote. (Indische)	32
Apothekers.	56
Audientie bij Pius IX.	192
Baard en geweten.	200
Bank van leening.	208
Bankier te New-York.	72
Barometers en Thermometers.	312
Bediening. (Prompte)	224
Bekend en onbekend.	128
Bekentenis. (Gulle)	200
Belgen op audientie bij Z.H.	312
Beugel om vaten op te heffen	152

Billart. (Op het)	24
Bliksem-afleider.	352
Boer en advokaat.	312
Boer en barbier.	304
	Bladz.
Boer en photograaf.	64
Boer op den verkoopdag. (De)	216
Boerenzoon.	104
Borstspelden. (Electrische)	96
Brandende zee. (Eene)	200
Candidaat in de letteren.	248
Compliment. (Americaansch)	64
Compliment. (Goed gemeend)	280
Compliment. (Naïef)	200
Courantier en bankier.	208
Dagbladen van hooggeplaatste personen.	168
Dankbaar na zijn dood	408
Denken.	104
Deugniet. (Een)	304
Dichter. (Een)	352
Dichter. (Een fransch)	304
Diëet.	176
Dief en de schildwacht. (De)	312
Dilemma. (Professoraal)	264
Dokter te Parijs. (Een)	216
Dokter (Een)	352
Dokter. (Beroemde hollandsche)	304
Dronkaard (De)	13
Drooghouden van muren.	80
Drukker en de Schrijver. (De)	40
Duurte. (Bewijzen van)	120
Dwangbevel. (Een dubbel)	288
Eentonig	384
Eerlijke vinder.	16
Ega. (Eene gevoelige)	200

Eigenbaat.	264
Engel. (De - der Opstanding)	384
Engelschen. (Twee)	304
Engelsche koningen. (Drie)	80
Epidemie. (Eene gelukkige)	8
Erfgenaam. (Oproeping van een)	224
Extra. (Iets heel)	128
Gebrek. (Een kapitaal)	320
Gedienstigheid.	176
Geestelijke. (Een)	16
Geeuwen en fluiten.	320
Geleerde (Een)	352
Geleipers van Jone. (De)	224
Geloof. (Om het)	392
Geneeskunde. (Schets der)	192
Getrouw tot in den dood	264
Gevangen. (In eigen net)	248
Gevat	136
Goed onthouden.	128
Grootheid (gevallen)	48
Graan. (Bewaren van)	128
Hond. (De)	200
Hond. (Een geleerde hond)	408
Hoovaardigheid.	224
Houtgraveur.	304
Humor.	40
Hypochondrie.	8
Iemand. (Brief aan zeker)	56
Ieren. (Twee)	272
Inteekenaar en Uitgever	376
Invitatie-uren. (Verschil van)	200
Invloed der boomen op het klimaat.	96
Jas. (Een nieuwe)	408
Jezuiet! Jezuïet!	200
Juwelier en de engelsche dief. (De)	80

Jij en Gij.	320
Kantonrechter. (Een)	48
Kameel? (Wat is een)	136
Kelk des Pausen.	304
Kiesmanoeuvre. (Onschuldige)	96
Kleuren van hout.	152
Klinkers en. Medeklinkers.	248
Knecht. (Een slimme)	312
Kunst van verwoesting. (De)	384
Kunstenaar. (Een arme)	304
Kunststukken uit de middeleeuwen.	272
Landedelman. (Een duitsch)	248
Lezenaar van Z.H.	376
Liefdadigheid. (Moderne.	160
Medaille. (Wat eene - kost)	312
Melkweg. (De)	32
Mensch. (De)	192
Middel. (Het eenige)	184
Middel bij schijndooden	80

	Bladz.
Middel. (Een onfeilbaar)	392
Middel. om dieren te temmen (Een)	376
Middel. tegen het steken van bijen	408
Middel. tot kleurherstelling	408
Middel. om koper en glas te verbinden	160
Mode. (Duitsche)	320
Mozart en Haydn	392
Muizen- en rattenvallen.	72
Muren. (Middel tegen natte)	392
Namen. (Welluidende)	16
Namen. op appelen	384
Negen. (Het getal)	8
Nieuwsgierigheid.	32
Nog mooier.	224
Nooit goed.	246
Onnoozel	408
Onverzadelijk.	128
Oom en neefje.	120
Op de been.	248
Oude en nieuwe dichters.	320
Oude en nieuwe maat.	104
Oude en nieuwe veldheeren.	104
Overeenstemming. (Goede)	272
Overste en trompetter.	376
Pleitrede.	192
Post. (Per)	408
Predikant en boer.	248
Professor. (Een misvormd)	184
Professor. en advokaat	264
Pruikenmakers te Parijs.	208
Recruut. (Een)	192. 216
Reden. (Doorslaande)	248

Reis. (Op)	40
Reiziger en boer.	272
	Bladz.
Reiziger en veerknecht	304
Rekening. (Apothekers)	200
Reuzenhotel.	304
Rothschild.	8
Schoolboeken. (Nieuwe)	288
Schoolopziener en leerling.	72
Schuld. (Dubbele)	184
Sergeant. (Een)	304
Slaapspoorwagens.	104
Slaapwandelen. (Het)	176
Slagveld. (Paniek op het)	40
Smaak. (Verschil van)	64
Snuifdoos. (De)	224
Soldaat. (Een)	216
Soldaat.(Een Oostenrijksch)	192
Soldaat. en boer	248
Stoomploeg. (De)	152
Stoomvliegmachine.	136
Straatlocomotieven. (Nieuwe)	96
Stijl. (Officiëele)	96
Sully. (Mgr. Maurice de)	56
Tentoonstelling. (Bij de opening der)	8
Thermometer	16
Tochtschermen	216
Twee vliegen in één klap.	224
Tijden. (Verschil van)	16
Uitvlucht. (Een practische)	376
Uitzondering.	272
Vaandel. (Eerbied voor het)	224
Vaas in het museum te Louden.	168
Varkens. (Nieuwe soort van)	272
Veehandelaar en boeren.	264

Veldwachter.	192
Vélocipèdagoog.	120
	Bladz.
Vensters in de hoogte te houden. (Om)	272
Verandering.	176
Vergelijking.	56
Vergissing. (Eene kwade)	304
Vergissing. (Eene)	384
Verlichten eener wijk (Het gelijktijdig)	96
Verstrooidheid.	400
Vervalsching van handschriften.	168
Verwaand heer. (Een)	384
Verwantschap.	312
Verwarring van spoor wegrijtuigen.	320
Verzilveren van stoffen.	128
Verzwakking der oogen.	400
Villeroi an Fleury.	128
Vleesch. (Verbruik van australisch).	184
Volkenkunde.	120
Volkslied.	8
Voorzichtig huisvader. (Een)	176
Voorzichtigheid.	176
Voorzorg. (Wijze)	224
Vrouwenwraak.	152
Vrijdenker en de doctor. (De)	200
Waar woord van von Bismarck. (Een)	72
Waard in een dorpsbierhuis.	216
Waarheden. (Drie - van mijn vrouw)	48
Waggon van Z.H.	320
Wat bemint men het meest?	200
What speult ie nathierlick.	256
Winterlandschap in een glas	152
Woord en voorbeeld.	216
Woorden. (Kostbare)	72
Woordenboek der samenleving.	8

Zangeres. (Eene middelmatige) 192

Inhoud der gravuren.

Aan den lezer bl. 4
Aanbidding der Wijzen. (De) 168
Aanval op Parijs. (Een) 353
Abdij van Orval. (De) 493
Abdij van Villers. (De) 393
Adelborst. (De strafpredikatie van den) 305
Aken. (Het stadhuis van) 153
Alcala. (Aartsbiss. paleis te) 189
Alcinoüs' lusthof. 380
Alhambra. (De) 172
Alpen. (In de zuidelijke) 84
Antonelli. (Z.E. kardinaal) 137
Arme. (In de hut der) 69
Armen. (Hout voor de) 108
Audenaarde. (Het stadhuis van) 276
Bal. (Terugkomst van het gemaskerd) 205
Balkon. (Op het) 341
Barbier. (De) 9
Bedelaar. (De kleine) 269
Begrafenis in het woud 389
Bernardsberg. (Op den St.) 220
Bever. (De) 385
Biljart. (Op het) 24
Boekworm. (De) 89
Boodschap. (De) 212
Boomwurger. (De) 404
Borghese, (De villa) 229
Borromeo. (De kardinaal) 280
Boterham. (De) 96
Breda. (St. Barbara kerk te) 588

Camera Obscura	184
Canisius. (De zal. Petrus)	281
Chatsworth. (Het kasteel)	109
Christus Consolator	177
Christus en Joannes	52
Christus in den tempel	169
Cloud. (St.)	249
Conciliezaal. (De)	185. 237
Condé. (De prins van)	257
Constanz. (Het wees van)	289
Corday. (Charlotta)	29
Cornelius. (Peter von)	344
Dans. (De eerste)	309
‘Deus Pacificus’	372
Diablerets. (Beklimming van den)	396
Doornik. (De kathedraal van)	292
Doré. (Gustaaf)	85
Ecce Homo.	265
Engel der Opstanding (De)	84
Fantasmagorie. (De)	48
Faurie. (Mgr. Louis A)	209
Feest. (Een - in de oranjerie)	412
Fesler. (Mgr.)	236
Frans Jozef.	201
Gasbereider van Dunderdale.	120
Gastvrijheid. (Westphaalsche)	316
Geleipers van Jones.	224
Gezichtshegoocheling.	337
Gierigaard. (De)	61
Glasblazerij (In de)	336
Godelieva. (De H.)	244
Grey. (Jane)	36
Gulden Hoorn. (Brug over den)	349
Hagars vertrek.	17
Harmsen. (Jan)	5

Harpenaar (De)	44
Herman Jozef. (De H.)	92
Hond. (Een geleerde)	408
Hondsgrot. (De)	105
Huiselijk leven.	60
Huiskamer. (In de)	252
Hyacinthus. (De H.)	45
Hygrometer. (Edson's)	64
Inkwartiering. (Russische)	285
Jacht. (Op)	21
St. Jan van Lateranen.	161
Joden. (Heiligschennis der)	381
Jozef in Dothan.	81
Judaskus. (De)	28
Kalf. (Het verkochte)	65
Katten. (Wilde)	397
Katten en haar schilder. (De)	400
Kelk des Pausen. (De)	304
Kensington. (Het park van)	53
Kerkhof. (Op het)	361
Ketteler. (Mgr. von)	89
Kind (Het biddende)	232
Kinderen. (Sprekende)	312
Kleber gewond	329
Kleinood. (Het laatste)	77
Klokken.	256
Klokkengieterij. (In de)	197
Klokken-vogel. (De)	392
Kluizenaar. (De)	40
Kluizenaar. (De - in het gebed)	364
Koning en koningin van België.(De)	1
Koningin. (H.M. de)	4
Korhaan. (De laatste)	261
Krachtregulateur. (Reigers')	8
Kruisdraging van Rafaël (De)	268

Kuif of Boomhoenders. (De)	117
Kijk-uit. (Op)	356
Landbouw machienen	32
Landlieden door roovers overvallen.	357
Landschap in de Ardennen	345
Landschap van A. van den Velde.	284
Landschap Friedrich Voltz	33
Lessenaar. (De loopende)	225
Leuven. (Het stadhuis van)	188
Lezenaar van Z.H. (De)	376
Lubiensky. (Mgr.)	308
Luchtbal op den Rigi,	125. 128
Lucifersval.	328
Luxemburg. (Het)	297
Lyon. (Gezicht op)	124
Machine om aardappelen te rooien.	192
Machine om molensteenen te scherpen.	80
Madonna van Thiele. (De)	152
Madonna van Murillo.	240
St. Marcuskerk van Venetië. (De)	57
Mariënburgin Hannover. (Het kasteel)	145
Melkboerinnetje. (Het duitsche).	260
Met uw verlof, Dames!	300
Mongolen. (Bij de)	360
Monte Pincio. (De)	140
Muizen en rattenvallen	72
Munsterkerk. (De O.L. Vr. - te Roermond)	221
Mythologie. (Uit de N.)	253
Napoleon III	296
Nicolaas. (St.)	113 116
Noordzee en kanaal. (Kaartje van)	88
O'Connell. (Daniel)	228
Onhandige. (De)	293
Ontmoeting. (Lastige)	405

Optocht in St. Pieter	213
Oudejaarsavond	157
Ouden tijd. (Een lied uit den)	164
Oudheidkundige. (De)	317
Pamfili. (De villa)	25
Pauwels. (Eene schilderij van F.)	76
Pelgrim op reis naar Mekka (Een)	333
Petroleumlampen	16
Petrus. (Tu es.)	133
Petrus en Joannes	248
Photograaf. (De kleine)	141
Piazza del Popolo	173
Piazza di san Pietro.	181
Pisa. (De hoofdkerk van)	313
Pius IX. (Z.H.)	129
Plantentuin te Parijs. (De)	332
Profeet. (Wonderwerk van den)	176
Puikbouffante. (De)	208
Rabbijn. (De)	273
Ratel. (De verloren)	37
Rome. (Gezicht op)	132
Rommelpot. (De)	13
Ruit. (De gebroken)	385
Runderen. (Het laden van)	165
Salon. (In het)	373
Schmid. (De kanonik von)	409
Schönbrunn	241
Schoolbanken. (Nieuwe)	288
Schoolmeester. (De kleine)	325
Seminariën van het Aartsbisdom Utrecht	368
Septemberfeesten te Brussel	49
Serre in den plantentuin (De groote)	12
Slaapspoorwagons	104
Sonnius. (Franciscus)	41
Sophia. (De H.)	180

Speculant op de ijdelheid. (Een)	233
Spelers. (Valsche)	121
Spoorweg in de bergen. (Een)	277
Stoeterij. (In de)	93
Stolz. (Alban)	217
Stoomhamer van Grasso. (De)	264
Stoomvliegmachine	136
Storm. (De)	144
Stortbad. (Het eerste)	324
Straatlocomotief. (Nieuwe)	352
Tarwezeef. (Mechaniek)	200
Tata Giovanni. (In)	196
Telemachus. (De H.)	204
Thuis. (Geen)	401
Tochtschermen	216
Touraine. (Een vijver in de)	348
Tuingezicht. (Een engelsch)	369
Vensterhouder. (De)	272
Versailles. (Bosschage te)	20
Versailles. (Labyrinth te)	245
Villa. (Eene egyptische)	156
Vioolspeler. (De)	321
Vlaamsche stalling	73
Vreeze des Heeren. (In de)	301
Vuurtoren (De)	112
Waggon van Z.H.	320
Walles. (De prinses van)	413
Wieg. (Bij de)	340
Wilden. (Onder de)	101
Windsor. (Waterval van)	377
Wijnrank. (De)	56
Zouaaf. (De hollandsche)	100